

صحیح ابن خزمیہ

بہ کوردی

منندی اقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

للإمام أبي بكر محمد بن اسحاق بن خزيمة السلماني نيسابوري

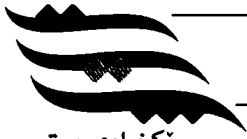
بہرگی سیئہ م

وہرگترانی

عباس محمد امین

صحیح ابن جریر

به کوردی

پروژهی پیت

بو وه رگیترانی سه رجهم کتیه کانی فهرمووده

ریکخراوی پیت

بو به روره ده و نوژی نه وه ی زانستی

صَحِيحُ ابْنِ خَزِيمَةَ

به کوردی

نووسینی: الإمام أبي بكر محمد بن إسحاق بن خزيمة السلمي النيسابوري

وه رگیترانی: عباس محمد أمين

دیزاینی ناوه وه: زهرده شت کاوانی

هه له چن و پیتووس: بریار هیرویی

خه تی به رگ: ستافی پیت

چاپی یه که م: ۱۴۴۴ ک - ۲۰۲۳ ز

۷۳۴ لاپه ره

۲۴ × ۱۷ سم

بابه ت: ئایینی

له به ریوه به رایه تی گشتی کتبخانه گشتیه کان - هه ریمی کوردستان

ژماره سپاردنی (۱۱۳) سی سالی ۲۰۲۲ پی دراوه

صحیح ابن حزم

به کوردی

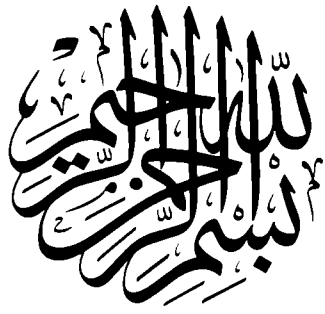

نووسینی

الإمام أبي بكر محمد بن إسحاق بن خزيمة أبو بكر السلمي النيسابوري

وهرگێران

عباس محمد أمين

الرُّحْصَةُ فِي قُبْلَةِ الصَّائِمِ رُءُوسِ النِّسَاءِ وَوُجُوهُهُنَّ خِلَافَ مَذْهَبِ مَنْ كَانَ يَكْرَهُ ذَلِكَ

٢٠٠١- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَطْلُ صَائِمًا، لَا يُبَالِي مَا قَبَّلَ مِنْ وَجْهِ حَتَّى يُفْطِرَ، وَقَالَ يُوسُفُ: فَقَبَّلَ مَا شَاءَ مِنْ وَجْهِ، وَقَالَ الزَّعْفَرَانِيُّ: فَقَبَّلَ أَيَّ مَكَانٍ شَاءَ مِنْ وَجْهِ ^(١).

باسنی مؤلّه تدان به وهی رۆژوو هوان ماچی سر و روخساری هاوسره کانی بکات به پیچه وانهی مه زه به بی ئه و که سهی به ناپه سندی ده زانیت

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ به زمانی به رۆژوو وه به لایه وه ئاسایی بوو چه نده روخساری ماچ بکردایه تا رۆژوو ده شکاند، یوسف (که به کیکه له گپه ره وهی ئه م فهرموده یه) ده لی: به ویستی خوئی ماچی روخساری ده کردم، وه زه عفهرانیس (که به کیکه له گپه ره وهی ئه م فهرموده یه) وتی: ههر شوینیکی بوستایه له روخسارم ماچی ده کرد.

٢٠٠٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصِيبُ مِنَ الرُّءُوسِ وَهُوَ صَائِمٌ ^(٢).

واته: ئیبنو عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده لی: پیغه مبه ر ﷺ به زمانی به رۆژوو وه سه ری ماچ ده کرد.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي قُبْلِ الصَّائِمِ لِسَانَ الْمَرْأَةِ، خِلَافَ مَذْهَبِ مَنْ كَرِهَ الْقُبْلَةَ لِلصَّائِمِ عَلَى الْقَمِ إِنْ جَارَ الْإِحْتِجَاجُ بِمِضْعِ أَبِي يَحْيَى، فَإِنِّي لَا أَعْرِفُهُ بَعْدَ ذَلِكَ وَلَا جَزَجَ

٢٠٠٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُقْبَلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ، وَمِصُّ لِسَانِهَا ^(٣).

باسنی مؤلّه تدان به وهی رۆژوو هوان زمانی هاوسره که بی بمرتی، جیاواز له مه زه به بی ئه و که سهی به ناپه سندی ده زانیت پیاوماچی زمانی هاوسره که بی بکات، ئه گهر دروست بی فهرموده که میصده عی کوری به حیا به به لگه وه ربگیری، چونکه من نازانم ئه و دادپه ره یان له که داره

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

(٣) هذا حديث باطل وإسناده مسلسل بالعلل.

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده گپرتتهوه، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ماچی ده کرد له کاتی کدا بهرۆژوو بووهو، زمانیشی ده مزی.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي قَبْلَةِ الصَّائِمِ الْمَرْأَةِ الصَّائِمَةِ

۲۰۰۴- عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا قَالَتْ: أَهْوَى إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم لِيُقَبِّلَنِي، فَقُلْتُ: إِنِّي صَائِمَةٌ قَالَ: «وَأَنَا صَائِمٌ، فَقَبِّلَنِي»^(۱).

باسی مؤله تدان بهوهی رۆژوو هوان ماچی هاوسره کهی بکات کاتت که هاوسره کهی بهرۆژوو

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده لئی: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم هات بۆ لام بۆ ئه وهی ماچم بکات، وتم: من بهرۆژوووم، فهرمووی: منیش بهرۆژوووم، دواتر ماچی کردم.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْقُبْلَةَ لِلصَّائِمِ مُبَاحَةٌ لِجَمِيعِ الصُّوَامِ، وَلَمْ تَكُنْ خَاصَّةً لِلنَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبِرْتُ جَابِرَ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم رَخَّصَ فِي الْقُبْلَةِ لِلصَّائِمِ^(۲).

باسی به لگه له سهر ئه وهی ماچکردن به زمانی بهرۆژوو وه ریگه پیدراوه بۆ هه موو رۆژوو هوانه کان، تاییهت نییه به پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم، ئه بو به کر ده لئی: فهرمووده کهی جابر له عومره وه، له م به شه دا به لگه یه له سهر ئه وه

واته: ئه بو سه عیدی خودری رضی اللہ عنہ ده گپرتتهوه، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم مؤله تی دا به وهی رۆژوو هوان ماچی هاوسره کهی بکات.

(۱) صحیح.

(۲) إسناد صحیح.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي السَّوَاكِ لِلصَّائِمِ

٢٠٠٦- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِخْبَارُ النَّبِيِّ ﷺ: «لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرَتِهِمْ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ، وَلَمْ يَسْتَتِنِ مُفْطِرًا دُونَ صَائِمٍ، فَفِيهَا دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ السَّوَاكَ لِلصَّائِمِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ فَضِيلَةٌ كَهُوَ لِلْمُفْطِرِ»^(١).

باسی مۆله تدان به سیواککردن بۆ رۆژوو هوان

واته: ئەبو بەکر دەلی: پیغه مبهەر ﷺ له وباره وه فهرموو یه تی: ئەگەر له بهر بارگرانی نه بووایه له سهەر ئوممه ته کهم نه وه فهرمانم پێ ده کردن به سیواککردن له کاتی هه موو نوێژیکدا. لهم فهرموو ده دا به پۆژوونه بوو و پۆژوو هوانی له یه کدی جیا نه کرده وه، به لگهی تیدایه له سهەر ئه وه ی سیواککردن بۆ پۆژوو هوان له کاتی هه موو نوێژیکدا کارێکی چاکه وه کوو چۆن بۆ به پۆژوونه بوو کارێکی چاکه.

٢٠٠٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ مَا لَا أَحْصِي يَسْتَاكُ وَهُوَ صَائِمٌ^(٢).

واته: عه بدولای کوری عامری کوری ره بیعه ده گپریته وه، له باوکیه وه ﷺ ده لی: هینده پیغه مبهرم ﷺ بینیه به زمانی به پۆژوو هوان سیواکی کردوه له هه ژمار نایه ت.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي اِكْتِحَالِ الصَّائِمِ، اِنْ صَحَّ الْخَبَرُ، وَإِنْ لَمْ يَصِحَّ الْخَبَرُ مِنْ جِهَةِ النُّقْلِ، فَالْقُرْآنُ دَالٌّ عَلَى اِبَاحَتِهِ وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ ﷻ: ﴿فَأَنْتُمْ بِسِرُّهُنَّ﴾ البقرة: ١٨٧، دَالٌّ عَلَى اِبَاحَةِ الْكُحْلِ لِلصَّائِمِ

٢٠٠٨- عَنْ أَبِي رَافِعٍ ﷺ قَالَ: نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَيْبَرَ وَنَزَلْتُ مَعَهُ، فَدَعَانِي بِكُحْلِ اِئْمِدٍ، فَانْتَحَلْتُ فِي رَمَضَانَ وَهُوَ صَائِمٌ اِئْمِدَ غَيْرَ مَمْسُوكٍ^(٣).

(١) صحيح.

(٢) إسناده ضعيف.

(٣) إسناده ضعيف.

باسی مۆلەتدان به چاورشتن بۆ رۆژووهوان، ئەگەر فەرموودهکە صحیح بێ، ئەگەر صحیح نەبێ له رووی گواستنوهوه، ئەوه قورئان بە لگهیه له سەر رینگه پیدانی، خوا ﷺ فەرموویهتی: ﴿فَأَنْتَنَ بَشَرُونَ﴾، واته: ئیستا ئیوه ده توانن بچنه لای خیزانه کانتان. ئەم ئایه ته به لگهیه له سەر رهوایه تی چاورشتن بۆ رۆژووهوان

ئەبو رافع ؓ ده لی: پیغمبهری خوا ﷺ دابهزیه خه بهر بۆ پشوو دان منیش له گه لی دابهزیم، بانگی کردم بۆ کلی چاورشتن، له رهمه زاندا چاوی پشت به رۆژوویش بوو، به کلێک بۆنخۆش کرابوو به میسک.

بَابُ إِبَاحَةِ تَرْكِ الْجُنُبِ الْإِغْتِسَالِ مِنَ الْجَنَابَةِ إِذَا كَانَ مُرِيدًا لِلصُّومِ

٢٠٠٩- عَنْ عَائِشَةَ ؓ تَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُدْرِكُهُ الصُّبْحُ وَهُوَ جُنُبٌ فَيَصُومُ^(١).

باسی رینگه دراوه له شگران خۆی نه شوات تا بهر به بیان، ئەگەر ویستی به رۆژوو بێ

واته: عائشه ؓ ده لی: پیغمبهری خوا ﷺ به یانی ده کرده وهو له شیشی گران بوو.

٢٠١٠- عَنْ عَائِشَةَ ؓ تَقُولُ: كَانَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مِثْلَهُ^(٢).

واته: عائشه ؓ ده لی: پیغمبهری خوا ﷺ سه بارهت به له شگرانی به هه مان شیوه ی ده فەرموو.

بَابُ ذِكْرِ خَيْرِ رُؤْيِي فِي الرَّجْرِ عَنِ الصُّومِ إِذَا أَدْرَكَ الْجُنُبُ الصُّبْحَ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ، لَمْ يَفْهَمْ مَعْنَاهُ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ، فَأَنْكَرَ الْخَبْرَ، وَتَوَهَّمُ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ مَعَ جَلَالَتِهِ وَمَكَانِهِ مِنَ الْعِلْمِ غَلَطَ فِي رِوَايَتِهِ، وَالْخَبْرُ ثَابِتٌ صَحِيحٌ مِنْ جِهَةِ النَّقْلِ إِلَّا أَنَّهُ مُنْسَوخٌ لَا أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ غَلَطَ فِي رِوَايَةِ هَذَا الْخَبْرِ

٢٠١١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ يَقُولُ: مَنْ أَصْبَحَ جُنُبًا فَلَا يَصُمْ. قَالَ: فَأَنْطَلَقَ أَبُو بَكْرٍ، وَأَبُوهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ حَتَّى دَخَلَ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ، وَعَائِشَةَ، وَكِلَاهُمَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصْبِحُ جُنُبًا ثُمَّ

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

يَصُومُ، فَانْطَلَقَ أَبُو بَكْرٍ، وَأَبُوهُ حَتَّى أَتَيَا مَرْوَانَ، فَحَدَّثَاهُ فَقَالَ: عَزَمْتُ عَلَيْكُمَا لَمَّا انْطَلَقْتُمَا إِلَى أَبِي هُرَيْرَةَ، فَحَدَّثَاهُ، فَقَالَ: أَهْمَا قَالْتَا لَكُمَا؟ قَالَا: نَعَمْ. قَالَ: هُمَا أَعْلَمُ. إِمَّا أَنْبَأَنِيهِ الْفَضْلُ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَحَالَ الْخَبَرَ عَلَى مَلِيٍّ صَادِقٍ بَارٍّ فِي خَبَرِهِ، إِلَّا أَنْ الْخَبَرَ مَنْسُوخٌ، لَا أَنَّهُ وَهُمْ، لَا غَلَطَ، وَذَلِكَ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَ ابْتِدَاءِ قَرْضِ الصَّوْمِ عَلَى أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ﷺ كَانَ حَظَرَ عَلَيْهِمْ لَا الْأَكْلَ وَالشُّرْبَ فِي لَيْلِ الصَّوْمِ بَعْدَ النَّوْمِ، كَذَلِكَ الْجِمَاعَ، فَيُشْبَهُ أَنْ يَكُونَ خَبَرُ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ: مَنْ أَصْبَحَ وَهُوَ جُنُبٌ فَلَا يَصُومُ، فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ قَبْلَ أَنْ يُبَيِّحَ اللَّهُ الْجِمَاعَ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ، فَلَمَّا أَبَاحَ اللَّهُ تَعَالَى الْجِمَاعَ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ كَانَ لِلْجُنُبِ إِذَا أَصْبَحَ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ أَنْ يَصُومَ ذَلِكَ الْيَوْمَ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَمَّا أَبَاحَ الْجِمَاعَ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ كَانَ الْعِلْمُ مُحِيطًا بِأَنَّ الْمُجَامِعَ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ يَطْرُقُهُ فَاعِلًا مَا قَدْ أَبَاحَهُ اللَّهُ لَهُ فِي نَصِّ تَنْزِيلِهِ، وَلَا سَبِيلَ لِمَنْ هَذَا فِعْلُهُ إِلَى الْإِغْتِسَالِ إِلَّا بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ، وَلَوْ كَانَ إِذَا أَدْرَكَهُ الصُّبْحُ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ لَمْ يَجْزُ لَهُ الصَّوْمُ كَانَ الْجِمَاعَ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ بِأَقَلِّ وَقْتٍ يُمَكِّنُ الْإِغْتِسَالَ فِيهِ مَحْظُورًا غَيْرَ مُبَاحٍ، وَفِي إِبَاحَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الْجِمَاعَ فِي جِمَاعِ اللَّيْلِ بَعْدَ مَا كَانَ مَحْظُورًا بَعْدَ النَّوْمِ بَانَ الْجَنَابَةَ الْبَاقِيَةَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ بِجِمَاعٍ فِي اللَّيْلِ مُبَاحٍ لَا يَمْتَنِعُ الصَّوْمُ. فَخَبَرُ عَائِشَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا فِي صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ مَا كَانَ يَدْرِكُهُ الصُّبْحُ جُنُبًا نَاسِخٌ لِخَبَرِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ؛ لِأَنَّ هَذَا الْفِعْلَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ يُشْبَهُ أَنْ يَكُونَ بَعْدَ نُزُولِ إِبَاحَةِ الْجِمَاعِ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ، فَاسْمَعِ الْآنَ خَبَرًا عَنْ كَاتِبِ الْوَحْيِ لِلنَّبِيِّ ﷺ بِصِحَّةِ مَا تَأَوَّلْتُ خَبَرَ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ رَحِمَهُ اللَّهُ.

باسمى فهرمووده يهك گيردراوه تهوه دهر باره ي سهرزه نشتكردن له رۆزووگرتن،
 نهگهر له شگران به يانى كردهوه پيش نهوه ي خوي بشوات، هه ندى له زانايان
 له ماناكه ي نهگه يشتون، بويه ئينكارى فهرمووده كه يان كردووه، به هه له دا
 چوون واينزانيوه نه بو هوره يره ﷺ له گهل نه وه موو شكۆ و پله و پايه ي
 له زانستدا هه له ي كردووه له ريوايه ته كه يدا، به لام فهرمووده كه چه سپاووه
 و ته واوه له روى گواستنوه، نه وه نه بى حوكمه كه ي نه سخ كراوه ته وه،
 نه بو هوره يره ﷺ هه له ي نه كردووه له گيرانه وه ي نه وه فهرمووده يه

واته: نه بو هوره يره ﷺ ده لى: ههر كه س به يانى كردهوه به له شگرانى بارۆزوو نه گريت،
 وتى: نه بو به كر و عه بدوره حمان رويشتن بو لاي ئوممو سه له مه و عايشه (خوا لبيان

رازی بى)، هەردووکیان وتیان: ڤیغەمبەرى خوا ﷺ بەیانى دەکرده وه بە لەشگرانى پاشان بەرۆژوو دەبوو، دواتر ئەبو بەکر و باوکی رۆیشتن بۆ لای مەروان، ئەوه بیان بۆى باس کرد، وتى: جەختان لەسەر دەکەمە وه بچن بۆ لای ئەبو هورەیره ئەوهى بۆ باس بکەن، دواتر ئەوانیش چوون بۆ لای ئەوهیان بۆى باس کرد، وتى: ئەو دووانە ڤییان وتن؟ وتیان: بەلى، وتى: ئەوان شارەزاترن. ڤیگومان ئەوه فەزل بۆى باس کردم. ئەبو بەکر دەلى: ئەبو هورەیره ﷺ وتى: فەرمووده که که سىکى راستگۆ هیناويه تى، ئەوه نەبى فەرمووده که حوکمە کهى نەسخ کراوه تەوه، نەك ئەو لى تىکچووبىت یان هەلەى کردىت، ڤیگومان خواى بەرز و مەزن لە سەرەتای فەرزکردنى رۆژوو لەسەر ئوممەتى موحەممەد ﷺ قەدەغەى کرد لەسەریان نەك خواردن و خواردنەوه لە شهوى رۆژوودا لەدواى خەوتن، بەهەمان شىوه جووتبوونیش، ڤیدەچىت فەرمووده کهى فەزلى کورى عەباس: هەر کەس بەیانى کردەوه و لەشى گران بوو با رۆژوو نەگرىت، ڤیش ئەوه بووبىت خوا ﷺ رینگە بدات بە جووتبوون تا دەرچوونى بەرەبەیان، جا کاتى خوا ﷺ رینگەى دا بە جووتبوون تا دەرچوونى بەرەبەیان، لەشگران بۆى هەبوو بەیانى بکاتەوه و بەرۆژوو بىت ڤیش ئەوهى خۆى بشوات، چونکە خوا ﷺ کاتى رینگەى دا بە جووتبوون تا بەرەبەیان، گومان لەوهدا نیهى لەو کاتەدا خەلکانىک ئەوهیان دەکرد، لەبەر ئەوه خوا رینگەى ڤى داوه، جا ئەو کەسەى لەو کاتەدا جووت دەبوو چارى نەبوو هەر دەبووايه دواى دەرچوونى بەرەبەیان خۆى بشۆردايه، جا ئەگەر رۆژى بەسەردا بەهاتايه ڤیش ئەوهى خۆى بشوات رۆژووه کهى دروست نەبووايه، ئەوه جووتبوون ڤیش دەرچوونى بەرەبەیان بە کەمترین کات خۆشۆردن قەدەغە بوو و رینگە ڤیدراو نەبوو، چونکە مرۆف لە کاتى خۆشۆردن بەرەبەیانى بەسەردا دەهات، جا خوا ﷺ رینگەى دا بە جووتبوون لە شهودا دواى خەوتن دواى ئەوهى که ڤیشتر قەدەغە بوو، روون بۆیهوه و چەسپا جووتبوون لە شهودا و مانەوه بە لەشگرانى تا بەرەبەیان رینگە ڤیدراوه و رینگى نیهى لەبەردەم رۆژوودا، جا فەرمووده کهى عائیشە و ئوممۆ سەلەمە دەربارەى بەرۆژوو بوونى ڤیغەمبەر ﷺ دواى ئەوهى بەیانى بەسەردا هات بە لەشگرانییهوه، هەلۆه شینەرەوهى فەرمووده کهى فەزلى کورى عەباس، چونکە ئەو کردەوهى ڤیغەمبەر ﷺ ڤیدەچىت دواى دابەزىنى رینگە ڤیدانى جووتبوون بووبىت

تا ده رچوونی به ره به بیان، ئیستا گوئی بگره بو فهرمووده ی نووسه ری وه حی پیغه مبه ر
 ﷺ له سه ر ته واوی ئه وه ی فه رمووده که ی فه زلی کوری عه باسم له یه کدا یه وه.

۲۰۱۲- عَنْ قَبِيصَةَ بِنِ دُوَيْبِ بْنِ أَخْبَرَ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ
 أَطْلَعَ عَلَيْهِ الْفَجْرُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَهُوَ جُنُبٌ لَمْ يَغْتَسِلْ، أَفْطَرَ وَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ؟ فَقَالَ زَيْدُ بْنُ
 ثَابِتٍ: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَيْنَا الصِّيَامَ، كَمَا كَتَبَ عَلَيْنَا الصَّلَاةَ، فَلَوْ أَنَّ رَجُلًا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَهُوَ
 نَائِمٌ كَانَ يَتْرُكُ الصَّلَاةَ؟ قَالَ: قُلْتُ لِرَزِيدٍ: فَيَصُومُ، وَيَصُومُ يَوْمًا آخَرَ؟ فَقَالَ زَيْدٌ: يَوْمَيْنِ يَوْمٍ^(۱).

واته: قه بیسه ی کوری زونه یب ده گپریته وه، ئه وه وه والی دا به زهیدی کوری سابت
 ﷺ ده رباره ی وته که ی ئه بو هوره پره ﷺ که وتویه تی: هه ر که س به یانی به سه ردا هات
 له مانگی په مه زاندا به له شگرانییه وه، به رۆژوویش بوو، ئه وه رۆژوووه که ی شکاوه و
 واجبه له سه ری قه زای بکاته وه؟ زهیدی کوری سابت ﷺ وتی: بیگومان خوا رۆژووی
 له سه رمان نووسیوه وه کوو چۆن نوژی له سه رمان نووسیوه، ئه گه ر که سیک خه وت
 و خۆری به سه ردا هات و نوژی به یانی نه کرد، ئایا واز له نوژه که ده هینی؟ وتی:
 به زهیدم ﷺ وت: رۆژوووه که ی ده گری، رۆژیکدی که ش ده گری؟ زهید ﷺ وتی: دوو
 رۆژ به رۆژنک؟!

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ جَنَابَةَ النَّبِيِّ ﷺ الَّتِي أُخِرَ الْغُسْلُ بَعْدَهَا إِلَيَّ طُلُوعِ الْفَجْرِ فَصَامَ، كَانَ مِنْ جَمَاعٍ لَا مِنْ اخْتِلَامٍ

۲۰۱۳- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصْبِحُ جُنُبًا مِنَ النِّسَاءِ مِنْ
 غَيْرِ حُلْمٍ، ثُمَّ يَطَّلُ صَائِمًا^(۲).

باسی به لگه له سه ر ئه وه ی ئه وه له شگرانبوونه ی پیغه مبه ر ﷺ که خوشوردنی
 به هۆیه وه دواخست تا رۆژ بوویه وه و دواتر به رۆژوو بوو، به هۆی چوونه لای
 هاوسه ره کانیه وه بوو نه ک به هۆی خه بینین

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

واته: ئوممو سه له مه ﷺ خيزانى پيغه مبهري ﷺ وتى: پيغه مبهري خوا ﷺ به يانى ده كرده وه به له شگرانى به هوى جووتبوونى له گه ل خيزانه كانى نه ك به هوى خه وبينين، پاشان به رده وام ده بوو له سه ر رۆزووه كه ي.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الصُّومَ جَائِزٌ لِكُلِّ مَنْ أَضْحَجَ جُنُبًا وَاغْتَسَلَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ وَالرَّجْرُ عَنْ أَنْ يَقَالَ: كَانَ هَذَا خَاصًّا لِلنَّبِيِّ ﷺ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنْ كُلَّ مَا فَعَلَهُ النَّبِيُّ ﷺ مِمَّا لَمْ يَجْزِ أَنَّهُ خَاصٌّ لَهُ، فَعَلَى النَّاسِ النَّاسِي بِهِ وَاتَّبَاعِهِ ﷺ

٢٠١٤- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَفْتِيهِ وَهِيَ تَسْمَعُ مِنْ وَرَاءِ الْبَابِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تُدْرِكُنِي الصَّلَاةُ وَأَنَا جُنُبٌ أَفْصُومُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَأَنَا تُدْرِكُنِي الصَّلَاةُ وَأَنَا جُنُبٌ فَافْصُومُ»، فَقَالَ: لَسْتُ مِثْلَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ فَقَالَ: «وَاللَّهِ - يَعْنِي - : إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَحْشَاكُمُ لِلَّهِ، وَأَعْلَمَكُمُ بِمَا أَتَّقِي»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الرَّجَاءُ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أَقُولُ: إِنَّهُ جَائِزٌ أَنْ يَقُولَ الْمَرْءُ فِيمَا لَا يَشْكُ فِيهِ وَلَا يَمْتَرِي: وَأَنَا أَرْجُو أَنْ يَكُونَ كَذَا وَكَذَا، إِذْ لَا شَكَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ مُسْتَيْقِنًا غَيْرَ شَاكٍّ، وَلَا مُرْتَابٍ أَنْ كَانَ أَحْشَى الْقَوْمِ لِلَّهِ وَأَعْلَمَهُمْ بِمَا يَتَّقِي، وَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي رُوِيَ عَنْ عَلْقَمَةَ بِنِ قَيْسٍ أَنَّهُ قِيلَ لَهُ: أَمُومٌ أَنْتَ؟ قَالَ: أَرْجُو، وَلَا شَكَّ وَلَا ارْتِيَابَ أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ كَانَ يَجْرِي عَلَيْهِمْ أَحْكَامُ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ الْمُنَاكَحَاتِ، وَالْمُبَايَعَاتِ وَشَرَائِعِ الْإِسْلَامِ، وَقَدْ بَيَّنْتُ هَذِهِ الْمَسْأَلَةَ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ، فَاسْمَعِ الدَّلِيلَ الْوَاضِحَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَرَادَ بِقَوْلِهِ: إِنِّي لَأَرْجُو، مَا أَعْلَمْتُ أَنَّهُ: قَدْ أَفْسَمَ بِاللَّهِ أَنَّهُ أَشَدُّهُمْ حَشِيَّةً.

باسى به لگه له سه ر ئه وهى رۆزوو دروسته بو هه موو كه سيك به يانى بكاته وه به له شگرانى و خوى بشوات دواى ده رچوونى به ره به يان، وه سه ركونه كردن له وهى ده وترى: ئه وه تايبه ت بووه به پيغه مبهريه وه ﷺ، له گه ل به لگه له سه ر ئه وهى هه ر شتيك پيغه مبهري ﷺ كرد بيتى له وانى كه دروست نيبه تايبه ت بيت به ئه وه وه، پيويسته له سه ر خه لك په يره وهى بكمه ن و شوينى بكه ون

واته: عائشه رضي الله عنها ده لى: پياويك هات بو خزمه ت پيغه مبهري ﷺ پرسارى لى ده كرد، ئه ويش له پشت ده رگا كه وه گووى لى بوو، وتى: ئه ي پيغه مبهري خوا، كاتى نويز ديت

و منیش له شم گرانه ئایا به پڕۆژوو بيم؟ پیغه مبهری خوا ﷺ فەرمووی: منیش کاتی نوێژ دیت له شم گرانه و به پڕۆژوو ده بيم، وتی: تو وه کوو ئیمه نیت ئه ی پیغه مبهری خوا، خوا له گوناوه کانی پیش و پاشت خووش بووه، فەرمووی: سویند به خوا من ئومیده وارم له خواترسترینتان و زاناترینتان بيم به هوی ئه وه ی خووم ده پاریزم.

ئه بو به کر ده لی: ئەم ئومیدخواستنه له و شیوازه به که ده لیم: دروسته بۆ به نده له شتیکدا هیچ گومان و دوودلی نه بیت بلای: من ئومیده وارم ئاوا و ئاوا بیت، چونکه گومانی تیدا نییه پیغه مبهر ﷺ دلنیا بووه له وه ی فەرموویه تی هیچ گومان و دوودلییه کی له وه دا نه بووه که ئەو له خواترسترین و زاناترینی نیو خه لکه، ئەمه ش له و شیوازه به که له عه لقه مه ی کوری قه یسه وه گنپدراوه ته وه که پئی وترا: تو پرواداریت؟ وتی: ئومید ده که م، گومان له وه دا نییه ئەو به کیک بوو له و پروادارانیه کی سه رجه م یاسا و ریساکانی ئیسلام ده یگرته وه له هاوسه رگیری و کرین و فرۆشتن و دروشمه کانی ئیسلام، بیکومان ئەم بابه ته م له کتیبی (الإیمان) پروون کردۆته وه، جا گوئ بۆ به لگه ی پروون و ئاشکرا بگره که پیغه مبهر ﷺ مه به ستی له فەرمووده که ی: (إِنِّي لَأَرْجُو) ئه وه ی زانیومه ئەو سویندی خواردوو به خوا که ئەو له خواترسترینیانه.

۲۰۱۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ، فَرَغَبَ عَنْهُ رَجَالٌ، فَقَالَ: «مَا بَالُ رَجَالٍ أَمْرُهُمْ بِالْأَمْرِ يَرْغَبُونَ عَنْهُ؟ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْلَمُهُمْ بِاللَّهِ، وَأَسَدُهُمْ حَسْبِيَّةً»^(۱).

واته: عایشه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ موله تی دا به هه ندی شت، کومه لیک له پیاوان پیمان ناخووش بوو، فەرمووی: ئەوه چیه خه لکانیک هه یه فه رمانیان پیده که م به شتیک پیمان ناخووشه، سویند به خوا من زاناترینیانم به خواناسی، له هه مووتان زیاتر لئی ده ترسم.

جَمَاعُ أَبْوَابِ الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ، مَنْ أُبِيحَ لَهُ الْفِطْرُ فِي رَمَضَانَ عِنْدَ الْمَسَافِرِ
بَابُ ذِكْرِ حَبْرِ رُويَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ، بِلَفْظَةِ مُخْتَصِرَةٍ مِنْ
غَيْرِ ذِكْرِ السَّبَبِ الَّذِي قَالَ لَهُ تِلْكَ الْمَقَالَةُ، تَوْهَمَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ مَنْ لَمْ يَفْهَمِ
السَّبَبَ أَنَّ الصَّوْمَ فِي السَّفَرِ غَيْرُ جَائِزٍ حَتَّى أَمَرَ بَعْضُهُمُ الصَّائِمَ فِي السَّفَرِ
بِإِعَادَةِ الصَّوْمِ بَعْدَ فِي الْحَضَرِ

۲۰۱۶- عَنْ كَعْبِ بْنِ عَاصِمٍ الْأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ»^(۱).

کۆباسی رۆژوو له گهشتدا، کام گهشتیار بۆی ههیه رۆژوو نه گرت له پهمه زاندا باسی فهرموو دهیه ک گیردراوه تهوه له پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم ده باره ی رۆژوو گرتن له گهشتدا، به دهسته واژه یه ک کورت به بێت باسکردنی هۆکاری وتنی نهو وتهیه، هه ندێت له زانایان به هه له دا چوو ه نهوه ی که له هۆکاره که ی تینه گه یشتوو ه وا ده زانێت رۆژوو گرتن له گهشتدا دروست نییه، ته نانته هه ندیک له وان ه فه رمانی کردوو ه به و که سه ی له گهشتدا به رۆژوو بووه، له شوینی نیشته جیوو نی رۆژوو ه که ی دووباره بکاتهوه

واته: که عبی کوری عاصمی نه شعهری رضي الله عنه ده گیریته وه، پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رموو یه تی: رۆژوو گرتن له گهشتدا له چاکه و په رسته وه نییه.

بَابُ ذِكْرِ السَّبَبِ الَّذِي قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ

۲۰۱۷- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَجُلًا قَدِ اجْتَمَعَ النَّاسُ عَلَيْهِ، وَقَدْ ظَلَّلَ عَلَيْهِ، فَقَالُوا: هَذَا رَجُلٌ صَائِمٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تَصُومُوا فِي السَّفَرِ».

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَهَذَا الْخَبْرُ دَالٌّ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِذَا قَالَ هَذِهِ الْمَقَالَةَ إِذِ الصَّائِمُ الْمُسَافِرُ غَيْرُ قَابِلٍ يُسْرَ اللَّهُ حَتَّى اشْتَدَّ بِهِ الصَّوْمُ، وَاحْتِيجَ إِلَى أَنْ يُظَلَّ^(۲).

باسی هۆکاری نهوه ی که پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رموو یه تی: رۆژوو گرتن له گهشتدا له چاکه و په رسته وه نییه

واته: موحه مبه دی کوری عومه ری کوری حه سه نی کوری عه لی کوری نه بو تالیب ده گیریته وه، له جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده لی: پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم (له گهشتیکدا) پیاوێکی بینی خه لک له سه ری کۆبوو بوونه وه، وه سیبه ری بو دروست کرابوو، وتیان:

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

ئەم پياوھ بەرپۆزووھ، پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووى: پۆزووگرتن لە گەشتدا لە چاکە و پەرسشەوھ نىيە بۆتان.

ئەبو بەكر دەلى: ئەم فەرموودەيە بەلگەيە لەسەر ئەوھى پىغەمبەر ﷺ بۆيە ئەو قسەى فەرموو چونكە ئەو پۆزووگرە لە گەشتەكەيدا ئاسانكارى خواى وەرئەگرتووه، تا پۆزووھكەى زۆرى بۆى هېنا و پىويستى بەوھ بووھ سىبەرى بۆ بكرى.

٢٠١٨- وَفِي حَبْرٍ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه: فَعُشِيَ عَلَيْهِ، فَجَعَلَ يَنْصَحُ الْمَاءَ، أَي: عَلَيْهِ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ، إِنَّمَا قَالَ: «لَيْسَ الْبِرُّ الصَّوْمَ فِي السَّفَرِ»: أَي: لَيْسَ الْبِرُّ الصَّوْمَ فِي السَّفَرِ حَتَّى يُعْشَى عَلَى الصَّائِمِ، وَيُحْتَاجُ إِلَى أَنْ يُظَلَّلَ وَيُنْصَحَ عَلَيْهِ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَخَّصَ لِلْمَسَافِرِ فِي الْفِطْرِ، وَجَعَلَ لَهُ أَنْ يَصُومَ فِي أَيَّامٍ أُخَرَ، وَأَعْلَمَ فِي مُحْكَمٍ تَنْزِيلِهِ أَنَّهُ أَرَادَ بِهِمُ الْيُسْرَ لَا الْعُسْرَ فِي ذَلِكَ، فَمَنْ لَمْ يَقْبَلْ يُسْرَ اللَّهِ جَازَ أَنْ يُقَالَ لَهُ: لَيْسَ أَخْذُكَ بِالْعُسْرِ فَيَسْتَدُّ الْعُسْرُ عَلَيْكَ مِنَ الْبِرِّ. وَقَدْ يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ فِي هَذَا الْخَبَرِ: لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تَصُومُوا فِي السَّفَرِ: أَي: لَيْسَ كُلُّ الْبِرِّ هَذَا، قَدْ يَكُونُ الْبِرُّ أَيْضًا أَنْ تَصُومُوا فِي السَّفَرِ، وَقَبُولُ رُحْصَةِ اللَّهِ وَالْإِفْطَارِ فِي السَّفَرِ. وَسَادُّ لُ بَعْدُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى صِحَّةِ هَذَا التَّأْوِيلِ ^(١).

واتە: لە فەرموودەكەى سەعیدی كوری یەسار هاتوو، لە جابرهوه ﷺ: بیهۆش بوو، دواتر ئاویان دەپرژاند بەسەریدا، پىغەمبەر ﷺ ئەوھى فەرموو، پىغەمبەر ﷺ بۆيە فەرمووى: پۆزووگرتن لە گەشتدا لە چاکە و پەرسشەوھ نىيە. واتە: پۆزووگرتن لە گەشتدا لە چاکە و پەرسشەوھ نىيە تا پۆزووگر بیهۆش بکات و پىويستى بەوھ هەبیت بخریتە سىبەر و ئاوپرژین بكرى، چونكە خوا مۆلەتى بە گەشتیار داوھ پۆزوو نەگرى و لە پۆزىكى دیکەدا پۆزووھكەى بگریت، وە لە قورئانەكەيدا رايگەياندووھ خوا دەيەوئت (لە پۆزووگرتندا) ئاسانكارىيان بۆ بکات نەك قورسى و بارگرانى بخاتە سەرشانىان، جا هەر كەسێك ئاسانكارى خوا وەرئەگرى دروستە پىي بوترى: كاتیک قورسى و گرانی وەرئەگرى و پىي نارهەت دەبى لە چاکە و پەرسش نىيە. وە دروستە لە فەرموودەكە ئەم مانايە لەيەك بدريتەوھ: (لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تَصُومُوا فِي السَّفَرِ) واتە: پۆزووگرتن هەموو چاکەيەك نىيە لە گەشتدا، هەروھە هەندى جار چاکە ئەوھيە لە گەشتدا بەرپۆزوو بن، وە وەرگرتنى مۆلەتى خوا و بەرپۆزوونەبوون لە گەشتدا. دواتر بەويستى خوا بەلگە دىنمەوھ لەسەر راستى ئەم لىكدانەوھيە.

بَابُ ذِكْرِ خَبْرِ رُوَيْبِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي تَسْمِيَةِ الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ عَضَاةً، مِنْ غَيْرِ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي أَسْمَاهُمْ بِهَذَا الْإِسْمِ تَوَهُّمَ بَعْضِ الْعُلَمَاءِ أَنَّ الصَّوْمَ فِي السَّفَرِ غَيْرُ جَائِزٍ لِهَذَا الْخَبْرِ

٢٠١٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ عَامَ الْفَتْحِ إِلَى مَكَّةَ فَصَامَ حَتَّى بَلَغَ كُرَاعَ الْعَمِيمِ وَصَامَ النَّاسُ، ثُمَّ دَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ فَرَفَعَهُ حَتَّى نَظَرَ النَّاسُ إِلَيْهِ، ثُمَّ شَرِبَهُ، فَقِيلَ لَهُ بَعْدَ ذَلِكَ: إِنَّ بَعْضَ النَّاسِ قَدْ صَامَ، قَالَ: «أَوْلَيْكَ الْعُضَاةُ، أَوْلَيْكَ الْعُضَاةُ»^(١).

باسمی فەرموودهیهک له پیغه مبهەر ﷺ گێردراوه تهوه که ئهوانه ی له گهشتدا به رۆژوو دهبن ناوی لێناون سه رپێچیکاران، بهبێت باسی ئه وه هۆکاره ی که به هۆیه وه ئه وه ناوه ی لێناون، هه ندێت له زانایان به هه له دا چوون و وایان زانیوه رۆژوو گرتن له گهشتدا دروست نییه له بهر ئه م فەرمووده یه

واته: جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گێرێته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ له سالی رزگار کردنی مه که که له ره مه زاندا ده رچوو بو مه که که، رۆژووی گرت هه تا گه یشته (کُرَاعَ الْعَمِيمِ) (ناوی شیویکه له پیش عوسفان) خه لکه که ش به رۆژوو بوون، (هه والی پیگه یشت رۆژوو زۆری بو خه لکه که هیناوه و ماندووی کردوون)، پاشان داوای قاپیک ناوی کرد به رزی کرده وه بو لای ده می خه لکه که ش ته ماشایان ده کرد، ئینجا خواری ده وه، دوا ی ئه وه پیتی وترا هه ندێت له خه لکه که هیشتا به رۆژوون، فەرمووی: به راستی ئه وانه یاخی و سه رپێچیکارن، به راستی ئه وانه یاخی و سه رپێچیکارن.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا سَمَّاهُمْ عَضَاةً إِذْ أَمَرَهُمْ بِالْإِفْطَارِ وَصَامُوا «وَمَنْ أَمَرَ بِفِعْلٍ وَإِنْ كَانَ الْفِعْلُ مُبَاحًا فَرَضًا وَاجِبًا فَتَرَكَ مَا أَمَرَ بِهِ مِنَ الْمُبَاحِ جَازٍ أَنْ يُسَمَّى عَاصِيًا»

٢٠٢٠- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَافَرَ فِي رَمَضَانَ، فَاشْتَدَّ الصَّوْمُ عَلَى رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَعَلَتْ رَاحِلَتُهُ تَهِيمٌ بِهِ تَحْتَ الشَّجَرَةِ، فَأَخْبَرَ النَّبِيَّ ﷺ، فَأَمَرَهُ أَنْ يُفِطِرَ، ثُمَّ دَعَا النَّبِيَّ ﷺ بِإِنَاءٍ، فَوَضَعَهُ عَلَى يَدَيْهِ، ثُمَّ شَرِبَ وَالنَّاسُ يَنْظُرُونَ^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی به لگه له سهر ئهوهی پیغه مبهه ﷺ بویه ناوی لینان به سهر پیچیکه ران، چونکه فهرمانی پت کردن به شکاندنی روژوووه کانیان، به لام ئهوان ههر بهردهوام بوون له سهر روژوووه که یان، وه ههر کهس فهرمانی پت کرا به کرده و هیهک ئه گهرچی ئه و کرده و هیه ریگه پیدراو بیت یان فهرز بیت یان واجب، وازی له وه هینا که فهرمانی پت کراوه له و شتهی که ریگه پیدراوه دروسته
پیی بوترت سهر پیچیکه ر

واته: جابر رضی الله عنه ده گپرتته وه، پیغه مبهه ﷺ له رهمه زاندا گه شتی کرد، روژوو زوری هینا بو پیاوئیک له هاوه له کانی، وشتره که ی ده ببرد بو سینه ری داره کان، هه وال درا به پیغه مبهه ﷺ، فهرمانی بی کرد روژوو که ی بشکینیت، پاشان پیغه مبهه ﷺ داوای قایی ئاوی کرد و ئینجا له سهر دهستی دانا، پاشان لئی خوارده وه و خه لکه که یش ته ماشایان ده کرد.

۲۰۲۱- عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها قَالَتْ: رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ فَرَعِبَ عَنْهُ رِجَالٌ، فَقَالَ: «مَا بَأَلْ رِجَالٍ أَمْرُهُمْ بِالْأَمْرِ يَرْغَبُونَ عَنْهُ؟ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْلَمُهُمْ بِاللَّهِ، وَأَشَدُّهُمْ لَهُ حَسِيَّةً»^(۱).

واته: عائشه رضی الله عنها ده لئ: پیغه مبهه ری خوا ﷺ موله تی دا به هندی شت، کومه لئیک له پیاوان پییان ناخوش بوو، فهرمووی: ئه وه چیه خه لکانیک هه یه فهرمانیان پی ده که م به شتیک پییان ناخوشه، سوئند به خوا من زانترینیانم به خواناسی، له هه مووتان زیاتر لئی ده ترسم.

۲۰۲۲- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَفِي خَبَرِ أَبِي سَعِيدٍ رضی الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أتَى عَلَى نَهْرٍ مِنْ مَاءِ السَّمَاءِ، مِنْ هَذَا الْجِنْسِ أَيْضًا. قَالَ فِي الْخَبَرِ: إِنِّي لَسْتُ مِثْلَكُمْ، إِنِّي رَاكِبٌ، وَأَنْتُمْ مُشَاهَةٌ، إِنِّي أَيْسَرُكُمْ، فَهَذَا الْخَبَرُ دَلٌّ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَامَ وَأَمْرَهُمْ بِالْفِطْرِ فِي الْإِبْتِدَاءِ، إِذْ كَانَ الصَّوْمُ لَا يَشْقُ عَلَيْهِ، إِذْ كَانَ رَاكِبًا، لَهُ ظَهْرٌ، لَا يَحْتَاجُ إِلَى الْمَشْيِ، وَأَمْرَهُمْ بِالْفِطْرِ، إِذْ كَانُوا مُشَاهَةً يَشْتَدُّ عَلَيْهِمُ الصَّوْمُ مَعَ الرَّجَالَةِ، فَسَمَاهُمْ ﷺ عَصَاهٌ إِذْ امْتَنَعُوا مِنَ الْفِطْرِ بَعْدَ أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ إِيَّاهُمْ بَعْدَ عِلْمِهِ أَنْ يَشْتَدَّ الصَّوْمُ عَلَيْهِمْ، إِذْ لَا ظَهْرَ لَهُمْ، وَهُمْ يَحْتَاجُونَ إِلَى الْمَشْيِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: ئەبو بەکر دەلی: له فەرمووده کهی ئەبو سەعید رضی اللہ عنہ هاتووہ: پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم هاتە سەر روبریک ئاو بههۆی بارانهوه دروست بووبوو، ههروهها ئەویش بهههمان شیوهیه. له فەرمووده کهدا فەرمووی: من وه کوو ئیوه نیم، من سوارم و ئیوهیش پیادهن، (پۆژووگرتن) بۆ من ئاساترە له هه مووتان، ئەم فەرموودهیه بهلگهیه لهسەر ئەوهی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم سەرەتا به پۆژوو بوو، وه له سەرەتاوه فەرمانیشی پین کردن پۆژوووه که بشکینن، چونکه پۆژوو بارگرانی لهسەری دروست نەدە کرد، له بهر ئەوهی سوار بوو و شتری پین بوو پیوستی به ریکردن نەدە کرد، فەرمانیشی کرد به ئەوان پۆژوووه که یان بشکینن، چونکه ئەوان پیاده بوون پۆژوو بۆیان گران بوو له گهڵ ریکردندا، بۆیه ناوی لینان سەریچیکه ران، ئەویش له کاتیکدا بوو که ریکریان کرد له پۆژوووشکاندن دواي ئەوهی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم فەرمانی پین کردن، دواي ئەوهی زانی پۆژوو قورسایي لهسەر شانیان دروست دەکات، چونکه و لاخیان نه بوو سواری بین و پیوستیان به ریکردن هه بوو.

بَابُ الدَّالِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم إِنَّمَا أَمَرَ أَضْحَابَهُ بِالْفِطْرِ عَامَ فَتْحِ مَكَّةَ إِذِ الْفِطْرِ أَقْوَى لَهُمْ عَلَى الْحَزْبِ، لِأَنَّ الصَّوْمَ فِي السَّفَرِ غَيْرُ جَائِزٍ

٢٠٢٣- عَنْ قَزَعَةَ قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا سَعِيدٍ رضی اللہ عنہ وَهُوَ مَكْتُورٌ عَلَيْهِ، فَلَمَّا تَفَرَّقَ النَّاسُ عَنْهُ قُلْتُ: لَا أَسْأَلُكَ عَمَّا يَسْأَلُكَ هَؤُلَاءِ عَنْهُ، وَسَأَلْتُهُ عَنِ الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ، فَقَالَ: سَافَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم إِلَى مَكَّةَ وَنَحْنُ صِيَامٌ، فَزَرَلْنَا مَنْزِلًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «إِنَّكُمْ قَدْ دَنَوْتُمْ مِنْ عَدْوِكُمْ، وَالْفِطْرُ أَقْوَى لَكُمْ، فَكَانَتْ رُحْصَةً، فَمِنَّا مَنْ صَامَ، وَمِنَّا مَنْ أَفْطَرَ»، ثُمَّ نَزَلْنَا مَنْزِلًا آخَرَ، فَقَالَ: «إِنَّكُمْ مُصَبَّحُو عَدْوِكُمْ، وَالْفِطْرُ أَقْوَى لَكُمْ، فَأَفْطِرُوا»، فَكَانَتْ عَزْمَةً فَأَفْطَرْنَا، ثُمَّ قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَصُومُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بَعْدَ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَهَذَا الْخَبَرُ بَيِّنٌ وَأَوْضَحُ أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم سَمَاهُمْ عَصَاهُ إِذْ عَزَمَ عَلَيْهِمْ فِي الْفِطْرِ لِيَكُونَ أَقْوَى لَهُمْ عَلَى عَدْوِهِمْ، إِذْ قَدْ دَنَوْا مِنْهُمْ، وَيَحْتَاجُونَ إِلَى مُحَارَبَتِهِمْ، فَلَمْ يَأْمُرُوا لِأَمْرِهِ؛ لِأَنَّ خَبَرَ جَابِرٍ فِي عَامِ الْفَتْحِ، وَهَذَا الْخَبَرُ فِي تِلْكَ السَّفَرَةِ، أَيْضًا فَلَمَّا عَزَمَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم عَلَيْهِمْ بِالْفِطْرِ لِيَكُونَ الْفِطْرُ أَقْوَى لَهُمْ، فَصَامُوا حَتَّى كَانَ يُغْشَى عَلَى بَعْضِهِمْ، وَيَحْتَاجُ إِلَى أَنْ يُظَلَّلَ، وَيَنْضَحَ الْمَاءَ

عَلَيْهِ، فَيُضَعُّوهُا عَنْ مُحَارَبَةِ عَدُوِّهِمْ، جَازًا أَنْ يُسَمِّيَهُمْ عَصَاءً، إِذْ أَمَرَهُمْ بِالْتَّقْوَى لِعَدُوِّهِمْ، فَلَمْ يُطِيعُوا، وَلَمْ يَتَّقَوْا لَهُمْ.

باسى بەلگە لەسەر ئەوەى پىغەمبەر ﷺ بۆيە فەرمانى کرد بە هاوھەلەکانى رۆژوو بشکێنن لە کاتى ئازادکردنى مەککەدا، چونکە رۆژوونەگرتن بەھیزو چالاكى دەکردن لەسەر جەنگ، نەك رۆژوو لە گەشتدا دروست نەبێ

واتە: قەزە دەلى: ھاتم بۆ لای ئەو سە عید ﷺ خەلکىكى زۆر لە دەورى بوون، کاتى خەلکە کە لى دوور کەوتنەو، وتم: پرسىارى شتىکت لى ناکەم کە ئەوان پرسىارىان لى دە کردى، پرسىارم لى کرد دەبارەى رۆژوونەگرتن لە گەشتدا، وتى: لە گەل پىغەمبەرى خوا ﷺ گەشتەمان کرد بۆ مەککە ئىمە بەرۆژوو بووین، دواتر دابەزىنە ناوچەيەك بۆ پشوو دان، پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووى: بەراستى ئىوہ لە دوژمن نزيك بوونەتەو، رۆژوونەگرتن بە ھىزتان دەکات، جا رۆژووشکاندن مۆلەت بوو، تياماندا بوو رۆژووى گرت، تياشاناندا بوو شکاندى، دواتر دابەزىە جىگايە کى دىکە بۆ پشوو دان، فەرمووى: ئىوہ سبەينى رۆبەرۆوى دوژمن دەبنەو، رۆژوونەگرتن بە ھىزتان دەکات بەرانبەر بە دوژمن، رۆژوو مەگرن، جا پىداگرى کرد ئىمەيش رۆژوومان نەگرت، پاشان وتى: دواى ئەو دەمىنى لە گەل پىغەمبەرى خوا ﷺ لە گەشتدا بەرۆژوو دەبووین.

ئەو بە کر وتى: ئەم فەرموودەيە رۆون و ئاشکرايە کە پىغەمبەر ﷺ پىداگرى کرد رۆژوو نەگرن بۆ ئەوہى بەھىزتر بن لە بەرانبەر دوژمن کاتىک کە نزيك بوون لىيانەو و پىويست بوو لە گەليان بجەنگن، بەلام ئەوان فەزمانە کەيان جىبە جى نە کرد، چونکە فەرموودە کەى جابر لە سالى رزگارکردنى مەککەدا بوو، ئەم فەرموودەيەش لە ھەمان گەشتدا بوو، جا کاتى پىغەمبەر ﷺ پىداگرى لى کردن رۆژوو نەگرن بۆ ئەوہى بەھىزتر بن بەرانبەر بە دوژمن، ئەوانىش بەرۆژوو بوون تا ھەندىکيان بىھۆش بوون، پىويستى بەوہ بوو بخرىنە سىبەر و ئاو پىرژىنرى بەسەرياندا، بۆيە لاواز بوون لە ئاستى رۆبەرۆو بوونەوہى دوژمن، دروستە بە خەلکائىكى لەو جۆرە بوترى: سەرپىچىکەر و ياخى، چونکە فەرمانى پى کردن بە خۆبەھىزکردن بۆ گيان دوژمنەکانيان، بەلام ئەوان گوپرايە لىيان نە کرد و خۆيان بەھىز نە کرد بەرانبەريان.

بَابُ التَّغْلِيظِ فِي تَرْكِ سُنَّةِ النَّبِيِّ ﷺ رَغْبَةً عَنْهَا «وَجَائِزٌ أَنْ يُسَمَّى تَارِكُ السُّنَّةِ عَاصِيًا إِذَا تَرَكَهَا رَغْبَةً عَنْهَا لَا بِتَرْكِهَا، إِذِ التَّرْكَ غَيْرُ مَعْصِيَةٍ، وَفِعْلُهَا فَضِيلَةٌ»

٢٠٢٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»^(١).

باسمی هه ره شه کردن له وازهینان له سوننه تی پیغه مبهه رضي الله عنه به هۆی ئه وهی حمزی پیی نه بیته، وه دروسته ئه وه که سهی واز له سوننه ت دهینت پیی بوترتی سهر پیچیکهر، ئه گهر وازی لێ هینا به هۆی ئه وهی حمزی پت نه کات نهک ته نها به هۆی وازهینانی، چونکه وازهینان له سوننه ت سهر پیچی نییه، ئه نجامدانیشی فهزل و چاکهیه

واته: عه بدولای کوری عومه رضي الله عنه ده گیریتته وه، پیغه مبهه رضي الله عنه فه رموو یه تی: ههر که س پشتی له سوننه تی من کرد ئه وه له من نییه (واته: له سهه ر پبازی من نییه).

بَابُ ذِكْرِ إِسْقَاطِ فَرَضِ الصَّوْمِ عَنِ الْمَسَافِرِ «إِذْ هُوَ مُبَاحٌ لَهُ الْفِطْرُ فِي السَّفَرِ عَلَى أَنْ يَصُومَ فِي الْحَضَرِ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ، لَا أَنْ الْفَرَضَ سَاقِطٌ عَنْهُ لَا تَجِبُ عَلَيْهِ إِعَادَتُهُ».
قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ (البقرة).

٢٠٢٥- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: حَبْرٌ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الْقَشِيرِيُّ حَرَجْتُهُ بَعْدُ فِي إِبَاحَةِ الْفِطْرِ فِي رَمَضَانَ لِلْحَامِلِ وَالْمَرْصِعِ^(٢).

باسمی هه لگرتنی رۆژووی فه رز له سهه ر گه شتیار، چونکه رینگه ی پت دراوه له گه شتدا به رۆژوو نه بیته به مه رجت له شوینی نیشته جیبوونی له رۆژه کانی دیکه دا رۆژوو هه که ی قهزا بکاته وه، نهک به مانای ئه وهی فه رزه که ی له سهه ر هه لگیراوه و پیویست نییه له سهه ر ی دووباره ی بکاته وه، خوا رضي الله عنه فه رموو یه تی: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾^(١)، واته: ههر که س له ئیوه نه خۆش بوو، یان له سهه ر بوو، با له رۆژه کانی دیکه دا بیگریتته وه

(١) صحیح.

(٢) إسناده ضعيف.

واته: نه بو به کرده لئ: فهرمووده که ی نه نه سی کوری مالیکی قوشه ییری دواتر هینا و مانه ته وه سه بارهت به ریگه پیدانی روژوونه گرتنی رهمه زان بو ئافره تی دوو گیان و شیردهر.

بَابُ ذِكْرِ الْبَيْتَانِ أَنْ الْفِطْرَ فِي السَّفَرِ رُحْصَةً لَا أَنْ حَتْمًا عَلَيْهِ أَنْ يَفْطِرَ

٢٠٢٦- عَنْ أَبِي مُرَاوِحٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَجِدُ فِي قُوَّةِ عَلَيِّ الصِّيَامِ فِي السَّفَرِ، فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «هِيَ رُحْصَةٌ مِنَ اللَّهِ، فَمَنْ أَخَذَ بِهَا فَحَسَنٌ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَصُومَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ»، قَالَ: وَفِي خَبَرِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ تُوْبَانَ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «فَعَلَيْكُمْ بِرُحْصَةِ اللَّهِ الَّتِي رَحَّصَ لَكُمْ، فَاقْبَلُوهَا»^(١).

**باسنی روونکردنه وه له باره ی نه وه ی روژوونه گرتن له گه شتدا مؤله ته نه ک
بیتویست بی له سه ری ههر به روژوو نه بی**

واته: نه بو موراویح ده گپریته وه، له حمزه ی کوری عه مر ی نه سله مییه وه رضي الله عنه، گوتویه تی: نه ی بیغه مبه ری خوا من هیز و توانا له خو مدا به دی ده که م له گه شتدا به روژوو بم، ئایا گونا هبار نابم؟ بیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووی: نه وه مؤله تیکه له لایه ن خوا وه، ههر که س دهستی بیوه گرت نه وه چاکه، ههر که سیش پی خوش بوو به روژوو بیت گونا هی ناگات، وتی: وه له فهرمووده که ی موحه ممه دی کوری عه بدوره حمانی کوری سه ویان هاتوو، له جابه وه ده لئ: بیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فهرمووی: ده ست بگرن به مؤله تی خوا وه که بوی داناون، وه ربیگرن.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْفِطْرِ فِي السَّفَرِ فِي رَمَضَانَ لِقَبُولِ رُحْصَةِ اللَّهِ الَّتِي رَحَّصَ لِعِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ، إِذِ اللَّهُ يُحِبُّ قَابِلَ رُحْصَتِهِ

٢٠٢٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُحْصُهُ كَمَا يُحِبُّ أَنْ تُتْرَكَ مَعْصِيَتُهُ»^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی چاکتر وایه له گهشتدا رۆژوو نهگیرێ له بهر وهرگرتنی ئهو مۆله تهی خوا داویه تی به بنده باوهرداره کانی، چونکه خوا ئهو کهسهی خوش دهوی مۆله ته کانی وهربگری

واته: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ ده گیریته وه، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی: به راستی خوی گه وره پیی خوشه مۆله ته کانی وهربگری، وهك چون پیی خوشه واز له سه ریچی کردنی بهتری.

بَابُ ذِكْرِ تَخْيِيرِ الْمُسَافِرِ بَيْنَ الصَّوْمِ وَالْفِطْرِ، إِذِ الْفِطْرُ رُخْصَةٌ، وَالصَّوْمُ جَائِزٌ مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنْ قَوْلُهُ: لَيْسَ الْبُرُّ، وَ لَيْسَ مِنَ الْبُرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ، عَلَى مَا تَأَوَّلْتُمْ؛ لِأَنَّ الصَّوْمَ فِي السَّفَرِ لَيْسَ مِنَ الْبُرِّ، إِذْ مَا لَيْسَ مِنَ الْبُرِّ، فَمَغْصِيَةٌ، وَلَوْ كَانَ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ مَغْصِيَةً، لَمَا جَعَلَ لِمُسَافِرِ الْخِيَارِ بَيْنَ الطَّاعَةِ وَالْمَغْصِيَةِ، وَالنَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم خَيَّرَ الْمُسَافِرَ بَيْنَ الصَّوْمِ وَالْإِفْطَارِ

۲۰۲۸- عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا، أَنَّ حَمْرَةَ بِنَ عَمْرِو الْأَسْلَمِيِّ سَأَلَ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم عَنِ الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ، وَكَانَ رَجُلًا يَسْرُدُ الصَّوْمَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَنْتَ بِالْخِيَارِ إِنْ شِئْتَ فَصُمْ، وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ»^(۱).

باسی سه ریشکردنی گهشتیار له نیوان رۆژووگرتن و رۆژوونهگرتن، چونکه رۆژوونهگرتن مۆله ته، رۆژووگرتنیش دروسته، له گه له بهنگه له سهر فهرمووده که پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم: (لَيْسَ الْبُرُّ)، وه (وَلَيْسَ مِنَ الْبُرِّ الصَّوْمُ فِي السَّفَرِ) بهو شیوهی لیکمدایه وه، چونکه رۆژووگرتن له گهشتدا له چاکه نییه، هه ر شتیکیش چاکه نه بیته وه سه ریچییه، ئه گه ر رۆژوو له گهشتدا سه ریچی بوایه، ئیتر بوچی گهشتیاری سه ریشک ده کرد له نیوان گویریایه لی سه ریچیدا، پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم گهشتیاری سه ریشکرد له رۆژووگرتن و رۆژوونهگرتن

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده گیریته وه، حه مزه ی کوری عه مر ی ئه سه له می په سیاری کرد له پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم ده رباره ی رۆژووگرتن له گهشتدا، ئه و پیاوه به رده وام به رۆژوو ده بوو، پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم فهرمووی: تو سه ریشکی ئه گه ر ویستت به رۆژوو به ئه گه ر ویستت به رۆژوو مه به.

۲۰۲۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنهما، أَنَّهُمَا سَافَرَا مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَكَانَ يَصُومُ الصَّائِمُ وَيُفْطِرُ الْمُفْطِرُ فَلَا يَعْيبُ الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ، وَلَا الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ ^(۱).

واته: ئەبو سه عیدی خودری و جابری کوری عه بدولا رضي الله عنهما ده گێرینه وه، ئەوان له گه ل پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم گه شتیان کرد (له مانگی په مه زاندا) تیا یاندا بوو به پوژوو بوو، وه تیا یاندا بوو به پوژوو نه بوو، نه پوژوونه گر په خنه ی له پوژوو گر ده گرت، نه پوژوو گر په خنه ی له پوژوو نه گر ده گرت.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ لِمَنْ قَوِيَ عَلَيْهِ وَالْفِطْرِ لِمَنْ ضَعُفَ عَنْهُ

۲۰۳۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: سَافَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي رَمَضَانَ، فَمِنَّا الصَّائِمُ وَمِنَّا الْمُفْطِرُ، فَلَمْ يَعْيبِ الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ، وَلَا الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ، وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ مَنْ وَجَدَ قُوَّةَ فَصَامَ أَنَّ ذَلِكَ حَسَنٌ جَمِيلٌ، وَمَنْ وَجَدَ ضَعْفًا فَافْطَرَ فَذَلِكَ حَسَنٌ جَمِيلٌ ^(۲).

باسی به چا کدانانی روژوو گرتن له گه شتدا بو ئەو که سه می توانای هیه به روژوو بیت، وه روژوونه گرتن بو ئەو که سه می توانای نییه

واته: ئەبو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لی: ئیمه له گه ل پیغه مبهه ری خوا صلى الله عليه وسلم گه شتمان کرد له په مه زاندا، تیا ماندا بوو به پوژوو بوو، وه تیا ماندا بوو به پوژوو نه بوو، نه پوژوو نه گر په خنه ی له پوژوو گر ده گرت، نه پوژوو گر په خنه ی له پوژوو نه گر ده گرت، جا پیا یان وا بوو هه ر که س توانای بوو به پوژوو بیت، ئەوه چاکه و جوانه، هه ر که سیش توانای نه بوو به پوژوو نه بیت، ئەویش هه ر چاک و جوانه.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْفِطْرِ فِي السَّفَرِ إِذَا عَجَزَ عَنِ خِدْمَةِ نَفْسِهِ إِذَا صَامَ

۲۰۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِمَّا زَمَّ الظُّهْرَانِ، فَأُتِيَ بِطَعَامٍ، فَقَالَ لِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ: «ادْنُوا فَكُلَا»، فَقَالَ: «إِنَّا صَائِمَانِ، فَقَالَ: «اعْمَلُوا لِصَاحِبَيْكُمْ، ارْحَلُوا لِصَاحِبَيْكُمْ، ادْنُوا فَكُلَا» ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) إسناده معلول بالإرسال.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبْرُ أَيْضًا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي ذَكَرْتُ قَبْلُ أَنَّ لِلصَّائِمِ فِي السَّفَرِ الْفِطْرَ بَعْدَ مُضِيِّ بَعْضِ النَّهَارِ إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَمَرَهُمَا بِالْأَكْلِ بَعْدَ مَا أَعْلَمَاهُ أَنَّهُمَا صَائِمَانِ.

باسنی چاکتر وایه رۆژوو هوان له گهشتدا رۆژوو هکەمی بشکینت ئەگەر نەیتوانی خزمەتی خوێ بکات

واته: ئەبو هورەیره رضی اللہ عنہ دەلی: پیغەمبەری خوا ﷺ خواردنیکی بو هینرا له (مَرُّ الظُّهْرَانِ) (ناوی شیویکە له نزیک مه ککه) به ئەبو به کر و عومەری فەرموو: فەرموون نزیک بینهوه بخۆن، وتیان: ئیمه به رۆژووین، فەرمووی: یارمه تیان بدەن و کاروانییە که یان بو ئاماده بکەن، نزیک بینهوه بخۆن.

ئەبو به کر دەلی: هەروەها ئەم فەرموودەیه لهو شتێوازیه پینشتەر باسم کرد رۆژوو هوان بۆی هەیه له گهشتدا رۆژوو هکەمی بشکینت دواى پۆیشتنی به شیک له رۆژ، چونکه پیغەمبەر ﷺ فەرمانی پێی کردن به خواردن دواى ئەوهی ئاگاداریان کردهوه ئەوان به رۆژوو.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْمُفْطِرَ الْخَادِمَ فِي السَّفَرِ أَفْضَلُ مِنَ الصَّائِمِ الْمَخْدُومِ فِي السَّفَرِ

٢٠٣٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي السَّفَرِ، فَصَامَ بَعْضٌ وَأَفْطَرَ بَعْضٌ، فَتَحَرَّمَ الْمُفْطِرُونَ وَعَمِلُوا، وَضَعَفَ الصُّوَامُ عَنْ بَعْضِ الْعَمَلِ، فَقَالَ ﷺ فِي ذَلِكَ: «دَهَبَ الْمُفْطِرُونَ الْيَوْمَ بِالْأَجْرِ»^(١).

باسنی ئەو کەسەمی رۆژوو ناگرت و خزمەت دەکات له گهشتدا، چاکتره لهو کەسەمی رۆژوو دهگرت و خزمەتی دهگرت له گهشتدا

واته: ئەنەسی کوری مالیک رضی اللہ عنہ دەلی: پیغەمبەری خوا ﷺ له گهشتدا بوو، هەندیکیان به رۆژوو بوون و هەندیکیشیان به رۆژوو نەبوون، ئەوانەى که به رۆژوو نەبوون هەستان به راپەراندنی ئیشوکارەکان، ئەوانەیشی به رۆژوو بوون نەیانوانی ئیشوکارەکان

پاپه پێنن، پێغه مبهه ﷺ فهرمووی: ئهوانه ی ئه مپۆ به رۆژوو نه بوون پاداشته که یان به ده ست هینا.

۲۰۳۳- عَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَمِنَّا الصَّائِمُ وَمِنَّا الْمُفْطِرُ، فَتَزَلْنَا مَنْزِلًا فِي يَوْمٍ حَارٍّ شَدِيدِ الْحَرِّ، فَمِنَّا مَنْ يَتَّقِي الشَّمْسَ بِيَدِهِ، وَأَكْثَرْنَا ظِلًّا صَاحِبِ الْكِسَاءِ يَسْتِظِلُّ بِهَا الصَّائِمُونَ، وَقَامَ الْمُفْطِرُونَ، فَضَرَبُوا الْأَبْنِيَّةَ، وَسَقَوْا الرِّكَابَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ذَهَبَ الْمُفْطِرُونَ الْيَوْمَ بِالْأَجْرِ»^(۱).

واته: ئه نهس ﷺ ده لی: ئیمه له گه شتی کدا له گه ل پێغه مبهه ﷺ بووین، تیاماندا بوو به رۆژوو بوو، وه تیاماندا بوو به رۆژوو نه بوو، له رۆژیکی زۆر گهرمدا دابه زینه جیگایهك بۆ پشوودان، تیاماندا بوو به دهستی خۆی له خۆره که خۆی ده پاراست، ئه وه مان زۆرتین سیبه ری هه بوو خاوه ن پارچه پۆشاکیک بوو رۆژوو هه وانه کان ده چوونه سیبه ری، ئه وانه ش به رۆژوو نه بوون هه ستان ده واریان هه لدا و ناوی وشتره کانیا ن دا، پێغه مبهه ری خوا ﷺ فهرمووی: ئه وانه ی ئه مپۆ به رۆژوو نه بوون پاداشته که یان به ده ست هینا.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي صَوْمِ بَعْضِ رَمَضَانَ، وَفِطْرِ بَعْضِ فِي السَّفَرِ

۲۰۳۴- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما: صَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فِي رَمَضَانَ حَتَّى بَلَغَ الْكَدِيدَ ثُمَّ أَفْطَرَ^(۲).

باسی مۆله تدان به رۆژوو گرتنی هه ندیک له رۆژووی رۆژی په مهزان و نه گرتنی هه ندیک له گه شتدا

واته: ئه بو به کر ده لی: له و باره وه فهرمووده ی ئیبنو عه باس رضی اللہ عنہ هاتوو، پێغه مبهه ری خوا ﷺ به رۆژوو بوو له سالی نازاد کردنی مه ککه تا گه شته (الکدید) (شوینی که له تیان عوسفان و قوده يد) پاشان رۆژوو هه که ی شکاند.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ خَبَرِ تَوَهُّمِ بَعْضِ الْعُلَمَاءِ أَنَّ الْفِطْرَ فِي السَّفَرِ نَاسِخٌ لِإِبَاحَةِ الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ

٢٠٣٥- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: صَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَامَ الْفَتْحِ حَتَّى إِذَا بَلَغَ الْكُدَيْدَ أَفْطَرَ، وَإِنَّمَا يُؤْخَذُ بِالْآخِرِ فَلِأَخْرِ مِنْ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ سَفِيَانٌ لَا أَدْرِي هَذَا مِنْ قَوْلِ بَنِي عَبَّاسٍ أَوْ مِنْ قَوْلِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَوْ مِنْ قَوْلِ الزَّهْرِيِّ ^(١).

باسنی فهرموودهیهک ههندهت له زانایان بههلهدا چوون و وایانزانیوه
بهروژوونهبوون له گهشتدا حوکمی ریگهپیدانی بهروژووبوونی
ههلهوشاندوتهوه (نهسخ کردوتهوه)

واته: ئینو عهباس رضي الله عنه دهلی: پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم بهروژوو بوو له سالی نازادکردنی مهککه تا گهیشه (الشوینیکه له نیوان عوسفان و قودهید) لهوی روژوووهکهی شکاند. بیگومان کار به دوایین دهکری، دوایین وته له پیغهمبهری خواوه صلى الله عليه وسلم (که روژووونهگرتنه له گهشتدا) سو فیان (که یهکیکه له گپهروههی ئهه فهرموودهیه) دهلی: نازانم ئههه له وتهی ئینو عهباسه یان له وتهی عوبهیدولایه یان له وتهی زوهرییه.

بَابُ ذِكْرِ الْبَيَانِ عَلَى أَنَّ هَذِهِ الْكَلِمَةَ: وَإِنَّمَا يُؤْخَذُ بِالْآخِرِ، لَيْسَ مِنْ قَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ

٢٠٣٦- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْمَدِينَةِ يُرِيدُ مَكَّةَ، فَصَامَ حَتَّى آتَى عُسْفَانَ، فَدَعَا بِإِنَاءٍ، فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ، حَتَّى نَظَرَ إِلَيْهِ النَّاسُ، ثُمَّ أَفْطَرَ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ: «مَنْ شَاءَ صَامَ، وَمَنْ شَاءَ أَفْطَرَ» ^(٢).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبَرُ يُصْرَحُ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ كَانَ يَرَى صَوْمَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي السَّفَرِ فِي الْإِبْتِدَاءِ، وَإِفْطَارَهُ بَعْدُ، هَذَا مِنَ الْجِنْسِ الْمُبَاحِ أَنَّ كِلَا الْفِعْلَيْنِ جَائِزٌ، لَا أَنَّ إِفْطَارَهُ بَعْدَ بُلُوغِهِ عُسْفَانَ كَانَ نَسْخًا لِمَا تَقَدَّمَ مِنْ صَوْمِهِ.

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسى روونکردنه وه له سەر ئه وهى ئه م وشه يه: (وَإِنَّمَا يُؤَخِّدُ بِالْآخِرِ)، واته: بىگومان کار به دوايين ده کرى، وتهى ئىبنو عه باس نىيه

واته: ئىبنو عه باس رضي الله عنه ده لى: پىغه مبه رى خوا عليه السلام له مه دینه ده رچوو به مه به ستى مه ککه، به رۆژوو بوو تا گه يشته (عُسْفَانَ) (گوندیکه له نىوان مه ککه و مه دینه سى و شه ش ميل له مه ککه وه دووره)، دواتر داواى ئاوى کرد، ئىنجا کردى به ده ستیدا تا خه لکه که ته ماشايان کرد، پاشان رۆژوو ه که ی شکاند، جا ئىبنو عه باس ده يوت: هه ر که س ويستى به رۆژوو بوو هه ر که سيش ويستى به رۆژوو نه بوو.

ئه بو به کر ده لى: ئه م فه رمووده يه به راشکاوى باس له وه ده کات ئىبنو عه باس پىغه مبه رى عليه السلام بىنى له گه شتدا سه ره تا به رۆژوو بوو، دواتر يش شکاندى، ئه مه ش له و شىوازه يه که هه ردوو کرده وه که دروسته، نه ک رۆژوو وشکاندى دواى گه يشتنى به عوسفان هه لوه شىنه ره وه ی حوکمى رۆژوو گرتنه که ی بىت که له پىشه وه گرتى.

بَابُ ذِكْرِ دَلِيلِ ثَانَ عَلَى أَنَّ أَمْرَ النَّبِيِّ عليه السلام بِالْفِطْرِ عَامَ الْفَتْحِ لَمْ يَكُنْ يَنْسِخُ لِإِبَاحَتِهِ الصَّوْمَ فِي السَّفَرِ

٢٠٣٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَ: وَلَقَدْ رَأَيْتَنَا نَصُومَ بَعْدَ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ عليه السلام: أَمَلَيْنَاهُ قَبْلُ ^(١).

باسى به لگه ی دووه م له سەر ئه وهى فه رمانى پىغه مبه ر عليه السلام به شکاندى رۆژوو نه سخه ره وه ی رىگه پىدانى نه بووه به رۆژوو گرتن له گه شتدا

واته: ئه بو سه عىد رضي الله عنه ده لى: دواى ئه وه ده مبنى له گه ل پىغه مبه رى خوا عليه السلام له گه شتدا به رۆژوو ده بووين، له پىشه وه باس م کرد.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي الْفِطْرِ فِي رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ لِمَنْ قَدْ صَامَ بَعْضَهُ فِي الْحَضَرِ،
خِلَافَ مَذْهَبِ مَنْ أَوْجَبَ عَلَيْهِ الصُّومَ فِي السَّفَرِ إِذَا كَانَ قَدْ صَامَ بَعْضَهُ فِي
الْحَضَرِ، تَوَهُّمَ أَنَّ قَوْلَهُ: ﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ (١٨٥) البقرة، أَنَّ مَنْ
شَهِدَ بَعْضَ الشَّهْرِ وَهُوَ حَاضِرٌ غَيْرَ مُسَافِرٍ فَوَجِبَ عَلَيْهِ صَوْمُ جَمِيعِ الشَّهْرِ، وَإِنْ
سَافَرَ فِي بَعْضِهِ

٢٠٣٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لِلْيَلْتِنِ حَلَّتَا مِنْ رَمَضَانَ،
فَخَرَجْنَا صُومًا، حَتَّى بَلَغْنَا الْكَدِيدَ أَمْرًا بِالْفِطْرِ، فَأَصْبَحْنَا شَرِحِينَ، مِمَّا الصَّائِمُ، وَمِمَّا الْمُفْطِرُ،
حَتَّى إِذَا بَلَغْنَا مَرَّ الظُّهْرَانِ، أَعْلَمْنَا بِلِقَاءِ الْعَدُوِّ، أَمْرًا بِالْفِطْرِ، فَأَفْطَرْنَا^(١).

باسی مؤله تدان به شکاندنی رۆژوو له رهمه زاندا له کاتی گه شتکردن، بۆ
ئهو که سهی به شیک له رۆژه که به رۆژوو بووه له شوینی نیشته جیبوون،
پێچه وانهی مه زه بهی ئهو که سهی پێی وایه ئه گهر به شیک له رۆژه که
به رۆژوو بووبێ له شوینی نیشته جیبوونی رۆژووی له سه ر واجب ده بیته له
گه شتدا، به هه له دا چوو له تیگه یشتن له فه رمایشتی خوا صلی الله علیه و آله: ﴿فَمَنْ شَهِدَ
مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ (١٨٥)، بیکومان هه ر که س له شوینی نیشته جیبوونی
ئامادهی هه ندیک له مانگه که بوو نه ک له گه شتدا، واجبه له سه رهی هه موو
مانگه که به رۆژوو بیته، ئه گه رچی له هه ندیکیشیدا گه شتی کرد

واته: ئه بو سه عیدی خودری صلی الله علیه و آله ده لێ: له گه ل پێغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله ده رچووین دوو
شه و تیپه ر بوو له ره مه زان، به زمانی به رۆژوو هه ده رچووین تا گه یشتین له (الکدید)
(شوینی که له نیوان عوسفان و قودهید) فه رمانمان پیکرا رۆژوو بشکینین، بووین به
دوو به شه وه، تیاماندا بوو به رۆژوو بوو، وه تیاماندا بوو به رۆژوو نه بوو، تا گه یشتین به
(مرّ الظُّهْرَانِ) (ناوی شیوی که له نزیک مه که که) ئاگادار کراینه وه به ره بوو بوونه وهی
دوژمن، وه فه رمایشان یخ کرا رۆژوو بشکینین، رۆژوو هه که مان شکاند.

بَابُ إِبَاحَةِ الْفِطْرِ فِي رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ يَوْمًا قَدْ مَضَى بَعْضُهُ وَالْمَرْءُ نَاقٍ لِلصَّوْمِ فِيهِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ أَمَلَيْتُ خَبَرَ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ

٢٠٣٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ فِي سَفَرٍ وَمَعَهُ أَصْحَابُهُ، فَشَقَّ عَلَيْهِمُ الصَّوْمَ، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِإِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ، فَشَرِبَ وَهُوَ عَلَى رَاحِلَتِهِ، وَالنَّاسُ يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ ^(١).

باسنی رینگه دراوه به رۆژوو و شکاندن له مانگی ره مهزان له کاتی گه شتکردن، له کاتی کدا بهنده نیهتی رۆژوو هیئا بیت، ئەبو بهکر ده لێ: فهرمووده که هی ئەبو سعیدی خودریم لهم باره یه وه باس کرد

واته: ئەهه سی کوری مالیک رضي الله عنه ده لێ: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له گه شتیکدا بوو هاوه لانیسی له گه ل بوو، رۆژوو زۆری بو هینان، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم داوای ده فری ئاوی کرد، پاشان به سهر و شتره که یه وه لێی خوارده وه، خه لکه که یش ته ماشایان ده کرد.

بَابُ إِبَاحَةِ الْفِطْرِ فِي الْيَوْمِ الَّذِي يَخْرُجُ فِيهِ مُسَافِرًا مِنْ بَلَدِهِ، إِنْ تَبَتِ الْخَبْرُ، ضِدَّ مَذْهَبِ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّوْمِ مُقِيمًا، ثُمَّ سَافَرَ لَمْ يَجْزِ لَهُ الْفِطْرُ، وَإِبَاحَةُ الْفِطْرِ إِذَا جَاوَزَ الْمَرْءُ بُلُوْتَ الْبَلَدَةِ الَّتِي يَخْرُجُ مِنْهَا وَإِنْ كَانَ قَرِيبًا يَزِي بُلُوْتَهَا

٢٠٤٠- عَنْ عُبَيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: رَكِبْتُ مَعَ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ رضي الله عنه صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي سَفِينَةٍ مِنَ الْفُسْطَاطِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، فَدَفَعْتُ، ثُمَّ قَرَّبَ عَدَاءَهُ، فَقَالَ: اقْتَرِبْ، فَقُلْتُ: أَلَسْتُ تَرَى الْبُلُوْتَ؟ فَقَالَ أَبُو بَصْرَةَ: أَتَرَعَبُ عَنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم؟ ^(٢)

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَسْتُ أَعْرِفُ كَلِمَةَ بَنِي دُهْلٍ، وَلَا عُبَيْدَ بْنَ جُبَيْرٍ، وَلَا أَقْبَلُ دِينَ مَنْ لَا أَعْرِفُهُ بَعْدَ آلِهِ.

باسنی رینگه دان به رۆژوو و شکاندن لهو رۆژهی بهنده تیایدا له شاره که هی خۆی دهرده چێ به مه بهستی گه شتکردن، ئەگهر فهرمووده که تهواو بیت، دژی مهزه بهی ئەو که سهی که گومان ده بات ئەگهر بهنده له شوینی نیشته جیوونی دهستی کرد به رۆژووگرتن، پاشان سه فهری کرد دروست

(١) صحیح.

(٢) إسناده ضعيف.

نییه بۆی رۆژوو هه که ی بشکینن، رینگه دان به رۆژوو شکاندن، ئه گهر بهنده خانوو هه کانی شار هه که ی تیپه راند ئه گهر چي نزيكيش بوو و خانوو هه کانی ده بينی

واته: عوبهیدی کوری جوبهیر ده لئ: له گه ل ئه بو به صهری غیفاری ﷺ هاوه لئ پیغه مبهری خوا ﷺ سواری که شتییه ک بووم له شار نکه وه، له مانگی په مه زاندا، دواتر دهستی به رۆیشتن کرد، پاشان خواردنی نزيك کرده وه، وتی: نزيك ببه ره وه، وتم: ئایا خانوو هه کانی نابینی؟ ئه بو به صهره وتی: ئایا پشت ده که ی له سوننه تی پیغه مبهری خوا ﷺ؟ ئه بو به کر ده لئ: کوله یی کوری زوهل و عوبهیدی کوری جوبهیر ناسم، دین له که سیك وهر ناگرم نه زانم داد په ره وه.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الْفِطْرِ فِي رَمَضَانَ فِي مَسِيرَةِ أَقْلٍ مِنْ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، إِنْ ثَبَّتَ الذَّبْرُ، فَإِنِّي لَا أَعْرِفُ مَنْصُورَ بْنَ زَيْدِ الْكَلْبِيِّ هَذَا بَعْدَ آلِهِ وَلَا جَزْحَ

٢٠٤١- عَنْ مَنْصُورِ الْكَلْبِيِّ: أَنَّ دِحْيَةَ بْنَ خَلِيفَةَ خَرَجَ مِنْ قَرَيْبَتِهِ إِلَى قَرَيْبَةِ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ ﷺ مِنَ الْفُسْطَاطِ فِي رَمَضَانَ، فَأَفْطَرَ، وَأَفْطَرَ مَعَهُ النَّاسُ، وَكَرِهَ آخَرُونَ أَنْ يُفْطَرُوا، فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى قَرَيْبَتِهِ قَالَ: وَاللَّهِ، لَقَدْ رَأَيْتُ الْيَوْمَ أَمْرًا، مَا كُنْتُ أَظُنُّ أَرَاهُ، إِنْ قَوْمًا رَعِبُوا عَنْ هَدْيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابِهِ، يَقُولُ فِي ذَلِكَ لِلَّذِينَ صَامُوا، قَالَ عِنْدَ ذَلِكَ: اللَّهُمَّ اقْضِنِي إِلَيْكَ^(١).

باسم مۆله تدان به رۆژوو شکاندن له په مه زاندا له ماوه ی ریکردنی که متر له رۆژ و شهویک، ئه گهر فه رموو ده که ته واو بیت، چونکه من مه نصوری کوری زهیدی که لیبی ناسم به وهی داد په ره وه یان له که داره

واته: مه نصوری که لیبی ده گهر پته وه، دیحیه ی کوری خه لیفه له شار هه که یه وه (موزه له دیمه شق) ده رچوو بۆ شار هه که ی عوبه ی کوری عامر ﷺ له مانگی په مه زان (که نیاویان سئ میل ده بوو)، رۆژوو ی شکاند، خه لکه که یش له گه لئ رۆژوو یان شکاند، کۆمه لیکیان پیاوی ناخۆش بوو له گه لئ رۆژوو بشکینن، کاتی گه رایه وه بۆ شار هه که ی، وتی: سویند به خوا، ئه مرۆ شتیکم بینی گومانم نه ده برد هه رگیز بیبینم، خه لکانتیک پشتیان کرد له ریبازی پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه له کانی، به وان ه ی وت که رۆژوو یان گرتبوو، له و کاته دا وتی: خوا یه گیانم بکیشه بۆ لای خۆت.

بَابُ الرُّخْصَةِ لِلْحَامِلِ وَالْمُرْضِعِ فِي الْإِفْطَارِ فِي رَمَضَانَ وَالنَّبِيَّانَ أَنْ فَرَضَ الصَّوْمَ سَاقِطٌ عَنْهُمَا فِي رَمَضَانَ عَلَى أَنْ يَقْضِيَا مِنْ أَيَّامٍ أُخْرَى، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَرَنَهُمَا، أَوْ إِحْدَيْهِمَا إِلَى الْمُسَافِرِ، فَجَعَلَ كُفْمَهُمَا أَوْ كُفْمَ إِحْدَيْهِمَا كُفْمَ الْمُسَافِرِ

۲۰۴۲- عَنْ أَبِي بَرْكَاتٍ قَالَ: كَانَ أَبُو قَلَابَةَ حَدَّثَنِي هَذَا الْحَدِيثَ، ثُمَّ قَالَ لِي: هَلْ لَكَ فِي الَّذِي حَدَّثْتَنِيهِ؟ فَدَلَّنِي عَلَيْهِ، فَلَقِيْتُهُ، قَالَ: حَدَّثَنِي قَرِيبٌ لِي يُقَالُ لَهُ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي إِبِلٍ كَانَتْ لِي أُحْذَتْ، فَوَافَقْتُهُ وَهُوَ يَأْكُلُ، فَدَعَانِي إِلَى طَعَامِهِ، فَقُلْتُ: إِنِّي صَائِمٌ، فَقَالَ: «ادْنُ»، أَوْ قَالَ: «هَلُمَّ أُخْبِرْكَ عَنْ ذَلِكَ، إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ الصَّوْمَ وَشَطْرَ الصَّلَاةِ، وَعَنِ الْحُبْلَى وَالْمُرْضِعِ»، فَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ يَقُولُ: أَلَا أَكَلْتُ مِنْ طَعَامِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ دَعَانِي إِلَيْهِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَرْكَاتٍ: هَذَا الْخَبَرُ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أَعْلَمْتُ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ أَنَّ اسْمَ النَّصْفِ قَدْ يَقَعُ عَلَى جُزْءٍ مِنْ أَجْزَاءِ الشَّيْءِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ نِصْفًا عَلَى الْكَمَالِ وَالتَّمَامِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ فِي هَذَا الْخَبَرِ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ شَطْرَ الصَّلَاةِ، وَالشَّطْرُ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ النُّصْفُ، لَا الْقِبْلُ، وَلَا التَّلْقَاءُ وَالْجِهَةُ، أَعْنِي قَوْلَهُ تَعَالَى: ﴿قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ (۱۱۴) البقرة، وَلَمْ يَضَعْ اللَّهُ عَنِ الْمُسَافِرِ نِصْفَ فَرِيضَةِ الصَّلَاةِ عَلَى الْكَمَالِ وَالتَّمَامِ؛ لِأَنَّهُ لَمْ يَضَعْ مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَلَا مِنْ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ عَنِ الْمُسَافِرِ شَيْئًا.

باسی مۆله تدان به ئافره تی دووگیان و شیردهر روژوو نه گرن له ره مهزاند او، روونکردنه وه له باره ی نه وه ی روژووی فهرز له سه ریان ده که وه ی له ره مهزاند، وه پیویسته له روژه کانی دیکه دا دوو باره ی بکه نه وه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ حوکمی ههردووکیان، یان هه ر یه کیکیانی به گه شتیار چواندوو

واته: ئه یوب ده لئی: ئه بو قیلابه ئه م فهرمووده ی بۆم باس کرد، پاشان پیتی وت: ئایا ئه و که سه ت یی بلتیم که بۆی باس کردم؟ دواتر بۆی باس کردم، منیش پینی گه یشتیم، وتی: که سیکه ی نزیکی خۆم بۆی باس کردم پینی ده وترا ئه نه سی کوری مالیک ﷺ، وتی: به وشتریکه ی خومه وه هاتم بۆ لای پیغه مبه ری خوا ﷺ نانی ده خوارد، بانگی کردم بۆ نان خواردن، وتم: من به روژووم، فهرمووی: نزیک به ره وه، یان فهرمووی:

بې با هه والت بده مټ دهر باره ی نه وه، خوا ﷺ پوژووی له سهر گه شتیار لابر دووه ههروه ها نیوه ی نوژی ش، وه له سهر ئافره تی دوو گیان و شیرده ریش، جا دوا ی نه وه ده یوت: له و خوار دنه ی پیغه مبه ری خوام ﷺ خوار د کاتی بانگی کرد م بوی.

نه بو به کر ده لی: نه م فرمووده یه له و شیوازه یه که له کتیبی ئیاندا پرامگه یاندووه هه ندی جار نیوه بو به شیک له به شه کانی شتیک به کار ده هیتری، نه گهر چی نه و به شه نیوه ش نه بیت به ته واوی، بنگومان پیغه مبه ر ﷺ له م فرمووده دا پرایگه یاندووه، به راستی خوا (شطر) نیوه ی نوژی له سهر گه شتیار لابر دووه، وه (الشطر) له م شوینه دا به واتای نیوه هاتووه، نه ک پروو یان ته نیست، مه به ستم فرمایشتی خوا یه که فرموویه تی: ﴿قَوْلٌ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ (۱۱۱)، خوا ﷺ نیوه ی نوژی فهرزی له سهر گه شتیار لانه بر دووه به ته واوی، چونکه نه له نوژی به یانی و نه له نوژی ئیواره هیچی که م نه کردو ته وه له سهر گه شتیار.

۲۰۴۳- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَى النَّبِيُّ ﷺ رَجُلٌ وَهُوَ يَتَعَدَّى، فَقَالَ: «أَذْنُهُ»، قَالَ: إِنِّي صَائِمٌ، فَقَالَ: «أَذْنُهُ أَحَدْتُكَ عَنِ الصَّيَامِ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ الصَّيَامَ وَشَطْرَ الصَّلَاةِ، وَعَنِ الْجُبَلِيِّ أَوْ الْمَرْضِعِ»^(۱).

واته: نه نه س ﷺ ده لی: پیاویک هات بو لای پیغه مبه ر ﷺ نه و نانی ده خوار د، فرمووی: نزیک به ره وه، وتی: من به پوژووم، فرمووی: نزیک به ره وه ئیستا دهر باره ی پوژوو قسه ت بو ده که م، به راستی خوا پوژووی له سهر گه شتیار لابر دووه و نوژی ش ی له سهر کردووه به نیوه، ههروه ها پوژووی له سهر ئافره تی دوو گیان و شیرده ر لابر دووه.

۲۰۴۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ^(۲).

واته: به هه مان شیوه نه نه سی کوری مالیک ﷺ گپراویه ته وه.

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

بَابُ ذِكْرِ إِسْقَاطِ فَرَضِ الصَّوْمِ عَنِ النِّسَاءِ أَيَّامَ حَيْضِهِنَّ

٢٠٤٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ، أَذْهَبَ لِلْبُرْجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ، يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ»، فَقُلْنَ لَهُ: مَا نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ؟» قُلْنَ: بَلَى، قَالَ: «ذَلِكَ لِنُقْصَانِ عَقْلِهَا، أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتِ الْمَرْأَةُ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟ قَالَ: فَذَلِكَ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا»^(١).

باسمى هه لگرتنى رۆژووى فهرز له سهر ئافره تان له ورۆژانهى ده كه ونه حهيزه وه

واته: ئه بو سه عىدى خودرى رضي الله عنه ده گىرتيه وه، پىغه مبه صلى الله عليه وسلم فهرموويه تى: ئه ي كۆمه لى ئافره تان كه سى وهك ئيوه كه مزىرى و كه مدينم نه بينوه، ئه وه نده ي به كيك له ئيوه عه قلى پياوى ژير و هوشدار به لاي خويدا بيات، پىيان وت: ناته واوى و كه موكورى ژيرى و دىنى ئيمه له كوئدايه ئه ي پىغه مبه رى خوا؟ فهرمووى: ئايا شا به تى ئافره تى كه وهك شا به تى نيو پيا و نيه؟ وتيان: به لى وا به، فهرمووى: ئه وه له بهر ناته واوى عه قلىتى، ئه ي كاتى ده كه وىته سوورى مانگانه وه ئه وه نيه نه نوژ ده كات و نه رۆژوو ده گرىت؟ فهرمووى: ئه وه ناته واوى ئاينيه تى.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْخَائِضَ يَجِبُ عَلَيْهَا قَضَاءُ الصَّوْمِ فِي أَيَّامِ طَهْرِهَا وَالرُّخْصَةَ لَهَا فِي تَأْخِيرِ قَضَاءِ الصَّوْمِ الَّذِي أَسْقَطَ الْفَرَضَ عَنْهَا فِي أَيَّامِ حَيْضِهَا إِلَى شَعْبَانَ

٢٠٤٦- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها تَقُولُ: كَانَ يَكُونُ عَلَيَّ الصَّيَامُ مِنْ رَمَضَانَ، فَمَا أَقْضِيهِ حَتَّى يَأْتِيَ شَعْبَانَ^(٢).

باسمى به لگه له سهر ئه وهى ئافره تى خاوه ن حهيز پىويسته له سهرى رۆژووى رۆژه كانى مانگى رهمه زان قهزا بكاته وه له ورۆژانهى كه پاكه، وه مو له تى پىدرا وه رۆژووى ئه ورۆژانهى له كاتى حهيزدا له ده ستى چوه، قهزا كرده وه يان دوا بخات تا مانگى شهعبانى داها توه

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

واته: عائشه رضي الله عنها ده لى: له مانگى په مه زاندا رۆژووم له سهر ده بوو، قه زام نه ده كرده وه هه تا شه عبان ده هات.

۲۰۴۷- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها مِثْلَهُ ^(۱).

واته: عائشه رضي الله عنها ده گيرېته وه به هه مان شيوه ي پيشوو.

۲۰۴۸- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها تَقُولُ: قَدْ كَانَ عَلِيٌّ شَيْءٌ مِنْ رَمَضَانَ، ثُمَّ لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَصُومَهُ حَتَّى يَجِيءَ شَعْبَانَ، وَظَنَنْتُ أَنْ ذَلِكَ لِمَكَانِهَا مِنَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ^(۲).

واته: عائشه رضي الله عنها ده لى: رۆژووى مانگى په مه زان ده كه وته سهرم، پاشان نه مده توانى به رۆژوو بم تا شه عبان ده هات، بويه دوام ده خست بو ئه و مانگه، پيم وايه له بهر ئه وه بوو كه مانگى شه عبان لاي پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم ريزيكي تايه تي هه بوو.

۲۰۴۹- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: مَا كُنْتُ أَقْضِي مَا يَبْقَى عَلَيَّ مِنْ رَمَضَانَ زَمَنَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم إِلَّا فِي شَعْبَانَ ^(۳).

واته: عائشه رضي الله عنها ده لى: ئه وه ي له سهرم بو وايه له رۆژووى مانگى په مه زان له سهرده مى پيغه مبه ردا صلى الله عليه وسلم، قه زام نه ده كرده وه له مانگى شه عباندا نه بيت.

۲۰۵۰- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها مِثْلَهُ، وَقَالَ: حَيَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كُلَّهَا ^(۴).

واته: عائشه رضي الله عنها ده گيرېته وه به هه مان شيوه ي پيشوو، ده لى: له هه موو ژيانى پيغه مبه رى خوا دا صلى الله عليه وسلم.

۲۰۵۱- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها تَقُولُ: مَا قَضَيْتُ شَيْئًا مِمَّا يَكُونُ عَلَيَّ مِنْ رَمَضَانَ إِلَّا فِي شَعْبَانَ حَتَّى قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ^(۵).

واته: عائشه رضي الله عنها ده لى: هيچ رۆژنكم قهزا نه ده كرده وه له وه ي له سهرم بوو له مانگى په مه زان ته نها له شه عباندا نه بيت، تا پيغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم كوچى دوايى كرد.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(۳) إسناده حسن.

(۴) صحيح.

(۵) صحيح.

ئەى پىت چۆنە ئەگەر داىكت بمردايه و قهرزى لهسەر بووايه، ئايا قهرزه كهت بۆى ده بژارد؟ وتى: به لى، فهرموى: قهرزى داىكت بدهروه.

بَابُ الْأَمْرِ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ بِاللَّذْرِ عَنِ النَّاذِرَةِ إِذَا مَاتَتْ قَبْلَ الْوَفَاءِ بِنَذْرِهَا

٢٠٥٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ امْرَأَةً رَكِبَتِ الْبَحْرَ، فَنَذَرَتْ أَنْ تَصُومَ شَهْرًا، فَمَاتَتْ، فَسَأَلَ أُخُوَهَا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَصُومَ عَنْهَا^(١).

باسى فهرمانکردن به قهزاکردنهوهى رۆژووى نهزر له جياتى ئەو كهسهى نهزرى كردوه، ئەگەر پيش به جيه تانانى نهزره كهى مرد

واته: ئىبنو عباس رضي الله عنه دهگيرىتهوه، ئافره تىك سواری كهشتى بوو، نهزرى كرد مانگىك به رۆژوو پىت، دواتر مرد، براكهى پرسىارى له پىغه مبهر صلى الله عليه وسلم كرد، پىغه مبهر صلى الله عليه وسلم فهرمىانى پىن كرد له جياتى ئەو رۆژوو بگرىت.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنَّ مَنْ قَضَى الصَّوْمَ عَنِ النَّاذِرِ وَاللَّذِرَةِ مِنْ وَلِيٍّ، أَوْ قَرِيبٍ، أَوْ بَعِيدٍ، أَوْ ذَكَرٍ، أَوْ أَنْثَى، أَوْ حَرٍّ، أَوْ عَبْدٍ، أَوْ حُرَّةٍ، أَوْ أَمَةٍ، فَأَلْقَضَاءُ جَائِزٌ عَنِ الْمَيْتِ، إِذِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم شَبَّهَ قَضَاءَ صَوْمِ النَّذْرِ عَنِ الْمَيْتَةِ بِقَضَاءِ الدَّيْنِ عَنْهَا، وَالَّذِينَ إِذَا قَضَوْا عَنِ الْمَيْتِ أَوْ الْمَيْتَةِ كَانَ الْقَاضِي مَنْ كَانَ، مِنْ قَرِيبٍ أَوْ بَعِيدٍ، حُرٍّ أَوْ عَبْدٍ، وَالَّذِينَ سَاقَطَ عَنِ الْمَيْتِ، فَعَدَّ الدَّلِيلَ عَلَى أَنَّ قَضَاءَ الصَّوْمِ عَنِ الْمَيْتِ أَحَقُّ مِنْ قَضَاءِ الدَّيْنِ عَنْهُ؛ إِذِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَعْلَمَ أَنَّ الصَّوْمَ مِنْ حُقُوقِ اللَّهِ، وَأَنَّ قَضَاءَهُ أَحَقُّ مِنْ قَضَاءِ حُقُوقِ الْآدَمِيِّينَ

٢٠٥٥- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَتْ: إِنَّ أُخْتِي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، قَالَ: «أَرَأَيْتِ إِنْ كَانَ عَلَى أُخْتِكَ دَيْنٌ، أَكُنْتَ قَضَيْتِهِ»، قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: «فَحَقُّ اللَّهِ أَحَقُّ»^(٢).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

باسی روونکردنه وه له باره ی ئه وه ی ئه وه که سه ی رۆژوو قهزا ده کاته وه له جیاتنی که سێک که نه زری کردوو، سه ره رشتیار بێ، یان خزم، یان دوور، یان نیر، یان مێ، یان پیاوی ئازاد، یان کۆیله، یان ژنی ئازاد، یان ژنی کۆیله، ئه وه قهزا کردنه وه دروسته له جیاتنی مردوو، چونکه پێغه مبه ر ﷺ قهزا کردنه وه ی رۆژوو ی نه زری له جیاتنی ئافره تی مردوو چواندوو به دانه وه ی قهرزێک که له سه ری بووبێ، وه قهرزیش ئه گه ر له جیاتنی مردوو ی پیاو یان ژن درایه وه، قهرزده ره وه که هه ر که س بێ، له نزیک، یان دوور، ئازاد، یان کۆیله ئه وه له سه ر مردوو که نامینێ، له گه ل به لگه له سه ر ئه وه ی قهزا کردنه وه ی رۆژوو له جیاتنی مردوو له پێشتره له دانه وه ی قهرز له سه ری، چونکه پێغه مبه ر ﷺ رایگه یاندوو رۆژوو له مافهکانی خوایه، قهزا کردنه وه ی له پێشتره له قهزا کردنه وه ی مافی ئاده میه یهکان

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لێ: ئافره تێک هات بو خزمهت پێغه مبه ر ﷺ وتی: به راستی خوشکه که م مردوو و دوو مانگ رۆژوو ی به دوا ی یه کدیدا له سه ر پتو یست بو، فه رموو ی: پیت چۆنه ئه گه ر خوشکه که ت قهرزێکی له سه ر بووایه، ئایا تۆ بو ت ده دایه وه؟ وتی: به لێ، فه رموو ی: مافی خوا له پێشتره بدرێته وه.

بَابُ الْإِطْعَامِ عَنِ الْمَيِّتِ يَمُوتُ وَعَلَيْهِ صَوْمٌ لِكُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا إِنْ صَحَّ الذَّبْرُ، فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ أَشْعَثِ بْنِ سَوَّارٍ رَحِمَهُ اللَّهُ لِسَوْءِ حِفْظِهِ

٢٠٥٦- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامُ شَهْرٍ فَلْيُطْعَمْ عَنْهُ مَكَانَ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا»^(١).

باسی فیدیه به ناندان له جیاتنی که سێک به مری و رۆژوو ی له سه ر بێ، بو هه ر رۆژێک نانی هه ژاریک بدات، ئه گه ر فه رموو ده که ته واو بێ، بێگومان له دادا شتێک هه یه ده رباره ی ئه شه سه سی کور ی سه وا ر په حمه تی خوا ی له بێ، به هۆی خراپی له به ر کردنیه وه

(١) إسناده ضعيف.

واته: ئىبنو عومەر رضي الله عنه ده لى: يېغەمبەرى خوا عليه السلام فەرموويەتى: ھەر كەس مرد و رۆژووى مانگىكى لەسەر بوو، با لە جياتى ھەر رۆژنىك نانى ھەزارىكى بۆ بدرىت.

بَابُ قَدْرِ مَكِيلَةٍ مَا يُطْعَمُ كُلَّ مِسْكِينٍ فِي كَفَّارَةِ الصَّوْمِ إِنْ ثَبَتَ الْخَبْرُ، فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ هَذَا الْإِسْنَادِ

۲۰۵۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ رَمَضَانٌ لَمْ يُفِضْهُ، فَلْيُطْعَمْ عَنْهُ لِكُلِّ يَوْمٍ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ»^(۱).

باسى ئەندازەى پىوانەى كەفارەتى رۆژوو بۆ ھەر ھەزارىك، ئەگەر فەرموودەكە چەسپاو بىت، چونكە بىگومان شتىك لە دڵدا ھەيە دەربارەى ئەو سەنەدە

واته: ئىبنو عومەر رضي الله عنه دەگىریتەو، يېغەمبەر عليه السلام فەرموويەتى: ھەر كەس مردو رۆژووى پەمەزانى لەسەر بوو، قەزای نەکردبۆيەو، با لە جياتى ئەو بۆ ھەر رۆژنىك نىو صاع^(۲) لە گەنم بدرى.

جَمَاعُ أَبْوَابِ وَقْتِ الْإِفْطَارِ، وَمَا يَسْتَحَبُّ أَنْ يُفْطَرَ عَلَيْهِ

بَابُ ذِكْرِ خَبَرِ زُوَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي وَقْتِ الْفِطْرِ بِلَفْظِ خَبَرٍ مَعْنَاهُ عِنْدِي مَعْنَى الْأَمْرِ

۲۰۵۸- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ وَأَذْبَرَ النَّهَارَ وَغَرَبَتِ الشَّمْسُ أَفْطَرَ الصَّائِمُ»^(۳).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ: فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ، لَفْظُ خَبَرٍ، وَمَعْنَاهُ مَعْنَى الْأَمْرِ: أَيُّ: فَلْيُفْطِرِ الصَّائِمُ، إِذْ قَدْ حَلَّ لَهُ الْإِفْطَارُ، وَلَوْ كَانَ مَعْنَى هَذِهِ اللَّفْظَةِ مَعْنَى لَفْظِهِ كَانَ جَمِيعُ الصَّوَامِ فِطْرُهُمْ وَقْتًا وَاحِدًا، وَلَمْ يَكُنْ لِقَوْلِهِ صلى الله عليه وسلم: لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ، وَلِقَوْلِهِ: لَا يَزَالُ الدِّينُ ظَاهِرًا مَا عَجَّلَ النَّاسُ الْفِطْرَ، مَعْنَى، وَلَا كَانَ لِقَوْلِهِ صلى الله عليه وسلم: يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَحَبُّ عِبَادِي إِلَيَّ أَعَجَّلَهُمْ

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صاعتيك چوار گۆنله، ھەر گونلتيكيش (۵۴۴) گرامه، كەواته چوار صاع دەكاتە دوو كیلۆ و سەد و حەفتا و شەش گرام.

(۳) صحيح.

فِطْرًا، مَعْنَى لَوْ كَانَ اللَّيْلُ إِذَا أَقْبَلَ وَأَدْبَرَ النَّهَارُ وَعَابَتِ الشَّمْسُ كَانَ الصُّوَامَ جَمِيعًا يُفْطِرُونَ، وَلَوْ كَانَ فِطْرُ جَمِيعِهِمْ فِي وَقْتٍ وَاحِدٍ لَا يَتَقَدَّمُ فِطْرُ أَحَدِهِمْ غَيْرَهُ لَمَا كَانَ لِقَوْلِهِ ﷺ: مَنْ وَجَدَ تَمْرًا فَلْيُفِطِرْ عَلَيْهِ، وَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُفِطِرْ عَلَى الْمَاءِ، مَعْنَى، وَلَكِنْ مَعْنَى قَوْلِهِ: فَقَدْ أَفْطَرَ، أَي: فَقَدْ حَلَّ لَهُ الْفِطْرُ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

کۆباسى کاتی رۆزووшکاندن ئەوهشی چاکتره رۆزووى لهسەر بشکینیت
باسى فهرموودهیهک له پیغه مبهەر ﷺ گێردراوه تهوه دهر باره ی کاتی
رۆزووшکاندن، به دهسته واژه ی فهرموودهیهک ماناکه ی لای من مانای
فهرمان ئەدات

واته: عومه رى كورى خهتاب ﷺ ده لى: پیغه مبه رى خوا ﷺ پیمى فهرموو: ته گهر شه و هات و پۆزیش پشتى هه لکرد و خۆریش ئاوا بوو، ئەوه هه لاله پۆزووه وان رۆزووه كه ی بشکینیت.

ئه بو به كر ده لى: ئەم دهسته واژه یه: (فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ)، دهسته واژه ی فهرموودهیه كه ماناکه ی مانای فهرمان هه لده گری، واته: با رۆزووه وان پۆزووه كه ی بشکینیت، چونكه هه لاله بوى رۆزوو بشکینیت، ته گهر مانای ئەم دهسته واژه یه هه مان مانای دهسته واژه كه بدات ئەوه هه موو پۆزووه وانه كان پۆزووشکاندنیا ن له یه ك كاتدا ده بیت، وه فهرمووده كه ی پیغه مبه ریش ﷺ كه فهرموویه تی: به رده وام خه لك له خیردان تا پۆزوو زوو بشکینن. هه روه ها فهرمووده كه ی ﷺ: به رده وام دین ئاشكرا و زاله تا خه لكى زوو پۆزوو بشکینن. هه یچ مانایه كى نه ده گه یاند، هه روه ها فهرمووده كه ی ﷺ: خواى به رز و مه زن ده فهرموی: خۆشه و یستترین به نده كانم له لام ئەوانه ن زوو پۆزوو ده شكینن، هه یچ مانایه كى نه ده گه یاند، ته گهر شه و هات و پۆزیش پشتى هه لکرد و خۆریش ئاوا بوو ئەوه پۆزووه وانه كان هه موویان پۆزوو ده شكینن، جا ته گهر پۆزووشکاندن هه موویان له یه ك كاتدا بووایه و شكاندنی یه كیكیان پێشى ئەوى دیکه نه كه وتایه ئەوه فهرمووده كه ی پیغه مبه ر ﷺ: هه ر كه س خورمایه كى به دى كرد با پۆزووه كه ی پێى بشکینیت، هه ر كه سیش خورمای ده ست نه كه وت با به ئاوا

رۆژوو هه که ی بشکینیت. ههچ مانایه کی نه ده گه یاند، به لام مانای فهرمووده که ی: (فَقَدْ أَفْطَرَ)، واته: بیهگومان هه لاله بۆی رۆژوو بشکینیت، خوا زاناته.

بَابُ ذِكْرِ دَوَامِ النَّاسِ عَلَى الْخَيْرِ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ وَفِيهِ كَالدَّلَالَةِ عَلَى أَنَّهُمْ إِذَا أَحْرُوا الْفِطْرَ وَقَعُوا فِي الشَّرِّ

٢٠٥٩- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ»^(١).

باسی بهردهوام خه لك له سهر خیر و چا کهن تا زوو رۆژوو بشکینن، وه به لگه شى تیدایه نه گهر رۆژوو شکاندن دوا بخهن ده که ونه نیو خراپه وه

واته: سه هلی کوری سه عد رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: بهردهوام خه لکی له خیردان تا نه و کاته ی په له بکهن له رۆژوو شکانندا.

بَابُ ذِكْرِ ظُهُورِ الدِّينِ مَا عَجَلَ النَّاسُ فِطْرَهُمْ، وَالدَّلِيلَ عَلَى أَنَّ اسْمَ الدِّينِ قَدْ يَقَعُ عَلَى بَعْضِ شُعَبِ الْإِسْلَامِ

٢٠٦٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا يَزَالُ الدِّينُ ظَاهِرًا مَا عَجَلَ النَّاسُ الْفِطْرَ، إِنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى يُؤَخَّرُونَ»^(٢).

باسی دینی ئیسلام سهر که وتوو هه تا خه لك زوو رۆژوو هه که یان بشکینن، به لگه ش له سهر نه وه ی ناوی دین هه نده تا جار بۆ به شیک له لقه کانی ئیسلام به کار دیت

واته: نه بو هوره پره رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: بهردهوام ئایینی ئیسلام بهرز و شکومه نده تا خه لك په له بکهن له رۆژوو شکانندا، بیهگومان جووله که و گاوره کان رۆژوو شکاندنیان دوا ده خهن.

(١) صحیح.

(٢) إسناده حسن.

بَابُ ذِكْرِ اسْتِحْسَانِ سُنَّةِ الْمُصْطَفَى مُحَمَّدٍ ﷺ مَا لَمْ يَنْتَظِرْ بِالْفِطْرِ قَبْلَ طُلُوعِ النُّجُومِ

٢٠٦١- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَرَالُ أُمَّتِي عَلَى سُنتِي مَا لَمْ تَنْتَظِرْ بِفِطْرِهَا النُّجُومَ»، قَالَ: وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ صَائِمًا أَمَرَ رَجُلًا فَأَوْقَى عَلَى شَيْءٍ، فَإِذَا قَالَ: غَابَتِ الشَّمْسُ، أَفْطَرَ^(١).

**باسنی سوننه تی پیغه مبهەر ﷺ وا بووه بو رۆژوووشکاندن چاوه پروانی
دهرکه وتنی ئەستیره کان نه کرێ**

واته: سه هلی کوری سه عد ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: بهرده وام
ئومه ته کهم له سه ر ریباز و سوننه تی منن تا بو رۆژوووشکاندن چاوه پری ده رچوونی
ئهستیره نه کهن، وتی: وه پیغه مبهەر ﷺ کاتی بهرۆژوو بووایه فهرمانی ده کرد به پیاویک
بچووایه ته سه ر بهرزاییه ک، ئە گهر بیوتایه: خۆر تاوا بوو، رۆژوووه که ی ده شکاند.

بَابُ ذِكْرِ حُبِّ اللَّهِ ﷻ الْمَعْجَلِينَ لِلْإِفْطَارِ وَالِدَّلِيلِ عَلَى ضِدِّ قَوْلِ بَعْضِ أَهْلِ عَضْرِنَا
مِمَّنْ زَعَمَ أَنَّهُ غَيْرُ جَائِزٍ أَنْ يُقَالَ: أَحَبُّ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ أَنْعَجَلَهُمْ فِطْرًا، إِلَّا أَنْ يَكُونَ
اللَّهُ يُحِبُّ جَمِيعَ عِبَادِهِ، وَخَالَفْنَا فِي بَابِ أَفْعَلَ، فَادْعَى مَا لَا يُحْسَنُهُ، فَقَدْ بَيَّنْتُ
بَابَ أَفْعَلَ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا فِي كِتَابِ مَعَانِي الْقُرْآنِ وَالْكَتُبِ الْمُصَنَّفَةِ
مِنَ الْمُسْنَدِ

٢٠٦٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَحَبُّ عِبَادِي إِلَيَّ
أَعَجَلَهُمْ فِطْرًا»^(٢).

**باسنی خۆشه ویستی خوا ﷻ بوئه وکه سانه ی په له ده کهن له رۆژوووشکاندنیان،
وه به لگه ش له سه ر دژی وتی هه ندی له زانیانی سه رده ممان ئەوه ی پی
وایه دروست نییه بو ترێ: خۆشه ویستترینی بهنده کان له لای خوا ئەوانه ن**

(١) صحیح.

(٢) إسناده ضعیف.

پهله دهكهن له رۆژووشكانديان، بئگومان خوا ههموو بهندهكاني خۆي
خۆش دهوێت، وه جياوازي ههيه لهگهڵ ئيمهدا له بهشي (أَفْعَل) بانگهشهي
شتيكي كردوه چاك لێي نازانیت، بئگومان روونم کردهوه له بهشي (أَفْعَل)
له چهند شوپيئيكي كتیبهكانماندا له كتیبي (مَعَانِي الْقُرْآن) و ئهو كتیبانهي له
موسندهكه نووسراون

واته: ئهبو هوریره رضي الله عنه ده گيریتهوه، پيغه مبهري خوا ﷺ فرموويه تي: خۆشه ويستتري
بهنده كانم له لام ئهوانه ن زياتر پهله بكه ن له شكاندي رۆژوو كه يان.

بَابُ اسْتِحْبَابِ الْفِطْرِ قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ

٢٠٦٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يُصَلِّي الْمَغْرِبَ حَتَّى يُفِطِرَ، وَلَوْ كَانَ شَرِبَهُ
مِنْ مَاءٍ^(١).

باسي به چاك داناني رۆژووشكاندن پيش ئه نجامداني نوێزي ئيواره

واته: ئه نهسي كوري ماليك رضي الله عنه ده گيریتهوه، پيغه مبهري ﷺ نوێزي ئيواره ي نه ده كرد تا
رۆژووي نه شكاندايه، ئه گه رچي قومه ئاو ئيكيش بووايه.

بَابُ إِعْطَاءِ مُفْطِرِ الصَّائِمِ مِثْلَ أَجْرِ الصَّائِمِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ الصَّائِمُ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا

٢٠٦٤- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ جَهَّزَ غَايِيًا أَوْ جَهَّزَ حَاجًّا،
أَوْ خَلَفَهُ فِي أَهْلِهِ أَوْ فِطَرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِمْ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْءٌ»^(٢).

باسي پاداشتي ئهو كه سهي بهربانگ ئاماده دهكات بو رۆژوو هوانيك به
هه مان شيوه ي رۆژوو هوانه كه پاداشتي بو هه يه، به بتي ئه وه ي هيج له
پاداشتي رۆژوو هوانه كه كه م بكریته وه

واته: زه يدي كوري خالدي جو هه ني رضي الله عنه ده لێ: پيغه مبهري خوا ﷺ فرموويه تي: هه ر
كه س جه نگاوه ريك ئاماده بكات بو جه نگ، يان كه سيك ئاماده بكات بو جه ج، يان

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

چاودیری خانه واده که ی بکات به چاکی، یان به ربانگ بۆ رۆژوو هوانیک ئاماده بکات، ئەوه هه مان پاداشتی ئەوانی بۆ ده نووسری، به بی ئەوه ی له پاداشتی ئەوان که م بکریته وه.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْفِطْرِ عَلَى الرُّطْبِ إِذَا وَجَدَ وَعَلَى الثَّمْرِ إِذَا لَمْ يُوَجَدْ الرُّطْبُ

٢٠٦٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَانَ صَائِمًا لَمْ يُصَلِّ حَتَّى نَأْتِيَهُ بِرُطْبٍ وَمَاءٍ فَيَأْكُلُ وَيَشْرَبُ إِذَا كَانَ الرُّطْبُ، وَأَمَّا الشَّتَاءُ لَمْ يُصَلِّ حَتَّى نَأْتِيَهُ بِتَمْرٍ وَمَاءٍ ^(١).

باسی چاکتر وایه رۆژوو به خورمای تهر و تازه بشکینری ئەگەر هه بوو، وه ئەگەر خورمای تهر نه بوو به خورمای وشک

واته: ئەنه سی کوری مالیک رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ کاتی به رۆژوو بووایه نوژی نده کرد تا خورمای تهر و ئاومان بۆی ده هینا، دواتر ده بخوارد و ده بخوارد وه، ئەگەر خورمای تهر هه بووایه، به لام له زستاندا نوژی نده کرد تا خورمای وشک و ئاومان بۆی ده هینا.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْفِطْرِ عَلَى الْمَاءِ إِذَا أُعْوزَ الصَّائِمُ الرُّطْبُ، وَاللَّيْلُ جَمِيعًا

٢٠٦٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ وَجَدَ مَرًّا فَلْيُفِطِرْ عَلَيْهِ، وَمَنْ لَا فَلْيُفِطِرْ عَلَى مَاءٍ، فَإِنَّهُ طُهُورٌ» ^(٢).

باسی چاکتر وایه رۆژوو هوان به ئاو رۆژوو بشکینری، ئەگەر خورمای تهر یان وشکی ده ست نه کهوت

واته: ئەنه سی کوری مالیک رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ههر کهس خورمای له لا هه بوو با رۆژوو که ی پی بشکینری، ههر که سیش له لای نه بوو با به ئاو بیشکینری، بیگومان ئەوه پاکه.

(١) حدیث قوی لا ینزله عن رتبة الحسن.

(٢) هذا حدیث معلول لا یصح.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ بِالْفِطْرِ عَلَى الثَّمْرِ إِذَا كَانَ مَوْجُودًا، أَمْرٌ اخْتِيَارٍ وَاسْتِخْبَابٍ طَائِبًا لِلْبَرَكَةِ إِذِ الثَّمَرُ بَرَكَةٌ، وَأَنَّ الْأَمْرَ بِالْفِطْرِ عَلَى الْمَاءِ إِذَا أُغْوَزَ الثَّمَرُ أَمْرٌ اسْتِخْبَابٍ وَاخْتِيَارٍ إِذِ الْمَاءُ طَهُورٌ، لَا أَنَّ الْأَمْرَ بِذَلِكَ أَمْرٌ فَرَضٍ وَإِجَابٍ

۲۰۶۷- عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِّ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «الصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِينِ صَدَقَةٌ، وَهِيَ عَلَى الْقَرِيبِ صَدَقَتَانِ، صَدَقَةٌ، وَصِلَةٌ». وَقَالَ صلى الله عليه وسلم: «إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفِطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَمَاءً، فَإِنَّهُ طَهُورٌ». وَقَالَ صلى الله عليه وسلم: «ادْبَحُوا عَنِ الْغُلَامِ عَقِيْقَتَهُ، وَأَمِيطُوا عَنْهُ الْأَدَى، وَأَهْرِيقُوا عَنْهُ دَمًا». هَذَا حَدِيثُ عَبْدِ الْجُبَّارِ. وَقَالَ الْآخِرَانِ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفِطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُفِطِرْ عَلَى مَاءٍ، فَإِنَّهُ طَهُورٌ». وَلَمْ يَذْكُرَا قِصَّةَ الصَّدَقَةِ وَلَا الْعَقِيْقَةَ^(۱).

باسی به لگه له سر نهوهی فهرمانکردن به شکاندنی روژوو به خورما نه گهر
به ردهست بوو، فهرمانیکه بو سرپشکردن و به چاک دانان به مه بهستی
به رهکته، چونکه خورما به رهکته، وه فهرمانکردن به شکاندنی روژوو به ناو
نه گهر خورما نه بوو فهرمانیکه بو به چاک دانان و سرپشکردن، چونکه ناو
پاکه، نهک فهرمانکردن به وانه فهرمانیکه بت بو پویست بوون

واته: سه لمانی کوری عامری زه بی رضي الله عنه ده لی: گویم له پیغمبه صلى الله عليه وسلم بوو ده یفه رموو:
به خشین به هه ژار خیر و چاکه یه، به لام بو که سی نزیك دوو جار چاکه یه، هم
به خشینه، هم به جهینانی په یوه ندی خزما یه تیه. وه فهرموو یه تی صلى الله عليه وسلم: نه گهر یه کیک
له تیوه روژووی شکاند با به خورما بیشکینیت، چونکه نه وه فه و به ره کته، نه گهر
به ردهست نه بوو به ناو، چونکه پاکه. وه فهرموو یه تی صلى الله عليه وسلم: بو کور حه یوانتیک سر
بیرن به گویره بانه و پیسی لی دوور بخه نه وه (واته: قزی بتاشن) و له بری نه و خوین
برین. نه مه فهرموو ده ی عه بدولجه باره (که یه کیکه له گیره وه ی نه م فهرموو ده). نه و
دوو گیره وه که ی دیکه وتیان: پیغمبه صلى الله عليه وسلم خوا صلى الله عليه وسلم فهرموو یه تی: نه گهر یه کیک له تیوه
روژووی شکاند با به خورما بیشکینیت، نه گهر به ردهست نه بوو با به ناو بیشکینیت،
چونکه ناو پاکه، باسی به خشین و عه قیقه یان نه کرد.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ الْوِصَالِ فِي الصَّوْمِ وَذِكْرُ مَا خَصَّ اللَّهُ بِهِ نَبِيَّهُ ﷺ مِنْ إِبَاحَةِ الْوِصَالِ
إِذِ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَزَقَّ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أُمَّتِهِ فِي ذَلِكَ أَنْ كَانَ اللَّهُ يُطْعِمُهُ وَيَسْقِيهِ
بِاللَّيْلِ دُونَهُمْ مَكْرَمَةً لَهُ ﷺ

۲۰۶۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِيَّاكُمْ وَالْوِصَالَ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ
تُؤَاوِلُ؟ قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ كَأَحَدِكُمْ، إِنِّي أَبِيْتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي»^(۱).

باسى سهرزهنشتكردن رۆژووگرتن به شيوه وى و باسى نهوهى
خوا پيغهمبهركهى ﷺ پت تايبهت كردوه له ريگه دان به وىصال له سهر
رۆژووگرتن، چونكه خوا له وهدا جياوازمى خستوته نيوان نهو و ئوممه تهكهى،
خوا به شهودا خواردن و خواردنهوه ده رخواردى پيغهمبهركهى ﷺ ده دات
جگه له نهوان، نهو يش وهكوو ريز و تايبه تمه ندييهك بوى

واته: نه بو هوره يره ﷺ ده لى: پيغهمبهرى خوا ﷺ فهرمويه تى: خوتان به دوور بگرن له
وىصال، وتيان: نهى پيغهمبهرى خوا، تو وىصال ده كهى؟ فهرموى: من وه كوو هيچ
يه كيك له ئيوه نيم من له شهودا خواردن و خواردنهوهم پى نه درى.

۲۰۶۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِيَّاكُمْ وَالْوِصَالَ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ
تُؤَاوِلُ؟ قَالَ: «إِنِّي أَبِيْتُ أُطْعَمُ وَأُسْقَى»^(۲).

واته: نه نهس ﷺ ده لى: پيغهمبهرى خوا ﷺ فهرمويه تى: خوتان به دوور بگرن له
وىصال، وتيان: نهى پيغهمبهرى خوا، تو وىصال ده كهى؟ فهرموى: من له شهودا
خواردن و خواردنهوهم پى نه درى.

تبينى:

(وىصال): بريتيه له وهى كه سيك دوو رۆژ به دواى يه كديدا به رۆژوو بيت له ئيوانىندا
هيچ نه خوات، بو نموونه: رۆژى شه ممه به رۆژوو بيت ئيواره كهى به ربانگ نه كاته وه
و بهردهوام بيت له سهر رۆژووگرتن تا ئيوارهى رۆژى يه كشه ممه.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

بَابُ تَسْمِيَةِ الْوِصَالِ بِتَعَمُّقِ فِي الدِّينِ

٢٠٧٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَاصَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، فَوَاصَلَ نَاسًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَبَلَغَهُ ذَلِكَ، فَقَالَ: «لَوْ مُدُّ لَنَا الشَّهْرُ لَوَاصَلْتُ وَصَالًا، يَدْعُ الْمُتَعَمِّقُونَ التَّعَمُّقَ، لَسْتُمْ مِثْلِي، إِنْ أَيْ أَظَلُّ، فَيُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي»^(١).

باسى رۆژووگرتن به شیوهى وىصال له ئاییندا به رۆچوون و سنووربهزاندن ناوى هینراوه

واته: ئه نهس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لى: پىغه مبهه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له مانگى په مه زاندا وىصالى ده كرد، خه لكى كيش له مسولمانان وىصاليان كرد، ئه وه وه والهى پى گه يشت، فه رموى: ئه گهر مانگمان بو درىژ بگرايه ته وه، ئه وه من وىصالم ده كرد، تا ئه وانهى سنوورىان تىپه پاندووه و رۆچوون (له وته و كرداره كاندا) وازيان له رۆچوون ده هينا، چونكه به پراستى من په روهردگارم خوراكم ده دات و تىنووتيم ده شكىنى.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْوِصَالَ مَنَهِيٌّ عَنْهُ إِذْ ذَلِكَ يَشُقُّ عَلَى الْمَرْءِ، خِلَافَ مَا يَتَأَوَّلُهُ بَعْضُ الْمُتَصَوِّفَةِ مِمَّنْ يُفْطِرُ عَلَى الْأَقْمَةِ أَوْ الْجَزَعَةِ مِنَ الْمَاءِ فَيُعَذِّبُ نَفْسَهُ لِيَالِيَّ وَأَيَّامًا

٢٠٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِيَّاكُمْ وَالْوِصَالَ - قَالَهَا ثَلَاثًا -» قَالُوا: فَإِنَّكَ تَوَاصَلْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «لَسْتُمْ فِي ذَلِكَ مِثْلِي، إِنْ أَيْبْتُ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي، فَالْكُلْفُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ»^(٢).

باسى به لگه له سهر ئه وهى وىصال له رۆژووگرتندا قه ده غه كراوه، چونكه ئه وه ده بىته بارگرانى له سهر به نده، جياواز له وهى هه ندى له سوڤيهه كان له به كى ده ده نه وه ئه وهى به پاروو به ك نان يان قومىك ئا و رۆژوو ده شكىنى به درىژايى شه و رۆژگاره كان نه فسى خوى سزا ده دات

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

واته: ئەبو هورەیره رضی اللہ عنہ دەلی: پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموو یەتی: خۆتان بە دوور بگرن له ویصال، وتیان: ئەی پیغەمبەری خوا، تۆ ویصال دەکە ی؟ فەرمووی: ئیوہ له وەدا وە کوو من نین، من شەو دە کە مەوہ خواردن و خواردنە وەم پێ دەدری، ئیوہ ئەو نەدە ی له توانا تاندایە کردەوہ بکەن.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْوِصَالِ إِلَى السَّحْرِ إِذْ تَعْجِيلُ الْفِطْرِ أَفْضَلُ مِنْ تَأْخِيرِهِ، إِنْ كَانَ الْوِصَالُ إِلَى السَّحْرِ قَدْ أَبَاحَهُ الْمُضْطَّقُ صلی اللہ علیہ وسلم

۲۰۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يُوَاصِلُ إِلَى السَّحْرِ، فَفَعَلَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ، فَتَهَاؤُهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ قَالَ: «لَسْتُمْ مِثْلِي، إِنِّي أَظَلُّ عِنْدَ رَبِّي يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي»^(۱).

باسی قەدە غەکردن له ویصال تا پارشیو، له کاتی کدا پەله کردن له شکاندنی روژوو چاکترە له داخستن، ئەگەرچی ویصالیش تا پارشیو پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم رێگە ی پێدایە

واته: ئەبو هورەیره رضی اللہ عنہ دەلی: پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بە روژوو دەبوو تا پارشیو، هەندی له هاوہ له کانی بەو شیوہ یان کرد، دواتر قەدە غە ی لی کرد، ئەویش وتی: ئەی پیغەمبەری خوا تۆ ئەوہ دەکە ی، فەرمووی: ئیوہ وە کوو من نین، من پەرەردگارم خۆراکم دەدات و تینو تێم دەشکینی.

بَابُ إِبَاحَةِ الْوِصَالِ إِلَى السَّحْرِ وَإِنْ كَانَ تَعْجِيلُ الْفِطْرِ أَفْضَلَ

۲۰۷۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی اللہ عنہ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم مِثْلَهُ يَعْني: مِثْلَ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ فِي الْوِصَالِ قَالَ: «فَأَيُّكُمْ وَاصَلَ مِنْ سَحَرٍ إِلَى سَحَرٍ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی رینگه‌دان به ویصال (رۆژووگرتن) تا پارشیو، ئەگەرچی په‌له‌کردن له شکاندنی رۆژوو له‌پێشتره

واته: ئەبو سه‌عیدی خودری رضی اللہ عنہ ده‌گێریته‌وه، له‌ پێغه‌مبهری خواوه صلی اللہ علیہ وسلم به‌ هه‌مان شیوه‌ی فه‌رمووده‌که‌ی دیکه، واته: وه‌کوو فه‌رمووده‌که‌ی ئیبنو عومه‌ر له‌ ویصال، وتی: کێ له‌ ئیوه‌ به‌رده‌وام بووه‌ له‌سه‌ر رۆژووگرتن له‌ پارشیوه‌وه‌ تا پارشیو.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَنِ أَنْ لَا فَرَضَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ مِنَ الصِّيَامِ غَيْرَ رَمَضَانَ إِلَّا مَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ بِأَفْعَالِهِمْ وَأَقْوَالِهِمْ

٢٠٧٤- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرْتُ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ فِي مَسْأَلَةِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم عَنِ الْإِسْلَامِ، قَالَ: «وَصِيَامُ رَمَضَانَ»، قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: «لَا، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ»^(١).

باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی جگه‌ له‌ په‌مه‌زان رۆژووی فه‌رز له‌سه‌ر مسوولمان نییه، ته‌نها ئه‌وه‌ نه‌بیته‌ که‌ به‌هۆی کرده‌وه‌ و گوفتاره‌کانیا‌نه‌وه‌ پێویست ده‌بیته‌ له‌سه‌ریان

واته: ئەبو به‌کر ده‌لی: فه‌رمووده‌که‌ی ته‌لحه‌ی کورپی عوبه‌یدولا رضی اللہ عنہ سه‌باره‌ت به‌ پرسیارکردنی (کابرای ده‌شته‌کی) له‌ پێغه‌مبهر صلی اللہ علیہ وسلم ده‌باره‌ی ئیسلام، فه‌رمووی: وه‌ رۆژووی په‌مه‌زان، وتی: ئایا جگه‌ له‌وه‌ هه‌یچی دیکه‌ له‌سه‌رم هه‌یه؟ وتی: نه‌خێر، مه‌گه‌ر رۆژووی زیاده‌ بگه‌ریت.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ قَوْلِ الْمَرْءِ صُمْتُ رَمَضَانَ كُلَّهُ

٢٠٧٥- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضی اللہ عنہ، عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ صُمْتُ رَمَضَانَ كُلَّهُ، أَوْ قُمْتُ رَمَضَانَ كُلَّهُ، اللَّهُ أَعْلَمُ أَكْرَهُ التَّرْكِيهَ عَلَى أُمَّتِهِ؟ أَوْ قَالَ: لَا بُدَّ مِنْ رَقْدَةٍ أَوْ مِنْ عَقْلَةٍ»^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی سه رزه نشترکردن له وهی بهنده بڵا: هه موو په مه زان به رۆژوو بووم

واته: ئه بو به کره ﷺ ده گيریتته وه، پيغه مبه ر ﷺ فه رموو به تی: با هيج به کيک له ئيوه نه لی: هه موو په مه زان به رۆژوو بووم، يا خود هه موو په مه زان شه ونوێژم کرد، (گيره ره وهی فه رموو ده که وتی): خوا زاناره ئايا چه زی له ته زکيبه و خو هه لکيشان نه کرد له سه ر ئومه ته که ی؟ يان فه رمووی: هه ر ده بی چه وتن يان بيئا گابوونی تو وش بيیت.

جَمَاعُ أَبْوَابِ صَوْمِ النَّطْوُعِ

بَابُ فَضْلِ الصَّوْمِ فِي الْمَحْرَمِ إِذْ هُوَ أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ

٢٠٧٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَرْفَعُهُ. إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: سِئَلْتُ: أَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ؟ وَأَيُّ الصِّيَامِ أَفْضَلُ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ؟ فَقَالَ: «أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ الصَّلَاةُ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ، وَأَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ الْمُحْرَمِ»^(١).

کۆباسی رۆژووی سوننه ت

باسی فه زلی رۆژوو گرتن له مانگی موچه ره م، چونکه رۆژوو گرتن له و

مانگه دا چاکترین رۆژوو له دوای مانگی په مه زان

واته: ئه بو هوره یره ﷺ ده لی: په سیار کرا له پيغه مبه ر ﷺ چی نوێژیک چاکترینه له دوای نوێژه فه رزه کان؟ وه چی رۆژوو به ک چاکترینه له دوای مانگی په مه زان؟ فه رمووی: چاکترین نوێژ دوای نوێژه فه رزه کان نوێژیکه له نیوه ی شه ودا، وه چاکترین رۆژوو دوای په مه زان مانگی موچه ره مه.

بَابُ اسْتِحْبَابِ صَوْمِ شَعْبَانَ وَوَضَلِهِ بِشَهْرِ رَمَضَانَ

إِذْ كَانَ أَحَبَّ الشُّهُورِ إِلَيَّ النَّبِيِّ ﷺ أَنْ يَصُومَهُ

٢٠٧٧- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ: كَانَ أَحَبَّ الشُّهُورِ إِلَيَّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَصُومَهُ شَعْبَانُ، ثُمَّ يَصِلُهُ بِرَمَضَانَ^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی چاکتر وایه رۆژووی مانگی شەعبان بگهیهنرت به مانگی رەمەزان، چونکه خۆشەویستترین مانگ بوو بەلای پیغەمبەر ﷺ که رۆژووی تیدا بگرت واتە: عائشە ؓ دەلی: خۆشەویستترینی مانگە کان لەلای پیغەمبەری خوا ﷺ که رۆژووی تیدا بگرتایه شەعبان بوو، پاشان (بەرۆژووگرتن) دەیکه یاند به رەمەزان.

بَابُ إِبَاحَةِ وَضَلِ صَوْمِ شَعْبَانَ بِصَوْمِ رَمَضَانَ وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ مَعْنَى ذَبْرِ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا انْتَصَفَ شَعْبَانَ فَلَا تَصُومُوا حَتَّى رَمَضَانَ أَي: لَا تُوصِلُوا شَعْبَانَ بِرَمَضَانَ فَتَصُومُوا جَمِيعَ شَعْبَانَ، أَوْ أَنْ يُوَافِقَ ذَلِكَ صَوْمًا كَانَ يَصُومُهُ الْمَرْءُ قَبْلَ ذَلِكَ، فَيَصُومُ ذَلِكَ الصِّيَامَ بَعْدَ النُّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، لَا أَنَّهُ نَهَى عَنِ الصَّوْمِ إِذَا انْتَصَفَ شَعْبَانَ نَهْيًا مُطْلَقًا

٢٠٧٨- عَنْ عَائِشَةَ ؓ قَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ مِنْ أَشْهُرِ السَّنَةِ أَكْثَرَ مِنْ صِيَامِهِ مِنْ شَعْبَانَ، كَانَ يَصُومُهُ كُلَّهُ^(١).

باسی رینگه دان به گه یاندنی رۆژووی شەعبان به رۆژووی رەمەزان، وه به لنگهش له سەر ئه وهی مانای فەرمووده که ی ئه بو هورهیره، له پیغەمبەر وه ﷺ که فەرموویه تی: (إِذَا انْتَصَفَ شَعْبَانَ فَلَا تَصُومُوا حَتَّى رَمَضَانَ)، واتە: رۆژووگرتنی شەعبان مهگه یهنن به رەمەزان به جۆرت هه موو شەعبان به رۆژوو بن، یان رۆژوو که ریک بکهویت له گه ل رۆژووی که سیک پيشتر رۆژووی ده گرت (بو نموونه: رۆژیک به رۆژوو ده بوو دوو رۆژ به رۆژوو نه ده بوو) ئه وه دوا ی نیوه ی شەعبان رۆژوو که ی خۆی ده گرت، نه ک به و مانایه ی ئه و قه ده غه ی کردوو له رۆژووگرتن ئه گه ر شەعبان نیوه بوو به قه ده غه کردنیکی ره ها

واته: عائشە ؓ دەلی: پیغەمبەری خوا ﷺ ئه وه نده ی له مانگی شەعبان به رۆژوو ده بوو له مانگه کانی سأل به رۆژوو نه ده بوو، هه موو ئه و مانگه به رۆژوو ده بوو (جگه له رەمەزان).

۲۰۷۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مِثْلَهُ، وَزَادَ: قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: خُذُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا، وَكَانَ أَحَبَّ الصَّلَاةِ إِلَيْهِ مَا دَاوَمَ عَلَيْهَا مِنْهَا - وَإِنْ قَلَّتْ - وَكَانَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَتَبَّتْهَا ^(۱).

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده گپریته وه به هه مان شیوهی فهرموده که ی پيشوو، نه وه يشی زياد کرد: وتی: وه ده يفه رموو: نه وه ی له توانا تاندايه له کرده وه کان ته نها نه وه نده نه نجامي بدن، چونکه به راستی خوا بيزار نابی تا تيوه بيزار ده بن، وه خوشه ويستترين نويز له لای رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا به رده و امبوون بوو له سه ری - نه گهر چی که ميش بيت- وه کاتي نويزيکی بکردايه به رده و ام ده بوو له سه ری.

بَابُ بَدْءِ النَّبِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِصِيَامِ عَاشُورَاءَ وَصَامِهِ

۲۰۸۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ يَوْمُ عَاشُورَاءَ يَوْمًا تَصُومُهُ قُرَيْشٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُهُ، فَلَمَّا قَدِمَ - يَعْني الْمَدِينَةَ - صَامَهُ، وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ، فَلَمَّا نَزَلَ رَمَضَانَ فَكَانَ رَمَضَانُ هُوَ الْفَرِيضَةَ وَتَرَكَ عَاشُورَاءَ، فَكَانَ مَنْ شَاءَ صَامَهُ، وَمَنْ شَاءَ لَمْ يَصُمْهُ ^(۲).

باسی ده ستپيکی پیغه مبه ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ به رۆزوو گرتنی رۆژی عاشورا، نه و رۆژهی گرت

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: رۆژی عاشورا رۆزیک بوو قوره يش له سه رده می نه فامیدا رۆزوویان تیایدا ده گرت، پیغه مبه ری خواش صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه و رۆژه به رۆزوو ده بوو، کاتی پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هاته مه دینه نه و رۆژه به رۆزوو بوو فه رمانیشی کرد به رۆزوو گرتنی، کاتی په مه زان فه رز کرا ته نها نه وه بوو به فه رز، وه وازی له رۆزوو گرتنی عاشورا هینا، هه ر که س بیویستایه به رۆزوو ده بوو، هه ر که سیش بیویستایه به رۆزوو نه ده بوو. تییینی:

عاشورا: بریتییه له ده یه م رۆژ له مانگی موچه په م له سالنامه ی کۆچی.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنْ بَدَأَ صِيَامَ عَاشُورَاءَ كَانَ قَبْلَ فَرَضِ صَوْمِ شَهْرِ رَمَضَانَ

٢٠٨١- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: دَخَلَ الْأَشْعَثُ بْنُ قَيْسٍ رضي الله عنه عَلَى عَبْدِ اللَّهِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَهُوَ يَتَعَدَّى، وَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ: اذْنُ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ فَاطِعًا، قَالَ: إِنِّي صَائِمٌ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: هَلْ تَدْرُونَ مَا كَانَ عَاشُورَاءَ؟ قَالَ: وَمَا كَانَ؟ قَالَ: كَانَ يَصُومُهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ رَمَضَانُ، ثُمَّ تَرَكَهُ وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، وَيُوسُفُ: فَلَمَّا نَزَلَ رَمَضَانُ تَرَكَهُ^(١).

**باسنی به لنگه له سهر ئهوهی سه ره تانی ده ستیێکردنی رۆژووی عاشورا پیش
فه رزبوونی رۆژووی مانگی رهمهزان بوو**

واته: عه بدو په حمانی کورپی به زید ده لێ: ئه شعه سی کورپی قه یس رضي الله عنه هاته ژووره وه بو لای عه بدولا له رۆژی عاشورا، ئه و نانی ده خوارد، عه بدولا پێی وت: فه رموو نزیك به ره وه نان بخۆ، وتی: من به رۆژووم، عه بدولا وتی: ئایا ده زانن عاشورا که ی بوو؟ وتی: که ی بوو؟ وتی: پێغه مبه ر صلى الله عليه وسلم رۆژووی عاشورای ده گرت پیش ئه وه ی رۆژووی رهمهزان دابه زیت، پاشان وازی لێ هینا. عه لی کورپی خه شرم و یوسف (که به کیکن له گێره وه ی ئه م فه رموده) وتیان: کاتی رهمهزان دابه زی وازی لێ هینا.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ تَرَكَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم صَوْمَ عَاشُورَاءَ بَعْدَ نَزُولِ فَرَضِ صَوْمِ رَمَضَانَ إِنْ شَاءَ تَرَكَهُ، لَا أَنَّهُ كَانَ يَتْرُكُهُ عَلَى كُلِّ حَالٍ، بَلْ كَانَ يَتْرُكُهُ إِنْ شَاءَ تَرَكَهُ، وَيَصُومُ إِنْ شَاءَ صَامَهُ

٢٠٨٢- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: كَانَ عَاشُورَاءَ يَوْمًا يَصُومُهُ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَمَّا نَزَلَ رَمَضَانُ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَنْهُ، فَقَالَ: «يَوْمٌ مِنْ أَيَّامِ اللَّهِ، فَمَنْ شَاءَ صَامَهُ، وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ»^(٢).

**باسنی به لنگه له سهر ئه وه ی وازه ی نانی پێغه مبه ر صلى الله عليه وسلم له رۆژووگرتنی رۆژی
عاشورا دوای دابه زینی فه رزبوونی رۆژووی مانگی رهمهزان بوو، ئه گه ر
بیویستایه نه یده گرت، نه ک به و مانای به ره های ی وازی له رۆژووگرتنی**

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

شهعبان هینا، به لکوو نه گهر بیویستایه رۆژووی تیدا نه گرت نهیده گرت، وه نه گهر بیویستایه رۆژووی تیایدا بگرت دهیگرت

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده لئى: عاشورا رۆژیک بوو له سهرده می نه فامی خه لک تیایدا به رۆژوو ده بوون، کاتی رۆژووی مانگی په مه زان فه رز بوو، پرسیار کرا له پیغه مبه ری خوا رضی اللہ عنہ ده رباره ی رۆژوو گرتنی ئهو رۆژه، فه رمووی: رۆژیکه له رۆژه کانی خوا، ههر کهس ویستی به رۆژوو بیت، ههر که سیش ویستی وازی لئى بهینئى.

بَابُ ذِكْرِ خَبْرِ غَلَطٍ فِي مَعْنَاهُ عَالِمٍ مِمَّنْ لَمْ يَفْهَمْ مَعْنَى الْخَبْرِ، وَتَوْهَمَ أَنَّ الْأَمْرَ لِيَصُومَ عَاشُورَاءَ جَمِيعًا مَنَسُوخٌ بِفَرَضِ صَوْمِ رَمَضَانَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبْرُ عَمَارِ بْنِ يَاسِرٍ: أَمَرْنَا بِصَوْمِ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يَنْزِلَ رَمَضَانُ، فَلَمَّا نَزَلَ رَمَضَانُ لَمْ نُؤْمَرْ بِهِ، خَرَجْتُهُ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ

٢٠٨٢- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: كُنَّا نَصُومُ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يُفْرَضَ رَمَضَانُ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَحْتُنُّا عَلَيْهِ، وَيَتَعَهَّدُنَا عَلَيْهِ، فَلَمَّا افْتُرِضَ رَمَضَانُ لَمْ يَحْتُنَّا رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم وَلَمْ يَتَعَهَّدْنَا عَلَيْهِ، وَكُنَّا نَفْعَلُهُ ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبْرُ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ مَبْنِيٌّ بِخَبْرِ عَمَارِ بْنِ يَاسِرٍ، وَفِيهِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّهُمْ قَدْ كَانُوا يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ بَعْدَ نَزُولِ فَرَضِ رَمَضَانَ كَخَبْرِ ابْنِ عُمَرَ، وَعَائِشَةَ، فَمَنْ شَاءَ صَامَهُ، وَمَنْ شَاءَ لَمْ يَصُمَّهُ.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: سَأَلَنِي مُسَدَّدٌ وَهُوَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا، عَنْ مَعْنَى خَبْرِ عَمَارِ بْنِ يَاسِرٍ، فَقُلْتُ لَهُ مُجِيبًا لَهُ: إِنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم إِذَا أَمَرَ أُمَّتَهُ بِأَمْرٍ مَرَّةً وَاحِدَةً لَمْ يَجِبْ أَنْ يَكُونَ الْأَمْرُ بِذَلِكَ فِي كُلِّ سَنَةٍ، وَلَا فِي كُلِّ وَقْتٍ ثَانٍ، وَكَانَ مَا أَمَرَ بِهِ فِي وَقْتٍ مِنَ الْأَوْقَاتِ، فَعَلَى أُمَّتِهِ فِعْلُ ذَلِكَ الشَّيْءِ إِنْ كَانَ الْأَمْرُ أَمْرَ فَرَضٍ، فَالْفَرَضُ وَاجِبٌ عَلَيْهِمْ أَبَدًا حَتَّى يُخْبَرَ فِي وَقْتٍ ثَانٍ أَنْ ذَلِكَ الْفَرَضُ سَاقِطٌ عَنْهُمْ، وَإِنْ كَانَ الْأَمْرُ أَمْرَ نَدْبٍ وَإِرْسَادٍ وَفَضِيلَةٍ كَانَ ذَلِكَ الْفِعْلُ فَضِيلَةً أَبَدًا، حَتَّى يَزْجُرَهُمْ عَنْ ذَلِكَ الْفِعْلِ فِي وَقْتٍ ثَانٍ، وَلَيْسَ سَكْتُهُ فِي الْوَقْتِ الثَّانِي بَعْدَ الْأَمْرِ بِهِ فِي الْوَقْتِ الْأَوَّلِ يُسْقِطُ فَرَضًا إِنْ كَانَ أَمْرُهُمْ فِي الْإِبْتِدَاءِ أَمْرَ فَرَضٍ، وَلَا كَانَ سَكْوَتُهُ فِي الْوَقْتِ الثَّانِي عَنِ الْأَمْرِ بِأَمْرِ الْفَضِيلَةِ مَا يُبْطَلُ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ الْفِعْلُ فِي الْوَقْتِ الثَّانِي فِعْلًا فَضِيلَةً؛ لِأَنَّهُ إِذَا أَمَرَ بِالشَّيْءِ مَرَّةً كَفَى ذَلِكَ الْأَمْرُ إِلَى الْأَبَدِ.

إِلَّا أَنْ يَأْمُرَ بِضَدِّهِ، وَالسَّكْتُ لَا يَفْسَحُ الْأَمْرَ. هَذَا مَعْنَى مَا أَجَبْتُ السَّائِلَ عَنْ هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ،
وَلَعَلِّي زِدْتُ فِي الشَّرْحِ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ عَلَى مَا أَجَبْتُ السَّائِلَ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ.

باسمى فەرموودههك زانايهك ههلهى كردوو له ماناكهيدا، لهو كهسانهى
له ماناى فەرمووده تيناگهن، وه بههلهدا چوو و ايزانيوه ههموو ئه
فهريمانهى كه كراون به رۆژووگرتنى رۆژى عاشورا نهسخ كراونهتوه، به
فهريزبوونى رۆژووى مانگى رهمهزان، ئهبو بهكر دهلت: فەرموودهكهى
عهمارى كورپى ياسر: فەرمانمان پىت كرا به رۆژووگرتنى رۆژى عاشورا
پيش ئهوهى رۆژووى رهمهزان فهريز بپى، كاتى رۆژووى رهمهزان فهريز بوو
فهريمانمان پىت نهكرا، له كتيبى زهكات باسم كردوو

واته: جابرى كورپى سهموړه ﷺ دهلى: ئيمه رۆژى عاشورا بهرۆژوو دهبووين پيش
ئهوهى رهمهزان فهريز بكرىت، پينغهمبهرى خوا ﷺ هانى دهداين و جهختى لهسه
دهكردهوه، كاتى رهمهزان فهريز كرا پينغهمبهرى خوا ﷺ نه هانى داين و نه جهختى
لهسه كردهوه، ئيمه هه بهرۆژوو دهبووين.

ئهبو بهكر دهلى: فەرموودهكهى جابرى كورپى سهموړه بونياد نراوه به فەرموودهكهى
عهمارى كورپى ياسر، بهلگهى تيدايه دواى دابهزنى فهريزبوونى رۆژووى رهمهزانىش
ئهوان رۆژووى عاشورايان دهگرت، وهك له فەرموودهكهى ئينو عومه ر و عائيشه
هاتوو، هه كهس بيوستايه بهرۆژوو دهبوو تايادا، هه كهس بيوستايه بهرۆژوو
نهدهبوو.

ئهبو بهكر دهلى: موسهدهد كه يهكيكه له هاوهلهكانمان پرسيارى لى كردم دهريارهى
ماناى فەرموودهكهى عمار، وهلام دايهوه و وتم: پينغهمبهر ﷺ نهگه فەرمانى كرد
به ئوممهتهكهى يهك جار واجب نيه ههموو سالتىك فەرمان بهو شته بكات، وه واجب
نيه له كاتى دووهميشدا فەرمانمان پى بكات، ئهوهى فەرمانى پى كردوو له كاتىك له
كاتهكان، (بهپى ديارىكردى كات) پيوسته لهسه رهمهتهكهى ئهو كاره بكنه ئهگه
فهريمانه كه فهريمانىكى فهريز بوو، جا فهريز پيوسته لهسهريان بهههيشهپى، تاله كاتىكى
ديكهدههوال دهوات ئهوه فهريزه لهسهريان كهوتوو، وه ئهگه فەرمانه كه فهريمانىك بوو

په سه نديبوون وړينشانندان و چا که نه وه نه و کرده وه چا که به بو هميشه يی، تا له کاتيکی دیکه دا سه رزه نشتيان ده کات له نه جامدانی، جا بیده نگیوونی له کاتی دووه مدا دواي فرمانکردنی پيی له کاتی به که مدا فه رزه که هه لئاگرئ نه گهر سه رتا فرمانی پیکردن به فرمانیکی فه رز، هه روه ها بیده نگیوونیش له کاتی دووه مدا له ئاستی فرمانه که به فرمان به وهی چا که نه وه پوچ ناکاته وه له کاتيکی دیکه دا نه و کرده وه پوچ بیت، چونکه نه گهر يه ک جار فرمانی به شتيک کرد نه و فرمانه به سه بو هميشه يی، مه گهر فرمان بکات به دزه که ی، بیده نگیوونیش فرمان هه لئاوه شينيتته وه. نه مه مانای وه لامدانه وه مه بو نه و که سه ی پرسياړی کردوه له مباره يه وه، وه نه و کاته ی وه لامی پرسياړ که ره که م دايه وه له باره ی نه م بابه ته زياتر شيم کرده وه.

بَابُ عَلِيٍّ أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ بِصِيَامِ عَاشُورَاءَ بَعْدَ قَدَمِهِ الْمَدِينَةَ وَالذَّلِيلَ عَلَيَّ صِحَّةٍ مَذْهَبًا فِي مَعْنَى «أَوْلَى» صِدِّ مَذْهَبٍ مَن يَدَّعِي مَا لَا يُحْسِنُهُ مِنَ الْعِلْمِ، فَرَعَمَ أَنَّهُ غَيْرُ جَائِزٍ أَنْ يُقَالَ: فَلَانٌ أَوْلَى بِفُلَانٍ مِّنْ فُلَانٍ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ لِفُلَانٍ أَيْضًا وِلَايَةٌ، وَلَوْ كَانَ عَلَيَّ مَا زَعَمَ، كَانَ الْيَهُودُ أَوْلِيَاءَ مُوسَى، وَالْمُسْلِمُونَ أَوْلَى بِهِ مِنْهُمْ

۲۰۸۴- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَجَدَ الْيَهُودَ يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ، فَسُئِلُوا عَنْ ذَلِكَ، فَقَالُوا: هَذَا الْيَوْمُ الَّذِي أَظْهَرَ اللَّهُ فِيهِ مُوسَى وَبَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى فِرْعَوْنَ، وَنَحْنُ نَصُومُهُ تَعْظِيمًا لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «نَحْنُ أَوْلَى مُوسَى مِنْكُمْ، وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ»^(۱).

باسی هوکاري فرمانی پیغه مبر رضي الله عنه به روژووگرتنی عاشورا دواي هاتنی بو مه دینه، وه به لگه له سهر راستی مه زه به که مان له مانای (أَوْلَى)، واته: له پیشره، دژي مه زه به ی نه و که سه ی بانگه شه ی شتيک ده کات له زانست و چاکی لت نازان، وا گومان ده بات دروست نییه بوترت: فلانه کهس له پیشره به فلانه کهس له فلان، ئیلا فلانه کهس یس به هه مان شیوه نزیکیه تی هه بیت، نه گهر به وشیه بیت که نه و گومان ده بات، نه وه جووله که پشتیوانی موسا (عليه السلام)، وه مسولمانان له پیشرن به موسا له وان

واته: ئینو عه‌باس رضی اللہ عنہ ده‌لێ: کاتێ پینغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ و آله و سلم هاته مه‌دینه جووله‌که‌کانی بینی رۆژووی عاشورایان ده‌گرت، پرسیاریان لێ کرا له‌وباره‌وه، وتیان: ئەمه‌ ئه‌و رۆژه‌یه‌ که خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم موسا و نه‌وه‌کانی ئیسرائیلی سه‌رخست به‌سه‌ر فیرعه‌وندا، ئیمه‌یش به‌رۆژوو ده‌بین له‌به‌ر به‌گه‌وره‌دانانی ئه‌و رۆژه، پینغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم فه‌رمووی: ئیمه‌ له‌پیشترین به‌موسا له‌ئیه‌وه، وه‌ فه‌رمانی کرد به‌ رۆژووگرتنی ئه‌و رۆژه.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ أَمْرَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم بِصِيَامِ عَاشُورَاءَ لَمْ يَكُنْ بِأَمْرِ فَرَضٍ وَإِجَابٍ بَدْعًا وَلَا عَدَدًا، وَأَنَّهُ كَانَ أَمْرَ فَضِيلَةٍ وَاسْتِخْبَابِ

٢٠٨٥- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مُعَاوِيَةَ رضی اللہ عنہ، خَطَبَ بِالْمَدِينَةِ فِي قَدَمَةِ قَدَمِهَا يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: أَيُّنَ عُلَمَائِكُمْ يَا أَهْلَ الْمَدِينَةِ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ و آله و سلم يَقُولُ: «هَذَا يَوْمٌ عَاشُورَاءَ وَلَمْ يَكُنْ عَلَيْكُمْ صِيَامُهُ، وَأَنَا صَائِمٌ، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَصُومَ فَلْيَصُمْ»^(١).

باسنی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی فه‌رمانه‌که‌ی پینغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ و آله و سلم به‌ رۆژووگرتنی عاشوراء، نه‌ بۆ فه‌رز بوو، نه‌ بۆ واجب بوون، به‌لکوو فه‌رمانێک بوو بۆ به‌چاک دانان

واته: حومه‌یدی کورپی عه‌بدوپه‌حمان ده‌گێڕیته‌وه، له‌ موعاویه‌وه رضی اللہ عنہ، کاتێ هاته مه‌دینه له‌ رۆژی عاشورادا وتاریکی دا، وتی: ئه‌ی خه‌لکی مه‌دینه زانا کانتان له‌ کۆین؟ گویم له‌ پینغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم بوو ده‌یفه‌رموو: ئه‌مپۆ رۆژی عاشورایه‌ رۆژووگرتنی له‌سه‌رتان فه‌رز نه‌کراوه، منیش به‌رۆژووم، هه‌ر که‌س ویستی به‌رۆژوو بیت با به‌رۆژوو بیت.

بَابُ فَضِيلَةِ صِيَامِ عَاشُورَاءَ وَتَحْزِينِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم صِيَامَهُ لِفَضْلِهِ مِنْ بَيْنِ الْأَيَّامِ خَلَا صِيَامَ رَمَضَانَ

٢٠٨٦- عَنْ سَفِيَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ وَهُوَ ابْنُ أَبِي يَزِيدَ، وَأَتَقَنَّتُهُ مِنْهُ، سُئِلَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنهما عَنْ صِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: مَا عَلِمْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ و آله و سلم صَامَ يَوْمًا يَتَحَرَّى فَضْلَهُ إِلَّا عَاشُورَاءَ؟ وَهَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی فهزل و گهورهیی روژووگرتنی عاشورا و پیداکری پیغمبر ﷺ له سه ر روژووگرتنی، له بهر فهزل و ریژی له نیوان روژهکانی دیکه دا جگه له روژووی په مهزان واته: سوفیان ده لئی: عوبه یدولای کوری ئه بو یه زید بوی باس کردین، منیش به چاکی لیم وه رگرت، پرسیار کرا له ئینو عه باس ﷺ ده باره ی روژووی روژی عاشورا، وتی: نه زمانیه پیغمبر ﷺ جگه له روژووی په مهزان، روژیک به روژوو بو بیت و پیداکری له سه ر فهزله که ی کرد بیت جگه له عاشورا (که روژی ده یه مه له مانگی موحه په م).

بَابُ ذِكْرِ تَكْفِيرِ الذُّنُوبِ بِصِيَامِ عَاشُورَاءَ وَالنَّبِيَّانِ أَنْ الْعَمَلَ الصَّالِحَ يَتَقَدَّمُ الْفِعْلَ، الشَّيْءُ يَكُونُ بَعْدَهُ فَيَكْفُرُ الْعَمَلُ الصَّالِحُ الذُّنُوبَ تَكُونُ بَعْدَ الْعَمَلِ الصَّالِحِ، لَا كَمَا يَتَوَهَّمُ مَنْ خَالَفْنَا فِي تَقْدِيمِ كَفَّارَةِ الْيَمِينِ قَبْلَ الْحِنثِ، وَزَعَمَ أَنَّهُ غَيْرُ جَائِزٍ أَنْ يَتَقَدَّمَ الْمَرْءُ عَمَلًا صَالِحًا يَكْفُرُ ذَنْبًا يَكُونُ بَعْدَهُ

۲۰۸۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «صِيَامُ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، إِنِّي لَأَحْسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ، وَصِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ فَإِنِّي لَأَحْسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالَّتِي بَعْدَهُ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ صِيَامَ يَوْمِ عَرَفَةَ يُكَفِّرُ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالَّتِي بَعْدَهُ، فَدَلَّ أَنَّ الْعَمَلَ الصَّالِحَ قَدْ يَتَقَدَّمُ الْفِعْلَ فَيَكُونُ الْعَمَلُ الصَّالِحُ الْمُتَقَدِّمُ يُكَفِّرُ السَّنَةَ الَّتِي تَكُونُ بَعْدَهُ.

باسی که فاره تی گونا هه کان به روژووگرتنی عاشورا، وه روونکردنوه له باره ی ئه وه ی کرده وه ی چاک ده بیته مایه ی سرینه وه ی ئه و گونا هانه ی دواتر ئه نجامی ده دات، به وشیه نییه که ئه و که سه ی رای جیاوازه له گه ل ئیمه وا خه یال ده کات ئه و که سه ی ده یه ویت سوینده که ی بشکی نییت پیویسته پیش شکاندن سوینده که سه ره تا که فاره ته که ی بدات، هه ره وه ها پیی وایه دروست نییه که سیک کرده وه یه کی چاک ئه نجام بدات بیته که فاره تی گونا هیک دواتر بیکات

واته: ئەبو قه تاده رضي الله عنه ده لێ: پێغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله فەرموویه تی: پۆژووگرتنی پۆژی عاشورا من وا حساب ده کهم خوا بیکاته که فاره تی ئەو ساله ی پیشووی، ههروهها پۆژووگرتنی پۆژی عهرفه من وا حساب ده کهم خوا بیکاته که فاره تی ئەو ساله ی پیشووی و ئەو ساله یشی له دوای ئەو دیت.

ئەبو به کر ده لێ: بێگومان پێغه مبهر صلی الله علیه و آله رایگه یاندوو که پۆژوو پۆژی عهرفه ده بێته که فاره تی ساله که ی پیشووی و ئەو ساله یشی به دوای ئەو دیت، جا به لگه یه له سه ر ئەوه ی کرده وه ی چاک هه ندی جار پیشی ئەو کرداره (گونا هه) ده که ویت، بۆیه کرده وه ی چاک له پیشه وه ده بێته که فاره تی ئەو ساله ی که به دوایدا دیت.

بَابُ اسْتِخْبَابِ تَرْكِ الْأُمَّهَاتِ إِزْضَاعِ الْأَطْفَالِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ تَعْظِيمًا لَ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، إِنْ صَحَّ الْخَبَرُ، فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ خَالِدِ بْنِ ذَكْوَانَ

٢٠٨٨- عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ مَعُوذٍ بْنِ عَفْرَاءَ رضي الله عنه قَالَتْ: أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله إِلَى قُرَى الْأَنْصَارِ الَّتِي حَوْلَ الْمَدِينَةِ: «مَنْ كَانَ أَصْبَحَ صَائِمًا فَلَيْتِمَ صَوْمَهُ، وَمَنْ كَانَ أَصْبَحَ مُفْطِرًا فَلَيْتِمَ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ، فَكُنَّا بَعْدَ نَصَوْمِهِ، وَنُصَوْمِ صِبْيَانِنَا الصَّغَارِ، وَنَذْهَبُ بِهِمْ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَتَجْعَلُ لَهُمُ اللَّعْبَةَ مِنَ الْعِهْنِ، فَإِذَا بَكَى أَحَدُهُمْ أَعْطَيْنَاهُ إِيَّاهُ حَتَّى يَكُونَ عِنْدَ الْإِفْطَارِ»^(١).

باسی چاکتر وایه له پۆژی عاشورادا دایکان واز بهینن له شیردانى منداله کانیان، له بهر ریز و شکۆی پۆژی عاشورا، ئەگەر فەرمووده که ته وای بیت، چونکه له دلدا شتی که هه یه ده رباره ی خالی دی کوری زه کوان^(٣)

واته: په بیعی کچی موعه ویزی کوری عه فراء رضي الله عنه ده لێ: پێغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله سه رله به یانی عاشورا نێردراوی نارد بۆ گونده کانی ئەنصار که له ده ورو بهری مه دینه بوون: هه ر که سه به یانی کردۆته وه به پۆژوو بووه با به رده وای بیت له پۆژووگرتنی، هه ر که سه یسه به یانی کردۆته وه و نانی خواردوو به ئەو به شه ی ماوه له پۆژه که ی به پۆژوو بیت، وتی: ئیمه دوای ئەوه پۆژوو مان ده گرت و پۆژوو ویشمان به منداله بچوو که کانمان

(١) صحیح.

(٢) که به کیکه له گێره وه ی ئەم فەرمووده.

ده گرت و ده مانبردن بو مزگهوت، ههروهه ياريان بو دروست ده کردن له خورى، نه گه ره کيکيان بگريايه بو نانخواردن پنهان ده دا هه تا کاتي روژوو وشکاندن.

۲۰۸۹- عَنْ عَلِيَّةَ بِنْتِ أُمِّئَةَ اللَّهِ وَهِيَ بِنْتُ رُزَيْنَةَ قَالَتْ: قُلْتُ لِأُمِّي عليها السلام: أَسَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي عَاشُورَاءَ؟ قَالَتْ: كَانَ يُعْظِمُهُ، وَيَدْعُو بِرُضْعَائِهِ وَرُضْعَاءِ فَاطِمَةَ، فَيَتَمَلُّ فِي أَفْوَاهِهِمْ، وَيَأْمُرُ أُمَّهَاتِهِنَّ أَلَّا يُرْضَعْنَ إِلَى اللَّيْلِ^(۱).

واته: غه ليله ي کچی ئومه يه که کچی روزه ينه يه وتی: به دايکم عليها السلام وت: تايا هيچت بيستوو له پيغه مبهري خواوه صلى الله عليه وسلم ده رباره ي روژي عاشورا؟ وتی: به گه وره ي داده نا، وه بانگي منداله شيره خووره کاني ده کرد، وه شيره خووره کاني فاتيمه يش، تفي ده کرده نيو ده میان و فه رماني ده کرد به دايکانيان شيريان پي نه دن تا شهو.

۲۰۹۰- عَنْ عَلِيَّةَ بِنْتِ الْكُمَيْتِ الْعَتَكِيَّةِ قَالَتْ: سَمِعْتُ أُمَّيْ أُمِّئَةَ عليها السلام مِثْلَهُ. وَزَادَ: فَكَانَ اللَّهُ يَكْفِيهِمْ، وَقَالَ: وَكَانَتْ أُمُّهَا خَادِمَةَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، يُقَالُ لَهَا: رُزَيْنَةُ^(۲).

واته: عه ليله ي کچی کومه يتي عه ته کييه ده لی: گویم له ئومه ييه ي دايکم بوو عليها السلام به هه مان شيوه ي فه رموو ده ي پيشووي فه رموو، نه وه يشي زياد کرد: بيگومان خوا بينياز ياني ده کرد، وه وتی: دايکی خزمه تکاری پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم بوو پي ده وترا: روزه ينه.

بَابُ الْأَمْرِ بِصِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، إِنْ أَضْبَحَ النَّزْرُ غَيْرَ نَاوٍ لِلصِّيَامِ غَيْرَ مُجْمِعٍ عَلَى الصِّيَامِ مِنَ اللَّيْلِ، وَالِدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِثْمًا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: لَا صِيَامَ لِمَنْ لَا يَجْمَعُ الصِّيَامَ مِنَ اللَّيْلِ، صَوْمَ النَّوَاجِبِ دُونَ صَوْمِ النَّطْوُعِ

۲۰۹۱- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ صَيْفِيٍّ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي يَوْمِ عَاشُورَاءَ فَقَالَ: «أَصُمْتُمْ يَوْمَكُمْ هَذَا؟» فَقَالَ بَعْضُهُمْ: نَعَمْ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا، قَالَ: «فَأْتَمُّوا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ هَذَا، وَأَمْرَهُمْ أَنْ يُؤَدُّنُوا أَهْلَ الْعُرُوضِ أَنْ يُتَمُّوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ ذَلِكَ»^(۳).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

(۳) صحيح.

باسی فه رمانکردن به رۆژووگرتنی رۆژی عاشورا، ئەگەر بهنده به یانی کرده وه له شهوه کهیدا نییه تی رۆژووی نه هینابوو، وه به لگهش له سه ر ئه وهی پیغه مبه ر ﷺ مه به سته له فه رمووده که ی: (لَا صِيَامَ لِمَنْ لَا يَجْمَعُ الصِّيَامَ مِنَ اللَّيْلِ)، واته: هه ر که س له شه ودا نییه تی رۆژووی نه هینا رۆژووی بۆ نییه رۆژووی واجبه نه ک رۆژووی سونه ت

واته: موحه ممه دی کور ی سه یفی ئه نصاری ﷺ ده لئ: پیغه مبه ری خوا ﷺ هات بۆ نئومان له رۆژی عاشورا، فه رمووی: ئایا ئیوه ئه مرۆ به رۆژوون؟ هه ندیکیان وتیان: به لئ، هه ندیک ی دیکه یان وتیان: نه خیر، فه رمووی: ئه وه ی ماوه له رۆژه که تان ته واوی بکه ن، (واته: ده ست له خواردن و خواردنه وه هه لبرگن، له به ر پیزی ئه م رۆژه)، خه لکی مه که وه مه دینه و ده ورو به ریان ئاگادار بکه نه وه، با ئه وه به شه ی ماوه له رۆژه که یان به و شیوه یه ته واوی بکه ن.

بَابُ الْأَمْرِ بِصِيَامِ بَعْضِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ إِذَا لَمْ يَعْلَمْ الْمَرْءُ بِيَوْمِ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يَطْعَمَ وَالْفَرَقُ فِي الصَّوْمِ بَيْنَ عَاشُورَاءَ وَبَيْنَ غَيْرِهِ، إِذْ صَوْمُ بَعْضِ يَوْمٍ لَا يَكُونُ صَوْمًا فِي غَيْرِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، لِمَا حَصَّ النَّبِيُّ ﷺ بِهِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَأَمَرَ بِصَوْمِ بَعْضِ ذَلِكَ الْيَوْمِ، وَإِنْ كَانَ الْمَرْءُ قَدْ طَعِمَ أَوَّلَ النَّهَارِ

٢٠٩٢- عَنْ سَلَمَةَ وَهُوَ ابْنُ الْأَكْوَعِ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ: «أَدْنُ فِي قَوْمِكَ أَوْ فِي النَّاسِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ أَنْ مَنْ أَكَلَ فَلْيَصُمْ بِقِيَّةِ يَوْمِهِ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ أَكَلَ فَلْيَصُمْ»^(١).

باسی فه رمانکردن به رۆژووگرتنی به شیک له رۆژی عاشورا، ئەگەر بهنده نه یزانی به رۆژی عاشورا، جیاوازی له نیوان رۆژووی عاشورا و جگه له عاشورا، ئه وه یه رۆژووگرتنی به شیک له رۆژ ته نها بۆ رۆژی عاشورایه بۆ جگه له عاشورا نییه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ رۆژی عاشورای تایبه ت کرد، فه رمانی کرد به رۆژووگرتنی به شیک له و رۆژه، ئەگه رچی بهنده خواردنیشی خواردبوو

واته: سه له مه ی کور ی ئه کوه ده گبیرتته وه ﷺ، پیغه مبه ری خوا ﷺ به پیاوئکی فه رموو له هۆزی ئه سه له م بوو: بانگه واز بکه له نئو هۆزه که ت یان له نئو خه لک له

(١) صحیح.

رۆژی عاشورا، هەر کەس نانێ خواردوو بە ئێو بەشەیی ماوه له رۆژه کەیی به رۆژوو بێت، هەر کەسیش نانێ نه خواردوو به رۆژوو بێت

۲۰۹۳- حَبْرُ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، وَمُحَمَّدُ بْنُ صَيْفِيٍّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُنْهَالِ الْخُرَاعِيُّ، عَنْ عَمِّهِ وَأَسْمَاءَ بِنِ حَارِثَةَ، وَبَعَجَةَ بِنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، كُلُّهُمْ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بِهَذَا الْمَعْنَى، وَقَدْ خَرَّجَتْهُ فِي كِتَابِ الْكَبِيرِ ^(۱).

واته: فهرموو ده کەیی هەریه ک له ئه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه و موحه ممه دی کوری صه یفی و عه بدولای کوری مینهالی خوزاعی، له مامیه وه، وه ئه سمانی کوری حاریسه و به عجه ی کوری عه بدولای جو هه نی له باوکیه وه، هه موویان له پیغه مبه ره وه صلى الله عليه وسلم به م مانایه هاتوو ه، بیه گومان له کتیبی (الکبیر) ته خریجم کردوو ه.

بَابُ ذِكْرِ التَّخْيِيرِ بَيْنَ صِيَامِ عَاشُورَاءَ وَإِفْطَارِهِ وَالِدَلِيلِ عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ بِصَوْمِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ أَمْرٌ نَذْبٍ وَإِرْشَادٍ وَفَضِيلَةٍ

۲۰۹۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «الْيَوْمُ عَاشُورَاءُ، فَمَنْ شَاءَ فَلْيَصُمْهُ، وَمَنْ شَاءَ فَلْيُفْطِرْ» ^(۲).

باسی سه رپشک کردن له نیوان رۆژوو گرتنی عاشورا و رۆژوونه گرتنی، وه به لگهش له سه ر فه رمان کردن به رۆژووی رۆژی عاشورا فه رمانیکه بو په سه ندبوون و رینیشاندان و چاکه

(۱) حدیثی ئه سعید الخدری أخرجه: الطبرانی فی المعجم الأوسط (۳۲۳۱)، ومسند الشاميين له (۱۹۳۸). وحديث محمد بن صيفي سبق تخريجه عند الحديث (۲۰۹۱).

وحديث عبد الله بن المنهال الخراعي، عن عمه أخرجه: أحمد ۳۶۸/۵ و ۴۰۹، وأبو داود (۲۴۴۷)، والنسائي في الكبرى (۲۸۵۰) و (۲۸۵۱) و (۲۸۵۲)، والطحاوي في شرح المشكل (۲۲۷۲) و (۲۲۷۳)، والبيهقي ۲۲۱/۴.

وحديث أسماء بن حارثة أخرجه: أحمد ۴۸۴/۳، والبزار (۱۰۴۸)، وابن حبان (۳۶۱۸)، والطبراني في الكبير (۸۶۹)، وفي الأوسط له (۲۵۸۸)، وأبو نعيم في معرفة الصحابة (۱۰۶۴)، وفي الحلية له ۳۴۹/۱.

وأما حديث بعجة بن عبد الله الجهني، عن أبيه فأخرجه: أحمد ۴۶۷/۶، والبخاري في التاريخ الكبير ۲۳/۵، وابن أبي عاصم في الأحاد والمثاني (۲۵۸۱)، والبزار (۱۰۴۹)، وابن قانع في معجم الصحابة ۷۹/۲، والطبراني في الأوسط (۵۶۷۹)، وفي مسند الشاميين له (۲۸۱۶).

واتە: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہما دەگێڕێتەو، پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: ئەمڕۆ عاشورایە، ھەر کەس ویستی با بەرۆژوو بیست، ھەر کەس ویستی با بەرۆژوو نہ بیست.

بَابُ الْأَمْرِ بِأَنْ يُصَامَ قَبْلَ عَاشُورَاءَ يَوْمًا أَوْ بَعْدَهُ يَوْمًا مُخَالَفَةً لِفِعْلِ الْيَهُودِ فِي صَوْمِ عَاشُورَاءَ

۲۰۹۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «صُومُوا يَوْمَ عَاشُورَاءَ، وَخَالِفُوا الْيَهُودَ، صُومُوا قَبْلَهُ يَوْمًا، أَوْ بَعْدَهُ يَوْمًا»^(۱).

باسی فەرمانکردن بە رۆژووگرتنی رۆژیک پێش عاشورا، یان رۆژیک دوای عاشورا، وەکوو پێچەوانەکردنی کردەوێ جۆولەکە لە رۆژووی عاشورا

واتە: ئیبنو عەباس رضی اللہ عنہما دەڵێ: پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: رۆژی عاشورا بەرۆژوو بن، وە پێچەوانە ی جۆولەکە بکەن، رۆژیک لە پێشێوە بەرۆژوو بن، یان رۆژیک لە دوایەو.

بَابُ اسْتِخْبَابِ صَوْمِ يَوْمِ النَّاسِعِ مِنَ الْمُحَرَّمِ اقْتِدَاءً بِالنَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم

۲۰۹۶- عَنْ الْحَكَمِ بْنِ الْأَعْرَجِ قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ رِدَاءَهُ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ صِيَامِ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: اَعْدُدْ، فَإِذَا أَصْبَحْتَ يَوْمَ النَّاسِعِ مِنْ مُحَرَّمٍ فَأَصْبِحْ صَائِمًا، قَالَ: قُلْتُ: أَكْذَابُ كَانَ مُحَمَّدٌ صلی اللہ علیہ وسلم يَصُومُ؟ قَالَ: كَذَّابٌ كَانَ يَصُومُ^(۲).

باسی چاکتر وایە رۆژی نۆیەمی مانگی موحرەم رۆژووی تێدا بگێرن، وەکوو شوینکەوتنی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم

واتە: حەکەمی کۆری ئەعراج دەڵێ: پرسیارم لە ئیبنو عەباس رضی اللہ عنہما کرد ئەو لە مزگەوتی حەرامدا بوو عەباکە ی خستبوو ژێر سەری، پرسیارم لێ کرد دەربارە ی رۆژووی عاشورا، وتی: رۆژەکان بژمێرە، ئەگەر بەیانیت کردەو لە رۆژی نۆیەمی

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) صحیح.

مانگی موحه رهم ئەوا ئەو پۆژە به پۆژوو به، وتی: وتم: ئایا موحه مەد ﷺ به وشێوه به پۆژوو دەبوو؟ وتی: به وشێوه به پۆژوو دەبوو.

۲۰۹۷- عَنِ الْحَكَمِ بْنِ الْأَعْرَجِ مِثْلِهِ، وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ رِدَاءَهُ فِي زَمْرٍ (۱).

واته: حه که می کوری ئە عەرچ ده گێریتەوه، به هه مان شیوه ی فهرمووده که ی پێشو، عه با که ی خستبووه ژیر سه ری له لای زه مزه م.

۲۰۹۸- عَنِ الْحَكَمِ بْنِ الْأَعْرَجِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي يَوْمِ عَاشُورَاءَ قَالَ: هُوَ يَوْمُ التَّاسِعِ. قُلْتُ: كَذَلِكَ صَامَ مُحَمَّدٌ ﷺ (۲).

واته: حه که می کوری ئە عەرچ ده گێریتەوه، له ئیبنو عه با سه وه ﷺ (پرسیاری لى کرا) ده باره ی پۆژی عاشورا، وتی: پۆژی نۆیه مه، وتم: موحه مەد ﷺ به وشێوه به پۆژوو بوو.

بَابُ فَضْلِ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَتَكْفِيرِ الذُّنُوبِ بِالْفِطْرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

باسی فهزل و گه وره یی رۆژوو ی رۆژی عه رفه و سه رینه وه ی گونا هه کان به ده سه ته واژه یه کی کورت و پوختکرا وه (مُجْمَل) نه ک شیکرا وه (مُفَسَّر)، ئەبو به کر ده لێ: فهرمووده که ی ئەبو قه تاده هاتوو، له پێغه مبه ره وه ﷺ: رۆژوو ی عه رفه ده بیته که فاره تی گونا هه ی سالتیکی رابردوو، وه سالتیکی داها تووش. ئەم فهرمووده یه م له به شی رۆژوو ی عاشورا باس کردوو

۲۰۹۹- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرْتُ أَبِي قَتَادَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «صَوْمُ عَرَفَةَ يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ، وَالسَّنَةَ الْمُقْبِلَةَ»، أَمَلَيْتُهُ فِي بَابِ صَوْمِ عَاشُورَاءَ (۳).

واته: ئەبو به کر ده لێ: فهرمووده که ی ئەبو قه تاده هاتوو، له پێغه مبه ره وه ﷺ: رۆژوو ی عه رفه ده بیته که فاره تی گونا هه ی سالتیکی رابردوو، وه سالتیکی داها تووش. ئەم فهرمووده یه م له به شی رۆژوو ی عاشورادا باس کردوو.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ خَبَرِ رُوَيْهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي النَّهْيِ عَنِ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

٢١٠٠- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَوْمُ عَرَفَةَ، وَيَوْمُ النَّحْرِ، وَأَيَّامُ التَّشْرِيقِ عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَامِ، وَهِيَ أَيَّامُ أَكْلِ وَشُرْبٍ»^(١).

باسى فهرموودهيهك له پيغه مبهروه ﷺ گيڤدراوه تهوه، دهر بارهه نههيكردن له رۆژوو رۆژى عهرفهه، كورت و پوختكراوهيه (مُجْمَل) نهك شيكراوه (مُفَسَّر)

واته: عوقبهه كورى عامر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لى: پيغه مبهرى خوا ﷺ فهرموويه ته: رۆژى عهرفهه و رۆژى قوربانى و رۆژه كانى ته شريق جهژنى ئيمهه مسولانه، نه و رۆژانه رۆژانى خواردن و خواردنه وهن.

بَابُ ذِكْرِ خَبَرِ مُفَسَّرٍ لِلْمُفْطَنِينَ الْمُجْمَلَيْنِ الذَّكْرُ تَهُمَا وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا كَرِهَ صَوْمَ يَوْمِ عَرَفَةَ بِعَرَفَاتٍ لَا غَيْرِهِ، وَفِيهِ مَا ذَلَّ عَلَى أَنَّ قَوْلَهُ: صَوْمُ يَوْمِ عَرَفَةَ يَكْفُرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ، وَالسَّنَةَ الْمُسْتَقْبَلَةَ بِغَيْرِ عَرَفَاتٍ

٢١٠١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ بِعَرَفَاتٍ^(٢).

باسى فهرموودهيهك شيكهروهه ههردوو فهرموودهكهه پيشهوهيه كه باسمان كرد، وه بهلكهش له سهه نهوهه پيغه مبهه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رۆژوو رۆژى عهرفههه بو نهو كه سهه پيناخوش بووه كه له سهه كيوه عهرفههه نهك كه سانى ديكه، وه بهلكهشى تيدايه له سهه نهوهه فهرموودهكهه پيغه مبهه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رۆژوو عهرفهه ده بيته كه فارههه گوناههه سالى رابردوو، وه سالى داها توو يش بو نهو كه سههيه كه له عهرفهههات نيهه

واته: نه بو هورهه پره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لى: پيغه مبهرى خوا ﷺ قه دهغهه كردوو له رۆژوو گرتنى رۆژى عهرفههه له كيوه عهرفهههات.

(١) صحيح.

(٢) إسناده ضعيف.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْإِفْطَارِ يَوْمَ عَرَفَةَ بِعَرَفَاتٍ اِقْتِدَاءً بِالنَّبِيِّ ﷺ وَتَقْوِيًا بِالْفِطْرِ عَلَى الدُّعَاءِ، إِذِ الدُّعَاءِ يَوْمَ عَرَفَةَ أَفْضَلُ الدُّعَاءِ أَوْ مِنْ أَفْضَلِهِ

٢١٠٢- عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ (رضي الله عنها)، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَفْطَرَ بِعَرَفَةَ، أُتِيَ بِلَبَنٍ فَشَرِبَ (١).

باسى چاکتر وایه بهنده له رۆژی عەرەفه له عەرەفات بەرۆژوو نهییت، له بهر شوینکه وتنی پیغه مبهەر ﷺ، ههروهها بو ئهوهی توانای هه بیته پارێتهوه، چونکه پارانهوهی رۆژی عەرەفه چاکترینی پارانهوه کانه، یان له چاکترینیان هاته: ئوممو فهزل (رضي الله عنه) ده گپریتهوه، پیغه مبهری خوا ﷺ له عەرەفه بهرۆژوو نه بوو، شیرى بو هینرا خواردیوه.

بَابُ ذِكْرِ إِفْطَارِ النَّبِيِّ ﷺ فِي عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ

٢١٠٣- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَصُمْ الْعَشْرَ، وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي حَدِيثِهِ: قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَائِمًا فِي الْعَشْرِ قَطُّ (٢).

باسى بهرۆژوونه بوونی پیغه مبهەر ﷺ له ده رۆژی مانگی (ذی الحجّة)

هاته: عایشه (رضي الله عنها) ده گپریتهوه، پیغه مبهری خوا ﷺ له ده رۆزی (ذی الحجّة) بهرۆژوو نه بوو. ئه بو به کر له فهرمووده کهیدا وتی: عایشه وتی: هه رگیز پیغه مبهری خوا ﷺ نه بینوه له ده رۆزی (ذی الحجّة) بهرۆژوو بیت.

بَابُ ذِكْرِ عَلَقٍ مَذَّكَانَ النَّبِيِّ ﷺ يَتْرُكُ لَهَا بَعْضَ أَعْمَالِ الطَّوْعِ، وَإِنْ كَانَ يَحْتُمُّ عَلَيْهَا، وَهِيَ حَشِيَّةٌ أَنْ يُفْرَضَ عَلَيْهِمْ ذَلِكَ الْفِعْلُ مَعَ اسْتِخْبَابِهِ ﷺ مَا حُمِّفَ عَلَى النَّاسِ مِنَ الْفَرَائِضِ

٢١٠٤- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتْرُكُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَفْعَلَهُ حَشِيَّةً أَنْ يُسْتَنَّ بِهِ، فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ، وَكَانَ يُحِبُّ مَا حُمِّفَ عَلَى النَّاسِ مِنَ الْفَرَائِضِ (٣).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

(٣) صحيح.

باسى پيغهمبەر ﷺ وازى له هه ندى سوننهت دههينا له بهر هوکارىكى تاييهت، نهگه چى جهختى له سهرى ده کرده وه، نهویش له بهر مهترسى نهوهى نهو کرده وه فهرز نهبيت له سهريان، له گه له نهوهدا پيى خوش بوو ﷺ فهرزه كان له سهر خه لك سووك و ئاسان بكرين

واته: عائشه رضى الله عنها ده لى: پيغهمبهرى خوا ﷺ وازى له کرده وه به كه دههينا له بهر مهترسى نهوهى خه لكى شوئى بكهون و فهرز بيت له سهريان، وه پيى خوش بوو فهرزه كان سووك و ئاسان بن له سهر خه لك.

بابِ اسْتِحْبَابِ صَوْمِ يَوْمِ وَإِفْطَارِ يَوْمٍ، وَالْإِعْلَامِ بِأَنَّهُ صَوْمُ نَبِيِّ اللَّهِ دَاوُدَ ﷺ

٢١٠٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا مُجْتَهِدًا، فَزَوَّجَنِي أَبِي، ثُمَّ زَارَنِي، فَقَالَ لِلْمَرْأَةِ: كَيْفَ تَجِدِينَ بَعْلَكَ؟ فَقَالَتْ: نِعْمَ الرَّجُلُ مِنْ رَجُلٍ لَا يَتَأَمُّ، وَلَا يُفْطِرُ قَالَ: فَوَقَّعَ بِي أَبِي، ثُمَّ قَالَ: زَوَّجْتُكَ امْرَأَةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَعَضَلْتَهَا؟ فَلَمْ أَبَالَ مَا قَالَ لِي مِمَّا أَجِدُ مِنَ الْقُوَّةِ وَالِاجْتِهَادِ، إِلَى أَنْ بَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: لِكُنِّي أَنَا وَأَصْلِي، وَأَصُومُ وَأُفْطِرُ، فَنَمَّ وَصَلَّ، وَأُفْطِرُ، وَصُمُّ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَا أَقْوَى مِنْ ذَلِكَ قَالَ: فَصُمْ صَوْمَ دَاوُدَ، صُمْ يَوْمًا وَأُفْطِرُ يَوْمًا، وَأَفْرَأَ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ شَهْرٍ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَا أَقْوَى مِنْ ذَلِكَ قَالَ: أَفْرَأُهُ فِي خَمْسَ عَشْرَةَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَا أَقْوَى مِنْ ذَلِكَ. قَالَ حَصِينُ: فَذَكَرَ لِي مَنْصُورٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ أَنَّهُ بَلَغَ سَبْعًا، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ لِكُلِّ عَمَلٍ شِرَّةً، وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةٌ، فَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ إِلَى سُنَّتِي فَقَدْ اهْتَدَى، وَمَنْ كَانَتْ فَتْرَتُهُ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ فَقَدْ هَلَكَ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: لِأَنَّ أَكُونَ قَبِلْتُ رُخْصَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي مِثْلُ أَهْلِي وَمَالِي، وَأَنَا الْيَوْمَ شَيْخٌ قَدْ كَبُرْتُ وَوَضَعْتُ، وَأَكْرَهُ أَنْ أَتْرِكَ مَا أَمَرَنِي بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (١).

باسى رۆژووگرتنى رۆژ نا رۆژىك له كاره چاكهكانه،

نهو رۆژووگرتنه رۆژووى پيغهمبهر داووده ﷺ

واته: عهبدو لاى كورى عه مر ﷺ ده لى: من پياوئىك بووم په رستشم زور ده كرد، باوكم ژنى بو هينام، پاشان سهردانى كردم، به ژنه كه مى وت: ميره كه ت چون ده بينى؟ وتى:

چاکترین پیاوه نه شهو دهخهوی و نه رۆژیش نان دهخوا، وتی: باوکم سه رزه نشتی کردم، پاشان وتی: ئافره تی له مسولمانانم بۆت خواستوو و پشت گویت خستوو؟ منیش گویم نه دا به قسه که ی چونکه له خۆمدا هیز و توانایه کم به دی ده کرد له سه ر پۆژووگرتن، تا ئه وه هه واله گه یشت به پیغه مبهری خوا ﷺ، فه رمووی: به لام من دهخه وم و شه ونویژ ده کم، وه به رۆژوو ده بم و به رۆژووش نابم، توش بخه وه و شه ونویژ بکه، به رۆژوو مه به و رۆژووش بگره، له هه موو مانگی کدا سی رۆژ به رۆژوو به، وتم: ئه ی پیغه مبهری خوا من له وه زیاتر ده توانم، فه رمووی: رۆژوو بگره وه کوو پۆژوو ی داود (علیه السلام)، رۆژیک به رۆژوو به و رۆژیکیش به رۆژوو مه به، له هه موو مانگی کدا قورئان بخوینه وه، وتم: ئه ی پیغه مبهری خوا من له وه زیاتر ده توانم، فه رمووی: له پازده رۆژدا بیخوینه، وتم: ئه ی پیغه مبهری خوا من له وه زیاتر ده توانم. وه حوصه ین وتی: مه تصور بۆی باس کرد له موجاهیده وه ئه وه گه یشته حه وت رۆژ، (واته: به حه وت رۆژ قورئان بخوینته وه) پاشان پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمووی: به راستی بۆ هه موو کرده وه یه ک حه ز و چالاکی سووربوون هه یه (بۆ نویژکردن و پۆژووگرتن و فه رمان به چاکه و رینگری له خراپه)، وه هه موو حه ز و چالاکیه ک ماوه یه که، جا هه ر که س حه ز و چالاکی بۆ لای سوننه تی پیغه مبهری خوا ﷺ بوو، ئه وا سه رفراز بووه، هه ر که سیش حه ز و ئاره زوو ه که ی بۆ لای جگه له ئه وه بوو ئه وه له نیو چوو. عه بدولا وتی: ئه گه ر مۆله ته که ی پیغه مبهری خوا ﷺ وه ربگر تابه له لام خۆشه ویستتر بوو هاوشیوه ی مال و سامانم، من ئه مرۆ پیر و لاواز بووم، وه پیم خۆش نییه ده سته ردار ی ئه وه بم که پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمانی پیم کردووم.

بَابُ الْإِخْتَارِ بِأَنْ صَوْمَ يَوْمٍ، وَفِطْرَ يَوْمٍ أَفْضَلَ الصِّيَامِ، وَأَحَبَّهُ إِلَى اللَّهِ وَأَعْدَلُهُ

۲۱۰۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَسَأَلْتُهُ عَنِ الصَّوْمِ، فَقَالَ: «صُمْ يَوْمًا مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَلَكَ أَجْرٌ مَا بَقِيَ»، قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: «صُمْ يَوْمَيْنِ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَلَكَ أَجْرٌ مَا بَقِيَ»، قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ قَالَ: «صُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَكَ أَجْرٌ مَا بَقِيَ»، قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ قَالَ: «صُمْ أَرْبَعَةَ أَيَّامٍ وَلَكَ أَجْرٌ مَا بَقِيَ»، قَالَ: إِنِّي أُطِيقُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنْ أَحَبَّ الصِّيَامَ صَوْمُ دَاوُدَ، كَانَ يَصُومُ يَوْمًا، وَيُفْطِرُ يَوْمًا»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: «صُمَّ صِيَامَ دَاوُدَ فَإِنَّهُ أَعْدَلُ الصِّيَامِ عِنْدَ اللَّهِ».

باسى ھەۋالداڭان لەبارەى رۆژووگرتنى رۆژ نا رۆژىك چاكتىرىن و خۆشەويستىرىن و دادپەرورەرتىنى نىۋ رۆژووھەكانە لاي خوا ﷺ

ۋاتە: ەبىدولاي كورپى ەمر ﷺ دەلى: ھاتم بۇ لاي پىغەمبەرى خوا ﷺ پىرسىارم لى كىر لەبارەى رۆژوو، فەرموۋى: لە ھەموو مانگىك رۆژىك بەرۆژوو بە پاداشتى ئەو رۆژانەت بۇ ھەيە كە ماۋەتەۋە (ۋاتە: پاداشتى بىست و نۆ رۆژەكەى دىكەت بۇ ھەيە)، وتم: من لەۋە زىاتىر دەتوانم، فەرموۋى: لە ھەموو مانگىكدا دوو رۆژ بەرۆژوو بە پاداشتى ئەو رۆژانەت بۇ ھەيە كە ماۋەتەۋە، وتم: من لەۋە زىاتىر دەتوانم، فەرموۋى: سى رۆژ بەرۆژوو بە پاداشتى ئەو رۆژانەت بۇ ھەيە كە ماۋەتەۋە، وتى: من لەۋە زىاتىر دەتوانم، فەرموۋى: چوار رۆژ بەرۆژوو بە پاداشتى ئەو رۆژانەت بۇ ھەيە كە ماۋەتەۋە، وتى: من لەۋە زىاتىر دەتوانم، پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرموۋى: بەراستى خۆشەويستىرىن رۆژوو لەلاى خوا، رۆژووۋى داود (ەلىە السلام) بوو ئەو رۆژىك بەرۆژوو دەبوو رۆژىكىش بەرۆژوو نەدەبوو.

ئەبو بەكر دەلى: لە فەرموۋدەكەى ئەبو سەلەمە لە ەبىدولاي كورپى ەمپەۋە ھاتوۋە، رۆژوو بگرە ۋەكوو رۆژووگرتنى داود (ەلىە السلام) چونكە ئەۋە دادپەرورەرتىن رۆژووۋە لەلاى خوا.

۲۱۰۷- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، صُمَّ صِيَامَ دَاوُدَ فَإِنَّهُ أَعْدَلُ الصِّيَامِ عِنْدَ اللَّهِ^(۱).

ۋاتە: ئەبو بەكر دەلى: لە فەرموۋدەكەى ئەبو سەلەمە لە ەبىدولاي كورپى ەمپەۋە ھاتوۋە، رۆژوو بگرە ۋەكوو رۆژووگرتنى داود (ەلىە السلام) چونكە ئەۋە دادپەرورەرتىن رۆژووۋە لەلاى خوا.

۲۱۰۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه، أَفْضَلُ الصَّيَامِ صِيَامُ دَاوُدَ (عليه السلام)^(۱).

واته: عهبدولای کوری عهمر رضي الله عنه ده گپرتتهوه، چاکترین رۆژوو پۆژوو ییغه مبهه داوده (عليه السلام).

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا خَبَرَ أَنَّ صِيَامَ دَاوُدَ أَعْدَلُ الصَّيَامِ وَأَفْضَلُهُ، وَأَحَبُّهُ إِلَى اللَّهِ إِذْ صَائِمٌ يَوْمٌ، فَمُفْطِرُ يَوْمٍ يَكُونُ مُؤَدِّيًا لِحَظِّ نَفْسِهِ وَعَيْنِهِ وَأَهْلِهِ أَيَّامَ فِطْرِهِ، وَلَا يَكُونُ مُضَيِّعًا لِحَظِّ نَفْسِهِ وَعَيْنِهِ وَأَهْلِهِ

۲۱۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه يَقُولُ: بَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَسْرُدُ، وَأَصَلِّي اللَّيْلَ قَالَ: وَإِنَّمَا أَرْسَلَ إِلَيْهِ، وَإِنَّمَا لَقِيَهُ، فَقَالَ: «أَلَمْ أُخْبِرْ أَنَّكَ تَصُومُ وَلَا تُفْطِرُ، وَتُصَلِّي اللَّيْلَ؟ فَلَا تَفْعَلْ؛ فَإِنَّ لِعَيْنَيْكَ حَظًّا، وَلِنَفْسِكَ حَظًّا، وَلِأَهْلِكَ حَظًّا، فَصُمْ وَأَفْطِرْ، وَصَلِّ وَنَمْ، وَصُمْ كُلَّ عَشْرَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا، وَلَكَ أَجْرٌ تِسْعَةٌ»، قَالَ: فَإِنِّي أَجِدُنِي أَقْوَى لِذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «فَصُمْ صِيَامَ دَاوُدَ»، قَالَ: وَكَيْفَ كَانَ دَاوُدُ يَصُومُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «كَانَ يَصُومُ يَوْمًا، وَيُفْطِرُ يَوْمًا، وَلَا يَفِرُّ إِذَا لَاقَى»، قَالَ: مَنْ لِي بِهِذِهِ يَا نَبِيَّ اللَّهِ^(۲).

باسی بهلگه لهسه ر ئهوهی پیغه مبهه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له کاتی کدا ههوالی دا رۆژوو داوود دادپهروهترین و چاکترین و خۆشهویستترین رۆژوو له خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ئهگهر ئهه کهسهی که رۆژیک بهرۆژوو دهبت و رۆژیک بهرۆژوو نابت مافی نهفسی خۆی و چاوی و هاوسههکهی دابت، به هیچ شیوهیهک مافی نهفسی و چاوی و هاوسههکهی بهزایه نه دابت

واته: عهبدولای کوری عهمری عاص رضي الله عنه دهلی: ههوال گهشت به پیغه مبهه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که من بهردهوام بهرۆژوو دههم و شهویش شهونویژ دهکم، وتی: یان ناردی به شوینیدا، یان پپی گهشت، فهرموی: ههوالم پچ دراوه تو هه میسه بهرۆژوو دهبت و بیروژوو نابیت، شهوانیش بهردهوام شهونویژ دهکهی؟ کاری وا مهکه، چونکه چاوت مافی ههیه، نهفست مافی ههیه، هاوسههکهت مافی ههیه، بهرۆژوو به و

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

به رۆژووش مه به، شه ونوێژ بکه و بشخه وه، له هه موو ده رۆژدا رۆژێک به رۆژوو به پاداشتی نو رۆژه که ی دیکه ت بۆ هه یه، وتی: من توانام له وه زیاتره ئه ی پیغه مبه ری خوا، فه رمووی: به رۆژوو به وه ک رۆژووی داود (علیه السلام) وتی: رۆژووی داود (علیه السلام) چۆن بوو ئه ی پیغه مبه ری خوا؟ فه رمووی: رۆژێک به رۆژوو ده بوو و رۆژیکیش به رۆژوو نه ده بوو، وه کاتی رووبه رووی دوژمن بووایه ته وه پشتی هه لئه ده کرد، وتی: من له کوێ به ئه مه ده گه م ئه ی پیغه مبه ری خوا.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ دَاوُدَ كَانَ مِنَ اعْتِدِ النَّاسِ إِذَا كَانَ صَوْمُهُ مَا ذَكَرْنَا

٢١١٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه قَالَ: أُرْسِلَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: «أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ؟». فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ، وَقَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «صُمْ صَوْمَ دَاوُدَ؛ فَإِنَّهُ كَانَ أَعْبَدَ النَّاسِ، كَانَ يَصُومُ يَوْمًا، وَيُفْطِرُ يَوْمًا». ثُمَّ قَالَ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي، لَعَلَّهُ أَنْ يَطُولَ بِكَ الْعُمْرُ، فَلَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ قَبِلْتُ الرُّخْصَةَ الَّتِي أَمَرَنِي بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ^(١).

باسی به لگه له سه ر ئه وه ی داود (علیه السلام) له په رستشکارترینی مرۆفه کان بوو، چونکه رۆژوو ه که ی به وشێوه بوو که باس مان کرد

واته: عه بدو لای کوپی عه مر ی کوپی عاص رضي الله عنه ده لێ: پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم نار دی به دوامدا، فه رمووی: هه وایم بێ گه یشتوو ه تۆ به شه و شه ونوێژ ده که ی ت و به رۆژیش به رۆژوو ده بیت؟ دواتر به درێژی باسی فه رمووده که ی کرد، وه وتی: پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رموویه تی: رۆژوو بگه ره وه کوو رۆژووی داود (علیه السلام) چونکه په رستشکارترینی خه لک بوو، رۆژێک به رۆژوو ده بوو، رۆژیکیش به رۆژوو نه ده بوو، پاشان فه رمووی: تۆ نازانی پیده چیت ته مه نت درێژ بیت، خۆزگه مۆله ته که ی پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم وه ربگرتایه که فه رمانی پیکردم.

بَابُ ذِكْرِ تَمَنِّي النَّبِيِّ ﷺ اسْتِطَاعَةَ صَوْمِ يَوْمٍ، وَإِفْطَارِ يَوْمَيْنِ

٢١١١- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ عُمَرُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: فَكَيْفَ مَنَ يَصُومُ يَوْمَيْنِ، وَيُفْطِرُ يَوْمًا؟ قَالَ: «وَيُطِيقُ ذَلِكَ أَحَدٌ؟» قَالَ: فَكَيْفَ مَنَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا؟ قَالَ: «ذَلِكَ صَوْمٌ دَاوُدَ»، قَالَ: فَكَيْفَ مَنَ يَصُومُ يَوْمًا، وَيُفْطِرُ يَوْمَيْنِ؟ قَالَ: «وَدِدْتُ أَنِّي طُوِّفْتُ ذَلِكَ»^(١).

باسی ناواتخواستنی پیغمبەر ﷺ بهوهی بیتوانیایه رۆژیک بهرۆژوو بیت و دوو رۆژ بهرۆژوو نهبیت

واته: ئەبو قەتادە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لى: عومەر به پیغمبەری خواى ﷺ وت: پیت چۆنه که سیک دوو رۆژ بهرۆژوو بیت و پۆژیک بهرۆژوو نهبیت؟ فەرمووی: که سیک ههیه ئەوه بتوانیت؟ وتی: ئەى پیت چۆنه که سیک پۆژیک بهرۆژوو بیت و پۆژیک بهرۆژوو نهبیت؟ فەرمووی: ئەوه پۆژوو داوودی برامه، وتی: ئەى پیت چۆنه که سیک پۆژیک بهرۆژوو بیت و دوو رۆژ بهرۆژوو نهبیت؟ فەرمووی: حەزم دەکرد ئەوهم بتوانیایه.

بَابُ فَضْلِ الصَّوْمِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمُبَاعَدَةِ اللَّهِ النَّمْرَةَ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا بِذِكْرِ خَبْرٍ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

٢١١٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَصُومُ يَوْمًا عَبْدٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا بَاعَدَ اللَّهُ بِذَلِكَ الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا»^(٢).

باسی فهزل و گهورهی رۆژوو لهپیناوی خوادا، ههروهها خوا هفتا پایز بهندهکهی دوور دهخاتهوه له ئاگر بههۆی بهرۆژووبوونی رۆژیک لهپیناوی خوادا، به باسکردنی فەرموودهیهکی کورت و پوختکراو (مُجْمَل) نهک (مُفَسَّر) شیکراوه و روون

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

واته: ئەبو سه عیدی خودری ﷺ ده لێ: پێغه مبه ر ﷺ فه رموویه تی: هیچ به نده یه ك نییه رۆژنێك له پیناوی خوادا به رۆژوو بیت، ئیلا خوا ﷻ به هۆی ئەو رۆژوووه حه فتا پایز روخساری دوور ده خاته وه له ئاگر.

بَابُ ذِكْرِ الذَّبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفُظَّةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ صُومَ الْيَوْمِ الَّذِي ذَكَرْتَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّمَا بَاعَدَ اللَّهُ ضَائِعَهُ بِهِ عَنِ النَّارِ أَنَّهُ إِذَا صَامَهُ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ، إِذِ اللَّهُ جَلَّ وَعَلَا لَا يَقْبَلُ مِنَ الْأَعْمَالِ إِلَّا مَا كَانَ لَهُ خَالِصًا

۲۱۱۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ إِلَّا بَاعَدَ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ وَبَيْنَ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا»^(۱).

باسم فه رمووده یه ك روونكه ره وهی دهسته واژه كورنكراوه كه یه كه باسم كرد، به لگهش له سهر ئه وهی رۆژووگرتنی ئه و رۆژهی كه باسمان كرد له پیناوی خوادا، بۆیه خوا رۆژووگره كهی دوور ده خاته وه له ئاگر، ئه گهر له بهر رهزامه ندی خوا به رۆژوو بووبیت، چونكه خوا هیچ كرده وه یه ك وه رناگریت ته نها به دل سوژی بۆ ئه و نه بێ

واته: ئەبو سه عیدی خودری ﷺ ده لێ: پێغه مبه ر ﷺ فه رموویه تی: هه ر به نده یه ك رۆژنێك له پیناوی خوادا به رۆژوو بیت، ئیلا خوا ﷻ به هۆی ئەو رۆژوووه حه فتا پایز روخساری دوور ده خاته وه له ئاگر.

بَابُ فَضْلِ إِتْبَاعِ صِيَامِ رَمَضَانَ بِصِيَامِ سِنَةِ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ، فَيَكُونُ كَصِيَامِ السَّنَةِ كُلِّهَا

۲۱۱۴- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ اتَّبَعَهُ سِنَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ، فَكَأَنَّمَا صَامَ الدَّهْرَ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی گهروهیی رۆژووگرتنی شەش رۆژ لە مانگی شەوال بەدوای رەمەزاندا، وەکوو رۆژووگرتنی سألەکه وایه

واته: ئەبو ئەیوبی ئەنصاری رضی اللہ عنہ دەلی: پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: هەر که سێک رەمەزان بەرۆژوو بیت، پاشان بەدوایدا شەش رۆژ لە شەوال بەرۆژوو بیت، وەکوو ئەوه وایه سألەکه بەرۆژوو بووبیت.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم إِنَّمَا أَعْلَمَ أَنَّ صِيَامَ رَمَضَانَ وَسِتَّةَ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ يَكُونُ كَصِيَامِ الدَّهْرِ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، أَوْ يَزِيدُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ جَلَّ وَعَزَّ

۲۱۱۵- عَنْ تَوْبَانَ رضی اللہ عنہ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «صِيَامُ رَمَضَانَ بِعَشْرَةِ أَشْهُرٍ، وَصِيَامُ السُّنَّةِ أَيَّامٍ بِشَهْرَيْنِ، فَذَلِكَ صِيَامُ السَّنَةِ، يَعْنِي رَمَضَانَ وَسِتَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَهُ»^(۱).

باسی بهلگه له سەر ئەوهی پێغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم بۆیه رایگه یاندوو که رۆژوووی رەمەزان و شەش رۆژ رۆژووگرتن بەدوای مانگی رەمەزان وەکوو رۆژوووی سألەکه وایه، چونکه خوا صلی اللہ علیہ وسلم چاکه یهکی داناوه بهرانبەر به ده ئەوهندهی خۆی، یان زیاتر ئەگەر خوا ویستی له سەر بی

واته: سهویان رضی اللہ عنہ ده گێریته وه، پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: پاداشتی رۆژوووی رەمەزان بەرانبەر به ده مانگ، وه شەش رۆژ رۆژووگرتنی مانگی شەوالیش بەرانبەر به دوو مانگ. واته: مانگی رەمەزان و شەش رۆژ لە شەوال دواي رەمەزان.

بَابُ اسْتِخْبَابِ صَوْمِ الْاِثْنَيْنِ، وَيَوْمِ الْخَمِيسِ، وَتَحْرِي صَوْمِهِمَا، اِقْتِدَاءً بِفِعْلِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم

۲۱۱۶- عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی به چاكدانانی رۆژووگرتنی رۆژی دووشه ممه و پینجشه ممه، وه گرنگیدان به رۆژووگرتنیان، له بهر شوپنکه وتنی پیغه مبه ر ﷺ

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده لێ: پیغه مبه ر ﷺ رۆژانی دووشه ممه و پینجشه ممه به رۆژوو
ده بوو.

بَابِ اسْتِخْبَابِ صَوْمِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ إِذِ النَّبِيُّ ﷺ وُلِدَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ، وَفِيهِ أُوحِيَ إِلَيْهِ، وَفِيهِ مَاتَ ﷺ

۲۱۱۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَقْبَلَ عَلَيْهِ عُمَرُ، فَقَالَ:
يَا نَبِيَّ اللَّهِ، صَوْمُ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ؟ قَالَ: «يَوْمٌ وُلِدْتُ فِيهِ، وَيَوْمٌ أَمُوتُ فِيهِ»^(۱).

باسی به چاكدانانی رۆژووگرتنی رۆژی دووشه ممه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ تیایدا له دایک بوو، وه تیایدا وه حی و نیگای بۆ هات و تیایدا کۆچی دوایی کرد

واته: ئه بو قه تاده ی ئه نصاری رضی اللہ عنہ ده لێ: له کاتی کدا ئیمه له خزمه تی پیغه مبه ری
خوادا بووین، عومه ر پوو ی تیکرد ووتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا، رۆژووگرتنی رۆژی
دووشه ممه چییه؟ وتی: رۆژیکه تیایدا له دایک بووم، وه رۆژیکه تیایدا ده مر م.

۲۱۱۸- وَحَدِيثُ شُعْبَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ عَنْ صَوْمِهِ، فَغَضِبَ، وَسُئِلَ عَنْ صَوْمِ الْاِثْنَيْنِ
وَالْخَمِيسِ قَالَ: «ذَلِكَ يَوْمٌ يَعْنِي الْاِثْنَيْنِ، وُلِدْتُ فِيهِ وَبُعِثْتُ فِيهِ»، أَوْ قَالَ: «أُنزِلَ عَلَيَّ فِيهِ»^(۲).

واته: وه له فه رمووده که ی شو عبه دا هاتوو ه، پرسیار کرا له پیغه مبه ری خوا ﷺ
ده رباره ی رۆژووگرتنی، توره بوو، وه پرسیار ی لیکرا ده رباره ی رۆژووگرتنی
دووشه ممان و پینجشه ممان، فه رمووی: ئه وه رۆژیکه -واته: دووشه ممه- تیایدا له دایک
بووم و تیایدا نیردراوم، یان فه رمووی: تیایدا وه حی و نیگام بۆ دابه زی.

(۱) صحیح دون قوله: ((ویوم أموت فيه))، فهي عبارة شاذة غير صحيحة لم ترد إلا عند المصنف وجميع الروايات بدونها.

(۲) انظر: الحديث السابق.

بَابُ فِي اسْتِخْبَابِ صَوْمِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ اَيضًا، لِأَنَّ الْأَعْمَالَ فِيهِمَا تُعْرَضُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢١١٩- عَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، وَيَقُولُ: «إِنَّ هَذَيْنِ الْيَوْمَيْنِ تُعْرَضُ فِيهِمَا الْأَعْمَالُ»^(١).

باسیکی دیکه بههه مان شیوه ده رباره ی به چا کدانانی رۆزووی دووشه ممه و پینجشه ممه، چونکه کرده وه کان له و دوو رۆژهدا بهرز ده کرینه وه بو لای خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واته: ئوسامه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لی: پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رۆژی دووشه ممه و پینجشه ممه به رۆژوو ده بوو، وه ده یفه رموو: به راستی ئەم دوو رۆژه کرده وه کانی تیدا بهرز ده کرینه وه.

٢١٢٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تُعْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ: يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ، وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَيَغْفَرُ لِكُلِّ مُؤْمِنٍ، إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءٌ، فَيَقُولُ: اتْرُكُوا، أَوْ أَرْجُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَفِيئَا»^(٢).

واته: ئەبو هوریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرموو یه تی: له هه موو هه ینیه کدا دوو جار کرده وه کانی خه لکی ده خرینه روو: رۆژی دووشه ممه و رۆژی پینجشه ممه، له هه موو پرواداریک ده بووردیت جگه له بهنده یه ک له نیوان ئەو و براکه یدا کیشه و نازاوه یان هه بیته، دهوتری: واز له م دووانه بهینن، یان دوایان بخهن تا ناشت ده بنه وه.

بَابُ فَضْلِ صَوْمِ يَوْمٍ وَاحِدٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَإِعْطَاءِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَائِمَ يَوْمٍ وَاحِدٍ مِنَ الشَّهْرِ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اللَّهَ لَمْ يَرِدْ بِقَوْلِهِ: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا﴾^(١٦٠) الْأَنْعَامِ، أَنَّهُ لَا يُعْطَى بِالْحَسَنَةِ الْوَاحِدَةِ أَكْثَرَ مِنْ عَشْرِ أَمْثَالِهَا، إِذِ اللَّيْبِيُّ الْمُضْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُبَيَّنُ عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ يُعْطِي بِصَوْمِ يَوْمٍ وَاحِدٍ جَزَاءَ شَهْرٍ تَامٍ

(١) صحيح من غير هذا الطريق.

(٢) صحيح.

۲۱۲۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَسَأَلْتُهُ عَنِ الصَّوْمِ، فَقَالَ: «صُمْ يَوْمًا مِّنَ الشَّهْرِ، وَلَكَ أَجْرٌ مَا بَقِيَ»^(۱).

باسى فهزل و گه وره یی رۆژوو گرتنی یهك رۆژ له هه موو مانگێكدا، وه ئه وهى خوا صلى الله عليه وسلم ده یبه خشت بهوكه سهى یهك رۆژ به رۆژوو ده بیته له مانگێكدا، له گه له بهلگه له سه ر ئه وهى خوا صلى الله عليه وسلم له فه رما یشته كه یدا: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا﴾^(۱۱۰)، واته: هه ر كه س چاكه یهك بكات ئه وه ده به رانه بهر چاكه ی بۆ هه یه مه به ستی ئه وه نییه له به رى یهك چاكه ده ئه وه نه ده زیاته ر پادا شت ناداته وه، چونكه پێغه مبه ر صلى الله عليه وسلم روه نه كه ره وهى ئایه ته كانی خوا یه، ئه و رایگه یاندوو هه بێگومان خوا له به رى رۆژوو ی یهك رۆژ پادا شتی مانگێكى ته وا و ده داته وه

واته: عه بدولای كور ی عه مر رضي الله عنه ده لى: هاتم بۆ لای پێغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم په رسیارم لێكرد له باره ی رۆژوو، فه رمووی: له مانگێكدا رۆژێك به رۆژوو به پادا شتی ئه وه ت بۆ هه یه كه ما وه ته وه (له مانگه كه).

بَابُ الْأَمْرِ بِصَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ اسْتِخْبَابًا لَا إِجَابًا

۲۱۲۲- عَنْ أَبِي دَرٍّ رضي الله عنه قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صلى الله عليه وسلم بِثَلَاثٍ، لَا أَدْعُهُنَّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَبَدًا، أَوْصَانِي بِصَلَاةِ الضُّحَى، وَبِالْوَتْرِ قَبْلَ النَّوْمِ، وَبِصَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ^(۲).

باسى فه رمان كرده ن به رۆژوو گرتنی سه ت رۆژ له هه موو مانگێكدا چاكتره نهك واجب

واته: ئه بو هه ر هه ر په رضي الله عنه ده لى: خۆشه وسته م صلى الله عليه وسلم وه سه به تى بۆ كردم به سه شت به وسته ی خوا هه رگه یه وازى لى ناهه ئنم: به نوێزى چه شته نگاو، وه به ویته ر پێش خه وتن، وه به سه ر رۆژ رۆژوو گرتن له هه موو مانگێكدا.

۲۱۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي أَبُو الْقَاسِمِ صلى الله عليه وسلم بِثَلَاثٍ: صَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَالْوَتْرِ قَبْلَ النَّوْمِ، وَرَكَعَتِي الضُّحَى^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: ئەبو هورەیره رضی اللہ عنہ دەلی: خۆشه و یستم باوکی قاسم رضی اللہ عنہ وه سیه تی بو کردم به سئ شت: رۆزوو گرتنی سئ رۆژ له هه موو مانگیك، و بترکردن پیش خه وتن، وه دوو ركات نوێزی چیشه نگاو.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ بِصَوْمِ الثَّلَاثِ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ أَمْرٌ نَذْبٌ لَا أَمْرٌ فَرَضٌ

٢١٢٤- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ فِي مَسْأَلَةِ الْأَعْرَابِيِّ النَّبِيِّ رضی اللہ عنہ عَنِ الْإِسْلَامِ قَالَ فِيهِ النَّبِيُّ رضی اللہ عنہ: «وَصَوْمُ رَمَضَانَ، قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ»^(١).

باسی به لگه له سهر ئه وهی فه رمانکردن به سئ رۆژ رۆزوو گرتن فه رمانیکه بو په سهند بوون نه ک فه رمانیک بیت بو فه رز بوون

واته: ئەبو به کر ده لی: له فه رمووده که ی ته لحه ی کوری عوبه یدولا رضی اللہ عنہ هاتوه سه باره ت به پرساری کابرای ده شته کی له پیغه مبه ر رضی اللہ عنہ ده رباره ی ئه وه ی ئیسلام فه رزی کردوه، پیغه مبه ر رضی اللہ عنہ فه رمووی: وه رۆزووی ره مه زان، وتی: ئایا جگه له وه هیچی دیکه له سه رم هه یه؟ فه رمووی: نه خیر، مه گه ر رۆزووی زیاده (سوننه ت) بگریت.

٢١٢٥- عَنْ مُطَرِّفٍ مِنْ بَنِي عَامِرِ بْنِ صَعْصَعَةَ، أَنَّ عَثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ رضی اللہ عنہ التَّقْفِيَّ دَعَا لَهُ بِلَبْنٍ يَسْقِيهِ، فَقَالَ مُطَرِّفٌ: إِنِّي صَائِمٌ، فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ رضی اللہ عنہ يَقُولُ: «الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ، كَجُنَّةِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْقِتَالِ». وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ رضی اللہ عنہ يَقُولُ: «صِيَامٌ حَسَنٌ، صِيَامٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنَ الشَّهْرِ»^(٢).

واته: موته ریف که له نه وه ی عامری کوری سه عسه عه یه ده گیریته وه، عوسانی کوری ئەبو لعاصی سه قه فی رضی اللہ عنہ، داوای کرد شیری بو ئه و به نین تا بیخواته وه، موته ریف وتی: من به رۆزووم، وتی: گویم له پیغه مبه ری خوا رضی اللہ عنہ بوو ده یفه رموو: رۆزوو قه لغانه له ئاگر وه کوو قه لغانی به کیکتان وایه له جه نگدا. وه گویم له پیغه مبه ری خوا رضی اللہ عنہ بوو ده یفه رموو: سئ رۆژ رۆزوو گرتن له مانگیکدا، چاکترین رۆزووه.

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ تَفْضِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَي الصَّائِمِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ بِإِعْطَائِهِ أَجْرَ صِيَامِ الدَّهْرِ بِالْحَسَنَةِ الْوَاحِدَةِ عَشْرَ أَمْثَالِهَا

٢١٢٦- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ صَوْمُ الدَّهْرِ». هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ شُعْبَةَ وَفِي حَدِيثِ حَمَادِ بْنِ زَيْدٍ، صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَمَّضَانَ إِلَى رَمَّضَانَ، فَهَذَا صِيَامُ الدَّهْرِ كُلُّهُ ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَحْبَبْتُ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فِي هَذَا الْمَعْنَى خَرَجْتُهُ فِي كِتَابِ الْكَبِيرِ قَالَ: وَفِي خَبَرِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: فَإِنَّ كُلَّ حَسَنَةٍ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا؛ فَإِنَّ ذَلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ كُلُّهُ، وَكَذَلِكَ فِي خَبَرِ أَبِي عُمَانَ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: وَتَصَدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا﴾ (١٦٠) الأنعام.

باسی هەر کەس لە هەر مانگیکدا سێ رۆژ به رۆژوو بێت، خوا به فهرز و چاکەى خۆى پاداشتی رۆژووگرتنى سألەکەى بۆ دەنووست، چونکە یەك چاکە به رانبەرە به دە چاکە

واته: ئەبو قەتادەى ئەنصارى رضي الله عنه دەگێڕێتەوه، پێغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فرموویەتى: رۆژووگرتنى سێ رۆژ لە هه موو مانگیکدا (پاداشتی) رۆژووی سألە کەى هه یه. ئەمه دەسته واژەى فرمووده کەى شوعبه یه، وه لە فرمووده کەى حه مادی کورپی زهید هاتوو، رۆژووگرتنى سێ رۆژ لە هه موو مانگیکدا و رهمه زان بۆ رهمه زان، (پاداشتی) رۆژووی هه موو سألە کەى هه یه.

ئەبو به کر ده لى: فرمووده کەى ئەبو هو ربه ربه و عه بدولای کورپی عه مر هه مان ئەم مانایه ی هه یه له کتیبی (الکبیر) ته خریجم کردوو، وتی: وه لە فرمووده کەى ئەبو سه له مه له عه بدولای کورپی عه مپه وه: بێگومان هه موو چاکه یه ك به ده ئەوه نده پاداشتی بۆ هه یه، بێگومان ئەو سێ رۆژ به رۆژوو بوونه (پاداشتی) رۆژووگرتنى هه موو سألە کەى هه یه، ههروه ها له فرمووده کەى ئەبو عوسماندا هاتوو له ئەبو

زهروه فهرمووی: وه راستی ئه وه یش له کتیبی خوادایه: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرٌ مِّثَالِهَا﴾ (۱۶۰)، واته: ههر که سیک چاکه یه ک بکات ئه وه ده بهرانبهر چاکه ی بو هه یه.

بَابُ اسْتِخْتَابِ صِيَامِ هَذِهِ الْأَيَّامِ الثَّلَاثَةِ مِنْ كُلِّ شَهْرِ الْبَيْضِ مِنْهَا

۲۱۲۷- عَنِ ابْنِ الْحَوْثَكِيِّ قَالَ: قَالَ عُمَرُ: مَنْ حَاضِرْنَا يَوْمَ الْقَاحَةِ؟ قَالَ أَبُو ذَرٍّ رضي الله عنه: أَنَا شَهِدْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَنِّي بَارَنْبٍ - وَقَالَ مَرَّةً: جَاءَ أُعْرَابِيٌّ بَارَنْبٍ -، فَقَالَ الَّذِي جَاءَ بِهَا: إِنِّي رَأَيْتُهَا كَأَنَّهَا تَدْمَى، فَكَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَأْكُلُ مِنْهَا، فَقَالَ لَهُمْ: «كُلُوا»، فَقَالَ رَجُلٌ: إِنِّي صَائِمٌ قَالَ: «وَمَا صَوْمُكَ؟» فَأَخْبَرَهُ قَالَ: «فَأَيْنَ أَنْتَ عَنِ الْبَيْضِ الْعُرِّي؟» قَالَ: وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: «صِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ» (۱).

باسی چاکتر وایه له هه موو مانگیکدا سێ روژه سپییه که روژوو تیدا بگیریت

واته: ئیبنو حه وته کیه ده لێ: عومهر وتی: کئ له روژی (القاحه) دا (که جینگایه ک بوو له نیوان مه ککه و مه دینه دا) له گه لماندا ناماده بوو؟ ئه بو زهر رضي الله عنه وتی: من ناماده بووم که رویشکیک هینرا بو خزمهت پیغه مبه صلى الله عليه وسلم، (به برژاوی) - جاریکی دیکه وتی: ده شته کییه که رویشکیکی هینا بو خزمه تی، ئه و پیاوه ی که هینا بووی وتی: من بینیم خوینی حه یزی لئ ده هات، پیغه مبه صلى الله عليه وسلم لئ خوارد، پاشان پینانی فهرموو: بخون، پیاویک وتی: من به روژووم، فهرمووی: روژوو چی؟ ئه ویش هه والی پی دا، فهرمووی: ئه ی بوچی ئه و روژانه ناگری که شه وه کانی مانگ رووشنی کردوته وه؟ وتی: ئه وانه کامانه ن؟ فهرمووی: سێ روژ له هه موو مانگیکدا سیازده و چوارده و یازده.

تیبینی: مه به ست له سێ روژه سپییه که: ئه و سێ روژه یه که وا شه وه کانیا مانگه شه وی ته واوه، شه وی: (۱۳، ۱۴، ۱۵) ی هه موو مانگیک.

۲۱۲۸- عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ رضي الله عنه بِالرَّبَذَةِ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِذَا صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ فَصُمْ ثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ» (۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده حسن.

واته: موسای کوری ته لحه ده لئ: گویم له ئه بو زه ر بو ﷺ له په بزه وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ پیمی فهرموو: ئه گهر له مانگی کدا به رۆژوو بووی ئه وه سیازده و چوارده و یازده به رۆژوو به.

بَابُ إِبَاحَةِ صَوْمِ هَذِهِ الْأَيَّامِ الثَّلَاثَةِ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ أَوَّلِ الشَّهْرِ مُبَادَرَةً بِصَوْمِهِمَا خَوْفًا أَنْ لَا يَذْرَكَ الْمَرْءُ صَوْمَهَا أَيَّامَ الْبَيْضِ

۲۱۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ: كَانَ يَصُومُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ غَرَّةِ كُلِّ شَهْرٍ، وَيَكُونُ مِنْ صَوْمِهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبَرُ يُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ كَخَبَرِ أَبِي عُمَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي ﷺ بِثَلَاثٍ: صَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ أَوَّلِ الشَّهْرِ، وَأَوْصَى بِذَلِكَ أَبَا هُرَيْرَةَ، وَبِصَوْمِ أَيَّامِ الْبَيْضِ، فَيُجْمَعُ صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنَ الشَّهْرِ، مَعَ صَوْمِ أَيَّامِ الْبَيْضِ، وَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ مَعْنَى فِعْلِهِ وَمَا أَوْصَى بِهِ أَبُو هُرَيْرَةَ مِنْ صَوْمِ الثَّلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ أَوَّلِ الشَّهْرِ مُبَادَرَةً بِهَذَا الْفِعْلِ بَدَلِ صَوْمِ الثَّلَاثَةِ أَيَّامِ الْبَيْضِ، إِمَّا لِعِلَّةٍ مِنْ مَرَضٍ، أَوْ سَفَرَةٍ، أَوْ خَوْفِ نُزُولِ الْمَنِيَّةِ.

باسی رینگه دراوه به رۆژوو گرتنی ئه و سێ رۆژه له سه ره تای هه موو مانگیك، له بهر مه ترسی ئه وهی نه وهك بهنده نه گات به رۆژه سپیه كان

واته: عه بدولای (کوری مه سعود) ﷺ ده لئ: پیغه مبهری خوا ﷺ سێ رۆژ به رۆژوو ده بوو له رۆژه سپیه کانی هه موو مانگیك، له رۆژوو هه کانیدا رۆژی هه نی تیدا بوو.

ئه بو به کر ده لئ: ئه م فهرمووده یه پیده چی وه کوو فهرمووده که ی ئه بو عوسان بیت له ئه بو هوره پره وه ﷺ (که وتوو یه تی): خوشه ویستم ﷺ وه سیه تی بو کردم به سێ شت: رۆژوو گرتنی سێ رۆژ له سه ره تای هه ر مانگیك، وه به وهش وه سیه تی به ئه بو هوره پره ﷺ ده کرد، هه روه ها به رۆژوو گرتنی رۆژه سپیه کانیش، دواتر رۆژوو گرتنی سێ رۆژی له هه موو مانگی کدا کو ده کر یته وه له گه ل رۆژوو گرتنی رۆژه سپیه کان، وه پیده چی ت مانای کرده وه که ی پیغه مبه ر ﷺ (واته: سێ رۆژ به رۆژوو ده بوو له رۆژه سپیه کانی

هه موو مانگىك) و ئه وهى وه سیه تی به ئه بو هوره پره ﷺ کردوو له رۆزووگرتنى سى رۆژ له سه ره تاي مانگ، له بهر ئه وه فه رماني کردوو به رۆزووگرتنى سى رۆژ له سه ره تاي مانگ نه وهك به نده نه گات به رۆژه سپيه كان، جا به هوى نه خووشى بيت، يان سه فه ر، يان ترسى مردن.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ صَوْمَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ يَقَوْمُ مَقَامَ صِيَامِ الدَّهْرِ، كَانِ صَوْمَ الثَّلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ أَوَّلِ الشَّهْرِ، أَوْ مِنْ وَسْطِهِ، أَوْ مِنْ آخِرِهِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَيْرِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: فَإِنَّ كُلَّ حَسَنَةٍ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا

۲۱۳۰- عَنْ مُعَاذَةَ قَالَتْ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رضي الله عنها: أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَصُومُ مِنَ الشَّهْرِ أَوْ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَتْ: مِنْ أَيِّهِ؟ قَالَتْ: لَمْ يَكُنْ يُبَالِي مِنْ أَيِّهِ صَامَ^(۱).

باسى به لگه له سه ر ئه وهى رۆزووگرتنى سى رۆژ له هه موو مانگىكدا له جياتى هه موو ساله كه يه، جا رۆزووگرتنى سى رۆژ له سه ره تاي مانگ، يان نيوه راستى، يان كو تاييه كه ي وه كوو يه ك وايه

واته: موعازه ده لى: پرسيارم كرد له عائيشه رضي الله عنها: ئايا ييغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم له مانگىكدا يان له هه موو مانگىكدا سى رۆژ به رۆزوو ده بوو؟ وتى: به لى، وتم: له كو ييه وه؟ وتى: كيشه ي نه بوو له هه ر كو يوه بو وايه رۆزووى بگرتايه.

بَابُ ذِكْرِ إِجَابِ اللَّهِ تعالى الْجَنَّةَ لِلصَّائِمِ يَوْمًا وَاحِدًا إِذَا جَمَعَ مَعَ صَوْمِهِ صَدَقَةً، وَشَهُودَ جَنَازَةٍ، وَعِيَادَةَ مَرِيضٍ

۲۱۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ صَائِمًا؟» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا، فَقَالَ: «مَنْ أَطْعَمَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ مِسْكِينًا؟» قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا، فَقَالَ: «مَنْ تَبِعَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ جَنَازَةً؟» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا، قَالَ: «مَنْ عَادَ مِنْكُمْ الْيَوْمَ مَرِيضًا؟» قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَا اجْتَمَعَتْ هَذِهِ الْخِصَالُ قَطُّ فِي رَجُلٍ إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ»^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبْرُ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي بَيَّنْتُ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ، فَلَوْ كَانَ فِي قَوْلِهِ ﷺ: مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ جَمِيعَ الْإِيمَانِ، قَوْلٌ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، لَكَانَ فِي هَذَا الْخَبْرِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ جَمِيعَ الْإِيمَانِ صَوْمٌ يَوْمٌ، وَإِطْعَامٌ مَسْكِينٍ، وَشُهُودٌ جَنَازَةٍ، وَعِيَادَةٌ الْمَرِيضِ، لَكِنَّ هَذِهِ فَصَائِلٌ لِهَذِهِ الْأَعْمَالِ، لَا كَمَا يَدَّعِي مَنْ لَا يَفْهَمُ الْعِلْمَ، وَلَا يُحْسِنُهُ.

باسمى ئهوهى خوا ﷺ بههشت واجب دهكات بۆ ئه و رۆژوو هوانهى رۆژيك رۆژوو دهگريت، لهگهڵ رۆژوو كهيدا مال و سامان ده بهخشييت و ئامادهى بهر يكردن و ناشتنى جهنازه دهبييت و سهردانى نهخوش دهكات

واته: ئه بو هوره پره ﷺ ده لى: پيغه مبهرى خوا ﷺ فهرمووى: كى له ئيوه ئه مپرو به رۆژوو ه؟ ئه بو به كر وتى: من، فهرمووى: كى له ئيوه ئه مپرو هه ژاريكى تير كردوو ه؟ ئه بو به كر وتى: من، فهرمووى: كى له ئيوه ئه مپرو شوينى جهنازه يه ك كه وتوو ه؟ ئه بو به كر وتى: من، فهرمووى: كى له ئيوه ئه مپرو سهردانى نهخوشيكى كردوو ه؟ ئه بو به كر وتى: من، پيغه مبهرى خوا ﷺ فهرمووى: ئه م خه صلّهت و نيشانانه له هيچ كه سينكا كۆ نايه ته وه ئيللا ده چيته بهه شته وه.

ئه بو به كر (ئيينو خوزه يمه) ده لى: ئه م فهرمووده يه له و شيوازه يه كه له كتيبي (الايمن) دا روونم كرده وه، ئه گه ر له فهرمووده كه ي پيغه مبهردا ﷺ كه فهرموويه تى: هه ر كه س بلى: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ده چيته بهه شته وه، به لگه ي تيدا بووايه له سه ر ئه وه ي هه موو ئيمان وتنى: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) يه، ئه وه ئه م فهرمووده يه به لگه بوو له سه ر ئه وه ي هه موو ئيمان بره يه له رۆژيك رۆژوو گرتن و تير كردنى هه ژاريك و ئاماده بوونى جهنازه يه ك و سهردان كردنى نهخوشيك، به لام ئه وانه فه زل و چا كه يه كن بۆ ئه و كرده وانه، نه ك وه كوو ئه وه ي هه ندى له وانه بانگه شه ي بۆ ده كه ن و هيچ له زانست نازانن و به چاكي وه ريان نه گرتوو ه.

بَابُ فِي صِفَةِ صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ خَلَا مَا تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لَهُ بِذِكْرِ خَيْرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسِّرٍ

٢١٣٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى؟ قَالَتْ: لَا إِلَّا أَنْ يَجِيءَ مِنْ مَغِيبِهِ، وَسَأَلْتُهَا: هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ شَهْرًا تَامًا؟ قَالَتْ: لَا وَاللَّهِ،

مَا صَامَ شَهْرًا تَامًا غَيْرَ رَمَضَانَ، حَتَّى مَضَى لِسَبِيلِهِ، وَمَا مَضَى شَهْرٌ حَتَّى يُصِيبَ مِنْهُ، وَمَا أَفْطَرَهُ حَتَّى يُصِيبَ مِنْهُ، وَسَأَلْتُهَا: هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي مَعَ السَّحْرِ؟ قَالَتْ: لَا، وَلَا الْمُصَلِّينَ^(۱).

باسنی چۆنییه تی رۆژووی پیغه مبهەر ﷺ جگه له وهی له پیشه وه باسمان کرد، به باسکردنی فهرمووده یه کی کورت و پوختراو (مُجْمَل) نه ک رپوونکراوه (مُفَسَّر)

واته: عه بدولای کوری شه قیق ده لێ: پرسیارم کرد له عایشه ﷺ: ئایا پیغه مبهری خوا ﷺ نوێژی چیشته نگاوی ده کرد؟ وتی: نه خیر، مه گهر له سه فه ریک بگه راپه ته وه، وه پرسیارم لیکرد: ئایا پیغه مبهری خوا ﷺ مانگیك به ته واوی به رۆژوو ده بوو؟ وتی: نه خیر، سویند به خوا، مانگیك به ته واوی به رۆژوو نه بووه جگه له په مه زان نه بیته تا کۆچی دوایی کرد، ههروهها هیچ مانگیك تیه پ نه بووه ئیلا رۆژووی تیدا گرتووه، وه هیچ مانگیك نه بووه هیچ رۆژووی تیدا نه گرتی، هه ر رۆژووی تیدا گرتووه، وه پرسیارم لیکرد: ئایا پیغه مبهری خوا ﷺ له گه ل پارشیودا شه نوێژی ده کرد، وتی: نه خیر، ههروهها نه وانه شی شه نوێژی زۆر ده که ن نه یانکردوو.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمُمْسَّرِ لِلْفُطْةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ عَائِشَةُ إِذَا أَرَادَتْ بِقَوْلِهَا: النَّبِيُّ ﷺ لَمْ يَصُمْ شَهْرًا تَامًا غَيْرَ رَمَضَانَ، شَهْرَ شَعْبَانَ الَّذِي كَانَ يَصِلُ صَوْمَهُ بِصَوْمِ رَمَضَانَ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ أَفْلَيْتَ ذَبَرَ أَبِي سَلَمَةَ، وَعَائِشَةُ فِي مَوَاطِنِ النَّبِيِّ ﷺ صَوْمِ شَعْبَانَ بِرَمَضَانَ

۲۱۳۳- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ ﷺ، عَنْ صِيَامِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَتْ: كَانَ يَصُومُ حَتَّى نَقُولَ لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى نَقُولَ لَا يَصُومُ، وَكَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ أَوْ عَامَّةَ شَعْبَانَ^(۲).

باسنی فهرمووده یه کی شیکه ره وه بۆ ئه وه دهسته واژه کورتکراوه کی به باسم کرد، وه به لگه ش له سهر ئه وه عایشه مه به سنی ئه وه بووه له وته کهیدا: پیغه مبهەر ﷺ مانگیك به ته واوه تی رۆژووی نه گرتووه جگه له په مه زان، وه

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

مانگی شهعبانیش رۆژووی ئەو مانگی دهگه یاند به رۆژووی رهمهزان. ئەبو بهکر ده‌لێ: فهرمووده که هێ بهو سه له مه و عایشه م باس کرد له و به شه ه که پێغه مبه ر ه خوا ﷺ مانگی شهعبانی به و یصال گه یاند ه به رهمهزان

واته: ئەبو سه له مه ی کور ی عه بدوره حان ده گه ی رته وه، ئەو پرس یاری کردوو ه له عایشه ﷺ: ده رباره ی رۆژووی پێغه مبه ر ی خوا ﷺ، وتی: ئەوه نده (به دوای به کدی دا) به رۆژوو ده بوو تا ده مانوت ئیتر رۆژوو ناشکینیت، ئەوه نده ش رۆژووی نه ده گرت تا ده مانوت ئیتر به رۆژوو ناییت، رۆژووی مانگی شهعبانی ده گرت، یان شه عبان به گستی.

بَابُ ذِكْرِ صَوْمِ أَيَّامٍ مُتَّابِعَةٍ مِنَ الشَّهْرِ، وَإِفْطَارِ أَيَّامٍ مُتَّابِعَةٍ بَعْدَهَا مِنَ الشَّهْرِ

۲۱۳۴- عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ: سُئِلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ﷺ: عَنْ صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: كَانَ يَصُومُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى تَرَى أَنَّهُ لَا يُرِيدُ يُفْطِرُ مِنْهُ شَيْئًا، وَيُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى تَرَى أَنَّهُ لَا يُرِيدُ يَصُومُ مِنْهُ شَيْئًا، وَكُنْتَ لَا تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلَّا رَأَيْتَهُ، وَلَا نَائِمًا إِلَّا رَأَيْتَهُ^(۱).

باسی رۆژووگرتنی چه ند رۆژیک به دوای به کدی دا له مانگی کدا، وه رۆژوونه گرتنی چه ند رۆژیک دیکه به دوای به کدی دا له نیو ئەو مانگی دا

واته: حومه يد ده‌لێ: پرس یار کرا له ئەنه سی کور ی مالیک ﷺ له باره ی رۆژووی پێغه مبه ر ﷺ، وتی: پێغه مبه ر ﷺ له مانگی کدا ئەوه نده به رۆژوو ده بوو تا وامانده بینی ئەو نایه وی ه یچی لی به رۆژوو نه بیت، وه له مانگی کدا ئەوه نده به رۆژوو نه ده بوو هه تا ده مانبینی ئەو نایه وی ه یچی لی به رۆژوو ببیت، وه تو ئە گه ر بتویستایه پێغه مبه ر ﷺ ببینی شه ونوێژ بکات ئیلا ده تبینی، وه ئە گه ر بتویستایه ببینیت که خه وتوو ه ئیلا ده تبینی.

۲۱۳۵- عَنْ عَائِشَةَ ﷺ، أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ حَتَّى أَعْرِفَ عَنْهُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى أَقُولَ مَا هُوَ بِصَائِمٍ، وَكَانَ أَكْثَرَ صِيَامِهِ فِي شَعْبَانَ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: عائشه رضي الله عنها ده‌لى: پيغه‌مبه‌رى خوا صلى الله عليه وسلم (ئه‌وه‌نده به‌دواى يه‌كديدا) به‌رۆژوو ده‌بوو تا وامده‌زاني ئيتير نايه‌ويت به‌رۆژوو نه‌بيت، ئه‌وه‌نده‌ش رۆژووى نه‌ده‌گرت تا ده‌موت ئيتير ئه‌و رۆژوو ناگرى، وه‌ زۆربه‌ى رۆژووه‌كاني له‌ مانگى شه‌عباندا بوو.

بَابُ ذِكْرِ مَا أَعَدَّ اللَّهُ ﷻ فِي الْجَنَّةِ مِنَ الْغُرَفِ لِمَدَاوِمِ صِيَامِ الطَّوْعِ، إِنْ صَحَّ الذَّبْرُ؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ أَبِي شَيْبَةَ الْكُوفِيَّ، وَلَيْسَ هُوَ بِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ الْمَلْقَبِ بِعَبَادِ الَّذِي رَوَى عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ، وَالرُّهْرِيِّ، وَغَيْرِهِمَا، هُوَ صَالِحُ الْحَدِيثِ مَدِينِيٍّ، سَكَنَ وَاسِطًا، ثُمَّ انْتَقَلَ إِلَى الْبَصْرَةِ، وَلَسْتُ أَعْرِفُ ابْنَ مَعَانِقِ، وَلَا أَبَا مَعَانِقِ الَّذِي رَوَى عَنْهُ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ

۲۱۳۶- عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعُرْفًا، يَرَى ظُهُورَهَا مِنْ بُطُونِهَا، وَبُطُونِهَا مِنْ ظُهُورِهَا، فَقَامَ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَنْ هِيَ؟ قَالَ: هِيَ لِمَنْ قَالَ طَيِّبَ الْكَلَامِ، وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَدَامَ الصِّيَامَ، وَقَامَ لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ»^(۱).

باسى ئه‌وه‌ى خوا صلى الله عليه وسلم ئاماده‌ى كردوو له‌ به‌هه‌شتدا له‌ كۆشك و ته‌لاره به‌رزه‌كان بۆ ئه‌و كه‌سه‌ى به‌رده‌وامه له‌سه‌ر رۆژووى سوننه‌ت، بيگومان له‌ دادا شتيك هه‌يه ده‌رباره‌ى عه‌دوره‌حمانى كورى ئيسحاق ئه‌بو شه‌يبه‌ى كوفى، (كه‌ يه‌كيكه‌ له‌ گيره‌وه‌ى ئه‌م فه‌رمووده‌يه) جا ئه‌و پياوه عه‌دوره‌حمانى كورى ئيسحاق نيبه‌ كه‌ نازناوه‌كه‌ى عه‌باده كه‌ له‌ سه‌عيدى مه‌قبورى و زوه‌رى و جگه له‌ ئه‌وان گه‌راويه‌ته‌وه، ئه‌و فه‌رمووده‌ى راست و په‌وانه، له‌ بنچينه‌دا خه‌لكى مه‌دينه‌يه و له‌ واست نيشته‌جى بووه، پاشان بارى كردوو بۆ به‌صره، وه‌ ئيبنو موعانيق نانا، هه‌روه‌ها ئه‌بو موعانيقيش كه‌ يه‌حياى كورى ئه‌بو كه‌سير ليه‌وه گه‌راويه‌ته‌وه

واته: عه‌لى رضي الله عنه ده‌لى: پيغه‌مبه‌رى خوا صلى الله عليه وسلم فه‌رمويه‌تى: به‌راستى له‌ به‌هه‌شتدا چه‌ندين كۆشكى به‌رز هه‌يه له‌ تبه‌وه ده‌ره‌وه‌ى ده‌بينه‌ت و له‌ ده‌ره‌وه‌يش تبه‌وه‌ى ده‌بينه‌ت، ده‌شته‌كيبه‌ك هه‌ستا وتى: ئه‌ى پيغه‌مبه‌رى خوا ئه‌وه بۆ كيبه‌؟ فه‌رمووى: ئه‌وه بۆ ئه‌و كه‌سه‌يه قسه‌ى چاك ده‌كات (وه‌كوو سلاوكردن) و خواردن ده‌به‌خشه‌ت و رۆژوو ده‌گره‌ت و شه‌ونويز ده‌كات بۆ خوا له‌ كاتيكدا خه‌لك خه‌وتون.

۲۱۳۷- عَنِ ابْنِ مُعَانِقٍ، أَوْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعُرْفَةً، قَدْ بَرَى ظَاهِرُهَا مِنْ بَاطِنِهَا، وَبَاطِنُهَا مِنْ ظَاهِرِهَا، أَعَدَّهَا اللَّهُ لِمَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَلَانَ الْكَلَامَ، وَتَابَعَ الصَّيَّامَ، وَصَلَّى بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ»^(۱).

واته: ئىبنو موعانىق، يان ئەبو مالىكى ئەشعەرى رضي الله عنه دەلى: پىغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی: بەراستی لە بەهەشتدا کۆشكىك هەیه، لە نێووە دەرهووە دەبینریت و لە دەرهووەش نێووە دەبینریت، خوا ئامادەى کردووە بۆ ئەو کەسەى خواردن دەبەخشیت و قسەى نەرمونیاە و رۆژوو دەگریت و شەونوێژ دەکات لە کاتیکدا خەلک خەوتوون.

بَابُ ذِكْرِ صَلَاةِ الْمَلَائِكَةِ عَلَى الصَّائِمِ عِنْدَ أَكْلِ الْمُفْطِرِينَ عِنْدَهُ

۲۱۳۸- عَنْ أُمِّ عُمَارَةَ بِنْتِ كَعْبٍ رضي الله عنها، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم دَخَلَ عَلَيْهَا وَهِيَ صَائِمَةٌ، فَقَرَّبَتْ إِلَيْهِ طَعَامًا، فَقَالَ: «تَعَالَى فَكُلِي»، فَقَالَتْ: إِنِّي صَائِمَةٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «الصَّائِمُ إِذَا أَكَلَ عِنْدَهُ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ»^(۲).

باسى سهلاواتدانى فریشتهکان له سەر رۆژوو هوان، کاتى رۆژوونهگرهکان له لايدا نان دهخۆن

واته: ئوممو عومارهى كچى كهعب رضي الله عنها ده گيریتهوه، کاتى بهرۆژوو بوو پىغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم هاته ژوووه بۆ لای، دواتر خواردنى لى نزیك کردهوه، فەرمووی: بى نان بخۆ، وتى: من بهرۆژووم، پىغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرمووی: رۆژوو هوان کاتى کەسێک لە لای نان بخوات فریشتهکان سهلاواتى له سەر ئەدەن (واته: بۆى دەپارینهوه و نزاى خیرى بۆ دەکەن).

۲۱۳۹- عَنْ أُمِّ عُمَارَةَ بِنْتِ كَعْبٍ رضي الله عنها مِثْلَهُ سِوَاءَ، وَزَادَ: حَتَّى يَفْرُغُوا، أَوْ يَقْضُوا أَكْلَهُ^(۳).

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) إسنادہ ضعیف.

(۳) إسنادہ ضعیف.

واته: ئوممو عوماره‌ی کچی که عب (ﷺ) ده گپرتته‌وه، بهه‌مان شیوه‌ی پیشوو، له کۆتاییدا ئه‌وه‌یشی زیاد کرد: تا له خواردنه‌که ده‌بنه‌وه، یان تا خواردنه‌که ته‌واو ده‌که‌ن.

۲۱۴۰- عَنْ لَيْلَى، عَنْ مَوْلَاتِهَا (ﷺ)، عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ): الصَّائِمُ إِذَا أَكَلَ عِنْدَهُ الْمَقَاطِيرُ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ حَتَّى يُمْسِيَ^(۱).

واته: له‌یلا ده‌گپرتته‌وه له مه‌ولا که‌یه‌وه (ﷺ) (ئوممو عوماره) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ): رۆژوو‌ه‌وان کاتێ رۆژوونه‌گره‌کان له‌لایدا نان ده‌خۆن فریشته‌کان سه‌لاواتی له‌سه‌ر ده‌ده‌ن. (واته: بۆی ده‌پارینه‌وه و نزای خیری بۆ ده‌که‌ن).

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي صَوْمِ اللِّطْوَعِ، وَإِنْ لَمْ يَجْمَعْ الْمَرْءُ عَلَى الصَّوْمِ مِنَ اللَّيْلِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ النَّبِيِّ (ﷺ) إِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: لَا صِيَامَ لِمَنْ لَمْ يَجْمَعْ الصِّيَامَ مِنَ اللَّيْلِ، وَصَوْمَ الْوَجِبِ دُونَ صَوْمِ اللِّطْوَعِ

۲۱۴۱- عَنْ عَائِشَةَ (ﷺ) أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُحِبُّ طَعَامَنَا، فَجَاءَ يَوْمًا فَقَالَ: «هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ ذَلِكَ الطَّعَامِ؟» فَقُلْتُ: لَا، فَقَالَ: «إِنِّي صَائِمٌ»^(۲).

باسی مۆله‌تان به رۆژووگرتنی سوننه‌ت، ئه‌گه‌رچی به‌نده له شه‌وه‌که‌یدا نییه‌تی رۆژووی نه‌هینابێ، وه به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له فه‌رمووده‌که‌ی: (لَا صِيَامَ لِمَنْ لَمْ يَجْمَعْ الصِّيَامَ مِنَ اللَّيْلِ)، ته‌نها مه‌به‌ستی رۆژووی فه‌رز بووه نه‌ک سوننه‌ت

واته: عایشه (ﷺ) دایکی ئیبا‌نداران ده‌لێ: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چه‌زی له چیشته‌مان بوو، رۆژنێک هات بۆ لامان فه‌رمووی: ئایا له‌و خواردنه‌تان لا هه‌یه؟ وتم: نه‌خیر، فه‌رمووی: من به‌رۆژووم.

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

۲۱۴۲- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ ذَكَرْنَا أَخْبَارَ النَّبِيِّ ﷺ فِي صِيَامِ عَاشُورَاءَ وَأَمْرِهِ بِالصَّوْمِ مَنْ لَمْ يَجْمَعْ صِيَامَهُ مِنَ اللَّيْلِ فِي أَبْوَابِ صَوْمِ عَاشُورَاءَ^(۱).

واته: ئەبو بە کر دە لێ: بێگومان باسی فەرموودە کانی پێغه مبه رمان ﷺ کرد له به شه کانی رۆژووی عاشورا سه باره ت به رۆژوو گرتنی عاشورا و فەرمان کردنی به رۆژوو گرتن بۆ ئەو که سه ی له شه ودا نییه تی رۆژووی نه هیناوه.

بَابُ إِبَاحَةِ الْفِطْرِ فِي صَوْمِ الطَّوْعِ بَعْدَ مُضِيِّ بَعْضِ النَّهَارِ، وَالْفَرَاءِ نَاوٍ لِلصَّوْمِ فِيمَا قَضَى مِنَ النَّهَارِ

۲۱۴۳- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: «هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ؟»، قُلْنَا: لَا قَالَ: «فَإِنِّي إِذَا صَائِمٌ»، قَالَتْ: ثُمَّ جَاءَ يَوْمًا آخَرَ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَهْدِيَ لَنَا حَيْسٌ، فَخَبَّأْنَا لَكَ، فَقَالَ: «أَذْنِيهِ، فَقَدْ أَصْبَحْتُ صَائِمًا فَأَكَلْتُ»^(۲).

باسی رێگه دان به رۆژوو شکاندن له رۆژووی سوننه ت، ئەگه رچی به نده نییه تی رۆژووشی هیناب ت و به شیکیش له رۆژگار تێپه ر بووب ت

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دایکی پرواداران ده لێ: پێغه مبه ر ﷺ رۆژنێک هاته ژووره وه فەرمووی: شتیکتان لا هه یه؟ وتمان: نه خێر، فەرمووی: که واته من به رۆژووم، وتی: پاشان رۆژنێکی دیکه هات بۆ تێومان، وتمان: ئە ی پێغه مبه ری خوا خواردنی (حیس) مان به دیاری بۆ هاتوو ه (خواردنێک بوو له خورما و رۆن و شتی دیکه دروست کرابوو) به شی تۆمان لێ هه لگرتوو ه، فەرمووی: نزیک ی بکه نه وه، به راستی به یانیم کرده وه و به رۆژوو بووم، پاشان لێی خوارد.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْمُفْطِرَ فِي صَوْمِ الطَّوْعِ بَعْدَ دُخُولِهِ فِيهِ مُجْمَعًا عَلَى صَوْمِ ذَلِكَ الْيَوْمِ خِلَافًا مَذْهَبِ مَنْ رَأَى إِجَابَةَ إِعَادَةِ صَوْمِ ذَلِكَ الْيَوْمِ عَلَيْهِ

٢١٤٤- عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جَحِيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَخَى بَيْنَ سَلْمَانَ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، فَجَاءَ سَلْمَانُ يَزُورُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَوَجَدَ أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَدِّلَةً، فَقَالَ لَهَا: «مَا شَأْنُكَ؟» فَقَالَتْ: إِنَّ أَخَاكَ لَيْسَتْ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا، زَادَ يُوسُفُ: يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ قَالَا: فَلَمَّا جَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَرَحَبَ بِهِ، وَقَرَّبَ إِلَيْهِ طَعَامًا، فَقَالَ لَهُ: كُلْ، فَقَالَ: أَوْلَسْتُ أَطْعَمُ؟ فَقَالَ: مَا أَنَا بِأَكْلٍ حَتَّى تَأْكُلَ، فَأَكَلَ مَعَهُ وَبَاتَ عِنْدَهُ، فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ، فَحَبَسَهُ سَلْمَانُ، فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الْفَجْرِ قَالَ: فَمِ الْآنَ، فَقَامَا فَصَلَّيَا، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِأَهْلِكَ وَلِضَيْفِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقِّ حَقَّهُ، فَأَمَّا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: صَدَقَ سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ^(١).

باسي به لگه له سر نه وهی نه و کسه ی روژوو کسه ده شکینیت له روژووی سوننت دواي نه وهی شهو نییه تی هیناوه و به فیعلی به روژوو بووه، دروسته روژوو کسه قهزا نه کاته وه، جیاواز له مهزه به ی نه و کسه ی پیی وایه واجبه روژووی نه و روژه دووباره بکاته وه

واته: عهونی کوری نه بو جو حه یفه ده گیریتیه وه، له باوکیه وه رضي الله عنه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم برایه تی دروست کرد له نیوان سلمان و نه بو ده پردادا، وتی: سلمان هات سهردانی نه بو ده پردائی کرد نوممو ده پردائی بینی پو شاکیکي کونی له به ردا بوو، پیی وت: نه وه چیه؟ وتی: براهی تو هیچ پیوستیه کی به دنیا نییه، یوسف (که یه کیکه له گیره وهی نه م فرموده یه) نه وهی زیاد کرد: به روژ به روژوو ده بیت و به شهو شهونوژ ده کات، ههردوو گیره وه کسه فرموده وتیان: کاتی نه بو ده پرداء هاته وه سلمان به خیره اتنی کرد و خواردنی لئی نزیک کرده وه، سلمان پیی وت: بخو، نه ویش وتی: من به روژووم، وتی: منیش نان ناخوم هه تا تو ده خوئی، دواتر له گه لیدا نانی خوارد و شهو لای مایه وه، کاتی که شهو داهات نه بو ده پرداء ههستا بو شهونوژ،

سهلمان نهيهشت، کاتج نزيك بهره بهيان بويه وه وتي: ئيستا ههسته، ههردووكيان ههستان شهونوئريان كرد، سهلمان پيي وت: بهراستی پهروهردگارت مافي لهسهرت ههيه، نهفست مافي لهسهرت ههيه، خيزانت مافي لهسهرت ههيه، ميوانه كهت مافي لهسهرت ههيه، ههموو خاوه نmafik مافي خوي پي بده، دواتر ئه وه بو پينغه مبهه ر ﷺ باس كرا، فهرمووي: سهلماني فارسي راستي كرد.

بَابُ تَمْثِيلِ الصَّوْمِ فِي الشَّيْءِ بِالْغَنِيمَةِ الْبَارِدَةِ، وَالدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الشَّيْءَ قَدْ يُشَبَّهُ بِمَا يُشَبَّهُهُ فِي بَعْضِ الْمَعَانِي لَا فِي كُلِّهَا

٢١٤٥- عَنْ عَامِرِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْغَنِيمَةُ الْبَارِدَةُ الصَّوْمُ فِي الشَّيْءِ»^(١).

باسى ليكچواندنې رۆژوو له زستاندا به دهستكهوتى بئ ماندوو بوون و، بهلگهش لهسهر ئه وهى ههنديكجار شتيك دهچوئيرنئ به شتيك له ههنديك مانايدا لهيهك دهچن نهك ههمووي

واته: عامري كوري مهسعود رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لي: پينغه مبهه ري خوا ﷺ فهرموويه تي: غه نيمهت و دهستكهوتى سارد (واته: به پي ماندوو بوون و جهنگ) رۆژوو گرته له زستاندا. (واته: رۆژوو گرته له زستاندا وه كوو دهستكهوتى غه نيمهت و دهستكهوتيكه به پي جهنگ و ماندوو بوون).

جَمَاعِ أَبْوَابِ ذِكْرِ الْأَيَّامِ، وَالدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ يَنْهَى عَنِ الشَّيْءِ، وَيَسْكُتُ عَنْ غَيْرِهِ غَيْرَ مُبِجِحٍ لِمَا سَكَتَ عَنْهُ، إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ زَجَرَ عَنِ صَوْمِ يَوْمِ الْفِطْرِ، وَيَوْمِ النَّخْرِ فِي الْأَخْبَارِ الَّتِي رُوِيَتْ عَنْهُ فِي النَّهْيِ عَنِ صَوْمِهِمَا، وَلَمْ يَكُنْ فِي نَهْيِهِ عَنِ صَوْمِهِمَا إِبَاحَةً صَوْمِ أَيَّامِ النَّشْرِ، إِذْ قَدْ نَهَى أَيْضًا عَنْ صَوْمِ أَيَّامِ النَّشْرِ فِي غَيْرِ هَذِهِ الْأَخْبَارِ الَّتِي نَهَى فِيهَا عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْفِطْرِ، وَيَوْمِ الْأَضْحَى.

٢١٤٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: شَهِدَ عِنْدِي رَجُلٌ مَرَضِيُونَ، فِيهِمْ عُمَرُ، وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَنَهَى عَنْ صَوْمِ يَوْمَيْنِ: يَوْمِ الْفِطْرِ، وَيَوْمِ النَّخْرِ»^(٢).

(١) إسناده ضعيف.

(٢) صحيح.

کۆباسى باسى رۆژهکان، وه به لگه له سهر ئهوهى پيغه مبهى ﷺ هه ندى جار نههى له شتيك دهكات و بيدهنگ دهبيت له غهبرى شته، ئهوهى كه بيدهنگ بووه لى رىگه پينه داوه، بيگومان پيغه مبهى ﷺ سه رزه نشتى كردوو له رۆژووگرتنى رۆژى جهژنى په مەزان و رۆژى جهژنى قوربان له و فرمودانهى كه ليه وه گيردراونه ته وه له نههيكردن له رۆژووگرتنى ئه و دوو رۆژه، جا نههيكردنى له رۆژووگرتنى ئه و دوو رۆژه رىگه پينه به رۆژووگرتنى سى رۆژه كهى دواى جهژنى قوربان (أيام الشريقت)، چونكه به هه مان شيوه له جگه له و فرمودانهى كه نههى كردوو له رۆژووگرتنى رۆژى جهژنى په مەزان و رۆژى جهژنى قوربان، نههى كردوو له رۆژووگرتنى سى رۆژه كهى دواى جهژنى قوربان

واته: ئينو عه باس ﷺ ده لى: پياوانىكى ژير و تىگه يشتوو ناماده بوون، عومه ر به كيك بوو له ئه وان، به لكوو عومه ر چاكترينيان بوو له لام، بۆيان گيراومه ته وه كه پيغه مبهى خوا ﷺ فرموده تى: نوژ له دواى نوژى به يانى نيه به تا خور هه لدى (و به رزه ده بيته وه)، وه نوژ له دواى نوژى عه سريشه وه نيه به تا خور به ته واوى ئاوا ده بيت، وه قه ده غه ي كردوو له رۆژووگرتنى دوو پۆژ: پۆژوووى جهژنى په مەزان و پۆژوووى جهژنى قوربان.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ صَوْمِ أَيَّامِ الشَّرِيقِ بِدَلَالَةِ بَطْرِيحِ نَهْيِ

٢١٤٧- عَنْ مَسْعُودِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ أُمِّهِ (رضي الله عنها)، أَنَّهَا حَدَّثَتْهُ قَالَتْ: كَأَنِّي أَنْظَرُ إِلَى عَلِيٍّ عَلَى بَعْلَةِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) الْبَيْضَاءِ فِي شِعْبِ الْأَنْصَارِ، وَهُوَ يَقُولُ: أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) قَالَ: «إِنَّهَا لَيْسَتْ أَيَّامَ صَوْمٍ، إِنَّهَا أَيَّامٌ أَكَلٍ وَشُرْبٍ»^(١).

باسى قه ده غه كردن له به رۆژوو بوونى سى رۆژه كهى دواى جهژنى قوربان به به لگه ي راست و درست

واته: مه سعودى كورى حه كه م ده گيرته وه، له داى كيه وه (رضي الله عنها)، ئه و بۆى باس كرد وتى: هه ر وه كوو ئيستتا له پيش چاومه عه لى له سه ر ئيستره سپيه كهى پيغه مبهى خوا ﷺ بوو له نيو كومه له مالىك له مالى ئه نصاره كان، ده يوت: ئه ي خه لكينه، پيغه مبهى

(١) صحيح بطرقه.

خوا ﷺ فەرموویه تی: ئەو رۆژانه (سێ رۆژه کە ی دوا ی جهژنی قوربان) رۆژانی رۆژووگرتن نین، ئەو رۆژانه رۆژانی خواردن و خواردنه وهن.

بَابُ الرُّجْرِ عَنْ صِيَامِ أَيَّامِ الشَّرِيقِ بِتَضْرِيحِ نَهْيِ

۲۱۴۸- عَنِ الْمُطَّلِبِ قَالَ: دَعَا أَعْرَابِيًّا إِلَى طَعَامِهِ وَذَلِكَ بَعْدَ يَوْمِ النَّحْرِ، فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: إِنِّي صَائِمٌ، فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنه يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، يَعْزِي: «يَنْهَى عَنْ صِيَامِ هَذِهِ الْأَيَّامِ»^(۱).

باسی سه روزه نشتکردن له رۆژووگرتنی رۆژهکانی دوا ی یه کهم رۆژی جهژنی قوربان و به ناشکرا قهدهغهکردنی

واته: موته لیب ده لێ: ئەو دوا ی یه کهم رۆژی جهژنی قوربان، بانگی ده شته کیه کی کرد بۆ نانخواردن، ده شته کیه که وتی: من به رۆژووم، نه ویش وتی: من گویم له عه بدولای کوری عومهر بوو رضي الله عنه ده یوت: گویم له پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بوو قه ده غه ی کرد له رۆژووگرتنی ئەم رۆژانه.

۲۱۴۹- عَنْ أَبِي مُرَّةَ، مَوْلَى عُقَيْلٍ، أَنَّهُ دَخَلَ هُوَ وَعَبْدُ اللَّهِ عَلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه وَذَلِكَ الْغَدَ أَوْ بَعْدَ الْغَدِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحَى، فَقَرَّبَ إِلَيْهِمْ عَمْرُو طَعَامًا، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: إِنِّي صَائِمٌ، فَقَالَ لَهُ عَمْرُو: أَفْطَرُ؛ فَإِنَّ هَذِهِ الْأَيَّامَ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَأْمُرُ بِفِطْرِهَا، وَيَنْهَى عَنْ صِيَامِهَا، فَأَفْطَرَ عَبْدُ اللَّهِ، فَأَكَلَ وَأَكَلْتُ مَعَهُ^(۲).

واته: ئەبو مورە ی مهولای عوقه یل ده گپرتته وه، ئەو له گه ل عه بدولای چوون بۆ لای عه مری کوری عاص رضي الله عنه، له به یانی جهژنی قوربان یان به یانی دوا ی جهژنی قوربان، عه مر خواردنی بۆ هینان، عه بدولای وتی: من به رۆژووم، عه مر پی وتی: رۆژوووه که ت بشکینه، چونکه بیگومان ئەم رۆژانه پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم نانی تیا یاندا ده خوارد و قه ده غه ی ده کرد له رۆژووگرتنیان، دواتر عه بدولای رۆژوووه که ی شکاند، نانی خوارد منیش له گه لێ نانم خوارد.

(۱) إسناده صحيح.

(۲) صحيح.

بَابُ ذِكْرِ النَّهْيِ عَنِ صِيَامِ الدَّهْرِ مِنْ غَيْرِ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي لَهَا نُهْيٌ عَنْهُ

۲۱۵۰- عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَنْ صَامَ الدَّهْرَ مَا صَامَ، وَمَا أَفْطَرَ، أَوْ لَا صَامَ وَلَا أَفْطَرَ»^(۱).

باسى قەدەغەکردن لە رۆژووگرتنى درێژایى سأل بەئى باسکردنى ھۆکارى نەھیکردنى

واتە: مۆتەریف دەگێڕیتەو، لە باوکیەو رضي الله عنه، پیغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی: ھەر کەس بەدرێژایى سأل بەرۆژوو بیت بەرۆژوو نەبوو، بپەرۆش نەبوو، یان نە رۆژوو یۆ ھەبە نە بپەرۆش بوو. (واتە: ھەك ئەو ھایە بەرۆش نەبوو بپەرۆش لەبەر کەمى پاداشتی، ھە بپەرۆش نەبوو بپەرۆش لەبەر ئۆقرەگرتن و ئارامگرتنى لەسەر برسیتی و تینۆتی، و تراویشە: ئەو نزیە بۆ سەرزەنشکردنى ئەو کەسە، لەبەر ئەو کارەى کە کردوویەتی، ھە و تراو: بەلکوو ھیچ پاداشتیکی بۆ نابێ لە رۆژوو کەى چونکە دەبیتە عادت و نەریت)^(۲).

۲۱۵۱- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ فُلَانًا لَا يُفْطِرُ نَهَارَ الدَّهْرِ قَالَ: «لَا صَامَ، وَلَا أَفْطَرَ»^(۳).

واتە: عیمەرانی کۆری حوسەین رضي الله عنه دەلی: بە پیغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم و ترا: فلانە کەس بەدرێژایى سأل بپەرۆش نابیت، فەرمووی: نە رۆژوو یۆ ھەبە نە بپەرۆش بوو.

بَابُ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي لَهَا زَجْرُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم عَنْ صَوْمِ الدَّهْرِ

۲۱۵۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «أَلَمْ أُخْبِرْ أَنَّكَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ؟» قُلْتُ: «إِنِّي لَأَفْعَلُ قَالَ: «وَلَا تَفْعَلْ، فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ هَجَمْتَ عَيْنَكَ، وَتَفِهَتْ نَفْسُكَ، وَإِنَّ لِنَفْسِكَ حَقًّا، وَلِلْأَمَلِكِ حَقًّا، وَلِعَيْنِكَ حَقًّا، فَنَمْ وَقُمْ، وَصُمْ وَأَفْطِرْ»^(۴).

(۱) صحیح.

(۲) حاشیة السندي على سنن النسائي ج ۴/ص ۲۰.

(۳) صحیح.

(۴) صحیح.

باسی هۆکاری ئهوهی که پێغه مبه‌ری ﷺ سه‌رزه‌نشتی کردوو له رۆژووگرتن به‌دیرژایی سالی

واته: عه‌بدو‌لای کورپی عه‌مر ﷺ ده‌لی: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی: هه‌والم پێ درا تو به‌ رۆژ به‌رۆژوو ده‌بیت و به‌ شه‌ویش شه‌و نوێژ ده‌که‌ی؟ وتم: به‌ لێ ئه‌وه ده‌که‌م، فه‌رمووی: کاری وامه‌که، چونکه‌ تو ئه‌گه‌ر ئه‌وه بکه‌ی چاوت به‌ قولا ده‌چی و نه‌فس و ده‌روونت ماندوو ده‌بی، بێگومان نه‌فست مافی هه‌یه له‌سه‌رت، هاوسه‌ره‌که‌ت مافی هه‌یه له‌سه‌رت، چاوه‌کانت مافیان هه‌یه له‌سه‌رت، جا بخه‌وه و شه‌و نوێژ بکه، رۆژوو بگره‌ و رۆژوویش مه‌گره‌.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي صَوْمِ الدَّهْرِ إِذَا أَفْطَرَ الْمَرْءُ الْآيَامَ الَّتِي رُجِرَ عَنِ الصِّيَامِ فِيهَا

۲۱۵۳- عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَسْرُدُ الصَّوْمَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصُومُ وَلَا أَفْطِرُ، أَفَأَصُومُ فِي السَّفَرِ؟ قَالَ: «إِنْ شِئْتَ فَصُمْ، وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ»^(۱).

باسی مۆله‌تدان له به‌رۆژوو بوون به‌دیرژایی سالی، ئه‌گه‌ر به‌نده ئه‌و رۆژانه به‌رۆژوو نه‌بوو که سه‌رزه‌نشت کراوه له رۆژووگرتن تیا‌اندا

واته: حه‌مه‌زی کورپی عه‌مری ئه‌سه‌له‌می ﷺ ده‌لی: من له سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ به‌رده‌وام به‌رۆژوو ده‌بووم، وتم: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا، من که‌سیکم به‌رۆژوو ده‌بم و بێرۆژوو نابم، ئایا رۆژوو بگرم له‌ گه‌شتدا؟ فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر ویستت به‌رۆژوو به، وه ئه‌گه‌ر ویستت به‌رۆژوو مه‌به‌.

بَابُ فَضْلِ صِيَامِ الدَّهْرِ إِذَا أَفْطَرَ الْآيَامَ الَّتِي رُجِرَ عَنِ الصِّيَامِ فِيهَا

۲۱۵۴- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ صَامَ الدَّهْرَ صِيَّقَتْ عَلَيْهِ جَهَنَّمُ هَكَذَا، وَعَقَدَ تِسْعِينَ»^(۲).

(۱) صحیح بطرقه.

(۲) إسناده ضعيف.

باسنی فهزل و گهورهیی رۆژووگرتن به درێژایی سال، نهگهر ئه و رۆژانه به رۆژوو نه بوو سه رزه نشت کراوه له رۆژووگرتن تیاپاندا

واته: ئه بو موسا عليه السلام ده گيرپهتهوه، پيغه مبهري عليه السلام فهرموويه تي: ههر كهس به درێژایی سال به رۆژوو بيت به مشيوهيه دۆزه خي له سه ر تهسك ده كريت، (به وشيوهيه) سه ر په نجهي شايه تمانى خسته بن په نجه گه و ره كه ي و په نجهي گه و ره كه ي دا به سه ري دا به جوړيك ته و او تهسكي كرده وه، وه كوو نه لقه يه كي بچوو كي ليكرد، به هه ردوو په نجهي ده وري دا (وه كوو به لگه يه ك له سه ر تهسكي دۆزه خ).

٢١٥٥- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «الَّذِي يَصُومُ الدَّهْرَ تَصِيْقُ عَلَيْهِ جَهَنَّمُ تَصِيْقُ هَذِهِ» وَعَقَدَ تِسْعِينَ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: سَأَلْتُ الْمُرْزِيَّ عَنْ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ، فَقَالَ: يُشْبَهُ أَنْ يَكُونَ عَلَيْهِ مَعْنَاهُ: أَيُّ صِيْقَتْ عَنْهُ جَهَنَّمُ، فَلَا يَدْخُلُ جَهَنَّمَ، وَلَا يُشْبَهُ أَنْ يَكُونَ مَعْنَاهُ غَيْرَ هَذَا؛ لِأَنَّ مِنْ أَرْدَادِ اللَّهِ عَمَلًا، وَطَاعَةً، أَرْدَادَ عِنْدَ اللَّهِ رِفْعَةً، وَعَلَيْهِ كَرَامَةٌ، وَإِلَيْهِ قُرْبَةٌ. هَذَا مَعْنَى جَوَابِ الْمُرْزِيِّ.

واته: ئه بو موسای ئه شعهری عليه السلام ده گيرپهتهوه، پيغه مبهري خوا عليه السلام فهرموويه تي: ئه و كهسه ي به درێژایی سال به رۆژوو بيت به م شيوهيه دۆزه خي له سه ر تهسك ده كريت، به م شيوهيه. په نجهي گه و ره كه ي له گه ل په نجهي شايه تمانى گرت و ئه و سني په نجه كه ي ديكه ي به ردايه وه.

ئه بو به كر ده لي: پرسيارم له موزه ني كرد ده رباره ي ماناي ئه م فهرمووده يه، وتي: پيده چي ماناي ئه وه بيت: واته: دۆزه خي له سه ر تهسك ده كريت، ناخريته ني و دۆزه خه وه، پيئاچيت مانايه كي ديكه هه ل بگري جگه له م مانايه، چونكه هه ر كهس كرده وي چاك و گوپرايه لي له پيئاو خوا زورتر بيت لاي خوا پله ي به رزتر ده بيته وه و به ريز ده بيت و نزيك ده بيته وه لي. ئه مه ماناي وه لامه كه ي موزه نييه.

(١) غسناده ضعيف.

۲۱۵۶- عَنْ زُرْعَةَ بْنِ تَوْبٍ يَقُولُ: سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنه عَنِ صِيَامِ الدَّهْرِ، فَقَالَ: كُنَّا نَعُدُّ أَوْلِيكَ فِينَا مِنَ السَّابِقِينَ، قَالَ: وَسَأَلْتُهُ عَنْ صِيَامِ يَوْمٍ، وَفِطْرٍ يَوْمٍ؟ فَقَالَ: «لَمْ يَدَعْ ذَلِكَ لِصَائِمٍ مَصَامًا، وَسَأَلْتُهُ عَنْ صِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ قَالَ: صَامَ ذَلِكَ الدَّهْرَ وَأَفْطَرَهُ»^(۱).

واته: زورعهی کوری سهوب دهلی: پرسیارم کرد له عهبدولای کوری عومهر رضي الله عنه کرد دهبارهی رۆژووی هه میسهیی بهدریژیی سأل، فهرمووی: ئیمه ئهوانه مان به کاره هه ره چاکه کان داده نا، وتی: وه پرسیارم لی کرد له رۆژیک رۆژووگرتن و رۆژیک نه گرتنی (واته: رۆژووگرتنی رۆژ نا رۆژیک)؟ فهرمووی: ئه وه گه شیوته قوناغیکی بهرز، وه پرسیارم لی کرد دهبارهی رۆژووگرتنی سی رۆژ له هه موو مانگیکدا، فهرمووی: ئه و سأل هه م به رۆژوو بووه و هه م خواردنی خواردوووه.

بَابُ ذِكْرِ أَحْبَابِ رُوَيْثَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّهْيِ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مُجْمَلَةً غَيْرِ مَفْسُورَةٍ

۲۱۵۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ - وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ - وَرَبَّ الْكَعْبَةِ مَا أَنَا نَهَيْتُ عَنْ صِيَامِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَبَّ الْكَعْبَةِ نَهَى عَنْهَا^(۲).

باسی ئه و فهرموودانهی له پیغه مبهروه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گێردراوانه ته وه، ده باره ی قه ده غه کردن له رۆژووگرتنی رۆژی ههینی به شیوهی کورت و پوختراو (مُجْمَل) نه ک روونکراوه (مَفْسُور)

واته: ئه بو هورهیره رضي الله عنه - کاتی ته وافی که عبهی ده کرد- ده بوت: سویند به پهروه ردگاری که عبه من قه ده غه م نه کردوو له رۆژووگرتنی رۆژی ههینی، سویند به پهروه ردگاری که عبه موحه ممه د صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قه ده غه ی کردوو له یی.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبَرِ الْمَفْسُورِ فِي النَّهْيِ عَنِ صِيَامِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ النَّهْيَ عَنْهُ إِذَا أُفْرِدَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِالصِّيَامِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُصَامَ قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۱۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَا تَصُومُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا وَقَبْلَهُ يَوْمٌ، أَوْ بَعْدَهُ»^(۱).

باسى فهرمووده يهكى شيكراوه ده ربارهى قهدهغه كردن له رۆژووگرتنى رۆژى ههينى، وه به لگهش له سهر ئهوهى قهدهغه كردن لى ئهگهر رۆژى ههينى به تنها بگيرت بئ ئهوهى له پيش و پاشى رۆژوو بگيرت

واته: ئه بو هورپه يه رضي الله عنه ده لى: پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تى: رۆژى ههينى به رۆژوو مه بن مهگهر رۆژىك له پيشيه وه به رۆژوو بن يان رۆژىك له دوایه وه.

۲۱۵۹- يَوْمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، عَنْ أَبِيهِ^(۲).

واته: (يَوْم) بوخارى ريوايه تى كردوه، له عومهرى كورى حه فصى كورى غياس ئه ويش له باوكيه وه^(۳).

۲۱۶۰- وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَيَحْيَى بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ^(۴).

واته: وه موسليميش ريوايه تى كردوه، له ئه بو به كرى كورى ئه بو شه يبه و يه حياى كورى يه حيا له ئه بو موعاويه له ئه عمه شه وه.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَوْمٌ عِيدٌ، وَأَنَّ النَّهْيَ عَنْ صِيَامِهِ إِذْ هُوَ عِيدٌ، وَالْفَرْقُ بَيْنَ الْجُمُعَةِ، وَبَيْنَ الْعِيدَيْنِ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى، إِذْ جَاءَ بِلَهْيِ صَوْمِهِمَا مُفْرَدًا، وَلَا مُؤْضَلًا بِصِيَامِ قَبْلُ وَلَا بَعْدُ

۲۱۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَوْمٌ عِيدٌ، فَلَا تَجْعَلُوا يَوْمَ عِيدِكُمْ يَوْمَ صِيَامِكُمْ، إِلَّا أَنْ تَصُومُوا قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ»^(۵).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(۳) (تبيينى: ئه دهسته واژه يه چۆن له ئه صله كه بدا هاتوه گواستومه ته وه.

(۴) صحيح.

(۵) [سناده حسن.

باسنی به لگه له سهر ئهوهی رۆژی ههینی رۆژی جهژنه، بێگومان قهدهغهکردن له رۆژووگرتنی له بهر ئهوهیه که رۆژی جهژنه، وه جیاوازی له نیوان ههینی و ههردوو جهژنهکهی رهمهزان و قوربان، ئهوهیه ههردوو جهژنهکه رۆژووگرتن تیاياندا قهدهغه کراوه بهتهنها بن، یان رۆژیک له پیش یان له دوایانهوه رۆژوو بگیری، به پێچهوانهی ههینی

واته: ئه بو هورهیره عليه السلام ده لێ: گویم له پێغه مبهری خوا ﷺ بوو ده یه فرموو: به راستی رۆژی ههینی رۆژی جهژنه، رۆژی جهژنتان مه کهن به رۆژی رۆژووگرتن، مه گهر رۆژیک له پیشهوه به رۆژوو بن یان رۆژیک له دوایهوه.

بَابُ أَمْرِ الصَّائِمِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مُفْرَدًا بِالْفِطْرِ بَعْدَ مَضِيِّ بَعْضِ النَّهَارِ

۲۱۶۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ عَلَى جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ وَهِيَ صَائِمَةٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: «أَصُمْتَ أَمْسٍ؟» قَالَتْ: لَا قَالَ: «فَتَصُومِينَ غَدًا؟» قَالَتْ: لَا، قَالَ: «فَأَفْطِرِي»^(۱).

باسنی فهريمانکردن بهو کهسهی که رۆژی ههینی به رۆژوو بووه،
رۆژووکهی بشکینی دواي تپهر بوونی به شیکي رۆژهکه

واته: عهبدو لای کوری عمر رضي الله عنه ده گيریتهوه، پێغه مبهری خوا ﷺ رۆژی ههینی هات بو لای جوهریره ی کچی حارس به رۆژوو بوو، فهرمووی: ئایا دوتنی به رۆژوو بووی؟ وتی: نه خیر، فهرمووی: به یانی به رۆژوو ده بیت؟ وتی: نه خیر، فهرمووی: رۆژوو کهت بشکینه.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ صَوْمِ يَوْمِ السَّبْتِ تَطَوُّعًا، إِذَا أُفْرِدَ بِالصَّوْمِ بِذِكْرِ خَبَرِ مُجَمَّلٍ غَيْرِ مُفسَّرٍ بِلَفْظِ عَامٍّ مُرَادُهُ خَاصٌّ، وَأَخْسِبُ أَنْ النَّهْيَ عَنِ صِيَامِهِ، إِذِ الْيَهُودُ تُعْظَمُهُ، وَقَدْ اتَّخَذَتْهُ عِيدًا بَدَلَ الْجُمُعَةِ

۲۱۶۳- عَنِ الصَّمَاءِ رضي الله عنها قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ، إِلَّا فِيمَا افْتُرِضَ عَلَيْكُمْ، وَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدَكُمْ إِلَّا عُودَ عِنَبَةٍ، أَوْ لِحَاءَ شَجَرَةٍ فَلْيَمْضُغْهَا»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) هذا حديث باطل لا يصح.

باسی قهدهغهکردن له رۆژووگرتنی سوننهت له رۆژی شهممه، ئهگهر بهتتهها رۆژووی ئهو رۆژهی گرت، به باسکردنی فهرموودهیهکی کورت و پوختکراوه (مُجْمَل) نهک شیکراوه (مُفَسَّس)، بهدهستهواژهیهکی (عام) گشتی مهبهستی پێی (خاص) تایبته، پێم وایه قهدهغهکردن له رۆژووگرتنی رۆژی شهممه بۆ ئهوه دهگهریتهوه که جوولهکهکان ئهو رۆژهیان بهگهوره دادهنا و کردیان به جهژن لهجیاتنی رۆژی ههینی

واته: صهماء رضی اللہ عنہا دهلی: پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویهتی: پۆزی شهممه رۆژوو مه گرن مه گهر رۆژوووه که فهرز کرابین له سهرتان، ئه گهر یه کێک له ئیوه ههچی بهدی نه کرد جگه له داری میو یان توپکی داریک نه بیت ئهوه با بيمزئ رۆژوو نه گری.

۲۱۶۴- عَنِ الصَّمَاءِ رضی اللہ عنہا تَقُولُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم عَنِ صِيَامِ يَوْمِ السَّبْتِ، وَيَقُولُ: «إِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدَكُمْ إِلَّا عَوْدًا أَحْضَرَ فَلْيُفِطِرْ عَلَيْهِ»^(۱).

واته: صهماء رضی اللہ عنہا دهلی: پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم قهدهغه ی کرد له رۆژووگرتنی رۆژی شهممه و دهیفرموو: ئه گهر یه کێک له ئیوه ههچی بهدی نه کرد جگه له داری سهوز نه بیت با بیخوات و رۆژوو نه گری.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّهْيَ عَنِ صَوْمِ يَوْمِ السَّبْتِ تَطَوُّعًا إِذَا أُفْرِدَ بِصَوْمٍ لَا إِذَا صَامَ صَائِمٌ يَوْمًا قَبْلَهُ أَوْ يَوْمًا بَعْدَهُ

۲۱۶۵- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم فِي النَّهْيِ عَنِ صَوْمِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ إِلَّا أَنْ يُصَامَ قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ يَوْمًا دَلَالَةً عَلَى أَنَّهُ قَدْ أَبَاحَ صَوْمَ يَوْمِ السَّبْتِ إِذَا صَامَ قَبْلَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوْ بَعْدَهُ يَوْمًا^(۲).

باسی بهلگه لهسر ئهوهی قهدهغهکردن له رۆژووی رۆژی شهممه، له کاتیکیدا بهگهر تهنها ئهو رۆژه بهرۆژوو بوو نهک رۆژوووهوان رۆژیک پێشتر یان دواتر لهگهلیدا بهرۆژوو بیت

(۱) هذا حديث باطل لا يصح.

(۲) صحيح.

واته: ئەبو بە کر دەلى: له فەرموودەى پىغەمبەردا ﷺ هاتووە له قەدەغە کردن له رۆزوى رۆزى هەينى مەگەر رۆزىك له پيشيهوه يان له دوايهوه رۆزوو بگيرى بە لگهيه له سه ر ئەوهى رىنگهى داوه به رۆزووگرتنى رۆزى شەممە، ئەگەر رۆزىك له پيشيهوه به رۆزوو بوو كه رۆزى هەينيه يان رۆزىك له دوايهوه به رۆزوو بوو (كه رۆزى يە كشه مەيه).

۲۱۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «الْجُمُعَةُ عِيدٌ، فَلَا تَجْعَلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ صِيَامًا، إِلَّا أَنْ يُصَامَ قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَقَدْ رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي صَوْمِ يَوْمِ السَّبْتِ إِذَا صَامَ صَائِمٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَهُ.

واته: ئەبو هورەپرە رضي الله عنه دەلى: گویم له پىغەمبەرى خوا ﷺ بوو دەیفەرموو: هەينى جەژنە، له رۆزى هەيندا رۆزوو مەگرن، مەگەر رۆزىك له پيشيهوه يان له دوايهوه رۆزوو بگيرى.

ئەبو بە کر دەلى: پىغەمبەرى خوا ﷺ مۆلەتى داوه به رۆزووگرتنى رۆزوى شەممە ئەگەر رۆزوو وەوان رۆزى هەينى له پيشيهوه گرت.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي يَوْمِ السَّبْتِ إِذَا صَامَ يَوْمَ الْأَحَدِ بَعْدَهُ

۲۱۶۷- عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، وَنَاسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَعَثُونِي إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ، أَسْأَلُهَا الْأَيَّامَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَكْثَرَ لَهَا صِيَامًا؟ قَالَتْ: يَوْمَ السَّبْتِ وَالْأَحَدِ، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِمْ، فَأَخْبَرْتُهُمْ وَكَانَتْهُمْ أَنْكُرُوا ذَلِكَ، فَقَامُوا بِأَجْمَعِهِمْ إِلَيْهَا، فَقَالُوا: إِنَّا بَعَثْنَا إِلَيْكَ هَذَا فِي كَذَا وَكَذَا، وَذَكَرَ أَنَّكَ قُلْتَ: كَذَا وَكَذَا، فَقَالَتْ: صَدَقَ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَكْثَرَ مَا كَانَ يَصُومُ مِنَ الْأَيَّامِ يَوْمَ السَّبْتِ وَالْأَحَدِ، كَانَ يَقُولُ: إِنَّهُمَا يَوْمَا عِيدٍ لِلْمُشْرِكِينَ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَخَالِفَهُمْ^(۲).

باسى مۆلەتدان به رۆزووگرتنى رۆزى شەممە ئەگەر به دوايدا رۆز به كشه مەمه به رۆزوو بوو

واته: كورەيب مەولای ئىبنو عەباس دەگيرتتەوه، ئىبنو عەباس رضي الله عنه و خەلكانتىك له هاوه لانی پىغەمبەرى خوا ﷺ ناردميان بۆ لای ئوممو سه له مە، پرسىارى ئەو رۆزانهى

(۱) [سنادە حسن.

(۲) [سنادە حسن.

لێ بکهه که پێغه مبههه ری خوا ﷺ زۆرتترین پۆژووی تیدا گرتووه؟ ئوممو سه له مه وتی: پۆژی شه ممه و به کشه ممه، گه رامه وه بو لایان ئه و قسه یه مه یه پێه راگه یاندن، وه کوو چۆن بلیی نکوولی قسه که یان کرد، هه موویان هه ستان چوون بو لای وتیان: ئیمه ئه م پیاوه مان نارد بو لات ده رباره ی فلانه شت و فلانه شت، ئه ویش باسی کرد که تو ئاوا و ئاوات وتوو، ئوممو سه له مه وتی: راستی کرد، بێگومان پێغه مبههه ری خوا ﷺ زۆربه ی ئه و پۆژانه ی پۆژووی تیدا ده گرت له پۆژی شه ممه و به کشه ممه دا بوو، ئه و ده یفه رموو: ئه و دوو پۆژه جه ژنی هاوبه شدانه رانه منیش ده مه ویت پێچه وانه یان بکهه.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ صَوْمِ الْمَرْأَةِ تَطَوُّعًا بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا إِذَا كَانَ زَوْجُهَا حَاضِرًا غَيْرَ غَائِبٍ عَنْهَا، بِذِكْرِ خَبَرِ لَفْظَةِ خَاصِّ مَرَادُهُ عَامًّا، مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي نَقُولُ: إِنَّ الْأَمْرَ إِذَا كَانَ لِعَلَّةٍ فَمَتَى كَانَتِ الْعِلَّةُ قَائِمَةً كَانَ الْأَمْرُ وَاجِبًا

٢١٦٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، بَلَغَ بِهِ: لَا تَصُومُ الْمَرْأَةُ يَوْمًا مِنْ غَيْرِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَزَوْجِهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مِنْ غَيْرِ شَهْرِ رَمَضَانَ، مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي نَقُولُ: إِنَّ الْأَمْرَ إِذَا كَانَ لِعَلَّةٍ فَمَتَى كَانَتِ الْعِلَّةُ قَائِمَةً وَالْأَمْرُ قَائِمًا، فَالْأَمْرُ قَائِمٌ، وَالنَّبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَمَّا أَبَاحَ لِلْمَرْأَةِ صَوْمَ شَهْرِ رَمَضَانَ بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا، إِذْ صَوْمَ رَمَضَانَ وَاجِبٌ عَلَيْهَا، كَانَ كُلُّ صَوْمٍ صَوْمٍ وَاجِبٍ مِثْلَهُ جَائِزٌ لَهَا أَنْ تَصُومَ بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا، وَلِهَذَا الْمَسْأَلَةُ كِتَابٌ مُفْرَدٌ، قَدْ بَيَّنْتُ الْأَمْرَ الَّذِي هُوَ لِعَلَّةٍ، وَالزَّجْرَ الَّذِي هُوَ لِعَلَّةٍ.

باسی قه ده غه کردن له پۆژووگرتنی ئافرهت به بێت مۆله تی مێرده کهه، ئه گه مێرده کهه له لای بوو، له جینگایه کی دوور له ئه و نه بوو، به باسکردنی دهسته واژه یه کی تایبه تی (خاص) مه بهستی پێش گشتیه (عام)، له و شیوازه یه که ده لێین: به راستی ئه گه له بهر هۆکارێک فه رمان کرا، ئه وه هه ر کات هۆکاره که بوونی هه بوو فه رمانه کهش واجب ده بێت

واته: ئه بو هه وره پره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گێرپه ته وه، با هه یچ ئافره تیک به پۆژوو نه بێت له غه یری مانگی په مه زان و مێرده که یشی ئاماده بێت مه گه ر به مۆله تی ئه و.

ئەبو بەر دەلی: فەرمووده کە ی پیغمبەر ﷺ: (مِنْ غَيْرِ شَهْرِ رَمَضَانَ)، لەو شیوازە یە کە دەلتین: بێگومان ئەگەر لەبەر ھۆکاریک فەرمان کرا، ئەو ھەر کات ھۆکارە کە بوونی ھەبوو فەرمانە کەش واجب دەبێت، وە پیغمبەر ﷺ کاتی رینگە ی دا بە ئافرەت پۆژووی مانگی رەمەزان بگری بەبێ مۆلەتی میردە کە ی، چونکە پۆژووی رەمەزان واجبە لەسەری، جا ھەموو پۆژوویە کە ی واجب وە کوو پۆژووی رەمەزان وایە دروستە بۆی بەبێ پرسى میردە کە ی پۆژوووە کە بگری، وە بۆ ئەم بابەتە کتیبیکى تابیەت ھە یە، ئەو فەرمانەم روون کردۆتە وە کە لەبەر ھۆکاریک کراو، وە ئەو سەرزەنشتکردنە ییش کە لەبەر ھۆکاریک کراو.

بَابُ ذِكْرِ أَبْوَابِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَالتَّالِيفِ بَيْنَ الْأَخْبَارِ الْمَأْتُورَةِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيهَا مَا يَخْسِبُ كَثِيرٌ مِنْ حَمَلَةِ الْعِلْمِ مِمَّنْ لَا يَفْهَمُ صِنَاعَةَ الْعِلْمِ أَنَّهَا مُتَهَاتِرَةٌ مُتَنَافِيَةٌ، وَلَيْسَ كَذَلِكَ هِيَ عِنْدَنَا بِحَمْدِ اللَّهِ وَنِعْمَتِهِ بَلْ هِيَ مُخْتَلِفَةٌ الْأَلْفَاظِ مُتَّفِقَةٌ الْمَعْنَى عَلَى مَا سَأَبَيْتُهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

بَابُ ذِكْرِ دَوَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي كُلِّ رَمَضَانَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ، وَتَنْفِي انْقِطَاعِهَا بِنَفْيِ الْأَنْبِيَاءِ

٢١٦٩- عَنْ مَرْثَدٍ، أَوْ أَبُو مَرْثَدٍ، شَكَ أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: لَقِينَا أَبَا ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ عِنْدَ الْجَمْرَةِ الْوُسْطَى، فَسَأَلْتُهُ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَقَالَ: مَا كَانَ أَحَدٌ بِأَسْأَلَ لَهَا رَسُولَ اللَّهِ مِنِّي، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ أَنْزَلْتَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِوَحْيٍ إِلَيْهِمْ فِيهَا، ثُمَّ تَرْجِعُ؟ فَقَالَ: بَلْ هِيَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّتُهُنَّ هِيَ؟ قَالَ: لَوْ أُذِنَ لِي لِأَنْبَأْتُكُمْ، وَلَكِنْ التَّمَسُّوْهَا فِي السَّبْعِينَ، وَلَا تَسْأَلْنِي بَعْدَهَا، قَالَ: ثُمَّ أَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى النَّاسِ، فَجَعَلَ يُحَدِّثُ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي أَيِّ السَّبْعِينَ هِيَ؟ فَغَضِبَ عَلَيَّ غَضَبَةً لَمْ يَغْضَبْ عَلَيَّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا مِثْلَهَا، ثُمَّ قَالَ: «أَلَمْ أَنْهَكَ أَنْ تَسْأَلْنِي عَنْهَا؟ لَوْ أُذِنَ لِي لِأَنْبَأْتُكُمْ عَنْهَا، لِأَنْبَأْتُكُمْ بِهَا وَلَكِنْ لَا أَمْنٌ أَنْ تَكُونَ فِي السَّبْعِ الْآخِرِ»^(١).

باسى به شهکانى شهوى قهدير، وه پيکهاتن و سازان له نيوان ئه وههوالانهى له پيغهمبهروه ﷺ هاتوون دهبرارهى شهوى قهدير، که زۆريک له ههنگرانی زانست لهوانهى شارهزا نين له زانستدا وا دهزانن پيچهوانه و دژيهکهن، ستايش بو خوا لای ئيمه وانيه، به لکوو ئه وههوالانه دهستهواژهکانيان جيايه و ماناکانيان يه که بهو شيوهى که ئيستا روونى دهکهمهوه به ويستى خوا

باسى بهردهوامبوونى شهوى قهدير له ههموو رهمهزانیک تا هاتنى رۆژى دوايى، وه رهتکردنهوهى پچراندنى به نهمانى پيغهمبهران

واته: مه رسه د يان باوکی مه رسه د -عاصم گومانى هه بوو کام له وه دووانه بووه - ده گيرپيته وه له باوکیه وه ده لئى: که يشتين به ئه بو زهر ﷺ له لای (الْجَمْرَةَ الْوُسْطَى) بوو (به ردبارانکردنى جه مپه رى نيوه راست)، پرسيارى شهوى قهدير لئى کرد، وتى: هيج کهس پرسيارى له پيغهمبهرى خوا ﷺ نه کرد جگه له من، وتم: ئه ي پيغهمبهرى خوا ﷺ شهوى قهدير به وه حى و نيگا بو پيغهمبهران دابه زى، پاشان (دواى مردنى ئه وان) گه رايه وه؟ فه رمووى: به لکوو شهوى قهدير هه تا رۆژى دواييه، وتم: ئه ي پيغهمبهرى خوا هه والم بده رى شهوى قهدير له چى رۆژيکى مانگى رهمه زاندايه؟ فه رمووى: ينگومان ئه گه ر خوا ﷺ مۆله تى بدايه هه والم يئى ده دان، به لام له يه کيک له وه دوو چه وته دا بگه رين به دوايدا، (واته: ئه وه حه وت رۆژه ي تيده په ريت له دواى بيستى رهمه زان، که ده کاته شهوى بيست و حه وت، وه ئه وه حه وت رۆژه ي ده مي نيتته وه له مانگى رهمه زان واته: بيست و سئ) دواى ئه م جاره جار يکى ديکه پرسيارم لئى مه که له وه باره يه وه، وتى: پاشان پيغهمبهرى خوا ﷺ رووى کرد له هاوه له کانى و قسه ي بو ده کردن، وتم: ئه ي پيغهمبهرى خوا شهوى قهدير له کام ئه وه دوو چه وته دايه؟ پيغهمبهرى خوا ﷺ لئىم تو ره بوو به تو ره بووتى هه رگيز له پيش ئه وه جاره و له دواى ئه وه جاره ئاوا لئىم تو ره نه بوو بوو، پاشان فه رمووى: ئايا قه ده غه م لئى نه کردى چيتر له و باره يه وه پرسيارم لئى نه که ي؟ ئه گه ر مۆله تم يئى بدرايه ئاگادارم ده کردنه وه، به لام يئىم وايه حه وت رۆژى کو تاييه. (مه به ستى بيست و حه وتى رهمه زانه).

بَابُ ذِكْرِ الدَّالِيلِ عَلَى أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ هِيَ فِي رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ شَكٍّ، وَلَا ارْتِيَابٍ فِي غَيْرِهِ، صِدْقُ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْخَالِيفَ آخِرَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ أَنْ أَمْرَأَتُهُ طَالِقٌ، أَوْ عَبْدُهُ حُرٌّ، أَوْ أُمَّتُهُ حُرَّةٌ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، أَنَّ الطَّلَاقَ، وَالْعِنَاقَ غَيْرَ وَاقِعٍ إِلَيَّ مُضِيِّ السَّنَةِ مِنْ يَوْمٍ حَلَفَ؛ لِأَنَّهُ زَعَمَ لَا يَذْرِبُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ هِيَ فِي رَمَضَانَ أَوْ فِي غَيْرِهِ، لِقَوْلِ ابْنِ مَسْعُودٍ: مَنْ يَقُمْ الْحَوْلَ يُصْبِحَهَا

٢١٧٠- عَنْ مَالِكِ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ: قُلْتُ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ؟ فَقَالَ: أَنَا كُنْتُ أَسْأَلُ النَّاسَ عَنْهَا قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، أَيُّ رَمَضَانَ أَوْ فِي غَيْرِهِ؟ فَقَالَ: «بَلْ هِيَ فِي رَمَضَانَ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ تَكُونُ مَعَ الْأَنْبِيَاءِ مَا كَانُوا، فَإِذَا قُبِضَ الْأَنْبِيَاءُ رُفِعَتْ؟ أَمْ هِيَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: «لَا، بَلْ هِيَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي أَيِّ رَمَضَانَ هِيَ؟ قَالَ: «الْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ، وَالْعَشْرِ الْأَخِيرِ»، قَالَ: نُمَّ حَدَّثَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَحَدَّثَ، فَاهْتَبَلْتُ غَفْلَتَهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقَسَمْتُ عَلَيْكَ لَتُخْبِرَنِي، أَوْ لَمَّا أَخْبِرَنِي: فِي أَيِّ الْعَشْرَيْنِ هِيَ؟ قَالَ: فَغَضِبَ عَلَيَّ مَا غَضِبَ عَلَيَّ مِثْلَهُ قَبْلَهُ، وَلَا بَعْدَهُ، نُمَّ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَوْ شَاءَ أَطْلَعَكُمْ عَلَيْهَا، الْتَمِسُوهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَّخِرِ»^(١).

باسمی به لنگه له سهر ئهوهی شهوی قهدر له مانگی رهمهزاندایه بهبێ هیچ گومان و دوو دلپیهک، دژنی و تهی ئه و کهسهی که پێی وایه ئه و کهسهی له کۆتا شهوی شهعباندا سویند بخوا ته لاقی له ژنهکهی کهوتییت، یان کۆیلهکهی ئازاده، یان که نیزه کهکهی ئازاده له شهوی قهدردا، ئه وه بیکومان ته لاقی ناکهوییت و کۆیله و که نیزه کهکهشی ئازاد نابیت تا سالیکی به سهر سوینده کهیدا تیپهر نه بیت، چونکه ئه و پێی وایه نازانییت شهوی قهدر له رهمهزاندایه یاخود غهیری رهمهزان، له بهر وته کهی ئیبنو مه سعود: ههر کهس به دریزایی سالیکی شه و دابنیشیت شهوی قهدر ده پیتیکت

واته: مالیکی کوری مه رسهد ده گپریته وه، له باوکیه وه ده لی: پرسیارم له ئه بو زهر صلى الله عليه وسلم کرد، وتی: وتم: پرسیارت له پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم کرد ده رباره ی شهوی قهدر؟ وتی: من خۆم پرسیار له خه لک ده کهم له و باره وه، وتی: وتم: ئه ی پیغه مبهری خوا هه وائلم به دریی ده رباره ی شهوی قهدر ئایا له رهمهزاندایه یان جگه له رهمهزان؟

فهرمووی: به لکوو له پهمه زاندايه، وتی: وتم: ئەى پىغه مبهرى خوا ئايا شهوى قهدر له گه ل مانه وهى پىغه مبهراندايه له دنيا دا، ئە گهر پىغه مبهران بمرن بهرز ده بپته وه، يان بهرده وامه تا رۆژى دوايى؟ فهرمووی: نه خيتر، به لکوو شهوى قهدر هه تا رۆژى دواييه، وتی: وتم: ئەى پىغه مبهرى خوا هه و آل م بهدرى شهوى قهدر له چى شه و ئىكى مانگى پهمه زاندايه؟ فهرمووی: له ده شهوى يه كه م و ده شهوى كوتايى بگه پرين به دوايدا، پاشان پىغه مبهرى خوا ﷺ قسه ي بۆ هاوه له كانى كرد، منيش له كاتى بيده نگبوونيدا هه ليكم قوسته وه، وتم: ئەى پىغه مبهرى خوا سوئندت ده ده م به خوا هه و آل م بهدرى شهوى قهدر له كام شهوى ئەو بيست شه وه دايه؟ وتی: پىغه مبهر ﷺ ليم توره بوو به توره بوونيك هه رگيز له پيش ئەو جاره و له دواى ئەو جاره ئاوا ليم توره نه بوو بوو، پاشان فهرمووی: بيگومان خوا ئە گهر بيويستايه ئاگادارى ده كردنه وه له كهوت شه وه كه ي كوتاييدا بۆى بگه پرين. (يان بيست و سى يان بيست و كهوت).

بَابُ ذِكْرِ الدَّيْلِ عَلَى أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، خِلَافَ قَوْلِ مَنْ ذَكَرْنَا مَقَالَتَهُمْ فِي الْبَابِ قَبْلَ هَذَا، وَالدَّيْلُ عَلَى أَنَّ الْخَالِفَ يَوْمَ شَهْرِ رَمَضَانَ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ بِطَرْفِهِ بَأَنَّ امْرَأَتَهُ طَالِقٌ، أَوْ عَبْدَهُ حُرٌّ، فَهَلْ هِلَالٌ شَوَّالٍ كَانَ الطَّلَاقُ، أَوْ الْعِثْقُ، أَوْ هُمَا لَوْ كَانَ الْخَلِيفُ بِهِمَا جَمِيعًا وَاقِعًا إِذْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ قَدْ مَضَتْ بَعْدَ خَلْفِهِ مِنْ غَيْرِ شَكٍّ وَلَا اِزْتِيَابٍ، إِذْ هِيَ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ لَا قَبْلَ وَلَا بَعْدَ

٢١٧١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ مِنْ رَمَضَانَ، ثُمَّ اعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْوَسْطَ فِي قُبَّةِ تَرْكِيَّةٍ عَلَى سُدَّتِهَا قِطْعَةٌ مِنْ حَصِيرٍ قَالَ: فَأَخَذَ الْحَصِيرَ بِيَدِهِ، فَتَحَّاهَا فِي نَاحِيَةِ الْقُبَّةِ، ثُمَّ أَطْلَعَ رَأْسَهُ، فَكَلَّمَ النَّاسَ، فَدَنَوْا مِنْهُ، فَقَالَ: إِنِّي اعْتَكَفْتُ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ أَلْتَمِسُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ، ثُمَّ اعْتَكَفْتُ الْعَشْرَ الْوَسْطَ، ثُمَّ أَتَيْتُ، فَقِيلَ لِي: إِنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ، فَمَنْ أَحَبَّ مِنْكُمْ أَنْ يَعْتَكِفَ فَلْيَعْتَكِفْ فَاعْتَكَفَ النَّاسُ مَعَهُ قَالَ: وَإِنِّي أُرِيهَا لَيْلَةً وَتَرَى، وَإِنِّي أَسْجُدُ صَبِيحَتِهَا فِي طِينٍ وَمَاءٍ، فَأَصْبَحَ فِي لَيْلَةٍ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، وَقَدْ قَامَ إِلَى الصُّبْحِ، فَمَطَرَتِ السَّمَاءُ، فَوَكَّفَ الْمَسْجِدَ، فَأَبْصَرْتُ الطِّينَ وَالْمَاءَ فَخَرَجَ حِينَ فَرَعُ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ، وَجَبْهَتُهُ وَأَنْفُهُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ، وَإِذَا هِيَ لَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ ^(١).

باسنی به لگه له سه ر ئه وهی شهوی قه در له ده شهوی کۆتایی رهمه زاندايه، پێچه وانهی وتهی ئه و که سه ی که له پێش ئه م به شه باس مان کرد، وه به لگه ش له سه ر ئه وهی ئه و که سه ی یه که م رۆژی رهمه زان پێش خۆرئاوا بوون سویند بخوات به وهی ئه گه ر شهوی قه در هات ته لاقی ژنه که ی که وتوو، یان کۆیله که ی ئازاده، ئه وه له یه که مین رۆژی شه والدا ته لاقی ژنه که ی ده که ویت، یان کۆیله که ی ئازاد ده بیت، چونکه شهوی قه در رۆیشتوو به بت گومان و دوودلی، چونکه شهوی قه در له ده شهوی کۆتایی رهمه زاندايه نه ک له پێشیه وه و نه ک له دوايه وه

واته: ئه بو سه عیدی خودری رحمته الله علیه ده گێریته وه، پێغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله ده شهوی یه که می مانگی رهمه زان ئیعتیکافی کرد، پاشان ده شهوی نیه راس ت ئیعتیکافی کرد له نیو ده وارێکی بچووک پارچه سه سیرێکی دا بوو به به رده م ده رگا که یدا، وتی: سه سیره که ی هه لگرت به ده ستی له ته نیشتی ده واره که داينا، پاشان سه ری ده رکرد قسه ی له گه ل خه لکه که کرد، ئه وانیش لێی نزیك بوونه وه، فه رمووی: من ده شهوی یه که م ئیعتیکافم کرد ده گه رام به دوا ی ئه م شه وه دا، پاشان ده شهوی نیه راس ت ئیعتیکافم کرد، پاشان هاتم، پیم و ترا: شهوی قه در له ده شهوی کۆتاییه، هه ر که س له ئیه پنی خۆشه ئیعتیکاف بکات با ئیعتیکاف بکات، خه لکه که ییش له گه لی ئیعتیکافیان کرد، فه رمووی: من له خه ومدا پیم نیشان درا شهوی قه در له شه وه تا که کاندایه، وه من سه ره له به یانیه که ی ئه و شه وه له نیو قور و ئاودا سوورژه ده به م، به یانی کرده وه له شهوی بیست و یه ک، هه ستا بو نوێزی به یانی باران باری و نیو مزگه وته که ی ته ر کرد، به چاوی خۆم قور و ئاوم بینی، پێغه مبه ر صلی الله علیه و آله کاتێ له نوێزی به یانی بویه وه ده رچوو نیوچاوانی و لووتی شوینه واری قوری پیه بوو، ئه وه شهوی بیست و یه ک بوو له ده شهوی کۆتایی.

بَابُ الْأَمْرِ بِالْإِيمَانِ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَطَلَبَهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ بِلَفْظِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مَفْسَّرٍ

٢١٧٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ عُمَرُ يَدْعُونِي مَعَ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله، فَيَقُولُ لِي: لَا تَكَلِّمْ حَتَّى يَتَكَلَّمُوا قَالَ: فَدَعَاهُمْ فَسَأَلَهُمْ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَقَالَ: أَرَأَيْتُمْ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: التَّمَسُّوْهَا

فِي الْعَشْرِ الْوَاخِرِ، أَي لَيْلَةٍ تَرَوْنَهَا؟ قَالَ: فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَيْلَةُ إِحْدَى، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَيْلَةُ ثَلَاثٍ، وَقَالَ آخَرُ: خَمْسٍ، وَأَنَا سَاكِتٌ قَالَ: فَقَالَ: مَا لَكَ لَا تَتَكَلَّمُ؟ قَالَ: قُلْتُ: إِنَّ أَدْنَتْ لِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ تَكَلَّمْتُ قَالَ: فَقَالَ: مَا أُرْسَلْتُ إِلَيْكَ إِلَّا لِتَتَكَلَّمَ قَالَ: قُلْتُ: أُحَدِّثُكُمْ بِرَأْيِي؟ قَالَ: عَن ذَلِكَ نَسَأَلُكَ قَالَ: قُلْتُ: السَّنْعُ، رَأَيْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ذَكَرَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ سَبْعًا، وَخَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ سَبْعٍ وَنَبْتُ الْأَرْضِ سَبْعٌ قَالَ: فَقَالَ: هَذَا أَخْبَرْتَنِي مَا أَعْلَمُ، أَرَأَيْتَ مَا لَا أَعْلَمُ؟ مَا هُوَ قَوْلُكَ: نَبْتُ الْأَرْضِ سَبْعٌ؟ قَالَ: قُلْتُ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: ﴿ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا﴾ (٢٦) فَأَبْنَأْنَا ﴿عَبَسَ﴾ (٢٧) إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَفَكَهَمَهُ وَأَبَأَ﴾ (٢٨) عَبَسَ، وَالْأَبُّ نَبْتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُهُ الدَّوَابُّ، وَلَا يَأْكُلُهُ النَّاسُ قَالَ: فَقَالَ عُمَرُ: أَعَجَزْتُمْ أَنْ تَقُولُوا كَمَا قَالَ هَذَا الْغُلَامُ الَّذِي لَمْ تَجْتَمِعْ شُؤْنُ رَأْسِهِ بَعْدُ؟ إِنِّي وَاللَّهِ مَا أَرَى الْقَوْلَ إِلَّا كَمَا قُلْتَ، وَقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَمَرْتُكَ أَنْ لَا تَتَكَلَّمَ حَتَّى يَتَكَلَّمُوا، وَإِنِّي أَمَرْتُكَ أَنْ تَتَكَلَّمَ مَعَهُمْ^(١).

باسى فهريمانکردن به گهيران بهدوانى شهوى قهدر له ده شهوى كوټايى رهمهزان بهدهسته واژه يهكى كورت و پوختكراو (مُجْمَل) نهك (مَفَسَّر) رپوونكراوه

واته: ئيبنو عه باس ﴿﴾ ده لى: عومهر بانگى ده كردم له گه ل هاوه لانى پيغه مبهري ﴿﴾ پيى دهوت: قسه مه كه تا نه وان قسه ده كه ن، وتى: بانگى كردن پرسيارى شهوى قهدرى لى كردن، وتى: هه والم بده نى ده رباره ي فه رمووده كه ي پيغه مبهري خوا ﴿﴾ شهوى قهدر له ده شهوى كوټايى، پيتان وايه له چى شه و نكدايه؟ وتى: هه نديكيان وتى: شهوى بيست و يهك، هه نديكى ديكه يان وتى: شهوى بيست و سى، يه كيكي ديكه يان وتى: شهوى بيست و پينج، منيش بيده نك بووم، وتى: عومهر وتى: بوچى قسه ناكه ي؟ وتى: وتم: نه گهر مؤله تم پي بده يت نه ي نه ميرى باوه رداران قسه ده كه م، وتى: عومهر وتى: ته نها بو نه وه ناردوومه به شويتندا قسه بكه يت، وتى: وتم: به بوچوونى خووم قسه ده كه م؟ وتى: ئيمه يش پرسيارى نه وه ت لى ده كه ين، وتى: وتم: شهوى بيست و هه وته، بينيم خوا له كتيبه كه يدا ﴿﴾ باسى ههوت ئاسمان و ههوت زهوى كردووه، وه باسى دروستكردنى مروفيشى كردووه له ههوت قوناغ (مه به ستي نه م نايه ته پيروزه يه: ﴿﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ﴿﴾ (١٢) ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارِ

مَكِينٍ ﴿١٣﴾ تَرُخَلَقْنَا الطُّفْلَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْلًا فَكَسَوْنَا الْعِظْلَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾، وه نهوه یشی له زهوی دهرده چئی به جهوت قوناغه، وتی: عومهر وتی: نه مهی هه وائت پیم دا زانیومه، به لام هه وائلم بدهری له وهی نه مزانیوه؟ مه به ستت چیه له وهی وتت: وه نه وه یشی له زهوی دهرده چیت به جهوت قوناغه؟ وتی: وتم: بیگومان خوا فه رموویه تی: ﴿ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ﴿٣٦﴾ فَأَبْنَا ﴿٣٧﴾، تا فه رمایشی: ﴿وَفَكَهْمَهُ وَأَبَّا ﴿٣١﴾﴾، وه (الآب) نهو گیایه به که له زهوی دهرده چیت و نازل دهیخوات و مرؤف نایخوات، وتی: عومهر وتی: نایا دهسته وسان بوون له وهی وه کوو نه منداله بلین که هیشتا پیست و مووه کانی سهری پر نه بوون؟ سویند به خوا منیش هه مان بوچوونی توّم هه به، وه وتی: من پیشتر فه رمانم پی کردی قسه نه کهی تا نه وان قسه ده کهن، به لام ئیستا فه رمانت پی ده کهم له گهل نه واندا توش قسه بکه.

بَابُ ذِكْرِ الْخَيْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفُطْةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَمَرَ بِطَلَبِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْآوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ فِي الْوَتْرِ مِنْهَا لَا فِي الشَّفَعِ

۲۱۷۳- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ عُمَرُ يَسْأَلُنِي مَعَ الْأَكَابِرِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَكَانَ يَقُولُ: لَا تَكَلِّمْ حَتَّى يَتَكَلَّمُوا، فَسَأَلَهُمْ عَنِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَقَالَ: لَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اطْلُبُوهَا فِي الْعَشْرِ الْآوَاخِرِ وَتَرًا»^(۱).

باسمی فه رمووده یه کی روونکه ره وه بو نهو دهسته وائزه کورتکراوهی که باسم کرد، وه به لگهش له سهر نه وهی پیغه مبهر ﷺ فه رمانی کردوه به گه ران به دواوی شهوی قهر له ده شهوی کو تایی ره مهزان له شهوه تاکه کان نهک جووته کان

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لی: عومهر پرساری لی ده کردم له گهل گه وره پیاوانی هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ، جا ده یوت: قسه مه که تا نه وان قسه ده کهن، پرساری

لی کردن دهربارهی شهوی قهدر، وتی: بیگومان زانیوتانه پیغهمبهری خوا ﷺ
فهرموویه تی: له ده شهوی تاکی کوتاییدا بگه پرتین به دوایدا.

۲۱۷۴- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، مِثْلَهُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: الْأَبُّ: مِمَّا أَنْبَتِ الْأَرْضُ مِمَّا لَا يَأْكُلُهُ النَّاسُ، وَتَأْكُلُهُ الْأَنْعَامُ^(۱).

واته: ئیبنو عبباس ﷺ ده گپرتیه وه به هه مان شیوه، ئه وه نه بیته ئیبنو عبباس وتی:
(الاب): له و جوړه گزوگیا به که له زهوی سهوز ده بیته مروفته کان نایخون، به لکوو
نازه له کان ده یخون.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ يَطْلُبُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوَتْرِ مِمَّا يَبْقَى مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ لَا فِي الْوَتْرِ مِمَّا يَفْضِي مِنْهَا

۲۱۷۵- عَنْ عُمَيْتَةَ بِنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: ذَكَرْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ عِنْدَ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ: مَا أَنَا
بِطَالِبِهَا إِلَّا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ بَعْدَ حَدِيثِ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَإِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «الْتِمِسُوهَا
فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، فِي تِسْعِ بَقِيْنَ، أَوْ فِي سَبْعِ بَقِيْنَ، أَوْ فِي خَمْسِ بَقِيْنَ، أَوْ فِي ثَلَاثِ بَقِيْنَ، أَوْ فِي آخِرِ
لَيْلَةٍ، فَكَانَ لَا يُصَلِّي فِي الْعِشْرِينَ إِلَّا كَصَلَاتِهِ فِي سَائِرِ السَّنَةِ، فَإِذَا دَخَلَتِ الْعَشْرُ اجْتَهَدَ»^(۲).

باسی به لگه له سر ئه وهی فهرمانکردن به گهران به دواوی شهوی قهدر له
شهوه تاکه کان له و شهوانه دایه که ده مینیتیه وه له ده شهوی کوتایمی نه ک
له و شهوه تاکانه می که لیمی ده روات

واته: عویهینه ی کوری عه بدوره حمان ده گپرتیه وه، له باوکیه وه ده لی: باسی شهوی
قهدر کرا له لای ئه بو به کره ﷺ، وتی: من به دوایدا ناگه پرتیم مه گهر له ده شهوی
کوتایمی، دواوی ئه وهی له پیغهمبهری خواوه ﷺ گویم لی بوو ده یفه رموو: له ده شهوی
کوتایمی بگه پرتین به دوایدا، نو شهوی مابیت، یان حهوت شهوی مابیت، یان پینجی
مابیت، یان سیی مابیت، یان له کوتا شهودا، جا له بیست شهوه که دا نوژی ده کرد
وه کوو نوژه کانی که به درژی می سأل ده یکرد، کاتی بجوا به ته نیو ده شهوی کوتایمی
په مه زان زیاتر په رستشی ده کرد.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۱۷۶- عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَ: اعْتَكَفَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ مِنْ رَمَضَانَ وَهُوَ يَلْتَمِسُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ قَبْلَ أَنْ يَتَبَيَّنَ لَهُ، ثُمَّ أَمَرَ بِالْبِنَاءِ، فَنُقِضَ، فَأَيَّسَتْ لَهُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ فَأَمَرَ بِهِ فَأَعِيدَ، فَخَرَجَ إِلَيْنَا، فَقَالَ: إِنَّهَا أُبَيِّنْتُ لِي لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَإِنِّي خَرَجْتُ لِأُبَيِّنَهَا لَكُمْ، فَتَلَاخَى رَجُلَانِ، فَتَسَيَّتُهَا، فَالْتَمَسُوهَا فِي التَّاسِعَةِ وَالسَّابِعَةِ وَالْخَامِسَةِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، إِنَّكُمْ أَعْلَمُ بِالْعَدَدِ مِنَّا، فَأَيُّ لَيْلَةٍ التَّاسِعَةُ وَالسَّابِعَةُ وَالْخَامِسَةُ؟ قَالَ: أَجَلٌ، وَنَحْنُ أَحَقُّ بِذَاكَ، إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، فَالَّتِي تَلِيهَا هِيَ التَّاسِعَةُ، ثُمَّ دَعَا لَيْلَةَ، ثُمَّ الَّتِي تَلِيهَا السَّابِعَةُ، ثُمَّ دَعَا لَيْلَةَ، ثُمَّ الَّتِي تَلِيهَا الْخَامِسَةَ، وَأَنَّ أَبَا سَعِيدٍ رضي الله عنه (۱) الَّتِي تُسَمُّونَهَا أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ، وَسِتًّا وَعِشْرِينَ، وَاثْنَتَيْنِ وَعِشْرِينَ (۲).

واته: نه بو نه زره ده گپړتته وه، له نه بو سه عیده وه صلى الله عليه وسلم ده لئ: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم ئیعتیکافی ده کرد له و ده شه وهی ده که و ته نیوه راستی ره مه زانه وه، نه بو به دوا ی شهوی قه دردا ده گه پرا پیس نه وهی بوی روون بیته وه، پاشان فرمانی کرد به دانیستن، پاشان هه لویه شانده وه، پاشان له ده شهوی کوتایی بوی ناشکرا کرا، فرمانی کرد به دانیستن دوو باره گه پرایه وه بو نیومان، فرموی: بیگومان شهوی قه درم بو ناشکرا بوو، من هاتمه دهره وه بو تان روون بکه مه وه، دوو پیاو بوو به دهمه ده میان له بیرم برایه وه، بگه پرن به دوایدا له نویه م و حه و ته م و پینجه م، وتی: وتم: نهی باوکی سه عید تو به و ژمارانه له ئیمه شاره زاتری، شهوی نویه م و حه و ته م و پینجه م چی شه و ټکه؟ وتی: به لئ، ئیمه له پیشتین به زانینی نه وه، نه گه شهوی بیست و یه ک بوو، نه وهی به دوایدا دیت نه وه نویه مه (له و شه وانه ی که ماوه له مانگه که) پاشان واز له شه و ټکی دوا ی نه و بیته، پاشان شه وه که ی دوا ی شه و ټکی دوا ی نه و بیته، پاشان شه وه که ی دوا ی نه و پینجه مه (واته: له وهی که ماوه ته وه له مانگه که) نه بو سه عید (وتی: نه وه نه و روژانه یه): که نیوه پنی ده لئین بیست و چوار و بیست و شه ش و بیست و دوو.

۲۱۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِثْلَهُ، «وَزَادَ الثَّالِثَةَ» (۳).

(۱) پی م و به نه م بر گه به شه ی لن به ریوه.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده لى: پيغه مبهري خوا ﷺ به هه مان شيوه ي فرموى: سنيه ميشى زياد كرد.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْوَيْتْرَ مِمَّا يَنْقِي مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ قَدْ يَكُونُ أَيْضًا الْوَيْتْرُ مِمَّا مَضَى مِنْهُ، إِذِ الشَّهْرُ قَدْ يَكُونُ تِسْعًا وَعِشْرِينَ

٢١٧٨- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا اعْتَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نِسَاءَهُ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنْتَ فِي غَرْفَةٍ تِسْعَةَ وَعِشْرِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّهْرَ يَكُونُ تِسْعَةً وَعِشْرِينَ»^(١).

باسى به لنگه له سمر نه وهى روزه تاكه كان له وهى ماوه ته وه له ده شهوى كو تايبى، هه ندى شهوى تاك ده كه ويته نه و شهوانى كه رويشتوو له لى، چونكه مانگ هه ندى جار بيست و نويه

واته: عومهر ﷺ ده لى: كاتى پيغه مبهري خوا ﷺ له خيزانه كانى دوور كه وته وه، وتم: نه ي پيغه مبهري خوا تو بيست و نو روزه له ژووره كه ت مائه وه، پيغه مبهري خوا ﷺ فرموى: به راستى نه م مانگه بيست و نو بوو.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمَفْسَرِ لِلدَّلِيلِ الَّذِي ذَكَرْتُمْ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَمَرَ بِطَلْبِهَا لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ مِمَّا قَدْ مَضَى مِنَ الشَّهْرِ، وَكَانَتْ لَيْلَةَ سَابِعَةِ مِمَّا تَبَقِيَ

٢١٧٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ذَكَرْنَا لَيْلَةَ الْقَدْرِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَمْ مَضَى مِنَ الشَّهْرِ؟» قُلْنَا: مَضَى اثْنَانِ وَعِشْرُونَ، وَبَقِيَ ثَمَانٍ قَالَ: «لَا، بَلْ بَقِيَ سَبْعٌ»، قَالُوا: لَا، بَلْ بَقِيَ ثَمَانٍ قَالَ: «لَا، بَلْ بَقِيَ سَبْعٌ»، قَالُوا: لَا، بَلْ بَقِيَ ثَمَانٍ قَالَ: «لَا، بَلْ بَقِيَ سَبْعٌ، الشَّهْرُ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ». ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ، حَتَّى عَدَّ تِسْعَةَ وَعِشْرِينَ، ثُمَّ قَالَ: «الْتَمِسُوهَا اللَّيْلَةَ»^(٢).

باسى فرمووده يه كه روونكره وهى نه و به لنگه يه كه باسم كرد، چونكه پيغه مبهري ﷺ فرمانى كرد به گه ران به دوايدا له شهوى بيست و سى له وهى كه رويشتوو له مانگه كه، نه وه ش ده كاته حه وته مين شو له وهى ماوه

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

واته: ئەبو هورەیره رضی اللہ عنہ دەلی: باسی شەوی قەدرمان کرد لە خزمەت پێغەمبەری خوادا صلی اللہ علیہ و آله و سلم، پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم فەرمووی: مانگ چەندی لێ رویشتوو؟ وتیان: بیست و دوو، هەشتی ماوە تەو، فەرمووی نەخیر: بە لکۆو حەوتی ماوە، وتیان: نەخیر، بە لکۆو هەشتی ماوە، فەرمووی نەخیر: بە لکۆو حەوتی ماوە، وتیان: نەخیر، بە لکۆو هەشتی ماوە، فەرمووی نەخیر: بە لکۆو حەوتی ماوە، ئەم مانگە بیست و نۆیە، پاشان بە دەستی ژماردی تا بیست و نۆ، پاشان فەرمووی: ئەمشەو بەدوایدا بگەرێن.

۲۱۸۰- خَبْرُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَيْسٍ رضی اللہ عنہ مِنْ هَذَا الْبَابِ: التَّمَسُّوْهَا اللَّيْلَةَ، وَذَلِكَ لَيْلَةُ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ ^(۱).

واته: فەرموودە کە ی عەبدولای کوری ئونەیس رضی اللہ عنہ لەم بەشەدا هاتوو: ئەمشەو بەدوایدا بگەرێن، ئەو شەو شەوی بیست و سێ بوو.

۲۱۸۱- خَبْرُ أَبِي سَعِيدٍ رضی اللہ عنہ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم صَبِيحَةَ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، وَإِنَّ حَبِيئَةَ وَأَرْزَبَةَ أَنْفِهِ لَفِي الْمَاءِ وَالطَّيْنِ مِنْ هَذَا الْجِنْسِ؛ لِأَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم قَدْ كَانَ أَعْلَمَهُمْ أَنَّهُ رَأَى أَنَّهُ يَسْجُدُ صَبِيحَةَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي مَاءٍ وَطِينٍ، فَكَانَتْ لَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ الْوَتْرَ مِمَّا مَضَى مِنَ الشَّهْرِ، فَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ رَمَضَانَ فِي تِلْكَ السَّنَةِ كَانَ تِسْعًا وَعِشْرِينَ، فَكَانَتْ تِلْكَ اللَّيْلَةُ التَّاسِعَةَ مِمَّا بَقِيَ مِنَ الشَّهْرِ، الْحَادِيَةَ وَالْعِشْرِينَ مِمَّا مَضَى مِنْهُ ^(۲).

واته: فەرموودە کە ی ئەبو سەعید رضی اللہ عنہ: (کە دەلی) پێغەمبەرم صلی اللہ علیہ و آله و سلم بینی سەرلەبەیانێ بیست و یەکی رەمەزان، نێوچاوانی و سەری لووتی قورێ پێو بوو. ئەم فەرموودەش لەم شێوازە، چونکە پێغەمبەر صلی اللہ علیہ و آله و سلم پێی راگەیاندبوون کەوا سەرلەبەیانێ شەوی قەدر لە نێو قوردای سووزدە دەبات، بۆیە شەوی بیست و یەك تاك بوو لەوێ رویشتوو لە مانگە، پێدەچیت رەمەزان لەو سألەدا بیست و نۆ بووبیت، بۆیە ئەو شەو شەوی نۆیەم بوو لەوێ ماوە لە مانگە، وە بیست و یەك بوو لەوێ کە رویشتوو لە مانگە کە.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ خَيْرِ رُؤْيَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْأَمْرِ بِطَلَبِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ مِنْ غَيْرِ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي لَهَا أَمْرٌ بِالِافْتِصَارِ عَلَى طَلَبِهَا فِي السَّبْعِ دُونَ الْعَشْرِ جَمِيعًا

٢١٨٢- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّاسُ يَرُونَ الرُّؤْيَا، فَيَقْضُونَهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ عَلَى السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّبًا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبَرُ يَحْتَمِلُ مَعْنَيْنِ: أَحَدُهُمَا: فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَمَنْ كَانَ أَنْ يَكُونَ ﷺ لَمَّا عَلِمَ تَوَاطُؤَ رُؤْيَا الصَّحَابَةِ أَنَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَخِيرِ فِي تِلْكَ السَّنَةِ أَمْرَهُمْ تِلْكَ السَّنَةَ بِتَحَرِّيِّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، وَالْمَعْنَى الثَّانِي: أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَمْرَهُمْ بِتَحَرِّيِّهَا وَطَلَبِهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ إِذَا ضَعُفُوا وَعَجَزُوا عَنْ طَلَبِهَا فِي الْعَشْرِ كُلِّهِ.

باسنی فهرموودهیهک له پیغه مبهروه ﷺ گێدر اووه تهوه، ده رباره ی فهرمان کردن به گهران به دوا ی شهوی قهدر له چهوت شهوی کۆتایی، به بێت باسی هوکارێک که فهرمانی کردوو به کورتکردنهوه ی ئه و رۆژانه بو چهوت شهو جگه له ده شهو

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده لێ: خه لک خهویان ده بینی، دواتر بو پیغه مبهری خویان رضی اللہ عنہ باس ده کرد، پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ فهرمووی: وا ده بینم خه وه کانتان یه کی گرتوو هه سه ر چهوت شه وه که ی کۆتایی (مانگی ره مهزان) جا هه ر که س به دوایدا ده گه ریت با له چهوت شه وه که ی کۆتایییدا به دوایدا بگه ری.

ئه بو به کر ده لێ: ئه م فهرمووده دوو مانا له خو ده گری: یه که میان: له چهوت شهوی کۆتایی، ئه مه ش بو ئه وه ده گه ریته وه پیغه مبهر رضی اللہ عنہ کاتی زانی هاوه لان له و ساله دا هه موویان خهویان بیئوه شهوی قهدر ده که ویته چهوت شهوی کۆتایی فهرمانی پی کردن ئه و ساله له چهوت شه وه که ی کۆتایی بگه رین به دوایدا، مانای دووه م: پیغه مبهر رضی اللہ عنہ بۆیه فهرمانی پی کردن له چهوت شهوی کۆتایی پشکنین بکه ن و بگه رین به دوایدا، ئه گه ر نه یان توانی هه موو ده شه وه که دابنشین و بگه رین به دوایدا.

بَابُ ذِكْرِ الذَّخِيرِ الدَّالِّ عَلَى صِحَّةِ الْمَعْنَى الثَّانِي الَّذِي ذَكَرْتُ أَنَّهُ أَمَرَ بِطَلَبِهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ إِذَا ضَعُفَ وَعَجَزَ طَالِبُهَا عَنِ طَلَبِهَا فِي الْعَشْرِ كُلِّهِ

۲۱۸۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «الْتِمْسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ - يَعْنِي: لَيْلَةَ الْقَدْرِ - فَإِنْ ضَعُفَ أَحَدُكُمْ أَوْ عَجَزَ فَلَا يُغْلَبَنَّ عَلَى السَّبْعِ الْبَوَاقِي»^(۱).

باسی فهرموودهیهک به لگهیه لهسر راستی مانای دووهم که باسم کرد، ئەو فهرمانی کرد به گهران له چهوت شهوی کوتایی، ئەگەر لاواز بوو، وه نهیتوانی ههموو ده شهوهکه دابنیشتی

واته: ئینو عومەر رضي الله عنه ده لێ: پێغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: له ده شهوی کوتاییدا بگهڕین به دوایدا - واته: شهوی قهدر- ئەگەر به کێک له ئیوه لاواز بوو با چهوت شهوه که ی کوتایی له دهست خۆی نه دات.

جُمَاعُ أَبْوَابِ ذِكْرِ اللَّيَالِي الَّتِي كَانَ فِيهَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ تَنْتَقِلُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ فِي الْوَتْرِ عَلَى مَا ثَبَتَ.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ قَدْ كَانَتْ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي بَعْضِ الشَّهْرِ لَيْلَةَ إِحْدَى وَعِشْرِينَ فِي رَمَضَانَ.

۲۱۸۴- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه أَنَّهُ أَمَلَيْتُهُ فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ^(۲).

کۆباسی ئەو شهوانهی که شهوی قهدری تێدابوو له سهردهمی پێغه مبهردا صلى الله عليه وسلم به لگهش لهسر ئەوهی شهوی قهدر له رۆژه تاکهکانی ده شهوی کوتایی مانگی رهمهزانو ئەمه جیگیر بووه

باسی به لگه لهسر ئەوهی شهوی قهدر له سهردهمی پێغه مبهردا صلى الله عليه وسلم له ههندی له مانگهکاندا شهوی بیست و یهکی رهمهزان بووه

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: ئەبو بەر کر ده لئى: فهرمووده کهى ئەبو سه عیدی خودريم ﷺ باس کرد له غه یرى ئەم جینگایه دا. (که به لگه یه له سه ر راستى ئەوه ی وتى).

بَابُ ذِكْرِ الْأَمْرِ بِطَلَبِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ لَيْلَةَ تِلَاثٍ وَعِشْرِينَ، إِذْ جَائِزٌ أَنْ تَكُونَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ فِي بَعْضِ السَّنِينَ لَيْلَةَ إِحْدَى وَعِشْرِينَ، وَفِي بَعْضِ تِلَاثٍ وَعِشْرِينَ

٢١٨٥- عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبَيْبٍ، عَنْ أَخِيهِ فَلَانِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبَيْبٍ قَالَ: جَلَسْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي مَجْلِسٍ جُهَيْنَةَ فِي هَذَا الشَّهْرِ، فَقُلْنَا: يَا أَبَا يَحْيَى هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ الْمُبَارَكَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، جَلَسْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي آخِرِ هَذَا الشَّهْرِ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: مَتَى نَلْتَمِسُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ الْمُبَارَكَةَ؟ قَالَ: «التَّمِسُوهَا هَذِهِ اللَّيْلَةَ، ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: تِلْكَ إِذَا أَوْلَى تَمَّانٍ^(١).

باسى فهرمانکردن به گهران بهدوامى شهوى قهدر، له شهوى بیست و سئ، چونکه دروسته شهوى قهدر له هه ندى سآدا شهوى بیست و یهک بیت، له هه ندىکى دیکه دا شهوى بیست و سئ بیت

واته: موغازى كورى عه بدولای كورى خوبه یب ده گپرته وه له برا که یه وه فلانه که سى كورى عه بدولای كورى خوبه یب وتى: له م مانگه دا (که مانگی په مهزان بوو) له گه ل عه بدولای كورى ئونه یس ﷺ دانیشتن له كور و دانشتنىكى هوزى جوهه ینه، وتمان: ئەى باوكى یه حیا ئایا بیستووته پیغه مبهرى خوا ﷺ شتىكى فهرمووبیت ده باره ی ئەم شهوه پیرۆزه (که شهوى قهدره)؟ وتى: به لئى، له گه ل پیغه مبهرى خوا ﷺ دانیشتبووین له كوتایى ئەم مانگه دا، پیاویك پى وت: کهى بگه پرین بو ئەم شهوه پیرۆزه (که شهوى قهدره)؟ فهرمووی: ئەم شهو بهدوایدا بگه پرین، شهوى بیست و سئ، پیاویك له خه لکه که وتى: کهواته ئەم شهوه سه ره تای یه که مى هه شت شهوه که یه که ماون.

٢١٨٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «التَّمِسُوهَا اللَّيْلَةَ، وَتِلْكَ لَيْلَةُ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ»، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هِيَ إِذَا أَوْلَى تَمَّانٍ، فَقَالَ: «بَلْ أَوْلَى سَبْعٍ؛ فَإِنَّ الشَّهْرَ لَا يَتَمُّ»^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

واته: عه‌بدولای کوری ئونه‌یس ﷺ هاوه‌لی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پرسیا‌ری لی کرا ده‌بار‌ه‌ی شه‌وی قه‌در، وتی: گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بوو ده‌یفه‌رموو: ئەم شه‌و به‌دوایدا بگه‌ڕین، ئەو شه‌وه شه‌وی بیست و سێ بوو، پیاوێک وتی: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا که‌واته ئەم شه‌وه سه‌ره‌تای یه‌که‌می هه‌شت شه‌وه‌که‌یه که ماون، فه‌رمووی: به‌لکوو له یه‌که‌می حه‌وت شه‌وه‌که‌ی دیکه‌ی کۆتاییه، چونکه ئەم مانگه سی رۆژ پر ناکاته‌وه.

بَابُ ذِكْرِ كَوْنِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي بَعْضِ السَّنِينَ، إِذْ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ إِذْ لَيْلَةُ الْقَدْرِ تَنْتَقِلُ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ فِي الْوَتْرِ عَلَى مَا ذَكَرْتُ

۲۱۸۷- عَنْ زُرِّ بْنِ حُبَيْشٍ قَالَ: لَوْلَا سَفَهَاؤُكُمْ لَوْضَعْتُ يَدَيَّ فِي أُذُنَيَّ فَنَادَيْتُ: أَنْ لَيْلَةُ الْقَدْرِ سَبْعٌ وَعِشْرُونَ، نَبَأٌ مَنْ لَمْ يَكْذِبْنِي، عَنْ نَبَأٍ مَنْ لَمْ يَكْذِبْهُ، يَعْنِي أَبِي بَنَ كَعْبٍ ﷺ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ (۱).

باسی بوونی شه‌وی قه‌در له هه‌ندێ ساڵه‌کان ده‌که‌ویته بیست و حه‌وت، چونکه شه‌وی قه‌در له ده شه‌وه تاکه‌کانی کۆتایی مانگی رهمه‌زان ده‌گوازیته‌وه، وه‌ک باسم کرد

واته: زی‌ری کوری حو‌به‌یش ده‌لی: ئە‌گه‌ر له‌به‌ر گێل و کالفامه‌کانتان نه‌بووایه هه‌ردوو ده‌ستم ده‌خسته گویم و بانگم ده‌کرد: بی‌گومان شه‌وی قه‌در شه‌وی بیست و حه‌وته، ئە‌وه هه‌والی که‌سیکه درۆی له‌گه‌ل نه‌کردووم، له که‌سیکه‌وه وه‌ریگرتوو هه‌رگیز درۆی له‌گه‌ل نه‌کردوو، واته: ئوبه‌ی کوری که‌عب ﷺ له پیغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ.

۲۱۸۸- عَنْ أَبِي ﷺ قَالَ: لَيْلَةُ الْقَدْرِ، إِنِّي لَأَعْلَمُهَا هِيَ اللَّيْلَةُ الَّتِي أَمَرْنَا بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هِيَ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ (۲).

واته: ئوبه‌ی ﷺ ده‌لی: شه‌وی قه‌در، من ده‌زانم ئە‌و شه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمانی پێ کردین، شه‌وی بیست و حه‌وته.

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) صحیح.

بَابُ الْأَمْرِ بِطَلَبِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ آخِرَ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ إِذْ جَائِزٌ أَنْ يَكُونَ فِي بَعْضِ السَّنِينَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ

۲۱۸۹- عَنْ مَعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «الْتَمِسُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي آخِرِ لَيْلَةٍ»^(۱).

باسی فهرمانکردن به گهران بهدوای شهوی قهدر له کۆتا شهوی مانگی ره مهزان، چونکه دروسته هه ندی له ساله کان شهوی قهدر بکهویتیته نهو شهوه واته: موعاویه ی کوری نه بو سوفیان رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: له کۆتا شهوی (ره مهزاندای) بگه رین بهدوای شهوی قه دردا.

بَابُ صِفَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ بِتَفْصِيلِ الْحَرِّ وَالْبَرْدِ فِيهَا، وَشِدَّةِ ضَوْئِهَا، وَمَنْعِ خُرُوجِ شَيْطَانِهَا مِنْهَا حَتَّى يُضِيَءَ فَجْرُهَا

۲۱۹۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنِّي كُنْتُ أُرِيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، ثُمَّ نُسِئْتُهَا، وَهِيَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ مِنْ لَيْلَتِهَا، وَهِيَ لَيْلَةٌ طَلَقَتْ بَلْجَةً، لَا حَارَّةٌ وَلَا بَارِدَةٌ، كَأَنَّ فِيهَا قَمَرًا يَفْضَحُ كَوَاكِبِهَا، لَا يَخْرُجُ شَيْطَانُهَا حَتَّى يُضِيَءَ فَجْرُهَا»^(۲).

باسی سیفاتنی شهوی قهدر که نه گهرمه و نه سارده، ههروه ها زۆر رووناکه، وه ریگریکردن له ده رچوونی شهیتانه کانی تا به ره به یانی روشن ده بیته وه واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: من له خه ومدا شهوی قه درم یی نیشان درا، یاشان له بیرم برایه وه، نه ویش له ده شهوی کۆتاییه، نهو شهوه پاک و پرشنگداره، نه گهرمه و نه سارده، مانگ تیایدا گه شاویه وه نه ستیره کانی به پروونی دیاره، شهیتان ناتوانیت ده ر بچیت هه تا شه به ق ده دا.

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) في إسناده ضعف.

بَابُ صِفَةِ الشَّمْسِ عِنْدَ طُلُوعِهَا صَبِيحَةَ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

۲۱۹۱- عَنْ زُرِّ يَقُولُ: سَأَلْتُ أَبِي بَنَ كَعْبٍ رضي الله عنه، فَقُلْتُ: إِنَّ أَخَاكَ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: مَنْ يَقُمْ الْحَوْلَ يُصَبُّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، فَقَالَ: يَرْحَمُهُ اللَّهُ لَقَدْ أَرَادَ أَنْ لَا يَتَّكِلُوا، وَلَقَدْ عَلِمَ أَنَّهَا فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، وَأَنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، وَأَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ قَالَ: قُلْنَا: يَا أَبَا الْمُنْذِرِ بَأَيِّ شَيْءٍ يُعْرَفُ ذَلِكَ؟ قَالَ: بِالْعَلَامَةِ، أَوْ بِالآيَةِ الَّتِي أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: أَنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمِ لَا شُعَاعَ لَهَا^(۱).

باسم سيفهتی خور کاتت سهرله به یانی شهوی قهدر دهرده چت

واته: زیر ده لئی: پرسیارم له ئوبه ی کوری که عب رضي الله عنه کرد، وتم: به راستی ئیبنو مه سعودی برات ده لئی: هه ر کهس به در ئزایی سأل شه ونخوونی بکات شهوی قهدری به نسیب ده بیئت، وتی: ره حمه تی خوی لئی بیت بیگومان نه و ویستی نه وه بووه خه لکی پشت نه ده نه وه و بیخه م بن (واته: له په رستشکردن)، بیگومان چاک ده یزانی شهوی قهدر له مانگی ره مه زاندا یه، وه له ده شهوی کوتاییه و له شهوی بیست و حه وته، وتی: وتمان: نه ی باوکی مونزیر به چی شتیک نه و شه وه ده ناسریته وه؟ وتی: به و نیشانه ی که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم هه والی پی داوین: بیگومان خور له و روزه دا هیچ تیشکینکی نییه.

بَابُ حُمْرَةِ الشَّمْسِ عِنْدَ طُلُوعِهَا وَضَعْفِهَا صَبِيحَةَ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَالْإِسْتِدْلَالَ بِصِفَةِ الشَّمْسِ عَلَى لَيْلَةِ الْقَدْرِ إِنْ صَحَّ الْخَبَرُ؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ حِفْظِ زَمْعَةَ

۲۱۹۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ: لَيْلَةٌ طَلَقَتْ، لَا حَارَّةٌ وَلَا بَارِدَةٌ، تُصْبِحُ الشَّمْسُ يَوْمَهَا حُمْرَاءَ ضَعِيفَةً^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعیف.

باسى خۆر سەرلەبەيانى شەوى قەدر لە کاتى دەرچوونى سوور و لاوازه و تىنى نىيە، وه کردنى سيفاتى خۆر بە بەلگە لەسەر شەوى قەدر، ئەگەر فەرمووده که راست بىت، چونکه بە راستى شتىک لە دلدا هەيه دەربارەى لەبەرکردنى زەمعه^(۱)

واتە: ئىبنو عەباس رضي الله عنه دە گىرپتەوه، لە پىغەمبەرەوه صلى الله عليه وسلم سەبارەت بە شەوى قەدر: شەوىكى پاکە، نە گەرمە و نە ساردە، لە رۆژە کەيدا خۆر سوور و لاوازه و تىنى نىيە.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الشَّمْسَ لَا يَكُونُ لَهَا شُعَاعٌ إِلَى وَفْتِ ارْتِفَاعِهَا ذَلِكَ الْيَوْمَ إِلَى آخِرِ النَّهَارِ

۲۱۹۳- عَنْ زُرِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي بِنِ كَعْبٍ رضي الله عنه: أَخْبِرْنِي عَنِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ؛ فَإِنَّ صَاحِبَتَا - يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ - سُئِلَتْ عَنْهَا، فَقَالَ: مَنْ يَقُمُ الْحَوْلَ يُصْبِحُهَا قَالَ: رَحِمَ اللَّهُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، لَقَدْ عَلِمَ أَنَّهَا فِي رَمَضَانَ، وَلَكِنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَتَّكِلُوا، أَوْ أَحَبَّ أَنْ لَا يَتَّكِلُوا، وَاللَّهُ إِنَّهَا لَفِي رَمَضَانَ لَيْلَةَ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ، لَا يَسْتَتِنِي، قَالَ: قُلْتُ: أَبَا الْمُنْذِرِ، أَلَيْ عِلْمُ ذَلِكَ قَالَ: بِالْآيَةِ الَّتِي أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: قُلْتُ لِرِزٍّ: مَا الْآيَةُ؟ قَالَ: تَطْلُعُ الشَّمْسُ صَبِيحَةَ تِلْكَ اللَّيْلَةِ لَيْسَ لَهَا شُعَاعٌ مِثْلَ الطَّسْتِ حَتَّى تَرْتَفِعَ^(۲).

باسى بەلگە لەسەر ئەوهى خۆرى سەرلەبەيانى شەوى قەدر تيشكى نىيە تا کۆتايى رۆژەکه

واتە: زىر دەلى: بە توبەى کورى کە عىم رضي الله عنه وت: هەوالم بەدەرى دەربارەى شەوى قەدر، چونکه هاوه له کهمان - ئىبنو مەسعود - دەلى: هەر کەس بەدەرژايى سأل شەونخوونى بکات شەوى قەدرى بە نسیب دەبىت، وتى: رەحمەتى خوا لە باوکى عەبدوڕەحمان، بىگومان چاک دەيزانى شەوى قەدر لە مانگى رەمەزاندایە، بەلام پىتى ناخۆش بوو خەلکى پشت سارد بىنەوه و بىخەم بن، يان پىتى خۆش بوو خەلک پشت سارد نەبنەوه و بىخەم نەبن (واتە: لە پەرسشکردن)، سویند بە خوا شەوى قەدر لە

(۱) بە کىکه لە گىرپتەوهى ئەم فەرموودهيه.

(۲) إسنادە حسن.

مانگی رهمه‌زاندایه شهوی بیست و چهوته، هیچ جیای نه‌کرده‌وه، وتی: وتم: ئەوی باوکی مونزیر چۆن بزائم ئەوه شهوی قه‌دره؟ وتی: به‌و نیشانه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌وآلی بی داوین: وتی: به‌ زیرم وت: ئەو نیشانه‌یه چیه؟ وتی: سه‌رله‌به‌یانی ئەو شه‌وه خۆر ده‌رده‌چیت هیچ تیشکیکی نییه، هه‌ر وه‌کوو ته‌شت وایه تا به‌رز ده‌بیته‌وه.

بَابُ ذِكْرِ كَثْرَةِ الْمَلَائِكَةِ فِي الْأَرْضِ لَيْلَةَ الْقَدْرِ

۲۱۹۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ السَّابِعَةِ، أَوِ التَّاسِعَةِ وَعِشْرِينَ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلِكُ اللَّيْلَةَ أَكْثَرُ فِي الْأَرْضِ مِنْ عَدَدِ الْحَصَى»^(۱).

باسی زۆری فریشته‌کان له زه‌ویدا له شه‌وی قه‌در

واته: ئەبو هوریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه‌رموویه‌تی: شه‌وی قه‌در، شه‌وی بیست و چهوته یان بیست و نۆ، بیگومان فریشته‌کان له‌و شه‌وه‌دا له‌سه‌ر زه‌وی له ژماره‌ی به‌رده‌کان زیاترن.

بَابُ ذِكْرِ النِّبَّانِ أَنَّ الْمَذْرُوكَ لِصَلَاةِ الْعِشَاءِ فِي جَمَاعَةٍ لَيْلَةَ الْقَدْرِ

۲۱۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ فِي جَمَاعَةٍ فِي رَمَضَانَ فَقَدْ أَدْرَكَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ»^(۲).

باسی روونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئەوه‌ی هه‌ر که‌س نوێژی عیشای به‌کۆمه‌ل کرد له شه‌وی قه‌دردا، ئەوه‌ گه‌یشتوووه به‌ خیر و پاداشتی شه‌وی قه‌در

واته: ئەبو هوریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه‌رموویه‌تی: هه‌ر که‌س نوێژی عیشای کرد به‌کۆمه‌ل له‌ مانگی رهمه‌زان (له شه‌وی قه‌در) ئەوه‌ گه‌یشتوووه به‌ شه‌وی قه‌در.

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) إسنادہ ضعیف.

بَابُ ذِكْرِ إِنْسَاءِ اللَّهِ ﷺ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةَ الْقَدْرِ بَعْدَ رُؤْيَيْهِ إِيَّاهَا

۲۱۹۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه، إِي كُنْتُ أُرِيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ ثُمَّ أُنْسَيْتُهَا^(۱).

باسی خوا رضي الله عنه شهوی قهدری له بیر پیغهمبر رضي الله عنه

بردهوه دواى ئەوهی پینی نیشان دا

واته: ئەبو سه عید رضي الله عنه ده گپریتتهوه، (پیغهمبر رضي الله عنه فرموویه تی): من شهوی قهدرم له خهودا پی نیشان درا، پاشان له بیرم برایهوه.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ رُؤْيَةَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةَ الْقَدْرِ كَانَ فِي نَوْمٍ، وَفِي يَقْظَةٍ

۲۱۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أُرِيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، ثُمَّ أَيْقَظَنِي أَهْلِي فَتَسَيْتُهَا، فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْعَوَابِرِ»^(۲).

باسی به لگه له سهر ئەوهی پیغهمبر رضي الله عنه شهوی قهدری بینى هم له

خو و همم له به خه بر بووندا

واته: ئەبو هوریره رضي الله عنه ده گپریتتهوه، پیغهمبری خوا رضي الله عنه فرموویه تی: شهوی قهدرم له خهودا پی نیشان درا، پاشان خیزانه کهم هه لیساندم له بیرم چۆیهوه، له ده شهوی کۆتایی ره مه زان به دوایدا بگه رین.

بَابُ ذِكْرِ رَجَاءِ النَّبِيِّ ﷺ وَظَنِهِ أَنْ يَكُونَ رَفَعَ عِلْمِهِ لَيْلَةَ الْقَدْرِ خِزْرًا لِأَمْتِهِ مِنْ إِطْلَاعِهِمْ عَلَى عِلْمِهَا، إِذِ الاجْتِهَادُ فِي الْعَمَلِ لِيَأْتِيَا طَمَعًا فِي إِذْرَاكِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ أَفْضَلُ وَأَكْبَرُ عَمَلًا مِنَ الاجْتِهَادِ فِي لَيْلَةِ وَاحِدَةٍ خَاصَّةٍ

۲۱۹۸- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يُخْبِرُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فَتَلَاخَى رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَ: «إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخْبِرْكُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فَتَلَاخَى فُلَانٌ وَفُلَانٌ،

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

قَرَفَعْتُ، وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ، فَالْتَمِسُوهَا فِي التَّسْعِ وَالسَّبْعِ وَالْخَمْسِ»، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَرَفَعْتُ، يَعْنِي: مَعْرِفَتِي بِتِلْكَ اللَّيْلَةِ^(۱).

باسی پیغمبەر ﷺ ئومیدی هه‌بوو به‌رزکردنه‌وهی زانیاری دهرباره‌ی دیاریکردنی شهوی قه‌در خیری تیدا بیت بو ئوممه‌ته‌که‌ی، له‌وه‌ی بیانزانیایه شهوی قه‌در له‌چی شه‌وی‌کدا ده‌بیت، چونکه هه‌ولدان و خۆماندووکردن له‌پهرستش له‌و شه‌وانه‌دا به‌مه‌به‌ستی ده‌ستخستنی خیر و پاداشتی شه‌وی قه‌در چاکتر و گه‌وره‌تره له‌کۆششکردنی یه‌ک شه‌وی دیاری‌کراو به‌پهرستش

واته: ئه‌نه‌س ده‌لی: عوباده‌ی کوری صامیت ﷺ هه‌والی بی دام، پیغمبەر ﷺ ده‌رچوو بو ئه‌وه‌ی هه‌والی شه‌وی قه‌درمان بی بدات، دوو پیاو له‌مسولمانان بوو به‌دهمه‌قالتیان، فه‌رمووی: هاتمه‌ده‌روهه بو ئه‌وه‌ی هه‌والتان بده‌می به‌شه‌وی قه‌در، فلان و فلان بوو به‌دهمه‌قالتیان، ئینجا زانیاریم دهرباره‌ی به‌رز کرایه‌وه، به‌دلنیا‌یه‌وه خیری تیدایه بو‌تان، له‌شه‌وی تۆیه‌م و چه‌وته‌م و پینجه‌م بگه‌رین به‌دوایدا (واته: شه‌وی بیست و یه‌ک یان بیست و نۆ، وه بیست و سێ یان بیست و چه‌وت، وه بیست و پینج).

بَابُ مَغْفِرَةِ ذُنُوبِ الْعَبْدِ بِقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا

۲۱۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَوَاهُ قَالَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»^(۲).

باسی لی‌خۆشبوونی گونا‌هه‌کانی به‌نده به‌شه‌ونویژکردنی شه‌وی قه‌در و بروای پێی هه‌بیت و چاوه‌روانی پاداشت بی

واته: ئه‌بو هوره‌یره‌وه ﷺ، ده‌گیریته‌وه، پیغمبەر ﷺ فه‌رموویه‌تی: هه‌ر که‌س رۆژووی رهمه‌زان بگرێ بروای پێی هه‌بی و چاوه‌روانی پاداشت بیت له‌لای خوا، خوا له‌هه‌موو گونا‌هه‌کانی پیشووی خۆش ده‌بیت.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ اسْتِخْبَابِ شَهْوِدِ الْبَدْوِيِّ الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ إِذَا كَانَ سَكَنُهُ قُرْبَ الْمَدِينَةِ تَحْرِيًّا لِإِذْرَاكِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي مَسْجِدِهَا

۲۲۰۰- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُتَيْسٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَكُونُ بِالْبَادِيَةِ، وَأَنَا بِحَمْدِ اللَّهِ أَصَلِّي بِهَا، فَمُرْنِي بِلَيْلَةٍ أَنْزِلَهَا لِهَذَا الْمَسْجِدِ أَصَلِّيَ فِيهِ قَالَ: «أَنْزِلْ لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ»، قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عَبْدِ اللَّهِ: فَكَيْفَ كَانَ أَبُوكَ يَصْنَعُ؟ قَالَ: يَدْخُلُ صَلَاةَ الْعَصْرِ، ثُمَّ لَا يَخْرُجُ حَتَّى يُصَلِّيَ صَلَاةَ الصُّبْحِ، ثُمَّ يَخْرُجُ وَدَابَّتُهُ، يَعْنِي عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ، فَيَرْكَبُهَا فَيَأْتِي أَهْلَهُ^(۱).

باسی چاکتر وایه که سنی ده شته کی و هوارنشین ناماده سی نو یژ بی له مزگهوتی مه دینه له شهوی بیست و سی سی رهمه زان، نه گهر شوینی نیشته جیوونی له نزیك مه دینه بوو، بو شهوی شهوی قهر له مزگهوته که دا بی

واته: موحه ممدی کوری ئیپراهیم ده گپرتته وه، له عه بدولای کوری ئونه یس له باوکیه وه رضي الله عنه ده لی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا من له دهشت ده ژیم، سو پاس بو خوا له وی نو یژ ده که م، فه رمانم پی بکه شه ویک بیم بو نه م مزگهوته نو یژی تیدا بکه م، فه رموی: شهوی بیست و سی وه ره، وتی: به ئینو عه بدولام وت: باوکت چی ده کرد؟ وتی: نو یژی عه سر ده چوو مه مزگهوته وه دهر نه ده چوو تا نو یژی به یانی ده کرد، پاشان دهر ده چوو، ولاخه که ی له به رده م دهر گای مزگهوته که بوو، دواتر سواری ده بوو ده هاته وه بو نیو خیزانی.

جَمَاعُ أَبْوَابِ ذِكْرِ أَبْوَابِ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ قِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ سُنَّةُ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله خِلَافَ زَعْمِ الرَّاغِبِ الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّ قِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ بِذَعَّةٍ لَا سُنَّةَ.

۲۲۰۱- عَنِ النَّضْرِ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي سَلَمَةَ: أَلَا تُحَدِّثُنَا حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ أَبِيكَ، سَمِعَهُ أَبُوكَ رضي الله عنه مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله؟ فَقَالَ: بَلَى، أَقْبَلَ رَمَضَانَ، فَقَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ رَمَضَانَ شَهْرٌ افْتَرَضَ اللَّهُ صِيَامَهُ، وَإِنِّي سَنَنْتُ لِلْمُسْلِمِينَ قِيَامَهُ، فَمَنْ صَامَهُ وَقَامَهُ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ»^(۱).

کۆباسی شهونویژی له مانگی رهمهزاندا

باسی به لگه له سهه ره وهی شهونویژی مانگی رهمهزان، سوننهتی پیغه مبه ره
ﷺ، پیچه وانهی ئهو رافیزانهی که پێیان وایه شهونویژی مانگی رهمهزان
داهتیراوه و سوننهت نییه

واته: نه زری کوری شه بیان ده گیریته وه، له ئه بو سه له مهی کوری عه بدوره حانه وه،
وتی: به ئه بو سه له مه م وت: بۆچی فه رمووده یه کمان بۆ باس ناکه یت له باو کته وه ﷺ
گویت لێ بوو یت، باو کیشته له پیغه مبه ری خوا وه ﷺ گوئی لێ بوو یت؟ وتی: به لێ،
ره مه زان هات، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمووی: به راستی ره مه زان مانگی که خوا فه پرزی
کردو وه پۆژووی تیدا بگیری، منیش شه ونویژم تیایدا کردو وه به سوننهت، هه ره که س
به پۆژووی بیت تیایدا و شه ونویژ بکات بروای پێی هه بی و چاوه پروانی پاداشت بیت له
لای خوا له گونا هه کانی ده رده چیت وه کوو ئه و پۆژه ی له دایک بو وه.

بَابُ الْأَمْرِ بِقِيَامِ رَمَضَانَ أَمْرٌ تَرْغِيبٌ، لَا أَمْرٌ عَزْمٌ وَإِجَابٌ

۲۲۰۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ بِقِيَامِ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَ فِيهِ بِعَزْمٍ
يَقُولُ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»^(۲).

باسی فه رمان کردن به شه ونویژی ره مه زان فه رمانی که بۆ هاندان، فه رمان
نییه بۆ زۆر پێداگری و عه زم و واجبوون

واته: ئه بو سه له مه ﷺ ده گیریته وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمانی ده کرد به شه ونویژ کردن
له مانگی ره مه زاندا، به بی ئه وه ی له فه رمانه که یدا زۆر پێداگری بکات، ده یفه رموو:

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) صحیح.

هر کهس رهمه زان شه و نووژ بکات و بروای پئی هه بی و چاوه پروانی پاداشت بیت له لای خوا، خوا له هه موو گونا هه کانی پیشووی خوش ده بیت.

بَابُ ذِكْرِ مَغْفِرَةِ سَالِفِ ذُنُوبٍ أُخِّرَ بِقِيَامِ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا

۲۲۰۳- «عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ»^(۱).

باسی لیخو شبوونی گونا هه کانی پیشو و به شه و نووژ کردن له مانگی رهمه زاندا، به مه رجبت بروای پئی هه بی و چاوه پروانی پاداشت بیت له لای خوا

واته: نه بو هوره پره رضي الله عنه ده گپ رته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فه رموویه تی: هر کهس رهمه زان شه و نووژ بکات بروای پئی هه بی و چاوه پروانی پاداشت بیت له لای خوا، خوا لئی خوش ده بیت.

بَابُ الصَّلَاةِ جَمَاعَةً فِي قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ، ضِدَّ قَوْلِ مَنْ يَتَوَهَّمُ أَنَّ الْفَارُوقَ هُوَ أَوَّلُ مَنْ أَمَرَ بِالصَّلَاةِ جَمَاعَةً فِي قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ

۲۲۰۴- عَنِ النُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه عَلَى مِنْبَرٍ حِمَصَ يَقُولُ: قُمْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ إِلَى ثَلَاثِ اللَّيْلِ، ثُمَّ قُمْنَا مَعَهُ لَيْلَةَ خَمْسٍ وَعِشْرِينَ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ، ثُمَّ قُمْنَا مَعَهُ لَيْلَةَ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُدْرِكَ الْفَلَاحَ، وَكُنَّا نَسْمِيهِ السَّحُورَ، وَأَنْتُمْ تَقُولُونَ: لَيْلَةُ سَابِعَةِ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ، وَنَحْنُ نَقُولُ: سَابِعَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ، فَتَحْنُ أَصُوبُ أَمْ أَنْتُمْ؟^(۲)

باسی شه و نووژ له مانگی رهمه زاندا به کو مه ل له سه رده می پیغه مبهی صلى الله عليه وسلم، دژی و تهی نه و که سه می به هه له دا ده چت وا ده زانن یه که م کهس شه و نووژ ی به کو مه لی کرد له رهمه زاندا عومر بوو

واته: نوعمانی کوری به شیر رضي الله عنه له سه ر مینه ری شاری حیمص ده یوت: له گه ل پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم هه ستاین بو شه و نووژ له مانگی رهمه زان شه وی بیست و سی تا

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

سپیه کی شهو، پاشان له گه لی هه ستاین بو شه ونوێژ شهوی بیست و پینج تا نیوهی شهو، پاشان شهوی بیست و چهوت له گه لی هه ستاین بو شه ونوێژ تا گومانمان برد نه گهین به فه لاج، ئیمه پیمان دهوت: پارشیو، ئیوه به شهوی چهوته م (که ماوه تهوه له مانگه که) ده لێن: بیست و سێ، ئیمه ییش به شهوی چهوته م ده لێن: بیست و چهوت، جا نه وهی ئیمه تهواوه یان نه وهی ئیوه؟

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا خَصَّ الْقِيَامَ بِالنَّاسِ هَذِهِ اللَّيَالِيِ الثَّلَاثِ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِيهِنَّ

۲۲۰۵- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ: قَامَ بِنَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ إِلَى ثَلَاثِ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا أَحْسِبُ مَا تَطْلُبُونَ إِلَّا وَرَاءَكُمْ»، ثُمَّ قَامَ لَيْلَةَ خَمْسِ وَعِشْرِينَ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا أَحْسِبُ مَا تَطْلُبُونَ إِلَّا وَرَاءَكُمْ»، ثُمَّ قُمْنَا لَيْلَةَ سَبْعِ وَعِشْرِينَ إِلَى الصُّبْحِ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ إِلَّا وَرَاءَكُمْ، هُوَ عِنْدِي مِنْ بَابِ الْأَضْدَادِ، وَيُرِيدُ: أَمَامَكُمْ؛ لِأَنَّ مَا قَدْ مَضَى هُوَ وَرَاءَ الْمَرْءِ، وَمَا يَسْتَقْبِلُهُ هُوَ أَمَامَهُ، وَالنَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا أَرَادَ: مَا أَحْسِبُ مَا تَطْلُبُونَ، أَي: لَيْلَةَ الْقَدْرِ، إِلَّا فِيمَا تَسْتَفْتِلُونَ، لَا أَنَّهَا فِيمَا مَضَى مِنَ الشَّهْرِ، وَهَذَا كَقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلَائِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا﴾ ^(۷۸) الكهف، يُرِيدُ: وَكَانَ أَمَامَهُمْ.

باسی به لگه له سه ر ئه وهی پیغه مبه ر رضي الله عنه بویه لهو سێ شه وهدا به تایبهت شه ونوێژی بو خه لک کرد، چونکه شهوی قه در له نیو ئه و شه وانهدا بوو

واته: ئه بو زه ر رضي الله عنه ده لی: پیغه مبه ری خوا رضي الله عنه له شهوی بیست و سێ مانگی په مه زان شه ونوێژی پی کردین تا سپیه کی یه که می شهو، پاشان فه رمووی: پی م وایه نه وهی ئیوه ده تانه وی له شهوی قه در له پێشتانه وهیه، پاشان شهوی بیست و پینج شه ونوێژی کرد تا نیوهی شهو، پاشان فه رمووی: پی م وایه نه وهی ئیوه ده تانه وی له شهوی قه در له پێشتانه وهیه، پاشان شهوی بیست و چهوت هه ستاین تا به یانی شه ونوێژمان کرد. ئه بو به کر ده لی: ئه م ده سه ته واژه یه (إِلَّا وَرَاءَكُمْ)، واته: ته نها له دوا وهه تان لای من

له به‌شی دژیه که کانه، مه‌به‌ستی: (أَمَامَكُمْ)، واته: بێشه‌وه‌تان، چونکه ئه‌وه‌ی تێپه‌ریوه ئه‌وه دواوه‌ی به‌نده‌یه، ئه‌وه‌یشی به‌ره‌ولای دیت ئه‌وه بێشه‌وه‌یه‌تی، وه پێغه‌مبه‌ر ﷺ مه‌به‌ستی له: (مَا أَحْسَبُ مَا تَطْلُبُونَ)، واته: شه‌وی قه‌در، ئه‌وه‌یه که به‌ره‌وپیری ده‌چن، نه‌ک ئه‌وه‌ی تێپه‌ریوه له مانگه‌که، ئه‌مه‌یش وه‌کوو فه‌رمایشی خوایه ﷺ که فه‌رموویه‌تی: ﴿وَكَانَ وِرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا﴾ (٧٨)، مه‌به‌ستی: له پێشه‌وه‌یان.

بَابُ ذِكْرِ قِيَامِ اللَّيْلِ كُلِّهِ لِلْمُضَلِّي مَعَ الْإِمَامِ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ حَتَّى يَفْرُغَ

٢٢٠٦- عَنْ أَبِي دَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صُمْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي رَمَضَانَ، فَلَمْ يَقُمْ بِنَا حَتَّى بَقِيَ سَبْعُ مِنَ الشَّهْرِ، فَقَامَ بِنَا حَتَّى ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ، ثُمَّ لَمْ يَقُمْ بِنَا فِي السَّادِسَةِ، وَقَامَ بِنَا فِي الْخَامِسَةِ حَتَّى ذَهَبَ شَطْرُ اللَّيْلِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ نَفَلْنَا بِقِيَّتِهِ لَيْلَتَنَا هَذِهِ؟ قَالَ: «إِنَّهُ مَنْ قَامَ مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ كُتِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَةٍ»، ثُمَّ لَمْ يُصَلِّ بِنَا حَتَّى بَقِيَ ثَلَاثٌ مِنَ الشَّهْرِ، فَقَامَ بِنَا فِي الثَّالِثَةِ، وَجَمَعَ أَهْلُهُ وَنِسَاءَهُ فَقَامَ بِنَا، حَتَّى تَخَوَّفْنَا أَنْ يَفُوتَنَا الْفَلَاحُ، قُلْتُ: وَمَا الْفَلَاحُ؟ قَالَ: «السَّحُورُ»^(١).

باسی شه‌ونوێژکردن له‌گه‌ڵ ئیمام له مانگی رهمه‌زاند تا لای ده‌بیته‌وه

واته: ئه‌بو زه‌ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لی: له‌گه‌ڵ پێغه‌مبه‌ر ﷺ رۆژومان گرت له رهمه‌زاند، شه‌ونوێژی بۆ نه‌کردین تا چه‌وت شه‌و مایه‌وه له مانگه‌که (واته: شه‌وی بیست و سێ) شه‌ونوێژی بۆ کردین تا سییه‌کی شه‌و رۆیشت، پاشان له شه‌شه‌مین شه‌ودا (واته: شه‌وی بیست و چوار) شه‌ونوێژی پێ نه‌کردین، به‌لام له شه‌وی پینجه‌م (واته: شه‌وی بیست و پینج) شه‌ونوێژی پێ کردین تا نیوه‌ی شه‌و رۆیشت، وتم: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا، خۆزگه ئه‌وه‌ی ماوه‌ته‌وه له‌م شه‌وه نوێژی زیاده‌مان تیایدا بکهدایه؟، فه‌رمووی: به‌راستی هه‌ر که‌س له‌گه‌ڵ ئیامدا شه‌ونوێژ بکات تا نوێژ ته‌واو ده‌کات، ئه‌وه شه‌ونوێژی ئه‌و شه‌وه‌ی بۆ ده‌نووسری، پاشان شه‌ونوێژی بۆ نه‌کردین تا سێ شه‌و له مانگه‌که مابوو (واته: شه‌وی بیست و چه‌وت) شه‌ونوێژی بۆ کردین له سییه‌مدا، که‌چه‌کانی و خێزانه‌کانی کۆ کرده‌وه، ئه‌وه‌نده شه‌ونوێژی پێ کردین تا ترساین له‌وه‌ی فه‌لاحان له‌ده‌ست بچیت، وتم: فه‌لاح چیه‌؟ وتی: پارشیه‌وه.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا تَرَكَ قِيَامَ لَيْلَائِي رَمَضَانَ كُلَّهُ خَشْيَةً أَنْ يَفْتَرَضَ قِيَامَ اللَّيْلِ عَلَى أُمَّتِهِ فَيَعْجَزُوا عَنْهُ

۲۲۰۷- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ، فَصَلَّى رِجَالَ بِصَلَاتِهِ، فَأَصْبَحَ نَاسٌ يَتَحَدَّثُونَ بِذَلِكَ، فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الثَّلَاثَةُ كَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ فَصَلَّى، فَصَلُّوا بِصَلَاتِهِ، فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةَ عَجَزَ الْمَسْجِدُ عَنْ أَهْلِهِ، فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَطَفِقَ رِجَالٌ مِنْهُمْ يُنَادُونَ: الصَّلَاةَ، فَلَا يَخْرُجُ، فَكَمَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى خَرَجَ لِصَلَاةِ الْفَجْرِ، فَلَمَّا قَضَى الْفَجْرَ قَامَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِمْ بِوَجْهِهِ، فَتَشَهَّدَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ؛ فَإِنَّهُ لَمْ يَخَفْ عَلَيَّ شَأْنَكُمْ، وَلَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْتَرَضَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ فَتَعْجَزُوا عَنْهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُرْعِبُهُمْ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَ بِعَزِيمَةِ أَمْرٍ، فَيَقُولُ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»، فَتَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكَانَ الْأَمْرُ كَذَلِكَ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ، وَصَدْرًا مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ، حَتَّى جَمَعَهُمْ عُمَرُ عَلَى أَبِي بَنِي كَعْبٍ، وَصَلَّى بِهِمْ، فَكَانَ ذَلِكَ أَوَّلَ مَا اجْتَمَعَ النَّاسُ عَلَى قِيَامِ رَمَضَانَ^(۱).

باسمی به لنگه له سهر ئه وهی پیغه مبهری ﷺ بویه وازی له شه و نوژی به کۆمه ل هینا، له ترسی ئه وهی شه و نوژی فهرز نه بیته له سهر ئومه ته که سی، دواتر نه توانن ئه نجامی به دن

واته: عائیشه رضي الله عنها ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا رضي الله عنه له نیوهی شه ودا ده رچوو له نیو مزگه وت نوژی کرد، پیاوانتیکیش له پشتیه وه نوژیان کرد، کاتی رۆژ بویه وه خه لکی بو به کدی باسیان ده کرد، کاتی شهوی سییه م هات خه لکی مزگه وت زور بوون، ئه ویش هاته ده ره وه بو نیویان نوژی کرد، ئه وانیش وه کوو ئه وه له پشتیه وه نوژیان کرد، به لام له شهوی چواره مدا خه لکه که زور زیاتر بوون له نیو مزگه وته که جییان نه ده بویه وه، پاشان پیغه مبهری خوا رضي الله عنه چیتر نه هاته ده ره وه بو نیویان، پیاوانتیکیش له ئه وان بانگیان ده کرد ده یانوت: کاتی نوژه، به لام نه هاته ده ره وه بو لایان، تا بو نوژی به یانی پیغه مبهری خوا رضي الله عنه هاته ده ره وه، کاتی نوژی به یانی ته و او کرد هه ستا پرووی

کرده خه لکه که و سوپاس و ستایشی خوی کرد و پاشان فهرمووی: دوی ئه وه، بێگومان بێتاگا نه بووم له دۆخی ئه مشه وتان، به لام له وه ترسام شه ونوێرتان له سهر فهرز بکریت و نه توانن پێی ههستن، وه پێغه مبهری خوا ﷺ هانی دهدان له سهر شه ونوێزی رهمهزان به لام زۆر پێداگری و عهزمی نه ده کرد له سهر یان، ده یفه موو: ههر که س رهمهزان ههستیت بۆ شه ونوێژ، بروای پێی هه بی و چاره پروانی پاداشت بیت له لای خوا، خوا له هه موو گونا هه کانی پیشووی خوش ده بیت، پێغه مبهری خوا ﷺ کۆچی دوا یی کرد خه لک له سهر ئه وه بوون، پاشان له خه لافه تی ئه بو به کریش به وشیه وه بو، وه ماوه یه کیش له خه لافه تی عومه ر، تا عومه ر کۆی کرد نه وه به پیشنوێزی ئه وه ی کوری که عب، له رهمه زاندا نوێزی بۆ کردن، جا ئه وه یه که م کۆبوونه وه بوو له پشت یه ک قورئانه خۆینه وه له رهمه زاندا.

بَابُ إِقَامَةِ الْقَارِيَةِ الْأَمْيَيْنِ فِي قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ مَعَ الدَّالِيلِ عَلَى أَنَّ صَلَاةَ الْجَمَاعَةِ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ سُنَّةُ النَّبِيِّ ﷺ لَا بِذَعَةٍ كَمَا زَعَمَتِ الرُّوَافِضُ

۲۲۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَإِذَا النَّاسُ فِي رَمَضَانَ يُصَلُّونَ فِي نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: «مَا هَؤُلَاءِ؟» فَقِيلَ: هَؤُلَاءِ نَاسٌ لَيْسَ مَعَهُمْ قُرْآنٌ، وَأَبِيُّ بَنُ كَعْبٍ يُصَلِّي بِهِمْ، وَهُمْ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَصَابُوا، أَوْ نِعَمَ مَا صَنَعُوا»^(۱).

باسی پیشنوێژکردنی قورئانه خۆین بۆ نه خۆینده واره کان له شه ونوێژی مانگی رهمه زاندا، له گه ل به لگه له سهر ئه وه ی شه ونوێژکردن به کۆمه ل له مانگی رهمه زاندا سونه تی پێغه مبه ره ﷺ نه ک بیده عه بیت، وه کوو چۆن رافیزه کان گومان ده بن

واته: ئه بو هوره پره رضي الله عنه ده لی: پێغه مبه ری خوا ﷺ له مانگی رهمه زاندا ده رچوو بۆ مزگه وت خه لکانیک له سووچینکی مزگه وته که نوێژیان ده کرد، فهرمووی: ئه وانه چی ده که ن؟ وترا: ئه وانه خه لکانیکن قورئانیان له بهر نییه، ئه وه ی کوری که عب نوێژیان بۆ ده کان، ئه وانیش له پشتیه وه وه کوو ئه و نوێژ ده که ن، پێغه مبه ری خوا ﷺ فهرمووی: پێکایان، یان چاکترین کاریان کرد.

(۱) إسنادہ ضعیف.

بَابُ اسْتِخْبَابِ صَلَاةِ النِّسَاءِ جَمَاعَةً مَعَ الْإِمَامِ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ قِيَامَ رَمَضَانَ فِي جَمَاعَةٍ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْمَرْءِ مُنْفَرِدًا فِي رَمَضَانَ، وَإِنْ كَانَ الْمَأْمُومُونَ قُرَاءَةً يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ، لَا كَمَا اخْتَارَ صَلَاةَ الْمُنْفَرِدِ عَلَى صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ

۲۲۰۹- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي حَبْرِ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: وَقَدْ أَعْلَمَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَنَّ أَبِي بَنَ كَعْبٍ رضي الله عنه يَوْمَ قَوْمًا
لَيْسَ مَعَهُمْ قُرْآنٌ، فَصَوَّبَ فِعْلَهُمْ، فَقَالَ: أَصَابُوا، أَوْ نَعِمَ مَا صَنَعُوا^(۱).

باسی سوننه ته ئافرته تان شهونویژی ره مهزان به کوهمل ئه نجام بدهن له گه ل
ئیمامدا، له گه ل به لگه له سهر ئه وهی شهونویژ به کوهمل له ره مهزاند
چاکتره له وهی بنده به ته نها بو خوی نو یژ بکات، ئه گهرچی نو یژ خوینه کان
قورئانخوین بن و قورئان بخوینن، نه ک وه کوو ئه و که سهی شهونویژ کردنی
به ته نها هی هه ل یژ اردوو به سهر شهونویژی به کوهملدا له مانگی ره مهزاند.

واته: ئه بو به کر ده لی: له فه رموو ده که ی ئه بو هوره یه رضي الله عنه هاتوو: هه و آل درا به پیغه مبه ر
رضي الله عنه که ئوبه ی کوری که عب رضي الله عنه پیشنو یژی بو خه لکانیک ده کات قورئانیا ن له به ر نییه،
کرده وه که یانی به په سه ند دانا، فه رمووی: پیکایان، یان چاکترین کاریان کرد.

۲۲۱۰- عَنْ أَبِي دَرٍّ رضي الله عنه، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِذَا صَلَّى مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ كُتِبَ لَهُ قِيَامُ
لَيْلَةٍ»، وَجَاءَ فِي الْحَبْرِ: فَقَامَ بِنَا فِي الثَّلَاثَةِ، فَجَمَعَ أَهْلَهُ وَنِسَاءَهُ، فَقَامَ حَتَّى تَخَوَّفْنَا أَنْ يَفُوتَنَا
الْفَلَاخُ، وَبَعْضُ أَصْحَابِهِ رضي الله عنه مِمَّنْ قَدْ صَلَّى مَعَهُ قَارِئٌ لِلْقُرْآنِ، لَيْسَ كُلُّهُمْ أُمِّيْنَ^(۲).

واته: ئه بو زه ر رضي الله عنه ده گپرته وه، پیغه مبه ری خوا رضي الله عنه فه رموویه تی: ئه گه ر له گه ل
ئیمام نو یژی کرد تا ته و او ده بیته ئه وه شهونویژی شهوئکی بو ده نووسری، وه له
فه رموو ده که دا هاتوو: پاشان له سییه م شهودا شهونویژی بو کردین (واته: شهوی
بیست و هه وت) که چه کانی و خیزانه کانی کو کرده وه، ئه وه نده شهونویژی کرد تا
ترساین له وهی پارشیومان له ده ست بچیت، وه هه ندی له هاوه له کانی رضي الله عنه که نو یژیا ن
له گه لی کردوو قورئانخوین بوون، هه موویان نه خوینده وار نه بوون.

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) صحیح.

۲۲۱۱- وَفِي قَوْلِهِ ﷺ: «مَنْ قَامَ مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ كُتِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَتِهِ، دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ الْقَارِيَّ وَالْأُمَّمِيَّ إِذَا قَامَا مَعَ الْإِمَامِ إِلَى الْفَرَاغِ مِنْ صَلَاتِهِ كُتِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَتِهِ، وَكُتِبَ قِيَامُ لَيْلَةٍ، أَفْضَلُ مِنْ كُتْبِ قِيَامِ بَعْضِ اللَّيْلِ»^(۱).

واته: وه له فهرمووده کهیدا ﷺ هاتووه: ههر کهس له گه‌ل ئیامدا شه‌ونوێژ بکات، تا نوێژ ته‌واو ده‌کات ئه‌وه (پاداستی) شه‌ونوێژی شه‌وه‌که‌ی بۆ ده‌نووسری، به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی قورئانخوین و نه‌خوینده‌وار ئه‌گه‌ر له‌گه‌ل پێش‌نوێژ شه‌ونوێژیان کرد تا نوێژه‌که‌ی ته‌واو ده‌کات ئه‌وه (پاداستی) شه‌ونوێژی ئه‌و شه‌وه‌ی بۆ ده‌نووسری، وه نووسینی پاداستی شه‌ونوێژی شه‌وێک چاک‌تره له‌ نووسینی پاداستی به‌شیک له‌ شه‌و.

بَابُ فِي فِضْلِ قِيَامِ رَمَضَانَ وَاسْتِحْقَاقِ قَائِمِهِ اسْمَ الصَّادِقِينَ، وَالشُّهَدَاءِ إِذَا جَمَعَ مَعَ قِيَامِهِ رَمَضَانَ صِيَامَ نَهَارِهِ، وَكَانَ مُقِيمًا لِلصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، مُؤَدِّيًا لِلزَّكَاةِ، شَاهِدًا لِلَّهِ بِالْوَحْدَانِيَّةِ، مُقْرًا لِلنَّبِيِّ ﷺ بِالرَّسَالَةِ

۲۲۱۲- عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ مِنْ قُضَاعَةَ، فَقَالَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ شَهِدْتُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وَصَلَّيْتُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ، وَصُمْتُ الشَّهْرَ، وَقُمْتُ رَمَضَانَ، وَأَتَيْتُ الزَّكَاةَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ مَاتَ عَلَى هَذَا كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ»^(۲).

باسی فه‌زل و گه‌وره‌یی شه‌ونوێژ له‌ مانگی رهمه‌زادا، خاوه‌نه‌که‌ی شیاوه به‌وه‌ی ناوی راستگوویان و شه‌یدانی لێ بنه‌رت، ئه‌گه‌ر له‌گه‌ل شه‌ونوێژی رهمه‌زادا له‌ رۆژه‌که‌یشدا به‌رۆژوو بوو، هه‌روه‌ها هه‌ر پێنج نوێژه‌ فه‌رزه‌کان بکات و زه‌کاتی ماله‌که‌ی بدات و شایه‌تی بدات به‌ تاك و ته‌نهایی خوا، وه دان به‌وه‌دا بنیته‌ که‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌لایه‌ن خواوه‌ نی‌ردراوه

واته: عه‌مری کوری مورهی جوه‌ه‌نی ﷺ ده‌لی: پیاوێک له‌ هۆزی قوضاعه‌ هات بۆ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، وتی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا، هه‌والم بده‌ری ده‌رباره‌ی

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

ئەوێ ئه‌گه‌ر شایه‌تیم دا به‌وه‌ی هه‌یج په‌رستراویکی به‌حه‌ق نبیه‌ جگه‌ له‌ خوا، وه‌ شایه‌تیم دا به‌وه‌ی تو پیغه‌مبه‌ری خوای، هه‌روه‌ها هه‌ر پینج نوێژه فه‌رزه‌که‌م کرد و په‌مه‌زان به‌رۆژوو بووم و له‌ په‌مه‌زاندنا شه‌ونوێژم کرد و زه‌کاتم ده‌رکرد، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: هه‌ر که‌س له‌سه‌ر ئەوه‌ بمرئ ئەوه‌ له‌ ریزی راستگۆیان و شه‌هیدانه‌.

بَابُ ذِكْرِ عَدَدِ صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ فِي رَمَضَانَ، وَالْأَدْلِيلِ عَلَى أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ عَلَى عَدَدِ الرَّكَعَاتِ فِي الصَّلَاةِ بِاللَّيْلِ مَا كَانَ يُصَلِّي مِنْ غَيْرِ رَمَضَانَ

۲۲۱۳- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ يَقُولُ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، فَقُلْتُ: أَيُّ أُمَّهَ، أَخْبَرْتَنِي عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِاللَّيْلِ، فَقَالَتْ: كَانَتْ صَلَاتُهُ بِاللَّيْلِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَفِيمَا سِوَى ذَلِكَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً. وَقَالَ أَبُو هَاشِمٍ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَسَأَلْتُهَا عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، فَقَالَتْ: كَانَتْ صَلَاتُهُ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً، مِنْهَا رَكْعَتَا الْفَجْرِ (۱).

باسی شه‌ونوێژی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ مانگی په‌مه‌زاندنا، وه‌ به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئەوه‌ی له‌ په‌مه‌زاندنا ژماره‌ی پکاته‌کانی شه‌ونوێژی زیاد نه‌ده‌کرد له‌وه‌ی له‌ غه‌یری په‌مه‌زاندنا ده‌یکرد

واته: ئەبو سه‌له‌مه‌ ده‌لئ: په‌سیارم له‌ عایشه‌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا کرد وتم: ئەی دایکه‌، هه‌والم بده‌ری ده‌باره‌ی شه‌ونوێژی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، وتی: شه‌ونوێژی له‌ مانگی په‌مه‌زاندنا و جگه‌ له‌ مانگی په‌مه‌زان سیازده‌ پکات بوو. (ئهم فه‌رمووده‌یه‌ له‌ رینگه‌ی عه‌بدولجه‌باره‌وه‌ هاتوه‌).

واته: وه‌ ئەبو هاشم ده‌لئ: (که‌ به‌کێکه‌ له‌ گه‌په‌ره‌وه‌ی ئەم فه‌رمووده‌یه‌) ئەبو سه‌له‌مه‌ ده‌لئ: هاتم بو‌ لای عایشه‌ په‌سیارم لئ کرد ده‌باره‌ی شه‌ونوێژی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌ مانگی په‌مه‌زاندنا، وتی: سیازده‌ پکات شه‌ونوێژی ده‌کرد، به‌ دوو پکاته‌که‌ی پیش نوێژی به‌یانیشه‌وه‌.

بَابِ اسْتِخْبَابِ إِخْيَاءِ لَيَالِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَتَرْكِ مَجَامِعَةِ النِّسَاءِ فِيهِنَّ، وَالِاسْتِغْثَالِ بِالْعِبَادَةِ، وَإِيقَاطِ الْمَرْءِ أَهْلَهُ فِيهِنَّ

٢٢١٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ شَدَّ الْمُئْزَرَ، وَأَحْيَا اللَّيْلَ وَأَيْقَطَ أَهْلَهُ^(١).

باسى چاکتر وایه ده شهوی کۆتایی مانگی رهمهزان زیندوو بکریتهوه به پهرستش، ههروهها وازبهینرئ له جووتبوون لهگهڵ هاوسههکان له رۆژانهدا، سهرقالبوون به پهرستشکردن و بهئاگاهینانهوهی خیزان تیاياندا

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دهلی: پیغهمبهری خوا ﷺ کاتی بچووايه ته نیو ده شهوی کۆتایی رهمهزانهوه به نهخوینی توند ده کرد (واته: دوورده کهوتهوه له خیزانه کانی) و، شهوه کهی زیندوو ده کردهوه به پهرستش و خانهواده کهی ههلهدهستاند.

بَابِ اسْتِخْبَابِ الْإِجْتِهَادِ فِي الْعَمَلِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ

٢٢١٥- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْتَهِدُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مَا لَا يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ^(٢).

باسى چاکتر وایه بۆ بهنده له ده شهوی کۆتایی
مانگی رهمهزاندا پهرستش زۆر ئه نجام بدات

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دهلی: پیغهمبهر ﷺ له ده شهوی کۆتاییدا زیاتر پهرستشی ده کرد له غهیری ئه وه ده شهوه. (به ئومیدی دهستخستنی پاداشتی شهوی قه در تیاياندا).

بَابِ اسْتِخْبَابِ تَرْكِ الْمَبِيتِ عَلَى الْفِرَاشِ فِي رَمَضَانَ إِذِ الْبَائِتُ عَلَى الْفِرَاشِ أَثْقَلُ نَوْمًا، وَأَقْلُ نَشَاطًا لِلْقِيَامِ مِنَ النَّائِمِ عَلَى غَيْرِ الْفُرْشِ الْوَطِئَةِ الْمَمْهَدَةِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ

٢٢١٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ رَمَضَانَ شَدَّ مُئْزَرَهُ، ثُمَّ لَمْ يَأْتِ فِرَاشَهُ حَتَّى يَنْسَلَخَ^(٣).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

(٣) إسناده ضعيف.

باسی چاکتر وایه بهنده له مانگی رهمهزاندای واز له راخهری خهوهکهی بهینتی، چونکه ئەو کهسهی لهسەر راخهر دهخووت خهوهکهی قورستره و کهتر چالاکه بۆ شهونویژکردن، لهوکهسهی که لهسەر راخهریک دهخووت نهرم ناسک نییه

واته: عائشه رضی اللہ عنہا خیزانی پیغمبهر صلی اللہ علیہ وسلم دهلی: پیغمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کاتی بچووایه ته نیو رهمهزانه وه به نه خوینی توند ده کرد (واته: دوور ده که وته وه له خیزانه کانی)، پاشان نه ده هات بۆ لای راخهری خه وه که ی تا رهمهزان ده پویشت.

جَمَاعُ أَبْوَابِ الْإِغْتِكَافِ

بَابُ وَقْتِ الْإِغْتِكَافِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ

۲۲۱۷- عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم إِذَا أَرَادَ أَنْ يَغْتَكِفَ صَلَّى الصُّبْحَ، ثُمَّ دَخَلَ الْمَكَانَ الَّذِي يُرِيدُ أَنْ يَغْتَكِفَ فِيهِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَغْتَكِفَ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ فَضَرَبَ لَهُ خِبَاءً، وَأَمَرَتْ عَائِشَةُ، فَضَرَبَ لَهَا خِبَاءً، وَأَمَرَتْ حَفْصَةُ، فَضَرَبَ لَهَا خِبَاءً، فَلَمَّا رَأَتْ زَيْنَبَ خِبَاءَهَا أَمَرَتْ بِخِبَاءٍ، فَضَرَبَ لَهَا، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم لَمْ يَغْتَكِفْ فِي رَمَضَانَ، فَأَعْتَكَفَ فِي سَوَالٍ^(۱).

کۆباسی ئیعتیکافکردن یان خه لوه کیشان

باسی کاتی ئیعتیکافکردن له ده شهوی کۆتایی مانگی رهمهزاندای

واته: عائشه رضی اللہ عنہا دهلی: پیغمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کاتی بیویستایه ئیعتیکاف بکات نوژی به یانی ده کرد، پاشان ده چوو بۆ ئەو شوینهی ده یویست ئیعتیکافی تیدا بکات، جا کاتی ویستی له ده شهوی کۆتایی رهمهزاندای ئیعتیکاف بکات، ده وارێکی بۆ هه لدرای، عائشه ییش فهرمانی کرد ده وارێکی بۆ هه لدرای، وه حه فسه ییش فهرمانی کرد ده وارێکی بۆ هه لدرای، کاتی زهینه ب ده واره که ی ئەوی بینی فهرمانی کرد ده وارێکی بۆ هه لدرای،

کاتې پيغه مبهري خوا عليه السلام ته وهی بينی ئيتر ئيعتيکافي نه کرد له په مهزان، له ده شهوی شه والدا ئيعتيکافي کرد.

بَابُ إِبَاحَةِ ضَرْبِ الْقِيَابِ فِي الْمَسْجِدِ لِلِاعْتِكَافِ فِيهِنَّ

۲۲۱۸- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي حَبْرِ عُمَارَةَ بْنِ عَزِيَّةَ حَدِيثُ أَبِي سَعِيدٍ: اعْتَكَفَ فِي قُبَّةِ تَرْكِيَّةَ، حَرَجْتُهُ فِي غَيْرِ هَذَا الْبَابِ^(۱).

باسی ریگه دان به دانانی ده وار له نیو مزگه وتدا بو ئيعتيکاف تیدا کردن

واته: نه بو به کر ده لی: له فهرمووده که ی عومارهی کورې غه زیه فهرمووده که ی نه بو سه عید هاتووه: (له ده شهوی به که می مانگی په مهزان) ئيعتيکافی کرد له نیو ده وار نیکی بچوو کدا، له به شیکي دیکه دا تم فهرمووده م هیناوه جگه له م به شه.

بَابُ فِي اعْتِكَافِ شَهْرِ رَمَضَانَ كُلِّهِ

۲۲۱۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم اعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ مِنْ رَمَضَانَ، ثُمَّ اعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْوَسْطَى فِي قُبَّةِ تَرْكِيَّةَ عَلَى سُدَّتِهَا قِطْعَةً حَصِيرٍ^(۲).

باسی ئيعتيکاف کردن له هه موو مانگی په مهزاند

واته: نه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده گيرته وه، پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم له ده شهوی به که می مانگی په مهزان ئيعتيکافی کرد، پاشان له ده شهوی نیو پر است ئيعتيکافی کرد له نیو ده وار نیکی بچوو کدا پارچه حه سیر نیکی دابوو به به رده م ده رگا که یدا.

بَابُ الْإِقْتِصَارِ فِي الْإِعْتِكَافِ عَلَى الْعَشْرِ الْوَسْطَى وَالْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، إِذَا الْإِعْتِكَافُ كُلُّهُ فَضِيلَةٌ لَا فَرِيضَةٌ، وَالْفَضِيلَةُ لَا تُضِيقُ عَلَى الْمَرْءِ أَنْ يَزِيدَ فِيهَا، أَوْ يَنْقُصَ مِنْهَا

۲۲۲۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: اعْتَكَفْنَا مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم الْعَشْرَ الْوَسْطَى مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ صَبِيحَةَ عَشْرِينَ وَرَجَعْنَا فَنَامَ فَأَرَى لَيْلَةَ الْقَدْرِ ثُمَّ أَنْسِيَهَا، فَلَمَّا كَانَ الْعَشِيُّ جَلَسَ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

عَلَى الْمُنْبَرِ، فَخَطَبَ النَّاسَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ: وَمَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلْيَرْجِعْ إِلَى مُعْتَكِفِهِ^(۱).

باسی کورتکردنه‌وهی ئیعتیکافکردن له‌سەر ده‌شهووی نیوه‌راست و ده‌شهووی کۆتایی له‌مانگی رهمه‌زاندا، بیگومان ئیعتیکافکردن ههمووی فه‌زل و چاکه‌یه‌ نه‌ک فه‌رز، فه‌زل و چاکه‌ش ته‌نگ نا‌کریت له‌سەر به‌نده له‌وهی بیهوت زیاتری تیدا بکات یان که‌متر

واته: ئەبو سه‌عیدی خودری رضی‌الله‌تعالی‌عنہ ده‌لێ: له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر صلی‌الله‌تعالی‌ع‌یه‌وآله‌وس‌لم‌علیہ‌وس‌لم له‌ده‌شهووی نیوه‌راستی مانگی رهمه‌زان ئیعتیکافمان کرد، کاتی به‌یانی کرده‌وه سه‌رله‌به‌یانی بیستی رهمه‌زان، ئیمه‌گه‌راینه‌وه، دواتر پیغه‌مبه‌ر صلی‌الله‌تعالی‌ع‌یه‌وآله‌وس‌لم‌علیہ‌وس‌لم خه‌وت، له‌خه‌ویدا شه‌وی قه‌دری بی‌نیشان درا، پاشان له‌بیری برابه‌وه، کاتی شه‌و داها‌ت له‌سەر مینه‌ره‌که‌ی دانیش‌ت و وتاریکی بو‌خه‌لکه‌که‌دا، -دواتر باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد- فه‌رمووی: هه‌ر که‌س له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌تعالی‌ع‌یه‌وآله‌وس‌لم‌علیہ‌وس‌لم ئیعتیکافی کردووه با بگه‌رێته‌وه بو‌شوینی ئیعتیکافه‌که‌ی.

بَابُ إِبَاحَةِ الْإِقْتِصَارِ مِنَ الْإِعْتِكَافِ عَلَى الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ دُونَ الْعِشْرِينَ الْأَوَّلِينَ

۲۲۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی‌الله‌تعالی‌عنہ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ رَمَضَانَ فِي الْعَشْرِ الْوَأَخِرِ، فَلَمَّا كَانَ الْعَامَ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ اعْتَكَفَ فِيهِ عِشْرِينَ يَوْمًا^(۲).

باسی کورتکردنه‌وهی ئیعتیکاف له‌سەر ده‌شهووی کۆتایی له‌مانگی رهمه‌زاندا جگه‌ له‌بیستی شه‌وه‌که‌ی یه‌که‌م

واته: ئەبو هوریره رضی‌الله‌تعالی‌عنہ ده‌لێ: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌تعالی‌ع‌یه‌وآله‌وس‌لم‌علیہ‌وس‌لم له‌ههموو رهمه‌زانیکدا له‌ده‌شهووی کۆتایی ئیعتیکافی ده‌کرد، به‌لام نه‌و ساله‌ی تیا‌یدا کوچی دوا‌یی کرد بیستی رُوژ ئیعتیکافی کرد.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي الْإِقْتِصَارِ عَلَى اغْتِكَافِ السَّبْعِ الْاَوْسَطِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ دُونَ مَا قَبْلَهُ، وَمَا بَعْدَهُ مِنْ رَمَضَانَ

۲۲۲۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه يَقُولُ: جَاوَزَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم السَّبْعَ الْاَوْسَطَ مِنْ رَمَضَانَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُتَحَرِّيًا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْاَوْاخِرِ»^(۱).

باسنی موئه تدان به کور تکر دنه وهی ئیعتیکاف کردنی حهوت رۆژه که هی نیوه پراست له مانگی رهمهزان جگه له پی شهوه و جگه له وهش به دوایدا دیت له رهمهزان واته: عه بدولای کوری عومهر رضي الله عنه ده لی: هاوه لانی پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم حهوت شهوی نیوه پراستی مانگی رهمهزانان تیپه پرا ند، پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رمووی: هه ر که س له نیوه ده گه پری با له حهوت شهوی کوتایی مانگی رهمهزان بوی بگه پری. (ئه مه دوو مانا هه لده گری پیده چیت مه بهستی پی شهوی بیست و حهوت بیت، وه پیده چیت مه بهستی پی شهوی بیست و سی بیت).

بَابُ الْمَدَاوِمَةِ عَلَى اغْتِكَافِ الْعَشْرِ الْاَوْاخِرِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ

۲۲۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم كَانَ يَغْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْاَوْاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ^(۲).

باسنی به رده وامبوون له سه ر ئیعتیکاف کردنی ده شهوی کوتایی له مانگی رهمهزاندا واته: ئه بو هور په رپه رضي الله عنه ده گه پری ته وه، پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم له ده شهوی کوتایی رهمهزاندا ئیعتیکافی کرد تا خوا گیانی کیشا.

بَابُ الْإِغْتِكَافِ فِي شَوَالٍ إِذَا فَاتَ الْإِغْتِكَافَ فِي رَمَضَانَ، لِفَضْلِ دَوَامِ الْعَمَلِ

۲۲۲۴- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَرَادَ الْإِغْتِكَافَ، فَاسْتَأْذَنَتْهُ عَائِشَةُ لِتَغْتَكِفَ مَعَهُ، فَلَمَّا رَأَتْهُ زَيْنَبُ مَعَهُ، فَأَذِنَتْ لَهَا، فَضْرَبَتْ خِبَاءَهَا، فَسَأَلَتْهَا حَفْصَةُ تَسْتَأْذِنُ لَهَا لِتَغْتَكِفَ مَعَهُ، فَلَمَّا رَأَتْهُ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

زَيْنَبُ صَرَبَتْ مَعَهُنَّ، وَكَانَتْ امْرَأَةً غَيُورًا، فَرَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُخْبِيَتَهُنَّ، فَقَالَ: «مَا هَذَا؟ أَلَيْرٌ يُرَدُّنَ بِهِذَا؟» فَتَرَكَ الْإِعْتِكَافَ حَتَّى أَفْطَرَ مِنْ رَمَضَانَ، ثُمَّ اعْتَكَفَ فِي عَشْرِ مِنْ شَوَّالٍ^(۱).

باسی ئیعتیکافکردن له مانگی شهوالدا، ئەگەر له رهمهزاندای بۆی نهرهخسا، بههۆی فهزل و چاکهتی بهردهوامبوون لهسهر کردهوهی چاک

واته: عائشه (رضی اللہ عنہا) ده گپریتهوه، پیغه مبهەر ﷺ ویستی ئیعتیکاف بکات عائشه ییش داوای مؤلته تی کرد له گه لی ئیعتیکاف بکات، کاتی زهینه ب عائشه ی بینی له گه ل پیغه مبهەر ﷺ، دواتر مؤلته تی بیج دا ئه ویش رهشاله که ی هه لدا، ئینجا حه فسه داوای لی کرد مؤلته تی بدات بۆ ئه وه ی ئه ویش ئیعتیکاف بکات له گه لیدا، کاتی زهینه ب ئه وه ی بینی، ئه ویش له گه لیاندا رهشالی هه لدا، جا ئه و ئافره تیک بوو غیره ی زۆر بوو، پیغه مبهەر ﷺ که رهشاله کانیا نی بینی، فهرمووی: ئه وه چیه؟ ده تانه وی به مشیویه چاکه بکه ن، جا ئیعتیکافی شکاندو له رهمهزاندای، دواتر له ده شهوی مانگی شهوالدا ئیعتیکافی کرد (له جیاتی ده شهوی کوتایی رهمهزان).

بَابُ الْإِعْتِكَافِ فِي السَّنَةِ الْمُقْبِلَةِ إِذَا فَاتَ ذَلِكَ لِسَفَرٍ، أَوْ عَلَيَّ تُصِيبُ الْمَرْءُ

۲۲۲۵- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَّخِرَ مِنْ رَمَضَانَ، فَلَمْ يَعْتَكِفْ عَامًا، فَأَعْتَكَفَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ عَشْرِينَ لَيْلَةً^(۲).

باسی ئیعتیکافکردن له سالی داهاتوو، ئەگەر له رهمهزاندای نهرهخسا، بههۆی سهفه ر یان ههر هوکاریکی دیکه که تووشی بهنده ببی

واته: ئوبه ی کوری که عب رضی اللہ عنہ ده گپریتهوه، پیغه مبهەر ﷺ له ده شهوی کوتایی رهمهزاندای ئیعتیکافی ده کرد، سالیك ئیعتیکافی نه کرد، له ساله که ی دیکه دا بیست شهو ئیعتیکافی کرد.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۲۲۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَسَافَرَ عَامًا فَلَمْ يَعْتَكِفْ، فَأَعْتَكَفَ فِي الْعَامِ الْمُقْبِلِ عَشْرِينَ لَيْلَةً^(۱).

واته: نههسی کوری مالیک رضي الله عنه ده لئی: پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم له ده شهوی کوتایی په مهزاندای ئیعتیکافی ده کرد، سالتیک سه فهری کرد و نهیتوانی ئیعتیکافی بکات، دواتر له سالی داهاتوو بیست شهو ئیعتیکافی کرد.

۲۲۲۷- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَلَمْ يَعْتَكِفْ عَامًا، فَلَمَّا كَانَ الْعَامَ الْمُقْبِلُ اعْتَكَفَ عَشْرِينَ^(۲).

واته: نههسی کوری مالیک رضي الله عنه ده لئی: پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم له ده شهوی کوتایی په مهزاندای ئیعتیکافی ده کرد، سالتیک نهیتوانی ئیعتیکافی بکات، به لام له سالی داهاتوو بیست شهو ئیعتیکافی کرد.

بَابُ الْأَمْرِ بِوَفَاءِ نَذْرِ الْإِعْتِكَافِ يَنْذُرُهُ الْمَرْءُ فِي الشَّرْكِ، ثُمَّ يُسَلِّمُ النَّاذِرَ قَبْلَ قَضَاءِ النَّذْرِ، وَإِبَاحَةِ اعْتِكَافِ لَيْلَةٍ وَاحِدَةٍ فِي عَشْرِ رَمَضَانَ

۲۲۲۸- عَنْ نَافِعٍ قَالَ: دُكِرَ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه عُمَرُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْجِعْرَانَةِ، فَقَالَ: لَمْ يَعْتَمِرْ مِنْهَا، قَالَ: وَكَانَ عَلَى عُمَرَ نَذْرٌ اعْتِكَافِ لَيْلَةٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَسَأَلَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَأَمَرَهُ أَنْ يَفِي بِهِ، فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ^(۳).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ كُنْتُ بَيِّنْتُ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ وَقْتُ رُجُوعِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم إِلَى مَكَّةَ بَعْدَ فَتْحِ حُنَيْنٍ، وَإِنَّمَا كَانَ اعْتِكَافُ عُمَرَ هَذِهِ اللَّيْلَةَ بَعْدَ رُجُوعِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، وَإِعْطَانِهَا إِيَّاهُ مِنْ سَبِي حُنَيْنٍ.

باسی فهومانکردن به به جیهینانی نه زری ئیعتیکافی، نه گهر بهنده له سه رده می هاوبه شداناندا نه زری کردبئی، پاشان نهو که سه می نه زری کردوو په پیش به جیهینانی نه زره که می مسولمان بووبئی، ریگهدان به ئیعتیکافی کردنی په ک شهو له ده شهوی کوتایی په مهزاندای

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: نافع ده‌لی: له لای ئینو عومەر رضی اللہ عنہ باسی عومرہی پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کرا له جیعرانه (لادییه کی بچووک بوو نزیك له مزگه‌وتی حەرپام ده‌که‌وته نیو شیوی جیعرانه، بیست کیلۆمه‌تر له باشووری رۆژه‌ه‌لانی مه‌که‌که‌ دووره)، وتی: عومرہی تیدا نه‌کرد، وتی: عومەر له سه‌رده‌می نه‌فامی نه‌زری شه‌ونکی له‌سه‌ر پئویست بوو ئیعتیکاف بکات، پرساری له پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم کرد، ئه‌ویش فه‌رمانی پینکرد نه‌زره‌که‌ی به‌جینینی، ئه‌و شه‌وه‌ چوو له‌ نیو مزگه‌وته‌وه، دواتر باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد.

ئه‌بو به‌کر ده‌لی: له کتییی جیهاد کاتی گه‌رانه‌وه‌ی پیغەمبەرم صلی اللہ علیہ وسلم بو مه‌که‌که‌ پروون کرده‌وه له‌دوای ئازادکردنی حونه‌ین، بیگومان ئیعتیکافی عومەر له‌و شه‌وه‌دا دوای گه‌رانه‌وه‌ی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم بوو، هه‌روه‌ها دوای ئه‌وه‌ بوو که له سه‌بایاکانی حونه‌ینی پین دا.

۲۲۲۹- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما، أَنَّ عُمَرَ، كَانَ عَلَيْهِ نَذْرٌ اِعْتِكَافٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ لَيْلَةً، فَسَأَلَ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم، فَأَمَرَهُ أَنْ يَعْتَكِفَ، وَكَانَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم قَدْ وَهَبَ لَهُ جَارِيَةً مِنْ سَبِيِّ حُنَيْنٍ، فَبَيْنَمَا هُوَ مُعْتَكِفٌ فِي الْمَسْجِدِ إِذْ دَخَلَ النَّاسُ يُكَبِّرُونَ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم أَرْسَلَ سَبِيَّ حُنَيْنٍ قَالَ: فَأَرْسَلُوا تِلْكَ الْجَارِيَةَ، وَقَالَ بَعْضُ الرُّوَاةِ فِي خَبَرِ نَافِعٍ: عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ قَالَ: إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ اِعْتَكِفَ يَوْمًا، فَإِنْ تَبَّتْ هَذِهِ اللَّفْظَةُ فَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي اُعْلِمْتُ أَنَّ الْعَرَبَ قَدْ تَقُولُ يَوْمًا بِلَيْلَتِهِ، وَتَقُولُ: لَيْلَةٌ تُرِيدُ بِيَوْمِهَا، وَقَدْ تَبَّتِ الْحُجَّةُ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي هَذَا^(۱).

واته: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ ده‌گیریته‌وه، عومەر له سه‌رده‌می نه‌فامی شه‌ونک نه‌زری ئیعتیکافی له‌سه‌ر بوو، پرساری له پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم کرد، ئه‌ویش فه‌رمانی پین کرد ئیعتیکاف بکات، جا پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم که‌نیزه‌کی له سه‌بایاکانی حونه‌ین پینه‌خشیبوو، له کاتیکدا ئه‌و له‌نیو مزگه‌وتدا ئیعتیکافی ده‌کرد، له‌په‌ر خه‌لکه‌که‌ هاتنه‌ ژوووه‌ ته‌ کبیریان ده‌کرد، وتی: ئه‌و ته‌ کبیره‌ چیه‌؟ وتیان پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم سه‌بایاکانی حونه‌ینی ئازاد کرد، وتی: ئه‌و که‌نیزه‌ که‌یشیان برد بو ئازادکردن. هه‌ندی له‌ گیره‌وه‌کان وتی: له فه‌رمووده‌که‌ی نافع، له ئینو عومەر ه‌وه، عومەر وتی: من نه‌زرم کردوووه رۆژیک ئیعتیکاف بکه‌م، ئه‌گه‌ر ئه‌م ده‌سته‌واژه‌یه‌ جیگیر بی‌ت، ئه‌وه له‌و شیوازه‌یه‌ که‌ رامگه‌یاندوووه هه‌ندی جار

عەرب دەلى: رۆژىك مەبەستى يېنى لە گەل شەو كەيشى، وه دەلى: شەوئك مەبەستى يېنى لە گەل رۆژە كەيشى، بىگومان لە كتیبى خوادا ئەم راستىيە چەسپاوه.

بَابُ إِبَاحَةِ دُخُولِ الْمُعْتَكِفِ لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ وَالنَّبُولِ

٢٢٣٠- عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، وَعَمْرَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ رضي الله عنها، كَانَتْ إِذَا اعْتَكَفَتْ فِي الْمَسْجِدِ، فَدَخَلَتْ بَيْنَهَا لِحَاجَةً، لَمْ تَسْأَلْ عَنِ الْمَرِيضِ إِلَّا وَهِيَ مَارَةٌ قَالَتْ عَائِشَةُ: وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَمْ يَكُنْ يَدْخُلُ النَّبِيْتَ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ، وَكَانَ يَدْخُلُ عَلَيَّ رَأْسَهُ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ فَأَرْجُلُهُ^(١).

باسى رىگەدان بەوهى ئىعتىكافكار بچىته نىو ماله كەيهوه لەبەر پىويستى مروّف وهك سەرتاو و ميزکردن

واتە: عوروهى كورى زوبەيرو عەمپە دەگىرنەوه، عائىشە رضي الله عنها كاتى ئىعتىكافى بكردايه لە مزگەوت، دەچوو ماله كەيهوه لەبەر پىويستىيەك (لە پىويستىيە كان وه كوو سەرتاو كردن يان ميزکردن) پرسيارى لە نهخۆش نەدە كرد مەگەر تىپەريپايە، عائىشە وتى: پىغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم نەدەچوو ماله كەيهوه تەنها بۆ پىويستى مروّف نەبووايه (وهك سەرتاو يان ميزکردن) لەنىو مزگەوتەوه سەرى دەهينايە نىو ژووره كەم منىش بۆم شانە دە كرد.

بَابُ تَرْكِ دُخُولِ الْمُعْتَكِفِ النَّبِيْتَ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ، وَإِبَاحَةِ إِخْرَاجِ الْمُعْتَكِفِ رَأْسَهُ مِنَ الْمَسْجِدِ إِلَى الْمَرْأَةِ لِتُغْسِلَهُ وَتَرْجُلَهُ

٢٢٣١- عَنْ عُرْوَةَ، وَعَمْرَةَ، مِمَّنْ حَدِيثِ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى سَوَاءً، عَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: إِلَيَّ رَأْسُهُ^(٢).

باسى ئەوه كە ئىعتىكافكار نەچىته مال مەگەر بۆ پىويستى مروّف، رىگەدان بەوهى ئىعتىكافكار سەرى لەنىو مزگەوتەوه دەرىنن بۆ لای هاوسەرەكەى بۆ ئەوهى بيشوات يان شانەى بكات

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

واته: عوروه و عه‌مه‌ ده‌گه‌رته‌وه به هه‌مان شه‌وه‌ى فه‌رموده‌كه‌ى يونسى كورى عه‌بدولا، نه‌وه نه‌بى نه‌و وتى: سه‌رى ده‌هه‌ينا بو لام.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي تَرْجِيلِ الْمَرْأَةِ الْخَائِضِ رَأْسَ الْمُعْتَكِفِ، وَمَسَّهَا إِيَّاهُ، وَهِيَ خَارِجَةٌ مِنَ الْمَسْجِدِ

٢٢٣٢- عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ مُعْتَكِفًا فِي الْمَسْجِدِ فَتَجِيءُ عَائِشَةُ فَيُخْرِجُ رَأْسَهُ، فَتُرْجَلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ ^(١).

باسى موله‌تدان به ئافره‌تێك له‌ چه‌يزدا بى قه‌رى ئيعتېكاكفار شانە بکات و ده‌ستى لى بدات، به مه‌رجى ئافره‌ته‌که له‌ ده‌ره‌وه‌ى مزگه‌وت بىت

واته: هه‌شامى كورى عوروه ده‌گه‌رته‌وه، له‌ عائشه‌وه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، بېغه‌مبه‌رى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له‌ مزگه‌وت له‌ ئيعتېكاكفادا بوو، عائشه‌ ده‌هات بو لای، نه‌وېش سه‌رى ده‌رده‌كرد (له‌ مزگه‌وت بو نيو ژوره‌كه‌ى عائشه‌)، نه‌وېش شانەى ده‌كرد، له‌ كاتېكدا له‌ چه‌يزېشدا بوو.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي زِيَارَةِ الْمَرْأَةِ وَرَوْحَهَا فِي اغْتِكَافِهِ وَمُحَادَثَتِهَا إِيَّاهُ عِنْدَ زِيَارَتِهَا إِيَّاهُ

٢٢٣٣- عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ حَيْيٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعْتَكِفًا فَأَتَيْتُهُ أُرْوُهُ لَيْلًا، فَحَدَّثْتُهُ، ثُمَّ قُمْتُ، فَأَنْقَلَبْتُ، فَقَامَ لِيَقْلِبَنِي، وَكَانَ مَسْكُنُهَا فِي دَارِ أُسَامَةَ، فَمَرَّ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَلَمَّا رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْرَعَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حَيْيٍ»، فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الْإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِّ، وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْدَفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَرًّا، أَوْ قَالَ: سَيْنًا» ^(٢).

باسى موله‌تدان به‌وه‌ى ئافره‌ت سه‌ردانى مه‌رده‌كه‌ى بکات له‌ كاتى ئيعتېكاكفكردنېدا و گه‌توگوى له‌گه‌ل بکات له‌ كاتى سه‌ردانى كردنه‌كه‌ى

واته: سه‌فه‌ى كچه‌ى حویه‌ى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌لى: بېغه‌مبه‌رى خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له‌ ئيعتېكاكفادا بوو، شه‌و هاتم بو نه‌وه‌ى سه‌ردانى بکه‌م قسه‌م له‌گه‌لى ده‌كرد، پاشان هه‌ستام بگه‌رېمه‌وه،

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

پرويشتم ئه ویش له گه لم ههستا په وانهم بکات، ماله کهى له خانووى ئوسامه ی کورى زه ديدا بوو، دوو پياو له ئه نصاره کان تپه پر بوون، کاتى پيغه مبهريان ﷺ بينى سهريان دانه واند و به په له پرويشتن، پيغه مبهري ﷺ فهرمووى: له سه رخو بن، ئه وه سه فيه ی کچى حويه يه، وتیان: پاك و بيگه ردى بو خوا ئه ی پيغه مبهري خوا، فهرمووى: به راستى شه يتان به نيو (جهسته ی) نه وه ی ئاده م تیده په پرى به و شوينه ی خوین تپه پر ده بيت، بيگومان من ترسام له وه ی شهر و خراپه يه که بخاته نيو دله کانتانه وه، يان فهرمووى: شتيك (بخاته نيو دله کانتانه وه).

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا بَلَغَ مَعَ صَفِيَّةَ حِينَ أَرَادَ قَلْبَهَا إِلَيَّ فَنَزَلَهَا بَابَ الْمَسْجِدِ لِأَنَّ خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَرَدَّهَا إِلَيَّ فَنَزَلَهَا

۲۲۳۴- عَنْ صَفِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهَا جَاءَتْ النَّبِيَّ ﷺ تَزُورُهُ فِي اعْتِكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَتَحَدَّثَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً، ثُمَّ قَامَتْ لِتَنْقَلِبَ، وَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ لِيَقْلِبَهَا، حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ بَابَ الْمَسْجِدِ الَّذِي عِنْدَ بَابِ أُمَّ سَلَمَةَ مَرَّ بِهَا رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ^(۱).

**باسى به لگه له سه ر ئه وه ی پيغه مبهري ﷺ سه فيه ی تا به رده رگای مزگهوت
په وانه کرد، به لام له مزگهوت دهر نه چوو تا ماله وه په وانهم بکات**

واته: سه فيه ی ﷺ خيزانى پيغه مبهري ﷺ ده گيريته وه، ئه وهات بو لای پيغه مبهري ﷺ کاتى له ئيعتيكافدا بوو له نيو مزگهوت به مه به ستي سه ردانیکردنى، له ده شه وى کو تايی په مهزان، ساتيک له لای مایه وه گفتوگوى له گه لى کرد، پاشان ههستا بگه ريته وه، پيغه مبهريش ﷺ ههستا په وانهم بکات، تا کاتى گه يشته لای دهرگای مزگهوت که له لای مالى ئوممو سه له مه وه بوو، دوو پياو له ئه نصاره کان تپه پرین به لايدا.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي السَّمْرِ لِلْمُعْتَكِفِ مَعَ نِسَائِهِ فِي الْإِعْتِكَافِ، خَبَرٌ صَفِيَّةٌ مِنْ هَذَا الْبَابِ

۲۲۳۵- عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ عَنِ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: كُنْتُ أَسْمُرُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ مُعْتَكِفٌ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا خَبَرٌ لَيْسَ لَهُ مِنَ الْقَلْبِ مَوْقِعٌ، وَهُوَ خَبَرٌ مُنْكَرٌ، لَوْلَا مَا اسْتَدَلْتُ مِنْ خَبَرِ صَفِيَّةَ عَلَى إِبَاحَةِ السَّمْرِ لِلْمُعْتَكِفِ لَمْ يَجُزْ أَنْ يُجْعَلَ لِهَذَا الْخَبَرِ بَابٌ عَلَى أَصْلِنَا؛ فَإِنَّ هَذَا الْخَبَرَ لَيْسَ مِنَ الْأَخْبَارِ الَّتِي يَجُوزُ الْإِحْتِجَاجُ بِهَا، إِلَّا أَنْ فِي خَبَرِ صَفِيَّةَ غُنْيَةٌ فِي هَذَا، فَأَمَّا خَبَرُ صَفِيَّةَ ثَابِتٌ صَحِيحٌ، وَفِيهِ مَا دَلَّ عَلَى أَنَّ مُحَادَثَةَ الزَّوْجَةِ زَوْجَهَا فِي اعْتِكَافِهِ لَيْلًا جَائِزٌ، وَهُوَ السَّمْرُ نَفْسُهُ.

**باسى مؤله تدان به ئيعتيكافكار له كاتى ئيعتيكاف له گهل هاوسره كانى
بمئنيته وه، فهرمووده كهى صه فيه لهم به شهدا به سه بكريت به به لگه**

واته: ئه بو مه عمه ر ده گيرتته وه، له عائيشه وه رضي الله عنها ده لئى: من شهو ده مامه وه له لاي بيغهمبه رى خوا صلى الله عليه وسلم ئه وه له ئيعتيكافدا بوو.

ئه بو به كر ده لئى: ئه م فهرمووده به له دلدا هيچ پله به كى نيبه، ئه مه فهرمووده به كى (مُنْكَرٌ) ره تكارا وه، ئه گهر فهرمووده كهى صه فيه م به به لگه نه هينا بايه وه له سه ر مانه وه، له گهل ئيعتيكافكاردا، ئه وه دروست نه ده بوو به شيك دابنرى بو ئه م فهرمووده به، چونكه ئه م فهرمووده به له وه فهرموودانه نيبه كه دروسته به لگه ي پى به نيرتته وه، به لام فهرمووده كهى صه فيه به سه بو ئه وه به شه، چونكه فهرمووده كهى صه فيه جيگير و ته واوه، وه به لگه شى تيدايه له سه ر ئه وه ي دروسته ژن گفتوگو له گهل ميرده كهى بكات، چونكه ئه وه خودى مانه وه به.

بَابُ الْإِفْتِرَاشِ فِي الْمَسْجِدِ، وَوَضْعِ السَّرْرِ فِيهِ لِلْإِعْتِكَافِ

۲۲۳۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: أَنَّهُ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ طُرِحَ لَهُ فِرَاشُهُ، أَوْ وُضِعَ لَهُ سَرِيرُهُ وَرَاءَ أَسْطُوَانَةِ التَّوْبَةِ ^(۲).

(۱) هذا حديث باطل منكر.

(۲) إسناده ضعيف.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أُسْطُوَانَةُ التَّوْبَةِ هِيَ الَّتِي شَدَّ أَبُو لُبَابَةَ بْنُ عَبْدِ الْمُنْذِرِ عَلَيْهَا وَهِيَ عَلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ.

باسی راخستنن راخه ره کان له نیو مزگهوت، وه دانانی جیگه ی خه وه کان تیایدا بو ئیعتیکاف

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده گپریته وه، پیغه مبهەر رضی اللہ عنہ کاتن ئیعتیکافی بکر دایه راخه ره که ی بو داده خرا، یان جیگا که ی بو داده نرا له پشت پایه ی ته وه.

ئه بو به کر ده لئ: (أُسْطُوَانَةُ التَّوْبَةِ)، بریتیه له و پایه ی که ئه بو لوبابه ی کوری مونزیر به سترای پیه وه، ئه و پایه له لای قیبله نه بوو.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي بِنَاءِ بَيْتِ السَّعْفِ فِي الْمَسْجِدِ لِلِاعْتِكَافِ فِيهَا

٢٢٣٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما قَالَ: قَالِي لِنَبِيِّ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بَيْتٌ مِنْ سَعْفٍ، اعْتَكَفَ فِي رَمَضَانَ، حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةً أَخْرَجَ رَأْسَهُ فَسَمِعَهُمْ يَقْرَأُونَ، فَقَالَ: «إِنَّ الْمُصَلِّيَّ إِذَا صَلَّى يُتَاجَى رَبَّهُ، فَلْيَعْلَمْ أَحَدُكُمْ مَا يُتَاجَى بِهِ، يَجْهَرُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ، يُرِيدُ أَنْكَارَ الْجَهْرِ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ»^(١).

باسی مو له تدان به دروستکردنی ژووو له نیو مزگهوت به لقو پوی دارخورما بو ئیعتیکاف کردن تیایدا

واته: عه بدولای کوری عومەر رضی اللہ عنہ ده لئ: ژوووریک له نیو مزگهوت بو پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ دروست کرا له لقو پوی دارخورما بو ئیعتیکاف، له مانگی په مه زاندا ئیعتیکافی کرد، هه تا شهوینک سهری ده رهینا له ژوووره که و گوئی لئ بوو قورنایان ده خویند، فهرمووی: به پرستی نوێز خوین کاتن نوێز ده کات به ئه سپایی قسه له گه ل پهروه ردگاری ده کات، با هه ره یه کیک له ئیوه بزانتیت چون به ئه سپایی قسه ی له گه ل ده کات، هه ندیکتان ده نگ به سه ره هه ندیکتاندا به ره ز ده که نه وه، مه به سستی نکوو لیکردن بوو له ده نگ به ره ز کردنه وه ی هه ندیکیان به سه ره هه ندیکی دیکه یان.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي وَضْعِ الْأَمْتِعَةِ الَّتِي يَخْتَاجُ إِلَيْهَا الْمُعْتَكِفُ فِي اعْتِكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ

۲۲۳۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: اعْتَكَفْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي الْعَشْرِ الْأَوْسَطِ مِنْ رَمَضَانَ، فَلَمَّا كَانَ صَبِيحَهُ عِشْرِينَ ذَهَبْنَا نَنْقُلُ مَتَاعَنَا، فَقَالَ لَنَا: «مَنْ كَانَ مِنْكُمْ اعْتَكَفَ فَلْيَرْجِعْ إِلَى مُعْتَكِفِهِ، فَإِنِّي أُرِيْتُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ، فَتَسَّيْتُهَا، وَأُرِيْتُني أَسْجُدُ فِي مَاءٍ وَطِينٍ»^(۱).

**باسی مؤله تدان به ئیعتیکافکار که لویه له که ی
له شوینی ئیعتیکافه که ی دابنیت له نیو مزگهوت**

واته: ئەبو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لئ: له گه ل پیغه مبهری خوادا صلى الله عليه وسلم له ده شهوی نیوه پراستی مانگی په مهزان ئیعتیکافان کرد، سه ره له به یانی بیستی په مهزان پویشتین که لویه له کانمان بگوازینه وه، پینانی فه رموو: هه ر که س له نیوه ئیعتیکافی کردوو به با بگه پرتیه وه بو شوینی ئیعتیکافه که ی، چونکه به پراستی من ئەمشه و شهوی قه درم پی نیشان درا، دواتر له بیرم برایه وه، وه له خه ومدا پیم نیشان درا له تیوان ئاو و قوردا سووژده م ده برد.

بَابُ الْخَيْرِ الدَّالِّ عَلَى إِجَارَةِ الْإِعْتِكَافِ بِلَا مُقَارَنَةٍ لِلصَّوْمِ إِذِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَدْ أَمَرَ بِاعْتِكَافِ لَيْلَةٍ، وَلَا صَوْمٍ فِي اللَّيْلِ

۲۲۳۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، سَأَلَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ أَعْتَكِفَ لَيْلَةً فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «أَوْفِ بِنَذْرِكَ»^(۲).

**باسی فه رموو ده یه که به لگه یه له سه ر ریگه دان به ئیعتیکافکردن له شهودا
به بی روژووگرتن له گه لئ، چونکه پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رمانی کرد به ئیعتیکافکردنی
شهویک، له شهویشدا روژووگرتن نییه**

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: ئينو عومەر ﷺ ده گيرپتهوه، عومەری کوری خەتاب پرسیاری له پیغه مبهەر ﷺ کرد، وتی: من له سهردهمی نه فامیدا نه زرم کرد شه و نیک ئیعتیکاف بکه، پیغه مبهەر ﷺ فەرمووی: نه زره کهت به جی بهینه.

بَابُ الرُّحْصَةِ لِلنِّسَاءِ فِي الْإِعْتِكَافِ فِي مَسْجِدِ الْجَمَاعَاتِ مَعَ أَزْوَاجِهِنَّ إِذَا اعْتَكَفُوا

٢٢٤٠- فِي خَبَرِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: فَاسْتَأْذَنَتْهُ عَائِشَةُ لَتَعْتَكِفَ مَعَهُ فَأَذِنَ لَهَا، ثُمَّ اسْتَأْذَنَتْ لِحَفْصَةَ، قَدْ أَمْلَيْتُ الْحَدِيثَ بِتَمَامِهِ (١).

باسی مؤله تان به ئاوفره تان له گهل میرده کانیان ئیعتیکاف بکهن له مزگهوتیک نوێری به کۆمهلی تیدا بکری، ئه گهر میرده کانیان ئیعتیکافیان کرد واته: له فەرمووده کهی عایشه دا ﷺ هاتوه: عایشه داواى مؤله تی کرد بو ئه وهی له گه لی ئیعتیکاف بکات، ئه ویش مؤله تی پی دا، پاشان مؤله تی دا به حه فسه، پیستر فەرمووده کهم به ته واوی باس کرد.

بَابُ ذِكْرِ الْمُعْتَكِفِ يَنْذُرُ فِي اعْتِكَافِهِ مَا لَيْسَ لَهُ فِيهِ طَاعَةٌ، وَلَيْسَ بِنَذْرٍ يَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢٢٤١- عَنِ الشَّافِعِيِّ قَالَ: وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْتَكِفَ قَائِمًا، فَلَا يُكَلِّمُ أَحَدًا، وَلَا يَأْكُلُ، وَلَا يَضْطَجِعُ عَلَى فِرَاشٍ عَلَى مَعْنَى التَّقَرُّبِ بِلَا يَمِينٍ، جَلَسَ وَتَكَلَّمَ وَأَكَلَ وَافْتَرَشَ بِلَا كَفَّارَةٍ، وَإِنَّمَا يُوفِي مِنَ النَّذْرِ مِمَّا كَانَتْ لِيهِ فِيهِ طَاعَةٌ، فَأَمَّا مَنْ نَذَرَ مَا لَيْسَ لِلَّهِ فِيهِ طَاعَةٌ فَلَا يَفِي بِهِ، وَلَا يُكْفَرُ. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِيعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ فَلَا يَعْصِهِ» (٢).

باسی ئیعتیکافکار له ئیعتیکافه کهیدا نه زریک بکات گوێرایه لی و په رستشی تیدا نه بیته بۆی، ههروهها نه زریک نه بیته له خوا نزیکی بکاتهوه

واته: شافیعی ده لی: هه ر کهس نه زری کرد به پیوه ئیعتیکاف بکات، قسه له گهل کهس نه کات و هیچ نه خوات و له سه ر پاخه ر پانه کشی به نیازی نزیکبوونه وه له

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

خوا، به بیخ سوئندخواردن، با دابنیشی و نان بخوات و له سهر پاخهر پابکشى به بیخ که فاره تدان، به لکوو له وه دا نه زر به جی ده هینری پهرستشی خوی تیدا بیخ، به لام ههر که س نه زری کرد به وه ی پهرستشی خوی تیدا نه بیخ با نه زره که ی به جی نه هینی و که فاره تیش نه دات. عائیشه رضی اللہ عنہا ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ فرموویه تی: ههر که س نه زری کرد له سهر خوی که گوپرایه لی خوا بکات (کاریکی خیر نه نجام بدات) با گوپرایه لی بکات، ههر که سیش نه زری کرد له سهر خوی سه ریچی خوی تیدا بو، با سه ریچی نه کات.

۲۲۴۲- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبْرِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما، أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم رَأَى أَبَا إِسْرَائِيلَ قَائِمًا فِي الشَّمْسِ، فَقَالَ: «مَا لَهُ قَائِمٌ فِي الشَّمْسِ؟» قَالُوا: نَذَرَ أَنْ يَصُومَ، وَأَنْ لَا يَجْلِسَ وَلَا يَسْتَنْظِلَ قَالَ: «مَرُّوهُ فَلْيَجْلِسْ، وَتُسْتَنْظِلْ، وَلْيَصُمْ»، فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بِالْوَفَاءِ بِالصَّوْمِ الَّذِي هُوَ طَاعَةٌ، وَتَرَكَ الْقِيَامَ فِي الشَّمْسِ، إِذْ لَا طَاعَةَ فِي الْقِيَامِ فِي الشَّمْسِ، وَإِنْ كَانَ الْقِيَامُ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ بِمَعْصِيَةٍ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ فِيهِ تَعْدِيبٌ، فَيَكُونُ حِينَئِذٍ مَعْصِيَةً، قَدْ حَرَّجْتُ هَذَا الْجِنْسَ عَلَى الْإِسْتِقْصَاءِ فِي كِتَابِ النُّدُورِ ^(۱).

واته: نه بو به کر ده لی: له فرمووده که ی ئینو عه باسدا رضی اللہ عنہ هاتوو، پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم باوکی ئیسرائیلی بینی له بهر خور راوه ستا بو، فرمووی: بوچی له بهر خور وه ستاو؟ وتیان: نه زری کردوو به رۆزوو بیخ و دانه نیشی و نه چیته سیهر، فرمووی: با بچیته سیهر و دابنیشی و به رۆزوو بیخ، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرمانی بی کرد رۆزووه که ی به جی بهینی که نه وه گوپرایه لیه، وازیش له وه ستان بهینی له بهر خور، چونکه هیچ گوپرایه لیه که له وه ستاندا نیه له بهر خور، نه گهرچی وه ستان له بهر خور سه ریچی نیه، مه گهر بیته مایه ی سزا بو جهسته ی، نه وه نه وکاته ده بیته سه ریچی، بیگومان نه م شیوازم باس کرد به تیروته سه لی له کتیبی (النذور) نه زره کان.

بَابُ وَقْتِ خُرُوجِ الْمُعْتَكِفِ مِنَ مُعْتَكِفِهِ، وَالدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْمُعْتَكِفَ يَخْرُجُ مِنَ مُعْتَكِفِهِ مُضْبِحًا لَا مُفْسِيًا

۲۲۴۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَخْرُجُ فِي الْعَشْرِ الْوَسْطِ مِنْ رَمَضَانَ، فَأَعْتَكَفَ عَامًا، حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ وَهِيَ اللَّيْلَةُ الَّتِي يَخْرُجُ مِنْ صَبِيحَتِهَا مِنْ اعْتِكَافِهِ قَالَ: «مَنْ اعْتَكَفَ مَعَنَا فَلْيَعْتَكِفْ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ»^(۱).

باسنی کاتی دەرچوونی ئیعتیکافکار له شوینی ئیعتیکافه که ی، وه به لگهش له سه ره ئه وه ی ئیعتیکافکار سه ره له به یانی دهرده چیت له شوینی ئیعتیکافه که ی نه ک ئیواره واته: ئه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لی: پینغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم له ده شهوی کۆتایی مانگی په مه زاندا ئیعتیکافی ده کرد، سالتیک ئیعتیکافی کرد، تا کاتی شهوی بیست و یه ک هات، ئه ویش ئه و شه وه بوو که سه ره له به یانییه که ی دهرچوو له ئیعتیکافه که ی و فه رمووی: ههر که س ئیعتیکاف ده کات له گه لمان با ده شهوی کۆتایی ئیعتیکاف بکات.

كِتَابُ الزَّكَاةِ

پہرتووکى زہکات

کتاب الزکاة المختصر من المختصر من المسند علی الشریطة التي ذکرتها في أول الكتاب.

باب البتیان أن إیناء الزکاة من الإسلام بحکم الأئمة: أمین السماء جبریل، وأمین الأرض محمد النبي صلی الله علیهما.

۲۲۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمًا بَارِزًا لِلنَّاسِ إِذْ آتَاهُ رَجُلٌ يَمْشِي، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتَابِهِ وَلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ الْآخِرِ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ لَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِحْسَانُ قَالَ: «الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ، وَلَكِنْ سَأَحَدْتُكَ عَنِ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَّةُ رَبَّهَا - يَعْنِي السَّرَارِيَّ - فَقَالَ: فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا وَإِذَا تَطَاوَلَ رِعَاءُ الْبُهْمِ فِي الْبُنْيَانِ، فَذَلِكَ أَشْرَاطُهَا، وَإِذَا صَارَ الْعُرَاةُ الْحُقَافَةُ رُءُوسَ النَّاسِ، فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِهَا فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ تَلَا: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ (۲۱) لقمان، إِلَى آخِرِ السُّورَةِ»، ثُمَّ أَدْبَرَ الرَّجُلُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «هَذَا جِبْرِيلُ يَعْلَمُ النَّاسَ دِينَهُمْ»^(۱).

په رتوکي زهکات، پوخته يهک له پوختکراوهي نهو فهرموودانهي سه نهديان
ده چيته وه سر پيغهمبر صلى الله عليه وسلم له سر نهو مهرجهي که له سره تاي په رتوکه که دا

باسمان کرد

باسي روونکردنوه له باره ي نهوهي زهکاتدان له ئيسلامه تييه وه يه به
حوکم و برياري نهو دوو نه مينه: نه مينی ئاسمان که جبريله، وه نه مينی

سر زهوي که موحه ممده صلى الله عليه وسلم

واته: نه بو هوږه پره صلى الله عليه وسلم ده لي: له کاتيکدا پيغهمبري خوا صلى الله عليه وسلم روژنيک له نيو خه لکيکدا
بوو، له پر پياويک هات بو خزمه تي ربي ده کرد وتي: نه ي پيغهمبري خوا ئيمان چيه؟
فه مووي: نه وه يه پروا بهيني به خوا و فريشته کاني و پيغهمبراني و گه يشتن پي، وه

پروا بهتینی به پوژی دواپی، وتی: ئەهی پیغه مبهری خوا ئیسلام چیه؟ فەرمووی: خوا بپهسته و هاوهلی بو بریار مهده و نوێزه فەرز کراوه کان ئەنجام بده و ئەو زه کاتانهش فەرز کراون دەریان بکه و پوژووی په مەزان بگره، وتی: ئەهی پیغه مبهری خوا ئیحسان و چاکه چیه؟ فەرمووی: ئیحسان ئەو یه خوا بپهستی هەر وهك ئەوهی ده بیینی، ئەگەر تۆیش ئەو نه بیینی بیگومان ئەو تو ده بیینی، وتی: ئەهی پیغه مبهری خوا کهی پوژی دواپی دیت؟ فەرمووی: پرسیار لیکراو هەر ئەوه ندهی پرسیار کهری لی ده زانی، به لام ئیستا قسهت بو ده کهم له بارهی نیشانه کانی، کاتیک که نیه که مندالی ده بی له گه وره کهی و منداله کهی ده بیته سید و گه وره ی دایکی، فەرمووی: ئەوه له نیشانه کانی پوژی دواپی، وه ئەگەر شوان و گاوانه کان خانووه کانیان بهرز کردهوه، ئەوه نیشانهی پوژی دواپی، وه ئەگەر خه لکانی رووت و قوت و پخواوس و په تی و بینه سه رمه شقی خه لکی ئەوهش یه کیکه له نیشانه کانی، یه کیکه له و پینج شته ی جگه له خوا کهس نایزانی، پاشان ئەم ئایه ته ی خوینده وه: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ (۲۱)، تا کوتایی سوپه ته که، پاشان پیاوه که پشتی هه لکرد و رویشت، پیغه مبهر ﷺ فەرمووی: ئەوه جبریل بوو هات خه لکی فیری ئایینه که یان بکات.

بَابُ الْبَيَانِ أَنَّ إِيتَاءَ الزَّكَاةِ مِنَ الْإِيمَانِ، إِذِ الْإِيمَانُ وَالْإِسْلَامُ اسْمَانِ لِمَعْنَى وَاحِدٍ

۲۲۴۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَدِمَ وَقَدَّ عَبْدُ الْقَيْسِ عَلَى الرَّسُولِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنْ رَبِيعَةٍ، وَقَدْ حَالَتْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كُفَّارٌ مُضْرٌ، وَلَسْنَا نَخْلُصُ إِلَّا فِي شَهْرِ الْحَرَامِ، قَمَرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ وَرَاءِنَا قَالَ: «أَمْرُكُمْ بِأَرْبَعٍ، وَأَنْهَاكُمُ عَنْ أَرْبَعٍ، أَمْرُكُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ، وَشَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَأَنْ تُؤَدُّوا حُمْسَ مَا غَنِمْتُمْ، وَأَنْهَاكُمُ عَنِ الدُّبَاءِ، وَالْحَنْتَمِ، وَالنَّقِيرِ، وَالْمَرْفَتِ» (۱).

باسی روونکردنهوه له بارهی ئەوهی دەرکردنی زهکاتی مال و سامان له ئیمانیه، چونکه ئیمان و ئیسلام دوو ناوان بو یهک مانا

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده لی: نوینه رانی عه بدولقه یس هاتن بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ وتیان: ئەهی پیغه مبهری خوا، ئەم هۆزه هۆزی په بیعه، بیباوه پانی هۆزی موضەر

بوون به به ربه ست له نيوانماندا، ناتوانين بگهين به تو ته نها له مانگي چه رامدا نه بي،
 فه رانمان پي بکه به شتي ليتي وه ربگرين، بانگه وازی خه لکی دواي خو مانيشي
 پي بکهين، فه رموي: فه رمانتان پي ده کهم به چوار شت و ريگریتان لي ده کهم له
 چوار شت: فه رمانتان پي ده کهم به پروا هيتان به خوا، وه شايه تيدان به وهی هيچ
 په رستراونکی به حهق نييه جگه له خوا، وه نه جامداني نويز و ده رکردني زه کات، وه
 پينجيه کی غه نيمه ت و ده سته که و ته کانتان بدهن، وه ريگریتان لي ده کهم له گرته وهی
 شله مه ني له نيو کوله کهی زهرد (الْحَنْتَم) و گوزه (التَّقِير) و قه دی دارخورمای
 هه لکول دراو (الْمُزَقَّت) و قايي بويه کرا و به زفت. (نه وانه چهند قاييک بوون له نيو
 عه رهدا به کاريان ده هينا، له دار دروست کرابوون، هه ليان ده کولي و به کاريان
 ده هينا بو جورها خوار دنه وه، نه و قايانه ده بوونه هوکار و يارمه تيدر بو نه وهی نه و
 خوار دنه وانه زووتر بينه سه رخوشکه ر).

۲۲۴۶- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَدِمَ وَقَدْ عُبِدَ الْقَيْسُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِثْلِهِ، وَقَالَ: «الْإِيمَانُ
 بِاللَّهِ تَمَّ فَسَرَّهَا لَهُمْ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ»^(۱).

واته: ئينو عه باس رضي الله عنه ده لي: نوينه راني عه بدولقه يس هاتن بو لاي بيغه مبهري خوا
 به هه مان شيوه ي فه رمووده کهی پيشوو، وه فه رموي: پروابوون به خوا، پاشان
 شي کرده وه بويان: شايه تيدان به وهی هيچ په رستراونکی به حهق نييه جگه له خوا،
 وه موحه ممه ديش بيغه مبهري خوايه.

جَمَاعُ أَبْوَابِ التَّغْلِيظِ فِي مَنَعِ الزَّكَاةِ.

بَابُ الْأَمْرِ بِقِتَالِ مَنَاعِ الزَّكَاةِ، اتِّبَاعًا لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِقِتَالِ الْمُشْرِكِينَ حَتَّى
 يَتُوبُوا مِنَ الشَّرْكِ، وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، وَأَتِمَّارًا لِأَمْرِهِ جَلَّ وَعَلَا
 بِتَخْلِيَتِهِمْ بَعْدَ إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِثَاءِ الزَّكَاةِ. قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ
 حَنِيفًا ۚ وَجَدْتُمُوهُ كَيْفًا ۚ الْتَوْبَةُ، إِلَى قَوْلِهِ: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَعَآتُوا الزَّكَاةَ
 فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ ۗ﴾ التَّوْبَةُ، وَقَالَ: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَعَآتُوا الزَّكَاةَ
 فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ ۗ﴾ فِي حَوَانِكُمْ فِي الدِّينِ ﴿١١﴾ التَّوْبَةُ.

۲۲۴۷- عَنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا تُوِّفِيَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله ارْتَدَّتِ الْعَرَبُ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: يَا أَبَا بَكْرٍ، أَتُرِيدُ أَنْ تُقَاتِلَ الْعَرَبَ؟ قَالَ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِمَّا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «أَمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ»، وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عِنَاقًا مِمَّا كَانُوا يُعْطُونَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله، لَأَقَاتَلْتَهُمْ عَلَيْهِ. قَالَ: قَالَ عُمَرُ: فَلَمَّا رَأَيْتُ رَأْيَ أَبِي بَكْرٍ قَدْ شَرَحَ عَلَيْهِ عَلِمْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ ^(۱).

کوباسى هه ره شه کردن له ریگری کردن له ده رکردنی زهکات

باسى فه رمان کردن به جهنگان له گهل ئه وانهى زهکات نادهن، وه جیهه جیکردنی فه رمانى خوا صلى الله عليه وآله به جهنگردن له گهل هاوبه شدانهران تا تهوبه ده کهن له هاوبه شدانان، وه نوپژدهکان به جت دهین و زهکاتى مال و سامانیا ددهن، وه ملکه چپوون بو فه رمانى خوا به وازهینان لایى دواى ئه نجامدانى نوپژ و ده رکردنی زهکاتى مال و سامانهکان. خوا صلى الله عليه وآله فه رموویه تى: ﴿فَأَقْنُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ ۝﴾، تا فه رمايشتى: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ ۝﴾، وه فه رموویه تى: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ ۝﴾، و آتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ فِي الدِّينِ ۝﴾

واته: ئه نه سى کورى مالیک رضي الله عنه ده لى: کاتى پیغه مبهرى خوا صلى الله عليه وآله کوچى دواى کرد، عه ره به کان هه لگه پانه وه، عومه رى کورى خه تاب وتى: ئه ی ئه بو به کر ئایا چو ن ده ته وئ له گهل عه ره به کان بجهنگى؟ وتى: ئه بو به کر وتى: بیگومان پیغه مبهرى خوا صلى الله عليه وآله فه رموویه تى: فه رمانم بی کراره له گهل خه لک بجهنگم تا شایه تى ئه دهن به: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) و منیش پیغه مبهرى خوام، وه نوپژ ده کهن و زه کاتیش ددهن، سویند به خوا ئه گهر ریگری بکهن گورسیکم نه دهنی که پیشتر دابیتیان به پیغه مبهرى خوا صلى الله عليه وآله جهنگیان له گهل ده کم له سه ر نه دانى، وتى: عومه رى: کاتى بوچوونى ئه بو به کرم بینى دلئ کراره ته وه بو م ده رکهوت ئه وه له سه ر حه قه.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ دَمَ النَّمْرِ وَمَالَهُ إِنَّمَا يَحْرَمَانِ بَعْدَ الشَّهَادَةِ بِإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِثَاءِ الزَّكَاةِ إِذَا وَجِبَتْ، إِذِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ جَعَلَهُمْ إِخْوَانَ الْمُسْلِمِينَ بَعْدَ التَّوْبَةِ مِنَ الشَّرْكِ وَبَعْدَ إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِثَاءِ الزَّكَاةِ إِذَا وَجِبَتَا

۲۲۴۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ، حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، ثُمَّ حُرِّمَتْ عَلَيَّ دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ»^(۱).

باسی به لگه له سهر نهوهی خوین و مالی بهنده حرام دهن دواى شایه تمان و نهجامدانی نویژ و دهرکردنی زهکات، چونکه خوا کردوونی به برای یهکدی دواى تهوبهکردن له هابوهشدانان و دواى بهجیهینانی نویژ و دهرکردنی زهکات

واته: نه بو هوره پره رضي الله عنه ده لی: بیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: فهرمانم پی کراوه له گهل خه لک بجه نگم تا شایه تی نه دهن به: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، وه نویژ ده کهن و زه کاتیش ده دهن، پاشان خوین و مالیان له سهرم حرام کراوه و لییرسینه وه شیان له لای خوایه.

بَابُ ذِكْرِ إِذْخَالِ مَانِعِ الزَّكَاةِ النَّارَ مَعَ أَوَائِلِ مَنْ يَدْخُلُهَا، بِاللَّهِ تَتَعَوَّذُ مِنَ النَّارِ

۲۲۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «عُرِضَ عَلَيَّ أَوَّلُ ثَلَاثَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ، وَأَوَّلُ ثَلَاثَةٍ يَدْخُلُونَ النَّارَ، فَأَمَّا أَوَّلُ ثَلَاثَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ: فَالشَّهِيدُ، وَعَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَحْسَنَ عِبَادَةَ رَبِّهِ، وَنَصَحَ لِسَيِّدِهِ، وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ ذُو عِيَالٍ، وَأَمَّا أَوَّلُ ثَلَاثَةٍ يَدْخُلُونَ النَّارَ: فَأَمِيرٌ مُسْلَطٌ، وَذُو تَرْوَةٍ مِنْ مَالٍ لَا يُؤَدِّي حَقَّ اللَّهِ فِي مَالِهِ، وَفَقِيرٌ فَخُورٌ»^(۲).

باسی نهوانهی زهکاتی مال و سامانه که بیان دهرناکهن له گهل یهکه مینه کان ده چنه نیو ناگروهه، په نا ده گرین به خوا له ناگر

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعیف.

واته: ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلى: ییغەمبەرى خوا رضی اللہ عنہ فەرموویەتى: یەكەم كۆمەلم بۆ خرایە پروو كە دەچنە بەهەشتەو، ھەروەھا یەكەم كۆمەلئیش كە دەچنە ئاگرەو، جا یەكەم كۆمەل كە دەچنە بەهەشتەو: شەھید و كۆیلە یەك بەچاکی پەرستشی بۆ پەروردگاری کردبى و مافی گەورەكەشى دابى، وە كەسیكى خاوەن خیزان دەستی بۆشتى حەرام نەبردبى و داوايشی لە خەلك نەکردبیت (واته: سوالى نەکردبى)، وە یەكەم كۆمەل كە دەچنە ئاگرەو: كار بە دەستیكە بەزۆر خۆی سەپاندبى، وە خاوەن سەرۆت و ساماتیکە زەكاتى مال و سامانەكەى دەر نەكات، وە ئەو كەسەش كە ھەزارىكى لووتبەرز و لەخۆبایە.

بَابُ ذِكْرِ لَعْنِ لَأْوِي الصَّدَقَةِ الْمُمْتَنِعِ مِنْ أَذَائِهَا

۲۲۵۰- عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ رضی اللہ عنہ: أَكَلِ الرَّبَّاءَ، وَمَوْلَهُ، وَشَاهِدَاهُ إِذَا عَلِمَاهُ، وَالْوَأْسِمَةَ وَالْمُوتِسِمَةَ وَلَاوِي الصَّدَقَةِ، وَالْمُرْتَدُّ أَعْرَابِيًّا بَعْدَ الْهَجْرَةِ مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ رضی اللہ عنہ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۱).

باسى نەفرینکردن لەو كەسەى زەكاتى مالەكەى

دەرناكات و رێگى دەكات لە زەكاتدان

واته: مەسروق دەلى: عەبدوللا رضی اللہ عنہ وتى: ئەوەى رېبا دەخوا و ئەوەيشى بریکارتى و ئەوەيشى شاھیدی بۆ دەدات ئەگەر بەوەیان زانى، ھەروەھا ئەو ئافرەتەى خال دەکوئى و ئەوەيشى خالى بۆ دەکوئى بۆ جوانى، ئەوەيشى زەكاتى مالەكەى دەرناكات، وە ئەو دەشتە کىيەى ھەلدە گەریتەو لەدوای ھىجرەتکردنى، نەفرینیان لى کراو لەسەر زارى موخەمەد رضی اللہ عنہ لە رۆژى دوايیدا.

(۱) في إسناده مقال، من أجل يحيى بن عيسى الرملي فقد تكلم فيه يحيى بن معين والنسائي وابن حبان والجوزجاني وابن عدي. ووثقه العجلي، وقال الذهبي: صويلح وقد جمع ابن حجر بين أقوال النقاد، فقال في التقريب (۷۱۹): (صدوق يخطئ)) وللحديث طريق آخر لكن فيه الحارث الأعور، وهو ضعيف جدا.

بَابُ صِفَاتِ أُلْوَانِ عِقَابِ مَانِعِ الزَّكَاةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَبْلَ الْفَضْلِ بَيْنَ الْخَلْقِ، نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِهِ

۲۲۵۱- عَنْ أَبِي دَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِسْحَاقُ: قَالَ: انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ جَالِسٌ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ، فَلَمَّا رَأَيْتُ قَالَ: «هُمْ الْأَخْسَرُونَ، وَرَبُّ الْكَعْبَةِ»، قَالَ: فَجَلَسْتُ، فَلَمْ أَتَقَارَّرْ أَنْ قُمْتُ فَقُلْتُ: مَنْ هُمْ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي؟ قَالَ: «هُمْ الْأَكْثَرُونَ إِلَّا مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هَكَذَا أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، وَقَلِيلٌ مَا هُمْ، وَمَا مِنْ صَاحِبِ إِبِلٍ، وَلَا بَقْرٍ، وَلَا غَنَمٍ لَا يُؤَدِّي زَكَاتَهَا إِلَّا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْظَمَ مَا كَانَتْ، وَأَسْمَنُهُ تَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا، وَتَطَّأُهُ بِأَخْفَافِهَا، كُلَّمَا نَفَذَتْ أُخْرَاهَا عَادَتْ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا، حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ»^(۱).

باسمی سیفہ تہی جوڑہ کانی سزای تہو کہ سہمی ریگری لہ دہر کردنی زہکات دہکات لہ روژی دواپی، پیش لیپرسینہوہ لہ دروستکراوہکان، پہنا دہگرین بہ خوا لپی

واتہ: تہبو زہر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دہ لی: ہاتم بو لای پیغہمبہر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لہ سیبہری کہعبہ دانیشتبوو، کاتی بینمی فہرموی: سوئند بہ پہرورہدگاری کہعبہ تہوانہ زہرہرمہند بوون، وتی: دانیشتم، خویم پی پانہگیرا ہہستام و وتم: تہوانہ کین دایک و باوکم بہقوربانن بن، فہرموی: تہوانہی مال و سامانیان زورہ جگہ لہ کہسہ نہبیت بہوشیوہ ببہخشی، چوار جار، تہوانہیش کہمینہن، وہ ہہر خواوہنوشتری یان مانگایہک یان مہر و مالآتیک بمری و زہکاتی دہرنہکات حہتمہن لہ روژی قیامہتدا زور گہورہترو قہلہوتر دیت، بہ سمہکانی دہیشیلیت و بہ شاخہکانی قوچی لی دہدا، کاتی کوتایہ کہیان تہواو دہبی یہ کہمینیان دہست بیج دہکاتہوہ تا بریار و دادگہری لہ نیوان خہ لکیدا دہدریت.

بَابُ ذِكْرِ بَعْضِ أُلْوَانِ مَانِعِ الزَّكَاةِ، وَالِدَّلِيلِ عَلَيَّ ضِدَّ قَوْلٍ مَنْ جَهَلَ مَعْنَى قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ﴾ (٢١) التوبة، فَرَعِمَ أَنْ هَذِهِ الْآيَةُ إِنَّمَا نَزَلَتْ فِي الْكُفَّارِ لَا فِي الْمُؤْمِنِينَ، وَالنَّبِيُّ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ إِنَّمَا نَزَلَتْ فِي الْمُؤْمِنِينَ لَا فِي الْكُفَّارِ، إِذْ مَحَالٌ أَنْ يُقَالَ: يُعَذَّبُ الْكُفَّارُ إِلَيَّ وَقَتٌ كَذَا وَكَذَا، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ، إِمَّا إِلَيَّ الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَيَّ النَّارِ؛ لِأَنَّ الْكَافِرَ يَكُونُ مُخَلَّدًا فِي النَّارِ لَا يَطْمَعُ أَنْ يُخَلَّى سَبِيلَهُ بَعْدَ تَغْذِيبِ بَعْضِ الْعَذَابِ قَبْلَ

الْفُضْلِ بَيْنَ النَّاسِ، ثُمَّ يُخَلِّي سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ، بَلْ يُخَلِّد فِي النَّارِ بَعْدَ الْفُضْلِ بَيْنَ النَّاسِ

٢٢٥٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ لَا يُؤَدِّي زَكَاةَ مَالِهِ إِلَّا أُتِيَ بِهِ وَبِمَالِهِ فَأُحْمِيَ عَلَيْهِ صَفَائِحُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ، فَتُكْوَى بِهِ جَنْبَاهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَ عِبَادِهِ يَوْمًا مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُونَ، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ، إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِمَّا إِلَى النَّارِ، وَلَا عَبْدٌ لَا يُؤَدِّي صَدَقَةَ إِبِلِهِ إِلَّا أُتِيَ بِهِ، وَإِبِلُهُ عَلَى أَوْفَرِ مَا كَانَتْ فَيُبْطِحُ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ فَتَسِيرُ عَلَيْهِ كُلَّمَا مَضَى آخِرُهَا رَدَّ أَوْلَاهَا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَ عِبَادِهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُونَ، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِمَّا إِلَى النَّارِ، وَلَا عَبْدٌ لَا يُؤَدِّي صَدَقَةَ غَنَمِهِ إِلَّا أُتِيَ بِهِ وَيَعْتَمِيهِ عَلَى أَوْفَرِ مَا كَانَتْ فَيُبْطِحُ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ فَتَسِيرُ عَلَيْهِ كُلَّمَا مَضَى عَنْهُ آخِرُهَا رَدَّ أَوْلَاهَا تَطَّاهُ بِأُظْلَافِهَا، وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا لَيْسَ فِيهَا عَقْصَاءٌ، وَلَا جَلْحَاءٌ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَ عِبَادِهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُونَ، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْخَيْلُ قَالَ: «الْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَالْخَيْلُ لِثَلَاثَةِ هِيَ لِرَجُلٍ أَجْرٌ، وَلِرَجُلٍ سِتْرٌ، وَعَلَى رَجُلٍ وَرْزٌ». فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، قَالُوا: الْحُمْرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا هَذِهِ الْآيَةُ الْجَامِعَةُ الْفَادَةُ: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ (٧) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (٨) الزلزلة، الْجَلْحَاءُ: الَّتِي لَيْسَ لَهَا قَرْنٌ. وَالْعَقْصَاءُ: الْمَكْسُورَةُ الْقَرْنُ (١).

باسمی هندیٰ له جوړه کانی سزای نوانه ی زکات نادم، وه به لگه ش له سر دژي وتهی نهو که سمی تینه گه یشتوو له مانای فهرما یشته که ی خوا ﷺ: ﴿وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ﴾ (٣٤) التوبة، وا گومان ی بردوو نه م نایه ته بو بیباوه ران دابه زیوه نه ک نیمانداران، وه پیغهمبر ﷺ رایگه یاندوو بیگومان نه م نایه ته بو پرواداران دابه زیوه نه ک بو بیباوه ران، چونکه مه حاله بو تر م: بیباوه ران سزا نه درین تا فلانه کات و فلانه کات، پاشان دهر نه نجامی پت نیشان بدر م، یان بو به هشت یان بو ناگر، چونکه بیباوه ر به هم می شه یی له ناگر دا ده مینیتتوه ته ماحی نه وه ی نییه دوا ی هندیٰ له

سزادان و پیش بریاری یه کلاکهرهوه له نیوان بهندهکان ته ماشای حالی بکریت یان بۆ بهههشت یان بۆ ناگر، به لکوو بهههه میشهیی له ناگردا ده مینیتیهوه له دواى بریاری یه کلاکهرهوه له نیوان خهک

واته: نه بو هورپه پره ﷺ ده گپرتتهوه، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ههر بهنده یه ک مال و سامانیکی هه بیته زه کاتی ماله که ی دهرنه کات ئیللا له پوژی دوایدا خوی و مال و سامانه که ی ده هیترئ ده کریت به ناگریک نیوچاوان و پشتی پی سوور ده کریته وه ههتا خوا دادگهری له نیوان بهنده کاندایه کات له پوژیکدا ئه ندازه که ی ههزار سالی ئیوه ده بیته له وه ی ده یژمیرن، پاشان دهره نجامی خوی ده بینئ، یان بۆ بهههه شته یان بۆ ناگر، وه ههر خاوه نوشریک زه کاتی وشتره کانی دهرنه کات، ئیللا ده هیترئ له سهر روو فرئ ده درتته ده شتاییه کی فراوانی تهخت، نه و وشترانه له وسا به هیتر و به تواناترن به سه ریدا ده روون، ههر کاتی دواهه مینیان به سه ریدا تیبه ری سه ر له نوی یه که مینیان ده داته وه به سه ریدا، ههتا خوا دادگهری له نیوان بهنده کانی دهرنه کات له پوژیکدا ئه ندازه که ی ههزار سالی ئیوه ده بیته، پاشان دهره نجامی خوی ده بینئ، یان بۆ بهههه شته یان بۆ ناگر، وه ههر خاوه ن مهرومالاتئ زه کاتی مهرومالاته که ی دهرنه کات ئیللا خوی و مهرومالاته که ی ده هیترئ له سهر روو فرئ ده درتته ده شتاییه کی فراوانی تهخت، نه و مهرا نه له وسا به هیتر و به تواناترن به سمه کانیان ده دن به سه ریدا و قوچی لی ده دن به شاخه کانیان، نه بیشاخیان تیدایه و نه شاخشکاو، ههر کاتی کو تاییه که ی تیده په ری یه که مینیان به دوایدا دیت، ههتا خوا دادگهری له نیوان بهنده کاندایه کات له پوژیکدا ئه ندازه که ی ههزار سالی ئیوه ده بیته، پاشان دهره نجامی خوی ده بینئ، یان بۆ بهههه شته یان بۆ ناگر، وتیان: نه ی پیغه مبهری خوا نه ی نه سپ؟ فهرمووی: نیوچاوانی نه سپ تا پوژی دواپی خیری تیدایه، نه سپ بۆ سه که سه: بۆ که سیک پاداشته، بۆ که سیک داپوشینه (بۆ دوخی ژبانی و بۆ پاراستنی له دوژمن)، وه له سه ر که سیکیش قورسی و بارگرانی و تاوانه، دواتر به درئری باسی فهرموده که ی کرد، وتیان: نه ی پیغه مبهری خوا گویدرئ چونه؟ فهرمووی: خوا له باره یه وه هیهچ شتیکی بۆم دانه به زاندوه جگه له م ئایه ته گشتگیره نه بیته: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ. ﴿٧﴾، واته: ههر که س کرده وه ی

چاکی کردین له دنیا دا به ئەندازهی مسقَالَه زه‌په‌یه‌ک، ئەوه له رۆژی قیامهت ئەجر و پاداشته‌که‌ی وه‌رده‌گرێ، هه‌ر که‌سیش کرده‌وه‌ی خرابی کردبێ به ئەندازه‌ی مسقَالَه زه‌په‌یه‌ک، ئەوه له رۆژی قیامهتدا ئەببینیت‌ه‌وه. (الْجَلْحَاءُ): ئەو ئاز‌ه‌له‌یه که شاخی نییه، وه (الْعَقْصَاءُ): ئەو ئاز‌ه‌له‌یه که شاخی شکاوه.

۲۲۵۳- عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، وَقَالَ فِي كُتْلَاهَا: «فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ، وَقَالَ أَيْضًا: ثُمَّ تَسْتُرُ عَلَيْهِ»^(۱).

واته: سوهه‌یلی کورپی ئەبو صالح ده‌گێرت‌ه‌وه به‌هه‌مان سه‌نه‌دی پێشوو، -به‌دریژی باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد- له باسی هه‌موویاندا وتی: له رۆژیکدا ئەندازه‌که‌ی په‌نجا هه‌زار سالی تێوه ده‌بیت له‌وه‌ی ده‌یژمێرن، هه‌روه‌ها وتی: پاشان به‌سه‌ریدا ده‌روات.

بَابُ ذِكْرِ أَخْبَارِ رُوَيْتٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْكَنْزِ مُجْمَلَةً غَيْرَ مَفْسَّرَةٍ

۲۲۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يَكُونُ كَنْزٌ أَحَدِكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَجَاعًا أَفْرَعًا دَا زَيْبَتَيْنِ يَتَّبِعُ صَاحِبَهُ، وَهُوَ يَتَعَوَّذُ مِنْهُ، فَلَا يَزَالُ يُتَّبَعُهُ، وَهُوَ يَفِرُّ مِنْهُ، حَتَّى تَلْقِمَهُ أُصْبَعُهُ»^(۲).

باسی چه‌ند فه‌رمووده‌یه‌ک له پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ گێردراونه‌ته‌وه، سه‌باره‌ت به (الْكَنْزِ) گه‌نجینه، فه‌رمووده‌که کورت‌کراوه و پوخته نه‌ک روونکراوه

واته: ئەبو هوریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌گێرت‌ه‌وه پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: گه‌نجینه‌ی یه‌کیک له تێوه له رۆژی دوایدا ده‌بیت په‌ره‌ مارێکی که‌چه‌ل دوو خالی ره‌ش له سه‌روی هه‌ردوو چاویه‌تی، شوینی خاوه‌نه‌که‌ی ده‌که‌وێت ئەویش په‌نای لێ ده‌گرێ، به‌رده‌وام شوینی ده‌که‌وێت و ئەویش لێ هه‌لدێت، هه‌تا (ده‌یگرێت و) په‌نجه‌کانی ده‌بات به‌ده‌میدا.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۲۵۵- عَنْ ثَوْبَانَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَرَكَ بَعْدَهُ كَنْزًا مَثَلُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَفْرَعًا، لَهُ زَيْبَتَانِ يُتْبَعُهُ، فَيَقُولُ: وَيَلَّكَ مَا أَنْتَ، فَيَقُولُ: أَنَا كَنْزُكَ الَّذِي تَرَكَتَهُ بَعْدَكَ، فَلَا يَزَالُ يُتْبَعُهُ حَتَّى يُلْقِمَهُ يَدَهُ فَيَقْضِصَهَا، ثُمَّ يُتْبَعُهُ سَائِرَ جَسَدِهِ»^(۱).

واته: سهوبان رضي الله عنه دهلی: پیغمبره ری خوا ﷺ فهرموویه تی: ههر کهس دواى خوی گه نجینه یهک به جی بهیلت و (زه کاتی دهرنه کات) بوی وینا ده کری به پیره مارنکی که چهل دوو خالی رهش له سهرووی ههر دوو چاویه تی، شوینی ده که ویت، دهلی: هاوار بو تو، تو کئی؟ نه ویش دهلی: من نهو گه نجینه تم که دواى خوت به جیت هیشت، به رده وام شوینی ده که ویت هه تا دهستی ده بات به ده میدا و ده بهاری، پاشان هه موو جهسته ی بهوشیویه شوینی ده که ویت.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْكَنْزِ، وَالِدَلِيلِ عَلَى أَنَّ الْكَنْزَ هُوَ الْمَالُ الَّذِي لَا يُؤَدِّي زَكَاتَهُ، لَا الْمَالُ الْمَذْمُونُ الَّذِي يُؤَدِّي زَكَاتَهُ

۲۲۵۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ رَجُلٍ لَا يُؤَدِّي زَكَاتَهُ، إِلَّا جُعِلَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعٌ طَوْقٌ فِي عُنُقِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، ثُمَّ قَرَأَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ مِصْدَاقَهُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ: ﴿سَيُطَوَّفُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (۱۸۰) آل عمران (۳).

باسی فهرموووده یهک شیکه ره وهی وشهی (الکنز)، وه به لگهش له سره نه وهی (الکنز) نهو مال و سامانه یه که زه کاتی له دهرناکری، نهک نهو مال و سامانه یه که شاراوه یه و زه کاتی له دهرده کری

واته: عه بدولا رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغمبره ﷺ فهرموویه تی: ههر پیاونیک زه کاتی ماله که ی دهرنه کات، نیلا له رۆژی دوا پیدا بوی ده بیته پیره مارنک له گهردنی ده نالی، پاشان پیغمبره ﷺ نه م نه یاته ی وه کوو به لگه بومان خوینده وه: ﴿سَيُطَوَّفُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (۱۸۰) آل عمران (۳)، واته: به زووی نه وهی چرووکیان پین ده کرد وه کوو تهوق ده کریته گهردنیان له رۆژی دوا پیدا.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۲۵۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الَّذِي لَا يُؤَدِّي زَكَاةَ مَالِهِ يُمَثَّلُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعٌ أَفْرَعُ لَهُ زَيْبَتَانِ، فَيَلْزَمُهُ أَوْ يُطَوِّفُهُ، يَقُولُ أَنَا كَنْزُكَ»^(۱).

واته: ئيبنو عومەر رضي الله عنه دهلي: پيغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تی: ئه و که سه ی (خوا مالیکی پی به خشیبیت) زهکاتی ماله که ی دهرنه کات، له رۆژی دوايیدا ئه و ماله ده بیته پیره مارنکی که چه ل دوو خالی رهش له سهرووی ههر دوو چاویه تی، ده یگری یان وه کوو تهوق له گهردنی ده نالی و ده لی: من ماله که تم من گه نجینه که تم.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ لَا وَاجِبَ فِي الْمَالِ غَيْرُ الزَّكَاةِ، وَفِيهِ مَا دَلَّ عَلَيَّ أَنَّ النَّوْعِيَّ بِالْعَذَابِ لِلْمُكْتَنِزِ وَلِمَنْ لَا يُؤَدِّي زَكَاةَ مَالِهِ دُونَ مَنْ يُؤَدِّيهَا وَإِنْ كَانَ الْمَالُ مَذْفُونًا، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ رضي الله عنه: عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ، وَفِي خَبَرِ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ: دُلَّنِي عَلَيَّ عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ. فَقَالَ فِي الْخَبَرِ: وَتَوْتِي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فِي الْخَبَرِ: مَنْ سَرَهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَيَّ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَيَّ هَذَا، قَدْ أَفْلَيْتُ هَذَيْنِ الْخَبْرَيْنِ فِيمَا مَضَى مِنَ الْكُتَابِ. وَفِي خَبَرِ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: صَلُّوا خُمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا ذَا أَمْرِكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ.

باسی به لگه له سهر ئه وهی جگه له زهکات هیچی شتیک واجب نییه له مال و سامان، وه به لگه شی تیدا به له سهر ئه وهی ههره شهکردن به سزادان بو ئه و که سهیه که زهکاتی مال و سامانه که ی دهرنه کات ئه گهرچی مایه که شی شاراهه بیت، نهک ئه و که سهی زهکاتی ماله که ی دهرده کات، ئه بو به کر ده لی: له فهرمووده که ی ته لحه ی کوری عوبه ی دولا رضي الله عنه هاتوو: (علی غیرها؟ قال: لا، إلا أن تطوع)، واته: ئایا جگه له وه هیچی دیکه له سهرم ههیه؟ فهرمووی: نه خیر، مه گهر زیاده به خشیت. وه له فهرمووده که ی ئه بو هوره پره دا رضي الله عنه هاتوو: (أن أعرابياً أتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: دلني إذا عملته دخلت الجنة)، واته: کابراهیکی ده شت نشین هات بو خزمهت پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم وتی: کرده وهیه کم پی نشان بده ئه گهر کردم بچه به هه شته وه. له فهرمووده که دا فهرمووی: (وتوتی الزکاة المفروضة)، واته: وه زهکاتی

مال و سامانه که ت بدهى که فهرز کراوه پیغمبر ﷺ له فهرمووده که دا فهرمووى: (مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَيَّ هَذَا)، واته: هر که س پیى خو شه تهماشای پیاویک بکات له ئه هلی به هشت با تهماشای ئه و پیاوه بکات، ئهم دوو فهرمووده یهم له پیشه وه باس کرد لهم کتیبه دا، هر وه ها له فهرمووده که ی ئه بو ئوما مه دا هاتوو ه: (ضَلُّوا حَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا ذَا أَمْرِكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ)، واته: پینج فهرزه نویره کانتان بکن و روژووی مانگه که تان بگرن و زهکاتی مال و سامانه کانتان دهر بکن، وه گویره ای ئه ی ئه میر و فهرمانده کانتان بکن ده چنه به هشتی پهروه ردگار تان

بَابُ ذِكْرِ دَلِيلٍ آخَرَ عَلَى أَنَّ الْوَعِيدَ لِلْمُكْتَنِزِ هُوَ لِمَانِعِ الزَّكَاةِ دُونَ مَنْ يُؤَدِّيهَا

۲۲۵۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِذَا أَدَيْتَ زَكَاةَ مَالِكَ، فَقَدْ أَذْهَبْتَ عَنْكَ سَرَّهُ»^(۱).

باسی به لگه یه کی دیکه له سر ئه وهی هه ره شه بو ئه و که سه یه که زهکاتی ماله که ی نادات جگه له وهی ده ی دات

واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده گپه رته وه، پیغمبر ﷺ فهرموویه تی: ئه گهر زه کاتی مال و سامانه که تت دهر کرد، ئه وه بیگومان خراپه که یه له خو ت دوور خستوته وه.

بَابُ بَيِّنَةِ الْإِقَامِ النَّاسِ عَلَى إِيتَاءِ الزَّكَاةِ

۲۲۵۹- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ^(۲).

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) صحیح.

باسی به یعه تدانی خهک به ئیمام له سهر دهرکردنی زهکات

واته: جهریری کوری عه بدولا ﷺ ده لئ: به یعه تم دا به پیغه مبهری خوا ﷺ له سهر نه جامدانی نوێژ و دهرکردنی زهکات و ئاموژگاری و دلسۆزی نواندن بو ههموو مسولمانیک.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ الْهَجْرَةِ إِلَى أَرْضِ الْحَبَشَةِ، إِذِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُقِيمٌ بِمَكَّةَ قَبْلَ هِجْرَتِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ

٢٢٦٠- عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ الْمُخْزُومِيِّ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ بِنْتِ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغْبِرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمَّا نَزَلْنَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ جَاوَزْنَا بِهَا حِينَ جَاءَ النَّجَاشِيُّ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ قَالَتْ: وَكَانَ الَّذِي كَلَّمَهُ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ قَالَ لَهُ: أَيُّهَا الْمَلِكُ كُنَّا قَوْمًا أَهْلَ جَاهِلِيَّةٍ نَعْبُدُ الْأَصْنَامَ، وَنَأْكُلُ الْمَيْتَةَ، وَنَأْتِي الْفَوَاحِشَ، وَنَقْطَعُ الْأَرْحَامَ، وَنُسِيءُ الْجَوَارِ، وَيَأْكُلُ الْقَوِيُّ مِمَّا الضَّعِيفُ، فَكُنَّا عَلَى ذَلِكَ حَتَّى بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْنَا رَسُولًا مِمَّا نَعْرِفُ نَسَبَهُ، وَصِدْقَهُ، وَأَمَانَتَهُ، وَعَفَافَهُ، فَدَعَانَا إِلَى اللَّهِ لِتَوْحِيدِهِ، وَلِنَعْبُدَهُ وَنَخْلَعَ مَا كُنَّا نَعْبُدُ نَحْنُ وَأَبَاؤُنَا مِنْ دُونِهِ مِنَ الْجِبَارَةِ وَالْأَوْثَانِ، وَأَمَرَنَا بِصَدَقِ الْحَدِيثِ، وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ، وَصِلَةِ الرَّجِمِ، وَحُسْنِ الْجَوَارِ، وَالْكَفِّ عَنِ الْمَحَارِمِ وَالِدِمَاءِ، وَنَهَانَا عَنِ الْفَوَاحِشِ، وَقَوْلِ الزُّورِ، وَأَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ، وَقَذْفِ الْمُحْصَنَةِ، وَأَنْ نَعْبُدَ اللَّهَ لَا نُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَأَمَرَنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصِّيَامِ، قَالَتْ: فَعَدَدَ عَلَيْهِ أُمُورَ الْإِسْلَامِ، فَصَدَّقْنَاهُ وَأَمَّنَّا بِهِ، وَاتَّبَعْنَاهُ عَلَى مَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، فَعَبَدْنَا اللَّهَ وَخَدَّاهُ، وَلَمْ نُشْرِكْ بِهِ وَحَرَمْنَا مَا حَرَّمَ عَلَيْهِ، وَأَحْلَلْنَا مَا أَحَلَّ لَنَا، ثُمَّ ذَكَرَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ (١).

باسی روونکردنهوه له باره ی ئه وه ی فه رزبوونی زهکات پیش کوچ کردن بوو بو حبه شه، ئه وه له کاتییدا بوو پیغه مبهر ﷺ نیشته جیی مهککه بوو پیش

کوچ کردن بو مه دینه

واته: ئوممو سه له مه ی کچی نه بو ئومه یه ی کوری موغیره ﷺ ده لئ: کاتی دابه زینه زهوی حبه شه به میوانی ماینه وه تا نه جاشی هات، -دواتر به درێژی باسی فه رمووده که ی کرد- له فه رمووده که دا وتی: ئوممو سه له مه وتی: ئه و که سه ی قسه ی

له گهل کرد جه عفهری کوری نه بو تالیب بوو، پیی وت: نهی پاشا تیمه خه لکینکی نه فام بووین، بته کانمان ده په رست و گزشتی مرداره وه بوومان ده خوارد و داوینپسیمان ده کرد و خراب بووین له گهل هاومال و دراوسیدا، نهوهی به هیز و به توانا بووایه لاوازه کانی ده کرده ژیرده ستهی خوی، تیمه حالان به و شیوه بوو تا خوا پیغه مبه ریکی له خومان بو ناردین په چه لهک و راستگویی و نه مانه تپاریزی و داوینپاکیمان ده ناسی، بانگی کردین بو لای یه کتاپه رستی خوا، وه بیپه رستین و ده سته برداری هه موو نه وانه بین که باو بپیرانمان ده یانپه رست له بهرد و بته کان، وه فه رمانی پیی کردین به راستگویی و نه مانه تپاریزی و په یوه ندی خزمایه تی و چاکبون له گهل دراوسی و ده سته لگرتن له قه ده غه کراوه کان و خوینرشتن، وه ریگری لی کردین له داوینپسی و شایه تی درو و خواردنی مالی هه تیو به ناحق و تومه تبارکردنی ثافه تی داوینپاک، وه خوا بپه رستین و هاوبه شی بو دانه نین وه فه رمانی پیی کردین به نوژ و زه کات و پروژوو، -وتی: نهوهی نیسلام فه رمانی کردبوو بوی ژمارد- تیمه یش به راستمان دانا و پروامان پیی هینا و شوینی که وتین لهوهی له لایه ن خواوه بوی هاتبوو، دواتر خوامان په رست به تاک و تهنها و هاوبه شان بوی دانه نا، نهوه یشی خوا قه ده غه ی کرد له سه رمان به قه ده غه مان دانا، وه نهوه یشی خوا حه لالی کرد به حه لالان دانا، پاشان باسی نهو قسانه ی کرد که مابوو.

جَمَاعُ اَبْوَابِ صَدَقَةِ الْمَوَاشِي مِنَ الْاِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ

بَابُ فَرَضِ صَدَقَةِ الْاِبِلِ وَالْغَنَمِ وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ اَنْ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ اَرَادَ يَقُولِهِ: ﴿حُدْمِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً﴾ (١٠٣) التوبة، بَعْضُ الْاَمْوَالِ لَا كُلَّهَا، اِذِ اسْمُ الْمَالِ قَدْ يَقَعُ عَلَيَّ مَا دُونَ خُمْسٍ مِنَ الْاِبِلِ وَعَلَيَّ مَا دُونَ الْاَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ

٢٢٦١- عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، اَنَّ اَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنه، لَمَّا اسْتُخْلِفَ كَتَبَ لَهُ حِينَ وَجَّهَهُ اِلَى الْبَحْرَيْنِ، فَكَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابُ: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ، وَالَّتِي اَمَرَ اللّٰهُ بِهَا رَسُوْلَهُ فَمَنْ سَأَلَهَا مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ عَلَى وَجْهِهَا فَلْيُعْطِهَا، وَمَنْ سَأَلَهَا فَوْقَهَا فَلَا يُعْطِ فِي اَرْبَعَةٍ وَعَشْرِيْنَ مِنَ الْاِبِلِ، فَمَا دُوْنَهُ الْغَنَمُ، فِي كُلِّ خُمْسٍ شَاةٌ، فَاِذَا بَلَغَتْ خُمْسًا وَعَشْرِيْنَ اِلَى خُمْسٍ وَثَلَاثِيْنَ، فَفِيْهَا بِنْتُ مَخَاضٍ، فَاِنْ لَمْ يَكُنْ فِيْهَا

ابنته مَخَاضٍ، فَإِنْ لُبُونٍ ذَكَرٌ، فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَثَلَاثِينَ إِلَى خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ، فَفِيهَا ابْنَةُ لُبُونٍ، فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى سِتِّينَ، فَفِيهَا حِقَّةٌ طَرُوقَةُ الْجَمَلِ، فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً وَسِتِّينَ إِلَى خَمْسٍ وَسَبْعِينَ، فَفِيهَا جَذَعَةٌ، فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ، فَفِيهَا ابْنَتَا لُبُونٍ، فَإِذَا بَلَغَتْ إِحْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ، فَفِيهَا حِقَّتَانِ طَرُوقَتَا الْجَمَلِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ، فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ ابْنَةُ لُبُونٍ، وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ إِلَّا أَرْبَعَةٌ مِنَ الْإِبِلِ، فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا، فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا مِنَ الْإِبِلِ، فَفِيهَا شَاةٌ، وَصَدَقَةُ الْعَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ، شَاةٌ شَاةٌ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى الْعِشْرِينَ وَالْمِائَةِ إِلَى أَنْ تَبْلُغَ الْمِائَتَيْنِ فَفِيهَا شَاتَانِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى الْمِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ، فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ، فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةُ الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاةً وَاحِدَةً، فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا. ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ^(۱).

کوباسی زهکاتی نازهداری له و شتر و مانگا و مهر و بز.

باسی فهرزبونی زهکاتی مهر و مالیات، وه به لگهش له سهر نهوهی بیگومان خوا ﷺ له فهرمایشته کهیدا: ﴿حَذِّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً ۱۰۳﴾، واته: (نهی موحه ممد ﷺ) صدهقه وه ربگره له مال و سامانیان. مه به سستی به شیک له مال و سامانه که یانه نهک هه مووی، چونکه ناوی مال و سامان به کار ده هینری بۆ که متر له پینج و شتر، وه بۆ که متر له چل مهر

واته: نه نه سی کوری مالیک ﷺ ده گیریتته وه: نه بو به کری صدیق کاتی کرا به خه لیفه، نووسراوهی بۆ کرد کاتی ناردی بۆ یه مهن: به ناوی خوای گه وره و میهره بان، نه مانه فه پزی زه کاتن که پیغه مبهری خوا ﷺ له سهر مسولمانان فه پزی کردووه، وه خوا ﷺ فه رمانی پی کردووه به پیغه مبهره که ی، ههر مسولمانیک داوای لی بکریت به شیوه یه کی ته و او پیویسته زه کاته که ی بدات (به کار به ده سستی مسولمانان) ههر که س زیاد له وه داوای لی بکریت نه وه ده توانی نه بدات، له بیست و چوار و شتر له ههر پینج دانه یه ک به رخیکی می یه ک سال ده کریت به زه کات، نه گهر گه یشت به بیست و پینج هه تا سی و پینج و شتر فه رخه و شتر یکی می یه کساله نه درن، نه گهر و شتر یکی می یه کساله

نه‌بوو، نه‌وه وشترىكى دووساله‌ى نير ده‌دات، نه‌گهر گه‌يشت به‌سى و شه‌ش تا ده‌گاته چل و پينج، وشترىكى مئى دوو ساله‌ ده‌درئى، نه‌گهر گه‌يشته چل و شه‌ش تا شه‌ست، نه‌وه وشترىكى مئى سئيساله‌ نه‌درئى، نه‌گهر گه‌يشت به‌شه‌ست و به‌ك تا هفتا و پينج، نه‌وه وشترىكى مئى چوارساله‌ ده‌درئى، نه‌گهر گه‌يشته هفتا و شه‌ش تا ده‌گاته نه‌وهد، نه‌وه دوو وشترى مئى دووساله‌ ده‌درئى، جا نه‌گهر گه‌يشته نه‌وهد و به‌ك هه‌تا ده‌گاته سهد و بيست و به‌ك، نه‌وه دوو وشترى مئى سئيساله‌ ده‌درئى، جا نه‌گهر زيادى كرد له‌سهر سهد و بيست، نه‌وه له‌هه‌موو چل دانهدا وشترىكى مئى دووساله‌ ده‌درئى، وه له‌هه‌موو په‌نجا دانه‌به‌ك وشترىكى مئى سئيساله‌ ده‌درئى، ههر كه‌سئيش وشترى نه‌بوو جگه له‌چوار دانه نه‌بيت، نه‌وه زه‌كاتى تيدا نيه‌ مه‌گهر خاوه‌نه‌كه‌ى هه‌ز بكات، وه ههر كاتى گه‌يشته پينج سهر مه‌رپك زه‌كاتيه‌تى، وه زه‌كاتى مه‌ر و بزى نه‌گهر گه‌يشت به‌چل دانه هه‌تا ده‌گاته سهد و بيست نه‌وه كاوپرىكى مئى به‌كساله‌ ده‌درئى، نه‌گهر له‌سهد و بيست زياتر بوو تا ده‌گاته دوو سهد نه‌وه دوو كاوپرى مئى به‌ك ساله‌ ده‌درئى، نه‌گهر له‌دوو سهد زياتر بوو تا سئى سهد، سئى سهر زه‌كاتيه‌تى، نه‌گهر له‌سئى سهد سهر زياتر بوو له‌هه‌موو سهد دانه‌به‌ك به‌ك سهر ده‌كاتيه‌تى، نه‌گهر مه‌ر و بزى به‌كئى له‌چل سهر به‌كئى كه‌م بوو نه‌وه زه‌كاتى تيدا نيه‌، مه‌گهر خاوه‌نه‌كه‌ى خوى بيه‌ويت، دواتر درئزه‌ى دا به‌قسه‌كه‌ى.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ صَغَارَ الإِبِلِ وَالغَنَمِ وَكِبَارَهُمَا تَعْدُّ عَلَى مَا لِكِهَا عِنْدَ أَخْذِ السَّاعِي الضَّدَقَةَ مِنْ مَا لِكِهَا

۲۲۶۲- عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ مِنَ الإِبِلِ شَيْءٌ، فَإِذَا كَانَتْ خَمْسَ عَشْرَةَ، فَفِيهَا ثَلَاثَةُ شِيَاهٍ إِلَى عِشْرِينَ»، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ. فَإِذَا كَثُرَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ مِنَ الإِبِلِ شَيْءٌ فَإِذَا كَانَتْ خَمْسًا فَفِيهَا شَاةٌ إِلَى عِشْرٍ، فَإِذَا كَانَتْ عَشْرًا، فَفِيهَا سَاتَانِ إِلَى خَمْسَ عَشْرَةَ، فَإِذَا كَانَتْ خَمْسَ عَشْرَةَ، فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ إِلَى عِشْرِينَ»، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ. فَإِذَا كَثُرَتْ الإِبِلُ، فَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ، وَلَا تُؤْخَذُ هَرِمَةٌ، وَلَا ذَاتُ عَوْرَاءَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْمُصَدِّقُ، وَيَعْدُّ صَغِيرَهَا وَكَبِيرَهَا، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ أَرْبَعِينَ مِنَ الغَنَمِ شَيْءٌ، فَإِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ فَفِيهَا شَاةٌ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٌ، فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَةً، فَفِيهَا سَاتَانِ إِلَى الْمِائَتَيْنِ، فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَةً فَفِيهَا ثَلَاثُ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ، فَإِذَا كَثُرَتْ الغَنَمُ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ، وَلَا

تُوْخِذُ هَرِمَةً وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْمُصَدِّقُ، وَيَعُدُّ صَغِيرَهَا وَكَبِيرَهَا، وَلَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ، وَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ حَشِيَّةَ الصَّدَقَةِ (۱).

باسی به لنگه له سهر ئهوهی و شتر و مهر و مالات له کاتی دهر کردنی زهکات هه مووی له سهر خاوه نه که سی حساب ده کریت، کاتی کۆکه ره وهی زهکات وهریده گرت

واته: عه لی ﷺ ده لی: ییغه مبهری خوا ﷺ فهرموو یه تی: له پینج سهر و شتر که متر بیت زه کاتی ناکه وی، ئه گهر پینج سهر بوو تا ده سهر ئه وه مه پیکتی تیدایه، ئه گهر ده سهر بوو تا یازده سهر ئه وه دوو مه پری تیدایه، وه ئه گهر یازده سهر بوو بو بیست سهر ئه وه سی سهری تیدایه، -دواتر باسی فهرموو ده که ی کرد به در یژی- ئه گهر و شتره کان زیاتر بوون، ئه وه له ههر په نجا دانه یه ک و شتر یکی مینیه ی سیسأل ده در ی به زه کات، ئازهل ی پیر و په ککه وته و کویر و عه بیدار وهر نا گیری، مه گهر کۆکه ره وه ی زه کات خوی مه یلی لی بیت (به قازانجی بزانتیت)، وه گه وره و بچووکیان ده ژمیردریت و حساب ده کری، وه زه کاتی مهر و مالات که متر بیت له چل سهر زه کاتی ناکه ویت، ئه گهر چل سهر بوو سهد و بیست سهر بوو یه ک سهری تیدایه به زه کات، ئه گهر یه ک دانه ی زیاد ی کرد (واته: بووبه سهد و بیست و یه ک سهر) تا دوو سهد سهر ئه وه دوو مه پری تیدایه، ئه گهر یه ک دانه ی زیاد ی کرد (واته: بووبه دوو سهد و یه ک سهر) تا سی سهد، ئه وه سی دانه ی تیدایه، ئه گهر مهر و مالاته که له وه زیاتر بوو ئه وه له هه موو سهد دانه یه ک یه ک دانه ی تیدایه، ئازهل ی پیر و په ککه وته و کویر و عه بیدار وهر نا گیری، مه گهر کۆکه ره وه ی زه کات خوی مه یلی لی بیت، وه گه وره و بچووکیان ده ژمیردریت، هه ره ها ئازهل ی جیا تیکه ل ناکریت و ئازهل ی تیکه لیش جیا ناکریته وه له ترسی زه کاتدان.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَجِبُ، فِيمَا دُونَ خَمْسٍ مِنَ الْإِبِلِ وَلَا فِيمَا دُونَ الْأَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ، فَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اسْمَ الصَّدَقَةِ وَاقِعٌ عَلَى عَشْرِ النُّبُوبِ وَالنَّمَارِ، وَعَلَى زَكَاةِ الْمَنَاضِ مِنَ الْوَرِقِ، وَعَلَى صَدَقَةِ الْمَوَاشِي، إِذِ الْعَامَّةُ تَفَرَّقُ بَيْنَ الزَّكَاةِ وَالصَّدَقَةِ وَالْعَشْرِ، لِجَهْلِهَا بِالْعِلْمِ، فَتَلْتَوَهُمْ أَنَّ اسْمَ الصَّدَقَةِ

إِنَّمَا تَقَعُ عَلَيَّ صَدَقَةُ الْمَوَاشِي دُونَ عَشْرِ الْخُبُوبِ وَالنَّمَارِ، وَتَتَوَهَّمُ أَنَّ الْوَاجِبَ فِي النَّاضِ إِنَّمَا يَقَعُ عَلَيْهِ اسْمُ الرِّكَاءِ، لَا اسْمُ الصَّدَقَةِ، وَالنَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَدْ سَمَى ذَلِكَ صَدَقَةً، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي حَبْرٍ عَلَيَّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَيْسَ فِيمَا دُونَ الْأَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ شَيْءٌ.

۲۲۶۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ دَوْدٍ صَدَقَةً، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةً. وَفِي حَدِيثِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، لَيْسَ فِيمَا دُونَ الْأَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ شَيْءٌ»^(۱).

باسی به لنگه له سهر ئهوهی زهکات له خوار پینج و شترهوه واجب نابی، ههروهها له خوار چل مهر و بزنیشهوه، له گهل به لنگه له سهر ئهوهی ناوی صهدهقه بو دهیهکی دانهویله و بهروبووهمهکانیش به کار هاتوو، ههروهها بو زهکاتی کانزا له زیو که له زهوی دهردههینری، وه بو زهکاتی ئازهلهکانیش، له کاتیکدا خهک جیاوازی دهکات له نیوان زهکات و صهدهقه و دهیهک، له بهر ناشارهزایی به زانستی شهرعی، وا خهیال دهکهن صهدهقه بو ئازهلهکان به کار هاتوو، نهک دانهویله و بهروبووهمهکان، ههروهها وا خهیال دهکهن ئهوهی واجبه له کانزای ژیر زهوی ناوی زهکاتی بو به کارهاتوو نهک ناوی صهدهقه، پیغهمبهر ﷺ ههموو ئهوانهی ناو هیناوه به صهدهقه، ئهبو بهکر دهلی: له فهرمووده کههی عهلی له پیغهمبهروهوه ﷺ: (لَيْسَ فِيمَا دُونَ الْأَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ شَيْءٌ)، واته: مهرومالات چل سهر کهمتر بوو زهکاتی تیدا نییه

واته: ئهبو سه عیدی خودری ﷺ ده گپریتهوه، پیغهمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: له پینج سهر و شتر کهمتر بیت زهکاتی تیدا نییه، وه له ده غل و دان و خورمادا له پینج ویسقی کهمتر زهکاتی ناکهوی (ئهویش به رانه به ۶۵۲ کغم)، وه له فهرمووده کههی عهلیدا هاتوو: مهرومالات چل سهر کهمتر بوو هیچی ناکهویت.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اسْمَ الرِّكَاءِ أَيْضًا وَقَعَ عَلَى صَدَقَةِ الْمَوَاشِي،
إِذِ الصَّدَقَةُ وَالرِّكَاءُ اسْمَانِ لِلْوَاجِبِ فِي الْمَالِ

۲۲۶۴ - عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَا مِنْ صَاحِبِ إِبِلٍ، وَلَا بَقْرٍ، وَلَا غَنَمٍ، لَا يُؤَدِّي زَكَاتَهَا، قَدْ أَمَلَيْتُهُ قَبْلَ بَتَمَامِهِ»^(۱).

باسى به لنگه له سمر نهوهى ناوى زهکات بو صدهقه به کار هاتوو له نازه له کاند، چونکه صدهقه و زهکات دوو ناون بو نهوهى واجبه له مال و سامان

واته: نه بو زهر رضي الله عنه ده گيريتته وه، پينغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رموويه تى: هه ر خاوه ن و شترو مانگا و مه رومالاتيك زه کاتى ده رنه کات، (دانه ر ده لى): پيشتر به ته واوى باس م کرد.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الصَّدَقَةَ إِنَّمَا تَجِبُ فِي الْإِبِلِ وَالْغَنَمِ فِي سِوَايِمَهَا دُونَ غَيْرِهِمَا، ضِدُّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ فِي الْإِبِلِ الْعَوَامِلِ صَدَقَةٌ

۲۲۶۵ - فِي حَبْرِ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ رضي الله عنه: وَصَدَقَهُ الْغَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةً شَاةً، قَدْ أَمَلَيْتُ قَبْلُ^(۲).

باسى به لنگه له سمر نهوهى زهکات ته نها له و شترو و مه رومالاتيك و واجبه ده بت له ده شت بله وه رت نهك تالفیان پت بدريت، به پيچه وانهم و تهى نه و كه سهى وا گومان ده بات له و وشترانه دا زهکات هه يه كه ئيشيان پت ده كرت

واته: وه له فه رمووده كه ي نه بو به كرا رضي الله عنه هاتوو له زه کاتى مه رومالات كه له ده شت ده له وه رين و تالفیان پت نادري نه گه ر چل سه ر بوون تا سه د و بيست، نه وه يه ك مه ريان ده كه ويت، پيشتر نه م فه رمووده م باس کرد.

۲۲۶۶ - عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «فِي كُلِّ إِبِلٍ سَائِمَةٍ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ، لَا يُفْرَقُ إِبِلٌ مِنْ حِسَابِهَا، مَنْ أَعْطَاهَا مُؤْتَجِرًا فَلَهُ أَجْرُهَا، وَمَنْ مَنَعَهَا، فَإِنَّا أَخَذُهَا وَسَطَّرَ إِبِلَهُ عَزْمَةً مِنْ عَزْمَاتِ رَبَّنَا، لَا يَحِلُّ لِأَلٍ مُحَمَّدٍ مِنْهَا شَيْءٌ»^(۳).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(۳) هذا الحديث ضعيف بهذه السياقة، إذ تفرد بهز بن حكيم عن أبيه عن جده بلفظة: (فإننا أخذوها وشرط ماله)، وهو ممن لا يحتمل تفرد في مثل هذا الموضع، وقد نقل البيهقي في السنن الكبرى (۱۰۵۱۴) عن الشافعي قوله: ((لا يثبت أهل العلم بالحديث أن تؤخذ الصدقة وشرط إبل الغال لصدقته، ولو ثبت قلنا به)) ثم إن يضعف به هذا

واته: به هزی کوری چه کیم ده گیریتته وه، له باوکی له باپیره وه ﷺ ده لئ: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو ده یفه رموو: له ههر چل سهر و شتریکدا که له دهشت بله وه پری و شتریک می دووساله ده دری، هیچ جیا ناکریتته وه هه مووی ده ژمیردری، ههر که س زه کاته که ی دا به نییه تی نه وه ی پاداشتی ده ست بکه ویت، نه وه پاداشته که ی ده ست ده که ویت، ههر که سیش زه کاته که ی نه دا نه وه تیمه لئی وه رده گرین، به شیک له ماله که ی مافیکه له مافه کانی په روه ردگارمان، هیچ له وانه چه لال نییه بو خانه واده ی موچه ممه د ﷺ.

۲۲۶۷- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَتَبَ الصَّدَقَةَ، فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَى عَمَّالِهِ حَتَّى قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ. وَقَالَ فِي الْغَنَمِ: «فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ سَائِمَةً وَحَدَّهَا شَاةٌ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ». ثُمَّ ذَكَرَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ ^(۱).

واته: ئیبنو عومر رضی اللہ عنہما ده گیریتته وه، پیغه مبهر ﷺ زه کاتی نووسی، دهرنه چوو بو لای کریکاره کانی (نه وانه ی زه کاتیان وه رده گرت) تا پیغه مبهر ﷺ کوچی دوایی کرد، -دواتر به دریزی باسی فه رموو ده که ی کرد- وه دهر باره ی زه کاتی مه رومالات فه رموو ی: له هه موو چل سهر دا که تنه ا له دهشت ده له وه پری و ئالفی پین نادری یه ک سهری تیدایه تا ده گاته سهد و بیست. پاشان باسی نه وه ی کرد که ما بوو له فه رموو ده که.

بَابُ صَدَقَةِ الْبَقْرِ بِذِكْرِ لَفْظِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۲۶۸- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضی اللہ عنہ، بَعَثَهُ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ، وَأَخْبَرَهُ: «أَنْ يَأْخُذَ مِنَ الْبَقْرِ مِنْ كُلِّ ثَلَاثِينَ بَقْرَةً تَبِيعًا، وَمِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ بَقْرَةً بَقْرَةً مُسِنَّةً، وَمِنْ كُلِّ حَالِمٍ دِينَارًا أَوْ عِدْلَهُ مَعَاوِرَ» ^(۲).

باسی زه کاتی مانگا و ره شه و لآخ، به باسکردنی ده سته واژه یه کی کورت و پوختراو (مُجْمَل) نه ک (مُفَسَّر) روونکراوه

واته: موغازی کوری چه به ل ﷺ ده گیریتته وه، پیغه مبهر ﷺ ناردی بو یه مهن و پینی راگه یاند: له مانگادا له ههر سی دانه یه ک گویره که یه کی یه کساله ی تیر بیت یان می به زه کات

الحديث إعلاله بعدم العمل به، فلم ينقل عن النبي ﷺ ولا عن أحد من الصحابة الغرامة.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

وهربگریټ، وه له هه موو چل دانه یه ك گویره كه یه كی دووساله وهربگریټ، وه له هه موو كه سیكی بالغ دینار ټك یان له بری ئه وه پوښاك به به های دیناره كه وهربگریټ به سه رانه.

۲۲۶۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، كَتَبَ لَهُ كِتَابًا فِيهِ: «وَفِي الْبَقْرِ فِي ثَلَاثِينَ بَقْرَةً تَبِيعُ وَفِي الْأَرْبَعِينَ مُسِنَّةً»^(۱).

واته: عهبدولای کوری ئه بو به کری کوری موحه ممه دی کوری عه مری کوری حه زم ده گپریته وه، له باوکی له باپیری وه رضي الله عنه، پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم نووسراویکی بو نووسی له نووسراوه كه دا هاتبوو: له مانگادا له سی سه ر گویره كه یه كی یه كساله ی نیر بیت، یان می به زه كات وهربگریټ، وه له چل سه ردا گویره كه یه كی دووساله.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفِطَةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا أُوجِبَ الصَّدَقَةَ فِي الْبَقْرِ فِي سِوَائِهَا دُونَ عَوَامِلِهَا

۲۲۷۰- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: «وَفِي الْعَنَمِ وَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ شَاةً شَاةً، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعَةً وَثَلَاثِينَ فَلَيْسَ عَلَيْكَ شَيْءٌ، وَفِي الْأَرْبَعِينَ شَاةً، ثُمَّ لَيْسَ عَلَيْكَ فِيهَا شَيْءٌ حَتَّى تَبْلُغَ عِشْرِينَ وَمِائَةً، فَإِنْ زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ، فَفِيهَا شَاتَانِ إِلَى الْمِائَتَيْنِ، فَإِنْ زَادَتْ عَلَى الْمِائَتَيْنِ شَاةً فِيهَا أَيْ فِيهَا». وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو: أَوْ فِيهَا ثَلَاثٌ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ، ثُمَّ فِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةً، وَفِي الْبَقْرِ فِي ثَلَاثِينَ تَبِيعُ، وَفِي الْأَرْبَعِينَ مُسِنَّةً، وَلَيْسَ عَلَى الْعَوَامِلِ شَيْءٌ، ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ^(۲).

باسی فهرمووده یه ك روونكه ره وهی ئه وه دهسته واژه ناروونه یه كه باسما ن کرد، وه به لگه ش له سه ر ئه وه ی پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم زه کاتی له و مانگایانه دا واجب کرد كه له دهشت ده له وه رین نه ك ئه وانه ی کاریان پت ده كرت

واته: عهلی کوری ئه بو تالیب رضي الله عنه ده گپریته وه، له پیغه مبه ره وه صلى الله عليه وسلم: له زه کاتی مه ر و بز ن له هه موو چل دانه یه ك کاوړیکی می یه كساله ده درئ، ئه گه ر ته نها سی و نو سه ر بوو زه کاتی نییه، وه له چل سه ردا دانه یه ك زه کاته، پاشان دوا ی ئه وه زه کاتت له سه ر نییه تیایدا، تا ده گاته سه د و بیست، ئه گه ر زیاتر بوو له سه د و بیست، ئه وه

(۱) صحیح.

(۲) إسناده حسن.

دوو سهري تيدايه تا ده گاته دوو سهده، نه گهر له دوو سهده سهر زياتر بوو نه وه (له هه موو سهده سهر يک) يه سهري تيدايه، موحه ممه دي کورې عه مر (که يه کيکه له گيږه وه ي نه م فه رمووده يه) وتي: يان سځ دانه ي تيدايه تا ده گاته سځ سهده، پاشان له هه موو سهده دانه يه يه يه سهري تيدايه، وه له مانگادا له ههر سي دانه يه يه گويږه که يه کي يه کسه له ي نير بيت يان مي به زه کات وه ربرگريت، وه له چل سهر دا گويږه که يه کي دوو سه له ي تيدايه، زه کاتي نه وانه نادر يت که کار يان پي ده کړي، پاشان به دريژي باسي فه رمووده که ي کرد.

۲۲۷۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَقُولُ: لَيْسَ عَلَى مَثِيرِ الْأَرْضِ زَكَاةٌ ^(۱).

واته: جابري کورې عه بدولا رضي الله عنه ده لي: نه و نازه له ي نيسي پي ده کړي له نيو زه وي و زار زه کاتي تيدا نيه.

بَابُ اللَّهْيِ عَنِ اخْتِ الْأَبُونِ فِي الصَّدَقَةِ بِغَيْرِ رِضَى صَاحِبِ الْمَاشِيَةِ

۲۲۷۲- عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عَبَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَعَثَهُ سَاعِيًا، فَقَالَ أَبُوهُ: لَا تَخْرُجْ حَتَّى تُحَدِّثَ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَهْدًا، فَلَمَّا أَرَادَ الْخُرُوجَ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «يَا قَيْسُ لَا تَأْتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيَّ رَقَبَتِكَ بِغَيْرِ لَهْ رُغَاءٍ، أَوْ بَقْرَةَ لَهَا حُورًا، أَوْ شَاةَ لَهَا يِعَارًا، وَلَا تَكُنْ كَأَبِي رِغَالٍ»، فَقَالَ سَعْدٌ: وَمَا أَبُو رِغَالٍ؟ قَالَ: مُصَدِّقٌ بَعَثَهُ صَالِحٌ، فَوَجَدَ رَجُلًا بِالطَّائِفِ فِي عَنَمِهِ قَرِيْبَةً مِنَ الْمِائَةِ شِصَاصٍ إِلَّا شَاةً وَاحِدَةً، وَابْنٌ صَغِيرٌ لَا أُمَّ لَهُ، فَلَبَنُ تِلْكَ الشَّاةِ عَيْشُهُ، فَقَالَ صَاحِبُ الْعَنَمِ: مَنْ أَنْتَ؟ فَقَالَ: أَنَا رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَرَحَّبَ قَالَ: هَذِهِ عَنَمِي فَخُذْ أَيْهَا أَحَبَبْتَ، فَنَظَرَ إِلَى الشَّاةِ اللَّبُونِ، فَقَالَ: هَذِهِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: هَذَا الْعُلَامُ كَمَا تَرَى لَيْسَ لَهُ طَعَامٌ وَلَا شَرَابٌ غَيْرُهُمَا، فَقَالَ: إِنْ كُنْتُ تُحِبُّ اللَّبَنَ، فَأَنَا أَحِبُّهُ، فَقَالَ: خُذْ شَاتَيْنِ مَكَانَهَا، فَأَبِي، فَلَمْ يَزَلْ يَزِيدُهُ، وَيَبْدُلُ حَتَّى بَدَّلَ لَهُ خَمْسَ شِيَاهٍ شِصَاصٍ مَكَانَهَا، فَأَبَى عَلَيْهِ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَمَدَ إِلَى قَوْمِهِ فَرَمَاهُ فَقَتَلَهُ، فَقَالَ: مَا يَنْبَغِي لِأَخِي أَنْ يَأْتِيَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِهَذَا الْخَبَرِ أَحَدٌ قَبْلِي، فَأَتَى صَاحِبَ الْعَنَمِ صَالِحًا النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ صَالِحٌ: اللَّهُمَّ الْعَنُ أَبَا رِغَالٍ اللَّهُمَّ الْعَنُ أَبَا رِغَالٍ، فَقَالَ سَعْدُ بْنُ عَبَادَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اعْفُ قَيْسًا مِنَ السَّعَايَةِ ^(۲).

(۱) صحيح موقوفاً.

(۲) إسناده ضعيف.

باسى قەدەغەکردن له وەرگرتنى مەرى شىردەر به زهكات بهبى رازىبوونى خاوەن مەرومالاتەكە

واتە: قەيسى كورى سەعدى كورى عوبادەى ئەنصارى ﷺ دەگىرپتەوه، پىغەمبەرى خوا ﷺ ناردى بۆ كۆكردنەوهى زهكات، باوكى پىنى وت: دەرمەچۆ تا پهياتىك له پىغەمبەرى خوا ﷺ وەرده گريت، كاتى ويستى دەربچىت هات بۆ خزمەت پىغەمبەرى خوا ﷺ، پىغەمبەرى خوا ﷺ پىنى فەرموو: ئەى قەيس له رۆژى دوايدا نەيهيت وشترىك لەسەر گەردنت بىت بيارىنى، يان مانگايەك بهۆرىنى، يان مەرىك بيارىنى، هەروەها وەكوو ئەبو رىغال مەبه، سەعد وتى: ئەبو رىغال چى كرد؟ فەرموو: كۆكەرەوهى زهكات بوو صالح (عليه السلام) ناردى، پياوىكى له تائيف بىنى له نىو مەرومالاتەكەى، نزيكەى سەد مەرى بىنى كەم شىر بوون جگە له دانەبه كيان نەبىت، ئەو پياوه مندالىكى بچووكى هەبوو دايكى نەبوو، شەوان شىرى ئەو مەرى پى دەدا، خاوەنى مەرومالاتەكە وتى: تۆ كىيى؟ وتى: من نىردراوى پىغەمبەرى خوا ﷺ، ئەويش بهخىراتنى كرد و وتى: ئەوه مەرومالاتەكە مە كامەت پى خوش بوو بىبه، ئەويش تەماشای مەرى شىردەرەكەى كرد، وتى: ئەو م دەوى، پياوه كە وتى: ئەو مندالىكى كە دەبىنى هىچ خواردن و خواردنەوهى كى نىبه جگە له شىرى ئەو مەرى نەبىت، وتى: تۆ ئەگەر حەزت له شىره، ئەوه منىش حەزم لىتەتى، وتى: دوو مەرى بىه له جىگا كەى، رازى نەبوو، بەردەوام بۆى زياد دەكرد تا كوردى به پىنج مەرى كە شىريان كەم بوو له جىگای مەرى شىردەرەكە، بەلام هەر رازى نەبوو، كاتى كە ئەوهى بىنى دەستى برد بۆ تىره كەى و تىرىكى لى دا و كوشتى، وتى: ئىنجا وتى: ناىت هىچ كەس پىش من ئەم هەوالە بگەيه نى به پىغەمبەرى خوا ﷺ، دواتر خاوەن مەرومالاتەكە هات بۆ خزمەت پىغەمبەرى خوا ﷺ هەوالى پى دا، صالح وتى: ئەى خوايه: نەفرىن بكە له ئەبو رىغال، ئەى خوايه: نەفرىن بكە له ئەبو رىغال، سەعدى كورى عوبادە وتى: ئەى پىغەمبەرى خوا له قەيس خوش به با نەچىت بۆ كۆكردنەوهى زهكات.

بَابُ الرَّجْرِ عَنْ إِخْرَاجِ الْهَرِمَةِ وَالْمَعِيْبَةِ وَالنَّيْسِ فِي الصَّدَقَةِ بِغَيْرِ مَاشِيَةٍ الْمُصَدَّقِ وَإِبَاحَةِ أَخْذِهِنَّ إِذَا شَاءَ الْمُصَدَّقُ وَأَرَادَ

۲۲۷۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ لَمَّا اسْتُخْلِفَ كَتَبَ لَهُ حِينَ وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ فَكَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي قَرَضَهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى الْمُسْلِمِينَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولُهُ صلى الله عليه وسلم، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: «وَلَا تَخْرُجْ فِي الصَّدَقَةِ هَرِمَةً، وَلَا ذَاتَ عَوَارٍ، وَلَا تَيْسٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْمُصَدَّقُ»^(۱).

باسى سهرزه نشتردن له دهره تانانى حهوانى پير و په ککوهته و کویر و سابرين له دهرکردنى زهکات، بهېت و يستى کوکهره وهى زهکات، وه دروسته وهر بگيريت نه گهر کوکهره وهى زهکات و يستى له سهر بوو

واته: نه نه سى کورى مالیک رضي الله عنه ده گيرېته وه: نه بو به کر کاتې کرا به خه ليفه، نووسراوى بو کرد کاتې ناردى بو يه مهن: به ناوى خواى گه وره و ميه ره بان، نه مانه فه پزى زه کاتن که پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم له سهر مسولمانان فه پزى کردووه، وه خوا صلى الله عليه وسلم فه رمانى پي کردووه به پيغه مبهره کهى صلى الله عليه وسلم، -دواتر به دريژى باسى فه رمووده کهى کرد- وه وتى: نازه لى پير و په ککوهته و کویر و عه بیدار و سابرين وهر ناگيرى، مه گهر کوکهره وهى زه کات خوى مه لى لى بيت.

بَابُ إِبَاحَةِ دَعَاءِ الْإِمَامِ عَلَى مُخْرِجِ مَسْنٍ مَاشِيَتِهِ فِي الصَّدَقَةِ بِأَنْ لَا يُبَارَكَ لَهُ فِي مَاشِيَتِهِ وَدَعَائِهِ لِمُخْرِجِ أَفْضَلِ مَاشِيَتِهِ فِي الصَّدَقَةِ بِأَنْ يُبَارَكَ لَهُ فِي مَالِهِ

۲۲۷۴- عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ بَعَثَ إِلَى رَجُلٍ فَبَعَثَ إِلَيْهِ بِفَصِيلٍ مَخْلُولٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «جَاءَ مُصَدَّقُ اللَّهِ، وَمُصَدَّقُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَبَعَثَ بِفَصِيلٍ مَخْلُولٍ اللَّهُمَّ لَا تُبَارِكْ لَهُ فِيهِ، وَلَا فِي إِبِلِهِ»، فَبَلَغَ ذَلِكَ الرَّجُلَ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَبَعَثَ إِلَيْهِ بِنَاقَةٍ مِنْ حُسْنِهَا وَجَمَالِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ وَفِي إِبِلِهِ»^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

**باسى ريگه دراوه ئىمام بپارىتتهوه و نزا بکات لهوکسهسى ئازهلئىكى لهپولات
دهردهکات به زهکات، بهوهى خوا فهروبهرهکعت نهخاته نيو ئازهلهکانى، وه
بپارىتتهوه بؤ ئهو کهسهسى چاکترینى ئازهلهکانى به زهکات دهردهکات بهوهى
خوا فهروبهرهکعتى تىبخت بؤى**

واته: وائىلى كورى حوجر ﷺ ده گىریتتهوه، پیغه مبهرى ﷺ کۆکه ره وهى زه کاتى نارد بؤ
لاى پياوئىک تهویش وشترىكى لهپولاتى بؤى نارد، پیغه مبهرى خوا ﷺ فهرمووى:
کۆکه ره وهى زه کات له لایهن خوا و له لایهن پیغه مبهرى خواوه ﷺ به وشترىكى
لهپولاته وه هاته وه، خوايه فهروبهرهکعت نهخه يته خوى و وشتره کانیشى، دواتر
هه وال گه يشته ئه و پياوه له وهى که پیغه مبهرى خوا ﷺ پى فهرموو، ئىنجا وشترىكى
نارد له چاکترین و جوانترینى وشتره کانى، پیغه مبهرى خوا ﷺ فهرمووى: خوايه
فهروبهرهکعت بخه يته خوى و وشتره کانیشى.

بَابُ الرَّجْرِ عَنْ أَخْذِ الْمُصَدَّقِ خِيَارَ الْمَالِ بِذِكْرِ حَبْرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۲۷۵- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: «إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَأَدْعُهُمْ أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ أَطَاعُوا لِدَلِّكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ أَطَاعُوا لِدَلِّكَ، فَأَخْبِرْهُمْ إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ، فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ أَطَاعُوا لِدَلِّكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَآتَى دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ؛ فَإِنَّهُ لَيْسَ لَهَا دُونَ اللَّهِ حِجَابٌ»^(۱).

**باسى سه رزه نشترکردن لهوهى کۆکه ره وهى زهکات چاکترینى مال و سامان
به زهکات وه ربگرت، به باسکردنى فهرمووده يه کى کورت و پوختکراو (مُجْمَل)
نهك (مُفَسَّر) روونکراوه**

واته: ئىبنو عباس ﷺ ده لى: پیغه مبهرى خوا ﷺ موغازى كورى جه به لى نارد بؤ
يه مهن فهرمووى: تۆ ده چیت بؤ لای ميلله تىك له خواوه نکتىبه كان، نه گهر چوویت بؤ

لایان بانگیان بکه بۆ نه‌وه‌ی شایه‌تی بدهن به‌وه‌ی هیچ په‌رستراوئیکى به‌حق نییه جگه له خوا، وه موحه‌ممه‌دیش پیغه‌مبه‌ری خوایه، جا نه‌گه‌ر نه‌وان گوپرایه‌لی تویان کرد به‌و شایه‌تنامه، نه‌وه پییان رابگه‌یه‌نه که به‌راستی خوا ﷺ پینج نوئیزی له‌سه‌ریان فه‌پرز کردووه له هه‌موو رۆژ و شه‌وئیکدا، خو نه‌گه‌ر نه‌وان گوپرایه‌لی تویان کرد، نه‌وه پییان رابگه‌یه‌نه که به‌راستی خوا زه‌کاتی له‌سه‌ریان فه‌پرز کردووه له مال و سامانه‌کانیان، له ده‌وله‌مه‌نده‌کانیان وه‌رده‌گیری و ده‌گه‌رینریتته‌وه بۆ هه‌زاره‌کانیان، نه‌گه‌ر نه‌وان گوپرایه‌لییان کردی له‌وه‌دا، ده‌خيله وریا به‌ده‌ست نه‌به‌ی بۆ ماله زۆر چاکه‌کانیان، هه‌روه‌ها له نزای سته‌ملیکراو بترسه، چونکه له نئوان نه‌و و خوا‌دا په‌رده نییه.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفُطَّةِ الْمَجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّمَا زَجَرَ عَنِ اخْتِذَا كَرَائِمِ أَمْوَالٍ مَنْ تَجِبَ عَلَيْهِ الصَّدَقَةُ فِي مَالِهِ إِذَا اخْتَذَ الْمُضْطَقَّ كَرَائِمِ أَمْوَالِهِمْ بِغَيْرِ طَيْبِ أَنْفُسِهِمْ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَبَاحَ اخْتِذَا خِيَارِ أَمْوَالِهِمْ إِذَا طَابَتْ أَنْفُسُهُمْ بِإِعْطَائِهَا، وَدَعَا لِمُعْطِيهَا بِالْبَرَكَاتِ فِي مَالِهِ وَفِي إِيْلِهِ.

۲۲۷۶- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبْرٍ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ فَبَعَثَ بِنَاقَةٍ مِنْ حُسْنِهَا، فَقَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ وَفِي إِيْلِهِ^(۱).

باسمى فه‌رمووده‌یه‌کی ر‌وونکه‌ره‌وه بۆ نه‌و ده‌سته‌واژه ناروونه‌ی که باسم کرد، وه به‌لگه‌ش له‌سه‌ر نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بۆیه سه‌رزه‌نشتی کردووه له وه‌رگرتنی چاکترین مالتی نه‌و که‌سه‌ی زه‌کاتی له‌سه‌ر پی‌ویست ده‌بیت، نه‌گه‌ر کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات به‌بیت پی‌خۆشبوونی خاوه‌نمال چاکترینی ماله‌که‌ی به‌ زه‌کات وه‌رگرت، چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ ریگه‌ی داوه به‌ وه‌رگرتنی چاکترینی ماله‌کانیان نه‌گه‌ر به‌ حمز و ناره‌زووی خۆی ماله‌که‌ی دا، وه نزای خیر و به‌ره‌که‌تی بۆ به‌خشه‌ره‌که کرد له مال و سامان و وشتره‌کانیدا

واته: نه‌بو به‌کر ده‌لی: له فه‌رمووده‌که‌ی وائیلی کوری حوجردا هاتووه: دواتر چاکترین وشتری نارد بۆ پیغه‌مبه‌ر ﷺ، نه‌ویش فه‌رمووی: خوایه فه‌رو به‌ره‌که‌ت بخه‌يته خۆی و وشتره‌کانیشی.

۲۲۷۷- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رضي الله عنه قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مُصَدِّقًا عَلَيَّ بِلِيٍّ وَعُدْرَةَ، وَجَمِيعَ بَنِي سَعْدِ بْنِ هُدَيْمٍ مِنْ قُضَاعَةَ قَالَ: فَصَدَّقْتُهُمْ حَتَّى مَرَرْتُ بِأَحَدِ رَجُلٍ مِنْهُمْ، وَكَانَ مَنْزِلُهُ وَبَلَدُهُ مِنْ أَقْرَبِ مَنَازِلِهِمْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالْمَدِينَةِ قَالَ: فَلَمَّا جَمَعَ لِي مَالَهُ لَمْ أَجِدْ عَلَيْهِ فِيهِ إِلَّا ابْنَةَ مَخَاضٍ قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: أَدَّ ابْنَةُ مَخَاضٍ، فَإِنَّهَا صَدَقْتُكَ، فَقَالَ: ذَلِكَ مَا لَا لَبْنَ فِيهِ، وَلَا ظَهْرَ، وَإِنَّمِ اللَّهُ مَا قَامَ فِي مَالِي رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَلَا رَسُولٌ لَهُ قَبْلَكَ، وَمَا كُنْتُ لِأَقْرِضَ اللَّهَ مِنْ مَالِي مَا لَا لَبْنَ فِيهِ، وَلَا ظَهْرَ، وَلَكِنْ خُذْ هَذِهِ نَاقَةً فَتَيْتَهُ عَظِيمَةً سَمِينَةً فَخُذْهَا، فَقُلْتُ: مَا أَنَا بِأَخِذٍ مَا لَمْ أُؤْمَرْ بِهِ، وَهَذَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، مِنْكَ قَرِيبٌ، فَإِنَّمَا أَنْ تَأْتِيَهُ فَتَعْرِضَ عَلَيْهِ مَا عَرَضْتَ عَلَيَّ، فَافْعَلْ فَإِنْ قَبِلَهُ مِنْكَ قَبْلَهُ، وَإِنْ رَدَّ عَلَيْكَ رَدَّهُ قَالَ: فَإِنِّي فَاعِلٌ فَخَرَجَ مَعِي، وَخَرَجَ بِالنَّاقَةِ الَّتِي عَرَضَ عَلَيَّ حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ لَهُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَتَانِي رَسُولُكَ لِيَأْخُذَ صَدَقَةَ مَالِي، وَإِنَّمِ اللَّهُ مَا قَامَ فِي مَالِي رَسُولِ اللَّهِ، وَلَا رَسُولٌ لَهُ قَطُّ قَبْلَهُ، فَجَمَعْتُ لَهُ مَالِي، فَزَعَمَ أَنَّ مَا عَلَيَّ فِيهِ ابْنَةُ مَخَاضٍ، وَذَلِكَ مَا لَا لَبْنَ فِيهِ، وَلَا ظَهْرَ، وَقَدْ عَرَضْتُ عَلَيْهِ نَاقَةً فَتَيْتَهُ عَظِيمَةً سَمِينَةً لِيَأْخُذَهَا، فَأَبَى عَلَيَّ، وَهِيَ هِيَ ذِهِ قَدْ جِئْتُكَ بِهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَخُذْهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: ذَلِكَ الَّذِي عَلَيَّ، وَإِنْ تَطَوَّعْتَ بِخَيْرٍ، آجَرَكَ اللَّهُ فِيهِ وَقَبِلْنَا مِنْكَ، قَالَ: فَهِيَ هِيَ ذِهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ جِئْتُكَ بِهَا فَخُذْهَا قَالَ: فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِقَبْضِهَا وَدَعَا لَهُ فِي مَالِهِ بِالْبَرَكَةِ ^(۱).

واته: توبه ی کوری که عب رضي الله عنه ده لی: پیغمبره کوری خوا صلى الله عليه وسلم په وانهی کردم بو وه رگرتنی زهکات له (بلی) و (عُدْرَةَ)، (بلی): هوزیکی گه وره یه ده درتته پال به لی کوری عه مر ی کوری ئیکافی کوری قوزاعه) و (عُدْرَةَ) ده درتته پال عوزره ی کوری سه عدی کوری قوزاعه)، وه هموو نه وه کانی سه عدی کوری هودهم له هوزی قوزاعه ن، وتی: زه کاتم لی وه رگرتن تا گه یشتم به پیاوئکیان، ماله که ی ولادیکه ی نزیکترینی شوینه کان بوو له پیغمبره کوری خوا صلى الله عليه وسلم و شاری مه دینه وه، وتی: کاتی ماله که ی کو کرده وه بوم هیچم نه بینیه وه بیدات به زهکات جگه له فهرخه و شتریکمی میی یه کساله نه بیت، وتی: پیتم وت: بیگومان نه وه زهکاتی تویه، وتی: نه وه هیچ شیر ی نیبه و بو سواریش ناشیت، سویند به خوا پیش تو نه پیغمبره کوری خوا صلى الله عليه وسلم به مه هه ستاوه نه نیردراوه که ی، منیش هه رگیز شتیک به قهرز نادم به خوا نه شیر ی بیت و نه بو سوار ی بشیت، به لکوو نه و وشتره گه وره و قه له وه ببه، وتم: من شتیک نابهم که فرمانم پی نه کراوه بیبهم، نه وه

پینگه مبهری خواجه علیه السلام لیته وه نزیکه، نه گهر ده ته وی بجو بو لای نه وه ی بو بخه ره روو وه کوو چوون بو من خسته روو، نه گهر لیتی وه رگرت نه وه وه ریده گری، نه گهر وه ریشی نه گرت ره تی ده کاته وه، وتی: من نه وه ده که م له گه لم هات، نه و وشتره ی له گه ل خوی هینا که خسته بو یه روو بوم تا گه یشتینه خزمهت پینگه مبهری خواجه علیه السلام، پیی وت: نه ی پینگه مبهری خوا، نیردراوه که ت هات بو لام بو نه وه ی زه کاتی ماله که م وه ربگری، سویند به خوا پیش نه و نه پینگه مبهری خوا علیه السلام به مه هه ستاوه نه نیردراوی، ماله که م بو ی کو کرده وه، پیی وا بوو نه وه ی له سهرم پیوسته بیده م فخره وشتریکی میی یه کساله یه، نه ویش نه شیر ی هه یه و نه بو سواری ده شیت، من وشتریکی گه وره ی قه له وم بو ی خسته روو بو نه وه ی بیات، پازی نه بوو، نه ویش نه م وشتره یه بو تم هینا وه نه ی پینگه مبهری خوا لیمی وه ربگره، پینگه مبهری خوا علیه السلام فهرمووی: نه وه یانت له سهر واجبه نه گهر زیاتریش بدهیت نه و خوی گه وره له سهر ی پاداشتت ده داته وه و تیمه ش لیتی وه رده گرین، وتی: نه وه یه هیناومه نه ی پینگه مبهری خوا لیمی وه ربگره، وتی: پینگه مبهری خوا علیه السلام فهرمانی کرد لئی وه ربگری و نرای فهر بوه ره که تی کرد بو ماله که ی.

۲۲۷۸- عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ عُمَارَةَ بْنَ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ: فَضَرَبَ الدَّهْرُ مَنْ ضَرَبَهُ حَتَّى إِذَا كَانَتْ وَايَةُ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رضي الله عنه، وَأَمَرَ مَرْوَانَ بْنَ الْحَكَمِ عَلَى الْمَدِينَةِ، بَعَثَنِي مُصَدِّقًا عَلَى بَلِيٍّ وَعُذْرَةَ، وَجَمِيعِ بَنِي سَعْدِ بْنِ هُدَيْمٍ مِنْ قُضَاعَةَ قَالَ: فَمَرَرْتُ بِذَلِكَ الرَّجُلِ، وَهُوَ شَيْخٌ كَبِيرٌ فِي مَالِهِ فَصَدَّقْتُهُ بِثَلَاثِينَ حِقَّةً فِيهَا فَحْلُهَا عَلَى أَلْفِ بَعِيرٍ وَخَمْسِمِائَةِ بَعِيرٍ. قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: فَنَحْنُ نَرَى أَنَّ عُمَارَةَ لَمْ يَأْخُذْ مَعَهَا فَحْلُهَا إِلَّا وَهِيَ سَنَةٌ إِذَا بَلَغَتْ صَدَقَةَ الرَّجُلِ ثَلَاثِينَ حِقَّةً صَمَّ إِلَيْهَا فَحْلُهَا^(۱).

واته: یه حیای کوری عه بدولای کوری عه بدوره حمان ده گپریتته وه، عوماره ی کوری عه مری کوری حه زم ده لئی: سأل هات و پوی تا سه رده می ده سه لاتنی موعاویه ی کوری نه بو سوفیان هات رضي الله عنه، وه مه روانی کوری حه که م که ده سه لاتداری مه دینه بوو، رایسپاردم زه کاتی (بلی) و (عذرة) وه هه موو نه وه کانی سه عدی کوری هوده می له

قوزاعه کو بکه مه وه، وتی: تیپه ریم به لای ئه و پیاوه دا، (که چاکترین و شتری به زه کات دا به پیغه مبه ر ﷺ، ئه ویش نزای بو کرد خوا فه روه به ره که ت بخته نیو ماله که یه وه) پیاوئکی گه وره ی به سالآچوو بوو زه کاتی ماله که ی بریتی بوو له سی و شتری میی سیسآله نیرینه که یشی له گه لدا بوو، له کوی هزار و پینج سه د و شتر.

ئینو ئیسحاق وتی: ئیمه پیمان وایه عوماره نیرینه که ی له گه ل خوی نه ده هینا مه گه ر سالتیک بووایه، ئه گه ر زه کاتی که سینک له سالتیکدا بگه یشتایه ته سی و شتری میی سیسآله ئه وه به رانه که ی له گه لدا وهرده گرت.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ الْجَمْعِ بَيْنَ الْمُتَّفَرِّقِ وَالْمُتَّجِمِعِ بَيْنَ السَّوَائِمِ خِيْفَةَ الصَّدَقَةِ وَتَرَاجُعِ الْخَلِيطَيْنِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَةِ فِيمَا أَخَذَ الْمَصْدَقُ مَا شِئْتَهُمَا جَمِيعًا، وَالِدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْخَلِيطَيْنِ فِي الْمَاشِيَةِ فِيمَا يَجِبُ عَلَيْهِمَا مِنَ الصَّدَقَةِ كَالْمَالِكِ الْوَاحِدِ، إِذْ لَوْ كَانَا خَلِيطَيْنِ كَالْمَالِكَيْنِ إِذَا لَمْ يَكُونَا خَلِيطَيْنِ لَمْ يَكُنْ لِوَاحِدٍ مِنْهُمَا أَنْ يَرْجِعَ عَلَى صَاحِبِهِ بِشَيْءٍ مِمَّا أَخَذَ مِنْهُ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْخَلِيطَيْنِ قَدْ يَكُونَانِ وَإِنْ عَرَفَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مَا شِئْتَهُ مِنَ مَاشِيَةِ خَلِيطِهِ، كَانَتْ الْمَاشِيَةُ بَيْنَهُمَا مُشْتَرَكَةً، فَمَا أَخَذَ الْمَصْدَقُ مِنْ مَاشِيَتِهِمَا مِنَ الصَّدَقَةِ فَمِنْ مَالِهِمَا أَخَذَهَا كَشِرْكَتِهِمَا فِي أَضْلِ الْمَالِ، وَلَا مَعْنَى لِرُجُوعِ أَحَدِهِمَا عَلَى صَاحِبِهِ، إِذْ مَا أَخَذَ الْمَصْدَقُ فَمِنْ مَالِهِمَا جَمِيعًا أَخَذَهُ، لَا مِنْ مَالِ أَحَدِهِمَا قَالَ اللَّهُ ﷻ فِي قِصَّةِ دَاوُدَ وَدَخُولِ الْخُضَمَيْنِ عَلَيْهِ: قَالَ أَحَدُهُمَا: ﴿إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْمَةً﴾ (٢٣) ص، إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَإِنْ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ (٢٤) ص، فَأَوْقَعَ اسْمَ الْخَلِيطَيْنِ عَلَى الْخُضَمَيْنِ، وَلَمْ يَذْكَرْ أَحَدَ الْخُضَمَيْنِ فِي الدَّعْوَى أَنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُدْعِي قَبْلَهُ شَرِكَةٌ فِي الْعَتَمِ، إِنَّمَا ادَّعَى أَنْ لَهُ نَعْمَةٌ وَاحِدَةٌ وَلِصَاحِبِهِ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ

٢٣٧٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصَّدِيقَ، لَمَّا اسْتُخْلِفَ كَتَبَ لَهُ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولَهُ، فَذَكَرُوا الْحَدِيثَ، وَقَالُوا: لَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَّفَرِّقٍ، وَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ حَسْبَةَ الصَّدَقَةِ، وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ، فَهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَةِ^(١).

باسى سهرزه نشتکردن له کۆکردنه وهى ئاژه لى جيا و جياکردنه وهى ئاژه لى تیکه ل له ترسى ئه وهى زهکات نه دات، ههروهها ئه و دووانه ي که ئاژه لىان تیکه له زهکاته که له نيوانىندا به يه کسانى دابهش ده کم ن له وهى کۆکه ره وهى زهکات له ئاژه له کانىان بردوو يه تى، وه به لگه ش له سر ئه وهى ئاژه لى تیکه لکراو له لایه ن دوو که سه وه وه ک مالى يه ک که س ته ماشا ده کرىت له وه رگرتنى زهکات، چونکه ئه گه ر ئاژه لى تیکه لکراو وه کوو مالى دوو که س ته ماشا بکرايه، ئه وه ئه وهى دیکه يان کاتى يه کىک له ئاژه له کانى کۆکه ره وهى زهکات ده بيات مافى ئه وهى نه بوو به شه که ي خوى له هاوه له که ي وه ربگرىت، جا کۆکه ره وهى زهکات له ئاژه لى هه ر کامه يان زهکات بيات ئه وه له مالى هه ردوو کيانى بردوو ئه گه رچى هه ردوو کيان مالى خويان بناسنه وه، له گه ل به لگه له سر ئه وهى ئاژه لى تیکه لکراو زهکاتى له سر هه ردوو کيانه، ئه گه رچى هه ريه که و ئاژه له کانى خوى بناسيته وه له ئاژه لى هاوړيه که ي، ئاژه له کان له نيوان هه ردوو کياندا هاوبه شه، جا کۆکه ره وهى زهکات چه ن دانه له ئاژه له کانىان بيات وه کوو زهکات ئه وه هه ردوو کيان تيايدا به شدارن، جا ئه گه ر کۆکه ره وهى زهکات، زهکاتى له مالى هه ردوو کيان ده ره ئينا، نابى يه کىکيان ده سته بردارى هاوړيه که ي بىت، چونکه کۆکه ره وهى زهکات له مالى هه ردوو کيان زهکاتى ده ره ئينا وه نه ک له مالى يه کىکيان، خوا ﷺ له سه رگوزه شته ي داوودو (عليه السلام) هاتنه ژوو ره وهى دوو پياوه ناکۆکه که بو لاي، به يه کىکيانى فه رموو: ﴿إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجْمَةً ۖ﴾ (۲۳) تا فه رموو ده که ي: ﴿وَإِنْ كَثُرَ مِنْ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ (۲۴)، جا ناوى تیکه لکردنى مالى به سر هه ردوو دژيه که که دا سه پاندوو، يه کىک له و دووانه که ناکۆک بوون له سکا لاکه يدا باسى ئه وهى نه کرد پيشتر له نيوانىندا شه ريكى هه بووه له مه رومالاته که دا، به لکوو ته نها باسى ئه وهى کرد ئه و يه ک مه رى هه يه هاوه له که يشى نه وه د و نۆ

واته: ئه نه سى کوړى مالیک ﷺ ده گىر يته وه: ئه بو به کرى صيدىق ﷺ کاتى کرا به خه ليفه، نووسراوى بو کرد: به ناوى خواى گه وره و ميه ره بان، ئه مانه فه رزى زه کاتن که پيغه مبه رى خوا ﷺ له سه ر مسو لمانان فه رزى کردوو، وه خوا ﷺ فه رمانى بى کردوو به پيغه مبه ره که ي، -دواتر باسى فه رموو ده که ي کرد- وتى: وه ئاژه لى جيا

تیکه ل ناکریت و نازه لی تیکه لیش جیا ناکریته وه له ترسی زه کاتدان، ههر زه کاتن
 وهرگیرا له دوو کهس نازه له کانیا ن تیکه لن، نه وه دابه شی ده کهن له نتوان خویندا
 به یه کسانن (واته: به گویره ی ژماره ی نازه له کان).

بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْجَلْبِ عِنْدَ اخْتِاطِ الصَّدَقَةِ مِنَ الْمَوَاشِي، وَالْأَمْرِ بِأَخْذِ صَدَقَةِ الْمَوَاشِي فِي دِيَارِ مَالِكِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يُؤْمَرُوا بِجَلْبِ الْمَوَاشِي إِلَى السَّاعِي لِأَخْذِ صَدَقَتَهُمَا

۲۲۸۰- عَنْ عَمْرِو بْنِ شَعْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم عَامَ الْفَتْحِ،
 وَهُوَ يَقُولُ: «أَيُّهَا النَّاسُ مَا كَانَ مِنْ حِلْفٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَإِنَّ الْإِسْلَامَ لَمْ يَزِدْهُ إِلَّا شِدَّةً، وَلَا حِلْفَ
 فِي الْإِسْلَامِ، الْمُسْلِمُونَ يَدُّ عَلَى مَنْ سَوَاهُمْ يُجِيرُ عَلَيْهِمْ أَذْنَاهُمْ، وَيُرْدُّ عَلَيْهِمْ أَفْصَاهُمْ، وَيُرْدُّ
 سَرَايَاهُمْ، عَلَى قَعْدِهِمْ لَا يُقْتَلُ مُؤْمِنٌ بِكَافِرٍ، دِيَّةُ الْكَافِرِ نِصْفُ دِيَّةِ الْمُؤْمِنِ، لَا جَلْبَ وَلَا جَنْبَ،
 وَلَا تُؤْخَذُ صَدَقَاتُهُمْ إِلَّا فِي دِيَارِهِمْ». قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَكْتُبُ عَنْكَ مَا سَمِعْتُ قَالَ: «نَعَمْ»،
 قُلْتُ: فِي الْعَضْبِ وَالرِّضَى؟ قَالَ: «نَعَمْ، فَإِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِي أَنْ أَقُولَ فِي ذَلِكَ إِلَّا حَقًّا»^(۱).

باسن قهده غه کاردن له (الجلب) له کاتن وهرگرتنن زه کاتن مهرومالات،
 وه فهرمانکردن به وهرگرتنن زه کاتن مهرومالات له جیگای خاوه نه که ی،
 به بت نه وه ی فهرمانیان پت بکریت به هینانن مهرومالاته کانیا ن بو لای
 کۆکه ره وه ی زه کاتن تا زه کاتنه که یان لت وهرگرتن

واته: عه مر ی کور ی شو عه یب ده گنریته وه له باوکیه وه له باپیره وه رضي الله عنه وتی: له
 سالی نازادکردنی مه کهه گویم له پیغه مبه ر رضي الله عنه بوو ده یفه رموو: ههر هاوپه یانییه ک
 له سه رده می نه فامی کراوه، (وه ک به هیزکردنی په یوه نندی خزما یه تی و کاری چاک
 و برایه تی، جگه له هاوپه یانی له سه ر کوشتنی یه کدی و سه تمکردن) نه وه نایینی
 نیسلام به هیزتر و پته وتر ی کردوو، وه ه یچ هاوپه یانییه ک له نیسلامدا نییه، مسولمانان
 یه کده ستن به رانبه ر غه یری خو یان، لاوازترینیان له پیدانی نه مان وه کوو به رزترینیان
 وایه، (واته: چی پیاوکی ناسایی نه مان بدات چی پیاوکی به ناوبانگ نه مان بدات

وه کوو یه که)، وه ئه وانه یشی له نیو سوپادا له پشته وه ی مسولمانان پشتیوانیان ده که نه ده بی له ده سته که وت به شیان بدری، پروادار به بیباوه ر ناکوژرتته وه، خوئنبایی بیباوه ر نیوه ی خوئنبایی پرواداره، نه (جَلَبْ) و نه (جَنَبْ) له ئیسلامدا دروست نییه، زه کاتی پرواداران وه رناگیریت له ولاتی خویناندا نه بیت، وتم: ئه ی پیغه مبهری خوا ئه وه ی گویم لی بوو که فهرمووت بینووسمه وه، فهرمووی: به لی، وتم: له کاتی توپه یی و ئاساییشدا؟ فهرمووی: به لی، به راستی نابیت من قسه بکه م جگه له حه ق نه بیت.

(پروونکردنه وه): (الْجَلَبْ) واته: با کوکه ره وه ی زه کات له جیگاهه ک دانه نیشیت و خه لکیش ئاژه لی زه کات بهینن بوی، به لکوو با خو ی بچیت بو لایان، بو ئه وه ی خاوه نئاژه له کان تووشی نارچه ته ی نه بن، وه (الْجَنَبْ) واته: با خاوه نمال ئاژه له کانی دوور نه خاته وه به جوړی قورس بیت له سه ر کوکه ره وه ی زه کات بگات پییان).

بَابُ أَخْذِ الْغَنَمِ وَالذَّرَاهِمِ فِيمَا بَيْنَ أَسْنَانِ الْإِبِلِ الَّتِي يَجِبُ فِيهَا الصَّدَقَةُ إِذَا لَمْ يُوَجَدْ السِّنُّ الْوَاجِبَةُ فِي الْإِبِلِ، وَالْبَيَانَ صِدْقٌ قَوْلٌ مَنْ زَعَمَ أَنَّ بَيْنَ السَّنَيْنِ قَدْرَ قِيَمَةِ مَا بَيْنَهُمَا، وَهَذَا الْقَوْلُ إِغْمَالٌ مِنْ قَائِلِهِ، أَوْ هُوَ خِلَافٌ سُنَّةِ النَّبِيِّ ﷺ وَكُلُّ قَوْلٍ خِلَافٌ سُنَّتِهِ فَمَرْذُودٌ غَيْرٌ مَقْبُولٌ

۲۲۸۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ كَتَبَ لَهُ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولُهُ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالُوا: فِي الْحَدِيثِ مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْجَدْعَةِ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَدْعَةٌ، وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ، وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتَيْنِ إِذَا اسْتَيْسَرَتَا أَوْ عَشْرِينَ دِرْهَمًا، وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ حِقَّةٌ، وَعِنْدَهُ جَدْعَةٌ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْجَدْعَةُ، وَيُعْطِيهِ الْمُصَدَّقُ عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ الْحِقَّةَ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ إِلَّا ابْنَةُ لَبُونٍ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ ابْنَةُ لَبُونٍ، وَيُعْطَى مَعَهَا شَاتَيْنِ أَوْ عَشْرِينَ دِرْهَمًا، وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ ابْنَةَ لَبُونٍ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ، وَيُعْطِيهِ مَعَهَا الْمُصَدَّقُ عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ، وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ ابْنَةَ لَبُونٍ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ، وَعِنْدَهُ مَخَاضٌ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ ابْنَةُ مَخَاضٍ، وَيُعْطَى مَعَهَا عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ، وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ ابْنَةَ مَخَاضٍ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ، وَعِنْدَهُ ابْنَةُ لَبُونٍ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ ابْنَةُ

لُبُونٍ، وَيُعْطِيهِ الْمَصْدُقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ سَاتِينَ، فَمَنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ ابْنَةٌ مَخَاضٍ عَلَى وَجْهِهَا، وَعِنْدَهُ ابْنٌ لُبُونٍ ذَكَرَ فَإِنَّهُ يُقْبَلُ مِنْهُ، وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ^(۱).

باسی وهرگرتنی مهر و پاره و هکوو باقی له نیوان تمهنی و شترهکان که واجب ده بیت له زهکاتدا، نهگر و شتری دیاریکراو به پیتی تمهن به رده ست نه بوو لای خاوه نمال، وه روونکردنه وه دژی و تهی نه و که سهی وا گومان ده بات نیوان دوو سهر که تمهنیان جیاوازه قیمه تی زیاده که هی تمهنی دهر دت نه ک مهر و شتی دیکه، نه م و تهیه له بیتاگاییه وه یه له لایهن خاوه نه که هی، یان پیچه وانهی سوننه تی پیغه مبه ره ﷺ، وه هر و تهیه ک پیچه وانهی سوننه تی پیغه مبه ر ﷺ بیت نه وه ره تکر او یه و وهر نه گیر او ه

واته: نه نه سی کوری مالیک ﷺ ده گیر یته وه: نه بو به کری صدیق (کاتی کرا به خه لیفه)، نووسراوی بو کرد: به ناوی خوی گوره و میهره بان، نه مانه فه رزی زه کاتن که پیغه مبه ری خوا ﷺ له سهر مسولمانان فه رزی کردووه، وه خوا ﷺ فه رمانی پی کردووه به پیغه مبه ره که ی، -دواتر باسی فه رمووده که ی کرد- وتیان: له فه رمووده که دا هاتووه: وه هر که س زه کاتی و شتریکی می چوارساله ی له سهر بوو، به لام نه و و شتره ی له لا ده ست نه ده که وت، و شتریکی می سیساله ی له لا هه بوو، نه وه لئی وهر ده گیری، له گه ل نه و و شتره دا دوو به رخی یه کساله ش به زه کات ده دات نه گه ره له به رده ستی بوو، یان بیست دره م، هر که سیش زه کاتی و شتریکی می سیساله ی له سهر پیویست بوو، به لام نه و و شتره ی له لا نه بوو، له به رانه ردا و شتریکی می چوارساله ی له لا بوو، نه وه لئی وهر ده گیری و نه و که سه ی وهر یگرتووه بیست دره م یان دوو به رخی یه کساله ی پی ده دات، وه هر که س زه کاتی و شتریکی می دووساله ی له سهر پیویست بوو، نه و و شتره ی له لا نه بوو جگه له و شتریکی می سیساله نه بیت، نه وه لئی وهر ده گیری له گه ل نه وه شدا کۆکه ره وه ی زه کات بیست دره م یان دوو به رخی می یه کساله ی پی ده دات، هر که سیش زه کاتی و شتریکی می دووساله ی له سهر پیویست بوو، به لام هیچی له لا نه بوو جگه له فه رخه و شتریکی می یه کساله،

نه وه لتي وهرده گيرئ، وه نهو كه سه ي زه كاته كه ي وهرگرتووه بيست درهه م يان دوو بهرخی مټي يه كسآله دهدات، وه ههر كه س زه كاتي وشترئكي مټي يه كسآله ي له سه ر پټويست بوو، به لام هيچي له لا نه بوو جگه له وشترئكي مټي دوو سآله، نه وه لتي وهرده گيرئ و كو كه ره وه ي زه كاتيش بيست درهه م يان دوو بهرخی مټي يه كسآله ي يټ دهدات، وه ههر كه س وشترئكي مټي يه كسآله ي له لا نه بوو، وه وشترئكي نيري دوو سآله ي له لا بوو، نه وه لتي وهرده گيرئ و هيچي له گه لدا يټ نادرټته وه.

بَابُ الْأَمْرِ بِسِمَةِ إِبْلِ الصَّدَقَةِ إِذَا قُبِضَتْ فِي الصَّدَقَةِ لِيَعْرِفَ الْوَالِي وَالرَّعِيَّةُ إِبِلَ الصَّدَقَةِ مِنْ غَيْرِهَا لِيُقَسِّمَهَا عَلَى أَهْلِ سَهْمَانِ الصَّدَقَةِ دُونَ غَيْرِهَا، إِنْ صَحَّ الْخَبْرُ

۲۲۸۲- عَنْ عِكْرَاشِ بْنِ دُوَيْبٍ رضي الله عنه قَالَ: بَعَثَنِي بَنُو مُرَّةَ بْنِ عَبِيدٍ بِصَدَقَاتِ أَمْوَالِهِمْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ الْمَدِينَةَ، فَوَجَدْتُهُ جَالِسًا بَيْنَ الْمُهَاجِرِينَ، وَالْأَنْصَارِ، فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ بِإِبِلٍ كَانَتْهَا عُدُوقُ الْأَرْطَاءِ، فَقَالَ: مَنْ الرَّجُلِ؟ فَقُلْتُ: عِكْرَاشُ بْنُ دُوَيْبٍ قَالَ: ارْفَعْ فِي النَّسَبِ، قُلْتُ: ابْنُ حَرْقُوصِ بْنِ خَوْرَةَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ النَّزَالِ بْنِ مُرَّةَ بْنِ عَبِيدٍ، وَهَذِهِ صَدَقَاتُ بَنِي مُرَّةَ بْنِ عَبِيدٍ قَالَ: فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، ثُمَّ قَالَ: «هَذِهِ إِبِلُ قَوْمِي، هَذِهِ صَدَقَاتُ قَوْمِي، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا أَنْ تُوسَمَ بِمَيْسَمِ إِبِلِ الصَّدَقَةِ، وَتُصَمَّ إِلَيْهَا، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي، فَأَنْطَلَقَ بِي إِلَى بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ»^(۱).

باسي فهرمانکردن به نيشانه کردن يان ديار يکردني وشترئ زهکات نه گهر به زهکات وهر گيرا، بو نه وه ي فهرمانره وا و خه لکه که ي وشترئ زهکات بنا سئنه وه له غه يري وشترئ زهکات، وه بو نه وه ي دابه شئ بکات به سه ر نه وانه ي پشکيان بو هه يه جگه له وانه ي که پشکيان بو نييه، نه گهر فهرمووده که ته واو بئ

واته: عيکراشي کورئ زونه يب رضي الله عنه ده لي: نه وه کاني مور ه ي کورئ عوبه يد زه کاتي مال و سامانه کانيان به مندا نارد بو پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم، منيش له مه دينه چومه خزمه تي بينيم دانيشتبوو له نيوان موهاجير و نه نصاره کاندا، به کومه له وشترئکه وه هاتمه خزمه تي ههر وه کوو ريشه ي درهخت سوور و جوان بوون، فهرمووي: نه وه پياوه کييه؟ وتم: عيکراشي کورئ زونه يب، فهرمووي: باسي ره چه له کي خوت بکه،

وتم: کورپی چه پرقوصی کورپی خه وره ی کورپی عه مری کورپی نه زالی کورپی مورپی کورپی عوبه ید، نه مهش زه کاتی نه وه کانی مورپی کورپی عوبه یده، وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ بزه یه کی پیکه نینی کرد، پاشان فهرمووی: نه وه وشتری که سوکاره که ی منه، نه وه زه کاتی که سوکاره که ی منه، پاشان فهرمانی کرد وشتری زه کات به ناسن دیاری بکری (واته: داخ بکری) و بخریته نیو وشتره کانی دیکه، پاشان ده ستمی گرت و بردمی بو مالی ئومو سه له مه، دواتر باسی فهرمووده که ی کرد.

بَابُ سِمَةِ غَنَمِ الصَّدَقَةِ إِذَا قَبِضَتْ

۲۲۸۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه يَقُولُ: حِينَ وَلَدَتْ أُمِّي انْطَلَقْتُ بِالصَّبِيِّ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم لِيُحَنِّكَهُ، فَإِذَا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فِي مَرْبِدٍ لَهُ، يَسِمُ غَنَمًا، قَالَ شُعْبَةُ: أَكْثَرُ عِلْمِي أَنَّهُ قَالَ: فِي آذَانِهَا^(۱).

باسی دیاری کردنی (واته: داخ کردنی) مهری زهکات کاتی وهرده گیرنی

واته: نه نه سی کورپی مالیک رضي الله عنه ده لی: کاتی دایکم مندالی بو، منداله که م برد بو خزمهت پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم بو نه وه ی گوشی بکات، پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له نیو په چای مهردا بوو نه وه مه پرانه ی دیاری ده کرد (که هی زه کات بوون له فه تحی مه ککه بوی هاتبوو). شو عبه وتی: ینم وایه نه نه س وتی: گویانی دیاری ده کرد (واته: داخ ده کرد بو نه وه ی بناسرینه وه).

بَابُ إِسْقَاطِ الصَّدَقَةِ - صَدَقَةِ الْمَالِ عَنِ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ - بِذِكْرِ لَفْظٍ مُخْتَصِرٍ غَيْرِ مُسْتَقْبَلٍ فِي الرَّقِيقِ خَاصَّةً

۲۲۸۴- عَنْ عَاصِمِ بْنِ صَمْرَةَ، عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «قَدْ عَفَوْتُ لَكُمْ عَنِ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ، فَأَدُّوا زَكَاةَ الْأَمْوَالِ مِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ دِرْهَمًا». قَالَ: وَقَالَ عَلِيٌّ: فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ دِينَارًا، وَفِي كُلِّ عَشْرِينَ دِينَارًا نِصْفَ دِينَارٍ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) إسناده حسن.

باسى ھەلگرتنى زهکاتى ئەسپ و كۆيله به باسکردنى دەستەواژەيەكى کورتکراوه نەك شیکراوه بەتایبەت لە كۆیلەدا

واتە: عاصمی کوری زەمپە دەگێریتەو، لە عەلییەو  ، ییغەمبەر   فەرموویەتی: ییگومان لیتان خۆش بووم لە دەرکردنی زەکاتی ئەسپ و کۆیلە، بەلکۆو زەکاتی مالم و سامانە کانتان دەرەبکەن لە ھەموو چل دەرھەمیکدا، وتی: عەلی وتی: لە ھەموو چل دیناریکدا، وە لە ھەموو بیست دیناریک نیو دینار زەکات دەدریت.

۲۲۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ   يَرْفَعُهُ: لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ، وَلَا فَرَسِهِ صَدَقَةٌ^(۱).

واتە: ئەبو ھورەیرە   پەفەعی کردوو: زەکات لەسەر مسولمان نییە نە لە کۆیلە و نە لە ئەسپە کەیدا.

۲۲۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ  ، يَرْفَعُهُ، لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ، وَلَا عَبْدِهِ صَدَقَةٌ^(۲).

واتە: ئەبو ھورەیرە   پەفەعی کردوو: زەکات لەسەر مسولمان نییە نە لە ئەسپە کەیدا و نە لە کۆیلە کەیدا.

۲۲۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ  ، وَلَمْ يَرْفَعُهُ يَزِيدُ قَالَ: لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ، وَلَا عَبْدِهِ صَدَقَةٌ^(۳).

واتە: لە ئەبو ھورەیرەو  ، بەزید (کە یەکیکە لە گێرەووی ئەم فەرموودەيە) پەفەعی نە کردوو: زەکات لەسەر مسولمان نییە نە لە ئەسپە کەیدا و نە لە کۆیلە کەیدا.

بَابُ ذِكْرِ الذَّبْرِ الْمَسْتَقْصِي لِلْفِطَةِ الْمُخْتَصِرَةِ الَّتِي ذَكَرْتُهَا فِي صَدَقَةِ الرَّقِيقِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ النَّبِيَّ   إِنَّمَا عَفَا عَنِ الصَّدَقَةِ فِي الرَّقِيقِ صَدَقَةَ الْأَمْوَالِ دُونَ صَدَقَةِ الْفِطْرِ

۲۲۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ   قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ  : «لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ، وَلَا فَرَسِهِ صَدَقَةٌ إِلَّا صَدَقَةُ الْفِطْرِ»^(۴).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح موقوفا و قد صح مرفوعا.

(۴) صحیح.

باسی فهرموده یهک روونکهرهوهی نهو دهستهواژه کورتهیه که باسمان کرد دهر بارهوی زهکاتی کوئله، وه به لگهش له سهر نهوهی پیغهمبهر ﷺ له زهکاتی کوئله خوشبووه نهک زهکاتی سهر فیتره، (واته: ده بت خاونه که ی زهکاتی سهر فیتره که ی بدات)

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده لی: پیغهمبهر ﷺ فهرموویه تی: زه کات له سهر مسولمان نییه نه له کوئله ی و نه له نه سپه که یدا جگه له زه کاتی سهر فیتره ی (کوئله که ی).

۲۲۸۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «لَيْسَ فِي الْعَبْدِ صَدَقَةٌ إِلَّا صَدَقَةُ الْفِطْرِ»^(۱).

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده گپرتنه وه له پیغهمبهر وه ﷺ فهرموویه تی: له کوئله دا زه کات نییه جگه له زه کاتی سهر فیتره.

بَابُ ذِكْرِ السُّنَّةِ الدَّالَّةِ عَلَى مَعْنَى أَخِي عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ الصَّدَقَةِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّهُ إِنَّمَا أَخَذَهَا مِنْهُمْ إِذْ جَادَتْ أَنْفُسُهُمْ وَكَانَتْ يَأْتِيهَا مُتَطَوِّعِينَ بِالذَّفْعِ، لَا أَنَّ الصَّدَقَةَ كَانَتْ وَاجِبَةً عَلَى الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ، إِذِ الْفَارُوقُ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ الْقَوْمَ الَّذِينَ أَخَذَ مِنْهُمْ صَدَقَةَ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَالصَّدِيقَ ﷺ قَبْلَهُ لَمْ يَأْخُذَا صَدَقَةَ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ

۲۲۹۰- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرَّبٍ قَالَ: جَاءَ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ إِلَى عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالُوا: إِنَّا قَدْ أَصَبْنَا أَمْوَالًا: خَيْلًا، وَرَقِيقًا، نَحْبُ أَنْ يَكُونَ لَنَا فِيهَا زَكَاةٌ وَطَهُورٌ، فَقَالَ: مَا فَعَلَهُ صَاحِبَايَ قَبْلِي، فَأَفْعَلُهُ، فَاسْتَشَارَ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَفِيهِمْ عَلِيٌّ، فَقَالَ عَلِيٌّ: هُوَ حَسَنٌ إِنْ لَمْ تَكُنْ جَزِيَّةً يُؤْخَذُونَ بِهَا رَابِتَةً^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَسُنَّةُ النَّبِيِّ ﷺ فِي أَنْ لَيْسَ فِي أَرْبَعٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا، وَقَوْلُهُ فِي الْغَنَمِ، فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةً الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاءَ شَاءً وَاحِدَةً، فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا، وَفِي الرَّقَّةِ رُبْعَ الْعَشْرِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً، فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

رَبُّهَا، دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ صَاحِبَ الْمَالِ إِنْ أُعْطِيَ صَدَقَةً مِنْ مَالِهِ، وَإِنْ كَانَتْ الصَّدَقَةُ غَيْرَ وَاجِبَةٍ فِي مَالِهِ، فَجَائِزٌ لِلْإِمَامِ أَخْذُهَا إِذَا طَابَتْ نَفْسُ الْمُعْطِي، وَكَذَلِكَ الْفَارُوقُ لَمَّا أَعْلَمَ الْقَوْمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، وَالصَّدِيقَ قَبْلَهُ لَمْ يَأْخُذَا صَدَقَةَ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ، فَطَابَتْ أَنْفُسُهُمْ بِإِعْطَاءِ الصَّدَقَةِ مِنَ الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ مُتَطَوِّعِينَ جَازَ لِلْفَارُوقِ أَخْذَ الصَّدَقَةِ مِنْهُمْ كَمَا أَبَاحَ الْمُصْطَفَى ﷺ أَخْذَ الصَّدَقَةِ مِمَّا دُونَ حَمْسٍ مِنَ الْإِبِلِ، وَدُونَ أَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ، وَدُونَ مِائَتِي دِرْهَمٍ مِنَ الْوَرِقِ.

باسى ئهو سوننه تهى كه به لگه يه له سهر مانايى ئه وهى عومهرى كورى خهتاب ﷺ زهكاتى له ئهسپ و كۆيله وهرگرت، وه به لگهش له سهر ئه وهى بۆيه زهكاتى لى وهرگرتن، چونكه خويان هاتن و پييان خوش بوو ئه وه بدهن، نهك به و مانايهى زهكاتى ئهسپ و كۆيله له سهر يان واجب بيت، چونكه عومهر ﷺ ئهو خهلكهى ئاگادار كرده وه كه زهكاتى ئهسپ و كۆيله لى وهرگرتن، پيغه مبهر ﷺ و ئه بو به كر ﷺ پيش ئه و زهكاتى ئهسپ و كۆيله يان وهر نه گرتوه

واته: حارسى كورى موزهيب ده لى: خه لكه كى له شامه وه هاتن بو لاي عومهر ﷺ وتيان: ئيمه مال و سامانتيكى زورمان دهست كه وتوه: له ئهسپ و كۆيله، ههز ده كه ين زهكاتى ده ربكه ين، وتى: دوو هاورييه كه م پيش من ئه وه يان نه كردوه (واته: پيغه مبهر ﷺ و ئه بو به كر) دواتر راويژى به هاوه له كانى موحه ممه د ﷺ كرد، عه ليشيان تيدا بوو، عه لى وتى: ئه وه كاريكى چا كه ئه گهر سه رانه يه ك نه بيت ليشان وهر بگيرى.

ئه بو به كر ده لى: سوننه تى پيغه مبهر ﷺ به وشيوه بووه له چوار و شتر دا زهكات نيه مه گهر خاوه نه كه ي به ويستى خوى بيدات، وه فه رمووده كه ي ده رباره ي زهكاتى مه رومالات: ئه گهر مه رومالاتى كه ستيك يه ك سهر كه متر بوو له چل ئه وه زهكاتى ناكه وئى مه گهر خاوه نه كه ي ههز بكات، وه له زيودا چواريه كى ده يه ك زهكات ده دات، (كه نيو مسقال ده كات) ئه گهر ته نها سه د و نه وه د دره مى هه بوو ئه وه زهكاتى له سهر نيه مه گهر خاوه نه كه ي ههز بكات. به لگه يه له سهر ئه وه ي بيگومان خاوه نمال ئه گهر زهكاتيك بدات له ماله كه ي ئه گهر چى ئه و زهكاته واجب نه بوو له مال و سامانه كه ي، ئه وه دروسته بو ئيهام لى وهر بگريت ئه گهر به ههز و ئاره زووى خوى زهكاته كه ي دا، به هه مان شيوه عومهر كاتى خه لكه كه ي ئاگادار كرده وه

پيغهمبهر ﷺ و نه بو به کر زه کاتی نه سپ و کويله يان وهر نه گرت، نه وان خو يان پييان خوش بوو زه کاتی نه سپ و کويله کانيان بدهن، بويه دروسته بو عومهر زه کاته که يان لئ وهر بگری، ههر وه کوو چون پيغهمبهر ﷺ ريگه ی دا به وهر گرتی زه کات له خوار پينج و شتره وه، وه له خوار چل سهر مه رومالات و له خوار دوو سهد دره م له زيو.

بَابُ ذِكْرِ إِسْقَاطِ الصَّدَقَةِ عَنِ الْخَمْرِ مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى إِسْقَاطِهَا عَنِ الْخَيْلِ، وَالدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّمَا أَمَرَ نَبِيَّهُ ﷺ بِأَخْذِ الصَّدَقَةِ مِنْ بَعْضِ أَقْوَالِ الْمُسْلِمِينَ، لَا مِنْ جَمِيعِ أَقْوَالِهِمْ فِي قَوْلِهِ ﷺ: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾ (١٠٣) التَّوْبَةِ، إِذِ اسْمُ الْمَالِ وَاقِعٌ عَلَى الْخَيْلِ وَالْخَمْرِ جَمِيعًا، فَبَيَّنَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ، الَّذِي وَلَّاهُ اللَّهُ بَيَانَ مَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ، أَنَّ اللَّهَ إِنَّمَا أَمَرَهُ بِأَخْذِ الصَّدَقَةِ مِنْ بَعْضِ أَقْوَالِ الْمُسْلِمِينَ لَا مِنْ جَمِيعِهَا

۲۲۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ لَهُ مَالٌ لَا يُؤَدِّي زَكَاتَهُ إِلَّا جُمِعَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُحْمَى عَلَيْهِ صَفَائِحُ فِي جَهَنَّمَ، وَكُوي بِهَا جَنْبُهُ، وَظَهْرُهُ حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ بَيْنَ عِبَادِهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعْدُونَ، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ، إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِمَّا إِلَى النَّارِ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ فِي قِصَةِ الْإِبِلِ وَالْغَنَمِ»، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَالْخَيْلُ قَالَ: «الْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَالْخَيْلُ لِثَلَاثَةِ: هِيَ لِرَجُلٍ أَجْرٌ، وَلِرَجُلٍ سِتْرٌ، وَعَلَى رَجُلٍ وَزْرٌ، فَأَمَّا الَّذِي هِيَ لَهُ أَجْرٌ، فَالَّذِي يَتَّخِذُهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَيُعِدُّهَا لَهُ لَا يَغِيبُ فِي بَطُونِهَا شَيْئًا إِلَّا كَتَبَ لَهُ بِهَا أَجْرٌ، وَلَوْ عَرَضَ مَرْجًا أَوْ مَرْجَيْنِ فَرَعَاها صَاحِبُها فِيهِ كُتِبَ لَهُ مِمَّا غُيِبَتْ فِي بَطُونِها أَجْرٌ، وَلَوْ اسْتَنْتَّ شَرَفًا أَوْ شَرَفَيْنِ، كُتِبَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ خَطَاها أَجْرٌ، وَلَوْ عَرَضَ نَهْرٌ فَسَقَاها بِهِ، كَانَتْ لَهُ بِكُلِّ قَطْرَةٍ غُيِبَتْ فِي بَطُونِها مِنْهُ أَجْرٌ، حَتَّى ذَكَرَ الْأَجْرَ فِي أَرْوَانِها وَأَبْوَالِها، وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ سِتْرٌ فَالَّذِي يَتَّخِذُها تَعَفُّفًا وَتَجَمُّلاً وَتَسْتُرًا، وَلَا يَخْسُ حَقَّ ظُهُورِها وَبَطُونِها فِي سُرِّها وَعُسْرِها، وَأَمَّا الَّذِي عَلَيْهِ وَزْرٌ فَالَّذِي يَتَّخِذُها أَشْرًا وَبَطْرًا وَبَدْحًا عَلَيْهِمْ»، قَالُوا: فَالْحُمْرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ فِيها شَيْئًا إِلَّا هَذِهِ الْآيَةُ الْجَامِعَةُ الْفَادَةُ: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ (٧) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (٨) ﴿الزلزلة﴾ (١).

باسى زهکات له گویدرئژدا نییه، لهگه‌ل به‌لگه له‌سهر ئه‌وهى ئه‌سپیش زهکاتى تیدا نییه، وه به‌لگه‌ش له‌سهر ئه‌وهى خوا ﷺ فه‌رمانى کردووه به پیغه‌مبهره‌کهى ﷺ زهکاتى هه‌ندى له مال و سامانى مسو‌لمانان وه‌ر بگرت نه‌ک هه‌موو مال‌ه‌کانیان، وه‌ک فه‌رموو یه‌تى: ﴿حَدِّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾ (۱۳)، چونکه ناوى مال و سامان بو‌ ئه‌سپ و گویدرئژیش به‌کار دیت، جا پیغه‌مبهر ﷺ که خوا ﷺ رایسپاردووه کتیبه‌کهى روون بکاته‌وه، روونى کردو‌ته‌وه، بیگومان خوا فه‌رمانى پیکردووه به وه‌رگرتنى هه‌ندى له مال و سامانى مسو‌لمانان نه‌ک هه‌مووى

واته: ئه‌بو هوره‌یره ﷺ ده‌گيریته‌وه، پیغه‌مبهرى خوا ﷺ فه‌رموو یه‌تى: هه‌ر به‌نده‌یه‌ک مال و سامانىکی هه‌بیت زه‌کاته‌کهى ده‌رنه‌کات ئیلا له پو‌ژى دوایدا مال و سامانه‌کهى ده‌هینرى ده‌کرى به‌ ئاگرئک نیوچاوان و ته‌نیش و پششى پى سوور ده‌کریته‌وه هه‌تا خوا دادگه‌رى له‌ نىوان به‌نده‌کاندا ده‌کات له پو‌ژئکدا ئه‌ندازه‌کهى په‌نجا هه‌زار سالى ئیوه ده‌بیت له‌وهى ده‌ژمىرن، پاشان ده‌ره‌نجامى خو‌ی ده‌بینى، یان بو‌ به‌هه‌شته‌ یان بو‌ ئاگر، دواتر به‌درئژى باسى فه‌رموو ده‌کهى کرد له باسى زه‌کاتى وشتر و مه‌ردا، ئینجا وتى: وترا: ئه‌ی پیغه‌مبهرى خوا ئه‌ی ئه‌سپ، فه‌رمووى: نیوچاوانى ئه‌سپ تا پو‌ژى دواى خیرى تیدا یه، ئه‌سپ بو‌ سى که‌سه: بو‌ که‌سئک پاداشته، بو‌ که‌سئک داپوشینه (له‌ هه‌ژارى و له‌ دو‌ژمن)، وه‌ له‌سه‌ر که‌سئکئش قورسى و بارگرانى و تاوانه، جا ئه‌وهى که‌ بو‌ی ده‌بیته‌ خیر و پاداشته، ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ له‌ پیناوى خوادا به‌کارى ده‌هینى (واته: جیهادى پى ده‌کات) و ئاماده‌ی ده‌کات بو‌ی، ئه‌سپه‌که‌ى هه‌یچ شتئک ناخوات ئیلا بو‌ی ده‌بیته‌ خیر و پاداشته، وه‌ ئه‌گه‌ر بیخاته له‌ وه‌رگایه‌ک یان دوو له‌ وه‌رگا خاوه‌نه‌که‌ى سه‌ره‌رشتى بکات، چه‌نده‌ ده‌خوات به‌ ئه‌ندازه‌ی ئه‌وه‌ پاداشتى بو‌ ده‌بیت، وه‌ ئه‌گه‌ر بیباته سه‌ر ته‌پو‌لکه‌یه‌ک یان دوو ته‌پو‌لکه‌ به‌ وه‌ر پى ئه‌وه‌ بو‌ هه‌ر هه‌نگاوئیکى پاداشتى بو‌ ده‌نووسرى، وه‌ ئه‌گه‌ر بیباته لای ده‌ریاه‌ک ئاوى بدات، ئه‌وه به‌ ئه‌ندازه‌ی هه‌موو دلۆپئک که‌ خواردوو یه‌تى ده‌بیته‌ پاداشته بو‌ی، ته‌نانه‌ت باسى پاداشتى کرد له‌ ته‌رسه‌قول و میزه‌که‌یشیدا، وه‌ ئه‌وه‌ی که‌ بو‌ی ده‌بیته‌ داپوشه‌ر له‌ هه‌ژارى، ئه‌وه‌ بو‌ که‌سئکه‌ به‌چاکى به‌خو‌ی بکات و ئیشوکارى پو‌ژانه‌ی خو‌ی پى

پاپه پینیی، وه مافی سواربوونی و سکی به ند نه کات (واته: نه گهر که سیک پیویستی پینی بوو هاوکاری پی بکات) له خوۆشی و ناخوۆشیدا، وه نهو که سهی که بوی ده بیته مایه ی گونا و تاوان نهو که سهیه راگیری ده کات بو فیز و که شخه کردن به سهر خه لکدا. وتیان: نهی پیغه مبهری خوا نه دی گویدرئژ؟ فهرمووی: خوا له باره یه وه هیچ شتیکی بوم دانه به زاندووه جگه له م نایه ته گشتگیره نه بیت: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (۸)، واته: ههر که س کرده وی چاکی کردین له دنیا دا به نه ندازه ی مسقاله زه په یه ک، نه وه له پوژی قیامت نه جهر و پادا شته که ی وهرده گری * ههر که سیش کرده وه ی خرای کردین به نه ندازه ی مسقاله زه په یه ک، نه وه له پوژی قیامت نه بی بیته وه.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي تَأْخِيرِ الْإِمَامِ قَسَمِ الصَّدَقَةِ بَعْدَ اخْتِذَاهَا وَإِبَاحَةِ بَعْثِ مَوَاشِي الصَّدَقَةِ إِلَى الرَّعِي إِلَى أَنْ يَرَى الْإِمَامَ قَسَمَهَا

۲۲۹۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه يَقُولُ: اجْتَمَعَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم غَنَمٌ مِنْ غَنَمِ لِلصَّدَقَةِ قَالَ: «ابْدُ فِيهَا يَا أَبَا ذَرٍّ»، قَالَ: فَبَدَوْتُ فِيهَا إِلَى الرَّبْدَةِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ (۱).

باسی موله تدان به وهی ئیمام دابه شکردنی زه کات دوا بخت دوا و هر گرتنی، وه ریگه دان به وهی مهر و مالات بدریته لای شوانیک چاودیر بیان بکات تا ئیمام بریاری دابه شکردنیان ده دات

واته: نه بو زه رضي الله عنه ده لی: مهر و مالاتی زه کات کو کرایه وه له خزمهت پیغه مبهری خوادا صلى الله عليه وسلم، فهرمووی: نهی نه بو زه و شتره کان بیه (بو چاودیری)، وتی: منیش به شیکم لی برد بو (الرَبْدَةُ) (ناوچه یه که ده که ویتته خو ره لاتی شاری مه دینه سه د و حه فتا کیلومه تر دووره لئیه وه)، دواتر باسی فهرمووده که ی کرد.

جَمَاعُ أَبْوَابِ صَدَقَةِ الْوَرِقِ.

بَابُ إِسْقَاطِ فَرَضِ الزَّكَاةِ عَمَّا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ مِنَ الْوَرِقِ.

۲۲۹۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ صَدَقَةٌ»^(۱).

کۆباسی به شهکانی زهکاتی زیو.

باسی زیو زهکاتی ناکه ویت نه گهر که متر بوو له پینج ئوقیه

واته: نه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده گپرته وه، پیغه مبهری صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: له زیودا پینج ئوقیه که متر بیت زهکاتی ناکه وئ (ههه ئوقیه یه کیش چل درهه مه، که واته: پینج ئوقیه ده کاته دوو سهه درهه م زیو).

۲۲۹۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ صَدَقَةٌ، وَلَا فِيمَا دُونَ خَمْسِ دَوْدٍ صَدَقَةٌ، وَلَا فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ»^(۲).

واته: نه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده گپرته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: له زیودا پینج ئوقیه که متر بیت زهکاتی ناکه وئ (ههه ئوقیه یه کیش چل درهه مه، که واته: پینج ئوقیه ده کاته دوو سهه درهه م زیو)، وه له پینج سهه و شتر که متر بیت زهکاتی ناکه وئ، وه له ده غل و دان خورمادا له پینج و بسق که متر زهکاتی ناکه وئ (ئه ویش به رانه ره به ۶۵۲ کغم).

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْخَمْسَةَ الْأَوْاقِ هِيَ مِائَتِي دِرْهَمٍ

۲۲۹۵- «عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ، وَلَا فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ صَدَقَةٌ، وَالْأَوْاقُ مِائَتَا دِرْهَمٍ»^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی بهلگه لهسەر ئهوهی پینج ئوقیه بریتیه له دوو سهد درههم

واته: ئه بو سه عیدی خودری ﷺ ده لئ: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: له ده غل و دان و خورمادا له پینج ویسق که متر زه کاتی ناکه وی (ئه ویش به رانه به به ۶۵۲ کغم)، وه له زیودا پینج ئوقیه که متر بیت زه کاتی ناکه وی، وه پینج (الأواق): دوو سهد درههمه.

بَابُ ذِكْرِ مَبْلَغِ الزَّكَاةِ فِي الْوَرَقِ إِذَا بَلَغَ خُمْسَ أَوْاقٍ

۲۲۹۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ اسْتُخْلِفَ كَتَبَ لَهُ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولُهُ - فَذَكِّرُوا الْحَدِيثَ - وَقَالُوا فِي الْحَدِيثِ: وَفِي الرَّقَّةِ رُبْعُ الْعَشْرِ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً، فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا^(۱).

باسی ئه ندادیه ده رکردنی زهکات له زیودا، ئه گهر ریزه که هی گه یشته پینج ئوقیه

واته: ئه نه سی کوری مالیک ﷺ ده گپ ریته وه، ئه بو به کری صدیق کاتی کرا به خه لیفه، نووسراوی بو کرد: به ناوی خوای گه وره و میهره بان، ئه مانه فه رزی زه کاتن که پیغه مبهری خوا ﷺ له سهر مسولمانان فه رزی کردووه خوا ﷺ فه رمانی پی کردووه به پیغه مبه ره که ی، -دواتر باسی فهرمووده که بیان کرد- له فهرمووده که دا وتیان: وه له زیودا چواریه کی ده به ک زه کات ده دات، (که نیو مسقال ده کات) ئه گهر ته نها سهد و نه وه درههمی هه بوو ئه وه زه کاتی له سهر نییه مه گهر خاوه نه که ی حه ز بکات.

بَابُ ذِكْرِ الْبَيَانِ أَنَّ الزَّكَاةَ وَاجِبَةٌ عَلَى مَا زَادَ عَلَى الْمِائَتَيْنِ مِنَ الْوَرَقِ ضِدَّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الزَّكَاةَ غَيْرَ وَاجِبَةٍ عَلَى مَا زَادَ عَلَى الْمِائَتَيْنِ دِرْهَمٍ حَتَّى تَبْلُغَ الرِّيَادَةَ أَرْبَعِينَ دِرْهَمًا

۲۲۹۷- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هَانُوا رُبْعَ الْعُشُورِ مِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ دِرْهَمًا، وَلَيْسَ فِيهَا دُونَ الْمِائَتَيْنِ شَيْءٌ، فَإِذَا كَانَتْ مِائَتِي دِرْهَمٍ، فَفِيهَا خُمْسَةُ دَرَاهِمٍ، فَمَا زَادَ فَعَلَى ذَلِكَ الْحِسَابِ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) [سناده حسن.

باسى روونکردنوه له سهر ئهوهى زهکات واجب ده بئیت له زیادهى دوو سهد درههمهکەش، دژى وتهى ئهوه کهسهى پئى وایه زهکات واجب نابئیت ئهگەر زیاتر بوو له دوو سهد درههم تا دهگاته دوو سهد و چل درههم

واته: عهلى عليه السلام ده لئى: پئغه مبهرى خوا عليه السلام فهرموويه تى: له هه موو چل درههمىك چواریه كى دهیهك به زه كات بدهن، له خوار دوو سهد درههمهوه ههچ زه كات نیه، ئه گەر گه شته دوو سهد درههم، ئه وه پئنج درههمى تئدايه، ئه گەر له وه زیاتر بوو به وشپوهیه ههسب ده كرى.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الزَّكَاةَ غَيْرُ وَاجِبَةٍ عَلَى الْخَلِيَّةِ، إِذِ اسْمُ الْوَرَقِ فِي لُغَةِ الْعَرَبِ الَّذِينَ خُوطِبْنَا بِلُغَتِهِمْ لَا يَقَعُ عَلَى الْخَلِيَّةِ الَّذِي: هُوَ مَتَاعٌ مَلْبُوسٌ

۲۲۹۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، يَعْنِي مِثْلَ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ: لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ مِنَ الْوَرَقِ صَدَقَةٌ^(۱).

باسى به لگه له سهر ئهوهى زهکات واجب نیه له خشل و خورازاندنوه، چونکه ناوى (الورق) له زمانى عه ره بده که ئیمه له گه لیان دواوین بو (الخلية) خشل و خورازاندنوه به کار نه هاتوو که: که لو په لیکه ده پوشرى

واته: ئه بو سه عیدی خودرى عليه السلام ده گيرته وه، له پئغه مبهرى خواوه عليه السلام، واته: به هه مان شپوهى فهرمووده کهى ئه بو سه عید: له زبودا پئنج ئوقیه که متر بئیت زه کاتى ناکه وئى.

۲۲۹۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. قَالَ يُؤْتَسُ: يَعْنِي لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ مِنَ الْوَرَقِ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنَ التَّمْرِ صَدَقَةٌ^(۲).

واته: جابرى كورى عه بدولا عليه السلام ده گيرته وه، له پئغه مبهرى خواوه عليه السلام، یونس (که به کیکه له گيره وه وه کانی ئه م فهرمووده یه) ده لئى: له زبودا پئنج ئوقیه که متر بئیت

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

زه کاتي ناکه وئ (ههر ئوقيه به کيش چل درهه مه، که واته: پينج ئوقيه ده کاته دوو سه درهه م زيو)، وه له پينج سهر و شتر که متر بيت زه کاتي ناکه وئ، وه له ده غل و دان و خورمادا له پينج ويسق که متر زه کاتي ناکه وئ (ئه ویش بهرانبه ره به ۶۵۲ کغم).

جَمَاعُ أَبْوَابِ صَدَقَةِ الْحُبُوبِ وَالْتَّمَارِ. بَابُ ذِكْرِ إِسْقَاطِ الصَّدَقَةِ عَمَّا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ.

۲۳۰۰- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه لَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ^(۱).

کۆباسی زه کاتي دانه وئله و بهر و بوومه کان

باسی دانه وئله و بهر و بوومه کان ئه گهر پينج ويسق يا خود
پينج بار که متر بن زه کاتيان ناکه وئ

واته: ئه بو به کر ده ئی: له و باره وه فه رموده که ی ئه بو سه عید رضي الله عنه هاتووه: وه له ده غل و دان و خورمادا له پينج ويسق که متر زه کاتي ناکه وئ.

بَابُ ذِكْرِ إِجَابِ الصَّدَقَةِ فِي الْبُرِّ وَالْتَّمْرِ إِذَا بَلَغَ الصَّنْفُ الْوَاحِدُ مِنْهُمَا خَمْسَةَ أَوْسُقٍ

۲۳۰۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَا تَجُلُ فِي الْبُرِّ وَالْتَّمْرِ زَكَاةً، حَتَّى يَبْلُغَ خَمْسَةَ أَوْسُقٍ، وَلَا تَجُلُ فِي الْوَرِقِ زَكَاةً حَتَّى تَبْلُغَ خَمْسَ أَوْاقٍ، وَلَا تَجُلُ فِي الْإِبِلِ زَكَاةً حَتَّى تَبْلُغَ خَمْسَةَ دَوْدٍ»^(۲).

باسی واجبوونی زه کات له گهنم و خورمادا، ئه گهر ریزه ی ههر به کیکیان
گه یشته پينج ويسق یان پينج بار

واته: ئه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده گيرته وه، پينغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فه رمويه تی: زه کات له گهنم و خورمادا دروست نیه تا ریزه یان ده گاته پينج ويسق (ئه ویش بهرانبه ره به

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

۶۵۲ کغم) وه له زيودا زهکات ناکه وئ تا پړژهی ده گاته پینج ثوقیه، وه له وشتریشدا زهکات ناکه وئ هه تا ده گاته پینج سهر.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، إِنَّمَا أُوجِبَ فِي الْبُرِّ الزَّكَاةَ إِذَا بَلَغَ الْبُرُّ خَمْسَةَ أُوسَاقٍ، وَفِي التَّمْرِ إِذَا بَلَغَ خَمْسَةَ أُوسَاقٍ، لَا إِذَا بَلَغَ الْبُرُّ وَالتَّمْرُ خَمْسَةَ أُوسَاقٍ إِذَا ضُمَّ أَحَدُهُمَا إِلَى الْآخَرِ

۲۳۰۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أُوسُقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أُوسُقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ دَوْدٍ صَدَقَةٌ»^(۱).

باسی به لنگه له سهر نه وئ پیغه مبر ﷺ له کاتی کدا له گهنمدا زهکاتی واجب کرد نه گهر گه شته پینج ویسق، وه له خورمیشدا نه گهر گه شته پینج ویسق، نه ک نه گهر گهنم و خورما بگهنه پینج ویسق، نه گهر په کیکیان بدریته پال نه وئ دیکه

واته: نه بو سه عیدی خودری ﷺ ده لئ: گویم له پیغه مبری خوا ﷺ بوو ده یفه رموو: زهکات (له گهنم و جو و خورمادا) دروست نیه تا پړژهیان ده گاته پینج ویسق (نه ویش بهرانبه ره به ۶۵۲ کغم)، وه له زيودا زهکات ناکه وئ تا پړژهی ده گاته پینج ثوقیه، وه له وشتریشدا زهکات ناکه وئ هه تا ده گاته پینج سهر.

۲۳۰۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أُوسُقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ دَوْدٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أُوسَاقٍ مِنَ التَّمْرِ صَدَقَةٌ»^(۲).

واته: نه بو سه عیدی خودری ﷺ ده کپریته وه، پیغه مبری خوا ﷺ فه رموو یه تی: له زيودا زهکات ناکه وئ تا پړژهی ده گاته پینج ثوقیه، وه له وشتریشدا زهکات ناکه وئ هه تا ده گاته پینج سهر، وه له خورمادا زهکات نیه تا پړژهی ده گاته پینج ویسق (نه ویش بهرانبه ره به ۶۵۲ کغم).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ إِجَابِ الصَّدَقَةِ فِي الرَّيْبِ إِذَا بَلَغَ خَمْسَةَ أَوْسُقٍ، وَفِي الْقَلْبِ مِنْ هَذَا الْإِسْنَادِ، لَيْسَ هَذَا الْخَبْرُ مِمَّا سَمِعَهُ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، مِنْ جَابِرِ عِلْمِي

۲۳۰۴- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَيْسَ عَلَى الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ زَكَاةٌ فِي
كَرْمِهِ، وَلَا زَرْعِهِ إِذَا كَانَ أَقَلَّ مِنْ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ»^(۱).

باسی واجیبوونی زهکات له میوژدا، نه گهر ریژه که ی گه یشته پینج ویسقی، وه
له دلدا شتیك هه یه دهر باره ی نه م سه نه ده، نه م فه رمووده له و فه رمووده
نییه که عه مر ی کور ی دینار له جابره وه بیستوویه تی به پی ی شاره زایی من

واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا رضي الله عنه فه رموویه تی:
زه کات له سهر پیوا ی مسولمان نییه له تریه که ی و له کشتوکاله که ی نه گهر که متر
بوو له پینج ویسقی.

۲۳۰۵- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبْرُ لَمْ يَسْمَعْهُ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ مِنْ جَابِرٍ رضي الله عنه^(۲).

واته: نه بو به کر ده لی: (دوا ی نه وه ی کومه له سه نه دیک ی هینایه وه): نه م فه رمووده یه
عه مر ی کور ی دینار له جابره وه رضي الله عنه نه بیستوه.

۲۳۰۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: لَيْسَ فِيْمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنَ الْحَبِّ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ
فِيْمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنَ الْحُلُوِّ صَدَقَةٌ^(۳).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَعْنِي بِالْحُلُوِّ التَّمْرَ.

واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده لی: له دانه وتله دا زه کات نییه تا ریژه ی ده گاته
پینج ویسقی (نه ویش به رانبه ره به ۶۵۲ کغم)، وه له خورمادا زه کات نییه تا ریژه ی
ده گاته پینج ویسقی.

نه بو به کر ده لی: مه به ست له (الْحُلُوِّ) خورمایه.

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

(۳) إسناده ضعيف.

بَابُ ذِكْرِ مَبْلَغِ الْوَاجِبِ مِنَ الصَّدَقَةِ فِي الْحُبُوبِ وَالْتَّمَارِ، وَالْفَرْقِ بَيْنَ الْوَاجِبِ فِي الصَّدَقَةِ فِيمَا سَقَّتَهُ السَّمَاءُ أَوْ الْأَنْهَارُ أَوْ هَمَّا، وَبَيْنَ مَا سَقِيَ بِالرِّشَاءِ، وَالذَّوَالِي

۲۳۰۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «فِيمَا سَقَّتِ السَّمَاءُ الْعُشْرَ، وَفِيمَا سَقِيَ بِالسَّانِيَةِ نِصْفُ الْعُشْرِ»^(۱).

باسی ئەو ئەندازەیی کە واجبه له زهکاتی دانەوێڵە و بەروبوومدا، ههروهها جیاوازی له نێوان ئەوهی واجبه له زهکات لهوهی به باران ئاو دهخوات یان به رووبار یان به ههردووکیان، له نێوان ئەوهی به حهبل و سهتل ئاو دهدرت

واته: ئێبنو عومەر رضي الله عنهما دهگێڕێتهوه، پێغه مبهەر صلى الله عليه وسلم فەرموویه تی: ئەو میوه و دانەوێڵەیی به باران و رووبار و کانیو ئاو دراوه ئەوه دهیهک زهکاتی دهکهوی، وه ئەویشی به هۆی ئازەلهوه ئاو دراوه (یان ههر ئامیڕیکی ئاودان بیت و مهسرهفی زۆر له ئاودانه کهیدا بکات) نیوهی دهیهک زهکاتی دهکهوی.

۲۳۰۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: أَنَّهُ فِيمَا سَقَّتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ أَوْ كَانَ عَثْرِيًّا الْعُشُورُ، وَفِيمَا سَقِيَ بِالنُّضْحِ، نِصْفُ الْعُشْرِ^(۲).

واته: عهبدوڵا رضي الله عنه دهگێڕێتهوه، له پێغه مبههری خواوه صلى الله عليه وسلم: ئەو (میوه و دانەوێڵەیی) به باران و کانیو ئاو درابوو، یان ئەو درهختهی تهنها رهگه کهی ئاو له زهوییهوه دهخواتهوه و پێویستی به ئاودان نییه، ئەوه دهیهک زهکاته کهیه تی، وه ئەوهیشی به ههر ئامیڕیک ئاو درابوو نیوهی دهیهک (ی له دهدری به زهکات).

۲۳۰۹- عَنْ عَمْرٍو: وَحَدَّثَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَذْكُرُ؛ عَبْدَ اللَّهِ رضي الله عنه، يَذْكُرُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «فِيمَا سَقَّتِ الْأَنْهَارُ وَالْعُيُونُ، وَفِيمَا سَقِيَ بِالسَّانِيَةِ نِصْفُ الْعُشْرِ»^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: عمر ده‌لی: ئه‌بو زوبه‌یر بۆی باسکردم ئه‌و گویی له جابری کوری عه‌بدولاً
 ﷺ بوو، باسی ده‌کرد: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ئه‌و (میوه‌و دانه‌وێله‌ی) به
 رووبار و باران ئاو درابوو ده‌یه‌ک زه‌کاته‌که‌یه‌تی، وه‌ ئه‌وه‌یشی به‌ هۆی ئازه‌ل (یان به
 هه‌ر ئامی‌ریکی دیکه‌) ئاو درابوو نیوه‌ی ده‌یه‌ک زه‌کاته‌که‌یه‌تی.

بَابُ ذِكْرِ مَبْلَغِ الْوَسْقِ إِنْ صَحَّ الذَّبْرُ، وَلَا خِلَافَ بَيْنَ الْعُلَمَاءِ فِي مَبْلَغِهِ عَلَى مَا رُوِيَ فِي هَذَا الذَّبْرِ إِلَّا أَنَّ أَبَا الْبُخْتَرِيِّ لَا أَحْسَبُهُ سَمِعَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ

۲۳۱۰- عَنْ أَبِي الْبُخْتَرِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه، يَرْفَعُهُ قَالَ: لَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسَاقٍ زَكَاةٌ.
 وَالْوَسْقُ: سِتُّونَ مَخْتُومًا^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يُرِيدُ الْمَخْتُومَ، الصَّاعُ، وَلَا خِلَافَ بَيْنَ الْعُلَمَاءِ أَنَّ الْوَسْقَ سِتُّونَ صَاعًا، وَقَدْ بَيَّنْتُ
 مَبْلَغَ الصَّاعِ فِي كِتَابِ الْأَيْمَانِ وَالنُّذُورِ فِي ذِكْرِ كَفَّارَةِ الْيَمِينِ.

باسی ئەندازه‌ی ویسقی ئەگەر فه‌رمووده‌که ته‌واو بێ، وه‌ جیاوازی له‌ نیوان
 زانایاندا نییه‌ له‌ ئەندازه‌که‌ی له‌ سه‌ر شیوه‌ی ئەم فه‌رمووده‌ی گێردراوه‌ته‌وه‌،
 ئه‌وه‌ نه‌بێ پێموا نییه‌ ئه‌بوابه‌خته‌ری له‌ ئه‌بو سه‌عه‌یده‌وه‌ رضي الله عنه بیستیاتی

واته: ئه‌بوابه‌خته‌ری ده‌گێرتنه‌وه‌، له‌ ئه‌بو سه‌عه‌یدی خودرییه‌وه‌ رضي الله عنه، ره‌فعی کردووه
 ده‌لی: (له‌ دانه‌وێله‌ و به‌روبوومدا) زه‌کات نییه‌ تا پرێزه‌ی ده‌گاته‌ پێنج ویسقی. وه‌
 ویسقیک بریتیه‌ له‌ شه‌ست (مخ‌توم).

ئه‌بو به‌کر ده‌لی: مه‌به‌ستی له‌ (المخ‌توم)، صاعه‌، جیاوازی نییه‌ له‌ نیوان زانایان که
 ویسقیک شه‌ست صاعه‌، بێگومان ئەندازه‌ی صاعم روون کرده‌وه‌ له‌ کتییی (الأیمان
 والنذور) له‌ باسی که‌فاره‌تی سویند.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ إِخْرَاجِ الْحُبُوبِ وَالْتُمُورِ الرَّدِيئَةِ فِي الصَّدَقَةِ قَالَ اللَّهُ ﷻ: وَلَا تَيَمَّمُوا الْحَيْثُ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِتَّائِبِينَ إِلَّا أَنْ تُغْفَرُوا فِيهِ بقره

(۱) إسناده ضعيف.

۲۳۱۱- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ أَنَسُ يَتَلَاءَمُونَ بِسَسِ أُمَّارَهُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِتَّاجِدِيهِ إِلَّا أَنْ تَعْمِضُوا فِيهِ﴾ (۳۷) البقرة، قَالَ: فَهِيَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَنْ لَوْنَيْنِ الْجَعْرُورِ، وَعَنْ لَوْنِ حُبَيْقٍ ^(۱).

باسى سهرزه نشتردن لهوهى دانه وئلهو خورماى خراپ به زهکات دهر بکرى، خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تى: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِتَّاجِدِيهِ إِلَّا أَنْ تَعْمِضُوا فِيهِ﴾ (۳۷)، واته: مهرؤن لهوه بيهخشن كه خراپه له كاتيكدا خوتان نهو شته خراپه وه رناگرن مهگر چاوى لى بپوشن

واته: نه بو نومامه ي كورى سههلى كورى حونه يف صلى الله عليه وسلم ده لى: خه لكانيك هه بوون خراپترينى بهروبوومه كانيان به زهکات دهرده كرد، دواتر خوا صلى الله عليه وسلم نه م نايه ته ي دابه زاند: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِتَّاجِدِيهِ إِلَّا أَنْ تَعْمِضُوا فِيهِ﴾ (۳۷)، وتى: پينغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم قه ده غه ي كرد دوو جور خورما به زهکات دهر بکرى، خورماى جه عرور (جوره خورمايه كى بچووكه سوودى لى نابينرى)، وه خورماى حوبه يق (جوره خورمايه كى خراپه دراوه ته پال ناوى پياونك).

۲۳۱۲- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو أُمَامَةَ بْنُ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رضي الله عنه، فِي هَذِهِ الْآيَةِ الَّتِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾ البقرة، قَالَ: هُوَ الْجَعْرُورُ وَلَوْ حُبَيْقٍ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ تُوْخَذَا فِي الصَّدَقَةِ ^(۲).

واته: ئيبنو شيهاب ده لى: نه بو نومامه ي كورى سههلى كورى حونه يف صلى الله عليه وسلم، بو ي باس كردم دهر باره ي فهرمايشتى خوا صلى الله عليه وسلم: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾، وتى: نه وه خورماى جه عرور (كه خورمايه كى بچووكه و سوودى لى نابينرى) و خورماى حوبه يقه (كه جوره خورمايه كى خراپه دراوه ته پال ناوى پياونك)، پينغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم قه ده غه ي كردووه نهو دوو خورما خراپه به زهکات وه ربگيرى.

۲۳۱۳- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالصَّدَقَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ هَذَا السَّخْلِ بِكَبَابِيسَ - قَالَ سُفْيَانُ: يَعْنِي الشَّيْصَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ جَاءَ

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

بِهَذَا وَكَانَ لَا يَجِيءُ أَحَدٌ بِشَيْءٍ إِلَّا نُسِبَ إِلَى الَّذِي جَاءَ بِهِ»، وَنَزَلَتْ: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾ (۳۷) البقرة، قَالَ: وَنَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْجُعُورِ، وَلَوْنِ الْحُبَيْقِ أَنْ تُؤْخَذَا فِي الصَّدَقَةِ، قَالَ الزُّهْرِيُّ: لَوْ تَانِ مَرٌّ مِنْ مَرِّ الْمَدِينَةِ^(۱).

واته: نه بو نومامه ی کوری سه هلی کوری حونه یف ده گپریته وه، له باوکیه وه ﷺ، ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فرماني کرد به ده رکردنی زه کات، پیاوینک هات چه ند بۆله خورمايه کی ناکامل و خرابی هینابوو، پیغه مبهری خوا ﷺ فرموی: کی نه مه ی هینا؟ جا نه و کاته هه ر که س شتیکی بهینایه نه و شته ده دراوه پال نه و، وه نه م نایه تیش دابه زی: ﴿وَلَا تَيْمَمُوا الْخَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾ (۳۷) و تی: پیغه مبهری خوا ﷺ قه ده غه ی کرد خورمای جه عرور و حوبه یق به زه کات وه ربگیرین، زوهری وتی: دوو جوړ به روبووم بوون له به روبوومی مه دینه.

۲۳۱۴- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ ﷺ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ تَبُوكَ حَتَّى جِئْنَا وَادِي الْقُرَى، فَإِذَا امْرَأَةٌ فِي حَدِيقَةٍ لَهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: «أَخْرُصُوا»، فَخَرَصَ الْقَوْمُ، وَخَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَشْرَةَ أَوْسُقٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْمَرْأَةِ: «أَحْصِي مَا يَخْرُجُ مِنْهَا حَتَّى أَرْجِعَ إِلَيْكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ»، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى تَبُوكَ، ثُمَّ أَقْبَلَ وَأَقْبَلْنَا مَعَهُ حَتَّى جِئْنَا وَادِي الْقُرَى، فَقَالَ لِلْمَرْأَةِ: «كَمْ جَاءَ حَدِيقَتُكَ؟» قَالَ: عَشْرَةُ أَوْسُقٍ خَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ^(۲).

واته: نه بو حومه یدی ساعیدی ﷺ ده لی: له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچوون له سالی ته بوبوک هه تا هاتینه (وادی القرى) (ده که ویته نیوان ته یما و خه یبه ر). ئافره تیکمان بینی له نیو باخچه یه کی خویدا بوو، پیغه مبهری خوا ﷺ به هاوه له کانی فرموو: بهری نه م باخه بخه ملینن، خه لکه که خه ملان دیان و پیغه مبهری خواش ﷺ به ده و یسق خه ملان دی، پیغه مبهری خوا ﷺ به ئافره ته که ی فرموو: چه ندی لی ده رچوو بیژمیره هه تا ده گه ریمه وه بۆلات، نه گه ر خوا ویستی له سه ر بوو، پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچوو بۆ ته بوبوک، پاشان هاته وه و نیمه یش له گه لی هاتینه وه هه تا گه یشتینه (وادی القرى)، به ئافره ته که ی فرموو: باخه که ت چه ندی به رهه م هینا؟ وتی: ده و یسق، وه کوو چوون پیغه مبهری خوا ﷺ خه ملان دی.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ وَقْتِ بَعْثَةِ الْإِمَامِ الْخَارِصِ يَخْرُصُ الثَّمَارَ، وَالِدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنَّ الثَّمَارَ تُخْرَصُ كَيْ تَخْصَى الزَّكَاةَ عَلَيَّ مَا لِكِ الثَّمَرَةِ قَبْلَ أَنْ تُؤْكَلَ الثَّمَرَةُ وَتُفْرَقَ، وَيُخَيَّرُ الْخَارِصُ صَاحِبَ الثَّمَرَةِ بَيْنَ أَنْ يَأْخُذَ جَمِيعَ الثَّمَرَةِ وَيَضْمَنَ الْعُشْرَ أَوْ نِصْفَ الْعُشْرِ لِلصَّدَقَةِ، وَيَبِينُ أَنْ يَدْفَعَ جَمِيعَ الثَّمَرِ إِلَى الْخَارِصِ، وَيَضْمَنَ لَهُ الْخَارِصُ تِسْعَةَ أَعْشَارِ الثَّمَرَةِ، أَوْ تِسْعَةَ عَشَرَ سَهْمًا مِنْ عِشْرِينَ سَهْمًا إِذَا تَبَسَّثَ، إِنْ كَانَتْ الثَّمَارُ مِمَّا سُمِّيَتْ بِالرِّشَاءِ وَالِدَّوَالِي، إِنْ صَحَّ الْخَبَرُ، فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَكُونَ ابْنُ جَرِيحٍ لَمْ يَسْمَعْ هَذَا الْخَبَرَ مِنْ ابْنِ شِهَابٍ

۲۳۱۵- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها، أَنَّهَا قَالَتْ وَهِيَ تَذْكُرُ شَأْنَ حَيَّرَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، يَبْعَثُ ابْنَ رَوَاحَةَ فَيَخْرُصُ النَّخْلَ حِينَ يَطِيبُ أَوَّلَ الثَّمَرِ قَبْلَ أَنْ تُؤْكَلَ، ثُمَّ يُخَيِّرُ الْيَهُودَ بَأَن يَأْخُذُوهَا بِذَلِكَ الْخَرْصِ أَمْ يَدْفَعُهَا الْيَهُودَ بِذَلِكَ، وَإِنَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَمَرَ بِالْخَرْصِ لِكَيْ تُخْصَى الزَّكَاةُ قَبْلَ أَنْ تُؤْكَلَ الثَّمَرَةُ وَتُفْرَقَ ^(۱).

باسی نهو کاتهی که نیمام خهملینهر ده نیرت بو خهملاندنی بهروبوومهکان، وه بهلگهش له سهر نهوهی بهروبوومهکان بویه دهخهملینریت، تا زهکاتی بهروبوومهکان له سهر خاوه نه کهی بزمیردرت، پیش نهوهی بهروبوومهکه بخوریت و بهش بهش بکرت، وه خهملینهر خاوهنی بهروبوومهکه سهریشک دهکات له نیوان نهوهی هه موو بهروبوومهکه ده بات و زهمانه تی دهیهک یان نیوهی دهیهکی زهکاته که دهکات، یان هه موو بهروبوومهکه ده بات به خهملینهر، خهملینهریش زهمانه تی نو بهش یان نوزده بهشی بهروبوومهکهی بو دهکات له بیست بهش نه گهر وشک بوو، نه گهر بهروبوومهکه به حه بل و سه تل ئاو بدرت یان ههر ئامیریکتی دیکه، نه گهر فهرمووده که تهواو بیت، چونکه من ده ترسم لهوهی ئیبنو جورهیج نه م فهرموودهی له ئیبنو شیها به وه نه بیستبت

واته: عائشه رضي الله عنها له باسی خه به ردا ده لی: کاتی که خورماکان پی ده گه یشتن یه که مجار پیش نهوهی بخورین، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم ئیبنو ره واحه ی ده نارد ده یخه ملاندن، پاشان جووله که کانی سهریشک ده کرد بهو خهملاندنه بیهن، یان بهوشیوهی بیده ن (به نوینهری پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم، نهویش زهمانه تی به شه که یان بکات) وه پیغه مبهری خوا

ﷺ بویه فرمانی کرد به خهملاندن بو ئه وهی زه کات بژمیردری پیش ئه وهی لئی بخوریت و بهش بهش بکری.

تیبینی: خهملاندن بریتیه له وهی ئه گهر ترئ یان خورما به داره که وه یی گه یشت خهملینهر ئه ندازه ی ده کات ئه م تریه ئه گهر بکری به میوژ چهن دهرده کات، ئه گهر به پینج ویسق خهملینرا ئه وه زه کاتی ده که وی).

بَابُ السُّنَّةِ فِي حَرْصِ الْعِنَبِ لِتُؤَدَّى زَكَاتُهُ زَيْبًا كَمَا تُؤَدَّى زَكَاتُ النَّخْلِ تَمْرًا

۲۳۱۶- عَنْ عَتَّابِ بْنِ أُسَيْدٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي زَكَاتِ الْكَرْمِ: «تُحْرَصُ كَمَا يُحْرَصُ النَّخْلُ، ثُمَّ تُؤَدَّى زَكَاتُهُ زَيْبًا كَمَا تُؤَدَّى زَكَاتُ النَّخْلِ مَرًّا»^(۱).

باسم شیوازی خهملاندنی ترئ به ییی سوننهت، بو ئه وهی زه کاته که ی به میوژ وهر بگیری و هکوو چۆن زه کاتی خورمای تهر به وشکی ده خهملینری

واته: عهتابی کوری ئوسهید رضي الله عنه ده گهریته وه، پیغه مبهری خوا رضي الله عنه له زه کاتی میو یان تریدا فهرمووی: ده خهملینری وه کوو چۆن خورما ده خهملینری، پاشان زه کاته که ی به میوژ ده درئ وه کوو چۆن زه کاتی خورمای تهر به وشکی ده درئ.

۲۳۱۷- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، أَمَرَ عَتَّابَ بْنَ أُسَيْدٍ أَنْ يَحْرَصَ الْعِنَبَ كَمَا يَحْرَصُ النَّخْلَ، ثُمَّ تُؤَدَّى زَكَاتُهُ زَيْبًا كَمَا تُؤَدَّى مَرًّا، قَالَ: فَتِلْكَ سُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي النَّخْلِ وَالْعِنَبِ^(۲).

واته: سه عیدی کوری موسهیب رضي الله عنه ده گهریته وه، پیغه مبهری خوا رضي الله عنه فرمانی کرد به عهتابی کوری ئوسهید ترئ بخهملینری وه کوو چۆن خورما ده خهملینری، پاشان زه کاته که ی به میوژ بدرئ وه کوو چۆن زه کاتی خورما ده درئ، وتی: ئه وه سوننهتی پیغه مبهری خوایه رضي الله عنه له خورما و تریدا.

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

۲۳۱۸- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ عَتَّابِ بْنِ أُسَيْدٍ رضي الله عنه، بِهَذَا الْخَبَرِ دُونَ قَوْلِهِ، فَتِلْكَ سُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فِي النَّخْلِ وَالْعِنَبِ ^(۱).

واته: به سه نه دیکى دیکه هاتوو له سه عیدی کوری موسه بیبه وه، له عهتابی کوری ئوسه ید رضي الله عنه، به هه مان شیوهی فهرمووده که ی دیکه جگه له وته که ی: ئه وه سوننه تی پیغه مبهری خوا به ﷺ له خورما و تریدا.

بَابُ السُّنَّةِ فِي قَدْرِ مَا يُؤْمَرُ الْخَارِصُ بِتَرْكِهِ مِنَ الثَّمَارِ فَلَا يَخْرِصُهُ عَلَيَّ صَاحِبِ الْمَالِ لِيَكُونَ قَدْرًا مَا يَأْكُلُهُ رَطْبًا وَيَطْعَمُهُ قَبْلَ يَبْسِ الثَّمْرِ، غَيْرَ دَاخِلٍ فِيهَا يَخْرُجُ مِنْهُ الْعَشْرُ أَوْ نِصْفُ الْعَشْرِ

۲۳۱۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَسْعُودِ بْنِ نِيَّارٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ رضي الله عنه قَالَ: أَتَانَا وَتَحَنُّ فِي السُّوقِ، فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا حَرَضْتُمْ، فَخُذُوا وَدَعُوا الثُّلْثَ فَإِنْ لَمْ تَأْخُذُوا أَوْ تَدْعُوا الثُّلْثَ شَكَّ شُعْبَةُ فِي الثُّلْثِ فَدَعُوا الرُّبْعَ» ^(۲).

باسی سوننه ت وایه ئه و ئه ندازه می که فهرمان کراوه به خهملینهر واز له بهر بو وومه کان بهینت له سه ر خاوه نمال نه یخه ملینت، بو ئه وه می ئه و ئه ندازه می خو یان ده یخو ن و ده یدهن به خهک پێش و شکبوونی خورما که له چوارچیه می ئه و ده یه که یان نیوه می ده یه که که نه بی

واته: عه بدوره حمانی کوری مه سعودی کوری دینار ده گێریتته وه، سه هلی کوری ئه بو حه سمه ﷺ هات بو لامان ئیمه له بازار بووین وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ئه گهر خه ملاندتان (ئهی ئه و که سانه ی زه کات کو ده که نه وه، زه کاتی ئه وه) بیهن (که خه ملاندووتانه) و یه که له سه ر سیی به جی بهیلن، جا ئه گهر وه رتانه گرت یان وازتان له یه که له سه ر سییه که نه هینا، -شوعبه گو مانی هه بوو له سی یه که که- ئه وه یه که له سه ر چواری به جی بهیلن (به ته ری بو خاوه نماله که و مه یخه ملینن).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

۲۳۲۰- عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِذَا خَرَصْتُمْ، فَخُذُوا وَدَعُوا التُّلْتَّ، فَإِنْ لَمْ تَدَعُوا التُّلْتَّ، فَدَعُوا الرَّبُوعَ»^(۱).

واته: سهلی کوپی نه بو چه سمه رضي الله عنه ده لنی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: کاتی (بهروبووم) خه ملاندتان (نهی نهو که سانهی زهکات کو ده که نه وه، زه کاتی نه وه) وهر بگرن (که خه ملاندووتانه) و یه که له سهر سییه که ی دیکه ی به جی بهیلن، نه گهر وازتان له یه که له سهر سییه که نه هینا، نه وه یه که له سهر چواری به جی بهیلن (بو نه وه ی بو خوی بیدات به خرم و که سوکاری).

بَابُ فَرَضِ إِخْرَاجِ الصَّدَقَةِ فِي الْعُسْرِ وَالْغَلِيظِ فِي مَنَعِ الزَّكَاةِ فِي الْعُسْرِ

۲۳۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَا مِنْ صَاحِبِ إِبِلٍ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا مِنْ نَجْدَتِهَا وَرَسُولِهَا إِلَّا جِيءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ فَيُبَطِّحُ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ تَخْبِطُهُ بِقَوَائِمِهَا وَتَطْوُهُ عِقَافُهَا كُلَّمَا تَصَرَّمَ آخِرُهَا رَدَّ أَوْلَاهَا حَتَّى يُفْضَى بَيْنَ الْخَلَائِقِ، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ. وَمَا مِنْ صَاحِبِ بَقَرٍ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا مِنْ نَجْدَتِهَا وَرَسُولِهَا إِلَّا جِيءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ، وَأَكْثَرُ مَا كَانَتْ فَيُبَطِّحُ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ تَنْطَحُهُ بِفُرُونِهَا وَتَطْوُهُ بِأَطْلَافِهَا كُلَّمَا تَصَرَّمَ آخِرُهَا كَرَّ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا حَتَّى يُفْضَى بَيْنَ الْخَلَائِقِ، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ. وَمَا مِنْ صَاحِبِ غَنَمٍ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا مِنْ نَجْدَتِهَا وَرَسُولِهَا إِلَّا جِيءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ، وَأَكْثَرُ مَا كَانَتْ فَيُبَطِّحُ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ فَتَنْطَحُهُ بِفُرُونِهَا وَتَطْوَاهُ بِأَطْلَافِهَا كُلَّمَا تَصَرَّمَ آخِرُهَا كَرَّ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا حَتَّى يُفْضَى بَيْنَ الْخَلَائِقِ، ثُمَّ يَرَى سَبِيلَهُ أَوْ سَبِيلَهُ»^(۲).

باسی زهکاتدهرکردن فهرزه له کاتی گرانی و ههرزانیداو، ههره شهکردن له که سمه له گرانیدا زهکات دهرناکات

واته: نه بو هوره پره رضي الله عنه ده گنیریتته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: ههر خاوهن و شتریک مافی نه دات (واته: زهکات که دهرنه کات) له گرانی و ههرزانیدا، نیلا له روژی دوا پیدا به شیوه یه که دیت له وسا به هیزتر و چالاکتر و هارتره، له سهر روو فری دهر دیتته ده شتاییه کی فراوانی تهخت، نه ویش به سمه کانی دهیشیلیت، ههر

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

کاتن کۆتاهه مینیان ته و او بوو یه که مینیان دووباره دیته وه به سه ریدا تا دادگه ری له نیتوان خه لکدا ده کری، پاشان ده ره نجامی خوئی ده بینن، وه هه ر خاوه ن مانگا و ره شه و لاخیک مافی نه دات (واته: زه کاته کی ده رنه کات) له گرانی و هه رزانیدا، ئیلا له رۆژی دواییدا دیت له وسه به هیزتر و چالاکتر و هارتره، پاشان نه و که سه فری ده درته ده شتاییه کی فراوانی ته خت، پاشان به سمه کانی ده یشیلیت، به شاخیشی قوچی لی ده دات، هه ر کاتن کۆتاییه که ی تیده په ری یه که مینیان به دوایدا دیته وه، تا دادگه ری له نیتوان خه لکدا ده کری، پاشان ده ره نجامی خوئی ده بینن، وه هه ر خاوه ن مه رومالاتیک (پیم وایه: هه ر خاوه ن مانگایه ک، چونکه له فه رمووده که ی خواره وه به پروونی باسی ده کات) مافی نه دات (واته: زه کاته که ی ده رنه کات) له گرانی و هه رزانیدا، ئیلا له رۆژی دواییدا ده هینری له وسه به هیزتر و چالاکتر و هارتره، پاشان نه و که سه فری ده درته ده شتاییه کی فراوانی ته خت، به شاخیشی قوچی لی ده دا و به سمه کانیسی ده یشیلیت، کاتن کۆتاییه که ی تیده په ری یه که مینیان به دوایدا دیت و ده دات به سه ریدا، تا دادگه ری له نیتوان خه لکدا ده کری، پاشان ده ره نجامی خوئی ده بینن.

بَابُ ذِكْرِ الْبَيَانِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِثْمًا أَرَادَ بِاللَّجْدَةِ وَالرَّسْلِ «فِي هَذَا الْمَوْضِعِ» الْعُسْرَ وَالْيُسْرَ، وَأَرَادَ بِقَوْلِهِ مِنْ نَجْدَتِهَا وَرَسْلِهَا أَيْ: فِي نَجْدَتِهَا وَرَسْلِهَا

٢٣٢٢- عَنْ أَبِي عُمَرَ الْغُدَّانِيِّ، أَنَّهُ مَرَّ عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَامِرٍ، فَقِيلَ: هَذَا مِنْ أَكْثَرِ النَّاسِ مَا لَا، فَدَعَاهُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: نَعَمْ، لِي مِائَةٌ حُمْرٍ وَلِي مِائَةٌ أَدَمًا، وَلِي كَذَا وَكَذَا مِنَ الْعَنَمِ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: إِيَّاكَ وَإِخْفَافَ الْإِبِلِ، وَإِيَّاكَ وَأُظْلَافَ الْعَنَمِ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ لَهُ إِبِلٌ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا فِي نَجْدَتِهَا وَرَسْلِهَا، عُسْرًا وَيُسْرَهَا إِلَّا بَرَزَ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ فَجَاءَتْهُ كَأَقْدَمِ مَا يَكُونُ وَأَشَدُّهُ مَا أَسْمَنُهُ أَوْ أَعْظَمُهُ - شَكَّ شُعْبَةُ - فَتَطَّوَّهُ بِأَخْفَافِهَا كُلَّمَا جَارَتْ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا أُعِيدَتْ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يُفْضَى بَيْنَ النَّاسِ، فَيَرَى سَبِيلَهُ، وَمَا مِنْ عَبْدٍ يَكُونُ لَهُ عَنَمٌ، لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا فِي نَجْدَتِهَا وَرَسْلِهَا»، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَنَجْدَتُهَا وَرَسْلُهَا، عُسْرًا وَيُسْرَهَا إِلَّا بَرَزَ لَهَا بِقَاعٍ قَرَقَرٍ كَأَقْدَمِ مَا يَكُونُ وَأَشَدُّهُ وَأَسْمَنُهُ وَأَعْظَمُهُ - شَكَّ شُعْبَةُ - فَتَطَّوَّهُ بِأُظْلَافِهَا، وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا كُلَّمَا جَارَتْ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا

أَعِيدَتْ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ بَيْنَ النَّاسِ فَيْرَى سَبِيلَهُ. وَمَا مِنْ رَجُلٍ لَهُ بَقْرٌ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا فِي نَجْدَتِهَا وَرَسُولِهَا، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَنَجَدَتْهَا وَرَسُولَهَا، عُسْرَهَا وَيُسْرَهَا، إِلَّا بَرَزَ لَهُ بِقَاعٍ قَرَقَرٍ كَأَقْدَمِ مَا يَكُونُ، وَأَشَدُّهُ وَأَسْمَنُهُ أَوْ أَعْظَمُهُ - شَكَّ شُعْبَةُ -، فَتَطَّوَّهُ بِأَطْلَافِهَا، وَتَنَطَّحَهُ بِقُرُونِهَا كُلَّمَا جَازَتْ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا أُعِيدَتْ عَلَيْهِ أَوْلَاهَا فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتَّى يَقْضَى بَيْنَ النَّاسِ، فَيْرَى سَبِيلَهُ». فَقَالَ لَهُ الْعَامِرِيُّ: وَمَا حَقُّ الْأَيْلِ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: تُعْطَى الْكَرِيمَةَ، وَتَمْنَحُ الْعَرِيزَةَ، وَتُقْفِرُ الظَّهْرَ، وَتُنْطَرِقُ الْفَحْلَ، وَتَسْقِي اللَّبَنَ^(١).

باسی روونکردنوه له باره ی نهوه ی پیغمبر ﷺ مه بهستی له (النَّجْدَةَ وَالرَّسْلَ) «لهم شوینه‌دا» گرانی و هه‌رزانییه

واته: نه‌بو عومه‌ری خودانی ده‌گیریتته‌وه، پیاویک له نه‌وه‌کانی عامر تیه‌پری به‌لایدا وترا: نه‌بو پیاوه‌خواه‌ون زۆرت‌ترین مال و سامانه، نه‌بو هوره‌پره ﷺ بانگی کرد له‌وباره‌وه پرس‌یاری لێ کرد، وتی: به‌لێ، سه‌د و شتری سوور، وه سه‌د و شتری خۆله‌میشی په‌شم هه‌یه و نه‌وه‌نده و نه‌وه‌نده‌یش مه‌پرم هه‌یه، نه‌بو هوره‌پره وتی: ده‌خه‌له وریا به له سمی وشتره‌کان و سمی مه‌پره‌کان، من گویم له پیغمبره‌ری خوا ﷺ بوو ده‌یفه‌رموو: هه‌ر پیاویک و شتری هه‌بیت و زه‌کاتی ده‌رنه‌کات له گرانی و هه‌رزانی‌دا، ئیلا له‌پۆزی دوا‌یدا به‌شیوه‌یه‌ک دیت له‌وسا به‌هیزتر و چالاکتر و هارتره، له‌سه‌ر پوو فری ده‌دریتته ده‌شتاییه‌کی فراوانی ته‌خت، نه‌ویش به‌سمه‌کانی ده‌یشیلیت، هه‌ر کات کۆتاهه‌مینیان ته‌واو بوو یه‌که‌مینیان دووباره دیتته‌وه به‌سه‌ریدا، له‌پۆزیکدا نه‌ندازه‌که‌ی په‌نجا هه‌زار ساله، تا دادگه‌ری له‌نیوان خه‌لکدا ده‌کری، پاشان ده‌ره‌نجامی خۆی ده‌بینی، وه هه‌ر به‌نده‌یه‌ک مه‌رومالاتیک‌ی هه‌بیت زه‌کاتی ده‌رنه‌کات له (نَجْدَتِهَا وَرَسُولِهَا) گرانی و هه‌رزانی‌دا، پیغمبره‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی: (نَجْدَتِهَا وَرَسُولِهَا)، گرانی و هه‌رزانییه، ئیلا (له‌پۆزی دوا‌یدا) بۆی ده‌رده‌که‌ویت له‌وسا به‌هیزتر و چالاکتر و هارتره، نه‌بو که‌سه فری ده‌دریتته ده‌شتاییه‌کی فراوانی ته‌خت، پاشان به‌سمه‌کانی ده‌یشیلیت، به‌شاخیشی قۆچی لێ ده‌دا، هه‌ر کات کۆتاییه‌که‌ی تیده‌په‌ری یه‌که‌مینیان دووباره دیتته‌وه به‌سه‌ریدا، له‌پۆزیکدا نه‌ندازه‌که‌ی په‌نجا هه‌زار ساله، تا دادگه‌ری له‌نیوان

خه لکدا ده کړئ، دواتر دهره نجامی خوئی ده بینئ، وه ههر پیاوړک مانگا و په شه و لاخی هه بیت زه کاتی دهرنه کات له (نَجَدَتْهَا وَرَسَلَهَا) گرانی و ههر زانیدا، پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموی: (نَجَدَتْهَا وَرَسَلَهَا)، گرانی و ههر زانییه، نیلا (له روژی دوایدا) بوی دهره که ویت له وسا به هیترتر و چالا کتر و هارتره، نهو که سه فری دهریته ده شتاییه کی فراوانی تهخت، به سمه کانی دهیشیلیت و به شاخیشی قوچی لئ ددها، کاتی کوتاییه که ی تیده په پری یه که مینیان به دوایدا دیت و ددهات به سه ریدا، تا دادگه ری له نیوان خه لکدا ده کړئ، پاشان دهره نجامی خوئی ده بینئ. عامیری پیی وت: نه ی نه بو هوپه پره مافی و شتر چیه له زه کاتدا؟ وتی: و شتری چاک بده ی به زه کات، وه نه وه ی شیر ی زوره بیده یته لای خه لک تا سوود له شیره که ی وه ریگرن، وه به نامانه ت بیده یته لای خه لک بو سوار بوون، وه ههر که س داوای کرد بو به که لدان کړی لئ وهرنه گری، وه له شیره که ی خه لک بیبه ش نه که ی.

بَابُ ذِكْرِ أَخْذِ الصَّدَقَةِ مِنَ الْمَعَادِنِ إِنَّ صَخَّ الْحَبْرُ، فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ اتِّصَالِ هَذَا الْإِسْنَادِ

۲۳۲۳- عَنِ الْحَارِثِ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، أَخَذَ مِنْ مَعَادِنِ الْقَبِيلَةِ الصَّدَقَةَ، وَأَنَّهُ أَقْطَعَ بِلَالٌ بْنُ الْحَارِثِ الْعَقِيقَ أَجْمَعَ، فَلَمَّا كَانَ عُمَرُ قَالَ لِبِلَالٍ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَمْ يَقْطَعْكَ لِتَحْجِزَهُ عَنِ النَّاسِ، لَمْ يَقْطَعْكَ إِلَّا لِتَعْمَلَ، قَالَ: فَقَطَعَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِلنَّاسِ الْعَقِيقَ ^(۱).

باسی وهرگرتنی زهکات له کانزا نه گهر فه رمووده که صحیح بیت، چونکه له دلدا شتیک هه یه له که یانندی نه م سه نه ده به یه کدی

واته: حاریسی کوری بیلال ده گپرتنه وه، له باوکیه وه رضي الله عنه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم زه کاتی له کانزای هوژیک وهرگرت، وه ناوچه ی (الْعَقِيقَ أَجْمَعَ) ی (که له نزیک مه دینه بوو) دا به بیلالی کوری حاریس، کاتی عومه ر بوو به خه لیفه، به بیلالی وت: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بو نه وه پیی نه دایت قه ده غه ی بکه یت له خه لک، به لکوو بو نه وه پیی دایت کاری پی بکه یت، وتی: عومه ر زه و بیه که ی (الْعَقِيقَ) ی دا به خه لک.

بَابُ ذِكْرِ صَدَقَةِ الْعَسَلِ إِنْ صَحَّ الْخَبَرُ؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ هَذَا الْإِسْنَادِ

۲۳۲۴- عَنْ مُغِيرَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رضي الله عنه، أَنَّ بَنِي شَبَابَةَ بَطْنُ مَنْ فَهُمْ، كَانُوا يُؤَدُّونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ عَسَلٍ لَهُمْ الْعُسْرُ، مِنْ كُلِّ عَشْرِ قِرْبٍ قِرْبَةً، وَكَانَ يَحْمِي لَهُمْ وَادِيَيْنِ، فَلَمَّا كَانَ عَمْرُ بْنُ الْخَطَّابِ، اسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ التَّقْفِيَّ، فَأَبَوْا أَنْ يُؤَدُّوا إِلَيْهِ شَيْئًا، وَقَالُوا: إِنَّمَا ذَاكَ شَيْءٌ كُنَّا نُؤَدِّيهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَكَتَبَ سُفْيَانُ إِلَى عَمْرٍ بِذَلِكَ، فَكَتَبَ إِلَيْهِمْ عَمْرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه: إِنَّمَا النَّحْلُ دُبَابٌ غَيْثٌ يَسُوقُهُ اللَّهُ رِزْقًا إِلَى مَنْ يَشَاءُ، فَإِنْ أَدُّوا إِلَيْكَ مَا كَانُوا يُؤَدُّونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَاحْمِ لَهُمْ وَادِيَيْهِمْ، وَإِلَّا فَحَلَّ بَيْنَ النَّاسِ وَبَيْنَهُمَا فَأَدُّوا إِلَيْهِ مَا كَانُوا يُؤَدُّونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَحَمَى لَهُمْ وَادِيَيْهِمْ^(۱).

باسی زهکاتی ههنگوین نهگهر فهرموودهکه تهواو بیت، چونکه له دلدا شتیک ههیه دهر بارههی نهم سهنده

واته: موغیره ی کوری عه بدوره حمان ده گپرتته وه، عه بدوره حمانی باوکم بوی باس کردم له عمری کوری شوعهیب، له باوکی، له باپیره وه رضي الله عنه، نه وه کانی شه بابه نه وهی سکینک بوون له هوزی فههم، دهیه کی ههنگوینیان دهر د بۆ پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم، له ده جه وه نه جه وه نه یهک، نه ویش پاریزگاری نه وه دوو شیوهی بویان ده کرد، کاتی عومه ر بوو به خه لیفه، سوفیانی کوری عه بدولای سهقه فی کرده کاربه ده ستیان، نه وان رازی نه بوون هیچی بده نی، وتیان: نه وه شتیک بوو ئیمه ده ماندا به پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم، سوفیان نووسراوی کرد بۆ عومه ر له وبارهیه وه، عومه ری کوری خه تابیش نووسراوی بۆ کردن: میشه نگ میشتیکه خوا ویستی هه بیت رزقی هه ر که سیک بدات ده بیات بۆ لای، نه گهر نه وهی ده یاندا به پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم به تویشیاندا نه وه پاریزگاری هه ردوو شیوه که بکه بویان، نه گهرنا واز له خه لکی بهینه با وه کوو نه وان بچنه نه وه دوو شیوه، نه وانیش نه وهی دایان به پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم به نه ویشیاندا، نه ویش پاریزگاری هه ردوو شیوه که ی بۆ کردن.

۲۳۲۵- عَن عَمْرٍو بْنِ شَعْبٍ، عَنِ أَبِيهِ، عَنِ جَدِّهِ عليه السلام، أَنَّ بَنِي شَبَابَةَ، بَطْنٌ مِنْ فَهْمٍ، فَذَكَرَ مِثْلَ حَدِيثِ الْمُغِيرَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ سَوَاءً^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبْرُ إِنْ ثَبَتَ فَفِيهِ مَا دَلَّ عَلَى أَنَّ بَنِي شَبَابَةَ، إِثْمًا كَانُوا يُودُونَ مِنَ الْعَسَلِ الْعُسْرَ لِعَلَّةٍ لَا؛ لِأَنَّ الْعُسْرَ وَاجِبٌ عَلَيْهِمْ فِي الْعَسَلِ بَلْ مُتَطَوِّعِينَ بِالذَّفْعِ لِجَمَاهُمْ الْوَادِيَيْنِ أَلَا تَسْمَعُ اخْتِجَاجَهُمْ عَلَى سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَكِتَابَ عَمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ إِلَى سُفْيَانَ، لِأَنَّهُمْ إِنْ أَدُوا مَا كَانُوا يُودُونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَحْمِيَ لَهُمْ وَادِيَتِهِمْ، وَإِلَّا خَلَى بَيْنَ النَّاسِ وَبَيْنَ الْوَادِيَيْنِ، وَمِنَ الْمُحَالِ أَنْ يَمْتَنَعَ صَاحِبُ الْمَالِ مِنْ آدَاءِ الصَّدَقَةِ الْوَاجِبِ عَلَيْهِ فِي مَالِهِ إِنْ لَمْ يُحْمَى لَهُ مَا يَرْغَى فِيهِ مَا شِئْتَهُ مِنَ الْكَلَاءِ، وَغَيْرُ جَائِزٍ أَنْ يَحْمِيَ الْإِمَامُ لِبَعْضِ أَهْلِ الْمَوَاشِي أَرْضًا ذَاتَ الْكَلَاءِ لِيُودِيَ صَدَقَةَ مَالِهِ، إِنْ لَمْ يَحْمِ لَهُمْ تِلْكَ الْأَرْضَ، وَالْفَارُوقُ رَحِمَهُ اللَّهُ قَدْ عَلِمَ أَنَّ هَذَا الْخَبْرَ بِأَنَّ بَنِي شَبَابَةَ قَدْ كَانُوا يُودُونَ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْعَسَلِ الْعُسْرَ، وَأَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم كَانَ يَحْمِي لَهُمُ الْوَادِيَيْنِ فَأَمَرَ عَامِلَهُ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَنْ يَحْمِيَ لَهُمُ الْوَادِيَيْنِ إِنْ أَدُوا مِنْ عَسَلِهِمْ مِثْلَ مَا كَانُوا يُودُونَ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، وَإِلَّا خَلَى بَيْنَ النَّاسِ، وَبَيْنَ الْوَادِيَيْنِ، وَلَوْ كَانَ عِنْدَ الْفَارُوقِ رَحِمَهُ اللَّهُ أَخَذَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم الْعُسْرَ مِنْ غَلْمِهِمْ عَلَى مَعْنَى الْإِيجَابِ كَوْجُوبِ صَدَقَةِ الْمَالِ الَّذِي يَجِبُ فِيهِ الزَّكَاةُ لَمْ يَرْضَ بِامْتِنَاعِهِمْ مِنْ آدَاءِ الزَّكَاةِ، وَلَعَلَّهُ كَانَ يُحَارِبُهُمْ لَوْ امْتَنَعُوا مِنْ آدَاءِ مَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنَ الصَّدَقَةِ، إِذْ قَدْ تَابَعَ الصَّدِيقُ رَحِمَهُ اللَّهُ مَعَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم عَلَى قِتَالِ مَنْ امْتَنَعَ مِنْ آدَاءِ الصَّدَقَةِ مَعَ حَلِيفِ الصَّدِيقِ أَنَّهُ مُقَاتِلٌ مَنْ امْتَنَعَ مِنْ آدَاءِ عِقَالٍ كَانَ يُودِيهِ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، وَالْفَارُوقُ رَحِمَهُ اللَّهُ قَدْ وَاطَأَهُ عَلَى قِتَالِهِمْ، فَلَوْ كَانَ أَخَذَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم الْعُسْرَ مِنْ نَحْلِ بَنِي شَبَابَةَ عِنْدَ عَمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَلَى مَعْنَى الْوَجُوبِ، لَكَانَ الْحُكْمُ عِنْدَهُ فِيهِمْ كَالْحُكْمِ فِي مَنْ امْتَنَعَ عِنْدَ وَفَاةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِنْ آدَاءِ الصَّدَقَةِ إِلَى الصَّدِيقِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

واته: عهمرى كورى شوعهيب ده گيريتهوه، له باوكى، له باپيريوه عليه السلام، نهوه كانى شه بابه نهوهى سكيك بوون له هوزى فههم، باسى كرد بههه مان شيوهى فهرمووده كهى موغيرهى كورى عهبدووره حان.

ئەبو بەكر دەلى: ئەم فهرموودهيه ئەگەر تهواو بىت بەلگهى تىدايه لهسهر ئەوهى نهوه كانى شه بابه له بهر هۆكارىك دهيه كيان له ههنگوينه كه دا نهك له بهر ئەوهى دهيهك واجب بىت لهسهريان، بهلكوو بهحهز و ئارهزووى خويان دهياندا چونكه ئەوانيش

له بهرانبهردا پاریزگاری شیوه که یان بو ده کردن، ئایا نه تبیست چون به لگه یان هینایه وه بو سوفیانی کوری عه بدولا، ههروه ها نووسراوه که ی عومه ریش بو سوفیان، چونکه ئه وه ی دایان به پیغه مبهری خوا ﷺ به هه مان شیوه دایان به ئه وانیش بو ئه وه ی پاریزگاری دوو شیوه که یان بو بکه ن، ئه گه ر نه یاندا یه ئه وانیش خه لکیان نازاد ده کرد وه کوو ئه وان بچه ئه و شیوه، بیگومان شتیکی مه حاله خاوه ن مه رومالات ریگری زه کات بکات ئه گه ر پاریزگاری له له وه رگا نه که ن بو ی، وه دروستیش نییه کاربه ده ست پاریزگاری له زه ویه که بکات له وه ری تیدا بیته بو هه ندی له خاوه ن مه رومالاته کان بو ئه وه ی زه کاتی مه رومالاته که ی بدات، وه عومه ر ئه م حوکمه ی ده زانی که نه وه کانی شه بابه ده یه کی هه نگونیان ده دا به پیغه مبه ر ﷺ، وه پیغه مبه ریش ﷺ له بهرانبهردا پاریزگاری دوو شیوه که ی بو ده کردن، بو یه فه رمانی کرد به سوفیانی کوری عه بدولا پاریزگاری له دوو شیوه که بکات ئه گه ر به هه مان شیوه ی ئه و هه نگونه بدن که ده یاندا به پیغه مبه ر ﷺ، ئه گه ر نا خه لکی نازاد ده کات بو خو یان بچه ئه و دوو شیوه، ئه گه ر عومه ر پی و بو وایه ئه و هه نگونه ی پیغه مبه ر ﷺ لی و هه رگرتن واجب بو وه له سه ریان وه کوو واجبوونی زه کات ئه وه رازی نه ده بوو زه کات نه دن، به لکوو ئه گه ر ئه وه ی واجبه له سه ر شانیان نه یاندا یه جه نگی له گه ل ده کردن، چونکه ئه بو به کری صدیق له گه ل ها وه لانی پیغه مبه ر ﷺ جه نگی راگه یاند له دزی ئه وانه ی ریگری له زه کاتدان ده که ن له گه ل ئه وه دا سویندی خوارد له گه لیان بجه نگیت تا ئه وه ی ده یاندا به پیغه مبه ر ﷺ بیده ن به ئه ویش ته نانه ت ئه گه ر حه بلیکیش بیته، وه عومه ریش یه کده نگ بوو له گه لی له سه ر جه نگکردنیا ن، جا ئه گه ر وه رگرتنی ده یه که له هه نگونینی نه وه کانی شه بابه لای عومه ری کوری خه تاب به شیوه ی واجبوون بو وایه، ئه وه حوکمی ئه وانیش وه کوو حوکمی ئه وان بوو که له کاتی مردنی پیغه مبه ر ﷺ ریگریان کرد زه کات بدن به ئه بو به کر، خوا زاناته ره.

بَابُ إِجَابِ الْخُمْسِ فِي الرِّكَازِ

۲۳۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْعَجْمَاءُ جُبَارٌ، وَالْبُهُرُ جُبَارٌ، وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ، وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ»^(۱).

باسى واجب بونى پىنجىك له دۆزىنەوهى خەزىنە (واتە: دۆزىنەوهى كەلوپەلى گرانبەها كه دهگەریتەوه بو پيشى ئىسلام)

واتە: ئەبو ھورەيرە رضي الله عنه دەلى: پىنغەمبەرى خوا ﷺ فەرموويەتى: ئازەل (ھەر زىاتىك بدات بەبى كەمتەرخەمى له لايەن خاوەنەكەيەوه) ئەوه بە فېرۆ دەروات، وه بېر ھىچى تىدا نىيە (واتە: ئەگەر كەسىك له زەوييەكى خۆيدا بىرىك ھەلبەكەنى دواتر كەسىك يان شتىك بکەوتتە نىويەوه ئەوه خوينبایى نىيە، يان ئەگەر كەسىك پياويك بە كرى بگرى بېرى بو ھەلبەكەنى شتىك كەوت بەسەريدا و مرد بەبى كەمتەرخەمى خاوەنمال ئەوه خوينبایى نىيە)، وه كانزا و مەعدەنىش ھىچى تىدا نىيە (ئەگەر كەسىك له زەوييەكى خۆيدا يان زەوييەك ھى كەس نەبىت چال ھەلبەكەنى دواتر كەسىك بکەوتتە نىوى، بەبى كەمتەرخەمى خاوەنەكەى ئەوه خوينبایى بو نىيە)، وه له دۆزىنەوهى ھەموو ئەو كەلوپەله گرانبەھايانەى (له سەردەمى جاھىلى) لەژىر زەويدا شاردرانەتەوه، پىويستە) پىنجىكەكى دەربكرى.

بَابُ وَجُوبِ الْخُمْسِ فِيْمَا يُوجَدُ فِي الْخَرْبِ الْعَادِيِّ مِنْ دَفْنِ الْجَاهِلِيَّةِ، وَالِدَلِيلِ عَلَى أَنَّ الرِّكَازَ لَيْسَ بِدَفْنِ الْجَاهِلِيَّةِ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ، إِنَّ ثَبَّتَ هَذَا الْخَبْرَ عَنْهُ، قَدْ فَرَّقَ بَيْنَ الْمَوْجُودِ فِي الْخَرْبِ الْعَادِيِّ وَبَيْنَ الرِّكَازِ فَأَوْجَبَ فِيهِمَا جَمِيعًا الْخُمْسَ»

۲۳۲۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه، أَنَّ رَجُلًا مِنْ مُزَيْنَةَ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَكَيْفَ تَرَى فِيْمَا يُوجَدُ فِي الطَّرِيقِ الْمِيْتَاءِ أَوْ فِي الْقَرْيَةِ الْمَسْكُونَةِ قَالَ: «عَرَفْتَهُ سَنَةً، فَإِنْ جَاءَ بَاغِيهِ فَادْفَعْهُ إِلَيْهِ، وَإِلَّا فَشَأْنُكَ بِهِ، فَإِنْ جَاءَ طَالِبُهَا يَوْمًا مِنَ الدَّهْرِ، فَأَدِّهَا إِلَيْهِ، وَمَا كَانَ فِي الطَّرِيقِ غَيْرِ الْمِيْتَاءِ، وَالْقَرْيَةِ غَيْرِ الْمَسْكُونَةِ فَفِيهِ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ»^(۱).

باسى واجببونى پېنجىك لەوهى دەبىنرېتەوه لە كەلاوه و پاشماوهى
ئەو شتانەى لە سەردەمى نەفامى كەوتۆتە ژېر زەوى، وه بەلگەش لەسەر
ئەوهى (الرُكَّاز) ئەو شتانە نىيە كە لە سەردەمى نەفامى شارداراوتەوه،
ئەگەر فەرموودەكە جىگىر بىت، چونكە جياوازى كردوو لە نىوان ئەوهى
دەدۆزىتەوه لە لادىيەكى كۆن كە كەسى تىدا نىشتەجى نىيە و لە نىوان
(الرُكَّاز) لە هەردوو كياندا پېنجىكەى واجب كردوو

واتە: عەبدوئەلى كورى عەمرى كورى عاص رضي الله عنه دەگىرېتەوه، پياونك لە ھۆزى
موزەينە ھات بۆ خزمەت پىغەمبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم وتى: چى دەلىى دەربارەى شتىك لەسەر
رېنگايەك كە زۆرتىن خەلك بەسەرىدا تىپەر دەبىت دەدۆزىتەوه، يان لە لادىيەك
خەلكى تىدا نىشتەجى بىت، فەرمووى: يەك سأل بيناسىنە، ئەگەر خاوەنەكەى ھات
بىدەرەوه پىي، ئەگەرنا ئەوه بۆ خۆت مامەلەى پىو بەك، ئەگەر پوژىك لە پوژان
خاوەنەكەى ھاتەوه، ئەوه بىدەرەوه پىي، وه ئەو ھىشى لەسەر رېنگايەك بوو ئاوەدان
نەبوو، وه لادىيەك كەسى تىدا نىشتەجى نەبوو، وه لە گەنجىنەى دۆزراوه، ئەوه
پېنجىكەى تىدايە بە زەكات.

۲۳۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا مِنْ مُرَيْتَةِ يَسْأَلُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم ^(۱).

واتە: عەبدوئەلى كورى عەمر رضي الله عنه دەلىى: گویم لە پياونك بوو لە موزەينە پرسىارى لە
پىغەمبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم دەكرد.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي تَقْدِيمِ الصَّدَقَةِ قَبْلَ حُلُولِ الْحَوْلِ عَلَى الْمَالِ وَالْفَرَقِ بَيْنَ الْفَرَضِ الَّذِي يَجِبُ فِي الْمَالِ وَبَيْنَ الْفَرَضِ الْوَاجِبِ عَلَى الْبَدَنِ

۲۳۲۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بِصَدَقَةٍ، فَقَالَ بَعْضُ مِمَّنْ يَلْمِزُ: مَنَعَ ابْنَ
جَمِيلٍ، وَخَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ، وَالْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنْ يَتَصَدَّقُوا ^(۲).

(۱) إسنادہ حسن.

(۲) صحیح.

باسی مؤلّه‌دان له پیش‌خستنی زهکات پیش نه‌وهی سأل به‌سمر مال و سامانه‌که تیپهر بیټ، وه جیاوازی له نیوان نه‌و فهرزه‌ی که واجبه له مال و ساماندا و له نیوان نه‌و فهرزه‌ی واجبه له وشتردا

واته: نه‌بو هوره‌یره علیه‌السلام ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا علیه‌السلام فه‌رمانی کرد به‌ده‌رکردنی زه‌کات، (پیش نه‌وهی سأل به‌سهریدا تیپهر بیټ) یه‌کیک له‌وانه‌ی په‌خنه و توانجیان ده‌گرت (له پیغه‌مبه‌ر علیه‌السلام کاتی صه‌ده‌قه و زه‌کاتی دابه‌ش ده‌کرد)، وتی: ئینو جه‌میل و خالیدی کوری وه‌لید و عه‌باسی کوری عه‌بدولموته‌لیب رینگریبان کرد له‌وهی به‌خشن (واته: زه‌کات بده‌ن).

۲۳۳۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی‌الله‌عنه قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَاعِيًا عَلَى الصَّدَقَةِ ^(۱).

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی‌الله‌عنه قَالَ: قَالَ عُمَرُ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم بِصَدَقَةٍ، فَقِيلَ: مَنَعَ ابْنُ جَمِيلٍ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، وَالْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم: مَا يَنْقُمُ ابْنُ جَمِيلٍ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا أَغْنَاهُ اللَّهُ، وَأَمَّا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ فَإِنَّكُمْ تَظْلُمُونَ خَالِدًا، قَدْ احْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ وَأَعْبَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَالَ فِي خَبَرٍ وَرَقَاءَ: وَأَمَّا الْعَبَّاسُ عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فَهِيَ عَلَيَّ، وَمِثْلُهَا مَعَهَا. وَقَالَ فِي خَبَرِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ: أَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَهِيَ لَهُ وَمِثْلُهَا مَعَهَا. وَقَالَ فِي خَبَرِ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْرَةَ: أَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا. فَخَبَرُ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ: فَهِيَ لَهُ وَمِثْلُهَا مَعَهَا يُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ أَرَادَ مَا قَالَ وَرَقَاءَ أَيَّ فَهِيَ لَهُ عَلَيَّ». فَأَمَّا اللَّفْظَةُ الَّتِي ذَكَرَهَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْرَةَ، فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ فَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ مَعْنَاهَا فَهِيَ لَهُ عَلَيَّ. مَا يَبِينُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا أَنَّ الْعَرَبَ تَقُولُ: عَلَيْهِ يَعْنِي لَهُ، وَلَهُ يَعْنِي عَلَيْهِ، كَقَوْلِهِ جَلَّ وَعَلَا: ﴿أَوْلَيْكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ ^(۱۵) الرَّعْدِ، فَمَعْنَى لَهُمُ اللَّعْنَةُ أَيَّ عَلَيْهِمُ اللَّعْنَةُ، وَمَحَالٌ أَنْ يَتْرَكَ النَّبِيُّ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ صَدَقَةً قَدْ وَجَبَتْ عَلَيْهِ فِي مَالِهِ، وَبَعْدَهُ تَرَكَ صَدَقَةً أُخْرَى إِذَا وَجَبَتْ عَلَيْهِ، وَالْعَبَّاسُ مِنْ صَلِيبَةِ بَنِي هَاشِمٍ مِمَّنْ حُرِّمَ عَلَيْهِ صَدَقَةُ غَيْرِهِ أَيْضًا فَكَيْفَ صَدَقَةُ نَفْسِهِ، وَالنَّبِيُّ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، قَدْ أَخْبَرَ أَنَّ الْمُمْتَنِعَ مِنْ آدَاءِ صَدَقَتِهِ فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ يُعَذَّبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي يَوْمٍ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ بِالْوَأَنِ عَذَابٍ قَدْ ذَكَرْنَاهَا فِي مَوْضِعِهَا فِي

هَذَا الْكِتَابِ، فَكَيْفَ يَكُونُ أَنْ يَتَأَوَّلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنْ يَتْرَكَ لِعَمِّهِ صِنُو أَبِيهِ صَدَقَةً قَدْ وَجِبَتْ عَلَيْهِ لِأَهْلِ سُهْمَانَ الصَّدَقَةِ أَوْ يُبَيِّحُ لَهُ تَرَكَ أَدَائِهَا وَإِصَالِهَا إِلَى مُسْتَحِقِّهَا هَذَا مَا لَا يَتَوَهَّمُهُ عِنْدِي عَالِمٌ، وَالصَّحِيحُ فِي هَذِهِ اللَّفْظَةِ قَوْلُهُ: فَهِيَ لَهُ، وَقَوْلُهُ فَهِيَ عَلَيَّ، وَمِثْلُهَا مَعَهَا أَيُّ إِنِّي قَدْ اسْتَعَجَلْتُ مِنْهُ صَدَقَةً عَامِينَ، فَهَذِهِ الصَّدَقَةُ الَّتِي أُمِرْتُ بِقَبْضِهَا مِنَ النَّاسِ هِيَ لِلْعَبَّاسِ عَلَيَّ وَمِثْلُهَا مَعَهَا أَيُّ صَدَقَةٌ ثَانِيَةً عَلَى مَا رَوَى الْحَجَّاجُ بْنُ دِينَارٍ، وَإِنْ كَانَ فِي الْقَلْبِ مِنْهُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ حُجَيْبَةَ بِنِ عَدِيٍّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، أَنَّ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي تَعْجِيلِ صَدَقَتِهِ قَبْلَ أَنْ تَحُلَّ فَرَخَصَ لَهُ فِي ذَلِكَ.

واته: ئەبو ھورەپرە ﷺ دەلی: پیغەمبەری خوا ﷺ عومەری نارد بو سەرپەرشتیکردنی کوکردنەوہی زهکات.

ئەبو ھورەپرە ﷺ دەلی: عومەر ﷺ وتی: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمانی کرد بە دەرکردنی زهکات، (پیش ئەوہی سأل بەسەریدا تیبەر بیت) وترا: ئیبنو جەمیل و خالیدی کوری وەلید و عەباسی کوری عەبدولموتەلیب نەیاندا، پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: ئیبنو جەمیل بیانووی نییە مەگەر ئەوہ نەبیت کە ھەزار بوو خوا دەولەمەندی کرد، بەلام خالیدی کوری وەلید ئیوہ ستەمی لی دەکەن، چونکە ئەو زری و کەلوپەلەکانی کردووەتە وەقف لەپیناوی خوادا، بەلام عەباسی کوری عەبدولموتەلیب مامی پیغەمبەری خوا ﷺ.

ئەبو بەکر دەلی: لە فەرموودە کە ی وەرقاتدا فەرمووی: بەلام عەباس مامی پیغەمبەری خوا ﷺ و زەکاتە کە ی ئەو لەسەر منە و ئەو نەدی دیکەش لەگەڵیدا، وە لە فەرموودە کە ی موسای کوری عوقبەدا فەرمووی: بەلام عەباسی کوری عەبدولموتەلیب ئەوہ بو ئەوہ و ئەو نەدی دیکەش لەگەڵی، وە لە فەرموودە کە ی شوەبیبی کوری ئەبو حەمزەدا فەرمووی: بەلام عەباسی کوری عەبدولموتەلیب مامی پیغەمبەری خوا ﷺ زەکاتی لەسەرە و ئەو نەدی دیکەش لەگەڵی، جا فەرموودە کە ی موسای کوری عوقبە: ئەوہ بو ئەوہ و ئەو نەدی دیکەش لەگەڵی، پی دەچی مەبەستی پی ئەوہ بی کە وەرقاء وتی، واتە: ئەوہ بو ئەوہ و لەسەر منە. ئەو دەستەواژە ی کە شوەبیبی کوری ئەبو حەمزە باسی کرد، زەکاتی لەسەرە، پی دەچی مانای ئەوہ بیت: ئەوہ بو ئەوہ و لەسەر

منه. وهك له چند شوینیکدا روونم کردوتهوه له کتیبه کانماندا که عه‌رب ده‌لی: (عَلَيْهِ)، واته: (لَهُ)، وه ده‌لی: (لَهُ) واته: (عَلَيْهِ)، وهك خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿أَوْلَيْكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾، جا مانای (لَهُمُ اللَّعْنَةُ)، واته: (عَلَيْهِمُ اللَّعْنَةُ)، وه مه‌حاله پیغه‌مبهر ﷺ وازی له زه‌کاتیک هینابیت که واجب بووه له مال و سامانی عه‌باسی کوری عه‌بدولموت‌ه‌لیب، وه دوای ته‌وه وازی له زه‌کاتی دیکه هینابیت کاتی که واجب بووه له‌سه‌ری، بیگومان عه‌باس له پستی نه‌وه‌کانی هاشم بووه له‌وانه بوو زه‌کاتی له‌سه‌ر قه‌ده‌غه کرابوو، ئیتر چون ده‌بی زه‌کاتی خوی بخوات، وه پیغه‌مبهر ﷺ هه‌والی داوه ته‌وه که‌سه‌ی زه‌کاتی مال‌ه‌که‌ی نادات له‌گرانی و هه‌رزانی‌دا له‌رۆژی دواییدا سزا ده‌دریت له‌رۆژیکدا ته‌ندازه‌که‌ی په‌نجا هه‌زار ساله به‌جو‌ره‌ها سزا، بیگومان له‌شوینی خویدا له‌م کتیبه‌باسان کرد، جا چون ده‌بی به‌وشیوه له‌یه‌ک بدریت‌ه‌وه که پیغه‌مبهر ﷺ وازی له‌زه‌کاتی مامی هینابیت که واجب بووه له‌سه‌ری، یان ریگه‌ی پی‌بدات زه‌کاتی مال‌ه‌که‌ی نه‌دات و نه‌گات به‌وانه‌ی شیاون، پی‌م وایه‌پیاوی زانا له‌مه‌دا تووشی هه‌له‌نابیت، ته‌وه‌ی ته‌واوه له‌م ده‌سته‌واژه‌دا فه‌رمووده‌که‌یه‌تی: ته‌وه بو‌ته‌وه، وه فه‌رمووده‌که‌ی: ته‌وه له‌سه‌ر منه و ته‌وه‌نده‌ی دیکه‌ش له‌گه‌لی، واته: من زه‌کاتی دوو سالم لی‌وه‌رگرت، ته‌وه زه‌کاته‌ی که داوام له‌خه‌لک کرد پی‌شتر له‌عه‌باسم وه‌رگرتوو، وه ته‌وه‌نده‌ی

دیکه‌ش له‌گه‌لی، واته: له‌پیشه‌وه زه‌کاتی سالتیکم لی‌وه‌رگرت، وه‌ک‌حه‌ج‌جی کوری دینار گپ‌راویه‌ته‌وه، ته‌گه‌ر چی له‌دلش‌مدا شتیک هه‌یه‌ده‌رباره‌ی‌حه‌که‌م له‌حوجیه‌ی کوری عه‌دی له‌عه‌لی کوری ته‌بو‌تالیب، عه‌باسی کوری عه‌بدولموت‌ه‌لیب پرسیاری کرد له‌پیغه‌مبهری خوا ﷺ له‌پیش‌خستنی زه‌کاته‌که‌ی پیش ته‌وه‌ی کاتی خوی بیت، مؤله‌تی پی‌دا زه‌کاته‌که‌ی پیش بخات.

۲۳۳۱- عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ دِينَارٍ، غَيْرَ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، لَمْ يَقُلْ قَبْلَ أَنْ تَجِلَّ (۱).

واته: له‌حه‌ج‌جی کوری دیناره‌وه، ته‌وه نه‌بیت‌عه‌لی کوری عه‌بدوره‌حمان نه‌یوت پیش ته‌وه‌ی کاتی زه‌کات بیت.

بَابُ اخْتِسَابِ مَا قَدْ حَبَسَ الْمُؤْمِنُ السَّلَاحَ وَالْعَبْدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مِنَ الصَّدَقَةِ إِذَا وَجَبَتْ، فَهَذِهِ الْمَسْأَلَةُ أَيْضًا مِنْ بَابِ تَقْدِيمِ الصَّدَقَةِ قَبْلَ وَجُوبِهَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ أَبِي هُرَيْرَةَ: فَأَمَّا خَالِدٌ فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا، قَدْ اخْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ وَأَعْبَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَالنَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَجَازَ لِخَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ أَنْ يَخْتَسِبَ مَا قَدْ حَبَسَ مِنْ الْأَذْرَاعِ وَالْأَعْبَدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مِنَ الصَّدَقَةِ الَّتِي أَمَرَ بِقَبْضِهَا.

باسی وهفکردنی نهوهی پروادار وهقفی کردوو له چک و کویله له پیناوی خوادا، له زهکات و صدهقه، نهگهر واجب بوو، ههروهها نهم مهسه له بهشی پینخشتنی زهکات و صدهقهیه پینش واجبوونی، نهبو بهکر دهلی: له فهرمووده کههی نهبو هورهیرهدا هاتوو: (فَأَمَّا خَالِدٌ فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا، قَدْ اخْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ وَأَعْبَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)، واته: بهلام خالید بهراستی نیوه ستهم له خالید دهکن، نهو زرییهکانی و کویلهکانی له پیناوی خوادا وهقف کردوو، وه پینغمهبر ﷺ ریگهی دا به خالیدی کورپی وهلید نهوهی که کردوویهتی به وهقف له زرییهکان و کویلهکان له پیناوی خوا، لهو زهکاته حیسابی بکات که خوا فهرمانی پیکردوو

بَابُ اسْتِسْلَافِ الْإِمَامِ الْمَالِ لِأَهْلِ سَهْمَانِ الصَّدَقَةِ وَرَدِهِ ذَلِكَ مِنَ الصَّدَقَةِ إِذَا قَبِضَتْ بَعْدَ الْإِسْتِسْلَافِ

۲۳۳۲- عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَوْلَى النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَسْلَفَ مِنْ رَجُلٍ بَكْرًا، فَقَالَ: «إِذَا جَاءَتِ الصَّدَقَةُ فَصَيِّنَا»، فَلَمَّا جَاءَتِ الصَّدَقَةُ قَالَ لِأَبِي رَافِعٍ: «أَعْطِ الرَّجُلَ بَكْرَهُ»، فَتَنَظَرْتُ فَلَمْ أَرِ إِلَّا رُبَاعًا أَوْ صَاعِدًا، فَأَخْبَرْتُ بِذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: «أَعْطِهِ فَإِنَّ خَيْرَ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً»^(۱).

باسی دروسته نیمام و پینشهوا مال و سامان بهقهرز وهر بگری بۆ نهو که سانهی پشکیان بهرده کهوت له زهکات، دواتر له زهکات نهو مال و سامانه بگریتهوه

واته: نهبو رافع رضی الله عنه مولاى النبى ﷺ، ان النبى ﷺ استسلف من رجل بكرة، فقال: «إذا جاءت الصدقة فصيننا»، فلما جاءت الصدقة قال لابي رافع: «اعط الرجل بكره»، فتنظرت فلم أرى إلا رباعاً أو صاعداً، فأخبرت بذلك النبي ﷺ، فقال: «اعطه فإن خير الناس أحسنهم قضاءً»^(۱).

دهیدهینهوه پیټ، کاتنی زهکاتنی بۆ هات، به ئه بو رافیعی فهرموو: وشتره که ی کابرا بدهروه، منیش ته ماشام کرد وشتره که له وشتره که ی خوی باشر بوو، هه و آلم دا به پیغه مبه ر ﷺ فهرموی: بیده ری چونکه چاکترینی نیو خه لک ئه و که سه یه به چاکترین شیوه قه رزه که ی ده داته وه.

جُمَاعُ أَبْوَابِ ذِكْرِ السَّعَايَةِ عَلَى الصَّدَقَةِ

بَابُ ذِكْرِ التَّغْلِيظِ عَلَى السَّعَايَةِ بِذِكْرِ خَيْرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۳۳۳- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «لَا يَدْخُلُ صَاحِبُ مَكْسِ الْجَنَّةِ». قَالَ يَزِيدُ: يَعْنِي الْعُشَارَ^(۱).

کۆباسی سه ر په رشتیاریتی له سه ر وه رگرتنی زهکات

باسی هه ره شه کردن له وه رگرتنی مال و سامانی خه لک به ناحق، به باسکردنی فهرموو ده یه کی کورت و پوختکراو (مُجْمَل) نه ک (مُفَسَّر) روونکراوه

واته: عوقبه ی کوری عامر رضي الله عنه ده لی: گویم له پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم بوو ده یه فهرموو: ناچیته به هه شت که سی گومرگوه رگر. یه زید وتوو یه تی: واته: (الْعُشَارَ): عوشاریش ئه و که سه یه له ده به ش یه ک به ش له خه لک ده ستینیت به گومرگ به ناحق.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ التَّغْلِيظَ فِي الْعَمَلِ عَلَى السَّعَايَةِ الْمَذْكُورِ فِي خَيْرِ عُقْبَةَ هُوَ فِي السَّعَايِ، إِذَا لَمْ يَغْدُلْ فِي عَمَلِهِ وَجَارَ وَظَلَمَ، وَفَضِلِ السَّعَايَةِ عَلَى الصَّدَقَةِ إِذَا عَدَلَ السَّعَايِ فِيمَا يَتَوَلَّى مِنْهَا وَتَشْبِيهِهِ بِالْغَايِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

۲۳۳۴- عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «الْعَامِلُ عَلَى الصَّدَقَةِ بِالْحَقِّ كَالْغَايِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَرْجَعَ إِلَى بَيْتِهِ»^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده حسن.

باسی به لگه له سهر ئه وهی هه ره شه کردن له گهران بۆ وه رگرتنی مالی خه لک به ناحق که له فهرمووده کهی عوقبه باس کرا بۆ ئه و که سه یه که زهکات کۆ دهکاتوه و ستم و ناحقی دهکات، وه چاکه ی ئه و که سه ی به دادپهروهری زهکات کۆ دهکاتوه چوینراوه به و که سه ی له ریی خوادا جهاد دهکات

واته: رافعی کوری خه دیج رضی الله عنه ده لێ: پیغه مبهری خوا رضی الله عنه فهرموویه تی: ئه و که سه ی زهکات کۆ دهکاتوه به دادپهروه رانه وه کوو ئه و که سه وایه له پیناوی خوادا غزا بکات تا ده گهریته وه بۆ ماله که ی.

بَابُ فِي التَّلْغِيزِ فِي الْاِغْتِدَاءِ فِي الصَّدَقَةِ وَتَمَثِيلِ الْمُعْتَدِي فِيهَا بِمَانِعِهَا

٢٣٣٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَ لَهُ، وَالْمُعْتَدِي فِي الصَّدَقَةِ كَمَا نِعِهَا»^(١).

باسی هه ره شه کردن له ستم و ده ستریزیکردن له زهکاتدا، وه چواندن ده ستریزیکار تیایدا به و که سه ی زهکات نادان

واته: ئه نه سی کوری مالیک رضی الله عنه ده گهریته وه، پیغه مبهری خوا رضی الله عنه فهرموویه تی: ئه و که سه ی ئه مانه تپاریز و ده سته پاک نه بیت ئیانی نییه (واته: ئیانی ته وای نییه)، وه ده ستریزیکار له زهکاتدا وه کوو ئه و که سه وایه که زهکات ده رناکات.

٢٣٣٦- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضی الله عنها، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله بَيْنَمَا هُوَ يَوْمَ فِي بَيْتِهَا وَعِنْدَهُ رِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِهِ يَتَحَدَّثُونَ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَدَقَةٌ كَذَا وَكَذَا مِنَ التَّمْرِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «كَذَا وَكَذَا»، قَالَ الرَّجُلُ: فَإِنْ فَلَانًا تَعْدَى عَلَيَّ فَأَخَذَ مِنِّي كَذَا وَكَذَا، فَأَزْدَادَ صَاعًا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «فَكَيْفَ إِذَا سَعَى عَلَيْكُمْ مَنْ يَتَعْدَى عَلَيْكُمْ أَشَدَّ مِنْ هَذَا التَّعْدَى؟»، فَخَاصَّ النَّاسُ وَبَهَرَهُمُ الْحَدِيثُ حَتَّى قَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كَانَ رَجُلًا غَائِبًا عِنْدَ إِيلِهِ وَمَا شَيْتِهِ وَرَزَعِهِ، فَأَدَى زَكَاةَ مَالِهِ فَتَعْدَى عَلَيْهِ الْحَقُّ فَكَيْفَ يَصْنَعُ؟ وَهُوَ عَنكَ غَائِبٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «مَنْ أَدَى زَكَاةَ مَالِهِ طَيَّبَ النَّفْسَ بِهَا يُرِيدُ وَجْهَ اللَّهِ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ لَمْ يُعَيَّبْ شَيْئًا مِنْ مَالِهِ، وَأَقَامَ الصَّلَاةَ، ثُمَّ أَدَى الزَّكَاةَ فَتَعْدَى عَلَيْهِ الْحَقُّ، فَأَخَذَ سِلَاحَهُ فَقَاتَلَ فَقُتِلَ فَهُوَ شَهِيدٌ»^(٢).

(١) إسناده ضعيف.

(٢) إسناده ضعيف.

واته: نومو سه له مه ﷺ ده گيرپته وه، له کاتیکدا پیغه مبهری خوا ﷺ له ماله که مدا دانیشتبوو پیاوانیکیش له هاوه لانی له لای دانیشتبوون قسه وباسیان ده کرد، له پیر پیاونیک هات وتی: نهی پیغه مبهری خوا نه وه نده و نه وه نده خورما زه کاته که ی چهنده؟ پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: نه وه نده و نه وه نده یه، پیاوه که وتی: به راستی فلانه که س ستمی لیکردم نه وه نده و نه وه نده له ماله که می برد چهند صاعیک زیاتری وت له حقی شهرعی خوی، پیغه مبهری خوا ﷺ پی فهرموو: نهی چونه نه گهر که سیک به سهرتاندا بگهریت بو کورکدنه وهی زه کات ستمتان لی بکات له م ستمه زیاتر؟ خه لکه که سهریان سوورما له فهرمووده که تا پیاونیکیان وتی: نه گهر پیاونیک دووره ده ست بوو به خوی و وشتر و مه پومالات و کشتوکاله که ی زه کاتی ماله که ی دا و به ناحق ده ستریزی لیکرا چی بکات؟ نهو له توه دوور بوو، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: هر که س زه کاتی ماله که ی ده رکرد به خوشی خوی و مه بهستی پی تنها خوا و پوژی دوایی بوو هیچ شتیکی له ماله که ی نه شارده وه، وه نویره کانی کرد، پاشان زه کاتی ماله که ی ده رکرد، له سهر حقی خوی ده ستریزی کرایه سهری، نهویش چه که که ی هه لگرت و له گه لی جهنگا و دواتر کوزرا نه وه شه هیده.

بَابُ التَّغْلِيظِ فِي غُلُولِ السَّاعِي مِنَ الصَّدَقَةِ

۲۳۳۷- عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَلَّى الْعَصْرَ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَبْدِ الْأَسْهَلِ، فَتَحَدَّثَ عِنْدَهُمْ حَتَّى يَتَحَدَّثَ لِلْمَغْرِبِ قَالَ أَبُو رَافِعٍ: فَبَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ مُسْرِعًا إِلَى الْمَغْرِبِ مَرَرْنَا بِالْبَقِيعِ، فَقَالَ: أَفْ لَكَ أَفْ لَكَ، فَكَبَّرَ ذَلِكَ فِي دَرْعِي، فَاسْتَأْخَرْتُ وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يُرِيدُنِي، فَقَالَ: مَا لَكَ؟ امْشِ. فَقُلْتُ: أَحَدَّثْتُ حَدَثًا قَالَ: وَمَا لَكَ؟ قُلْتُ: أَفْقَمْتُ لِي قَالَ: لَا وَلَكِنَّ هَذَا فُلَانٌ بَعَثَنُ سَاعِيًا عَلَى بَنِي فُلَانٍ فَعَلَّ مَرَّةً، فَدَرَعَ عَلَى مِثْلِهَا مِنَ النَّارِ^(۱).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: الْغُلُولُ الَّذِي يَأْخُذُ مِنَ الْغَنِيمَةِ عَلَى مَعْنَى السَّرِقَةِ.

باسی هه ره شهی توند له وهی کوکهره وهی زهکات له زهکات دزی بکات

واته: نه بو رافع ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ کاتی نویری عه سری کرد چوو بو لای نه وه کانی (عبد الأشهل) له لایان مایه وه و قسه ی بو کردن، تا نزیک تیواره، نه بو رافع

وتی: له کاتیکدا بیغه‌مبه‌ر ﷺ له گه‌رانه‌وه‌یدا په‌له‌ی ده‌کرد بۆ نوژی ئیواره‌ تیه‌رین به‌لای گۆرستانی به‌قیعدا، فه‌رمووی: توف له‌ تو. توف له‌ تو، نه‌وه به‌لامه‌وه گران بوو وامزانی له‌ گه‌ل منیه‌تی، بویه‌ خوّم دوا خست و وامزانی به‌ من ده‌لی، فه‌رمووی: نه‌وه چیه‌؟ ریکه، وتم: قسه‌ به‌کت کرد؟ فه‌رمووی: چی؟ وتم: توفت کرد لیم؟ فه‌رمووی: نه‌خیر. به‌لکوو توفم له‌ فلانه‌ که‌س کرد ناردم بۆ وه‌رگرتنی زه‌کات له‌لای نه‌وه‌کانی فلان زریبه‌کی په‌نگاوه‌نگی دزی نیستا به‌ وینه‌ی نه‌وه زریبه‌کی ناگرینی له‌به‌ردایه. نه‌بو به‌کر ده‌لی: نه‌وه غولوله‌ی که‌ له‌ غه‌نیمه‌ت ده‌بیات به‌ مانای دزی‌کردنه.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنْ مَا كَتَمَ السَّاعِي مِنْ قَلِيلِ النَّعَالِ أَوْ كَثِيرِهِ عَنِ الْإِمَامِ كَانَ مَا كَتَمَ غُلُوبًا قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (١٣) آل عمران.

٢٣٣٨- عَنْ عَدِيِّ بْنِ عَمِيرَةَ الْكِنْدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَمَلَ مِنْكُمْ لَنَا عَلَى عَمَلٍ فَكْتَمْنَا مِنْهُ مَخِطًا فَمَا فَوْقَهُ فَهُوَ غُلٌّ يَأْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَسْوَدُ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْبَلْ مِنِّي عَمَلَكَ قَالَ: «لِمَ؟» قَالَ: سَمِعْتُكَ تَقُولُ: كَذَا وَكَذَا قَالَ: «وَأَنَا أَقُولُ ذَلِكَ مِنْ اسْتَعْمَلْنَاهُ عَلَى عَمَلٍ فَلْيَجِئْ بِقَلِيلِهِ وَكَثِيرِهِ، فَمَا أُوتِيَ مِنْهُ أَخَذَهُ وَمَا نُهِيَ عَنْهُ أَنْتَهَى» (١).

باسی روونکردنه‌وه له‌بارهی نه‌وهی کۆکه‌روه‌هی زه‌کات هه‌ر شتیک بشاریه‌وه له‌ ئیمام زۆر بی‌ت یان که‌م نه‌وهی شار دوویه‌تیه‌وه دزی‌تیه، خوا ﷻ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (١٣)، واته: هه‌ر که‌س دزی و خیانه‌ت بکات (له‌ غه‌نیمه‌ت) نه‌وه له‌ روژی دوا‌ییدا به‌و دزی و خیانه‌ته‌ی کردوویه‌تی دت

واته: عه‌دی کورێ عه‌میره‌ی کیندی ﷺ ده‌لی: بیغه‌مبه‌ری خوا ﷻ فه‌رمووی: هه‌ر که‌س له‌تیه‌و کارنکی بۆ ئیمه‌ کرد (واته: نه‌رکی کۆکردنه‌وه‌ی زه‌کاتی بی‌ سپێردرا) ده‌زیه‌ک یان له‌وه زیاتری لی شار دینه‌وه، نه‌وه دزی و خیانه‌تی کردووه له‌ روژی دوا‌ییدا به‌وه‌ی دزی‌ویه‌تی دت، پیاوئکی په‌شپێست له‌ نه‌نصاره‌کان هه‌ستا، هه‌ر

وه‌کوه‌ى ئه‌وه‌ى ئه‌ستاه‌ پيش‌ چاومه‌، وتى: ئه‌ى پيغه‌مبه‌رى خوا له‌سه‌ر ئه‌و کاره‌ لامبه‌، فه‌رمووى: بۆچى؟ وتى: گويم‌ لى‌ بوو ئه‌وه‌ت ده‌فه‌رموو که فه‌رمووت، فه‌رمووى: ئه‌ستاش ئه‌وه‌ ده‌لیمه‌وه‌: هه‌ر که‌س له‌ ئه‌وه‌ که‌رمان به‌ کاربه‌ده‌ست (به‌سه‌ر مال‌ و دارايى‌ مسوولانه‌وه‌) ئه‌وه‌ با که‌م و زۆره‌ که‌ى به‌هه‌ننه‌وه‌، ئه‌وه‌ى پى‌ دراه‌ وه‌ر به‌گه‌رت ئه‌وه‌يشى‌ پيگه‌رى لى‌ که‌را با وازى لى‌ به‌ننى‌.

تَابَ الْغَلِيظِ فِي قَبُولِ الْمَصْذِقِ الْهَدِيَّةِ مِمَّنْ يَتَوَلَّى السَّعَايَةَ عَلَيْهِمُ

٢٣٣٩- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا مِّنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ: ابْنُ اللَّثِيئَةِ عَلَى صَدَقَةٍ، فَلَمَّا جَاءَ قَالَ: هَذَا لَكُمْ وَهَذَا أُهْدِيَ لِي، فَخَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّاسَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا بَالُ الْعَامِلِ نَبَعْتُهُ فَيَجِيءُ فَيَقُولُ: هَذَا لِي وَهَذَا أُهْدِيَ إِلَيَّ فَهَلَّا جَلَسَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ وَبَيْتِ أُمِّهِ، فَلْيَنْظُرْ هَلْ تَأْتِيهِ هَدِيَّةٌ أَمْ لَا، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَأْتِي أَحَدٌ مِّنْكُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا طِيفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَحْمِلُهُ عَلَى عُنُقِهِ إِنْ كَانَ بَعِيرًا لَهُ رُغَاءٌ أَوْ بَقْرَةً لَهَا خَوَارٌ أَوْ تَوْرًا لَهُ نُورٌ - وَرَهْمًا قَالَ: يَنْعَرُ - قَالَ: ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْنَا عُقْرَتِي إِبْطِيئِهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ ثَلَاثًا»^(١).

باسمى هه‌ره‌شه‌ى توند له‌وه‌ى كۆكه‌ره‌وه‌ى زه‌كات ديارى‌ وه‌ر به‌گه‌رت

واته‌: ئه‌بو حومه‌ى ساعيدى رضي الله عنه ده‌گه‌ر پته‌وه‌، پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ پياوئىكى له‌ هه‌زى ئه‌زد له‌سه‌ر كۆكه‌ر نه‌وه‌ى زه‌كات دانا پى‌ ده‌وترا: ئه‌بنو لوتبه‌، كاتى هاته‌وه‌، وتى: ئه‌مه‌ بۆ ئه‌وه‌ و ئه‌وه‌يش به‌ديارى پيم‌ دراه‌، دواتر پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ وتارىكى بۆ خه‌لكه‌ که‌ دا، سوپاس و ستاييشى خواى که‌رد، پاشان فه‌رمووى: ئه‌وه‌ چيه‌ ئه‌مه‌ كۆكه‌ره‌وه‌ى زه‌كات ده‌تيرين، دته‌وه‌ و ده‌لى: ئه‌مه‌ بۆ منه‌ و ئه‌مه‌يش به‌ديارى پيم‌ دراه‌، ئه‌ى بۆچى له‌ مالى باوك‌ و داىكى دانه‌نشته‌، دواتر ته‌ماشاه‌ بکات ئايا ديارى بۆ ديت يان نا، سوئند به‌و خوايه‌ى گيانى موحه‌مه‌دى ﷺ به‌ده‌سته‌، هه‌ر که‌س له‌ ئه‌وه‌ (به‌بى‌ حه‌قى خوى شتيك‌) ببات ئه‌للا له‌په‌رۆزى دواييدا ديت ئه‌و شته‌ به‌سه‌ر که‌ردنيه‌وه‌يه‌ هه‌لگه‌رتوه‌، ئه‌گه‌ر وشتر به‌ت ديارينى، يان مانگا به‌ت ده‌هه‌رپينى، يان

گا بیت ده بارینج، پاشان دهستی دریژ کرد ههتا سپیای بنالیان بینی، پاشان سنی جار فهرمووی: ئەی خوایه ئەوه من په یامی خوام پراگه یاند.

بَابُ صِفَةِ إِيْتَانِ السَّاعِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَا غَلَّ مِنَ الصَّدَقَةِ، وَأَمْرِ الْإِمَامِ بِمَحَاسَبَةِ السَّاعِي إِذَا قَدِمَ مِنْ سِعَايَتِهِ

۲۳۴۰- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه قَالَ: اسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا مِنَ الْأَزْدِ عَلَى صَدَقَاتِ بَنِي سُلَيْمٍ يُقَالُ لَهُ: ابْنُ اللَّتِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ حَاسِبَهُ قَالَ: هَذَا مَا لَكُمْ وَهَذَا هَدِيَّةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَهَلَّا جَلَسْتَ فِي بَيْتِ أَبِيكَ وَأُمِّكَ حَتَّى تَأْتِيكَ هَدِيَّتُكَ إِنْ كُنْتَ صَادِقًا»، ثُمَّ خَطَبَنَا فَحَمَدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَسْتَعْمِلُ الرَّجُلَ مِنْكُمْ عَلَى الْعَمَلِ مِمَّا وَلَانِيهِ اللَّهُ، فَيَأْتِيَنِي قِيَمُولُ: هَذَا مَا لَكُمْ وَهَذِهِ هَدِيَّةٌ لِي أَفَلَا جَلَسَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ وَأُمِّهِ حَتَّى تَأْتِيَهُ هَدِيَّتُهُ إِنْ كَانَ صَادِقًا، وَاللَّهِ لَا يَأْخُذُ أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئًا بَعْدَ حَقِّهِ إِلَّا لَقِيَ اللَّهَ يَحْمِلُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَلَا عَرَفْنَ أَحَدًا مِنْكُمْ لَقِيَ اللَّهَ يَحْمِلُ بَعِيرًا لَهُ رُغَاءٌ، أَوْ بَقْرَةً لَهَا حُورٌ، أَوْ شَاةً تَبْعُرُ»، ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رُئِيَ بَيَاضُ إِنْطِيهِ، ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ بَصَرَ عَيْنِي وَسَمِعْتُ أُذُنِي»^(۱).

باسنی چۆنییهتی هاتنی کۆکه رهوهی زهکات له رۆژی دوا ییدا بهوهی دزیویهتی له زهکات، وه فهرمانکردن به ئیمام لیبرسینهوه له کۆکه رهوهی زهکات بکات نهگهر هاتوه له کۆکردنهوهی

واته: ئەبو حومهیدی ساعیدی رضي الله عنه دهلی: پیغه مبهری خوا ﷺ پیاوێکی له هۆزی ئەزد لهسهر کۆکردنهوهی زهکاتی نهوه کانی سولهیم دانا، پیتی دهوترا: ئیبنو لوتبیه کاتی هاتهوه (پیغه مبهر ﷺ) حساباتی لهگهڵ کرد، وتی: ئەمه بو ئیوه و ئەوهیش بهدیاری پیم دراوه، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: ئایا بوچی له مالی باوک و دایکت دانه نیشتی ههتا دیاریت بو بیت، ئەگهر راست ده کهی، پاشان وتاریکی بو داین سوپاس و ستایشی خوای کرد، پاشان فهرمووی: دوا ی ئەوه، من پیاوێک له ئیوه نه رکێکی پی ده سپیرم لهوهی خوا کردوومی به سه رهپرشتیار، دواتر دیت و دهلی: ئەمه بو ئیوه و ئەوهیش بهدیاری پیم دراوه، ئایا بوچی له مالی باوک و دایکی دانه نیشتی ههتا

دياريه كه‌ى بۆ بيت، نه‌گهر راست ده‌کات، سويند به‌ خوا ههر كه‌س له‌ ئيوه به‌بى حه‌قى خوى شتيك بيات ئيللا له‌رؤزى دواييدا ده‌گاته خزمه‌تى خوا نه‌و شته به‌سه‌ر گه‌ردنيه‌وه به‌تى هه‌ليگرتوه، به‌دلنيايه‌وه ده‌زانم به‌كئيك له‌ ئيوه ده‌گاته خزمه‌تى خوا وشترئيك به‌سه‌ر شانيه‌وه به‌ده‌بارئينى، يان مانگايه‌ك ده‌هؤرئينى، يان مه‌رئيك ده‌بارئينى، پاشان ده‌ستى درئژ كرد هه‌تا سپايى بنبالي بينرا، پاشان فه‌رمووى: ئه‌ى خوايه‌ ئه‌وه من په‌يامه‌كه‌م راگه‌ياند. به‌ چاوم بينيم به‌ گوئيه‌كانم بيستيان.

بَابُ الْأَمْرِ بِإِضَاءِ الْمَصَدَّقِ وَإِضَارِهِ رَاضِيًا عَنِ أَصْحَابِ الْأَمْوَالِ

٢٣٤١- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِذَا أَتَاكُمُ الْمَصَدَّقُ فَلْيَصْذُرْ مِنْ عِنْدِكُمْ، وَهُوَ عَنْكُمْ رَاضٍ»^(١).

باسى رازيكردى كو كه ره وهى زهكات له لايمن خاوه نمال، وه كاتى ده‌گه‌رئته وه رازى بيت له خاوه نمال و سامانه‌كان

واته: جه‌ريرى كورى عه‌بدو لاي به‌جه‌لى رضي الله عنه ده‌گه‌رئته وه، پئغه‌مبه‌رى خوا صلى الله عليه وسلم فه‌رمووى: نه‌گه‌ر كو كه ره وهى زه‌كات هات بۆ لاتان (به‌جوانى مامه‌له‌ى له‌گه‌لدأ بكه‌ن و به‌چاكى زه‌كاته‌كه‌ى به‌ده‌ئى) با كاتى ده‌گه‌رئته وه له‌لاتان لئتان رازى بيت.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ اسْتِعْمَالِ قَوْلِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، عَلَى الصَّدَقَةِ إِذَا طَلَبُوا الْعَمَالَ، إِذْ هُمْ مِمَّنْ لَا تَحِلُّ لَهُمُ الصَّدَقَةُ الْمَفْرُوضَةُ

٢٣٤٢- عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ، وَالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَالَ: لِعَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ، وَالْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: ائْتِيَا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقُولَا لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ بَلَّغْنَا مَا تَرَى مِنَ السَّنِّ، وَأَحْبَبْنَا أَنْ نَتَزَوَّجَ، وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَبْرُّ وَأَوْصَلُهُمْ، وَلَيْسَ عِنْدَ آبَائِنَا مَا يُصَدِّقَانِ عَنَّا فَاسْتَعْمِلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَى الصَّدَقَاتِ، فَلَنُؤَدَّ إِلَيْكَ كَمَا يُؤَدِّي إِلَيْكَ الْعَمَالُ، وَلِنُصِيبَ مِنْهَا مَا كَانَ فِيهَا مِنْ مَرْفَقِي قَالَ: فَأَتَى عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَنَحْنُ فِي تِلْكَ الْحَالِ، فَقَالَ لَنَا: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ لَا وَاللَّهِ لَا يَسْتَعْمِلُ أَحَدًا مِنْكُمْ عَلَى الصَّدَقَةِ، فَقَالَ لَهُ رَبِيعَةُ بْنُ الْحَارِثِ: هَذَا مِنْ حَسَدِكَ، وَقَدْ نِلْتُ خَيْرَ

رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَلَمْ نَحْسُدْكَ عَلَيْهِ، فَأَلْقَى رِذَاءَهُ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَنَا أَبُو حَسَنِ الْقَوْمِ، وَاللَّهِ لَا أَرِيْمُ مَكَانِي هُنَا حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْكُمَا ابْنَاكُمَا بِحُورٍ مَا بَعَثْتُمَا بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ عَبْدُ الْمُطَّلِبِ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَالْفَضْلُ، حَتَّى تَوَافَقَ صَلَاةَ الظُّهْرِ قَدْ قَامَتْ فَصَلَّيْنَا مَعَ النَّاسِ، ثُمَّ أَسْرَعْتُ أَنَا، وَالْفَضْلُ إِلَى بَابِ حُجْرَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ يَوْمِيذٍ عِنْدَ زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ، فَقُمْنَا بِالْبَابِ حَتَّى أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَأَخَذَ بِأُذُنِي وَأُذُنِ الْفَضْلِ، ثُمَّ قَالَ: أَخْرَجَا مَا تُصَرَّرَانِ، ثُمَّ دَخَلَ فَأَذِنَ لِي وَالْفَضْلُ، فَدَخَلْنَا فَتَوَاكَلْنَا الْكَلَامَ قَلِيلًا، ثُمَّ كَلَّمْتُهُ أَوْ كَلَّمَهُ الْفَضْلُ - قَدْ شَكَّ فِي ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ - قَالَ: فَلَمَّا كَلَّمْنَاهُ بِالَّذِي أَمَرْنَا بِهِ أَبَوَانَا، فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَاعَةً، وَرَفَعَ بَصَرَهُ قَبْلَ سَفْفِ الْبَيْتِ حَتَّى طَالَ عَلَيْنَا أَنَّهُ لَا يَرْجِعُ شَيْئًا حَتَّى رَأَيْنَا زَيْنَبَ تُلْمَعُ مِنْ وَرَاءِ الْحِجَابِ بِيَدَيْهَا أَلَّا نَعْجَلَ، وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي أَمْرِنَا، ثُمَّ حَفَصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ، فَقَالَ لَنَا: «إِنَّ هَذِهِ الصَّدَقَةُ إِيْمًا هِيَ أَوْسَاخُ النَّاسِ، وَلَا تَحِلُّ لِمُحَمَّدٍ وَلَا لِآلِ مُحَمَّدٍ، أُدْعُ لِي نَوْفَلَ بْنِ الْحَارِثِ»، فَدَعَى نَوْفَلَ بْنَ الْحَارِثِ فَقَالَ: «يَا نَوْفَلُ أَنْكِحْ عَبْدَ الْمُطَّلِبِ فَأَنْكِحَنِي»، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُدْعُ مُحَمَّدِيَةَ بْنَ جَزَاءٍ، وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي زُبَيْدٍ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اسْتَعْمَلَهُ عَلَى الْأَخْمَاسِ»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُحَمَّدِيَةَ: «أَنْكِحِ الْفَضْلَ فَأَنْكِحَهُ مُحَمَّدِيَةُ بْنُ جَزَاءٍ»، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قُمْ فَأَصِدِّقْ عَنْهُمَا مِنَ الْخُمْسِ كَذَا وَكَذَا»^(۱).

باسی سهرزهنشت کردن لهوهی خزمانی پشتی پیغمبر ﷺ لهسر زهکات دابرنی، نهگر داوامی نهوهیان کرد بکرین به کوکهرهوهی زهکات، چونکه زهکاتی فهرز کراو حهلال نییه بو نهوان

واته: ره بیعهی کوری حاریس عه باسی کوری عه بدولموته لیب ده گپرنه وه، نهوان به عه بدولموته لیبی کوری ره بیعه و فه زلی کوری عه باسیان ﷺ وت: بچن بو لای پیغمبهری خوا ﷺ پئی بلین: نهی پیغمبهری خوا نه وه گه یشتینه نه و ته مه نه، هز ده که یین هاوسه رگیری بکه یین، توش نهی پیغمبهری خوا له هه موویان چاکتریت و په یوه ندی خزمایه تی چاکتر به جی دینی، باوکمان نه وه نده مال و سامانیان نییه هاوکاریان بکه یین، بمانکه به کوکهره وهی زهکات نهی پیغمبهری خوا، نه وهی کوکهره وه کانی دیکه بوت دینن تیمه ییش بوت دینین، وه نه وه ییش وهرده گرین که نهوان وهریده گرن، وتی: لهو باسه دا بووین عه لی کوری نه بو تالیب هات بو لامان،

پییانی وت: بیگومان پیغه مبهری خوا ﷺ هیچ کام له ئیوه له سهر کوکردنه وهی زهکات دانائیت، ره بیعه پیی وت: ئەمه ته نهها حه سوودییه به ئیمه ی ده بهیت، تو چاکترینی پیغه مبهری خوات ﷺ به دهست هیناوه و بووی به زاوای ئیمه هیچ حه سوودییه کمان بی نه بردوویت، پاشان راکشا، ئینجا وتی: من باوکی حه سه نم له شوینی خۆم ناجوئیم تا منداله کانی ههردووکتان ده گه پینه وه بو لاتان به وهی که ناردتان بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ، عه بدولموته لیب وتی: من و فهزل ده رچووین تا کاتی نوژی نیوه رو هات، دواتر له گه ل خه لکه که نوژمان کرد، پاشان من و فهزل به په له رویشتن بو لای ده رگای ژووره که ی پیغه مبهری خوا ﷺ، ئەو روژه ئەو لای زهینه بی کچی جه حش بو، له بهر ده رگا که وه ستاین تا پیغه مبهری خوا ﷺ هات، گوئی من و گوئی فهزلی گرت، پاشان فهرمووی: ئەوهی له دلتان دایه ناشکرای بکه ن، پاشان هاته ژووره وه مؤله تی به من و فهزل دا، هاتینه ژووره وه که معی قسه مان کرد، پاشان من قسه م له گه ل کرد یان فهزل -عه بدولای کوری حاریس گومانی هه بوو کامیان قسه ی کرد- وتی: کاتی قسه مان له گه لی کرد به وهی باو کمان پیانی وت، پیغه مبهری خوا ﷺ ئەندازه یه ک بیده نگ بوو، سه ری بهرز کرده وه بو سوانه ی خانووه که، هه تا زوری پیچوو، وتی: زهینه ب ئاماژه ی بو کردین له پشت په رده وه په له ی لی نه که ی، پیغه مبهری خوا ﷺ بریار له وهی ئیمه ده دا، پاشان پیغه مبهری خوا ﷺ سه ری داگرت، پیانی فهرموو: به راستی ئەم زه کاته پیسی خه لکه، نه بو مو حه ممه د ﷺ حه لاله نه بو که سوکاری، فهرمووی: نه وفه لی کوری حاریس بو بانگ بکه، بانگی نه وفه لی کوری حاریس کرد فهرمووی: ئەی نه وفه ل کچه که ت ماره بکه له عه بدولموته لیب، ئەویش لی می ماره کرد، پاشان پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: مه حمیه ی کوری جه زئم بو بانگ بکه، پیاوئیک بوو له نه وه کانی زوبه یه د، پیغه مبهری خوا ﷺ داینا بوو به کوکه ره وه ی پینجیه که کان، پیغه مبهری خوا ﷺ به مه حمیه ی فهرموو: کچه که ت ماره بکه له فهزل، مه حمیه ی کوری جه زئیش کچه که ی لی ماره کرد، پاشان پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: ههسته له پینجیه ک ئەوه نده و ئەوه نده ی پی بیه خشه.

۲۳۴۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ نَوْفَلٍ الْهَاشِمِيِّ مِثْلِهِ، وَقَالَ: لَيْسَ عِنْدَ آبَائِنَا مَا يُضِدُّ قَانَ عَنَّا، وَزَادَ قَالَ: فَرَجَعْنَا وَعَلَيْ مَكَانُهُ فَقَالَ: أَخْبَرَنَا مَا جِئْنَا بِهِ قَالَا: وَجَدْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَتَرَ النَّاسَ وَأَوْصَلَهُمْ قَالَ: هَلِ اسْتَعْمَلَكُمَا عَلَى شَيْءٍ مِنْ هَذِهِ الصَّدَقَةِ؟ قَالَا: لَا، بَلْ صَنَعَ بِنَا خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ

أَنْكَحَنَا، وَأَصَدَقَ عَنَّا، فَقَالَ: أَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَلَمْ أَكُنْ أَخْبَرْتُكُمَا أَنَّهُ لَنْ يَسْتَعْمِلَكُمَا عَلَى شَيْءٍ مِنْ هَذِهِ الصَّدَقَةِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ أَنْكَحَنَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أَقُولُ: إِنَّ الْعَرَبَ تُصِيفُ الْفِعْلَ إِلَى الْأَمْرِ كَمَا تُصِيفُهُ إِلَى الْفَاعِلِ، وَالنَّبِيُّ ﷺ إِمَّا أَمَرَ بِإِنكاحِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَالْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ، فَفَعِلَ ذَلِكَ بِأَمْرِهِ، فَأُصِيفَ الْإِنكاحُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، إِذْ هُوَ الْأَمْرُ بِهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ هُوَ مُتَوَلِّيًا عَقْدَ النِّكَاحِ.

واته: عه بدولای کوری حاریسی کوری نه و فلهی هاشمی به هه مان شیوهی فهرمووده که ی پیشوو گپراویه ته وه، وتی: باوکمان نه وه نده مال و سامانیان نییه یارمه تیانه بدهن، وه نه وه یشی زیاد کرد وتی: دواتر گه پراینه وه عه لیش له شوتینی خوی بوو، وتی: هه والمان بدهنی چیتان کرد، وتیان: پیغه مبهری خوامان ﷺ بینی چاکترینی نیو خه لکه و له هه موویان زیاتر په یوه ندی خزمایه تی به جی دینی، وتی: نایا داینان به کوکهره وهی زه کات؟ وتیان: نه خیر، به لکوو شتیکی بو کردین له وه چاکتر ماره ی ژنی بو برین و له جیاتی نیمه ماره ییه که ی دا، باوکی حه سهن وتی: من باوکی حه سهنم نایا هه والمان پی نه دان هه رگیز داتانانیتت به کوکهره وهی زه کات.

نه بو به کر ده لی: نه م ده سته واژه یه (أَنْكَحَنَا) له و شیوازه یه که ده لیم: عه رب (الْفِعْلَ) ده داته لای فهران (الْأَمْرِ)، وه کوو چون ده داته پال بکه ر (الْفَاعِلِ)، وه پیغه مبه ر ﷺ فهرمانی کرد به ژنماره کردن بو عه بدولموته لیب و فزلی کوری عه باس، به فهرمانی نه وه نه وه کرا، جا ماره کردنه که درایه پال پیغه مبه ر ﷺ، له کاتیکدا نه وه فهرمانی پی کرد، خاوه ندرتتی گریبه سته که ی نه کرد.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ اسْتِعْمَالِ مَوَالِي النَّبِيِّ ﷺ عَلَى الصَّدَقَةِ إِذَا طَلَبُوا الْعَمَالَهَ عَلَى السَّعَايَةِ، إِذِ الْمَوَالِي مِنَ أَنْفُسِ الْقَوْمِ، وَالصَّدَقَةُ تَحْرُمُ عَلَيْهِمْ كَتَّخْرِيمِهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، صَدَقَةُ الْفَرَضِ دُونَ صَدَقَةِ الطُّوعِ

۲۳۴۴- عَنْ ابْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، مَوَالِي النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا مِنْ بَنِي مَخْرُومٍ عَلَى الصَّدَقَةِ، فَقَالَ لِي: أَصْحَبَنِي، فَقُلْتُ: لَا حَتَّى آتِيَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَاسْأَلُهُ قَالَ: فَأَتَاهُ فَسَأَلُهُ، فَقَالَ: «إِنَّا لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ، وَإِنَّ مَوَالِي الْقَوْمِ مِنْ أَنْفُسِهِمْ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

سهرزهنشتکردن لهوهى ئهه بهندانهى پيغهمبهر ﷺ ئازادى کردوون و بوون به مهولاي ئهه نابيت بکرين به کوکهرهوهى زهکات، چونکه مهولاکان ئهندانمکن له قهومهکانيان، زهکات بويان حهرامه وهکوو چون لهسهر پيغهمبهر ﷺ حهرامه، زهکاتى فهرز نهک خير و صهدهقهى ديهک

واته: ئيبنو ئهه بو رافيع ده گيرتتهوه له باوکیهوه ﷺ، مهولاي پيغهمبهر ﷺ بو (واته: کويله بوو پيغهمبهر ﷺ ئازادى کرد)، وتى: پيغهمبهرى خوا ﷺ پياوئکى نارد له نهوه کانى مهخزوم بو کوکردنهوهى زهکات، پيمى وت: هاوه ليم بکه، وتم: نهخير هاوه ليت ناکهه، تا ده چمه خزمهت پيغهمبهرى خوا ﷺ و پرسيارى لى ده کهه، وتى: چوو بو خزمهتى پرسيارى لى کرد، وتى: زهکات بو تيمه هه لال نابيت، بيگومان مهولاي ههر قهوميک له ئهوانه.

بَابُ صَلَاةِ الْإِمَامِ عَلَى الْمَأْخُودِ مِنْهُ الصَّدَقَةُ إِتْبَاعًا لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِبَيْتِهِ ﷺ فِي قَوْلِهِ: ﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ ﴾ (١٠٣) التَّوْبَةِ

٢٣٤٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا تَصَدَّقَ إِلَيْهِ أَهْلُ بَيْتِ بَصْرَةَ صَلَّى عَلَيْهِمْ فَتَصَدَّقَ أَبِي بَصْرَةَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى» (١).

باسى پارانهوهى ئيمام بو ئهه كهسهى زهکاتى لى وهرگيراوه، وهک شويکهوتنى فهزمانى خوا ﷺ بههوى پيغهمبهرهكهى ﷺ له فهرمایشتهکهيدا: ﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ ﴾ (١٠٣)، واته: وهر بگه له مال و دارايى يان صهدهقهيهک به هويوهه پاکيان ده کهيتهوه له گوناوه و دليان پوخت و خاوين ده کهيت بهه مال و بهخشينه، وه بويان بپاريروهه چونکه پارانهوهى تو ئاراميه بو ئهوان

واته: عه بدولاي کورى ئهه بو ئهه وفا ﷺ ده لى: پيغهمبهرى خوا ﷺ ئه گه ر خانه وادهيهک زهکاتيان بو بهيتايه سه لاواتى ده دا له سهريان (واته: بويان ده پارايه وه، پارانهوهى

ٺهويش هيمني و نارامييه بويان)، باوڪم زه کاتي بوي هيئا، فهرمووي: خوايه فهروبه ره كهت بخه ره تيو مال و ساماني ٺه بو ٺه وفا.

جَمَاعُ أَبْوَابِ قَسَمِ الْمُصَدَّقَاتِ، وَذِكْرُ أَهْلِ سَهْمَانِيهَا

بَابُ الْأَمْرِ بِقَسَمِ الصَّدَقَةِ فِي أَهْلِ الْبَلَدَةِ الَّتِي تُؤْخَذُ مِنْهُمْ الصَّدَقَةُ

۲۳۴۶- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ وَالْيَا قَالَ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ كِتَابٍ، فَأَدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِذَا هُمْ أَطَاعُوا لِدَلِّكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ حَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِدَلِّكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ فُتْرَدُ فِي فُقْرَانِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِدَلِّكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَآتَى دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»^(۱).

ڪوٺاسي دابه شڪردني زهکات و باسي ٺهوانهي پشڪيان بهرده ڪهوتي

باسي فهرمانڪردن به دابه شڪردني زهکات بو خه لڪي ٺهو شارهي ڪه

زهکاته ڪهيان لٽ وهرده گيريٽ

واته: ٺيبنو عبباس رضي الله عنه ده لئي: پيغه مبهري صلى الله عليه وسلم کاتي موعازي ڪوري جه به لي نارد بو يه مهن وه ڪوو ڪاريه ده ست فهرمووي: تو ده چيت بو لاي ميلله تيك له خاوه نڪتتبه ڪان، (کاتي چوويت بو لايان) بانگيان بڪه بو ٺهوهي شايه تي بدن بهوهي هيچ په رستراو ٺڪي به حهق نيبه جگه له خوا، وه منيش پيغه مبهري خوام، جائه گهر ٺهوان گوپراهه لي تويان ڪرد بهو شايه تمانه، ٺهوه پييان رابگه يه نه ڪه به راستي خوا صلى الله عليه وسلم پينج نوٽري له سهريان فهرز ڪردووه له هه موو پوژ و شه ويڪدا، خو ٺه گهر ٺهوان گوپراهه لي تويان ڪرد، ٺهوه پييان رابگه يه نه ڪه به راستي خوا زه کاتي له سهريان فهرز ڪردووه له مال و سامانه ڪانين، له دهوله مه نده ڪانين وهرده گيريٽ و ده گهر ٺيرتته وه بو هه هزاره ڪانين، ٺه گهر ٺهوان گوپراهه لييان ڪردی له وه دا، ده خيله وريا به ده ست نه بهي بو ماله چاڪه ڪانين، ههروه ها له نزاي سته مليڪراو بترسه، چونڪه له تيوان ٺهو و خوادا پهرده نيبه.

بَابُ ذِكْرِ تَحْرِيمِ الصَّدَقَةِ الْمَفْرُوضَةِ عَلَى النَّبِيِّ الْمُضْطَّقِ ﷺ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ اللَّهُ ﷻ إِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ﴾ (٦٠) التَّوْبَةَ، إِلَى آخِرِ الْآيَةِ، بَعْضَ الْفُقَرَاءِ أَوْ بَعْضَ الْمَسَاكِينِ، وَبَعْضَ الْعَامِلِينَ، وَبَعْضَ الْغَارِمِينَ، وَبَعْضَ أَوْلِيَاءِ السَّبِيلِ، فَوَلَّى النَّبِيُّ ﷺ بَيَانَ مَا نُزِّلَ عَلَيْهِ فِي الْكِتَابِ، فَبَيَّنَ ﷺ أَنَّ هَذِهِ الْأَلْفَاظَ أَلْفَاظٌ عَامٌّ مُرَادُهَا خَاصٌّ، إِذْ كُلُّ هَؤُلَاءِ الْأَصْنَافِ الْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ، وَمَنْ ذَكَرَ فِي هَذِهِ الْآيَةِ مَوْجُودُونَ فِي آلِ النَّبِيِّ ﷺ، وَقَدْ أَعْلَمَ ﷺ أَنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَحِلُّ لَهُ وَلَا لِمَوَالِيهِمْ

۲۳۴۷- عَنْ أَبِي الْخَوَرَاءِ قَالَ: سَأَلْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَا تَذَكَّرُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: أَذْكَرُ أَنِّي أَخَذْتُ مَرَّةً مِنْ مَرِّ الصَّدَقَةِ فَجَعَلْتُهَا فِي فِي فَتَزَعَهَا مِنْ فِي، وَقَالَ: إِنَّا آلَ مُحَمَّدٍ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ^(١).

باسى قهدهغه کردنى زهکات له سهر پیغهمبر ﷺ، وه بهلگهش له سهر ئه وهى خوا ﷺ له فه رمایشته کهیدا: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ﴾ (٦٠)، تا کو تایی ئایه ته که، مه به سستی هه ندى له هه ژاره کانه، یان هه ندى له نه داره کان و هه ندى کو که ره وه کان و هه ندى له قهرزاره کان و هه ندى له ریبواره کانه، جا خوا ﷺ پیغهمبرى ﷺ ناردوو هه رمانی پت کردوو هه کتیبه کهى روون بکاته وه، پیغهمبرىش ﷺ روونی کردوته وه که به راستی ئهم دهسته واران هه گشتکیرن و مه به سستیان پیی تاییه ته، چونکه هه موو ئه و چینه هه ژار و نه دارن، ئه وه یشی له م ئایه ته دا باس کراوه بوونیان هه یه له خانه واده ی موحه ممه د ﷺ، بیگومان پیغهمبر ﷺ رایگه یاندوو هه زهکات هه لال نییه بو ئه و بو ئه وان هشی مه ولای ئه ون

واته: ئه بولحه وړه ده لئ: پرسیارم له هه سه نی کورى هه لى ﷺ کرد چیت بیر دیته وه له پیغهمبرى خواوه ﷺ؟ وتی: ئه وه م وه بیر دیته وه من خورمايه کم هه لگرت له خورمای زهکات و خسته نيو ده م، له ده م ده ریهینا و فه رمووی: ئیمه ی که سوکاری موحه ممه د ﷺ زهکات بو مان هه لال نییه.

۲۳۴۸- عَنْ أَبِي الْخَوَرَاءِ قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ عليه السلام: مَا تَذَكُرُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله? قَالَ: أَذْكَرُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَنِّي أَخَذْتُ مَمْرَةً مِنْ مَمْرِ الصَّدَقَةِ، فَجَعَلْتُهَا فِي فِي فَانْتَزَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله بِلُعَابِهَا، فَأَلْقَاهَا فِي التَّمْرِ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَلَيْكَ مِنْ هَذِهِ التَّمْرَةِ لِهَذَا الصَّبِيِّ قَالَ: إِنَّا آلَ مُحَمَّدٍ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ، وَكَانَ يَقُولُ: «دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْبُكَ؛ فَإِنَّ الْخَيْرَ طُمَأْنِينَةٌ، وَإِنَّ الْكُذِبَ رِيْبَةٌ». ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ ^(۱).

واته: نه بولسحه وړاء ده لئ: به حه سه نم عليه السلام وت: چیت بیر دیته وه له پیغه مبهری خوا وه صلى الله عليه وآله? وتی: نه وه م وه بیر دیته وه له پیغه مبهری خوا وه صلى الله عليه وآله من خورمایه کم هه لگرت له خورمای زه کات و خستمه نیو ده م، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله له ده م ده ریبه تینا و خستیه نیو خورما کانه وه، و ترا: نه ی پیغه مبهری خوا بوچی نه و خورمایه ت له ده می نه و منداله ده ریبه تینا؟ فه رمووی: نیمه ی که سوکاری موحه ممه د صلى الله عليه وآله زه کات بومان حه لال نیه، وه ده یفه رموو: واز له وه بهینه که گومانی لی ده کهیت، وه نه وه بکه که گومان ت لی نیه، بیگومان خیر و چاکه له دلنیایی و ناسوده بیدایه، گومان و دوودلیش درویه (و شهر و خراپه به دوای خویدا راده کیشی). پاشان باسی فه رمووده که ی کرد.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنْ عَلَيَّ أَوْلِيَاءِ الْأَطْفَالِ مِنَ آلِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله مَنَعَهُمْ مِنْ أَكْلِ مَا حَرَّمَ عَلَيَّ النَّبَالِغِينَ

۲۳۴۹- عَنِ ابْنِ سَيِّبَانَ قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام: مَا تَذَكُرُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله? قَالَ: أَذْكَرُ أَنَّهُ أَدْخَلَنِي مَعَهُ عُرْفَةَ الصَّدَقَةِ، فَأَخَذْتُ مَمْرَةً، فَأَلْقَيْتُهَا فِي فِي، فَقَالَ: أَلْقِهَا فَإِنَّهَا لَا تَحِلُّ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله، وَلَا أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ ^(۲).

باسی روونکردنوه له باره ی نه وه ی پیویسته له سر سه رپه رشتیارانی مندالان له که سوکاری پیغه مبه ر صلى الله عليه وآله نه وه ی له سر بالغه کانیان قه ده غه یه له سر منداله کانیشیان قه ده غه ی بکه ن

واته: نیمو شه بیان ده لئ: به حه سه نی کوری عه لیم عليه السلام وت: چیت بیر دیته وه له پیغه مبهری خوا وه صلى الله عليه وآله? وتی: نه وه م وه بیر دیته وه له گه ل خوی برمی بو نیو نه و ژووره ی

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

که زه‌کاتی تیدا بوو، خورمايه کم هه‌لگرت و خستمه نيو ده‌مم، فه‌رمووی: فریى بده چونکه نه‌وه نه بو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ چه‌لاله نه بو هیج کام له که سوکاره‌که‌ی.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الصَّدَقَةَ الْمُحَرَّمَةَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ هِيَ الصَّدَقَةُ الْمَفْرُوضَةُ الَّتِي أُوجِبَهَا اللَّهُ فِي أَمْوَالِ الْأَغْنِيَاءِ لِأَهْلِ سَهْمَانِ الصَّدَقَةِ دُونَ صَدَقَةِ الطُّوْعِ، وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا قَالَ: إِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ، أَي: الصَّدَقَةُ الَّتِي هَاجَ هَذَا الْجَوَابُ، وَمِنْ أَجْلِهَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَذِهِ الْمَقَالَةُ

۲۳۵۰- قَالَ أَبُو بَكْرٍ، فِي خَبَرِ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ رَجُلًا مِنْ مَخْرُومٍ عَلَى الصَّدَقَةِ قَالَ: أَصْحَابِي قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّمَا بَعَثْتُ الْمَخْرُومِيَّ عَلَى أَخْذِ الصَّدَقَةِ الْفَرِيضَةِ، فَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ لِأَبِي رَافِعٍ: إِنَّا لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ، كَانَ جَوَابًا عَلَى الصَّدَقَةِ الَّتِي كَانَ الْجَوَابُ مِنْ أَجْلِهَا^(۱).

باسی به‌لگه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی نه‌وه‌مه‌قه‌ی قه‌ده‌غه‌کراوه له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌وه‌مه‌قه‌یه که خوا فه‌رزی کردوه له مال و سامانی ده‌وله‌مه‌نده‌کان، بو نه‌وانه‌ی دیاریکراون، نه‌که مه‌ده‌قه و به‌خشینی زیاده، وه به‌لگه‌ش له‌سه‌ر نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ کاتن فه‌رمووی: (إِنَّا أَهْلُ بَيْتٍ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ)، واته: نه‌وه‌مه‌قه‌ی له میانه‌ی نه‌وه‌ی پرسیاره‌دا هات، (که کوکردنه‌وه‌ی زه‌کات بوو) وه له‌به‌ر نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌م فه‌رمووده‌ی فه‌رموو

واته: نه‌بو به‌کر ده‌لی: له فه‌رمووده‌که‌ی نه‌بو رافیعدا ﷺ هاتوه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیاویکی نارد له هۆزی مه‌خزوم بو کوکردنه‌وه‌ی زه‌کات، وتی: هاوه‌لیم بکه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: کابرای مه‌خزومیم نارد بو کوکردنه‌وه‌ی مه‌ده‌قه‌ی فه‌رز (واته: زه‌کات)، جا فه‌رمووده‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ مه‌ده‌قه بو ئیمه چه‌لال نییه. وه لامیک بوو بو نه‌وه مه‌ده‌قه‌ی که وه لامدانه‌وه‌که له‌و پیناوه‌دا بوو.

۲۳۵۱- وَفِي خَبَرِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَخَذْتُ تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ، إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ التَّمْرُ مِنَ الْعُسْرِ - أَوْ مِنْ نِصْفِ الْعُسْرِ - الصَّدَقَةُ الَّتِي يَجِبُ فِي التَّمْرِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: وه له فهرموده که ی چهسه نی کوری عه لیدا ﷺ هاتووه: خورمايه کم هه لگرت له خورمای زه کات، نهو خورمايه له خورمای دهیه ک بوو -یان نیوه ی دهیه ک- نهو زه کاته بوو که له خورمادا واجب بوو.

۲۳۵۲- وَفِي خَبَرِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ، وَمَصْرِهِ مَعَ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَمَسْأَلَتَهُمَا إِيَّاهُ اسْتَعْمَلَهُمَا عَلَى الصَّدَقَةِ، وَإِعْلَامِ النَّبِيِّ ﷺ إِيَّاهُمَا: أَنَّ هَذِهِ الصَّدَقَةُ إِذَا هِيَ أَوْسَاخُ النَّاسِ، وَلَا تَجُلُ لِمُحَمَّدٍ وَلَا لِآلِ مُحَمَّدٍ، وَإِذَا كَانَتْ مَسْأَلَتَهُمَا اسْتَعْمَلَهُمَا عَلَى الصَّدَقَاتِ الْمَفْرُوضَاتِ، فَقَوْلُهُ ﷺ، فِي إِجَابَتِهِ إِيَّاهُمَا إِنَّ هَذِهِ الصَّدَقَةُ، أَيِ الَّتِي سَأَلْتَهُمَا نِي اسْتَعْمَلَكُمَا عَلَيْهَا: إِذَا هِيَ أَوْسَاخُ النَّاسِ، وَلَا تَجُلُ لِمُحَمَّدٍ، وَلَا لِآلِ مُحَمَّدٍ^(۱).

واته: وه له فهرموده که ی عه بدولموته لیبدا هاتووه، وه ریکردنی له گه ل فه زلی کوری عه باس ﷺ بو لای پیغه مبه ر ﷺ و داواکردنیان لئی تا له سهر زه کات دایاننیت، وه ئاگادارکردنه وه یان له لایهن پیغه مبه ره وه ﷺ: به راستی نه م زه کاته پیسی خه لکه، نه بو موحه ممه د حه لاله نه بو که سوکاری موحه ممه دیش. داواکردنیان بو نه وه بوو له سهر صه ده قه ی فه رز دایاننیت (واته: زه کات)، جا وه لامدانه وه ی له میانه ی پرسیاره که ی نه وان بوو که فهرمووی ﷺ: به راستی نهو صه ده قه ی که نیوه داواتان لی کردم له سه ری داتاننیم، بیگومان نه وه پیسی خه لکه، نه بو موحه ممه د حه لاله نه بو که سوکاری موحه ممه دیش.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلَائِلِ الْآخَرَى عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، إِذَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: إِنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَجُلُ لِآلِ مُحَمَّدٍ، صَدَقَةَ الْفَرِيضَةِ دُونَ صَدَقَةِ النَّطْوُعِ

۲۳۵۳- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَا تُورَثُ مَا تَرَكْنَا صَدَقَةً، إِذَا يَأْكُلُ آلُ مُحَمَّدٍ مِنْ هَذَا الْمَالِ»، فَالْنَبِيُّ ﷺ قَدْ خَبَرَ أَنَّ لِآلِهِ أَنْ يَأْكُلُوا مِنْ صَدَقَتِهِ إِذْ كَانَتْ صَدَقَتَهُ كَيْسَتْ مِنَ الصَّدَقَةِ الْمَفْرُوضَةِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) ذکره ابن خزیمه معلقا، وقد أخرجه: مالك في الموطأ (۲۸۴۰) برواية الليثي، وأحمد ۱۴۵/۶ و ۲۶۲، والبخاري ۱۱۵/۵ (۴۰۴۳) و ۱۸۵/۸ و (۶۷۲۷) و ۱۸۷/۸ و (۶۷۳۰)، ومسلم ۱۵۳/۵ (۱۷۵۸) (۵۱)، وأبو داود (۲۹۷۶) و (۲۹۷۷)، والترمذي في الشمائل (۴۰۲)، والنسائي في الكبرى (۶۳۱۱) من طرق عن عروة، به.

باسى كۆمەلە بەلگە يەككى دىكە لەسەر ئەوھى پېغەمبەر ﷺ لە
فەرموودە كەيدا كە فەرموويەتى: (إِنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَحِلُّ لِأَلِ مُحَمَّدٍ)، مەبەستى
صدەقەھى فەرز بوو (زەكات) نەك خىر و بەخشىن

واتە: عائشە رضى الله عنها دەگىرپتەو، پېغەمبەر ﷺ فەرمووى: ئىمە ميراتمان لى نابرى
ئەوھى بەجىمان ھېشتووھ صدەقە و بەخشىنە، بىگومان كە سوكارى موھەممەد
لەم مالا دەخون (بۆيان نىيە لە بۆيوى خۆيان زياتر بىەن)، پېغەمبەر ﷺ ھەوالى
داوھ كە سوكارى بۆيان ھەيە لە صدەقە كەى بخون ئەگەر صدەقە كەى لە صدەقە
فەرز كراوھ كان نەبوو (واتە: زەكات).

۲۳۵۴- وَفِي خَبَرِ حُدَيْفَةَ، وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدِ الْخَطَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ:
كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ، فَلَوْ كَانَ الْمُصْطَفَى ﷺ أَرَادَ بِقَوْلِهِ إِنَّا آلُ مُحَمَّدٍ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ تَطَوُّعًا،
وَفَرِيضَةً لَمْ تَحِلَّ أَنْ تُصْطَنَعَ إِلَى أَحَدٍ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ مَعْرُوفًا إِذِ الْمَعْرُوفُ كُلُّهُ صَدَقَةٌ بِحُكْمِ
النَّبِيِّ ﷺ، وَلَوْ كَانَ كَمَا تَوَهَّم بَعْضُ الْجُهَالِ لَمَا حَلَّ لِأَحَدٍ أَنْ يُفْرَغَ أَحَدٌ مِنْ إِنَائِهِ فِي إِنَاءِ أَحَدٍ
مِنْ آلِ النَّبِيِّ ﷺ مَاءً إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّ إِفْرَاقَ الْمَرْءِ مِنْ دَلْوِهِ فِي إِنَاءِ الْمُسْتَسْقِي صَدَقَةٌ،
وَلَمَّا حَلَّ لِأَحَدٍ مِنْ آلِ النَّبِيِّ ﷺ أَنْ يُنْفِقَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ عِيَالِهِ إِذَا كَانُوا مِنْ آلِهِ؛ لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ
خَبَّرَ أَنَّ نَفَقَةَ الْمَرْءِ عَلَى عِيَالِهِ صَدَقَةٌ^(۱).

واتە: وە لە فەرموودە كەى حوزەيفە و جابرى كورى عەبدو لاو عەبدو لاى كورى
يەزىدى خەتمىوھ رضى الله عنه لە پېغەمبەرھوھ ﷺ: ھەموو چا كە يەك صدەقەھى، ئەگەر
پېغەمبەر ﷺ لە فەرموودە كەيدا: ئىمەى كە سوكارى موھەممەد صدەقەھى (زەكات)
ھەللا نىيە بۆمان. مەبەستى صدەقەھى ئاساى و فەرز بووايە، ئەوھ ھەللا نەبوو ھىچ
چا كە يەك بۆ كە سوكارى موھەممەد ﷺ بىرئىت، چونكە ھەموو چا كە يەك صدەقەھى،
بە ھوكمى پېغەمبەر ﷺ، ئەگەر بەوشىوھ بووايە وەك چۆن ھەندى لە جاھىلە كان

(۱) ذكره ابن خزيمة معلقا، وقد أخرجه: أحمد ۳۸۳/۵ و ۳۹۷ و ۳۹۸، والبخاري في الأدب المفرد (۲۳۳)، ومسلم ۸۲/۳ (۱۰۰۵) (۵۲)، وأبو داود (۴۹۴۷) عن حذيفة.

وأخرجه: عبد بن حميد (۱۰۸۳)، والبخاري ۱۳/۸ (۶۰۲۱)، وفي الأدب المفرد له (۲۲۴) عن جابر بن عبد الله.
وأرجه: أحمد ۳۰۷/۴، والبخاري في الأدب المفرد (۲۳۱) عن عبد الله بن يزيد.

خه یال ده کهن، نه وه حه لال نه ده بوو بو هیچ که سیک ئاوی نیو ده فره که ی بکاته ناو په رداخیک بو که سوکاری پیغه مبه ر ﷺ، چونکه پیغه مبه ر ﷺ رایگه یاندوو نه گهر به نده به ده فره که ی ئاو بکاته ناو په رداخی که سیک تینوو صده قه یه، وه حه لال نه ده بوو بو هیچ که سیک له که سوکاری پیغه مبه ر ﷺ بیه خشی به خیزان و منداله کانی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ هه والی داوه به خشی به نده بو خیزان و منداله کانی خیر و صده قه یه.

۲۳۵۵- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَمِيرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي ثَلَاثَةٌ مِنْ بَنِي سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، كُلُّهُمْ يُحَدِّثُهُ عَنْ أَبِيهِ عليه السلام: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم دَخَلَ عَلَى سَعْدٍ يَعُودُهُ مِمَّكَهَ قَالَ: فَبَكَى سَعْدٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «مَا يُبْكِيكَ؟» قَالَ: خَشِيتُ أَنْ أَمُوتَ بِأَرْضِي الَّتِي هَاجَرْتُ مِنْهَا كَمَا مَاتَ سَعْدُ بْنُ حَوْلَةَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اللَّهُمَّ اشْفِ سَعْدًا»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ لِي مَالًا كَثِيرًا، وَإِنَّمَا تَرْتِنِي بِنْتُ أَفْأُوصِي مَالِي كُلَّهُ قَالَ: «لَا»، قَالَ: فَالْتُّنَيْنِ: قَالَ: «لَا»، قَالَ: فَالْتُّصَفْ: قَالَ: «لَا»، قَالَ: فَالْتُّتُ قَالَ: «الْتُّتُ، وَالْتُّتُ كَثِيرٌ إِنْ صَدَقْتَك مِنْ مَالِكَ صَدَقَةٌ، وَإِنْ نَفَقْتَك عَلَى عِيَالِكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِنْ مَا تَأْكُلُ أَمْرَأَتُكَ مِنْ طَعَامِكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِنَّكَ إِنْ تَدَعُ أَهْلَكَ بِخَيْرٍ - أَوْ قَالَ بَعْضُ - خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَدَعَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ، وَقَالَ بِيَدِهِ»^(۱).

واته: حومه یدی کوری عه بدوره حمانی حیمه یری ده لی: سی له منداله کانی سه عدی کوری نه بو وه قاص بویان باس کردم، هه موویان له باوکیانه وه عليه السلام ده یانگپرایه وه، پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم هات بو لای سه عد له مه که سه ردانی کرد، وتی: سه عد گریا، پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: بو ده گری؟ وتی: ده ترسم لهو زه ویه دا بمرم که هیجره تم لئی کردوو، وه کوو چون سه عدی کوری خه وله مرد، پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: خوایه شیقای سه عد بدهی، خوایه شیقای سه عد بدهی، وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا من مال و سامانیک زورم هه یه و ته نها کچیکم هه یه میراتم لی بیات، ئایا وه سیهت بکه م هه موو ماله که م له پیناو خوا صلى الله عليه وسلم بیه خشم؟ فه رموی: نه خیر، وتی: نه ی دوو له سه ر سی؟ فه رموی: نه خیر، وتی: نه ی نیوه ی؟ فه رموی: نه خیر، وتی: نه ی سیه کی؟ فه رموی: سیه ک، سیه کیش زوره، به راستی نه وه ی ده بیه خشی به ماله که ت صده قه یه، وه خه رجیکیشانی مال و مندالت صده قه یه، وه نه وه ی خیزانت له سه روه ت و سامانت ده یخوات بو تو صده قه یه، وه تو نه گهر منداله کانت

به ده و له مه ندى به جى بهيلىت چا كتره له وهى به هه ژارى به جيان بهيلىت ده ست له خه لك پان بكه نه وه. به ده ستى ئاماژه ي كرد.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ هُمْ مِنْ آلِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِينَ حُرِّمُوا الصَّدَقَةَ، آلَ عَلِيٍّ، وَآلِ جَعْفَرٍ، وَآلِ الْعَبَّاسِ

۲۳۵۶- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رضي الله عنه، أَنَّ آلَ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِينَ حُرِّمُوا الصَّدَقَةَ، آلُ عَلِيٍّ، وَآلُ عَقِيلٍ، وَآلُ الْعَبَّاسِ، وَآلُ الْمُطَّلِبِ. وَكَانَ الْمُطَّلِبِيُّ يَقُولُ: إِنَّ آلَ النَّبِيِّ ﷺ بَنُو هَاشِمٍ، وَبَنُو الْمُطَّلِبِ الَّذِينَ عَوَّضَهُمُ اللَّهُ مِنَ الصَّدَقَةِ سَهْمَ الصَّدَقَةِ مِنَ الْعَنِيمَةِ فَبَيْنَ النَّبِيِّ ﷺ بِقَسْمِهِ سَهْمَ ذِي الْقُرْبَى مِنْ بَنِي هَاشِمٍ، وَبَنِي الْمُطَّلِبِ إِنَّ اللَّهَ أَرَادَ بِقَوْلِهِ ذَوِي الْقُرْبَى بَنِي هَاشِمٍ، وَبَنِي الْمُطَّلِبِ دُونَ غَيْرِهِمْ مِنْ أَقَارِبِ النَّبِيِّ ﷺ (۱).

باسى به لگه له سهر ئه وهى نه وه كانى عه بدولموته لیب ئه وه كه سوکاره ی پیغه مبه رن رضي الله عنه كه بیبهش كراون له زهكات، نهك وهكوو ئه وهى كه گومانى وایه و وتوویه تی: كه سوکارى پیغه مبه ر رضي الله عنه ئه وانه ی بیبهش كراون له زهكات، خانه واده ی عه لى و خانه واده ی جه عفر و خانه واده ی عه باس

واته: زه یدى كورى ئه رقه م رضي الله عنه ده گيریته وه، كه سوکارى پیغه مبه ر رضي الله عنه كه بیبهش كراون له زهكات، بریتین له: خانه واده ی عه لى و خانه واده ی عوقه یل و خانه واده ی عه باس و خانه واده ی مته لیب، جا كه سىكى مته لیبی ده بوت: كه سوکارى پیغه مبه ر رضي الله عنه بریتین له: نه وه كانى هاشم و نه وه كانى مته لیب ئه وانه خوا قه ره بووى كردوونه ته وه له زهكات به پشكیک له غه نیمه ت، پیغه مبه ر رضي الله عنه به شى خزمه نزیكه كانى روون كردوته وه، له نه وه كانى هاشم و نه وه كانى مته لیب، خوا مه به ستى له فه رمایشته كه ی: (ذَوِي الْقُرْبَى)، نه وه كانى هاشم و نه وه كانى مته لیبه، جگه له خزمه كانى دیکه ی پیغه مبه ر رضي الله عنه.

۲۳۵۷- عَنْ زَيْدِ بْنِ حَيَّانَ قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَحُصَيْنُ بْنُ سَمْرَةَ، وَعَمْرُو بْنُ مُسْلِمٍ، إِلَى زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رضي الله عنه، فَجَلَسْنَا إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ حُصَيْنٌ: يَا زَيْدُ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَصَلَّيْتَ خَلْفَهُ، وَسَمِعْتَ

حَدِيثُهُ، وَعَزَّوَتْ مَعَهُ لَقَدْ أَصَبْتَ يَا زَيْدُ خَيْرًا كَثِيرًا. حَدَّثَنَا يَا زَيْدُ حَدِيثًا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَمَا شَهِدْتَ مَعَهُ قَالَ: بَلَى، ابْنَ أَخِي، لَقَدْ قَدِمَ عَهْدِي، وَكَبُرَتْ سِنِي، وَنَسِيتُ بَعْضَ الَّذِي كُنْتُ أَعِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَمَا حَدَّثْتُكُمْ فَأَقْبَلُوهُ، وَمَا لَمْ أُحَدِّثْكُمْوهُ، فَلَا تُكَلِّفُونِي قَالَ: قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا خَطِيبًا مَاءٍ يُدْعَى حُمٌّ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَوَعظَ وَذَكَرَ، ثُمَّ قَالَ: أَمَا بَعْدُ، أَيُّهَا النَّاسُ، فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ يُوْشِكُ أَنْ يَأْتِيَنِي رَسُولُ رَبِّي فَأُجِيبُهُ، وَإِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: أَوْلَاهُمَا كِتَابُ اللَّهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، مَنِ اسْتَمْسَكَ بِهِ وَأَخَذَ بِهِ كَانَ عَلَى الْهُدَى، وَمَنْ تَرَكَهُ وَأَخْطَأَهُ كَانَ عَلَى الضَّلَالَةِ، وَأَهْلُ بَيْتِي أُذَكَّرُكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. قَالَ حُصَيْنٌ: فَمَنْ أَهْلُ بَيْتِهِ يَا زَيْدُ؟ أَلَيْسَتْ نِسَاؤُهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ؟ قَالَ: بَلَى، نِسَاؤُهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَلَكِنْ أَهْلُ بَيْتِهِ مَنْ حُرِمَ الصَّدَقَةَ، قَالَ: مَنْ هُمْ؟ قَالَ: آلُ عَلِيٍّ، وَآلُ عَقِيلٍ، وَآلُ جَعْفَرٍ، وَآلُ الْعَبَّاسِ قَالَ حُصَيْنٌ: وَكُلُّ هَؤُلَاءِ حُرِمَ الصَّدَقَةَ؟ قَالَ: نَعَمْ^(١).

واته: به زیدی کوری حه بیان ده لئی: من و حوصه بنی کوری سه موره و عه مری کوری موسلیم چو وین بۆ لای زهیدی کوری نه رقه م ﷺ، له لای دانیشترین، حوصه بن پئی وت: نهی زهید پیغه مبهری خوات ﷺ بینوه و له پشتیه وه نوژرت کردوه و له گه لئی غه زات کردوه، به راستی نهی زهید خیریکی زورت به ده ست هیناوه، نهی زهید فهرمووده به کمان بۆ باس بکه له پیغه مبهری خواوه ﷺ گویت لئی بوو بیت و له گه لئی بوو بیت، وتی: به لئی، نهی برزام، به راستی سه رده مم تیبه ری به سالا چووم و هه ندی له وانهم بیر چووه که له پیغه مبهری خواوه ﷺ ده مزانی، نه وهی بۆتانه باس کرد وهر بیگرن، نه وه یشی بۆتانه باس نه کرد زورم لئی مه کهن، وتی: وتی: پیغه مبهری خواوه ﷺ رۆژتک له نیومان هه ستا وتاریکی دا له لای ئاوێک پئی ده وترا: (حُمٌّ) له نیوان مه ککه و مه دینه، سوپاس و ستایشی خوای کرد و نامۆزگاری کردین و یادی هینانه وه، پاشان فهرمووی: دواى نه وه، نهی خه لکینه، بیگومان من مروقم نزیکه نیردراوی خوا بیت بۆ لام (فریشته ی گیانکیشان) وه لآمی بده مه وه، (گیانم بکیشی) من دوو شتی سه نگین له نیو ئیوه دا به جی ده هیلم: به که مینیان: کتیبی خواجه هیدایهت و پرووناکی تیدایه، ههر که س دهستی پیوه بگریت نه وه له سه ر نه و هیدایه ته یه، ههر که سیش وازی لئی به نییت نه وه له سه ر گوپراییه، ههروه ها خانه واده که م، ده تانترسینم و خواتان ده هیتمه وه یاد ده رباره ی خانه واده که م،

سڀ ڄار فہرمووی، حوصہین وتی: کڻ کہ سوکار و خانہ وادہی پیغہمبہری خواہی ﷺ تہی زہید؟ نایا ہاوسہرہ کانی لہ خانہ وادہی تہو نین؟ وتی: بہ لئی، خیزانہ کانی لہ خانہ وادہی تہون، بہ لام خانہ وادہی تہوانہشن کہ زہکات و صہدہ قہیان لئی قہدہ غہ کراوہ، وتی: تہوانہ کین؟ وتی: خانہ وادہی علی و خانہ وادہی عوقہیل و خانہ وادہی جہ عفرہ و خانہ وادہی عہباس، حوصہین وتی: ہہموو تہوانہ بیہش کراون لہ زہکات و صہدہ قہ؟ وتی: بہ لئی.

بَابُ إِعْطَاءِ الْفُقَرَاءِ مِنَ الصَّدَقَةِ إِتْبَاعًا لِأَمْرِ اللَّهِ فِي قَوْلِهِ:

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ ﴾ (٦٠) التَّوْبَةُ

۲۳۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه يَقُولُ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم جُلُوسٌ فِي الْمَسْجِدِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَتَاخَهُ فِي الْمَسْجِدِ، ثُمَّ عَقَلَهُ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ؟ وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مُتَكِيٌّ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ قَالَ فَقُلْنَا لَهُ: هَذَا الْأَبْيَضُ، الرَّجُلُ الْمُتَكِيُّ، فَقَالَ: يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «قَدْ أَجَبْتُكَ»، قَالَ لَهُ الرَّجُلُ: إِنِّي سَأَلْتُكَ، فَمَشَدُّدٌ مَسَأَلْتُكَ، فَلَا تَأْخُذَنِّي فِي نَفْسِكَ عَلَيَّ قَالَ: «سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ»، قَالَ: أَنْشُدَكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ كَانَ قَبْلَكَ، اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «اللَّهُمَّ نَعَمْ»، قَالَ: أَنْشُدُ اللَّهَ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ؟ قَالَ: «اللَّهُمَّ نَعَمْ»، قَالَ فَأَنْشُدُكَ اللَّهَ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَانِنَا فَتَقْسِمُهَا عَلَى فُقَرَائِنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «اللَّهُمَّ نَعَمْ»، قَالَ الرَّجُلُ: قَدْ آمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ، وَأَنَا رَسُولٌ مِنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي، وَأَنَا ضِمَامٌ بِنُ تَعْلَبَةَ، أَخُو سَعْدِ بْنِ الْحَكَمِ ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي هَذَا الْخَبَرِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ الصَّدَقَةَ الْمَفْرُوضَةَ غَيْرُ جَائِزٍ دَفَعَهَا إِلَى غَيْرِ الْمُسْلِمِينَ، وَإِنْ كَانُوا فُقَرَاءَ أَوْ مَسَاكِينَ؛ لِأَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ أَمَرَهُ أَنْ يَأْخُذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَانِ الْمُسْلِمِينَ، وَيَقْسِمُهَا عَلَى فُقَرَائِهِمْ لَا عَلَى فُقَرَاءِ غَيْرِهِمْ.

باسی پیدانی زہکات بہ ہہزاران، لہبر شوینکہوتنی فہرمانی خوا صلى الله عليه وسلم و ہک لہ فہرمايشتہ کہیدا فہرموویہ تی: ﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ ﴾ (٦٠)، واتہ: بیگومان زہکات بو ہہزارہکانہ

واته: نه نه سی کوری مالیک ﷺ ده لئ: له کاتیکدا تیمه له خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ دانیشتبووین له نئو مزگه وتدا، کابرایه ک هاته ژووره وه و وشتره که ی خوی له نئو مزگه وتدا به خ دا و پاشان به ستیه وه، پاشان وتی: کامه تان موحه ممه ده ﷺ؟ پیغه مبهری خواش ﷺ شانی دادابوو له نیوانیاندا، وتی: بیان وت: نه و پیاوه سپییسته یه که شانی داداوه، وتی: نه ی کوری عه بدو لمو ته لیب پیغه مبهری خوا ﷺ پی فهرموو: گویم لیته، پیاوه که پی وت: من پرسارت لی ده که م من سوورم له سهر پرسیاره کانم دلت هیچ نه کات له باره ی منه وه، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: چی دیت به بیرتدا پرسیار بکه، پیاوه که وتی: سویندت ده دم به پهروه ردگاری تو و پهروه ردگاری نه وانیه ی پیش تو ش: نایا خوا تو ی په وانه کردووه بو نه م خه لکه هه مووی؟ پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: به لئ، وتی: سویندت ده دم به خوا نایا خوا فهرمانی پی کردووی له رۆژ و شه و یکدا پینج نوژ بکه ین؟ پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: به لئ، وتی: سویندت ده دم به خوا نایا خوا فهرمانی پی کردوویت زه کات له ده وله مهنده کانمان وهر بگریت و دابه شی بکه یت به سهر هه ژاره کانماندا؟ پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: به لئ، پیاوه که وتی: نه وایا نیانم هینا به وه ی تو هیناوته، من نیردراوی قه ومه که ی خو م ناردوو یانم، من زیامی کوری سه عله به م برای سه عدی کوری حه که م.

نه بو به کر ده لئ: نه م فهرمووده یه به لگه یه له سهر نه وه ی زه کاتی فهرزکراو دروست نییه بدریت به غهیری مسولانان، نه گه رچی هه ژار و نه داریش بن، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ رایگه یان دووه خوا فهرمانی پی کردووه زه کات وهر بگریت له ده وله مهنده کانی مسولانان و دابه شی بکات به سهر هه ژاره کانماندا نه ک هه ژاری جگه له نه وان.

بَابُ صَدَقَةِ الْفَقِيرِ الَّذِي يَجُوزُ لَهُ الْمَسْأَلَةُ فِي الصَّدَقَةِ، وَالِدَلِيلِ عَلَى أَنْ لَا وَقْتٌ فِيمَا يُعْطَى الْفَقِيرَ مِنَ الصَّدَقَةِ إِلَّا قَدْرًا يَسُدُّ خُلَّتَهُ وَفَاقَتَهُ

۲۳۵۹- عَنْ قَيْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَسْتَعِينُهُ فِي حِمَالَةٍ، فَقَالَ: «أَقِمِ عِنْدَنَا، فَإِنَّمَا أَنْ نَتَحَمَّلَهَا عَنْكَ، وَإِنَّمَا أَنْ نُعِينَكَ فِيهَا وَاعْلَمْ: أَنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَجِلُّ لِأَحَدٍ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثَةً: رَجُلٌ يَحْمِلُ حِمَالَةَ عَنْ قَوْمٍ، فَسَأَلَ فِيهَا حَتَّى يُؤَدِّيَهَا، ثُمَّ يُمْسِكُ. وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ جَانِحَةٌ أَذْهَبَتْ بِمَالِهِ، فَيَسْأَلُ حَتَّى يُصِيبَ سِدَادًا مِنْ عَيْشٍ، أَوْ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ، ثُمَّ يُمْسِكُ. وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ فَشَهِدَ لَهُ ثَلَاثَةً

مِنْ ذَوِي الْحِجَا مِنْ قَوْمِهِ، أَوْ مِنْ ذِي الصَّلَاحِ أَنْ قَدْ حَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ فِيهَا حَتَّى يُصِيبَ سَدَادًا مِنْ عَيْشٍ، وَقَوَامًا مِنْ عَيْشٍ، ثُمَّ يُمْسِكُ، وَمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْمَسَائِلِ سُحَّتْ يَأْكُلُهُ صَاحِبُهُ يَا قَبِيصَةَ سُحَّتَا»^(۱).

باسې زهکاتدان بهو ههژارهې که ریځهې پیدراوه داواې صدهقه و زهکات بکات، وه بهلگهش لهسر نهوهې تنها نهذازهې نهونده ددرجې به ههژارهکه کهموکورپې و ههژارپیهکهې پټې پر بکاتهوه

واته: قه بیصه ﷺ ده لڼ: هاتم بو خزمهت پیغه مېهر ﷺ یارمه تیم بدات لهوهې نه رکیکم خستبووه نه ستوی خوځم (له خوښبایې، یان غه پرامه یه که توانای دانهوهې نه بوو)، فهرمووی: له لامان بمینه وه، یان نه رکه که لهسر شانت لاده بهین، یاخود هاوکاریت ده کهین، وه بزانه: داواکردن تنها بو سې کهس دروسته: پیاوړیک تاشته وایی نیوان دوو کومه لې خستبیته نه ستوی خوځی (به پرېک له سامان)، دروسته بوې داوا بکات هه تا کهموکورپیه کهې پر ده کاته وه، پاشان ده بیت خوځی بگریته وه، وه پیاوړیک ماله کهې له ده ست چووې (به هوې سوتان یان که وتنه ژیر ئاو) نه وه چه لاله بوې داوا بکات هه تا کهموکورپیه کانی پټې پر ده کاته وه له بژیوی ژیان و پرکردنه وهې نه داری، پاشان ده بیت خوځی بگریته وه، پیاوړیکش تووشی هه ژاری بووې سې کهسی ژیر و باوه پرېکراو له که سوکاره کهې، یان که سائیکې چاکه کار شایه تی بو بدن، (به راستی فلانه کهس تووشی هه ژاری بووه) نه وه چه لاله بوې داوا بکات هه تا کهموکورپیه کانی پر ده کاته وه، له بژیوی ژیان و پرکردنه وهې نه داری، پاشان ده بیت خوځی بگریته وه، جگه له وانه له داواکردن نارهوا و حهرامه خاوه نه کهې به حهرامی ده یخوا، نه ی قه بیصه.

**بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ شَهَادَةَ ذَوِي الْحِجَا فِي هَذَا الْمَوْضِعِ هِيَ الْيَمِينُ،
إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ سَمَى الْيَمِينَ فِي اللِّغَانِ شَهَادَةً**

۲۳۶۰- عَنْ كِنَانَةَ بْنِ نُعَيْمٍ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ قَبِيصَةَ ﷺ جَالِسًا فَأَتَاهُ نَفَرٌ مِنْ قَوْمِهِ يَسْأَلُونَهُ فِي نِكَاحِ صَاحِبِهِمْ، فَأَبَى أَنْ يُعْطِيَهُمْ، وَأَنْتَ سَيِّدُ قَوْمِكَ، فَلِمَ لَمْ تُعْطِهِمْ شَيْئًا؟ قَالَ: إِنَّهُمْ سَأَلُونِي فِي

عَبْرَ حَقِّ لَوْ أَنَّ صَاحِبَهُمْ عَمَدًا إِلَى ذِكْرِهِ فَعَضَّهُ حَتَّى يَبْسَلَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُ مِنَ الْمَسْأَلَةِ الَّتِي سَأَلُونِي: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا تَجُلُ الْمَسْأَلَةَ إِلَّا لِثَلَاثَةٍ: لِرَجُلٍ أَصَابَتْ مَالَهُ حَالِقَةٌ، فَيَسْأَلُ حَتَّى يُصِيبَ سَوَادًا مِنْ مَعِيشَةٍ، ثُمَّ يُنْسِكُ عَنِ الْمَسْأَلَةِ. وَرَجُلٍ حَمَلَ بَيْنَ قَوْمِهِ حَمَالَةً، فَيَسْأَلُ حَتَّى يُؤَدِّيَ حَمَالَتَهُ، ثُمَّ يُنْسِكُ عَنِ الْمَسْأَلَةِ. وَرَجُلٍ يُفْسِمُ ثَلَاثَةَ مِنْ ذَوِي الْحِجَابِ مِنْ قَوْمِهِ بِاللَّهِ لَقَدْ حَلَّتْ لِفُلَانٍ الْمَسْأَلَةُ، فَمَا كَانَ سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ سُحْتٌ لَا يَأْكُلُ إِلَّا سُحْتًا»^(۱).

باسى بهلگه له سهر ئهوهى شايه تيدانى خه لکى باوه رپيکراو له م جيگايه دا بريتيه له سويندخواردن، چونکه خوا له سوينده کهيدا ناوى ليعانى به شايه تى هيناوه

واته: کينانهى کورى نوعه يم ده لى: ئيمه له لای قه بيصه ﷺ بووين چه ند که ستيك له هۆزه کهى هاتن داوايان ده کرد يارمه تيان بدات بو ماره برينى هاورپيه کيان، نه ویش رازى نه بوو هيچيان پي بدات، (وترا): خو تو سه روکى هۆزه که تى بوچى پييان نابه خشى؟ وتى: نه وان داواى شتيك ده کهن حهق و پهوا نيه، نه گهر هاورپيه کهيان گاز بگرى له نه ندامى نيرينهى و بيبرى تا وشك ده بيت نه وه چاکتره بوى له وهى نه و داوايه بکات که داوايان له من کرد، من گويم له پيغه مبهرى خوا ﷺ بوو ده يفهرموو: داواکردن حه لال نيه مه گهر بو سى کهس: پياوئک ماله کهى له دهست چووبى (به هوى سوتان يان کهوتنه زير ناو، نه وه حه لاله بوى) داوا بکات هه تا که موکورپيه کانى پي پر ده کاته وه له بژيوى ژيانى، پاشان ده بيت خوى بگرته وه له داواکردن، وه پياوئک له نيو هۆزه کهى ناشته وايى نيوان دوو کومه لى خستبيته نه ستوى خوى (به بريک له سامان، دروسته بوى) داوا بکات هه تا که موکورپيه کهى پر ده کاته وه، پاشان ده بيت خوى بگرته وه له داواکردن، پياوئکيش (تووشى هه ژارى بووبى) سى کهسى ژير و باوه رپيکراو له هۆزه کهى سويند بخون به خوا به راستى فلانه کهس تووشى هه ژارپيه که بووه حه لاله بوى داوا بکات، ههر شتيكى دیکه جگه له وانه له داواکردن نارهوا و حهرامه خاوه نه کهى به حهرامى ده يخوات.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي إِعْطَاءِ مَنْ لَهُ ضَيْعَةٌ مِنَ الصَّدَقَةِ، إِذَا أَصَابَتْ غَلَّتَهُ جَائِحَةٌ أَذْهَبَتْ غَلَّتَهُ قَدْرَ مَا يَسُدُّ فَاقَتَهُ

۲۳۶۱- عَنْ قَبِيصَةَ بِنِ الْمُخَارِقِ الْهَلَالِيِّ رضي الله عنه قَالَ: تَحَمَّلْتُ حَمَالَةً، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، أَسَأَلُهُ فِيهَا، فَقَالَ: «أَقِمِ يَا قَبِيصَةُ، حَتَّى تَأْتِيَنِي الصَّدَقَةُ فَأَمُرُ لَكَ بِهَا»، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَحُلُّ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثَةً: رَجُلٍ تَحَمَّلَ حَمَالَةً، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ - أَوْ قَالَ سِدَادًا - مِنْ عَيْشٍ. وَرَجُلٍ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ فَاجْتَاكَ مَالُهُ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ أَوْ سِدَادًا مِنْ عَيْشٍ. وَرَجُلٍ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ، فَحَلَّتْ لَهُ الصَّدَقَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ، فَمَا سِوَى ذَلِكَ يَا قَبِيصَةُ، سَحَتْ بِأَكْلِهَا صَاحِبُهَا سَحْتًا»^(۱).

**باسى مؤله تدان به به خشين له صدهقه و زهكات بو ئه و كه سهى به لايهك
به سر مال و سامانه كه يدا هاتوه و تووشى هه ژارى بووه به ئه نذازهى
ئه وهى شته سه ره تاييه كانى دابين دهكات**

واته: قه بيه سهى كورى موخاريقى هيلالى رضي الله عنه ده لى: ئه ركىكم له نيو هوزه كه مدا خسته ئه ستوى خوم (له خوئنبايى، يان غه رامه يهك تواناى دانه وهى نه بوو)، هاتم بو خزمهت پيغه مبه صلى الله عليه وسلم داواى هاوكارى لى بكه م، فهرمووى: ئهى قه بيه سه له لاما ن بمينه وه تا صه ده قه م بو ديت، فهرمان ده كه م بيت بدرى، پاشان پيغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووى: به راستى داوا كردنى صه ده قه ته نها بو يه كيك له م سى شته دروسته: پياوئيك ئه ركىكى نيو هوزه كهى خستبيته ئه ستوى خوى (له خوئنبايى، يان غه رامه يهك تواناى دانه وهى نه بوو)، چه لاله بوى داوا بكات هه تا كه موكورپيه كهى پر ده كاته وه، پياوئيكيش ماله كهى له ده ست چووبى (به هوى سوتان يان كه وتنه ژير ئاو) ئه وه چه لاله بوى داوا بكات هه تا كه موكورپيه كانى پى پر ده كاته وه، پياوئيكيش تووشى هه ژاريهك بووبيت، ئه وه چه لال بوى داوا بكات هه تا كه موكورپيه كانى پر ده كاته وه، هه ر شتىكى ديكه جگه له وانه ئهى قه بيه سه ئه وه ناره وا و حه رامه خاوه نه كهى به حه رامى ده يخوات.

بَابُ إِعْطَاءِ الْيَتَامَى مِنَ الصَّدَقَةِ إِذَا كَانُوا مُقْرَأَ، إِنْ ثَبَتَ الْخَبْرُ فَإِنَّ فِي النَّفْسِ مِنْ أَشْعَثِ بْنِ سَوَّارٍ، وَإِنْ لَمْ يَثْبُتْ هَذَا الْخَبْرُ، فَالْقُرْآنُ كَافٍ فِي نَقْلِ الْخَبْرِ الْخَاصِّ فِيهِ، قَدْ أَعْلَمَ اللَّهُ فِي مُحْكَمٍ تَنْزِيلِهِ أَنَّ لِلْمُقْرَأِ قِسْمَ فِي الصَّدَقَاتِ، فَالْفَقِيرُ - كَانَ يَتِيمًا أَوْ غَيْرَ يَتِيمٍ - فَلَهُ فِي الصَّدَقَةِ قِسْمٌ بِنَصِّ الْكِتَابِ

۲۳۶۲- عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا مُصَدِّقُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَأَخَذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَانِنَا، فَجَعَلَهَا فِي فُقَرَائِنَا، وَكُنْتُ غُلَامًا يَتِيمًا فَأَعْطَانِي مِنْهُ قَلُوصًا^(۱).

باسى بهخشين به ههتيوه كان له صدهقه و زهكات نهگهر ههژار بوون، نهگهر فهرموودهكه جيگير بيت، چونكه له دهر وونمدا شتتیک ههيه دهر بارهه نهشعهسى كورى سوار (كه يه كيكه له گيره ره وهه نهه فهرموودهيه)، وه نهگهر نهه فهرموودهيهش جيگير نه بيت نه وه قورئان بهسه له گواستننه وهه هه و آلئ تايبهت له و باره وه، خوا صلى الله عليه وسلم له كتبه كه يدا رايگه ياندوه ههژاران پشكيكيان بو ههيه له زهكاتدا، جا ههژار - نهگهر ههتيو بيت يان جگه له ههتيو - نه وه له زهكاتدا پشكيكى بو ههيه به پيئى ئايهتي قورئان

واته: عهونى كورى نه بو جوچه يفه ده گيرتته وه، له باوكيه وه صلى الله عليه وسلم ده لئ: كوكه ره وهى زهكات له لايهن بيغه مبه ره وه صلى الله عليه وسلم هات بو لامان، زهكاتى له ده وله مهنده كانمان وه رگرت و داي به ههژاره كانمان، منيش مندالئكى ههتيو بووم و شترئكى پيدام.

بَابُ ذِكْرِ صِفَةِ الْمُسْلِمِينَ الَّذِينَ أَمَرَ اللَّهُ بِإِعْطَائِهِمْ مِنَ الصَّدَقَةِ

۲۳۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَيْسَ الْمِسْكِينُ بِالطَّوَّافِ، وَلَا بِالَّذِي تَرُدُّهُ اللَّقْمَةُ، وَلَا الْأَقْمَتَانِ، وَلَا الثَّمَرَةُ وَلَا الثَّمْرَتَانِ، وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ الْمُتَعَقِّفَ الَّذِي لَا يَسْأَلُ النَّاسَ شَيْئًا، وَلَا يُفْطِنُ لَهُ فَيَتَصَدَّقُ عَلَيْهِ»^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

باسى سيفاتى ئهو مسوئلمانانى كه خوا ﷺ فهرمانى كردوه له زهكات پييان بيه‌خشرى

واته: ئه‌بو هوره‌يره ﷺ ده‌لى: پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ فهرموويه‌تى: هه‌ژارى (راسته‌قينه) ئهو كه‌سه نيه (به‌سوئلكردن) به‌سه‌ر خه‌لكيدا ده‌گه‌رپت بو خواردنيك، يان پاروويه‌ك يان دوو پاروو، خورمايه‌ك يان دوو خورما به‌شى ده‌كات و پيى رازيه، به‌لكوو هه‌ژارى (راسته‌قينه) ئهو كه‌سه‌يه هيج شتيكى نيه به‌شى بكات شهرم ده‌كات زور داوا له‌ خه‌لكى بكات، وه‌ هه‌ستى پيى ناكري تا پيى بيه‌خشرى.

بَابُ إِعْطَاءِ الْعَامِلِ عَلَى الصَّدَقَةِ مِنْهَا رِزْقًا لِعَمَلِهِ قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا﴾ (٦٠) التوبة

٢٣٦٤- عَنِ ابْنِ السَّعِدِيِّ الْمَالِكِيِّ قَالَ: اسْتَعْمَلَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ عَلَى الصَّدَقَةِ، فَلَمَّا فَرَعْتُ مِنْهَا، وَأَدَيْتُهَا إِلَيْهِ أَمَرَ لِي بِعَمَالِهِ، فَقُلْتُ: إِنَّمَا عَمِلْتُ لِلَّهِ، وَأَجْرِي عَلَى اللَّهِ، فَقَالَ: خُذْ مَا أُعْطَيْتُكَ، فَإِنِّي قَدْ عَمِلْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَعَمَلْنِي، فَقُلْتُ: مِثْلَ قَوْلِكَ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أُعْطِيتَ شَيْئًا مِنْ غَيْرِ أَنْ تَسْأَلَ فَكُلْ وَتَصَدَّقْ»^(١).

باسى پيدانى كرى كۆكه‌روهى زهكات له‌به‌ر ئهو كارهى كه كردويه‌تى، خوا ﷺ فهرموويه‌تى: ﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا﴾ (٦٠)، واته: به‌راستى خيره‌كان ته‌نها بو بينه‌ويان و هه‌ژاران و كريكارانتيكه كه به‌سه‌ريه‌ون

واته: ئيبنو ساعيدى ماليكى ده‌لى: عومه‌رى كورى خه‌تاب ﷺ رايسپاردم به‌ كۆكردنه‌وه‌ى زه‌كات، كاتى ته‌واو بووم و زه‌كاته‌كانم بوى برد، كرى پيى دام، وتم: من بو خوا كردوومه و پادا‌شتم له‌لای خوايه، وتى: ئه‌وه‌ى پيم دای وه‌ريگره، چونكه منيش له‌ سه‌رده‌مى پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ زه‌كاتم كۆكرده‌وه، كرى پيى دام، هه‌مان قسه‌ى تۆم كرد، پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ پيمي فهرموو: ئه‌گه‌ر شتيكت پيى درا به‌پيى داواكردن ئه‌وه بيخۆ و لتي بيه‌خشه.

(١) صحيح.

۲۳۶۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ، أَنَّهُ قَدِمَ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فِي خِلَافَتِهِ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَلَمْ أُحَدِّثْ إِنَّكَ تَلِي مِنْ أَعْمَالِ النَّاسِ عَمَلًا، فَإِذَا أُعْطِيتِ الْعُمَالَةَ كَرِهْتَهُمَا؟ فَقُلْتُ: بَلَى قَالَ عُمَرُ: فَمَا أَنْزَلَكَ عَلَى ذَلِكَ؟ قُلْتُ: لِي أَفْرَاسُ وَأَعْبُدُ، وَأَنَا بِخَيْرٍ، فَأُرِيدُ أَنْ يَكُونَ عَمَلِي صَدَقَةً عَلَى الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: فَلَا تَفْعَلْ، فَإِنِّي قَدْ كُنْتُ أَرَدْتُ الَّذِي أَرَدْتَ، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُعْطِينِي الْعَطَاءَ، فَأَقُولُ أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «خُذْ فَتَقَوَّ بِهِ، أَوْ تَصَدَّقْ، وَمَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ، وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ، وَلَا سَائِلٍ فَخُذْهُ، وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ»^(۱).

واته: عهبدو لای کوری سه عدی کوری نه بو سهرح ده گپریته وه، نه و رپویشت بو لای عومهری کوری خه تاب رضي الله عنه له خیلافه ته کهیدا، عومهر پیی وت: هه و الم پیی گهیشتوه تو کارنیک راده په پرتنی له کاروباری مسولمان له سهر نه و کاره کریت پیی دراوه به لام پیی ناخوش بووه وه ریبگری، وتی: به لئی، عومهر وتی: مه به ستت چیه له وه دا؟ وتم: من چه ندین نه سپ و به ندهم هه یه و له شم ساغه، ده مه ویت کاره کهم چا که یه ک بیت بو مسولمانان، عومهر پیی وت: کاری وا مه که منیش په تم کرده وه وه کوو چون تو په تم کرده وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم به خششی پیی ده به خشیم، ده موت: بیبه خشه به که سیک له من هه ژارتر بیت، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووی: وه ریبگره خوتی پیی به هیز بکه، یان بیبه خشه، ههر شتیکت پیی درا له و مال و سامانه به بیی چاوتیبرین و داواکردن وه ریبگره، نه گهرنا چاوی تی مه پره و به دوای مه که وه.

۲۳۶۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ يُعْطِي ابْنَ الْخَطَّابِ، فَيَقُولُ عُمَرُ: أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي، فَقَالَ: «خُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ، أَوْ تَصَدَّقْ»^(۲).

واته: عهبدو لا رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم نه رکیکی ده خسته نه ستوی عومهر، نه ویش رایده په راند، پیغه مبهری خواش صلى الله عليه وسلم شتیکی به عومهر ده به خشی، عومهر ده یوت: بیبه خشه به که سیک له من هه ژارتر بیت، فهرمووی: بیبه و بیکه مولکی خوت، یان بیبه خشه.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْعَامِلَ عَلَى الصَّدَقَةِ إِنْ عَمِلَ عَلَيْهَا مُنْطَوِّعًا بِالْعَمَلِ بِغَيْرِ إِرَادَةٍ وَنِيَّةٍ لِأَخْذِ عَمَالِهِ عَلَى عَمَلِهِ فَأَعْطَاهُ الْإِمَامُ لِعَمَالَتِهِ رِزْقًا مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ وَلَا إِشْرَافٍ، فَجَائِزٌ لَهُ أَخْذُهُ

۲۳۶۷- عَنْ أَسْلَمَ، أَنَّهُ لَمَّا كَانَ عَامَ الرَّمَدَاتِ، وَأَجْدَبَتْ بِيَلَادِ الْأَرْضِ، كَتَبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه: مِنْ عَبْدِ اللَّهِ عُمَرُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، إِلَى الْعَاصِ بْنِ الْعَاصِ لَعَمْرِي مَا تَنَالِي إِذَا سَمِنْتَ، وَمَنْ قَبْلَكَ أَنْ أَعْجَفَ أَنَا وَمَنْ قَبْلِي، وَيَا عَوْثَاهُ. فَكَتَبَ عَمْرٍو: سَلَامٌ، أَمَّا بَعْدُ لَبَيْكَ لَبَيْكَ أَتَيْتَكَ عَيْرٌ أَوْلَهَا عِنْدَكَ، وَآخِرُهَا عِنْدِي، مَعَ أَيِّ أَرْجُو أَنْ أَجِدَ سَبِيلًا أَنْ أُحْمَلَ فِي الْبَحْرِ، فَلَمَّا قَدِمْتَ أَوَّلَ عَيْرٍ دَعَا الرُّبَيْرَ، فَقَالَ: اخْرُجْ فِي أَوَّلِ هَذِهِ الْعَيْرِ، فَاسْتَقْبِلْ بِهَا نَجْدًا، فَاحْمِلْ إِلَى كُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ قَدَرْتَ عَلَى أَنْ تُحْمَلَهُمْ، وَإِلَى مَنْ لَمْ تَسْتَطِعْ حَمَلَهُ فَمُرْ لِكُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ بِبَعِيرٍ مِمَّا عَلَيْهِ، وَمُرَّهُمْ فَلْيَلْبَسُوا كِيَّاسَ الَّذِينَ فِيهِمُ الْحِنِطَةُ، وَلْيَنْحَرُوا الْبَعِيرَ، فَلْيَجْمُلُوا شَحْمَهُ، وَلْيَقْدُوا لَحْمَهُ، وَلْيَأْخُذُوا جِلْدَهُ، ثُمَّ لْيَأْخُذُوا كَمِيَّةً مِنْ قَدِيدٍ، وَكَمِيَّةً مِنْ شَحْمٍ، وَحَفْنَةً مِنْ دَقِيقٍ، فَيَطْبُخُوا، فَيَأْكُلُوا حَتَّى يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ بِرِزْقٍ، فَأَبَى الرُّبَيْرُ أَنْ يَخْرُجَ، فَقَالَ: أَمَّا وَاللَّهِ لَا تَجِدُ مِثْلَهَا حَتَّى تَخْرُجَ مِنَ الدُّنْيَا، ثُمَّ دَعَا آخَرَ أَظْنُهُ طَلْحَةَ، فَأَبَى، ثُمَّ دَعَا أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ، فَخَرَجَ فِي ذَلِكَ فَلَمَّا رَجَعَ بَعَثَ إِلَيْهِ بِالْفِ دِينَارٍ، فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: إِنِّي لَمْ أَعْمَلْ لَكَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، إِنَّمَا عَمِلْتُ لِلَّهِ، وَلَسْتُ أَخْذُ فِي ذَلِكَ شَيْئًا، فَقَالَ عُمَرُ: قَدْ أَعْطَانَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي أَشْيَاءَ بَعَثْنَا لَهَا فَكَرِهْنَا، فَأَبَى ذَلِكَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَاقْبَلْهَا أَيُّهَا الرَّجُلُ فَاسْتَعِنْ بِهَا عَلَى دُنْيَاكَ وَدِينِكَ فَقَبِلَهَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ ^(۱).

**باسمى بهلگه له سمر نهوهى کوکهرهوهى زهکات نهگهر بهخوبهخش زهکاتى
کوکردهوه بى نهوهى نبيهتى ههبتى کرى وهر بگرى له سهرى، دواتر ئيمام
کرى کارهکى پيدا بى داواکردن و چاوتبيرين، دروسته بوى وهر بگرى**

واته: نه سلهم ده گپريتهوه، کاتى سالى گرانى قاتوقرى هات و زهوى ولات بيارانى بهخويهوه بينى، عومهرى کورى خهتاب نووسراوئکى نووسى بو عومرى کورى عاصى رضي الله عنه: له بهندهى خوا عومهر نه مبرى باوهرداران، بو عاصى کورى عاصى، سويند به تهمهنم (نهوه وشهيهک بووه عهرهه له سهر زاريان به کاريان هيناوه مه به ستيان پيى

سوئندی حه قیقی نه بووه به ته من) تو به خه یا لتدا نایهت نه گهر خۆت تیر بیت و نه وانهی پیشه وهت برسی و لاوازبن، من و نه وانهی له لای من، نهی هاوار یارمه تیهان بدن، عه مر نووسراویکی بو نووسی: سلاو، دوا ی نه وه، له خزمه تدام له خزمه تدام، کاروانیه کم ناردوو ه سهره تای لای تو یه و کو تاییه که یشی لای منه، له گه ل نه وه دا هه ول ده دم ریگایه ک بدوزمه وه به ده ریادا بینیرم، کاتی یه که م کاروانی گه یشت زوبه یری بانگ کرد، وتی: له پیش نه و کاروانیه وه ده رچو، بییه بو نه جد، بو ههر خانه واده یه ک بارکیان پی بده نه وه نده ی له توانا تدا یه بیگه یه نی بییان، نه وه یشی نه توانی بیگه یه نی به ده ستیان، نه وه فرمان بکه به هه مو و خانه واده یه ک و شتر و باره که یشی بییان بده، وه کیسه یشیان پی بده که گه نمی تیدایه، وه با و شتره که سه ربین و بهزه که بتویننه وه و گوشته که ی بکوئینن، سوودیش له پیسته که ی وه ربگرن، پاشان به شیک له گوشته که ی به درژی بپرن و خوئی بکه ن و بیخه نه بهر خۆر تا وشک ده بیته وه، له گه ل به شیک له بهزه که ی و مه نجه لیک له نارد، دواتر بیکوئینن، لئی بخۆن تا خوا ده روویان لی ده کاته وه، زوبه یر رازی نه بوو ده ر بچیت، وتی: سوئند به خوا پاداشتی وه کوو نه وهت ده ست ناکه ویت تا له دنیا ده رده چیت، پاشان یه کیکی دیکه ی بانگ کرد پیم وا بوو ته لحه بوو، نه ویش رازی نه بوو پروات، پاشان نه بو عوبه یده ی کوری جه راحی بانگ کرد، نه ویش فرمانه که ی جیبه جی کرد و ده رچوو، کاتی که گه رایه وه هه زار دیناری بو ی نارد، نه بو عوبه یده وتی: من بو نه وه نه و کاره م نه کردوو ه نه ی کوره که ی خه تاب، به لکوو نه و کاره م ته نها بو خوا کردوو ه، له به رانه بر نه وه هیچ وه رناگرم، عومه ر وتی: پیغه مبه ری خوا ﷺ له نه نجامدانی هه ندی کاردا که ده مانکرد شتی پی ده داین به لام تیمه پیمان ناخۆش بوو، پیغه مبه ری خوا ﷺ رازی نه بوو به و پینا خۆشبوو نه مان، نه ی پیاو وه ریگره که مو کوری دین و دنیاتی پی پر بکه ره وه، نه بو عوبه یده ی کوری جه راح وه ریگرت، دواتر باسی فهرمووده که ی کرد.

بَابُ ذِكْرِ إِعْطَاءِ الْعَامِلِ عَلَى الصَّدَقَةِ عَمَالَةً وَإِنْ كَانَ غَنِيًّا

۲۳۶۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَجُلُ الصَّدَقَةَ لِعَنِيٍّ إِلَّا لِحِمْسَةٍ: الْعَامِلِ عَلَيْهَا، أَوْ غَارِمٍ، أَوْ مُشْتَرِيهَا، أَوْ عَامِلٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ جَارٍ فَقِيرٍ يَتَصَدَّقُ عَلَيْهِ، أَوْ أَهْدَى إِلَيْهِ»^(۱).

(۱) صحیح من غیر هذا الطريق.

باسی پیدانی کریی کۆکردنه‌وه و سهرپهرشتی کردنی زهکات، بۆ ئەو کهسهی زهکات کۆ دهکاته‌وه ئەگهرچی ده‌وله‌مه‌ندیش بێت

واته: ئەبو سه‌عیدی خودری رضی اللہ عنہ ده‌گهریته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم فه‌رموویه‌تی: زه‌کات و سه‌ده‌قه‌ه‌ له‌ لال نییه‌ بۆ هیچ ده‌وله‌مه‌ندیگه‌ جگه‌ له‌ پینج چین (ده‌وله‌مه‌ند نه‌بیت، له‌ لاله‌ بۆیان وه‌ریبگرن): ئەوه‌ی کۆی ده‌کاته‌وه‌ و سهرپهرشتی ده‌کات، یان قهرزداره‌، (قهرزیکی له‌سه‌ر بێت و نه‌توانیت بیداته‌وه‌، یان که‌سیگه‌ ئاشته‌وایی بخاته‌ه‌تیوان دوو کۆمه‌ل به‌ بڕیک له‌ مال و سامان یا ههر غه‌رامه‌یه‌کی دیکه‌)، یان که‌سیگه‌ ئەو زه‌کاته‌ بکری (له‌وکه‌سه‌ی پێی دراوه‌، وه‌ بزانیته‌ ئەوه‌ زه‌کاتیگه‌ دراوه‌ به‌ هه‌ژار)، یان که‌سیگه‌ ده‌رچوو بێت بۆ غه‌زاکردن له‌ پێی خوادا، یان بۆ که‌سیگی (ده‌وله‌مه‌ند) دراوسیه‌کی هه‌ژاری هه‌بیت، زه‌کات بدریت به‌ پیاوه‌ هه‌ژاره‌ که‌ ئەویش به‌ دیاری بیدات به‌ ده‌وله‌مه‌نده‌که‌، (ئوه‌ ده‌بیته‌ دیاری بۆ ده‌وله‌مه‌نده‌که‌ و گوناها‌ر نابیت به‌ وه‌رگرتنی).

بَابُ فَرَضِ الْإِمَامِ لِلْعَامِلِ عَلَى الصَّدَقَةِ رِزْقًا مَعْلُومًا

۲۳۶۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ رضی اللہ عنہ، عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم قَالَ: «مَنْ اسْتَعْمَلَنَا عَلَى عَمَلٍ فَرَزَقْنَاهُ رِزْقًا، فَمَا أَخَذَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ غُلُولٌ»^(۱).

باسی پێشه‌وا به‌شیک دیاری بکات بۆ ئەو کهسه‌ی زه‌کات کۆ ده‌کاته‌وه‌ و سهرپهرشتی ده‌کات

واته: عه‌بدولای کوری بو‌ره‌یده‌ ده‌گهریته‌وه‌، له‌ باوکیه‌وه‌ رضی اللہ عنہ، پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ و آله و سلم فه‌رموویه‌تی: ههر که‌س ئەرکیگه‌مان پێی سپارد ئەنجامی بدات، دواتر کریان پێی دا، دوا‌ی ئەوه‌ هه‌رچی برد ئەوه‌ دزییه‌ و خیانه‌تی کردووه‌.

بَابُ إِذْنِ الْإِمَامِ لِلْعَامِلِ بِالْزُّوْجِ وَالْخَادِمِ وَالْمَسْكَنِ مِنَ الصَّدَقَةِ

۲۳۷۰- عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ رضي الله عنه قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «مَنْ كَانَ لَنَا عَامِلًا، فَلْيَكْتَسِبْ زَوْجَهُ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ خَادِمٌ، فَلْيَكْتَسِبْ خَادِمًا، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَسْكَنٌ، فَلْيَكْتَسِبْ مَسْكَنًا»^(۱).

باسى مؤله تدانى پيشوا به كۆكهره وهى زهكات ژن بهينى و خزمه تكارىك بو خوى دابىن بكات له گهل شوينى نيسته جيپووندا له مالى زهكات

واته: موسته وريدى كورى شه داد رضي الله عنه ده لى: گويم له پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم بوو ده يفه رموو: هر كهس سه رپه رشتى زه كاتى كرد بو ئيمه با هاوسه رگيرى لى بكات (واته: حه لاله بوى به نه ندازهى ماره يى هاوسه ره كهى ببات به يى زياده ره وى) نه گهر خزمه تكارى نه بوو با (له خه زينه ي مسولمانان) خزمه تكارى كيش بو خوى دابىن بكات، نه گهر شوينى نيسته جيپوونى نه بوو با (له خه زينه ي مسولمانان) شوينى كى نيسته جيپوونيش بو خوى دابىن بكات. (ماناى فهرموده كه نه وه به: كۆكهره وهى زهكات يان هر كاربه ده ستىك بوى هه به له خه زينه ي مسولمانان تىچووى هاوسه رگيرى ببات، وه خزمه تكارىك و شوينى نيسته جيپوونيش بو خوى دابىن بكات، بو نه وهى له ماوهى ده سه لاتيدا به كلا بيته وه بو نه نجامدانى نه ركه كانى).

بَابُ ذِكْرِ إِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبَهُمْ مِنَ الصَّدَقَةِ لِيَسْلَمُوا لِلْعَطِيَّةِ

۲۳۷۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَمْ يُسَأَلْ شَيْئًا عَلَى الْإِسْلَامِ إِلَّا أَعْطَاهُ قَالَ: فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَسَأَلَهُ، فَأَمَرَ لَهُ بِشَيْءٍ كَثِيرَةٍ بَيْنَ جَبَلَيْنِ مِنْ شَيْءِ الصَّدَقَةِ قَالَ: فَرَجَعَ إِلَى قَوْمِهِ، فَقَالَ: يَا قَوْمِ أَسْلِمُوا فَإِنَّ مُحَمَّدًا يُعْطِي عَطَاءً لَا يَخْشَى الْفَاقَةَ^(۲).

باسى به خشينى زهكات بهو كه سانهى دليان داده هينرى بو هاتنه نيو ئيسلام به هوى به خشينه وه

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

واته: ئەنەسى كورى مالیک ﷺ دەگىرېتەو، پىغەمبەرى خوا ﷺ داواى ھەر شتىكى لى بىكرایە لە ئىسلامدا ھەتھەن دەیدا پىی، پیاویك ھات بۆ خزمەتى داواى لى کرد، ھەرمانى کرد مەرۇمالاتیكى زۆرى پى دا لە زەكات بەقەد نىوان دوو كىو، پیاوھە گەپرايوھە بۆ نىو ھۆزەكەى وتى: ئەى ھۆزەكەم مسولمان بن، سوئند بە خوا موھەممەد ﷺ ئەوھەندە مال و سامان دەداتە پیاو ھەرگىز ترسى ھەژارى و نەدارى نامىتت.

۲۳۷۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ، فَأَمَرَ لَهُ بِشَيْءٍ بَيْنَ جَبَلَيْنِ فَرَجَعَ إِلَى قَوْمِهِ، فَقَالَ: أَسْلِمُوا؛ فَإِنَّ مُحَمَّدًا يُعْطِي عَطَاءَ رَجُلٍ لَا يَخْشَى الْفَاقَةَ^(۱).

واته: ئەنەس ﷺ دەگىرېتەو، پیاویك ھات بۆ خزمەت پىغەمبەرى خوا ﷺ (داواى بەخشىنى لى کرد)، ھەرمانى کرد مەرۇمالاتیكى زۆرى پى دا لە زەكات بەقەد نىوان دوو كىو، پیاوھە گەپرايوھە بۆ نىو ھۆزەكەى وتى: مسولمان بن، چونكە بەپراستى موھەممەد ﷺ ئەوھەندە مال و سامان دەداتە پیاو ھەرگىز ترسى ھەژارى و نەدارى نامىتت.

بَابُ إِعْطَاءِ رُؤَسَاءِ النَّاسِ وَقَادَتِهِمْ عَلَى الْإِسْلَامِ تَأْلُفًا بِالْعَطِيَّةِ

۲۳۷۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ عَلِيٌّ مِنَ الْيَمَنِ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِذَهَبٍ لَمْ يُخْلَصْ مِنْ تُرَابِهَا فَفَقَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةٍ: الْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسِ الْحَنْظَلِيِّ، وَعَيْبَةَ بْنِ حِصْنِ الْمُرَادِيِّ، وَعَلْقَمَةَ بْنَ عَلَاتَةَ الْجَعْفَرِيَّ، أَوْ عَامِرِ بْنِ الطُّفَيْلِ - هُوَ شَكٌّ -، وَزَيْدِ الطَّائِيَّ، فَوَجَدَ مِنْ ذَلِكَ قَوْمٌ مِنْ أَصْحَابِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ وَغَيْرِهِمْ، فَبَلَغَهُ ذَلِكَ فَقَالَ: أَلَا تَأْمِنُونِي، وَأَنَا أَمِينٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ يَأْتِينِي خَبْرٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ صَبَّاحَ مَسَاءٍ^(۲).

باسى بەخشىن بە سەرگهوره و دەسهلاتدارى خەلك لە ئىسلامدا، بۆ ئەوھى بەھۆى ئەو بەخشىنەوھە دامەزراوبن لەسەر ئىسلام

واته: ئەبو سەئىدى خودرى ﷺ دەلى: عەلى لە يەمەنەوھە بەشى لە زېرى تىكەلكراو بە خۆلى نارد بۆ پىغەمبەر ﷺ، پىغەمبەرىش ﷺ دابەشى کرد لە نىوان چوار كەسدا:

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

ئەقرەعی کۆری حاببسی حەنزەلی و عویەینە ی کۆری حیصنی مورادی و عەلقەمە ی کۆری عولاسە ی جە عەفری، یان عامری کۆری توفەیل -گومانی هەبوو کام لەو دووانە یە- وە زەیدی تائیش، خەڵکاتیک لە هاوئەکانی لە ئەنصارەکان و جگە لەوانیش، شتیک لە دلیاندا دروست بوو، (وتیان: ئیمە لەپیشترین بەم بەخشینە)، ئەو هەوآله گەشت بە پیغەمبەر ﷺ، فەرمووی: ئایا نامکەن بە ئەمین لە کاتیکدا من ئەمینی ئەو زاتەم کە لە ئاسانە، هەوآلی ئاسانم بۆ دیت بە یانی و ئیوارە.

بَابُ إِعْطَاءِ الْغَارِمِينَ مِنَ الصَّدَقَةِ وَإِنْ كَانُوا أَغْنِيَاءَ بِلَفْظِ خَبَرٍ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۳۷۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ يَعْني إِلَّا لِحَمْسَةٍ: الْعَامِلِ عَلَيْهَا، وَرَجُلٍ اشْتَرَاهَا بِمَالِهِ، أَوْ غَارِمٍ، أَوْ غَازٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ مَسْكِينٍ تُصَدَّقُ عَلَيْهِ فَأَهْدَى مِنْهَا لَعْنِي»^(۱).

باسنی بەخشینی زهکات بە قهرزدارهکان ئەگەرچی دهولەمه ندیش بن، به دهستهواژهیهکی (مَجْمَل) کورت و ناروون نهک (مُفَسَّر) شیکراوه و روون

واته: ئەبو سه عیدی خودری ﷺ دهآی: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: زهکات و سه دهقه هه لآل نییه (بۆ هیچ دهولەمه ندیک) جگە لە پینج (چین دهولەمه ند نه بیت، هه لآله بۆیان وه ریبگرن): ئەوه ی کۆی ده کاته وه و سه ره رشتی ده کات، یان که سیک ئەو زه کاته بکری (له وکه سه ی پیی دراوه، وه بزانیته ئەوه زه کاتیکه دراوه به هه ژار)، یان قهرزدار، (قهرزنیکی له سه ره بیت و نه توانیته بیداته وه، یان که سیک ئاشته وایی بخاته نیوان دوو کۆمه ل به پرێک له مآل و سامان یا ههر غه رامه یه کی دیکه)، یان که سیک ده رچوو بیت بۆ غه زاکردن له رپی خوادا، یان به خشراییت به هه ژاریک ئەویش به دیاری دابیتی به دهولەمه ندیک (ئەوه ده بیته دیاری بۆ دهولەمه نده که و گونا هبار نابیت به وه رگرتنی).

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْغَارِمَ الَّذِي يَجُوزُ إِعْطَاؤُهُ مِنَ الصَّدَقَةِ وَإِنْ كَانَ غَنِيًّا هُوَ الْغَارِمُ فِي الْحِمَالَةِ، وَالذَّلِيلُ عَلَى أَنَّهُ يُعْطَى قَدْرَ مَا يُؤَدِّي الْحِمَالَةَ، لَا أَكْثَرَ

۲۳۷۵- عَنْ قَبِيصَةَ بِنِ مُخَارِقٍ رضي الله عنه قَالَ: تَحَمَّلْتُ حِمَالَةَ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَسْأَلُهُ فِيهَا، فَقَالَ: نُؤَدِّيهَا عَنْكَ وَنُخْرِجُهَا مِنْ إِبْلِ الصَّدَقَةِ، ثُمَّ قَالَ: يَا قَبِيصَةُ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ حَرَمْتُ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: رَجُلٌ تَحَمَّلَ حِمَالَةَ حَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُؤَدِّيَهَا، ثُمَّ يُمْسِكُ. وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ اجْتَا حَتْ مَالَهُ حَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ أَوْ سِدَادًا مِنْ عَيْشٍ، ثُمَّ يُمْسِكُ. وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ، وَفَاقَهُ حَتَّى يَتَكَلَّمَ أَوْ يَشْهَدَ ثَلَاثَةَ مِنْ ذَوِي الْحِجَا مِنْ قَوْمِهِ أَنَّهُ قَدْ حَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ، حَتَّى يُصِيبَ سِدَادًا مِنْ عَيْشٍ أَوْ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ، ثُمَّ يُمْسِكُ فَمَا سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ سَخْتُ^(۱).

باسنی بهلگه لهسهر ئهوهی ئه و قهرزدارهی که دروسته له زهکات مال و سامانی پت بدریت ئهگهرچی دهولهمندیش بیت، ئه و کهسهیه که بههوی ناشتهوایی نیوان دوو کومه لهوه قهرزدار بووه، وه بهلگهش لهسهر ئهوهی ئهوهندهی پت ده بهخشرت که بو نیوان ناشتهوایی ئه و دوو کومه له له ئهستوی گرتوو

واته: قه بیصه ی کوری موخاریقی رضي الله عنه ده لی: ئه رکیکم خسته ئهستوی خوم (له خوینبایی، یان غه پرامه یه ک توانای دانه وهی نه بوو)، هاتم بو لای پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم داوای یارمه تی لی بکه م، فه رمووی: له وشتری زه کات ئه وه و ئه وه ت بو ده دهین، پاشان فه رمووی: ئه ی قه بیصه داواکردن حه رامه مه گه ر بو سی که س: پیاویک ناشته وایی نیوان دوو کومه لی خسته بیته ئهستوی خوی به بریک له سامان، حه لاله بوی داوا بکات هه تا دهیداته وه، پاشان ده بیت دهست هه لبگریت له داواکردن. وه پیاویک ماله که ی له دهست چوو بیت (بههوی سوتان یان ژیر ئاو که وتنه وه) حه لاله بوی داوا بکات هه تا بژیوی ژبانی پی دابین ده کات، یان که موکوریبه کانی پی پر ده کاته وه، پاشان ده بیت دهست هه لبگریت له داواکردن. پیاویکیش ماله که ی له دهست چوو بیت (بههوی سوتان یان ژیر ئاو که وتنه وه) و تووشی هه ژاری بووی، هه تا خوی قسه بکات

لهسه‌ر حال و گوزه‌رانی، یاخود سئی که‌سی ژیر و متمانه‌پیکراو له که‌سوکاره‌که‌ی شایه‌تی بۆ بدنه که به‌پرستی تووشی هه‌ژاری بووه، نه‌وه‌ه‌لال بۆی داوا بکات هه‌تا که‌موکورییه‌کانی پر ده‌کاته‌وه، له‌بژیوی ژیان و پرکردنه‌وه‌ی نه‌داری، پاشان ده‌بیته‌ده‌ست هه‌لبگریته له‌داواکردن، جگه له‌مانه له‌داواکردن ناره‌وا و حه‌رامه بۆ خاوه‌نه‌که‌ی.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي إِعْطَاءِ مَنْ يَخُجُّ مِنْ سَبِيلِ اللَّهِ، إِذِ انْحَجَّ مِنْ سَبِيلِ اللَّهِ

۲۳۷۶- عَنْ أُمِّ مَعْقِلٍ رضي الله عنها قَالَتْ: تَجَهَّزَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْحَجِّ، وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَجَهَّزُوا مَعَهُ قَالَتْ: وَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَخَرَجَ النَّاسُ مَعَهُ، فَلَمَّا قَدِمَ حِثُّهُ، فَقَالَ: «مَا مَنَعَكَ أَنْ تَخْرُجِي مَعَنَا فِي وَجْهِنَا هَذَا يَا أُمَّ مَعْقِلٍ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ تَجَهَّزْتُ فَأَصَابَتْنَا هَذِهِ الْفُرْحَةُ، فَهَلَكَ أَبُو مَعْقِلٍ، وَأَصَابَنِي مِنْهَا سَقَمٌ، وَكَانَ لَنَا حِمْلٌ نُرِيدُ أَنْ نَخْرُجَ عَلَيْهِ، فَأَوْصَى بِهِ أَبُو مَعْقِلٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ: «فَهَلَّا خَرَجْتِ عَلَيْهِ؛ فَإِنَّ الْحَجَّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»^(۱).

باسی مۆله‌دان به‌وکه‌سه‌ی ده‌چیت بۆ حه‌ج به‌خشین پت بدرت له‌پشکی نه‌و که‌سانه‌ی که‌خوا له‌ئایه‌تی زه‌کاتدا نیوی هه‌یانون به‌(فی سبیل الله)، چونکه‌هه‌جکردنیش هه‌ر له‌رئی خوادایه

واته: ئوممو مه‌عقیل رضي الله عنها ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ خۆی ئاماده کرد بۆ حه‌ج، فه‌رمانیشی کرد به‌خه‌لک خۆیان ئاماده بکه‌ن له‌گه‌لی، وتی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌رچوو، خه‌لکه‌که‌یش له‌گه‌لی ده‌رچوون، کاتی هاته‌وه بۆ مه‌دینه چوومه‌خزمه‌تی، فه‌رمووی: چی رینگری لی کردی له‌گه‌لمان ده‌رنه‌چیت بۆ حه‌جی ئه‌مسال ئه‌ی ئوممو مه‌عقیل؟ وتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا خۆم ئاماده کرد به‌لام تووشی ئه‌و نه‌خۆشییه بووین، ئه‌بو مه‌عقیل نه‌خۆش که‌وت، منیش نه‌خۆش که‌وتم، وشتریکمان هه‌بوو ویستمان به‌و وشتره‌ده‌رچین، ئه‌بو مه‌عقیل وه‌سیه‌تی کرد، کردی به‌وه‌قف له‌رئی خوادا، فه‌رمووی: ئه‌ی بۆ پیی ده‌رنه‌چووی، چونکه‌هه‌جیش له‌رئی خوادایه.

بَابُ إِعْطَاءِ الْإِمَامِ الْخَاجِ إِبْلِ الصَّدَقَةِ لِيَحْجُوا عَلَيْهَا

۲۳۷۷- عَنْ أَبِي لَاسٍ الْخُزَاعِيِّ رضي الله عنه قَالَ: حَمَلْنَا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى إِبْلِ مِنْ إِبْلِ الصَّدَقَةِ ضَعَافٍ لِلْحَجِّ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَرَى أَنْ تَحْمِلَنَا هَذِهِ؟ فَقَالَ: «مَا مِنْ بَعِيرٍ إِلَّا عَلَى ذُرْوَتِهِ شَيْطَانٌ، فَأَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِذَا رَكَبْتُوهَا كَمَا أَمَرَكُمْ، ثُمَّ امْتَهُنُوهَا لِأَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّمَا يَحْمِلُ اللَّهُ»^(۱).

باسمِ ئیمام وشتیری زهکات بدات به وانهم حج ده کهن بوئوهی حه جی پیوه بهکن

واته: نه بو لاسی خوزاعی رضي الله عنه ده لئ: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم سواری وشتیری کردین له وشتیری زهکات بو حج، وشته کان لاواز بوون (توانای نه و پریگا دوورهی حه جیان نه بوو)، وتمان: نهی پیغه مبهری خوا پیمان وا نییه نه م وشته نه توانایان هه بیته ئیمه هه لېگرن؟ فه رمووی: هیچ وشتیری نییه ئیلا شه یتانیک له سه ر چله پویه ی به رزایی پشتیتی، کاتی سواری بوون ناوی خوا بینن وه کوو چوون فه رمانی پی کردوون، پاشان بو خوئان به کاری بینن، خوا هیز و توانای تی ده خات بوئان.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي إِعْطَاءِ الْإِمَامِ الْمُظَاهِرِ مِنَ الصَّدَقَةِ مَا يَكْفُرُ بِهِ عَنْ ظَهَارِهِ، إِذَا لَمْ يَكُنْ وَاجِدًا لِلْكَفَّارَةِ

۲۳۷۸- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ صَخْرِ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ: كُنْتُ امْرَأً قَدْ أُوتِيَتْ مِنْ جَمَاعِ النِّسَاءِ مَا لَمْ يُؤْتِ غَيْرِي، فَلَمَّا دَخَلَ رَمَضَانُ تَظَاهَرْتُ مِنْ امْرَأَتِي مَخَافَةَ أَنْ أُصِيبَ مِنْهَا شَيْئًا فِي بَعْضِ اللَّيْلِ، فَاتَّبَعْتُ فِي ذَلِكَ، فَلَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَنْزِعَ حَتَّى يُدْرِكَنِي الصُّبْحُ، فَبَيْنَا هِيَ ذَاتُ لَيْلَةٍ تَخْدُمُنِي إِذْ تَكَشَّفَ لِي مِنْهَا شَيْءٌ فَوَثَّبْتُ عَلَيْهَا، فَلَمَّا أَصْبَحْتُ غَدَوْتُ عَلَى قَوْمِي، فَأَخْبَرْتُهُمْ خَبْرِي، فَقُلْتُ: انْطَلِقُوا مَعِيَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَلَاخِرُهُ قَالُوا: لَا، وَاللَّهِ لَا نَذْهَبُ مَعَكَ نَخَافُ أَنْ يَنْزِلَ فِينَا قُرْآنٌ أَوْ يَقُولُ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، مَقَالَةٌ يَنْفَى عَلَيْنَا عَارَهَا، فَأَذْهَبُ أَنْتِ وَاصْنَعِ مَا بَدَا لَكَ، فَاتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَأَخْبَرْتُهُ خَبْرِي قَالَ: أَنْتِ بِيَدَاكَ؟ قَالَ: أَنَا بِدَاكَ، وَهِيَ أَنَا ذَا قَامِضٍ فِي حُكْمِ اللَّهِ فَإِنِّي صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ قَالَ: أَعْتِقِي رَقَبَةً، فَضَرَبْتُ صَفْحَةَ رَقَبَتِي بِيَدِي، فَقُلْتُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَصْبَحْتُ أَمْلِكُ غَيْرَهَا قَالَ: صُمْ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَهَلْ أَصَابَتِي مَا

أَصَابَنِي إِلَّا فِي الصَّيَامِ؟ قَالَ: أَطْعِمُ سِتِّينَ مَسْكِينًا، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، لَقَدْ بِنْتًا لَيْلَتَنَا هَذِهِ حَشَاءٌ مَا نَجِدُ عَشَاءً قَالَ: فَأَنْطَلِقُ إِلَى صَاحِبِ الصَّدَقَةِ صَدَقَةَ بَنِي زُرَيْقٍ، فَمَرَدُ فَلْيَدْفَعْهَا إِلَيْكَ فَأَطْعِمَ مِنْهَا وَسَقًا وَسِتِّينَ مَسْكِينًا، وَاسْتَعِنُ بِسَائِرِهَا عَلَى عِيَالِكَ فَأَتَيْتُ قَوْمِي، فَقُلْتُ: وَجَدْتُ عِنْدَكُمْ الضَّيْقَ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَمْ أَفْهَمْ عَنِ الدُّورَقِيِّ مَا بَعْدَهَا وَقَالَ الْآخَرُونَ: وَجَدْتُ عِنْدَكُمْ الضَّيْقَ، وَسُوءَ الرَّأْيِ وَوَجَدْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ السَّعَةَ وَالْبُرْكَهَ قَدْ أَمَرَ لِي بِصَدَقَتِكُمْ فَأَدْفَعُوهَا إِلَيَّ قَالَ: فَدَفَعُوهَا إِلَيَّ.

**باسی مؤلهدان بهوهی پیشوا نهونده زکات بهخشیت بهوکهسهی
(ظهاری) کردوهه که کهفارهتهکهی پت بدات، نهگهر نهونده مال و سامانی
نهبوو کهفارهتی پت بدات**

واته: سهلهمهی کوری سهخری نهنصاری ﷺ دهلی: من کهسیک بووم نهونده دهچوممه لای خیزانمهوه هیچ کهس نهونده نهدهچوووه لای خیزانیهوه، (واته شهوهتی زور بووه)، جا کاتی مانگی رهمهزان هات (ظهارم)م کرد له خیزانم، له ترسی نهوهی له شهودا تووشی شتیک نهیم له که لیدا رامبکیشتیت و بهرهوامیم پی بدات تاوه کو بهیانی ده کهمهوه، جا له کاتیکدا خیزانه کهم شهوکیان خزمهتی ده کردم، له ناکاو بهشیکی جهستهی ده رکهوت و منیش خوم بو نهگیرا و پهلامارم دا و جیعام له که لدا کرد، جا که بهیانیم کردهوه ده رچووم بو لای قهومه کهم و ههواله کهی خوم پی راگه یاندن (که تووشی کاریکی تاوا بووم) و وتم: له که لم وهرن بو لای پیغهمبهری خوا ﷺ بو نهوهی ههوالی بدهمی، نهوانیش وتیان: نا سویند به خوا له که لت نایهن، ده ترسین لهوهی قورئان ده باره مان دابهزیت، یان پیغهمبهری خوا ﷺ قسه یه کت ده باره مان بکات عهیب و شوریهیه کهی بومان بمینیتتهوه، خوت پرؤ و چیت پی باشه بیکه، بویه بهتهنها چووم بو لای پیغهمبهری خوا ﷺ و چیرؤکی خوم بو گیرایهوه، فهرمووی: (ئهی سهلهمه) تو نهوهت کردووه؟ وتم: من کردوومه، نهوه منم حوکم بکه بهوهی خوا پتی نیشان داوی، نارامگرم و چاوه پروانی پاداشتم، فهرمووی: کهواته بهندهیه که تازاد بکه، منیش دام له پشتهملم و وتم: سویند بهوهی توی رهوانه کردووه

(۱) إسناده ضعیف.

بەحەق خاوەنى هېچ بەندە و كەسێك نېم جگە لەم ملە (واتە تەنھا خاوەنى خۆم نە بەندە و نە پارەى بەندەم نېبە تا ئازادى بكەم)، فەرمووى: كەواتە دوو مانگ لەسەر يەك بەرۆژوو بە، وتى: وتم: ئەى پېغەمبەرى خوا، ئەوەى تووشم بوو هەر لەبەر پۆژوو بوو؟ (خۆم بۆ ناگىرى دڵنيام تووشى خىزانم دەبمەو)، فەرمووى: كەواتە نانى شەست هەزار بە: منىش وتم: ئەى پېغەمبەرى خوا سویند بەوەى تۆى بە حەق پەوانە كر دوو ئەم شەو شەومان كر دۆتەو بە برسېبەتى، هېچ خوار دىكمان نېبە، فەرمووى: كەواتە بچۆ بۆ لای خاوەنى زەكاتى بەنى زورەيق، فەرمانى پێى بكە با پىت بدات، تۆش ويسقێك (شەست صاع) لە خورما بە بە شەست هەزار و خۆت و خانەوادە كەشت ئەوەى دىكە بخۆن، (وتى): دواتر چووم بۆ لای قەومە كەم و وتم: لەلای ئێو بەرتەسكى و بۆچوونى خراپم بىنى.

ئەبو بەكر دەلى: لە دەورە قىبەو دەوای ئەو تىنە گەبىشم، بەلام گىرەرهو كانى دىكە وتیان: لەلای ئێو بەرتەسكى و بۆچوونى خراپم بىنى، لەلای پېغەمبەرى خواش ﷺ فراوانى و بۆچوونى چاك و فەروبەرە كەتم دەست كەوت، فەرمانى پێى كردم بەوەى زەكاتى ئێو وەر بگرم، زەكاتە كەتەم پێى بەن، وتى: زەكاتە كەيان پێى دام.

بَابُ الْإِمَامِ الْمُصَدِّقِ بِقَسَمِ الصَّدَقَةِ حَيْثُ يَقْبِضُ، إِنْ صَحَّ الْخَبَرُ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ أَشْعَثِ بْنِ سَوَّارٍ، وَإِنْ لَمْ يَثْبُتْ هَذَا الْخَبَرُ، فَخَبَرُ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ مُعَاذًا بِأَخْذِ الصَّدَقَةِ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ أَهْلِ الْيَمَنِ وَقَسَمِهَا فِي مُقَرَّائِهِمْ، كَانَ مِنْ هَذَا الْخَبَرِ

۲۳۷۹- عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا سَاعِيًا عَلَى الصَّدَقَةِ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَأْخُذَ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ فَيَقْسِمُهُ عَلَى الْفُقَرَاءِ، فَأَمَرَ لِي بِقُلُوصٍ^(۱).

باسى فەرمانكردى ئىمام بە كۆكەرەوەى زەكات، هەر كات زەكاتى وەرگرت دابەشى بكات، ئەگەر فەرمووده كە تەواو بىت، چونكە لە دڵدا شتىك هەبە دەربارەى فەرمووده كەى ئەشعەسى كورى سوار، (كە يەكێكە لە گىرەرهوەى ئەم فەرموودهى) وە ئەگەر فەرمووده كەش تەواو نەبىت،

(۱) إسنادہ ضعيف.

ئهوه فهرمووده که ی ئینو عباس به لگه یه له سه ری، که پیغه مبه ری ﷺ فرمانی کرد به مو عاز زه کات له ده وله مه نده کانی خه لکی یه مه ن وه ربگریت و دابه شی بکات به سه ر هه ژاره کانیاندا

واته: عه ونی کوری ئه بو جو حه یغه ده گپریته وه، له باوکیه وه ﷺ ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ پیاوکی نارد بو کۆکردنه وه ی زه کات، فرمانی بی کرد له ده وله مه نده کان وه ربگریت و دابه شی بکات به سه ر هه ژاره کاند، و شتریکیشی به من دا.

بَابُ حَمْلِ صَدَقَاتِ أَهْلِ الْبَوَادِي إِلَى الْإِمَامِ؛ لِيَكُونَ هُوَ الْمَفْرُقُ لَهَا

۲۳۸۰- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ ﷺ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى صَدَقَاتٍ يُرِيدُ جُهَيْنَةَ، فَكَانَ آخِرُ مَنْ أَتَيْتُ رَجُلًا مِنْهُمْ مِنْ أَدْنَاهُمْ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَجَمَعَ لِي مَالَهُ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، إِلَى قَوْلِهِ، وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ، قَالَ يَحْيَى: يَعْنِي ابْنَ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ فِي زَمَنِ مُعَاوِيَةَ مُصَدَّقًا فَصَدَّقَهُ مَالَهُ ثَلَاثِينَ حِقَّةً مَعَهَا فَحُلُهَا، فَبَلَغَ مَالَهُ أَلْفًا وَخَمْسِمِائَةً^(۱).

**باسی هینانی زه کاتی خه لکانی ده شتنشین بو لای ئیمام،
بو ئه وه ی خۆی بریار له سه ر دابه شکردنی بدات**

واته: ئوبه ی کوری که عب ﷺ ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ نارد می بو کۆکردنه وه ی زه کاتی هۆزی جو هه یه، جا کۆتا که سیان که چووم بو لای مالیان نزیکترین مال بوو له مه دینه وه، مال و سامانه که ی بۆم کۆ کرده وه، -دواتر فهرمووده که ی باس کرد-، تا ئه وه ی که وتی: نزای فه روه به ره که تی بۆی کرد، یه حیای کوری وه لیدی کوری عوقبه له سه رده می مو عایه کۆکه ره وه ی زه کات بوو وتی: ئه و پیاوه زه کاته که ی کۆ کرده وه سی سه ر و شتری می سیساله بوو به رانه که یشی له گه ل بوو، مال و سامانه که ی گه یشته هه زار و پینج سه د و شتر.

۲۳۸۱- وَفِي خَبَرِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى ﷺ، فَأَتَاهُ آتٍ بِصَدَقَةِ قَوْمِهِ^(۲).

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

واته: وه له فهرمووده که ی عهبدو لای کوری ئه بو ئه وفا ﷺ هاتوووه: که سیک هات بو لای زه کاتی قه ومه که ی هینا.

بَابُ حَفْلِ الصَّدَقَةِ مِنَ الْمَدِينِ إِلَى الْإِمَامِ لِيَتَوَلَّى تَفْرِقَتَهَا عَلَى أَهْلِ الصَّدَقَةِ

۲۳۸۲- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ عَلَى زَكَاتِهَا فَجَاءَ بِسَوَادٍ كَثِيرٍ، «فَإِذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْهِ مَنْ يَتَوَقَّاهُ مِنْهُ» قَالَ: هَذَا لِي وَهَذَا لَكُمْ، فَإِنْ سُئِلَ مِنْ أَيْنَ لَكَ هَذَا؟ قَالَ: أَهْدَيْ لِي فَهَلَّا إِنْ كَانَ صَادِقًا أَهْدَيْ لَهُ، وَهُوَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ أَوْ أُمِّهِ، ثُمَّ قَالَ: لَا أُبْعَثُ رَجُلًا عَلَى عَمَلٍ فَيَعْتَلُّ مِنْهُ شَيْئًا إِلَّا جَاءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَةٍ بَعِيرٍ لَهُ رُغَاءٌ، أَوْ بَقْرَةٍ تَخُورُ، أَوْ شَاةٍ تَعِيرُ، ثُمَّ قَالَ: «اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ». فَقَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ لِأَبِي حُمَيْدٍ أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ^(۱).

باسی هه لگرتنی زهکات له شاره کانه وه بو لای ئیمام بو ئه وهی خوئی سه ره رشتنی دابه شکردنی بکات

واته: ئه بو حومه یدی ساعیدی ﷺ ده لئی: پیغه مبهری خوا ﷺ پیاوینکی له خه لکی یه مهن نارد بو کو کردنه وهی زه کاته کانیان، دواتر هاته وه چه یوانتیکی زوری له گه ل خوئی هینا بوو، (پیغه مبهر ﷺ فهرمووی): جا کاتنی که سیکم نارد حه ق و حیسابی له گه ل بکات، وتی: ئه مه هی منه و ئه ویش هی ئیوه یه، ئه گهر پرسیا ری لئی بکری ئه وه ت له کوئی هینا؟ ده لئی: به دیاری پیم دراوه، ئه گهر راست ده کات ئه ی بو له مالی باوکی یان دایکی دانه نیش ت تا دیاری بو به ئینری، پاشان فهرمووی: ههر که س بنیرم بو کو کردنه وهی زه کات شتیکی لئی لابدات بو خوئی ئیللا له پوژی دواییدا دیت و شتریک به سه ر شانیه وه یه ده بارینتی، یان مانگایه ک ده هورینتی، یان مه ریک ده بارینتی، پاشان فهرمووی: ئه ی خوا یه ئه وه من په یامه که م راگه یاند. ئیبنو زوبه یر به ئه بو حومه یدی وت: تو ئه مه ت له پیغه مبهری خوا وه ﷺ بیستوو ه؟ وتی: به لئی.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي قَسَمِ الْمَرْءِ صَدَقْتَهُ مِنْ غَيْرِ دَفْعِهَا إِلَيَّ الْوَالِي قَالَ اللَّهُ ﷻ:

﴿ إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ ﴾ (٢٧١) البقرة

٢٣٨٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا غَلَامَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَالَ: «وَعَلَيْكَ»، قَالَ: إِنِّي رَجُلٌ مِنْ بِيَاضِ الذِّي مِنْ بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرِ، وَأَنَا رَسُولُ قَوْمِي إِلَيْكَ وَوَأَفِدُهُمْ، وَإِنِّي سَأَلْتُكَ، فَمَشَدُّ مَسْأَلَتِي إِيَّاكَ، وَمَتَأَشَدُّكَ، فَمَشَدُّ مَتَأَشَدَّتِي إِيَّاكَ قَالَ: «خُذْ عَنْكَ يَا أَخَا ابْنِ سَعْدٍ»، قَالَ: مَنْ خَلَقَكَ؟ وَمَنْ خَلَقَ مَنْ قَبْلَكَ؟ وَمَنْ هُوَ خَالِقِي مَنْ بَعْدَكَ؟ قَالَ: «اللَّهُ»، قَالَ: فَتَشَدُّتُكَ بِذَلِكَ هُوَ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: فَإِنَّا قَدْ وَجَدْنَا فِي كِتَابِكَ، وَأَمَرْتَنَا رُسُلًا أَنْ تَأْخُذَ مِنْ حَوَاشِي أَمْوَالِنَا، فَتَرُدُّ عَلَيَّ فُقَرَائِنَا، فَتَشَدُّتُكَ بِذَلِكَ أَهْوَى أَمْرِكَ بِذَلِكَ؟ قَالَ: «نَعَمْ»^(١).
 قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿ إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ ﴾ (٢٧١) البقرة، مِنْ هَذَا الْبَابِ أَيْضًا.

**باسی روخه سمهت دراوه بهوهی بهنده زهکاته کهی دابهش بکات بهیته
 نهوهی بیسات به کار به دهستان، خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: ﴿ إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ
 فَنِعِمَّا هِيَ ﴾ (٢٧١)، واته: نه گهر صدهقه و خیرتان کرد ناشکرامی بکهن نهوه
 شتیکی چاکه بوتان**

واته: ئینو عه باس صلى الله عليه وسلم ده لی: پیاوینک هات بو خزمهت پیغهمبه صلى الله عليه وسلم، وتی: سلای
 خوات لی بیت ئهی کوری نهوهی عه بدولموته لیب، فهرمووی: له سهه تویش، وتی:
 من پیاوینکم له به یاز که له نهوه کانی سه عدی کوری به کره، من نیردراوی قهومه کهی
 خووم بو لای تو، وه نوینه ریانم، من پرسیارت لی ده کهم، له پرسیاره کانمدا سوورم
 و سویندت ده دم، وه سوورم له سهه نهوهی سویندت بدهم، فهرمووی: ئهی برای
 نهوه کانی سه عد چی پرسیارکت ههیه بیکه؟ وتی: کی توی دروست کرد؟ وه کی
 پیش توی دروست کرد؟ وه کی دروستکهری دوا تویه؟ فهرمووی: خواجه، وتی:
 سویندت نه دم بهو خواجه نهو توی پهوانه کردووه؟ فهرمووی: به لی، وتی: ئیمه له
 نووسراوه که تدا بینومانه، فهرمانت کردووه به نیردراوه که ت زه کاتی ماله کانمان

وهر بگریت و دابه شی بکات به سهر هه ژاره کانمان، سویندت نه دهم به و خوایه ئایا نه و فرمانی پی کردوی به وه؟ فرمووی: به لی.

نه بو به کر وتی: فرمایشتی خوا ﷺ: ﴿إِنْ بُدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ﴾ (۳۷)، به هه مان شیوه له م به شه یه.

بَابُ إِعْطَاءِ الْإِمَامِ دِيَّةٍ مَنْ لَا يَعْرِفُ قَاتِلَهُ مِنَ الصَّدَقَةِ، وَهَذَا عِنْدِي مِنْ جِنْسِ الْجِمَالَةِ لِشَبِّهِ أَنْ يَكُونَ الْمُضْطَفَى ﷺ، تُحْمَلُ بِهَذِهِ الدِّيَةِ فَأَعْطَاهَا مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ

۲۳۸۴- عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِهِ يُقَالُ لَهُ: ابْنُ أَبِي حَنْمَةَ ﷺ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ نَفَرًا مِنْهُمْ انْطَلَقُوا إِلَى خَيْبَرَ، فَتَفَرَّقُوا فِيهَا فَوَجَدُوا أَحَدَهُمْ قَتِيلًا، فَقَالُوا: لِلَّذِينَ وَجَدُوهُ عِنْدَهُمْ، قَتَلْتُمْ صَاحِبَنَا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا انْطَلَقْنَا إِلَى خَيْبَرَ - فَذَكَرَ الْحَدِيثَ - وَقَالَ فِي آخِرِهِ: فَكَّرَهُ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُطَلَّ دَمُهُ فَفَدَاهُ بِمِائَةِ مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ^(۱).

باسی ئیمام و پی شه وای مسوآمان خوینبایی نه و که سه نه دات له زهکات که نازانت بکوژه که ی کتیه؟ نه مهش له لای من له شیوه ی له نه ستوگرتنی خوینباییه، له بهر نه وه پیغه مبهر ﷺ خوینبایی نه و که سه ی له نه ستوگرتنی و له وشتری زهکات خوینباییه که دا

واته: بوشه یری کوری به سار ده گپرتته وه، پیاوئک له خانه واده که ی پیی ده وترا: ئیبنو نه بو که سه ﷺ هه والی پی دا، چه ند پیاوئک له نه وان چوون بو خه بیهر، له وئی له یه کدی جیا بوونه وه (هه ریبه که و چوو به لای کاری خویه وه) دواتر بینیان یه کتیکیان کوژراوه، به خه لکی نه و گه ره که یان وت: که له لایان بینیان وه، ئیوه هاوه له که ی ئیمه تان کوشتووه، (پاشان هاتن بو خزمهت پیغه مبهر ﷺ) وتیان: نه ی پیغه مبهری خوا ئیمه چووین بو خه بیهر - دواتر باسی فرمووده که ی کرد- له کوتاییه که یدا وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ حه زی نه کرد خوینه که ی به فیرو پروات سه د وشتری له وشتری زهکات به خوینبایی دا.

بَابِ اسْتِخْبَابِ إِثَارِ الْمَرْءِ بِصَدَقَتِهِ قَرَابَتَهُ ذُونَ الْآبَاعِدِ، لِإِنْتِظَامِ الصَّدَقَةِ، وَصِلَةِ مَعَا يَتِكَ الْعَطِيَّةِ

۲۳۸۵- عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِنَّ الصَّدَقَةَ عَلَى الْمِسْكِينِ صَدَقَةٌ، وَإِنَّهَا عَلَى ذِي رَحِمٍ اثْنَتَانِ، إِنَّهَا صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ»^(۱).

باسی چاکتر وایه بۆ بهنده زهکات و صدهقه بدات به خزمه نزیکهکانی نهک نهوانهی دوورن، بۆ نهوهی بهو بهخشینه صدهقه و په یوهندی خزمایهتی ریک بخات

واته: سهلمانی کوری عامر رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرموویه تی: به پرستی خیر و صدهقه بۆ هه ژار صدهقه یه، به لام بۆ خزم و که سوکار دووانه، هم صدهقه یه و هم به جیهنانی په یوهندی خزمایه تییه.

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ عَلَى ذِي الرَّحِمِ الْكَاشِحِ

۲۳۸۶- عَنْ أُمِّهِ أُمَّ كَلْثُومِ بْنِ عُقَبَةَ - قَالَ سُفْيَانُ: وَكَانَتْ قَدْ صَلَّتْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْقِبْلَتَيْنِ - قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ عَلَى ذِي الرَّحِمِ الْكَاشِحِ»^(۲).

باسی فهزل و گه وره یی صدهقه و خیرکردن بۆ خزمیک له ناخوه پر دلای له رقی و کینه بیته

واته: ئوممو که لسومی کچی عوقبه - سوفیان وتی: له گه ل پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له هردوو قبیله که نوژی کرد- وتی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرمووی: چاکترین صدهقه و خیرکردن نهوه یه بیده ی به خزمیک له دلوه و دوژمن بیته (واته: نه و خزمه ی ده زانی له دلوه رقی لیته به لام ده ری نابری، بۆ نهوه ی به هوییه وه خوشه وستی بجیته دلیه وه).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

بَابُ ذِكْرِ تَحْرِيمِ الصَّدَقَةِ عَلَى الْأَصْحَاءِ الْأَقْوِيَاءِ عَلَى الْكَسْبِ، وَالْأَغْنِيَاءِ بِكَسْبِهِمْ
عَنِ الصَّدَقَاتِ، وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا أَغْنِيَاءَ بِمَالٍ يَمْلِكُونَهُ، بِذِكْرِ خَبَرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۳۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَبْلُغُ بِهِ: لَا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ لِغَنِيِّ وَلَا ذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ ^(۱).

باسی قہدہ غہ کردنی صدہ قہ و زہکات بہو کہ سانہی لہ شیان ساغہ و
بہ ہیز و بہ توانان لہ سمر کہ سابتہ ئہ گہرچی دہ ولہ مہ ندیش نہ بن و مال و
سامانیان نہ بیت، بہ باسکردنی فہرموودہ یہ کی (مُجْمَل) کورت و ناروون نہک
(مُفَسَّر) شیکراوہ و روون

واتہ: ئہ بو ہورہ پرہ رضي الله عنه دہ گپرتہ وہ ہہ والی پی گہشتوہ (لہ پیغہ مہری خواوہ
رضي الله عنه فہرموویہ تی): صدہ قہ (واتہ: زہکات) حہ لال نیہ بو دہ ولہ مہ ند، ہہ روہا بو
کہ سیکیش توانای کارکردنی ہہ بیت و لہ شساغ و سہ لامہت بیت.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا أَرَادَ بِهَذِهِ الصَّدَقَةَ - النَّبِيُّ أَعْلَمَ أَنَّهَا لَا
تَحِلُّ لِلْغَنِيِّ وَلَا لِلْسَّوِيِّ - صَدَقَةُ الْفَرِيضَةِ دُونَ صَدَقَةِ التَّطَوُّعِ.

۲۳۸۸- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ بَيَّنْتُ هَذَا فِي عَقَبِ قَوْلِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّا آلَ مُحَمَّدٍ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ» ^(۲).

باسی بہ لگہ لہ سمر ئہ وہی پیغہ مہر صلى الله عليه وسلم مہ بستنی لہم صدہ قہ یہ - کہ
رایگہ یاند حہ لال نیہ بو دہ ولہ مہ ند و لہ شساغ - صدہ قہ ی زہکاتی فہرزہ،
نہک صدہ قہ ی ئاسایی

(۱) صحیح.

(۲) ذکرہ ابن خزیمہ معلقا، وقد أخرجه: أحمد ۳۸۳/۵ و ۳۹۷ و ۳۹۸، والبخاري في الأدب المفرد (۲۳۳)، ومسلم ۸۲/۳ (۱۰۰۵) (۵۲)، وأبو داود (۴۹۴۷) عن حذيفة.

وأخرجه: عبد بن حميد (۱۰۸۳)، والبخاري ۱۳/۸ (۶۰۲۱)، وفي الأدب المفرد له (۲۲۴) عن جابر بن عبد الله.
وأرجه: أحمد ۳۰۷/۴، والبخاري في الأدب المفرد (۲۳۱) عن عبد الله بن يزيد.

واته: ئەبو بەکر دەلی: ئەمەم ڕوون کردەووە لەدوای فەرموودە کە ی پێغەمبەر ﷺ: صدەهقه (واته: زهکات) بۆ ئیمه ی خانهواده ی موحه ممه د حه لال نیه.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي إِعْطَاءِ الْإِمَامِ مِنَ الصَّدَقَةِ مَنْ يَذْكُرُ حَاجَةً وَفَاقَةً لَا يَعْلَمُ الْإِمَامُ مِنْهُ خَلَامَهُ مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ عَنِ خَالِهِ، أَهُوَ فَاقِيرٌ مُحْتَاجٌ أَمْ لَا؟

۲۳۸۹- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ سَلَمَةَ بْنِ صَخْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي ذِكْرِهِ لِلنَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُمْ يَأْتُونَ وَحَشًا لَيْسَ لَهُمْ عِشَاءٌ، وَبِعْتَهُ النَّبِيُّ ﷺ إِيَّاهُ إِلَى صَاحِبِ صَدَقَةٍ بَنِي زُرَيْقٍ لِيَقْبِضَ صَدَقَتَهُمْ، وَلَيْسَ فِي الْخَبَرِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَ غَيْرَهُ، وَفِي الْخَبَرِ أَيْضًا دِلَالَةٌ عَلَى إِبَاحَةِ دَفْعِ صَدَقَةِ قَبِيلَةٍ إِلَى وَاحِدٍ، لَا أَنَّهُ يَجِبُ عَلَى الْإِمَامِ تَفْرِقُهُ صَدَقَةَ كُلِّ امْرِيٍّ، وَصَدَقَةَ كُلِّ يَوْمٍ عَلَى جَمِيعِ الْأَصْنَافِ الْمُؤْجِدِينَ مِنْ أَهْلِ سَهْمَانِ الصَّدَقَةِ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَمَرَ سَلَمَةَ بْنَ صَخْرِ بِقَبْضِ صَدَقَاتِ بَنِي زُرَيْقٍ مِنْ مُصَدِّقِهِمْ^(۱).

**باسی مۆله تان به وهی ئیمام و پێشهوا زهکات بدات به وکسه سی باسی
حالی خۆی دهکات له ههژاری و کهمهستی، ئیمام به حالی ئه و کهسه
نهزانی و پرسیار نهکات له حالی، ئایا ههژاره، یان نه داره یان نا؟**

واته: ئەبو بەکر دەلی: فەرموودە کە ی سه له مه ی کوری صه خه ر ﷺ له وه ی بۆ پێغه مبه ری ﷺ باس کرد، ئەوان خواردنی شه و یان نییه، وه پێغه مبه ر ﷺ ناردی بۆ لای خاوه نی زه کاتی نه وه کانی زوره یق بۆ ئەوه ی زه کاته که یان بۆ خۆی وه ربگری، له فەرموودە که دا نه هاتوو ه پێغه مبه ر ﷺ پرسیاری حالی کرد بێت، (ئایا له شی ساغه یان نه خۆشه) هه روه ها فەرموودە که به لگه ی تیدایه له سه ر ڕیگه دان به وه ی هۆزیک زه کاتی خۆیان بدن به یه ک که س، نه ک واجب بێت له سه ر ئیمام زه کاتی هه موو که سیك جیا بکاته وه، وه زه کاتی هه موو ڕۆژیک بدات به هه موو چینه کان له وانه ی پشکیان له زه کات به رده که وئ، چونکه پێغه مبه ر ﷺ فه رمانی کرد به سه له مه ی کوری صه خر به وه رگرتنی زه کاته کانی نه وه کانی زوره یق له کۆکه ره وه ی زه کاته کانیان.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْإِسْتِغْفَافِ عَنِ أَكْلِ الصَّدَقَةِ لِمَنْ يَجِدُ عَنْهَا إِعْمَاءً بِمَعْنَى مِنَ الْمَعَانِي، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِهَا إِذْ هِيَ غَسَالَةٌ ذُنُوبِ النَّاسِ

۲۳۹۰- عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ: قُلْتُ لِلْعَبَّاسِ: سَلِ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، يَسْتَعْمِلُكَ عَلَى الصَّدَقَةِ قَالَ: مَا كُنْتُ لِأَسْتَعْمِلُكَ عَلَى غَسَالَةِ ذُنُوبِ النَّاسِ ^(۱).

باسى چاکتر وایه بهنده خوئی بپاریزی تا له خواردنی زهکات، بوئو که سهی تا نه دازه یه که حالی باشه، نه گهرچی زهکاته که هی که سوکاری خویشی بیت، چونکه زهکات دهرچوونی گوناهاه کانی خه لکه

واته: علی رضي الله عنه دهلی: به عه باسم وت: داوا بکه له پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له سهر زهکات داتبمه زرنیت، وتی: فهرمووی: له سهر دهرچوونی گوناهی خه لک داتنامه زرنیم. (واته: زهکات نهو ورده گوناهاه یه که خاوهن زهکات له کاتی پهیدا کردنی مال و سامانه که دا نه نجامی داوه، خوا زاناره).

بَابُ كَرَاهَةِ الْمَسْأَلَةِ مِنَ الصَّدَقَةِ إِذَا كَانَ سَائِلُهَا وَاجِدًا غَدَاءً أَوْ عَشَاءً يُشْبِعُهُ يَوْمًا وَنَيْلَةً وَإِنْ كَانَ أَخَذَهُ لِلصَّدَقَةِ - مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ - جَائِرًا

۲۳۹۱- عَنْ سَهْلِ بْنِ الْحَنْظَلِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ سَأَلَ مَسْأَلَةً، وَهُوَ يَجِدُ عَنْهَا غَدَاءً فَإِنَّمَا يَسْتَكْتِرُ مِنَ النَّارِ»، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الْغَنَاءُ الَّذِي لَا يَنْبَغِي مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ قَالَ: «أَنْ يَكُونَ لَهُ شَبَعٌ يَوْمٌ وَنَيْلَةٌ أَوْ نَيْلَةٌ وَيَوْمٌ» ^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَلِلسُّوَالِ أَبْوَابٌ كَثِيرَةٌ خَرَجَتْهَا فِي كِتَابِ الْجَامِعِ.

باسى داواکردنی زهکات که راهه تی هه یه نه گهر داوا که ره که هی خواردنی رۆژیک یان شهویکی هه بوو تیری بکات، نه گهرچی وهرگرتنی زهکات - به بی تا داواکردن - دروسته

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

واته: سه هلى كورى حه نزه ليه ﷺ ده لى: پيغه مبهري خوا ﷺ فه رمويه تى: ههر كه س داوا بكات و نه وندهى هه بيت بينيازى بكات نه وه له (پشكوى) ئاگر بو خوى زياد ده كات، وترا: نهى پيغه مبهري خوا نه و بينياز بوون و ده وله مندويه چيه كه نابيت له گه ليدا داوا بكات؟ فه رموى: نه ونده خواردنى هه بيت روژ و شه و نك يان شه و روژنى پى بكاته وه.

نه بو به كر ده لى: داوا كردن به شى زوره له كتبينكى تا به تدا باسم كردوه.

جَمَاعُ أَبْوَابِ صَدَقَةِ الْفِطْرِ فِي رَمَضَانَ.

بَابُ ذِكْرِ فَرَضِ زَكَاةِ الْفِطْرِ، وَالْبَيَانِ عَلَى أَنْ زَكَاةَ الْفِطْرِ عَلَى مَنْ يَجِبُ عَلَيْهِ زَكَاةُهُ، صِدْقٌ قَوْلٍ مَنْ رَعِمَ أَنَّهَا سُنَّةٌ غَيْرُ فَرِيضَةٍ، وَالْمُبَيِّنِ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ مِنْ وَدْيِهِ أَعْلَمَ أُمَّتَهُ أَنَّ هَذِهِ الصَّدَقَةُ فَرَضٌ عَلَيْهِمْ، كَمَا أَعْلَمَهُمْ أَنَّ فِي خُمْسٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةً، وَبَيَّنَّ لَهُمْ جَمِيعَ الْفُرُضِ الَّذِي يَجِبُ فِي مَوَاشِيهِمْ وَنَاضِحِيهِمْ، وَثِمَارِيهِمْ، وَخُبُوبِيهِمْ، وَاللَّهُ جَلَّ وَعَلَا إِنَّمَا أَجْمَلَ ذِكْرَ الصَّدَقَةِ وَالزَّكَاةِ فِي كِتَابِهِ، وَقَالَ لِنَبِيِّهِ ﷺ: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً (۷۳)﴾ التَّوْبَةِ، وَقَالَ لِعِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ (۲۴)﴾ البَقْرَةِ، فَوَلَّى نَبِيَّهُ الْمُصْطَفَى ﷺ بَيَانَ الزَّكَاةِ، الَّتِي هِيَ صَدَقَةٌ وَزَكَاةٌ، إِذْ هُمَا اسْمَانِ لِمَعْنَى وَاحِدٍ، فَبَيَّنَ الْمُصْطَفَى ﷺ أَنَّ صَدَقَةَ الْفِطْرِ فَرِيضَةٌ كَمَا بَيَّنَّ سَائِرَ الصَّدَقَاتِ الَّتِي أُخْبِرَهُمْ وَأَعْلَمَهُمْ أَنَّهَا فَرِيضَةٌ، فَكَيْفَ يَجُوزُ لِعَالِمٍ أَنْ يَقْبَلَ بَعْضَ بَيَانِهِ، وَيَذْفَعُ بَعْضَهُ.

۲۳۹۲- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ «حِينَ فَرَضَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ فَكَانَ لَا يُخْرَجُ إِلَّا التَّمْرُ» (۱).

كوپاسى زهكاتى سهرفيتره له رههزاندا

باسى فه رزبوونى زهكاتى سهرفيتره، وه روونكر دنه وه له سهر نه وهى زهكاتى سهرفيتره له سهر نه وه كه سه شيه زهكاتى ماله كهى دهرده كات، دژى وتهى نه وه كه سهى گوامانى وايه زهكاتى سهرفيتره سونه ته و فه رز نيه، وه

پيغهمبر ﷺ که روونکهرهوهی نایه تهکانی خواجه له وهی و نیگادا هیچی بو دانه به زیوه زانیاری بدات به نوممه ته که هی نهم زهکاتی سهر فیتره یه فهرزه له سهریان، وه کوو چون پی پی راگه یاندوون له پینج و شتردا زهکاتی تیدایه، وه سهرجه م فهرزهکانی دیکه ی بویان روون کردوته وه که واجبه له سهریان له مهر و مالیات و زیوو بهروبووم و دانه ویله کانیان، به لکوو خوا ﷺ به پوختی باسی صدهقه و زهکاتی کردوو له کتیبه که هیدا، به پیغهمبره که هی ﷺ فهرمووه: ﴿حَذِّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً ۱۳﴾، وه به بنده باوه پردارهکانی فهرمووه: ﴿وَأَقِمْوُ الصَّلَاةَ وَءَاتُوا الزَّكَاةَ ۱۴﴾، نهرکی روونکردنهوهی زهکاتی به پیغهمبره که هی ﷺ سپاردوو که ئه ویش صدهقه و زهکاتی فهرزه، ئیتر چون دروسته بو زانایه که هندی له روونکردنهوهکانی وهر بگریت و هندیکی دیکه ی رت بکاته وه

واته: ئینو عومهر ﷺ ده لی: گویم له پیغهمبری خوا ﷺ بوو کاتی زهکاتی سهر فیتره فهرزه بوو، ده یه فهرموو: صاعیک له خورما، یان صاعیک^(۱) له جو، جا زهکاتی سهر فیتره ی ده رنده کرد خورما نه بووایه.

۲۳۹۳- عَنِ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ، فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُخْرِجُ عَنِ الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْمَمْلُوكِ مِنْ أَهْلِهِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ فَأَعْوَزَهُ مَرَّةً، فَاسْتَلَفَ شَعِيرًا، فَلَمَّا كَانَ زَمَانُ مُعَاوِيَةَ عَدَلَ النَّاسُ مُدَّيْنٍ مِنْ قَمَحٍ بِصَاعٍ مِنْ شَعِيرٍ^(۲).

واته: نافع ده گپریته وه له ئینو عومهره وه ﷺ ده لی: پیغهمبری خوا ﷺ (له ره مه زاندا) زهکاتی سهر فیتره ی فهرزه کرد صاعیک له خورما، یان صاعیک له جو، جا عه بدو لا زهکاتی سهر فیتره ی بچووک و گهوره و کویله ی خانه واده که ی ده رده کرد به صاعیک له خورما، جاریک نه یوانی خورما بدات، جو ی ده رکرد، کاتی سهرده می موعاویه هات خه لکی دوو گوئلیان له گه نم ده دا به صاعیک له جو.

تیبینی: (المُد): پیوانه یه کی ناسراو بووه له و سهرده مه دا، و تراویشه: له بهر ئه وه ناو براوه به (المُد) چونکه مرؤف هه ردوو دهستی دابنایه پری ده کرد.

(۱) صاعیک چوار گوئله، هه ر گوئلیکیش (۵۴۴) گرامه، که واته چوار صاع ده کاته دوو کیلو و سه د و حه فتا و شه ش گرام.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ بِصَدَقَةِ الْفِطْرِ كَانَ قَبْلَ فَرَضِ لِرِزَاةِ الْأَمْوَالِ

۲۳۹۴- عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِصَدَقَةِ الْفِطْرِ قَبْلَ أَنْ تَنْزِلَ الرِّزَاةُ، فَلَمَّا نَزَلَتِ الرِّزَاةُ، لَمْ يَأْمُرْنَا، وَلَمْ يَنْهَنَا وَنَحْنُ نَفْعَلُهُ^(۱).

**باسی به لگه له سهر نهوهی فهرمانکردن به زهکاتی سهرفیتره، پیش
فهرزبوونی زهکاتی مال و سامان بوو**

واته: قه یسی کوری سه عد رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمانی پی کردین به صده قه ی سهرفیتره پیش فهرزبوونی زهکات، کاتی زهکات فهرز بوو، نه فهرمانی پی کردین نه قه ده غه ی لی کردین، نیمه یس سهرفیتره مان ده دا.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ فَرَضَ صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى الذَّكْرِ وَالْأُنْثَى وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِذَا أَمَرْنَا لِأَمْرِ مَرَّةً، لَمْ يَنْسَخْ أَمْرَهُ السَّكْتُ بَعْدَ ذَلِكَ، وَلَا يَنْسَخُ أَمْرَهُ إِلَّا أَنْ يُعْلِمَ صلى الله عليه وسلم أَنَّ مَا كَانَ أَمْرَهُمْ بِهِ سَاقِطًا عَنْهُمْ

۲۳۹۵- عَنْ نَافِعِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَدَقَةَ رَمَازَانَ عَلَى الذَّكْرِ وَالْأُنْثَى وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ، صَاعَ تَمْرٍ أَوْ صَاعَ شَعِيرٍ قَالَ: فَعَدَلَ النَّاسُ نِصْفَ صَاعِ بُرٍّ. فَقَالَ نَافِعٌ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ يُعْطِي التَّمْرَ إِلَّا عَامًا وَاحِدًا أَعْوَزَ مِنَ التَّمْرِ فَأَعْطَى الشَّعِيرَ^(۲).

باسی به لگه له سهر نهوهی زهکاتی سهرفیتره فهرز به له سهر نیر و می و نازاد و کویله، له گهل به لگه له سهر نهوهی پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم نه گهر جاریک فهرمانی پی کردین به فهرمانیک، نهوه بیده نگیبوونی له دوا ی نهوه حوکمی نه و فهرمانه ی هه لئاوه شینیتتهوه (نهسخ ناکاتهوه)، وه فهرمانه که ی هه لئاوه شینیریتتهوه (نهسخ ناکریتتهوه) مه گهر بزانی نهوهی فهرمانی پی کردوون له سهریان هه لگیراوه

واته: نافع ده گپریتتهوه، له نینو عومه ره وه رضي الله عنه، ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم صده قه ی سهرفیتره ی په مزانی فهرز کرد له سهر نیر و می و نازاد و کویله، صاعیک له خورما،

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

يان صاعيك له جو، وتى: دواتر خه لكى دوو گويل له گه نميان ده دا. نافع وتى: ئيبنو عومهر خورماى ده دا جگه له يهك سال نه بيت نه يتوانى خورما بدات جوى دا.

بَابُ الدَّالِيلِ عَلَى أَنَّ صَدَقَةَ الْفِطْرِ عَنِ الْمَمْلُوكِ وَاجِبٌ عَلَى مَالِكِهِ، لَا عَلَى الْمَمْلُوكِ كَمَا تَوَهَّمَ بَعْضُ النَّاسِ

۲۳۹۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ، وَلَا فِي عَبْدِهِ، وَلَا وَلِيدَتِهِ صَدَقَةٌ إِلَّا صَدَقَةُ الْفِطْرِ»^(۱).

باسى به لگه له سهر ئه وهى زهكاتى سهرفيتره له كويله واجبه له سهر خاوه نه كهى، نهك له سهر كويله كهى، وهكوو چۆن هه ندت له خهك وا گومان ده بهن

واته: ئه بو هوره يره رضي الله عنه ده گيريته وه، پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فه رمويه تى: زهكات له سهر مسولمان نييه له ئه سپه كهى و كويله كهى و منداله كهى جگه له زهكاتى سهرفيتره.

بَابُ ذِكْرِ دَلِيلٍ ثَانٍ أَنَّ صَدَقَةَ الْفِطْرِ عَنِ الْمَمْلُوكِ وَاجِبٌ عَلَى مَالِكِهِ، وَأَنَّ مَعْنَى قَوْلِهِ صلى الله عليه وسلم فِي خَبَرِ ابْنِ عُمَرَ عَلَى الْمَمْلُوكِ مَعْنَاهُ: عَنِ الْمَمْلُوكِ، لَا أَنَّهَا وَاجِبَةٌ عَلَى الْمَمْلُوكِ كَمَا زَعَمَ مَنْ قَالَ أَنَّ الْمَمَالِيكَ يَمْلِكُونَ

۲۳۹۷- عَنِ نَافِعِ بْنِ عَبْدِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم زَكَاةَ رَمَضَانَ عَنِ الْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ قَالَ: فَعَدَلَ النَّاسُ بِهِ نِصْفَ صَاعٍ بُرٌّ قَالَ: وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا أُعْطِيَ التَّمْرَ إِلَّا عَامًا وَاحِدًا أَعْوَزَ مِنَ التَّمْرِ فَأَعْطَى شَعِيرًا قَالَ: قُلْتُ: مَتَى كَانَ ابْنُ عُمَرَ يُعْطِي الصَّاعَ؟ قَالَ: إِذَا قَعَدَ الْعَامِلُ، قُلْتُ: مَتَى كَانَ الْعَامِلُ يَقْعُدُ؟ قَالَ: قَبْلَ الْفِطْرِ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

باسى بەلگەسى دووم لەسەر ئەوەسى زهکاتى سەرفىترە لە کۆيلە واجبە لەسەر
خاوەنەكەسى، وە ماناى فەرموودەكەسى پىغەمبەر ﷺ لە فەرموودەكەسى ئىبنو
عومەر (عَلَى الْمَمْلُوكِ)، ماناى ئەوەیە: لەبرى كۆيلەدا، نەك بە ماناى ئەوەسى
سەرفىترە واجب بێت لەسەر كۆيلە، وەكوو چۆن هەندى لەوانە پىنى وایە و
دەلىل: كۆيلەكان خاوەندارىتبيان هەيە

واتە: نافع دەگىرپتەوه، لە ئىبنو عومەرەوه ﷺ، دەلىل: پىغەمبەرى خوا ﷺ سەدەقەسى
سەرفىترەى پەمەزانى فەرز کرد لەسەر ئازاد و كۆيلە و نىر و مى، صاعىك لە خورما،
يان صاعىك لە جۆ، وتى: دواتر خەلكى نىو صاع لە گەنمیان دەدا. نافع وتى: ئىبنو
عومەر كاتى سەرفىترەى بدایە خورماى دەدا جگە لە يەك سالى نەبىت نەيتوانى خورما
بدات جۆى دا. وتى: وتم: ئىبنو عومەر كەى صاعىكى دەدا؟ وتى: كاتى كرىكار
دانىشتبايە، وتم: كرىكار كەى دادەنىشت؟ وتى: پىش جەژن بە رۆژنىك يان دوو رۆژ.

**بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ صَدَقَةَ الْفِطْرِ يَجِبُ إِذَا وَهَّاءَ عَنِ الْمَمَالِكِ الْمُسْلِمِينَ دُونَ
الْمُشْرِكِينَ، خِلَافَ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّهَا وَاجِبَةٌ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عِبِيدِهِ الْمُشْرِكِينَ**

٢٣٩٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَرَضَ زَكَاةَ الْفِطْرِ فِي رَمَضَانَ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ
مِنَ الْمُسْلِمِينَ حُرًّا أَوْ عَبْدًا، رَجُلًا أَوْ امْرَأَةً، صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا، صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ ^(١).

باسى بەلگە لەسەر ئەوەسى زهکاتى سەرفىترە لە کۆيلەيەك واجب دەبێت كە
مسولمان بێت نەك هاوبەشدانەر، جياواز لە وتەسى ئەو كەسەسى پىنى وایە
زهکاتى سەرفىترە واجب دەبێت لەسەر مسولمان لە كۆيلە هاوبەشدانەرەكانى

واتە: عەبدوলাى كورى عومەر رضي الله عنه دەگىرپتەوه، پىغەمبەرى خوا ﷺ زهکاتى سەرفىترەى
لە پەمەزاندا فەرز کرد لەسەر هەموو نەفسىك لە مسولمانان ئازاد يان كۆيلە، پياو يان
ژن، بچووك يان گەوره، صاعىك لە خورما يان صاعىك لە جۆ.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ صَدَقَةَ الْفِطْرِ فَرَضٌ عَلَى كُلِّ مَنْ اسْتَطَاعَ أَدَاؤَهَا خِلَافَ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ فَرَضَهَا سَاقِطٌ عَنِ مَنْ لَا يَجِبُ عَلَيْهِ زَكَاةُ الْفِطْرِ

۲۳۹۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَضَ زَكَاةَ الْفِطْرِ فِي رَمَضَانَ عَلَى النَّاسِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى كُلِّ حُرٍّ وَعَبْدٍ ذَكَرٌ وَأُنْتَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ^(۱).

باسی به لنگه له سهر ئه وهی زهکاتی سهر فیتره فهرزه له سهر هه موو که سیک توانای هه بیت بیدات، جیاواز له وتهی ئه و که سهی پیی وایه فهرز بوونی له سهر ئه و که سه ده که ویت که زهکاتی سهر فیتره واجب نییه له سهری

واته: ئیبنو عومەر رضي الله عنهما ده گپرتته وه، پیغه مبهری خوا ﷺ زهکاتی سهر فیتره ی له په مه زاندا فهرز کرد له سهر خه لک صاعیک له خورما یان صاعیک له جو، له سهر هه موو که سیک ی نازاد و کویله و نیر و مییه که له مسولمانان.

۲۴۰۰- حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ؛ أَنَّ مَالِكًا أَخْبَرَهُ مِثْلَهُ سَوَاءً؛ وَقَالَ: مِنْ رَمَضَانَ. وَقَالَ: ذَكَرَ أَوْ أَنْتَى^(۲).

واته: فهرمووده که ی پیشوو به هه مان شیوه به م سه نه ده ش هاتوو، به جیاوازییه کی که م، وه وتوو یه تی: له په مه زاندا، وه وتوو یه تی: نیر بی، یان می بی.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ زَكَاةَ رَمَضَانَ إِنَّمَا تَجِبُ بِصَاعِ النَّبِيِّ ﷺ، لَا بِالصَّاعِ الَّذِي أَخَذَتْ بَعْدُ، إِذِ الصَّاعُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ كَانَ صَاعَهُ

۲۴۰۱- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنها، أَنَّهُمْ، كَانُوا يُخْرِجُونَ زَكَاةَ الْفِطْرِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالْمُدِّ الَّذِي يَقْتَاتُ بِهِ أَهْلُ الْمَدِينَةِ أَوْ الصَّاعِ الَّذِي يَقْتَاتُونَ بِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ كُلُّهُمْ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی به لگه له سهر ئه وهی زهکاتی سهر فیتیره ی ره مهزان، تنها به و صاعه ده بیت که پیغه مبه ر ﷺ به کاری هیناوه، نهک ئه و صاعه ی دوا ی ئه و دروست کرا، چونکه صاع له سهرده می پیغه مبه ر ﷺ له شاری مه دینه تنها صاعی ئه و بوو

واته: ئه سهائی کچی ئه بو به کر ﷺ ده گنر یته وه، ئه وان زه کاتی سهر فیتیره یان ده رده کرد له سهرده می پیغه مبه ری خوادا ﷺ به ئه و (المُدّ) پیوانه ی که خه لکی مه دینه پیوانه یان پی ده کرد، یان ئه و صاعه ی که خه لکی مه دینه کاریان پی ده کرد.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ فَرَضَ صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى مَنْ يَسْتَطِيعُ آدَاءَهَا دُونَ مَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ

۲۴۰۲- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ مِنْ شَيْءٍ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ^(۱).

باسی به لگه له سهر ئه وهی فهرز بوونی زهکاتی سهر فیتیره له سهر ئه و که سهیه که توانای ههیه بیدات نهک ئه و که سهی توانای نییه

واته: ئه بو به کر ده لی: فهرمووده که ی ئه بو هور په ی ره ﷺ له پیغه مبه ره وه ﷺ: جا ئه گهر فهرمانم پیکردن به شتیک پاریز له خوا بکه ن ئه وه نده ی له توانا تاندا یه.

بَابُ إِجَابِ صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى الصَّغِيرِ خِلَافَ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّهَا سَاقِطَةٌ عَنْ مَنْ سَقَطَ عَنْهُ فَرَضُ الصَّلَاةِ

۲۴۰۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ، وَقَالَ نَصْرٌ: صَدَقَةُ رَمَازَانَ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، وَالْحُرِّ وَالْعَبْدِ، صَاعَ تَمْرٍ أَوْ صَاعَ شَعِيرٍ^(۲).

باسی واجبوونی زهکاتی سهر فیتیره له سهر مندالی بچووک، پیچه وانه ی وته ی ئه و که سهی پی ی وایه زهکاتی سهر فیتیره له سهر ئه و که سه نییه نوژی له سهر فهرز نه کراوه

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده گپړیته وه، پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ زه کاتی سهر فیتره ی (له پرمه زاندا) فپرز کرد، نه صر (که یه کیکه له گپړه وه ی ئم فهرموده یه) وتی: صده قه ی پرمه زان، له سهر بچووک و گه وړه و نازاد و کویله یه، صاعیک له خورما یان صاعیک له جو.

بَابُ تَوْقِیْتِ فَرَضِ زَكَاةِ الْفِطْرِ فِي مَبْلَغِهِ مِنَ الْكَيْلِ

۲۴۰۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم أَنَّهُ كَانَ يُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ، وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ قَالَ: جَعَلَ النَّاسُ عَدَلَ الشَّعِيرِ وَالتَّمْرِ مُدَّيْنِ مِنْ حِنْطَةٍ^(۱).

باسی دیار یکردنی نه ندازه ی زهکاتی سهر فیتره به پیاوانه

واته: عه بدولای کوری عومەر رضی اللہ عنہ، ده لی: پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ زه کاتی سهر فیتره ی دهرده کرد، صاعیک له خورما، یان صاعیک له جو، عه بدولایش وتی: خه لکی له به رانبه ر جو و خورما دوو گوئل له گه نمان ده دا.

۲۴۰۵- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم كَانَ يُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ بِالصَّاعِ مِنَ التَّمْرِ، وَالصَّاعِ مِنَ الشَّعِيرِ قَالَ: وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يَقُولُ: جَعَلَ النَّاسُ عَدَلَ كَذَا مِدَّيْنِ مِنْ حِنْطَةٍ^(۲).

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہما، ده گپړیته وه: پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ زه کاتی سهر فیتره ی دهرده کرد، به صاعیک له خورما، یان صاعیک له جو، وتی: عه بدولای کوری عومهریش ده بوت: خه لکی له به رانبه ر جو و خورما دوو گوئل له گه نمان ده دا.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ بِصَدَقَةِ نِصْفِ الصَّاعِ مِنْ حِنْطَةٍ أَخَذَتْهُ النَّاسُ بَعْدَ النَّبِيِّ الْمُصْطَفَى صلی اللہ علیہ وسلم

۲۴۰۶- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما قَالَ: لَمْ تَكُنِ الصَّدَقَةُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم إِلَّا التَّمْرُ وَالزَّيْبُ وَالشَّعِيرُ، وَلَمْ تَكُنِ الْحِنْطَةُ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی به لگه له سهر ئه وهی فه رمانکردن به نیو صاع له گهنم له زهکاتی سهر فیتره خه لکی دواى پیغه مبهرى ﷺ دایانه یناوه

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده لئى: له سهرده می پیغه مبهرى خوادا ﷺ زه کاتی سهر فیتره له بوو جگه له خورما و میوز و جو نه بیته، نه و کاته گهنم نه بوو.

بَابُ الدَّالِيلِ عَلَى أَنَّهُمْ أَمَرُوا نِصْفَ صَاعٍ حِنْطَةٍ إِذَا كَانَ ذَلِكَ قِيَمَةَ صَاعِ تَمْرٍ أَوْ شَعِيرٍ، وَالْوَجِبُ عَلَى هَذَا الْأَضَلِّ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِاصْعٍ مِنْ حِنْطَةٍ فِي بَعْضِ الْأَزْمَانِ وَبَعْضِ الْبُلْدَانِ

۲۴۰۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: لَمْ نَزَلْ نُخْرِجْ عَلَى عَهْدِ الرَّسُولِ ﷺ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ وَصَاعًا مِنْ شَعِيرٍ وَصَاعًا مِنْ أَقِطٍ، فَلَمْ تَزَلْ حَتَّى كَانَ مُعَاوِيَةُ، فَقَالَ: أَرَى إِنَّ صَاعًا مِنْ سَمَرَاءِ الشَّامِ تَعْدِلُ صَاعِي تَمْرٍ فَأَخَذَ بِهِ النَّاسُ ^(۱).

باسی به لگه له سهر ئه وهی ئه وان فه رمانیان پت کراوه نیو صاع گهنم بدن، ئه گهر ئه و نیو صاعه گهنمه نرخى صاعیک خورما یان جو بیته، واجب له سهر ئه م بنه مایه ئه وهیه له هه ندت سهرده م و هه ندت ولات چه ند صاعیک له گهنم بدرت

واته: ئه بو سه عیدی خودری رضی اللہ عنہ ده لئى: ئیمه به رده وام له سهرده می پیغه مبهرى خوادا ﷺ زه کاتی سهر فیتره مان ده رده کرد، صاعیک له خورما و صاعیک له جو و صاعیک له که شک، به رده وام به وشپوه زه کاتی سهر فیتره مان ده دا تا سهرده می موعاویه، وتی: وا ده بینم صاعیک له گهنمی شام یه کسانه به دوو صاع خورما، ئینجا خه لکی کاریان به وه کرد.

بَابُ ذِكْرِ أَوَّلِ مَا أُخِذَ الْأَمْرُ بِنِصْفِ صَاعٍ حِنْطَةٍ، وَذِكْرِ أَوَّلِ مَنْ أَخَذَهُ

۲۴۰۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی اللہ عنہ، أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا نُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ، فَلَمْ نَزَلْ نُخْرِجْهُ، حَتَّى قَدِمَ عَلَيْنَا مُعَاوِيَةُ مِنَ الشَّامِ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا، وَهُوَ يَوْمَئِذٍ خَلِيفَةٌ، فَخَطَبَ

النَّاسَ عَلَىٰ مَنبَرٍ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ثُمَّ ذَكَرَ زَكَاةَ الْفِطْرِ، فَقَالَ: إِنِّي لَأَرَىٰ مُدَّيْنٍ مِّنْ سَمَرَاءِ الشَّامِ تَعْدُلُ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، فَكَانَ أَوَّلَ مَا ذَكَرَ النَّاسَ بِالْمُدَّيْنِ حَيْثُذِ^(١).

باسی به کارهینانی نیو صاع گهنم له یه کهم جارد، وه باسی یه کهم کهس که دایهینا

واته: ئەبو سه عیدی خودری ﷺ ده‌لی: ئیمه زه کاتی سهرفیتره مان دهرده کرد له سهرده می پیغه مبهری خوادا ﷺ صاعیک له خوراک یان صاعیک له کهشک، یان صاعیک له خورما، یان صاعیک له میوژ، یان صاعیک له جو، ئیمه بهرده وام بهوشیوه دهرمانده کرد، تاوه کو موعاویه له شامه وه هات بو لامان (بو مه دینه) له کاتی کدا حج یان عومره ی کردبوو، موعاویه ئەوکاته خه لیفه بوو، له سهر مینه ری پیغه مبهری خوا ﷺ وتاریکی دا، وتی: پاشان باسی زه کاتی سهرفتره ی کرد، وتی: من پیم وایه دوو مود (گوئل) له گهنمی شام ده کاته صاعیک له خورما، جا ئەو یه کهم کهس بوو ئەو کاته باسی دوو مودی بو خه لک کرد.

بَابُ إِخْرَاجِ الثَّمْرِ وَالشَّعِيرِ فِي صَدَقَةِ الْفِطْرِ

٢٤٠٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِصَدَقَةِ الْفِطْرِ عَنْ كُلِّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ حُرًّا أَوْ عَبْدًا صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، فَعَدَلَ النَّاسُ بَعْدُ مُدَّيْنٍ مِنْ بُرٍّ^(٢).

باسی دهرکردنی خورما و جو به زه کاتی سهرفیتره

واته: ئیبنو عومهر ﷺ ده‌لی: پیغه مبهر ﷺ فه‌رمانی کرد به سه ده قه ی سهرفیتره له هه موو بچووک و گه وره و نازاد یان کوئله، صاعیک له جو یان صاعیک له خورما، دواتر خه لک به رانه‌ریان کرد به دوو مود (گوئل) له گهنم.

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

۲۴۱۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ تَعْلَبَةَ بْنِ الصُّعَيْرِ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، قَامَ حَاطِبِيًّا، فَأَمَرَ بِصَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعٌ مَمْرٌ أَوْ صَاعٌ شَعِيرٍ عَنْ كُلِّ وَاحِدٍ أَوْ عَنْ كُلِّ رَأْسٍ عَنِ الصُّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْعَبْدِ ^(۱).

واته: عهبدو لای کوری سهعله بهی کوری صوعه یر ده گپریته وه، له باوکیه وه رضي الله عنه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم ههستا وتاریکی دا، فهرمانی کرد به زه کاتی سهرفیتره صاعیک له خورما یان صاعیک له جو بو هه موو که سیک، یان بو هه ر سهریک، له بچووک و گه وره و نازاد و کویله.

بَابُ إِخْرَاجِ الزَّبِيبِ وَالْأَقِطِ فِي صَدَقَةِ الْفِطْرِ

۲۴۱۱- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَرَضَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ عَلَى الْحُرِّ وَالْعَبْدِ وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى وَالصُّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ مَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ ^(۲).

باسی ده رکردنی میوژ و کهشک به زهکاتی سهرفیتره

واته: ئینو عومهر رضي الله عنهما ده گپریته وه، پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم زه کاتی سهرفیتره ی فهرز کرد له سه ر نازاد و بهنده و تیر و می و بچووک و گه وره له مسولمانان، صاعیک له جو، یان صاعیک له خورما، یان صاعیک له میوژ، یان صاعیک له کهشک.

۲۴۱۲- عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «الزَّكَاةُ عَلَى الْمُسْلِمِينَ صَاعٌ مَمْرٌ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ» ^(۳).

واته: کهسیری کوری عهبدو لای کوری عهمری کوری عهوف ده گپریته وه، باوکم بوی باس کردم، له باپیرمه وه رضي الله عنه وتی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: زه کاتی سهرفیتره له سه ر مسولمانان صاعیک له خورمایه، یان صاعیک له میوژه، یان صاعیک له کهشکه، یان صاعیک له جویه.

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

(۳) إسناده ضعيف جدا.

۲۴۱۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ، كَانَ يَأْمُرُهُمْ بِصَدَقَةِ رَمَضَانَ نِصْفَ صَاعٍ حِنْطَةً أَوْ صَاعَ تَمْرٍ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: لَا نُعْطِي إِلَّا مَا كُنَّا نُعْطِي عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ^(۱).

واته: ئەبو سەعیدی خودری رضي الله عنه دەگێڕێتەوه، موعاویە ی کوری ئەبو سفیان، (کاتی بوو بە دەسەڵتداری مسوڵمانان) فەرمانی پێ دەکردن بە زە کاتی رەمەزان، نیو صاع گەنم یان صاعیک خورما بدن، ئەبو سەعید وتی: هیچ نادەین جگە لەو هی له سەر دەمی پێغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله دەماندا صاعیک له خورما، یان صاعیک له کەشک، یان صاعیک له میوز، یان صاعیک له جۆ.

بَابُ إِخْرَاجِ السُّلْتِ صَدَقَةِ الْفِطْرِ إِنْ كَانَ ابْنُ عَيْنَةَ وَمَنْ دُونَهُ حَفِظَهُ أَوْ صَحَّ خَبْرُ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَإِلَّا فَإِنَّ فِي خَبْرِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ كِفَايَةَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ

۲۴۱۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه يَقُولُ: أَخْرَجْنَا فِي صَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ سُلْتٍ^(۲).

باسی دەرکردنی زهکاتی سەرفیتەرە بە جۆی سپی، ئەگەر ئیبنو عویەینە و ئەو هی شی له خوار ئەو هوهیه فەرمووده که یان لەبەر کردییت، یان ئەگەر فەرمووده که ی ئیبنو عباس تەواو بییت، ئەگەرنا فەرمووده که ی موسای کوری عوقبە بەسە ئەگەر خوا ویستی لەسەر بییت

واته: ئەبو سەعیدی خودری رضي الله عنه دەلی: له سەر دەمی پێغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله زە کاتی سەرفترەمان دەر دە کرد صاعیک له خورما، یان صاعیک له جۆ، یان صاعیک له میوز، یان صاعیک له کەشک، یان صاعیک له جۆی سپی.

۲۴۱۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَنْ نُؤَدِّيَ زَكَاةَ رَمَضَانَ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ عَنِ الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ مَنْ أَدَّى سُلْتًا قَبْلَ مِنْهُ، وَأَحْسِبُهُ قَالَ: وَمَنْ أَدَّى دَقِيقًا قَبْلَ مِنْهُ، وَمَنْ أَدَّى سَوِيقًا قَبْلَ مِنْهُ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: ئیبنو عبّاس رضی اللہ عنہ ده لئى: پیغه مبهري خوا رضی اللہ عنہ فهرمانی بی کردین زه کاتی په مهزان ده ربکهین صاعیک له خوراک بو بچووک و گوره و نازاد و کویله، هر که سیش جوئی سپی بدات لئی وهرده گیرئ، پیم وایه وتی: هر که س ناردیش بدات لئی وهرده گیرئ، هر که سیش سهویق بدات (خواردنیکه له نارد و پون دروست ده کریت) لئی وهرده گیرئ.

۲۴۱۶- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «صَدَقَةُ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ سُلْتٍ»^(۱).

واته: ئیبنو عومر رضی اللہ عنہ ده لئى: پیغه مبهري خوا رضی اللہ عنہ فهرموویه تی: زه کاتی سهرفیتره صاعیکه له جو یان صاعیکه له خورما یان صاعیکه له جوئی سپی.

بَابُ إِخْرَاجِ جَمِيعِ الْأَطْعِمَةِ فِي صَدَقَةِ الْفِطْرِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى صِدْقٍ قَوْلٍ مَنْ رَعِمَ أَنْ الْهَلِيلِجَ، وَالْفُلُوسَ جَائِرًا إِخْرَاجَهَا فِي صَدَقَةِ الْفِطْرِ

۲۴۱۷- عَنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: صَدَقَةُ رَمَّصَانَ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ مَنْ جَاءَ بِبُرٍّ قَبْلَ مِنْهُ، وَمَنْ جَاءَ بِشَعِيرٍ قَبْلَ مِنْهُ وَمَنْ جَاءَ بِتَمْرٍ قَبْلَ مِنْهُ، وَمَنْ جَاءَ بِسُلْتٍ قَبْلَ مِنْهُ، وَمَنْ جَاءَ بِزَبِيبٍ قَبْلَ مِنْهُ وَأَحْسَبُهُ قَالَ: وَمَنْ جَاءَ بِسَوِيقٍ أَوْ دَقِيقٍ قَبْلَ مِنْهُ^(۲).

باسی ده رکردنی هه موو خواردنهکان له زهکاتی سهرفیتره، وه بهلگهش له سر دژئ وتی نهو که سهی پئی وایه بهرهمی (الهللیج) (که جوړه درهختیکه بهرهمه که می تامی مزره، له هیندستان بوونی هیه) و پاره دروسته له زهکاتی سهرفیتره دا ده ربکرئ

واته: موحه ممد ده گیرته وه، له ئیبنو عبّاسه وه رضی اللہ عنہ نهو ده یوت: زه کاتی سهرفیتره ی په مهزان صاعیکه له خوراک، هر که س گنمی هیئا لئی وهرگیراوه، هر که سیش جوئی هیئا لئی وهرگیراوه، هر که سیش خورمای هیئا لئی وهرگیراوه، هر که سیش جوئی سپی هیئا لئی وهرگیراوه، هر که سیش میوژی هیئا لئی وهرگیراوه، پیم وایه وتی: هر که س سهویق یان ناردی هیئا لئی وهرگیراوه.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۴۱۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: كُنَّا نُخْرِجُ صَدَقَةَ الْفِطْرِ إِذْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ، وَلَمْ نَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى قَدِمَ عَلَيْنَا مُعَاوِيَةُ مِنَ الشَّامِ إِلَى الْمَدِينَةِ قَدَمَةً، وَكَانَ فِيمَا كَلَّمَهُ بِهِ النَّاسَ مَا أَرَى مُدَّيْنٍ مِنْ سَمْرَاءِ الشَّامِ إِلَّا تَعَدَّلُ صَاعًا مِنْ هَذِهِ، فَأَخَذَ النَّاسُ بِذَلِكَ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: لَا أَرَأَى أُخْرِجُهُ كَمَا كُنْتُ أُخْرِجُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَبَدًا أَوْ مَا عِشْتُ^(۱).

واته: نه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لئی: نیمه زه کاتی سهر فیتره مان دهرده کرد کاتی پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له تیوماندا بوو، صاعیک له خوړاک، یان صاعیک له خورما، یان صاعیک له جو، یان صاعیک له میوژ، یان صاعیک له کهشک، بهرده وام بهو شتیوه زه کاتی سهر فیتره مان دهدا هتا مو عاویه له شامه وه هات بو مه دینه، جا له چوارچیوهی نهو قسانه ی بو خه لکی کردی نه وه بوو: پیم وایه دوو مود (گونل) له گهنمی شام یه کسانه به صاعیک له مه، نینجا خه لکی کاریان به وه کرد، نه بو سه عید وتی: بهرده وام من بهو شتیوه دهریده که م وه کوو چون له سهرده می پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم دهرمه کرد به هه می شه یی، یان تا له زیاندا بم.

۲۴۱۹- عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ قَالَ: قَالَ أَبُو سَعِيدٍ رضي الله عنه: وَذَكَرُوا عِنْدَهُ صَدَقَةَ رَمْضَانَ فَقَالَ: لَا أُخْرِجُ إِلَّا مَا كُنْتُ أُخْرِجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، صَاعَ تَمْرٍ أَوْ صَاعَ حِنْطَةٍ أَوْ صَاعَ شَعِيرٍ أَوْ صَاعَ أَقِطٍ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: لَوْ مُدَّيْنٍ مِنْ قَمْحٍ، فَقَالَ: لَا، تِلْكَ قِيمَةُ مُعَاوِيَةَ لَا أَقْبَلُهَا وَلَا أَعْمَلُ بِهَا^(۲).

قال أبو بكر: ذكر الحنطة في خبر أبي سعيد غير محفوظ، ولا أدري ممن الوهم، قوله وقال له رجل من القوم: أو مدنين من قمح إلى آخر الخبر دال على أن ذكر الحنطة في أول القصة خطأ أو وهم إذ لو كان أبو سعيد قد أعلمهم أنهم كانوا يخرجون على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم صاع حنطة لما كان لقول الرجل أو مدنين من قمح معنى.

واته: عیازی کوری عه بدولای کوری نه بو سه رح ده لئی: کاتی که له لای نه بو سه عید رضي الله عنه باسی زه کاتی سهر فیتره ی په مه زانیان کرد وتی: من دهریناکه م مه گهر وه کوو نه وه نه بییت که له سهرده می پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم دهرم ده کرد، صاعیک خورما، یان

(۱) صحیح.

(۲) إسناده حسن.

صاعيتك گهنم، يان صاعيتك جو، يان صاعيتك كه شك، پياوٽك له خه لکه که پيټي وت: تهی نه گهر دوو مود (گوئل) له گهنم بيټ، وتي: نه خير ته وه نرخاندني موعاويه بوو نه وهريده گرم و نه کاری پيټ ده که م.

ته بو به کر ده لټي: باسي گهنم له فهرمووده که ی ته بو سه عيد پاريزراو نيه، نازانم هه له که له لايهن کيوهيه، وتهی پياوٽك له خه لکه که پيټي وت: يان دوو مود (گوئل) له گهنم تا کوټايي فهرمووده که، به لگه يه له سهر ته وهی باسي گهنم له سه ره تاي چيروکه که دا هه له يه يان لټيټي کچوونه، چونکه نه گهر ته بو سه عيد پيټياني بوتايه ته وان له سه رده می پيغه مبهري خوادا ﷺ صاعيتك له گهنم يان ده دا، ته وه قسه ی پياوه که: يان دوو مود (گوئل) له گهنم، هيچ مانايه کی نه ده بوو.

بَابُ ذِكْرِ ثَنَاءِ اللَّهِ ﷻ عَلَى مُؤَدِّي صَدَقَةِ الْفِطْرِ

۲۴۲۰- عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ ﷺ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ ۱۴ ﴿وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾ ۱۵ ﴿الْأَعْلَى، فَقَالَ أَنْزَلَتْ فِي زَكَاةِ الْفِطْرِ^(۱).

باسي خوا ﷻ ستاييش و پياهه لداني

تهو که سه دهکات زهکاتي سهرفيتره ده دات

واته: که سيري کوري عه بدولای موزه نی، ده گير يته وه، له باوکیه وه، له باپيري وه ﷺ ده لټي: پرسيار کرا له پيغه مبهري خوا ﷻ ده رباره ی ته م ثايه ته: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ ۱۴ ﴿وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾ ۱۵ ﴿، فهرمووی: ده رباره ی زه کاتي سهرفيتره دابه زی.

بَابُ الْأَمْرِ بِأَدَاءِ صَدَقَةِ الْفِطْرِ قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى صَلَاةِ الْعِيدِ

۲۴۲۱- عَنْ نَافِعٍ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ﷺ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِإِخْرَاجِ زَكَاةِ الْفِطْرِ، قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ، وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، كَانَ يُؤَدِّي قَبْلَ ذَلِكَ يَوْمٍ وَيَوْمَيْنِ^(۲).

(۱) إسناده ضعيف جدا.

(۲) صحيح.

باسی فهراانکردن به دهرکردنی زهکاتی سهرفیتره پیش دهرچوونی خهک بو نوژی جهژن

واته: نافع ده گیریتهوه، له عه بدولای کوری عومره وه ﷺ، پیغه مبهه ﷺ فهرمانی کرد به دهرکردنی زهکاتی سهرفیتره پیش دهرچوونی خهک بو نوژی جهژن، وه عه بدولای کوری عومه رپوژیک یان دوو رپوژ پیش نوژی جهژن زهکاتی سهرفیتره ی دهرده کرد.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ أَمْرَ النَّبِيِّ ﷺ بِأَدَائِهَا فِي يَوْمِ الْفِطْرِ لَا فِي غَيْرِهِ

۲۴۲۲- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ يَوْمَ الْفِطْرِ ^(۱).

باسی بهلگه له سهر نهوهی فهرمانی پیغه مبهه ﷺ به دانی سهرفیتره له رپوژی جهژنه نهک له غهیری نهوه رپوژه

واته: ئیبنو عومه رضي الله عنهما ده گیریتهوه، پیغه مبهه ری خوا ﷺ فهرمانی کرد زهکاتی سهرفیتره بدری پیش دهرچوونی خهک بو نوژی، له رپوژی جهژن.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الصَّلَاةَ الَّتِي أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِأَدَاءِ صَدَقَةِ الْفِطْرِ قَبْلَ الْخُرُوجِ إِلَيْهَا صَلَاةُ الْعِيدِ لَا غَيْرَهَا

۲۴۲۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، أَمَرَ بِصَدَقَةِ الْفِطْرِ أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الْمُصَلَّى ^(۲).

باسی بهلگه له سهر نهوهی نهوه نوژی که پیغه مبهه ﷺ فهرمانی کرد پیش دهرچوون بوئی زهکاتی سهرفیتره بدری نوژی جهژن بوو نهک نوژیکی دیکه

واته: ئیبنو عومه رضي الله عنهما ده گیریتهوه، پیغه مبهه ری خوا ﷺ فهرمانی کرد زهکاتی سهرفیتره بدری پیش دهرچوونی خهک بو نوژگه.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي تَأْخِيرِ الْإِمَامِ قَسَمَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ عَنِ يَوْمِ الْفِطْرِ إِذَا أُدِيَتْ إِلَيْهِ

۲۴۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ: أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: أَنْ أَحْفَظَ زَكَاةَ رَمَضَانَ فَأَتَانِي آتٍ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ، فَجَعَلَ يَخْتُو مِنْ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ، فَقُلْتُ لِأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ، فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَعْدَ مَا صَلَّى الْعِدَاةَ «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ أَوْ قَالَ: الْبَارِحَةَ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اشْتَكَيْتَ حَاجَةً فَخَلَيْتُهُ وَزَعَمَ أَنَّهُ لَا يَعُودُ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ، وَسَيَعُودُ قَالَ فَرَصَدْتُهُ، وَعَلِمْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: فَجَاءَ فَجَعَلَ يَخْتُو مِنْ الطَّعَامِ، فَقُلْتُ: لِأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَشَكَى حَاجَةً، فَخَلَيْتُ عَنْهُ فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ أَوْ الْبَارِحَةَ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَى حَاجَةً فَخَلَيْتُهُ، وَزَعَمَ أَنَّهُ لَا يَعُودُ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ، وَعَلِمْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَجَاءَ فَجَعَلَ يَخْتُو مِنْ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ، فَقُلْتُ لِأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: «دَعْنِي حَتَّى أُعَلِّمَكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهِنَّ» قَالَ: وَكَانُوا أَحْرَصَ شَيْءٍ عَلَى الْخَيْرِ قَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ، فَافْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴿٢٥٥﴾﴾ الْبَقَرَةَ، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظًا، وَلَا يَقْرَبَكَ الشَّيْطَانُ، حَتَّى تُصْبِحَ فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ»، فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: «صَدَقَ وَإِنَّهُ لَكَاذِبٌ، تَدْرِي مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلَاثِ لَيَالٍ، ذَاكَ الشَّيْطَانُ»^(١).

باسمى مؤلهدتان به پيشهوا كه دابه شكر دني زهكاتي سهرفيتره دوابخمن له

روژي جهژن، نهگهر بوئي هينرا

واته: نه بو هوره يره رضي الله عنه ده لئ: پيغهمبهري خوا صلى الله عليه وسلم ناگاداري كردمه وه چاوديري زهكاتي سهرفيتره ي په مه زان بكهم (كه له جيگايه كي تايهت دانرابوو)، كه سينك له نيوهي شهودا هات بولا، له خورا كه كه ي برد، منيش گرتم، وتم: ئيستا ده تبه م بولا ي پيغهمبهري خوا صلى الله عليه وسلم، وتي: وازم لئ بينه من موحتاجم، منيش وازم لئ هينا، پيغهمبهري خوا صلى الله عليه وسلم دواي نه وه ي نويزي به ياني كرد، فهرمووي: ديله كه ي نه مشهوت چي كرد؟ يان فهرمووي: ديله كه ي دوئيت چي كرد؟ وتم: نه ي پيغهمبهري خوا سكالاي

پنویستییه کی کرد له لام، منیش وازم لئ هینا و پئی و بوو ناگه پرتته وه، فهرمووی: نه وه درۆی کرد له گه لت، دپته وه، وتی: منیش بوئی دانیشتم، زانیم ده گه پرتته وه له بهر وته که ی پیغه مبهری خوا ﷺ، وتی: دیسان هاته وه خواردنی برد، وتم: ده بی بته م بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ، سکا لای نه بوونی خوی کرد، منیش وازم لئ هینا، پئی و بوو ئیتر نایه ته وه، دواتر که به یانیم کرده وه، پیغه مبهری خوا ﷺ پیمی فهرموو: دیله که ی ئه مشهوت چی کرد؟ یان فهرمووی: دیله که ی دوینیت چی کرد؟ وتم: ئه ی پیغه مبهری خوا سکا لای نه داری خوی کرد منیش وازم لئ هینا، پئی و بوو ئیتر ناگه پرتته وه، فهرمووی: نه وه درۆی کرد له گه لت، دپته وه، منیش زانیم ده گه پرتته وه له بهر وته که ی پیغه مبهری خوا ﷺ، دواتر هاته وه هندی خواردنی برد، منیش گرتم، وتم: ده بی بته م بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ، وتی: وازم لئ بینه چهند وشه یه کت فیر ده که م خوا به هویانه وه سوودت پیده گه یه نی، وتی: هاوه لان زور سوور بوون له سهر ده سته ستنی خیر، وتی: کاتی چوویته سهر جیگاکه ت، (آیة الْکُرْسِيِّ) بخوینه: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ (۱۰۰)، چونکه بهرده وام پاریزه ریکت له گه لدایه له لایه ن خواوه، وه شه ی تانیش لیت نزیک نابیتته وه تا پوژ ده که یته وه، منیش وازم لئ هینا، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: ئه ی ئه بو هوره یه دیله که ی دوینیت چی کرد، ئه ویش هه والی پئ دا، فهرمووی: پاستی کرد، به لام خوی درۆزنه، ده زانی ئه و سئ شه وه له گه ل کئ قسه ت کرد، نه وه شه ی تان بوو.

جَمَاعُ أَبْوَابِ صَدَقَةِ الشُّطُوعِ

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ وَقَبْضِ الرَّبِّ عَزَّ وَجَلَّ إِيَّاهَا لِيُرَبِّيَهَا

لِصَاحِبِهَا وَالْبَيَانِ أَنَّهُ لَا يَقْبَلُ إِلَّا الطَّيِّبَ

۲۴۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَتَصَدَّقُ بِصَدَقَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ إِلَّا اللَّهُ يَأْخُذُهَا بِيَمِينِهِ، فَيُرَبِّيَهَا لَهُ كَمَا يُرَبِّي أَحَدَكُمْ، فَلَوْهُ أَوْ قَالَ فَصِيلُهُ، حَتَّى تَبْلُغَ التَّمْرَةَ مِثْلَ أُحُدٍ»^(۱).

کۆباسی صهدهقه و بهخشینی زیاده (واته: جگه له زهکات)

باسی فهزل و گهورهیی خیر و بهخشین، وه پهروهردگاری ﷺ وهریدهگری و بو خاوهنهکهی زیاد دهکات، وه روونکردنهوه لهبارهی ئهوهی خوا هیچ کردهوهیهک وهرناگری جگه له پاک و حهلال نهی

واته: ئهبو هورهیره رضی الله عنه دهلی: پیغهمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: هیچ بهندهیهکی مسولمان نییه بیهخشی بهخشینیک له مالی پاک و حهلال، خوا ﷺ وهرناگری جگه له پاک و حهلال نهی، خوای بهخشنده به دهستی راستی وهریدهگری، دواتر بۆی زیاد دهکات وهك چۆن یهکی له ئیوه بیچوووه ئهسپهکهی یان بیچوووه وشترهکهی پهروهرده دهکات، ههتا دهنکه خورمایهك ئهوهندهی کیوی ئوحودی لی دیت.

۲۴۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا تَصَدَّقَ مِنْ طَيِّبٍ تَقَبَّلَهَا اللَّهُ مِنْهُ، وَأَخَذَهَا بِيَمِينِهِ، قَرَّبَهَا كَمَا يُرِي أَحَدُكُمْ مَهْرَهُ أَوْ فَصِيلَهُ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَصَدَّقُ بِاللُّقْمَةِ، فَتَرُبُو فِي يَدِ اللَّهِ أَوْ قَالَ: فِي كَفِّ اللَّهِ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ فَتَصَدَّقُوا»^(۱).

واته: ئهبو هورهیره رضی الله عنه دهلی: پیغهمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: بهراستی بهنده ئهگه له مالی پاک و حهلالی خوی بهخشی، خوا ﷺ لی قبول دهکات، وه به دهستی راستی لی وهردهگری، دواتر بۆی زیاد دهکات وهك چۆن یهکی له ئیوه بیچوووه ئهسپهکهی یان بیچوووه وشترهکهی پهروهرده دهکات، بیگومان پیاوی وا ههیه بهقهده یهك پاروو خیر و صهدهقه دهکات، له دهستی خوادا زیاد دهکات، یان له لهپی خوادا تا ئهوهندهی کیویکی لی دیت، بۆیه بهخشن.

۲۴۲۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَحْوَ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّازِقِ، زَادَ جَعْفَرُ فِي حَدِيثِهِ، وَتَصَدِّقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ﴾ البقرة (۱۷۸).

واته: ئهبو هورهیره رضی الله عنه دهلی: پیغهمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی، بههه مان شیوهی فهرموودهکهی عهبدوپهزاق، جهعفر له فهرموودهکهیدا ئهوهیشی زیاد کردوووه،

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

وه راستى و دروستى نه وه يش له کتیبى خوادا هاتووه: ﴿يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِيهِ
الْصَّدَقَاتِ ﴿٢٨٧﴾، واته: خوا فه ر و پیتی سوو خووری ناهیلیت، وه خیر و خیراتی مال و
سامانی صدهقه زیاد ده کات.

بَابُ الْأَمْرِ بِاتِّقَاءِ النَّارِ - نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْهَا - بِالصَّدَقَةِ وَإِنْ قَلَّتْ

۲۴۲۸- عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ ذَكَرَ النَّارَ، فَتَعَوَّذَ مِنْهَا، وَأَسَاحَ بِوَجْهِهِ مَرَّتَيْنِ
أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: «اتَّقُوا النَّارَ، وَلَوْ بِشِقِّ مَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِكَلِمَةَ طَيِّبَةٍ»^(۱).

باسى فه رمان به خو پاریزی له ناگر - په نا ده گرین به خوا لی - به خیر و
صدهقه نه گهرچی که میش بیت

واته: عهدى کورې حاتم رضي الله عنه ده گپړېته وه، پېغه مبه ر صلى الله عليه وسلم باسى ناگرى کرد، په ناى
گرت لتي و پستی هه لکرد و رووى وه رگپړا، دوو جار بان سى جار، پاشان فه رموى:
خوتان بپاريزن له ناگر، نه گهرچى به له ته خورمايه کيش بيت، نه گهر نه وه يشتان ده ست
نه کهوت نه وه به وشه يه کى چاک.

۲۴۲۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ مَمْرَةٍ»^(۲).

واته: ئينو عباس رضي الله عنه ده گپړېته وه، پېغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم فه رمويه تى: خوتان بپاريزن
له ناگر، نه گهرچى به له ته خورمايه کيش بيت.

۲۴۳۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «افْتَدُوا مِنَ النَّارِ وَلَوْ بِشِقِّ مَمْرَةٍ»^(۳).

واته: نه سى کورې مالک رضي الله عنه ده گپړېته وه، پېغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رمويه تى: خوتان بپاريزن
له ناگر، نه گهرچى به له ته خورمايه کيش بيت.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح من غير هذا الطريق.

(۳) صحيح.

بَابُ إِظْلَالِ الصَّدَقَةِ صَاحِبَهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى الْفَرَاغِ مِنَ الْحُكْمِ بَيْنَ الْعِبَادِ

۲۴۳۱- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «كُلُّ امْرِئٍ فِي ظِلِّ صَدَقَتِهِ حَتَّى يُفْصَلَ بَيْنَ النَّاسِ، أَوْ قَالَ: حَتَّى يُحْكَمَ بَيْنَ النَّاسِ» قَالَ يَزِيدُ: فَكَانَ أَبُو الْخَيْرِ لَا يُخْطِئُهُ يَوْمَ لَا يَتَصَدَّقُ مِنْهُ بِشَيْءٍ، وَلَوْ كَعَكَّةَ وَلَوْ بَصَلَةً^(۱).

باسي خير و صهدهقه سيهر بو خاونهكه ي دهکات له روژي دواييدا تا دادگهري له نيوان بندهکان تهواو دهبيت

واته: عوقبه ی کوری عامر رضي الله عنه ده لئ: گویم له پینغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بوو ده یفه رموو: هه موو که سیک (له روژي دواييدا) له سیبهری به خشینه که یدايه هه تا خه لکی له یه کدی جیا ده کریته وه، یان فه رموو ی: هه تا دادگهری ده کری له تیوان خه لکی، یه زید وتی: باوکی خهیر هیچ روژنکی به سهردا نه ده هات شتیکی نه کردایه به خیر، نه گهر چی شرینییه ک یان پیازنکیش بووايه.

۲۴۳۲- عَنْ يَزِيدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ قَالَ: كَانَ أَوَّلُ أَهْلِ مِصْرَ يَرْوِحُ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَمَا رَأَيْتُهُ دَاخِلًا الْمَسْجِدَ قَطُّ إِلَّا وَفِي كُمِهِ صَدَقَةٌ، إِمَّا فُلُوسٌ، وَإِمَّا خُبْزٌ، وَإِمَّا قَمَحٌ حَتَّى رُبَّمَا رَأَيْتُ الْبَصَلَ يَحْمِلُهُ قَالَ: فَأَقُولُ يَا أَبَا الْخَيْرِ إِنَّ هَذَا يُنْتَبِئُ بِتَابِكَ قَالَ: فَيَقُولُ: يَا ابْنَ حَبِيبٍ أَمَا إِنِّي لَمْ أَجِدْ فِي الْبَيْتِ شَيْئًا أَتَصَدَّقُ بِهِ غَيْرَهُ، إِنَّهُ حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «ظِلُّ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَدَقَتُهُ»^(۲).

واته: یه زیدی کوری ته بو حه بیب ده گپرتیه وه، له مه رسه دی کوری عه بدولای موزه نییه وه، (یه زید) ده لئ: تهو یه که م که س بوو له خه لکی شار ده چوو بو مزگه وت، هه رگیز نه مبینبوو بجیته نیو مزگه وته وه ئیلا خیر و صهدهقه یه ک له گیرانیدا بوو، یان پاره بوو، یان نان، یان گهنم، ته نانهت که م جارنک پیازم بینی هه لیگرتبوو، وتی: ده موت: ته ی باوکی خهیر تهو پیازه بوئی جله کانت ناخوش ده کات، وتی: ده یوت: ته ی کوری حه بیب من هیچ شتیکم نه بینی له ماله وه بیبه خشم جگه له وه

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

نه بیټ، بیاوئک له هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ بوی باس کردم پیغه مبهری خوا ﷺ
 فرموویه تی: سیبهری بروادار له پوژی دوا پیدا صده ده که به تی.

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ عَلَى غَيْرِهَا مِنَ الْأَعْمَالِ إِنْ صَحَّ الْخَبَرُ، فَإِنِّي لَا أَعْرِفُ أَبَا فَرْوَةَ بَعْدَ آتِهِ وَلَا جَزْحَ

۲۴۳۳- عَنْ أَبِي فَرْوَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيْبِ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ ذَكَرَ لِي
 قَالَ: يَقُولُ: «إِنَّ الْأَعْمَالَ تَتَّبَاهِي، فَتَقُولُ الصَّدَقَةُ أَنَا أَفْضَلُكُمْ»^(۱).

باسی فهزل گوره یی خیر و به خشین به سمر کرده وه کانی دیکه وه، نه گهر
 فرمووده که ته واو بیټ، چونکه من نازانم نه بو فره وه (که به کیکه له
 گیره ره وهی نه م فرمووده یه) که سیکي داد پیره وه یان له که داره

واته: نه بو فره وه ده لی: گویم له سه عیدی کوری موسه ییب بوو گپراهه وه، عومه ری
 کوری خه تاب ﷺ وتی: بوم باس کرا، وتی: ده یوت: به پراستی کرده وه کان شانازی به
 خویانه وه ده که ن، به خشین ده لی من چاکترین تام.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الصَّدَقَةَ بِالْمَمْلُوكِ أَفْضَلُ مِنْ عِتْقِ الْمُتَّصِقِ إِذَا هُ انْ صَحَّ الْخَبَرُ

۲۴۳۴- عَنْ مَيْمُونَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّهَا سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ خَادِمًا فَأَعْطَاهَا، فَأَعْتَقَهَا، فَقَالَ: «أَمَا إِنَّكَ لَوْ
 أَعْطَيْتَهَا أَخْوَالِكَ كَانَ أَعْظَمَ لِأَجْرِكَ»^(۲).

باسی به لگه له سمر نه وهی خاوه نکویله کویله که هی به خشیت به که سیکي
 نزیکي خوی چاکتره له وهی نازادی بکات، نه گهر فرمووده که ته واو بیټ (ده لیم):
 نه گهر فرمووده که ش ته واو بیټ به لگه نیبه له سمر نه وهی به خشینی کویله
 چاکتره له نازادکردنی، پیده چی نه وه فرمووده تایبته بوو بیټ به وکه سه نه ک
 هه موو نوممه ت، چونکه چه ندين نایه ت و چه ندين فرمووده هاتوون باسی
 نازادکردنی کویله کان ده که ن نه ک به خشینه وه یان، خوا زاناترینه

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) إسنادہ ضعیف.

واته: مهیمونه ﷺ ده گیریتتهوه، نهو داوای خزمه تکاریکی کرد له پیغه مبهه ﷺ، پینی به خشی، دواتر نهویش نازادی کرد، فهرمووی: به لام تو نه گهر بته خشیایه به خالوکانت (له نهوه کانی هیلال) نهوه پاداشته کهت گه وره تر بوو.

بَابُ فَضْلِ الْمُتَصَدِّقِ عَلَى الْمُتَصَدِّقِ عَلَيْهِ

۲۴۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «الْأَيْدِي ثَلَاثَةٌ، يَدُ اللَّهِ الْعُلْيَا، وَيَدُ الْمُعْطِيِ الَّتِي تَلِيهَا وَيَدُ السَّائِلِ السُّفْلَى إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَاسْتَعْفَ عَنِ السُّؤَالِ مَا اسْتَطَعْتَ»^(۱).

باسنی فهزل و ریزی به خشر له سر پتی به خشراو

واته: عه بدولا ﷺ ده گیریتتهوه، پیغه مبهه ﷺ فهرموویه تی: دهسته کان سیانن: دهستی خوا ﷺ له سه ره وهیه، وه دهستی نهو که سهیش ده به خشیت به دوایدا دیت، وه دهستی داوا کهر (نهو که سهی سوال ده کات) تا پرۆزی دواپی له خواره وهیه، نهوه ندهی له توانا تداپه خوت بگره وه له داوا کردن.

۲۴۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا أَبْقَتْ غَنَاءً، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ مَنْ تَعُولُ تَقُولُ أَمْرًا تَكُ: أَنْفِقْ عَلَيَّ أَوْ طَلَّقْنِي وَيَقُولُ مَمْلُوكُكَ: أَنْفِقْ عَلَيَّ أَوْ بَعْنِي وَيَقُولُ وَلَدُكَ: إِلَى مَنْ تَكَلَّمْنَا»^(۲).

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده گیریتتهوه، پیغه مبهه ﷺ فهرموویه تی: چاکترین به خشین نهوهیه خاوه نه کهی دواپی به خشینه که به ده وه له مه ندی بمینیتتهوه، وه دهستی سه ره وه چاکتره له دهستی خواره وه، به وه دهست پی بکه که بزوی و به خپو کردن له نهستوته، هاوسه ره کهت ده لی: خه رجیم بو دابین بکه یان ته لاقم بده، به نده که یشته ده لی: خه رجیم بو دابین بکه یان بمفرۆشه، منداله که یشته ده لی: ده مانده یته دهستی کی.

بَابُ ذِكْرِ نَمَاءِ الْمَالِ بِالصَّدَقَةِ مِنْهُ، وَإِعْطَاءِ الرَّبِّ ﷺ الْمُتَصَدِّقَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ:

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ﴾ (۳۹) ﴿سَبَأٌ

(۱) فی إسناده مقال، من أجل الهجري وقد اختلف في رفعه ووقفه، لكن الحديث صحيح لما له من شواهد.

(۲) صحيح.

۲۴۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «مَثَلُ الْمُنْفِقِ وَالْبَخِيلِ، كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ لَدُنْ تَدْيَيْهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا، فَإِذَا أَرَادَ الْمُتَصَدِّقُ، وَالْمُنْفِقُ أَنْ يُنْفِقَ أُسْبِغَتْ عَلَيْهِ الدَّرْعُ أَوْ وُقِّرَتْ حَتَّى تَقَعَ عَلَى بَنَانِهِ وَتَعْفُو أَثَرَهُ، وَإِذَا أَرَادَ الْبَخِيلُ أَنْ يُنْفِقَ قَلَصَتْ وَأَخَذَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَوْضِعَهَا حَتَّى أَخَذَتْ بِتَرْقُوتِهِ أَوْ بِعُنُقِهِ»، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنِّي رَأَيْتُهُ يَقُولُ بِيَدِهِ وَهُوَ يُوسِّعُهَا وَلَا تَتَّسِعُ^(۱).

باسى مال و سامان به به خشين زياد دهکات و بهرکههتى تى دهکوهت، وه پورهردگار صلى الله عليه وسلم ده به خشيت به به خشى، وهک خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووويه تى: وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ، سورة بقره ۲۶۱، واته: نيوه هر شتيک به خشن نه وه خوا جیگه تى پر دهکاتوه

واته: نه بو هوره پره صلى الله عليه وسلم ده لى: پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فهرمووويه تى: نمونه ی پیاوی به خشنده و ره زیل و پیسکه، وه کوو دوو پیاو وان دوو عهباى ناسیان له بهردا بیت، له گوی مه مکیا نه وه هه تا ده فه ی شانیان داپوشی، نه گهر به خشه ر و به خشنده که ش هه رچه نده خیر و چاکه بکات ورده ورده زرنکه ی فراوانتر ده بیت و پیسته که ی داده پو شیت هه تا سه رپه نجه کانی ده شاریته وه، له زه ویش ده خشیت هه تا شوینپیکانی ده سرپته وه، په زیلش هه رکاتى وستی شتيک بیه خشیت نه لقه کانی نه و زریه هه ریه که ده نووسین به شوینی خو یانه وه، تا گیر ده بن له شانی یان گهر دنی، کابرا ده یه ویت فراوانی بکات که چی فراوان نابیت. نه بو هوره پره وتی: شایه تى دهدهم پیغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم بینى به دهستی ناماژه ی ده کرد بو زریه که ی ملی فراوانی بکات که چی فراوان نه ده بوو.

۲۴۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ «مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ»^(۲).

واته: نه بو هوره پره صلى الله عليه وسلم ده گپرتیه وه، پیغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووويه تى: مال به به خشين کهم ناکات، هه روه ها خوا صلى الله عليه وسلم عیزه ت و سه ربه رزی ده به خشى به مروقی لیبوورده، وه هر به نده یه که له پیناوی خوا دا خو ی به کهم بزانی ئیلا خوا به رزی ده کاتوه.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ عَنِ ظَهْرِ غِنَى يَفْضُلُ عَمَّنْ يَعُولُ الْمُنْصَدِقُ

۲۴۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنَى، وَابْتَدَأَ بِمَنْ تَعُولُ»^(۱).

**باسمی بهخشین له سهر دهوله مندی فه زلی زیاتره له وهی مروث تهنها
بژیوی بو نهوانه دابین بکات که له نهستویه تی**

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: چاکترین بهخشین نه وهیه له سهر دهوله مندی بیت، به وه دهست پی بکه به وهی که بژیوی و به خیکردنی له نهستوته.

۲۴۴۰- عَنْ مَالِكِ بْنِ نَضَلَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْأَيْدِي ثَلَاثَةٌ، فَيَدُ اللَّهِ الْعُلْيَا، وَيَدُ الْمُعْطِي الَّتِي تَلِيهَا وَيَدُ السَّائِلِ السُّفْلَى، فَأَعْطِ الْفُضْلَ، وَلَا تَعْجَزَ عَنْ نَفْسِكَ»^(۲).

واته: مالیکی کوری نه زله ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: دهسته کان سیانن: دهستی خوا ﷺ له سه ره وهیه، وه دهستی نهو که سه یش ده به خشیت به دوایدا دیت، وه دهستی داوا کهر (نهو که سه ی سوال ده کات) (تاروژی دواپی) له خواره وهیه، نه وهی زیاده یه بیبه خشه، له بهرانه ر نه فست دهسته وسان مه به نه گهر ریگری لیت کرد له بهخشین..

**بَابُ الرَّجْرِ عَنِ صَدَقَةِ الْمَرْءِ بِمَالِهِ كُلِّهِ، وَالِدَلِيلِ عَلَى أَنْ النَّبِيَّ ﷺ أَرَادَ بِقَوْلِهِ:
عَنْ ظَهْرِ غِنَى، عَمَّا يُغْنِيهِ وَمَنْ يَعُولُ لَا عَنْ كَثْرَةِ الرَّجْلِ**

۲۴۴۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِنَيْضَةٍ مِنْ ذَهَبٍ أَصَابَهَا مِنْ بَعْضِ الْمَعَادِنِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، خُذْ هَذِهِ مِنِّي صَدَقَةً، فَوَاللَّهِ مَا أَصْبَحْتُ أَمْلِكُ غَيْرَهَا فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ شِقِّهِ الْأَيْمَنِ فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ شِقِّهِ الْأَيْسَرِ، فَقَالَ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ قَالَ لَهُ الرَّابِعَةُ، فَقَالَ: «هَاتِيهَا مُغْضَبًا فَحَدَفَهُ بِهَا حَدْفَةً لَوْ أَصَابَهُ لَسَجَّهُ أَوْ عَقَرَهُ، ثُمَّ قَالَ: يَا بَنِي أَحَدِكُمْ مِمَّا لِي كُلُّهُ فَيَتَصَدَّقُ بِهِ وَيَتَكَفَّفُ النَّاسَ إِذَا الصَّدَقَةُ عَنْ ظَهْرِ غِنًى»^(۱).

باسنی سهر زه نشتر کردن له وهی بهنده هموو مال و سامانه که ی به خشیت، وه به لگهش له سهر له وهی پیغه مبه ر ﷺ مه به سنی له فهر مووده که ی: (عَنْ ظَهْرٍ غِنًى)، له وه زیاتر بیت له بزوی له وانهی به خیکردنیان له نه ستویه تی

واته: جابری کوری عه بدولاً ﷺ ده لی: من له خزمهت پیغه مبه ری خوا ﷺ بووم، له ناکاو پیاوئک هات بو لای به نه ندازه ی هیلکه به ک زپری پی بوو، له هه ندی له کانزاکان به ده سستی هینا بوو، وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا تم به خشینه م لی وه ربگره، سوئند به خوا جگه له مه مالی دیکه م نییه، پیغه مبه ر ﷺ پشتی تی کرد، پاشان له لای راستیه وه هات بو لای و هه مان وته ی پیی وت، پیغه مبه ر ﷺ پشتی تی کرد، پاشان له لای چه پیه وه هات بو لای و هه مان وته ی پیی وت، پیغه مبه ر ﷺ پشتی تی کرد، پاشان له چوارهم جاردا فهر مووی: بمدهری به توره بیه وه (لیی وه رگرت و) به فریدانیک فری دا نه گهر به ری بکه وتایه برینداری ده کرد یان نازاری پیی ده گه یاند، پاشان فهر مووی: به کیک له تیوه دیت هه موو مال و سامانه که ی ده هینی بیبه خشی، پاشان داده نیشی و ده ست له خه لکی پان ده کاته وه، بیگومان به خشین له کاتیکدایه خاونه که ی بینیاز بیت.

۲۴۴۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ تَبَّ عَلَيْهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَنْخَلَعُ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَمْسِكْ بَعْضَ مَالِكَ، فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ»^(۲).

واته: عه بدولای کوری که عبی کوری مالیک ده گپرتته وه، له باوکیه وه ﷺ، کاتی خوا لی خوش بوو به پیغه مبه ری خوا ﷺ وت: نه ی پیغه مبه ری خوا من هه موو مال که م ده که مه سه ده قه بو خوا و پیغه مبه ره که ی، پیغه مبه ری خوا ﷺ فهر مووی: به شیک له مال و سامانه که ت بهیله وه، نه وه بو تو چاکتره.

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

بَابُ صَدَقَةِ الْمُقِلِّ إِذَا أَبْقَى لِنَفْسِهِ قَدْرَ حَاجَتِهِ

۲۴۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «سَبَقَ دِرْهَمٌ مِائَةَ أَلْفٍ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَسْبِقُ دِرْهَمٌ مِائَةَ أَلْفٍ قَالَ رَجُلٌ كَانَ لَهُ دِرْهَمَانِ، فَأَخَذَ أَحَدَهُمَا فَتَصَدَّقَ بِهِ، وَآخَرَ لَهُ مَالٌ كَثِيرٌ فَأَخَذَ مِنْ عَرَضِهَا مِائَةَ أَلْفٍ^(۱).

**باسی بهخشین له لایهن کهسیکوهه مال و سامانی کهم بیت، به مهرجبت
نه دازه می پیویست بو خوبی بهیلتیهوه**

واته: نه بو هورپه پره رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: یه ک درهه م پیشی سه د هزار درهه م کهوت، وتیان: نه ی پیغه مبهری خوا چون درهه می ک پیشی سه د هزار درهه م ده که ویت؟ فهرمووی: پیاوئک ته نها دوو درهه می بوو، یه کیکیانی بهخشی، پیاوئکدی که ش مال و ساماتیکی زوری هه بوو سه د هزار درهه می لی ده رکرد و کردی به خیر.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا فَضَّلَ صَدَقَةَ الْمُقِلِّ إِذَا كَانَ فَضْلاً عَمَّنْ يَعُولُ، لَا إِذَا تَصَدَّقَ عَلَى الْأَبَاعِدِ وَتَرَكَ مَنْ يَعُولُ جِياعًا عِزَاءَ إِذِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَدْ أَمَرَ بِبَدْءِ مَنْ يَعُولُ

۲۴۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «جَهْدُ الْمُقِلِّ، وَإِنْدَاءُ مَنْ تَعُولُ»^(۲).

**باسی بهلگه لهسر نهوه می پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له کاتی کدا فهزل و چاکه می
بهخشینی کهسیکی کهمدهستی داوه، نهگهر مال و سامانه که می زیاتر بوو
له برئیوی نهوانه می بهخیوکردنیان له نهستویه تی، نهک نهگهر بهخشیتته
خرمی دوور و واز لهوانه بهینت که بهخیوکردنیان له نهستویه تی، بهبرسیتی**

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

و رهشورووتی، چونکه پیغهمبر ﷺ سهرتا بهوانه دهستی پت کرد که بهخوکردنیان له نهستویهتی

واته: نه بو هوره پره ﷺ، ده گپرتته وه وتوویه تی: نه ی پیغهمبری خوا چی بهخشینتیک چاکترینه؟ فهرمووی: بهخشینی که سیکي هزار به پئی توانای خوی، وه به وه دهست پت بکه که بزئوی و بهخوکردنی له نهستوته.

۲۴۴۵- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فَقِيرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ، فَإِنْ كَانَ فَضْلًا فَعَلَى عِيَالِهِ، فَإِنْ كَانَ فَضْلًا فَعَلَى قَرَابَتِهِ أَوْ ذِي رَحِمِهِ، فَإِنْ كَانَ فَضْلًا فَهَذَا وَهَذَا»^(۱).

واته: جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گپرتته وه، پیغهمبر ﷺ فهرموویه تی: نه گهر به کیک له ئیوه هه ژار بوو با سهرتا له نهفسی خویه وه دهست پت بکات، نه گهر زیاتری هه بوو بیدا به خانه واده که ی، نه گهر زیاتر بوو له خانه واده که ی با بیدا به خزمه نزیکه کانی، نه گهر زیاتر بوو له خزمه نزیکه کانی، نه وه به ملا و به ولادا بیبه خشی.

بَابُ التَّغْلِيظِ فِي مَسْأَلَةِ الْغَنِيِّ مِنَ الصَّدَقَةِ

۲۴۴۶- عَنْ حُبَشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ السَّلُولِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَأَلَ وَلَهُ مَا يُغْنِيهِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الْجَمْرَ»^(۲).

باسی هه ره شه کردن له وهی که سی دهوله مند داوا ی خیر و بهخشین بکات
واته: چه بهشی کوری جوناده ی سه لولی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لی: پیغهمبری خوا ﷺ فهرمووی:
هه ره که س داوا بکات و نه وه نده مال و سامانی هه بیت بینیزی بکات له داوا کردن
نه وه پشکوی ناگر ده خوات.

بَابُ ذِكْرِ الْغَنِيِّ تَكُونُ الْمَسْأَلَةُ مَعَهُ إِحْطَاءً

۲۴۴۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ سَأَلَ وَلَهُ قِيمَةٌ أَوْ قِيَّةً، فَهُوَ مُلْحِفٌ»^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی دهوله‌مهند داوای مال و سامان (له خه‌لک) بکات، نهوه پیداکری کردوو

واته: نه بو سه‌عیدی خودری ﷺ ده‌گیریتته‌وه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ههر که‌س داوای مال و سامان بکات (له خه‌لک) و نرخ‌ی به‌ک ثوقیه‌ی هه‌بیت نهوه پیداکری کردوو له داواکردندا (ثوقیه‌یه‌ک له و سه‌رده‌مه‌دا به‌کسان بووه به: چل دره‌هم).

بَابُ تَشْبِيهِ الْمُلْحِفِ بِمَنْ يَسْفُ الْمَسْأَلَةَ

۲۴۴۸- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ ﷺ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ سَأَلَ وَلَهُ أَرْبَعُونَ دِرْهَمًا فَهُوَ مُلْحِفٌ وَهُوَ مِثْلُ سَفِّ الْمَسْأَلَةِ. يَعْنِي: الرَّمْلَ»^(۱).

باسی چواندنی پیداکری‌کهر له داواکردنی مال و سامان له خه‌لک به‌وکه‌سه‌ی داوای شتی بت به‌ها بکات

واته: عه‌مری کوری شو‌عه‌یب ده‌گیریتته‌وه، له باوکیه‌وه، له باپیری‌وه ﷺ، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی‌تی: ههر که‌س داوای مال و سامان بکات (واته: سوال له خه‌لک بکات) و چل دره‌می هه‌بیت، نهوه پیداکری کردوو له داواکردندا، ههر وه‌کوو داواکردنی شتی زور بینرخ وایه.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الصَّدَقَةِ عَلَى مَنْ يَمُونُهُ مُتَطَوُّعًا

۲۴۴۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَتَى بِطَعَامٍ لَيْسَ مَعَهُ لَحْمٌ، فَقَالَ: «أَلَمْ أَرَّ لَكُمْ بُرْمَةً؟» قُلْتُ: بَلَى ذَاكَ لَحْمٌ تُصَدَّقُ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ، فَقَالَ: «هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ، وَهُوَ مِنْهَا هَدِيَّةٌ»^(۲).

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

باسې مؤلّهدان بهوې زهکات بدرتّ به کویله و نهویش لیبی بیهخشی به گهورهکھی

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده لې: پیغهمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم هاته ژوروهوه بو لام خواردنیکی بو هینرا گوشتی له گهل نه بوو، فهرمووی: نایا گوشتم نه بینی ده تانکرد به چیشتم؟ وتم: به لې، نهوه گوشتیکه به خسراوه به بهرپره، فهرمووی: گوشته که بو نه و صدهدهقهیه، وه له نهوهوه دیارییه بو نیمه.

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ عَلَى الْمَمَالِكِ إِذَا كَانُوا عِنْدَ مَلِكِ السُّوءِ، إِنْ ثَبَتَ الْخَبْرُ

۲۴۵۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «مَا مِنْ صَدَقَةٍ أَفْضَلُ مِنْ صَدَقَةِ تَصَدَّقَ بِهَا عَلَى مَمْلُوكٍ عِنْدَ مَلِكِ سَوْءٍ»^(۱).

باسې فہزل و چاکھی بهخشین به کویلهکان نهگهر له لای کهسیکی خراب بوون، نهگهر فهرمووده که تهواو بت

واته: نه بو هورپره رضی اللہ عنہ ده لې: پیغهمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویته تی: هیچ بهخشینیک نییه چاکتر بیت له و بهخشینیه بیهخشی به کویلهکه له لای کهسیکی خراب بیت.

بَابُ ذِكْرِ إِعْطَاءِ الْمَرْءِ الْمَالَ نَائِيًا الصَّدَقَةَ، وَإِنْقَائِهِ ذَلِكَ أَمْوَالَ مَوْضِعِ الصَّدَقَةِ مِنْ غَيْرِ نُطْقٍ مِنْهُ بِأَنَّهُ صَدَقَةٌ

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم إِنَّمَا فَضَّلَ صَدَقَةَ الْمُقْبِلِ إِذَا كَانَ فَضْلًا عَمَّنْ
يَعُولُ، لَا إِذَا تَصَدَّقَ عَلَى الْآبَاعِدِ وَتَرَكَ مَنْ يَعُولُ جِيَاعًا

۲۴۵۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «جَهْدُ الْمُقْبِلِ وَأَبْدَأُ
مَنْ تَعُولُ»^(۲).

(۱) إسناده ضعيف جدا.

(۲) صحيح.

باسی بهخشینی مال و سامان به کهسیک به نییهتی زهکات، وه دانانی نهو
مال و سامانه له جیگای زهکات، بهبئ نهوهی به زمان دهری بپریت نهوه
صدهقه و زهکاته

باسی بهلگه لهسر نهوهی پیغهمبر ﷺ له کاتیکدا فهزل و چاکهی
بهخشینی کهسیکی کهمدهستی داوه، نهگهر مال و سامانهکهی زیاتر بوو
له بژیوی نهوانهی بهخیوکردنیان لهئهستویهتی، نهک نهگهر بهبخشیتیه
خرمی دوور و واز لهوانه بهینئ که بهخیوکردنیان لهئهستویهتی، بهبرسیتی
و رهشوروتی^(۱)

واته: نهبو هورهپره ﷺ، دهگیریتتهوه نهو وتوویهتی: نهی پیغهمبری خواچی بهخشینیک
چاکترینه؟ فهرمووی: بهخشینی کهسیکی ههزار بهپی توانای خوئی، وه بهوه دست
پئ بکه که بژیوی و بهخیوکردنی لهئهستوته.

۲۴۵۲- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ فَقِيرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ، فَإِنْ كَانَ فَضْلًا
فَعَلَى عِيَالِهِ، فَإِنْ كَانَ فَضْلًا فَعَلَى قَرَابَتِهِ أَوْ ذِي رَحِمِهِ، فَإِنْ كَانَ فَضْلًا فَهِيَ هُنَا وَهِيَ هُنَا»^(۲).

واته: جابر ﷺ دهگیریتتهوه، پیغهمبر ﷺ فهرموویهتی: نهگهر بهکیک له ئیوه ههزار
بوو با سهههتا له نهفسی خوویهوه دهستی پئ بکات، نهگهر زیاتری ههبوو بیدا به
خانهوادهکهی، نهگهر زیاتر بوو له خانهوادهکهی با بیدا به خزمه نزیکهکانی، نهگهر
زیاتر بوو له خزمه نزیکهکانی، نهوه بهملا و بهولادا بیبهخشی.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ عَيْبِ الْمُتَصَدِّقِ الْمَقِيلِ بِالْقَلِيلِ مِنَ الصَّدَقَةِ، وَلَمْزِهِ، وَالرَّجْرِ عَنِ رَمِي
الْمُتَصَدِّقِ بِالْكَثِيرِ مِنَ الصَّدَقَةِ بِالرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هُوَ الْعَالِمُ
بِإِرَادَةِ الْمُرَادِ، وَلَا إِرَادَةَ مِمَّا تُكْنَهُ الْقُلُوبُ، وَلَمْ يُطِيعِ اللَّهُ الْعِبَادَ عَلَى مَا فِي
ضَمَائِرِ غَيْرِهِمْ مِنَ الْإِرَادَةِ

۲۴۵۳- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نَتَحَامَلُ فَكَانَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالصَّدَقَةِ الْعَظِيمَةِ، فَيَقَالُ
مُرَائِي، وَيَجِيءُ الرَّجُلُ بِنِصْفِ صَاعٍ فَيَقَالُ: إِنَّ اللَّهَ لَعَنِي عَنْ هَذَا، فَتَرَكْتُ: ﴿الَّذِينَ﴾

(۱) نهو سهههتا لهگهل فهرموودهکه دووبارهیه، ئیمهش وه کوو خوئی دامانناوه.

(۲) صحیح.

يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ (۷۸) التوبة (۱).

باسى سمرزه نشتکردنى ئەو کەسەى تانەوتەشەر دەدات لە کەسێک، شتێکی کەم ببەخشێت و عەیبی لى دەر بکات، وە سمرزه نشتکردن لە تۆمە تبارکردنى ئەو پیاوێى مالى و سامانی زۆر دەبەخشێت بە ریا باز و ناوبانگ، چونکە تەنها خوا بە مەبەست و نیازى بەندەکانى دەزانێت، کەس نازانێت بە ناخى کەس جگە لە خوا

واتە: ئەبو مەسعود رضی اللہ عنہ دەئێ: (کاتی ئایەتى هاندان لەسەر صدەقە و بەخشین دابەزى) ئیمە هەر یە کەمان بە پێى توانای خۆى مالى و سامانى دەهینا بۆ بەخشین، پیاوی وا هەبوو شتێکی گەورەى دەهینا و دەبەخشێهوه، دەوترا: (دوو پروووە کان دەیانوت): ئەو بۆ ریا بیه، پیاوی واش هەبوو دەهات نیو صاع خۆراکی دەهینا، دەوترا: خوا تعالى بێ نیازە لەو بەخشینە پاشان ئەم ئایەتە دابەزێه خوارەوه: ﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ (۷۸)﴾، واتە: ئەو کەسانەى کە تانەوتەشەر دەدەن لەو پروووادارانەى جگە لە زهکات مالى و سامانیان دەبەخشن وە لەوانەیشى کە تەنها کەمێکیان هەیه بە زهحمەت پەیدا یان کردووه.

بَابُ فَضْلِ صَدَقَةِ الصَّحِيحِ الشَّجِيحِ الْخَائِفِ مِنَ الْفَقْرِ الْمُؤْمِلِ طَوْلِ الْعُمَرِ عَلَى صَدَقَةِ الْمَرِيضِ الْخَائِفِ نَزْوَلِ الْمَنِيَّةِ بِهِ

۲۴۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: أَمَّا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ؟ قَالَ: «أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَجِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْبَقَاءَ، وَلَا حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ، قُلْتُ لِفُلَانٍ كَذَا وَلِفُلَانٍ كَذَا، أَلَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ» (۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسى فهزل و گهوره يى به خشينى كه سيك له شى ساغ بيت و بترسى له
هه ژارى، ئومىدى تهمندرئى هه بيت، له سر به خشينى كه سيك نه خوش
بيت و مهترسى مردنى هه بيت

واته: ئەبو هورەپرە ﷺ دەلى: پياويك هات بو لاي پيغهمبەرى خوا ﷺ وتى: ئەى
پيغهمبەرى خوا كام خيەر و به خشين (لاى خوا) مهزترين پاداشتى هه يه؟ فهرمووى:
كاتى خيەر بكهى لهشت ساغ بيت و له هه ژارى بترسى و ئومىدى مانه وهت هه بيت،
خاوه خاوه نه كهى هه تا گيانت ده گاته قورقوراگهت، بلى: ئەوه نده بو فلان و ئەوه نده
بو فلان، كه بيگومان ئەوه يش هه ر بو فلانە كه سه (مه به ستي پنى ميراتگره كهى بو).

بَابُ فَضْلِ صَدَقَةِ الْمَرْءِ بِأَحَبِّ مَالِهِ لِلَّهِ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ نَفَى إِذْرَاكَ الْبِرِّ عَمَّنْ لَا
يُنْفِقُ مِمَّا يَحِبُّ. قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿لَنْ نَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (١٢) آل عمران

٢٤٥٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: ﴿لَنْ نَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (١٢) آل عمران، أَتَى أَبُو طَلْحَةَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ لِي أَرْضٌ أَحَبُّ
إِلَيَّ مِنْ أَرْضِي بَيْرَحَى، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «بَيْرَحَى خَيْرٌ رَاحٍ أَوْ خَيْرٌ رَاحٍ» - يَشْكُ الشَّيْخُ - فَقَالَ أَبُو
طَلْحَةَ: وَإِنِّي أَتَقَرَّبُ بِهَا إِلَى اللَّهِ، فَقَالَ: «اجْعَلْهَا فِي قَرَابَتِكَ، فَكَسَمَهَا بَيْنَهُمْ حَدَائِقَ» (١).

باسى فهزل و گهوره يى به خشينى چاكرين مال و سامان له لايهن به نده وه
بو خوا، چونكه خوا ره تى كردوته وه مروث بگات به ئهوپه رى چاكه تا ئه وهى
له لاي زور خوشه ويسته نه يبه خشيت، خوا ﷺ فهرموويه تى: ﴿لَنْ نَنَالُوا الْبِرَّ
حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (١٢)، واته: هه رگيز ناگه ن به چاكه تا ئه وهى خوشتان
دهوت له مال و دارايى نه يبه خشن

واته: ئەنەسى كورى مالك ﷺ دەلى: كاتى ئەم ئايه ته دابه زيه خواره وه: ﴿لَنْ نَنَالُوا
الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (١٢)، ئەبو ته لحه هات بو خزمهت پيغهمبەرى خوا
ﷺ، ئەو له سه ر مينبه ر بو، وتى: ئەى پيغهمبەرى خوا زه وييه كه م نيه ئەوه ندهى

زهوى (بَيْرَحَى) خۆشه ويستتر بىت له لام، پىغه مبهى ﷺ فهرمووى: (بَيْرَحَى) خَيْرِ يَكِي پر له قازانجه، ئەبو ته لحه وتى: من ده بيه خشم بو ئەوهى پىي نزيك بيمه وه له خوا، فهرمووى: بيه خشه به خزمه كانت، ئەو يش كردى به چه ند باخچه يه ك و دابه شى كرد له نيو انياندا.

بَابُ ذِكْرِ حُبِّ اللَّهِ ﷻ الْمَخْفِي بِالصَّدَقَةِ، إِذِ اللَّهِ ﷻ قَدْ فَضَّلَهَا عَلَيَّ صَدَقَةَ الْغَلَايَةِ. قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ﴾ (٧٦) البقرة

٢٤٥٦- عَنْ أَبِي دَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمُ اللَّهُ، وَثَلَاثَةٌ يُغَضِّبُهُمُ اللَّهُ، أَمَّا الَّذِينَ يُحِبُّهُمْ، فَرَجُلٌ آتَى قَوْمًا فَسَأَلَهُمْ بِاللَّهِ وَلَمْ يَسْأَلْهُمْ بِقَرَابَةِ بَيْنِهِمْ وَبَيْنَهُ فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْقَابِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ إِلَّا اللَّهُ وَالَّذِي أَعْطَاهُ، وَقَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ النَّوْمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يَعْدُلُ بِهِ نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ، فَقَامَ يَتَمَلَّقُنِي، وَيَتَلَوُّ آيَاتِي، وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَهَزَمُوا، فَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يُفْتَحَ لَهُ، وَالثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يُغَضِّبُهُمُ اللَّهُ: الشَّنِيعُ الرَّأْيِيُّ وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ، وَالْغَنِيُّ الظُّلْمُ»^(١).

باسى خۆشه ويستى خوا ﷻ بو ئەو كه سهى به نهىنى ده به خشيت، چونكه خوا ﷻ فهزلى داوه به سهى به خشينى ئاشكرادا، خوا ﷻ فهرموويه تى: ﴿إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ﴾ (٧٦)، واته: ئەگەر خىر و به خشينه كانتان به ئاشكرا ئەنجام بدن ئەوه كارىكى چاكه، وه ئەگەر بيانشارنه وه و بيدهن به ههژاران ئەوه باشته بو ئيوه

واته: ئەبو زهر ﷻ ده گىرته وه، پىغه مبهى ﷻ فهرموويه تى: سى كومه ل هه ن خوا خۆشى ده وين، سىانى ديكه ش خوا رقى لىيانه، جا ئەوانهى كه خوا خۆشى ده وين: پياوئىكه ده چىت بو لاي خه لكىك داوايان لى ده كات له بهر خوا يارمه تى بدن، نهك له بهر خزمایه تى له نىوان ئەو و ئەوان، پياوئىك له نىو ئەوان جى بمىنى و به نهىنى يارمه تى بدات، كهس به به خشينه كهى نهزانى جگه له خوا و ئەو كه سه يشى پىي

(١) صحيح من غير هذا الطريق.

به خشيوه، خه لکيکيش شه وره وى بکهن هه تا و ايان لى ديت خه و له لايان له هه موو شتى خوشه ويستتر ده بيت، دابه زن بو پشودان و سهريان دابنين بو ته وهى بخه ون، که سيک له نيوياندا هه ستيت بپارته وه ليم و ثايه ته کانم بخوئنته وه، بپاوينکيش له نيو له شکر نکدا بيت، روبه پرووى دوژمن بينه وه و هه ليين، نه و به ته نها روبه پرويان بيته وه و بجه نگيت هه تا ده کوژرى يان ده روى بو ده کرته وه، نه و سيانه شى که خوا رقى ليانته: بپاوينکي به سالچووى زيناکار و هه ژارنکي له خو بايي و ده وله مه نديکي سته مکار.

بَابُ ذِكْرِ مَثَلِ صَرْبَةِ النَّبِيِّ ﷺ لِمُتَّصِدِّقٍ وَمَنْعِ الشَّيَاطِينِ إِيَّاهُ مِنْهَا بِتَخْوِيفِ الْفَقِيرِ، إِنْ صَحَّ الْحَبْرُ، فَإِنِّي لَا أَقِفُ هَلْ سَمِعَ الْأَعْمَشُ مِنْ ابْنِ بَرِيْدَةَ أَمْ لَا؟ قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ﴾ (٦٨) البقرة

۲۴۵۷- عَنِ ابْنِ بَرِيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَا يُخْرِجُ رَجُلًا شَيْئًا مِنَ الصَّدَقَةِ حَتَّى يَفُكَّ عَنْهَا لَحْيَيْ سَبْعِينَ شَيْطَانًا»^(۱).

باسى نموونه يه که پيغه مبر صلى الله عليه وسلم هيناويه ته وه بو به خشر و ريگري شه يتانه کان له به رده ميده به ترساندن له هه ژاري، نه گهر فهرمووده که ته واو بيت، چونکه من نازانم نه عمه ش نه و فهرمووده له ئيبنو بوره يده وه بيستوه يان نا؟ خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ﴾ (٦٨)، واته: شه يتان ده تانترسين به هه ژاري وه فهرمانتان پت دهدات به خراپه

واته: ئيبنو بوره يده ده گيرته وه، له باو كيه وه صلى الله عليه وسلم ده لى: پيغه مبرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: به نده هه ر شتيك ده ربكات بو به خشين حه فتا شه يتان وه سوه سه و ختوره ي بو دروست ده کهن.

بَابُ الْأَمْرِ بِإِتْيَانِ الْقَرَابَةِ بِمَا يَتَقَرَّبُ بِهِ الْمَوَالِي إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ صَدَقَةِ التَّطَوُّعِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ الْمَرَادَ إِذَا قَالَ: مَا لِي وَنِصْفُهُ هُوَ لِلَّهِ، كَأَنَّ صَدَقَةَ

(۱) إسناده ضعيف.

مَعَ الدَّيْلِ عَلَى أَنَّ الْأَرْضَ أَوْ الدَّارَ أَوْ الْحَائِطَ أَوْ الْبُسْتَانَ أَوْ الْخَانَ أَوْ الْخَانُوتَ إِذَا
جَعَلَهُ الْمَرْءُ لِلَّهِ كَانَتْ صَدَقَةً، وَإِنْ لَمْ يَذْكُرْ حُدُودَهَا، لَا كَمَا تَوَهَّمَهُ الْعَامَّةُ أَنْ مَا
لَمْ يَذْكُرِ الْحُدُودَ مِمَّا عَدَّ لَمْ يَثْبُتْ بَيْعُهُ، وَلَا هِبَتُهُ حَتَّى يَذْكُرَ حُدُودَهُ

۲۴۵۸- عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ: قَالَ أَنَسٌ رضي الله عنه: أَنْزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿لَنْ نَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا
مُحِبُّونَ﴾ (۹۲) آل عمران، قَالَ: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا﴾ (۲۴۵) البقرة، قَالَ أَبُو
طَلْحَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ حَائِطِي الَّذِي فِي كَذَا وَكَذَا هُوَ لِلَّهِ، وَلَوْ اسْتَطَعْتُ أَنْ أُسِرَّهُ لَمْ أُعْلِنُهُ، فَقَالَ:
«اجْعَلْهُ فِي فَقْرَاءِ أَهْلِكَ، أَدْنَى أَهْلِ بَيْتِكَ»^(۱).

باسي فهريمانکردن به وکله سهي ده به خشني بؤ نهوهي له خوا نزيک بيتهوه
پيې، با سهره تا به خشني به خزمه نزيکه کاني، وه به لگهش له سهر نهوهي
نه گهر وتي: مالنه کم و نيوه ي بؤ خوايه، مه به ست پيې به خشينه، له گهل
به لگه له سهر نهوهي زهوي يان خانوو يان باخ يان باخچه يان دوکان و بازار
نه گهر بؤ خوا به خشني، نه گهرچي باسي سنووره کانيشي نه کرد، نهک وه کوو
نهوهي خه لکي به هه لهدا چوون وا ده زانن نه گهر باسي سنووره کان نه کرا،
نهوه فروشتن و به خشيني دانامه زرت، تا باسي سنووره کاني ده کري

واته: حومه يد ده لي: نه نه س رضي الله عنه وتي: کاتي نه م نايه ته دابه زي: ﴿لَنْ نَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى
تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ (۹۲) آل عمران، واته: هه رگيز ناگه ن به چاکه تا نهوهي خوستان ده وي له
مال و دارايي نه بيه خشن. وتي: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا﴾ (۲۴۵) البقرة، واته: کييه نهو
که سه ي قهرز بدات به خوا به قهرزيکي باش. نه بو ته لحه وتي: نه ي پيغه مبهري خوا
نهو باخه م که نه وه نده و نه وه نده يه نه وه له پيناوي خوا دا به خشيم، نه گهر بمتوانيايه
بيشارمه وه ناشکرام نه ده کرد، فه رموي: بيده به که سوکاره هه ژاره کانت، نزيکتريني
خزمه کانت.

۲۴۵۹- عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم.

واته: نه نه س رضي الله عنه ده لي: کاتي نه م نايه ته دابه زي. دواتر به هه مان شيوه ي فه رمووده که ي
پيشوو باسي کرد له پيغه مبهروه صلى الله عليه وسلم.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

**بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اخْتِمَالَ الشَّهَادَةِ بِصَدَقَةِ الْعَقَارِ جَائِزٌ لِلشُّهُودِ إِذَا عَلِمُوا
الْعَقَارَ الْمُتَّصِقَ بِهِ مِنْ غَيْرِ تَخْدِيدٍ، إِذِ الْعَقَارُ مَشْهُورٌ بِالْمُتَّصِقِ مَنْسُوبٌ إِلَيْهِ
مُسْتَعْنٍ بِشَهْرَتِهِ وَيُسَبِّتُهُ إِلَى الْمُتَّصِقِ بِهِ عَنِ ذِكْرِ تَخْدِيدِهِ، وَالدَّلِيلُ عَلَى إِبَاحَةِ
الْحَاكِمِ اخْتِمَالَ الشَّهَادَةِ إِذَا شَهِدَ عَلَيْهَا**

۲۴۶۰- عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿لَنْ نَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا حُبَبْتُمْ﴾ آل عمران، قَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَرَى رَبَّنَا يَسْأَلُنَا أَمْوَالَنَا، فَأَشْهَدُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي قَدْ جَعَلْتُ أَرْضِي بَيْرَحَى لِلَّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «اجْعَلْهَا فِي قَرَابَتِكَ»، قَالَ: فَجَعَلَهَا فِي حَسَنِ بْنِ ثَابِتٍ، وَأَبِي بِنِ كَعْبٍ ^(۱).

باسى به لگه له سر نهومی دانانی شایهتی له به خشینی زهومی دروسته
بو شایهتهکان، نه گهر زهوییه به خشراوه که یان ناسی به بت دیار یکردن، له
کاتیکیا زهوییه که به ناوبانگ بیت و درایتیه پالی به خشر پتویست به وه
نهکات رووبهری دیاری بکریت، وه به لگه له سر نهومی ریگه دراوه که سی
دهسه لاتدار بکریت به شایهت نه گهر زهوییه که سی ناسی

واته: نه نه س رضي الله عنه ده لی: کاتی نه مایه ته دابه زی: ﴿لَنْ نَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا حُبَبْتُمْ﴾
که، نه بو ته لحه وتی: پیم وایه په روه ردگارمان پرسیارمان لی ده کات ده ربارهی
مال و سامانه کانمان، نهی پیغمبهری خوا صلى الله عليه وسلم تو ده که م به شایهت من زهوییه که سی
(بیرحی) م له پیناوی خوا به خشی، پیغمبهری خوا صلى الله عليه وسلم فه رموی: بیه خسه به خزم و
که سه کانت، وتی: به خشی به حه سانی کوری سابیت و توبه ی کوری که عب.

**بَابُ اسْتِخْبَابِ إِثْيَانِ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا وَوَلَدَهَا بِصَدَقَةِ اللِّطْوَعِ عَلَى
غَيْرِهِمْ مِنَ الْآبَاعِدِ إِذْ هُمْ أَحَقُّ بِأَنْ يَتَّصِقَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْآبَاعِدِ**

۲۴۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم انْصَرَفَ مِنَ الصُّبْحِ يَوْمًا، فَأَتَى النِّسَاءَ فِي الْمَسْجِدِ
فَوَقَّفَ عَلَيْهِنَّ، فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ مَا رَأَيْتُمْ مِنْ نَوَاقِصِ عُقُولٍ قَطُّ وَدِينٍ أَذْهَبُ بِقُلُوبٍ
ذَوِي الْأَبَابِ مِنْكُمْ، وَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُ أَنْكُرَ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَتَقَرَّبْنَ إِلَى اللَّهِ بِمَا

اسْتَطَعْتُمْ»، وَكَانَ فِي النِّسَاءِ امْرَأَهُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَأَنْقَلَبَتْ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَأَخْبَرَتْهُ بِمَا سَمِعَتْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَخَذَتْ حُلِيَّهَا قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: أَيْنَ تَذْهَبِينَ بِهَذَا الْحُلِيِّ؟ قَالَتْ: أَتَقَرَّبُ بِهِ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ قَالَ: وَيْحَكَ هَلُمِّي تَصَدَّقِي بِهِ عَلَيَّ وَعَلَى وَلَدِي، فَإِنَّا لَهُ مَوْضِعٌ، فَقَالَتْ: لَا حَتَّى أَذْهَبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَذَهَبَتْ تَسْتَأْذِنُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ زَيْنَبُ تَسْتَأْذِنُ قَالَ: أَيُّ الرِّيَاسِ هِيَ؟ قَالَ: امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: إِذْنُوا لَهَا، فَدَخَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي سَمِعْتُ مِنْكَ مَقَالَهَ فَرَجَعْتُ إِلَى ابْنِ مَسْعُودٍ، فَحَدَّثْتُهُ، وَأَخَذْتُ حُلِيًّا لِي أَتَقَرَّبُ بِهِ إِلَى اللَّهِ، وَإِلَيْكَ رَجَاءٌ أَنْ لَا يَجْعَلَنِي اللَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَقَالَ لِي ابْنُ مَسْعُودٍ: تَصَدَّقِي بِهِ عَلَيَّ وَعَلَى ابْنِي فَإِنَّا لَهُ مَوْضِعٌ، فَقُلْتُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَصَدَّقِي بِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى بَنِيهِ فَإِنَّهُمْ لَهُ مَوْضِعٌ»^(۱).

**باسی چاکتر وایه ژن مندال و میرده کهی پیش بخات له به خشیندا به سر جگه
له واندا له خزمه دووره کان، چونکه مندال و میرده کهی له پیشترن خیران پت
بکرت له خزمه دووره کان**

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده گپریته وه، پیغمبهری خوا ﷺ پوژیک نوژی به یانی ته و او کرد، هات بو لای ئافره تانی تپو مزگه وته که و به سه ریانه وه راوه ستا، فه رمووی: نه ی کومه لی ئافره تان که سی وه ک ئیوه که معه قل و که مدینم نه بینیه، که چی عه قلی پیای ژیر و هوشدار ده بن، به راستی من ئیوه م بینی زورترین نه هلی دوزه خ بوون له پوژی دوا پیدا، هه رچی له توانا تاندا هه به خوتان له خوا نزیك بکه نه وه، له تپو ئافره ته کاندا خیزانی عه بدولای کوری مه سعودی تیدا بوو، گه پرایه وه بو لای عه بدولای کوری مه سعود، نه وه ی بیستی له پیغمبهری خواوه ﷺ هه والی پین دا، خشل و زیړه کانی هه لگرت، ئینو مه سعود وتی: نه م خشلانه بو کوی ده به ی؟ وتی: خو م پنی نزیك ده که مه وه له خوا و پیغمبهره که ی ﷺ، وتی: هاوار بو تو ببیه خسه به من و منداله که م، ئیمه شیاین به وه، وتی: نه خیر تا ده چم بو لای پیغمبهری خوا ﷺ، وتی: پویشت مؤله ت له پیغمبهری خوا ﷺ وه ربگری، وتیان: نه ی پیغمبهری خوا زهینه ب هاتووه داوای مؤله ت لی ده کات؟ فه رمووی: کام زهینه به؟ فه رمووی:

خیزانی ئینو مهسعود، وتی: مؤله تی پئی بدن، دواتر هاته ژووره وه بۆ لای پیغه مبهه
 ﷺ، وتی: نهی پیغه مبهه ری خوا من گویم له وته یه کت بوو گه پامه وه بۆ لای ئینو
 مهسعود، بۆم باس کرد و خشله کانم هه لگرت تا خویم پئی نزیک بکه مه وه له خوا و
 له تو، به ئومیدی نه وه ی خوا له نه هلی دۆزه خ دامنه نی، ئینو مهسعود پیمی وت:
 بیه خشه به من و منداله کمه ئیمه شیاین به وه، وتم: با مؤله ت له پیغه مبهه ری خوا
 ﷺ وه ربگرم، پیغه مبهه ری خوا ﷺ فه رمووی: بیه خشه به نه و و منداله که ی، چونکه
 نه وان شیاون.

۲۴۶۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ: صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ، زَوْجُكَ وَوَلَدُكَ أَحَقُّ مَنْ
 تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَيْهِمْ، فَهَذَا الْخَبْرُ دَالٌّ عَلَى أَنَّ بَنِيَّ ابْنَ مَسْعُودٍ الَّذِينَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فِي خَبَرِ أَبِي
 هُرَيْرَةَ: وَعَلَى بَنِيهِ، كَانُوا بَنِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ مِنْ زَيْنَبَ^(۱).

واته: نه بو سه عید ﷺ ده گپریته وه، پیغه مبهه ری ﷺ به زهینه بی فه رموو: ئینو مهسعود
 راستی کرد، میرده که ت و منداله که ت له پیشتن پیمان بیه خشی،. نه م فه رمووده یه
 به لگه یه له سه ر نه وه ی منداله کانی ئینو مهسعود که له فه رمووده که ی نه بو هوره پره دا
 هاتوو ه پیغه مبهه ری ﷺ فه رمووی: وه له سه ر منداله کانی شی، منداله کانی عه بدو لای
 کوری مهسعود بوو له زهینه به وه.

بَابُ ذِكْرِ تَضْعِيفِ صَدَقَةِ الْمَرْأَةِ عَلَى زَوْجِهَا وَعَلَى مَا فِي حِجْرِهَا عَلَى غَيْرِهِمْ

۲۴۶۳- عَنْ زَيْنَبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالصَّدَقَةِ، وَقَالَ:
 تَصَدَّقْنَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ، وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ، قَالَتْ: وَكُنْتُ أَعُولُ عَبْدَ اللَّهِ، وَبَنَاتِي فِي حِجْرِي، فَقُلْتُ
 لِعَبْدِ اللَّهِ: إِيَّتِ النَّبِيُّ ﷺ فَسَلُهُ، هَلْ تُجْزِي ذَلِكَ عَلَى أَنْ أُوجِبَهُ عَنْكُمْ مَعَ الصَّدَقَةِ؟ قَالَ: لَا بَلْ
 آتِيهِ، فَسَلِيهِ قَالَتْ: فَأَتَيْتُهُ، فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ، وَكَانَتْ قَدْ أَلْقَيْتُ عَلَيْهِ الْمَهَابَةَ، فَوَجَدْتُ امْرَأَةً
 مِنَ الْأَنْصَارِ حَاجَتُهَا مِثْلَ حَاجَتِي، فَحَرَجَ عَلَيْنَا بِلَالٌ، فَقُلْنَا: سَلُهُ وَلَا تُحَدِّثْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْ
 نَحْنُ، فَقَالَ: امْرَأَتَانِ تَعُولَانِ أَرْوَاحَهُمَا وَيَتَامَى فِي حُجُورِهِمَا، أَتُجْزِي ذَلِكَ عَنْهُمَا مِنَ الصَّدَقَةِ؟

فَقَالَ لَهُ: مَنْ هُمَا؟ قَالَ: زَيْنَبُ وَامْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: أَيُّ الزَّيَانِبِ؟ قَالَ: امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَامْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: نَعَمْ لَهُمَا أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ، وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ^(۱).

باسى خیر و بهخشینی ژن بۆ میرده کهى و ئەوانه یشى له لای ئەون به چه ندين قات پاداشتی زیاتره، له وهى بیهخشى به جگه له وان

واته: زهینهب (ﷺ) خیزانی عهبدو لای کورى مهسعود ده لى: پیغه مبهرى خوا (ﷺ) فه رمانى پى کردین به بهخشین، فه رمووى: ئەى کۆمه لى ئافره تان، بیهخسن، ته نانهت له و زپر و زیوانه یشتان که خوتانى پى ده پازینه وه، وتى: من پیوستی عهبدو لا و ههردوو کچه هه تیوه کهم خستبووه ئەستۆ که له لام بوون، به عهبدو لام وت: بچۆ بۆ لای پیغه مبهرى (ﷺ) پرسىارى لى بکه، ئایا ده بیته بیهخشم به ئیوه وه کوو سه ده قه؟ وتى: نه خیر، به لکوو تو بچۆ بۆ لای پرسىارى لى بکه، وتى: منیش چووم بۆ لای، له لای ده رگا که دانیشتم، جا پیغه مبهرى خوا (ﷺ) هه بیه تیکى پى به خشرا بوو، ئافره تیکم بینى له ئەنصاره کان هه مان داوا کارى منى هه بوو، بیلال هات بۆ لامان، وتمان: پرسىارمان بۆ بکه له پیغه مبهرى خوا (ﷺ) و ناوى ئیمه مه هینه، وتى: دوو ئافرهت هاتوون بژئوى میرده کانیا و مندالاتیکى هه تیویان خستوو ته ئەستۆ که له لایان، ئایا پاداشتیان بۆ ده نووسرى له وهى ده بیهخشین به میرده کانمان و ئەو هه تیوانه ی له لایان؟ پى فه رموو: ئەو دووانه کین؟ وتى: زهینهب و ئافره تیکه له ئەنصاره کان، فه رمووى: کام زهینهبه کان؟ وتى: زهینهبى خیزانى عهبدو لای کورى مهسعود و ئافره تیک له ئەنصاره کان، فه رمووى: به لى دوو پاداشتیان ده ست ده که وى: پاداشتی خزمایه تى و پاداشتی بهخشینیش.

۲۴۶۴- عَنْ زَيْنَبَ (ﷺ) امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَتْ: أَتَانَا النَّبِيُّ (ﷺ) وَنَحْنُ بِالْمَسْجِدِ، فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ، وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ»^(۲).

واته: زهینهب (ﷺ) خیزانى عهبدو لای کورى مهسعود ده لى: پیغه مبهرى (ﷺ) فه رمانى پى کردین به بهخشین، فه رمووى: ئەى کۆمه لى ئافره تان، بیهخسن، ته نانهت له و زپر و زیوانه یشتان که خوتانى پى ده پازینه وه.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ صَدَقَةِ الْمَرْءِ عَلَى وَلَدِهِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ الصَّدَقَةَ إِذَا رَجَعَتْ إِلَى الْمُتَصَدِّقِ بِهَا إِرْتَابًا عَنِ الْمُتَصَدِّقِ عَلَيْهِ جَازَ لَهُ. وَالْفَرْقُ بَيْنَ مَا يَمْلِكُهُ الرَّجُلُ مِنَ الصَّدَقَةِ إِرْتَابًا وَبَيْنَ مَا يَمْلِكُهُ بِابْتِئَاعٍ أَوْ اسْتِيْهَابٍ إِذِ الْإِرْتَابُ يَمْلِكُهُ الْوَارِثُ أَحَبُّ ذَلِكَ أُمَّ كَرِهَ، وَلَا يَمْلِكُ الْمَرْءُ مِلْكًا بَغَيْرِ نِيَّةٍ، وَأَخْبَرَ أَنَّهُ مِلْكٌ بِمَعْنَى مِنَ الْمَعَانِي سِوَى الْمِيرَاثِ

۲۴۶۵- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رضي الله عنه: أَنَّ رَجُلًا تَصَدَّقَ عَلَى وَلَدِهِ بِأَرْضٍ فَرَدَّهَا إِلَيْهِ الْمِيرَاثُ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ لَهُ: «وَجَبَ أَجْرُكَ، وَرَجَعَ إِلَيْكَ مِلْكُكَ»^(۱).

باسنی به خشینی باوک بو کوره که سی، وه به لنگه ش له سمر نه وه سی به خشین نه گهر گه رایه وه بو به خشر به میرات له پیبه خشرا وه وه درسته بو سی، وه جیاوازی له نیوان نه وه صدهقه سی ده بیته مولکی پیاو به میرات و له نیوان نه وه سی به کرین یان به خشین ده بیته به مولکی، چونکه میرات ده بیته مولکی میراتگر پی سی خوش بیت یان پی سی ناخوش بیت، به لام مال و سامان به بیت نایته مولک، وه هه والی داوه نه وه به خشینه مولکه به مانایه ک له مانا کان جگه له میرات

واته: عه مری کوری شوعه یب ده گپرتته وه، له باوکیه وه، له باپیره وه رضي الله عنه، پیاونک زه و بیه کی به خشی به کوره که سی، (دوای مردنی کوره که سی) به میرات بو سی گه رایه وه، نه وه سی بو پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم باس کرد، پی سی فهرموو: یاداشتت (به یوه ندی خزمایه تی) واجب بوو، مولکه که یشت به میرات بو گه رایه وه.

بَابُ الْأَمْرِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الْأَمَارِ قَبْلَ الْجِدَادِ مِنْ كُلِّ حَائِطٍ يَقْنُو فِي الْمَسْجِدِ

۲۴۶۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَمَرَ مِنْ كُلِّ حَائِطٍ يَقْنُو لِلْمَسْجِدِ^(۲).

باسنی فهرمانکردن پیش برینی هه موو باخیک هیشوو یه ک خورما له مزگهوت دابنریت

واته: ئیبنو عومهر رضي الله عنه ده گپرتته وه، پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمانی کرد له هه موو باخیک هیشوو یه ک خورما له مزگهوت دابنریت.

(۱) إسناده حسن.

(۲) إسناده ضعيف.

بَابُ كَرَاهِيَةِ الصَّدَقَةِ بِالْحَشْفِ مِنَ الثَّمَارِ، وَإِنْ كَانَتِ الصَّدَقَةُ تَطَوُّعًا، إِذِ الصَّدَقَةُ بِخَيْرِ الثَّمَارِ وَأَوْسَطِهَا أَفْضَلُ مِنَ الصَّدَقَةِ بِشِرَارِهَا

۲۴۶۷- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ، وَإِقْنَاءً مُعَلَّقَةً، وَفَنُو مِنْهَا حَشْفٌ، وَمَعَهُ عَصَا فَطَعَنَ بِالْعَصَى الْقِنُوَ قَالَ: «لَوْ شَاءَ رَبُّ هَذِهِ الصَّدَقَةِ تَصَدَّقَ بِأَطْيَبِ مِنْهَا، إِنَّ صَاحِبَ هَذِهِ الصَّدَقَةِ يَأْكُلُ الْحَشْفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^(۱).

باسی به خشینی شتی خراب له بهروبومهکان که راهه تی ههیه، نه گهرچی به خشینه کهش ئاسایی بیت (واته: زهکات نه بیت)، چونکه به خشینی چاکترین بهروبومهکان و مامناوهنده که یان چاکتره له به خشینی خراپترینیان

واته: عهوفی کورپی مالیکی نه شجه عی رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا ﷺ هاته نیتو مزگه و ته وه، گوجانیک به دهسته وه بوو، چهند هیشووه خورمایه کیش له نیتو مزگه و ته هه لواسرابوو، هیشوویه کی تیدا بوو خراب بوو، به گوجانه که ی دای له هیشووه که، فهرمووی: نه گهر خاوه نی ئه م به خشینه بیویستایه له مه چاکتری ده به خشی، به پراستی خاوه نی ئه م به خشینه له پوژی دوایدا له و خورما خراپه ده خوات.

بَابُ إِعْطَاءِ السَّائِلِ مِنَ الصَّدَقَةِ وَإِنْ كَانَ زِيَهُ زِيًّا الْأَغْنِيَاءِ فِي الْمَرْكَبِ وَالْمَلْبَسِ

۲۴۶۸- عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ رضي الله عنه، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لِلسَّائِلِ حَقٌّ، وَإِنْ جَاءَ عَلَى فَرَسٍ»^(۲).

باسی به خشین به وکسه سی که داوا دهکات نه گهرچی دیمه نیشی دیمه نی دهوله مند بیت له که رهسته ی سواربوون و جلو بهرگدا

واته: حوسه نی کورپی علی رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: داوا کهر مافی ههیه، نه گهرچی به سه ره سپیشه وه بیت. (ئه م فهرمووده یه نه وه ی تیدا یه پیویسته له سه ره مسولمان گومانی چاک بو برا مسولمانه که ی بیات و هه ولبدات دلخوشی بکات، وه وا دابنیت نه وه ئه سپه ی له ژیریدا یه به تامانه ت وهریگرتوو، یان ههر گومانی دیکه ی چاک ی بیات).

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعیف.

بَابُ ذِكْرِ مَبْلَغِ الثَّمَارِ الَّذِي يُسْتَحَبُّ وَضَعُ قِنُو مِنْهُ لِلْمَسَاكِينِ فِي الْمَسْجِدِ إِذَا بَلَغَ جُدَادُ الرَّجُلِ مِنَ الثَّمَارِ ذَلِكَ الْمَبْلَغُ

۲۴۶۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَحَّصَ فِي الْعَرَايَا الْوَسَقَ وَالْوَسَقَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ وَالْأَرْبَعَةَ، وَقَالَ: «فِي جَادٍ كُلِّ عَشْرَةٍ أُوسُقٍ، فَيُوضَعُ لِلْمَسَاكِينِ فِي الْمَسْجِدِ قِنُو»^(۱).

باسی ریژهی ئهو بهروبوومهی که چاکتر وایه له گه لیدا هی شوویه ک خورما له مزگهوت دابنری بۆ هه ژاران، نه گهر گه یشته ئهو نه نازیه

واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم مؤله تی دا به عه رایا (به خه ملاندن بپفرۆشن) یه ک و یسق و دوو و یسق و سئ و یسق و چوار و یسق. (تیبینی: نه گهر له پینج و یسق زیاتر بوو ئه وه ده بیته به رپیا). (العرايا: واته: کپینی خورمای ته به خورمای وشک به خه ملاندن)، وه وتی: له به ره می هه موو ئه و باخه خورمایانه ی که به کانیو ئاو نه درین له هه ر ده و یسقی کدا هی شوویک خورما له تیو مزگهوت دابنری بۆ هه ژاران.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ أَمْرَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بِوَضْعِ الْقِنُو الَّذِي ذَكَرْنَا فِي الْمَسْجِدِ لِلْمَسَاكِينِ، أَمْرٌ نَذْبٌ، وَإِزْشَادٍ لَا أَمْرٌ فَرِيضَةٌ، وَإِجَابٌ، خَبَرٌ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ مِنْ هَذَا الْبَابِ

۲۴۷۰- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِذَا أُدِّيتَ زَكَاةَ مَالِكَ فَقَدْ أَذْهَبْتَ عَنْكَ شَرَّهُ»^(۲).

باسی به لگه له سه ر ئه وهی فه رمانی پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم به دانانی ئهو هی شووه خورمایه ی که باسمان کرد له مزگهوت دابنری بۆ هه ژاران، فه رمانیک بوو بۆ په سه ندبوون و رینیشاندان نه ک فه رمانیک بیته بۆ فه رزبوون و واجبوون، فه رمووده که ی ته له ی کوری عه بدولا له چوارچیوهی ئهم باسه یه

واته: جابر رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رموویه تی: نه گهر زه کانی ماله که ت ده ر کرد ئه وه شه ر و خراپه ی ته له خۆت دوور خستوو ته وه.

(۱) إسنادہ حسن.

(۲) إسنادہ ضعیف.

۲۴۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا أَدَيْتَ زَكَاةَ مَالِكَ، فَقَدْ قَضَيْتَ مَا عَلَيْكَ، وَمَنْ جَمَعَ مَالًا حَرَامًا، ثُمَّ تَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يَكُنْ لَهُ فِيهِ أَجْرٌ، وَكَانَ أَجْرُهُ عَلَيْهِ»^(۱).

واته: نه بو هورپه پره رضي الله عنه ده گيرپته وه، پيغه مبهري خوا ﷺ فرمويه تي: نه گهر زه کاتي ماله کت ده رکرد، نه وه نه رکي سه رشانت به جي گه ياندووه، ههر که سيش مالتي کي حهرام کو بکاته وه، پاشان بيکات به خير و صده وه، هيچ پاداشتي کي تيدا نييه بو نه وه، گونا هه کي له سه ريه تي.

بَابُ الْأَمْرِ بِإِعْطَاءِ السَّائِلِ وَإِنْ قَلَّتِ الْعَطِيَّةُ وَصَغُرَتْ قِيمَتُهَا، وَكَرَاهِيَةِ رَدِّ السَّائِلِ مِنْ غَيْرِ إِعْطَاءٍ إِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْمَسْئُولِ مَا يُجْزِلُ الْعَطِيَّةَ

۲۴۷۲- عَنِ ابْنِ بُجَيْدٍ، عَنْ جَدِّتِهِ رضي الله عنها، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّائِلُ يَأْتِينِي، وَلَيْسَ عِنْدِي مَا أُعْطِيهِ قَالَ: «لَا تَرُدِّي سَائِلَكَ لَوْ بِظُلْفٍ»^(۲).

باسي فرمانکردن به به خشين به داواکهر نه گهر چي به خشينه کيش کهم بيت و نرخی بچووک بيت، وه که راهه تي هه يه داواکهر (سوالکهر) ره ت بکريته وه به بت نه وه ي شتي کي پت بدریت، نه گهر داوا لیکراو شتي کي باشي نه بوو بي به خشيت

واته: نيينو بوجه يد ده گيرپته وه، له دا پيره وه رضي الله عنها وتي: وتم: نه ي پيغه مبهري خوا، داواکهر (سوالکهر) ديت بو لام، هيچم له لا نييه بيده م پي، فرموي: نه وه که سه ي داوات لي ده کات ره تي مه که ره وه نه گهر چي به سمی کي سووتاویش بيت.

۲۴۷۳- عَنْ أُمِّ بُجَيْدٍ رضي الله عنها، وَكَانَتْ - زَعَمَ - مِمَّنْ بَايَعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: وَاللَّهِ إِنَّ الْمِسْكِينَ لَيَقُومُونَ عَلَيَّ بَابِي، فَمَا أَجِدُ شَيْئًا أُعْطِيهِ إِيَّاهُ، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَإِنْ لَمْ تَجِدِي شَيْئًا تُعْطِيهِ إِيَّاهُ إِلَّا ظِلْفًا مُحْرَقًا فَادْفَعِيهِ إِلَيْهِ فِي يَدِهِ»^(۳).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

(۳) صحيح.

واته: نوممو بوجه يد ﷺ ده گيریتته وه، -راوی پیی وا بوو- یه کیک بوو له وانهی به یعه تی دابوو به پیغه مبهری خوا ﷺ، به پیغه مبهری خوا ﷺ وت: سویند به خوا هه ژار له بهر ده رگام ده وه سستی هیچ شک نابهم بیده م پیی، پیغه مبهری خوا ﷺ پیی فهرموو: نه گهر هیچت ده ست نه که وت پیی به خشی جگه له سمیکي سووتاو بیده به ده سته وه.

بَابُ التَّغْلِيظِ فِي الرُّجُوعِ عَنِ صَدَقَةِ التَّطَوُّعِ وَتَمَثِيلِهِ بِالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ

٢٤٧٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ الَّذِي يَتَّصَدَّقُ بِالصَّدَقَةِ ثُمَّ يَرْجِعُ فِي صَدَقَتِهِ مَثَلُ الْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَأْكُلُ قَيْئَهُ»^(١).

باسی هه ره شهی توند له وکسه سی په شیمان ده بیتته وه له به خشینه که سی، وه جواندن به سه گیک برشیتته وه، پاشان بگهریتته وه بو سهر رشانه وه که سی (و بیخوات)

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموو به تی: نمونه ی نه و که سه ی صه ده قه یه ک ده به خشی پاشان په شیمان ده بیتته وه له به خشینه که سی، وه کوو سه گیک وایه برشیتته وه، پاشان رشانه وه که سی بخوات.

٢٤٧٥- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِثْلَهُ^(٢).

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی، به هه مان شیوه ی فهرمووده که سی دیکه.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْإِعْلَانِ بِالصَّدَقَةِ نَاوِيًا لِاسْتِنَانِ النَّاسِ بِالْمُتَّصِقِ فَيَكْتُبُ لِمُبْتَدِي الصَّدَقَةِ مِثْلَ أُجْرِ الْمُتَّصِقِ اسْتِنَانًا بِهِ

٢٤٧٧^(٣)- عَنِ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَظَبْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَحَثَّ عَلَيَّ الصَّدَقَةَ، فَأَبْطَأُ أَنَا حَتَّى رُبِّي فِي وَجْهِهِ الْعَضْبُ، ثُمَّ إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ جَاءَ بِصُرَّةٍ، فَأَعْطَاهَا، فَتَبَاعَ النَّاسُ حَتَّى رُبِّي

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

(٣) فهرمووده ی ژماره (٢٤٧٦) له نوسخه ی نه سللی به جن هیشتر او به هوی له بیرچوون.

فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ السُّرُورُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَنَّ سُنَّةَ حَسَنَةً، فَإِنَّ لَهُ أَجْرَهَا وَأَجْرَ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا، وَمَثَلُ وِزْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْءٌ»^(۱).

**باسی چاکتر وایہ بنده بہ ناشکرا بہ خشیت بہ مہ بہ ست و نیہ تی ٹوہی
خہ لکی چاوی لٹ بکن، جا پاداشت بو یہ کہم کہس دہ نووسرت و ہکوو
پاداشتی ٹو کہسہی دواہی ٹو کردہ وہی پٹ دہکات**

واتہ: جہریری کوری عہ بدوللا ﷺ دہ لی: پیغہ مہبری خوا ﷺ و تارنکی بو داین ہانی
داین لہ سہر خیر و صہ دہ قہ، خہ لکاتیک خاوہ خاویان کرد تا تورہ ہی لہ روخساریدا
بینرا، پاشان پیاونیک لہ نہ نصارہ کان تورہ کہ یہ کی ہینا بہ خشی، خہ لکہ کہیش بہ شوین
ٹو دا دہستیان کرد بہ بہ خشین تا خوشی و شادی لہ روخساری پیغہ مہبری خوا
ﷺ بینرا، پیغہ مہبری خوا ﷺ فہرمووی: ہہر کہس (لہ ٹیسلامدا) رینگاہ کی چاک
بگریتہ بہر (لہ دواہی ٹو خہ لکی کردہ وہی پٹ بکن) ٹوہ پاداشتی ٹو و رینگاہ چاکہ کی
بو ہہ یہ، وہ پاداشتی ٹو کہسہیش کردہ وہی پٹ دہکات لہ دواہی ٹو، بہ ہی ٹوہی
لہ پاداشتی کہسیان کہم بکات، ہہر کہس لہ ٹیسلامدا سوننہ تیکی خراب داہینتی،
(خہ لکی لہ دواہی ٹو کردہ وہی پٹ بکن) ٹوہ گوناہہ کہی لہ سہریہ تی، وہ وہ کوو
گوناہی ٹو کہسہیشی کردہ وہی پٹ دہکات لہ دواہی ٹو، بہ ہی ٹوہی لہ گوناہی
ہیج یہ کتیکیان کہم بکات.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الْخِيَلِ عِنْدَ الصَّدَقَةِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ:

خَبَّرَ ابْنُ عَتِيكَ خَرَجْتُهُ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ

۲۴۷۸- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «غَيْرَ تَانٍ إِحْدَاهُمَا يُحِبُّهَا اللَّهُ، وَالْأُخْرَى يَبْغُضُهَا اللَّهُ: الْغَيْرَةُ فِي الرَّمِيَةِ يُحِبُّهَا اللَّهُ وَالْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ رَمِيَةٍ يَبْغُضُهَا اللَّهُ، وَالْمَخِيلَةُ إِذَا تَصَدَّقَ الرَّجُلُ يُحِبُّهَا اللَّهُ، وَالْمَخِيلَةُ فِي الْكِبَرِ يَبْغُضُهَا اللَّهُ، وَقَالَ: ثَلَاثَةٌ تُسْتَجَابُ دَعْوَتُهُمْ، الْوَالِدُ وَالْمَسَاوِيرُ وَالْمَظْلُومُ، وَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الْجَنَّةَ بِالسَّهْمِ الْوَاحِدِ ثَلَاثَةً، صَانِعَهُ وَالْمَمِيدَ بِهِ، وَالرَّامِيَ بِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) إسنادہ ضعیف.

باسمی مؤلّه‌تدان به خو به زلزاین به سهر نفس و دهر وون له کاتی به خشین،
 نه بو به کر ده‌لآ: فهرمووده که می ئینو عه‌تیک له کتیبی (الجهاد) باسم
 کردوو به لگه‌یه له سهر نهوه

واته: عوقبه‌ی کوری عامری جوه‌نی ﷺ ده‌لآ: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فهرمووی:
 دوو غه‌یره‌بردن هه‌یه، به‌کیکیان خوا خو‌شی ده‌وی، نه‌وی دیکه‌یان خوا رقی
 لیه‌تی: غه‌یره‌بردن له نیشان‌شکینیدا، خوا خو‌شی ده‌وی، وه غه‌یره‌بردن له جگه له
 نیشان‌شکینی خوا رقی لیه‌تی، وه خو به زلزاین (به‌سهر نفس و دهر وون که زور جار
 له کاتی به خشین له هه‌ژاری ده‌ترسی) کاتی پیاو ده‌به‌خشی خوا خو‌شی ده‌وی، وه
 خو به زلزاینیک له لووتبه‌رزیه‌وه سه‌رچاوه بگریت خوا رقی لیه‌تی، وه فهرمووی: سی
 که‌س نزایان وه‌رده‌گیری، باوک و گه‌شتیار و سته‌ملیکراو، وه فهرمووی: خوا به‌یه‌ک
 تیر سی که‌س ده‌خاته به‌هه‌شته‌وه، نه‌وه‌ی دروستی کردوو و نه‌وه‌یشی به‌خشیویه‌تی
 (به‌مسول‌انان به‌مه‌به‌ستی جهادکردن) و نه‌وه‌یشی له‌ری خوادا هاو‌تشتویه‌تی.

بَابُ كَرَاهِيَةِ مَنَعِ الصَّدَقَةِ إِذْ مَانِعُهَا مَا يَنْبَغُ اسْتِفْرَاضَ رَبِّهِ، إِذِ اللَّهُ ﷻ سَمَى الصَّدَقَةَ
 قَرْضًا اسْتَفْرَضَ اللَّهُ عِبَادَهُ، وَوَعَدَ عَلَيَّ ذَلِكَ بِتَضْعِيفِ الصَّدَقَةِ أَضْعَافًا كَثِيرَةً قَالَ
 اللَّهُ ﷻ: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾ (٢١٥) ﴿البقرة

٢٤٧٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: اسْتَقْرَضْتُ عَبْدِي فَلَمْ
 يُقْرِضْنِي، وَاسْتَمَنِي عَبْدِي، وَهُوَ لَا يَدْرِي يَقُولُ: وَادَّهَرَاهُ وَادَّهَرَاهُ، وَأَنَا الدَّهْرُ»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُهُ: وَأَنَا الدَّهْرُ، أَيِّ وَأَنَا أَيِّ بِالدَّهْرِ أَقْلَبُ لَيْلُهُ وَنَهَارُهُ أَيِّ بِالرِّخَاءِ وَالشَّدَّةِ، كَيْفَ
 شِئْتُ إِذْ بَعْضُ أَهْلِ الْكُفْرِ زَعَمَ أَنَّ الدَّهْرَ يُهْلِكُهُمْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ حِكَايَةً عَنْهُمْ: ﴿وَمَا يُهْلِكُهُمْ
 إِلَّا الدَّهْرُ﴾ (٢١٤) ﴿الجاثية، فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا عِلْمَ لَهُمْ بِذَلِكَ وَأَنَّ مَقَالَاتَهُمْ تِلْكَ ظَنٌّ مِنْهُمْ قَالَ اللَّهُ
 عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ﴾ (٢١٤) ﴿الجاثية، وَأَخْبَرَ النَّبِيُّ ﷺ إِنْ شَاتِمَ مَنْ
 يُهْلِكُهُمْ هُوَ شَاتِمٌ رَبُّهُ جَلَّ وَعَزَّ لِأَنَّهُمْ كَانُوا يَزْعُمُونَ أَنَّ الدَّهْرَ يُهْلِكُهُمْ فَيَشْتُمُونَ مُهْلِكَهُمْ، وَاللَّهُ
 يُهْلِكُهُمْ لَا الدَّهْرُ فَكُلُّ كَافِرٍ يَشْتِمُ مُهْلِكَهُ، فَإِنَّمَا تَقَعُ الشَّتِيمَةُ مِنْهُمْ عَنِ خَالِقِهِمُ الَّذِي يُهْلِكُهُمْ لَا
 عَلَى الدَّهْرِ الَّذِي لَا فِعْلَ لَهُ إِذِ اللَّهُ خَالِقُ الدَّهْرِ.

باسی ریگریکردن له بهخشین کهراههتی هیه، چونکه ریگریکه ره کهی ریگری قهرزدان به پهروه دگاری دهکات، چونکه خوا ﷺ بهخشینی ناو ناوه به قهرزدان به خوا، وه پهیمانیسی داوه به چندین ئهونده بوی زیاد بکات، خوا ﷺ فرموویه تی: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾ (۲۱۵)، واته: کییه ئه و کهسه قهرز بدات به خوا به قهرزیکی باش ئینجا خوا بوی زیاد دهکات به زیاد کردنیکی زور

واته: ئه بو هوره پره ﷺ ده گیریته وه، پیغه مبه ﷺ فرموویه تی: خوا ﷺ ده فرمووی: داوای قهرزم له بنده کم کرد قهرزی پی نه دام، وه بنده کم جتیوی پی دام له کاتیکدا نازانی، ده لی: ئای زه مانه، ئای زه مانه، من (به دیهینه ر و ه ل سوورینه ری) زه مانه م.

ئه بو به کر ده لی: فرمووده که ی: (أَنَا الدَّهْرُ)، واته: من به دیهینه ری زه مانه م چون بمه وی شه و و رژی ده گورم، به خوشی و ناخوشی، چونکه هندی له بیباوه ران وا گومان ده بن زه مانه له ناویان ده بات، خوا ﷺ له زمانحالی ئه وانه وه فرموویه تی: ﴿وَمَا يَهْدِيكُمْ إِلَّا الدَّهْرُ﴾ (۲۱۶)، واته: جگه له زه مانه هیچ شتیک ئیمه له نیو نابات. وه رایگه یاندووه ئه وان هیچ زانیاریان نییه له وه ی که وتوویانه جگه له گومان نه بیت، خوا فرموویه تی: ﴿وَمَا هُمْ بِذَلِكَ مِنْ عَابِدٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ﴾ (۲۱۷)، واته: وه ئه وانه به و قسانه هیچ زانیاریان نییه تنه ا گومان ده بن. وه پیغه مبه ﷺ هه والی داوه هه ر که س جتیو به زه مانه بدات که گوایه ئه و له ناوی بردووه، ئه وه جتیوی به پهروه دگاری داوه، چونکه ئه وان گومانیان وا بوو زه مانه له ناویان ده بات، بویه جتیویان به له ناوبه ره که یان ده دا، خواه له ناویان ده بات نه ک زه مانه، هه موو بیباوه ریک جتیو به له ناوبه ره که ی ده دات، بویه جتیوه که یان تنه ا بویه دیهینه ره که یان ده گه ریته وه که له ناویان ده بات نه ک بویه زه مانه ی هیچ کرداریکی نییه، چونکه خوا به دیهینه ری زه مانه یه.

بَابُ ذِكْرِ الْبَيَّانِ أَنَّ لِأَهْلِ الصَّدَقَةِ بَابًا مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يَخْطُونَ بِدُخُولِهَا مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ

٢٤٨٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ مَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ دَعَتْهُ خَدَمَةُ الْجَنَّةِ، وَلِلْجَنَّةِ أَبْوَابٌ فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرِّيَّانِ، فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ: وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْ ضُرُورَةٍ مِنْ أَيَّهَا دُعِيَ، فَهَلْ يُدْعَى مِنْهَا كُلُّهَا أَحَدٌ؟ قَالَ: نَعَمْ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ»^(١).

**باسی روونکردنوه له بارهی ئهوهی ده رگایهک ههیه له ده رگاکانی
بههشت تایهته بهوانهی ده بهخشن، له و ده رگاو ده چنه نیویهوه**

واته: ئه بو هورهیره رضي الله عنه ده لئى: پيغه مبهرى خوا ﷺ فهرموويه تى: ههر كهس دوو دانه له مال و سامانه كهى له يهك جوړ بيه خشي له پيناوى خوا (بو نمونه: دوو وشتر، يان دوو مهر يان... هتد)، خزمه تكارانى بههشت بانگى ده كهن، بههشتيش چه ندين ده رگای ههیه، جا ههر كهس له ئه هلى نويز بيت له ده رگای نويزه وه بانگ ده كرى، ههر كه سيش له ئه هلى به خشين بيت له ده رگای به خشينه وه بانگ ده كرى، ههر كه سيش له ئه هلى جهاد بيت له ده رگای جهاده وه بانگ ده كرى، ههر كهس له ئه هلى رۆزوو بيت له ده رگای په بيانه وه بانگ ده كرى، ئه بو به كر وتى: سويند به خوا ئه ی پيغه مبهرى خوا، گرننگ كه سينك له كام ده رگایانه وه بانگ بكرى (گرننگ ئه وه په بانگ بكرى، چونكه له ههر ده رگایه كيانه وه چوووه ژوووه وه پرگارى ده بيت)، ئايا كه سينك ههیه له هه موو ده رگاکانه وه بانگ بكرى؟ فهرمووى: به لئى، ئوميد ده كه م تو له وانه بيت.

بَابُ التَّغْلِيظِ فِي مَسْأَلَةِ الْغَنِيِّ الصَّدَقَةَ

٢٤٨١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه: ذَكَرَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ فِي هَيْئَةِ بَدَّةٍ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّاسَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ^(٢).

(١) صحيح.

(٢) إسناده حسن.

باسى هه ره شه کردن له وهى دهوله مند داواى خیر و صدهقه بکات

واته: نه بو سه عید ﷺ ده لئى: پیاوئیک له پوژى هه ینى به جلیکی کونه و شپه وه هات، پینغه مبهرى خواش ﷺ وتارى دهدا، پینغه مبهرى خوا ﷺ فه رمانى کرد ببه خشن، خه لکه که کومه له پوشاکیکیان دانا، فه رمانى کرد دوو پوشاکى پین بدریت، وه فه رمانیشی پین کرد دوو رکات نوئیزی کرد، پینغه مبهرى خواش ﷺ وتارى دهدا.

بَابُ التَّغْلِيظِ فِي الصَّدَقَةِ مَرَاةً وَسَمْعَةً، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ الْمُرَائِيَّ بِالصَّدَقَةِ مِنْ أَوَائِلِ مَنْ تَسْتَعِرُ بِهِمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الرِّيَاءِ وَالسَّمْعَةِ، وَاللَّهِ نَسْأَلُ أَنْ يُعِيدَنَا مِنَ النَّارِ بِعَفْوِهِ قَالَ اللَّهُ ﷻ: مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿۱۸﴾ الإسراء

۲۴۸۲- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُسْلِمٍ، أَنَّ شُفْيَا، حَدَّثَهُ: أَنَّهُ دَخَلَ الْمَدِينَةَ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ، فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ فَقَالُوا: أَبُو هُرَيْرَةَ ﷺ، فَدَنَوْتُ مِنْهُ حَتَّى قَعَدْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَهُوَ يُحَدِّثُ النَّاسَ، فَلَمَّا سَكَتَ وَخَلَا، قُلْتُ: أَنْشُدْكَ بِحَقِّ وَحَقِّ لِمَا حَدَّثْتَنِي حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَقَلْتَهُ وَعَلِمْتَهُ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَفْعَلُ، لِأَحَدَتْنِكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعَلِمْتَهُ، ثُمَّ نَشَخَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشَخَةً، فَمَكَتُ قَلِيلًا، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: لِأَحَدَتْنِكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي هَذَا الْبَيْتِ مَا مَعَنَا أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ، ثُمَّ نَشَخَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشَخَةً أُخْرَى، فَمَكَتُ بِذَلِكَ، ثُمَّ أَفَاقَ وَمَسَحَ وَجْهَهُ قَالَ: أَفْعَلُ لِأَحَدَتْنِكَ بِحَدِيثِ حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَأَنَا وَهُوَ فِي هَذَا الْبَيْتِ مَا مَعَنَا أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ، ثُمَّ نَشَخَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشَخَةً شَدِيدَةً، ثُمَّ مَالَ خَارًا عَلَى وَجْهِهِ أَسْنَدْتُهُ طَوِيلًا، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَزَلَ إِلَى الْعِبَادِ لِيَقْضِيَ بَيْنَهُمْ، وَكُلُّ أُمَّةٍ جَائِيَةٌ، فَأَوَّلُ مَنْ يَدْعُو بِهِ رَجُلٌ جَمَعَ الْقُرْآنَ، وَرَجُلٌ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ كَثِيرُ الْمَالِ، فَيَقُولُ لِلْقَارِي: أَلَمْ أَعْلَمَكَ مَا أَنْزَلْتُ عَلَى رَسُولِي؟ قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا عُلِّمْتَ؟ قَالَ: كُنْتُ أَقُومُ بِهِ أَتْنَاءَ اللَّيْلِ وَأَتْنَاءَ النَّهَارِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَّبْتَ، وَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَّبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ: بَلْ أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: فَلَانَ قَارِي، فَقَدْ قِيلَ، وَيُوتَى بِصَاحِبِ الْمَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ: أَلَمْ أُوسِعْ عَلَيْكَ حَتَّى لَمْ أَدْعَكَ تَحْتَاجَ إِلَى أَحَدٍ؟ قَالَ: بَلَى قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا آتَيْتُكَ؟ قَالَ: كُنْتُ أَصِلُ الرَّحِمَ، وَأَتَصَدَّقُ؟ فَيَقُولُ اللَّهُ: كَذَّبْتَ، وَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَّبْتَ، فَيَقُولُ اللَّهُ: بَلْ أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: فَلَانَ جَوَادُ، فَقَدْ قِيلَ ذَلِكَ، وَيُوتَى بِالَّذِي قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَيُقَالُ لَهُ: فِيمَ قُتِلْتَ؟ فَيَقُولُ: أُمِرْتُ بِالْجِهَادِ فِي

سَبِيلِكَ، فَقَاتَلْتُ حَتَّى قُتِلْتُ، فَيَقُولُ اللَّهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَرِيءٌ؛ فَقَدْ قِيلَ ذَلِكَ، ثُمَّ صَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رُكْبَتَيْ، فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَوْلَيْكَ الثَّلَاثَةُ أَوَّلُ خَلْقِ اللَّهِ تُسَعَّرُ بِهِمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(۱).

باسى هه ره شهى توند له به خشين بۆ رىايى و ناوبانگ، وه به آنگهش له سهر
 ئه وهى ههر كهس مال و سامان بۆ رىايى و مهرامى تايبه تى خۆى ببه خشى
 له يه كه مينى ئه وان هيه كه ناگريان پى هه لده گير سى نرى له رۆژى دواييدا،
 په نا ده گرین به خوا له رىايى و ناوبانگ، داوا له خوا ده كه مين بمانباريزى له
 ناگر به لى بوورده يى خۆى، خوا ﷺ فه رموو يه تى: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا
 لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصَلُّهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا﴾، واته: ههر
 كهس ته نها ژيانى دنياى بوى له دنيا دا زوو پى ده ده ين ئه وهى بمانه وى
 بۆ ههر كه سى ك، پاشان دۆزه خمان بۆ ساز داوه ده چى ته نى وى به لؤمه كراوى
 و ده ركراوى له ميه ره بانى خوا

واته: عوقبه ي كورى موسليم ده گى رى ته وه شوفه يه ي (ئه صبه حى) بۆ باس كرد: ئه و
 چوه نى و مزگه و نى مه دینه، ته ماشاى كرد خه لكه كه ده ورى پيا و نكيان داوه و تى: ئه وه
 كى هه؟ و تيان ئه بو هور ه پره يه ﷺ، (وتى): لى نزيك بوومه وه هه تا له به رده مي دا دانى شتم،
 ئه و يش قسه ي ده كرد بۆ خه لكه كه، كاتى بى ده نگ بوو، وه ده ورى چۆل بوو، وتم:
 سو ي ندى ده ده م به خوا ئه گه ر فه رموو ده يه كم بۆ باس بكه له پى غه مبه رى خوا وه ﷺ
 وه رتگر تى و فى رى بو وى ت، ئه بو هور ه پره و تى: باشه، فه رموو ده يه كت بۆ باس ده كه م
 پى غه مبه رى خوا ﷺ بۆ باس كردم وه رمگرت و فى رى بووم، پاشان ئه بو هور ه پره
 بى هۆش بوو ما وه يه كى كه م ما يه وه، پاشان ها ته وه هۆشى خۆى، و تى: فه رموو ده يه كت
 بۆ باس ده كه م پى غه مبه رى خوا ﷺ بۆ باس كردم، من و ئه و له و مال ه دا بو وى كه س
 له گه لماندا نه بوو جگه له من و ئه و، پاشان ئه بو هور ه پره جارى كى دى كه بى هۆش كه و ت
 به هه مان شيوه ما وه يه ك ما يه وه، پاشان ها ته وه هۆشى خۆى پوخسارى خۆى سرى،
 و تى: باشه فه رموو ده يه كت بۆ باس ده كه م له پى غه مبه رى خوا وه ﷺ بى ستومه، من و
 ئه و يش له م مال ه دا بو وى كه سى له گه لدا نه بوو جگه له من و خۆى، پاشان جارى كى

دیکه بهسه ختی بیهؤش کهوت به لادا کهوت به سهر روخساریدا ماوه به کی درئز پالی به منه وه دا، پاشان هاته وه هؤشی خوی، وتی: پیغهمبهری خوا ﷺ بوی باس کردم: کاتی رۆزی دوا بی دیت خوا داده به زئی بۆ سهر به نده کان بۆ ته وهی دادوهری له نیوانیاندا بکات، هه موو ئوممه ته کان به چۆکدا هاتوون، یه کهم که سیک بانگ ده کریت پیاویکه قورئانی له بهر کردووه، وه پیاویک له پیناوی خوا جه نگاوه، وه پیاویک مال و سامانیکى زۆری هه بووه، خوا به قورئان خویننه که ده فهرمووی: ئایا فیرم نه کردی ته وهی دامبه زاند بۆ پیغهمبه ره کهم؟ ده لی: به لی ته ی پهروه ردگارم، ده فهرمووی: چۆن کارت کرد به وهی فیرم کردی؟ ده لی: من به درئزایی شه و رۆژ کارم پیه ده کرد، ده لی: خوا ی گه و ره پیه ده فهرمووی: درۆت کرد، فریشته کانیش پیه ده لین درۆت کرد، خوا ده فهرمووی: به لکوو ویستت پیت بو ترئى فلانه کهس قورئان خویننه، بیگومان ته وهت پیه و ترا. ئینجا که سیکى خاوهن سهروهت و سامان ده هینن خوا پیه ده فهرمووی: ئایا ته وه نده مال و داراییم پیه نه دایت هه تا پیه ویستت به خه لکی نه بیت؟ ده لی: به لی، پیت دام، ده فهرمووی: ته ی چیت کرد به و مال و سامانه ی پیم به خشیت؟ ده لی: من په یوه ندی خزمایه تیم پیه به جی ده هینا و لیم ده به خشى، خوا پیه ده فهرمووی: درۆت کرد، فریشته کانیش پیه ده لین درۆت کرد، خوا ده فهرمووی: به لکوو له بهر ته وه به خشیت هه تا بیت بلین پیاویکی به خشنده و سه خى بوو، بیگومان پیت و ترا، ئینجا ته و کهسه ده هینن که له پیناوی خوا دا کوژراوه، پیه ده وترئى: بۆچی کوژرای، ده لی: فه رمانم پیه کراوه جیهاد بکه م له پیناوی تۆدا، منیش شه یرم کرد هه تا کوژرام، خوا پیه ده فهرمووی: درۆت کرد، فریشته کانیش پیه ده لین: درۆت کرد، خوا ده فهرمووی: به لکوو ویستت بلین فلانه کهس بویره، بیگومان ته وهت پیه و ترا، پاشان پیغهمبه ری خوا ﷺ دای به سهر ته ژنۆمدا فه رمووی: ته ی ته بو هوره پره ته و سى کۆمه له یه که می دروستکراوه کانی خوان ناگریان پیه هه لده گیرسى له رۆزی دوا بیدا.

جَمَاعُ أَبْوَابِ الصَّدَقَاتِ وَالْمُخْتَبَاتِ

بَابُ ذِكْرِ أَوْلَى صَدَقَةٍ مُخْتَبَةِ تُصَدَّقَ بِهَا فِي الْإِسْلَامِ، وَاشْتِرَاطِ الْمُتَصَدِّقِ صَدَقَةَ الْمَخْرُومَةِ حَبْسَ أَصُولِ الصَّدَقَةِ وَالْمَنْعِ مِنْ بَيْعِ رِقَابِهَا وَهَبَّتِهَا وَتَوْرِيثِهَا، وَتَسْبِيلِ مَنَافِعِهَا وَغَلَاتِهَا عَلَى الْفُقَرَاءِ وَالْقُرْبَى وَالرَّقَابِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَابْنِ السَّبِيلِ وَالضَّعِيفِ

۲۴۸۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: أَنَّ عُمَرَ أَصَابَ أَرْضًا بِخَيْرٍ، فَأَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لِيَسْتَأْمَرَ فِيهَا قَالَ: إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِخَيْرٍ لَمْ أُصِبْ مَالًا قَطُّ أَنْفَسَ عِنْدِي مِنْهُ، فَمَا تَأْمُرُ بِهِ قَالَ: إِنْ شِئْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا، وَتَصَدَّقْتَ بِهَا، قَالَ: فَتَصَدَّقَ بِهَا عُمَرُ أَنْ لَا تَبَاعَ أَصُولُهَا، لَا تَبَاعَ وَلَا تُوْهَبَ، وَلَا تُورَثَ، فَتَصَدَّقَ بِهَا عَلَى الْفُقَرَاءِ وَالْقُرْبَى وَالرَّقَابِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَالضَّعِيفِ لَا جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يُطْعِمَ صَدِيقًا غَيْرَ مُتَمَوِّلٍ فِيهَا^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَرَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْعُمَرِيُّ أَنَّ نَافِعًا حَدَّثَهُمْ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنه يَقُولُ: أَوْلَى صَدَقَةٍ تُصَدَّقَ بِهَا فِي الْإِسْلَامِ صَدَقَةُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَأَنَّ عُمَرَ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: إِنَّ لِي مَالًا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «أَحْبِسْ أَصْلَهُ وَسَبِّلْ مَمْرَهُ».

کۆباسی به خشینهکان و وهقفهکان

باسی به کهم به خشین و وهقفراو که له ئیسلامدا به خشرا، وه مه رجدانانی به خشهر له سهر ئه وهی پارێزگاری له خود و بنچینهی وهقفراوه که بکریت، وه ریگریکردن له فروشتنی و به خشینه وهی، وه دابهشکردنی به ره مه کهی به سهر هه ژاران و خزمه نزیکهکان و کۆیلهکان و ئهوانهی له پیناوی خوادا جیهاد ده کهن و ریواران و لاوازهکان

واته: ئیبنو عومهر رضي الله عنه ده گێڕێته وه، عومهر له خه بهر زه ویه کی بهرکهوت هات بو لای پینغه مبهر صلى الله عليه وسلم بو ئه وهی پرسی پێ بکات وتی: من زه ویه کم بهرکهوتوو له خه بهر، هه رگیز مایکم بهر نه کهوتوو له وه به نرختی بیت له لام، فه رمانم پێ ده کهی چی لێ بکه م؟ فه رمووی: ئه گه ر ویتست بنچینه کهی ده هیلیته وه و به ره مه که یشی

ده که ی به خیر، وتی: عومر زهوییه که ی به خشی به هه ژاران و خزمه نزیکه کانی و کویله کان و نه وانه ی جهاد ده که ن له پیناوی خوادا و پیبوار و کهسانی لاواز و بیتوانا، به مهرجیک بنچینه ی زهوییه که نه فروشری و نه کری به میرات، وه نه و کهسه ی سهر پهرستی ده کات گوناھی ناگات به نه ندازه ی پیوستی خوی لئی بخوات یاخود لئی بدات به هاوړپیه کی به نه ندازه ی پیوستی، نه ک بو خوی لئی جیا بکاته وه (به لکوو لئی بخوات و به شیوه یه کی چاک به بی سته مکردن).

نه بو به کر ده لئی: عه بدولای کوری عومر ی عومر ی گپراویه ته وه نافع بو ی باس کردن وتی: گویم له ئینو عومر بوو ده بوت: یه که مین به خشین له ئیسلامدا به خشرا به خشینه که ی عومر ی کوری خه تاب بوو، جا عومر به پیغه مبهری خوی ﷺ و ت: من زهوییه کم هه یه ده مه وئ بیبه خشم، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: زهوییه که بکه به وه قف و به ره مه که ی له پیناوی خوادا بیه خشه.

بَابُ إِبَاحَةِ الْخَبْسِ عَلَى مَنْ لَا يَخْضُونَ لِكَثْرَةِ الْعَدَدِ، وَالِدَّلِيلِ عَلَى أَنْ الْخَبْسَ إِذَا كَانَ عَلَى قَوْمٍ لَا يَخْضُونَ عَدَدًا لِكَثْرَتِهِمْ جَائِزٌ أَنْ تُعْطَى مِنْهَا بَعْضُ تِلْكَ الصَّدَقَةِ بَعْضُ أَهْلِ تِلْكَ الصَّفَةِ، ضِدُّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْوَصِيَّةَ إِذَا أُوصِيَ بِهَا لِقَوْمٍ لَا يَخْضُونَ لِكَثْرَةِ عَدَدِهِمْ أَنَّ الْوَصِيَّةَ بَاطِلَةٌ غَيْرُ جَائِزَةٍ عَلَى اتِّفَاقِهِمْ مَعَنَا أَنَّهُ إِذَا أُوصِيَ لِلْمَسَاكِينِ وَالْفُقَرَاءِ بِتِلْهِ أَوْ بِبَعْضِ تِلْهِ أَنَّ الْوَصِيَّةَ جَائِزَةٌ وَلَوْ أُعْطِيَ وَصِيَّةٌ بَعْضُ الْفُقَرَاءِ أَوْ بَعْضُ الْمَسَاكِينِ أَوْ جَمِيعَ الْمَسَاكِينِ وَجَمِيعَ الْفُقَرَاءِ لَا يَخْضُونَ كَثْرَةً

۲۴۸۴- عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، فَذَكَرُوا الْحَدِيثَ بِتَمَامِهِ. لَمْ يَذْكُرِ الصَّنَعَانِيُّ ابْنَ السَّبِيلِ، وَقَالَ: غَيْرُ مُتَمَوِّلٍ فِيهِ. وَقَالَ: فَقَالَ مُحَمَّدٌ: غَيْرُ مُتَأْتَلٍ^(۱).

باسی ریگه دان به وه قفکردنی مال و سامان له سر نه وانه ی له بهر زوری ژماره یان ناژمیردرین، وه به لگه ش له سر نه وه ی وه قفکردن نه گهر له سر خه لکیک کرا له ژماردن نه ده هاتن له بهر زوری ژماره یان دروسته سوود و قازانجی نه و به خشینه بدرت به هه ندت له وکه ساننه ی نه و سیفه ته یان

هه لگرتوووه، دژنی وتنه ئه و کسه سی پینی وایه وه سیه تکردن ئه گهر وه سیه تی پت بکرت به خه لکیک له بهر زوری ژماره یان ناژمیردین ئه وه وه سیه ته که پووچه و دروست نییه، به لام یه کده نگن له گه لمان ئه گهر وه سیه تی کرد بو نه داران و هه ژاران به سیه کی یان هه ندت له سیه ک ئه وه وه سیه ته که دروسته، ئه گهرچی به شی هه ندت له هه ژاران یان هه ندت له نه داران یان هه موو نه داران و هه موو هه ژاران له ژماره نه ده هاتن

واته: ئینو عه ون ده گپرتته وه، دواتر فه رموو ده که یان به ته واوی باس کرد. سه نعان ی باسی (ابن السبیل) رپیواری نه کرد، وه وتی: (غیر مَمُولٍ فِیهِ) واته: نه ک بو نه فسی خو ی لئی جیا بکاته وه (به لکوو لئی بخوات و به چاکه). وه وتی: موحه ممه د (که یه کیکه له گپه ره وه کانی ئه م فه رموو ده) وتی: (غیر مُتَأْتَلٍ)، واته: خودی ماله که بو نه فسی خو ی کو نه کاته وه.

بَابُ إِجَازَةِ الْحَبْسِ عَلَى قَوْمٍ مَوْهُومِينَ غَيْرِ مُسْمَيْنِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَفِي الرِّقَابِ، وَفِي الضَّيْفِ مِنْ غَيْرِ اشْتِرَاطِ حِصَّةِ سَبِيلِ اللَّهِ، وَحِصَّةِ الرِّقَابِ، وَحِصَّةِ الضَّيْفِ مِنْهَا، وَإِبَاحَةِ اشْتِرَاطِ الْمُخْبِسِ لِلْقَيْمِ بِهَا الْأَكْلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ مِنْ غَيْرِ تَوْقِيتِ طَعَامٍ بِكَيْلٍ مَعْلُومٍ أَوْ وَزْنٍ مَعْلُومٍ، وَاشْتِرَاطِهِ إِطْعَامَ صَدِيقِهِ إِنْ كَانَ لَهُ، مِنْ غَيْرِ ذِكْرِ قَدْرِ مَا يُطْعَمُ الصَّدِيقَ مِنْهَا

۲۴۸۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: أَصَابَ عُمَرُ أَرْضًا بِخَيْرٍ فَأَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِتَمَامِهِ، وَقَالَ: «فَتَصَدَّقَ بِهَا عُمَرُ أَنْ لَا يُبَاعَ أَصْلُهَا، لَا تَبَاعُ، وَلَا تُوهَبُ، وَلَا يُورَثُ، لِلْفُقَرَاءِ وَالْأَقْوِيَاءِ، وَالرِّقَابِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَالضَّيْفِ، وَابْنِ السَّبِيلِ، لَا جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يُطْعِمَ صَدِيقًا غَيْرَ مَمُولٍ فِيهِ»^(۱).

باسی وه قفکردن دروسته بو خه لکانیک پشکیان دیاری نه کرابیت و ناویان نه هینرابیت، (وه ک له فه رموو ده که دا هاتوووه): وه له ئه وانه ی له ری ی خوا کوشش ده کن، ئه وانه شی کویله ن، ئه وانه شی میوان، به بت مهرجی دیار یکردنی پشکی له ری ی خوا، پشکی کویله کان و پشکی میوانه کان تیایدا، وه ریگه دراوه به وه قفکهر مهرج دابنیت بو ئه و کسه سی سه ر په رشتی ده کات،

لئی بخوات به بت زیاده روهی و به بت دیار یکردنی ریژهی خوارندنه که به پیوانه ی دیار یکراو، یان به کیشانه ی دیار یکراو، وه مهرج دابنیت سهر په رشتیار بوی همیه خواردن بدات به هاوړتیه که ی به بت زیاده روهی به بت باسکردنی نه دازه ی نه وه ی هاوړتیه که ی لئی ده خوات

واته: ئیبنو عومر رضی الله عنه ده لی: عومر زه وویه کی به رکوت له زه وویه کانی خه بهر، هات بولای پیغه مبهری خوا رضی الله عنه، -دواتر فهرمووده که ی به ته واوی باس کرد- وه وتی: عومر زه وویه که ی به خشی به مهرجی بنجینه که ی نه فروشری و نه به خشری و نه کری به میرات، به لکوو بوه ژاران و به هیزه کان و کویله کان و نه وانه ی له ری خوا جهاد نه که ن و میوان و کاروانی، گونا هیش نیه له سهر نه و که سه ی سهر په رشتی ده کات لئی بخوات به شیوه یه کی چاک به پتی پیوستی، یا خود بیدات به هاوړتیه کی، نه ک بول نه فسی خوی لئی جیا بکاته وه (به لکوو لئی بخوات به چاکه).

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنْ قَوْلَهُ: تَصَدَّقْ بِهَا عَلَى الْفُقَرَاءِ وَالْقُرْبَى، إِنَّمَا أَرَادَ: تَصَدَّقْ بِأُضْلَاهَا حَبْسًا، وَجَعَلَ ثَمَرَهَا مُسْتَبَلَّةً عَلَى مَنْ وَصَفَهُمْ مِنَ الْفُقَرَاءِ وَالْقُرْبَى، وَمَنْ ذَكَرَ مَعَهُمْ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْحَبْسَ إِذَا لَمْ يُخْرِجْهُ الْمُخْبِسُ مِنْ يَدِهِ كَانَ ضَحِيحًا جَائِرًا، إِذْ لَوْ كَانَ الْحَبْسُ لَا يَصِحُّ إِلَّا بِأَنْ يُخْرِجَهُ الْمُخْبِسُ مِنْ يَدِهِ لَكَانَ الْمُضْطَفَى رضی الله عنه يَأْمُرُ عُمَرَ لَمَّا أَمَرَ بِهَذِهِ الصَّدَقَةِ أَنْ يُخْرِجَهَا مِنْ يَدِهِ، وَالنَّبِيُّ رضی الله عنه قَدْ أَمَرَ فِي خَبَرِ يَزِيدِ بْنِ زُرَيْعٍ أَنْ يُفْسِكَ أُضْلَاهَا، فَقَالَ: إِنْ شِئْتَ أَمْسِكْ أُضْلَاهَا وَتَصَدَّقْ بِهَا. وَلَوْ كَانَ الْحَبْسُ لَا يَتِمُّ إِلَّا بِأَنْ يُخْرِجَهُ الْمُخْبِسُ مِنْ يَدِهِ لَمَّا أَمَرَ الْمُضْطَفَى رضی الله عنه الْفَارُوقَ بِإِمْسَاكِ أُضْلَاهَا

۲۴۸۶- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه: أَنَّ عُمَرَ أَسْتَأْمَرَ النَّبِيَّ رضی الله عنه فِي صَدَقَتِهِ، فَقَالَ: «أَحْبِسْ أُضْلَاهَا، وَسَبَلْ ثَمَرَتَهَا»، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَحَبَسَهَا عُمَرُ عَلَى السَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَفِي الرِّقَابِ وَالْمَسَاكِينِ، وَجَعَلَ مِنْهَا يَأْكُلُ وَيُوَكِّلُ غَيْرَ مُمَائِلٍ مَالًا^(۱).

باسی به لکه له سهر نه وه ی فهرمووده که ی پیغه مبهر رضی الله عنه: (تصدق بها علی الفقراء والقربى)، واته: زه وویه که بکه به خیر و صدهقه به سهر هه ژاران و خزمه نزیکه کاند، مه به ستی نه وه یه خودی زه وویه که بکه وه قف، وه

بهربوومه که شش دابنت بۆ هه ژاران و خزمه نزیکه کان و ئه وه شش له گه ل ئه وان ناوی هینراوه، له گه ل به لگه له سر ئه وهی وه قف ئه گه ر خاوه نه که ی له ژیر دهستی خۆی ده رینه کات ئه وه دروسته، چونکه ئه گه ر وه قف دروست نه بووایه تا خاوه نه که ی له ژیر دهستی خۆی ده رینه کات ئه وه پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی ده کرد به عومه ر -کاتن فه رمانی کرد به زه ویه که ی- له ژیر دهستی خۆی ده ریه کات، به لأم له فه رمووده که ی یه زیدی کوری زوره یعدا هاتوو ه پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی کرد ده ست بگریت به بنچینه و خودی زه ویه که، فه رمووی: (إِنْ شِئْتَ أَمْسِكَ أَطْلَمًا وَتَصَدَّقْ بِهَا)، واته: ئه گه ر ویستت ده ست به زه ویه که ته وه بگره و به خشینی پیوه بکه، جا ئه گه ر وه قف دانمه زر ابایه به وه نه بیت وه قف که مال له که ی له ژیر دهستی خۆی ده ریه کات، پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی نه ده کرد به عومه ر ده ست بگریت به خودی زه ویه که یه وه

واته: ئیبنو عومه ر ﷺ ده گه رته وه، عومه ر داوای کرد پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمانی پی بکات به به خشینی زه ویه که ی (که له (تَمَّخَ) بوو، له مه دینه)، فه رمووی: زه ویه که بکه به وه قف و به ره مه که ی له پیناوی خوادا به خشه، عه بدولا وتی: عومه ر وه قفی کرد بۆ هه ژاری داوا که ر و داوانه که ر و ریبوار و ئه وانه یشی جهاد ده که ن له پینا و خوادا، بۆ نازاد کردنی کۆیله کان و نه داره کان، وه ئه وه که سه یشی که به ختوی ده کات لئی بخوات و به شی که سانیدیکه ش بدات، به بیج ئه وه ی وه کوو مالی خۆی ته ماشای بکات.

بَابُ إِبَاحَةِ حَبْسِ آبَارِ الْمِيَاهِ

۲۴۸۷- عَنِ الْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ، فَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا فِي قَتْلِ عُثْمَانَ، وَقَالَ: فَإِذَا عَلِيٌّ، وَالزُّبَيْرُ، وَطَلْحَةُ، وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَالشُّجَاعُ، وَأَنَا كَذَلِكَ إِذْ جَاءَ عُثْمَانُ، فَقَالَ: أَنْشِدُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ يَبْتَاعُ بِنُزْرُومَةَ عَفَرَ اللَّهُ لَهُ»، فَأَبْتَعْتُهَا بِكَذَا وَكَذَا وَأَتَيْتُهُ، فَقُلْتُ: قَدْ ابْتَعْتُهَا بِكَذَا قَالَ: «اجْعَلْهَا سِقَايَةً لِلْمُسْلِمِينَ»، وَأَخْرَجَهَا لَكَ، قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ^(۱).

باسی ریکه دان به وه قف کردنی بیره ناوه کان

واته: ئه حنه فی کوری قه یس ده گه رته وه، دواتر به درژی باسی فه رمووده یه کی کرد ده رباره ی کوشتنی عوسهان، وتی: عه لی و زوبه یر و ته لحه و سه عدی کوری ئه بو

(۱) إسناده حسن لغیره.

وه قاص ﷺ ناماده بوون، ههروهها منیش، له پیر عوسمانی کوری عهفان هات، وتی: سوئندتان ددهم بهو خوایهی که هیچ په ستراونکی به حق نییه جگه له ئه، تیا دهرانن پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: کئی بیری (رؤمّة) بکری ئه وه خوا ﷺ لئی خوش ده بیئت؟، منیش به ئه وه نده و به ئه وه نده کریم، پاشان هاتم بو لای پیغه مبهر ﷺ و وتم: به ئه وه نده کریم، فهرمووی: بیکه به مولکی مسولانان بو ئاو لیخواردنه وه و پاداشته کهیشی بو تویه، وتیان: شاهیدی دده دین به لئی وا بوو.

بَابُ الْوَصِيَّةِ بِالْحَبْسِ مِنَ الضِّيَاعِ وَالْأَرْضِينَ

۲۴۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تُقَسِّمُ وَرَثَتِي شَيْئًا مِمَّا تَرَكَتُ، مَا تَرَكَتَاهُ صَدَقَةً»، وَكَانَتْ هَذِهِ الصَّدَقَةُ بِيَدِ عَلِيٍّ غَلَبَ عَلَيْهَا عَبَّاسًا وَطَالَتْ فِيهَا خُصُومَتُهَا فَأَبَى عُمَرُ أَنْ يَقْسِمَهَا بَيْنَهُمَا حَتَّى أَعْرَضَ عَنْهَا عَبَّاسٌ غَلَبَهُ عَلَيْهَا عَلِيٌّ، ثُمَّ كَانَتْ عَلَى يَدِ حَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، ثُمَّ بِيَدِ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، ثُمَّ بِيَدِ عَلِيٍّ بْنِ حُسَيْنٍ، وَحَسَنِ بْنِ حُسَيْنٍ، فَكَانَا يَتَدَاوِلَانِهَا، ثُمَّ بِيَدِ زَيْدِ بْنِ حَسَنِ، وَهِيَ صَدَقَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَقًّا^(۱).

باسنی وهسیه تکردن به وه قکردنی باخ و باخات و زهومی و زار

واته: ئه بو هوره پره ﷺ ده لئی: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو ده یه فهرموو: سوئند بهو خوایهی گیانی منی به ددهسته ئه وهی به جیم هیشتوو له میراتی دابهش ناکریت، ئه وهی به جیمان هیشتوو سه ده قهیه، جا ئه و سه ده قهیه، به دهستی عهلییه وه بوو زال بوو به سهر عه باسدا، ناکوکی نیوانیان درێژهی خایاند، دواتر عومه ر پازی نه بوو دابهشی بکات له نیوانیاندا ههتا عه باس پشتی تی کرد و کهوته دهستی عهلی، پاشان له دهستی حه سه نی کوری عه لیدا بوو، پاشان له دهستی حوسه نی کوری عه لیدا بوو، پاشان له دهستی عه لی کوری حوسین و حه سه نی کوری حوسه نیندا بوو، جا ده ستاوده ستیان پی ده کرد، پاشان کهوته دهستی زهیدی کوری حه سه ن، ئه وه سه ده قه ی پیغه مبهری خوا ﷺ بوو.

۲۴۸۹- عَنْ جُوَيْرِيَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: وَاللَّهِ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا، وَلَا عَبْدًا وَلَا أُمَّةً إِلَّا بَغْلَتَهُ وَسِلَاحَهُ وَأَرْضًا تَرَكَهَا صَدَقَةً^(۱).

واته: جوهریہ رضي الله عنها دہلی: سویند به خوا پیغمبری خوا ﷺ له کاتی مردنیدا نه دینارنیک و نه درهه میک و نه کویله یهک و نه که نیزه کیکی به جی نه هیشت، جگه له ئیستره که ی (که سواری دهبوو)، ههروه ها چه که که ی، وه زهوییه کیشی هه بوو له پیناوی خوا دا کردی به صه ده قه.

بَابُ فَضَائِلِ بِنَاءِ السُّوقِ لِابْنَاءِ السَّابِقَةِ، وَحَفْرِ الْأَنْهَارِ لِلشَّارِبِ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ قَوْلَهُ فِي خَبَرِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَخَبَرِ أَبِي قَتَادَةَ فِي قَوْلِهِ: أَنَّ صَدَقَةَ، قَدْ جَزَّتْ تِلْكَ اللَّفْظَةَ بِنَاءِ الْمَسَاجِدِ، وَبِنَاءِ النُّبُوتِ لِلسَّابِقَةِ، وَحَفْرِ الْأَنْهَارِ لِلشَّارِبَةِ أَنَّ كُلَّ مَا يَنْتَفِعُ بِهِ الْمُسْلِمُونَ مِمَّا يَفْعَلُهُ الْمَرْءُ قَدْ يَقَعُ عَلَيْهِ اسْمُ الصَّدَقَةِ

۲۴۹۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنُ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ، أَوْ وُلْدًا صَالِحًا تَرَكَهُ، أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ، أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ، أَوْ نَهْرًا كَرَاهُ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ، تَلَحُّقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ»^(۲).

باسی چاکه کانی دروستکردنی خانوو بو ریبوار، وه هه لکه ندنی بیر بو خواردنه وه، له گهل به لگه له سهر نه وه و ته که ی پیغمبر ﷺ که له فهرمووده که ی علا و، له باوکی، له نه بو هورهیره، وه فهرمووده که ی نه بو قه تاده له و ته که ی پیغمبر ﷺ: (أَنَّ صَدَقَةً) نه و دهسته واژه یه هاتوو ده رباره ی دروستکردنی مزگهوت و دروستکردنی خانوو بو ریبواره کان و هه لکه ندنی بیره کان بو ناو خواردنه وه، هه ر شتیک مسولمانان سوودی لی وهر بگرن له وه ی بهنده نه نجامی بدات، ناوی صه ده قه ی به سهر دا ده سه پت

واته: نه بو هورهیره رضي الله عنه دہلی: پیغمبری خوا ﷺ فهرموویه تی: به راستی نه وه ی له دوای مردن ده گات به پروادار له کرده وه و چاکه کانی زانسته که به تی کرده وه ی بی کردییت و

(۱) صحیح.

(۲) حسن بشواهد.

بلاوی کرد بیته وه، یان مندالتیکی چاکی به جی هیشتی، یان مزگه وتیکی بونیاد نابیت، یان مالیکی بو ریوار دروست کرد بیت، یان بیریکی هه لکه ندبیت، یان شتیکی له مال و سامانه که ی به خشبیت له کاتی له شساغی ژیانیدا، دوا ی مردن پیی ده گات.

بَابُ حَبْسِ آبَارِ الْمِيَاهِ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ وَالْفُقَرَاءِ وَابْنِ السَّبِيلِ

۲۴۹۱- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ قَالَ: لَمَّا حَصَرَ عُمَانُ رضي الله عنه أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ مِنْ فَوْقِ دَارِهِ، ثُمَّ قَالَ: أَذْكَرُكُمْ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رُومَةَ لَمْ يَكُنْ يَشْرَبُ مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا يَتَمَنَّى فَاثْبَعْتُهَا مِنْ مَالِي فَجَعَلْتُهَا لِلْغَنِيِّ وَالْفَقِيرِ وَابْنِ السَّبِيلِ؟ قَالُوا: نَعَمْ^(۱).

باسی وه قفکردنی ئاوی بیره کان له سمر ده وله مه ند و هه ژاران و ریواران

واته: ئه بو عه بدوره حمانی سولله می ده لی: کاتی عوسمان رضي الله عنه که مارو درا (له لایه ن خه وار یج و هاوتناوازه کانیان) له سه ربانه که یه وه تییانی پروانی، پاشان وتی: یادتان ده خه مه وه ئایا ده زانن بیر ی (رُومَة) که س نه یده توانی ئاوی لی بخواته وه به نرخیک نه بیت، من به مال و سامانی خو م کریم سازم کرد بو ده وله مه ند و هه ژار و ریوار؟ وتیان: به لی وا بوو.

بَابُ إِبَاحَةِ شَرْبِ الْمَخْبِسِ مِنْ مَاءِ الْأَبَارِ الَّتِي حَبَسَهَا

۲۴۹۲- عَنِ الْقَشِيرِيِّ قَالَ: شَهِدْتُ الدَّارَ يَوْمَ أُصِيبَ عُمَانُ رضي الله عنه، وَأَشْرَفَ عَلَيْنَا، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَنْشَدَكُمْ اللَّهَ وَالْإِسْلَامَ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَدِمَ الْمَدِينَةَ وَلَيْسَ بِهَا بئرٌ مُسْتَعْدَبٌ إِلَّا رُومَةُ؟ فَقَالَ: «مَنْ يَشْرَبِي رُومَةَ؟» فَيَجْعَلُ دَلْوَهُ فِيهَا كِدْلَاءِ الْمُسْلِمِينَ بِخَيْرٍ لَهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ، قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ: «فَاشْرَبْتِهَا مِنْ خَالِصِ مَالِي وَأَنْتُمْ تَمْنَعُونِي أَنْ أَفْطَرَ عَلَيْهَا حَتَّى أَفْطَرَ عَلَى مَاءِ الْبَحْرِ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) [سناده حسن.

باسى رینگه دراوه به نهو کهسهى بیره ئاوى وقف کردووه خوڤى لىنى بخواتهوه

واته: قوشه بیری ده لى: نهو پوژهى عوسمان رضی اللہ عنہ شهید کرا من تاماده بووم، چووه شوینىكى بهرز، وتى: نهى خه لکینه سویندتان ددهم به خوا و پرسيارتان لى ده کهم به حه قى ئیسلام که له نه ستوتانه، ئایا ده زانن پیغه مبهرى خوا رضی اللہ عنہ هاته مه دینه و هیچ بیریكى تیدا نه بوو ئاوه کهى شرین بیت جگه له بیری رومه نه بیت؟ فه رمووى: کى بیری رومه ده کړى؟ سه تله کهى نه ویش وه کوو سه تلى مسولانان بیت نه وه له وه چاکترى بو ده بیت له بهه شتدا، وتیان: به لى وایه، وتى: به مالى خوّم کړیم، ئیوه یش ئیستا ریگریم لى ده کهن پوژووى پین بشکیم، تا به ئاوى ده ریا پوژووى شکاند.

۲۴۹۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَوْلَى أَبِي أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: أَشْرَفَ عَلَيْهِ يَعْنِي عُمَانَ بْنَ عَفَانَ رضی اللہ عنہ، فَقَالَ: أَنْشَدَكُمْ بِاللَّهِ، هَلْ عَلِمْتُمْ أَنِّي اشْتَرَيْتُ رُومَةَ مِنْ مَالِي يُسْتَعَدُّ مِنْهَا، وَجَعَلْتُ رِشَايَ فِيهَا كَرِشَايَ رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ؟ فَقَالُوا: نَعَمْ قَالَ: فَعَلِمَ مَنَعُونِي أَشْرَبُ مِنْهَا حَتَّى أَفِطَرَ عَلَى مَاءِ الْبَحْرِ^(۱).

واته: نه بو سه عید مه ولای نه بو ئوسه یدی نه نصاری، ده لى: عوسمانى کورى عه فان رضی اللہ عنہ چووه شوینىكى بهرز، وتى: سویندتان ددهم به خوا، ئایا زانیوتانه من بیری رومه کړى له مال و سامانى خوّم بو نه وهى له ئاوه سازگار کهى بخوریتته وه، پشكى خوّمیشم وه کوو پشكى پیاوړک له مسولانان دانا، وتیان: به لى، وتى: ئیتر له بهرچى ریگریم لى ده کهن لى بخومه وه تا به ئاوى ده ریا پوژوو بشکینم.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ أَجْرَ الصَّدَقَةِ الْمَحْبَسَةِ يُكْتَبُ لِلْمَحْبَسِ بَعْدَ مَوْتِهِ مَا دَامَتِ الصَّدَقَةُ جَارِيَةً

۲۴۹۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عَمَلٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسى به لنگه له سهر ئه وهى پاداشتى به خشىنى وه قفکراو بو وه قفکهر ده نووسرت تا به خشینه که به رده وام سوودى هه بىت

واته: نه بو هورپه پره ﷺ ده گىرپه ته وه پىغه مبهرى خوا ﷺ فه رمويه تى: نه گهر مرؤف مرد کرده وه کانى ده پچرئ جگه له سئ کرده وه نه بئ: خىرئکى به رده وام، زانستىک سوودى لئ بىنرئ، يان مندالئکى چاک نزاى بو بکات.

۲۴۹۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «خَيْرُ مَا يَخْلُقُ الْمَرْءُ بَعْدَهُ ثَلَاثًا: وَلَدًا صَالِحًا يَدْعُو لَهُ فَيَبْلُغُهُ دُعَاؤُهُ، أَوْ صَدَقَةً تَجْرِي فَيَبْلُغُهُ أَجْرُهَا، أَوْ عِلْمًا يُعْمَلُ بِهِ بَعْدَهُ»^(۱).

واته: عه بدولای کورئ نه بو قه تاده ده گىرپه ته وه، له باوکیه وه ﷺ ده لئ: گویم له پىغه مبهرى خوا ﷺ بوو ده يفه رموو: چاکترین شت به نده دواى خوئ به جئى به ئلئ سئ شته: مندالئکى چاک بوئ بپارپه ته وه، پارانه وه که ی پئى ده گات، يان به خشىنىک سوودى به رده وام بىت، پاداشته که ی پئى ده گات، يان زانستىک دواى نه وه کرده وه ی پئ بکرىت.

بَابُ فَضْلِ سَقْيِ الْمَاءِ إِنْ صَحَّ الْخَبْرُ

۲۴۹۶- عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعْدٍ ﷺ قَالَ: قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ أُمِّي مَاتَتْ أَفَأَتَصَدَّقُ عَنْهَا؟ فَقَالَ: «نَعَمْ»، فَقُلْتُ: أَيُّ صَدَقَةٍ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «إِسْقَاءُ الْمَاءِ»^(۲).

باسى فهزلئ ئاودان ئه گهر فه رموو ده که ته واو بىت

واته: سه عد ﷺ ده لئ: وتم: ئه ی پىغه مبهرى خوا ﷺ به راستى داىکم کؤچى دواى کرد ئايا بوئ ببه خشم؟ فه رموى: به لئ، وتم: چى به خشىنىک چاکترینه؟ فه رموى: ئاودان.

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعيف.

۲۴۹۷- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «إِسْقَاءُ الْمَاءِ»^(۱).
 واته: سه عدی کوری عوباده ده لی: وتم: نهی پیغهمبهری خوا ﷺ، چی به خشینتیک
 چاکترینه؟ فهرمووی: ئاودان.

بَابُ الصَّدَقَةِ عَنِ الْمَيِّتِ عَنِ غَيْرِ وَصِيَّةٍ مِنْ مَالِ الْمَيِّتِ، وَتَكْفِيرِ ذُنُوبِ الْمَيِّتِ بِهَا

۲۴۹۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: إِنَّ أَبِي مَاتَ، وَتَرَكَ مَالًا، وَلَمْ يُوصِ، فَهَلْ يُكْفَرُ
 عَنْهُ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهُ، فَقَالَ: «نَعَمْ»^(۲).

باسی به خشین بو مردوو بهو مال و سامانهی دواى خوئی به جیئی
 هیشتوو، وه ئهو به خشینه ده بیته سرینه وهی گوناهاه کانی مردوو

واته: نه بو هویره پره رضي الله عنه ده گپرته وه، پیاوئک به پیغهمبهری صلى الله عليه وسلم وت: به راستی باو کم
 کوچی دواىی کرد و مال و سامانیکى به جیهیشت، وه سیه تی نه کرد، ئایا نه گهر خیر
 و به خشینی بو بکه م ده بیته که فارهت بوئی، فهرمووی: به لی.

بَابُ ذِكْرِ كِتَابَةِ الْأَجْرِ لِلْمَيِّتِ عَنِ غَيْرِ وَصِيَّةٍ بِالصَّدَقَةِ عَنْهُ مِنْ مَالِهِ

۲۴۹۹- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمَّيْ افْتَلَيْتُ نَفْسَهَا وَإِنِّي أَظُنُّهَا لَوْ
 تَكَلَّمْتُ أَوْصَتْ بِصَدَقَةٍ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ: «نَعَمْ»^(۳).

باسی پاداشتی خیر و به خشین بو مردوو دهنوو سرت له مال و
 سامانه کهی، به بیئ نه وهی وه سیه تی کرد بیئت

واته: عائشه رضي الله عنها ده لی: پیاوئک وتی: نهی پیغهمبهری خوا به راستی دایکم کوچی
 دواىی کرد، من گومانم وایه نه گهر قسه ی بگردایه وه سیه تی ده کرد به به خشین، ئایا
 پاداشتی بو هه یه نه گهر من بوئی بیه خشم، فهرمووی: به لی.

(۱) اسناده ضعیف.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

بَابُ الصَّدَقَةِ عَنِ النَّمِيْتِ إِذَا تُوْفِيَ عَنْ غَيْرِ وَصِيَّةٍ، وَانْتِفَاعِ النَّمِيْتِ فِي الْأَخْزَةِ بِهَا

۲۵۰۰- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ شَرْحِبِيلَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ سَعْدِ بْنِ عَبَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رضي الله عنه، أَنَّهُ قَالَ: خَرَجَ سَعْدُ بْنُ عَبَادَةَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ مَغَازِيهِ فَحَضَرَتْ أُمُّ سَعْدِ الْوَفَاءُ، فَقِيلَ لَهَا: أُوصِي، فَقَالَتْ: فِيمَا أُوصِي؟ إِنَّمَا الْمَالُ مَالُ سَعْدٍ، فَتُوْفِيَتْ قَبْلَ أَنْ يَقْدُمَ سَعْدُ، فَلَمَّا قَدِمَ سَعْدُ ذَكَرَ لَهُ ذَلِكَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ يَنْفَعُهَا أَنْ أَتَصَدَّقَ عَنْهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ سَعْدُ: حَائِطٌ كَذَا وَكَذَا صَدَقَةٌ عَنْهَا، لِحَائِطٍ قَدْ سَمَّاهُ^(۱).

باسى به خشين له جياتى مردوو نه گهر به بت و هسيه تگردن مرد، ههروهه سوودی نهو خیر و به خشينه دهگات به مردوو

واته: سه عیدی کوری عه مری کوری شوره حبیلی کوری سه عیدی کوری سه عدى کوری عوباده، له باوکیه وه له باپیره وه رضي الله عنه، نهو وتی: سه عدى کوری عوباده له گهل پیغه مبه رضي الله عنه ده رچوو له یه کیک له غه زاکانیدا، دواتر نوممو سه عد کهوته سه ره مه رگ، پئی وترا: وه سیهت بکه، وتی: به چی وه سیهت بکه م؟ مال و سامانه که تهنه هی سه عده، دواتر کوچی دوایی کرد پیش نه وه ی سه عد بگه ریته وه، کاتی سه عد گه پرایه وه نه وه ی بو باس کرا، وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا ئایا نه گهر له جياتی نهو بیه خشم سوودی هه به بو ی؟ فه رمووی: به لی، سه عد وتی: فلانه باخ و فلانه باخم له جياتی نهو به خشی، ناوی باخه که ی هیناوه.

۲۵۰۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ سَعْدَ بْنَ عَبَادَةَ أَخَا بَنِي سَاعِدَةَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أُمَّي تُوْفِيَتْ، وَأَنَا غَائِبٌ، فَهَلْ يَنْفَعُهَا إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا بِشَيْءٍ؟ قَالَ: «نَعَمْ». قَالَ: فَإِنِّي أَشْهَدُكَ أَنَّ حَائِطِي الَّذِي بِالْمِخْرَافِ صَدَقَةٌ عَنْهَا^(۲).

واته: ئینو عه باس رضي الله عنه ده گپ ریته وه، سه عدى کوری عوباده برای نه وه کانی ساعیده، وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا به راستی دایکم کوچی دوایی کردوو، لهو کاته دا منیش له مال نه بووم، ئایا سوودی یخ ده گه یه نی نه گهر شتیکی بو بکه م به خیر و صده ده قه؟

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

فهرمووی: به لئی، وتی: من تو ده کهم به شایهت باخه کهم که له (المِخْرَافِ) کردم به خیر و صدهده قه بوی.

۲۵۰۲- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ أُمَّهُ تُوفِّيتُ أَقْبِنْفَعَهَا إِنْ تَصَدَّقْتُ بِهِيَ عَنْهَا؟ وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ أُمِّي تُوفِّيتُ، وَقَالَ: «فَإِنَّ لِي مَخْرَقًا - يَعْنِي: بُسْتَانًا»^(۱).

واته: ئیبنو عبباس رضی اللہ عنہما ده گپریته وه، بیاونک به پیغهمبهری ﷺ وت: به پراستی دایکی کوچی دوابی کردبوو، نایا سوودی بی ده گه به نی نه گهر شتیکی بو بکه م به خیر و صدهده قه؟ وه نه حمده دی کوری مه نیع (که به کیکه له گپه ره وه ی نه م فهرمووده به) وتی: پیاهه که وتی: نه ی پیغهمبهری خوا ﷺ به پراستی دایکم کوچی دوابی کردوو، وه وتی: من باخچه به کم هه به.

بَابُ إِجَابِ الْجَنَّةِ بِسُقْيِ الْمَاءِ مَنْ لَا يَجِدُ الْمَاءَ إِلَّا غُبًا، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ قَوْلَهُ: «مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ» مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي قَدْ بَيَّنَّهُ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ أَنْ هَذَا مِنْ فَضَائِلِ الْقَوْلِ وَالْأَعْمَالِ، لِأَنَّهُ جَمِيعُ الْإِيمَانِ، إِذِ الْعِلْمُ فَحِيطٌ أَنْ الْإِسْتِقَاءَ عَلَى بَعِيرِهِ الْمَاءِ، وَسُقْيِيهِ مَنْ لَا يَجِدُ الْمَاءَ إِلَّا غُبًا لَيْسَ بِجَمِيعِ الْإِيمَانِ

۲۵۰۳- عَنْ كُدَيْرِ الضَّبِّيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ: «تَقُولُ الْعَدْلَ وَتُعْطِي الْفَضْلَ» قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنْ لَمْ أَسْتَطِعْ. قَالَ: «فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ؟» قَالَ: نَعَمْ قَالَ: «فَاعْهَدْ إِلَى بَعِيرٍ مِنْ إِبِلِكَ وَسَقَاءٍ، فَاَنْظُرْ إِلَى أَهْلِ بَيْتٍ لَا يَشْرَبُونَ الْمَاءَ إِلَّا غُبًا؛ فَإِنَّهُ لَا يَعْطَبُ بَعِيرُكَ، وَلَا يَنْخَرِقُ سِقَاؤُكَ حَتَّى تَجِبَ لَكَ الْجَنَّةُ»^(۲).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَسْتُ أَقِفُ عَلَى سَمَاعِ أَبِي إِسْحَاقَ هَذَا الْخَبَرَ مِنْ كُدَيْرٍ.

باسی به ههشت واجب ده بیت بو نهو که سهی ناو ده دات به خانه واده یه ک زور ناویان پیویسته، وه به لگهش له سهر نه وهی فهرمووده که می پیغهمبهری ﷺ: (مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ)، لهو شیوازه یه که له کتیبی (الْإِيمَانِ) دا

(۱) صحیح.

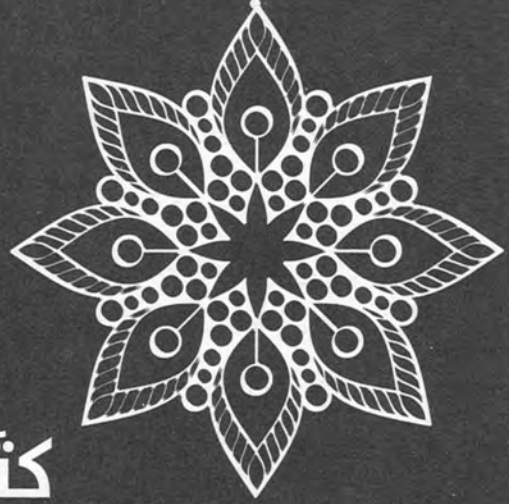
(۲) إسناده ضعیف.

روونم كردهوه، ئەوانە لە فەزڵ و چاكەى وتە و كردارەكانە، نەك ئەوه هەموو
ئيمان بێت، چونكە هەموو كەس ئەوه دەزانێت ئاودان بە جەوهنە لەسەر و شتر
بۆ ئەو خانوادەى زۆر پێويستيان بە ئاوه بە مانای هەموو ئيمان نايەت

واتە: كودەيرى زەبى ﷺ دەلى: پياويك هات بۆ خزمەت پيغەمبەر ﷺ وتى: ئەى
پيغەمبەرى خوا كردهوه يەكم پيچ نيشان بەدە بمخاتە بەهەشتەوه، فەرمووى: قسەى
دادپەروەرانه بکە و مال و سامانى چاکت بپەخشە، وتى: ئەى پيغەمبەرى خوا،
ئەگەر نەمتوانى، فەرمووى: ئايا وشترت هەيه؟ وتى: بەلى، فەرمووى: بچۆ بۆ لای
وشترىك لە وشترەكانت و جەوهنە يەك ئاو لە گەل خۆت بپە، بزانه چى مالىك زۆر
پيويستيان بە ئاوى خواردنەوه يە، بپگومان بە هەرگيز وشترەكەت ماندوو نايەت و
جەوهنەكەت كون نايەت، تا بەهەشتت بۆ واجب دەبێت.

ئەبو بەكر وتى: من زانياريم نيبه ئەبو ئيسحاق ئەم فەرموودەى بيستبێت لە كودەير.

كِتَابُ الْمَنَاسِكِ

په رتووکي هج و
دروشمه کاني

کتاب المناسک «المختصر من المختصر من المسند عن النبي ﷺ على الشريط الذي ذكرنا في أول كتاب الطهارة»

باب فرض الحج على من استطاع إليه سبيلاً قال الله ﷻ: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ
الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ﴿١٧﴾﴾ آل عمران، والْبَيْتَانِ أَنْ الْحَجَّ عَلَى مَنْ اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ السَّبِيلَ مِنَ الْإِسْلَامِ

۲۵۰۴- عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ رضي الله عنه قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَحُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَاجِّينِ وَمُعْتَمِرَيْنِ،
فَقُلْنَا: لَوْ أَتَيْنَا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَلَقِينَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ قَالَ:
بَيْنَمَا نَحْنُ ذَاتُ يَوْمٍ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِذْ أَقْبَلَ رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ،
وَلَا نَعْرِفُهُ فَذَنَا حَتَّى وَضَعَ رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى فِخْدَيْهِ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ،
مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: «أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ،
وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا». قَالَ: صَدَقْتَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ،
حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا كَهْمَسٌ بِهَذَا الْحَدِيثِ نَحْوَهُ^(۱).

په رتوکي حج و دروشمه کاني، پوخته يه که له پوخته کراوه يه نه و فه رموودانه ي
سه نه ديان ده چي ته وه سه ر پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم له سه ر نه و مه رجه ي که له سه ره تاي
په رتوو که که دا باس مان کرد

باسي فه رزبووني چه جکردني ماني خوا له سه ر نه و که سه ي تواناي
که يشتنی نه و ماله ي هه يه، خوا صلى الله عليه وسلم فه رموويه تي: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ
مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ﴿١٧﴾﴾، واته: بو خوا هه يه به سه ر ئاده مييه وه چه جکردني
نه و ماله هه ر که سي که که تواناي که يشتنی هه بيت بو ي. وه روونکردنه وه
له باره ي نه وه ي چه جکردن له ئيسلامدا واجبه له سه ر نه و که سه ي تواناي
که يشتنی هه بيت

واته: يه حياي کوري يه عمره رضي الله عنه ده لي: من و حومه يدي کوري عه بدوره حمان
دهرچووين به نييه تي حج و عومره، وتمان: خوزگه ده چووين بو لاي پياونک له
هاوه لاني پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم، دواتر گه يشتنين به عه بدولاي کوري عومره، وتي: عومره

بوی باس کردم وتی: له کاتیکدا پوژنیک ئیمه له خزمهت پیغهمبهری خوا ﷺ بووین له پر پیاوژنیک دهرکهوت جلوبه رگی زور سپی بوو، مووهکانی زور رهش بوون، نه مانده ناسی، دواتر نزیک بویه وه تا ههردوو ئه ژنوی دانا و ههردوو دهستی خسته سهر ههردوو پانی، ئینجا وتی: ئه ی موحه ممه د هه و آلّم بدهری دهر باره ی ئیسلام، ئیسلام چیه؟ فهرمووی: شایه تی بده ی به وه ی هیچ په رستراوینکی به حه ق نییه جگه له خوا، وه موحه ممه دیش پیغهمبهری خوایه، نوژنه کانت به چاکی ئه نجام بدهیت و زه کاتی مالّه که یشت دهر بکهیت و پوژووی په مه زانیش بگری، وه حه جی مالی خوا بکهیت ئه گهر توانای گه یشتنت هه بوو.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اسْمَ الْإِسْلَامِ بِاسْمِ الْمَغْرِبَةِ الْأَيْفِ وَاللَّامِ قَدْ يَقَعُ عَلَى بَعْضِ شُعَبِ الْإِسْلَامِ «وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَجَابَ جَبْرِيْلَ فِي الْخَبْرِ الَّذِي ذَكَرْنَا عَنْ أَضَلِّ الْإِسْلَامِ وَأَسَاسِهِ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ أَعْلَمَ أَنَّ الْإِسْلَامَ بُنِيَ عَلَى هَذِهِ الْخَمْسِ، وَمَا بُنِيَ مِنَ الْإِسْلَامِ عَلَى هَذِهِ الْخَمْسِ سِوَى هَذِهِ الْخَمْسِ، إِذِ الْبِنَاءُ عَلَى الْأَسَاسِ سِوَى الْأَسَاسِ، وَقَدْ أَوْفَقَ النَّبِيُّ ﷺ اسْمَ الْإِسْلَامِ بِاسْمِ الْمَغْرِبَةِ بِالْأَيْفِ وَاللَّامِ عَلَى أَجْزَاءِ الْإِسْلَامِ الَّتِي هِيَ سِوَى هَذِهِ الْخَمْسِ الَّتِي أَعْلَمَ فِي إِجَابَتِهِ جَبْرِيْلَ أَنَّهَا الْإِسْلَامُ»

۲۵۰۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الْإِسْلَامَ بُنِيَ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ»^(۱).

باسی به لگه له سهر ئه وهی ناوی ئیسلام به دهسته واژهی ناسراو (الْأَيْفِ وَاللَّامِ) هه ندی جار به شیک له لقهکانی ئیسلامیش ده گریته وه، وه به لگه ش له سهر ئه وهی پیغهمبهر ﷺ له فهرمووده کهیدا که باسما کرد وه لامی جبریلی دایه وه دهر باره ی بنهماو بنچینهکانی ئیسلام، چونکه پیغهمبهر ﷺ رایگه یاند ئیسلام له سهر ئه م پینجه بونیاد نراوه، وه ئیسلام بونیاد نه نراوه له سهر جگه له م پینج بنچینه نه بیّت، بیگومان پیغهمبهر ﷺ ناوی ئیسلامی هیناوه به دهسته واژهی ناسراو به (الْأَيْفِ وَاللَّامِ) له سهر به شهکانی ئیسلام

که نهو بهشانه جگه لهو پینج بهشن که پیغمبر ﷺ له وهلامی جبریل رایگه یاند نهوانه له ئیسلامن

واته: ئینو عومەر ﷺ ده لئى: پیغمبهرى خوا ﷺ فهرموویه تی: ئیسلام له سه ر پینج پایه بونیاد نراوه، شایه تیدان به وهی هیچ په رستراویکی به حهق نییه جگه له خوا، وه به جیهتانی نوێژ و ده رکردنی زه کات و هه جکردنی مالى خوا و پوژووگرتنی مانگی په مه زان.

بَابُ الْأَمْرِ بِتَعْجِيلِ الْحَجِّ حَوْفَ فَوْتِهِ بِرَفْعِ الْكَعْبَةِ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ أَعْلَمَ أَنَّهَا تُرْفَعُ بَعْدَ هَذِمِ مَرَّتَيْنِ

۲۵۰۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اسْتَمِعُوا مِنْ هَذَا النَّبِيِّ؛ فَإِنَّهُ قَدْ هَدِمَ مَرَّتَيْنِ وَيُرْفَعُ فِي الثَّلَاثِ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُهُ: يُرْفَعُ فِي الثَّلَاثِ، يُرِيدُ بَعْدَ الثَّلَاثَةِ، إِذْ رَفَعُ مَا قَدْ هَدِمَ مُحَالٌ؛ لِأَنَّ النَّبِيَّ إِذَا هَدِمَ لَا يَقَعُ عَلَيْهِ اسْمُ بَيْتٍ إِذَا لَمْ يَكُنْ هُنَاكَ بِنَاءً.

باسى فه رمانکردن به زوو نه جامدانى حج له ترسى له ده ستچوونى به هوى بهرز بوونه وهى كه عبه، چونكه پیغمبر ﷺ رایگه یاندوووه دواى نهوه كه دوو جار روخینرا بهرز ده كرتیه وه

واته: عه بدولای كورى عومەر ﷺ ده لئى: پیغمبهرى خوا ﷺ فهرموویه تی: چێژ له م كه عبه یه وه ربگرن، چونكه دوو جار روخینراوه (به هوى لافاوه وه) له سییه م جاردا (كابرای حه بهشى كه خاوه ن دوو لاقى بارى كه ده پروخینى) فه ربه ره كه تی بهرز ده كرتیه وه بو ئاسمان.

ئه بو به كر ده لئى: (يُرْفَعُ فِي الثَّلَاثِ)، مه به ستى پنى دواى جارى سییه مه، له كاتى كدا بهرز كردنه وهى خانوو كه روخینرابى ئه سه ته مه، چونكه خانوو ئه گه ر روخینرا پنى ناوترى خانوو، بۆیه خانوو نامینى تا پنى بو تری خانوو.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنْ رَفَعَ النَّبِيَّ يَكُونُ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ، وَمَأْجُوجَ بَعْدَ مَدَّةٍ، لَا قَبْلَ خُرُوجِهِمَا إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّهُ يُعْتَمَرُ وَيَحْجُ النَّبِيَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ، وَمَأْجُوجَ

۲۵۰۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لِيَحْجَنَّ هَذَا النَّبِيُّ، وَلِيُعْتَمَرَ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ، وَمَأْجُوجَ»^(۱).

باسی به آنگه له سهر ئه وهی بهرزبونه وهی مالی خوا که عبه ی پیروز ماوه یه که له دواب دهرچوونی یه ئجوج و مه ئجوجه وه ده بیت، نه که پیش دهرچوونیان، چونکه پیغمبر صلی الله علیه و آله رایگه یاندوه دوا ی دهرچوونی یه ئجوج و مه ئجوج عومره و حجه ی مالی خوا ده کریت

واته: ئه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغمبری خوا صلی الله علیه و آله فهرموویه تی: بیگومان حه جی مالی خوا ده کریت، ههروه ها عومره یش ده کریت دوا ی دهرچوونی یه ئجوج و مه ئجوج.

بَابُ ذِكْرِ بَيَانِ فَرَضِ الْحَجِّ وَأَنَّ الْفَرَضَ حَجَّةٌ وَاحِدَةٌ عَلَى الْمَرْءِ لَا أَكْثَرَ مِنْهَا

۲۵۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّاسَ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ»، فَقَالَ رَجُلٌ: أَكُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَسَكَتَ عَنْهُ حَتَّى أَعَادَهَا ثَلَاثًا، فَقَالَ: «لَوْ قُلْتُ: نَعَمْ لَوَجِبَتْ، وَلَوْ وَجِبَتْ مَا فُتِمْتُ بِهَا»، وَقَالَ: «ذُرُونِي مَا تَرَكَتُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَمَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ، فَأَتُوهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاثْبُتُوا عَنْهُ» قَالَ: فَأَنْزِلْتُ: ﴿لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدِّ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ﴾ المائدة^(۲).

باسی روونکردنه وهی فهرزبونی حج، بیگومان ئه وهی فهرزه له سهر بهنده ته نها یه که حجه نه که زیاتر

واته: ئه بو هوره بیره رضي الله عنه ده لی: پیغمبری خوا صلی الله علیه و آله وتاریکی بو خه لکه که دا، فهرمووی: بهراستی خوا صلی الله علیه و آله حه جی له سهرتان فهرز کردوه، پیاویک وتی: له هه موو سالیکیدا

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

نه ی پیغمبهری خوا؟ بیده نگ بوو هه تا سی جار دووباره ی کرده وه، پاشان فهرمووی: نه گهر بموتایه به لئ، نه وه واجب ده بوو له سهرتان، نه گهر واجبیش بووایه، نه تانده توانی به جئی بهینن، وه فهرمووی: وازم لی بینن له وهی وازم لی هیناوه بو تان، چونکه پیش ئیوه له نیو چون به هوی نه وهی پرسیری زوریان ده کرد و جیاواز بوون له گه ل پیغمبه ره کانیان، جا نه گهر فهرانم پی کردن به شتی ههرچی له توانا تاندایه لئی وهر بگرن، وه نه گهر شتیکم لی قه ده غه کردن لئی دوور بکه ونه وه، وتی: دواتر نه م نایه ته دابه زی: ﴿لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ بُدِلَ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ﴾ (۱۰۱)، واته: پرسیار مه کهن له شتانتیک نه گهر ئاشکرا بکرین ناخوش و خراب ده بیت بو تان.

بَابُ إِبَاحَةِ إِعْطَاءِ الْإِمَامِ إِيْلَ الصَّدَقَةِ مَنْ يَحْجُ عَلَيَهَا

۲۵۰۹- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ أَبِي لَاسٍ الْخُرَاعِيِّ قَدْ أَمَلَيْتُهُ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ (۱).

باسی ریگه دراوه ئیمام وشتری زهکات بدات به کهسانیک بو نه وهی حجهی پت بکهن

واته: نه بو به کر ده لئ: له وباره یه وه فهرمووده که ی نه بو لاسی خوزاعی، له کتیبی زه کاتدا باسم کرد.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الْحَجِّ عَلَى الدَّوَابِّ الْمُخْبَسَةِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

۲۵۱۰- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ أُمِّ مَعْقِلٍ قَدْ أَمَلَيْتُهُ فِي كِتَابِ الصَّدَقَاتِ أَيْضًا (۲).

باسی مؤله تان به حج کردن له سهر ئازه لئ وه قفکراو له پیناوی خوادا

واته: نه بو به کر ده لئ: له وباره یه وه فهرمووده که ی ئوممو مه عقيلم باس کرد له کتیبی صه ده قات.

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

بَابُ فَضْلِ الْحَجِّ إِذِ الْحَاجُّ مِنْ وَفْدِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

۲۵۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «وَفُئِدُ اللَّهِ ثَلَاثَةٌ: الْعَازِي وَالْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ»^(۱).

باسی فهزل و گهوره یی حهج، چونکه حهجکهر له میوانه بهر یزهکانی خوایه

واته: ئەبو هورەیره رضي الله عنه دەلی: پینغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموو به تی: میوانه بهر یزهکانی خوا سیانن: ئەو کەسه ی جهنگ و جیهاد ده کات، ئەو کەسه ی حهج ده کات، ئەو کەسه ی عومره ده کات.

بَابُ الْأَمْرِ بِالْمُتَابَعَةِ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، وَالْبَيَانِ أَنَّ الْفِعْلَ قَدْ يُضَافُ إِلَى الْفِعْلِ، لَا أَنَّ الْفِعْلَ يَفْعَلُ فِعْلًا كَمَا ادَّعَى بَعْضُ أَهْلِ الْجَهْلِ

۲۵۱۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، فَإِنَّهُمَا تَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَالذَّنُوبَ كَمَا يَنْفِي الْكَبِيرُ حَبَبَ الْحَدِيدِ، وَالذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُورَةِ تَوَابٌ دُونَ الْجَنَّةِ»^(۲).

باسی فهرمانکردن به حهج و عومره کردن بهدوای یه کدا، وه روونکردنه وه له باره ی نهوه ی هه ندی جار کرده وه ده در یته پال کرده وه، (وهك باسکردنی حهج و عومره بهدوای یه کدا) نهك بهو مانایه ی نهگهر حهجی کرد ده بیته بهدوایا عومره ش بکات، وه کوو هه ندی له نه فامه کان بانگه شه ی بو ده کات

واته: عه بدولا رضي الله عنه ده لی: پینغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموو به تی: حهج و عومره یه کیکیان بهدوای نهوی دیکه دا بکهن (نهگهر حهجتان کرد بهدوایا عومره بکهن، نهگهر عومره شتان کرد بهدوایا حهج بکهن)، چونکه ئەو دووانه: هه ژاری و گونا هه کان دوور ده خه نه وه، وه کوو چۆن ئاگری کووره (یان ئەو ئامرازه ی ئاسنگهر ئاگری

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

پن گش ده کات) پیسی ناسن و زپر و زیو دوور ده خاته وه، حه جی وه رگیرا ویش پاداشتی نیه جگه له بهه شت.

۲۵۱۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ»^(۱).

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده گپرته وه، پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: عومره بو عومره ده بیته که فاره تی گونا هه کانی مسولمان، وه حه جی وه رگیرا ویش هیچ پاداشتی کی نیه جگه له بهه شت.

بَابُ فَضْلِ الْحَجِّ الَّذِي لَا رَفَثَ فِيهِ، وَلَا فَسُوقَ فِيهِ، وَتَكْفِيرِ الذُّنُوبِ وَالْخَطَايَا بِهِ

۲۵۱۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَأَنَّمَا وُلِدَتْهُ أُمُّهُ»^(۲).

باسی فهزل و گه وه ریبی نه وه حه جکردنه ی که قسه ی پرپووچ و کرده وه ی نابه جیی تیدا ناکرته، وه سرینه وه ی گونا ه و تاوانه کان بهه ی وه

واته: نه بو هوره پره ﷺ ده گپرته وه، پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: ههر که س حه جی مالی خوا بکات و گوفتار و رهفتاری خراپ نه کات، نه وه ده گپرته وه وه ک نه و کاته ی له دایک بووه (واته: به بی گونا ه و به پاک ی ده گپرته وه بو مال ه وه وه کوو سه رده می ساوایی).

بَابُ ذِكْرِ النِّبَانِ أَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الذُّنُوبِ وَالْخَطَايَا

۲۵۱۵- عَنْ ابْنِ شِمَاسَةَ قَالَ: حَضَرْنَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ رضي الله عنه، وَهُوَ فِي سِيَاقَةِ الْمَوْتِ، فَبَكَى طَوِيلًا، وَقَالَ: فَلَمَّا جَعَلَ اللَّهُ الْإِسْلَامَ فِي قَلْبِي أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْسُطْ لِي أَيْمَانَكَ، فَبَسَطَ يَدَهُ، فَقَبَضْتُ يَدِي، فَقَالَ: «مَا لَكَ يَا عَمْرُو؟». قَالَ: أَرَدْتُ أَنْ أَشْرَطَ قَالَ: «تَشْرَطُ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

مَادَا؟»، قَالَ: أَنْ يُغْفَرَ لِي قَالَ: «أَمَّا عَلِمْتَ يَا عَمْرُو أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ، وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا، وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ»^(۱).

باسی روونکردنوه له باره یی نه وه یی چه جکردن گونا ه و تاوانه کانی پیش خوئی ده سر پیتنه وه

واته: ئینو شیاسه وتی: ناماده بووین له گه ل عه مری کوری عاص رضی الله عنه، نه وه له سه ره مه رگدا بوو، زور گریا، وتی: خوا ئیسلامی خسته دل مه وه، هاتم بو خزمه ت پیغه مبه ر رضی الله عنه، وتم: نه ی پیغه مبه ری خوا ده ستی راست در ژ بکه بو نه وه ی به یعه تت بی بده م، ده ستی در ژ کرد، منیش ده ستم نو قاند، فه رمووی: چیه ته نه ی عه مر؟ وتم: ویستم مه رج دابنیم، فه رمووی: مه رجی چی داده ئیت؟ وتم: خوا لیم خوش بیت، فه رمووی: ئایا نه ترانیوه نه ی عه مر مسولمان بوون (گونا هه کانی) پیش خوئی لا ده بات، وه کوچکردن (گونا هه کانی) پیش خوئی لا ده بات، وه چه جکردن (گونا هه کانی) پیش خوئی لا ده بات.

بَابُ اسْتِخْتَابِ دُعَاءِ الْحَاجِّ، إِذِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِ اسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَلِمَنْ اسْتَغْفَرُوا لَهُ

۲۵۱۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْحَاجِّاجِ، وَلِمَنْ اسْتَغْفَرَ لَهُ الْحَاجُّ»^(۲).

باسی چاکتر وایه چه جکه ران نزا ی خیر بکن، چونکه پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله داوا ی لیخو شبوونی بو ئه وان و ئه وان هه ش کردوو ه که ئه وان داوا ی لیخو شبوونی بو ده کهن

واته: نه بو هو ره پره رضی الله عنه ده لی: پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله فه رمووی ته تی: خوا یه له چه جکه ران خوش به، وه ئه وان هه شی چه جکه ران داوا ی لیخو شبوونی بو ده کهن.

(۱) صحیح.

(۲) [سناده ضعیف].

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْخُرُوجِ إِلَى الْحَجِّ يَوْمَ الْخَمِيسِ تَبَرُّكًا بِفِعْلِ النَّبِيِّ ﷺ، إِذْ كَانَ ﷺ قَلَمًا يَخْرُجُ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ

۲۵۱۷- عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: قَلَمًا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْرُجُ فِي سَفَرِ الْجِهَادِ وَعَيْرِهِ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ^(۱).

باسى چاکتر وایه بهنده له رۆژی پینجشممه دهر بچیت بۆ حج، وهک
مهروبهره که تیک به شوینکه وتنی کرداری پیغممهر ﷺ، چونکه پیغممهر ﷺ
جگه له پینجشممان به که می دهرده چوو بۆ سه فه ر

واته: عه بدورحمانی کوری که عبی کوری مالیک ده گپریته وه، له باوکیه وه ﷺ، نه و
ده یوت: پیغممهری خوا ﷺ جگه له پینجشممان له رۆژه کانی دیکه دا به که می
دهرده چوو بۆ سه فه ری جیهاد کردن و جگه له ویش.

بَابُ اسْتِخْبَابِ التَّزْوُدِ لِلْسَّفَرِ اقْتِدَاءً بِالنَّبِيِّ ﷺ وَمَخَالَفَةً لِبَعْضِ مُتَّوَفَةِ أَهْلِ زَمَانِنَا

۲۵۱۸- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْزِي إِلَى بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ، فَاسْتَأْذَنَ، فَأَذِنَ لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَإِنَّهُ قَدْ أُذِنَ لِي فِي الْخُرُوجِ». قَالَ أَبُو بَكْرٍ: الصَّحَابَةُ يَا أَبَايَ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «نَعَمْ»، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَجَهَّزْتُهُمَا أَحْتَّ الْجِهَارِ فَصَنَعْتُ لَهُمَا سَفْرَةَ فِي جِرَابٍ، فَقَطَعْتُ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ قِطْعَةً مِنْ نِطَاقِهَا، فَأَوْكْتُ بِهِ الْجِرَابَ، فَبَدَلِكِ كَانَتْ تُسَمَّى ذَاتَ النَّطَاقِ^(۲).

باسى چاکتر وایه بۆ بهنده خوئی ناماده بکات بۆ سه فه ر، وهکوو شوینکه وتنی
پیغممهر ﷺ، به پیچه وانهی هه ندی له سو فییه کانی ئەم سه رده مه مان

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا (له باسی کۆچکردنی پیغممهر ﷺ بۆ مه دینه له میانهی قسه کانیدا)
وتی: نه وسا پیغممهری خوا ﷺ هات بۆ مالی ئە بو به کر، داواى مؤله تی هاتنه ژووره وه ی

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

کرد، نه ویش مؤلته تی پی دا، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: من مؤلته دراوم که تیره به جی بهیلم، نه بو به کر وتی: هاوړیبه تیت بکه م، باو کم له ده ورت گهریت، پیغه مبهری ﷺ فهرمووی: به لئ، عائیشه وتی: که لوپه لمان بویان ناماده کرد، ههروه ها هه ندی خورا کمان له مهشکه یه کدا بو دانان، نه سائی کچی نه بو به کر پارچه یه کی له پشتوینه که ی کرده وه و ده می مهشکه که ی پی به ست، له بهر نه وه ناو نرا خاوه نی پشتوینه که.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ السَّفْرِ الْمَرْأَةِ مَعَ غَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ وَغَيْرِ زَوْجِهَا بِذِكْرِ خَبَرٍ فِي التَّأْمِيَةِ غَيْرِ دَالٍ تَوْقِيئُهُ عَلَى أَنَّ مَا كَانَ أَقْلَ مِنْ ذَلِكَ التَّأْمِيَةِ مِنَ السَّفْرِ مُبَاحٌ سَفَرُ الْمَرْأَةِ مَعَ غَيْرِ مَحْرَمٍ وَغَيْرِ زَوْجِهَا إِذَا كَانَ سَفَرُهَا أَقْلَ مِنْ ثَلَاثِ

۲۵۱۹- عَنِ الْأَعْمَشِ، وَقَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ رضي الله عنه: عَامَ الْحَجِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُوْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ سَفَرًا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَصَاعِدًا إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ أَبُوهَا أَوْ ابْنُهَا أَوْ أُخُوها أَوْ زَوْجُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا»^(۱).

باسی سهرزه نشکردن له وهی ئافرهت سه فهر بکات له گهل جگه له مه حره می خوئی و جگه له میرده که می به باسکردنی فهرمووده یه ک باس له دیار یکردنی کاتی دیار یکراو ده کات، به لام به لگه نییه له سهر نه وهی نه گهر که متر بیت له و کاته دیاری کردوو سه فهرکردنی ئافرهت دروسته له گهل جگه له مه حره م و جگه له میردی خوئی، نه گهر سه فهره که می که متر بیت له سنی روژ

واته: نه عمه ش ده گنرپته وه، موعاویه رضي الله عنه له سالی حه جدا وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: حه لال نییه بو هیچ ئافره تیک پروای به خوا و به روژی دواپی هه بیت سنی روژ زیاتر گهشت بکات مه گهر که سیکمی مه حره می له گهلدا بیت، باوکی، یان کوره که ی، یان برا که ی، یان میردی، یان مه حره میکی دیکه.

۲۵۲۰- عَنِ الْأَعْمَشِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ نَحْوَهُ^(۲).

واته: له نه عمه شه وه، به هه مان شیوه ی فهرمووده که ی دیکه.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۵۲۱- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَهَى أَنْ تُسَافِرَ الْمَرْأَةُ ثَلَاثًا إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ ^(۱).

واته: ئيبنو عومەر رضي الله عنه ده گپړېته وه، پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم قه ده غه ی کردووه ئا فرهت سې رۆژ سه فەر بکات مه گهر که سيکی مه حره می خوی له گه لدا بیت.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ سَفَرِ الْمَرْأَةِ يَوْمَيْنِ مَعَ غَيْرِ زَوْجِهَا وَغَيْرِ ذِي رَحِمَتِهَا «وَالدَّلِيلُ عَلَى صِحَّةِ مَا تَأَوَّنْتُ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمْ يُبَخِّ بِرَجْرِهَا عَنْ سَفَرِهَا ثَلَاثًا لَهَا أَنْ تُسَافِرَ أَقْلَ مِنْ ثَلَاثٍ مَعَ غَيْرِ زَوْجِهَا وَغَيْرِ ذِي رَحِمَتِهَا، بِذِكْرِ لَفْظَةِ فِي تَوْقِيَتِ الْيَوْمَيْنِ لَمْ يُرِدِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بِتَوْقِيَتِهِ يَوْمَيْنِ إِبَاحَةَ مَا هُوَ أَقْلُ مِنْهَا»

۲۵۲۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ يَوْمَيْنِ إِلَّا مَعَ زَوْجِهَا أَوْ ذِي مَحْرَمٍ» ^(۲).

باسی سهرزه نشتردن له گه شتردنی ئا فرهت بو ماوه ی دوو رۆژ له گه ل جگه له میرده که ی و جگه له مه حره میکی دیکه ی، وه به لگه له سهر راستی ئه وه ی له یه کم دایه وه پيغه مبهر صلى الله عليه وسلم به سهرزه نشتردنی له گه شتردنی ئا فرهت بو ماوه ی سې رۆژ ريگه ی نه داوه که متر له سې رۆژ گه شت بکات له گه ل جگه له میرده که ی و جگه له مه حره میکی دیکه ی، به باسکردنی ده سته واژه یه ک دهر باره ی دیار یکردنی دوو رۆژ، پيغه مبهر صلى الله عليه وسلم له باسکردنی دوو رۆژه که مه به سستی ئه وه نه بووه که متر له دوو رۆژ بو ی هه یه گه شت بکات

واته: عه بدولای کوری عه مری کوری عاص رضي الله عنه ده گپړېته وه، پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فه رموویه تی: با ئا فرهت گه شت نه کات دوو رۆژ مه گهر له گه ل میردی یان مه حره میکی.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ سَفَرِ الْمَرْأَةِ يَوْمًا وَلَيْلَةً إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ «وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمْ يُبَخِّ بِرَجْرِهَا عَنْ سَفَرِ يَوْمَيْنِ سَفَرًا مَا هُوَ أَقْلُ مِنْ يَوْمَيْنِ، إِذْ قَدْ زَجَرَهَا صلى الله عليه وسلم أَنْ تُسَافِرَ يَوْمًا وَلَيْلَةً إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۵۲۳- عَنْ مَالِكٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُوْمَنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ يَوْمًا وَلَيْلَةً إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»^(۱).

باسى سهرزهنشتکردن له گهشتکردنى ئافرهت بۆ ماوهى شهو و رۆژيک مهگهر له گهّل که سيکی مهحره ميديا، وه به لگهش له سهر ئه وهى پيغه مبهير رضي الله عنه به سهرزهنشتکردنى بۆ ماوهى دوو رۆژ ريگهى نه داوه به که متر له دوو رۆژ گهشت بکات، چونکه سهرزهنشتى کردوو به بۆ ماوهى شهو و رۆژيک گهشت بکات مهگهر له گهّل که سيکی مهحره ميديا

واته: مالیک ده گپريته وه، له سه عیدی کورپی ئه بو سه عیده وه، له باوکیه وه، له ئه بو هوره پیره وه رضي الله عنه، پیغه مبهیری خوا رضي الله عنه فهرموویه تی: چه لال نییه بۆ هیچ ئافره تیک برۆای به خوا و به رۆژی دوايي هه بیته گهشت بکات بۆ ماوهی شهو و رۆژيک مهگهر که سيکی مهحره می له گه لدا بیته.

۲۵۲۴- عَنْ مَالِكٍ عَنْ سَعِيدِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي الْخَبَرِ: هُوَ صَحِيحٌ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. رَوَاهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، وَابْنُ عَجَلَانَ، وَابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَدْ خَرَّجْتُهُ فِي كِتَابِ الْكَبِيرِ^(۲).

واته: مالیک ده گپريته وه، له سه عیدی کورپی ئه بو سه عیده وه، له باوکیه وه، له ئه بو هوره پیره وه رضي الله عنه، ئه بو به کر له م فهرمووده یه دا وتی: ئه وه یان ته واوه له باوکیه وه، له ئه بو هوره پیره وه. چونکه له یسی کورپی سه عد و ئیبنو عه جلان و ئیبنو ئه بو زیب گپراویانه ته وه له سه عید، له باوکی، له ئه بو هوره پیره وه، له کتیبی (الکبیر) دا ته خریجم کردوو.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمْ يَبْخُ بِزَجْرِهِ عَنْ سَفَرِهَا مَعَ غَيْرِ ذَوِي مَحْرَمٍ يَوْمًا وَلَيْلَةً السَّفَرِ الَّذِي هُوَ أَقَلُّ مِنْهُ، إِذْ قَدْ زَجَرَ رضي الله عنه أَيْضًا أَنْ تُسَافِرَ لَيْلَةً وَاحِدَةً مَعَ غَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ اللَّهُمَّ إِلَّا أَنْ يَكُونَ هَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أُعْلِمْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا أَنَّ الْعَرَبَ تَذَكَّرُ يَوْمًا تُرِيدُ بِلَيْلَتِهِ، وَلَيْلَةً تُرِيدُ بِيَوْمِهَا، قَالَ اللَّهُ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

عَزَّ وَجَلَّ فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ: ﴿ءَايَاتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمَزًا ۖ﴾ (۱)،
 وَقَالَ فِي سُورَةِ مَرْيَمَ: ﴿ءَايَاتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ۖ﴾ (۲)، فَبَانَ
 وَتَبَّتْ أَنَّهُ أَرَادَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ بِلَيَالِيهَا، وَضَحَّ أَنَّهُ أَرَادَ ثَلَاثَ لَيَالٍ بِأَيَّامِهِنَّ

۲۵۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَا تُسَافِرُ امْرَأَةٌ مَسِيرَةَ لَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» (۱).
 قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَقَدْ اسْتَفْضَيْتُ هَذِهِ الْأَخْبَارَ فِي كِتَابِ الْكَبِيرِ.

باسی به لگه له سهر ئه وهی پیغه مبهري صلى الله عليه وسلم کاتى سهرزه نشتی کرد له وهی
 ئافرهت له گهل جگه له که سى مه حره مى شو و روژیک گه شت بکات، ریگهی
 نه داوه گه شت بکات به که متر له و ماوه یه، چونکه به هه مان شیوه سهرزه نشتی
 کردوو یه که شو گه شت بکات له گهل که سى نامه حره م، ئه وه نه بیت مه گهر
 ئه میس له و شیوازه بیت که رامگه یاندوو له چه ند شوینیکی کتیبه کانماندا
 عه رب باسی روژیک ده کات مه به ستی پیی به شه وه که یه شه وه، وه باسی
 شه ویک ده کات مه به ستی پیی به روژه که یه شه وه، خوا صلى الله عليه وسلم له سوره تی ئالی
 عیمرا ندا فهرموویه تی: ﴿ءَايَاتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمَزًا ۖ﴾ (۱)، وه له
 سوره تی مه ریهدا فهرموویه تی: ﴿أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ۖ﴾ (۲)،
 جا روون بو یه وه و جیگیر بوو مه به ستی پیی سى روژه به شه وه کانیه وه، وه
 ته و اویشه ئه و مه به ستی له سى شه وه که به روژه کانی شه وه یه

واته: ئه بو هورپه پره رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: با ئافرهت گه شت
 نه کات ماوه ی ری کردنی شه ویک بخایه نی مه گهر له گهل که سیکى مه حره میدا.
 ئه بو به کر ده لی: ئه و فهرموودانه ی له و باره وه هاتوون له (کتاب الکبیر) دا هیناومن.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ سَفَرِ الْمَرْأَةِ بَرِيدًا مَعَ غَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ «وَالدَّلِيلُ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَرَادَ
 بِرَجْرِهَا عَنِ سَفَرِ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ أَنَّهُ مَبَاحٌ لَهَا سَفَرُ مَا هُوَ أَقْلُ مِنْ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ»

۲۵۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَا تُسَافِرُ امْرَأَةٌ بَرِيدًا إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ» (۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: الْبَرِيدُ: اثْنَا عَشَرَ مِيلًا بِالْهَاشِمِيِّ.

باسی سهرزه نشتکردن له گه شتکردنی ئافرهت به ئه اندازهی بهریدیک له گه ل نامهرمه دا، وه به لگه له سر ئه وهی پیغمبر ﷺ مه بهستی له سهرزه نشتکردنه کهی له گه شتکردنی بو ماوهی شو و روژیکه، ریگه ی پت دراوه گه شت بکات که متر له ماوهی شو و روژیک

واته: ئه بو هورپه پره ﷺ ده لی: پیغمبری خوا ﷺ فهرموویه تی: با ئافرهت گه شت نه کات به ئه اندازهی بهریدیک مه گه ر که سیکي مه حره می له گه لدا بیت.

ئه بو به کر ده لی: ئه اندازهی (البرید) یک بریتیه له: دوازه میلی هاشمیه (که هر میلیکی هاشمی ده کاته شهش هزار باسک به باسکی ده ست، ئه ویش بریتیه له دوازه هزار پی).

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ زَجْرَ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ سَفَرِهَا بِأَنَّ مَحْرَمٍ زَجْرٌ تَحْرِيمٌ لَا زَجْرٌ تَأْدِيبٌ

٢٥٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُسَافِرُ ثَلَاثًا إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»^(١).

باسی به لگه له سر ئه وهی سهرزه نشتکردنی پیغمبر ﷺ له گه شتکردنی ئافرهت به پت مه حره م سهرزه نشتکردنیکه بو قه ده غه کردن نه ک بو په روره ده و ته می کردن

واته: ئه بو هورپه پره ﷺ ده لی: پیغمبری خوا ﷺ فهرموویه تی: حه لال نییه بو هیچ ئافرهتیک گه شت بکات بو ماوهی سی روژ نیلا ده بی که سیکي مه حره می له گه ل بیت به سه ریه وه.

بَابُ إِبَاحَةِ سَفَرِ الْمَرْأَةِ مَعَ عَبْدٍ زَوْجِهَا أَوْ مَوْلَاهُ «إِذَا كَانَ الْعَبْدُ أَوْ الْمَوْلَى يُوْتَقُ بِدِينِهِ وَأَمَانَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنِ الْعَبْدُ أَوْ الْمَوْلَى بِمَحْرَمٍ لِلْمَرْأَةِ إِنْ كَانَ حُكْمُ سَائِرِ النِّسَاءِ حُكْمَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ، وَلَا أُخَالُ؛ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَخْبَرَ أَنَّهُنَّ أُمَّهَاتُ الْمُؤْمِنِينَ، فَجَائِزٌ أَنْ يَكُونَ الْعَبْدُ وَالْأَخْرَارُ مَحْرَمًا لِأَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ سَفَرٌ مَيْمُونَةٌ مَعَ أَبِي رَافِعٍ أَنْ يَكُونَ مَيْمُونَةٌ أُمَّ أَبِي رَافِعٍ إِذْ كَانَتْ مَيْمُونَةَ زَوْجَةِ النَّبِيِّ ﷺ»

۲۵۲۸- عَنْ أَبِي رَافِعٍ رضي الله عنه، أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ بَعْثٍ مَرَّةً، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اذْهَبْ فَاتِنِّي بِمَيْمُونَةٍ»، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنِّي فِي الْبَعْثِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَسْتَ تُحِبُّ مَا أَحَبُّ؟» قُلْتُ: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «اذْهَبْ، فَاتِنِّي بِهَا». قَالَ فَذَهَبْتُ فَجِئْتُ بِهَا^(۱).

باسى ريگه دراوه ئافرهت لهگه ل کۆيلهى ميرهدهكهى يان مهولاي ميرهدهكهى گهشت بکات، نهگه متمانه بکرت به دين و ئهمانهتى کۆيلهكه يان مهولاكه، نهگه رچى کۆيلهكه يان مهولاكه مهحرهمى ئافرهتهكهش نهبيت، نهگه حوکمى سهرحهم ئافرهتان حوکمى خيزانهکانى پيغه مبهرى ﷺ ههبيت، پيموا نيه بهوشيوه بيت، چونکه خوا ﷻ ههوالى داوه ئهوان دايکانى پروادارانن، جا دروسته بهنده و ئازادهکان مهحرهم بن بو خيزانهکانى پيغه مبهرى ﷺ، بويه گهشتى مهيمونه لهگه ل ئه بو رافيع لهو چوارچيوه دايه که مهيمونه دايكى ئه بو رافيعه، چونکه مهيمونه خيزانى پيغه مبهرى ﷺ بوو

واته: ئه بو رافيع رضي الله عنه ده لى: من جارئك له گه ل کاروانيه ك بووم، (پنده چى بو حج چوو بيتن) پيغه مبهرى خوا ﷻ پيمى فهرموو: برؤ مهيمونه م بو بهينه، وتم: ئه ي پيغه مبهرى خوا من له نيو کاروانيه كه م، پيغه مبهرى خوا ﷻ فهرمووى: ئايا ئه وه ي تو بيت خوشه، هه ر ئه وه نيه كه من پيم خوشه؟ وتم: به لى، ئه ي پيغه مبهرى خوا پيم خوشه، فهرمووى: برؤ بوم بهينه، وتى: رويستم بوم هينا.

بَابُ ذِكْرِ خُرُوجِ الْمَرْأَةِ لِأَدَاءِ فَرَضِ الْحَجِّ بِغَيْرِ مَحْرَمٍ، وَأَمْرِ الْحَاكِمِ زَوْجَهَا بِاللِّحَاقِ بِهَا لِلْحَجِّ بِهَا

۲۵۲۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ: «أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا دُوٌّ مَحْرَمٌ»، فَقَامَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَكْتَبْتُ فِي عَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا، وَأَنْطَلَقَ امْرَأَتِي حَاجَةً قَالَ: «أَنْطَلِقِي مَعَ امْرَأَتِكَ»^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

باسی دهرچوونی نافرته به مه به ستی به جیگه یاندنی حج به بت مه حرهم،
وه فهرمانکردنی کار به دست به میرده که ی بۆ ئه وهی بجیت حجی پت بکات

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لی: گویم له پیغه مبه ر ﷺ بوو وتاری ده دا: ناگاداربن با
هیچ پیاویک به ته نها له گه ل نافرته تیکدا نه بیت مه گه ر که سیکی مه حرهمی له گه ل بیت.
پیاویک هه ستا وتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا من ناوی خوُم تو مار کرد له فلان و فلان
غه زادا به شداری بکه م، خیزانه که یشم دهرچووه بۆ حج، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: برۆ
حج له گه ل خیزانه که ت بکه .

۲۵۳۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَخُطُبُ يَقُولُ، فَذَكَرَ
الْحَدِيثَ نَحْوَهُ، وَقَالَ: «فَاذْهَبْ فَحُجَّ بِأَمْرَاتِكَ»^(۱).

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لی: گویم له پیغه مبه ری خوا ﷺ بوو له سه ر مینه ر وتاری
ده دا و ده یفه رموو، دو ات ر فهرمووده که ی باس کرد وه کوو ئه وه ی پیشوو، وه فهرمووی:
برۆ حج به هاوسه ره که ت بکه .

بَابُ تَوْدِيعِ الْمُسْلِمِ أَخَاهُ عِنْدَ إِزَادَةِ السَّفَرِ

۲۵۳۱- عَنِ الْقَاسِمِ يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَجَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ أَرَدْتُ سَفْرًا، فَقَالَ عَبْدُ
اللَّهِ: انْتَظِرْ حَتَّى أَوْدَعَكَ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوَدُّعُنَا: «اسْتَوْدِعِ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِمَ
عَمَلِكَ»^(۲).

باسی خوا حافیزی کردنی مسوألمان له برا که ی له کاتی گه شتکردندا

واته: قاسم ده لی: من له لای ئینو عومه ر بووم ﷺ، پیاویک هات وتی: ئه مه ویت
گه شت بکه م، عه بدولا وتی: چاوه پروان به تا بتسپیرم وه کوو چۆن پیغه مبه ری خوا ﷺ
له کاتی خوا حافیزی ده بسپاردین: من ئایینه که ت و ئه مانه ته که ت (واته: خیزانت و
ئه وه ی به جیت هیشتوو له مال و سامان) و عاقیبه تی کرده وه کانت به خوا ده سپیرم.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ دُعَاءِ الْفَرَزِيِّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ عِنْدَ إِزَادَةِ السَّفَرِ

۲۵۳۲- عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ سَفَرًا فَرَوِّدْنِي قَالَ: «رَوِّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى». قَالَ: زِدْنِي قَالَ: «وَعَفَرَ ذَنْبَكَ». قَالَ: زِدْنِي بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي قَالَ: «وَيَسَّرَ لَكَ حَيْثُ مَا كُنْتَ»^(۱).

باسمى پارانوهى بهنده بۆ برا مسولمانه كهي له كاتي سهفه ركردندا

واته: نه نه س صلى الله عليه وسلم وتي: پياويك هات بۆ خزمهت پيغه مبهري صلى الله عليه وسلم وتي: نهى پيغه مبهري خوا من دهمه وي گه شتيك بكم، بۆم بپاريره وه (تا پارانوه كهت وه كوو تويشوويهك بيت له گه شته كه مدا)، فهرمووي: خوا خو پاريزي و له خواترسانت پي به خشى (واته: بينيازت بكات له دروستكراوه كان، وه فهرمانه كاني به جي به نيت و دوور بكه ويته وه له قهدهغه كراوه كاني)، وتي: بۆم زياد بكه، فهرمووي: وه له گونا هه كانت خوش بيت، وتي: بۆم زياد بكه باوك و دايكم له ده ورت گه رين، فهرمووي: وه كاروبارت بۆ ناسان بكات له ههر شوي تيك بيت.

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الْخُرُوجِ إِلَى السَّفَرِ

۲۵۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِذَا سَافَرَ قَالَ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ اصْحَبْنَا فِي سَفَرِنَا، وَاخْلُقْنَا فِي أَهْلِنَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُتَقَلِّبِ، وَمِنْ الْحَوْرِ بَعْدَ الْكُورِ، وَمِنْ دَعْوَةِ الْمَطْلُومِ، وَمِنْ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ»^(۲).

باسمى پارانوه له كاتي ده رچوون بۆ گه شت كردن

واته: عه بدولاي كوري سه رجيس رضي الله عنه ده لي: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم كاتي گه شتي بكر دايه ده يفه رموو: خوايه تو هاوړي و هاوده مي له سه فهردا، وه پاريزه ري مال و مناليسي له م

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

گه شته دا، خوايه هاوه ليمان بکه له م گه شته ماندا، وه مال و منداليشان بياريزه، خوايه من په نات پي ده گرم له ناخوشي و نارحه تبي گه شت، له گه پانه وه به خه م و په ژاره وه، له گه پانه وه له ته واوييه وه بو ناته واوي، (يان له ثيمانه وه بو کوفر، يان له گوپرايه لي بو سه ريچي يان له خوشگوزه رانييه وه بو ده ستکورتی)، وه په نات پي ده گرم له نزي سته مليکراو (واته: په نا ده گرم به خوا له وه ي سته م بکه م و سته مليکراو يش نزام لي بکات)، وه په نات پي ده گرم له خراپترين شتيک که له مال و مندال و سامانم بيبيتم.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي الْخُرُوجِ إِلَى الْحَجِّ قَاشِيًا لِمَنْ قَدَرَ عَلَى الْمَشْيِ وَلَمْ يَكُنْ عِيَالًا عَلَى رَفَقَائِهِ

۲۵۳۴- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَقَامَ بِالْمَدِينَةِ تِسْعَ سِنِينَ، لَمْ يَحْجَّ ثُمَّ أَذِنَ بِالْحَجِّ، فَقِيلَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَاجٌّ فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ بَشْرٌ كَثِيرٌ كُلُّهُمْ يُحِبُّ أَنْ يَأْتَمَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَذَكَرَ بَعْضُ الْحَدِيثِ وَقَالَ: ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، يَغْنِي مِنْ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ فَرَكَبَ وَمَعَهُ بَشْرٌ كَثِيرٌ رُكْبَانٌ وَمُشَاهَةٌ. ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ ^(۱).

باسي مؤلهدتان به ده رچوون بو حج به پياده بو كه سيك تواناي روښتني هه بيت و نه بيته نهرک بو هاوه لاني

واته: جابر رضي الله عنه ده گپريته وه، پيغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم نو سال له مه دينه مايه وه چه جی نه کرد، پاشان مؤلهدتي چه جکردني پي درا، و ترا: پيغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم ده به وي حج بکات، بويه خه لکيکی زور له مه دينه وه له گه لي ده رچوون، هه موويان چه زيان ده کرد په پره وي پيغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم بکه ن، -دواتر به دريژي باسي فرموده که ی کرد- وه وتی: پاشان پيغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم ده رچوو: واته: له مزگه وتی (ذِي الْحُلَيْفَةِ) سواری و لاخه که ی بوو خه لکيکی زوريش له گه لي بوون به سواری و به پياده.

بَابُ اسْتِخْتَابِ رَبِّطِ الْأَوْسَاطِ بِالْأَزْرِ وَسُرْعَةِ الْمَشْيِ إِذَا كَانَ الْمَرْءُ هَاشِيًا

۲۵۳۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: حَجَّ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابُهُ مُشَاهَةً مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ، وَقَالَ: «ارْزُبُوا أَوْسَاطَكُمْ بِأَزْرِكُمْ»، وَمَشَى خِلْطَ الْهَرَوَلَةِ^(۱).

**باسی چاکتر وایه بهنده کاتن ری کی کرد به شی خواره وهی پو شاکه که می
به ستن و به خیرایی رت بکات**

واته: نه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لی: پیغه مبه ری صلى الله عليه وسلم و هاوه لانی به پیاده چوون بو
حه ج له مه دینه وه بو مه ککه، فهرمووی: به شی خواره وهی پو شاکه کانتان به ستن. وه
ری کی ده کرد به شیوهی تیکه ل به ههروه له.

بَابُ اسْتِخْتَابِ النَّسْلِ فِي الْمَشْيِ عِنْدَ الْإِغْيَاءِ مِنَ الْمَشْيِ لِيَخْفَ النَّاسِلُ وَيَذْهَبَ بَعْضُ الْإِغْيَاءِ عَنْهُ

۲۵۳۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: خَرَجَ عَامَ الْفَتْحِ، ثُمَّ اجْتَمَعَ إِلَيْهِ الْمُشَاهَةُ
مِنْ أَصْحَابِهِ وَصَفُّوا لَهُ، وَقَالُوا: نَتَعَرَّضُ لِدَعْوَاتِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالُوا: اشْتَدَّ عَلَيْنَا السَّفَرُ،
وَطَالَتِ الشُّقْمَةُ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «اسْتَعِينُوا»- قَالَ عَبْدُ الْوَهَّابِ: أَظْنُهُ- قَالَ: «بِالنَّسْلِ
فَإِنَّهُ يَقْطَعُ عَنْكُمْ الْأَرْضَ وَتَخْفُونَ لَهُ»، فَفَعَلْنَا ذَلِكَ، وَخَفْنَا لَهُ، وَذَهَبَ مَا كُنَّا نَجِدُ^(۲).

**باسی چاکتر وایه بهنده کاتن ماندوو ده بیت له ری کردن به په له رت بکات بو
نه وهی له شی سووک بیت و به شیک له ماندوو بوونه که می در بچن**

واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم له سالی نازاد کردنی
مه ککه در چوو، پاشان هاوه له کانی که به پیاده ده رویشن کوبوونه وه له خزمه تیدا و
ریزیان به ست، وتیان: به لکوو بهر پارانه وهی پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم بکه وین، وتیان نه م

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

گه‌شته زوری بۆ هیناوین و ماندووی کردووین، پیغهمبه‌ری خوا ﷺ پییانی فہرموو: له ریگادا په‌له بکه‌ن، چونکه به‌وشیوه زوو ریگاکه ده‌برن، وه له‌شتان سووک ده‌بیټ. وتی: ئه‌وه‌مان کرد له‌شان سووک بوو، وه ماندوو‌یه‌تیشان ده‌رچوو.

۲۵۳۷- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: شَكَأ نَاسٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَشْيَ فَدَعَا بِهِمْ، وَقَالَ: «عَلَيْكُمْ بِالنُّسْلَانِ»، فَنَسَلْنَا فَوَجَدْنَا هُ أَحْفَفَ عَلَيْنَا^(۱).

واته: جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لی: خه‌لکانیک له‌هاوه‌لانی پیغهمبه‌ری خوا ﷺ سکا‌لای ئه‌وه‌یان کرد له‌کاتی ریکردندا قاچیان ئیش ده‌کات: فہرموو: به‌په‌له‌ری بکه‌ن. دواتر به‌په‌له‌ریان کرد بینیمان له‌شان سووک بوو.

بَابُ اسْتِخْتَابِ مُصَاحِبَةِ الْأَرْبَعَةِ فِي السَّفَرِ

۲۵۳۸- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ الصَّحَابَةِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ السَّرَايَا أَرْبَعُمِائَةٍ، وَخَيْرُ الْجُبُوشِ أَرْبَعَةُ آلَافٍ، وَلَنْ يُغْلَبَ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا مِنْ قِلَّةٍ»^(۲).

باسی چاکتر وایه به‌نده به‌هاورپیه‌تی چوار که‌س گه‌شت بکات

واته: ئیبنو‌عه‌باس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده‌لی: پیغهمبه‌ری خوا ﷺ فہرموو‌یه‌تی: چاکترین هاوه‌لیکردن بۆ گه‌شت چوار که‌سه (پیکه‌وه‌ده‌ر‌ب‌چ‌ن)، چاکترین له‌شکریش چوار سه‌ده، چاکترین سوپاش چوار هه‌زاره، وه هه‌رگیز دوازده هه‌زار سه‌ریاز له‌به‌ر که‌می تی ناشکین.

بَابُ حُسْنِ الصَّحَابَةِ فِي السَّفَرِ، إِذْ خَيْرُ الْأَصْحَابِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ

۲۵۳۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ»^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) إسناده معلول بالإرسال.

(۳) صحیح.

باسى هاوه‌آیه‌تى كه سانى چاك له گه‌شتدا، چونكه چاك‌ترینى نیو هاوه‌آن ئه‌وه‌یانه كه چاك‌ترینیانه بو هاوه‌ئه‌كه‌ى

واته: عه‌بدو‌لای كورى عمر رضی اللہ عنہ ده‌گپ‌رته‌وه، پیغه‌مبه‌رى صلی اللہ علیہ وسلم فه‌رموویه‌تى: چاك‌ترینى هاوه‌آن له‌لای خوا ئه‌وه‌یانه كه چاك‌ترینیانه بو هاوه‌ئه‌كه‌ى، وه چاك‌ترین دراوسپكان له‌لای خوا ئه‌وه‌یانه كه چاك‌ترینیان بو دراوسپكه‌ى.

بَابُ اسْتِخْبَابِ تَأْمِيرِ الْمَسَافِرِينَ أَحَدَهُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ، وَالْبَيَانَ أَنَّ أَحَقَّهُمْ بِذَلِكَ أَكْثَرُهُمْ جَمْعًا لِلْقُرْآنِ

۲۵۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بَعْثًا، وَهُمْ نَفَرٌ قَدَعَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، فَقَالَ: «مَاذَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ؟»، فَاسْتَفْرَأَهُمْ كَذَلِكَ حَتَّى مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ هُوَ مِنْ أَحَدِهِمْ سِنًا قَالَ: «مَاذَا مَعَكَ يَا فُلَانُ؟». قَالَ: مَعِيَ كَذَا وَكَذَا، وَسُورَةُ الْبَقَرَةِ قَالَ: «ادْهَبْ، فَأَنْتَ أَمِيرُهُمْ»^(۱).

باسى چاك‌تر وایه گه‌شتیاران كه سینگ بکه‌ن به فه‌رمانده‌ى خویان، وه روونکردنه‌وه له‌باره‌ى ئه‌وه‌ى شیاوترینیان به‌وه‌ى بکرته‌ فه‌رمانده‌یان ئه‌وه كه سه‌یانه زۆرت‌رین ئایه‌تى قورئانى له‌به‌ره

واته: ئه‌بو هوره‌یره رضی اللہ عنہ ده‌لى: پیغه‌مبه‌رى خوا صلی اللہ علیہ وسلم نیردراوینكى نارد، چه‌ند كه‌سینگ بوون، پیغه‌مبه‌رى خوا صلی اللہ علیہ وسلم بانگی كردن، یه‌ك یه‌ك پرسیارى لى كردن فه‌رمووی: چه‌نده قورئانت له‌به‌ره؟ تا گه‌یسته‌ پیاوینك ته‌مه‌نى له‌هه‌موویان مند‌التر بوو، فه‌رمووی: چه‌نده قورئانت له‌به‌ره؟ وتی: ئه‌وه‌نده و ئه‌وه‌نده سوپه‌تم له‌به‌ره، وه سوپه‌تى به‌قه‌ره‌یش، فه‌رمووی: برۆ تو فه‌رمانده‌یانیت.

۲۵۴۱- عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ: قَالَ عُمَرُ رضی اللہ عنہ: إِذَا كَانَ نَفَرٌ ثَلَاثٌ فَلْيَوْمِّرُوا أَحَدَهُمْ، ذَاكَ أَمِيرٌ أَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح موقوفا.

واته: زهیدی کوری وه هب ده لی: عومر رضی الله عنه وتی: نه گهر سی که س بوون با یه کیکیان بکهن به لیپرسراوی خویمان، پیغه مبهری خوا رضی الله عنه به و جوړه فرمانی کردووه.

بَابُ التَّكْبِيرِ وَالتَّسْبِيحِ وَالدُّعَاءِ عِنْدَ رُكُوبِ الدَّوَابِّ عِنْدَ إِزَادَةِ الْمَرْءِ الْخُرُوجِ مُسَافِرًا

۲۵۴۲- قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَلِيًّا الْأَزْدِيَّ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما عَلَّمَهُمْ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا إِلَى سَفَرٍ كَبَّرَ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: «سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَسَوْءِ الْمُنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ»، فَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ وَزَادَ فِيهِنَّ: «أَيُّونَ تَأْتِيُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ»^(۱).

باسی ته کبیر و ته سبیح و پارانوه له کاتی سوار بوونی و لاخ، کاتی بهنده ویستی گهشت بکات

واته: ئیبنو جوړه یج وتی: نه بو زوبه یر هه والی پی دام، عه لی نه زدی هه والی پی داوه، ئیبنو عومر رضی الله عنه فیری کردن: پیغه مبهری خوا رضی الله عنه کاتی دهرده چوو بو سه فه ریک که له سهر وشتره که ی راست ببووايه ته وه، سی جار ته کبیر (الله اکبر) ی ده کرد، پاشان ده یفه رموو: پاک و بیگه ردی بو نه و خوایه ی که نه م شتانه ی بو ژر بار و ئاسان کردوین که نه گهر خوا ی گه وره نه بووايه ئیمه توانا و ده سه لاتمان نه بوو به کاریان بینین، وه ئیمه له پاش مردن بو لای خوا رضی الله عنه نه گه رینه وه، خوایه ئیمه له م گه شته ماندا داوی چاکه و خو پاریزیت لی ده که ین، وه کرده وه یه که نه نجام بده ین تو پی پازی بیت، خوایه گه شته که مان له سهر ئاسان بکه یت، وه دوور بیان بو نریک بکه یته وه، خوایه تو هاوړی و هاوده می له سه فه ردا، وه پاریزه ری مال و منالیسی له م گه شته دا، خوایه هاوه لیمان بکه له م گه شته ماندا، وه مال و مندالیسمان پپاریزه، خوایه من په نات پی ده گرم له ناخوشی و نارعه تی نه م گه شته، له گه پرانه وه به خه م و په ژاره وه، وه په نات پی ده گرم له خراپترین شتی که له مال و مندال و سامانم بیبینم.

کاتى بگه پايه ته وه ئه وانى ده فهرموو، ئه مه شى زياد ده کرد تيايدا: گه پايه وه (له گه شته که مان) به ته وه کارى و به به ندایه تيه وه، سوپاس و ستايشى پهروه ردگارمان ده که ين.

بَابُ الْأَمْرِ بِتَسْمِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ الرُّكُوبِ وَإِبَاحَةِ الْحَمْلِ عَلَى الْإِبِلِ فِي الْمَسِيرِ قَدْرَ طَاقَتِهَا

۲۵۴۳- عَنْ أَبِي لَاسٍ الْخُرَاعِيِّ رضي الله عنه قَالَ: حَمَلْنَا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى إِبِلٍ مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ خِفَافٍ لِحَجِّهِ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَرَى أَنْ تَحْمِلَنَا هَذِهِ، فَقَالَ: «مَا مِنْ بَعِيرٍ إِلَّا وَعَلَى ذُرْوَتِهِ شَيْطَانٌ قَاذِرُوا اللَّهَ إِذَا رَكِبْتُمُوهَا كَمَا أَمَرَكُمْ، ثُمَّ امْتَهُنُوهَا لِأَنْفُسِكُمْ فَإِنَّمَا يَحْمِلُ اللَّهُ»^(۱).

باسى فهرمانکردن به ناوه پینانی خوا (بسم الله) له کاتى سواربوون، وه ریگهدان به وهى بار بخریته سهر وشتر له کاتى ریگردن به ئەندازهى توانایى

واته: ئه بو لاسى خوزاعى رضي الله عنه ده لى: پیغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم سوار وشترى کردین له وشترى زه کات بو حه ج، وشتره کان لاواز بوون (توانایى ئه و ریگا دوورهى حه جیان نه بوو)، وتمان: ئه ی پیغه مبهرى خوا پیتانوا نیبه ئه م وشترانه توانایان هه بیت ئیمه هه لبرگرن؟ فهرموى: هیچ وشتریک نیبه ئیلا شهیتانیک له سه ریه تی، کاتى سوارى بوون ناوی خوا بینن وه کوو چون فهرمانى پی کردوون، پاشان بو خووتان به کارى بینن، خوا هیز و توانای تی ده خات بووتان.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ اتِّخَاذِ الدَّوَابِّ كِرَاسِيَّ يَوْفِيهَا وَالْمَرْءُ رَاكِبَهَا غَيْرَ سَائِرِ عَلَيْهَا، وَلَا نَارِلَ عَنْهَا

۲۵۴۴- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّعْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ -يَعْنِي ابْنَ عَلِيٍّ- حَدَّثَنَا لَيْثٌ -وَهُوَ ابْنُ سَعْدٍ- وَ حَدَّثَنَا الرَّعْفَرَانِيُّ أَيْضًا، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، أَخْبَرَنَا لَيْثٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنِ [ابْنِ] مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ (۲)، عَنْ أَبِيهِ، فِي خَيْرِ شَبَابَةٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، وَفِي حَدِيثِهِمَا جَمِيعًا، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «ارْكَبُوا هَذِهِ الدَّوَابَّ سَالِمَةً وَابْتَدِعُوهَا سَالِمَةً وَلَا تَتَّخِذُوهَا كِرَاسِيَّ»^(۳).

(۱) إسناده حسن.

(۲) إسناده حسن.

باسی سه‌رزهنشکردن له‌وهی ئازهل بکریٔ به کورسی، به‌جۆریٔ مرؤف سوارى بیٔ و له‌سهرى دانه‌به‌زىٔ بؤ ئه‌وهی پشوو بدات

واته: حه‌سه‌نى كورپى موحه‌مه‌دى زه‌عفه‌رانى بؤى باس كردين، عاصمى كورپى
عه‌لى بؤى باس كردين، له‌يسى كورپى سه‌عد بؤى باس كردين، هه‌روه‌ها زه‌عفه‌رانى
بؤى باس كردين، شه‌بابه‌ بؤى باس كردين، له‌يس هه‌والى پىڤ داين، له‌يه‌زىدى كورپى
حه‌بىب له‌ ئىينو موعازى كورپى ئه‌نه‌س، له‌ باوكيه‌وه، له‌ فه‌رمووده‌كه‌ى شه‌بابه‌دا
هاتووه: باوكى موعاز يه‌كئىك بوو له‌ هاوه‌لانى پىغه‌مبه‌ر ﷺ، وه‌ له‌ فه‌رمووده‌كه‌ى
هه‌ردوو‌كيا‌ندا هاتووه: پىغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووى: سوارى ئه‌و وشترانه‌ بين به‌سه‌لامه‌تى
(واته: ئه‌ركئىك مه‌خه‌نه‌ سه‌ر شانيان له‌ توانا‌ياندا نه‌بىٔ)، وه‌ ئه‌گه‌ر پىنو‌ىستان
پىيان نه‌بوو له‌سه‌ريان دابه‌زن، پشتيان مه‌كه‌ن به‌ كورسى و ته‌خت (واته: به‌سه‌ر
وشتره‌وه دامه‌نیشن و له‌گه‌ل يه‌كدى ده‌مه‌ته‌قى بكه‌ن، وه‌ كوو ئه‌وه‌ى له‌سه‌ر كورسى
دانىشتبن).

بَابُ اسْتِخْتَابِ الْإِحْسَانِ إِلَى الدَّوَابِّ الْمَرْكُوبَةِ فِي الْعَلْفِ وَالسَّقْيِ، وَكِرَاهِيَةِ إِجَاعَتِهَا وَإِعْطَاشِهَا وَرُكُوبِهَا وَالسِّيْرِ عَلَيْهَا جِئَاعًا عِطَاشًا

٢٥٤٥- عَنْ سَهْلِ بْنِ حَنْظَلَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِبَعِيرٍ قَدْ لَحِقَ ظَهْرُهُ بِبَطْنِهِ، فَقَالَ:
«اتَّقُوا اللَّهَ فِي هَذِهِ الْبَهَائِمِ الْمُعْجَمَةِ ارْكَبُوهَا صَالِحَةً وَكُلُوهَا صَالِحَةً»^(١).

باسى چاكر وایه مامه‌له‌ى چاك بکریٔ له‌گه‌ل ئه‌و ئازه‌لانه‌ى سواریان ده‌بن،
ئالیکی باش و خواردنه‌وه‌یان پىٔ بدن، وه‌ دروست نییه‌ تینوو و برسیان بکه‌ن
و به‌و شیوه‌ سواریان بین و ریگای دووریان پىٔ بېرن به‌ برسیتی و تینویٔى

واته: سه‌هلى كورپى حه‌نزله‌ ﷺ ده‌گىریته‌وه، پىغه‌مبه‌رى خوا ﷺ به‌لاى وشترىكدا
تیه‌پى پشتى نووسا بوو به‌سكیه‌وه، (له‌ برساندا) فه‌رمووى: له‌ خوا بترسن له‌وه‌ى
(مافى) ئه‌و ئازه‌لانه‌ نه‌ده‌ن كه‌ به‌سته‌زمانن (ناتوانن هاوارى برسیتی و قورسایى

سه‌رشانیان به خاوه‌نه که‌یان بلین) کاتی سواریان بین که به‌هیز و به‌توانان و گونجاوین بو سواری، کاتیکیش گۆشتیان بخۆن قه‌له‌و و بن (و بو خواردن گونجاو بن).

بَابُ إِبَاحَةِ الْحَمْلِ عَلَى الدَّوَابِّ الْمَرْكُوبَةِ فِي السَّيْرِ طَلَبًا لِقَضَاءِ الْحَوَائِجِ إِذَا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهَا عِنْدَ الرُّكُوبِ، بِذِكْرِ خَيْرٍ مُخْتَصِرٍ غَيْرِ مُتَقَصِّصٍ

۲۵۴۶- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمَزَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «فَوْقَ ظَهْرِ كُلِّ بَعِيرٍ شَيْطَانٌ، فَإِذَا رَكِبْتُمُوهُنَّ فَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ، وَلَا تَقْصُرُوا عَنْ حَاجَةٍ»^(۱).

باسی ریگه دراوه بار له‌سهر ئازهل دابنریت له ریگاو‌باندنا بو ته‌واوکردنی بیویستی، نه‌گهر له کاتی سواربوون (بسم‌الله)ی کرد، به باسکردنی فه‌رمووده‌یه‌کی کورت و پوخت نه‌ک شیکراوه

واته: موحه‌ممه‌دی کوری همزه‌ی کوری عه‌مری نه‌سه‌له‌می ده‌گیریته‌وه، له باوکیه‌وه عليه السلام ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وآله فه‌رموویه‌تی: له‌سهر پشتی هه‌موو و شتریک شه‌یتانیک هه‌یه (پیده‌چی مه‌به‌ستی پی نه‌وه بیت سیفه‌تیک‌ی شه‌یتانی تیدایه) جا نه‌گهر سواری بوون، ناوی خوا بهینن (بسم‌الله) بکه‌ن، وه وازی لی مه‌هینن کاتی بیویستیان پی هه‌بوو (به بیانوی نه‌وه‌ی شه‌یتان له‌سهر پشتیتی، چونکه ئیوه (بسم‌الله)تان کردووه).

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله إِذَا أَبَاحَ الْحَمْلَ عَلَى الدَّوَابِّ الْمَرْكُوبَةِ، وَأَنَّ لَا تَقْصُرُ عَلَى طَلَبِ حَاجَةٍ، إِذِ اللَّهُ عز وجل يَرَاكِبُهُ، وَرَحْمَتُهُ تَحْمِلُ الرَّكَّابَ بِأَنَّ يَقْوَى الْمَرْكُوبُ لِيَقْضِيَ الرَّكَّابُ حَاجَتَهُ

۲۵۴۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عليه السلام قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَقُولُ: «إِنَّ عَلَى ذُرْوَةِ كُلِّ بَعِيرٍ شَيْطَانًا فَامْتَهُنُوهُنَّ بِالرُّكُوبِ، وَإِنَّمَا يَحْمِلُ اللَّهُ»^(۲).

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ عَنْ أَبِيهِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَبَاحَ الْحَمْلَ عَلَيْهَا فِي السَّيْرِ طَلَبًا لِقَضَاءِ الْحَاجَةِ إِذَا كَانَتِ الدَّابَّةُ الْمَرْكُوبَةَ مُحْتَمِلَةً لِلْحَمْلِ عَلَيْهَا؛ لِأَنَّهُ قَالَ: اذْكُوبَهَا سَالِمَةً وَابْتَدِعُوهَا سَالِمَةً، وَكَذَلِكَ فِي خَبَرِ سَهْلِ اذْكُوبَهَا صَالِحَةً وَكُلُوهَا صَالِحَةً، فَإِذَا كَانَ الْأَعْلَبُ مِنَ الدَّوَابِّ الْمَرْكُوبَةِ أَنَّهَا إِذَا حُمِلَ عَلَيْهَا فِي الْمَسِيرِ عَطِبَتْ لَمْ يَكُنْ لِرَاكِبِهَا الْحَمْلُ عَلَيْهَا، النَّبِيُّ ﷺ قَدْ اشْتَرَطَ أَنْ تُرْكَبَ سَالِمَةً، وَيُشْبِهُهُ أَنْ يَكُونَ مَعْنَى قَوْلِهِ، اذْكُوبَهَا سَالِمَةً أَي رُكُوبًا تَسْلَمُ مِنْهُ، وَلَا تَعْطِبُ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

باسى بهلگه لهسر نهوهى پيغهمبر ﷺ بويه ريگهى داوه سوارى نهو
نازه لانه بن كه بو سوارى دانراون، زياتر نه بيت له پيويست، چونكه خوا ﷺ
چاوديري دهكات، وه بهرحمهتى خوئ هيز دهكات به سوارهكه تا سوارى
نازه لهكه بيت بو نهوهى پيويستيهكهى تهواو بكات

واته: نه بو هورهيره ﷺ ده لئى: گويم له پيغهمبرى خوا ﷺ بوو دهيفه رموو: بهراستى لهسر چله پويهى بهرزايى پشتى هه موو وشترىك شه يتانتيك هه يه، (كاتيك سوارى بوون ناوى خوا بينن (بسم الله) بکهن وه کوو چوئن فرمانى پي کردوون)، پاشان بو خوئان به كارى بينن، خوا هيز و تواناي تئ ده خات بوئان.

نه بو به كر ده لئى: فهرمووده كهى موعازى كورى نه نه سى جوهه نى له باوكيه وه بهلگه يه لهسر نه وهى پيغهمبر ﷺ بويه ريگهى داوه به سواربوونى له ريگا نه گهر بهدواى پيويستيه كدا بگهرت، نه گهر نهو وشتره سوارى بووه هى سواربوون بيت، چونكه فهرموويه تئى: (اذْكُوبَهَا سَالِمَةً وَابْتَدِعُوهَا سَالِمَةً)، واته: سوارى نهو وشترانه بين به سهلامه تئى (واته: نهركيك مه خه نه سهرشانيان له تواناياندا نه بيت)، وه نه گهر پيويستان پييان نه بوو له سهريان دابه زن. ههروه ها له فهرمووده كهى سههلدا هاتووه: (اذْكُوبَهَا صَالِحَةً وَكُلُوهَا صَالِحَةً)، واته: كاتئ سواريان بين كه به هيز و به توانابن، كاتيكيش گوشتيان بخوئن قه له و بن. نه گهر زوربهى نازه له كان كاتئ سواريان بين له ريگاوياندا په كيان بكه وئت، نه وه نابيت خاوه نه كهى سوارى بيت، پيغهمبر ﷺ مه رجى داناوه سواريان بين به مه رجى سهلامه ت بن، وه پيده چئى ماناي فهرمووده كهى: (اذْكُوبَهَا سَالِمَةً)، واته: سواربوونتيك پيى سهلامه ت بيت و په كى نه كه وئت. خوا زاناره.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَبَاحَ أَنْ لَا يَقْتَصِرَ عَنْ حَاجَةِ إِذَا رَكِبَ الدَّوَابَّ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُجَاوِزَ السَّائِرَ الْمَنَازِلَ، إِذَا كَانَتْ الْأَرْضُ مُخْصِبَةً، وَالْأَمْرُ بِإِمْكَانِ الرِّكَابِ عَنِ الرَّعْيِ فِي الْخِصْبِ إِنْ صَحَّ الذَّبْرُ؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ سَمَاعِ الْحَسَنِ مِنْ جَابِرٍ

۲۵۴۸- عن الحسن يقول: حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْخِصْبِ، فَأَمْكِنُوا الرِّكَابَ مِنْ أَسْتَانِهَا وَلَا تَتَجَاوَزُوا الْمَنَازِلَ، وَإِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْجَدْبِ فَانْجُوا وَعَلَيْكُمْ بِالذُّلْبَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطَوَّى بِاللَّيْلِ، وَإِذَا تَوَعَّلْتُمْ الْغَيْلَانَ، فَبَادِرُوا بِالصَّلَاةِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْمَعْرَسَ عَلَى جَوَادِ الطَّرِيقِ، وَالصَّلَاةَ عَلَيْهَا، فَإِنَّهَا مَأْوَى الْحَيَّاتِ وَالسَّبَاعِ وَقَضَاءِ الْحَاجَةِ عَلَيْهَا فَإِنَّهَا الْمَلَاعِنُ»^(۱).

باسی به لگه له سمر نهوهی پیغهمبر ﷺ ریگهی داوه بهوهی گهشتیار له زهوی وشک و بیلموهردا بارگه دانهنیت و پهله بکات له تیپهربوون بهنیویدا، وه فهرمانی کردووه بهوهی له زهوی پر له لهوهر و سهوزایی و ئاو بارگه دابنیت و پشوو بدات، نهگهر فهرموودهکه راست بیت، چونکه له دلدا شتیک ههیه لهوهی حهسن فهرموودهی بیسنیت له جابرهوه

واته: حهسن دهلی: جابری کوری عهبدولا ﷺ بوی باس کردین وتی: پیغهمبری خوا ﷺ فهرموویهتی: کاتی گهشتان کرد بهتیو شوینیکدا لهوهر و سهوزایی و ئاوی تیدا بوو، مافی وشترهکان بدهن با بلهوهرین، بهجوانترین شیوه مامهلهیان له گهل بکهن، بهلام له مامهله کردنتان له گهلیان سنوور تی مهپهپرین (بهوهی بهرزهوهندی خوتان بههویانهوه لهبیر بکهن)، وه کاتی گهشتان کرد بهتیو شوینیکدا لهوهر و سهوزایی و ئاوی تیدا نهبوو، بهپهله تیپهرن بهنیویدا، ههروهها له کوتایی شهودا دهربچن، چونکه له شهودا زهوی زوو دهبردیی وهك له پوژ، وه کاتی جنوکه (له دهشتایی له کاتی گهشتکردن) وئناي خوئیانیان گوپی به چهند شیوهیهك بو نهوهی ریگاکهتان لی ون بکهن (و له ناوتان بدهن)، نهوه دهسپیشخهری بکهن به نوژکردن، دهخيله دامه بهزنه سهر ریگا به مهبهستی پشوودان و خهوتن، نوژکردن تیدا، چونکه

(۱) إسناده ضعیف.

ئهوه جیگای مار و جروجانهوهر و میرووی زیانبهخشه، ههروهها سه‌رئاویش له‌سه‌ر ریگا مه‌که‌ن چونکه نه‌فرینلیکراوه.

۲۵۴۹- عَنِ الْحَسَنِ بْنِ جَابِرٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «إِذَا كَانَتِ الْأَرْضُ مُخْصَبَةً، فَأَمَكُنُوا الرِّكَابَ، وَعَلَيْكُمْ بِالْمَنَازِلِ، وَإِذَا كَانَتْ مُجْدِبَةً فَاسْتَنْجُوا عَلَيْهَا وَعَلَيْكُمْ بِالذُّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطَوَّى بِاللَّيْلِ، وَإِيَّاكُمْ وَقَوَارِعَ الطَّرِيقِ؛ فَإِنَّهُ مَأْوَى الْحَيَّاتِ وَالسَّبَاعِ، وَإِذَا رَأَيْتُمُ الْغِيْلَانَ، فَأَذُّوْا»^(۱).

واته: حه‌سه‌ن ده‌گی‌رتیته‌وه له‌ جابره‌وه رضی الله عنه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله فه‌رموو‌یه‌تی: کاتی گه‌شتان کرد به‌نیو شو‌نی‌کدا له‌وه‌ر و سه‌وزایی و ئاوی تیدا بوو، ئه‌وا مافی وشتره‌کان بدن با بله‌وه‌رین، به‌جوانترین شیوه‌مامه‌له‌یان له‌گه‌ل بکه‌ن، وه‌ بارگه‌دابئین بو‌پشوودان (تا وشتره‌کانیش تیر بخون)، وه‌ کاتی (گه‌شتان کرد) به‌نیو شو‌نی‌کدا له‌وه‌ر و سه‌وزایی و ئاوی تیدا نه‌بوو، به‌په‌له‌تیپه‌رن به‌نیویدا، وه‌ له‌ کو‌تایی شه‌ودا ده‌ریجن بو‌گه‌شتکردن، چونکه له‌ شه‌ودا زه‌وی زوو ده‌پدری وه‌ک له‌ پوژ، ده‌خيله له‌سه‌ر ریگا بارگه‌مه‌خه‌ن بو‌پشوودان، چونکه جیگای مار و جروجانه‌وه‌ر و میرووی زیانبه‌خشه، وه‌ کاتی جنوکه (له‌ ده‌شتایی له‌ کاتی گه‌شتکردن) وئای خو‌یانیان گو‌ری به‌چه‌ند شیوه‌یه‌ک بو‌ئه‌وه‌ی ریگا‌که‌تان لی ون بکه‌ن (و له‌ناوتان بدن)، ئه‌وه‌ بانگ بدن.

بَابُ صِفَةِ السَّيْرِ فِي الْخِصْبِ وَالنَّجْبِ «وَالدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله إِنَّمَا أَمَرَ بِسُرْعَةِ السَّيْرِ فِي النَّجْبِ كَيْ يَقْطَعَ الدَّوَابَّ الْمَرْكُوبَةَ السَّفَرَ بِنَفْسِهَا قَبْلَ تَعَجُّفِ، فَيَذْهَبَ نَفْيَ عِظَامِهَا مِنَ النَّهْزَالِ وَالْعَجْفِ»

۲۵۵۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: «إِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْخِصْبِ فَأَعْطُوا الْإِبِلَ حَقَّهَا، وَإِذَا سَافَرْتُمْ فِي السَّنَةِ فَأَبْدُرُوا بِنَفْسِهَا، وَإِذَا عَرَسْتُمْ فَاجْتَنِبُوا الطَّرِيقَ، فَإِنَّهَا طَرِيقُ الدَّوَابِّ وَمَأْوَى الْهُوَامِّ بِاللَّيْلِ»^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

باسی چۆنیهی تی ریکردن به و شتر به نپو شوینیکي بیله وپر و بت ناودا، وه به لگش له سر نهوهی پیغه مبه ر ﷺ بویه فه رمانی کرد به زهوی وشک و بیله وپر و سهوزایی به په له ری به نازه له کان بکات بو نهوهی نازه له کان مهودای نهو گه شته به له شساغییه وه بپرن، پیش نهوهی برسیتی له ر و لاوازی بکات، وه نیسکه که ی بپووکیته وه به هوی برسیتی و له ر و لاوازی

واته: نه بو هوره یه ﷺ ده گپریته وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: نه گه ر گه شتتان کرد به نپو شوینیکدا له وه ر و سهوزایی و ناوی زور بوو، نه وه مافی وشتره کان بدن، (سات سات پشوویان پی بدن با گزوگیا بخون و بله وه پرن)، وه نه گه ر گه شتتان کرد به نپو شوینیکدا سهوزایی و له وه ر و ناوی تیدا نه بوو نه وه په له بکه ن زوو ده ر بچن له و ناوچه یه، وه نه گه ر شه و دابه زین بو پشوودان دوور بکه ونه وه له ریگاوبان، چونکه نه وه ریگای نازه له کان و جروجانه وه ر و میرووه زیانبه خشه کانه له شه ودا.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ الضَّرْبِ عَلَى الْوَجْهِ، وَفِيهِ مَا دَلَّ عَلَى أَنَّ الضَّرْبَ عَلَى غَيْرِ الْوَجْهِ مُبَاحٌ

۲۵۵۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَقُولُ: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنِ الْوَسْمِ فِي الْوَجْهِ، وَعَنِ الضَّرْبِ فِي الْوَجْهِ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي أَحْبَارِ جَابِرٍ فِي قِصَّةِ الْبَعِيرِ الَّذِي ابْتَاعَهُ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: أَعْيَا جَمَلِي فَتَخَسَّهُ النَّبِيُّ ﷺ بِقَضِيْبٍ أَوْ ضَرْبَهُ. دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ ضَرْبَ الدَّوَابِّ عَلَى غَيْرِ الْوَجْهِ مُبَاحٌ، خَرَّجْتُ تِلْكَ الْأَخْبَارَ فِي كِتَابِ الْبُيُوعِ.

باسی سه رزه نشکردن به لیدان له نیوچاوانی نازه لان، وه به لگه شی تیدایه له سر نهوهی لیدان له جگه له نیوچاو ریگه پیدراوه

واته: جابری کوری عه بدولا ﷺ ده لی: پیغه مبه ر ﷺ قه ده غه ی کرد له داخردنی نیوچاوانی (مروف)، ههروه ها له لیدانی روخساریش (جا مروف بیت یان هه ر نازه لیکي دیکه).

ئەبو بە کر ده لى: له فەرمووده کاني جابردا هاتووه ده باره ي چيروکي ئەو وشتره ي که فروشتي به پيغه مبه ر ﷺ وتي: وشتره که م ماندوو بوو، پيغه مبه ر ﷺ به شوولتک ژه ندي پييه وه يان لني دا. به لگه يه له سه ر ئەوه ي ليدان له جگه له نيوچاوان ريگه پيدراوه، ئەو فەرموودانه م له کتبي (البئوع) کرين و فروشته کاندا باس کردوه.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ الرُّكُوبِ الْجَلَّالَةِ مِنَ الدَّوَابِّ الْمَرْكُوبَةِ

۲۵۵۲- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: نَهَى عَنِ الشَّرْبِ مِنْ فِي السَّقَا، وَعَنْ رُكُوبِ الْجَلَّالَةِ، وَالْمُجْتَمَةِ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يُرِيدُ وَنَهَى عَنِ الْمُجْتَمَةِ، وَالْمُجْتَمَةُ هِيَ الْمَضْبُورَةُ الَّتِي تُرْبَطُ فَتُرْمَى حَتَّى تُقْتَلَ، قَدْ أَمَلَيْتُهُ فِي كِتَابِ الْأَطْعِمَةِ أَوْ كِتَابِ الْجِهَادِ، وَإِخْبَارُ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ نَهَى أَنْ يُقْتَلَ شَيْءٌ مِنَ الدَّوَابِّ صَبْرًا.

باسي سه رزه نشکردن له سواربووني ئاژه لى پيسخۆر لهو ئاژه لانه ي بو سوارى به کار دین

واته: ئيبنو عه باس رضي الله عنه ده گيرتته وه، پيغه مبه ري خوا ﷺ قه ده غه ي کرد له خواردنه وه له ده مي کونه يان مه شکه يان جه وه نه، وه له سواربووني ئاژه لى پيسخۆر و کوشتن به له سه رخۆي.

ئەبو بە کر ده لى: مه به ستى له (وَنَهَى عَنِ الْمُجْتَمَةِ)، (الْمُجْتَمَةُ): بریتیه لهو گیانله به ره ي که ده به سترتته وه تيرباران ده کرى تا به له سه رخۆي ده کوژرى، له کتبي خواردن و خواردنه وه کان يان کتبي جهاد باس م کرد، وه فەرمووده ي پيغه مبه ر ﷺ هاتووه له باره ي ئەوه ي که قه ده غه ي کردوو له وه ي هيج شتیک له ئاژه لان به له سه رخۆي به کوژرى.

تیبینی: (الْجَلَّالَةُ): بریتیه لهو ئاژه له ي زۆربه ي ئەو ئالفه ي پي ده دریت پيس بیت، پیدانی خواردنی پيس به ئاژه ل.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ صُحْبَةِ الرَّفْقَةِ الَّتِي يَكُونُ فِيهَا الْكَلْبُ أَوْ الْجَرَسُ إِذِ الْمَلَائِكَةُ لَا تَضَحَبُهَا

۲۵۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَضَحَبُ رُفْقَةً فِيهَا جَرَسٌ أَوْ فِيهَا كَلْبٌ»^(۱).

باسى سهرزه نشتردن له هاوهلى كاروانىيهك سهگ يان زهنگلهى تيدا بيت،
چونكه فريشتهى رهممت هاورييهتى نهو كاروانىيه ناكات

واته: نه بو هوره پره رضي الله عنه ده لى: پيغه مبه صلى الله عليه وسلم فهرمويه تى: فريشته كان (ى رهممت)
هاوهلى كاروانىيهك ناكهن زهنگلهى تيدا بيت يان سهگ.

بَابُ ذِكْرِ الدَّيْلِ عَلَى أَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَضَحَبُ رُفْقَةً فِيهَا جَرَسٌ إِذِ الْجَرَسُ مِزْمَارُ الشَّيْطَانِ

۲۵۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «الْجَرَسُ مِزْمَارُ الشَّيْطَانِ»^(۲).

باسى بهلگه له سهر نهوهى فريشتهكانى رهممت هاوهلى كاروانىيهك
ناكهن زهنگلهى تيدا بيت، چونكه زهنگله زورناى شهيتانه

واته: نه بو هوره پره رضي الله عنه ده گير يته وه، پيغه مبه صلى الله عليه وسلم فهرمويه تى: زهنگ زورناى شهيتانه
(چونكه دهنگه كهى مروف سهرقال ده كات بيرى يادى خواى ناميتيت).

بَابُ اسْتِخْتَابِ الدُّلْجَةِ بِاللَّيْلِ إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَطْوِي الْأَرْضَ بِاللَّيْلِ، فَيَكُونُ السَّيْرُ بِاللَّيْلِ أَقْطَعَ لِلسَّفْرِ

۲۵۵۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «عَلَيْكُمْ بِالدُّلْجَةِ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ»^(۳).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(۳) صحيح.

باسی چاکتر وایه مروث له گهشتکردنیدا به شو ورت بکات، چونکه خوا به شو زهوی دهپچیتتهوه، بویه ریکردن له شهودا مهوداکه زووتر دهبرت

واته: نههسی کوری مالیک ﷺ دهلی: پیغمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: دهست بگرن به شهورهوی (له گهشته کانتاندا)، چونکه بهراستی زهوی به شو دهپچرتتهوه.

بَابُ الرُّجْرِ عَنِ الثُّغْرِيسِ عَلَى جَوَادِ الطَّرِيقِ

۲۵۵۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا عَرَّسْتُمْ فَاجْتَنِبُوا الطَّرِيقَ، فَإِنَّهَا طَرِيقُ الدَّوَابِّ وَمَأْوَى الْهَوَامِّ بِاللَّيْلِ»^(۱).

باسی سهرزهنشتکردن له دابهزینی کاروانی بو پشوودان لهسهر رینگاوبان

واته: نهبو هورهیره ﷺ دهگیریتتهوه، پیغمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: نهگهر شو دابهزین بو پشوودان دوور بکهونهوه له رینگاوبان، چونکه نهوه رینگای نازه له کان و جروجانهوه و میرووه زیانبهخشه کانه له شهودا.

۲۵۵۷- عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِمْلِهِ وَقَالَ: «إِذَا عَرَّسْتُمْ بِاللَّيْلِ فَاجْتَنِبُوا الطَّرِيقَ؛ فَإِنَّهُ مَأْوَى الْهَوَامِّ بِاللَّيْلِ»^(۲).

واته: سوهیل ﷺ دهگیریتتهوه بههه مان شیوهی فهرمووده که ی دیکه، وه فهرمووی: نهگهر شو دابهزین بو پشوودان دوور بکهونهوه له رینگاوبان، چونکه نهوه جینگای جروجانهوه و میرووه زیانبهخشه کانه له شهودا.

بَابُ صِفَةِ النَّوْمِ فِي الْعَرَسِ

۲۵۵۸- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا عَرَسَ بِلَيْلٍ اضْطَجَعَ عَلَى يَمِينِهِ، وَإِذَا عَرَسَ قَبِيلَ الصُّبْحِ نَصَبَ ذِرَاعَيْهِ نَصْبًا، وَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى كَفِّهِ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی چۆنیه تی خوتن له دابه زینی گهشتیار بو پشودان

واته: نه بو قه تاده ﷺ ده لى: پیغه مبهری خوا ﷺ کاتى له شهودا دابه زبیايه بو پشودان، به لای راستیدا رانه کشا، کاتیکیش نزيك بهر به بیان دابه زبیايه بو پشودان ههردوو بالی داده نا و سهری ده خسته سهر هه دوو له پي دهستی.

بَابُ كَرَاهِيَةِ سَيْرِ أَوَّلِ اللَّيْلِ

۲۵۵۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَقِلُّوا الْخُرُوجَ إِذَا هَدَّاتِ الرَّجُلُ، إِنَّ اللَّهَ يَبُتُّ فِي لَيْلِهِ مِنْ خَلْقِهِ مَا شَاءَ»^(۱).

باسی شهوره و یکردنی سه ره تاي شهو که راهه تی هه یه

واته: جابری کوری عه بدولا ﷺ ده لى: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ده رچوونتان کهم بکه نه وه کاتى که قاچه کان له ریکردن ده که ون (واته: کاتى خه لکی له سه ره تاي شهو ده گه رینه وه بو ماله وه، تیوه یش پشوو بدن و گه شته کانتان رابگرن)، چونکه به راستی خوا له شهودا هه نديک له دروستکراوه کانی بلاوه پي ده کات به ویستی خوئی (جا نه گهر له و کاته دا ده رچوون یان نازاریان ده دن یان نازارتان ده دن، بویه چاکتر وایه له سه ره تاي شهو ده رنه چن، به لام نه گهر پیویست بوو هه ر ده ریجن نه وه رینگه دراوه، خوا زاناره).

بَابُ ذِكْرِ تَوْقِيَةِ أَوَّلِ اللَّيْلِ الَّذِي كَرِهَ الْإِنْتِشَارَ وَالْخُرُوجَ فِيهِ

۲۵۶۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَكُفُّوا مَوَاشِيَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ مِنْ عِنْدِ غُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى أَنْ تَذَهَبَ». قَالَ لَنَا يُوسُفُ: فَحَوَّةُ الْعِشَاءِ^(۲).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَهَذَا - عِلْمِي - تَضْحِيفٌ، إِمَّا هُوَ فَجَوَّةُ الْعِشَاءِ اشْتَدَّ الظَّلَامُ.

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

باسى ديار يکردنى يه کهم کاتى شهو که بلاو بوونهوه و ده رچوون تيايدا که راهه تى هه يه

واته: جابرى کورى عهدولا ﷺ ده لى: پيغه مبهري خوا ﷺ فه رمويه تى: ريگرى بکه ن له ده رچوونى مه رومالات و مال و منداله کانتان له کاتى خورئاو ابوون تا ده روات، يوسف (که شيخي نه بو به کر ئينو خوزه يمه يه) پيمانى وت: (فَجَوْهُ الْعِشَاءِ).
نه بو به کر وتى: پيم وايه نه وه (تَصْحِيفٌ) ه، به لکوو نه وه (فَجَوْهُ الْعِشَاءِ) واته: تاريخايى شهو.

بَابُ وَصِيَّةِ الْمَسَافِرِ بِالْكَبِيرِ عِنْدَ صُعُودِ الشَّرَفِ وَالْتَسْبِيحِ عِنْدَ الْهَبُوطِ

۲۵۶۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ سَفْرًا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي قَالَ: «أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ»، فَلَمَّا مَضَى قَالَ: «اللَّهُمَّ ارْزُ لهُ الْأَرْضَ وَهَوْنٌ عَلَيْهِ السَّفَرُ»^(۱).

باسى ناموزگار يکردنى گه شتیار به ته کبير (الله أكبر) کردن له کاتى سه رکه وتن به بهر زاييدا، وه (سبحان الله) کردن له کاتى دابه زين

واته: نه بو هورپه رپه ﷺ ده لى: پياويك هات بو خزمه تى پيغه مبهري ﷺ مه به ستى سه فه رکردن بوو، وتى: نه ي پيغه مبهري خوا ناموزگاريم بکه، فه رموى: ناموزگاريت ده کهم به له خواترسان، وه ته کبير (الله أكبر) کردن کاتى سه ر ده که وى به سه ر هه ر بهر زاييه کدا، کاتى که رويشت فه رموى: خوايه زه وى بو کورت بکه يته وه و گه شته که ي له سه ر ئاسان بکه ي.

۲۵۶۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبْرَنَا، وَإِذَا هَبَطْنَا سَبَّحْنَا^(۲).

واته: جابرى کورى عهدولا ﷺ ده لى: ئيمه کاتى سه ر بکه وتباين به سه ر کيويکدا، ته کبيرمان ده کرد، کاتيکيش دابه زيباين (سبحان الله) مان ده کرد.

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

بَابُ اسْتِحْبَابِ حَقْصِ الصَّوْتِ بِالْتَّكْبِيرِ عِنْدَ صُغُودِ الشَّرْفِ فِي الْأَسْفَارِ

۲۵۶۳- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي غَزَاةٍ، فَلَمَّا أَشْرَفْنَا عَلَى الْمَدِينَةِ فَكَبَّرُوا تَكْبِيرَةً فَرَفَعُوا بِهَا أَصْوَاتَهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَصَمٍّ، وَلَا غَائِبٍ وَهُوَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ رَأْسِ رَوَاحِلِكُمْ»^(۱).

**باسی چاکتر وایه بۆ بهنده له گهشته کانی کاتی سهر ده کهوت به سهر
کیویکدا به دهنگی نزم ته کبیر بکات**

واته: ئەبو موسای ئەشعەری رضي الله عنه وتی: ئیمه له گه‌ل پیغه مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم بووین له غه‌زایه کدا، کاتی سهر کهوتینه سهر به‌رزاییه کانی مه‌دینه، (الله اکبر) یکیان کرد ده‌نگیان به‌رز کرده‌وه، پیغه مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم فه‌رمووی: به‌راستی په‌روه‌ردگارتان نه که‌ر و نه په‌نه‌انه، ئەو (به‌زانستی) له‌نیوانتاندایه و نزیک‌تره له‌زین و کورتانی وشتره کانتان.

بَابُ فَضْلِ الصَّلَاةِ عِنْدَ تَغْرِيسِ النَّاسِ بِاللَّيْلِ

۲۵۶۴- عَنْ زَيْدِ بْنِ ظَبْيَانَ، رَفَعَهُ إِلَى أَبِي دَرٍّ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمُ اللَّهُ، وَثَلَاثَةٌ يُغْضِبُهُمُ اللَّهُ، أَمَّا الَّذِينَ يُحِبُّهُمُ اللَّهُ، فَقَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ النَّوْمُ أَحَبَّ إِلَى أَحَدِهِمْ مِمَّا يَعْدِلُ بِهِ نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ، فَقَامَ يَتَمَلَّقُنِي، وَيَتْلُوا آيَاتِي». فَذَكَرَ الْحَدِيثَ^(۲).

باسی فه‌زل و گه‌وره‌یی شه‌ونویژ له کاتی دابه‌زینی گه‌شتیار بۆ پشوو‌دان

واته: زه‌یدی کوری زه‌بیان، په‌فعی کردووه بۆ لای ئەبو زه‌ر رضي الله عنه ده‌گه‌رته‌وه، پیغه مبه‌ری صلى الله عليه وسلم فه‌رموویه‌تی: سه‌ کومه‌ل هه‌ن خوا خۆشی ده‌وین، سیانی دیکه‌ش خوا رقی لێیانه، جا ئەوانه‌ی که‌ خوا خۆشی ده‌وین: خه‌لکێک شه‌وره‌وی بکه‌ن هه‌تا وایان لێ دیت خه‌و له‌لای هه‌ر یه‌کیکیان خۆشه‌ویستتر ده‌بیت له‌ به‌رانبه‌ر ئەوه‌ی بیدات،

(۱) صحیح.

(۲) صحیح من غیر هذا الطريق.

دابیه‌زن بۆ پشوو‌دان و سه‌ریان دابنن بۆ ئه‌وه‌ی بخه‌ون، که‌سیک له‌نیویاندا هه‌ستیت بیاریته‌وه لیم و ئایه‌ته‌کانم بخوینیتته‌وه. وه‌ فه‌رمووده‌که‌ی باس کرد.

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ رُؤْيَةِ الْقَرْيَةِ اللُّوَاتِي يَرِيدُ الْمَرْءَ دُخُولَهَا

٢٥٦٥- عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَرْوَانَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ كَعْبًا رضي الله عنه، حَدَّثَهُ، أَنَّ صُهَيْبًا صَاحِبَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم حَدَّثَهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمْ يَرَ قَرْيَةً يُرِيدُ دُخُولَهَا إِلَّا قَالَ حِينَ يَرَاهَا: «اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَلَنَ، وَرَبَّ الْأَرْضِينَ وَمَا أَقْلَلَنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَضْلَلَنَ، وَرَبَّ الرِّيَاحِ وَمَا ذَرَيْنَ، فَإِنَّا نَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ، وَخَيْرَ أَهْلِهَا وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ أَهْلِهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا»^(١).

باسی پارانه‌وه له کاتی بینینی ئه‌و شاره‌ی که ده‌یه‌وتی بچیتته‌ نیوی

واته: عه‌تائی کورپی ئه‌بو مه‌روان له باوکیه‌وه ده‌گیریتته‌وه، که‌عب رضي الله عنه بۆی باس کرد، صوه‌یب هاوه‌لی پێغه‌مبه‌ر صلى الله عليه وسلم بۆی باس کرد، پێغه‌مبه‌ر صلى الله عليه وسلم هه‌ر گوندیکی بیسیایه و بیویستایه بچیتته‌ نیویه‌وه، کاتی که ده‌یبینی ده‌یفه‌رموو: خوای په‌روه‌ردگاری حه‌وت ئاسانه‌کان و هه‌موو ئه‌وه‌ی سیبه‌ری بۆ ده‌کات (له‌ ئه‌ستیره و مانگ و خۆر و زه‌وی) وه‌ په‌روه‌ردگاری حه‌وت چینه‌که‌ی زه‌وی و ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر پشتی خۆی هه‌لگرتوو (له‌ دروستکراوه‌کان)، په‌روه‌ردگاری شه‌یتانه‌کان و ئه‌وانه‌ی گومپریان کردوون، په‌روه‌ردگاری باکان و ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل خۆیاندا ده‌یبه‌ن، ئیمه‌ داوای خیر و چاکه‌ی ئه‌م گونده‌ ده‌که‌ین له‌ مانه‌وه به‌سه‌لامه‌تی تیایدا و چاکه‌ی خه‌لکه‌که‌ی (له‌ ئیمان و دامه‌زراوی و یارمه‌تیدانیان له‌سه‌ر خیر و کۆبوونه‌وه‌یان له‌گه‌ل زانا و پیاوچاکان و ناسیاوان) و په‌نات پێ ده‌گرین له‌ خراپه‌که‌ی و خراپه‌ی خه‌لکه‌که‌ی و خراپه‌ی ئه‌وه‌ی تیاپه‌تی.

(١) [سناده حسن بشواهد.

بَابُ الْإِسْتِعَاذَةِ عِنْدَ نُزُولِ الْمَنَازِلِ

۲۵۶۶- عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمِ السُّلَمِيَّةِ رضي الله عنها تَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا»، ثُمَّ قَالَ: «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ، حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ»^(۱).

باسي په ناگرتن به خوا له کاتي دابهزين بو جيگايهک

واته: خهوله ی کچی حه کیمی سوله میه رضي الله عنه ده لی: گو یم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو ده یغه رموو: نه گهر یه کیک له تپوه دابهزیه جیگایهک (بو پشوودان) پاشان وتی: په نا ده گرم به وته ته واوه (بیکه موکوړی و شیفاده ره) کانی خوی گوره له خراپه ی نه وه ی دروستی کردووه، نه وه هیچ شتیک زیانی پی ناگه یه نی، هه تا نه و جیگایه به جی ده هیلی.

۲۵۶۷- عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ بِهَذَا الْإِسْنَادِ مِثْلَهُ^(۲).

واته: یه عقوبی کوړی عه بدولای کوړی نه شه ج ده گپریته وه، به م سه نه ده به هه مان شیوه ی فهرمووده که ی پی شوو.

بَابُ تَوْدِيْعِ الْمَنَازِلِ بِالصَّلَاةِ

۲۵۶۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَنْزِلُ مَنْزِلًا إِلَّا وَدَّعَهُ بِرُكْعَتَيْنِ^(۳).

باسي به جیه شتني شوننه کان به نوپژکردن

واته: نه نه سی کوړی مالیک رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهر ﷺ دانه ده بهزیه هیچ جیگایهک نیلا به دوو رکات نوپژ به جی ده هیشت.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) اسناده ضعیف جدا.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ سَيْرِ الْوَحْدَةِ بِاللَّيْلِ

۲۵۶۹- عن ابنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مِنَ الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمَ لَمْ يَسِرِ الرَّكَّابُ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ أَبَدًا»^(۱).

باسی قهدهغه کردن له دهرچوون بهتهنها له شهودا

واته: ئیبنو عومەر رضي الله عنهما ده لئ: ینغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ئه گهر خه لکی بیانزانیبایه چی له ته نهاییدا ههیه هه رگیز سوار له شهودا بهتهنها دهرنه ده چوو.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ سَيْرِ الْإِثْنَيْنِ ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ مَا دُونَ الثَّلَاثِ مِنَ الْمُسَافِرِينَ فَهَمْ عَصَاةٌ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّ الْوَاحِدَ شَيْطَانٌ، وَالْإِثْنَانِ شَيْطَانَانِ، وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ مَعْنَى قَوْلِهِ: شَيْطَانٌ أَوْ عَاصِي، كَقَوْلِهِ شَيْطَانِينَ أَوْ عَاصِي، كَقَوْلِهِ شَيْطَانِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ، وَمَعْنَاهُ: عَصَاةُ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ.

۲۵۷۰- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْوَاحِدُ شَيْطَانٌ وَالْإِثْنَانِ شَيْطَانَانِ، وَالثَّلَاثَةُ رَكْبٌ»^(۲).

باسی قهدهغه کردن له گهشتکردن به دوو که سهوه، وه به لگهش له سهر ئه وهی گهشتیاران ئه گهر که متر بن له سب کهس ئه وه سهر پینچیکارن، چونکه پینغه مبهر ﷺ رایگه یاندوو هیه کهس شهیتانه، دوو کهس دوو شهیتانن، پیده چی مانای فهرمووده کهس: شهیتان، یان سهر پینچیکهر، ههر وه کوو فهرمایشته کهس بیت: (شَيْطَانِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ)، مانای ئه وهیه: سهر پینچیکه رانی جنوکه و مروث

واته: عه مری کوری شوعه یب ده گنریتنه وه، له باوکیه وه، له باپیره وه ﷺ ده لئ: پینغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: یه کهس شهیتانه، دوو کهس شهیتانه، سئ کهسیش کاروانیه. (واته: گهشتکردن بهتهنها له سهر زهویدا له کرده وهی شهیتانه،

(۱) صحیح.

(۲) إسناده حسن.

هروه‌ها دوو که‌سیش، به‌لام گه‌شکردن به سنج که‌سه‌وه کاروانییه، چونکه که‌س ناتوانی ته‌ماحیان تی بکات).

بَابُ دَعَاءِ الْمَسَافِرِ عِنْدَ الصُّبْحِ

۲۵۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ قَبَدًا لَهُ الْفَجْرُ قَالَ: «سَمِعَ سَامِعٌ بِحَمْدِ اللَّهِ وَنِعْمَتِهِ وَحُسْنِ بَلَائِهِ عَلَيْنَا، رَبُّنَا صَاحِبُنَا، فَأَفْضَلُ عَلَيْنَا سِرًّا بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ»، يَقُولُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يَرْفَعُ صَوْتَهُ^(۱).

باسی پارانوهی گه‌شتیار له کاتی به‌ره‌به‌یان

واته: ئەبو هوریه‌ره رضي الله عنه ده‌گه‌په‌ته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کاتی گه‌شتی بکر‌دایه و بگه‌یشتایه‌ته به‌ره‌به‌یان، ده‌یفه‌رموو: با ئەوهی خاوه‌ن بیستنه (وته‌که‌ی ئیمه) ببیست و (بیگه‌به‌نیت به‌جگه‌له‌خوی) به‌وهی ئیمه‌ستایشی خوامان کرد له‌سه‌ر چاکی نیعمه‌ته‌کانی له‌سه‌رمان، په‌روه‌ردگارمان خاوه‌نمانه، به‌فه‌زل و چاکی بیپایانته‌مان پارێزه‌له‌ئاگر. سنج جار ئەوهی ده‌یفه‌رموو: ده‌نگی به‌رز ده‌کرده‌وه.

بَابُ صِفَةِ الدُّعَاءِ بِاللَّيْلِ فِي الْأَسْفَارِ

۲۵۷۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا عَزَا أَوْ سَافَرَ فَأَذْرَكَهُ اللَّيْلُ قَالَ: «يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّكَ وَشَرِّ مَا فِيكَ، وَشَرِّ مَا خَلَقَ فِيكَ، وَشَرِّ مَا دَبَّ عَلَيْكَ، أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ كُلِّ أَسَدٍ وَأَسْوَدٍ وَحَيَّةٍ وَعَقْرَبٍ مِنْ سَاكِنِي الْبَلَدِ، وَمِنْ شَرِّ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ»^(۲).

باسی چۆنیتی پارانوهی له‌گه‌شته‌کاندا به‌شو

واته: عه‌بدو‌لای کوری عومه‌ری کوری خه‌تاب رضي الله عنه ده‌لج: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کاتی غه‌زای بکر‌دایه‌یان گه‌شتی بکر‌دایه و شه‌وی به‌سه‌ردا به‌هاتایه، ده‌یفه‌رموو: ئە‌ی زه‌وی

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعیف.

په روه دگارم په روه ردگاری تویشه، په نا ده گرم به خوا له شه پری تو و شه پری نه وه یسی له نیو
تودایه، وه شه پری نه وه یسی له نیو تودا دروست کراوه، هه روه ها شه پری نه وه یسی به سهر
تودا پری ده کات، په نا ده گرم به خوا له شه پری هه موو شیر و ماری مه زن و ماره کانی دیکه
و دوو پشکی نیشته جپی نه م شوینه، وه له شه پری شه یتان و نه وه کانیشی.

بَابُ تَقْلِيدِ الْبُذْنِ وَإِشْعَارِهَا عِنْدَ السُّوقِ

۲۵۷۳- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَقْتُلُ قَلَائِدَ هَدْيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِيَدَيَّ هَاتَيْنِ ^(۱).

باسی ملوانکه کردنی ملی و شتر و بریندارکردنی له بازار

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: به هه ردوو دهستی خو م ملوانکه ی ملی ناژه له قوربانیه کانم
بو پیغه مبهری خوا ﷺ ده هونییه وه.

تیبینی: (الهدی): بریتیه له هه ر یه که له و ناژه لانه و شتر و مانگا و په شه و لآخ و مهر و
بزنه، به دیاری ده نیردری بو که عبه، به مه بهستی نزیکبونه وه له خوا، له وی ده کری
به قوربانی بو نه وه ی خه لکی هه ژار و نه دار سوود له گوشته که ی وه ربگرن.

۲۵۷۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَلَدَ هَدْيَهُ وَأَشْعَرَهُ ^(۲).

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ ملوانکه ی ده کرده ملی ناژه لی هه دیه ی
و برینه ی ده کرد.

بَابُ إِشْعَارِ الْبُذْنِ فِي شَقِّ السِّنَامِ الْأَيْمَنِ وَسَلْتِ الدَّمِ عَنْهَا، ضِدَّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ إِشْعَارَ الْبُذْنِ مُنْتَلَى، فَسَمَى سَنَةَ النَّبِيِّ ﷺ مُنْتَلَى بِجَهْلِهِ

۲۵۷۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ، وَأَمَرَ بِبُذْنِهِ أَنْ تُشْعَرَ مِنْ شِقِّهَا الْأَيْمَنِ،
وَقَلَدَهَا نَعْلَيْنِ وَسَلَّتْ عَنْهَا الدَّمَ ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی بریندارکردنی و شتر وه کوو دیاریکردن له لای چله پۆپه ی راستی و خوین لای دهره ینانی، دژی و ته ی نه و که سه ی وا گومان ده بات بریندارکردنی و شتر شیواندنه، جا نه و که سه سوننه تی پیغه مبهری ﷺ ناو ناوه به شیواندن به هۆی نه فامیه وه

واته: ئینو عه باس ﷺ ده گیریته وه، پیغه مبهر ﷺ نوژی نیوه رۆی کرد و فه رمانیشی کرد لای راستی و شتره کانی بریندار بکرین، (وه کوو دیاریکردن به مه بهستی نه وه ی بیکاته هه دیه و قوربانی)، ههروه ها دوو نه علیشی کرده ملی و خوینیشی له لای راستی دهره ینا.

۲۵۷۶- عَنْ قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَشْعَرَ الْهَدْيِ فِي شِقِّ السَّنَامِ الْأَيْمَنِ^(۱).

واته: قه تاده ﷺ به هه مان سه نه د ده گیریته وه، هه ر وه کوو فه رمووده که ی پیشو، نه وه نه بیت نه و وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ لای چله پۆپه ی راستی و شتری دیاری کرد (وه ک دیاریکردن بو قوربانی).

بَابُ الْهَدْيِ إِذَا عَطِبَ قَبْلَ أَنْ يَبْلُغَ مَجْلَهُ

۲۵۷۷- عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: حَدَّثَنِي نَاجِيَةُ الْخُرَاعِيَّةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، صَاحِبُ بَدَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: كَيْفَ أَصْنَعُ مِمَّا عَطِبَ مِنْ بُدْنِي؟ فَأَمَرَنِي أَنْ أَنْحَرَ كُلَّ بَدَنَةٍ عَطِبَتْ، ثُمَّ يُلْقَى نَعْلَهَا فِي دِمَهِهَا ثُمَّ يُحَلَى بَيْنَهَا وَبَيْنَ النَّاسِ فَيَأْكُلُونَهَا^(۲).

باسی ناژه لای قوربانی که به دیاری ده نیردرت بو که عبه، نه گهر له ریکا په کی که وت و نه یوانی بگاته شوینی مه بهست

واته: هیشامی کوری عوروه ده گیریته وه، له باوکیه وه ده لای: ناجیه ی خوزاعی ﷺ بو ی باس کردم، (جوندوبی کوری که عب) سه ره رشتیاری و شتره کانی پیغه مبهری

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

ﷺ ده کرد، پرسياړی له پيغه مبهري خوا ﷺ کرد: چي بکه م له و شترانه ی په کيان ده که وې له ريگا؟ فه رمانی پې کردم هه ر و شتریک په کی که و ت سه ری بېرم، پاشان نه عله که ی ملی بخريته نيو خوینه که ی (بوئه وه ی ده وله مهنده کان لتي نه خون)، پاشان خه لک نازاد بکری لتي بخون.

بَابُ الرَّجْرِ عَنْ أَكْلِ سَائِقِ الْبُذْنِ وَأَهْلِ رُفْقَتِهِ مِنْ لَحْمِهَا إِذَا عَطِبَتْ وَنَجِرَتْ

۲۵۷۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ دُوَيْبِيًّا أَبَا قَيْصَةَ الْخُرَاعِيَّ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ مَعَهُ بُيْذَنَةَ، فَقَالَ: «إِنْ عَطِبَ عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْهَا فَانْحَرْهَا وَأَغْمِسْ نَعْلَهَا فِي دَمٍ جَوْفِهَا، وَلَا تَأْكُلْ مِنْهَا أَنْتَ وَلَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ رِفْقَتِكَ»^(۱).

باسی سهرزه نشترکړنی سهر پهر شتياړی و شترنی هه دی و قوربانی نه وانه شی هاوه لې ده که ن، له ريگا له گوشته که ی بخون، نه گهر په کی که و ت و سه ريان بری

واته: ئينو عه باس ﷺ ده گيرپته وه، زوئيب که نه بو قه بيصه ی خوزاعيه بو ی باس کرد، پيغه مبهري خوا ﷺ چه ند و شتریکي هه دی له گه ليدا نارد (بو که عبه، به مه به ستي قوربانیکردن)، فه رمووی: نه گهر به کيکيان په کی که و ت و نه يتوانی ری بکات سه ری بېره، پاشان نه و نه عله ی له ملیدايه بيخه ره نيو خوینه که ی (بوئه وه ی ده وله مهنده کان لتي نه خون) خوت لتي مه خو، هه روه ها هيچ په کيک له وانه يش هاوه ليت ده که ن.

بَابُ إِيجَابِ إِبْدَالِ الْهَدْيِ الْوَاجِبِ إِذَا ضَلَّتْ - إِنَّ ضَحَّ الْخَبْرِ - وَلَا أُخَالَ؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ الْأَسْلَمِيِّ

۲۵۷۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ أَهْدَى تَطَوُّعًا ثُمَّ ضَلَّتْ، فَإِنْ شَاءَ أَبْدَلَهَا، وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ، وَإِنْ كَانَتْ فِي نَذْرٍ فَلْيُبْدِلْ»^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) إسناده ضعيف.

باسي واجبووني گۆريني هه دي واجب، نه گهر گوم بوو، نه گهر فهرمووده که ته واو بيت- پيموا نيه بهو شيوه بيت، چونکه له دندا شتيك هه يه ده ربارهي عهدولاي کورن عامري نه سلمه مي (که يه کيکه له گيره ره وه ي فهرمووده که)

واته: ئينو عومەر رضي الله عنه ده گيرته وه، پيغه مبهري خوا رضي الله عنه فهرموويه تي: ههر که س وشتریک به هه دي بنيريت (بو که عبه) پاشان گوم بيت، نه گهر ويستي بيگوريت، وه نه گهر ويستي وازی لئ بيئيت، به لام نه گهر نه زري کردبوو، نه وه با بيگوريت به دانه يه کی ديکه.

۲۵۸۰- عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ سَاقَ هَدِيًّا تَطَوُّعًا فَعَطَبَ فَلَا يَأْكُلُ مِنْهُ؛ فَإِنَّهُ إِنْ أَكَلَ مِنْهُ كَانَ عَلَيْهِ بَدَلُهُ، وَلَكِنْ لِيَنْحَرَهَا، ثُمَّ يَغْمِسُ نَعْلَهَا فِي دِمَهِهَا، ثُمَّ يَضْرِبُ فِي جَنْبِهَا وَإِنْ كَانَ هَدِيًّا وَاجِبًا، فَلْيَأْكُلْ إِنْ شَاءَ؛ فَإِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ قَضَائِهِ»^(۱).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْحَدِيثُ مُرْسَلٌ بَيْنَ أَبِي الْخَلِيلِ، وَأَبِي قَتَادَةَ رَجُلٍ.

واته: عهتا ده گيرته وه، له نه بو خه ليل، له نه بو قه تاده وه رضي الله عنه ده لي: پيغه مبهري خوا رضي الله عنه فهرموويه تي: ههر که س نازه لي هه دي وه کوو سوننه ت لیبخوري و (بيبات بو که عبه)، دواتر نازه له که (له ريگا) په کی کهوت، با لئ نه خوات، چونکه نه گهر لئ خوار نه وه ده بيت له جياتي دانه يه کی ديکه دابنيت، به لکوو سهري بيريت، پاشان نه عله که ي نو قم بکات له نيو خوينه که يدا، پاشان بيدات له ته نيسته کاني، وه نه گهر هه ديه کی واجب بوو، نه گهر ويستي با لئ بخوات، چونکه ههر ده بي قه زاي بکاته وه. نه بو به کر ده لي: نه م فهرمووده يه (مُرْسَل ه)، له نيوان نه بو خه ليل و نه بو قه تاده پياوئیک هه يه که ناوی نه هاتوه.

بَابُ التَّطِيبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ، ضِدُّ قَوْلٍ مِنْ كَرِهَ ذَلِكَ، وَخَالَفَ سُنَّةَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم

۲۵۸۱- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ عَائِشَةَ رضي الله عنها تَقُولُ بِيَدَيْهَا: طَيَّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لِحْرَمِهِ حِينَ أَحْرَمَ وَلِحَلِّهِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

باسى خۇبۇنخۆشکردن له کاتى ئیحرامبهستن، دژى وتەى ئەو کەسهى ئەوهى پىن باش نییه، وه پیغهوانهى سوننهى پیغهمبهرى ﷺ کردوو

واته: عه بدوره حمانى کورى قاسم ده گپرتته وه، له باوکیه وه ده لى: عائشه م ﷺ بینى به دهستى ئاماژهى ده کرد و ده یوت: پیغه مبهرى خوام ﷺ بونخۆش کرد بو ئیحرامبهستنى کاتى که ویستی ئیحرام بهستیت و کاتیکیش که شکاندى پیش ئەوهى ته وافی مالى خوا بکات.

۲۵۸۲- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، سَمِعَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ، وَبَسَطْتُ يَدَيْهَا: إِنِّي طَيَّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِيَدَيَّ هَاتَيْنِ لِحُرْمِهِ حِينَ أَحْرَمَ وَلِحَلِّهِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ (۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ حِينَ أَحْرَمَ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي نَقُولُ: إِنَّ الْعَرَبَ تَقُولُ إِذَا فَعَلَتْ كَذَا تُرِيدُ إِذَا أَرَدَتْ فِعْلَهُ، وَعَائِشَةُ إِذَا أَرَادَتْ أَنَّهَا طَيَّبَتْ النَّبِيَّ ﷺ حِينَ أَرَادَ الْإِحْرَامَ لَا بَعْدَ الْإِحْرَامِ، وَالذَّلِيلُ عَلَى صِحَّةِ مَا ذَكَرْتُ، خَبَرٌ مَنْصُورٌ بِنِ زَادَانَ الَّذِي ذَكَرْتُ فِي الْبَابِ الَّذِي يَلِي هَذَا مَعَ الْأَخْبَارِ الَّتِي خَرَّجْتُهَا فِي الْكِتَابِ الْكَبِيرِ.

واته: عه بدوره حمانى کورى قاسم ده گپرتته وه، له باوکیه وه، گوئی له عائشه بوو ﷺ ده یوت، ههردوو دهستى کرده وه: بیگومان بهم دوو دهستهى خۆم پیغه مبهرى خوام ﷺ بونخۆش کرد بو ئیحرامبهستنى کاتى که ویستی ئیحرام بهستیت و کاتیکیش که شکاندى پیش ئەوهى ته وافی مالى خوا بکات.

ئەبو بەکر ده لى: ئەم دهسته وازهیه (حینَ أَحْرَمَ)، واته: کاتى ئیحرامى بهست، لهو شیوازهیه که ده لیین: بیگومان عه ره ب ده لى: (إِذَا فَعَلْتَ كَذَا)، واته: ئەگەر ئەوهت کرد، مه بهستى: (إِذَا أَرَدْتَ فِعْلَهُ)، واته: ئەگەر ویستت ئەو کرده وه بکهى، وه عائشه مه بهستى ئەوه بوو: ئەو پیغه مبهرى ﷺ بونخۆش کرد کاتى ویستی ئیحرام بهستى نهک دواى ئیحرام، به لگهش له سه ر راستى ئەوهى باسان کرد، فهرمووده کهى مه نصورى کورى زازانه که له به شه کهى دواى ئەم به شه دیت باسم کردوو، له گه ل ئەو فهرموودانهى له کتیبى (الکتاب الكبير) ته خریجم کردوو.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الطُّيْبِ عِنْدَ الإِخْرَامِ بِالْمِسْكِ «وَالدَّلِيلُ عَلَيَّ أَنَّ الْمِسْكَ طَاهِرٌ غَيْرُ نَجَسٍ، لَا عَلَيَّ مَا زَعَمَ بَعْضُ التَّابِعِينَ أَنَّهُ مَيْتَةٌ نَجَسٌ، زَعَمَ أَنَّهُ سَقَطَ مِنْ حَتِيٍّ وَهُوَ مَيْتٌ نَجَسٌ»

۲۵۸۳- عَنِ الْقَاسِمِ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها: طَيَّبْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ وَيَوْمَ النَّحْرِ، قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ بِطَيْبٍ فِيهِ مَسْكٌ ^(۱).

باسی مؤلهدتان به به کارهینانی میسک له کاتی ئیحرام، وه به لگهش له سهر ئه وهی میسک پاکه و پیس نییه، نهک وه کوو هه ندی له تابعیه کان وا گومان ده بات میسک پیسه، پیی وایه له شتیکی زیندوو که وتوووته خواروه له کاتی کدا خوی مردوو به یوه پیسه

واته: قاسم ده لی: عائشه رضي الله عنها وتی: پیغه مبهرم صلى الله عليه وسلم بونخوش کرد پیش ئه وهی ئیحرام بیه ستیت، وه رۆزی قوربانیش پیش ئه وهی ته وافی به بیت بکات، به بونیک میسکی تیدا بوو.

۲۵۸۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: «أَنَّ أَطْيَبَ طَيْبِكُمُ الْمِسْكُ». دَلَالَةٌ وَاضِحَةٌ عَلَيَّ ضِدُّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ نَجَسٌ ^(۲).

واته: ئه بو سه عید صلى الله عليه وسلم ده گپرته وه، پیغه مبهرم صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: به راستی خوشترینی بونه کانتان بونی میسکه. به لگه یه کی روونه له سهر دژی وتهی ئه وه که سهی وا گومان ده بات میسک پیسه.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الطُّيْبِ عِنْدَ الإِخْرَامِ بِطَيْبٍ يَبْقَى أَثْرُهُ عَلَيَّ الْمُنْتَطِيبِ فِي الإِخْرَامِ

۲۵۸۵- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: لَكَأَنِّي أَنْظَرُ إِلَى وَبِصِ الطُّيْبِ فِي رَأْسِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ مُحْرِمٌ ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی مؤلّه تدان به خوبونخو شکردن له کاتنی ئیحرام به بونیک شوینه واره که ی بمیښته وه له سره ئه و که سه ی بونی خو شی به کار هی ناوه له ئیحرامدا

واته: عائشه رضی الله عنها ده لئ: هه ر وه کوو ئه وه ی ئیستا ته ماشای بریقه ی بونه خو شه که بکه م له نیوه پراستی سه ری پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله له ئیحرامیشدا بوو.

۲۵۸۶- عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ رضی الله عنها: لَقَدْ رَأَيْتُ الطَّيْبَ فِي مَفَارِقِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَإِنَّهُ لَيَلْبِي ^(۱).

واته: ئه سوهد ده لئ: عائشه رضی الله عنها ده لئ: به پراستی بونی خوشم بینی له نیوه پراستی سه ری پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله له کاتیکدا ته لبيه ی ده کرد.

۲۵۸۷- عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها، أَنَّهَا قَالَتْ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِصِ الطَّيْبِ فِي مَفْرِقِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَهُوَ مُحْرِمٌ ^(۲).

واته: عائشه رضی الله عنها ده لئ: هه ر وه کوو ئه وه ی ئیستا ته ماشای بریقه ی بونه خو شه که بکه م له نیوه پراستی سه ری پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله له ئیحرامیشدا بوو.

بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِغْتِسَالِ بَعْدَ الطَّيْبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ مَعَ اسْتِحْبَابِ جَمَاعِ الْمَرْءِ إِفْرَاتَهُ إِذَا أَرَادَ الْإِحْرَامَ كَيْ يَكُونَ أَقَلَّ شَهْوَةَ لِجَمَاعِ النِّسَاءِ فِي الْإِحْرَامِ، إِذَا كَانَ حَدِيثَ عَهْدٍ بِجَمَاعِهِنَّ

۲۵۸۸- عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُنتَشِرِ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ سَأَلَ ابْنَ عُمَرَ رضی الله عنهما عَنِ الطَّيْبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ، فَقَالَ: لِأَنَّ أَطْيَبَ بِقَطْرَانٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَفْعَلَ ذَلِكَ قَالَ: فَذَكَرْتُهُ لِعَائِشَةَ، فَقَالَتْ: يَرْحَمُ اللَّهُ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، كُنْتُ أَطْيَبُ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله، فَيَطُوفُ عَلَيَّ نِسَائِهِ، ثُمَّ يُصْبِحُ مُحْرِمًا يَنْضَحُ طَيْبًا. سَمِعْتُ الرَّبِيعَ يَقُولُ: سُئِلَ الشَّافِعِيُّ عَنِ الدُّبَابَةِ تَقَعُ عَلَى النَّتَنِ، ثُمَّ تَطِيرُ فَتَقَعُ عَلَى نَوْبِ الْمَرْءِ، فَقَالَ الشَّافِعِيُّ: يَجُوزُ أَنْ تَيْبَسَ أَرْجُلُهَا فِي طَيْرَانِهَا، فَإِنْ كَانَ كَذَلِكَ، وَإِلَّا فَالْشَّيْءُ إِذَا صَاقَ اتَّسَعَ ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی چاکتر وایه بۆ بهنده دواى به‌کارهینانی بۆنى خوش خۆى بشوات، له کاتی ئیحرامبه‌ستندا، له‌گه‌ڵ ئه‌وه چاکتر وایه به‌نده له‌گه‌ڵ هاوسهره‌که‌ى جوت بیت کاتى ویستی ئیحرام به‌ستیت، بۆ ئه‌وه‌ى که‌مترین ئاره‌زوى هه‌بیت بۆ جوتبوون له‌گه‌ڵ ئافره‌تان له ئیحرامدا، ئه‌گه‌ر تازه جوت بوو له‌گه‌ڵیان

واته: ئیبراهیمی کورپی مونته‌شیر ده‌گێڕیته‌وه، له باوکیه‌وه، ئه‌و پرسیاری کرد له ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ، له به‌کارهینانی بۆنى خوش له کاتی ئیحرامبه‌ستندا، وتی: ئه‌گه‌ر په‌شم بکه‌ن به قیر له‌وه پیم خوشتره بۆنى خوش بده‌م له خۆم، وتی: ئه‌وه‌م باس کرد بۆ عائیشه، وتی: خوا په‌حم به باوکی عه‌بدوپه‌حمان بکات، به‌پراستی من پیغه‌مبه‌ری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بۆن خوش ده‌کرد ده‌گه‌را به‌سه‌ر خیزانه‌کانیدا، (جوت ده‌بوو) پاشان به‌یانی ده‌کرده‌وه بۆنى خوشی بلاوه‌ی ده‌کرد. گویم له په‌بیع بوو ده‌یوت: پرسیار کرا له شافعی ده‌باره‌ی میش بچیته سه‌ر شتیکی پیسی بۆگه‌ن، پاشان بال بگرتیته‌وه بچیته سه‌ر جلی که‌سێک، شافعی وتی: دروسته قاچه‌کانی وشک بینه‌وه له کاتی بال‌گرتنه‌وه‌ی، ئه‌گه‌رنا هه‌ر شتی ئه‌گه‌ر به‌رتسه‌ک بوو فراوان ده‌بیت.

بَابُ ذِكْرِ مَوَاقِيتِ الْاِحْرَامِ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ اَوْ بِاِحْدِهِمَا لِمَنْ مَنَّا زِلْنَهُمْ وَرَاءَ الْمَوَاقِيتِ

٢٥٨٩- عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم وَقَفَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا^(١).

باسی دیاریکردنی شوینی ئیحرامبه‌ستن بۆ حج و عومره، یان یه‌ک دانه‌یان بۆ ئه‌وانه‌ی ماله‌کانیان له پشتی ئه‌و شوینانه‌یه که دیاریکراون

واته: سالم ده‌گێڕیته‌وه، له باوکیه‌وه رضی اللہ عنہ: پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم بۆ خه‌لکی مه‌دینه (ذو الحلیفه) ی دیاری کردووه و کردووه‌تی به شوینی (ئیحرامبه‌ستن)، بۆ خه‌لکی شامیش (الجحفة) ی دیاری کردووه، بۆ خه‌لکی نه‌جدیش (قزن) ی دیاری کردووه.

بَابُ إِخْرَامِ أَهْلِ الْمَنَاهِلِ الَّتِي هِيَ أَقْرَبُ إِلَى الْحَرَمِ مِنْ هَذِهِ الْمَوَاقِيتِ الَّتِي وَقَّتَهَا النَّبِيُّ ﷺ لِمَنْ مَنَازِلَهُمْ وَرَائِهَا «وَالنَّبِيَانِ أَنْ مَنَازِلَهُ أَقْرَبُ إِلَى الْحَرَمِ مِنْ هَذِهِ الْمَوَاقِيتِ مَنَازِلَهُمْ»

۲۵۹۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَمَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَا، فَهِنَّ لَهْنٌ وَلِمَنْ أَقَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ، فَمَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ، فَمِنْ أَهْلِهِ، وَكَذَلِكَ حَتَّى أَهْلِ مَكَّةَ يُهْلُونَ مِنْهَا^(۱).

باسی ئیحرامبهستنی خه لکی ئه و شوینانه ی که ماله کانیان نزیکتره له حهرمه وه، وهک له شوینی میقات که پیغمبر ﷺ دیاری کردوه بو ئه وانهی ماله کانیان له پشتی میقاته وه، وه روونکردنوه له بارهی ئه وهی ههر کهس مالی له حهرمه وه نزیکتر بیت له و جیگایانه ئه وه له مالی خوئی ئیحرام ده بهستنی

واته: ئیبنو عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده گنریته وه، پیغمبری خوا ﷺ بو خه لکی مه دینه (ذو الحلیفه) ی دیاری کرد و کردی به شوینی (ئیحرامبهستن)، وه بو خه لکی شام له (الجحفة)، بو خه لکی یه مه نیش له (یلمم)، بو خه لکی نه جد له (قرن)، ئه م شوینانه بو خه لکی خوینان (که باس کران)، وه بو هه موو که سیکیدی که شه که بیت به سهر ئه م شوینانه دا جگه له مان (جگه له خه لکی خوینان)، له و که سانه ی ده یانه وی حج و عومره بکه ن، وه ئه و که سه ش که نزیکتره (له و شوینانه ی باس کرا) ئه وه (شوینی ئیحرامبهستنی بریتیه) له شوینی خوئی، وه خه لکی مه ککه ش (شوینی ئیحرامبهستنیان) له مه ککه یه.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَانِ أَنَّ هَذِهِ الْمَوَاقِيتِ الَّتِي ذُكِرْنَاهَا كُلُّ مِيقَاتٍ مِنْهَا لِأَهْلِهِ، وَلِمَنْ مَرَّ بِهِ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِ، إِذَا مَرَّ الْمَدِينِيُّ عَلَى طَرِيقِ الشَّامِ بِالْجُحْفَةِ، وَخَادَ عَنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَلَمْ يَمُرَّ بِهِ، كَانَ مِيقَاتَهُ الْجُحْفَةَ إِذَا هُوَ مَارٍ بِهَا، وَكَذَلِكَ الْيَمَانِيُّ إِذَا أَخَذَ طَرِيقَ الْمَدِينَةِ فَمَرَّ بِذِي الْحُلَيْفَةِ كَانَ ذُو الْحُلَيْفَةِ مِيقَاتَهُ، وَإِذَا مَرَّ النَّجْدِيُّ بِيَلْمَمَ، كَانَ مِيقَاتَهُ يَلْمَمَ «وَالدَّلِيلُ أَيْضًا أَنْ مَنْ كَانَ مَنَازِلَهُ الْحَرَمَ، كَانَ مِيقَاتَهُ مَنَازِلَهُ، وَلَمْ يَجِبْ عَلَيْهِ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى بَعْضِ هَذِهِ الْمَوَاقِيتِ الَّتِي وَقَّتَهَا النَّبِيُّ ﷺ لِمَنْ مَنَازِلَهُ وَرَاءَهَا، وَخَبَرُ ابْنِ عَبَّاسٍ هَذَا مَفْسَّرٌ لِخَبَرِ ابْنِ عُمَرَ، وَفِي خَبَرِ ابْنِ

عَبَّاسٍ دَلَالَةً عَلَيَّ أَنْ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا وَقَفَتْ تِلْكَ الْمَنَازِلَ لِإِخْرَامٍ فِي خَبْرِ ابْنِ عَمْرٍ لِمَنْ مَنَزَلُهُ وَرَاءَ تِلْكَ الْمَوَاقِيتِ دُونَ مَنْ مَنَزَلُهُ أَقْرَبُ إِلَيَّ الْحَرَمِ مِنْ تِلْكَ الْمَنَازِلِ»

۲۵۹۱- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: وَقَفَتْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمَ. قَالَ: هِيَ لَهُمْ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِمَّنْ سِوَاهُمْ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ ثُمَّ مَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ بَدَأَ حَتَّى يَبْلُغَ ذَلِكَ أَهْلَ مَكَّةَ (۱).

باسی روونکردنوهه له باره یی ئه و شوینانه یی که باسما ن کرد هه ر جیگایه ک بو خه لکی شوینه که ی خویه تی، هه روه ها بو ئه و که سه یشه به و شوینه دا تیپه ر ده بیت له جگه له خه لکی ئه و شوینه، ئه گه ر که سیکی خه لکی مه دینه تیپه ر بوو به ریگای شامدا له جوحفه وه، له ریگای (ذی الحلیفه) و که ناری گرت و به ویدا تیپه ر نه بوو، ئه وه شوینی ئیجرامبه ستنی جوحفه یه، ئه گه ر به نیویدا تیپه ر بوو، به هه مان شیوه که سیکی یه مه نیش ئه گه ر به ریگای مه دینه دا هات ئه وه (ذی الحلیفه) شوینی ئیجرامبه ستنی، وه ئه گه ر که سیکی خه لکی نه جد به یه له مله مدا تیپه ر بوو ئه وه شوینی ئیجرامبه ستنه که ی یه له مله مه، هه روه ها به لگه شه له سه ر ئه وه ی هه ر که س ما نی له حه ره م بوو ئه وه شوینی ئیجرامبه ستنی له ماله که ی خویه تی، واج ب نییه له سه ری بچیت بو یه کیک له و شوینانه یی که پیغه مبه ر ﷺ دیاری کردوو بو ئه وانه ی ما نیان له پشتیان وه یه، وه ئه م فه رموو ده ی ئیبنو عباس شیکه ره وه ی فه رموو ده که ی ئیبنو عومه ره، وه فه رموو ده که ی ئیبنو عباس به لگه یه له سه ر ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ ئه و جیگایانه ی دیاری کرد ته نها به مه به ستنی ئیجرامبه ستن، وه له فه رموو ده که ی ئیبنو عومه ر هاتوو ه: بو ئه و که سه ی ماله که ی له پشت ئه و شوینانه یه نه ک ئه و که سه ی ماله که ی له حه ره مه وه نزیکتره له و شوینانه

واته: ئیبنو عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ بو خه لکی مه دینه (ذو الحلیفه) ی دیاری کرد و کردی به شوینی (ئیجرامبه ستن)، وه بو خه لکی شام له (الجحفة)، بو خه لکی نه جد له (قرن)، بو خه لکی یه مه نیش له (یلملم)، فه رموی: ئه م شوینانه بو خه لکی خویانن (که باس کران)، وه بو هه موو که سیکیدیکه شه که بیت به سه ر ئه م شوینانه دا جگه له مان (جگه له خه لکی خویان)، له و که سانه ی ده یانه وی حج

و عومره بکهن، پاشان نه و کهسه ش که نزيکتره (له و شوینانه ی باس کرا) نه وه (شوینی ئیحرامبه ستنی بریتیه) له شوینی خوئی، وه خه لکی مه ککهش (شوینی ئیحرامبه ستنیان) له مه ککه یه.

بَابُ ذِكْرِ مِيقَاتِ أَهْلِ الْعِرَاقِ إِنْ ثَبَتَ الْخَبْرُ مُسْنَدًا

۲۵۹۲- عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَسْأَلُ عَنِ الْمَهَلِّ قَالَ: أَحْسَبُهُ يُرِيدُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: «مَهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ذُو الْحُلَيْفَةِ، وَالطَّرِيقُ الْآخِرِ الْجُحْفَةُ، وَمَهَلُّ أَهْلِ الْعِرَاقِ مِنْ ذَاتِ عِرْقٍ، وَمَهَلُّ أَهْلِ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ، وَمَهَلُّ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ يَلْمَمَ»^(۱).

باسی شوینی ئیحرامبه ستنی خه لکی عیراق نه گهر فهرمووده که جیگیر بیت واته: نه بو زوبه یر ده گپرته وه، نه و گوئی له جابری کوری عه بدولا بوو رضي الله عنه پرساری کرد ده رباره ی ئیحرامبه ستن، وتی: یم وایه پرساری له پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم کرد، فهرمووی: شوینی ئیحرامبه ستنی خه لکی مه دینه (ذو الحلیفه) یه، وه رینگا که بیدیکهش جو حفه یه، وه شوینی ئیحرامبه ستنی خه لکی عیراق (ذات عرق)، وه شوینی ئیحرامبه ستنی خه لکی نه جد قهرنه، وه شوینی ئیحرامبه ستنی خه لکی یه مه نیش له یه له مله مه.

بَابُ كَرَاهِيَةِ الْإِحْرَامِ وَرَاءَ الْمَوَاقِيتِ الَّتِي وَقَّتَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم لِأَهْلِ الْأَفَاقِ الَّذِينَ مَنَازِلَهُمْ وَرَاءَهَا، إِذِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم وَقَّتَ هَذِهِ الْمَوَاقِيتِ لِأَهْلِهَا وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهَا مِنْ غَيْرِ أَهْلِهَا وَالْمُضْطَفَى صلى الله عليه وسلم وَجَمِيعُ مَنْ خَرَجَ مِنَ الْمَدِينَةِ وَقَّتَ إِزَادَتِهِمُ الْحَجَّ خَرَجُوا فَجَلَسَ حَتَّى أَتَوْا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَأَخْرَمُوا مِنْهُ، وَلَوْ كَانَ الْإِحْرَامُ وَرَاءَ الْمَوَاقِيتِ أَوْ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَرَاءَ الْمَوَاقِيتِ سُنَّةٌ أَوْ خَيْرًا أَوْ أَفْضَلَ لِأَشْبَهَ أَنْ يَكُونَ الْمُضْطَفَى صلى الله عليه وسلم يَخْرِمُ مِنَ الْمَدِينَةِ وَيَأْمُرُ أَضْحَابَهُ بِالْإِحْرَامِ مِنْهَا، وَاتَّبَاعِ سُنَّةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَفْضَلَ عَمَّا سِوَاهَا

۲۵۹۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ: «أَمَرَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ أَنْ يَهْلُوا مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، وَأَهْلَ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ، وَأَهْلَ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ». قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: وَأُخْبِرْتُ أَنَّهُ قَالَ «وَيَهْلُ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلْمَمَ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسي ئيحرامبهستن باش نبيه له دهرهوهي ئهو شويئانهي که پيغهمبر ﷺ ديارى کردووه بؤ خه لکي ئهو ناوچانهي که ماله کانيان له دهرهوهي ئهو شويئانهي، چونکه پيغهمبر ﷺ ئهو شويئانهي ديارى کردووه بؤ خه لکي ئهو ناوچانه و ئهوانهيشي که دين بؤ ئهوت و خه لکي ئهوت نين، پيغهمبر ﷺ و هموو ئهوانه له گه لى بوون له مهدينه دهرچوون به مه بهستي حج ئيحراميان نه بهست تا گه يشتنه (ذِي الْحُلَيْفَةِ) لهوت ئيحراميان بهست، ئه گهر ئيحرامبهستن له دهرهوهي ئهو شويئانهي ديارى کراوه، يان له ماله کانيان له پشتي ئهو شويئانهي ديارى کراوه سوننهت يان چاک بووايه، ئه وه بيگومان پيغهمبر ﷺ له مهدينه ئيحرامى ده بهست و فرمانيشي ده کرد به هاوه لاني ئيحرام بهستن، وه په يرهوي پيغهمبر ﷺ چاکتره له واني دیکه واته: ئينو عومهر رضي الله عنه ده گيرتته وه، پيغهمبر ﷺ فرمانى کرد به خه لکي مهدينه له (ذُو الْحُلَيْفَةِ) ئيحرام بهستن، خه لکي شاميش له جوحفه، خه لکي نه جديش له قهرن، عه بدولاي کورى عومهر ده لى: هه وalm پى دراوه، ئه وه فرموويه تى: خه لکي به مه نيش له يه له مله م ئيحرام ده بهستن.

بَابُ أَمْرِ التُّفْسَاءِ بِالِاغْتِسَالِ وَالِاسْتِغْفَارِ إِذَا أَرَادَتِ الْإِحْرَامَ، وَإِنْ كَانَ الْإِغْتِسَالُ لَا يَطْهَرُ مَا يَطْهَرُ غَيْرَ التُّفْسَاءِ وَغَيْرَ الْخَيْضِ، إِذِ التُّفْسَاءُ وَالْخَيْضُ لَا يَطْهَرْنَ بِالِاغْتِسَالِ مَا لَمْ يَطْهَرْنَ بِانْقِطَاعِ دَمِ التُّفْسَاءِ وَالْخَيْضِ، وَالنَّبِيَانِ أَنْ لَيْسَ فِي السُّنَّةِ إِلَّا اتِّبَاعُهَا، إِذْ لَوْ كَانَ مِنْ جِهَةِ الْعَقْلِ وَالرَّأْيِ لَمْ يَكُنْ لِاغْتِسَالِ التُّفْسَاءِ وَالْخَيْضِ قَبْلَ أَنْ يَطْهَرْنَ مَعْنَى مِنْ وَجْهَةِ الْعَقْلِ وَالرَّأْيِ، وَلَكِنْ لَمَّا أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ التُّفْسَاءَ وَالْخَيْضَ بِالْغُسْلِ وَجَبَ قَبُولُ أَمْرِهِ، وَتَرَكَ الرَّأْيَ وَالْقِيَاسَ

۲۵۹۴- عَنْ جَعْفَرٍ وَهُوَ ابْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: أَتَيْتَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، فَسَأَلَنَاهُ عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَلَدْتُ أَسْمَاءَ بِنْتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ، فَأَرْسَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلِي وَاسْتَنْفِرِي، ثُمَّ أَهْلِي»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي قَوْلِهِ: «وَاسْتَنْفِرِي» دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ دَمَ التُّفْسَاءِ كَانَ غَيْرَ مُنْقَطِعٍ.

باسی فهرا نکردن به ئافرهتی زه یستانی خۆی بشوات و داوامی لیخۆشبوون بکات، ئەگەر ویستی ئیحرام ببهستی، ئەگەرچی خۆشۆردن ئافرهتی زه یستانی و ئافرهتی حه یزدار پاک ناکاتهوه وهکوو چۆن جگه لهو دووانه پاک دهکاتهوه، چونکه ئافرهتانی زه یستانی و حه یزدار بهخۆشۆردن پاک نابنهوه، تا پاک نهبنهوه له خۆینی زه یستانی و حه یز، وه روونکردنهوه لهبارهی ئهوهی سوننهت ههر دهبت شوینی بکهویت، جا ئەگەر بهپینی عهقل و بۆچوون بووایه خۆشۆردنی ئافرهتانی زه یستانی و حه یزدار پێش ئهوهی پاک ببهوه ههچ مانایهکی نهبوو، بهلام کاتی پینغه مبهر ﷺ فهرامانی کرد بهوانهی له زه یستانی و حه یزدار خۆیان بشۆرن، واجبه وتهکی قبول بکریت و واز له بۆچوون و قیاس بهینرت

واته: جه عفهری کوری موحه ممه ده گپرتتهوه، باوکم بۆی باس کردم وتی: هاتین بۆ لای جابری کوری عه بدولا ﷺ، پرسیارمان لی کرد ده بارهی حه جکردنی پینغه مبهر ﷺ وتی: ئەسائی کچی عومه یس، موحه ممه دی کوری ئەبو به کری بوو، که سیککی نارد بۆ لای پینغه مبهری خوا ﷺ، چی بکه م؟ فهرمووی: خۆت بشۆره و به پارچه لۆکه یهک یان پارچه په رویهک داوینت بگره، پاشان ئیحرام ببهسته.

ئەبو به کر وتی: فهرمووده کهی: (وَاسْتَنْفِرِي) به لگه یه له سه ر ئه وهی خۆینی زه یسانی هیشتا کوتایی پێ نه هاتبوو.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْاِغْتِسَالِ لِلْاِحْرَامِ

٢٥٩٥- عَنْ حَارِجَةَ بِنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَجَرَّدَ لِاهْلَالِهِ وَاغْتَسَلَ (١).

باسی سوننهت وایه ئیحرامپۆش له کاتی ئیحرامبهستندا خۆی بشوات

واته: خارجهی کوری زهید ده گپرتتهوه، له باوکیهوه ﷺ، پینغه مبهر ﷺ له کاتی ئیحرامبهستندا جلوه برگی له بهر خۆی داکنه و خۆی شۆرد.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْإِخْرَامِ بِالْحَجِّ فِي غَيْرِ أَشْهُرِ الْحَجِّ، إِذِ اللَّهُ وَجَلَّ وَعَلَا جَعَلَ الْحَجَّ أَشْهُرًا مَعْلُومَاتٍ، فَغَيْرُ جَائِزِ الدُّخُولِ فِي الْحَجِّ قَبْلَ وَقْتِهِ، كَمَا لَا يَجُوزُ الدُّخُولُ فِي الصَّلَاةِ قَبْلَ أَوْقَاتِهَا

۲۵۹۶- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: لَا يُحْرِمُ بِالْحَجِّ إِلَّا فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ؛ فَإِنَّ مِنْ سُنَّةِ الْحَجِّ أَنْ تُحْرِمَ بِالْحَجِّ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ^(۱).

باسی قهده غه کردن له ئیحرامبهستن بو حج له جگه له مانگه کانی حج، چونکه خوا صلی الله علیه و آله حجی له چهند مانگیکی دیاریکراودا داناوه، بویه چوونه نیوه وهی حج دروست نییه پیش کاتی خو، وهکوو چۆن چوونه نیوه وهی نویژ دروست نییه پیش هاتنی کاتهکی

واته: ئینو عه باس صلی الله علیه و آله ده لی: کهس بوی نییه ئیحرام بو حج بهستی جگه له مانگه کانی حج نه بیته، چونکه له سوننه ته کانی حج نه وهیه ئیحرام بهستی بو حج له مانگه کانی حج جدا.

بَابُ ذِكْرِ الثِّيَابِ الَّتِي رُجِرَ الْمُخْرِمُ عَنْ لُبْسِهَا فِي الْإِخْرَامِ

۲۵۹۷- عَنْ نَافِعٍ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَاذَا تَلْبَسُ مِنَ الثِّيَابِ إِذَا أَحْرَمْنَا؟ فَقَالَ: «لَا تَلْبَسُوا الْقُمُصَّ، وَلَا السَّرَاوِيْلَاتِ، وَلَا الْبِرَانِسَ، وَلَا الْعَمَائِمَ، وَلَا الْقَلَانِسَ، وَلَا الْخِفَافَ، إِلَّا أَحَدٌ لَيْسَتْ لَهُ نَعْلَانِ فَلْيُلْبَسْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ، وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ وِرْسٌ وَلَا زَعْفَرَانٌ». وَقَالَ: وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَقُولُ: وَلَا تَنْقَبُ الْمَرْأَةُ وَلَا تَلْبَسُ الْقَفَّازِينَ^(۲).

باسی ئهو پۆشاکانهی که قهده غه کراوه ئیحرامپۆش له کاتی ئیحرامدا له بهری بکات

واته: نافع ده گپرتته وه، له عه بدولاه صلی الله علیه و آله، بیاوێک وتی: ئهی بیغه مبهری خوا کاتی ئیحرامان بهست چی بیوشین له جلویهرگه کان؟ فهرمووی: نه کراس له بهر بکهن و نه

(۱) صحیح موقوفا.

(۲) صحیح.

شهروال له پيې بکهن و نه رږب له بهر بکهن و نه میزهر له سهر بکهن و نه کلاو له سهر بکهن و نه خوف له پيې بکهن، مه گهر که سټک نه علی دهست نه که وئ، ئهوا با خوفه کان له پيې بکات، به لام له خوار قاپه رقه قاپیه وه بیبریت، ههروهها هیچ پوښاکیک له بهر مه کهن که زه عفران و وهرسی پیوه بیت. وه وتی: عه بدولا دهیوت: با ئافرهت په چه نه دات و دهستکیش له دهست نه کات. (وژس: پوه کیکي زهردی بونخوشه بوياخی یی ده کری).

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ النَّبَسِ الْأَقْبِيَّةِ فِي الْإِحْرَامِ

۲۵۹۸- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَلْبَسَ الْمُخْرِمَ الْقُمُصَّ أَوْ الْأَقْبِيَّةَ أَوْ الْخُفَيْنِ إِلَّا أَنْ لَا يَجِدَ تَعْلِينَ أَوْ السَّرَاوِيْلَاتِ أَوْ يَلْبَسَ شَيْئًا مَسَّهُ وَرْسٌ أَوْ زَعْفَرَانٌ^(۱).

باسی سهرزه نشتردن له پوښینی کراسی قولدار له ئیجرامدا

واته: ئیبنو عومر رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ قه دهغه ی کرد له وهی ئیجرامپوش کراسی بیقول یان کراسی قولدار له بهر بکات، یان خوفه کان له پيې بکات، مه گهر که سټک نه علی دهست نه که وئ، یان شهروال له پيې بکات، یان پوښاکیک له بهر بکات زه عفران یان وهرسی پیوه بیت.

(پروونکردنه وه: (الْأَقْبِيَّةِ) واته: کراسی قولدار، (الْقُمِصَّ): ئه و پوښاکیه که جهسته داده پوښی له گهل عه وره تدا، به لام بیقولله، له سهره وه له بهر ده کری، وه (السَّرَاوَالِ): به زوری به پوښاکیک ده وتری تیوانی ناوک و ههردوو ئه ژنو بیوشی، ههروهها ههردوو قاجیش، وه له خواره وه له پيې ده کری، وه (الْبُرْنَسِ): بریتییه له پوښاکیک کلاوی له گهلدا بیت).

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ انْتِقَابِ الْمَرْأَةِ وَعَنِ التَّقْمُرِ فِي الْإِحْرَامِ

۲۵۹۹- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ مَا تَأْمُرُنَا أَنْ نَلْبَسَ مِنَ الثِّيَابِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ، فَقَالَ: «لَا تَلْبَسُوا الْقُمُصَّ، وَلَا الْعَمَائِمَ، وَلَا الْبُرْنَسَ، وَلَا السَّرَاوِيْلَاتِ، وَلَا

الْخِفَافَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلًا لَيْسَتْ لَهُ نَعْلَانِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ، وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ مَا مَسَّهُ الرَّعْفَرَانُ وَالْوَرُسُ». قَالَ: وَلَا تَنْتَقِبِ الْمَرْأَةُ الْحَرَامَ وَلَا تَلْبَسِ الْقُقَارِيزِينَ^(۱).

باسی سهرزه نشتردن لهوهی ئافرهت له کاتی ئیحرامدا پهچه بدات و دهستکیش لهدهست بکات

واته: ئیبنو عومر رضی الله عنه ده گپړیته وه، پیاوړیک هات بو خزمهت پیغه مبهری خوا رضی الله عنه وتی: فه رمانمان به چی پین ده که ی له پویشینی جلوبه رگه کان له کاتی ئیحرامدا؟ فه رمووی: نه کراس له بهر بکه و نه میزه ره له سهر بکه و نه رپوب له بهر بکه و نه شهروال له پین بکه و نه خوفه کان له پین بکه، مه گهر که سیک نه علی دهست نه که وی، نه و با خوفه کان له پین بکات، به لام له خوار قاپه رقه ی قاپیه وه بیپریت، ههروه ها هیچ پوشاکیک له بهر مه که ن که زه عفه ران و وه رسی پیوه بیت. (واته ناییت بون و گولایوی بهر که وتبیت). فه رمووی: با ئافرهت په چه نه دات و دهستکیش لهدهست نه کات. (ورس: پوه کیکی زهردی بونخوشه بو یاخی پین ده کری).

۲۶۰۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضی الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: «لَا تَنْتَقِبِ الْمَرْأَةُ الْحَرَامَ وَلَا تَلْبَسِ الْقُقَارِيزِينَ». هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ الدَّرْهَمِيِّ^(۲).

واته: عه بدولای کوری عومر رضی الله عنه ده گپړیته وه، پیغه مبهری خوا رضی الله عنه فه رموویته تی: با ئافرهت په چه نه دات و دهستکیش لهدهست نه کات له کاتی ئیحرامدا.

بَابُ الْإِحْرَامِ فِي الْأَزْرِ، وَالْأَزْدِيَّةِ وَالنَّعَالِ

۲۶۰۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه، أَنَّ رَجُلًا نَادَى، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يَجْتَنِبُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ، فَقَالَ: «لَا تَلْبَسُوا السَّرَاوِيلَ، وَلَا الْقُمُصَّ، وَلَا الْبُرُتْسَ، وَلَا الْعِمَامَةَ، وَلَا تَوَبَّ مَسَّهُ الرَّعْفَرَانُ وَلَا وَرُسٌ، وَلِيُحْرِمَ أَحَدُكُمْ فِي إِزَارٍ وَرِدَاءٍ وَنَعْلَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ خُفَيْنِ وَلْيَقُطِعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا إِلَى الْكَعْبَيْنِ»^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسى ئىحرامبەستىن بە پۆشاكى بەشى خوارەو و بەشى سەرەو و دوو جووت نەعل

واتە: ئىبنو عومەر رضي الله عنه دە گىرېتەو، پياوڭ بانگى كرد، وتى: ئەى پىغەمبەرى خوا ئىحرامپۆش خۆى لە پۆشىنى چى جۆرە پۆشاكىك بەدوور بگرى؟ فەرمووى: نە شەرۋال لەپىن بكن و نە كراس لەبەر بكن و نە پۆب و نە مېزەرىش لەسەر بكن، وە هېچ پۆشاكىك لەبەر مەكن كە زەعفەران و وەرسى پىوھ بىت. (واتە ناىت بۆن و گولۋى بەر كەوتىت)، با ھەر يەكىكتان ئىحرام بېستى بە پۆشاكى بەشى خوارەو و بەشى سەرەو و دوو جووت نەعل، ئەگەر نەعلى دەست نەكەوت با خوفەكان لەپىن بكن، بەلام لە خوار قاپەرەقەى قاچىوھ بېرىت.

بَابُ اشْتِرَاطِ مَنْ بِهِ عِلَّةٌ عِنْدَ الْإِحْرَامِ أَنْ مَجَلَّهُ حَيْثُ يُخْبَسُ، ضِدَّ قَوْلِ مَنْ كَرِهَ ذَلِكَ

۲۶۰۲- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم مَرَّ بِضَبَاعَةَ، وَهِيَ شَاكِيَةٌ، فَقَالَ: «أَتُرِيدِينَ الْحَجَّ؟» فَقَالَتْ: نَعَمْ قَالَ: «فَحُجِّي وَأَشْتَرِطِي، وَقُولِي اللَّهُمَّ مَجَلِّي حَيْثُ تَحْبُسُنِي»^(۱).

باسى مەرجدانانى ئەو كەسەى نەخۆشپىيەكى ھەيە لە كاتى ئىحرامبەستىن، لە ھەر شوپىنىك نەيتوانى ئىحرام دەشكىنى، دژى وتەى ئەو كەسەى ئەوھى پى باش نىيە

واتە: عائىشە رضي الله عنها دە گىرېتەو، پىغەمبەر صلى الله عليه وسلم تىپەرى بە لای زوباعەى (كچى زوبەرى كورى عەبدولموتەلىب)، ئەو نەخۆش بوو، پى فەرموو: دەتەوى حەج بکەیت؟ وتى: بەلى، فەرمووى: حەج بکە و مەرج دابنى، وە بلى: خوايە ئىحرامشكاندەم لەو شوپنەيە كە نەخۆش دەكەوم (كە نەتوانم حەجەكەم تەواو بکەم).

بَابُ الْإِكْتِفَاءِ بِاللَّيْتَةِ عِنْدَ الْإِخْرَامِ بِالْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ - أَوْ هُمَا - عِنْدَ الْإِهْلَالِ عَنِ النَّطْقِ بِذَلِكَ -

۲۶۰۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَكَثَ بِالْمَدِينَةِ تِسْعَ سِنِينَ لَمْ يَحْجَّ، ثُمَّ أذِنَ بِالْحَجِّ، فَقِيلَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَاجٌّ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ بَشَرَ كَثِيرٌ كُلُّهُمْ يُحِبُّ أَنْ يَأْتَمَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَيَفْعَلُ كَمَا يَفْعَلُ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَتَّى أَتَى مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ فَصَلَّى فِيهِ، ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَرَكِبَ مَعَهُ بَشَرَ كَثِيرٌ رُكْبَانٌ وَمُشَاهَةٌ كُلُّهُمْ يُحِبُّ أَنْ يَأْتَمَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَتَّى ظَهَرَ عَلَى الْبَيْدَاءِ، فَأَهْلَ وَنَحْنُ لَا نَنْوِي إِلَّا الْحَجَّ لَا نَعْرِفُ الْعُمْرَةَ، فَنَظَرْتُ أَمَامِي، وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَخَلْفِي مَدَّ الْبَصَرَ رُكْبَانٌ وَمُشَاهَةٌ كُلُّهُمْ يُحِبُّ أَنْ يَأْتَمَّ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم.^(۱)

**باسی نییهت بهسه له کاتی ئیحرامبهستن بو حج یان عومره - یان
ههردووکیان - له کاتی ئیحرامبهستن بهبیت ئهوهی به زمان بیلت**

واته: جابری کوری عهبدولا رضي الله عنه ده گپرتتهوه، پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم نو سأل له مهدينه مایهوه حجی نه کرد، پاشان جاری دا بو حجکردن، وترا: پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم دهیهوی حج بکات، بویه خه لکیکی زور له مهدينهوه له گهلی ده رچوون، هه موویان چه زیان ده کرد په پیرهوی پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم بکهن، نه و چی ده کات ئه وانیش ئه وه بکهن، پاشان پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم ده رچوو: تا گه شسته مزگه وتی (ذی الحلیفه) نوژی تیدا کرد، پاشان پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم سواری و لآخه که ی بوو ده رچوو، خه لکیکی زوریش له گهلی ده رچوون به سواری و به پیاده، هه موویان چه زیان ده کرد په پیرهوی پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم بکهن، تا سه رکه وته سه ر (الْبَيْدَاءِ) (که به رازاییه که به ده ور بهری خویدا ده روانی له پیشی (ذی الحلیفه) له پرووی مه ککه وه یه، له (ذی الحلیفه) وه نزیکه) ئیحرامی بهست ئیمه هیچ نییه تیکمان نه بوو جگه له حج نه بیته، عومره مان نه ده زانی، ته ماشای پیشی خوم و لای راست و لای چپ و دواوهم کرد تا چاو بر بکات سوار و پیاده ی لئ بوو هه موویان چه زیان ده کرد په پیرهوی پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم بکهن.

بَابُ إِبَاحَةِ الْقِرَانِ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، وَالْإِفْرَادِ، وَالْتَّمُاعِ، وَالْبَيَانِ أَنَّ كُلَّ هَذَا جَائِزٌ طَلْقُ مَبَاحٍ وَالْمَرْءُ مُخَيَّرٌ بَيْنَ الْقِرَانِ وَالْإِفْرَادِ وَبَيْنَ التَّمُاعِ، يُهَلُّ بِمَا شَاءَ مِنْ ذَلِكَ

۲۶۰۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مُوَافِينَ هِلَالَ ذِي الْحِجَّةِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ شَاءَ أَنْ يُهَلَّ بِحَجٍّ فَلْيُهَلَّ بِحَجٍّ، وَمَنْ شَاءَ أَنْ يُهَلَّ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهَلَّ بِعُمْرَةٍ». فَمِمَّا مَنْ أَهَلَّ بِحَجٍّ، وَمِمَّا مَنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ^(۱).

**باسی ریگه دان به قیران له نیوان حج و عومره، وه به ئیفراد و به تمهه توعیش،
وه پروونکردنوه له باره ی نهوه ی هه موو ئه مانه ریگه پیډراون به ره های،
مروؤ سهرپشکه له نیوان قیران و ئیفراد و تمهه توع**

واته: عائیشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لئ: له گه ل پیغه مبه ر ﷺ ده رچووین له نزیک هاتنی مانگی (ذی الحجة) پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: هه ر که س ده یه وی ئیحرام بیه ستی بو حج با ئیحرام بیه ستی بو حج، هه ر که سیش ده یه وی ئیحرام بیه ستی بو عومره با ئیحرام بیه ستی بو عومره، جا تیاماندا هه بوو ئیحرامی به ست بو حج هه شیبوو ئیحرامی به ست بو عومره.

تیبینی: (القرآن): بریتیه له وه ی که ئیحرام بیه ستیت بو حج و عومره پیکه وه، وه نهو که سه ی که بو ئیفراد به ستوویه تی چی ده کات ئه میش به هه مان شیوه ده کات، به لام ئه م کرده وه کانی هی حج و عومره یه پیکه وه، وه واجبه له سه ری که خوین بریژی.

(التمتع): واته: که سینک ده چیت بو حج ئیحرام ده به ستی بو عومره له مانگه کانی چه جدا، که گه یشته ئه وی راسته وخو ته واف ده کات و سه عی نیوان صه فا و مهروه ده کات و قزی کورت ده کاته وه یاخود ده یتاشن، پاشان ئیحرام له خو ی ده کاته وه و هه موو شتیکی بو چه لاله هه تا کاتی چه جکردن، پاشان ئیحرامی حج ده به ستی، ئه وکات عومره جیا ده بیت له حج، به لام واجبه له سه ری که خوین بریژی.

(الإفراد): بریتیه له وه ی به ته نها ئیحرام بو حج بیه ستیت).

۲۶۰۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَهَلَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْحَجِّ وَأَهَلَّ بِهِ نَاسٌ، وَأَهَلَّ نَاسٌ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، وَأَهَلَّ نَاسٌ بِالْعُمْرَةِ. لَمْ يَقُلْ عَبْدُ الْجَبَّارِ: وَأَهَلَّ بِهِ نَاسٌ، وَزَادَ قَالَتْ: فَكُنْتُ فِيْمَنْ أَهَلَّ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ^(۱).

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لئی: پیغه مبهری خوا ﷺ ئیحرامی بو حج بهست، خه لکیکیش ئیحرامیان بو حج بهست، خه لکیکدی که ئیحرامیان بو حج و عومره بهست، خه لکیکدی که ش ئیحرامیان بو عومره بهست. عه بدولجه بار (که یه کیکه له گپره ره وهی ئەم فەرمووده یه) نه یوت: خه لکیکیش ئیحرامیان بو حج بهست، ئەوه یشی زیاد کرد، عائشه وتی: من یه کیک بووم له وانە ی ئیحرام بو حج و عومره بهست.

بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّمَعُّعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ إِذِ النَّبِيُّ ﷺ أَعْلَمَ أَضْبَاهَهُ أَنْ لَوْ اسْتَقْبَلَ مِنْ أَمْرِهِ مَا اسْتَدْبَرَتْ لَمَّا سَاقَ الْهَدْيَ وَاحْتَلَّ بِعُمْرَةٍ، وَلَمَّا أَمَرَ مَنْ لَمْ يَسْقِ الْهَدْيَ بِالْإِهْلَالِ بِعُمْرَةٍ

۲۶۰۶- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَرْبَعِ مَضِينَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ أَوْ خَمْسٍ فَدَخَلَ عَلَيَّ وَهُوَ غَضْبَانٌ، فَقُلْتُ: مَنْ أَعْضَبَكَ؟ فَقَالَ: «أَمَّا شَعَرَتِ إِنِّي أَمَرْتُ النَّاسَ بِأَمْرٍ فَإِذَا هُمْ يَتَرَدَّدُونَ لَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا سَفَّتْ الْهَدْيَ مَعِيَ حَتَّى اشْتَرِيَهُ، ثُمَّ أَحِلُّ كَمَا حَلُّوا»^(۲).

باسی چاکتر وایه ئیحرام بهستنی به بهجیهینانی عومره ههتا کاتی حج، چونکه پیغه مبهر ﷺ به هاوه له کانی راگه یاند ئەو بوچوونه ی ئیستا ههیه تی ئەوسا ههیبووایه ئازهلئی قوربانی له گهل خۆی نه ده هینا، وه ئیحرامی شی دهشکاند، وه فەرمانی نه ده کرد به وهی که ههدی له گهل خۆی نه هینا وه ئیحرامی عومره بهستنی

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لئی: پیغه مبهر ﷺ له کاتی حج کردنی هات بو لام چوار یان پینج شهو تی په ریبوو له (ذی الحجّة)، له کاتیکدا توره بوو، وتم: کئی توره ی کردووی؟ فەرمووی: ئایه ههستت نه کرد من فەرمانم پی کردن به فەرمانتیک ئەوانیش دوودل بوون

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

تيايدا، نه گهر نهو بوجونه ی ئیستا همه نه وسا همبووايه تازه لی قوربانیم له گهل خوم نه دههینا، تا ده مکړی، پاشان ئیحرامم ده شکاند وه کوو چوون نه وان ئیحرامیان شکان.

بَابُ أَمْرِ الْمُهْلِ بِالْعُمْرَةِ الَّذِي مَعَهُ الْهَدْيُ بِالْإِهْلَالِ بِالْحَجِّ مَعَ الْعُمْرَةِ لِيَصِيرَ قَارِنًا، إِذْ سَاقَ الْهَدْيَ الْمُهْلُ بِالْعُمْرَةِ، غَيْرَ جَائِزٍ لَهُ الْإِهْلَالُ مِنْهَا قَبْلَ مَبْلَغِ الْهَدْيِ مَجِلَّهُ

۲۶۰۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيُهْلِلْ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ»^(۱).

باسی فهرانکردن به وکسه سی ئیحرامی به ستوو به بوجومره که تازه لی قوربانی به ههدی له گهل خوی هیناوه ئیحرام به ستیت بوج له گهل عومره، بوج نه وهی بیته (قارن) واته: ئیحرامپوش بوج له گهل عومره، چونکه نه وکسه سی تازه لی قوربانی به ههدی له گهل خوی هیناوه و ئیحرامی عومره به ستوو دروست نییه بوی ئیحرام بشکینت پیش نه وهی تازه لی قوربانی و ههدیه کان بگاته جیگای خوی

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: له گهل پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده رچوون له حه جی مالئاوایدا ئیحرامی عومره مان به ست، پاشان پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه رمووی: هر که س (ههدی) قوربانی له گهل خوی هیناوه با ئیحرامی حج و عومره به ستیت.

بَابُ تَقْلِيدِ الْغَنَمِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ إِذَا سِيقَ الْهَدْيُ، ضِدَّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْغَنَمَ لَا تُقْلَدُ، إِذِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ قَلَدَ الْغَنَمَ الَّذِي أَهْدَى وَهُوَ مُقِيمٌ بِالْمَدِينَةِ حَلَالًا، وَسُنَّةُ الْهَدْيِ فِي التَّقْلِيدِ لِمَنْ كَانَ مُقِيمًا بِبَلَدَةٍ يُرِيدُ تَوْجِيهَ الْهَدْيِ، وَمَنْ أَرَادَ الْحَجَّ أَوْ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَأَهْدَى أَوْ سَاقَ الْهَدْيَ مَعَهُ فِي التَّقْلِيدِ سَيِّئًا لَا فَرْقَ بَيْنَهُمَا

۲۶۰۸- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي أَقْتُلُ قَلَائِدَ الْغَنَمِ لِهَدْيٍ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ يَمُكُّ حَلَالًا. هَذَا حَدِيثُ الرَّعْفَرَانِيِّ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسى ملوانکه کردنه ملی مهر له کاتی ئیحرام، ئەگەر مهرى ههدى برا بۆ کهعبه، دژى وتەى ئەو که سەى پێى وایه ملوانکه ناکریتە ملی مهر، له کاتی کدا پیغەمبەر ﷺ ملوانکهى کرده ملی ئەو مهرى که به ههدى ناردى، له کاتی کدا خۆى له مەدینه نیشتەجێ بوو ئیحرامى نەبەستبوو، وه سوننه تى ههدى له دیاریکردندا بۆ ئەو که سەى له شوینی خۆى نیشتەجێیه و هەدییه کهى پهوانه دهکات، هەر کهس ویستی حج بکات یان حج و عومره بکات و ئازهل بکاته ههدى و بینیرى یان هەدییه کهى له گەل خۆى ببات، حوکمى ملوانکه کردنه ملی وه کوو یهک وایه هیچ جیاوازیهک نییه له نیاوانیدا

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده لئى: به راستى خۆم بینى ملوانه کهى ملی مهرم ده هۆنییه وه بۆ دیاریکردنى قوربانیه کانى پیغەمبەرى خوا ﷺ، یاشان به بى ئیحرام ده مایه وه.

بَابُ حَدِيثِ الْإِحْرَامِ خَلْفِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ إِذَا حَضَرَتْ

۲۶۰۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ، وَأَمَرَ بِبُذْنِهِ أَنْ تُشَعَّرَ مِنْ شِقِّهَا الْأَيْمَنِ، وَقَلَدَهَا نُعْلَيْنِ، وَسَلَّتْ عَنْهَا الدَّمَ، فَلَمَّا اسْتَوَتْ بِهِ الْبَيْدَاءُ أَهَلَ^(۱).

باسى قسه کردنى ئیحرامپۆش دواى نوێژه فه رزه کان ئەگەر ئاماده بوو

واته: ئیبنو عباس رضی اللہ عنہما ده گێریته وه، پیغەمبەر ﷺ نوێژى نیوه پۆى کرد و فه رمانیشى کرد لای راستى وشتره کانى بریندار بکرین، (وه کوو دیاریکردن به مه به ستى ئە وهى بیکاته ههدى و قوربانى)، ههروه ها دوو نه علیشى کرده ملی و خوینیشى له لای راستى ده رهینا، کاتى له سه ر وشتره کهى راست بۆیه وه له (البیداء) ته لبیهى کرد.

بَابُ إِباحَةِ الْإِحْرَامِ مِنْ غَيْرِ صَلَاةٍ مُتَقَدِّمَةٍ مِنْ مَكْتُوبَةٍ أَوْ تَطَوُّعٍ «وَالدَّلِيلُ أَنَّ غَيْرَ الْمُتَطَهِّرَةِ وَالنَّجْبِ إِنْ أُحْرِمَ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ أَوْ هَمَّا كَانَ الْإِحْرَامُ جَائِزًا، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَمَرَ النُّفَسَاءَ وَالنَّحَائِضَ بِالْإِحْرَامِ وَهَمَّا غَيْرَ طَاهِرَتَيْنِ، إِذِ النُّفَسَاءُ وَالنَّحَائِضُ لَا تُجْزِيهِمَا الصَّلَاةُ قَبْلَ أَنْ تَطَهَّرَا وَلَا تَطَهَّرَانِ بِالِاغْتِسَالِ قَبْلَ أَنْ تَطَهَّرَا بِانْقِطَاعِ دَمِ النِّحْيِ وَالنُّفَاسِ»

۲۶۱۰- عَنْ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنه: أَنَّهُ خَرَجَ حَاجًّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَجَّةَ الْوَدَاعِ، وَمَعَهُ امْرَأَتُهُ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسِ بْنِ حَنْعَمٍ، فَلَمَّا كَانُوا بِالشَّجْرَةِ وَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِالشَّجْرَةِ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ، فَأَتَى أَبُو بَكْرٍ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرَهُ، فَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَأْمُرَهَا أَنْ تَعْتَسِلَ، ثُمَّ تَهَلُّ بِالْحَجِّ، وَتَصْنَعُ مَا يَصْنَعُ النَّاسُ إِلَّا أَنَّهَا لَا تَطُوفُ بِالْبَيْتِ ^(۱).

باسی ریگه دراوه ئیحرام بیهسترت بهبت نهجامدانی نویژی فهرز یان سوننت، وه بهلگهش لهسهر ئهوهی ئهوا نافرتههی پاک نییه یان ئهوپیاوهی لهشی گرانه ئهگهر ئیحرامی بو حج و عومره بهست یان ههردووکیان ئهوه ئیحرامبهستنکه دروسته، چونکه پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم فرمانی کرد به نافرتهتانی زهیسانی و هیزدار ئیحرام بهستن، لهگهل ئهوهیشدا ههردووکیان پاک نین، له کاتیگدا نافرتهتی زهیسانی و هیزدار نویژیان دروست نییه پیش ئهوهی خویان پاک بکهنوه، وه به خوشوردنیش پاک نابنوه تا پیشتر له خوینی حهیز و زهیسانی پاک نهبنوه

واته: ئهبو به کر صلى الله عليه وسلم ده گنپرتهوه، ئهو به مه بهستی حه جکردن له گهل پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم ده رچوو، له حه جی مالتاوا اییدا، هاوسه ره کهیشی ئهسائی کچی عومه یسی کوری خهسه می له گهل بوو، کاتن گه یشتنه لای دره خته که ئهسپه له وئ موحه ممدی کوری ئهبو به کری بوو، ئهبو به کریش هات بو خزمهت پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم هه والی پئ دا، پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرمانی پئ کرد پئی بلن: با خوی بشوات، پاشان ئیحرام بو حج بیهستیت، ئهوهی خه لک ده یکه ن ئه ویش بیکات، ئهوه نه بیت ته وافی که عبه نه کات.

بَابُ الْإِهْلَالِ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحَلِيفَةِ

۲۶۱۱- عَنْ سَالِمٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنه يَقُولُ: هَذِهِ الْبَيْدَاءُ الَّتِي تَكْذِبُونَ فِيهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَاللَّهِ مَا أَهَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَّا عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی ئیحرامبهستن له لای مزگهوتی (ذی الحلیفة)

واته: سالم ده لئ: گویم له ئیبنو عومهر بوو ﷺ ده بوت: نهو (الْبَيْدَاء) هی (که بهرزاییه که به ده وروبهری خویدا ده پروانی له پیش (ذی الحلیفة) له پرووی مه ککه وهیه، له (ذی الحلیفة) وه نزیکه) که ئیوه ده لئین پیغه مبهری خوا ﷺ (ئیحرامی تیدا بهستوه) سوئند به خوا ئیحرامی نه بهستوه له لای ده رگای مزگهوتی (ذی الحلیفة) نه بیت.

بَابُ الْإِهْلَالِ إِذَا اسْتَوَتْ بِالرَّاكِبِ نَاقَتُهُ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحَلِيفَةِ ضِدَّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَهْلُ حَتَّى أَتَى الْبَيْدَاءَ، وَهَذَا مِنَ الْجَنَسِ الَّذِي أُعْلِمْتُ فِيهِ غَيْرُ مَوْضِعٍ فِي كُتُبِنَا، أَنَّ النِّخْرَ الْوَاجِبَ قَبُولُهُ هُوَ خَيْرٌ مَن يُخْبِرُ بِسَمَاعِ الشَّيْءِ وَرُوَيْتَهُ دُونَ مَنْ يُنْكِرُ الشَّيْءَ وَيَذْفَعُهُ»

۲۶۱۲- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ إِهْلَالَ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ ذِي الْحَلِيفَةِ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ^(۱).

باسی تهلبیه کردن کاتی سوار له سهر و شتره که ی جیگیر ده بیت له لای مزگهوتی (ذی الحلیفة)، دژنی وتنه ئه و که سه ی پی وایه پیغه مبهر ﷺ تهلبیه نه کرد تا گه یشته (الْبَيْدَاء) ئه مهش له و شیوازیه که له چه ند شوئینکی کتبه کانماندا باسم کردوو، ئه و هه و آله ی که واجبه وه ربگیرن ئه و هه و آله یه که که سیک هه و آل ئه دات به وهی شته که ی بیستوو و بینویه تی نه ک ئه وهی نکوولی ده کات و ره تی ده کاته وه

واته: جابر ﷺ ده گیرته وه، تهلبیه کردنی پیغه مبهر ﷺ له (ذی الحلیفة) بوو کاتی له سهر و شتره که ی ریک بویه وه و دامه زرا.

(پروونکردنه وه: تهلبیه: بریتیه له وتنی (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ) به ده نگی بهرز).

۲۶۱۳- عَنْ سَالِمٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا وُضِعَ رِجْلُهُ فِي الْعَرَزِ وَاسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ أَهَلَ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: سالم ده‌لی: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ وتی: پیغهمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کاتی قاجی ده‌خسته نیو ناوزه‌نگی وشتره‌که‌ی راست ده‌بویه‌وه، ته‌لبیه‌ی ده‌کرد.

تیبینی: ناوزه‌نگ: نه‌و شته‌یه که بی ده‌خریته نیوی بو سواربوونی ولاخ.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْإِسْتِقْبَالِ بِالرَّاحِلَةِ الْقِبْلَةَ إِذَا أَرَادَ الرَّكَّابُ الْإِهْلَالَ

۲۶۱۴- عَنْ نَافِعٍ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رضی اللہ عنہما كَانَ إِذَا أَتَى ذَا الْحُلَيْفَةِ أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ، ثُمَّ صَلَّى الْغَدَاةَ، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَأَهْلًا قَالَ: ثُمَّ يَلْبِي حَتَّى إِذَا بَلَغَ الْحَرَمَ أَمَسَكَ حَتَّى إِذَا أَتَى ذَا طَوًى بَاتَ بِهِ قَالَ: فَيَصَلِّي بِهِ الْغَدَاةَ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ «. فَرَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم فَعَلَ ذَلِكَ^(۱).

باسی چاکتر وایه وشتر رووی بکریته قیبله، نه‌گهر سوار ویستی ته‌لبیه بکات

واته: نافع ده‌گیریته‌وه، ئینو عومەر رضی اللہ عنہما کاتی هاته (ذی الحلیفة) فه‌رمانی کرد که لوپه‌له‌کانی خرایه سهر وشتره‌که، پاشان نوژی به‌یانی کرد، پاشان سوار بوو تا ریک بویه‌وه ته‌لبیه‌ی کرد، وتی: پاشان ته‌لبیه‌ی کرد تا گه‌یسته‌ه‌پرهم، (به‌هوی سهرقالبوون به‌شتی دیکه‌وه وه‌کوو ته‌وافکردن) له ته‌لبیه‌کردن وه‌ستا، تا کاتی گه‌یسته (ذی طوی) (که شوینیکی ناسراو بوو له نزیک مه‌ککه) له‌وی خه‌وت، وتی: نوژی به‌یانی له‌وی کرد، پاشان خوی شورده‌ی پی وای بوو پیغهمبهر صلی اللہ علیہ وسلم به‌و شیوه‌ی کرد.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْبَيْتِوتَةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَالْغَدُوِّ مِنْهَا اسْتِنَانًا بِاللَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم

۲۶۱۵- عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ، وَسَالِمٌ: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رضی اللہ عنہما كَانَ إِذَا مَرَّ بِذِي الْحُلَيْفَةِ بَاتَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ. وَيُخْبِرُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ^(۲).

باسی چاکتر وایه شه‌و بکریته‌وه له (ذی الحلیفة) و سهرله‌به‌یانی لی

ده‌رېچن، وه‌کوو سوننه‌تی پیغهمبهر صلی اللہ علیہ وسلم

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: موسای کوری عوقبه ده گپړتته وه، نافع و سالم بویان باس کردم: ئینو عومه ر ښه ګر به لای (ذِي الْخُلَيْفَةِ) تیه پر بووايه، شهوی ده کرده وه تا نوژی به یانی ده کرد، وه ده بوت: پیغمبه ری خوا ﷺ به و شیوه ی ده کرد.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الثُّعْرَسِ فِي بَطْنِ الْوَادِي بِذِي الْخُلَيْفَةِ

٢٦١٦- عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَتَى وَهُوَ فِي مَعْرَسِهِ فِي ذِي الْخُلَيْفَةِ، فَقِيلَ: إِنَّكَ بِبَطْحَاءَ مُبَارَكَةٍ « قَالَ مُوسَى: وَقَدْ أَنَاخَ بِنَا سَالِمٌ بِالْمَنَاخِ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُبِيخُ بِهِ يَتَحَرَّى مَعْرَسَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَهُوَ أَسْفَلُ مِنَ الْمَسْجِدِ الَّذِي يَبْطُنِ الْوَادِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ وَسَطًا مِنْ ذَلِكَ ^(١).

باسی چاکتر وایه له کوتایي شهودا له قولایي شیوه که له (ذِي الْخُلَيْفَةِ) پشوو بدرتی

واته: سالمی کوری عه بدولا ده گپړتته وه، له باوکیه وه رضي الله عنه، پیغمبه ر صلى الله عليه وسلم له کوتایي شهو هات بو شوینی پشوودانه که ی له (ذِي الْخُلَيْفَةِ) پیی و ترا: تو له (بَطْحَاءَ) (که شیونک بوو له مه ککه) شیونکی پیروزدایت، موسای (کوری عوقبه) وتی: سالم له و شوینه دا و شتره که ی به خ دا که عه بدولا و شتره که ی تیایدا به خ دها، به و شوینه دا ده گه پرا که پیغمبه ری خوا صلى الله عليه وسلم تیایدا پشووی دا، نه و شوینه له خوار نه و مزگه و ته بوو که له نیو شیوه که بوو (شیوی عه قیق) ^(٢) وه له نیوان قولایي شیوه که و ریگاکه بوو.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الصَّلَاةِ فِي ذَلِكَ الْوَادِي

٢٦١٧- عَنْ عَمْرِو بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه: حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي وَهُوَ بِالْعَقِيقِ أَنْ: صَلَّى فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ، وَقُلْتُ: عُمْرَةٌ فِي حَجَّةٍ ^(٣).

(١) صحیح.

(٢) شیوی عه قیق: شیونکه ده که وپته خوړناوای مه دینه (١٠٠) سه د کیلومه تر لیه وه دووره.

(٣) صحیح.

باسى نوپژکردن سوننه ته له شيوى (ذِي الْخَلِيفَةِ).

واته: عومهرى كورې خه تاب ﷺ ده گپړېته وه، پيغه مبهري خوا ﷺ بوى باس كردم فهرمووى: ئه مشه و كه سيك له لايه ن په روه رگاره موه هات، (واته: جبريل) له كاتيكدا ئه و له شيوى عه قيق بوو، (وتى): له م شيوه پيروزه دا نوپژ بكه، وه بلې: ئه مه عومره يه له نيو حه جدا.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْإِهْلَالِ بِمَا يُخْرِمُ بِهِ الْمَهْلُ مِنْ حَجِّ أَوْ عُمْرَةٍ أَوْ هَمَّا

٢٦١٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَبَيْتِكَ بِحَجِّ وَعُمْرَةٍ»^(١).

باسى سوننه ت وايه ته ليه بكرت به وهى ته ليه كهر ئيحرامى پت به ستووه له حج يان عومره يان ههر دووكيان

واته: ئه نه سى كورې ماليك رضي الله عنه ده گپړېته وه، پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموويه تى: له خزمه تدام به (ئيحرامى) حج و عومره پيكه وه.

٢٦١٩- عَنْ أَنَسِ رضي الله عنه يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَبَيْتِكَ عُمْرَةً وَحَجًّا، لَبَيْتِكَ عُمْرَةً وَحَجًّا» مِرَارًا^(٢).

واته: ئه نه س رضي الله عنه ده لى: گويم له پيغه مبهري خوا ﷺ بوو چه ند جار نك ده يفهرموو: له خزمه تدام به (ئيحرامى) عومره و حج پيكه وه، له خزمه تدام به (ئيحرامى) حج و عومره پيكه وه.

بَابُ إِبَاحَةِ الْإِحْرَامِ مِنْ غَيْرِ تَسْمِيَةِ حَجٍّ وَلَا عُمْرَةٍ، وَمِنْ غَيْرِ قَصْدِ نِيَّةٍ وَاحِدٍ بِعَيْنِهِ عِنْدَ ابْتِدَاءِ الْإِحْرَامِ

٢٦٢٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ حَتَّى قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَكَّةَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا، وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رُكْعَتَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: «تَبَدُّأُ بِالَّذِي بَدَأَ

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

اللَّهُ بِهِ»، فَبَدَأَ بِالصَّفَا حَتَّى فَرَغَ مِنْ آخِرِ سَبْعَةِ عَلَى الْمَرْوَةِ، فَجَاءَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ بِهَدِيَّةٍ مِنَ الْيَمَنِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «بِمَ أَهَلَّتْ؟». قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَهَلُّ بِمَا أَهَلَّ بِهِ رَسُولُكَ قَالَ: «فَإِنِّي أَهَلَّتُ بِالْحَجِّ». فَذَكَرَ الدَّوْرَقِيُّ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: «فَقَدَّ أَهَلَّ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ، وَهُوَ غَيْرُ عَالِمٍ فِي وَقْتِ إِهْلَالِهِ مَا الَّذِي بِهِ أَهَلَّ النَّبِيُّ ﷺ؛ لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا كَانَ مُهْلًا مِنْ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ، وَكَانَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَحِمَهُ اللَّهُ مِنْ نَاحِيَةِ الْيَمَنِ، وَإِنَّمَا عَلِمَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ مَا الَّذِي بِهِ أَهَلَّ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ اجْتِمَاعِهِمَا مَكَّةَ، فَأَجَازَ ﷺ إِهْلَالَهُ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ، وَهُوَ غَيْرُ عَالِمٍ فِي وَقْتِ إِهْلَالِهِ أَهَلَّ النَّبِيُّ ﷺ بِالْحَجِّ أَوْ بِالْعُمْرَةِ أَوْ بِهِمَا جَمِيعًا، وَقِصَّةُ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ مِنْ هَذَا الْبَابِ لَمَّا قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَهُوَ مُنِخٌ بِالْبَطْحَاءِ، فَقَالَ ﷺ: «قَدْ أَحْسَنْتَ». غَيْرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فِي الْمُتَعَقَّبِ أَمَرَ عَلِيًّا بِغَيْرِ مَا أَمَرَ بِهِ أَبِي مُوسَى عَلِيًّا بِالْمَقَامِ عَلَى إِحْرَامِهِ، إِذْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ، فَلَمْ يَجِدْ لَهُ الْإِحْلَالَ إِلَى أَنْ بَلَغَ الْهَدْيَ مَحَلَّهُ، وَأَمَرَ أَبِي مُوسَى بِالْإِحْلَالِ بِعُمْرَةٍ، إِذْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ، وَقَدْ بَيَّنْتُ هَذِهِ الْمَسْأَلَةَ فِي كِتَابِ الْكَبِيرِ.

باسی ریگه دراوه به ئیحرامبهستن بهبت ناوهتینانی حج یان عومره، وه بهبت نییهتهتینانی بهکیک لهو دووانه بهدیاریکراوی له سهرهتانی ئیحرامبهستندا

واته: جابری کوری عهدولا ﷺ ده لئ: له گهل پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچووین تهنهنا مه بهستان حج بوو، تا پیغه مبهری خوا ﷺ گه یشته مه ککه، حهوت جار ته وافی بهیتی کرد، له پشت مه قامی (ئیپراهیم) دوورکات نوژی کرد، پاشان فهرموی: به وه دهستی پی ده کهین که خوا دهستی پی کردوه. به سهرکهوتن به سهر کیوی سه فا دهستی پی کرد تا حهوتهمین جار له سهر مه پوه کو تایی پی هینا، ئینجا علی له یه مه نه وه هات بو لای به دیارییه که وه، پیغه مبهری خوا ﷺ پیی فهرموو: به چی ئیحرامت به ستوه؟ وتی: وتم: نهی خوایه من ئیحرام به وه به ستوه که پیغه مبهره کهت ئیحرامی پی به ستوه، فهرموی: من ئیحرامم بو حج به ستوه. دواتر ده وره قی فهرموده که ی به درژی باس کرد.

نه بو به کر ده لئ: بیگومان علی کوری نه بو تالیب ئیحرامی به وه به ست که پیغه مبهر ﷺ ئیحرامی پی به ستوو، له کاتیکدا نه وه له کاتی ئیحرامبهستندا نه یزانیبوو پیغه مبهر

ﷺ ئیحرامی بۆچی بهستوو، چونکه پیغه مبهەر ﷺ له ڕنگای مه دینه ئیحرامی بهست، عه لی کورپی ئەبو تالییش ئەو کات له یه مهن بوو، بۆیه عه لی کورپی ئەبو تالیب ئەو کاته زانی که پیغه مبهەر ﷺ ئیحرامی به چی بهستوو کاتی له مه ککه گه یشتن به یه ک، پیغه مبه ریش ﷺ ڕنگای پی دا وه کوو ئەو ئیحرام بهستی، ئەو له کاتی ئیحرام بهستیدا نه یزانی پیغه مبهەر ﷺ ئیحرامی بۆ حه ج یان بۆ عومره یان بۆ هه ر دووکیان بهستوو، وه باسه که ی ئەبو موسای ئەشعهریش له م به شه یه، کاتی گه یشته خزمهت پیغه مبهەر ﷺ له و کاته دا که وشتره که ی یه خ دا بوو له (الْبَطْحَاءِ)، فه رمووی: بیگومان کارێکی چاکت کرد، ئەوه نه بی پیغه مبهەر ﷺ دواتر فه رمانی به عه لی کرد به جگه له وه ی فه رمانی به ئەبو موسا کرد، فه رمانی به عه لی کرد له سه ر ئیحرامه که ی بمینیته وه ئەگه ر ئازه لی هه دی له گه ل خۆی هیناوه، ڕیگه ی نه دا ئیحرام بشکینی تا ئازه لی هه دییه که ی ده گه یه نیته جیگای خۆی، وه فه رمانی کرد به ئەبو موسا ئیحرام بشکینی به عومره ئەگه ر ئازه لی هه دی له گه ل خۆی نه هیناوه، ئەم بابه ته م له کتییی (الکبیر) دا باس کردوو.

بَابُ صِفَةِ تَلْبِيَةِ النَّبِيِّ ﷺ

٢٦٢١- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ تَلْبِيَةَ النَّبِيِّ ﷺ: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ». قَالَ مُؤَمَّلٌ فِي حَدِيثِهِ: وَزَادَ ابْنُ عُمَرَ: لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ وَالْعَمَلُ ^(١).

باسی چۆنیاتی تهلبیه کردنی پیغه مبهەر ﷺ

واته: ئیبنو عومەر رضي الله عنه ده گێڕیته وه، تهلبیه کردنی پیغه مبهەر ﷺ به وشیه یه بوو: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ)، واته: ئە ی خوایه په پره ویت ده که م و گه ردنی به ندایه تیت بۆ که چ ده که م، وه لایمی داوا که ت ده ده مه وه و تۆ ته نها و بی شه ریکیت، په پره ویت ده که م بیگومان سو پاس و ستایش و هه موو ناز و نیعمهت و مولک و ده سه لاتیک هه ر هی تۆیه، هه یج هاو به شت نییه)،

موئه میل له فہرموودہ کہیدا وتی: ئینو عومہر ئہوہی تیایدا زیاد کرد: (لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ وَالْعَمَلُ)، واتہ: پەپرەویت دەکەم و گەردنی بەندایەتیت بۆ کەچ دەکەم، پەپرەویت دەکەم و گەردنی بەندایەتیت بۆ کەچ دەکەم، پەپرەویت دەکەم و گەردنی بەندایەتیت بۆ کەچ دەکەم، پەپرەویت دەکەم، ھەموو خیر و چاکەیک بە دەستی تۆیە، ھەموو کار و کردەوہیک ھەر بۆ تۆیە).

۲۶۲۲- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: تَلَقَّفْتُ التَّلْبِيَةَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ مِثْلَ حَدِيثِ مُؤَمَّلٍ ^(۱).
واتہ: ئینو عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دەلی: تەلبیەم لە پیغەمبەری خواوہ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وەرگرت، بەھەمان شیوہی فہرموودە کە ی موئمیلی باس کرد.

**بَابُ ذِكْرِ النِّيَّانِ أَنَّ الرِّيَادَةَ فِي التَّلْبِيَةِ عَلَى مَا حَفِظَ ابْنُ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَائِزٌ
«وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ بَعْضَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ يَحْفَظُ عَنْهُ مَا يَغْرُبُ عَنْ بَعْضِهِمْ؛
لِأَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَدْ حَفِظَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي تَلْبِيَّتِهِ مَا لَمْ يَخُكِ عَنْهُ غَيْرُهُ»**

۲۶۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي تَلْبِيَّتِهِ: «لَبَّيْكَ إِلَهَ الْحَقِّ» ^(۲).

باسی روونکردنەوہ لەبارەمی ئەوہی زیادکردن لە دەستەواژەمی تەلبیەدا لەسەر ئەوہی ئینو عومەر لەبەری کردووہ لە پیغەمبەرەوہ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دروستە، وە بەلگەش لەسەر ئەوہی ھەندێ لە ھاوہلەکانی پیغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ھەندێ شتی لێیوہ لەبەر کردووہ کە لەلای ھەندیکێ دیکەیان نەبووہ، چونکە ئەبو ھورەیرە لە پیغەمبەرەوہ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ھەندێ شتی لەبەر کردووہ جگە لە ئەو کەسێ دیکە باسی نەکردووہ

واتہ: ئەبو ھورەیرە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەگێریتەوہ، پیغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لە تەلبیە کردنیدا فہرمووی: پەپرەویت دەکەم و گەردنی بەندایەتیت بۆ کەچ دەکەم، ئەمی پەرستراوی حەق.

۲۶۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ مِنْ تَلْبِيَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَبَّيْكَ إِلَهَ الْحَقِّ» ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: ئەبو هورەیره رضی اللہ عنہ دەلى: پىغەمبەرى خوا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم له تهلبیه کردنیدا فەرمووی: پەپرەویت دەکەم و گەردنى بەندایەتیت بۆ که چ دەکەم، ئەى پەرستراوى حەق.

بَابُ إِبَاحَةِ الرِّيَاذَةِ فِي التَّلْبِيَةِ: ذَا الْمَعَارِجِ، وَنَحْوَهُ، ضِدَّ قَوْلِ مَنْ كَرِهَ هَذِهِ الرِّيَاذَةَ وَذَكَرَ أَنَّهُمْ لَمْ يَقُولُوهُ مَعَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ مَنْ تَقَدَّمَ ضَخْبَتَهُ لِلنَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم وَكَانَ أَعْلَمَ، قَدْ كَانَ يَخْفَى عَلَيْهِ الشَّيْءُ مِنْ عِلْمِ الْخَاصَّةِ، فَعَلِمَهُ مَنْ هُوَ دُونَهُ فِي السَّنِّ وَالْعِلْمِ؛ لِأَنَّ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ مَعَ مَكَانِهِ مِنَ الْإِسْلَامِ وَالْعِلْمِ وَمَعَ تَقَدُّمِ ضَخْبَتِهِ، ذَبَّرَ أَنَّهُمْ لَمْ يَقُولُوا: ذَا الْمَعَارِجِ مَعَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم، وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ دُونَهُ فِي السَّنِّ وَالْعِلْمِ وَالْمَكَانِ مَعَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم، قَدْ أَعْلَمَ أَنَّهُمْ كَانُوا يَزِيدُونَ: ذَا الْمَعَارِجِ وَنَحْوَهُ، وَالنَّبِيُّ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم يَسْمَعُ لَا يَقُولُ شَيْئًا، فَقَدْ خَفِيَ عَلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ مَعَ مَوْضِعِهِ مِنَ الْإِسْلَامِ وَالْعِلْمِ مَا عَلِمَهُ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

٢٦٢٥- عَنْ خَلَادِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ رضی اللہ عنہ: عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم قَالَ: أَتَانِي جَبْرِيلُ، فَقَالَ: مُرْ أَصْحَابَكَ أَنْ يَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّلْبِيَةِ^(١).

باسى زیادکردن له دهستهواژەى تهلبیه به وشەى: (ذَا الْمَعَارِجِ) (لَتَيْكَ ذَا الْمَعَارِجِ) و هاوشیوهى ئەوهش، دژى وتەى ئەو کەسەى ئەو زیادەنەى پت باش نییه، وه باسى کردوو ه ئەوان له گەل پىغەمبەر صلی اللہ علیہ و آلە وسلم ئەو زیادەیان وتوو، له گەل بەلگه له سەر ئەوهى کەسێک له سەرەتاوه هاوهلئى پىغەمبەرى صلی اللہ علیہ و آلە وسلم کردبیت و شارەزاش بووبیت، دهگونجى هەندى شت له پيش چاوى بشاردريتەوه له زانیاری تاپبەت، کەسێک بیزانیت لهخوارى ئەوهوه بیت له تەمەن و زانستدا، چونکە سەعدى کورى ئەبو وهقاص له گەل پلهوپایەى له ئیسلام و زانستدا، وه له گەل ئەوهى هەر له سەرەتاوه هاوهلئى پىغەمبەر صلی اللہ علیہ و آلە وسلم بووه، ههوالئى داوه ئەوان له گەل پىغەمبەر صلی اللہ علیہ و آلە وسلم نهیاندهوت: (ذَا الْمَعَارِجِ) و هاوشیوهى ئەویش، وه جابرى کورى عەبدوڵا لهخوارى ئەوهوهیه له تەمەن و زانست و پله وپایه له گەل پىغەمبەر صلی اللہ علیہ و آلە وسلم، رایگهیاندوو ه ئەوان (ذَا الْمَعَارِجِ) و هاوشیوهى ئەوهیان زیاد دهکرد، پىغەمبەرىش صلی اللہ علیہ و آلە وسلم گوئی لئى دەبوو هیچى نەدەفەرموو، بىگومان ئەوه لهلالى سەعدى کورى ئەبو وهقاص شاراه بوو، له گەل ئەو پلهوپایەى له ئیسلامدا هەیبوو له زانست و زانیاری که جابرى کورى عەبدوڵا نەدەگەشت پیندا

واته: خه‌لادی کوری سائب ده‌گیریتته‌وه، له باوکیه‌وه ﷺ، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: جبریل (علیه السلام) هات بو لام، فه‌رمووی: فه‌رمان به‌هاوه‌لانت بکه ده‌نگیان به‌رز بکه‌نه‌وه به‌ته‌لبیه‌کردن.

۲۶۲۶- عَنْ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: أَتَيْتَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، فَسَأَلْنَاهُ عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: فَخَرَجَ حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ عَلَى الْبَيْدَاءِ أَهَلَ بِالتَّوْحِيدِ: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ». قَالَ: وَأَمَّا النَّاسُ يَزِيدُونَ ذَا الْمَعَارِجِ وَنَحْوِهِ، وَالنَّبِيُّ ﷺ يَسْمَعُ لَا يَقُولُ شَيْئًا^(۱).

واته: جه‌عفه‌ر ده‌گیریتته‌وه، باوکم بو‌ی باس‌کردم وتی: هاتین بو‌لای جابری کوری عه‌بدو‌لا ﷺ پرسیارمان لی‌کرد ده‌رباره‌ی حه‌ج‌کردنی له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر ﷺ وتی: ده‌رچوو بو‌ حه‌ج‌کردن تا کاتی له‌سه‌ر وشتره‌که‌ی ری‌ک بو‌یه‌وه له‌سه‌ر (الْبَيْدَاءِ) ته‌لبیه‌ی یه‌کتابه‌رستی کرد: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ)، وتی: به‌لام خه‌لکی وشه‌ی (ذَا الْمَعَارِجِ) و‌هاوشیوه‌ی ئه‌وه‌یان زیاد ده‌کرد له‌نیو ته‌لبیه‌دا، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ گوئی لی‌بو و‌هیچی نه‌ده‌وت.

بَابُ اسْتِحْبَابِ رَفْعِ الصَّوْتِ بِالتَّلْبِيَةِ

۲۶۲۷- عَنْ خَلَادِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَتَانِي جِبْرِيْلُ، فَقَالَ: مُرْ أَصْحَابَكَ أَنْ يَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّلْبِيَةِ^(۲).

باسی به‌چا‌کدانانی ده‌نگه‌رز‌کردنه‌وه له‌کاتی ته‌لبیه‌کردندا

واته: خه‌لادی کوری سائب ده‌گیریتته‌وه، له باوکیه‌وه ﷺ، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: جبریل (علیه السلام) هات بو لام، فه‌رمووی: فه‌رمان به‌هاوه‌لانت بکه ده‌نگیان به‌رز بکه‌نه‌وه به‌ته‌لبیه‌کردن.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ النَّبَيَانِ أَنْ رَفَعَ الصُّوتَ بِالْإِهْلَالِ مِنْ شِعَارِ الْحَجِّ، وَ إِنَّمَا أَمَرَ الْمَهْلُ بِرَفْعِ الصُّوتِ بِهِ إِذْ هُوَ مِنْ شِعَارِ الْحَجِّ

۲۶۲۸- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «جَاءَنِي جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ مُرْ أَصْحَابَكَ فَلْيَرْفَعُوا صِيَاحَهُمْ بِالتَّلْبِيَةِ فَإِنَّهَا شِعَارُ الْحَجِّ»^(۱).

باسی روونکردنوه له بارهی ئهوهی بهرزکردنوهی دهنگ به تهلبیه کردن
یهکیکه له دروشمه کانی حج، بویه فرمان کراوه به تهلبیه کهر دهنگی بهرز
بکاتهوه، چونکه ئهوه دهنگبهرز کردنهوهیه له دروشمه کانی حجه

واته: زهیدی کوری خالیدی جوه نی رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووی: جبریل (علیه السلام) هات بو لام، فهرمووی: ئه ی موحه ممه د فرمان به هاوه لانت بکه دهنگیان بهرز بکه نهوه به تهلبیه کردن، چونکه ئهوه له دروشمه کانی حجه.

۲۶۲۹- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «أَتَانِي جِبْرِيلُ، فَقَالَ لِي: أَشْعِرْ بِالتَّلْبِيَةِ، فَإِنَّهَا شِعَارُ الْحَجِّ»^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: «هَذِهِ اللَّفْظَةُ: «فَإِنَّهَا شِعَارُ الْحَجِّ» مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي كُنْتُ أَعْلَمْتُ أَنَّ الْعَرَبَ قَدْ تَقُولُ: إِنَّ أَفْضَلَ الْعَمَلِ كَذَا، وَإِنَّمَا تُرِيدُ مِنْ أَفْضَلٍ، وَخَيْرُ الْعَمَلِ كَذَا، وَإِنَّمَا تُرِيدُ مِنْ خَيْرِ الْعَمَلِ وَالنَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، إِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: «فَإِنَّهَا شِعَارُ الْحَجِّ» أَيَّ مِنْ شِعَارِ الْحَجِّ.

واته: زهیدی کوری خالیدی جوه نی رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووی: جبریل (علیه السلام) هات بو لام، پیمی فهرمووی: دهنگ بهرز بکه رهوه به تهلبیه کردن، چونکه ئهوه له دروشمه کانی حجه.

ئهبو به کر ده لی: ئه دهسته واژهیه: (فَإِنَّهَا شِعَارُ الْحَجِّ) لهو شیوازهیه که پامگه یاند بیگومان عهره ب هندی جار ده لی: (إِنَّ أَفْضَلَ الْعَمَلِ كَذَا)، واته: به پراستی چاکترین کردهوه فلانه شته، مه بهستی پیی له چاکترین شته، وه (خَيْرُ الْعَمَلِ كَذَا)، واته: خیرترین

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

کرده وه فلانه شته، مه به سستی پیی له خبترترین کرده وهیه، وه پیغه مبهري ﷺ مه به سستی
 نه وه بووه له فهرمووده که ی: (فَانَهَا شِعَارُ الْحَجِّ)، واته: چونکه نه وه له دروشمه کانی
 حه جه.

۲۶۳۰- عَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
 «أَمَرَنِي جِبْرِيلُ بِرَفْعِ الصَّوْتِ بِالْإِهْلَالِ فَإِنَّهُ مِنْ شِعَارِ الْحَجِّ»^(۱).

واته: عه بدولوته لیب کوری عه بدولا ده لی: گویم له نه بو هوره پره بوو ﷺ ده یوت:
 پیغه مبهري خوا ﷺ فهرموویه تی: جبریل فهرمانی پیی کردم ده نگم بهرز بکه مه وه به
 ته لیبیه کردن، چونکه نه وه له دروشمه کانی حه جه.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنْ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالْإِهْلَالِ مِنْ أَفْضَلِ الْأَعْمَالِ

۲۶۳۱- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «الْعَجُّ
 وَالنَّجُّ»^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: الْعَجُّ رَفْعُ الصَّوْتِ بِالتَّلْبِيَةِ، وَالنَّجُّ نَحْرُ البُذْنِ، وَالدَّمُّ مِنَ الْمُنْحَرِ.

**باسی روونکردنه وه له باره ی نه وه ی ده نگبهرزکردنه وه به ته لیبیه کردن له
 چاکترینی کرده وه کانه**

واته: نه بو به کری صدیق ﷺ ده گبهرته وه، پرسیار کرا له پیغه مبهري خوا ﷺ چی
 کرده وه یه ک چاکترینه؟ فهرمووی: عه ج و ته ج.
 نه بو به کر ده لی: عه ج: ده نگبهرزکردنه وه یه به ته لیبیه کردن، وه ته ج: سه رپینی وشتره،
 ههروه ها هاتنه خواره وه ی خوینه له گهردنه وه.

(۱) المتن صحيح.

(۲) إسناده ضعيف.

بَابُ اسْتِخْبَابِ وَضْعِ الْإِضْبَعَيْنِ فِي الْأُذُنَيْنِ عِنْدَ رَفْعِ الصَّوْتِ وَالتَّلْبِيَةِ، إِذْ وَضِعَ الْإِضْبَعَيْنِ فِي الْأُذُنَيْنِ عِنْدَ رَفْعِ الصَّوْتِ يَكُونُ أَرْفَعَ صَوْتًا، وَأَقْدَمَهُ

۲۶۳۲- عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ قَالَ: ثنا ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: انْطَلَقْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلَمَّا أَتَيْنَا وَادِي الْأَزْرَقِ قَالَ: «أَيُّ وَادٍ هَذَا؟» قُلْنَا: وَادِي الْأَزْرَقِ قَالَ: «كَأَمَّا أَنْظُرُ إِلَى مُوسَى، فَتَنَعَتَ مِنْ طُولِهِ، وَشَعْرِهِ، وَلَوْنِهِ وَاضِعًا أُضْبَعَيْنِ فِي أُذُنَيْهِ لَهُ جَوَازٌ إِلَى اللَّهِ بِالتَّلْبِيَةِ مَرًّا بِهَذَا الْوَادِي، ثُمَّ نَظَرْنَا حَتَّى أَتَيْنَا قَالَ دَاوُدُ: أَظُنُّهُ تَبِيَّةَ مُوسَى، فَقَالَ: «أَيُّ تَبِيَّةٍ هَذِهِ؟» قُلْنَا: تَبِيَّةَ مُوسَى قَالَ: «كَأَمَّا أَنْظُرُ إِلَى يُونُسَ عَلَى نَاقَةٍ حَمْرَاءَ، خِطَامُ النَّاقَةِ خَلِيَّةٌ، عَلَيْهِ جُبَّةٌ لَهُ مِنْ صُوفٍ بِهَذِهِ التَّبِيَّةِ مُلَبَّيًّا»^(۱).

**باسی سوننت وایه هردوو پهنجه بخړتیه هردوو گوئی له کاتی
دهنگبهرزکردنه وه به تلبیه کردن چونکه پهنجه خستنه نیو گوئییه کان له کاتی
دهنگبهرزکردنه وه دهنگ زیاتر بهرز دهکاتوه**

واته: نه بولعايه ده لى: ئينو عه باس رضي الله عنه بوى باس كردين وتى: له گهل پينغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم در چووين له مه ككه وه بو مه دينه كاتى هاتينه (وَادِي الْأَزْرَقِ) فهرمووى: نه وه چى شيوكه؟ وتمان: (وَادِي الْأَزْرَقِ) ه، فهرمووى: ههر وه كوو نه وهى ئيستا ته ماشاى موسا (عليه السلام) بكه م، وه سفى دريژى و قز و پهنگى كرد، هردوو پهنجه خستبووه نيو گوئى، به ته واوى ملكه چى بو خوا درده برى به تلبيه كردن، (لبيك اللهم لبيك) به نيو هم شيوه دا تپهر بوو، پاشان رويشتين تا گه يشتينه، داوود (كه به كيكه له گيره وه وهى هم فهرمووده به) وتى: گومانم وايه ته پولكه كهى موسا بوو، فهرمووى: نه وه چى ته پولكه به كه؟ وتمان: ته پولكه كهى موسا، فهرمووى: ههر وه كوو نه وهى ئيستا ته ماشاى يونس (عليه السلام) بكه م له سهر وشترىكى سوور بوو، په شمهى وشتره كهى پيشالى دارخورما بوو، جوبه به كى خورى له سهر شان بوو، به نيو هم شيوه دا تپهرى به تلبيه كردنه وه.

۲۶۳۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه قَالَ: سَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ، فَمَرَرْنَا بِوَادٍ، فَقَالَ: «أَيُّ وَادٍ هَذَا؟»، فَقَالُوا: وَادِي الْأَزْرَقِ قَالَ: «كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى مُوسَى»، فَذَكَرَ مِنْ لُونِهِ وَشَعْرِهِ شَيْئًا لَمْ يَحْفَظْهُ دَاوُدُ وَاضِعًا أَصْبَعِيهِ فِي أُذُنِيهِ لَهُ جَوَازٌ إِلَى اللَّهِ بِالتَّلْيِيَةِ مَرًّا بِهَذَا الْوَادِي قَالَ: ثُمَّ سَرْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى ثَنِيَّةٍ قَالَ: «أَيُّ ثَنِيَّةٍ هَذِهِ؟»، فَقَالُوا: هُوَ شَيْءٌ أَوْ كَذَا، فَقَالَ: «كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى يُونُسَ عَلَى نَاقَةٍ حَمْرَاءَ عَلَيْهِ جُبَّةٌ صُوفٌ، خِطَامٌ نَاقَتِهِ خَلِيَّةٌ مَرًّا بِهَذَا الْوَادِي مُلَبِّيًّا»^(۱).

واته: نینو عباس رضی الله عنه ده‌لئ: له گه‌ل پیغهمبهری خوا صلی الله علیه و آله له کاتی شهوره‌وبیان له نیوان مه‌ککه و مه‌دینه، تیپه‌رین به‌نیو شیونکدا، فهرمووی: ئەمه چی شیونکه، وتیان: (وَادِي الْأَزْرَقِ) ه، فهرمووی: ههر وه‌کوو ئەوهی ئیستا ته‌ماشای موسا (علیه السلام) بکه‌م، باسی له‌په‌نگی و قژی کرد، داوود (که یه‌کینکه له‌گیره‌ره‌وهی ئەم فهرمووده‌یه) باش له‌بهری نه‌کردبوو، ههر دوو په‌نجه‌ی خستبووه نیو گویی، به‌ته‌واوی ملکه‌چی بو خوا دهرده‌بری به‌ته‌لبیه‌کردن، (لبيك اللهم لبيك) به‌نیو ئەم شیوه‌تیپه‌ری، وتی: پاشان پویشتین تا گه‌یشتینه ته‌پۆلکه‌یه‌ک، فهرمووی: ئەوه چی ته‌پۆلکه‌یه‌که؟ وتیان: ئەوه فلانه ته‌پۆلکه‌یه، فهرمووی: ههر وه‌کوو ئەوهی ئیستا ته‌ماشای یونس (علیه السلام) بکه‌م له‌سه‌ر و شتریکی سوور بوو، جوبه‌یه‌کی خوری له‌سه‌ر شان بوو، په‌شمه‌ی وشتره‌که‌ی ریشالی دارخورما بوو، به‌ناو ئەم شیوه‌دا تیپه‌ری.

بَابُ ذِكْرِ تَلْبِيَةِ الْأَشْجَارِ وَالْأَخْجَارِ اللَّوَاتِي عَنْ يَمِينِ الْمَلْبِي وَعَنْ شِمَالِهِ عِنْدَ تَلْبِيَةِ الْمَلْبِي

۲۶۳۴- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «مَا مِنْ مُلَبٍّ يَلْبِي إِلَّا لَبَّى مَا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ مِنْ شَجَرٍ وَحَجَرٍ حَتَّى تَنْقَطِعَ الْأَرْضُ هَاهُنَا وَهَاهُنَا يَعْنِي عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ»^(۲).

باسی ته‌لبیه‌کردنی دره‌خته‌کان و به‌رده‌کان ئەوانه‌ی له‌لای راست و چه‌پی ته‌لبیه‌که‌رن، له‌کاتی ته‌لبیه‌کردنی ته‌لبیه‌که‌ر

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: سه‌هلی کوری سه‌عد ﷺ ده‌لن: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: هر ته‌لبیه‌که‌رنیک ته‌لبیه‌بکات ئیلاا نه‌وه‌ی له لای راست و چه‌پیه‌تی له دره‌خت و به‌رد ته‌لبیه‌ده‌که‌ن، تا زه‌وی کۆتایی دیت ئاوا و ئاوا، واته: لای راستی و لای چه‌پی.

بَابُ الرَّجْرِ عَنْ مَعُونَةِ الْمُخْرِمِ لِلْحَلَالِ عَلَى الْإِضْطِیَادِ بِالْإِشَارَةِ وَمَنَاوَلَةِ السَّلَاحِ الَّذِي يَكُونُ عَوْنًا لِلْحَلَالِ عَلَى الْإِضْطِیَادِ

۲۶۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ ﷺ: أَنَّهُمْ كَانُوا فِي سَفَرٍ وَفِيهِمْ مَنْ قَدْ أَحْرَمَ قَالَ: فَرَكِبَ أَبُو قَتَادَةَ فَرَسَهُ، فَأَتَى حِمَارَ وَحْشٍ فَأَصَابَهُ فَأَكَلُوا مِنْ لَحْمِهِ، ثُمَّ كَانَتْهُمْ هَابُوا ذَلِكَ فَسَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «أَشْرَكْتُمْ أَوْ أَشْرُتُمْ؟». قَالُوا: لَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «فَكُلُوهُ»^(۱).

باسی سه‌رزه‌نشکردن له‌وهی ئیحرامپۆش یارمه‌تی که‌سیک بدات له ئیحرامدا نه‌بیت بو‌راوکردن، به‌ئامازه‌ و پیدانی چه‌ک که‌ بپیتته یارمه‌تیده‌ری ئه‌و که‌سه‌ی ئیحرامی نه‌به‌ستوو له‌سه‌ر راوکردن

واته: عه‌بدو‌لای کوری ئه‌بو قه‌تاده له باوکیه‌وه ﷺ باسی کرد: ئه‌وان له گه‌شتیکدا بوون، خه‌لکیکیان تیدا بوو ئیحرامی به‌ستبوو، وتی: ئه‌بو قه‌تاده سواری ئه‌سپه‌که‌ی بوو، که‌ره‌کیویه‌کی راو کرد، دواتر له گوشته‌که‌یان خوارد، پاشان ترسان له خواردنی گوشته‌که‌، پرساریان له پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کرد، فه‌رمووی: به‌شدار بوون له‌گه‌لی یان ئامازه‌تان بو کرد؟ وتیان: نه‌خیر، پیغه‌مه‌ر ﷺ فه‌رمووی: لئی بخۆن.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْمُخْرِمَ إِذَا أَشَارَ لِلْحَلَالِ الصَّيْدِ فَاضْطَادَهُ الْحَلَالُ، لَمْ يَجْزِ أَكْلُهُ لِلْمُخْرِمِ

۲۶۳۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ: أَنَّهُ أَصَابَ حِمَارَ وَحْشٍ، وَهُوَ مَعَ قَوْمٍ، وَهُمْ مُخْرِمُونَ، فَذَكَرُوهُ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: «أَصْدْتُمْ أَوْ أَعْنْتُمْ أَوْ أَشْرُتُمْ؟». قَالُوا: لَا قَالَ: «فَكُلُوهُ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

**باسى به لگه له سهر نه وهى ئیحرا مپۆش نه گهر ئاماژه بو ئیحرا منه پۆش
بکات بو راوکردنى نیچیریك، ئیحرا منه پۆشه کهش راوى بکات، دروست نییه
ئیحرا مپۆشه که لیى بخوات**

واته: عه بدولای کورپی نه بو قه تاده ده گێریتته وه، له باوکیه وه ﷺ: نهو که ره کیویه کی
راو کرد، له گه ل خه لکیکدا بوو ئیحرا میان به ستبوو، نه وه یان بو پیغه مبه ر ﷺ باس کرد
(ئایا حه لاله بو یان له گۆشته که ی بخۆن)؟ فه رمووی: راوتان کرد یان یارمه تیتان دا
یان ئاماژه تان بو ی کرد، وتیان: نه خیر، فه رمووی: لیى بخۆن.

**بَابُ كَرَاهِيَةِ قَبُولِ الْمُخْرِمِ الصَّيْدِ إِذَا أُهْدِيَ لَهُ فِي إِخْرَامِهِ
«وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ الْمُخْرِمَ غَيْرَ جَائِزٍ لَهُ مِلْكُ الصَّيْدِ فِي إِخْرَامِهِ»**

٢٦٣٧- عَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَامَةَ ﷺ قَالَ: مَرَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَأَنَا بِالْأَبْوَاءِ قَالَ ابْنُ مَعْمَرٍ: أَوْ
بِوَدَّانَ، فَأَهْدَيْتُ لَهُ حِمَارًا وَحَشِيًّا فَرَدَّهُ إِلَيَّ، فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكِرَاهِيَةَ فِي وَجْهِ قَال: «إِنَّهُ
لَيْسَ بِرَادٍّ عَلَيْكَ، وَلَكِنَّا حُرْمٌ». وَفِي خَبَرِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قُلْتُ لِابْنِ شَهَابٍ: الْحِمَارُ عَقِيرٌ؟ قَالَ: لَا أَدْرِي (١).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي مَسْأَلَةٍ ابْنِ جُرَيْجٍ الزُّهْرِيُّ وَإِجَابَتِهِ إِيَّاهُ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ مَنْ قَالَ فِي خَبَرِ الصَّعْبِ
أَهْدَيْتُ لَهُ لَحْمَ حِمَارٍ أَوْ رَجُلٌ حِمَارٍ وَاهِمٌ فِيهِ، إِذِ الزُّهْرِيُّ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّهُ لَا يَدْرِي الْحِمَارَ كَانَ
عَقِيرًا أَمْ لَا حِينَ أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ؟ وَكَيْفَ يُرْوَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُهْدِيَ لَهُ لَحْمَ حِمَارٍ أَوْ رَجُلٌ حِمَارٍ،
وَهُوَ لَا يَدْرِي كَانَ الْحِمَارُ الْمُهْدَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ عَقِيرًا أَمْ لَا؟ قَدْ خَرَجَتْ أَلْفَاظُ هَذَا الْخَبَرِ فِي
كِتَابِ الْكَبِيرِ، مَنْ قَالَ فِي الْخَبَرِ أَهْدَيْتُ لَهُ لَحْمَ حِمَارٍ أَوْ قَالَ: رَجُلٌ حِمَارٍ أَوْ قَالَ: حِمَار.

**باسى که راهه تی وه رگرتنی نیچیری راوکراو نه گهر له ئیحرا مدا به دیاری
بو ی هات، وه به لگه ش له سهر نه وهى دروست نییه بو ئیحرا مپۆش له کاتی
ئیحرا مدا نیچیریك بکاته مولکی خو ی**

واته: سه عبی کورپی جو سامه ﷺ ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ به لامدا تییه ر بوو، منیش
له (الأبواء) بووم، ئینو مه عمه ر (که یه کیکه له گێره ره وه ی نه م فه رمووده یه) وتی: یان

له (وَدَّانَ) بووم، که رێکی کتویم به‌دیاری بۆی هینا، رته‌تی کرده‌وه بۆم، کاتێ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بێتاقه‌تی له‌ روخسارمدا به‌دی کرد، فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر له‌ ئیحمادنا نه‌بووینایه‌ رهمان نه‌ده‌ کرده‌وه، وه‌ له‌ فه‌رمووده‌ که‌ی ئیبنو جوړه‌بیج (که‌ یه‌ کێکه‌ له‌ گێره‌وه‌ی ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌) هاتووه، به‌ ئیبنو شه‌ه‌ابم وت: که‌ره‌ که‌ سه‌ر ب‌رابوو؟ وتی: نازانم.

ئه‌بو به‌ کر ده‌لی: له‌ پرسیارکردنی ئیبنو جوړه‌بیج له‌ زوهری و وه‌لامدانه‌وه‌ی به‌لگه‌یه‌ له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی هه‌ر که‌س له‌ فه‌رمووده‌ که‌ی سه‌عب وتی: گوشتی که‌رێکم به‌دیاری بۆی برد، یان قاچی که‌رێک هه‌له‌ی کردووه‌ تیایدا، چونکه‌ زوهری رایگه‌یانده‌ ئه‌و نه‌یزانی ئه‌و که‌ره‌ی که‌ به‌دیاری درا به‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ سه‌ر ب‌رابوو یان نا؟ نه‌ک کاتێ که‌ به‌دیاری هینرا بۆ پێغه‌مبه‌ر ﷺ؟ چۆن ده‌ گێردرێته‌وه‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ گوشتی که‌ره‌ کتووبه‌ک یان قاچی به‌دیاری بۆ هینرا، له‌ کاتیکدا ئه‌و نازانی ئه‌وه‌ی به‌دیاری نیردراوه‌ بۆ پێغه‌مبه‌ر ﷺ سه‌ر ب‌راوه‌ یان نا؟ بێگومان ده‌سته‌واژه‌ی ئه‌م فه‌رمووده‌م له‌ کتیبی (الکبیر) ته‌خریج کردووه، ئه‌وه‌ی له‌ فه‌رمووده‌ که‌دا وتوویه‌تی: گوشتی که‌رم بۆی برد، یان وتی: قاچی که‌ر، یان وتی: که‌رێک.

بَابُ ذِكْرِ خَبْرِ رُوِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي إِبَاحَةِ أَكْلِ لَحْمِ الصَّيْدِ لِلْمُحْرِمِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ قَدْ يَحْتَسِبُ بَعْضُ مَنْ لَا يُمَيِّزُ بَيْنَ الْخَبْرِ الْمَجْمَلِ وَالْمُفَسَّرِ، أَنَّ أَكْلَ لَحْمِ الصَّيْدِ لِلْمُحْرِمِ إِذَا اضْطَادَهُ الْحَلَالُ، طَلِقَ حَلَالٌ بِكُلِّ حَالٍ

٢٦٣٨- عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا مَعَ طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَنَحْنُ حُرْمٌ فَأُهْدِيَ لَهُ طَيْرٌ، وَطَلْحَةُ رَاقِدٌ، فَمِنَّا مَنْ أَكَلَ، وَمِنَّا مَنْ تَوَرَّعَ، فَلَمَّا اسْتَيْقِظَ طَلْحَةُ، وَفَقِيَ مَنْ أَكَلَ، وَقَالَ: أَكَلْنَاَهُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ الدَّورَقِيِّ، وَقَالَ بُنْدَارٌ: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدِّرِ (١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَخْبَارُ أَبِي قَتَادَةَ وَتَصْوِيبُ النَّبِيِّ ﷺ فِعْلٌ مَنْ أَكَلَ الصَّيْدَ الَّذِي اضْطَادَهُ أَبُو قَتَادَةَ، وَمَسْأَلَتُهُ إِيَّاهُمْ هَلْ مَعَكُمْ مِنْ لَحْمِهِ شَيْءٌ؟ وَأَكَلُهُ مِنْ ذَلِكَ اللَّحْمِ مِنْ هَذَا الْبَابِ، وَخَبْرُ عُمَيْرِ بْنِ سَلَمَةَ الضَّمَيْرِيِّ مِنْ هَذَا الْبَابِ أَيْضًا.

باسی فہرموودہ یہ کہ لہ پیغہ مبرہوہ ﷺ گنیدراوہ تہوہ، سہ بارہت بہ خواردنہ گوشتہ نیچیری راوکراو بو ئیحراپوؤش، کورت و ناروونہ (مُجَمَل) شیکراوہ و روون نییہ (مُفَسِّر)، ہندت لہ وانہی کہ فہرموودہی ناروون و روون لہ یہ کدی جیا ناکہنہوہ وا دہ زانت خواردنہ گوشتہ نیچیری راوکراو بو ئیحراپوؤش، ئەگەر کہ سیک راوی بکات ئیحرامی نہ پوؤشی بیت، بہرہایہی

حەلالہ لہ ہەموو کاتیکیدا

واتہ: موغازی کوری عہدوہرہ حمانی تہمیمی دہ گنیرتہوہ، لہ باوکیہوہ، دہ لی: ئیمہ لہ گہل تہ لہحہ ﷺ بووین، ئیحراپمان پوؤشی بوو، بالندہ یہ کی بہ دیاری بو ی ہینرا، تیاماندا بوو لئی خوارد، تیاشاناندا بوو لئی نہ خوارد، کاتی تہ لہحہ لہ خہو ہہستا دہستخوؤشی لہوہ کرد کہ لئی خوارد، وتی: ئیمیش لہ گہل پیغہ مبرہی خوا ﷺ خواردمان.

ئہبو بہ کر دہ لی: ہہوالدانہی ئەبو قہ تادہ و بہ پەسەند دانانی کردہوہی ئەو کہ سہی لہ گوشتی راوہ کہی خوارد کہ ئەبو قہ تادہ راوی کردبوو لہ لایەن پیغہ مبرہوہ ﷺ، وہ پرسیارکردنی لییان ئایا شتیکتان لہ گوشتہ کہی لہ لا ماوہ لہم بہ شہیہ.

بَابُ ذِكْرِ خَبْرِ رُوِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي رَدِّهِ لَحْمَ صَيْدٍ أُهْدِيَ لَهُ فِي إِخْرَامِهِ مُجَمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ، وَقَدْ يَخْسَبُ بَعْضُ لَمْ يَتَّبِعِ الْعِلْمَ وَلَا يَمَيِّزُ بَيْنَ الْمُجَمَلِ وَالْمُفَسَّرِ مِنَ الْأَخْبَارِ، أَنَّ لَحْمَ الصَّيْدِ مُحْرَمٌ عَلَى الْمُخْرِمِ بِكُلِّ خَالٍ، وَإِنْ اضْطَادَهُ الْحَلَالُ

۲۶۳۹- عَنِ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ﷺ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: اسْتَدْرَكُهُ كَيْفَ حَدَّثْتَنَا عَنْ لَحْمِ أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ؟ فَاسْتَدْرَكْتُهُ، فَقَالَ: أُهْدِيَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ لَحْمٌ صَيْدٍ وَهُوَ مُحْرَمٌ قَرَدَهُ، وَقَالَ: «إِنَّا حُرْمٌ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: رَوَاهُ زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنِ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: أُهْدِيَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَحْمٌ صَيْدٍ، فَقَالَ: «لَوْلَا أَنَا حُرْمٌ قَبَلْنَاهُ» حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ زُهَيْرٍ.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَخَبَرُ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ دَالَ عَلَى أَنَّ مَنْ قَالَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ حِمَارٌ وَحَشٍ أَرَادَ خَبْرَهُ عَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَامَةَ رَوَايَةً مَنْ قَالَ أَهْدَيْتُ لَهُ حِمَارًا وَحَشِيًّا، فَلَعَلَّهُ شُبِّهَ عَلَى بَعْضِ الرُّوَاةِ، فَجَعَلَ خَبَرَ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ فِي ذِكْرِ لَحْمِ الصَّيْدِ فِي قِصَّةِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَامَةَ، وَخَبَرَ عَائِشَةَ أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ لَحْمٌ طَبِيٍّ، وَهُوَ مُحْرِمٌ فَلَمْ يَأْكُلْهُ كَخَبَرِ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، وَالْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ.

باسی فهرموودهیهک له پیغهمبهروهه ﷺ گپردراوهتهوه، که گوشتی نیچیری راووکراوی رمت کردهوه که بهدیاری بوی هینرا، کورت و ناروونه (مَجَل) شیکراوه و روون نییه (مُفَسَّس)، جا هندی لهوانه که زور شارها نییه له زانست و فهرموودهی ناروون و روون له یهکدی جیا ناکاتهوه له فهرموودهکان، وا گومان دهبات گوشتی نیچیری راووکراو قهدهغهیه لهسر ئیحرامپوش له ههموو حالتهکان، نهگهرچی ئیحرامنهپوش راوی کردبیت

واته: تاوس دهگپرتتهوه، له ئینو عهباسهوه ﷺ دهلی: کاتی زهیدی کوری نهرقم هات بو لای ئینو عهباس، (ئینو عهباس) پنی وت: نهو فهرمووده بخهروهه یادمان که پیشتر باست کرد بومان دهربارهی نهو گوشتهی بهدیاری هینرا بو پیغهمبهه ﷺ؟ زهیدیش بوی باس کرد، وتی: گوشتی نیچیری راووکراو هینرا بو پیغهمبهه ﷺ له کاتیکدا نهو له ئیحرامدا بوو، نهویش رتهی کردهوه، فهرمووی: ئیمه له ئیحرامداین. نهبو بهکر دهلی: زوههیر گپراویهتهوه له نهبو زوبهیر، له تاوس، له ئینو عهباس، له بهرانی کوری عازیهوه وتی: گوشتی نیچیری راووکراو بهدیاری هینرا بو پیغهمبهه ری خوا ﷺ، فهرمووی: نهگهر له ئیحرامدا نهبووینایه وهماندهگرت.

نهبو بهکر دهلی: جا فهرموودهکهی تاوس له ئینو عهباسهوه بهلگهیه لهسهه نهوهی ههر کهس وتوویهتی له ئینو عهباسهوه: کهرهکیوی بهدیاری هینرا بو پیغهمبهه ﷺ، مهبهستی فهرموودهکهی سهعی کوری جهسامهیه، گپراوهههی نهو کهسهی که وتوویهتی: کهرکی کویم بهدیاری بوی هینا، پیدهچیت تیکهل بووبیت لهلای هندی له گپرهروههکان، فهرموودهکهی ئینو عهباس که له زهیدی کوری نهرقههوه هیناویهتی له باسکردنی گوشتی راو له چیرۆکی سهعی کوری جهسامه، وه

فەرمووده کە ی عایشە گۆشتی ئاسک بە دیاری هینرا بۆ پیغمبەر ﷺ لە ئیحرامدا بوو، لێی نەخوارد، وە کوو فەرمووده کە ی زەیدی کوپی ئەرقەم و بەرانی کوپی عازیبە.

٢٦٤٠- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ مَكَّةَ - لَمْ يَقُلِ ابْنُ مَعْمَرٍ مَكَّةَ - فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَسْتَذَكِرُ: كَيْفَ أَخْبَرْتَنِي عَنْ لَحْمٍ أُهْدِيَ لِلنَّبِيِّ ﷺ حَرَامًا؟ قَالَ: نَعَمْ أُهْدِيَ لَهُ رَجُلٌ عُضْوًا مِنْ لَحْمٍ صَيْدٍ، فَرَدَّهُ عَلَيْهِ، وَقَالَ: «إِنَّا لَا نَأْكُلُهُ إِنَّا حُرْمٌ»^(١).

واتە: ئیبنو عبەباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دەلی: زەیدی کوپی ئەرقەم هات بۆ مەككە - ئیبنو مەعمەر (کە یەکیکە لە گیرههوه ی ئەم فەرمووده یە) نەبوت: مەككە - ئیبنو عبەباس پێی وت: بیرم بخهروه و ئەوه چۆن بوو هەوالت پێ دام دەر باره ی ئەو گۆشته ی بە دیاری هینرا بۆ پیغمبەر ﷺ کە ئەو لە ئیحرامدا بوو؟ وتی: بەلێ، پیاویک گۆشتی ئەندامی نیچیریکی راوکراوی بە دیاری هینا بۆ پیغمبەر ﷺ، ئەویش بۆی گەراندەوه و فەرمووی: ئیمە نایخوین چونکە لە ئیحرامدا ی.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمُمْسَّرِ لِلْأَخْبَارِ الَّتِي ذَكَرْنَا فِي الْبَابَيْنِ الْمُتَقَدِّمِينَ «وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَبَاحَ أَكْلَ لَحْمِ الصَّيْدِ لِلْمُخْرِمِ إِذَا اضْطَادَهُ الْخَلَالُ، إِذَا لَمْ يَكُنِ الْخَلَالُ اضْطَادَهُ مِنْ أَجْلِ الْمُخْرِمِ، وَإِنَّهُ إِنَّمَا كَرِهَ لِلْمُخْرِمِ أَكْلَ لَحْمِ الصَّيْدِ الَّذِي اضْطَادَهُ الْخَلَالُ مِنْ أَجْلِ الْحَرَامِ»

٢٦٤١- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «لَحْمُ صَيْدِ الْبَرِّ لَكُمْ حَلَالٌ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ مَا لَا تَصِيدُوهُ أَوْ يُصَدُّ لَكُمْ»^(٢).

باسی فەرمووده یەک روونکەرەوه ی ئەو فەرموودانە یە کە لە دوو بەشە کە ی پێشوودا باسم کرد، وە بە لگەش لە سەر ئەوه ی پیغمبەر ﷺ لە کاتی کدا رێگە ی داوه بە ئیحرامپۆش گۆشتی راوکراو بخوات ئەگەر ئیحرامنەپۆش راوی کردبوو، ئەگەر ئیحرامنەپۆش لە بەر ئیحرامپۆش راوی نەکردبوو، بێگومان بۆیە باش نییە ئیحرامپۆش گۆشتی نیچیری راوکراو بخوات کە ئیحرامنەپۆش راوی کردوو ئەگەر لە بەر ئیحرامپۆش راوی کردبوو

(١) صحیح.

(٢) إسنادہ ضعیف.

واته: جابری کوری عهبدولا ﷺ ده گپرتتهوه، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: گوشتی نیچیری راوکراوی دهشت حه لاله بوتان، له کاتیکدا تپوه له ئیحرامدا بن، بهمه رجی خوتان راوتان نه کردبیت یان بوتان راو نه کرابیت.

۲۶۴۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ قَالَ: حَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ زَمَانَ الْحُدَيْبِيَةِ فَأَحْرَمَ أَصْحَابِي، وَلَمْ أُحْرِمِ قَرَأْتُ حِمَارًا فَحَمَلْتُ عَلَيْهِ فَاصْطَدْتُهُ فَذَكَرْتُ شَأْنَهُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَذَكَرْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ أُحْرَمْتُ، وَأَنِّي إِذَا اضْطَدْتُهُ لَكَ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَصْحَابَهُ، فَأَكَلُوا، وَلَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ حِينَ أَخْبَرْتُهُ أَنِّي اضْطَدْتُهُ لَهُ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ الزِّيَادَةُ: إِذَا اضْطَدْتُهُ لَكَ، وَقَوْلُهُ: وَلَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ حِينَ أَخْبَرْتُهُ أَنِّي اضْطَدْتُهُ لَكَ، لَا أَعْلَمُ أَحَدًا ذَكَرَهُ فِي خَبَرِ أَبِي قَتَادَةَ غَيْرَ مَعْمَرٍ فِي هَذَا الْإِسْنَادِ، فَإِنْ صَحَّتْ هَذِهِ اللَّفْظَةُ فَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ ﷺ أَكَلَ مِنْ لَحْمِ ذَلِكَ الْحِمَارِ، قَبْلَ أَنْ يُعْلِمَهُ أَبُو قَتَادَةَ أَنَّهُ اضْطَادَهُ مِنْ أَجْلِهِ، فَلَمَّا أَعْلَمَهُ أَبُو قَتَادَةَ أَنَّهُ اضْطَادَهُ مِنْ أَجْلِهِ امْتَنَعَ مِنْ أَكْلِهِ بَعْدَ إِعْلَامِهِ إِيَّاهُ أَنَّهُ اضْطَادَهُ مِنْ أَجْلِهِ؛ لِأَنَّهُ قَدْ تَبَيَّنَ عَنْهُ ﷺ أَنَّهُ قَدْ أَكَلَ مِنْ لَحْمِ ذَلِكَ الْحِمَارِ.

واته: عهبدولای کوری ئه بو قه تاده ده گپرتتهوه، له باوکیه وه ﷺ، ده لئ: له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ درچووین بو حج له سهرده می حوده بییه دا هاوه له کانم ئیحرامیان بهستبوو، به لام من ئیحرامم نه بهستبوو، که رنکی کئیوم بینی په لامارم دا و راوم کرد، دواتر ئه وهم بو پیغه مبهری خوا ﷺ باس کرد، وه ئه وه یشم باس کرد من ئیحرامم نه بهستبوو، تنها بو تو راوم کرد، پیغه مبهر ﷺ فرمانی کرد به هاوه لانی لئی بخون، ئه وانیش لییان خوارد به لام کاتی وتم: بو تو راوم کرد، لئی نه خوارد.

ئبو به کر ده لئ: ئه م زیاده یه: (إِنَّمَا اضْطَدْتُهُ لَكَ)، واته: تنها بو تو راوم کرد، وه وته که ی: (وَلَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ حِينَ أَخْبَرْتُهُ أَنِّي اضْطَدْتُهُ لَكَ)، واته: به لام کاتی وتم: بو تو راوم کرد، لئی نه خوارد. زانیاریم نییه که سیک له فهرمووده که ی ئبو قه تاده باسی کردبیت جگه له مه عمر (که یه کیکه له گپره وه ی ئه م فهرمووده یه) له م سه نه ده دا، ئه گه ر ئه وه ده سته واژه یه ته واو بیت پیده چیت پیغه مبهر ﷺ له گوشتی ئه وه که ره ی خواردبیت، پیش ئه وه ی ئبو قه تاده پیی راگه یان دبیت که ئه وه له بهر ئه وه راوی کردووه، جا کاتی

ته بو قه تاده پئی راگه یاند تهو له بهر تهو راوی کردووه، دهستی هه لگرت له خواردنی، داوی تهوهی پئی راگه یاند تهو له بهر تهو راوی کردووه، چونکه جینگیر بووه لئییه وه پیغه مبهر ﷺ له گوشتی تهو که ره ی خوارد.

٢٦٤٣- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُمْ مُحْرِمُونَ، وَهُوَ غَيْرُ مُحْرِمٍ فَرَأَى حِمَارًا وَحَشِيًّا، فَرَكِبَ فَرَسَهُ، وَسَأَلَهُمْ أَنْ يَتَاوَلُوهُ الرُّمَحَ أَوْ السُّوْطَ فَأَبَوْا أَنْ يَتَاوَلُوهُ، فَتَنَّاوَلَهُ، ثُمَّ شَدَّ عَلَيْهِ، فَعَقَرَهُ، ثُمَّ جَاءَ بِهِ فَلَحِقُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: «هَلْ مَعَكُمْ مِنْ لَحْمِهِ شَيْءٌ؟». قَالُوا: نَعَمْ، فَأَتَوْهُ بِرِجْلِهِ، فَأَكَلَ مِنْهَا^(١).

واته: ته بو قه تاده ﷺ ده گپرتیه وه، تهو له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچوو، ته وان ئیحرامیان به ستبوو، به لام تهو ئیحرامی نه به ستبوو، که ریکی کیوی بینی، دواتر سواری ته سپه که ی بوو، داوای کرد رمه که یان قامچییه که ی بده نی، به لام ته وان نکوولیان کرد پئی بدن، پاشان خوئی هه لیگرت، ئینجا هه لی کوتایه سه ری و سه ری بری، پاشان هینای، دواتر که گه یشتن به پیغه مبهری خوا ﷺ ته وه یان بوی باس کرد، فه رمووی: ئایا هیچتان له لایه له گوشته که ی؟ وتیان: به لی، رانه که یان هینا، ته ویش لئی خوارد.

بَابُ الرَّجْرِ عَنْ أَكْلِ الْمُحْرِمِ بَيْضِ الصَّيْدِ، إِذَا أَخَذَ الْبَيْضَةَ مِنْ أَجْلِ الْمُحْرِمِ

٢٦٤٤- عَنِ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُ قَالَ: يَا زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ هَلْ عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَهْدِيَ لَهُ بَيْضَاتُ نَعَامٍ وَهُوَ حَرَامٌ فَرَدَّهِنَّ؟ قَالَ: «نَعَمْ»^(٢).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي حَبْرٍ جَابِرٍ: لَحْمُ الصَّيْدِ حَلَالٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ مَا لَمْ تَصِيدُوهُ أَوْ يُصَدَّ لَكُمْ، دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ بَيْضَ الصَّيْدِ مُبَاحٌ لِلْمُحْرِمِ إِذَا لَمْ يُؤْخَذْ مِنْ أَجْلِ الْمُحْرِمِ؛ لِأَنَّ حُكْمَ بَيْضِ الصَّيْدِ لَا يَكُونُ أَكْثَرَ مِنْ حُكْمِ لَحْمِهِ.

باسی سه رزه نشکردن له خواردنی هیلکه ی راو له لایهن ئیحرامپۆش، ته گهر تهو هیلکه ی له بهر ئیحرامپۆش هه لگرت

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

واته: تاوس ده گپړېته وه، له ئینو عه باسه وه ﷺ ته ووتی: نهی زهیدی کوری نه پرهم نایا زانیوته پیغه مبهری خوا ﷺ چه ند هیلکه یه کی نه عامه ی به دیاری بو هینر ایت، له کاتیکدا نه و له ئیحرامدا بوویت و په تی کردبته وه؟ وتی: به لئ.

نه بو به کر ده لئ: له فهرمووده که ی جابردا هاتووه: گوشتی نیچیری راو بو ئیوه چه لاله له کاتیکدا له ئیحرامدا بن به مخرجی خوتان راوتان نه کردبیت و یان بوتان راو نه کرابیت، به لگه یه له سهر نه وه ی هیلکه کی نیچیری راو بو ئیحرامپوش رینگه پیدراوه، نه گهر له بهر ئیحرامپوش هه لنه گیری، چونکه حوکمی هیلکه ی نیچیری راو زیاتر نییه له حوکمی گوشته کی.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ قَتْلِ الضَّبُعِ فِي الْإِحْرَامِ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ الْمَوْلَى بَيَّانِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ مِنَ الْوَحْيِ إِلَيْهِ، قَدْ أَعْلَمَ أَنَّ الضَّبُعَ صَيْدٌ، وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي مَحْكُمْ تَنْزِيلِهِ قَدْ نَهَى الْمُحْرِمَ عَنِ قَتْلِ الصَّيْدِ فَقَالَ: ﴿لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ﴾ (۱۰) المائدة

۲۶۴۵- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ قَالَ: لَقِيتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، فَسَأَلْتُهُ عَنِ الضَّبُعِ، أَتَأْكَلُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ؟ قُلْتُ: أَصَيْدٌ هِيَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قُلْتُ: سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: نَعَمْ^(۱).

باسی سهرزه نشکردن له کوشتنی که متیار له ئیحرامدا، چونکه پیغه مبهر ﷺ له لایهن خواوه راسپیدراوه نه وه ی دایمه زاندوه به وهی شی بکاته وه، رایگه یاندووه که متیار نیچیره، خوا ﷺ له کتیبه که یدا قه ده غه ی کردووه له ئیحرامپوش نیچیر بکوژت و فهرموو یه تی: ﴿لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ﴾ (۱۰)،
واته: راو مه کمه له کاتیکدا ئیوه له ئیحرامدا

واته: عه بدوره حماني کوری عه بدولای کوری نه بو عه مهار ده لئ: گه یشتم به جابری کوری عه بدولا ﷺ پرسیارم لئ کرد ده رباره ی که متیار، نایا بیخوین؟ وتی: به لئ، وتم: نایا نیچیره (واته: گوشتی ده خوری)؟ وتی: به لئ، وتم: له پیغه مبهری خواوه ﷺ بیستووته؟ وتی: به لئ.

بَابُ ذِكْرِ جَزَاءِ الصَّبْعِ إِذَا قَتَلَهُ الْمُحْرِمُ

۲۶۴۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي الصَّبْعِ يُصِيبُهُ الْمُحْرِمُ كَبْشًا نَجْدِيًّا، وَجَعَلَهُ مِنَ الصَّيْدِ ^(۱).

باسى تولهى كوشتنى كه متيار نه گهر ئيحرامپوش راوى كرد

واته: جابري كورى عهدولا رضي الله عنه ده لى: پيغهمبهرى خوا صلى الله عليه وسلم بريارى دا ههر ئيحرامپوشيك كه متياريك بكوژى ده بى بهرانيكى نه جدى سهر بپریت، وه كه متيارى دانا به يه كيك لهو ئازه لانهى كه راو ده كرين (واته: گوشتى حه لاله).

۲۶۴۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَضَى فِي الصَّبْعِ بِكَبْشٍ ^(۲).

واته: جابري كورى عهدولا رضي الله عنه ده لى: پيغهمبهر صلى الله عليه وسلم دادگهرى كرد له كوشتنى كه متيار به بهرانيك.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْكَبْشَ الَّذِي قُضِيَ بِهِ جَزَاءٌ لِلصَّبْعِ هُوَ الْمُسِنَّةُ مِنْهُ لَا مَا دُونَ الْمُسِنَّةِ، فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ ^(۱) أَقْرَبَ الْأَشْيَاءِ شَبَهًا بِالْبُذْنِ مِنَ النَّعَمِ، لَا مِثْلَهُ فِي الْقِيَمَةِ كَمَا قَالَهُ بَعْضُ الْعَرَابِيِّينَ، إِذِ الْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنْ قِيَمَةَ الصَّبْعِ تَحْتَلِفُ فِي الْأَزْمَانِ وَالْبُلْدَانِ، وَكَذَلِكَ قِيَمَةُ الْكَبْشِ قَدْ تَزِيدُ وَتَنْقُصُ فِي بَعْضِ الْأَزْمَانِ وَالْبُلْدَانِ، وَلَوْ كَانَ الْمِثْلُ فِي الْقِيَمَةِ لَمْ يَجْعَلِ صلى الله عليه وسلم جَزَاءَ الصَّبْعِ كَبْشًا فِي كُلِّ وَقْتٍ وَزَمَانٍ وَفِي كُلِّ بَلَدٍ

۲۶۴۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «الصَّبْعُ صَيْدٌ، فَإِذَا أَصَابَهُ الْمُحْرِمُ، فَفِيهِ جَزَاءٌ كَبْشٍ مُسِنَّةٌ وَتُوكَلُ» ^(۳).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(۳) صحيح.

باسی بهلگه لهسەر ئهوهی ئه و بهرانهی که بریار درا له تۆلهی کهمتیارنیک سەر ببردیت، بریتییه له بهرانیکي پیر نهک لهخواری پیر، لهگهڵ بهلگه لهسەر ئهوهی خوا ﷺ له فهرمايشتهکهیدا فهرموویهتی: ﴿فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ﴾ (۹۵)، واته: ئهوه سزاکهی هاوشیوهی ئه و نیچیرهی که راوی کردوو له وشتر و مانگا و مهر و بزنی. مهبهستی ئه و شتانه بووه که هاوشیوهی وشتر و مانگا و مهر و بزنی، نهک هاوشیوهیان له نرخدا، وهکووه ههندی له عیراقیهکان وتوویهتی، چونکه زانراوه که نرخي کهمتیار له سهردهمیکهوه بو سهردهمیکی دیکه دهگۆریت یان له ولایتیکهوه بو ولایتیکي دیکه، ههروهها بهرانیش، ئهگهر مهبهستی هاوشیوه بووایه له نرخدا ئهوه تۆلهی کهمتیکاریکی به بهرانیک دانهدنا له ههموو سهردهم و له ههموو ولایتیکدا

واته: جابری کوری عهبدولا ﷺ دهلی: پیغمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: کهمتیار نیچیره، ئهگهر ئیحرامپۆش راوی کرد و کوشتی، ئهوه تۆلهی بهرانیکي پیره و گوشته کهیش دهخورت.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ تَرْوِيجِ الْمُحْرِمِ وَخِطْبَتِهِ وَإِنكَا حِجَةِ

۲۶۴۹- عَنْ عُمَانَ بْنِ عَفَانَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يُنكَحُ»^(۱).

باسی سهرزهنشتکردن لهوهی ئیحرامپۆش ژن بو خۆی ماره بیری، ههروهها داواي بکات و، بو کهسیکیکهش مارهی بیری

واته: عوسانی کوری عهفان رضي الله عنه دهگيریتهوه، پیغمبهر ﷺ فهرموویهتی: ئیحرامپۆش نابی بو خۆی ئافرهت ماره بکات، وه نابی بو کهسیکی دیکه مارهی بکات.

جَمَاعُ أَبْوَابِ ذِكْرِ أفعالِ اختلفَ النَّاسُ فِي إِبَاتِهِ لِلْمُحْرِمِ،
نَصَتْ سُنَّةُ النَّبِيِّ ﷺ أَوْ دَلَّتْ عَلَى إِبَاتِهِ.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي غَسْلِ الْمُحْرِمِ رَأْسَهُ.

٢٦٥٠- عن إبراهيم بن عبد الله بن حنين، عن أبيه قال: امرت المِسْوَرُ بنُ مخرمة، وابنُ عباسٍ رضي الله عنهما وهما بالعرج في غسل المخرم رأسه وقال مرة في غسل النبي صلى الله عليه وآله رأسه، فأرسلوني إلى أبي أيوب أسأله، فأثبته بالعرج، وهو يغتسل بين قرني البئر، فسلمت عليه فلما رأني صم الثوب إلى صدره حتى كآني أنظر إلى صدره، فقلت: إن ابن أخيك عبد الله بن عباس أرسلني إليك أسألك كيف رأيت رسول الله صلى الله عليه وآله يغسل رأسه وهو مخرم؟ فأمر بدلو فصب، فأفاض على رأسه، فأقبل يديه وأدبر بهما في رأسه، وقال: هكذا رأيت رسول الله صلى الله عليه وآله يفعل، فأثبت ابن عباس فأخبرته، فقال له المِسْوَرُ: لا أماريك في شيءٍ بعدها أبدًا^(١).

کۆباسى کۆمه له کرده وهیه ک زانایان جیاوازییان ههیه له رینگه پیدانى، فهرمووده که هی پیغه مبهەر صلى الله عليه وآله به دهق هاتوو له باره یه وه یان به لگه یه له سه رینگه پیدانى

باسى مۆله تدان به وهى ئیحرامپۆش سهرى بشوات

واته: ئیپراهیمی کوری عهبدو لای کوری حه نین ده گیریتته وه، له باوکیه وه ده لى: میسههری کوری مه خه مه و ئینو عه باس صلى الله عليه وآله بووبه مشتومریان، له کاتیکدا ههردووکیان له (العرج) بوون (لادییه که که له مه دینه ده رده چیت له سه رینگای مه ککه یه) ده رباره ی ئه وه ی ئیحرامپۆش سهرى بشوات، جارنکی دیکه وتی: ده رباره ی ئه وه ی پیغه مبهەر صلى الله عليه وآله سهرى شووردوو، دواتر نارد میان بۆ لای ئه بو ئه یوب تا پرساری لى بکه م، هاتم بۆ لای له (العرج)، له سه ر بیرنک خوی ده شوورد، سلاوم لى کرد، کاتى که بینیمی جله کانی له سه ر سنگی کۆ کرده وه تا وه کوو ئه وه ی ته ماشای سنگی بکه م، وتم: عهبدو لای کوری عه باسى برازات ناردوومى پرسارت لى بکه م چون پیغه مبههری خوات صلى الله عليه وآله بینى سهرى بشوات له کاتیکدا له ئیحرامدا بوو؟ داواى سه تلئیکى کرد ئاوى کرد به سه ریدا، ئاوى پیدا هینایه خواره وه، ههردوو ده ستی خسته ئیو سه رى بۆ پیش و بۆ دواوه ده یبرد، وتی: پیغه مبههری خوام صلى الله عليه وآله بینى به وشئوه ی کرد، دواتر هاتم بۆ لای ئینو عه باس هه وائلم پى دا، میسههر پى وت: ئیتر له مه ودوا له هیج شتیکدا مشتومرت له گه ل ناکه م.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي الْحِجَامَةِ لِلْمُحْرِمِ مِنْ غَيْرِ قَطْعِ شَعْرٍ وَلَا حَلْقِهِ

۲۶۵۱- عن ابن عباس رضي الله عنه يقول: احتجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وهو مُحْرِمٌ^(۱).

باسى مؤلهدان به كه له شاخ بو ئيحرامپوش به بت برينى قر و تاشينى

واته: ئينو عه باس رضي الله عنه ده لى: پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم حيجامه ي كرد له كاتيكدا له ئيحرامدا بوو.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي ادِّهَانِ الْمُحْرِمِ بِدُهْنٍ غَيْرِ مُطَيَّبٍ إِنْ جَازَ الْاِخْتِجَاجُ بِفَرْقَدِ السَّبْخِيِّ، وَصَحَّتْ هَذِهِ اللَّفْظَةُ مِنْ رِوَايَتِهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم ادَّهَنَ وَهُوَ مُحْرِمٌ؛ لِأَنَّ أَضْحَابَ حَمَادِ بْنِ سَلَمَةَ قَدِ اخْتَلَفُوا عَنْهُ فِي هَذِهِ اللَّفْظَةِ، أَنَا خَائِفٌ أَنْ يَكُونَ فَرْقَدُ السَّبْخِيِّ وَاهِمًا فِي رَفْعِهِ هَذَا الذَّبْرَ

۲۶۵۲- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ادَّهَنَ بِرَيْتٍ غَيْرِ مُقْتَتٍ، وَهُوَ مُحْرِمٌ^(۲).

قال أبو بكر: أنا خائف أن يكون فرقد السبخي واهمًا في رفعه هذا الخبر؛ فإن الثوري روى عن منصور عن سعيد بن جبير قال كان ابن عمر يدهن بالزيت حين يريد أن يحرم.

باسى مؤلهدت دراوه به ئيحرامپوش رونتيك به كار بهينى بونى خوشى تيكه ل نه كرابيت، نه گهر دروست بيت فهرمووده ي فهرقه ده ي سه بخى وه ربگيريت، (كه يه كيكه له گيره ره وه ي نه م فهرمووده يه) وه نه م ده سته واژه يه ش ته واو بيت له گيرانه وه كه ي، پيغه مبهر صلى الله عليه وسلم روني به كار هينا له كاتيكدا له ئيحراميشدا بوو، چونكه هاوه لانى همادى كورى سه له مه جياوازيان هه بوو له فهرقه ده وه له م ده سته واژه يه، من ده ترسم له وه ي فهرقه ده ي سه بخى هه له بوويت له ره فعكر دنى نه م فهرمووده يه

واته: ئينو عومهر رضي الله عنه ده گيرتته وه، پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم رونتيكى به كار هينا بو سه ر و ريشى بونى خوشى تيكه ل نه كرابوو، له كاتيكدا له ئيحرامدا بوو.

(۱) صحيح.

(۲) إسناده ضعيف.

ئەبو بە کر دەلى: من دە ترسم له وهى فەر قەدى سەبخى (که یه کیکه له گێره وهى ئەم فەر مووده یه) هه له بوو بیت له په فەعکردنى ئەم فەر مووده، بێگومان سهورى ده گێر یته وه، له مه تصور له سه عیدی کور ی جو به یروه وتی: ئیبنو عومەر کاتى له ئیحرامدا بوو رونی به کار ده هینا بو چه ورکردنى سەر و ریشی.

۲۶۵۳- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَقَفَهُمَا - عِلْمِي - هُوَ الصَّحِيحُ، الإِدْهَانُ بِالزَّيْتِ فِي حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، إِنَّمَا هُوَ مِنْ فِعْلِ ابْنِ عَمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا مِنْ فِعْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَنْصُورٌ بِنِ الْمُعْتَمِرِ أَحْفَظُ وَأَعْلَمُ بِالْحَدِيثِ، وَأَثَقَنَ مِنْ عَدَدٍ مِثْلِ فَرَقَدِ السَّبْحِيِّ، وَهَكَذَا رَوَاهُ حَجَّاجٌ بِنِ مِنْهَالٍ عَنْ حَمَادٍ ثَنَا مُحَمَّدٌ بِنِ يَحْيَى ثَنَا حَجَّاجٌ بِنِ مِنْهَالٍ رَوَاهُ وَكَيْعٌ بِنِ الْجَرَّاحِ عَنْ حَمَادِ بِنِ سَلَمَةَ، فَقَالَ: عِنْدَ الإِحْرَامِ، حَ ثَنَا سَلْمٌ بِنِ جُنَادَةَ ثَنَا وَكَيْعٌ، وَرَوَاهُ الْهَيْثَمُ بِنِ جَمِيلٍ عَنْ حَمَادٍ، فَقَالَ: إِذَا أَرَادَ أَنْ يُحْرِمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ بِنِ يَحْيَى نَا الْهَيْثَمُ بِنِ جَمِيلٍ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَالْفُظُّهُ الَّتِي ذَكَرَهَا وَكَيْعٌ، وَالَّتِي ذَكَرَهَا الْهَيْثَمُ بِنِ جَمِيلٍ لَوْ كَانَ الدُّهْنُ مُقْتَنًا بِأَطْيَبِ الطَّيْبِ جَاَزَ الإِدْهَانُ بِهِ إِذَا أَرَادَ الإِحْرَامَ إِذِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ تَطَيَّبَ حِينَ أَرَادَ الإِحْرَامَ بِطَيِّبٍ فِيهِ مِسْكٌ، وَالْمِسْكُ أَطْيَبُ الطَّيْبِ عَلَى مَا خَبَرَ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ^(۱).

واته: ئەبو بە کر دەلى: هه ردوو گێره وه که به (موقوف) هیناویانه، به پینی زانیاری من ئەوهی ته واره، چه ورکردن به رۆن له فەر مووده که ی سه عیدی کور ی جو به یر، له کرده وهی ئیبنو عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، نه ک له کرده وهی پیغه مبه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مه نسوری کور ی موخته مه ر پارێزراوتر و زانتر و وردبیتره به فەر مووده له ژماره یه که وه ک فەر قەدی سەبخى، وه به وشپوه چه جاجی کور ی مینها ل گێرا یه ته وه، له چه ماده وه، موحه ممه دی کور ی یه حیا بو ی باس کردین، چه جاجی کور ی مینها ل بو ی باس کردین، وه کیعی کور ی چه راح گێرا یه وه، له چه ماده ی کور ی سه له مه، وتی: (عِنْدَ الإِحْرَامِ)، واته: له کاتى ئیحرام، فەر مووده که. سه له می کور ی جونا ده بو ی باس کردین، وه کیعی بو ی باس کردین، وه هه یسه می کور ی جه میل گێرا یه وه، له چه ماده وه، وتی: (إِذَا أَرَادَ أَنْ يُحْرِمَ)، واته: ئەگەر بیوستایه ئیحرام بیه ستی، موحه ممه دی کور ی یه حیا بو ی باس کردین له هه یسه می کور ی جه میله وه.

ئه بو به کر ده لئ: ئه و دهسته واژه ی که وه کیع باسی کرد، وه ئه وه یشی که هه یسه می کوری جه میل باسی کرد ئه گهر پۆنه که بۆنی خوشی تیکه ل کرایت دروسته سهر و ریشی پئی چه ور بکات ئه گهر ویستی ئیحرام بهستی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ کاتی ویستی ئیحرام بهستی بۆنی خوشی به کار هینا به بۆنیک میسکی تیدا بوو، میسکیش خوشترین بۆنه، وه کوو چون پیغه مبه ر ﷺ ئاوا ی فهرمووه.

بَابُ إِبَاحَةِ مَذَاوِعِ الْمُحْرِمِ عَيْنَهُ - إِذَا أَصَابَهُ رَمَدٌ - بِالضَّرِيرِ

۲۶۵۴- عَنْ أَبَانَ بْنِ عُمَانَ، أَنَّ عُمَانَ بْنَ عَفَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا اشْتَكَى عَيْنَيْهِ، وَهُوَ مُحْرِمٌ صَمَدَهُمَا بِالضَّرِيرِ»^(۱).

باسی رینگه دان به وهی ئیحرامپۆش چاره سهری چاوی بکات - ئه گهر چاوی ئیشا - به (الضَّرِيرِ)

واته: ئه بانی کوری عوسان ده گپرتته وه، عوسانی کوری عه فان ﷺ باسی کرد له پیغه مبه ره وه ﷺ: ئیحرامپۆش ئه گهر چاوه کانی ئیشا با به (الضَّرِيرِ) تیاران بکات. (الضَّرِيرِ: شتیکی سوور بووه وه کوو کل چاویان پئی پشتووه به مه بهستی چاره سهر کردن، چاره سهر ئیکی به ناویانگ بووه له وه سهر ده مه دا)

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي السَّوَاكِ لِلْمُحْرِمِ

۲۶۵۵- عَنْ طَاوُسٍ وَمُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ احْتَجَمَ، وَهُوَ مُحْرِمٌ، وَهَلْ تَسَوَّكَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ؟ قَالَ: نَعَمْ^(۲).

باسی مۆله تدان به سیواککردنی ئیحرامپۆش

واته: تاوس و موجاهید ده گپرنه وه، له ئینو عه باسه وه ﷺ، پیغه مبه ر ﷺ که له شاخی کرد له کاتیکدا به پۆژوو بوو، وتی: ئایا پیغه مبه ر ﷺ سیواکی کردوو له کاتیکدا که به پۆژوو بوو؟ وتی: به لئ.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي تَلْبِيدِ الْمُحْرِمِ رَأْسَهُ كَيْ لَا يَتَأَذَى بِالْقَمَلِ وَالصَّيْبَانِ فِي الْإِحْرَامِ

۲۶۵۶- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، يُهَلُّ مُتَلَبِّدًا ثَنَا يُونُسُ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: قُلْتُ: لِمَالِكٍ يَلْبِدُ الْمُحْرِمُ رَأْسَهُ؟ قَالَ: بِالصَّمْغِ وَالْعَاسُولِ ^(۱).

باسی روخهسه تدان به ئیحرامپوش له کاتی ئیحرامدا جوړه ماده یه کی لینیج به کار بهینت بوقرئی بوقهوهی سپت و رشک هه راسانی نه کهن

واته: سالمی کورپی عه بدولا ده گپریته وه، له باوکیه وه رضي الله عنه، ده لی: پیغه مبهرم صلى الله عليه وسلم بینی ده نگی بهرز ده کرده وه له ئیحرام به ستندا به (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ) و جوړه ماده یه کی لینیجی ئه دا له قرئی تا وه که له باو یه که بگری و هه لئه وه شی. یونس بوی باس کردین، ئیبنو وه هب بوی باس کردین و وتی: به مالیکم وت: ئایا ئیحرامپوش ماده ی لینیج ئه دا له قرئی؟ وتی: به (الصَّمْغِ) و (العَاسُولِ). (الصَّمْغِ: جوړه ماده ده که له دره خت درده چیت و لینیجه و بوقه یه که وه نووساندنی شت به کار ده هیترئ)، وه (العَاسُولِ): جوړه گیایه کی لینیجه).

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي دِجَامَةِ الْمُحْرِمِ عَلَى الرَّأْسِ وَإِنْ كَانَ الْمَخْجُومِ ذَا جَمَّةٍ أَوْ وَفْرَةٍ، بِذِكْرِ خَبَرٍ مُخْتَصِرٍ غَيْرِ مَقْصُودٍ

۲۶۵۷- عَنْ طَاوُسٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: اِخْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ مُحْرِمٌ عَلَى رَأْسِهِ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ خَبَرٌ بِنِ بَحِيثَةٍ مِنْ هَذَا الْبَابِ ^(۲).

باسی موئه تدان به وهی ئیحرامپوش که له شاخ له سر سره ی بکات، ئه کهرچی که له شاخ بوکراو قرئی له نیو شان یان تا نه رمایه هه ردوو گوئی بوو، به باسکردنی هه رمووده یه کی بوختکراو نه که دریزه پیدراو

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: تاوس ده‌لی: ئیبنو عه‌باس رضی الله عنه وتی: پیغهمبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله که‌له‌شاخی کرد له‌سه‌ر سه‌ری، له‌کاتیکدا ئەو له‌ئیحرامدا بوو. ئەبو به‌کر ده‌لی فەرمووده‌که‌ی ئیبنو بو‌حه‌ینه‌یش هەر له‌م به‌شه‌یه.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا اخْتَجَمَ عَلَى رَأْسِهِ مِنْ وَجَعٍ وَجَدَهُ بِرَأْسِهِ

٢٦٥٨- عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ: سُئِلَ أَنَسُ رضي الله عنه عَنِ الصَّائِمِ يَحْتَجِمُ، فَقَالَ: مَا كُنَّا نَرَى إِنْ ذَلِكَ يُكْرَهُ إِلَّا لِجَهْدِهِ، وَلَمْ يُسْنِدْهُ، وَقَالَ: قَدْ اخْتَجَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ مُحْرِمٌ وَمِنْ وَجَعٍ وَجَدَهُ فِي رَأْسِهِ ^(١).

باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئەوه‌ی پیغهمبه‌ر صلی الله علیه و آله بۆیه که‌له‌شاخی کرد له‌سه‌ری له‌به‌ر ئازاریک له‌سه‌ریدا هه‌بوو

واته: حومه‌ید ده‌لی: په‌رسیار له‌ئه‌نه‌س رضی الله عنه کرا ده‌ر‌باره‌ی رۆژووه‌وان که‌له‌شاخ بکات، وتی: ئیمه‌ پێیان وا نه‌بوو ئەوه‌ که‌پراهه‌تی بیته‌ مه‌گه‌ر له‌به‌ر ماندوو‌بوونی خۆی، وته‌که‌ی نه‌دایه‌ پال پیغهمبه‌ر صلی الله علیه و آله، وه‌ وتی: پیغهمبه‌ر صلی الله علیه و آله که‌له‌شاخی کرد به‌هۆی ئازاریک له‌سه‌ریدا بوو.

بَابُ إِبَاحَةِ الْجَامَةِ لِلْمُحْرِمِ عَلَى ظَهْرِ الْقَدَمِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَدْ اخْتَجَمَ مُخْرِمًا غَيْرَ مَرَّةٍ، مَرَّةً عَلَى الرَّأْسِ، وَمَرَّةً عَلَى ظَهْرِ الْقَدَمِ

٢٦٥٩- عَنْ قَتَادَةَ عَنِ أَنَسِ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اخْتَجَمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ عَلَى ظَهْرِ الْقَدَمِ مِنْ وَجَعٍ كَانَ بِهِ ^(٢).

باسی رینگه‌دان به‌ که‌له‌شاخ‌کردن بۆ ئیحرامپۆش له‌سه‌ر قاچ، وه‌ به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئەوه‌ی پیغهمبه‌ر صلی الله علیه و آله چه‌ند جاریک به‌ ئیحرامه‌وه‌ که‌له‌شاخی کردووه‌، جاریک له‌سه‌ر سه‌ری، جاریک له‌سه‌ر قاچی

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

واته: قه تاده ده گپرتته وه، له نه نه سه وه ﷺ، پیغه مبه ر ﷺ که له شاخی له سهر پشتی پنی کرد به هوی نه وه ی نازاری هه بوو.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النُّوجَعَ الَّذِي وَجَدَهُ النَّبِيُّ ﷺ فِي إِخْرَامِهِ فَأَخْتَجَمَ بِسَبَبِهِ عَلَى ظَهْرِ الْقَدَمِ، وَجَدَهُ بِظَهْرِهِ أَوْ بِوَرِكِهِ لَا بِقَدَمِهِ

۲۶۶۰- عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: احْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ مُخْرِمٌ مِنْ وَثَاءٍ كَانَ بِظَهْرِهِ أَوْ بِوَرِكِهِ لَمْ يَقُلْ لَنَا بِنْدَارًا: أَوْ بِوَرِكِهِ، قِيلَ لَنَا إِنَّهُ كَانَ فِي كِتَابِهِ، وَلَمْ يَتَكَلَّمْ بِهِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَابْنِ بَحِينَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ احْتَجَمَ عَلَى رَأْسِهِ مِنْ وَجَعٍ وَجَدَهُ فِي رَأْسِهِ، فَذَلَّ خَبَرُ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ أَنَّهُ احْتَجَمَ عَلَى ظَهْرِ الْقَدَمِ وَإِنَّمَا كَانَتْ لِلْوَثَاءِ الَّذِي كَانَ بِظَهْرِهِ أَوْ بِوَرِكِهِ؛ لِأَنَّ فِي خَبَرِ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ إِحْدَى الْحِجَامَتَيْنِ كَانَ مِنْ وَجَعٍ وَجَدَهُ فِي رَأْسِهِ، وَفِي خَبَرِ جَابِرٍ أَنَّ إِحْدَاهُمَا كَانَ مِنْ وَثَاءٍ كَانَ بِظَهْرِهِ أَوْ بِوَرِكِهِ.

باسی به لنگه له سهر نه وه ی نهو نازاری که پیغه مبه ر ﷺ له ئیحرامه کهیدا بینی و به هوی وه که له شاخی کرد له سهر قاچی، نهو نازاره له پشتی یان له که له کهیدا بوو نهک له قاچی

واته: نه بو زوبه یر ده گپرتته وه، جابر ﷺ وتی: پیغه مبه ری خوا ﷺ که له شاخی کرد له کاتی که له ئیحرامدا بوو، به هوی نازاری که له پشتیدا بوو یان که له که ی. بوندار (که به کیکه له گپره وه ی نه م فه رمووده یه) بیانی نه وت: یان له که له که ی، بیان وترا: نه وه له په رتووکه کهیدا بوو، به لام به قسه نه یوت.

نه بو به کر ده لی: له فه رمووده که ی ئینو عه باس و ئینو بو حه ی نه دا ها تووه: پیغه مبه ر ﷺ که له شاخی کرد له سهر سه ری، به هوی نازاری که له سه ری دا هه بوو، جا فه رمووده که ی حومه ید له نه سه وه پیغه مبه ر ﷺ که له شاخی کرد له سهر قاچی ته نها به هوی نهو نازاره وه بوو که له پشتی یان که له کهیدا بوو، چونکه له فه رمووده که ی حومه ید له نه سه وه ها تووه: به کیک له و دوو که له شاخه به هوی نازاری که وه بوو له سه ری دا بینی،

وه له فهرمووده که ی جابردا هاتووه: یه کینک له دوو که له شاخه به هوئی نازاریکه وه بوو له پشتی یان که له که ی.

۲۶۶۱- وَقَدْ رَوَى ابْنُ حُثَيْمٍ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم احْتَجَمَ مِنْ رَهْصَةٍ أَصَابَتْهُ، حَدَّثَنَا الزُّيَاذِيُّ ثنا الْفَضْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنِ ابْنِ حُثَيْمٍ ^(۱).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَهَذِهِ الرَّحْصَةُ تُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ الْوَثَاءُ الَّذِي ذُكِرَ فِي حَبْرِ أَبِي الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ.

واته: ئینو خوسه یم ده گپریته وه، له ئه بو زوبه یر له جابره وه رضی اللہ عنہ، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم که له شاخی کرد به هوئی نازاریک له ژیر قاجیدا هه بوو، زه یادی بوی باس کردین، له فهزی کوری سوله یانه وه بوی باس کردین له ئینو خوسه یمه وه.

ئه بو به کر ده لی: ئەم مۆلەتە پێدەچی بە هوئی نازاریکه وه بیته که له فهرمووده که ی ئه بو زوبه یر له جابره وه باس کرا.

بَابُ إِبَاحَةِ رُكُوبِ الْمُخْرِمِ الْبُذْنَ إِذَا سَاقَهُ بِلَفْظٍ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۶۶۲- عَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ، أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم أتَى عَلَى رَجُلٍ يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ: «ارْكَبْهَا». قَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ: «ارْكَبْهَا، وَيَلْكَ أَوْ وَيَحَاكَ» ^(۲).

باسی ریگه پیدان به وهی ئیجرامپۆش سوارى وشتر بیت ئه گهر به ههدى بردى بو بهیت، به دهسته واژه یه کى کورت و ناروون (مُجْمَل) شیکراوه و روون (مُفَسَّر)

واته: ئەنەس رضی اللہ عنہ ده گپریته وه، پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم هات بو لای پیاویک وشتریکی لی ده خوری بو بهیت به مه بهستی هه دیکردن، فهرمووی: سوارى به، وتی: ئەوه وشتری هه ديبه یه (واته: قوربانى)، فهرمووی: سوارى به هاوار بو تو، یان خوا لیت خوش بیته.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمَفْسَرِ لِبَعْضِ اللَّفْظَةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتُهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَبَاحَ رُكُوبَ الْبُذْنِ إِذَا كَانَ رَاكِبُهَا لَا يَجِدُ ظَهْرًا يَرْكَبُهُ، لَا إِذَا وَجَدَ ظَهْرًا، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنَّهُ إِذَا رَكِبَ الْبَدَنَةَ عِنْدَ الْإِعْوَازِ مِنْ وَجُودِ الظُّهْرِ ثُمَّ وَجَدَ ظَهْرًا يَرْكَبُهُ، لَمْ يَجَزْ لَهُ التُّبُوثُ عَلَيَّ الْبَدَنَةَ، وَكَانَ عَلَيْهِ التُّرُؤْلُ عَنْهَا»

۲۶۶۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُسْأَلُ عَنْ رُكُوبِ الْبَدَنَةِ قَالَ «ارْكَبْهَا حَتَّى تَجِدَ ظَهْرًا»^(۱).

باسی فہرموودہیہک روونکہرہوہی ہندیٰ لو فہرموودہ کورت و ناروونہیہ کہ باسمان کرد، وہ بہ لگہ لہسہر ئہوہی پیغہمبہر ﷺ لہ کاتیکدا ریگہی دا سواری و شتری ہدی بیٹ، ئہگہر سوارہکہی ہیچی دہست نہکہویت سواری بیت جگہ لو و شترہ نہ بیت، نہک ئہگہر و شتریکی دہست بکہویت، لہگہل بہ لگہ لہسہر ئہوہی ئہگہر ہیچی دہست نہکہوت و سواری بوو، پاشان و شتریکی دہست کہوت سواری بیٹ، دروست نییہ بوئی لہسہر ئہو و شترہ بمینیئہوہ، پیویستہ لہسہری دابہزت

واتہ: جابری کوری عہدولاً ﷺ دہئی: گویم لی بوو پرسیار کرا لہ پیغہمبہری خوا ﷺ دہربارہی سواربوونی و شتری ہدی بو بہیت، فہرمووی: سواری بہ تا و شتریکی دیکہت دہست دہکہوی.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَبَاحَ رُكُوبَ الْبُذْنِ عِنْدَ الْحَاجَةِ إِلَيَّ رُكُوبِهَا عِنْدَ الْإِعْوَازِ مِنْ وَجُودِ الظُّهْرِ رُكُوبًا بِالْمَعْرُوفِ، وَمِنْ غَيْرِ أَنْ يَشَقَّ الرُّكُوبُ عَلَيَّ الْبَدَنَةَ

۲۶۶۴- عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سُئِلَ عَنْ رُكُوبِ الْهَدْيِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «ارْكَبْ بِالْمَعْرُوفِ إِذَا أَلْجِئْتَ إِلَيْهَا حَتَّى تَجِدَ ظَهْرًا»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسي به لگه له سهر نهوهي پيغه مبر ﷺ له کاتيکدا ريگه ي داوه بهنده سوار ي وشتر ي هه دي بيټ، نه گهر پيويستي پي هه بوو سوار ي بيټ، يان هيچ ولاختيکي ديکه ي ده ست نه که ويټ سوار ي بيټ، به بيټ نهوهي قورسايي بخاته سهر وشترکه

واته: نه بو زوبه ير ده گير يته وه، نه و گوني له جابري کوري عه بدولا بوو ﷺ پرسياري لي کرا ده رباره ي سوار بووني وشتر ي هه ديه، وتي: گويم له پيغه مبر ي خوا ﷺ بوو ده يفه رموو: به شيوازيکي گونجاو سوار ي بيه نه گهر پيويستت پي بوو تا وشتر يکي ديکه ت ده ست ده که ويټ.

بَابُ ذِكْرِ الدَّوَابِّ الَّتِي أُبِيحَ لِلْمُحْرِمِ قَتْلُهَا فِي الإِخْرَامِ بِذِكْرِ لَفْظَةِ مُجْمَلَةٍ فِي ذِكْرِ بَعْضِهِنَّ بِلَفْظِ عَامٍ، مُرَادُهُ خَاصٌّ عَلَيَّ أَضِلُّنَا

۲۶۶۵- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَتْ حَفْصَةُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَمْسٌ مِنَ الدَّوَابِّ لَا جُنَاحَ عَلَيَّ مَنْ قَتَلَهُنَّ، الْعَقْرَبُ وَالْجِدَادُ وَالْفَأْرَةُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ»^(۱).

باسي نهو گياندارانه ي که ريگه دراوه به ئيحر امپوش بيانکوژيت، به باسکردني دهسته واژه يه که ههنديکيان ي به نارووني (مُجْمَل) هيناوه، به دهسته واژه ي گشتي، مه به ستي پي تايبه ته

واته: سالمي کوري عه بدولاي کوري عومهر ﷺ ده لي: حه فسه وتي: پيغه مبر ي خوا ﷺ فه رموو يه تي: پينج له گيانداران هه ن هه ر که س بيانکوژيت گونا هبار نايټ، دوو پشک و کولاره (سووره دال، مشکگره شي پي ده وتر ي) و مشک و سه گي هار.

۲۶۶۶- عَنْ نَافِعِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «خَمْسٌ مِنَ الدَّوَابِّ لَيْسَ عَلَيَّ الْمُحْرِمِ فِي قَتْلِهِنَّ جُنَاحٌ، الْغُرَابُ وَالْجِدَادُ وَالْعَقْرَبُ وَالْفَأْرَةُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ»^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

واته: نافع ده گپړته وه، له ئیبنو عومره وه رضی الله عنه، پیغمبر صلی الله علیه و آله فهرموویه تی: پینج له گیانداران ههن ئیحرامپوش گوناهار نایت به کوشتیان، قهله ریش و کولاره (سووره دال، مشکگره شی پی ده وتری) و دوویشک و مشک و سه گی هار.

۲۶۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: «خَمْسٌ قَتَلُنَّ حِلًّا فِي الْحَرَمِ، الْحَيَّةُ وَالْعَقْرَبُ وَالْفَأْرَةُ وَالْحِدَاةُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ»^(۱).

واته: نه بو هوره پره رضی الله عنه ده لی: پیغمبر صلی الله علیه و آله خوا صلی الله علیه و آله فهرموویه تی: پینج (گیاندار) ههن کوشتیان حه لاله له حه رهدا: مار و دوویشک و مشک و کولاره (سووره دال، مشکگره شی پی ده وتری) و سه گی هار.

بَابُ إِبَاحَةِ قَتْلِ الْمُخْرِمِ الْحَيَّةِ وَإِنْ كَانَ قَاتِلَهَا فِي الْحَرَمِ لَا فِي الْحِلِّ

۲۶۶۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله «أَمَرَ مُحْرِمًا بِقَتْلِ حَيَّةٍ فِي الْحَرَمِ»^(۲).

باسی ریکهدان به ئیحرامپوش له نیو حه رهدا مار بکوژیت، نه گهرچی بکوژه که شی له ئیحرامدا بیت نه ک ئیحرامی نه پو شیبیت

واته: عه بدولا رضی الله عنه ده گپړته وه، پیغمبر صلی الله علیه و آله فهرمانی کرد به ئیحرامپوش به کوشتی مار له نیو حه رهدا.

بَابُ ذِكْرِ الذَّبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفُظَّةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتُهَا فِي بَعْضِ مَا أُبِيحَ قَتْلُهُ لِلْمُخْرِمِ وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله إِنَّمَا أَبَاحَ لِلْمُخْرِمِ قَتْلَ بَعْضِ الْغِرْبَانِ لِأَكْلِهَا، وَإِنَّهُ إِنَّمَا أَبَاحَ قَتْلَ الْأَبْقَعِ مِنْهَا دُونَ مَا سِوَاهُ مِنَ الْغِرْبَانِ

۲۶۶۹- عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها، عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «خَمْسٌ فَوَاسِقٌ يُقْتَلْنَ فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ، الْحَيَّةُ وَالْغُرَابُ الْأَبْقَعُ وَالْفَأْرَةُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ وَالْحِدَاةُ»^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسمی فهرموودهیهک روونکهرهوهی نهو دهستهواژه کورت و ناروونهیه که باسم کرد له ههندي لهو گیاندارانهی ریگه دراوه به ئیجرامپوش بیانکوژیته، وه بهلگهش لهسهر نهوهی پیغهمبهر ﷺ ریگهی داوه به ئیجرامپوش ههندي له قهلهرهشهکان بکوژیته نهک ههموویان، بیگومان نهو ریگهی داوه به کوشتنی نهو قهلهرهشانهی پهلهی سپی لهسهر شانیانه یان لهسهر سنگیانه (واته: قهلهبازهله) نهک قهلهرهشهکانی دیکه

واته: عائیشه رضی اللہ عنہا ده گپریتهوه، پیغهمبهر ﷺ فهرموویهتی: پینج (گیانداری) فاسیق ههن ده کوژرین له غهیری حهرهم و حهرهمیشدا: مار و قهلهبازهله (واته: نهو قهلهرهشهی پهلهی سپی لهسهر پشتیتی یان لهسهر سنگیتی) و مشک و سهگی هار و کولاره.

بَابُ ذِكْرِ طَيْبِ الْمُخْرِمِ وَنُبْسِهِ فِي الْإِحْرَامِ مَا لَا يَجُوزُ لُبْسُهُ جَاهِلًا، بِأَنَّ ذَلِكَ غَيْرُ جَائِزٍ فِي الْإِحْرَامِ وَإِسْقَاطِ الْكُفَّارَةِ عَنْ فَاعِلِهِ ضِدَّ مَذْهَبِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْكُفَّارَةَ وَاجِبَةٌ عَلَيْهِ وَإِنْ كَانَ جَاهِلًا، بِأَنَّ النَّطِيبَ وَنُبْسَ مَا لُبِسَ مِنَ النَّطِيبِ غَيْرُ جَائِزٍ لَهُ بِذِكْرِ ذَبْرِ لَفْظَةِ فِي الطَّيِّبِ، غَلَطَ فِي الْاِخْتِجَاحِ بِهَا بَعْضُ مَنْ كَرِهَ الطَّيِّبَ عِنْدَ الْإِحْرَامِ قَبْلَ أَنْ يُخْرِمَ الْمَرْءَ، مِمَّنْ لَمْ يُمَيِّزْ بَيْنَ الْمُقَدِّمِ وَبَيْنَ الْمُؤَخَّرِ مِنْ سُنَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ الْمُجْمَلِ مِنَ الْأَخْبَارِ وَبَيْنَ الْمُفَسَّرِ مِنْهَا

۲۶۷۰- عَنِ عَطَاءٍ، حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ أَنَّ يَعْلَى بْنَ أُمَيَّةَ قَالَ لِعُمَرَ رضي الله عنه: لَيْتَ أَنِّي أَرَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم حِينَ يَنْزِلُ عَلَيْهِ، فَلَمَّا كَانَ بِالْجِعْرَانَةِ وَعَلَيْهِ تَوْبٌ قَدْ ظَلَّلَ عَلَيْهِ مَعَهُ فِيهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ قَدْ تَضَمَّحَ بِطَيْبٍ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحْرَمَ فِي جُبَّةٍ بَعْدَمَا تَضَمَّحَ بِطَيْبٍ؟ قَالَ: فَتَنْظَرُ إِلَيْهِ سَاعَةً، ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيَ فَأَرْسَلَ عُمَرُ إِلَى يَعْلَى أَنْ تَعَالَ فَجَاءَهُ فَأَدْخَلَ رَأْسَهُ فَإِذَا مُحَمَّرٌ وَجْهُهُ كَذَلِكَ سَاعَةً، ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ، ثُمَّ قَالَ: أَيْنَ الَّذِي يَسْأَلُنِي عَنِ الْعُمَرَةَ أَيْفَا؟ فَالْتَمَسَ الرَّجُلُ، فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: أَمَّا الطَّيِّبُ الَّذِي بِكَ فَاعْسِلْهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَأَمَّا الْجُبَّةُ فَانزِعْهَا، ثُمَّ اصْنَعْ فِي عُمَرَتِكَ مَا تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ»^(۱).

باسی خۆبۆنخۆشکردنی ئیحرامپۆش، وه پۆشینی جلو بەرگ له ئیحرامدا که دروست نییه له بەری بکات، به نه زانین، خاوه نه که ی که فاره تی له سەر پیویست ناییت، دژی مه زه به ی ئه و که سه ی پی ی وایه که فاره تی له سەر پیویست ده بیته ئه گهرچی به نه زانیش ئه نجامی دا، چونکه خۆبۆنخۆشکردن و له بهرکردنی ئه وه ی دروست نییه له بهر بکریته له جلو بهرگه کان، دروست نییه بۆی، به باسکردنی ده سته واژه ی فهرمووده یه که له باره ی خۆبۆنخۆشکردنه وه هاتوو، هه ندێ که س به هه له لی تیگه یشتوو به باشی نازانیته به نده پیش ئه وه ی ئیحرام بپۆشی بۆنی خۆش به کار به ییت، له وکه سانه یه ئه و فهرموودانه ی پیغه مبه ر ﷺ که له پیشه وه و تراوه و ئه وه یشی دواتر و ترا له یه کدی جیا ناکاته وه، هه ره وه ها فهرمووده ی رووننه کراوه و روونکراوه له فهرمووده کان له یه کدی جیا ناکاته وه

واته: عه تا ده گێریته وه، سه فوانی کوری یه علای کوری ئومه ییه بۆی باس کردم، یه علای کوری ئومه ییه به عومه ری ﷺ وت: خۆزگه پیغه مبه رم ﷺ ده بینی کاتی که وه حی بۆ داده به زیت، کاتی که له جیعه رانه له ژیر ده وارێکدا بوو کومه لیکیش له هاوه لانی له گه لی بوون، وتی: پیاویک هات بۆ لای بۆنی خۆشی له خۆی دا بوو، وتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا پیت چۆنه پیاویک به جوبه یه که وه ئیحرامی به سستیته دوای ئه وه ی بۆنخۆشی کردیته؟ وتی: ئه ندازه یه که ته ماشای کرد، پاشان وه حی بۆ دابه زی، عومه ر ناردی به دوای یه علادا بیته، (بۆ ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ بیستیته له کاتی دابه زینی وه حی) ئه ویش هات، سه ری خسته نیو ده وه ره که بینی روخساری سوور هه لگه رابوو، پاشان ئاسایی بۆیه وه، ئینجا وتی: کوا ئه و پیاوه ی که می پیش ئیستا پرساری عومه ری لی کردم؟ پیاوه که دۆزرایه وه، پیغه مبه ر ﷺ فهرمانی پی کرد فهرمووی: ئه و بۆنه ی که پیته وه یه سی جار بیشۆره، جوبه که یش دا بکه نه، پاشان له عومه ر که ت ئه وه بکه که له حه جدا ده تکرد.

بَابُ ذِكْرِ اللَّفْظَةِ الْمَفْسَرَةِ لِلْفِظَةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا فِي الطَّيْبِ وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا أَمَرَ الْمُخْرِمَ فِي النَّجْبَةِ بَعْدَ النَّضْحِ بِالطَّيْبِ يَغْسِلُ ذَلِكَ الطَّيْبَ إِذَا كَانَ مَا تَطَيَّبَ بِهِ مِنَ طَيْبِ النِّسَاءِ خُلُوقًا، لَا ذَاكَ الطَّيْبِ الَّتِي هِيَ مِنَ طَيْبِ الرِّجَالِ الَّتِي قَدْ تَطَيَّبَ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ الْإِحْرَامِ

۲۶۷۱- عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَعْلَى، عَنْ أَبِيهِ عليه السلام قَالَ: وَدِدْتُ أَنِّي أَرَى رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حِينَ يَتَنَزَّلُ عَلَيْهِ، فَلَمَّا كُنَّا بِالْجِعْرَانَةِ أَتَاهُ رَجُلٌ عَلَيْهِ مَقْطَعَاتٌ مُتَضَمِّحٌ بِخَلْقٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَهْلَلْتُ بِالْعُمْرَةِ، وَعَلَيَّ هَذَا فَكَيْفَ أَصْنَعُ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «كَيْفَ كُنْتَ تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ؟» قَالَ: أَنْزَعُ هَذِهِ الثِّيَابَ وَأَغْسِلُهُ قَالَ: «فَاصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ كَمَا تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ» قَالَ: وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ فَسُجِّي بِثَوْبٍ فَدَعَانِي عُمَرُ: فَكَشَفَ لِي عَنِ الثَّوْبِ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَغْطُ مُحَمَّرًا وَجْهَهُ^(۱).

باسمی ئهو دستهواژه روونکهرهویه بو ئهو دستهواژه ناروونهی که باسم کرد دهربارهی بهکارهینانی بونی خوش، وه بهلگه لاسر ئهوهی پیغمبر صلى الله عليه وسلم کاتی فرمانی کرد به ئیحرامپوشه که جوبهیهکی لهبهردا بوو بونی خوشی لی دابوو، ئهو بونه خوشه بشوات، ئهوه له کاتیکیه ئهو بونه خوشه به کاره هیناوه لهو بونه بیت که ئافرهتان به کاره دهینن، وهکوو بونی (خلوق)، نهک ئهو بونه پیاوان به کاره دهینن که پیغمبر صلى الله عليه وسلم له کاتی ئیحرامدا خو پت بونخوش کرد

واته: صفوانی کوری یهعلا دهگیرتهوه، له باوکیهوه صلى الله عليه وسلم دهلی: حهزم دهکرد پیغمبری خوا صلى الله عليه وسلم بینم کاتی قورئانی بو دادهبهزیت، کاتی ئیمه له جیعرانه بووین پیاونک هات بولای جلیکی خهتخته تی لهبهردا بوو (یان جلیکی کورت) ههلیکیشابوو له بونی (خلوق) (بوتیکی ناسراوی خوشه له زهعهفران پیک دههینری رهنگی سوور و زهرده پروانی زیاتر بو ژنان به کار دیت)، وتی: من ئیحرام بهستوه به عومره ئهم جلهیشم لهبهردایه چی بکه؟ پیغمبری خوا صلى الله عليه وسلم پیتی فرمووی: له حه جدا چیت دهکرد؟ وتی: ئهم جلهم لهبهردایه خوم دادهکهند و ده مشورد، فرمووی: له عومره که یشتدا بهوشیوه بکه که له حه جکردنه که تدا ده تکرد، وتی: وه وه حی بو هات به پو شاکیک داپوشرا عومره بانگی کردم پو شاکه که ی بهرز کردهوه پیغمبری خوا صلى الله عليه وسلم بینی ده پیرخاند رهنگی سوور هه لگه رابویهوه.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم إِثْمًا أَمَرَ هَذَا الْمَخْرِمَ - الَّذِي ذَكَرْنَا - بِغَسْلِ الطَّيِّبِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ خَلْقٌ فِيهِ زَعْفَرَانٌ وَاللَّزْعَمُ غَيْرُ جَائِزٍ... أَيْضًا وَإِنْ كَانَ الْمَخْرِمُ مِنْهُيَا عَنْهُ، لَا كَمَا تَوَهَّمَتْ بَعْضُ الْعَرَاقِيِّينَ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَمَرَهُ بِغَسْلِ ذَلِكَ الطَّيِّبِ؛

لِأَنَّ الْمُحْرِمَ غَيْرَ جَائِزٍ أَنْ يَكُونَ بِهِ أَثَرُ الطَّيِّبِ وَهُوَ مُحْرِمٌ وَإِنْ كَانَ تَطَيَّبَ بِهِ وَهُوَ
 خَلَالَ قَبْلِ أَنْ يُحْرِمَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ عَمْرٍو بْنِ دِينَارٍ قَالَ: وَعَلَيْهِ مَقْطَعَاتٌ
 مُتَضَمِّحٌ بِخُلُوقٍ، وَالْخُلُوقُ لَا يَكُونُ - عِلْمِي - إِلَّا فِيهِ زَعْفَرَانٌ وَفِي خَبَرِ مَنْصُورِ
 بْنِ زَادَانَ، وَعَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، وَابْنِ أَبِي لَيْلَى، وَالْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةٍ،
 عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ قَالَ: وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ عَلَيْهَا رَذْغٌ مِنْ زَعْفَرَانٍ، إِلَّا أَنَّهُمْ
 أَسْقَطُوا صَفْوَانَ بْنَ يَعْلَى مِنَ الْإِسْنَادِ.

٢٦٧٢- عَنْ عطاء عن يعلى بن أمية رضي الله عنه قال: جاء أعرابي إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم، وعليه جبة عليها
 رذغ من زعفران، فقال: يا رسول الله إني أحرمت فما ترى، والناس يسخرون مني قال: فأطرق
 عنه هنيئة قال: ثم دعاه فقال: «اخلع عنك هذه الجبة، واغسل عنك هذا الزعفران، واصنع في
 عمرتك ما كنت تصنع في حجك»^(١).

باسى روونکردنه وه له بارهى ئه وهى پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم بويه فه رمانى كرد
 بهم ئيحر امپوشه - كه باس مان كرد- ئه و بونه خو شه بشوات كه خه لوقى
 له سه ر بوو، چونكه زه عفهرانى تي دا بوو، به كار هينانى زه عفهرانى ش دروست
 نييه، ئه گهر چى ئيحر امپوش قه ده غه لى كرا وه، نه ك وه كو و ئه وهى
 هه ندب له زانا عيراقيه كان گومانيان بردو وه، پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فه رمانى كرد به
 شور دنى ئه و بونه خو شه، چونكه دروست نييه شوينه وارى بونى خو شى
 پيو ه بيت، ئه گهر چى له پيش ئيحر امبه ستن به كارى هينا بوو، ئه بو به كر
 ده لى: له فه رمو وده كه لى عه مرى كورى دينار ده لى: (وَعَلَيْهِ مَقْطَعَاتٌ
 مُتَضَمِّحٌ بِخُلُوقٍ)، واته: جليكى خه تخه تى له به ردا بوو (يان جليكى كور ت)
 هه ليكي شابوو له بونى خه لوق. پيم وايه خه لوق ئيلا ده بت زه عفهرانى
 تيكه ل بكرى، وه له فه رمو وده كه لى مه نصورى كورى زازان و عه بدولمه ليكى
 كورى ئه بو سوله يمان و ئيبنو ئه بو له يلا و حه جاجى كورى ئه رتات، له عه تا وه
 له يه علا لى كورى ئومه ييه وه ده لى: (وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ عَلَيْهَا رَذْغٌ مِنْ زَعْفَرَانٍ)، واته:
 جوبه يه كى له به ردا بوو كه مي ك زه عفهرانى پيو ه بوو. ئه وه نه بت ئه وان
 صفوانى كورى يه علا يان له سه نه ده كه دا پچراندو وه

واته: عهتا ده گپړته وه، له په علای کورې نومه بیه وه ﷺ ده لې: ده شته کیهک هات بو خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ جوبیه یه کی له بهردا بوو که مینک زه عفه رانی پتوه بوو، وتی: نهی پیغه مبهری خوا من ئی حرامم پو شیه پیت چونه، خه لکه که یش گالته م پی ده کهن، وتی: که مینک بیده نگ بوو، وتی: پاشان بانگی کرد، فه رمووی: نهو جوبیه یه له بهرت دا که نه و نهو زه عفه رانه یش به جهسته ته وه یه بشوره، له عومره که یشدا نه وه بکه که له حه جکردنتدا ده تکرد.

بَابُ ذِكْرِ زَجْرِ النَّبِيِّ ﷺ عَنِ تَرْغِيرِ الْمَجَلِّ وَالْمُخْرِمِ جَمِيعًا، وَالذَّلِيلِ عَلَي صِحَّةِ مَا تَأْتَلَتْ ذَبْرَ يَغْلَى بْنِ أُمَيَّةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَمَرَ الْمُخْرِمَ الَّذِي ذَكَرْنَا صِفَتَهُ بِغَسْلِ الطَّيِّبِ الَّذِي كَانَ مُتَضَمًّا بِهِ، إِذْ كَانَ طَيِّبُهُ خَلُوقًا فِيهِ زَعْفَرَانٌ

۲۶۷۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الرَّجَالَ عَنِ التَّرْغِيرِ^(۱).

باسی سهرزه نشتکردنی پیغه مبهر ﷺ له به کارهینانی زه عفه ران بو ئی حرامنه پو ش و بو ئی حرام پو ش، وه به لگه ش له سهر راستی نه وه ی له یه کم دایه وه، فه رمو وده که ی په علای کورې نومه بیه یه، پیغه مبهر ﷺ بو یه فه رمانی کرد بهو ئی حرام پو ش ه ی باسی سیفه ته که یمان کرد به شو ردنی نهو بو نه ی که هه لگی ش را بوو پی ی، چونکه بو نی خه لوقی به کارهینا بوو زه عفه رانی شی تیدا بوو

واته: نه نه سی کورې مالیک ﷺ ده لې: پیغه مبهری خوا ﷺ قه ده غه ی کرد له پیاوان زه عفه ران به کار بهینن.

۲۶۷۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَتَزَعَفَرَ الرَّجُلُ^(۲).

واته: نه نه سی کورې مالیک ﷺ ده لې: پیغه مبهری خوا ﷺ قه ده غه ی کردووه پیاو زه عفه ران به کار بهینتیت.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابِ ذِكْرِ دَلِيلِ ثَانٍ يَدُلُّ عَلَى صِحَّةِ مَا تَأْوَلَّتْ أَمْرَ النَّبِيِّ ﷺ فِي خَبَرِ يَغْلَى يَغْسَلُ بِغَسَلِ الطَّيِّبِ الَّذِي كَانَ عَلَى الْمُخْرِمِ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَمَرَ الْمَجْلَّ أَيْضًا بِغَسَلِ الْخُلُوقِ الَّذِي كَانَ قَدْ تَخَلَّقَ بِهِ، فَسَوَّى فِي الْأَمْرِ بِغَسَلِ الْخُلُوقِ بَيْنَ الْمُخْرِمِ وَالْمَجْلَّ

٢٦٧٥- عن عبيدة بن حميد، حدثني عمر بن عبد الله بن يعلى بن مرة الثقفي، عن أبيه، عن جدّه ﷺ قال: شحبت يوماً، فقال لي صاحب لي: اذهب بنا إلى المنزل قال فذهبت فاعتسلت، وتخلقت وكان رسول الله ﷺ، يمسح وجوهنا، فلما دنا مني جعل يجاني يده عن الخلق، فلما فرغ قال لي: «يا يعلى ما حملك على الخلق، أتزوجت؟» قلت: لا فقال لي رسول الله ﷺ: «فأذهب فاعسله». قال: فمررت على ركيته فجعلت أقع فيها، ثم جعلت أتدلك بالتراب حتى ذهب، ثم جئت فلما رأي رسول الله ﷺ قال: وعاد بخير دينه، العلاء تاب واستهلت السماء^(١).
قال أبو بكر: فقد أمر ﷺ يعلى بن مرة بغسل الخلق، وهو غير مخرم كما أمر المخرم بغسل الخلق.

باسى بهلگهى دووهم بهلگهيه لهسمر راستى نهوهى كه فهرمانهكهى پيغهمبرم ﷺ لهيهك دايهوه له فهرموودهكهى يهعلا به شوردنى نهو بوئه خوئشهى كه ئيحرامپوشهكه بهكارى هيئابوو، چونكه پيغهمبر ﷺ بهههمان شيوه فهرمانى كرد به ئيحرامنهپوشهكهيش نهو خهلوقهى بهكارى هيئاوه بيشوات، بهيهكسانى فهرمانى كرد به ئيحرامپوش و ئيحرامنهپوش خهلوقهكه بشوات

واته: عوبه يدهى كورى حومه يد ده گيرتته وه، له عومه رى كورى عه بدولاي كورى يه علاى كورى موربه سقه فى، له باپيره وه ﷺ، ده لى: رورتك زور ماندوو بووم، هاورپيه كم پيمى وت: برؤ با بچين بو ماله وه، وتى: رويشتم خوم شورد و سه رم تاشى، جا پيغهمبره رى خوا ﷺ (له كاتى نويزدا) ده ستى ده هيتنا به روخسارماندا، كاتى ليم نزيك بوويه وه، ده ستى بهرز كرده وه نهيدا له خه لوقه كه، كاتى لى بويه وه، پيمى فهرموو: نهى يه علا چى واى لى كردى خه لوقت به كار هيتنا، تايا ژنت هيتناوه؟ وتم: نه خير، پيغهمبره رى خوا ﷺ فهرمووى: برؤ بيشوره، وتى: دواتر رويشتم تپه ريم

به لای بیریکدا، چومه نیویه وه خۆم شۆرد به خۆل دهستم هینا به گیاندا تا بونه که ی رویشت، پاشان (بو نوژیکی دیکه) هاتمه وه، کاتی پیغه مبهری خوا ﷺ بینمی، فهرمووی: به چاکترین دینداریه وه هاته وه و تهوبه ی کرد، خوایش پی خوش بوو. نه بو به کر ده لی: بیگومان (پیغه مبهر ﷺ) فهرمانی به یه علای کوری موربه کرد به شۆردنی خه لوقه که، له کاتیکدا نه و له ئیحرامیشدا نه بوو، وه کوو چون فهرمانی کرد به ئیحرامپۆشه که خه لوقه که بشوات.

بَابُ النَّبِيَانِ ضِدَّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْمَحْرِمَ فِي الْجَبَةِ عَلَيْهِ ذَرْقُ الْجَبَةِ، وَغَيْرِ جَائِزٍ لَهُ نَزْعُهَا فَوْقَ رَأْسِهِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ صَفْوَانَ بْنِ يَعْلَى، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: انْزَعُ جَبَّتَكَ ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامٍ، ثَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ الْحَجَّاجِ، عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: كُنَّا نَقُولُ قَبْلَ أَنْ يَبْلُغَنَا هَذَا الْحَدِيثُ يَذْرِقُ عَنْهُ جَبَّتَهُ، فَلَمَّا بَلَّغْنَا هَذَا الْحَدِيثَ اخْتَدْنَا بِهِ قَالَ الْحَجَّاجُ، ثَنَا عَطَاءٌ بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَعْلَى، عَنْ أَبِيهِ.

باسی روونکردنه وه دژی وتهی نه و که سهی پیی وایه ئیحرامپۆش جوببهی له بهردا بوو پیویسته له سهری جوبه که ی بدریت، وه دروستیش نییه جوببه که ی له سهریه وه دابکه نییت. نه بو به کر ده لی: له فهرمووده که ی صفوانی کوری یه علادا هاتوو له باوکیه وه، فهرمووی: (انزع جبتک)، واته: جوببه که ت داکه نه، موحه ممه دی کوری هیشام بو ی باس کردین له هوشه یمه وه بو ی باس کردین، له حه جابه وه بو ی باس کردین، له عه تا وه وتی: ئیمه پیش نه وه ی ئهم فهرمووده مان پی بگات ده مانوت: جوببه که ی ده درت، کاتت ئهم فهرمووده مان پیگه یشت وه رمانگرت، حه جاج وتی: عه تا ئهم فهرمووده ی بو ی باس کردین له صفوانی کوری یه علا له باوکیه وه

بَابُ الرُّخَصَةِ فِي حَلْقِ الْمَحْرِمِ رَأْسَهُ إِذَا مَرِضَ أَوْ أَذَاهُ الْقَمَلُ أَوْ الضَّبَّانُ أَوْ هَمًا، وَإِجَابِ الْفِدْيَةِ عَلَى خَالِقِ الرَّأْسِ وَإِنْ كَانَ حَلْقُهُ مِنْ مَرَضٍ أَوْ أَذَى بِرَأْسِهِ.

۲۶۷۶- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: أَمَّا عَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَمَنَ الْحَدِيثِيَّةِ، وَأَنَا كَثِيرُ الشَّعْرِ، فَقَالَ: كَأَنَّ هَوَامَّ رَأْسِكَ يُؤْذِيكَ؟ فَقُلْتُ: أَجَلُ قَالَ: «فَاخْلِقْهُ وَأَدْبَحْ شَاهَ نَسِيكَةً أَوْ صُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ تَصَدَّقْ بِثَلَاثَةِ أَصْعَ بَيْنَ سِتَّةِ مَسَاكِينَ»^(۱).

باسی مؤلهدان بهوهی ئیجرامپۆش سه‌ری بتاشن ئه‌گهر نه‌خۆش كه‌وت،
یان ئه‌سپن ئازاری دا، یان ڕشك، یان هه‌ردووکیان، وه‌ پێویستبوونی فیدییه
له‌سه‌ر ئه‌و كه‌سه‌ی سه‌ری ئه‌تاشن ئه‌گه‌رچێ به‌هۆی نه‌خۆشی، یان
به‌هۆی هه‌ر ئازاریکی دیکه‌ تاشی

واته‌: كه‌عبی كورێ عوجره رضی الله عنه ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله له‌ سه‌رده‌می حوده‌بیه
به‌لامدا تێپه‌ر بوو، من قه‌زم زۆر بوو، فه‌رمووی: ئه‌لێی ئه‌سپنی تێو سه‌رت ئازارت
ئه‌دات؟ وتم: به‌لێ: فه‌رمووی: بیتاشه‌ و مه‌رئك بکه‌ به‌ قوربانی، یان سه‌ی رۆژ به‌رۆژوو
به‌ یان سه‌ی صاع بیه‌خشه‌ به‌سه‌ر شه‌ش كه‌سی هه‌ژاردا.

**بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ كَعْبًا أَمَرَهُ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله بِخَلْقِ رَأْسِهِ وَيَفْتَدِي بِصِيَامٍ أَوْ
صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ، قَبْلَ أَنْ يَبَيِّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ يَخْلُقُونَ بِالْحُدَيْبِيَّةِ وَيَزْجِعُونَ إِلَيَّ
الْمَدِينَةَ مِنْ غَيْرِ وُضُولِ إِلَيَّ مَكَّةَ**

٢٦٧٧- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رضی الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله مَرَّ بِهِ وَهُوَ يُوقِدُ تَحْتَ بُرْمَةٍ أَوْ قَالَ: تَحْتَ قِدْرِ،
وَالْقَمْلُ تَتَسَاقَطُ عَلَى وَجْهِهِ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله: «أَيُّذِيكَ هَذِهِ؟» فَقَالَ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ،
فَنَزَلَتْ: ﴿فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ (١١٦)﴾ الْبَقَرَةَ، فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله وَهُمْ بِالْحُدَيْبِيَّةِ، وَلَمْ
يُبَيِّنْ لَهُمْ أَنَّهُمْ يَخْلُقُونَ بِهَا وَهُمْ عَلَى طَمَعٍ أَنْ يَدْخُلُوا مَكَّةَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْفِدْيَةَ، فَأَمَرَهُ
النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله أَنْ يَخْلُقَ وَيَصُومَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ يُطْعِمَ فَرَقًا بَيْنَ سِتَّةِ مَسَاكِينَ أَوْ يَدْبَحَ شَاةً ^(١).

باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر صلی الله علیه و آله فه‌رمانی کرد به‌ كه‌عب سه‌ری
بتاشن و فیدییه بدات، به‌ رۆژووگرتن یان به‌خشین یان قوربانی، پێش ئه‌وه‌ی
بۆیان روون بکاته‌وه‌ ئه‌وان له‌ حوده‌بیه‌ سه‌ریان ده‌تاشن و ده‌گه‌رینه‌وه‌ بۆ
مه‌دینه‌ به‌بێ گه‌یشتن به‌ مه‌که‌

واته‌: كه‌عبی كورێ عوجره رضی الله عنه ده‌گه‌ریته‌وه‌، پێغه‌مبه‌ر صلی الله علیه و آله تێپه‌ری به‌ لایدا، ئه‌ویش
ئاگری خسته‌بووه‌ ژیر مه‌نجه‌له‌ گوشتیک، یان وتی: ژیر مه‌نجه‌لێك، ئه‌سپنیش له‌

روخساری ده که و ته خواره وه، پیغمبر ﷺ پئی فرموو: ئایا ته و ته سپیانه نازارت ده ده؟ وتی: به لئی ته ی پیغمبری خوا، دواتر تم نایه ته دابه زی: ﴿فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ (۱۶۱)، واته: نه گهر سه ری تاشی بریتیه ک بدات که رۆژووی (سی رۆژه) یان خیرتک، یان قوربانیه ک بکات. پیغمبر ﷺ فرمانی پی کرد، له کاتیکدا نه وان له حوده بیه بوون، پیشتتر بۆیانی روون نه کرد بویه وه نه وان له وی سه ریان ده تاشن، نه وان له تماحی نه وه دا بوون بچنه نیو مه ککه وه، خوا ﷺ نایه تی فیدی هی دابه زاند، پیغمبریش ﷺ فرمانی پی کرد سه ری بتاشی و سی رۆژ به رۆژووی بیت، یان نه ندازه ی (فَرَق) یک خواردن به خشیت، (که ده کاته سی صاع) له نیوان شه ش که سی هه ژار یان مه رتک سه ربیریت.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَلَا تَحْلِفُوا رُبُّو سَكْرًا حَتَّىٰ تَبْلُغَ الْهَدْيَ مَحَلَّهُ، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ﴾ (البقرة: ۱۹۶، اخْتِصَارَ كَلَامٍ مَعْنَاهُ: فَحَلَقْتُمْ، فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ، كَقَوْلِهِ ﷺ: ﴿أَضْرِبْ بَعْصَاكَ الْبَحْرَ فَأَنْفَلِقَ﴾ (۱۳) الشعراء، أَرَادَ: فِيهِنَّ جَمِيعًا، فَضْرَبَ، فَاخْتَصَرَ الْكَلَامَ وَحَدَفَ فَضْرَبَ، وَالْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنْ أَنْفَجَارَ الْحَجَرُ أَنْبِجَاسُهُ، وَأَنْفَلَقَ الْبَحْرُ إِنَّمَا كَانَ عَنْ ضَرْبَاتِ مُوسَى ﷺ، وَلَا شَكَّ وَلَا ارْتِيَابَ أَنَّ مُوسَى أَطَاعَ اللَّهَ فِيمَا أَمَرَ بِهِ مِنْ ضَرْبِ الْحَجَرِ وَالْبَحْرِ، فَكَانَ أَنْفَلَقَ الْبَحْرَ وَأَنْبِجَاسُهُ بَعْدَ ضَرْبِهِ مُسَارَعَةً مِنْهُ إِلَى طَاعَةِ خَالِقِهِ

۳۶۷۸- عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَاهُ، وَقَمَلُهُ يَسْقُطُ عَلَى وَجْهِهِ، فَقَالَ: «أَيُّؤَذِيكَ هَوَامُّكَ». قَالَ: نَعَمْ، فَأَمَرَهُ أَنْ يَحْلِقَ وَهُوَ بِالْحُدَيْبِيَّةِ لَمْ يَبَيِّنْ لَهُمْ أَنْ يَحْلُوا بِهَا وَهُمْ عَلَى طَمَعٍ أَنْ يَدْخُلُوا مَكَّةَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْفِدْيَةَ فَأَمَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُطْعِمَ فَرَقًا بَيْنَ سِتَّةٍ أَوْ الْهَدْيِ شَاءَ أَوْ يَصُومَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ بَيَّنْتُ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ وَالْكَفَارَاتِ مَبْلَغَ الْفَرَقِ، وَأَنَّهُ ثَلَاثَةُ أَصْعٍ، وَبَيَّنْتُ أَنَّ الصَّاعَ أَرْبَعَةُ أَمْدَادٍ، وَأَنَّ الْفَرَقَ سِتَّةَ عَشَرَ رَطْلًا، وَأَنَّ الصَّاعَ ثَلَاثَةُ إِذِ الْفَرَقُ ثَلَاثَةُ أَصْعٍ، وَالصَّاعُ خَمْسَةُ أَرْطَالٍ وَثَلَاثُ بَدَلَاتِلِ أَخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ، وَهَذِهِ الْآيَةُ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ

أَجْمَلَ فَرِيضَةً، وَبَيَّنَّ مَبْلَغَهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَ بِالْفِدْيَةِ فِي حَلْقِ الرَّأْسِ فِي كِتَابِهِ بِصِيَامٍ لَمْ يَذْكَرْ فِي الْكِتَابِ عَدَدَ أَيَّامِ الصِّيَامِ، وَلَا مَبْلَغَ الصَّدَقَةِ، وَلَا عَدَدَ مَنْ يُصَدَّقُ بِصَدَقَةِ الْفِدْيَةِ عَلَيْهِمْ، وَلَا وَصَفَ النُّسُكِ، فَبَيَّنَّ النَّبِيُّ ﷺ الَّذِي وَلَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بَيَانَ مَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ مِنْ وَجْهِ أَنَّ الصِّيَامَ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، وَالصَّدَقَةَ ثَلَاثَةُ أَصْعٍ عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ، وَأَنَّ النُّسُكَ شَاةٌ، وَذَكَرَ النُّسُكَ فِي هَذَا الْخَبَرِ هُوَ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي يَقُولُ إِنَّ الْحُكْمَ بِالْمِثْلِ وَالشَّبَهَ وَالنَّظِيرَ وَاجِبٌ، فَسُبْعُ بَقْرَةٍ، وَسُبْعُ بَدَنَةٍ فِي فِدْيَةِ حَلْقِ الرَّأْسِ جَائِزٌ أَوْ سُبْعُ بَدَنَةٍ، وَسُبْعُ بَدَنَةٍ يَقُومُ مَقَامَ شَاةٍ فِي الْفِدْيَةِ، وَفِي الْأُضْحِيَّةِ وَالْهَدْيِ، وَلَمْ يَخْتَلِفِ الْعُلَمَاءُ أَنَّ سُبْعَ بَدَنَةٍ، وَسُبْعَ بَقْرَةٍ يَقُومُ كُلُّ سُبْعٍ مِنْهَا مَقَامَ شَاةٍ فِي هَدْيِ التَّمَتُّعِ وَالْقِرَانِ وَالْأُضْحِيَّةِ لَمْ يَخْتَلِفُوا فِي ذَلِكَ الْأَمْرِ، زَعَمَ أَنَّ الْقِرَانَ لَا يَكُونُ إِلَّا بِسَوْقِ بَدَنَةٍ أَوْ بَقْرَةٍ قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِنَّ عَشْرَ بَدَنَةٍ يَقُومُ مَقَامَ شَاةٍ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ فَمَنْ أَجَازَ عَشْرَ بَدَنَةٍ فِي ذَلِكَ كَانَ لِسُبْعِهِ أَجُوزٌ إِذِ السُّبْعُ أَكْثَرُ مِنَ الْعَشْرِ، وَقَدْ كُنْتُ أَمَلَيْتُ عَلَى بَعْضِ أَصْحَابِنَا مَسْأَلَةً فِي هَذِهِ الْآيَةِ، وَبَيَّنْتُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ يُوجِبُ الشَّيْءَ فِي كِتَابِهِ مَعْنَى، وَقَدْ يَجِبُ ذَلِكَ الشَّيْءُ بِغَيْرِ ذَلِكَ الْمَعْنَى الَّذِي أَوْجَبَهُ اللَّهُ فِي الْكِتَابِ إِذَا مَا عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ الْمُصْطَفَى ﷺ أَوْ عَلَى لِسَانِ أُمَّتِهِ؛ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَوْجَبَ فِي هَذِهِ الْآيَةِ عَلَى مَنْ أَصَابَهُ فِي رَأْسِهِ أَوْ كَانَ بِهِ مَرَضٌ فَحَلَقَ رَأْسَهُ، وَقَدْ تَجِبُ عِنْدَ جَمِيعِ الْعُلَمَاءِ هَذِهِ الْفِدْيَةُ عَلَى حَالِقِ الرَّأْسِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ بِهِ أَدَى مِنْ رَأْسِهِ، وَلَا كَانَ مَرِيضًا، وَكَانَ عَاصِيًا بِحَلْقِ رَأْسِهِ إِذَا لَمْ يَكُنْ بِرَأْسِهِ أَدَى، وَلَا كَانَ بِهِ مَرَضٌ، فَبَيَّنْتُ فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ أَنَّ الْحُكْمَ بِالنَّظِيرِ وَالشَّبَهِ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ وَاجِبٌ، وَلَوْ لَمْ يَجَزِ الْحُكْمُ لِلْمِثْلِ وَالشَّبَهِ وَالنَّظِيرِ لَمْ يَجِبْ عَلَى مَنْ جَزَّ شَعْرَ رَأْسِهِ مِمْفَرَضٍ أَوْ فِدْيَةٍ إِذِ اسْمُ الْحَلْقِ لَا يَقَعُ عَلَى الْجَزِّ وَلَكِنْ إِذَا وَجَبَ الْحُكْمُ بِالنَّظِيرِ وَالشَّبَهِ وَالْمِثْلِ كَانَ عَلَى جَازِ شَعْرِ الرَّأْسِ فِي الْإِحْرَامِ مِنَ الْفِدْيَةِ مَا عَلَى الْحَالِقِ، وَهَذِهِ مَسْأَلَةٌ طَوِيلَةٌ قَدْ أَمَلَيْتُهَا فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ.

باسمی به لگه له سمر نهومی له فهرمایشتی خوادا: ﴿ وَلَا تَخْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَدَىٰ مِنْ رَأْسِهِ فِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ ﴾، واته: سهرتان مه تاشن تا قوربانییه که دهگاته جینی دیاریکراومی خوئی ئینجا همر کامیک له ئیوه نه خووش بوو یان نازاریک له سهریدا بوو، نه گهر سهرمی تاشی بریتییه ک بدات که روژووی (ست روژه) یان خیریک، یان قوربانییه ک بکات. فهرمایشته که می کورت کرده وه ماناکه می نه وه یه: سهرتان تاشی، نه وه فیدییه ددهن له روژوو یان صدهقه، یان قوربانسی، وه کووو فهرمایشته که می خوا ﷺ: ﴿ أَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ ﴾ (١٣)، مه به ستی نه وه یه: به ههموو

گۆچانهکهت بده له دهرياکه، فهرمایشتهکهی کورت کردهوه و وشهی (فَضْرَبَ) هه لایرد، ئهوهش روونه تهقینی بهرد ههلقولان و دهرچوونی ئاوهکهیهتی، وه لهتبوونی دهرياکهیش له لیدانی موساوه بوو، ههچ گومان و دوودلییهکی تیدا نییه موسا (علیه السلام) فهرمانی خواي جیبهجت کرد لهوهی له بهردهکه و دهرياکههی دا، جا لهتبوونی دهرياکه و تهقینهوهی بهردهکه دواي لیدانی موسا بوو، جا بۆیه لهتبوونی دهرياکه و تهقینهوهی بهردهکه دواي ئهوه بوو موسا (علیه السلام) به لیدانی فهرمانی خواي جیبهجت کرد

واته: کهعبی کوری عوجره ﷺ دهگیرتهوه، پیغمبهری خوا ﷺ بینمی ئهسپی له روخسارم دهکهوته خوارهوه، وتی: ئایا ئهسپیکانت نازارت ئهدهن؟ وتی: بهلی، فهرمانی پی کرد سهری بتاشی، له کاتیکیدا ئهوه له حودهیبیه بوو، ئهوهیان بۆ پروون نهبووبۆیهوه که لهوی ئیحرام دهشکینن، چونکه تهماحی ئهوهیان ههبوو بچنه نیو مهکهکهوه، خوا ﷺ فیدییهی دابهزاند، پیغمبهری خوا ﷺ فهرمانی کرد ئهندازهی (الْفَرَقِ) له نیوان شهش کهس دابهش بکریت، یان قوربانیهک سهر بیریت، یان سی پۆژ بهپۆژوو بیت.

ئهبو بهکر دهلی: بیگومان له کتیبی (الْأَيْمَانِ وَالْكَفَارَاتِ) ئهندازهی ئهوه (الْفَرَقِ) م باس کرد، ئهوهش دهکاته سی صاع، صاعیکیش چوار (المُدَّ)، ههروهها (الْفَرَقِ) یك دهکاته سازده (رِطْلُ)، صاعیکیش دهکاته سیهکی، چونکه (الْفَرَقِ) سی صاعه، صاعیکیش پینج (رِطْلُ) و سیهکی (رِطْلُ) یکه، به باسکردنی فهرمودهکانی پیغمبهر ﷺ، وه ئهوه ئایه تهیش لهو شیوازهیه که دهلی بیگومان خوا ﷺ ئایه ته کهی به کوررتکراوهی هیناوه، وه لهسه زمانی پیغمبهره کهی ﷺ پروون کردوتهوه، چونکه خوا ﷺ له کتیبه کهیدا فهرمانی کردوو به پۆژووگرتن وه کوو فیدییه له سهرتاشیندا، بهلام له کتیبه کهیدا باسی ژماره ی پۆژهکانی نه کردوو که پۆژوو یان تیدا دهگیری، ههروهها باسی ئهندازهی بهخشینیشی نه کردوو، وه ژماره ی ئهوانهیشی که بهخشینه کهیان بهسهردا دابهش دهکریت، ههروهها باسی وهسفی قوربانیه کهیشی نه کردوو، جا پیغمبهر ﷺ که له لایهن خواوه پاسپیردراوه به پروونکردنهوهی ئهوه په یامه ی دایه زاندوو،

روونی کردۆتوهه فیدیهی پۆژووگرتن بریتیه له سێ پۆژ، بههه مان شیوه بهخشینیش
 سێ صاعه دابهش دهکری بهسهر شهش کهسی ههژاردا، وه قوربانیش مهپێکه،
 وه باسکردنی قوربانی لهم فهرمووده دا لهو شیوازهیه که دهلی حوکم و بریاردان به
 هاوشیوه و لیکچوواندن و هاوتاکردن واجبه، جا ههوتیه کی مانگایه ک یان ههوتیه کی
 وشتریک له فیدیهی سهرتاشیندا دروسته، یان ههوتیه کی مانگایه ک یان ههوتیه کی
 وشتریک له جیاتی مهپێکه له فیدیه دا، بههه مان شیوه له قوربانی و ئاژه لی هه دیه شدا،
 زانایان هیچ جیاوازیان نییه که ههوتیه کی وشتریک و ههوتیه کی مانگایه ک بهرانبه ره
 به مهپێک له ئاژه لی هه دیه ی ته مهتوع و قیران و قوربانیدا، پنی وایه قیران دروست
 نییه مه گهر به لیکچوینی وشتریک یان مانگایه ک، هه ندی له زانایان وتویانه: دهیه کی
 وشتریک بهرانبه ره به مهپێک له هه موو ئه وانهدا، جا ئه وه ی که پێگه ی داوه به دهیه کی
 وشتریک له وه دا ئه وه ههوتیه کی وشتر له پێشتره به وه ی که دروسته، چونکه ههوتیه ک
 زیاتره له دهیه ک، بێگومان من لای هه ندی له هاوه له کانم بابه تیکم باس کرد لهم
 ئایه ته دا، وه روونم کرده وه خوا ﷻ هه ندی جار شتیک واجب ده کات له کتیبه کهیدا
 به مانایه ک، ههر خودی ئه وشته ییش واجب ده بیته به جگه له مانایه ی که خوا ﷻ
 واجبی کردوه له کتیبه کهیدا، یان له سه ر زمانی پیغه مبه ره که ی ﷻ، یان له سه ر زمانی
 ئومه ته که ی، چونکه خوا ﷻ لهم ئایه ته دا ته نها واجبی کردوه له سه ر ئه و که سه ی
 شتیک له سه ریدا ده بیته و نازاری ده دات، یان نه خۆشه، ئه وه سه ری ده تاشی،
 هه ندی جار له لای زانایان به گشتی ئه م فیدیه یه واجب ده بی له سه ر ئه و که سه ی
 سه ری تاشیوه، ئه گهر چی هیچ نازارده ریک له سه ریدا نه بی، ههروه ها نه خۆشیش
 نه بی، ئه و که سه به سه رتاشینی سه ریچی کردوه ئه گهر شتیک نازاربه خش له
 سه ریدا نه بی، ههروه ها نه خۆشیش نه بیته، جا له و شوینه دا روونم کرده وه حوکم و
 بریاردان به هاوشیوه و لیکچوواندن و هاوتاکردن واجبه، ئه گهر حوکم و بریاردان به
 هاوشیوه و لیکچوواندن و هاوتاکردن واجب نه بووايه، ئه وه هیچ فیدیه یه ک واجب
 نه ده بوو له سه ر ئه و که سه ی قزی به مه قه ست کورت کردۆتوه، چونکه ناوی (الْحَلِیْق)
 تاشین نادرته به سه ر ناوی (الْجَزَّ) کوورتکردنه وه دا، به لام ئه گهر حوکم و بریار به
 هاوشیوه و لیکچوواندن و هاوتاکردن واجب بوو ئه وه ههر که س قزی له ئیحرامدا

کورت بکاته وه فیدیه ی له سهر واجب ده بیت، ئەمه بابە تیکی درژە له و شوینەدا باسم کردوو.

تیبینی:

(رطل): پێوانه یه که بهرانبه ره به دوازه ئوقیه، یان (۵۰۰) گرام، به پێی جیاوازی ولاته کان جیاوازه.

(المُد): پێوانه یه کی ناسراو بووه له و سهرده مه دا، و تراویشه له بهر ئه وه ناوئراوه به (المُد)، چونکه مرؤف ههردوو دهستی دانا بایه پیری ده کرد.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي آدَبِ الْمُحْرَمِ عِنْدَهُ إِذَا ضَيَّعَ مَالَ الْمَوْلَى فَمَا سَتَحَقَّ الْأَدَبُ عَلَيْهِ ذَلِكَ

۲۶۷۹- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنها قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حُجَّاجًا، وَإِنَّ زَمَالَهَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَزَمَالَهَ أَبِي بَكْرٍ وَاحِدَةً، فَنَزَلْنَا الْعَرَجَ، وَكَانَتْ زَمَائِنَا مَعَ غَلَامٍ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ: فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَجَلَسَتْ عَائِشَةُ إِلَى جَنْبِهِ، وَجَلَسَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى جَنْبِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنَ الشَّقِّ الْأَخْرَ وَجَلَسْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي تَنْتَظِرُ غَلَامَهُ وَزِمَائِنَا مَتَى يَأْتِينَا، فَطَلَعَ الْغُلَامُ يَمْشِي مَا مَعَهُ بَعِيرُهُ قَالَ: فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ: أَيْنَ بَعِيرُكَ؟ قَالَ: أَضَلَّنِي اللَّيْلَةُ قَالَ: فَقَامَ إِلَيْهِ أَبُو بَكْرٍ يَضْرِبُهُ، وَيَقُولُ: بَعِيرٌ وَاحِدٌ أَضَلَّتْ وَأَنْتَ رَجُلٌ فَمَا يَزِيدُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَيَّ أَنْ يَتَبَسَّمَ، وَيَقُولُ: انظُرُوا إِلَيَّ هَذَا الْمُحْرَمِ، وَمَا يَصْنَعُ^(۱).

باسم مۆله تدان به وهی ئیحرامپۆش ته مێی کۆیله که سی بکات ئەگەر مال و سامانی گهوره که سی به فیرۆ دا، وه شیایو ئه وه بوو له سهر ئه و کرده وه ته مه ت بکرت

واته: ئەسما ئی کچی ئەبو به کر رضي الله عنها ده ئی: له گه ل پینغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم ده رچوین بو حه ج، پینغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم و ئەبو به کر یه ک و شتری بارهه لگرم ان پینوو له لای به نده یه ک دایاننا بوو، دواتر دابه زینه (العرج) که دێیه که چه ند رۆژنیک له مه دینه وه دووره، و شتره که مان له گه ل به نده یه کی ئەبو به کر بوو، وتی: پینغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم

(۱) إسناده ضعيف.

دانیشت، عایشه‌یش له ته‌نیشتی دانیشت، ئەبو به‌کریش له و ته‌نیشته‌که‌ی دیکه‌ی دانیشت، منیش له‌لای باو‌کم دانیشتم، چاوه‌پروانی به‌نده‌که‌مان ده‌کرد تا بزانی‌ن که‌ی وشتر و که‌لوپه‌له‌کانمان بو‌ دینی، دواتر به‌نده‌که‌ ده‌رکه‌وت پیتی ده‌کرد وشتره‌که‌ی پی‌ نه‌بوو، وتی: ئەبو به‌کر پیتی وت: وشتره‌که‌ت له‌کوپی‌ه؟ وتی: ئەمشه‌و له‌ ده‌ستم پای کرد و وێل بوو، وتی: ئەبو به‌کر هه‌ستا لیتی بدات و ده‌یوت: یه‌ک وشترت گووم کرد، خو تو پیاوی، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هیچی نه‌فه‌رموو ته‌نها پیده‌که‌نی و ده‌یفه‌رموو: ته‌ماشای ئەو ئیحرام پۆشه‌ بکه‌ن بزانی‌ن چی ده‌کات.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي انْشَادِ النَّمْرِ الشَّعْرِ وَالرَّجَزِ

۲۶۸۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَكَّةَ مُعْتَمِرًا قَبْلَ أَنْ يَفْتَحَهَا، وَابْنُ رَوَاحَةَ يَمْشِي بَيْنَ يَدَيْهِ، وَهُوَ يَقُولُ: [البحر الرجز] خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ... الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ... وَيَذْهَبُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ، فَقَالَ عُمَرُ يَا ابْنَ رَوَاحَةَ فِي حَرَمِ اللَّهِ، وَبَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَقُولُ هَذَا الشَّعْرَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «خَلَّ عَنْهُ يَا عُمَرُ قَوْلَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لِكَلَامِهِ أَشَدُّ عَلَيْهِمْ مِنْ وَفَعِ النَّبْلِ»^(۱).

باسنی مو‌له‌تدان به‌ وتنی شیعر و هۆنراوه له ئیحرامدا

واته: ئەنه‌سی کو‌ری مالیک رضي الله عنه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کاتی چوو‌ه نیو مه‌که‌که به‌ مه‌به‌ستی عوم‌ره‌کردن پی‌ش ئەوه‌ی فه‌ت‌ح‌ی مه‌که‌که‌ بکات، ئی‌نیو‌ره‌وا‌حه‌یش له‌ پی‌شیه‌وه‌ ده‌پ‌ر‌و‌یشت و ده‌یوت:

بیب‌روایان با‌ر‌نگ‌ای به‌رده‌می چۆ‌ل بکه‌ن... ئەم‌ر‌و‌ لیتان ده‌ده‌ین هه‌تا داده‌به‌زینه مه‌که‌که. لیدایتیک سه‌ر له‌ گه‌ردن جیا ده‌کاته‌وه... خو‌شه‌ویست له‌ خو‌شه‌ویست جیا ده‌کاته‌وه، عوم‌ه‌ر وتی: ئە‌ی کو‌ره‌که‌ی ره‌وا‌حه‌ له‌ حه‌ره‌می خوادا و له‌ خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ ئە‌و شیعه‌ ده‌لی! پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: وازی لی‌ به‌ینه‌ ئە‌ی عوم‌ه‌ر، سو‌یند به‌و زاته‌ی گیانی منی به‌ده‌سته، ئە‌و شیعه‌ له‌ تیر‌باران‌کردن کار‌یگه‌رت‌ره له‌سه‌ر دل‌یان.

(۱) إسناده حسن، من أجل جعفر بن سليمان الضبعي، والمتمن صحيح.

**الرُّخْصَةُ فِي لُبْسِ الْمُخْرِمِ السَّرَاوِيلِ عِنْدَ الْإِعْوَارِ مِنَ الْإِزَارِ وَالْخُفَيْنِ عِنْدَ عَدَمِ
وُجُودِ النَّعْلَيْنِ، بَلْفِظٍ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ فِي ذِكْرِ الْخُفَيْنِ عِنْدَ عَدَمِ وُجُودِ النَّعْلَيْنِ**

۲۶۸۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَهُوَ يَخْطُبُ، وَيَقُولُ: «السَّرَاوِيلُ لِمَنْ لَا يَجِدُ الْإِزَارَ وَالْخُفَّانِ لِمَنْ لَا يَجِدُ النَّعْلَيْنِ»^(۱).

باسی مؤله تدان به ئیحرامپوش له کاتی نه بوونی پوشاکی به شی خواروه شهروال له پت بکات، ههروهها خوفیش به کار بهینت ئه گهر جووتت نه علی دهست نه کهوت، به دهسته واژه یه کی کورت و ناروون (مُجْمَل) نه ک شیکراوه و روون (مُفَسَّر)، له باسی ههردوو خوفه که له کاتی نه بوونی جووتتیک نه عل

واته: ئیبنو عبه باس رضي الله عنه ده لی: گویم له پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بوو وتاری ده دا و ده یفه رموو: شهروال بو که سیکه پشته مالی نه بی (به شی خواروه ی خوی بی بیوشی)، ههروهها له پیکردنی خوفیش بو که سیکه نه علی دهست نه کهوی.

**بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفِظَةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا فِي إِبَاحَةِ لُبْسِ الْخُفَيْنِ
لِمَنْ لَا يَجِدُ النَّعْلَيْنِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا أَبَاحَ لِلْمُخْرِمِ لُبْسَ الْخُفَيْنِ
الْمَقْطُوعِ أَسْفَلَ الْكَعْبَتَيْنِ، لَا كُلَّ مَا وَقَعَ عَلَيْهِ اسْمُ حُفٍّ، وَإِنْ كَانَ فَوْقَ الْكَعْبَتَيْنِ**

۲۶۸۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ بِذَاكَ الْمَكَانِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَا يَلْبَسُ الْمُخْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ قَالَ: «لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَّ، وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْعِمَامَةَ، وَلَا الْخُفَيْنِ إِلَّا أَنْ لَا يَجِدَ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَتَيْنِ، وَلَا شَيْئًا مِنَ الثِّيَابِ مَسَّهُ وَرْسٌ أَوْ زَعْفَرَانٌ وَلَا الْبُرْنُسُ»^(۲).

باسی فهرموو ده یه ک شیکه ره وهی ئه وه دهسته واژه ناروونه یه که باسمان کرد، ده رباره ی رینگه دان به له پیکردنی خوفه کان، بو ئه وه که سه ی جووتت نه علی دهست نه کهوت، وه به لگهش له سه ر ئه وه ی پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له کاتیکدا

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

رینگه‌ی داوه به ئیحرامپۆش خوفه‌کان له‌پێت بکات له‌ خوارى قاپه‌ره‌قهیه‌وه
ببیریتنه‌وه، نه‌ک هه‌موو ئه‌وانه‌ی ناوی خوفیان به‌سه‌ردا سه‌پاوه، ئه‌گه‌رچی
له‌ سه‌رووی قاپه‌ره‌قهیشه‌وه بیت

واته: عه‌بدولای کورێ عومەر رضی اللہ عنہ ده‌گێریتنه‌وه، پیاویک پرسیاری له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا
صلی اللہ علیہ و آله و سلم کرد، له‌ کاتیکدا ئه‌و له‌و جینگایه‌ بوو، وتی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ئیحرامپۆش چی
جلوبه‌رگیک له‌ ئیحرامدا نه‌پۆشی؟ فه‌رمووی: نه‌ کراس له‌ به‌ر بکات و نه‌ شه‌روال له‌ پێ
بکات و نه‌ میزه‌ر له‌ سه‌ر بکات و نه‌ خوفه‌کان له‌ پێ بکات، مه‌گه‌ر که‌ سێک جووتی
نه‌ علی ده‌ست نه‌ که‌وی، ئه‌وا با خوفه‌کان له‌ پێ بکات، به‌لام له‌ خوار قاپه‌ره‌قهیه‌
قاپه‌وه‌ ببیریت، هه‌روه‌ها هه‌یج پۆشاکیک له‌ به‌ر نه‌ کات که‌ زه‌عفه‌ران و وه‌رسی پێوه
بیت (واته: ناییت بۆن و گولای به‌ر که‌وتبیت) هه‌روه‌ها رۆبیش له‌ به‌ر نه‌ کات (که‌
جو‌ره‌ پۆشاکێ بووه‌ کلاوی له‌ گه‌ل خۆیدا بووه‌).

٢٦٨٣- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ و آله و سلم قَالَ: «إِذَا لَمْ يَجِدِ الْمُحْرِمُ التَّعْلِينَ، فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ
وَلْيَقْطَعْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ»^(١).

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہما ده‌گێریتنه‌وه، پێغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم فه‌رموویه‌تی: ئه‌گه‌ر
ئیحرامپۆش جووتی نه‌ علی ده‌ست نه‌ که‌وت، ئه‌وه‌ با خوفه‌کان له‌ پێ بکات، به‌لام له‌
خوار قاپه‌ره‌قهیه‌ قاپه‌وه‌ ببیریت (بۆ ئه‌وه‌ی وه‌کوو نه‌ علی لێ بیت).

**بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم إِنَّمَا أَبَاحَ لِلْمُحْرِمِ لُبْسَ الْخُفَّيْنِ اللَّذَيْنِ هُمَا
أَسْفَلُ مِنَ الْكَعْبَيْنِ، لَا أَنَّهُ أَبَاحَ لَهُ لُبْسَ الْخُفَّيْنِ اللَّذَيْنِ لَهَا سَاقَانِ، وَإِنْ شَقَّ
أَسْفَلَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْخُفَّيْنِ شَقًّا، وَتَرَكَ السَّاقَيْنِ فَلَمْ يَبَانَا مِمَّا أَسْفَلَ مِنَ
الْكَعْبَيْنِ عَلَى مَا تَوَهَّمَهُ بَغْضُ النَّاسِ**

٢٦٨٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَاذَا نَلْبَسُ مِنَ الثِّيَابِ إِذَا أَحْرَمْنَا؟ فَقَالَ:
«لَا تَلْبَسُوا الْقُمُصَّ، وَلَا السَّرَاوِيلَاتِ، وَلَا الْبِرَانِسَ، وَلَا الْعَمَائِمَ، وَلَا الْقَلَانِسَ، وَلَا الْخِفَافَ إِلَّا أَحَدٌ
لَيْسَتْ لَهُ نَعْلَانِ فَلْيَلْبَسْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ»^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی به لگه له سر تهوهی پیغهمبر ﷺ ریگه‌ی داوه به ئیحرامپوش هردوو خوفه‌که له پت بکات به مهرجبت له خوار هردوو قاپه‌ره‌قهیه‌وه بیت، به لأم ریگه‌ی پت نه‌داوه هردوو خوفه‌که له پت بکات که له سرووی قاپه‌ره‌قهیه‌وه بیت، نه‌گهرچی له خوار هردوو قاپه‌ره‌قهیه‌وه قلیشیان بردبت و پیش قاپه‌ره‌قهیه‌یان داپوشی بیت، به لأم له خوار قوله‌پیان دهرنه‌که‌وتبیت و بهروونی دیار نه‌بیت، تهوه دروست نییه، وه‌کو وه‌ندت کهس به‌ه‌له‌دا چوون بیان وایه دروسته

واته: عه‌بدولا ﷺ ده‌گیرته‌وه، پیاویک وتی: ته‌ی پیغهمبری خوا چی پپوشین کاتی ئیحرامان به‌ست؟ فه‌رمووی: نه‌ کراس له‌به‌ر بکه‌ن و نه‌ شه‌روال له‌په‌ی بکه‌ن و نه‌ رۆب له‌به‌ر بکه‌ن و نه‌ میزه‌ر له‌سه‌ر بکه‌ن و نه‌ کلاو له‌سه‌ر بکه‌ن و نه‌ خوف له‌په‌ی بکه‌ن، مه‌گه‌ر که‌سیک جووتی نه‌علی ده‌ست نه‌که‌وی، ته‌وه با خوفه‌کان له‌په‌ی بکات له‌ خوار قاپه‌ره‌قه‌ی قاجیه‌وه بیت.

۲۶۸۵- عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «فَإِنْ لَمْ يَجِدْ تَعْلِينَ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ»^(۱).

واته: وه‌ به‌سه‌نه‌دیکی دیکه‌ گیردراوه‌ته‌وه له‌ ئینو عومهر ﷺ، له‌ پیغهمبری خواوه ﷺ فه‌رموویه‌تی: نه‌گه‌ر (ئیحرامپوش) جووتیک نه‌علی ده‌ستکه‌وت (له‌په‌ی بکات)، با دوو خوف له‌په‌ی بکات، به‌ لأم له‌ خوار قاپه‌ره‌ی قاجیه‌وه بی (بو ته‌وه‌ی وه‌ک نه‌علی لی بیت).

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا رَخَّصَ بِالْأَمْرِ بِقَطْعِ الْخُفَّيْنِ لِلرِّجَالِ دُونَ النِّسَاءِ، إِذْ قَدْ أَبَاحَ لِلنِّسَاءِ الْخُفَّيْنِ وَإِنْ وَجَدْنَ نِعَالًا، فَرَخَّصَ لِلنِّسَاءِ فِي لُبْسِ الْخُفَّافِ دُونَ الرِّجَالِ

۲۶۸۶- عَنْ سَالِمٍ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ ﷺ، قَدْ كَانَ صَنَعَ ذَلِكَ يَعْنِي قَطَعَ الْخُفَّيْنِ لِلنِّسَاءِ حَتَّى حَدَّثَتْهُ صَفِيَّةُ بِنْتُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ رَخَّصَ لِلنِّسَاءِ فِي الْخُفَّيْنِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) إسناده حسن.

باسی به‌لگه له‌سەر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبەر ﷺ فه‌رمانی کرد به برینی خوفه‌کان بۆ پیاوان نه‌ک ئافره‌تان، چونکه رێگه‌ی دا ئافره‌تان خوفه‌کان له‌پێت بکه‌ن ئه‌گه‌رچی نه‌علیشیان هه‌بوو، جا مۆله‌تی دا به ئافره‌تان خوفه‌کان له‌پێت بکه‌ن جگه له پیاوان

واته: سالم ده‌گێڕێته‌وه، ئیبنو عومەر ؓ خوفه‌کانی بۆ ئافره‌تان ده‌پریه‌وه تا سه‌فیه‌ی کچی ئه‌بو عوبه‌ید بۆی باس کرد له عائیشه‌وه، پێغه‌مبهری خوا ﷺ مۆله‌تی داوه به ئافره‌تان خوفه‌کان له‌پێت بکه‌ن.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي اسْتِظْلَالِ الْمُخْرِمِ وَإِنْ كَانَ نَارًا غَيْرَ سَائِرٍ ضِدَّ قَوْلٍ مِّنْ كَرِهَهُ وَنَهَى عَنْهُ

۲۶۸۷- عن جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ، وَقَالَ أَمْرٌ - يَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ - بِقُبَّةٍ لَهُ مِنْ شَعْرِ قَضْرِبَتْ لَهُ بِنَمْرَةَ فَسَارَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى آتَى عَرَفَةَ فَوَجَدَ الْقُبَّةَ قَدْ ضُرِبَتْ لَهُ بِنَمْرَةَ فَتَزَلَّ بِهَا^(۱).

باسی مۆله‌تدان به دروستکردنی سێبهر به مه‌به‌ستی پشوو‌دان بۆ ئیجرامپۆش ئه‌گه‌رچی دابه‌زیبیت و له رێگا نه‌بیت، دژمی وته‌ی ئه‌و که‌سه‌ی پێت باش نییه و قه‌ده‌غه‌ی لێ‌کردوه

واته: جه‌غه‌ری کورپی موحه‌مه‌د ده‌گێڕێته‌وه، له باوکیه‌وه ده‌لی: چوین بۆ لای جابری کورپی عه‌بدو‌لا ؓ، -دواتر فه‌رمووده‌که‌ی به‌دریژی باس کرد- وتی پێغه‌مبهر ﷺ فه‌رمانی کرد ده‌واره‌که‌ی خۆی که له موو دروست کرابوو بۆی هه‌لبدری له (نَمْرَةَ) (شوئینک بوو له عه‌ره‌فه)، جا له (نَمْرَةَ) ده‌واره‌که‌ی بۆ هه‌لدرا، پێغه‌مبهری خوا ﷺ که‌وته‌ری تا گه‌یشه‌ عه‌ره‌فه، ته‌ماشای کرد ده‌واره‌که‌ی له (نَمْرَةَ) بۆ هه‌لدرا، دواتر دابه‌زیه ئه‌و شوئنه بۆ پشوو‌دان.

بَابُ إِبَاحَةِ اسْتِظْلَالِ الْمُخْرِمِ وَإِنْ كَانَ رَاكِبًا غَيْرَ نَازِلٍ

۲۶۸۸- عَنْ يَحْيَى بْنِ الْحَصِينِ الْأَحْمَسِيِّ عَنِ أُمِّ الْخُصَيْنِ جَدَّتِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: حَجَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّةَ الْوُدَاعِ فَرَأَيْتُ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، وَبِلَالًا يَقُودُ أَحَدَهُمَا بِخِطَامِ رَاحِلَتِهِ وَالْآخَرَ رَافِعًا نَوْبَهُ يَسْتُرُهُ مِنَ الْحَرِّ حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ ^(۱).

باسی ریگهدان به دروستکردنی سیبهر بو ئیحرامپوش، نهگهرچی ئیحرامپوش سوار بیت و دانه بهزیب بهمه بهستی پشودان

واته: یه حیای کوری حوصهینی نه حمه سی ده گپرته وه، له نومو حوصهین، که داپیریته تی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ده لی: له گهل پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له حه جی مالئاواییدا حه جم کرد، ئوسامه ی کوری زید و بیلام بینی یه کتیکیان په شمه ی وشتره که ی گرتبوو، نه ویتیشیان جله که ی بهرز کردبو یه وه و کردبووی به سیبهر بو ی له تینی گهرما تا بهردبارانی جه مره ی عه قه به ی کرد.

بَابُ إِبَاحَةِ أَبْدَالِ الْمُخْرِمِ ثِيَابَهُ فِي الْإِحْرَامِ وَالرُّحْصَةَ فِي لُبْسِ الْمَمَشَقِ مِنَ الثِّيَابِ وَإِنْ كَانَ الْمَمَشَقُ مَضْبُوعًا غَيْرَ أَنَّهُ مَضْبُوعٌ بِالطَّيْنِ

۲۶۸۹- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نَلْبَسُ مِنَ الثِّيَابِ إِذَا أَهْلَلْنَا مَا لَمْ نُهَلْ فِيهِ، وَنَلْبَسُ الْمَمَشَقَ إِنَّمَا هُوَ طَيْنٌ. وَ عَنِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: كُنَّا نَلْبَسُ إِذَا أَهْلَلْنَا مَا لَمْ يَمَسَّهُ طَيْبٌ وَلَا زَعْفَرَانٌ، وَنَلْبَسُ الْمَمَشَقَ إِنَّمَا هُوَ طَيْنٌ ^(۲).

باسی ریگهدان به وهی ئیحرامپوش جله که ی له ئیحرامدا بگوری، وه ریگهدان به وهی جلو بهرگی بو یاغکراو له بهر بکات، نهگهرچی به قوری سوور بو یاغ نه کرابیت

واته: جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لی: تیمه کاتن ئیحرامان بیه ستایه جلو بهرگی کمان له بهر ده کرد که ئیحرامان پیوه نه به ستبوو، وه جلیکمان له بهر ده کرد به قوری سوور بو یاغکرا بوو.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

وه (به سه نه دیکي دیکه هاتووه) جابری کوری عه بدولا ده لی: تیمه کاتی ئیحرامان بیه ستایه جلیکمان له بهر ده کرد بونی خوش و زه عفه رانی بهرنه که وتایه، ههروه ها جلیکمان له بهر ده کرد به قوری سوور بویاگر ابوو.

بَابُ إِبَاحَةِ تَغْطِيَةِ الْمُخْرِمَةِ وَجْهَهَا مِنَ الرَّجَالِ، بِذِكْرِ خَبَرٍ مُجْمَلٍ، أَخْسَبُهُ غَيْرُ مُفسِّرٍ

٢٦٩٠- عَنْ أَسْمَاءَ رضي الله عنها قَالَتْ: كُنَّا نَعْطِي وُجُوهَنَا مِنَ الرَّجَالِ، وَكُنَّا مَمْتَشِطَةً قَبْلَ ذَلِكَ ^(١).

باسی ریگه دان بهوهی ئافرتهی ئیحرامپوش روخساری داپوشیت له پیاوان، به باسکردنی فهرموودهیهکی ناروون، پیم وایه روون نهکراوه تهوه

واته: ئەسماء رضي الله عنها ده لی: تیمه روخسارمان له پیاوان داده پۆشی (له ئیحرامدا)، وه تیمه قزمان شانه ده کرد پیش تهوهی بچینه نیو ئیحرامه وه.

بَابُ ذِكْرِ الْخَبَرِ الْمُمْسَّرِ لِهَذِهِ اللَّفْظَةِ الَّتِي حَسَبْتُهَا مُجْمَلَةً، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ لِلْمُخْرِمَةِ تَغْطِيَةً وَجْهَهَا مِنْ غَيْرِ انْتِقَابٍ وَلَا إِفْسَاسِ الثُّوبِ، إِذِ الْخِمَارُ الَّذِي تَسْتُرُ بِهِ وَجْهَهَا بَلْ تُسَدُّ الثُّوبَ مِنْ فَوْقِ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهَهَا، أَوْ تَسْتُرُ وَجْهَهَا بِيَدَيْهَا أَوْ بِكَمْفَا أَوْ بِبَعْضِ ثِيَابِهَا، مُجَافِيَةً يَدَيْهَا عَنْ وَجْهَهَا، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي زَجْرِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم الْمُخْرِمَةِ عَنِ الْإِنْتِقَابِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنْ لَيْسَ لِلْمُخْرِمَةِ تَغْطِيَةً وَجْهَهَا بِإِفْسَاسِ الثُّوبِ وَجْهَهَا

٢٦٩١- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَنَحْنُ مُخْرِمُونَ فَإِذَا مَرَّ بِنَا الرَّكْبُ سَدَلْنَا الثُّوبَ عَلَى وَجْهِنَا، وَفِي حَدِيثِ هُشَيْمٍ، فَإِذَا جَاوَزْنَا كَشَفْنَا ^(٢).

باسی فهرموودهیهکی شیکه رهوهی ئەو دهسته وازهیه که پیم وا بوو ناروونه، وه بهلگه له سهر تهوهی ئافرتهی ئیحرامپوش روخساری دهپوشیت بهبت نیقا بکردن، ئەو سهرپۆشه له سهریه وه دههینیتته خواره وه بۆ سهر روخساری، به دهستی روخساری داده پۆشیت، یان به قۆلی، یان به

(١) صحیح.

(٢) إسناده ضعيف.

هه ندى له جله کانى، ده ستنى ده خاته سر روخسارى، نه بو به کر ده لى: سر زه نشتکردنى پیغه مبر ﷺ له نيقا بکردن به لگه يه له سر نه وهى نافرتهى ئیجرامپوش بوى نیه روخسارى به جلو بهرگ دابوشیت

واته: عائشه ؓ ده لى: ئیمه له گه ل پیغه مبرى خوا ﷺ بووین، ئیجرامان پو شیبوو، کاتى کاروانیه ک به لاماندا تیپه ر بووايه جله کانمان ده دا به سه ر روخسارماندا، وه له فه رمووده که ی هوشه یمدا هاتوو (که یه کیکه له گیره ره وه ی نه م فه رمووده یه): کاتى لیان تیپه ر بووايه لامان ده برد.

بَابِ اسْتِحْبَابِ دُخُولِ مَكَّةَ نَهَارًا، اِقْتِدَاءَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَالنَّبِيَّاتِ قُرْبَ مَكَّةَ إِذَا انْتَهَى الْمَرْءُ بِاللَّيْلِ إِلَى ذِي طُوًى لِيَكُونَ دُخُولُهُ مَكَّةَ نَهَارًا لَا لَيْلًا

۲۶۹۲- عَنِ ابْنِ عُمَرَ ؓ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ بَاتَ بِذِي طُوًى حَتَّى أَصْبَحَ فَدَخَلَ مَكَّةَ^(۱).

باسى سونهت وایه بو به نده به روژ بجیته نیو مه ککه، وه کوو شوینکه وتنى پیغه مبر ﷺ، وه له نزیک مه ککه شهو بکاته وه، نه گه ر به شهو گه یشته (ذی طوئى) بو نه وهى به روژ بجیته نیو مه ککه نه ک شهو

واته: ئیبنو عومەر ؓ ده گیره تته وه، پیغه مبر ﷺ له (ذی طوئى) (که شوینیکه له نزیک مه ککه) شهوى کرده وه، تا روژ بو یه وه، دواتر چوو ه نیو مه ککه.

بَابُ اسْتِحْبَابِ دُخُولِ مَكَّةَ مِنَ الثَّنِيَةِ الْعُلْيَا اسْتِنَانًا بِالنَّبِيِّ ﷺ، إِذْ فِيهِ الْاِقْتِدَاءُ الْخَيْرُ الَّذِي لَا يُعْتَاضُ مِنْهُ أَحَدٌ تَرَكَ الْاِقْتِدَاءَ بِهِ

۲۶۹۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ ؓ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَدْخُلُ مِنَ الثَّنِيَةِ الْعُلْيَا، وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَةِ السُّفْلَى^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

سوننهت وایه بۆ بهنده له ریگای سهروهه بچیتته نیو مهککه، وهکوو شوینکهوتنی پیغه‌مبهر ﷺ چونکه له شوینکهوتنیدا خیر و پاداشتیک ههیه له ههچ شتیکدا نهو خیر و پاداشته نییه

واته: ئیبنو عومەر ﷺ ده‌گپریته‌وه، پیغه‌مبهر ﷺ ده‌چووہ نیو مه‌ککه‌وه له ریگای سه‌روهه، وه له ریگای خواره‌وه‌یش ده‌رده‌چوو.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْإِغْتِسَالِ لِدُخُولِ مَكَّةَ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ اغْتَسَلَ عِنْدَ إِزَادَتِهِ دُخُولَ مَكَّةَ

۳۶۹۴- عَنِ ابْنِ عُمَرَ ﷺ قَالَ: أَهَلَّ مَرَّةً مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ مِنْ عِنْدِ الشَّجَرَةِ، وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا جَاءَ ذَا طُوًى بَاتَ حَتَّى يُصَلِّيَ الصُّبْحَ فَاغْتَسَلَ، ثُمَّ دَخَلَ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ مِنْ كُدَى، وَخَرَجَ حِينَ خَرَجَ مِنْ كُدَى مِنْ أَسْفَلِ مَكَّةَ^(۱).

باسی سوننهت وایه بهنده کاتن ده‌چپیتته نیو مهککه خۆی بشوات، چونکه پیغه‌مبهر ﷺ کاتی ویستی بچیتته مهککه خۆی شوورد

واته: ئیبنو عومەر ﷺ ده‌لی: پیغه‌مبهری خوا ﷺ جارنک له (ذی الحلیفه) ئیحرامی به‌ست له‌لای دره‌خته‌که، (نهو دره‌خته‌یه که پیغه‌مبهر ﷺ له ژیریدا پشوی ته‌دا) وه پیغه‌مبهر ﷺ کاتن هاته (ذی طوی) شهو له‌وی مایه‌وه تا نوئری به‌یانی کرد، دواتر خۆی شوورد، پاشان له به‌رزاییه‌کانی مه‌ککه‌وه له (کدی) ده‌رچوو، وه کاتیکیش ده‌رچوو له (کدی) وه ده‌رده‌چوو له خوار مه‌ککه.

۳۶۹۵- عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ ﷺ، كَانَ إِذَا أَتَى ذَا الْحُلَيْفَةِ أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ، ثُمَّ صَلَّى الْغَدَاةَ، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَأَهَّلَّ، ثُمَّ يَلْبِي حَتَّى إِذَا بَلَغَ الْحَرَمَ أَمْسَكَ حَتَّى إِذَا أَتَى ذَا طُوًى بَاتَ بِهِ قَالَ: فَيُصَلِّي بِهِنَّ الْغَدَاةَ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ، وَزَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فَعَلَ ذَلِكَ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: نافع ده گپړتته وه، ئیبنو عومهر رضی اللہ عنہ کاتې هاته (ذِي الْحُلَيْفَةِ) فه رمانی کرد که لویه له کانی خرایه سهر وشتره که، پاشان نوژی به یانی کرد، پاشان سوار بوو تا ریک بویه وه پرووی کرده قبيله و تهلبیه ی کرد، وتی: پاشان تهلبیه ی کرد تا گه یشته حه رهم، (به هوی سهر قالبوون به شتی دیکه وه وه کوو ته وافرکدن) له تهلبیه کردن وه ستا، تا کاتې گه یشته (ذِي طُوًى) (که شویتیکى ناسراو بوو له نزيك مه ککه) له ووی خه وت، وتی: نوژی به یانی له ووی کرد، پاشان خوی شور، پی و بوو پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم به و شیوه ی کرد.

بَابُ قَطْعِ التُّلَيْبَةِ فِي الْحَجِّ عِنْدَ دُخُولِ الْحَرَمِ إِلَى الْفَرَاغِ مِنَ السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

۲۶۹۶- عَنْ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ قَالَ: حَجَّجْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضی اللہ عنہ بَيْنَ حَجَّةِ وَعُمْرَةِ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ مَرَّةً قَالَ قُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَقَدْ رَأَيْتُ مِنْكَ أَرْبَعَ خِصَالٍ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: رَأَيْتُكَ إِذَا أَهَلَّتْ، فَدَخَلْتَ الْعَرْشَ فَطَعْتَ التُّلَيْبَةَ قَالَ: صَدَقْتَ يَا ابْنَ حُنَيْنٍ خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، فَلَمَّا دَخَلَ الْعَرْشَ قَطَعَ التُّلَيْبَةَ، فَلَا تَزَالُ تَلْبِيتِي حَتَّى أَمُوتَ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ كُنْتُ أَرَى لِلْمُعْتَمِرِ التُّلَيْبَةَ حَتَّى يَسْتَلِمَ الْحَجَرَ أَوَّلَ مَا يَبْدِئُ الطَّوَافَ لِعُمْرَتِهِ لِيَخْبَرَ ابْنَ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، كَانَ يُسِّكُ عَنِ التُّلَيْبَةِ فِي الْعُمْرَةِ إِذَا اسْتَلَمَ الْحَجَرَ.

باسی پچراندنی تهلبیه کردن له حه جدا له کاتې چوونه نیوه وهی حه رهم، تا هاتوچوی نیوان صفا و مهره ته و او ده کات

واته: عوبه یدی کوری حونه ین ده لی: له گه ل عه بدولای کوری عومهری کوری خه تاب رضی اللہ عنہ دوازه جار حج و عومهرم کرد، وتی: پیم وت: نه ی باوکی عه بدوره حمان چوار خه صلته تم له تو بینی، دواتر باسی فه رموده که ی کرد، وتی: بینیم کاتې ئی حرامت به ست و چوویته نیو که پره کانی نزيك مه ککه تهلبیه کردنت پچراند، وتی: راستت کرد نه ی ئیبنو حونه ین، له گه ل پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ده رچووم، کاتې چووه نیو که پره که

تهلبیه کردنی پچراند، (واته: ئیتر تهلبیه ی نه کرد) بهرهوام بهوشیوه تهلبیه ده کهم تا ده مرم.

ئه بو به کر ده لئ: من پیم وایه عومره کهر تهلبیه بکات تا دهست ده دات له بهره که و یه کهم جار که دهست ده کات به ته واف بو عومره که ی، له بهر فهرمووده که ی ئینو ئه بو له یلا له عه تا له ئینو عه باسه وه پیغه مبهری خوا ﷺ کاتئ دهستی بدایه له بهره که له عومره دا ئیتر تهلبیه ی نه ده کرد.

٢٦٩٧- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَلَمَّا تَدَبَّرْتُ خَبَرَ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ كَانَ فِيهِ مَا دَلَّ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ كَانَ يَقْطَعُ التَّلْبِيَةَ عِنْدَ دُخُولِ عُرُوشِ مَكَّةَ، وَخَبَرَ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ أَنْتَبْتُ إِسْنَادًا مِنْ خَبَرِ عَطَاءٍ؛ لِأَنَّ ابْنَ أَبِي لَيْلَى لَيْسَ بِالْحَافِظِ، وَإِنْ كَانَ فَقِيهًا عَالِمًا، فَأَرَى لِلْمُحْرِمِ كَانَ بِحَجِّ أَوْ عُمْرَةٍ أَوْ بِهِمَا جَمِيعًا قَطَعَ التَّلْبِيَةَ عِنْدَ دُخُولِ عُرُوشِ مَكَّةَ، فَإِنْ كَانَ مُعْتَمِرًا لَمْ يَعُدْ إِلَى التَّلْبِيَةِ، وَإِنْ كَانَ مُفْرَدًا أَوْ قَارِنًا عَادَ إِلَى التَّلْبِيَةِ عِنْدَ فَرَاغِهِ مِنَ السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ؛ لِأَنَّ فِعْلَ ابْنِ عُمَرَ كَالدَّالِ عَلَى أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ قَطَعَ التَّلْبِيَةَ فِي حَجَّتِهِ إِلَى الْفَرَاغِ مِنَ السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ: قَالَ عَطَاءٌ بْنُ أَبِي رِبَاحٍ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَدْعُ التَّلْبِيَةَ إِذَا دَخَلَ الْحَرَمَ، وَيُرَاجِعُهَا بَعْدَ مَا يَقْضِي طَوَافَهُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ^(١).

واته: ئه بو به کر ده لئ: کاتئ که سه رنجی فهرمووده که ی عوبه یدی کوری حونه ینم دا ئه وه ی تیدا بوو که به لگه یه له سه ر ئه وه ی پیغه مبهر ﷺ کاتئ چووه لای که پره کانی مه ککه تهلبیه کردنی پچراند، وه فهرمووده که ی عوبه یدی کوری حونه ین له پرووی سه نه ده وه به هیزتره له فهرمووده که ی عه تاء، چونکه ئینو ئه بو له یلا (الْحَافِظِ) نییه (که مه رته به یه که له زانستی فهرمووده)، ئه گه رچی فهقیهکی زانایه، جا پیم وایه ئیحرا میپوش بو حج یان عومره یان بو ههردووکیان کاتئ ده گاته لای که پره کانی مه ککه تهلبیه بیچرینئ، ئه گه ر ئیحرا می بو عومره به ستبوو ناگه رپه تته وه بو تهلبیه کردن، وه ئه گه ر ئیحرا می ته نها بو حج به ستبوو یان به قیران به ستبوو ئه وه ده گه رپه تته وه بو تهلبیه له کاتئ لئبوونه وه ی له هاتوچو له نیوان صفا و مهروه، چونکه کرده وه که ی ئینو عومه ر وه کوو به لگه وایه له سه ر ئه وه ی ئه و پیغه مبهری ﷺ بینوه تهلبیه ی

(١) إسناده ضعيف.

پچراندوو له حهجه کهیدا تا تهواوکردنی هاتوچۆ له نیوان صهفا و مهروه، په بیعی کوری سوله بیان بۆی باس کردین، له بیشری کوری به کرهوه بۆی باس کردین، له نهوزاعیهوه وتی: عهتائی کوری نه بو ریباح وتی: ئیبنو عومهر وازی له تهلبیه دههینا کاتی بچروایه ته نیو حههرمهوه، وه دهستی پێ ده کردهوه دواى نهوهی تهوافی نیوان صهفا و مهروهی ده کرد.

۲۶۹۸- عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنه يَقْطَعُ التَّلْبِيَةَ إِذَا دَخَلَ الْحَرَمَ، وَيَعَاوِدُ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ وَإِذَا فَرَعَ مِنَ الطَّوَافِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَأَخْبَارُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ دَالَّةً عَلَى أَنَّهُ لَمْ يَقْطَعِ التَّلْبِيَةَ عِنْدَ دُخُولِهِ الْحَرَمَ قَطْعًا لَمْ يَعَاوِدْ... سَادُّكُرُ تَلْبِيَّتَهُ إِلَى أَنْ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ فِي مَوْضِعِهَا مِنْ هَذَا الْكِتَابِ إِنْ وَفَّقَ اللَّهُ لِدَلِكِ وَشَاءَ.

واته: قاسمی کوری موحه ممهده لئی: عهبدو لای کوری عومهر م بینى رضي الله عنه کاتی چوو ههروه تهلبیه ی پچراند، کاتیکیش تهوافی بهیتی بکر دایه بۆی ده گه پرایه وه، ههروه ها کاتیکیش له تهوافی صهفا و مهروه ده بۆیه وه.

نه بو به کر ده لئی: فهرمووده که ی پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم نهو بهرده وام تهلبیه ی ده کرد تا بهردبارانی جه مپه ی عهقه به ی کرد، به لگه یه له سهه نهوه ی پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم له کاتی چوونه نیوه وه ی حههره م به هیج شیوه یه که تهلبیه ی نه پچراندوو... که میکی دیکه له جیگای خۆیدا باسی تهلبیه کردنی ده کهم تا بهردبارانی جه مپه ی کردوو له م کتیبه دا نه گه ر خوا سهرکه وتووی کردین بۆ نهو کاره.

بَابُ اسْتِخْبَابِ تَجْدِيدِ الْوُضُوءِ عِنْدَ إِزَادَةِ النَّمْرِ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ عِنْدَ مَقْدِمِهِ مَكَّةَ

۲۶۹۹- عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ مُحَمَّدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ قَالَ لَهُ سَلْ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ رضي الله عنه عَنْ رَجُلٍ يَهْلُ بِالْحَجِّ فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: قَدْ حَجَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ أَنَّهُ أَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ مَكَّةَ أَنَّهُ تَوَضَّأَ، ثُمَّ طَافَ بِالْبَيْتِ فَذَكَرَ حَدِيثًا فِيهِ بَعْضُ الطُّوْلِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی چاکتر وایه بهنده ده‌ستنویژ تازه بکاته‌وه کاتی ویستی ته‌وافی بهیت بکات، له کاتی گه‌یشتنی به مه‌ککه

واته: نه بولئه‌سوه‌د موحه‌مه‌دی کوری عه‌بدویره‌حمان ده‌گیریتته‌وه، پیاونک له‌خه‌لکی عیراق پنی‌وت: پرسیار بکه له‌عوروه‌ی کوری زوبه‌یر ﷺ ده‌رباره‌ی پیاونک له‌حج ته‌لبیه بکات، پرسیارم لی‌کرد، وتی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ حج‌جی کرد عائیشه‌هه‌والی پیدام یه‌که‌م شت که پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌ستی پیکرد کاتی هاته مه‌ککه ده‌ستنویژی گرت، پاشان ته‌وافی به‌یتی کرد، دواتر باسی فه‌رمووده‌یه‌کی کرد نه‌ندازه‌یه‌ک دریژ بوو.

بَابُ اسْتِخْبَابِ دُخُولِ الْمَسْجِدِ مِنْ بَابِ بَنِي شَيْبَةَ

۲۷۰۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی‌الله‌عنه، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا قَدِمَ فِي عَقْدِ قُرَيْشٍ فَلَمَّا دَخَلَ مَكَّةَ دَخَلَ مِنْ هَذَا الْبَابِ الْأَعْظَمِ، وَقَدْ جَلَسَتْ قُرَيْشٌ مِمَّا يَلِي الْحَجْرَ أَوْ الْحِجْرُ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ ^(۱).

باسی چاکتر وایه له‌ده‌رگای نه‌وه‌کانی شه‌یبه‌وه بچیته نیو مزگه‌وتی حه‌رام

واته: ئینو عه‌باس رضی‌الله‌عنه ده‌گیریتته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کاتی هاته مه‌ککه له‌په‌یانبه‌ستنه‌که‌ی له‌گه‌ل قوره‌یش، کاتی که هاته نیو مه‌ککه، له‌م ده‌رگا گه‌وره‌وه هاته ژووره‌وه، کومه‌لی قوره‌یشیش له‌لای به‌رده ره‌شه‌که یان حیجری (ئیساعیل علیه السلام)) دانیشتبون، دواتر به‌دریژی باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد.

بَابُ الْأَمْرِ بِاللَّزِيْنِ عِنْدَ إِزَادَةِ الطَّوَافِ بِالْبَنِيْتِ بِنَسِ الْتِيَابِ، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ لُبَسَ الْتِيَابِ زِينَةً لِلْمَلَائِسِيْنَ وَلِلسَّرَةِ الْعَوْرَةِ، وَإِنْ لَمْ تَكُنِ الْتِيَابُ مُزَيَّنَةً بِصَبْغٍ، وَلَا كَانَتْ تِيَابًا فَاخِرَةً، إِذِ اللَّهُ ﷻ قَالَ فِي مُحْكَمِ تَنْزِيلِهِ: ﴿حُدُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَالْأَعْرَافِ، وَلَا يَرْذُ بِهَذَا الْأَمْرِ لُبَسَ الْتِيَابِ الْمُرَيَّنَةِ بِالصَّبْغِ وَالْمَوْشَى، وَلَا لُبَسَ الْتِيَابِ الْفَاخِرَةِ، وَلَكِنْ أَرَادَ لُبَسَ الْتِيَابِ الَّتِي تَوَارَى الْعَوْرَةَ، كَانَتْ فَاخِرَةً أَوْ دَنِيَّةً، إِذِ الْآيَةُ إِنَّمَا نَزَلَتْ زَجْرًا عَمَّا كَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يَفْعَلُونَهُ مِنَ الطَّوَافِ بِالْبَنِيْتِ عَرَاةً غَيْرَ سَاتِرِي عَوْرَاتِهِمْ بِالْتِيَابِ﴾

۲۷۰۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَتْ الْمَرْأَةُ تَطُوفُ بِالْبَيْتِ وَهِيَ عُرْيَانَةٌ، وَتَقُولُ: الْيَوْمَ يَبْدُو بَعْضُهُ أَوْ كُلُّهُ، فَمَا بَدَا مِنْهُ فَلَا أَجْلَهُ، فَتَزَلَّتْ: ﴿حُدُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (۳۱) الْأَعْرَافِ ^(۱).

باسی فهرانکردن به خورازاندنوه کاتت بهنده دهیووت تهوافی بهیت بکات به پۆشینى جلوهرگ، وه بهلگهش لهسهر ئهوهی پۆشینى جلوهرگ خورازاندنوهیه بۆ ئهوانهی پۆشاک لهبهر دهکهن، ئهگهرچی جلوهرگهکش به بۆیاخ جوان نهکرا بیتهوه، یان جلوهرگیکی گرانبهها نهیت، چونکه خوا رضي الله عنها له کتیبهکهیدا فهرموویهتی: ﴿حُدُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (۳۱)، واته: ئهی نهوهکانی ئادهم خوتان برازیننهوه له ههموو مزگهوتیکدا. لهم فهرانکردنهدا مهبهستی پۆشینى جلوهرگی جوانکراو نهبوو به بۆیاخ، یان جلوهرگیکی گرانبهها، بهلکوو مهبهستی ئهوه جلوهرگیه که عهوپهت و شهرمگا دادهپۆشی، جا جلوهرگهکه گرانبهها بیت یان ههرزان، چونکه ئایهتهکه بۆ سهرزهنشتکردنی ئهوه دابهزی که خهلکی سهردهمی نهفامی دهیانکرد له تهوافکردنی بهیت بهرووتی، نهک ئهوانهی عهوپهتیان به جلوهرگ دادهپۆشی

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه دهلی: ئافرهت (له سهردهمی نهفامیدا) بهرووتی تهوافی بهیتی دهکرد، وه دهیوت: ئهمرۆ بهشیک له عهوپهت دهردهکهویت، یان ههمووی دهردهکهویت، له ههردوو حالهدا تهماشاکردن بهحهلأل نازانم، دواتر ئهم دهقه دابهزیه خوارهوه: ﴿يَبْنَئِءَادَمَ حُدُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (۳۱)

۲۷۰۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ فِي الْحَجَّةِ الَّتِي أَمَرَهُ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ فِي رَهْطٍ يُؤَدُّونَ النَّاسَ يَوْمَ النَّحْرِ أَلَّا لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْيَوْمِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانًا ^(۲).

واته: ئهبو هورهیره رضي الله عنه دهلی: ئهبو بهکری صدیق لهو چهجکردنهی که پیغهمبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمانی یی کرد پیش چهجی مالئاوایی لهگهل کومهلئیکدا ناردمی به خهلک رابگهیهنین و ئاگاداریان بکهینهوه له پۆژی جهژنی قوربان، ئاگادار بن با لهدوای ئهمرۆ هیچ هاوبهشدانهرتیک چهج نهکات، ههروهها هیچ کهسیکیش بهرووتی تهواف نهکات.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ كَرَاهَةِ رَفْعِ الْيَدَيْنِ عِنْدَ رُؤْيَةِ الْبَيْتِ بِذِكْرِ خَبْرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مَفْسَّرٍ، قَدْ تَوَهَّمَ بَعْضُ مَنْ لَا يُمَيِّزُ بَيْنَ الْخَبْرِ الْمَجْمَلِ وَالْمَفْسَّرِ أَنَّهُ خِلَافُ خَبْرِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ رَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ رَأَى الْبَيْتَ، وَيَحْسَبُ أَنَّهُ خِلَافُ خَبْرِ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَنَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، «تُرْفَعُ الْأَيْدِي فِي سَبْعِ مَوَاطِنَ» فِي الْخَبْرِ: وَعِنْدَ اسْتِقْبَالِ الْبَيْتِ

٢٧٠٣- عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ ﷺ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «تُرْفَعُ الْأَيْدِي فِي سَبْعَةِ مَوَاطِنَ، وَفِي الْخَبْرِ وَعِنْدَ اسْتِقْبَالِ الْبَيْتِ»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَمْ أَجْعَلْ لِهَذَا الْخَبْرِ بَابًا لِأَنَّهُمْ قَدْ اخْتَلَفُوا فِي هَذَا الْإِسْنَادِ وَبَيَّنْتُهُ فِي كِتَابِ الْكَبِيرِ.

باسی که راهتی بهرز کردنه وهی هردوو دست له کاتی بینینی که عبهی پیرۆز، به باسکردنی فهرمووده یهک کورت و ناروونه (مُجْمَل) شیکراوه و روون نییه (مَفْسَّر)، هه ندت له وانهی که فهرمووده ی ناروون و روونکراوه له یهک ناکاته وه به هه له دا چووه وا ده زانت ئه وه پئچه وانهی فهرمووده که ی عومره که ئه و کاتت به یتتی بینتی هردوو دستتی بهرز کرده وه، وه پئتی وایه پئچه وانهی فهرمووده که میقسه مه له ئیبنو عباسه وه، وه نافع له ئیبنو عومره وه که پیغهمبر ﷺ فهرموویه تی: (تُرْفَعُ الْأَيْدِي فِي سَبْعِ مَوَاطِنَ)، واته: له حصوت جیگادا دهسته کان بهرز ده کرینه وه، وه له فهرمووده که دا هاتووه: وه له کاتی بینینی به یت

واته: ئیبنو ئه بو له یلا ده گپریته وه، له میقسه م، له ئیبنو عباس، وه له نافع، له ئیبنو عومره وه ﷺ، وتی: پیغهمبر ﷺ فهرمووی: له حصوت جیگادا دهسته کان بهرز ده کرینه وه، وه له فهرمووده که دا هاتووه له کاتی رووکردنه به یت.

ئه بو به کر وتی: بو ئه م فهرمووده به شیکم دانه ناوه چونکه ئه وان جیاوازیان هه بوو له م سه نه ده دا، له کتیبی (الکبیر) روونم کردۆته وه.

٢٧٠٤- عَنِ الْمُهَاجِرِ الْمَكِّيِّ قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنِ الرَّجُلِ يَرَى الْبَيْتَ أَيْرَفَعُ يَدَيْهِ قَالَ: مَا أَظُنُّ أَحَدًا يَفْعَلُ هَذَا إِلَّا الْيَهُودَ، وَقَدْ حَجَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَكُنْ يَفْعَلُ هَذَا^(٢).

(١) إسناده ضعيف.

(٢) إسناده ضعيف.

واته: موهاجیری مه ککی ده لئی: پرسیار کرا له جابری کوری عه بدولا ﷺ ده باره ی پیاوینک که بهیت ده بینى ئایا ده سته کانی بهرز بکاته وه، وتی: گومان نابهم که س نه و کاره بکات جگه له جووله که نه بیت، بیگومان له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ حه جهان کرد کارى ئاواى نه ده کرد.

بَابُ ذِكْرِ الذَّبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفِطَةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ إِذَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: لَمْ يَكُنْ يَفْعَلْ هَذَا، أَيْ: لَمْ تَكُنْ تَرْفَعُ أَيْدِيَنَا عِنْدَ الْخُرُوجِ مِنَ الْمَسْجِدِ بَعْدَ الْفَرَاعِ مِنَ الطَّوَافِ وَالصَّلَاةِ، وَلَمْ تَكُنْ تَسْتَقْبِلُ الْبَيْتَ فَتَرْفَعُ أَيْدِيَنَا بَعْدَ ذَلِكَ، لَا أَنَا لَمْ تَكُنْ تَرْفَعُ أَيْدِيَنَا عِنْدَ رُؤْيَةِ الْبَيْتِ أَوَّلَ مَا نَرَاهُ

٢٧٠٥- عَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ عِكْرِمَةَ قَالَ: سَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنِ الرَّجُلِ يَقْضِي صَلَاتَهُ وَطَوَّافَهُ ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ فَيَسْتَقْبِلُ الْبَيْتَ، فَقَالَ: مَا كُنْتُ أَرَى يَفْعَلُ هَذَا إِلَّا الْيَهُودَ^(١).

باسمى فهرمووده يه كه شيكه ره وهى ئه وه ده سته واژه ناروونه يه كه باسم کرد، وه به لگهش له سه ر ئه وهى جابری کوری عه بدولا له وته كه يدا: (لَمْ يَكُنْ يَفْعَلْ هَذَا)، واته: له کاتى ده رچوونمان له مزگهوت دواى ته واو بوونمان له ته واف و نوێژ ده ستمان بهرز نه ده کرده وه، هه ره وه ها دواى ئه وه روومان نه ده کرده بهیت و ده ست بهرز بکه ينه وه، نه كه به و مانايه ي ئيمه كه يه كه مجار به يتمان ده بينى ده ستمان بهرز نه ده کرده وه

واته: موهاجیری کوری عيكريمه ده لئی: پرسيارمان کرد له جابری کوری عه بدولا ﷺ ده باره ی پیاوینک نوێژ و ته واف ته واو ده کات، پاشان له مزگهوت ده رده چى و روو ده کاته بهیت، وتی: که سم نه بينوه کرده وهى له و جوړه بکات جگه له جووله که.

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ دُخُولِ الْمَسْجِدِ

٢٧٠٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ، فَلْيُسَلِّمْ عَلَيَّ النَّبِيِّ وَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، وَإِذَا خَرَجَ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيَّ النَّبِيِّ، وَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ اجْرِنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»^(٢).

(١) إسناده ضعيف.

(٢) هذا حديث معلول، أخطأ فيه ضحاک بن عثمان - وهو صدوق بهم - وخالف من هم أحفظ منه، وأكثر عددا.

باسی پارانوه له کاتی چوونه نیو مزگهوت

واته: نه بو هورده پره ﷺ ده گپرته وه، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: نه گهر یه کیک له نیوه چووه نیو مزگهوت وه با سلاو بکات له پیغه مبهر ﷺ، وه با بلیت: خواجه ده رگا کانی میهره بانی خۆتم بو بکه ره وه، وه نه گهر ده رچوو با سلاو بکات له پیغه مبهر ﷺ و بلیت: خواجه بمپاریزی له شهیتانی ره جمکراو.

بَابُ الْإِضْطِبَاعِ بِالرِّدَاءِ عِنْدَ طَوَافِ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ أَوْ أَحَدِهِمَا

٢٧٠٧- عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ قَالَ: فَاضْطَبَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ وَرَمَلُوا ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَوْا أَرْبَعَةً^(١).

باسی ده رکردنی پۆشاک له ژیر بالی راستی بو سهر شانی چهپ له کاتی ته وافنی حج و عومره یان یه کیکیان

واته: نه بو توفهیل ده گپرته وه، عه بدولای کوری عه باس ﷺ له فهرمووده یه کی دریزدا وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ پۆشاکه که ی له ژیر بالی راستیه وه ده رکرد و دای به سهر شانی چه پیدا، له گه ل هاوه له کانی به ههروه له سی ته وافیان کرد و چوار جاریش به ریکردنی ئاسایی ته وافیان کرد.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ السُّنَّةَ قَدْ كَانَ يَسْنُهَا النَّبِيُّ ﷺ لِعَلَّةِ خَادِتَةِ فَتَرْوُلِ الْعَلَّةِ وَتَبْقَى السُّنَّةُ قَائِمَةً إِلَى الْأَبَدِ إِذِ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا رَمَلَ فِي الْإِبْتِدَاءِ وَاضْطَبَعَ لِيُرِي الْمَشْرِكِينَ قُوَّتَهُ وَقُوَّةَ أَصْحَابِهِ فَبَقِيَ الْإِضْطِبَاعُ وَالرَّمْلُ سُنَّتَيْنِ إِلَى آخِرِ الْأَبَدِ

٢٧٠٨- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه يَقُولُ: فِيمَ الرَّمْلَانِ الْآنَ وَالْكَشْفُ عَنِ الْمَنَاقِبِ وَقَدْ أَطَأَ اللَّهُ الْإِسْلَامَ، وَنَفَى الْكُفْرَ وَأَهْلَهُ، وَمَعَ ذَلِكَ لَا تَرُكُ شَيْئًا كُنَّا نَصْنَعُهُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی به لگه له سهر ئه وهی پیغه مبه ر ﷺ له بهر هوکار یکی دیار یکر اوسوننه تیکی نه نجام دهدا، دواتر ئه وهوکاره نه ده ما، به لام سوننه ته که ههر ده مایه وه بو ههتا ههتایه، پیغه مبه ر ﷺ بویه له سهرهتا ههر وه لهی کرد و پوشاکه کهی له ژیر بالی راستی ده رکرد و خستی ه سهر شانی چه پی تا هاوبه شدانه ران هیز و توانای خوئی و هاوه له کانسی ببینن، جا پوشاک خستنه سهر شانی چه پ و ههر وه له کردنه که وه کوو دوو سوننه ت بو هه می شه یی مانه وه

واته: زهیدی کوری ئه سلهم ده گیریته وه، له باوکیه وه، ده لی: گویم له عومه ری کوری خهتاب بوو ﷺ ده بوت: ئیستا ههر وه له و ده رخستی شانه کان بوچی بیت، له کاتیکدا خوا ئیسلامی سهرخست و بیباوه ری و شوینکه وتوانیشی نه هیشت، له گه ل ئه وه یشدا واز له شتیک ناهینین که له گه ل پیغه مبه ری خوا ﷺ ده مانکرد.

بَابُ اسْتِیْلَامِ الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ عِنْدَ ابْتِدَاءِ الطَّوَافِ

۲۷۰۹- عن جَعْفَرٍ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: أَتَيْتَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه فَسَأَلْنَاهُ عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: فَخَرَجْنَا لَا نُنْوِي إِلَّا الْحَجَّ حَتَّى أَتَيْتَا الْكَعْبَةَ، فَاسْتَلَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ ثُمَّ رَمَلَ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا^(۱).

باسی ده ستدان له بهرده ره شه که له کاتی ده ستپیکردنی ته وافی

واته: جه عفه ره گیریته وه، باو کم بوئی باس کردم وتی: هاتین بو لای جابری کوری عه بدولا ﷺ پرسیارمان لی کرد ده باره ی حه جکردنی پیغه مبه ر ﷺ، وتی: ده رچووین مه به ستان هه یج نه بوو جگه له حه ج ههتا هاتینه که عبه، پیغه مبه ری خوا ﷺ ده ستی دا له بهرده ره شه که، پاشان سی جار به ههر وه له ته وافی کرد و چوار جاریش به ریکردن ته وافی کرد

۲۷۱۰- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ حِينَ يَقْدَمُ مَكَّةَ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ أَوَّلَ مَا يَطُوفُ حِينَ يَقْدَمُ يَخْبُ ثَلَاثَ أَطْوَافٍ مِنَ السَّبْعِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: سالمی کوری عه بدولا ده گپرتته وه، له باوکیه وه ﷺ ده لی: پیغه مبهرم ﷺ بینی کاتی هاته مه ککه، یه کهم جار که دهستی کرد به ته وافی کرد دهستی دا له بهرده ره شه که، له کوی حوت ته وافه که سی جاریان به په له ته وافی کرد.

بَابُ تَقْبِيلِ الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ إِذَا تَمَّ تَقْبِيلُهُ مِنْ غَيْرِ إِيْذَاءِ الْمُسْلِمِ

٢٧١١- عَنْ سَالِمٍ أَنَّ أَبَاهُ، حَدَّثَهُ قَالَ: قَبَّلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ الْحَجَرَ، فَقَالَ: أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّكَ حَجَرٌ وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ^(١).

**باسی ماچکردنی بهرده ره شه که نه گهر گونجا ماچ بکریت به بت نه وهی
نازاری مسولمانیک بدریت**

واته: سالم ده گپرتته وه، باوکی بوی باس کرد وتی: عومهری کوری خه تاب ﷺ ماچی بهرده ره شه که ی کرد، پاشان وتی: سویند به خوا زانیومه تو (ته نها) به ردیکی، نه گهر نه مبینیا به پیغه مبهری خوا ﷺ ماچت ده کات هه رگیز ماچم نه ده کردی.

بَابُ الْبُكَاءِ عِنْدَ تَقْبِيلِ الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ، وَفِي الْقَلْبِ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَوْنٍ هَذَا، وَوَضَعَ الْيَدَيْنِ عَلَى الْحَجْرِ، وَمَسَحَ الْوَجْهَ بِهِمَا، وَلَكِنْ خَبَرُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ثَابِتٌ

٢٧١٢- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَوْنٍ عَنِ نَافِعِ بْنِ عَبْدِ عُمَرَ ﷺ قَالَ: اسْتَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْحَجَرَ فَاسْتَمَمَهُ، ثُمَّ وَضَعَ شَفْتَيْهِ عَلَيْهِ يَبِي طَوِيلًا، فَالْتَفَتُ، فَإِذَا هُوَ بِعَمْرٍ يَبِي، فَقَالَ: «يَا عُمَرُ هَا هُنَا تُسَكَّبُ الْعَبْرَاتُ»^(٢).

**باسی گریان له کاتی ماچکردنی بهرده ره شه که، له دلدا شتیک ههیه ده ربارهی
موحه ممه دی کوری عهون، وه دانانی ههردوو دهست له سر بهرده که،
ههروه ها سرینی روخساریش پتیا، به لام فهرمووده که ی موحه ممه دی
کوری عهلی چه سپاوه**

(١) صحیح.

(٢) إسناده ضعیف جدا.

واته: موحه ممه دی کوری عهون ده گپریته وه، له نایعه وه، له ئیبنو عومهروه رضی الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا رضی الله عنه رووبه رووی بهرده ره شه که وه ستا و دهستی لئی دا، روخساریشی به هردوو دهستی سپی، پاشان لئی خسته سهری نه اندازه به کی زور گریا، تاوړم دایه وه بینیم عومه ریش ده گریا، فهرمووی: نهی عومه رئا لیره دا فرمیسک له چاو دپته خوار (به هوی دابه زینی په حمه تی خوا بو نه و شوینه).

۲۷۱۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه قَالَ: فَدَخَلْنَا مَكَّةَ حِينَ ارْتِفَاعِ الضُّحَى، فَأَتَى يَغْنِي النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله بَابَ الْمَسْجِدِ، فَأَنَاحَ رَاحِلَتَهُ، ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَبَدَأَ بِالْحَجْرِ فَاسْتَلَمَ، وَقَاضَتْ عَيْنَاهُ بِالْبُكَاءِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: وَرَمَلَ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا، حَتَّى فَرَعَّ، فَلَمَّا فَرَعَّ قَبَلَ الْحَجَرَ وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَيْهِ، ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ^(۱).

واته: جابری کوری عه بدولا رضی الله عنه ده لی: له کاتی چپشته نگاودا چوینه تپو مه ککه وه، پیغه مبهر رضی الله عنه هات بو لای ده رگای مزگه وته که (که عبه ی پیروز)، وشتره که ی به خ دا، سهره تا دهستی دا له بهرده ره شه که و فرمیسک به چاوه کانیدا هاته خواره وه، -دواتر باسی فهرمووده که ی کرد-، وتی: سپی جار به ههروه له ته وافی کرد چوار جاریش به ریگردن، تا لی بویه وه، کاتی ته و او بوو ماچی بهرده ره شه که ی کرد و هردوو دهستی له سهری دانا، پاشان هردوو دهستی به روخساریدا هینا.

بَابُ السُّجُودِ عَلَى الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ إِذَا وَجَدَ الطَّائِفُ السَّبِيلَ إِلَى ذَلِكَ مِنْ غَيْرِ إِذَاءِ الْمُسْلِمِ

۲۷۱۴- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: رَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَبَّادِ بْنِ جَعْفَرٍ قَبَلَ الْحَجَرَ وَسَجَدَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ خَالَكَ ابْنَ عَبَّاسٍ رضی الله عنه يُقْبِلُهُ وَيَسْجُدُ عَلَيْهِ، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَبَلَ وَسَجَدَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَعَلَ هَكَذَا، فَمَعَلْتُ^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

باسى سووژده بردن له سر بهرده ره شه که نه گهر ته و افکر زانى ده توانى نه کاره بکات به بنى نه وهى نازارى مسولمانىک بدات (مه به ست له سووژده بردن ليره دا نه وهى: بهرده ره شه که ماچ بکات و نيوچاوانى بخاته سهرى، نه ک سووژدهى نوئى)

واته: جه عفه رى کورى عه بدولا ده لى: موحه ممد کورى عه بادی کورى جه عفه رم بينى ماچى بهرده ره شه که ی کرد و نيوچاوانى خسته سهرى، پاشان وتى: ئينو عه باسى ﷺ خاتم بينى ماچى ده کرد و نيوچاوانى ده خسته سهرى، ئينو عه باسش وتى: عومه رى کورى خه تابم بينى ماچى کرد و نيوچاوانى خسته سهرى، پاشان وتى: پيغه مبه رى خوا ﷺ بينى به وشيوه ی کرد، بويه منيش کردم.

بَابُ اسْتِیْلَامِ الْحَجْرِ بِالْيَدِ، وَتَقْبِيلِ الْيَدِ إِذَا لَمْ يُمْكِنْ تَقْبِيلُ الْحَجْرِ وَلَا السُّجُودَ عَلَيْهِ

٢٧١٥- عَنْ نَافِعٍ قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنه اسْتَلَمَ الْحَجَرَ بِيَدِهِ، وَقَبَّلَ يَدَهُ، وَقَالَ مَا تَرَكَتُهُ مُنْذُ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَفْعَلُهُ ^(١).

باسى ده ستدان له بهرده ره شه که و ماچکردنى ده ست، نه گهر نه گونجا ماچى بهرده ره شه که بکات و سووژدهى له سر ببات

واته: نافع ده لى: ئينو عومه رم ﷺ بينى ده ستى دا له بهرده ره شه که و ماچى ده ستيشى کرد، وتى: له و کاته ی بينم پيغه مبه رى خوا ﷺ ده يکرد و ازم لى نه هيناوه (بهرده و ام کرد وومه).

بَابُ التَّكْبِيرِ عِنْدَ اسْتِیْلَامِ الْحَجْرِ وَاسْتِیْقَابِهِ عِنْدَ افْتِتَاحِ الطَّوَافِ

٢٧١٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ فِي حَجَّةٍ أَوْ عُمْرَةٍ أَهَلَّ، فَقَالَ: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، فَهَذِهِ تَلْبِيَةُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَتَّى إِذَا انْتَهَى إِلَى الْبَيْتِ اسْتَقْبَلَهُ الْحَجْرُ، فَكَبَّرَ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ الْحَجْرَ، ثُمَّ رَمَلَ ثَلَاثَةَ أَشْوَاطٍ، وَمَسَى أَرْبَعَةَ أَشْوَاطٍ، ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ^(٢).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

باسی تهکبیر (الله اکبر) کردن له کاتی ده ستلیدان له بهرده ره شه که و رووتیکردنی له کاتی ده ستییکى تهواف

واته: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ ده لئی: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کاتی که ریک ده بویه وه له سهر وشتره که ی له لای مزگه وتی (ذِي الْحُلَيْفَةِ) له حج بووایه یان عومره ته لبیه ی ده کرد و ده یفه رموو: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ)، واته: پهروه ردگار په پره ویت ده که م و گه ردنی به ندایه تیت بو که چ ده که م، وه لامی داوا که ت ده ده مه وه و تو ته نها و بی شه ریکیت، وه بیگومان سو پاس و ستایش و هموو ناز و نیعمه تیک و مولک و ده سه لاتیک هر بو تویه، تو بیها وه ل و بیوتنه تیت، نه وه ته لبیه ی پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو تا گه یشته لای بهیت، بهرده که پروو به پرووی بوو، نه ویش ته کبیر (الله اکبر) ی کرد، پاشان پرووی کرده بهرده ره شه که، پاشان سی جار به هروه له تهوافی کرد، چوار جاریش به ریکردن، پاشان دوو رکات نوژی کرد.

بَابُ الرَّمْلِ فِي الْأَشْوَاطِ الثَّلَاثَةِ وَالْمَشْيِ فِي الْأَرْبَعَةِ

۲۷۱۷- عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: رَمَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا ^(۱).

باسی ههروه له کردن له سن جار که و ریکردن له چوار جار که ی دیکه دا

واته: جابر رضی اللہ عنہ ده لئی: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم سی جار به هروه له تهوافی کرد و چوار جاریش به ریکردن.

بَابُ الرَّمْلِ بِالنَّبْتِ مِنَ الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ إِلَى الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ

۲۷۱۸- عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: رَمَلَ مِنَ الْحَجْرِ إِلَى الْحَجْرِ زَادَ عَلَيَّ: ثَلَاثًا، وَمَشَى أَرْبَعًا ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی ههروه له‌کردن به دهوری بهیت له بهره ره‌شه‌که وه بۆ بهره ره‌شه‌که

واته: جابر رضی الله عنه ده‌گیریتته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا رضی الله عنه له بهره ره‌شه‌که وه ههروه له‌ی کرد بۆ بهره ره‌شه‌که، عه‌لی (که یه‌کیکه له‌گیره‌روه‌ی ئه‌م فه‌رموده‌یه) ئه‌وه‌یشی زیاد کرد: سی جار، چوار جاریش پرسی کرد.

بَابُ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي لَهَا رَمَلَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْإِبْتِدَاءِ

٢٧١٩- عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه الرَّمْلُ ثَلَاثَةٌ أَشْوَاطٍ بِالْبَيْتِ وَأَرْبَعَةٌ مَشِيًّا إِنَّ قَوْمَكَ يَزْعُمُونَ أَنَّهَا سُنَّةٌ قَالَ: صَدَقُوا وَكَذَبُوا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ، فَلَمَّا سَمِعَ بِهِ أَهْلُ مَكَّةَ قَالُوا: انظُرُوا إِلَى أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ لَا يَقْدِرُونَ أَنْ يَطُوفُوا بِالْبَيْتِ مِنَ الْهَزَالِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَرَوْهُمْ مَا يَكْرَهُونَ»^(١).

باسی ئه‌وه‌کاره‌ی که له‌پیناویدا پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سه‌ره‌تا‌دا ههروه له‌ی کرد

واته: ئه‌بو توفه‌یل ده‌لی: به‌ئینو عه‌باس رضی الله عنه وت: قه‌ومه‌که‌ت پینان وایه سی جار ههروه له‌ به‌دهوری به‌یتدا و چوار جاریش به‌پنکردنی ئاسایی سونه‌ته، وتی: هه‌م راستیان کرد و هه‌م هه‌له‌یان کرد، پیغه‌مبه‌ر ﷺ هاته‌مه‌که‌که، کاتی خه‌لکی مه‌که‌که بیستیان دیت بۆ مه‌که‌که، وتیان: ته‌ماشای هاوه‌لانی موحه‌مه‌د بکه‌ن به‌هوی له‌پ و لاوازیه‌وه ناتوانن ته‌وافی به‌یت بکه‌ن، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموی: پینان نیشان بده‌ن ئه‌وه‌ی که پینان ناخۆشه.

٢٧٢٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه أَنَّ قُرَيْشًا قَالَتْ: إِنَّ مُحَمَّدًا، وَأَصْحَابَهُ قَدْ وَهَنْتَهُمْ حُمَى يَتْرَبُ، فَلَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِعَامِهِ الَّذِي قَدِمَ فِيهِ قَالَ لِأَصْحَابِهِ: أَرْمِلُوا بِالْبَيْتِ ثَلَاثًا لِيَرَى الْمُشْرِكُونَ قُوَّتَكُمْ، فَلَمَّا رَمَلُوا قَالَتْ قُرَيْشٌ: مَا وَهَنْتَهُمْ^(٢).

واته: ئینو عه‌باس رضی الله عنه ده‌گیریتته‌وه، قوره‌یشیه‌کان وتیان: موحه‌مه‌د ﷺ و هاوه‌لانی تاییه‌ثریب (مه‌دینه) لاوازی کردوون، کاتی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌و سآله‌دا هات بۆ

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

مه ککه، به هاوه لانی فهرموو: سى جار به ههروه له به ده وری به يتدا (ته واف) بکهن، تا هاوبه شدانه ران هیز و تواناتان ببینن، کاتى ههروه له یان کرد قوره یش وتى: هیچ شتىک لاوازی نه کردوون.

بَابُ الدُّعَاءِ بَيْنَ الرُّكْنِ الِیْمَانِي وَالْحَجْرِ الْأَسْوَدِ

٢٧٢١- عَنْ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ، مَوْلَى السَّائِبِ أَنَّ أَبَاهُ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ السَّائِبِ رضي الله عنه، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فِيمَا بَيْنَ رُكْنِ بَنِي جُمَحٍ وَالرُّكْنِ الْأَسْوَدِ يَقُولُ: «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، قَالَ الدُّورَقِيُّ: يَقُولُ: بَيْنَ الرُّكْنِ الِیْمَانِيِّ وَالْحَجْرِ»^(١).

باسى پارانوه له نىوان روکنى یه مانى و بهرده ره شهکه

واته: یه حىای کورى عوبه ید، که مه ولای سائبه ده گىرته وه، باوکى هه والى پىداوه، عه بدولای کورى سائب رضي الله عنه هه والى پى دا ئه و گوى له پىغه مبه ر صلى الله عليه وسلم بوو له نىوان روکنى نه وه کانى جومه ح و روکنى (الأسود) ده یفه رموو: خوايه هه م له دنیا و هه م له رۆزى دوايىدا خىر و خوشیمان پى بده، وه بمانپارنزه له سزای ئاگر. ده وره قى (که یه کیکه له گىرته وه ی ئه م فهرمووده یه) ده لى: له نىوان روکنى یه مانى و بهرده ره شه که.

بَابُ التَّكْبِيرِ كُلَّمَا انْتَهَى إِلَى الْحَجْرِ

٢٧٢٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم طَافَ بِالْبَيْتِ وَهُوَ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا آتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ فِي يَدِهِ وَكَبَّرَ»^(٢).

باسى تهكبير (الله أكبر) کردن هه ر کاتى گه یشته لای بهرده ره شهکه

واته: ئىبنو عه باس رضي الله عنه ده گىرته وه، پىغه مبه ر صلى الله عليه وسلم ته وافى به یتى کرد، له کاتى کدا به سه ر و شتریکه وه بوو، هه ر کاتى به اتایه بۆ لای روکن به شتىک که به ده ستیه وه بوو (وه کوو گوچان) ئاماژه ی بۆى ده کرد و ته کبير (الله أكبر) ی ده کرد.

(١) إسناده حسن.

(٢) صحيح.

بَابُ اسْتِلاَمِ الْحَجَرِ وَالرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ فِي كُلِّ طَوَافٍ مِنَ السَّبْعِ

۲۷۲۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ مَسَحَ أَوْ قَالَ: «اسْتَلَمَ الْحَجَرَ، وَالرُّكْنَ فِي كُلِّ طَوَافٍ»^(۱).

**باسی ماچکردن یان دهستیپداهینانی بهرده رهشکه و روکنی یهمانی له
هر حصوت تهوافهکهدا**

واته: عهدولای کوری عومر رضي الله عنه ده گپړته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم کاتې ته وافی بهی بکرده دهستی دهینا به بهرده رهشکه کهدا، یان وتی: ماچی بهرده که ی ده کرد یان دهستی پیدا دهینا، هروه ها به روکنیش، له هه موو ته وافی کهدا.

بَابُ الْإِشَارَةِ إِلَى الرُّكْنِ عِنْدَ الْإِنْتِهَاءِ وَالْبَدْيِ إِذَا لَمْ يُمْكِنِ اسْتِلاَمُهُ

۲۷۲۴- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم طَافَ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ فَكَلَّمَا أَنَّى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ^(۲).

**باسی ئاماژه کردن بو لای روکن له کاتې کو تایی و سهره تا، ئه گهر نه گونجا
ماچی بکات یان دهستی له بدات**

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده گپړته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم ته وافی بهی کرد بهسه و شتریکه وه، هر کاتې بهاتایه بو لای روکن ئاماژه ی بوی ده کرد.

بَابُ اسْتِلاَمِ الرُّكْنَيْنِ الَذَيْنِ يَلِيَانِ الْحَجَرَ، رُكْنَ الْأَسْوَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ وَهُمَا الرُّكْنَانِ الْيَمَانِيَانِ

۲۷۲۵- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم اسْتَلَمَ مِنْ أَرْكَانِ الْبَيْتِ إِلَّا الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ، وَالَّذِي يَلِيهِ مِنْ نَحْوِ دَارِ الْجُمَحِيِّينَ^(۳).

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

(۳) صحيح.

باسی ده‌ستلیدان له ههر دوو روکنه که له لای بهرده ره شه‌که‌ن، روکنه ره شه‌که و نه وه‌شی له نزیکی‌تی، نه و دووانه‌ش بریتین له دوو روکنه یه‌مانییه که

واته: سالمی کوری عه‌بدو لای کوری عومهر ده‌گیریتته‌وه، له باوکیه‌وه ﷺ، ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌ستی نه‌ده‌دا له روکنه‌کانی که‌عه، جگه له روکنی به‌رده ره شه که نه‌بیت، نه‌وه‌شی له ته‌نیشتی بوو که له رووی خانووی جومه‌حیه‌کان بوو.

بَابُ ذِكْرِ الْعَلَةِ الَّتِي تَرَى أَنْ النَّبِيَّ ﷺ تَرَكَ اسْتِلاَمَ الرُّكْنَيْنِ الَّذِينَ يَلِيَانِ الْحَجَرَ لَهَا

۲۷۲۶- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «أَلَمْ تَرَي إِلَى قَوْمِكِ حِينَ بَنَوْا الْكَعْبَةَ؟» اخْتَصَرُوا عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا تَرُدُّهَا عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: لَوْلَا حَدَّثَانُ قَوْمِكِ بِالْكَفْرِ قَالَ: فَقَالَ: ابْنُ عُمَرَ، لَئِنْ كَانَتْ عَائِشَةُ سَمِعَتْ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَرَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَرَكَ اسْتِلاَمَ الرُّكْنَيْنِ الَّذِينَ يَلِيَانِ الْحَجَرَ إِلَّا أَنْ الْبَيْتَ لَمْ يُصَمَّ عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ^(۱).

باسی نه و هوکاره‌ی که ده‌یبینین پیغه‌مبه‌ر ﷺ له پیناویدا وازی له

ده‌ستلیدانی دوو روکنه که هینا که له‌دوای به‌رده‌که‌وه دین

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، ده‌گیریتته‌وه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: ئایا نه‌تبینیه قه‌ومه‌که‌ت که قوره‌یشه کاتی که‌عه‌یان بونیاد نایه‌وه له‌سه‌ر بنچینه‌ی ئیبراهیم دروستیان نه‌کرده‌وه (پروبه‌ره‌که‌یان که‌م کرده‌وه)، وتی: وتم: ئهی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، ئهی بو نایگه‌رینیتته‌وه بو نه و شوینه‌ی که ئیبراهیم دروستی کردبوو، فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر قه‌ومه‌که‌ت له سه‌رده‌می کوفره‌وه نزیک نه‌بووایه‌ن، (مه‌به‌ستی نه‌وه بوو ئیسلام هیشتا جیگیر نه‌بووه له دلپاندا، ده‌مگه‌راندوهه جیگاکه‌ی خوی)، عه‌بدو لای کوری عومهر وتی: ئه‌گه‌ر عائشه نه‌مه‌ی بیستی له پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، پیموا نییه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ وازی له ده‌ستلیدانی نه و دوو روکنه هینابی که له نزیک به‌رده ره شه‌که‌ن، نه‌وه نه‌بی که‌عه له‌سه‌ر شیوه‌ی دروستکردنی ئیبراهیم دروست نه‌کراوه‌ته‌وه.

بَابُ وَضْعِ الْحَذِّ عَلَى الرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ عِنْدَ تَقْبِيلِهِ

۲۷۲۷- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَبَّلَ الرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ وَوَضَعَ حَذَّهُ عَلَيْهِ ^(۱).

باسنی دانانی رومهت له سهر روکنی یه مانی له کاتی ماچکردنی

واته: ئینو عه باس رضی اللہ عنہ ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ماچی روکنی یه مانی کرد و رومهتی له سهری دانا.

بَابُ الدُّعَاءِ بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ أَنْ يَرْزُقَ اللَّهُ الدَّاعِيَ الْقِنَاعَةَ بِمَا رَزَقَ وَيُبَارِكَ لَهُ فِيهِ وَيُخْلِفَ عَلَى كُلِّ غَائِبَةٍ لَهُ بِخَيْرٍ

۲۷۲۸- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ يَقُولُ: احْفَظُوا هَذَا الْحَدِيثَ، وَكَانَ يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم، وَكَانَ يَدْعُو بِهِ بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ: «رَبِّ قَنَعْنِي مِمَّا رَزَقْتَنِي وَبَارِكْ لِي فِيهِ، وَاخْلُفْ عَلَيَّ كُلَّ غَائِبَةٍ لِي بِخَيْرٍ» ^(۲).

باسنی پارانه وه له نیوان ههر دوو روکنه که، به وهی خوا رزق و رۆزی قایل بوون به وه که سه بدات که ده پارایته وه به وهی پیی به خشیه و فهر و به ره که تیشی تی بخت بو، وه ههر شتیکیشی به جتی هیشتووه جیگای بوی پر بکاته وه به چاکتر له وه

واته: سه عیدی کوری جو به یر ده لی: ئینو عه باس رضی اللہ عنہ ده یوت: ئەم فەرمووده یه له بهر بکهن، جا ره فعیشی ده کرد بو لای پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم، له نیوان ههر دوو روکنه که دا نزای پی ده کرد: ئەی پهروهردگارا قایلیم بکه بهو رزق و رۆزییه ی پیت به خشیه و فهر و به ره که تیشی تی بخی، ههر شتیکیشم به جتی هیشتووه جیگای به خیر بۆم پر بکه یته وه.

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) إسنادہ ضعیف.

بَابُ فَضْلِ اسْتِیْلَامِ الرُّكْنَيْنِ وَذِكْرِ حَطِّ الْخَطَايَا بِمَسْحِهَا

۲۷۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ بَنِ عُمَيْرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ يَقُولُ لِابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: مَا لِي لَا أَرَاكَ تَسْتَلِمُ إِلَّا هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَالرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: إِنْ أَفْعَلْتُ فَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «إِنَّ مَسْحَهُمَا يَحُطُّ الْخَطَايَا»^(۱).

باسى فهزل و گهوره يى دهستان له ههردوو روکنه که و سرینه وهى گوناههکان به مهسکردنیا

واته: عه بدولای کوری عوبهیدی کوری عومهیر ده گپریته وه، نه و گویى له باوکی بوو به ئینو عومهری رضي الله عنه دهوت: نه وه چیه نایبم دهست بدهی له هیج جینگایهک جگه له و دوو روکنه نه بیت، بهرده ره شه که و روکنی یه مانى، ئینو عومه ر وتی: نه گهر نه وه بکه م نه وه بیگومان گویم له پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بوو ده یفرموو: به راستی مهسکردنیا هه له و په له کان دهسریته وه.

۲۷۳۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِثْلَهُ^(۲).

واته: ئینو عومه ر رضي الله عنه ده گپریته وه، له پیغه مبهره وه صلى الله عليه وسلم به هه مان شیوه ی فرمووده که ی بیشوو.

بَابُ صِفَةِ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ وَالْبَيَانِ أَنَّهُمَا يَأْفُوتَانِ مِنْ يَوَاقِيَتِ الْجَنَّةِ

۲۷۳۱- عَنْ أَيُّوبَ بْنِ سُوَيْدٍ عَنِ يُونُسَ عَنِ الزَّهْرِيِّ عَنِ مُسَافِعِ الْحَجَبِيِّ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «الرُّكْنُ وَالْمَقَامُ يَأْفُوتَانِ مِنْ يَأْفُوتِ الْجَنَّةِ طَمَسَ اللَّهُ نُورَهُمَا، وَلَوْ لَا ذَلِكَ لَأَضَاءَتَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ»^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) إسنادہ ضعیف.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبْرُ لَمْ يُسْنِدْهُ أَحَدٌ أَعْلَمُهُ مِنْ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ عَنِ أَيُّوبَ بْنِ سُوَيْدٍ إِنْ كَانَ حَفِظَ عَنْهُ، وَقَدْ رَوَاهُ عَنْ مُسَافِعِ بْنِ شَيْبَةَ مَرْفُوعًا عَنِ الزُّهْرِيِّ رَوَاهُ رَجَاءٌ أَبُو يَحْيَى.

باسی سیفته‌تی روکن و مهقام وه روونکردنه‌وهی نه‌وهی ههردووکیان دوو گوهه‌رن له گوهه‌ره‌کانی بههشت

واته: نه‌یویی کوری سوهد ده‌گپرته‌وه، له نه‌نس، له زوهرییه‌وه، له موسافیعی حه‌جه‌بی، له عه‌بدو‌لای کوری عه‌مه‌روه ع ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا ع فرموویه‌تی: روکن و مه‌قام دوو گوهه‌رن له گوهه‌ره‌کانی بههشت، خوا ع نوره‌که‌یانی کوژاندووه‌ته‌وه، نه‌گه‌ر نه‌یکوژاندایه‌ته‌وه نه‌وه نیوانی خوهره‌لات و خوژئاویان رووناک ده‌کرده‌وه.

نه‌بو به‌کر ده‌لی: من بزائم نه‌م فرمووده‌یه که‌سێک نییه سه‌نه‌ده‌که‌ی گه‌یان‌دیته‌ له فرمووده‌که‌ی زوه‌ری، جگه‌ له نه‌یویی کوری سوهد نه‌گه‌ر لئییه‌وه له‌به‌ری کردیته، وه جگه‌ له زوه‌ری ره‌جاء که‌ پنی ده‌وتری نه‌بو یه‌حیا له موسافیعی کوری شه‌یه‌وه ریوایه‌تی کردووه به‌مه‌رفوعی.

۲۷۳۲- عن رجاء أبو يحيى ثنا مسافع بن شيبه قال: سمعت عبد الله بن عمرو ع، أنشد بالله ثلاثاً ووضع أصبعه في أذنيه سمعت رسول الله ع يقول: «أن الحجر والمقام» مثله^(۱).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَسْتُ أَعْرِفُ أَبَا رَجَاءٍ هَذَا بَعْدَ آلِهِ وَلَا جَرَحٍ وَلَسْتُ أَحْتَجُّ بِخَبْرٍ مِثْلِهِ.

واته: ره‌جاء نه‌بو یه‌حیا ده‌گپرته‌وه، موسافیعی کوری شه‌یه‌ ده‌لی: گویم له عه‌بدو‌لای کوری عه‌مه‌ر بوو ع، سنی جار سویندی به‌ خوا خوارد په‌نجه‌کانیسی خسته‌ نیو هه‌ردوو گوئی، (وتی): گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا ع بوو ده‌یفه‌رموو: به‌پاستی به‌رده‌ ره‌شه‌که و مه‌قام. هه‌روه‌کو فرمووده‌که‌ی پیشوو باسی کرد.

نه‌بو به‌کر ده‌لی: من نه‌بو ره‌جاء ناناسم و نازائم دادپه‌روه‌ره یان له‌که‌داره، وه فرمووده‌ی هاوشیوه‌ی نه‌و وه‌رناگرم و نایکه‌م به‌ حوججه‌.

(۱) إسناده ضعيف.

بَابُ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ سَبَبِهَا اسْوَدَّ الْحَجْرُ، وَصِفَةِ نُزُولِهِ مِنَ الْجَنَّةِ، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنَّهُ إِنَّمَا سَوَّدَتْهُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ، إِذْ كَانَ عِنْدَ نُزُولِهِ مِنَ الْجَنَّةِ أَشَدَّ بَيَاضًا مِنَ التَّلْجِ

٢٧٣٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «نَزَلَ الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ مِنَ الْجَنَّةِ أَشَدَّ بَيَاضًا مِنَ التَّلْجِ فَسَوَّدَتْهُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ»^(١).

باسی هوکاري رهشبوونی بهرده که و چوئییه تی دابهزینی له بههشته وه، وه بهلگهش له سهر نه وهی تنها گوناھی نه وه کانی ئاده م رهشی کردوه، له کاتی کدا که دابهزی له بههشته وه له به فر سپیتر بوو

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغمبر صلى الله عليه وسلم فرموویه تی: بهرده ره شه که که له بههشته وه دابهزی له به فر سپیتر بوو، گوناھی نه وه کانی ئاده م رهشی کردوه.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنَّ الْحَجَرَ إِنَّمَا سَوَّدَتْهُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ خَطَايَا الْمُسْلِمِينَ

٢٧٣٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ يَأْفُوتُهُ بَيَاضٌ مِنْ يَأْفُوتِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّمَا سَوَّدَتْهُ خَطَايَا الْمُشْرِكِينَ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِثْلُ أَحَدٍ يَشْهَدُ لِمَنْ اسْتَلَمَهُ، وَقَبْلَهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا»^(٢).

باسی بهلگه له سهر نه وهی بهرده ره شه که تنها گوناھی هاوبه شدانه رانی نه وهی ئاده م رهشی کردوه نه ک گوناھی مسولمانان

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغمبر صلى الله عليه وسلم فرموویه تی: بهرده ره شه که گه وه ریکی سپیبه له گه وه ره کانی بههشت، تنها گوناھی هاوبه شدانه ران رهشی کردوه، له رۆژی دواپی ده نیردریت نه وه نده ی کتوی ئو خود گه وره یه، شایه تی ته دات بو ئه و که سه ی دهستی لی داوه و ماچی کردوه له خه لکی دنیا.

(١) إسنادہ ضعیف.

(٢) إسنادہ ضعیف.

بَابُ ذِكْرِ صِفَةِ الْحَجْرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَبَعَثَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِيَّاهُ مَعَ إِعْطَائِهِ إِيَّاهُ عَيْنَيْنِ يُبْصِرُ بِهِمَا وَلِسَانًا يَنْطِقُ بِهِ، يَشْهَدُ لِمَنْ اسْتَلَمَهُ بِحَقِّ، جَلَّ رَبُّنَا وَتَعَالَى وَهُوَ فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ

٢٧٣٥- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَيَبْعَثَنَّ اللَّهُ هَذَا الرُّكْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ يَشْهَدُ عَلَى مَنْ اسْتَلَمَهُ بِحَقِّ»^(١).

باسی سیفته تی به رده که له روژی دوا پیدا، وه خوا ده نیری و دوو چاوی پت ته دات پیمان بین و زمانیکیش قسه ی پت بکات، شایه تی بدات بو ئه و کسه ی به حق و راستی ده ستی لت داوه، گوره یی و به رزی بو به روه دگارمان بیگومان ئه و هر شتیکی بو تی ده یکات

واته: ئینو عباس رضي الله عنه ده لی: پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم فه رموویه تی: بیگومان خوا له روژی دوا پیدا ئه م روکنه (به رده ره شه که) ده نیری دوو چاوی هه یه پیمان ده بین، زمانیکیشی هه یه قسه ی پت ده کات، شایه تی ته دات بو ئه و کسه ی به حق و راستی ده ستی لی داوه.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا أَرَادَ بِذِكْرِهِ الرُّكْنَ فِي هَذَا الْحَجْرِ نَفْسَ الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ لَا غَيْرَ وَالدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: «عَلَى مَنْ اسْتَلَمَهُ» أَي لِمَنْ اسْتَلَمَهُ، فِي ذَبْرِ فَضِيلِ بْنِ سَلِيمَانَ «لِمَنْ اسْتَلَمَهُ بِحَقِّ»، وَفِي حَدِيثِ حَمَادِ بْنِ سَلَمَةَ أَيضًا: لِمَنْ اسْتَلَمَهُ وَقَبْلَهُ

٢٧٣٦- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ لِهَذَا الْحَجْرِ لِسَانًا وَشَفَتَيْنِ يَشْهَدُ لِمَنْ اسْتَلَمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَقِّ»^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی بهلگه له سهر ئه وهی پیغه مبهبر ﷺ له م فهرمووده که باسی روکنی کردوو، تنها مه بهستی پیی بهرده ره شه که یه نهک غیری ئه وه، وه بهلگه ش له سهر ئه وهی پیغه مبهبر ﷺ مه بهستی له فهرمووده که ی فوزه یلی کوری سوله یمان: (عَلَىٰ مَنْ اسْتَلَمَهُ)، واته: (لِمَنْ اسْتَلَمَهُ)، ههروه ها له فهرمووده که ی هممادی کوری سه له مه ییش: (لِمَنْ اسْتَلَمَهُ وَقَبْلَهُ)، واته: **بۆ ئه وه که سهی دهستی لێ دهدات و ماچی دهکات**

واته: ئیبنو عه باس رضی اللہ عنہ ده لێ: پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ فهرموویه تی: به راستی ئه م بهرده له پوژی دوا ییدا زمانیک و دوو لیوی پی ئه درئ، شایه تی ئه دات بۆ ئه وه که سهی به حه ق دهستی پیوه داوه.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَىٰ أَنَّ الْحَجَرَ إِنَّمَا يَشْهَدُ لِمَنْ اسْتَلَمَهُ بِالنِّيَّةِ دُونَ مَنْ اسْتَلَمَهُ غَيْرَ نَاوٍ بِاسْتِلامِهِ طَاعَةَ اللَّهِ وَتَقَرُّبًا إِلَيْهِ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّ لِلْمَرْءِ مَا نَوَىٰ

۲۷۳۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضی اللہ عنہ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يَأْتِي الرُّكْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْظَمَ مِنْ أَبِي قُبَيْسٍ لَهُ لِسَانٌ وَشَفَتَانِ يَتَكَلَّمُ عَنْ مَنْ اسْتَلَمَهُ بِالنِّيَّةِ، وَهُوَ مِمَّنْ اللَّهُ الَّتِي يُصَافِحُ بِهَا خَلْقَهُ»^(۱).

باسی بهلگه له سهر ئه وهی بهرده ره شه که شایه تی ئه دات بۆ ئه وه که سهی به نییه ته وه دهستی لێ داوه، نهک ئه وه که سهی به بێ نییه تی گوێرا یه لێ و نزیک بوونه وه دهستی لێ دا بێت، چونکه پیغه مبهبر ﷺ رایگه یاندوو ه کرده وهی **بهنده به پیی نییه ته که یه تی**

واته: عه بدولای کوری عه مر رضی اللہ عنہ ده گێر یته وه، پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ فهرموویه تی: روکن (بهرده ره شه که) له پوژی دوا ییدا دیت گه وره تره له کتوی ئه بو قوبه یس زمانیک و دوو لیوی هه یه، قسه دهکات ده رباره ی ئه وه که سهی به نییه ته وه دهستی لێ داوه، ئه وه دهستی راستی خوا یه که به هویه وه ته وقه له گه ل دروستکرا وه کانی دهکات.

بَابُ اسْتِخْبَابِ ذِكْرِ اللَّهِ فِي الطَّوَافِ إِذِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ إِنَّمَا جُعِلَ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ، لَا بِحَدِيثِ النَّاسِ وَالِاسْتِغْثَالِ بِمَا لَا يُجْرِي عَلَى الطَّائِفِ نَفْعًا فِي الْآخِرَةِ، وَإِنْ كَانَ التَّكْلُمُ بِالْخَيْرِ فِي الطَّوَافِ طَلْقًا مُبَاحًا، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ الْكَلَامُ ذِكْرَ اللَّهِ

٢٧٣٨- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِنَّمَا جُعِلَ رَمِي الْجِمَارِ وَالطَّوَافُ بِالْبَيْتِ؛ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ لَيْسَ لِغَيْرِهِ»^(١).

باسی یادکردنی خوا صلى الله عليه وسلم له تهوافدا سوننهته، چونکه تهوافکردنی بهیت بو یادی خوا دانراوه، نهک بو گفتوگو و سهرقالبوون بهوهی هیچ سوودیک به تهوافکر نهگهیهنت له روژی دوايیدا، نهگهرچی قسهکردنی خیر و چاک له تهوافدا ریگهپیدراوه، نهگهرچی نهو قسهکردنهش یادی خوا نهبیت

واته: عائشه رضي الله عنها ده گپریتهوه، پیغمبر صلى الله عليه وسلم فرموویه تی: بیگومان بهردبارانکردنی جهمره کان و تهوافی بهیت بو بهجهیتنانی یادی خوایه، بو هیچی دیکه نییه.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي التَّكْلُمِ بِالْخَيْرِ فِي الطَّوَافِ، وَالرُّجْرِ عَنِ الْكَلَامِ السَّيِّئِ فِيهِ

٢٧٣٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِنَّ الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ مِثْلَ الصَّلَاةِ إِلَّا أَنَّكُمْ تَتَكَلَّمُونَ فَمَنْ تَكَلَّمَ، فَلَا يَتَكَلَّمُ إِلَّا بِخَيْرٍ»^(٢).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمَرَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم قَائِدَ الرَّجُلِ يَسِيرُ قَدْ زَنَقَهُ بِهِ أَنْ يَفُودَهُ بِيَدِهِ وَهُوَ طَائِفٌ بِالْبَيْتِ مِنْ بَابِ الْكَلَامِ الْحَسَنِ فِي الطَّوَافِ قَدْ خَرَّجْتُهُ فِي بَابٍ آخَرَ.

باسی مؤلهتدان به قسهکردنی چاک له تهوافدا، وه سهرکوونهکردن له قسهکردنی خراپ و نابهجی

واته: ئینو عباس رضي الله عنه ده گپریتهوه، پیغمبر صلى الله عليه وسلم فرموویه تی: بهراستی تهوافکردنی بهیت وه کوو نوژی وایه، نهوه نهبیت قسهکردن حهلاله، جا ههر کهس قسهی کرد، با قسه نهکات تهنها قسهی چاک نهبیت.

(١) إسناده ضعيف.

(٢) صحيح.

ته بو به کر ده لئ: که سئک پیاوئک له گه ل خوی ده بات قسه ی له گه ل ده کات (بو نمونه: ده لئ: تاوا بکه و بهوشیوه بکه) له کاتی ته وافی بهیت، له چوارچئوه ی قسه ی چاک هه ژمار ده کریت، ثم فهرمووده م له به شئکی دیکه دا هئناوه.

بَابُ الطَّوَافِ مِنَ وَرَاءِ الْحِجْرِ

۲۷۴۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما قَالَ قَالَ الْحَجْرُ مِنَ الْبَيْتِ: لِأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم طَافَ بِالْبَيْتِ مِنْ وَرَائِهِ، وَقَالَ اللَّهُ: ﴿وَلِيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ (۲۹) ﴿الحج (۱)﴾.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ الْحَجْرُ مِنَ الْبَيْتِ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أَعْلَمْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا أَنَّ الْإِسْمَ بِاسْمِ الْمَعْرِفَةِ بِالْأَلْفِ وَاللَّامِ قَدْ يَقَعُ عَلَى بَعْضِ الشَّيْءِ، وَالنَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم أَمَرَ عَائِشَةَ أَنْ تُصَلِّيَ فِي الْحِجْرِ، وَقَالَ: «الْحَجْرُ مِنَ الْبَيْتِ» أَرَادَ بَعْضَ الْحِجْرِ لَا كُلَّهُ، وَابْنُ عَبَّاسٍ رَجَمَهُ اللَّهُ، لَمْ يَرِدْ بِقَوْلِهِ الْحَجْرُ مِنَ الْبَيْتِ جَمِيعَ الْحِجْرِ وَإِنَّمَا أَرَادَ بَعْضَهُ عَلَى مَا خَبَّرَتْ عَائِشَةُ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم أَنَّ بَعْضَ الْحِجْرِ مِنَ الْبَيْتِ لَا جَمِيعَهُ.

باسی ته وافرکردن له پشتی حاجر

(ن ئیسماعیل که دیوارئکی بازنه ییه له ته نیشتی که عبه)

واته: ئیبنو عبه باس رضی اللہ عنہ ده لئ: حاجر به شئکه له بهیت، چونکه پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ته وافی بهیتی کرد له پشتی حاجر هوه، خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی: ﴿وَلِيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ (۲۹) ﴿، واته: با ته واف بکه ن به ده وری ئه و ماله نازاد کراوه دا.

ته بو به کر ده لئ: ثم دهسته واژه یه (الْحَجْرُ مِنَ الْبَيْتِ) له و دهسته واژه یه که له چه ند شوئنیکی کتیبه کانماندا رامگه یاندوو به یگومان (الِاسْمِ) ناوی ناسراو به (الْأَلْفِ وَاللَّامِ) هه ندئ جار بو به شئک له و شته به کار دئت، پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم فهرمانی کرد به عائشه له حاجر نوئز بکات، وه فهرمووی: (الْحَجْرُ مِنَ الْبَيْتِ)، مه بهستی به شئک له حاجر بوو نهک هه مووی، ئیبنو عبه باسئش په حمه تی خوا ی لی بیئ له وته که یدا: (الْحَجْرُ مِنَ الْبَيْتِ)، مه بهستی هه موو حاجر نه بوو، به لکوو مه بهستی هه ندئکی بوو وهک عائشه هه وائی داوه، که به شئک له حاجر له بهیته نهک هه مووی.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى صِحَّةِ مَا تَأَوَّلْتُ قَوْلَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَالْبَيْتَانِ أَنْ بَغْضَ الْحِجْرِ مِنَ الْبَيْتِ لَا جَمِيعِهِ

٢٧٤١- عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبِيدٍ: وَقَدَّ الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ فِي خِلَافَتِهِ، فَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ: مَا أَظُنُّ أَبَا حُبَيْبٍ يَعْنِي ابْنَ الرُّبَيْرِ رضي الله عنه سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ مَا كَانَ يَزْعُمُ أَنَّهُ سَمِعَهُ مِنْهَا قَالَ الْحَارِثُ: بَلَى أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْهَا، قَالَ: سَمِعْتَهَا تَقُولُ مَاذَا؟ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ قَوْمَكَ اسْتَفْصَرُوا مِنْ بُيُوتِ الْبَيْتِ، وَإِنِّي لَوَلَا حَدَاثَةَ عَهْدِهِمْ بِالشَّرْكِ أَعَدْتُ مَا تَرَكُوا مِنْهُ فَإِنْ بَدَأَ لِقَوْمِكَ مِنْ بَعْدِي أَنْ يَبْنُوهُ فَهَلُمِّي، فَلَأُرِيكَ مَا تَرَكُوا مِنْهُ»، فَأَرَاهَا قَرِيبًا مِنْ سَبْعَةِ أَدْرَعٍ هَذَا حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبِيدٍ، وَزَادَ عَلَيْهِ الْوَلِيدُ بْنُ عَطَاءٍ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «لَجَعَلْتُ لَهُ بَابَيْنِ مَوْضُوعَيْنِ فِي الْأَرْضِ شَرْقِيًّا وَعَرَبِيًّا، وَهَلْ تَدْرِينَ لِمَ كَانَ قَوْمُكَ رَفَعُوا بَابَهَا؟» قُلْتُ: لَا قَالَ: «تَعَزُّزًا أَلَّا يَدْخُلَهَا إِلَّا مَنْ أَرَادُوا، فَكَانَ الرَّجُلُ إِذَا كَرِهُوا أَنْ يَدْخُلَهَا دَعُوهُ يَزْتَقِي حَتَّى إِذَا كَادَ أَنْ يَدْخُلَ دَفَعُوهُ فَسَقَطَ». قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ لِلْحَارِثِ: أَأَنْتَ سَمِعْتَهَا تَقُولُ هَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ فَتَنَكَّتْ سَاعَةً بِعَصَاهُ، ثُمَّ قَالَ: وَدِدْتُ أَنِّي تَرَكْتُهُ، وَمَا تَحَمَّلْتُ ^(١).

**باسى بهلگه له سهر راستى نه وهى وتهكهى ئىبنو عباسم له يهك دايه وه،
وه روونكر دنه وه له بارهى نه وهى به شيك له حيجر به شيكه له بهيت نهك
هه موو حيجر**

واته: حارسى كورى عهدولاي كورى نه بو ره بيعه ده لئى: عهدولاي كورى عوبه يد ده لئى: حارسى كورى عهدولا به وه فد چوو بولاى عهدولمه ليكى كورى مهروان له خيلافه ته كه يدا، عهدولمه ليك وتى: پيموا نيه باوكى خوبه يب واته: ئىبنو زوبه ير رضي الله عنه نه وهى له عايشه وه بيستبيت كه بانگه شهى بو ده كات، حارس وتى: به لئى من له عايشه وه گويم لئى بوو، وتى: گويت لئى بوو چى دهوت؟ وتى: پينغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تى: به راستى قه ومه كهت (كه قوره يشه كاتى) كه عبه يان بونىاد نايه وه لئيان كه م کرده وه (له سهر بنچينه ئى پيراهيم دروستيان نه کرده وه)، نه گهر له بهر نه بهيت قه ومه كهت له سه رده مى شيرك نزيكن (تازه ئىسلاميان ناسيوه)، نه وهى وازيان لئى

هینابوو دهمگه پرانده وه، نه گهر قه ومه کهت دواى من بویان گونجا دروستى بکه نه وه، وهره با نه وهت پین نشان بدهم که وازیان لی هیناوه، پینی نشان دا، نزیکه ی حهوت بال ده بوو، نه مه فهرمووده ی عه بدولای کورپی عوبه یده، به لام وه لیدی کورپی عه تا زیادى کردوو تیايدا، پیغه مبه ر ﷺ فهرموویه تی: دوو ده رگام بوی داده نا له زه ویه وه ده رگایه که له خوره لات و ده رگایه کیدیکه ش له خورثاواوه، تیا ده زانی قه ومه کهت بوی ده رگاکه یان له سهر زه وى به رز کرده وه (به چهنه د پلکانه یه که)؟ وتم: نه خیر، فهرمووی: له بهر نه وه ی که س نه چیتته نیویه وه به ویستی نه وان نه بیت، نه گهر پینان ناخوش بووایه پیاونک بچو وایه ته نیویه وه وازیان لی ده هینا تا سهرده کهوت تا خهریک بوو بچیتته نیویه وه، پالیان پیوه ده ناو نه ویش ده کهوته خواره وه، عه بدوله لیک به حارسی وت: تیا تو بیستوته شتی وا بلنی؟ وتی: به لی، دواتر نه ندازه یه گوچانه که ی له سهر زه وى دانا، پاشان وتی: خوزگه وازم لی بهینایه و وه کوو خوی بیت و نه مروخاندایه.

بَابُ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي لَهَا طَافَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ وَرَاءِ الْحِجْرِ إِذِ الطَّائِفُ بِنَاءِ الْبَيْتِ إِذَا خَلَّفَ الْحِجْرَ وَرَاءَهُ عَدَّ طَائِفًا لِكُلِّ مَنِ الْكَعْبَةَ إِذْ بَغِضَ الْحِجْرَ مِنَ الْكَعْبَةِ عَلَى مَا خَبَّرَ الْمُصْطَفَى ﷺ، وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَ بِالطَّوَافِ بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ لَا يَبْغِضُهُ

۲۷۴۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ لَا حَدَاثَةُ عَهْدِ قَوْمِكَ بِالْكَفْرِ لَنَقَضْتُ الْبَيْتَ، فَبَيْتُهُ عَلَى أَسَاسِ إِبْرَاهِيمَ؛ فَإِنَّ قُرَيْشًا اسْتَقْفَصَرَتْ فِي بِنَائِهِ، وَجَعَلَتْ لَهُ خَلْفًا»^(۱).

قال أبو بكر: يَعْنِي بَابًا آخَرَ فِي خَلْفٍ.

باسی هوکارى نه وهی پیغه مبه ر ﷺ له پشتی حیجره وه ته وافی کرد، چونکه نه وه که سهی ته وافی که عبه ده کات، نه گهر حیجرى خسته پشتیه وه نه وه به ته وافکر ده ژمیرن به ده وری هه موو که عبه، چونکه هه ندی له حیجر به شیکه له که عبه وه کوو چون پیغه مبه ر ﷺ هه والی داوه، خوی به رز و مه زن فهرمانی کردوو به ته وافکردن به ده وری که عبهی پیروز نه که هه ندیکى

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده‌لن: پیغه‌مبه‌ری خوا رضی اللہ عنہ پی فہرمووم: نه‌گه‌ر له‌به‌ر نه‌وه نه‌بو‌وايه قه‌ومه‌که‌ت له‌سه‌رده‌می کوفر نزیکن (تازه ئیسلامیان ناسیوه)، نه‌وه که‌عبه‌م هه‌لده‌وه‌شاند‌ه‌وه، دواتر له‌سه‌ر بناغه‌ی ئیپراهیم دروستم ده‌کرده‌وه، چونکه قوره‌یش کاتنی دروستیان کرد به‌یچووکسی دروستیان کرد، دواتر ده‌رگایه‌کم له‌پشته‌وه بوی داده‌نا.

نه‌بو به‌کر وتی: واته: ده‌رگایه‌کی دیکه‌م له‌پشته‌وه بوی داده‌نا.

بَابُ ذِكْرِ طَوَافِ الْقَارِنِ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ عِنْدَ مَقْدِمِهِ مَكَّةَ وَالنَّبِيَّانِ أَنْ الْوَاجِبَ عَلَيْهِ طَوَافٌ وَاحِدٌ فِي الْإِبْتِدَاءِ، ضِدُّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ عَلَى الْقَارِنِ فِي الْإِبْتِدَاءِ طَوَافَيْنِ وَسَعَيْنِ.

۲۷۴۳- عَنْ نَافِعٍ قَالَ: أَرَادَ ابْنُ عُمَرَ رضی اللہ عنہما الْحَجَّ فَقَالَ: أَجْعَلُهَا عُمْرَةً فَإِنْ أَنَا صَدِدْتُ صَنَعْتُ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، فَلَمَّا أَشْرَفَ عَلَى الْبَيْدَاءِ قَالَ: مَا أَرَى سَبِيلَهُمَا إِلَّا وَاحِدًا، وَأَشْهَدُكُمْ، إِنِّي قَدْ أَوْجَبْتُ مَعَ عُمْرَتِي حَجَّةً، فَلَمَّا أَتَى قُدَيْدًا اشْتَرَى هَدْيًا وَسَاقَهُ مَعَهُ حَتَّى قَدِمَ مَكَّةَ، فَطَافَ بِالْبَيْتِ، وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ، وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ يَعْنِي طَافَ، وَقَالَ: هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَفْعَلُ ^(۱).

باسنی ته‌وافکردنی نه‌وه که‌سه‌ی ئیحرامی حج و عومره پیکه‌وه ده‌به‌ستیت کاتنی ده‌گاته مه‌که‌ه، وه روونکردنه‌وه له‌بارهی نه‌وه‌ی له‌سه‌ره‌تا ته‌نها یه‌ک ته‌واف واجبه له‌سه‌ری، دژنی وته‌ی نه‌وه که‌سه‌ی پینی وایه نه‌وه که‌سه‌ی ئیحرامی حج و عومره‌ی پیکه‌وه به‌ستووه دوو ته‌واف و دوو سه‌عی له‌نیوان صه‌فا و مه‌روه واجبه له‌سه‌ری

واته: نافع ده‌لن: ئینو عومهر رضی اللہ عنہما ویستی حج بکات، وتی: ده‌یکه‌م به‌ عومره، نه‌گه‌ر ریگریم لی کرا پیغه‌مبه‌ری خوا رضی اللہ عنہ چی کرد منیش نه‌وه ده‌که‌م، (واته: ئیحرام ده‌شکینم هه‌ر وه‌کوو چون پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم له‌سالی حوده‌بیه ئیحرامی شکاند)، کاتنی سه‌رکه‌وته سه‌ر (البیداء) (که به‌رزاییه‌که به‌ده‌وروبه‌ری خویدا ده‌روانی له‌پیشی (ذی

الحلیفة) له پرووی مه ککه وه یه، له (ذی الحلیفة) وه نزیکه، وتی: پیم وایه پیکاره‌کانی حج و عومره وه کوو یه ککه، تیوه ده کهم به شایهت من له گه‌ل عومره که مدا حه جم پیویست کرد له سهر خوم، کاتی گه‌یسته (قُدَید) (ناوی شوینیکه له نزیک مه ککه) و لاخیکی له وی کپی بو هه دیه و قوربانی، له گه‌ل خویدا بردی تا هاته مه ککه، ته‌وافی به‌یتی کرد، له پستی مه‌قامی (ئیبراهیم) دوو پرکات نوژی کرد، وه ته‌وافی نیوان صه‌فا و مه‌روه‌شی کرد، ئینجا وتی: پیغه‌مبه‌ری خوام ﷺ بینی به و شیوه‌ی کرد.

۲۷۴۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ، الَّذِينَ قَرَأُوا طَوَافًا وَاحِدًا^(۱).

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده گپ‌یته‌وه، نه و هاوه‌لانه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ که ئیحرامیان به حج و عومره به‌ستبوو ته‌نها یه‌ک ته‌وافیان کرد.

۲۷۴۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ أَجْرَاهُ لَهُمَا طَوَافٌ وَاحِدٌ، ثُمَّ لَمْ يَجَلَّ حَتَّى يَفْضِيَ حَجَّهُ، ثُمَّ يَجَلُّ مِنْهُمَا جَمِيعًا»^(۲).

واته: ئینو عومر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده‌لی: گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بوو ده یفه‌رموو: هه‌ر کهس ئیحرام به‌نییه‌تی حج و عومره به‌ستیت یه‌ک ته‌وافی به‌سه بو هه‌ردووکیان، پاشان هه‌لا‌ل نابیت (له ئیحرام ده‌رناچیت) تاوه‌کو حه‌جه‌که‌ی ته‌واو ده‌کات، پاشان له هه‌ردووکیان ده‌رده‌چیت.

۲۷۴۶- عَنْ نَافِعِ بْنِ عَبْدِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُ لَبَّى بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَطَافَ لَهُمَا طَوَافًا وَاحِدًا، وَقَالَ: هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَنَعَ^(۳).

واته: نافع ده‌گپ‌یته‌وه، له ئینو عومره‌وه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، نه و ته‌لبیه‌ی حج و عومره‌ی پیکه‌وه کرد یه‌ک ته‌وافی بو هه‌ردووکیان کرد و وتی: پیغه‌مبه‌ری خوام ﷺ بینی به‌وشیوه‌ی کرد.

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعيف.

(۳) صحیح.

بَابُ إِبَاحَةِ الطَّوَافِ وَالصَّلَاةِ بِمَكَّةَ بَعْدَ الْفَجْرِ وَبَعْدَ الْعَصْرِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى صِحَّةِ مَذْهَبِ الْمُطَّلِبِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَرَادَ بِزَجْرِهِ عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، بَعْضُ الصَّلَاةِ لَا جَمِيعَهَا

٢٧٤٧- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ، لَا يُمْتَعَنَّ أَحَدٌ طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ وَصَلَّى أَيَّ سَاعَةٍ كَانَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ»^(١).

باسي ريگه دان به تواف و نويز کردن له مهککه دواي نويزي به ياني و دواي عهسريش، وه به لگهش له سهر راستي مهزهه بي موله يبي (واته: نيمامي شاميعي) بيگومان پيغهمبر رضي الله عنه له سهزه نشترکردني له نويز کردن دواي به ياني تا خور دهکوهيت و دواي عهسر تا خور ناوا دهبيت ههندي نويزه نهک همموي

واته: جوبه يري کوري موتعيم رضي الله عنه ده لي: پيغهمبري خوا رضي الله عنه فرموي: نه ي نه وه کاني عهبدو مه ناف، با ريگري له هيچ کهس نه کري ته وافي نه ماله بکات و نويزي تيدا بکات، له ههر ساتيک شهو بيت يان روژ.

٢٧٤٨- عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ، وَلَا بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَّا مَكَّةَ إِلَّا مَكَّةَ إِلَّا مَكَّةَ»^(٢).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا أَشْكُ فِي سَمَاعِ مُجَاهِدٍ مِنْ أَبِي ذَرٍّ.

واته: مجاهيد ده گيرته وه، له نه بو زهروه رضي الله عنه ده لي: پيغهمبري خوا رضي الله عنه فرمويه تي: نويز نيه دواي نويزي به ياني، ههروه ها دواي عهسريش مه گهر له مه ککه، مه گهر له مه ککه، مه گهر له مه ککه.

نه بو به کر ده لي: من گومانم هه يه له بيستني مجاهيد له نه بو زهروه.

(١) صحيح.

(٢) إسناده ضعيف.

۲۷۴۹- عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ: طَافَ الْمِسْوَرُ بْنُ مَخْرَمَةَ رضي الله عنه عَشْرَ سُبُوعًا، ثُمَّ صَلَّى لِكُلِّ سَبْعٍ رَكَعَتَيْنِ، وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ: «إِنْ وُلِّيتُمْ هَذَا الْبَيْتَ مِنْ بَعْدِي، فَلَا تَمْنَعُوا أَحَدًا مِنَ النَّاسِ أَنْ يَطُوفَ بِهِ أَيَّ سَاعَةٍ مَا كَانَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ»^(۱).

واته: ئيبنو ئه بو موله يکه ده لى: ميسوره رى کورى مه خرمه رضي الله عنه هه زده جار جهوت ته وافي کرد، پاشان بو هر هر جهوت ته وافيک دوو رکاتي کرد، وتى: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تى: نهى نه وه کاني عهبدو مه ناف، نه گهر دواى من سه رپه رشتياري نه م به يته که وته نه ستوتان، نه وه رينگري له هيچ که سيک مه کهن ته وافي تيدا بکات له هر ساتيک له شهو بيت يان روژ.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الشَّرْبِ فِي الطَّوَافِ إِنْ ثَبَّتَ الْخَبْرُ؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ هَذَا الْإِسْنَادِ، وَأَنَا خَائِفٌ أَنْ يَكُونَ عَبْدُ السَّلَامِ أَوْ مَنْ دُونَهُ وَهَمَ فِي هَذِهِ اللَّفْظَةِ أَغْنِي قَوْلُهُ: فِي الطَّوَافِ

۲۷۵۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم شَرِبَ مَاءً فِي الطَّوَافِ^(۲).

باسى موئه تدان به ئاو خوار دنه وه له ته وافدا، نه گهر فهرمووده که جيگير بوو، چونکه له دلدا شتيک هه يه ده رباره ي نه م سه نه ده، وه من ده ترسم عهبدو سه لام يان خوارى نه وه هه له بيت له م دهسته وازه يه مه به ستم نه م وتووويه تى: (فِي الطَّوَافِ)

واته: ئيبنو عه باس رضي الله عنه، ده گير يته وه پيغه مبهري صلى الله عليه وسلم له ته وافدا ناوى خوارده وه.

بَابُ الرِّجْرِ عَنِ قِيَادَةِ الطَّائِفِ بِرِمَامٍ أَوْ خَيْطٍ شَبِيهَا بِقِيَادَةِ النَّبَاهِمِ

۲۷۵۱- عَنِ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ، أَنَّ طَاوُسًا، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَرَّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِرَجُلٍ يَقُودُ رَجُلًا بِخِرَامَةٍ فِي أَنْفِهِ، فَقَطَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، ثُمَّ أَمَرَهُ أَنْ يَقُودَهُ بِيَدِهِ قَالَ: وَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

ﷺ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِرَجُلٍ قَدْ رَنَّ بِسَيْرٍ يَدِ رَجُلٍ أَوْ بِخَيْطٍ أَوْ بِشَيْءٍ غَيْرِ ذَلِكَ فَقَطَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ، وَقَالَ: «قُدُّهُ بِيَدِكَ»^(۱).

باسى سه‌رزه‌نشتردن له‌وهى ته‌وافکمر ته‌وافپیکمر لغاو بکات يان په‌تیک بخاته ده‌ستى وه‌کوو نأژهل رايبکيشى به دواى خویدا

واته: سوله‌یمانى نه‌حوهل ده‌گيریتته‌وه، تاوس هه‌والى بين داوه، پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ ته‌وافى كه‌عبه‌ى ده‌کرد تپه‌رى به‌لاى پياوئكدا په‌تى له‌لووتى پياوئك كردبوو ته‌وافى بين ده‌کرد، پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ په‌ته‌كه‌ى برى، پاشان فه‌رمانى بين كرد ده‌ستى بگريت، وه‌وتى: پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ ته‌وافى كه‌عبه‌ى ده‌کرد تپه‌رى به‌لاى پياوئكدا ته‌وقئك يان په‌تیک يان شتيكى جگه له‌وهى كردبووه ده‌ستى پياوئكى ديكه‌وه، پيغه‌مبه‌ر ﷺ پچراندى و فه‌رمووى: ده‌ستى بگه‌ر و ته‌وافى بين بكه‌.

۲۷۵۲- عن سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ أَنَّ طَاوُسًا، أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ ذَلِكَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي الْخَبَرِ دَلَالَةٌ عَلَى الرُّحْصَةِ فِي الْكَلَامِ فِي الطَّوَافِ بِالْأَمْرِ وَالنَّهْيِ.

واته: سوله‌یمانى نه‌حوهل ده‌گيریتته‌وه، تاوس هه‌والى بين داوه، ئيينو عبه‌باس رضي الله عنه نه‌وهى وتووه له‌پيغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ.

ئهبو به‌كر ده‌لى: ئەم فه‌رمووده‌يه به‌لگه‌ى تيدايه له‌سه‌ر مؤله‌تدان به‌قسه‌کردن له‌ته‌واف به‌فه‌رمانکردن (به‌چاكه) و فه‌ده‌غه‌کردن (له‌خراپه).

بَابُ فَضْلِ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَذِكْرِ كُتُبِ حَسَنَةٍ وَرَفْعِ دَرَجَةِ وَحَطِّ خَطِيئَةٍ عَنِ الطَّائِفِ بِكُلِّ قَدَمٍ يَرْفَعُهَا أَوْ يَضَعُهَا فِي طَوَافِهِ، وَإِعْطَاءِ الطَّائِفِ بِإِخْصَاءِ أَسْبُوعٍ مِنَ الطَّوَافِ أَجْرَ مَعْتِقِ رَقَبَةٍ إِذِ النَّبِيُّ ﷺ جَعَلَ مُخْصِيَّ الْأَسْبُوعِ الْوَاحِدِ مِنَ الطَّوَافِ كَعْتِقِ رَقَبَةٍ

۲۷۵۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: إِنَّكَ لَتُرَاجِمُ عَلَى هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ قَالَ: إِنْ أَفْعَلُ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَسْحُهُمَا يَحُطُّ الْخَطَايَا»،

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ «مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ لَمْ يَرْفَعْ قَدَمًا وَمَلَّمَ يَصْعُ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً وَيَحْطُ عَنْهُ خَطِيئَةً، وَكَتَبَ لَهُ دَرَجَةً»، وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «مَنْ أَحْصَى أُسْبُوعًا كَانَ كَعِتْقِ رَقَبَةٍ قَالَ يُوسُفُ فِي حَدِيثِهِ: وَرَفَعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ»^(۱).

باسى فهزل و گورهیى تهوافى بهیت و باسى نووسینی چاکهیهک و بهرزبوونهوهی پلهیهک و سرینهوهی گوناھیک بۆ هر ههنگاویک تهوافکر بهرزى دهکاتهوه یان دایدهنیت له کاتى تهوافهکهیدا، ههروهها به تهوافکردنى ههفتهیهک پاداشتی نازادکردنى بهندهیهک بۆ تهوافکر دهنووسرت، چونکه پیغمبر ﷺ دایناوه هر کهس ههفتهیهک تهواف بکات وهکوو ئهوه وایه بهندهیهکی نازاد کردییت

واته: عهبدولای کوری عوبهیدی کوری عومهیر دهگیریتتهوه، له باوکیهوه، ئهوه به عهبدولای کوری عومهری ﷺ وت: تو زور تهنگ ههله ئهچنی بۆ دهستلیدانی ئهوه دوو روکنه (بهبی نازاردانی خهلك)، وتی: ئهگهر ئهوه بکهم، له بهر ئهوه دهیکهه گویم لی بوو پیغمهبری خوا ﷺ دهیفهرموو: دهستلیدانیان گوناههکان دهسپرتتهوه. وه گویم لی بوو دهیفهرموو: هر کهس تهوافی بهیت بکات هیچ ههنگاویک بهرز ناکاتهوه و داینابیت ئیلا خوا چاکهیهکی بۆ دهنووسی و گوناھیکی دهسپرتتهوه و پلهیهک بهرزى دهکاتهوه. وه گویم لی بوو دهیفهرموو: هر کهس حهوت جار تهواف بکات وهکوو ئهوه وایه بهندهیهکی نازاد کردییت. یوسف (که یهکیکه له گیرههوهکانی ئهه فهرموودهیه) له فهرمووده کهیدا وتی: وه پلهیهک پیی بهرز دهبیتهوه.

بَابُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرَاعِ مِنَ الطَّوَافِ عِنْدَ الْمَقَامِ وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ اللَّهُ ﷻ قَدْ يَأْمُرُ بِالْأَمْرِ أَمْرًا نَذْبًا وَإِرْشَادًا وَفَضِيلَةً، لَا أَنْ كُلَّ أَمْرٍ أَمْرًا فَرَضًا وَإِجَابًا إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَمْرًا بِاتِّخَاذِ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى، وَتَلَا النَّبِيُّ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ عِنْدَ فَرَاعِهِ مِنَ الطَّوَافِ لَمَّا عَمَدَ إِلَيَّ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ، فَصَلَّيْتُ خَلْفَهُ زَكَعَتَيْنِ، وَلَيْسَ بِفَرَضٍ عَلَيَّ الطَّائِفِ وَلَا عَلَيَّ أَحَدٍ مِنَ الْمُصَلِّينَ الصَّلَاةَ خَلْفَ الْمَقَامِ، إِذِ الصَّلَاةُ بَعْدَ الْفَرَاعِ مِنَ الطَّوَافِ جَائِزَةٌ خَلْفَ الْمَقَامِ وَفِي غَيْرِهِ مِنَ الْمَسْجِدِ مُسْتَقْبِلِ الْكَعْبَةِ، وَأَحْسِبُ هَذِهِ اللَّفْظَةَ: «مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ» مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي كُنْتُ أَعْلَمْتُ أَنَّ الْعَرَبَ قَدْ

تَدْخُلُ «مِنْ» فِي بَعْضِ كَلَامِهَا فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي يَكُونُ مَعْنَاهَا مَعْنَى حَذْفِ مَنْ كَقَوْلِهِ تَعَالَى فِي سُورَةِ نُوحٍ: ﴿يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ﴾ (۳۷) ﴿الْحَقَافُ، وَالْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنْ نُوحًا لَمْ يَدْعُ قَوْمَهُ إِلَى الْإِيمَانِ بِاللَّهِ لِيَغْفِرَ لَهُمْ بَعْضَ ذُنُوبِهِمْ الَّتِي ارْتَكَبُوهَا فِي الْكُفْرِ دُونَ أَنْ يَكْفُرَ جَمِيعَ ذُنُوبِهِمْ قَالَ اللَّهُ ﷻ لِنَبِيِّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾ (۳۸) ﴿الْأَنْفَالُ، فَأَعْلَمَ رَبُّنَا أَنَّ الْكَافِرَ إِذَا آمَنَ غُفِرَ ذُنُوبُهُ السَّالِفَةَ كُلَّهَا لَا بَعْضَهَا دُونَ بَعْضٍ»

۲۷۵۴- عن جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: أَتَيْتَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، فَسَأَلْتَاهُ عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ، وَقَالَ: «إِذَا فَرَعَ -يُرِيدُ مِنَ الطَّوَافِ- عَمَدَ إِلَى مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ فَصَلَّى خَلْفَهُ رَكَعَتَيْنِ، وَتَلَا: ﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ (۱۲۵) ﴿البقرة»، قَالَ: «أَيُّ يَفْرَأُ فِيهِمَا بِالتَّوْحِيدِ، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» (۱).

باسی نویتزکردن دواى ته و او بوونی ته و اف له لای مه قامی ئیبراهیم، وه به لگهش له سر ئه وهی خوا ﷺ هه ندت جار فهرمان ده کات به فهرمانیک بو په سه ندبوون و رینیشاندان و فهزل و چاکهیه، نه ک هه موو فهرمانیکى بو فهرز و واجبوون بیت، چونکه خوا ﷺ فهرمانی کرد مه قامی ئیبراهیم بکریته نویتزگه، پیغه مبه ریش ﷺ کاتت ته و افی ته و او کرد ئهم ئایه تهی خویند: ﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ (۱۲۵) ﴿، ئینجا چوو بو لای مه قامی ئیبراهیم دوو رکات نویتزی له پشتیه وه کرد، جا نویتزکردن له پشت مه قامی ئیبراهیم فهرز نییه نه بو ته و افکه ر و نه بو نویتزخوینان، له کاتیکدا نویتزکردن له دواى ته و افکردن له پشت مه قامی ئیبراهیم و له هه ر جیگایه کی دیکه ی مزگه و ته که روو به رووی که عبه دروسته، وه پیم وایه ئهم ده سته وازه یه (مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ) له و شیوازیه که رامگه یاند هه ندت جار عه رب (مِنْ) له قسه کردندا به کار ده هینت له جیگایه کدا به مانای لابرندی (مِنْ) دیت، وه کوو خوا ﷺ فهرموویه تی له سوپه تی نوحد: ﴿يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ﴾ (۳۷) ﴿، بنگومان ئه وه روونه که نوح (علیه السلام) بانگه وازی قه و مه که هی نه کردوو بو برواهیتان به خوا تا له به شیک له گونا هه کانیان خوش بیت که ئه نجامیان داوه له سه رده می بیباوه ری جگه له هه ندیکى دیکه ی، خوا ﷺ به پیغه مبه ره که هی فهرمووه: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ

سَلَفَ (۳۸) ، په روهردگارمان رایگه یاندووو بیباوه ر نه گهر بروای هیئا له همموو گوناوهکانی پیښووی خوش ده بیت، نهک هه نندیکي جگه له هه نندیکي دیکه ی

واته: جه عفه ر ده گپړیته وه، باوکم بوی باس کردم وتی: هاتین بو لای جابری کوری عه بدولا ﷺ پرسیارمان لی کرد ده باره ی حه جکردنی پیغه مبه ر ﷺ، نه ویش فهرمووده که ی به دریزی باس کرد و وتی: کاتی ته واو بوو -مه بهستی له ته وافرکدن- چوو بو لای مه قامی نیپراهیم دوو رکات نویژی له پشتیه وه کرد، نه م نایه ته یسی خویند: ﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ (۱۲۵) ، واته: شوینی نه و به رده ی نیپراهیم (علیه السلام) له سه ری راده وه ستا بکه نه جیگای نویژ. وتی: له دوو رکاته که دا نه و سوړه تانه ی ده خویند که باس له یه کتا په رستی ده کات: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ (۱) ، وه ﴿قُلْ يَتَّخِذُهَا الْكَافِرُونَ﴾ (۱) .

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا صَلَّى الرَّكْعَتَيْنِ جِئِنَ عَمَدٍ إِلَيَّ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ خَلْفَ الْمَقَامِ، جَعَلَ الْمَقَامَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَابِ، لَا أَنَّهُ وَقَفَ بَيْنَ يَدَيِ الْمَقَامِ وَلَا عَنِ يَمِينِهِ وَلَا عَنِ يَسَارِهِ

۲۷۵۵- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ فِي حَجَّةِ النَّبِيِّ ﷺ، وَقَالَ: ثُمَّ رَمَلَ ثَلَاثًا وَمَسَى أَرْبَعًا، ثُمَّ أَتَى الْمَقَامَ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ (۱۲۵) ، الْبَقْرَةَ، وَجَعَلَ الْمَقَامَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَابِ، فَلَمَّا فَرَعَ أَتَى التَّيْبَ وَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ فَذَكَرَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ (۱).

باسی به لگه له سه ر نه وه ی پیغه مبه ر ﷺ کاتی دوو رکاته که ی کرد که چوو بو لای مه قامی نیپراهیم، له پشت مه قامه وه نویژی کرد، مه قامی خسته نیوان خو ی و ده رگای بهیت، له پیش مه قام نه وه ستا، هه روه ها له لای راست و له لای چه پیشی نه وه ستا

واته: جه عفه ری کوری موحه ممه د ده گپړیته وه، له باوکیه وه، له جابری کوری عه بدولا وه ﷺ، باسی فهرمووده که ی کرد به دریزی سه باره ت به حه جکردنی پیغه مبه ر ﷺ، وه وتی:

پاشان سى جار به هروه له ته وافی کرد و چوار جاریش به ړتکردن، پاشان هات بو مه قامی (نبیراهیم)، پاشان ئه م ثایه ته ی خوینده وه: ﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى (۱۲۵)﴾، مه قامی خسته نیوان خوی و نیوان ده رگای بهیت، کاتی ته و او بوو هات بو لای بهیت و دهستی دا له ړوکن (به رده په شه که)، دواتر باسی ته و او ی فهرمووده که ی کرد.

بَابُ الرَّجُوعِ إِلَى الْحَجْرِ وَاسْتِلاَمِهِ بَعْدَ الْفَرَاغِ مِنْ رُكْعَتَيْ الطَّوَافِ

۲۷۵۶- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، حِينَ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ عَادَ إِلَى الْحَجْرِ فَاسْتَلَمَهُ^(۱).

باسی گهرانوه بو لای به رده په شه که و دهستی پیداهیتانی، دواى
ته و او کردنی دوو رکاته که ی ته و اف

واته: جابر رضي الله عنه ده گپ ړته وه، پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم کاتی دوو رکاته که ی کرد گه پرایه وه بو لای به رده په شه که و دهستی پیدا هینا.

بَابُ الْخُرُوجِ إِلَى الصَّفَا بَعْدَ اسْتِلاَمِ الرُّكْنِ، وَصُعُودِ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ حَتَّى يَرَى الصَّاعِدَ النَّبِيَّ عَلَى الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَالنَّبَذِ بِالصَّفَا قَبْلَ الْمَرْوَةِ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بَدَأَ بِذِكْرِ الصَّفَا قَبْلَ ذِكْرِ الْمَرْوَةِ، وَأَمَرَ الْمُتَبَيِّنُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ الْمُضْطَفَى بِالنَّبَذِ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ فِي الذُّكْرِ

۲۷۵۷- عَنْ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: أَتَيْتَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه فَسَأَلَنَاهُ عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرَ بَعْضَ الْحَدِيثِ، ثُمَّ عَادَ إِلَى الْحَجْرِ فَاسْتَلَمَهُ، وَخَرَجَ إِلَى الصَّفَا، وَقَالَ: «أُبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ، وَقَرَأَ: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ سَعَائِرِ اللَّهِ (۱۵۸)﴾ الْبَقْرَةَ، فَرَقِي عَلَى الصَّفَا حَتَّى إِذَا نَظَرَ إِلَى النَّبِيِّ كَبَّرَ ثَلَاثًا يَعْني وَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَعَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، ثُمَّ أَعَادَ هَذَا الْكَلَامَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ نَزَلَ حَتَّى إِذَا انْصَبَتْ قَدَمَاهُ فِي الْوَادِي سَعَى حَتَّى إِذَا صَعِدَ مَشَى حَتَّى آتَى الْمَرْوَةَ فَرَقِي عَلَيْهَا حَتَّى إِذَا نَظَرَ إِلَى النَّبِيِّ قَالَ عَلَيْهِ كَمَا قَالَ عَلَى الصَّفَا»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی دهرچوون بۆ صفا دواى دهستان له بهره ره شهکه، وه سهرکه وتن به سهر صفا و مهره تا بهیت ده بینن، ههروه ها دهست پیکردن به صفا پیش مهره، چونکه خوا ﷺ (له پهرتووکه کهیدا) به صفا دهستی پیکرد پیش باسکردنی مهره، فهرمانیشی به پیغمبر ﷺ کرد به وه دهست پت بکات که دهستی پیکردوه له باسکردن

واته: جه عفر ده گیرته وه، باو کم بۆی باس کردم وتی: جابری کوری عه بدولا ﷺ هات بۆ لامان پرسیارمان لی کرد دهر باره ی چۆنییه تی چه جکردنی پیغمبر ﷺ، نهویش به شیک له فهرمووده که ی باس کرد، (وتی): دواتر گه پرایه وه بۆ لای بهره ره شه که و دهستی لی دا، ئینجا چوو بۆ صفا و فهرموی: به وه دهستی پی ده کهم که خوا دهستی پی کرد، ئینجا ئه م ئایه ته ی خوینده وه: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (۱۵۸)، واته: به راستی صفا و مهره له دروشمه کانی دینی خوی گه ورهن، دواتر سهرکه وته سهر کیوی صفا و ته ماشای بهیتی کرد و سئ جار ته کبیر (الله اکبری) کرد و فهرموی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ)، واته: هیچ په رستراویکی به حق نییه جگه له خوا تاکی بیهاوه له، هه موو مولک و ستایش بۆ نه وه و به سهر هه موو شتیکدا به توانایه، هیچ په رستراویکی به حق نییه جگه له خوا به ئینه که ی به راست به جی هینا و به نده که ی خوی سهر خست و به ته نها خوی هه موو کومه ل و حیزب و پارته کانی شکاند. سئ جار نه و وشانه ی دوو باره کرده وه، پاشان دابه زیه خواره وه، هه تا پییه کانی له نیو شیوه که دا جیگیر بوو، ئینجا به خیرایی پویشت هه تا سهرکه وت، پاشان پئی کرد هه تا گه یشته مهره و سهر کهوت به سهریدا، کاتی که ته ماشای بهیتی کرد نه وه ی له سهری وت که له سهر صفا وتی.

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ عِنْدَ الدُّعَاءِ عَلَى الصَّفَا

۲۷۵۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ قَالَ: وَقَدْتُ وَفُودٌ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَا فِيهِمْ وَأَبُو هُرَيْرَةَ، وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ، فَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا مِنْ فَتْحِ مَكَّةَ، وَقَالَ: فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ ﷺ: أَلَا أَعْلَمُكُمْ بِحَدِيثٍ مِنْ

حَدِيثُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، فَذَكَرَ فَتَحَ مَكَّةَ قَالَ: وَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَدَخَلَ مَكَّةَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ، وَقَالَ فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْحَجَرِ فَاسْتَلَمَهُ وَطَافَ بِالْبَيْتِ فِي يَدِهِ قَوْسٌ أَخَذَ بِسِيَةِ نُقُوسٍ فَأَتَى فِي طَوَافِهِ صَنَمًا فِي جَنَبَةِ الْبَيْتِ يَعْبُدُونَهُ، فَجَعَلَ يَطْعَنُ بِهَا فِي عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ: ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ﴾ (۸۱) الْإِسْرَاءِ، ثُمَّ أَتَى الصَّفَا فَعَلَاهُ حَيْثُ يَنْظُرُ إِلَى الْبَيْتِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَجَعَلَ يَذْكُرُ اللَّهَ مَا شَاءَ أَنْ يَذْكُرَهُ، وَيَدْعُوهُ، وَالْأَنْصَارُ تَحْتَهُ «، ثُمَّ ذَكَرَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ، ثَنَاهُ الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ ثَنَاءً أَسَدًا، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ بِحُجُوهِ، وَقَالَ: فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَجَعَلَ يَحْمَدُ اللَّهَ، وَيَدْعُوهُ مَا شَاءَ اللَّهُ^(۱).

باسی بهرز کردنهوهی ههر دوو دهست له کاتی پارانهوه لهسر مهفا

واته: عهبدو لای کوری ریباح دهلی: خه لکانتیک وه کوو نوینهر چوون بو لای موعاویه من و نه بو هورپهیرهیش له گه لیان بووین، له مانگی په مهزاندنا بوو، دواتر باسی فهرمووده به کی دریزی کرد ده رباره ی نازادکردنی مه ککه، وتی: نه بو هورپهیره ﷺ وتی: نه ی کومه لی نه نصاره کان ثایا فهرمووده به کتان یی رابگه یه نم، باسی نازادکردنی مه ککه ی کرد، وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ چوووه نیو مه ککه وه، له دریزی قسه کانیدا وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ چوو بو لای بهرده په شه که و ماچی کرد، وه ته وافی به یتیشی کرد که و انتیک به دهستیه وه بوو ته نیشته که ی گرت، له ته و افه که یدا هات بو لای بتیک له ته نیشتیکی به یته وه بوو ده یانپه رست، ده یدا له چاوی بته که و ده یفه رموو: ﴿جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ﴾ (۸۱) ، واته: ثایینی راست هات و ثایینی ناحق و به تال نه ما. پاشان هات بو صه فا سه رکه وته سه ری و ته ماشای به یتی کرد، دواتر دهستی بهرز کرده وه نه وه نده ی خوا ویستی له سه ر بوو یادی کرد و پارایه وه، نه نصاره کانیش له خواریه وه بوون، پاشان ته واوی فهرمووده که ی باس کرد، په بیعی کوری سوله یان بوی باس کردین، له سوله یانی کوری موغیره وه بوی باس کردین، له ساییتی بونانییه وه، له عهبدو لای کوری ریباحه وه به هه مان شیوه، وه وتی: دهسته کانی بهرز کرده وه و سوپاس و ستایشی خوی کرد نه وه نده ی خوا ویستی له سه ر بوو.

بَابُ الْمَشْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ خَلَا السَّعْيَ فِي بَطْنِ الْوَادِي فَقَطْ

۲۷۵۹- قَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي حَبْرِ جَابِرٍ رضي الله عنه: حَتَّى إِذَا انْصَبَتْ قَدَمَاهُ فِي الْوَادِي سَعَى حَتَّى إِذَا صَعِدَ مَشَى ^(۱).

**باسى ریکردن له نیوان صفا و مهره، جگه له نیو شیوه که نه بیت
به مهره له رت ده کات تا سر ده کهوت**

واته: نه بو به کر ده لی: له فهرمووده که ی جابردا رضي الله عنه هاتوه: تا کاتی به هیواشی لیژ
بویه وه (له سر چیاى صفا) بو نیو شیوه که، پاشان به خیرایی رپی کرد تا کاتی سر
کهوت، ئینجا به ریکردن روشت. (تا چوه سر چیاى مهره).

بَابُ ذِكْرِ حَبْرِ رُوِي فِي السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ بِالْفِظِ عَامَ مُرَادِهِ خَاصًّا، أَنَا
خَائِفٌ أَنْ يَخْطُرَ بِبَالِ بَعْضِ مَنْ لَا يَمَيِّزُ بَيْنَ الْخَبْرِ الْمُجْمَلِ وَالْمُفَسَّرِ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم
سَعَى بَيْنَهُمَا مِنَ الصَّفَا إِلَى الْمَرْوَةِ، وَمِنَ الْمَرْوَةِ إِلَى الصَّفَا

۲۷۶۰- عَنْ عَمْرِو، وَهُوَ ابْنُ دِينَارٍ قَالَ: سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنه، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَدِمَ فَطَافَ
بِالْبَيْتِ سَبْعًا، وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ، وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعًا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي
رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ^(۲).

**باسى فهرمووده یه که له پیغه مبه ره وه صلى الله عليه وسلم گئیردرا وه ته وه، ده رباره ی
هروه له کردن له نیوان صفا و مهره به ده سته واژه یه کی گشتی (عام)
مه به سستی پی تا یه ته (خاص)، من ده ترسم به خه یالی هه ندت له وانهدا بیت
که فهرمووده ی ناروون و شیکه ره وه له یه کدی جیا ناکاته وه وا خه یال بکات
پیغه مبه ره صلى الله عليه وسلم ههروه له کردوه له نیوانیاندا له صفا وه بو مهره و له
مهروه ی شه وه بو صفا**

واته: عه مری کوری دینار ده لی: پرسیارمان له ئینو عومر رضي الله عنه کرد (ده رباره ی
چونیه تی حج)، وتی: پیغه مبه ره ی خوا صلى الله عليه وسلم کاتی هات حهوت جار ته وافی کرد،

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

له‌پشت مه‌قامیش دوو پرکاتی کرد، وه ته‌وافی نیوان صه‌فا و مه‌روه‌شی کرد به‌خیرایی، به‌راستی له پیغه‌مبه‌ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام بو ئیوه سه‌رمه‌شق و پیشه‌وايه‌تی چاک هه‌یه.

بَابُ ذِكْرِ الذَّبْرِ الْمَفْسَرِ لِلْفِطَةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتُ أَنْ لَفْظَهَا عَامٌ مُرَادُهَا خَاصٌّ، وَالذَّلِيلُ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَام إِنَّمَا سَعَى مِمَّا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ بِبَطْنِ الْمَسِيلِ دُونَ سَائِرِ مَا بَيْنَهُمَا، لَا أَنَّهُ سَعَى جَمِيعَ مَا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ.

۲۷۶۱- قَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي خَبَرِ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ الَّذِي ذَكَرْتُهُ قَبْلُ: حَتَّى إِذَا انْصَبْتَ قَدَمَاهُ فِي بَطْنِ الْوَادِي سَعَى حَتَّى إِذَا صَعِدَ مَتْنِي ^(۱).

باسم فهرمووده‌یه‌ک شیکه‌روه‌هی ئه‌و ده‌سته‌واژه ناروونه‌یه که باسم کرد و وتم ده‌سته‌واژه‌که‌هی گشتییه (عام) و مه‌به‌ستی پئی تایبه‌ته (خاص)، وه به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر عَلَيْهِ السَّلَام ته‌نها له‌نیو شیوه‌که‌هی نیوان صه‌فا و مه‌روه به‌خیرایی هه‌روه‌له‌ی کرد نه‌ک له نیوانیان به‌گشتی، به‌هیچ شیوه‌یه‌ک به‌گشتی له نیوان صه‌فا و مه‌روه هه‌روه‌له‌ی نه‌کرد

واته: ئه‌بو به‌کر ده‌لی: له فهرمووده‌که‌ی جابردا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هاتوو هه‌ که له پیشه‌وه باسم کرد: تا کاتی به‌هینواشی لیژ بویه‌وه (له‌سه‌ر چیاى صه‌فا) بو نیو شیوه‌که‌ه، پاشان به‌خیرایی ری کرد تا کاتی سه‌رکه‌وت، ئینجا به‌رئکردن رویش (تا چوو هه‌ر چیاى مه‌روه).

۲۷۶۲- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْعَى بِبَطْنِ الْمَسِيلِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ^(۲).
واته: ئینو عومه‌ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام له‌و جیگایه‌ی که لافاوی تیدا کو ده‌بیته‌وه له نیوان صه‌فا و مه‌روه به‌هه‌روه‌له‌ ده‌رویش.

۲۷۶۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ فِي حَجَّةٍ أَوْ عُمْرَةٍ أَهَلَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: ثُمَّ أَتَى الصَّفَا فَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعًا فَإِذَا مَرَّ بِالْمَسْعَى سَعَى ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: ئیبنو عومەر ﷺ ده لئ: پیغهمبهری خوا ﷺ کاتئ که رنک بویه وه له سهر وشتره که ی له لای مزگه وتی (ذِي الْخَلِيفَةِ) له حج بووايه یان عومره تهلبیه ی ده کرد، دواتر فهرمووده که ی باس کرد، فهرمووی: پاشان هات بو صهفا حهوت جار ههروه له ی کرد له نیوان صهفا و مهروه، کاتئ تیپهر بوو به نیو شیوه که ههروه له ی کرد.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنَّ السَّعْيَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَاجِبٌ، لَا أَنَّهُ مُبَاحٌ غَيْرُ وَاجِبٍ لِقَوْلِهِ ﷺ: ﴿فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ (١٥٨) ﴿البقرة، وَالذَّلِيلَ عَلَى أَنْ قَوْلُهُ: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ (١٥٨) ﴿البقرة، لَيْسَ فِيهِ الْمَعْنَى كَقَوْلِهِ: ﴿فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ﴾ (١١١) ﴿النساء

٢٧٦٤- عَنْ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي تَجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَتْ لَنَا خِلْفَةٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَالَتْ: اطَّلَعْتُ مِنْ كَوَّةٍ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَأَشْرَفْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَإِذَا هُوَ يَسْعَى، وَإِذَا هُوَ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: «اسْعُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيَ، فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ مِنْ شِدَّةِ السَّعْيِ يَدُورُ الْإِرَارُ حَوْلَ بَطْنِهِ حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ بَطْنِهِ، وَفَخِذَيْهِ» (١).

باسی روونکردنوه له باره ی ئه وه ی ههروه له کردن له نیوان صهفا و مهروه واجبه، نهک ریگه پی دراو بیته و واجب نه بیته، له بهر فهرمایشته خوا ﷺ: ﴿فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ (١٥٨)، واته: جا ههر که س حهجه مالی خوا یان عومره ی کرد هیچ تاوانی ناگات که تهوافی ئه و دووانهش بکات. وه به لگهش له سهر ئه وه ی فهرمایشته خوا ﷺ: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ (١٥٨)، له مانادا وه کوو ئه م فهرمایشته خوا ﷺ: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ (١٥٨)، واته: ئه وه هیچ گونا هیکتان له سهر نییه که ههنده ی له نویژهکان کورت بکه نه وه

واته: حه بیبه ی کچی ئه بو ته جراته ﷺ ده لئ: ئیمه له سه رده می نه فامیدا ده رباره ی تهوافی نیوان صهفا و مهروه شتیکی نه زانیان بو ما بویه وه، وتی: له کون و که له بهری دیواره که وه ته ماشای نیوان صهفا و مهروه م کرد، من له شوئیتیکی بهرز بووم ده مروانییه سهر پیغهمبهر ﷺ، بینیم ئه وه ههروه له ی ده کرد (له نیوان صهفا و مهروه)،

به هاوه له کانیسی ده فهرموو: ههروه له بکهن بیگومان خوا ههروه له ی (نیوان صفا و مهروهی) له سهرتان نووسیوه، بینیم به هوی خیرایی ههروه له کردنی پو شاکي به شی خواره وهی پتچابوو به ده وروبهری سکیه وه ته نانهت سپیایی سکی و پانیم بینی.

٢٧٦٥- عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ أَنَّ امْرَأَةً رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَخْبَرَتْهَا أَنَّهَا، سَمِعَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ يَقُولُ: «كُتِبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيُ، فَاسْعَوْا»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ الْمَرْأَةُ الَّتِي لَمْ تُسَمَّ فِي هَذَا الْخَبَرِ حَبِيبَةُ بِنْتُ أَبِي تَجْرَةَ.

واته: صه فهی کچی شهیه ده گپرتته وه، ئا فره تیک رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا هه والی بی دا، ئه و گوئی له پیغه مبهه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بوو له نیوان صفا و مهروه ده یه فهرموو: ههروه له تان له سهه نووسراوه، ههروه له بکهن.

ئهو به کر ده لی: ئهو ئا فره ته ی له م فهرمووده ناوی نه هیتراوه حه بییه ی کچی ئهو ته جراته.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّمَا أَعْلَمَ أَضْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي الطَّوَافِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِأَنَّهُمْ تَحَرَّجُوا مِنَ الطَّوَافِ بَيْنَهُمَا، إِذْ كَانَ الطَّوَافُ بَيْنَهُمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَتَمَاشَاهُ بَعْضُ أَهْلِ الشَّرْكِ وَالْأَوْثَانِ مِنَ الْعَرَبِ مَنْ كَانَ يَهْلُ مِنْهُمْ لِبَعْضِ أَوْثَانِهِمْ، وَكَانُوا يَتَحَرَّجُونَ مِنَ الطَّوَافِ بَيْنَهُمَا فَأَعْلَمَ اللَّهُ جَلَّ وَعَلَا نَبِيَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّنَّهُ أَنْ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِمْ فِي الطَّوَافِ بَيْنَهُمَا كَمَا تَوَهَّمَ بَعْضُهُمْ

٢٧٦٦- عَنْ الزهري عن عروة قال: قرأت عند عائشة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ (١٥٨)﴾ البقرة، الآية قُلْتُ: مَا أَرَى عَلَى مَنْ لَمْ يَطُفْ بَيْنَهُمَا شَيْئًا قَالَتْ: يَنْسَ مَا قُلْتَ يَا ابْنَ أُخْتِي، إِنَّمَا كَانَ مِنْ أَهْلِ لِمَنَاءِ الطَّاعِيَةِ الَّتِي بِالْمُشَلَّلِ يَطُوفُونَ مِنْ بَيْنِ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَلَمَّا كَانَ الْإِسْلَامَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ طَوَافَنَا بَيْنَ هَذَيْنِ الْحَجَرَيْنِ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ قَالَتْ: فَتَرَكْتُ: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ (١٥٨)﴾ البقرة، الآية قَالَتْ: فَطَافَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَتْ سُنَّةً، وَقَالَ عِزُّهَا قَالَ اللَّهُ: ﴿فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا (١٥٨)﴾ البقرة، فَتَطَوَّعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَطَافَ قَالَ

الرُّهْرِيُّ: فَحَدَّثْتُ بِهِ أَبَا بَكْرٍ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ: إِنَّ هَذَا لَعِلْمٌ، وَلَقَدْ سَمِعْتُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ يَقُولُونَ: سَأَلَ النَّاسُ الَّذِينَ كَانُوا يَطُوفُونَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا أُمِرْنَا أَنْ نَطُوفَ بِالْبَيْتِ، وَلَمْ نُؤْمَرْ أَنْ نَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ (۱۵۸)﴾ البقرة، فَأَرَاهَا نَزَلَتْ فِي هَؤُلَاءِ وَفِي هَؤُلَاءِ (۱).

باسنی به لگه له سهر ئه وهی خوا ﷺ بویه به هاوه لانی پیغهمبه ری ﷺ راگه یاند نه وان گوناهیان ناگات له ته وافریدن له نیوان صفا و مهره، چونکه له سهر شانیان گران بوو ده ترسان گوناهبار بن ته وافی له نیوانیانا بکن، له سهرده می نه فامی هه ندی له هاوبه شدانهرانی عه ره ب ئیجرامیان ده به ست بو هه ندی له بته کان، بویه له سهر شانیان گران بوو ته وافی له نیوان صفا و مهره بکن، خوا ﷺ به پیغهمبه ره که می ﷺ و ئوممه ته که می راگه یاند گوناهیان ناگات له ته وافریدن له نیوانیانا، وهک چۆن هه ندیکیان به هه له دا چوون

واته: زوهری ده گپریته وه له عوروه وه ده لی: له لای عایشه ﷺ، ئه م ئایه ته م خوینده وه: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ (۱۵۸)﴾، واته: بیگومان صفا و مهره له دروشمه کانی خوی گه وره ن. وتم: پیموا نیبه ئه و که سه ی ته وافی صفا و مهره نه کات گوناهبار بیت پی، عایشه وتی: خراپترین قسه ت کرد ئه ی کوری خوشکم، ئه وساهه ره که س ئیجرامی بو مه ناتى تاغوت بیه ستایه که له لای (المُشَلَّلِ) بوو، ته وافیان ده کرد له نیوان صفا و مهره، به لام که ئیسلام هات وتیان: ئه ی پیغهمبه ری خوا ته وافریدنمان له نیوان ئه م دوو چپایه له کرده وه ی سهرده می نه فامیه، عایشه وتی: دواتر ئه م ئایه ته دابه زی: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ (۱۵۸)﴾، وتی: پیغهمبه ری خوا ﷺ ته وافی کرد، ئه وه بوو به سوننه ت، جگه له عایشه ده لی: خوا فه رمویه تی: ﴿فَمَنْ نَطَّوَعَ خَيْرًا (۱۵۸)﴾، بویه پیغهمبه ری خوا ﷺ ته وافی کرد، زوهری وتی: ئه وه م بو ئه بو به کری کوری عه بدوره حمان باس کرد، وتی: به راستی ئه وه زانسته، گویم له پیوانیکی خاوه ن زانست و زانیاری بوو ده یانوت: خه لکانتیک که ته وافیان ده کرد له نیوان صفا و مهره پرسیاریان له پیغهمبه ر ﷺ کرد، وتیان: ئه ی پیغهمبه ری خوا ئیمه فه رمانمان پی کراوه ته وافی به بیت بکه ین، فه رمانمان پی نه کراوه ته وافی له نیوان صفا و مهره

بکهین، خوا ﷺ ئەم ئایه‌ته‌ی دابه‌زاند: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (۱۵۸)،
 واده‌زانم ده‌رباره‌ی ئەوانه و ئەوانه دابه‌زی.

تیبینی:

(مَنَاءَ): ناوی بتيكه ده‌كه‌ويته‌ رووی ده‌ریاوه، له نزيك قوده‌ید، كهوت ميل له مه‌دينه‌وه
 دووره.

(المُشَلَّلِ): كيويكه گه‌شتیار به‌سه‌ريدا ده‌چیت بۆ قوده‌ید له ته‌نیشتی ده‌ریاوه.

۲۷۶۷- عَنِ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بِنِ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَخْبَرَتْهُ أَنَّ الْأَنْصَارَ كَانُوا قَبْلَ أَنْ
 يُسَلِّمُوا هُمْ وَعَسَانُ يَهْلُونَ لِمَنَاءَ فَتَحَرَّجُوا أَنْ يَطُوفُوا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَكَانَ ذَلِكَ سُنَّةَ فِي
 أَيَّامِهِمْ مَنْ أَحْرَمَ لِمَنَاءَ لَمْ يَطْفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَأَنْهُمْ حِينَ أَسَلَمُوا سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
 فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (البقرة، ۱۵۸) إِلَى قَوْلِهِ: ﴿شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾
 (البقرة، ۱۵۸) قَالَ عُرْوَةُ قَالَتْ عَائِشَةُ: هِيَ سُنَّةُ سَنَّا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ (۱).

واته: تیبینو شیهاب ده‌گپرتیته‌وه، له عوروه‌ی کوری زوبه‌یره‌وه، عایشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا هه‌والی بی
 دا ئەنصاره‌کان پیش ئەوه‌ی مسولان بن له‌گه‌ل هۆزی غه‌سان ئیحرامیان بۆ مه‌نات
 ده‌به‌ست له‌سه‌ر شانیان گران بوو ته‌وافی نیوان صه‌فا و مه‌روه‌ بکهین، جا ئەوه له
 سه‌رده‌می ئەواندا ریبازیك بوو هه‌ر كه‌س ئیحرامی بۆ مه‌نات به‌ستایه ته‌وافی نیوان
 صه‌فا و مه‌روه‌ی نه‌ده‌کرد، جا کاتی كه‌ مسولان بوون، پرساریان له پیغه‌مبه‌ری خوا
 ﷺ کرد، دواتر خوا ﷺ ئەم ئایه‌ته‌ی دابه‌زاند: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (۱۵۸)،
 تا فه‌رمایشتی: ﴿شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾ (۱۵۸)، عوروه‌ وتی: عایشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وتی: ئەوه سونه‌تیک
 بوو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ داینا.

۲۷۶۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَتِ الْأَنْصَارُ يَكْرَهُونَ أَنْ يَطُوفُوا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ حَتَّى
 نَزَلَتْ: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (البقرة، ۱۵۸) زَادَ سَلْمُ بْنُ جُنَادَةَ: فَطَافُوا (۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: نه نه سی کوری مالیک ﷺ ده لئ: نه نصاره کان چه زیان نه ده کرد ته وافی نیوان صفا و مهروه بکهن، تا تم نایه ته دابهزی: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (۱۵۸)، سه له می کوری جوناده (که یه کیکه له گپره وهی تم فهرمووده) ده لئ: دواتر ته وافیان کرد.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ عَائِشَةَ لَمْ تَرِدْ بِقَوْلِهَا: «هِيَ سُنَّةٌ سَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ» أَنَّ الطَّوَافَ بَيْنَهُمَا سُنَّةٌ يَتِمُّ الْحَجُّ بِتَرْكِهِ

۲۷۶۹- عَنْ عُرْوَةَ قَالَتْ قُلْتُ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: مَا أَرَى عَلِيَّ مِنْ جُنَاحٍ أَنْ لَا أَتَطَوَّفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ: وَلِمَ؟ قُلْتُ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: ﴿فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ (۱۵۸) البقرة، فَقَالَتْ: لَوْ كَانَ كَمَا تَقُولُ لَكَانَ، ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ إِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ هَذَا فِي أَنَاسٍ مِنَ الْأَنْصَارِ كَانُوا إِذَا أَهَلُّوا أَهَلُّوا لِمَنَاةَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَا يَجِلُّ لَهُمْ أَنْ يَطَّوَّفُوا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَلَمَّا قَدِمُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْحَجِّ ذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الْآيَةَ، فَلَعَمْرِي مَا أَتَمَّ اللَّهُ حَجَّ مَنْ لَمْ يَطْفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ؛ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (۱۵۸) البقرة، فَهُمَا مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ (۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُهَا فَلَا يَجِلُّ لَهُمْ تَرِيدُ عِنْدَ أَنْفُسِهِمْ فِي دِينِهِمْ.

باسی به لگه له سر نه وهی عایشه له وته کهیدا: (هِيَ سُنَّةٌ سَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ)، واته: نه وه سوننه تیکه پیغه مبهری خوا ﷺ دایناوه. مه بهستی نه وه نه بووه، ته وافی له نیوان صفا و مهروه سوننه تیکه به وازهینان و نه جامنه دانی حج دروسته

واته: هیشامی کوری عوروه ده گپرته وه، له عوروه وه ده لئ: به عایشه م ﷺ وت: هیچ گونا هم ناگات ته وافی نیوان صفا و مهروه نه کهم، عایشه وتی: بوچی؟ وتم: خوا ﷺ ده فهرموی: ﴿فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا﴾ (۱۵۸)، وتی: نه گهر به وشپوه بیت که تو ده لئی، نه وه نایه ته که ناوا ده بوو: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ

أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا ﴿١٥٨﴾ ، واته: نه گهر ته وافی نئیوانیان نه کهن گونا هبار نابن. بیگومان خوا نه مهی دابه زاند ده رباره ی خه لکانیک له نه نصاره کان، نه وان له سه رده می نه فامیدا کاتی ئیحرامیان بیه ستایه بو مه نات ئیحرامیان ده به ست، له نه فسی خو یاندا به حه لالیان نه ده زانی ته واف له نئیوان صه فا و مه روه بکه ن، کاتی له گه ل پیغه مبه ری خوا ﷺ هاتن بو حج نه وه یان بوی باس کرد، خوا ﷺ هم نایه ته ی دابه زاند، به گیانم خوا حه جی هیچ که س وه رنا گری ته وافی نئیوان صه فا و مه روه نه کات، چونکه خوا ﷺ ده فهرموی: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ (١٥٨)، که واته صه فا و مه روه له دروشمه کانی خوای گه وره ن.

نه بو به کر ده لی: وته که ی عائیشه (فَلَا يَجِلُّ لَهُمْ)، مه به ستی پی: له نه فسی خو یاندا به حه لالیان نه ده زانی ته واف له ئایینه که یاندا.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ السَّغْيَةَ الَّتِي ذَكَرْتُ أَنَّهَا وَاجِبٌ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، سَعْيًا كَانَ أَوْ مَشْيًا بِسَكِينَةٍ وَتَوَدَّةٍ، وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ السَّغْيَةَ الَّتِي هِيَ سُرْعَةُ الْمَشْيِ فِي الْوَادِي بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لَيْسَ بِوَاجِبٍ وَجُوبًا يَخْرُجُ تَارِكُهُ، وَأَنَّ الْمَشْيَ بَيْنَهُمَا جَائِزٌ، وَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي كُنْتُ أَعْلَمْتُ أَنَّ اسْمَ السَّغْيَةِ قَدْ يَقَعُ عَلَى الْمَشْيِ عَلَى السَّكِينَةِ وَالتَّوَدَّةِ، وَيَقَعُ عَلَى سُرْعَةِ الْمَشْيِ، وَاسْتَدَلْتُ فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ بِقَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَوَدَّعْتُمْ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ (١٥٨) الجمعة، فَبَيَّنَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَوْلَى بَيَانَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ النُّوحِيِّ أَنَّ هَذَا السَّغْيَةَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهِ فِي هَذِهِ الْآيَةِ هِيَ الْمَضِي وَالْمَشْيُ إِلَى الْجُمُعَةِ عَلَى السَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ بِقَوْلِهِ: «إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ» فَلَوْ كَانَ اللَّهُ جَلَّ وَعَلَا أَمَرَ بِسُرْعَةِ الْمَشْيِ إِلَى الْجُمُعَةِ فِي هَذِهِ الْآيَةِ لَمَا قَالَ الْمُصْطَفَى ﷺ: «إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَأْتُوهَا تَمْشُونَ، وَلَا تَأْتُوهَا تَسْعُونَ»، وَكُنْتُ أَعْلَمْتُ فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ أَنَّ جَائِزٌ أَنْ يَقَعُ اسْمُ الْوَادِي عَلَى فِعْلَيْنِ، أَحَدُهُمَا فَلِهَيْئِ عَنْهُ وَالْآخَرُ مَا مَوَّرَ بِهِ، إِذِ اسْمُ السَّغْيَةِ قَدْ يَقَعُ عَلَى الْمَشْيِ عَلَى السَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَعَلَى سُرْعَةِ الْمَشْيِ الَّتِي هِيَ هَزْوَلَةٌ، فَأَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَعَلَا بِالسَّغْيَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَجَزَ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ السَّغْيَةِ إِلَى الصَّلَاةِ، فَالَسَّغْيَةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ الْمَشْيُ الَّتِي هِيَ هُوَ

ضِدَّ الْهَزْوَلَةِ، وَالسَّغْيِ الَّذِي رَجَرَ اللَّهُ عَنْهُ عِنْدَ إِتْيَانِ الصَّلَاةِ هُوَ سُرْعَةُ الْمَشْيِ الَّذِي هُوَ شِبْهُ الْهَزْوَلَةِ أَوْ الْهَزْوَلَةُ.

۲۷۷۰- عَنْ كَثِيرِ بْنِ جُمَهَانَ السُّلَمِيِّ قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عَمَرَ رضي الله عنه يَمْشِي فِي الْمَسْعَى، فَقُلْتُ لَهُ مَشْيِي فِي الْمَسْعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَقَالَ: لَنْ سَعَيْتُ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَسْعَى، وَلَنْ مَشَيْتُ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَمْشِي، وَأَنَا سَيْحٌ كَبِيرٌ^(۱).

باسمی به لگه له سمر نه وهی نهو (السَّغْيِ) یه که باسم کرد واجبه له نیوان صفا و مهره، ههروه له یه یان ریکردن به له سهرخوویی و نه رمونیانی، وه به لگه ش له سمر نه وهی (السَّغْيِ) بریتییه له ریکردن به په له له نیو شیوه که له نیوان صفا و مهره، نه وه واجب نییه به جوړت نهو که سهی پیی هه لئه سیت وا بزانت گونا هباره، بیگومان ریکردن له نیوانیانا دروسته، نه مهش لهو شیوازه یه که پیشتر رامگه یاند ناوی (السَّغْيِ) هه ندت جار بو ریکردنی له سهرخو و هیمن به کار دیت، ههروه ها بو ریکردنی به په له یس به کار دیت، لهو جیگایه دا که باسم کرد به لگه شم بو هی نایه وه به وهی خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ۱﴾. پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم که خوا رایسپاردوو په یامه که هی روون بکاته وه، روونی کردوته وه که نه م (السَّغْيِ) یه خوا فهرمانی پت کردوو له م نایه ته دا بریتییه له رویشتن بو نویژی ههینی به هیمنی و له سهرخوویی، وه که فهرموویه تی: (إِذَا أُتِيتُمْ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ)، واته: کاتت هاتن بو نویژ پیویسته له سهرتان به هیمنی و له سهرخوویی بچن. نه گهر خوا صلى الله عليه وسلم له م نایه ته دا فهرمانی بکر دایه به ههروه له رویشتن بو نویژی ههینی، چو پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (إِذَا أُتِيتُمْ الصَّلَاةَ فَأَتَوْهَا تَمَشُونَ، وَلَا تَأْتَوْهَا تَسْعُونَ)، واته: کاتت هاتن بو نویژ به ریکردنی ناسایی بچن، به په له مهچن بو. وه من لهو جیگایه دا رامگه یاند دروسته یه که ناو بو دوو کردار به کار به یترن، یه کیکیان قهده غه لی کر اییت نه ویتربیشیان فهرمانی پت کر اییت، له وانه ناوی (السَّغْيِ) هه ندت جار بو ریکردنیکی له سهرخو و هیمن به کار دیت، هه ندت جار یس بو ههروه له به کار دیت، جا خوا فهرمانی کردوو به رویشتن به (السَّغْيِ) بو نویژی ههینی، پیغه مبه ریش صلى الله عليه وسلم سه رزه نشتی

کردوو له روښتن به (السَّغِي) بۆ نوښتی ههینی، جا ئهو (السَّغِي) یه ی که خوا فه‌رمانی پت کردوو له م ئایه‌ته‌دا ریکردنیکه دژی هه‌روه‌له‌یه، وه ئهو (السَّغِي) یه ی که خوا سه‌رزهنشتی کردوو له کاتی هاتن بۆ نوښتی ههینی بریتیه له به‌په‌له روښتن که هاوشیوهی هه‌روه‌له‌یه

واته: که سیری کوری جومه‌هان ده‌لی: ئینو عومه‌رم بینی ﷺ پئی ده‌کرد له شیوی نیتوان سه‌فا و مه‌روه، پیم وت: له شیوی نیتوان سه‌فا و مه‌روه پئی ده‌که‌ی به‌ئاسایی، وتی: ئه‌گه‌ر هه‌روه‌له‌ بکه‌م ئه‌وه پیغه‌مبه‌رم ﷺ بینی هه‌روه‌له‌ی ده‌کرد، وه ئه‌گه‌ر پئی بکه‌م به‌ئاسایی ئه‌وه پیغه‌مبه‌ری خوام ﷺ بینی پئی ده‌کرد به‌ئاسایی، منیش ئیستا به‌سالآ چووم.

۲۷۷۱- عَنْ كَثِيرِ بْنِ جُمَهَانَ قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنه يَمْشِي بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَقُلْتُ لَهُ: فَقَالَ: إِنَّ أَمْشِ فَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَمْشِي وَإِنْ أَسْعَ فَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَسْعَى ^(۱).

واته: که سیری کوری جومه‌هان ده‌لی: ئینو عومه‌رم بینی ﷺ پئی ده‌کرد له شیوی نیتوان سه‌فا و مه‌روه، پیم وت: (له شیوی نیتوان سه‌فا و مه‌روه پئی ده‌که‌ی به‌ئاسایی)، وتی: ئه‌گه‌ر پئی بکه‌م به‌ئاسایی ئه‌وه پیغه‌مبه‌ری خوام ﷺ بینی پئی ده‌کرد به‌ئاسایی، وه ئه‌گه‌ر هه‌روه‌له‌ بکه‌م ئه‌وه پیغه‌مبه‌ری خوام ﷺ بینی هه‌روه‌له‌ی ده‌کرد.

۲۷۷۲- عَنِ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، نَحْوَهُ ^(۲).

واته: سه‌عیدی کوری جوبه‌یر ده‌گیرته‌وه، له ئینو عومه‌ره‌وه ﷺ، به‌هه‌مان شیوه.

۲۷۷۳- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم سَعَى عَامًا وَمَشَى عَامًا ^(۳).

واته: ئینو عه‌باس ﷺ ده‌گیرته‌وه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ سالتیک هه‌روه‌له‌ی کرد (له نیتوان سه‌فا و مه‌روه) سالتیکش پئی کرد.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) إسناده ضعیف.

بَابُ ذِكْرِ إِسْقَاطِ الْخَرَجِ عَنِ السَّاعِي بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَبْلَ الطَّوَّافِ بِالْبَيْتِ جَهْلًا بِأَنَّ الطَّوَّافَ بِالْبَيْتِ قَبْلَ السَّغِيِّ

۲۷۷۴- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله حَاجًّا، وَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ، فَمِنْ قَائِلٍ يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ سَعَيْتُ قَبْلَ أَنْ أَطُوفَ أَوْ أَخْرْتُ شَيْئًا أَوْ قَدَمْتُ شَيْئًا، وَكَانَ يَقُولُ لَهُمْ: «لَا حَرَجَ لَا حَرَجَ» إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَضَ مِنْ عِزْضِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ، وَهُوَ ظَالِمٌ فَذَاكَ الَّذِي حَرَجَ وَهَلَكَ^(۱).

**باسمی‌تو که ساهی هه‌روه‌له و ریکردنی نیوان صفا و مه‌روه ده‌کات پیش
ته‌وافکردنی به‌یت، نه‌زانی‌ت ته‌واف پیش هه‌روه‌له و ریکردنه، گونا‌ه‌بار نابی‌ت**

واته: ئوسامه‌ی کوری شه‌ریک رضي الله عنه ده‌لئ: له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وآله ده‌رچووم به‌مه‌به‌ستی‌حه‌جکردن، خه‌لک ده‌هاتن بو‌لای، تیایاندا بوو ده‌یوت: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وآله هه‌روه‌له‌م کرد (له‌نیوان صفا و مه‌روه) پیش‌ته‌وه‌ی ته‌وافی (که‌عبه) بکه‌م، یان شتی‌کم له‌رپوره‌سمه‌کانی‌حه‌ج دوا‌خست، یان پیش‌خست، ئه‌ویش پیانی ده‌فه‌رموو: گونا‌ه‌نیبه، گونا‌ه‌نیبه، مه‌گه‌ر پیاو‌تک له‌په‌نه‌ان باسی‌مسولمانی‌کی کردبی‌ت، یان بوختانی‌کردبی، ئه‌وه‌سته‌مکاره، به‌پراستی‌ته‌وه‌گونا‌ه‌ی کردوو‌ه و له‌نیو‌چوو‌ه.

بَابُ الدُّعَاءِ عَلَى أَهْلِ الْمِلَّةِ وَالْأَوْثَانِ عَلَى الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ بِأَنْ يَهْزَمُوا وَيَرْزَلُوا

۲۷۷۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رضي الله عنه قَالَ: اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فَطَافَ بِالْبَيْتِ، ثُمَّ خَرَجَ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَجَعَلْنَا نَسْتُرُهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ أَنْ يَرْمِيَهُ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ يُصِيبَهُ بِشَيْءٍ فَسَمِعْتُهُ يَدْعُو عَلَى الْأَحْزَابِ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعِ الْحِسَابِ اهْزِمِ الْأَحْزَابَ اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَرْزَلْهُمْ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی نزا له بتپه‌رستان له‌سەر کتیی صه‌فا و مه‌روه به‌وهی تیک بشکین و له‌نیو بچن

واته: عه‌بدو‌لای کورپی ئەبو ئەوفا رضی اللہ عنہ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا رضی اللہ عنہ عوم‌په‌ی کرد، چوو ته‌وافی مالی‌ خوا‌ی کرد، ئینجا ده‌رچوو، ته‌وافی نیوان صه‌فا و مه‌روه‌ی کرد ئیمه‌یش پارێزگاریمان لێ ده‌کرد له‌ خه‌لکی مه‌ککه، له‌وه‌ی که‌سێک تیریک‌ی تی نه‌هاوێژی یان تازاریکی بدات، جا گویم لێ بوو نزا‌ی ده‌کرد له‌ حیزبه‌کان و ده‌یفه‌رموو: ئە‌ی ئەو خوا‌یه‌ی کتیب‌ت دابه‌زاندوو و لێ‌پرسینه‌وه‌ت به‌په‌له‌یه‌ حیزبه‌کان تیک بشکینه، ئە‌ی خوا‌یه‌ تیکیان بشکینه و له‌ناویان به‌.

بَابُ الرُّحْصَةِ لِلْمَعْدُورِ فِي الرُّكُوبِ فِي الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

٢٧٧٦- عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ أُمِّ سَلَمَةَ رضی اللہ عنہا، أَنَّهَا قَدِمَتْ وَهِيَ مَرِيضَةٌ فَذَكَرَتْ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم، فَقَالَ: «طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ، وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ»^(١).

باسی مؤله‌تدان به‌وکه‌سه‌ی عوزری هه‌یه به‌سواری ته‌وافی به‌یت و ته‌وافی نیوان صه‌فا و مه‌روه بکات

واته: زه‌ینه‌بی کچی ئوممو سه‌له‌مه‌ ده‌گیریته‌وه، له‌ ئوممو سه‌له‌مه‌وه رضی اللہ عنہا، ئەو گه‌یشه‌ مه‌ککه له‌ کاتیکدا نه‌خۆش بوو، ئەوه‌ی بو پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم باس کرد، فه‌رموو‌ی: له‌پشت خه‌لکه‌که‌وه به‌سواری ته‌واف بکه.

بَابُ ذِكْرِ بَعْضِ الْعِلَلِ الَّتِي لَهَا سَعَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أُعْلِمْتُ قَبْلُ أَنَّ اسْتِنَانَ السُّنَّةِ قَدْ تَكُونُ فِي الْإِبْتِدَاءِ لِعِلَّةٍ فَيُرْوَلُ الْعِلَّةُ وَتَبْقَى السُّنَّةُ إِلَى آخِرِ الْأَبْدِ، إِذِ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم إِنَّمَا سَعَى بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِيَرَى الْمُشْرِكُونَ قُوَّتَهُ، فَبَقِيَتْ هَذِهِ السُّنَّةُ إِلَى آخِرِ الْأَبْدِ

٢٧٧٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما قَالَ إِذَا سَعَى رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم وَأَصْحَابُهُ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِيَرَى الْمُشْرِكُونَ قُوَّتَهُ^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی هندی له و هوکارهی که پیغمبر ﷺ هر وه لهی کرد له نیوان صفا و مهر وه، ئەمەش له و شیوازهیه که پیشتر رامگه یاند، بیگومان کرده وه کردن به سوننه تیک هندی جار سهره تاکهی له بهر هوکاریک ده بیت، دواتر هوکاره که هه لده گیرت و سوننه ته که به هه می شه یی ده مینتته وه، چونکه پیغمبر ﷺ بویه هر وه لهی کرد له نیوان صفا و مهر وه تا هاوبه شدانه ران هیز و توانای بینن، دواتر ئەم سوننه ته بو هه می شه یی مایه وه

واته: ئیبنو عباس رضی اللہ عنہ ده لی: پیغمبری خوا ﷺ و هاوه لانی بویه ته وافی بهیت و ته وافی نیوان صفا و مهر وه یان کرد بو ئە وهی هاوبه شدانه ران هیز و توانای بینن.

بَابُ اسْتِحْبَابِ رُكُوبِ مَنْ بِالنَّاسِ إِلَيْهِ الْحَاجَةُ وَالْمَسْأَلَةُ عَنْ أَمْرِ دِينِهِمْ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ إِذَا كَثُرَ الرِّحَامُ عَلَى الْعَالِمِ، وَلَمْ يُمْكِنِ سَوَالُهُ، إِذَا كَانَ الْعَالِمُ مَاشِيًا بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ

۲۷۷۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ يَقُولُ: طَافَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِالْبَيْتِ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَبِالصَّافَا وَالْمَرْوَةِ لِيَرَاهُ النَّاسُ فَإِنَّ النَّاسَ عَشَوْهُ زَادَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ، وَابْنُ مَعْمَرٍ لَيْسَ أَلَوْهُ، وَإِنَّ النَّاسَ عَشَوْهُ^(۱).

باسی چاکتر وایه ئە وه که سانهی که خه لکی پیویستیایان پییانه بو پرسیار لی کردن دهر بارهی کاروباری ئایینه که یان له نیوان صفا و مهر وه به سوار بوونی و لآخ ته وافی بکن، ئەمه ئە گهر زانا به پیی رت بکات له نیوان صفا و مهر وه نه گونجت پرسیار لی بکرت به ووی قهره بالغییه وه

واته: جابری کوری عه بدولا رضی اللہ عنہ ده لی: پیغمبر ﷺ له حه جی مالئا وایدا به سهر و شتره که یه وه ته وافی بهیتی کرد، هر وه ها له نیوان صفا و مهر وه یش تا خه لک بینن، چونکه خه لکه که قهره بالغیایان له ده وری دروست کردبوو. عه بدوره حمان و ئیبنو مه عمر ئە وه یان زیاد کرد: تا خه لکه که پرسیار لی بکن، وه خه لکه که قهره بالغیایان له ده وری دروست کردبوو.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الرُّكُوبِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ إِذَا أُودِيَ الطَّائِفُ بَيْنَهُمَا بِالْإِزْدِخَامِ عَلَيْهِ وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الرُّكُوبَ بَيْنَهُمَا إِبَاحَةٌ لَا أَنَّهُ سُنَّةٌ وَاجِبَةٌ، وَلَا أَنَّهُ سُنَّةٌ فَضِيلَةٌ بَلْ هِيَ سُنَّةٌ إِبَاحَةٌ

۲۷۷۹- عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: أَرَأَيْتَ الرُّكُوبَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ؟ قَالَ: قَوْمُكَ يَزْعُمُونَ أَنَّهَا سُنَّةٌ قَالَ: صَدَقُوا وَكَذَبُوا جَاءَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله إِلَى مَكَّةَ فَجَعَلَ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَخَرَجَ أَهْلُ مَكَّةَ حَتَّى خَرَجَ النِّسَاءُ، وَكَانَ لَا يَضْرِبُ أَحَدًا عِنْدَهُ وَلَا يَدْعُوهُ فَدَعَا بِرَاحِلَتِهِ، فَرَكِبَ، وَلَوْ يَتْرُكُ لَكَانَ الْمَشْيُ أَحَبَّ إِلَيْهِ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُ ابْنِ عَبَّاسٍ صَدَقُوا وَكَذَبُوا يُرِيدُ صَدَقُوا أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله قَدْ رَكِبَ بَيْنَهُمَا، وَكَذَبُوا يَقُولُ إِنَّهُ لَيْسَ بِسُنَّةٍ وَاجِبَةٍ، وَلَا فَضِيلَةٍ وَإِنَّمَا هِيَ إِبَاحَةٌ لَا حَتْمٌ وَلَا فَضِيلَةٌ.

باسي مؤلهدان به سواربووني ولاخ له نيوان صفا و مهروه نه گهر نهو كهسه نازار درا بهوهي قهرهبالغى لهسر دروست بكرت، وه بهلگهش لهسر نهوهي سواربووني ولاخ له نيوانياندا ريگهپيدراوه، سوننه تيكي واجب نيه، وه سوننه تيكيش نيه بو فهزل و چاكه، بهلكوو نهوه سوننه تيكي ريگهپيدراوه

واته: نه بو توفهيل دهلي: به ئينو عه باسم صلى الله عليه وآله وت: ثايا سواربووني ولاخت بي چونه له نيوان صفا و مهروه؟ وتي: قه ومه كهت پيان وايه نهوه سوننه ته، وتي: راستيان كرد و هه له يان كرد، پيغهمبه ر صلى الله عليه وآله هات بو مه ككه ته وافى نيوان صفا و مهروه ي كرد، خه لكي مه ككه ده رچوون ته نانهت ئافره ته كانيشيان ده رچوون، جا پيغهمبه ر صلى الله عليه وآله له كه سي نه ده دا و خه لكه كه يش وازيان لي نه ده هينا، بويه داواي ولاخه كه ي كرد و سواري بو، نه گهر وازيان لي بهي نايه نهوه ريكر دني بي خوستر بو.

نه بو به كر دهلي: وته كه ي ئينو عه باسم: (صَدَقُوا وَكَذَبُوا)، مه به ستي له (صَدَقُوا) نهوه بو پيغهمبه ر صلى الله عليه وآله له نيوانياندا سواري ولاخ بو، وه له (كَذَبُوا) سواربووني ولاخ سوننه تيكي واجب نيه، ههروه ها فهزل و چاكه يش نيه بهلكوو ريگهپيدراوه، نه حه تميه و نه فهزل و چاكه يه.

بَابُ اسْتِلاَمِ الْحَجْرِ بِالْمِخْجَنِ لِلطَّائِفِ الرَّكَّابِ

۲۷۸۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم طَافَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَعِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ مِخْجَنَهُ ^(۱).

**باسی زیاره تکردنی به رده ره شه که به گۆچان بو ئه و که سهی به سواری
ته و اف ده کات**

واته: ئیبنو عه باس رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم به سواری وشتره که ی ته و افی مالی خوی کرد به گۆچانیک زیاره تی روکن (به رده ره شه که ی) ده کرد.

۲۷۸۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: طَافَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى رَاحِلَتِهِ الْقُصْوَاءِ يَوْمَ الْفَتْحِ لِيَسْتَلِمَ الرُّكْنَ مِخْجَنَهُ ^(۲).

واته: ئیبنو عومر رضي الله عنه ده لی: پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم له پوژی نازاد کردنی مه که ته و افی به یتی کرد له سهر وشتره که ی (که نازناوی) نه لقه صواء بوو، بو ئه وه ی به گۆچانه که ی زیاره تی روکن (به رده ره شه که) بکات.

بَابُ تَقْبِيلِ طَرَفِ الْمِخْجَنِ إِذَا اسْتَلِمَ بِهِ الرُّكْنَ إِنْ صَحَّ الْحَبْرُ؛ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ هَذَا الْإِسْنَادِ

۲۷۸۲- عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رضي الله عنه قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عَلَى نَاقَتِهِ أَوْ عَلَى رَاحِلَتِهِ، وَهُوَ لِيَسْتَلِمَ مِخْجَنَهُ، وَيُقَبِّلُ طَرَفَ الْمِخْجَنِ ^(۳).

**باسی ماچکردنی ته نیشتی گۆچان ئه گهر زیاره تی به رده ره شه که ی پی کرد، ئه گهر
فه رمووده که ته و او بیت، چونکه له دلدا شتیک هه یه ده رباره ی ئه م سه نه ده**

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: نه بو توفه یل ﷺ ده لئی: پیغه مبهری خوام ﷺ بینی له بهیت ته وافی ده کرد له سهر و شتره که ی یان و لآخه که ی، بو نه وه ی به گوچانه که ی زیاره تی (به رده ره شه که) بکات و ماچی ته نیستی گوچانه که بکات.

۲۷۸۳- عَنْ أَبِي الطَّفَيْلِ ﷺ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَطُوفُ عَلَى رَاحِلَتِهِ بِالْبَيْتِ، وَيَسْتَلِمُ الْأَرْكَانَ مِمَّحْجِنِهِ قَالَ: وَأَرَاهُ يُقَبِّلُ طَرْفَ الْمُحْجَنِ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّفَا فَطَافَ عَلَى رَاحِلَتِهِ^(۱).

واته: نه بو توفه یل ﷺ ده لئی: پیغه مبهری خوام ﷺ بینی له بهیت ته وافی ده کرد له سهر و لآخه که ی، به گوچانه که ی زیاره تی روکنه کانی ده کرد. وتی: یم وایه ماچی ته نیستی گوچانه که ی کرد، پاشان چوو بو چیا ی صفا له سهر و شتره که ی ته وافی کرد.

بَابُ إِخْلَالِ الْمُعْتَمِرِ عِنْدَ الْفَرَاغِ مِنَ السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

۲۷۸۴- عَنْ عُرْوَةَ عَنِ عَائِشَةَ ﷺ، أَنَّهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَهْلَلْنَا بِالْعُمْرَةِ فَطَافَ الَّذِينَ أَهَلُّوا بِالْعُمْرَةِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ حَلُّوا^(۲).

باسی ئیحرامشکاندن عومره که ره له کاتی لیبونه وه

له ههروه له ی نیوان صفا و مهره وه

واته: عوره ده گپریته وه، له عائیشه وه ﷺ، نه و وتی: له گهل پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچووین ئیحراممان بهست به نیبه تی عومره، نه وانه ی ئیحرامیان به نیبه تی عومره بهستبو ته وافی به یتیان کرد، ههروه ها ته وافی نیوان صفا و مهره ویش، پاشان ئیحرامیان شکاند.

۲۷۸۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً، ثُمَّ يَطُوفُونَ، ثُمَّ يَقْضُوا أَوْ يَخْلِفُوا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ^(۳).

واته: جابری کوری عه بدولا ﷺ ده گپریته وه، (پیغه مبهری ﷺ و هاوه لانی له به ره به یانی چواره م پرژدا گه یشتن نیبه تی هه جیان هینا بو)، پیغه مبهری ﷺ فه رمانی پی کردن

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

نييه ته که يان بگورن بؤ عومره، پاشان ته و اف بکهن، پاشان قزبان کورت بکه نه وه يان بيتاشن مه گهر که سيک نازه لي هه دي بؤ قورباني هيناييت (ئه وه با ئيحرام نه شکينئ).
**بَابُ إِبَاحَةِ وَطْءِ الْمُتَمَتِّعِ النِّسَاءِ مَا بَيْنَ الْإِخْلَالِ
 مِنَ الْعُمْرَةِ إِلَى الْإِحْرَامِ بِالْحَجِّ، وَإِنْ كَانَ مَا بَيْنَهُمَا قَرِيبًا**

۲۷۸۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَبِيحَةَ رَابِعٍ مَضَتْ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ، فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرْنَا أَنْ نَحُلَّ، فَقَالَ: «أَحِلُّوا وَأَصِيبُوا النِّسَاءَ». قَالَ عَطَاءٌ: قَالَ جَابِرٌ: وَلَمْ يَعْزَمِ عَلَيْهِمْ أَنْ يُصِيبُوا النِّسَاءَ وَلَكِنَّهُ أَحَلَّهُ لَهُمْ^(۱).

باسي ريگه دراوه به و که سهي ته مه تو عي کردووه، له گهل خيزانه کاني جووت بيت، له نيوان ئيحرامشکاندن له عومره بؤ ئيحرامبه ستني حج، ئه گهر چي نيوانيان نزيك بيت

واته: جابري کوري عه بدولا رضي الله عنه ده گيرتته وه، پيغه مبهري خوا رضي الله عنه له به ره به ياني چواره م رۆژ که تپه پري بوو له مانگي (ذي الحجّة) هات بؤ مه ککه، کاتي گه يشتين فه رماني پي کردين ئيحرام بشکينين، فه رمووي: ئيحرام بشکينين و بچنه لاي هاوسه ره کانتان. عه تا وتي: جابر وتي: عه زمي نه کرد له سهريان له گهل زنه کانيان جووت بن، به لام هه لالي کرد بويان.

بَابُ ذَبْحِ الْمُعْتَمِرِ وَتَحْرِيهِ وَهَدْيِهِ حَيْثُ شَاءَ مِنْ مَكَّةَ

۲۷۸۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «وَكُلُّ فِجَاجٍ مَكَّةَ طَرِيقٌ وَمَنْحَرٌ»^(۲).

باسي عومره کهر له ههر شوينئکي مه ککه بيت ده توانئ نازه لي قورباني و هه ديه که هي سر بيريت

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

واته: جابری کوری عه بدولا ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: وه هه موو کوجه و پینگایه کی مه ککه پینگا و کوشتارگه یه (ده توانن نازه له کانتانی تیدا سه ر برن).

بَابُ الْمُهَلَّةِ بِالْعُمْرَةِ تَقْدِمُ مَكَّةَ وَهِيَ حَائِضٌ

۲۷۸۸- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: حَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ، فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ قَالَتْ فَقَدِمْتُ مَكَّةَ، وَأَنَا حَائِضٌ، وَلَمْ أَطْفِ بِالْبَيْتِ، وَلَا بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ، فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: انْقِضِي رَأْسَكَ وَامْتَسِطِي، وَأَهْلِي بِالْحَجِّ وَدَعِي الْعُمْرَةَ قَالَتْ: فَمَعَلْتُ فَلَمَّا فَضِينَا الْحَجَّ أَرْسَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَعْتَمَرْتُ قَالَ: «هَذِهِ مَكَانُ عُمْرَتِكَ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ كُنْتُ زَمَانًا يَتَخَالَجُ فِي نَفْسِي مِنْ هَذِهِ اللَّفْظَةِ الَّتِي فِي خَبَرِ عَائِشَةَ، وَقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَهَا انْقِضِي رَأْسَكَ، وَامْتَسِطِي وَكُنْتُ أَفْرُقُ أَنْ يَكُونَ فِي أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ لَهَا بِذَلِكَ دَلَالَةٌ عَلَى صِحَّةِ مَذْهَبٍ مَنْ خَالَفَنَا فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ وَزَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ عَائِشَةَ بِرَفْضِ الْعُمْرَةِ، ثُمَّ وَجَدْتُ الدَّلِيلَ عَلَى صِحَّةِ مَذْهَبِنَا، وَذَلِكَ أَنَّ عَائِشَةَ كَانَتْ تَرَى أَنَّ الْمُعْتَمِرَ إِذَا دَخَلَ الْحَرَمَ حَلَّ لَهُ جَمِيعُ مَا يَحِلُّ لِلْحَاجِّ إِذَا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ، وَكَانَ يَحِلُّ لِعَائِشَةَ بَعْدَ دُخُولِهَا الْحَرَمَ نَقُضَ رَأْسُهَا، وَالْإِمْتِسَاطُ، حَدَّثَنَا بِالْخَبَرِ الَّذِي ذَكَرْتُ عَبْدُ الْجَبَّارِ ثَنَا سُفْيَانُ سَمِعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَالِكٍ يُخْبِرُ عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ أَنَّ عَائِشَةَ أَمَرَتْهَا أَنْ تَنْقُضَ شَعْرَهَا وَتَغْسِلَهُ، وَقَالَتْ: إِنَّ الْمُعْتَمِرَ إِذَا دَخَلَ الْحَرَمَ، فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الْحَاجِّ إِذَا رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَالَ الشَّافِعِيُّ إِذَا أَمَرَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تَتْرَكَ الْعَمَلَ بِعُمْرَةٍ مِنَ الطَّوَافِ وَالسَّعْيِ لَا أَنْ تَرَفُضَ الْعُمْرَةَ، وَأَمَرَهَا أَنْ تُهَلَّ بِالْحَجِّ، فَتَصِيرُ قَارِنَةً، وَهَذَا عِنْدَ الشَّافِعِيِّ كَفَعَلِ ابْنِ عُمَرَ حِينَ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ، ثُمَّ قَالَ: مَا أَرَى سَبِيلَهُمَا إِلَّا وَاحِدًا، أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ حَجَّةً مَعَ عُمْرَتِي، فَقَرَنَ الْحَجَّ إِلَى الْعُمْرَةِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ لِلْعُمْرَةِ وَيَسْعَى لَهَا فَصَارَ قَارِنًا، وَمَعْنَى قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَهَا: «هَذِهِ مَكَانُ الْعُمْرَةِ الَّتِي لَمْ يُمَكِّنِكَ الْعَمَلَ لَهَا».

قال أبو بكر: قد بينت هذا الخبر في المسألة الطويلة في تأليف أخبار أصحاب النبي ﷺ، واختلاف ألفاظهم في حجة الوداع.

باسی مؤلهدان به عومره (بو ئه و ئافره تهی که ئیحرامی به نییه تی عومره به ستووه)، بچینه مه ککه، له کاتیکدا له حه یزدا بی

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده لئی: له گه ل پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ ده رچووین له حه جی مالئاوا اییدا، ئیحرامی عومره مان به ست، وتی: هاتمه مه ککه من له حه یزدا بووم، نه ته وافی به یتیم کردبوو نه هاتوچۆی له نتوان سه فا و مهروه، سکالام برد بو لای پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ، فهرمووی: په لکه ی قزت هه لئوه شینه وه و قزت شان به که، (مه به ست له مه دا خوشوردنه) ئیحرامی حج به سه ته و واز له عومره بینه. منیش ئه وه م کرد، کاتی حه جهان ته واو کرد، پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ من و عه بدوره حمانی کوری ئه بو به کری نارد بو ته نعیم، عومره م کرد، فهرمووی: ئه وه شوینی عومره که ته.

ئه بو به کر ده لئی: ماوه یه که له نه فسی خو مدا بیرم ده کرده وه له وه ده سه ته واژه ی که له فهرمووده که ی عائشه هاتبوو، وه ئه وه ی پیغه مبهر رضی اللہ عنہ پیی فهرموو: (انْقِضِي رَأْسِكَ، وَامْتَشِطِي)، واته: په لکه ی قزت هه لئوه شینه وه و قزت شان به که. من وا خه یالم ده کرد فهرمان کردنی پیغه مبهر رضی اللہ عنہ به عائشه به لگه یه له سه ر راستی مه زه بی ئه وه که سه ی له م بابه ته دا پیچه وانه ی ئیمه ی کردووه، ئه وه پیی وابوو پیغه مبهر رضی اللہ عنہ فهرمانی کرد به عائشه عومره که ی هه لئوه شینه ته وه، دواتر به لگه یه کم به دی کرد له سه ر راستی مه زه به که مان، چونکه عائشه پیی وا بوو عومره که ر ئه گه ر چوووه نیو حه ره مه وه هه موو ئه وانه ی بو حه جکه ر حه لاله بو ئه ویش حه لاله، ئه گه ر به ردبارانی جه مپه ی عه قه به ی کرد، جا بو عائشه حه لاله دوا ی ئه وه ی چوووه نیو حه ره مه وه په لکه ی سه ری بکاته وه و قزی شان به کات (واته: سه ری بشوات)، ئه م فهرمووده ی که باسم کرد عه بدولجه بار بو ی باس کردین، له سوفیانه وه بو ی باس کردین، له ئیبنو جو ره یجه وه بیستوو یه تی، له یوسفی کوری مالیکه وه ده گپرتته وه، له عائشه ی کچی ته لحه وه، عائشه فهرمانی پیکرد په لکه ی سه ری بکاته وه و بیشوات، وه عائشه ده لئی: عومره که ر ئه گه ر چوووه نیو حه ره مه وه، ئه وه وه کوو حه جکه ر وایه، ئه گه ر به ردبارانی جه مپه ی عه قه به ی کرد.

نه بو به کر ده لئی: شافعی ده لئی: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمانی پی کرد واز له ته و او کردنی عومره که ی بهیننی له ته و اف و هاتوچوی نیوان صه فا و مهروه نهک عومره که ی هه لپوه شینیتته وه، وه فه رمانی پی کرد ئیحرامی حج بیه ستیت، نه وکات وه کوو نه و که سه ی لئی دیت که ئیحرامی بو حج و عومره به ستووه، نه مهش وه کوو کرده وه که ی ئینو عومره کاتی ئیحرامی بو عومره به ست، پاشان وتی: پیم وایه کرداره کانی حج و عومره هه ر یه کیکه، ئیوه ده که م به شایهت من حج له گه ل عومره که م واجب کرد له سه ر خو م، حجی دایه پال عومره پیش نه وه ی ته وافی عومره و هاتوچوی نیوان صه فا و مهروه بکات، ئیتر بوو به ئیحرام به ستوو به حج و عومره. وه مانای فه رمووده که ی پیغه مبه ر ﷺ به عائشه: نه مه شوئنی نه و عومره یه که ده توانی نه نجامی بده بت.

نه بو به کر ده لئی: نه م فه رمووده م روون کردو ته وه له بابه تیکی دوور و دریزدا له (تالیف اخبار اصحاب النبئی ﷺ، واختلاف الفاظهم فی حجة الوداع)، واته: دانانی فه رمووده کانی هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ و جیاوازی دهسته وازه یان له حجی مالئا واییدا.

بَابُ مَقَامِ الْقَارِنِ وَالْمُفْرِدِ بِالْحَجِّ وَالْإِحْرَامِ إِلَى يَوْمِ النَّحْرِ

۲۷۸۹- عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيَهْلُ بِالْحَجِّ مَعَ الْعُمْرَةِ، ثُمَّ لَا يَحِلُّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا»^(۱).

باسی پله و پایه ی نه و که سه ی نییه تی حج و عومره پیکه وه ده هینت و ئیحرام ده به ستی، ههروه ها نه و که سه ش به تنها نییه تی حج ده هینت و ئیحرام ده به ستی تا روژی جه ژنی قوربان

واته: عوروه ده گپریته وه، عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لئی: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمووی: هه ر که س نازه لی قوربانی به هه دی له گه ل خو ی هیناوه با ئیحرامی حج و عومره پیکه وه بیه ستیت، پاشان با ئیحرام نه شکینی هه تا له هه ردووکیان ده بیته وه.

۲۷۹۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْحَجِّ عَلَى أَنْوَاعٍ ثَلَاثَةٍ فَمِنَّا مَنْ أَحْرَمَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ مَعًا، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجَّةٍ مُفْرِدًا، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ مُفْرَدَةً، فَمَنْ كَانَ

أَهْلَ بَعْمُرَةَ وَحَجَّةً، فَلَا يَحِلُّ مِنْ شَيْءٍ مِمَّا حُرِّمَ عَلَيْهِ حَتَّى يَقْضِيَ مَنَاسِكَ الْحَجِّ، وَمَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ مُفْرَدَةً، فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، فَقَدْ قَضَى عُمْرَتَهُ حَتَّى يَسْتَقْبَلَ حَجًّا^(۱).

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده لئی: له گه ل پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ ده رچوون بو حج سئ جور بووین: تیاماندا بوو ئیحرامی بو حج و عومره پیکه وه به سستوو، وه تیاماندا بوو تنهنا ئیحرامی بو حج به سستوو، وه تیاماندا بوو تنهنا ئیحرامی بو عومره به سستوو، جا هر کهس ئیحرامی بو عومره و حج به ستوو، هیچ شتیکی بو حلال نه بوو له وهی که حهرام کرابوو له سهری تا له رپوره سمه کانی حج ده بیته وه، هر که سیش که تنهنا ئیحرامی بو عومره به ستوو، دواتر ته وافی به یتی کرد و ههروه لهی نیوان صفا و مهروهی کرد، نه وه عومره کهی ته و او کردوو تا کاتی حج دیت.

بَابُ فَضْلِ الْحَجِّ مَا شِئًا مِنْ مَكَّةَ إِنْ صَحَّ الْخَبْرُ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنْ عَيْسَى بْنِ سَوَادَةَ هَذَا

۲۷۹۱- عَنْ عَيْسَى بْنِ سَوَادَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ زَادَانَ قَالَ: مَرِضَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ مَرَضًا شَدِيدًا فَدَعَى وَلَدَهُ فَجَمَعَهُمْ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَقُولُ: «مَنْ حَجَّ مِنْ مَكَّةَ مَا شِئًا حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَكَّةَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ سَبْعِمِائَةَ حَسَنَةٍ، كُلُّ حَسَنَةٍ مِثْلُ حَسَنَاتِ الْحَرَمِ قِيلَ لَهُ مَا حَسَنَاتِ الْحَرَمِ قَالَ: بِكُلِّ حَسَنَةٍ مِائَةٌ أَلْفِ أَلْفِ حَسَنَةٍ»^(۲).

باسی فهزل و گه وره یی حج به پیت له مه که وه، نه گهر فهرمووده که ته و او بیت، چونکه له دلدا شتیک هه یه ده رباره یی ئهم عیسای کوری سه واده

واته: عیسای کوری سه واده ده گنریتته وه، له ئیسماعیلی کوری نه بو خالد، له زازانه وه ده لئی: ئیبنو عباس رضی اللہ عنہ نه خوش کهوت به سه ختی، منداله کانی بانگ کرد و کوی کردنه وه، وتی: گویم له پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ بوو ده یفه رموو: هر کهس له مه که وه به پیاده بجیت بو حج تا ده گه ریتته وه بو مه که نه وه بو هر ههنگاو ئیکی کهوت سه د چاکه ی بو ده نووسری، هر چاکه یه کی وه کوو چاکه کانی هه ره مه، و ترا: چاکه کانی هه ره م چیه؟ وتی: هر چاکه یه کی سه د هه زار هه زار چاکه یه.

(۱) صحیح.

(۲) [سناده ضعیف جدا.]

بَابُ عَدَدِ حَجِّ آدَمَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَصِفَةِ حَجِّهِ إِنْ مَحَّ الْخَبْرُ فَإِنَّ فِي الْقَلْبِ مِنَ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هَذَا

۲۷۹۲- عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، -وَهُوَ نَبْتُكَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِنَّ آدَمَ أَتَى النَّبْتَ أَلْفَ أَتِيَةٍ لَمْ يَرْكَبْ قَطُّ فِيهِنَّ مِنَ الْهِنْدِ عَلَى رَجُلَيْهِ»^(۱).

باسى ژماره سى حج كردنى ئادهم (عليه السلام)، ههروه ها چۆن بيه تى حج كردنى
ئه گهر فهرمووده كه ته واو بيت، چونكه له دلدا شتت ك ههيه ده رباره سى ئهم
قاسمى كور سى عه بدوره حمانه

واته: قاسمى كور سى عه بدوره حمان ده گيرتته وه، نه بو حازم بوى باس كردىن -كه
نه بته كى مه ولا سى ئىبنو عه باسه رضي الله عنه - له ئىبنو عه باسه وه، پىغه مبه ر صلى الله عليه وسلم فهرموويه تى:
ئادهم (عليه السلام) هه زار جار له ولاتى هينده وه به پياده هات بو كه عه، له هيج
جار تكياندا به سواری نه هات.

بَابُ خُطْبَةِ الْإِمَامِ يَوْمَ السَّابِعِ مِنَ ذِي الْحِجَّةِ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ مَنَاسِكَهُمْ

۲۷۹۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِذَا كَانَ قَبْلَ التَّرْوِيَةِ يَوْمَ خَطَبِ النَّاسِ
وَأَخْبَرَهُمْ مَنَاسِكَهُمْ^(۲).

باسى وتاردانى پيشه وا له رۆژى حه وته مى (ذى الحجّة) تا خه لكى
رۆيره سمه كانيان بزائن

واته: ئىبنو عومهر رضي الله عنه ده لى: پىغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم رۆژت ك پيش ته رويه وتارى بو
خه لكدا وه وه والى دروشمه كانيانى پيدان.

(۱) إسناده ضعيف جدا.

(۲) إسناده ضعيف.

تیبینی: (التَّوْبَةِ): بریتیه له رۆژی هه شتەم له مانگی (ذِي الْحِجَّةِ) به میژووی کوچی، ههروهها بریتیه لهو رۆژهی که حاجیهکان دهچن بۆ مینا، بۆ مانهوه تیایدا، وهك خۆئاماده کردنیک بۆ سهركهوتن بۆ سهركیوی عهرفه.

بَابُ إِهْلَالِ الْمُتَمَتِّعِ بِالنَّحْجِ يَوْمَ التَّوْبَةِ مِنْ مَكَّةَ

۲۷۹۴- عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، يُخْبِرُ عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: فَأَمَرَنَا بَعْدَمَا طُفْنَا أَنْ نَحِلَّ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «فَإِذَا أَرَدْتُمْ أَنْ تَنْطَلِقُوا إِلَيَّ مِنْ مَنَى فَأَهْلُوا». قَالَ: فَأَهْلَلْنَا مِنَ الْبَطْحَاءِ ^(۱).

باسنی ئیحرامبهستنی ئه و کهسهی حج به تهمهتوع دهکات له رۆژی تهرویه له مهکه

واته: ئه بو زوبهیر ده گپریتهوه، ئه و گوئی له جابری کوری عهبدولابوو رضي الله عنه، ههوالی دا دهبارهی چه جی پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم وتی: دواى ئه وهی ته و افمان کرد فه رمانی پی کردین ئیحرام بشکینین، پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم فه رموی: ئه گهر وستان بچن بۆ مینا ئیحرام بیهستن. وتی: له (البطحاء) ئیحراممان بهست.

تیبینی:

(البطحاء): جیگایه کی نه رمی فراوانه لم و زیخی تیدایه بۆ پشودان گونجاوه له نیوان مهکه و مینادایه.

(التمتع): واته: کهسێک دهچی بۆ حج ئیحرام ده بهستنی به عومره له مانگهکانی چه جدا، که گه یشته ئه وێ راسته وخۆ ته و اف دهکات و سهعی نیوان سهفا و مهروه دهکات و قژی کورت دهکاتهوه یاخود دهیتاشی، پاشان ئیحرام له خۆی دهکاتهوه و هه موو شتیکی بۆ چه لاله هه تا کاتی چه جکردن، پاشان ئیحرامی حج ده بهستنی، ئه وکات عومره جیا ده بیته له حج، به لام واجبه له سهری که خوین پرێژی.

۲۷۹۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَتَّى إِذَا طُفْنَا بِالْبَيْتِ قَالَ: اجْعَلُوهَا عُمْرَةً إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ قَالَ: فَجَعَلْنَاهَا عُمْرَةً، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ صَرَحْنَا بِالْحَجِّ وَأَنْطَلَقْنَا إِلَى مَنَى ^(۱).

واته: نه بو سه عید رضي الله عنه ده لئی: له گهل پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم ده رچوون تا ته وافی به یتمان کرد، فه رمووی: بیکهن به عومره مه گهر که سیک تازهلئ قوربانی به ههدی له گهل خوی هینایت، وتی: کردمان به عومره، جا کاتی رۆژی ته پویه هات ده نگان به رز کرده وه به حهج و چوون بو مینا.

بَابُ وَقْتِ الْخُرُوجِ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ مِنْ مَكَّةَ إِلَى مَنَى

۲۷۹۶- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رضي الله عنه، فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ؟ قَالَ: مَنَى، قُلْتُ: فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ؟ قَالَ: بِالْأَبْطَحِ، ثُمَّ قَالَ: افْعَلْ كَمَا فَعَلَ أُمَّرَأُوكَ ^(۲).

باسی کاتی ده رچوون له رۆژی ته پویه (له هه شتەم رۆژی (ذی الحجة)) له مه که وه بو مینا

واته: عه بدولعه زیزی کوری روفه یع ده لئی: پرسیارم له نه نه سی کوری مالیک رضي الله عنه کرد، وتم: شتیکم بو بگنپه وه له بهرت کرد بیت و تییگه یشتیبیتی له پیغه مبهری خوا وه صلى الله عليه وسلم، پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له کوی نوژی نیوه پۆی کرد له رۆژی ته پویه (له هه شتەم رۆژی (ذی الحجة))؟ وتی: له مینا، وتم: نهی له کوی نوژی عه سری کرد له رۆژی نه فر (رۆژی ده رچوون له مینا)؟ وتی: له نه بطه ح، پاشان وتی: نه وه نه نجام بده که کار به دهسته کانت نه نجامی ده ده ن (چونکه نه وکات کار به دهسته کان له سه ر سونهت ده رۆشتن).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۷۹۷- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُوَيْعٍ قَالَ: لَقِيتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رضي الله عنه عَلَى حِمَارٍ مُتَوَجِّهًا إِلَى مِنَى يَوْمَ التَّوْبَةِ فَقُلْتُ لَهُ: أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم هَذَا الْيَوْمَ الظُّهْرُ؟ قَالَ: صَلَّى حَيْثُ يُصَلِّي أُمْرَاؤُكَ ^(۱).
 واته: عه بدولعه زیزی کوری پوفه یع ده لی: گه یستم به نه سی کوری مالیک رضي الله عنه له
 پوژی ته پویه به سر گویدریتزیکه وه بوو پرووی کرد بووه مینا، یم وت: پیغه مبهری
 خوا صلى الله عليه وسلم له م روژدها نوژی نیوه پوی له کوی کرد؟ وتی: له و شوینه نوژی کرد که
 کار به دهسته کانت نوژی لی ده کن.

بَابُ ذِكْرِ عَدَدِ الصَّلَوَاتِ الَّتِي يُصَلِّي الْإِمَامُ وَالنَّاسُ بِمِنَى قَبْلَ الْغَدْوِ إِلَيَّ عَرَفَةَ

۲۷۹۸- عَنِ الْقَاسِمِ يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ رضي الله عنه يَقُولُ: مِنْ سُنَّةِ الْحَجِّ، وَقَالَ مَرَّةً: مِنْ سُنَّةِ
 الْإِمَامِ أَنْ يُصَلِّيَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْغُرُوبَ وَالْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ مِنِّي ^(۲).

**باسی ژماره ی نهو نوژانه ی که ایمام و خهک له مینا نه نجامی نه دن
 پیش نه وه ی به یانی بکنه وه و بچن بو عه رفه**

واته: قاسم ده لی: گویم له ئینو زوبه یر بوو رضي الله عنه ده بوت: له سوننه تی حج، جاریکی
 دیکه وتی: سوننه ت وایه ئیمام و پیشه وا نوژی نیوه پو و عه سر و تیواره و عیسا و
 به یانی له مینا بکات.

۲۷۹۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم صَلَّى خَمْسَ صَلَوَاتٍ مِنِّي ^(۳).

واته: ئینو عه باس رضي الله عنه ده گپرتته وه، پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم پینج نوژی له مینا کرد.

بَابُ وَقْتِ الْغَدْوِ مِنْ مِنَى إِلَيَّ عَرَفَةَ

۲۸۰۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنه قَالَ: مِنْ سُنَّةِ الْحَجِّ أَنْ يُصَلِّيَ الْإِمَامُ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ
 وَالْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَالصُّبْحَ مِنِّي، ثُمَّ يَغْدُو إِلَى عَرَفَةَ فَيَقِيلُ حَيْثُ قَصَى لَهُ حَتَّى إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

خَطَبَ النَّاسَ، ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا، ثُمَّ وَقَفَ بِعَرَفَاتٍ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ، ثُمَّ يَفِضُ فَيْصَلِي بِالْمُزْدَلِفَةِ أَوْ حَيْثُ قَضَى اللَّهُ، ثُمَّ يَقِفُ بِجَمْعٍ حَتَّى إِذَا أَسْفَرَ دَفَعَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، فَإِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ الْكُبْرَى حَلَّ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ حُرِّمَ عَلَيْهِ إِلَّا النَّسَاءَ وَالطَّيْبَ حَتَّى يَزُورَ الْبَيْتَ^(۱).

باسی کاتی رویشتن له میناوه بو عهرفه

واته: عه بدولای کوری زوبهیر ﷺ ده لی: له سوننه ته کانی حه ج ئه وه یه پیشه و نوژی نیوه پو و عه سر و ئیواره و عیسا و به یانی له مینا بکات، پاشان سه رله به یانیه که ی بچیت بو عهرفه، له وئی قه لپوله بکات ئه وه نده بو ی گونجا کاتی خور له نیوه پراستی ناسمان ترازا وتاریک بو خه لکه که بدات، پاشان نوژی نیوه پو و عه سر پیکه وه کو بکاته وه، پاشان له عهرفه بوهستی تا خور ئاوا ده بیت، پاشان دابه زیت له موزده لیفه نوژی بکات یان له هر شوینی خوا بو ی ریک خست، پاشان له (جمع) بوهستی (که شوینیکه له موزده لیفه خه لکه له وئی کو ده بنه وه)، تا دنیا پو شن ده بیته وه پیش ده رچوونی خور بکه ویته ری، جا کاتی به ردبارانی جه مری گه وری کرد، هه موو شتیکی بو حه لال ده بیت که حه رام کرابوو له سه ری جگه له خیزانه کانی و بو نی خوش تا زیاره تی به یت ده کات.

تیبینی: (الْمُزْدَلِفَةَ): شوینیکه له نریک مه ککه یان مینا، پیشی ده وتری: (جمع) چونکه نوژی ئیواره و عیسا ی تیدا کوده کریته وه.

۲۸۰۱- عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ رضي الله عنه يَقُولُ: مِنْ سُنَّةِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَرَبَّمَا اخْتَلَفَا فِي الْحَرْفِ وَالشَّيْءِ، وَقَالَ: فَقَدْ حَلَّ لَهُ مَا حُرِّمَ عَلَيْهِ إِلَّا النَّسَاءَ حَتَّى يَطُوفَ بِالْبَيْتِ^(۲). قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَهَذَا هُوَ الصَّحِيحُ إِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ حَلَّ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ خَلَا النَّسَاءَ؛ لِأَنَّ عَائِشَةَ خَبَرَتْ أَنَّهَا طَيَّبَتِ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ نُزُولِ الْبَيْتِ.

واته: قاسمی کوری موحه ممه د ده لی: گویم له ئیبنو زوبهیر بوو ﷺ ده بوت: (من سنه)، واته: سوننه ت وایه، دواتر باسی فهرموده که ی کرد، (فهرموده که به چه ند سه نه دیک

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

هاتووه) ته‌ن‌ها چه‌ند بیت و شتیکی که میان له یه کدی جیاوازه، وه فه‌رمووی: بیگومان
 حه‌لآل بوو بۆی نه‌وه‌ی له‌سه‌ری حه‌رام کرابوو جگه له خیزانه‌کانی تا ته‌وافی به‌بیت
 ده‌کات.

ئه‌بو به‌کر ده‌لئ: ئه‌مه ته‌واوه، ئه‌گه‌ر به‌ردبارانی جه‌مه‌ری کرد هه‌موو شتیکی بۆی
 حه‌لآله جگه له خیزانه‌کانی، چونکه عائیشه هه‌والی دا ئه‌و پیغه‌مبه‌ری ﷺ بۆنخۆش
 کرد پیش دابه‌زینی بۆ که‌عبه.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنْ السَّنَةَ الْغَدُوُّ مِنْ مِثْلِ إِيَّايَ عَرَفَاتٍ بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ لَا قَبْلَهُ

٢٨٠٢- عن جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ،
 وَقَالَ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ فَرَكَبَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَصَلَّى بِنَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ
 وَالصُّبْحَ، ثُمَّ مَكَثَ قَلِيلًا حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ، وَأَمَرَ بِقَبَّةِ لَهُ مِنْ شَعْرِ تُضْرَبُ لَهُ بِنَمْرَةٍ، فَسَارَ
 رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَتَّى آتَى عَرَفَةَ، فَوَجَدَ الْقَبَّةَ قَدْ ضُرِبَتْ لَهُ بِنَمْرَةٍ فَنَزَلَ بِهَا^(١).

**باسی روونکردنه‌وه له‌بارهی ئه‌وه‌ی سوننه‌ت وایه سه‌رله‌به‌یانی له
 میناوه بچیت بۆ عه‌ره‌فه، دوا‌ی ده‌رچوونی خۆر نه‌ک پیش ده‌رچوونی**

واته: جه‌عفه‌ر ده‌گه‌ریته‌وه، له باوکیه‌وه ده‌لئ: چووین بۆ لای جابری کوری عه‌بدو‌لا
رضي الله عنه، به‌دریژی باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد، وتی: کاتێ که‌رۆژی ته‌رویه هات پیغه‌مبه‌ری
 خوا صلى الله عليه وسلم (پرووی کرده‌ مینا و) سواری و‌لاخه‌که‌ی بوو، (تا گه‌یشه‌ مینا) نوژی نیوه‌رۆ
 و عه‌سر و ئیواره و عیशा و به‌یانی بۆ کردین، پاشان که‌میک مایه‌وه تا خۆر ده‌رچوو،
 فه‌رمانی کرد چاده‌که‌ی که له موو دروست کرابوو له نه‌میره بۆی هه‌لبدری،
 دواتر پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم رۆیشت تا گه‌یشه‌ عه‌ره‌فه، بینی له نه‌میره چاده‌که‌ی بۆ
 هه‌لدرا‌بوو، له‌وئ دابه‌زی بۆ پشوودان.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنَّ مُحَمَّدًا النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا اتَّبَعَ خَلِيلَ اللَّهِ فِي عُدُوهِ مِنْ مَنِي حِينَ طَلَعَتِ الشَّمْسُ، إِذْ قَدْ أُمِرَ بِاتِّبَاعِهِ قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَّتْهُمْ أَفْتَدَةً﴾ (۱۰) الْإِنْعَامَ، وَابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ قَدْ سَمِعَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

۲۸۰۳- عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ فَرَيْشٍ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ﷺ: إِنِّي مُصَفَّفٌ مِنَ الْأَهْلِ وَالْحُمُولَةِ؛ إِنَّمَا حُمُولَتُنَا هَذِهِ الْحُمْرُ الدَّبَابَةُ، أَفَأَفِيضُ مِنْ جَمْعِ بَلِيلٍ؟ فَقَالَ: أَمَا إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّهُ بَاتَ مِنِّي، حَتَّى أَصْبَحَ وَطَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ سَارَ إِلَى عَرَفَةَ حَتَّى نَزَلَ مَنْزِلَهُ مِنْهَا ثُمَّ رَاحَ فَوَقَّفَ مَوْقِفَهُ مِنْهُ، حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ أَفَاضَ فَآتَى جَمْعًا فَنَزَلَ مَنْزِلَهُ مِنْهُ، ثُمَّ بَاتَ بِهِ حَتَّى إِذَا كَانَتْ لِبَلَاةِ الصُّبْحِ الْمُعَجَّلَةِ، وَقَفَّ حَتَّى إِذَا كَانَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ الْمُسْفِرَةِ أَفَاضَ فَبَلَغَ إِلَيْكُمْ إِبْرَاهِيمَ وَقَدْ أُمِرَ نَبِيُّكُمْ ﷺ أَنْ يَتَّبِعَهُ (۱).

باسي روونكر دنه وه له باره ي نه وه ي موحه ممه د ﷺ شويني ئيبراهيم (عليه السلام) كهوت له وه ي كه سه رله به ياني ده رچوو له ميناوه كاتي خور هه لهات، چونكه فه رمان ي پت كراوه شويني بكه ويت، وه ك خوا ﷺ فه رموويه تي: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَّتْهُمْ أَفْتَدَةً﴾ (۱۰) واته: نا نه مانه ن كه خوا ي كهوره هيدا يه تي دا ون تو ش شويني هيدا يه تي نه وان بكه وه. ئيبنو نه بو موله يكه يش له عه بدولاي كوري عومه روه بيستوو يه تي

واته: ئيبنو نه بو موله يكه ده گير يته وه، پيا ويك له قوره يش به عه بدولاي كوري عه مري و ت: ﴿﴾ من كاروباري نه و كه سانه رايي ده كه م كه له كه لمدان و كه لوپه ليان لاي منه و باره لگره كه شان نه و گويدر تزانه ن كه له رو يشتن سست و لاوازن، ثايه به شه و له موزده ليفه دابه زم؟ وتي: به لام ئيبراهيم (عليه السلام) شه و له مينا مايه وه، تا به ياني كرده وه و نه برؤي خور ده ركهوت چوو بو عه ر هفه تا له وي دابه زيه جيگا كه ي خوي، پاشان رو يشت له شوينه كه ي خوي وه ستا، تا خور تاوا بو، دابه زي هات بو موزده ليفه، دابه زيه جيگا كه ي خوي، پاشان شه و له وي مايه وه تا نو تزي به ياني كه دنيا تاريك بو وه ستا، تا كاتي له نو تزي به ياني دنيا رووناك بو يه وه، ئينجا دابه زي، نه وه ميلله تي باوكتان ئيبراهيمه، فه رمان كراوه به پيغه مبه ره كه تان ﷺ شويني بكه ويت.

بَابُ ذِكْرِ الْعَلَّةِ الَّتِي سُمِّيَتْ لَهَا عَرَفَةُ مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ جَبْرِيلَ قَدْ أَرَى النَّبِيَّ ﷺ مُحَمَّدًا الْمَنَاسِكَ كَمَا أَرَى إِبْرَاهِيمَ خَلِيلَ الرَّحْمَنِ

۲۸۰۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: أَتَى جَبْرِيلُ إِبْرَاهِيمَ يُرِيهِ الْمَنَاسِكَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، وَقَالَ: ثُمَّ دَفَعَ بِهِ حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ فَقَالَ لَهُ: أَعْرِفِ الْآنَ، وَأَرَاهُ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا، وَفَعَلَ ذَلِكَ بِالنَّبِيِّ ﷺ ^(۱).

باسى هوکارى ناوانى عرهفه به عرهفه، له گهل به لگه له سر نهوهى جبريل رپوره سمه کانى حه جى نيشانى پيغه مبه ر موحه ممد عليه السلام دا، وه کوو چون نيشانى ئيبراهيمى خوشويستى خواى دا

واته: عه بدولاي كورى عمر رضي الله عنه ده لى: جبريل هات بو لاي ئيبراهيم دروشم و رپوره سمه کانى حه جى پي نيشان دا، دواتر فه رموده كهى به دريژى باس كرد، وه وتى: پاشان بردى تا به رديبارانى جه مپه رى كرد، پيى وت: ئيستا بزانه، وه هه موو رپوره سمه کانى پي نيشان دا، جبريل به هه مان شيوه نيشانى پيغه مبه ريشى عليه السلام دا.

بَابُ ذِكْرِ التَّخْيِيرِ بَيْنَ التَّلْبِيَةِ وَبَيْنَ التَّكْبِيرِ فِي الْغَدُوِّ مِنْ مِثْنِ إِلَى عَرَفَةَ

۲۸۰۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: غَدَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ مِثْنِ إِلَى عَرَفَاتٍ، مِمَّا الْمُتَلَبِّي، وَمِمَّا الْمُكْبِرُ ^(۲).

باسى بهنده سه رپشك كراوه له نيوان ته لبيه و ته كبير كردن كاتى سه رله به يانى له ميناوه بو عرهفه ده چى

واته: عه بدولاي كورى عه بدولاي كورى عومر ده گپرته وه، له باوكيه وه رضي الله عنه ده لى: له گهل پيغه مبه رى خوا عليه السلام سه رله به يانى له ميناوه ده رچووين بو عرهفه، تياماندا بوو ته لبيه ده كرد، تياشاندا بوو ته كبير (الله اكبر) ده كرد.

(۱) محمد بن عبد الرحمن بن أبي ليلى ضعيف، لكن للحديث شواهد.

(۲) صحيح.

بَابُ التَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ وَالتَّلْبِيَةِ فِي الْغَدْوِ مِنْ مِئِي إِلَى عَرَفَةَ

٢٨٠٦- عَنِ ابْنِ سَخْبَرَةَ قَالَ: غَدَوْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ مِنْ مِئِي إِلَى عَرَفَةَ، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَجُلًا آدَمَ، لَهُ صَفِيرَتَانِ، عَلَيْهِ مَسْحَةٌ أَهْلِ الْبَادِيَةِ، وَكَانَ يُلَبِّي، فَاجْتَمَعَ عَلَيْهِ غَوْعَاءٌ مِنْ غَوْعَاءِ النَّاسِ: يَا أَعْرَابِي، إِنَّ هَذَا لَيْسَ بِيَوْمِ تَلْبِيَةٍ، إِنَّمَا هُوَ تَكْبِيرٌ قَالَ: فَعِنْدَ ذَلِكَ التَّفَتَّ إِلَيَّ، وَقَالَ: أَجْهَلُ النَّاسِ أَمْ نَسُوا؟ وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ لَقَدْ خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ مِئِي إِلَى عَرَفَةَ، فَمَا تَرَكَ التَّلْبِيَةَ حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ الْعَقَبَةَ، إِلَّا أَنْ يَخْلِطَهَا بِتَهْلِيلٍ أَوْ تَكْبِيرٍ^(١).

باسي ته کبير و ته هليل و ته لبيه کردن،

کاتن سهرله به يانی له میناوه ده چیت بو عه ره فه

واته: ئینو سه خبه ره ده لی: به یانیم کرده وه له گه ل عه بدولا له میناوه بو عه ره فه، عه بدولا پیاوینک بوو رهش ده پروانی، دوو په لکه ی هه بوو، پو شاکیکی جوانی ده شتنشینی له بهردا بوو، لهو کاته دا ته لبيه ی ده کرد، کومه له خه لکیکی ناحالی و نازاوه چی لئی کو بوونه وه، وتیان: نه ی ده شته کی، نه مړو پوژی ته لبيه نیه، به لکوو پوژی ته کبير کردنه، وتی: لهو کاته دا ناوری دایه وه بو لام و وتی: ئایا نه وانه نازان یان بیران چووه؟ سویند به وه ی موحه ممدی ﷺ به حه ق ناردووه له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچووم له میناوه بو عه ره فه، وازی له ته لبيه نه هیتا تا به ردبارانی جه مپه ی عه قه به ی کرد، نه وه نه بی هه ندی جار ته هلیل و ته کبيریسی له گه ل تیکه ل ده کرد.

بَابُ ذِكْرِ خُطْبَةِ الْإِمَامِ بِعَرَفَةَ، وَوَقْتِ الْخُطْبَةِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ

٢٨٠٧- قَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي خَبَرِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رضي الله عنه: حَتَّى إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ خَطَبَ النَّاسَ، ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسى وتارى ئىمام و پيشهوا له عهرفه، وه كاتى وتاردان لهو رۆژهدا

واته: ئه بو به كر ده لى: له فهرمووده كهى ئىبنو زوبه ير رضي الله عنه هاتووه: تا كاتى خور ترازو ئىنجا وتارىكى بو خه لكه كه دا، پاشان نو ئىزى نيوه رۆ و عه سرى پىكه وه كرد.

بَابُ صِفَةِ الْخُطْبَةِ يَوْمَ عَرَفَةَ

٢٨٠٨- عَنْ جَزِيمِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: «اعْلَمُوا أَنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، وَكَحُرْمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا، وَكَحُرْمَةِ بَلَدِكُمْ هَذَا»^(١).

باسى چۆنیهه تى وتارى رۆژى عهرفه

واته: حیزیه می کوری عه مر رضي الله عنه ده لى: گویم له پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم بوو له هه جى مالتا واییدا له رۆژى عهرفه وتارىكى دا ده یفه رموو: بزانه له راستیدا خو ئنتان، سامانتان، ناموستان له نيوانتاندا هه رامه، وه کوو هه رامى ئه م رۆژه تان له م مانگه تاندا، له م ولاته تاندا.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِذَا خَطَبَ بِعَرَفَةَ رَاكِبًا لَا نَازِلًا بِالْأَرْضِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي ذِكْرِ زَيْدِ بْنِ هَارُونَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ الْقَاسِمِ، سَمِعْتُ ابْنَ الرُّبَيْرِ قَالَ: خَطَبَ النَّاسُ بِعَرَفَةَ ثُمَّ نَزَلَ فَجَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ

٢٨٠٩- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ فَأَجَازَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَتَّى أَتَى عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ أَمَرَ بِالْقُضَاءِ، فَرَحَلَتْ لَهُ فَرَكَبَ حَتَّى أَتَى بَطْنَ الْوَادِي، فَخَطَبَ النَّاسَ، فَقَالَ: «إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا أَلَا وَإِنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ تَحْتَ قَدَمَيَّ هَاتَيْنِ، وَدِمَاءُ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعَةٌ، وَأَوَّلُ دَمٍ أَضَعُهُ دِمَاؤُنَا: دَمُ ابْنِ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ كَانَ مُسْتَرْضَعًا فِي بَنِي سَعْدٍ فَقَتَلْتُهُ هَذَا، وَرَبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ، وَأَوَّلُ رَبَا أَضَعُهُ رَبَانَا رَبَا

(١) صحيح من غير هذا الوجه.

الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؛ فَإِنَّهُ مَوْضُوعُ كُلِّهِ اتَّقُوا اللَّهَ فِي النَّسَاءِ، فَإِنَّكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانَةِ اللَّهِ، وَاسْتَحْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ، وَإِنَّ لَكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لَا يُوطِينَ فُرُوسَكُمْ أَحَدًا تَكْرَهُوهُ، فَإِنْ فَعَلَنْ فَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرَحٍ، وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَإِنِّي قَدْ تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ إِنْ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ كِتَابَ اللَّهِ، وَأَنْتُمْ مَسْئُولُونَ عَنِّي مَا أَنْتُمْ قَائِلُونَ؟» فَقَالُوا: نَشْهَدُ إِنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ رَسُولَاتِ رَبِّكَ، وَنَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ، وَقَضَيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ، فَقَالَ «بِأَصْبَعِهِ السَّبَابَةِ يَرْفَعُهَا إِلَى السَّمَاءِ، وَيُنَكِّسُهَا إِلَى النَّاسِ اللَّهُمَّ اشْهَدْ، اللَّهُمَّ اشْهَدْ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ بَيَّنْتُ فِي كِتَابِ النِّكَاحِ أَنَّ قَوْلَهُ لَا يُوطِينَ فُرُوسَكُمْ أَحَدًا تَكْرَهُوهُ، إِنَّمَا أَرَادَ وَطِئَ الْفِرَاشِ بِالْأَقْدَامِ، كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَجْلِسَ عَلَى تَكْرِمَتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَفِرَاشُ الرَّجُلِ تَكْرِمَتُهُ وَنَمْ يَرِدُ مَا يَتَوَهَّمُهُ الْجُهَالُ إِنَّمَا أَرَادَ وَطِئَ الْفُرُوجِ.

باسی روونکردنوه له بارهی نهوهی پیغمبر ﷺ له عهرفه وتاری دا بهسر و آخوه نهک له سهر زهوی، نه بو بهکر ده لای: له فهرمووده کهی زهیدی کوری هارون، له یه حیا کوری سه عید، له قاسمه وه هاتوه: گویم له ئیبو زوبیر بوو وتی: پیغمبر ﷺ له عهرفه وتاری بو خه لکه که دا، پاشان دابهزی نویژی نیوه رۆ و عهسری پیکه وه کو کرده وه

واته: جه عفهری کوری موحه ممه ده گپریته وه، له باوکیه وه ده لای: هاتین بو لای جابری کوری عه بدولا ﷺ، دواتر باسی فهرمووده کهی کرد سه بارهت به حه جکردنی پیغمبر ﷺ، وتی: پیغمبره خوا ﷺ که وته ری هه تا گه یشته عهرفه، (ده وهاره کهی بینی له «نَمِرَة» بوی هه لدرابوو، له وی مایه وه) هه تا خور له نیوه پراستی ئاسمان ترازا، فه رمانی کرد وشتره کهی (که نازناوی) نه لقه صواء بوو بوی تاماده کرا، سوار بوو که وته ری تا گه یشته نیو شیوه که (شویتیک بوو له عهرفه فات پینی ده وترا عهرفه، عهرفه فاتیش نه بوو) له وی وتاری بو خه لکه که دا، پاشان فهرمووی: به پراستی خوین و مالتان له سهر یه کدی قه ده غه یه، وه کوو چوون نه مرۆ قه ده غه یه، له م مانگه تاندا و له م شاره تاندا، ناگادار بن هه رچی شتی نه فامی هه یه ده یخه مه ژیری نه م پینانه م، وه خوینی سه رده می نه فامی به فیرۆ چوه، وه یه که م خویتیک که وازی لی ده هینم له خوینه کانمان خوینی ره بیعه ی کوری حاریسه (که ناموزای پیغمبر ﷺ بوو)

شیره خوره بوو له لای نهوه کانی سه عد، هوزی هوزه یل کوشتیان، وه ریبا ی سه رده می نه فامی به فیرو چوو، یه که م ریبا یه ک لایده به م ریبا ی عه با سی کوری عه بدولموته لیه، به راستی هه موو نه وانه به فیرو چوون، له خوا بترسن له مامه له کردنتان له گهل تافره تاندا، چونکه ئیوه به نه مانه تی خوا وه رتانگرتوون، وه به کتیبی خوا ﷺ داوینیاتان حه لال کردوو، وه مافی ئیوه یش له سهر نه وان نه ویه خه لکیک نه هیننه ماله که تان که ئیوه پیتان ناخوشه، نه گهر کاری له و جوړه یان کرد نازاریان بدن به لام با بریندار که نه بیت، مافی نه وانیش له سهر ئیوه نه ویه به چاکترین شیوه رزق و پوزیبان بدن و پو شاکیان بو بکن، به راستی له نیو ئیوه دا شتیکم به جی هیشتوو ه نه گهر دهستی پیوه بگرن ههر گیز گومرا نابن نه ویش کتیبی خواهه، پرسیار له ئیوه یش ده کریت دهر باره ی من ئیوه چی ده لین؟ وتیان: شایه تی ده دین که به راستی په یامی په روه ردگارت گه یاندوو و ناموزگاری نوممه ته که ت کردوو، نه وه ی له نه ستوت بووه گه یاندووته، نه ویش په نجه ی شایه تمانی بهرز کرده وه بو ناسمان و پرووی کرده خه لکه که و فهرمووی: خواهه تو شایه ت به، خواهه تو شایه ت به.

نه بو به کر ده لی: له کتیبی (النکاح) دا پروونم کرده وه فهرمووده که ی: با خیزانه کانتان، هیچ که س نه هیننه سهر جیگا که تان که ئیوه پیتان ناخوشه. مه بهستی چونه سهر جیگا و بانه کانه به یی، وه ک پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویه تی: با له سهر جیگا که ی دانه نیشی مه گهر به ئیزنی خاوه نه که ی. وه جیگای پیاو ماله که یه تی که جیگای ریزلینانی میوانه کانه، مه بهستی جووتبوون نییه وه ک هندی له نه فامه کان تی گه یشتوون. (به پوختی مه به ست له فهرمووده که نه ویه با هیچ تافره تیک به بی مؤله تی میرده که ی میوان نه هیننه مال).

بَابُ قَضْرِ الْخُطْبَةِ يَوْمَ عَرَفَةَ

۲۸۱۰- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضي الله عنه، جَاءَ لِلْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ يَوْمَ عَرَفَةَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ، وَأَنَا مَعَهُ، فَقَالَ: الرُّوَّاحُ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السَّنَةَ، فَقَالَ: هَذِهِ السَّاعَةُ؟ قَالَ: نَعَمْ قَالَ سَالِمٌ: فَقُلْتُ لِلْحَجَّاجِ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تُصِيبَ الْيَوْمَ السَّنَةَ فَأَقْصِرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الصَّلَاةَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: صَدَقَ ^(۱).

باسى كورتكردنه وهى وتار له رۆژى ههينى

واته: سالمى كورپى عه بدولاً ﷺ ده گيرپته وه، ئيبنو عومهر ﷺ هات بۆ لاي حه جاجى كورپى يوسف له رۆژى عه ربه كه كاتى خۆر له نيوه راستى ئاسان تراز، منيش له گه لى بووم، وتى: كاتى ده رچوونه بۆ عه ربه فه، ئه گه ر تو سوننه ت ده وى، وتى: ئيستا؟ وتى به لى، سالم وتى: ئه گه ر تو ده ته وى شوينى سوننه ت بكه ويت وتاره كه ت كورت بكه ره وه و زوو نويزه كه بكه (واته: نويزى عه سر بهينه پال نيوه رۆ و پيكه وه ئه نجاميان بده)، عه بدولاً كورپى عومهر وتى: راستى كرد.

بَابُ الْجَمْعِ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِعَرَفَةَ، وَالْأَذَانَ وَالْإِقَامَةَ لَهْمَا

٢٨١١- عَنْ جَابِرٍ ﷺ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَمَعَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِعَرَفَاتٍ بِأَذَانٍ وَإِقَامَتَيْنِ وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعٍ بِأَذَانٍ وَإِقَامَتَيْنِ^(١).

باسى كۆكردنه وهى نويزى نيوه رۆ و عه سر پيكه وه له عه ربه فه، وه بانگدان و قامه تکردينش بۆيان

واته: جابر ﷺ ده گيرپته وه، پيغه مبه ر ﷺ له عه ربه فه نويزى نيوه رۆ و عه سرى پيكه وه كۆ كرده وه به بانگيك و دوو قامه ت، وه له موزده ليفه يش نويزى ئيواره و عيشاى كۆ كرده وه به بانگيك و دوو قامه ت.

بَابُ تَرْكِ التَّنْفِيلِ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا جُمِعَ بَيْنَهُمَا بِعَرَفَةَ، وَوَقْتِ الرُّوْحِ إِلَى الْمُوقِفِ

٢٨١٢- عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: فَخَطَبَ، ثُمَّ أَدَّنَ بِلَالًا، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرَ، لَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئًا، ثُمَّ رَكِبَ الْقُصُوءَ حَتَّى آتَى الْمُوقِفَ^(٢).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

باسی وازهینان له نوژی سوننهت له نیوان نیوهرۆ و عه‌سر، نه‌گهر پیکه‌وه له عه‌ره‌فه کۆیانی کرده‌وه، وه کاتی ده‌رچوون بو‌ خاکی عه‌ره‌فه

واته: جه‌عفر ده‌گپرتیه‌وه، له باوکیه‌وه ده‌لی: چووین بو‌ لای جابری کوری عه‌بدولاً
ﷺ، دواتر باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد، وه وتی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ وتاری دا، پاشان بیلال
بانگی دا، پاشان قامه‌تی کرد، نوژی نیوهرۆی کرد، پاشان قامه‌تی کرد، نوژی
عه‌سری کرد، له نیوانیاندا هیچ نوژیکی (سوننه‌تی) نه‌کرد، پاشان سواری نه‌لقه‌صواء
(نازناوی وشتره‌که‌ی پیغه‌مبه‌ره ﷺ) بوو تا گه‌یشته‌ خاکی عه‌ره‌فه (المَوْقِف) (شوینی
وه‌ستانه له عه‌ره‌فه).

بَابُ التَّحْجِيرِ بِالصَّلَاةِ يَوْمَ عَرَفَةَ، وَتَرْكِ تَأْخِيرِ الصَّلَاةِ بِهَا

٢٨١٣- عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ سَالِمًا، أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ يُصَلِّي بِأَهْلِ
مَكَّةَ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ يُسَلِّمُ، ثُمَّ يَقُومُونَ فَيَتِمُّونَ صَلَاتَهُمْ، وَإِنَّ سَالِمًا قَالَ لِلْحَجَّاجِ عَامَ نَزَلِ بِابْنِ
الزُّبَيْرِ الْحَجَّاجُ، فَكَلَّمَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَنْ يُرِيَهُ كَيْفَ يَصْنَعُ فِي الْمَوْقِفِ قَالَ سَالِمٌ: فَقُلْتُ
لِلْحَجَّاجِ: إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَهَجِّرْ بِالصَّلَاةِ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: صَدَقَ، وَإِنَّهُمْ كَانُوا
يَجْمَعُونَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي السُّنَّةِ يَوْمَ عَرَفَةَ فَقُلْتُ لِسَالِمٍ: أَفَعَلَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالَ:
إِنَّمَا يَتَّبِعُونَ سُنَّتَهُ^(١).

باسی نه‌جامدانی نوژی نیوهرۆ و عه‌سر پیکه‌وه له عه‌ره‌فه له کاتی نیوهرۆدا، وه وازهینان له دواخستنیان بو‌ کاتی عه‌سر

واته: ئیبنو شیهاب ده‌گپرتیه‌وه، سالم هه‌والی یی دا له باوکیه‌وه وتی: عومه‌ری کوری
خه‌تاب ﷺ دوو پرکات نوژی بو‌ خه‌لکی مه‌ککه‌ ده‌کرد، پاشان سه‌لامی نه‌دايه‌وه،
پاشان نه‌وان هه‌لده‌سان نوژه‌که‌یان ته‌واو ده‌کرد، سالم به‌ جه‌جاجی وت: له‌وساله‌ی
حه‌جکه‌ران دابه‌زین بو‌ لای ئیبنو زوبه‌یر، جه‌جاج قسه‌ی له‌گه‌ل عه‌بدولای کوری
عومه‌ر کرد یی نیشان بدات له زه‌وی عه‌ره‌فه چی بکات، سالم وتی: به‌ جه‌جاجم وت:

ئه گهر تو سوننهت دهوی له پوژی عه‌په‌فه نوژی عه‌سر بهینه پال نیوه‌پو و پیکه‌وه کویان بکه‌روه، عه‌بدولا وتی: راستی کرد، ئه‌وان له پوژی عه‌په‌فه نوژی نیوه‌پو و عه‌سریان پیکه‌وه کو ده‌کرده‌وه، به سالم وت: ئایا پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به‌وشیوه‌ی ده‌کرد؟ وتی: بیگومان ئه‌وان شوینی سوننهت ده‌که‌وتن.

بَابُ تَعْجِيلِ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ

۲۸۱۴- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَتَبَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ إِلَى الْحَجَّاجِ بْنِ يُوْسُفَ يَأْمُرُهُ أَنْ لَا يُخَالِفَ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنه فِي أَمْرِ الْحَجِّ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ عَرَفَةَ جَاءَهُ ابْنُ عُمَرَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ، وَأَنَا مَعَهُ، فَصَاحَ عِنْدَ سُرْدَاقِهِ، أَيْنَ هَذَا؟ فَخَرَجَ إِلَيْهِ الْحَجَّاجُ وَعَلَيْهِ مَلْفَحَةٌ، فَقَالَ لَهُ: مَا لَكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: الرِّوَاخُ إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ السُّنَّةَ، فَقَالَ: نَعَمْ أَفِيضْ عَلَيَّ مَاءً، ثُمَّ أَخْرَجَ إِلَيْكَ، فَأَنْتَظِرُهُ حَتَّى خَرَجَ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي، فَقُلْتُ لَهُ إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ أَنْ تُصِيبَ السُّنَّةَ فَأَقْصِرِ الْخُطْبَةَ، وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ، فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى ابْنِ عُمَرَ كَيْمَا يَسْمَعَ ذَلِكَ مِنْهُ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ ابْنُ عُمَرَ قَالَ: صَدَقَ ^(۱).

باسنی په‌له‌کردن له وه‌ستان له عه‌په‌فه

واته: سالمی کوپی عه‌بدولا ده‌لی: عه‌بدوله‌لیکی کوپی مه‌پوان نووسراوی کرد بو‌حه‌جایی کوپی یوسف پیی‌راگه‌یاند پیچه‌وانه‌ی ئیبنو عومه‌ر رضي الله عنه نه‌کات له کاروباری چه‌جدا، کاتی پوژی عه‌په‌فه هات، ئیبنو عومه‌ر هات بو‌لای کاتی خور له نیوه‌په‌راستی ئاسمان ترازابوو دوا‌ی نیوه‌پو منیش له‌گه‌لی بووم، لای په‌شالی حاجیه‌کانه‌وه هاواری کرد: ئه‌مه له کوپیه؟ چه‌جاج هاته ده‌روه بو‌لای به‌جلیکی په‌نگاوپه‌نگه‌وه پیی‌وت: ئه‌ی باوکی عه‌بدوپه‌حمان ئه‌وه چییه؟ وتی: کاتی ده‌رچوونه بو‌عه‌په‌فه ئه‌گهر تو سوننهت ده‌وی، وتی به‌لی، ئاوی ئه‌که‌م به‌خومدا پاشان دیم بو‌لات، ئه‌ویش چاوه‌پروانی کرد تا ده‌رچوو، له نیوانی من و باوکمدا پیی‌ده‌کرد، پیی‌وت: ئه‌گهر تو ده‌ته‌وی سوننهت پیی‌کی وتاره‌که‌ت کورت بکه‌روه و په‌له‌بکه‌له وه‌ستان له عه‌په‌فه، ته‌ماشای ئیبنو عومه‌ری ده‌کرد به‌لکوو ئه‌وه له ئه‌وه‌وه بیستی، کاتی ئیبنو عومه‌ر هه‌ستی به‌وه کرد، وتی: راستی کرد.

بَابُ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ، وَالرُّحْصَةِ لِلْحَاجِّ أَنْ يَقِفُوا حَيْثُ شَاءُوا مِنْهُ، وَجَمِيعِ عَرَفَةَ مَوْقِفٍ

۲۸۱۵- عَنْ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: أَتَيْتَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، فَسَأَلْنَاهُ عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِعَرَفَةَ فَقَالَ: «وَقَفْتُ هَهُنَا، وَعَرَفَهُ كُلُّهَا مَوْقِفٌ»^(۱).

باسنی وهستان له چیای عه‌ره‌فه، وه مؤلته دراوه بو حه‌جکهران له هر شوینت بیان‌هوت بوه‌ستن، چونکه هه‌موو عه‌ره‌فه شوینت وه‌ستانه بو حه‌ج

واته: جه‌عفر ده‌گپ‌رته‌وه، باو‌کم بو‌ی باس‌کردم وتی: هاتین بو‌ لای جابری کوری عه‌بدولا رضي الله عنه، پرسیارمان لی‌ کرد ده‌رباره‌ی حه‌ج‌کردنی پیغه‌مبه‌ر صلى الله عليه وسلم، فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم له عه‌ره‌فه وه‌ستا، فه‌رمووی: ئا لیره وه‌ستام، (له نزیك تاشه‌به‌رده‌کانی عه‌ره‌فه) عه‌ره‌فه‌یش هه‌مووی شوینی وه‌ستانه.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ

۲۸۱۶- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «ارْفَعُوا عَنْ بَطْنِ عُرَنَةَ وَارْفَعُوا عَنْ بَطْنِ مُحَسَّرٍ»^(۲).

باسنی سه‌رز نه‌نش‌کردن له وه‌ستان له‌سه‌ر عوره‌نه (که شوینتیکه له عه‌ره‌فه)

واته: ئیبنو عه‌باس رضي الله عنه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم فه‌رموویه‌تی: به‌رز بینه‌وه له شیوی عوره‌نه، وه به‌رز بینه‌وه له شیوی موحه‌سیر.

تیبینی: (مُحَسَّرٍ): شیونیکه له نیوان موزده‌لیفه و مینا.

۲۸۱۷- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ يُقَالُ: ارْتَفَعُوا عَنْ مُحَسَّرٍ وَارْتَفَعُوا عَنْ عُرَنَاتٍ أَمَا قَوْلُهُ الْعُرَنَاتُ فَالْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ أَلَا يَقِفُوا بِعَرَفَةَ وَأَمَا قَوْلُهُ عَنْ مُحَسَّرٍ فَالنُّزُولُ بِجَمْعِ أَيِّ لَا تَنْزِلُوا مُحَسَّرًا^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

واته: ئىبنو عەباس رضي الله عنه دەلى: دەوترا: بەرز بىنەوہ لہ موحەسىر، وہ بەرز بىنەوہ لہ عورەنات. بەلام وتە کہى: (الْعُرَاتُ) وەستان لہ عورەنە، مانای ئەوہیە لہ عورەنە نەوہستن، بەلام وتە کہى: (عَنْ مُحَسَّرٍ) ئەوہ با دابەزەنە موزدەلیفە، واتە: دانە بەزەنە موحەسىر.

بَابُ ذِكْرِ النِّبْيَانِ أَنَّ النُّوْقُوفَ بِعَرَفَةَ مِنْ سُنَّةِ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ وَأَنَّهُ إِزْثٌ عَنْهُ، وَرِثَهَا أُمَّةٌ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۲۸۱۸- عَنْ سُفْيَانَ قَالَ: حَفِظْتُهُ مِنْ عَمْرٍو، عَنْ عَمْرٍو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ، قَالَ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ شَيْبَانَ رضي الله عنه، وَهُوَ أَخُوَالِهِ- قَالَ: أَتَانَا ابْنُ مَرْبَعٍ الْأَنْصَارِيُّ وَنَحْنُ وَقُوفٌ بِعَرَفَةَ خَلْفَ الْمُؤَقِّفِ -مَوْضِعٍ يَبْعُدُهُ عَمْرٍو عَنِ الْمُؤَقِّفِ-، فَقَالَ: إِنِّي رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ إِلَيْكُمْ^(۱).

باسى روونکردنەوہ لە بارەى ئەوہى وەستان لە عەرەفە لە سوننەت و رىبازى ئىبراھىمى خۆشەويستى خوايە، وەکوو مىراتىيەك لە ئەوہو ماوہتەوہ بو
ئوممەتى موحمەد صلى الله عليه وسلم

واتە: سوڤيان دەلى: لە عەمرەوہ لە بەرم کرد، لە عەمرى كورى عەبدولای كورى صەفوانەوہ، دەلى: بەزىدى كورى شەيبان رضي الله عنه -كە خالىەتى- هەوالى پى داین وتى: ئىبنو مېرەبەعى ئەنصارى ھات بو لامان ئىمە لە عەرەفە وەستابووین لە پشتى (المؤقف) (كە جىگای وەستانە لە عەرەفە) -شوتىتیکە عەمر (ى كورى عەبدولای) پى وا بوو دوورە لە (المؤقف) ەوہ-، وتى: من نىردراوى پىغەمبەرى خوام صلى الله عليه وسلم بو لاتان.

۲۸۱۹- عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَمْرٍو، -وهو بن دينار- عن عَمْرٍو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ، عن خاله يَزِيدِ بْنِ شَيْبَانَ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا وَقُوفًا مِنْ وَرَاءِ الْمُؤَقِّفِ -مَوْقِفًا يَتَّبَعُهُ عَمْرٍو مِنَ الْإِمَامِ- فَأَتَانَا ابْنُ مَرْبَعٍ الْأَنْصَارِيُّ، فَقَالَ: إِنِّي رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ إِلَيْكُمْ يَقُولُ لَكُمْ: «كُونُوا عَلَى مَشَاعِرِكُمْ هَذِهِ فَإِنَّكُمْ عَلَى إِزْثٍ مِنْ إِزْثِ إِبْرَاهِيمَ»^(۲).

واتە: سوڤيان دەگىرپتەوہ، لە عەمرى كورى دىنارەوہ، لە عەمرى كورى عەبدولای كورى صەفوانەوہ، لە خالىەوہ بەزىدى كورى شەيبان رضي الله عنه دەلى: ئىمە لە پشتى

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(الْمَوْقِف) وه وهستا بووین، شوئیتیک بوو عهمر پیی وا بوو دووره له ئیامه وه- ئیبنو میربه عی ئه نصاری هات بو لامان وتی: من نیردراوی پیغه مبهری خوام ﷺ بو لاتان، فهرموویه تی: له شوئنه کانی خوټان بمیننه وه چونکه ئیوه له شوئنی بابیره تان ئیبراهیم وهستاون.

بَابُ ذِكْرِ وَقْتِ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ، وَالِدَلِيلِ عَلَيَّ أَنَّ الْمَفِيزَ مِنْ عَرَفَةَ بَعْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ مِنْ لَيْلَةِ النَّخْرِ مُذْرِكٌ لِحَجِّ غَيْرِ فَائِتِ الْحَجِّ، صِدِّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْمَفِيزَ مِنْ عَرَفَةَ الْخَارِجِ مِنْ حَذَّهَا قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ لَيْلَةَ النَّخْرِ فَائِتُ الْحَجِّ، إِذَا لَمْ يَرْجِعْ فَيَدْخُلْ حَذَّ عَرَفَةَ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ مِنَ النَّخْرِ.

٢٨٢٠- عَنِ عُرْوَةَ بْنِ مَرْسٍ بْنِ أَوْسِ بْنِ حَارِثَةَ بْنِ لَامِ الطَّائِيِّ ﷺ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَجْمَعُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَيْتُكَ مِنْ جَبَلِ طَيْبٍ أَنْصَبْتُ رَاحِلَتِي، وَأَتَعَبْتُ نَفْسِي، وَاللَّهِ مَا تَرَكْتُ مِنْ حَبَلٍ إِلَّا وَقَفْتُ عَلَيْهِ فَهَلْ لِي مِنْ حَجٍّ، فَقَالَ ﷺ: «مَنْ صَلَّى مَعَنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ، وَوَقَّفَ مَعَنَا هَذَا الْمَوْقِفَ، فَأَقْضَى قَبْلَ ذَلِكَ مِنْ عَرَفَاتٍ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَقَدْ تَمَّ حَجُّهُ وَقَصَى تَفْتَهُ»^(١).

باسنی کاتی وهستا له عهرفه، وه بهلگهش له سهه ئه وهی ئه وه که سهی له عهرفه دهگه ریته وه دواى ترازانى خوړ له نیوه راستی ئاسمان پیئش خوړناوا بوون له شهوی جهزنی قوربان گه یشتوو به حه جدا و حه جی له ده ست نه چوو، دژى وتی ئه وه که سهی پیی وایه ئه وهی له عهرفه گه رایه وه له ده ره وهی سنووری خوڤ پیئش خوړناوا بوون له شهوی جهزنی قوربان حه جی له ده ست چوو، ئه گه نه گه ریته وه و نه چیته سنووری عهرفه پیئش ده رچوونی به ره به بیان له روژى جهزنی

واته: عوروهی کوږی موزه ریسى کوږی ئه وسى کوږی حاریسى کوږی لامى تائى ﷺ ده لى: هاتم بو لای پیغه مبهه ﷺ ئه وه له موزده لیفه بوو، وتم: ئه ی پیغه مبهه ری خوا ﷺ من له چیاى طه یته وه هاتووم وشتره که م ماندوو کردوو و خو شم ماندوو بووم، سویند به خوا هیچ ته پو لکه یه کم به جی نه هیشتوو هه تمه ن له سهه ری وه ستاوم، جا ئایا حه جم بو هه یه؟ پیغه مبهه ﷺ فهرمووی: هه ر که س ئه م نوئزه ی له گه لمان کرد (نوئزی

به يانی) و له گه لمان وهستا له م جیگایه، پیش نهووش له عهرفه هاتبته خواره وه به شهو بیت یان پوژ، نهوه حهجه که ی تهواوه و پوړه سمه کانی به جی هیناوه.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنَّ هَذِهِ الصَّلَاةِ الَّتِي قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ صَلَّى مَعَنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ» كَانَتْ صَلَاةِ الصُّبْحِ لَا غَيْرَهَا

۲۸۲۱- عَنْ عُرْوَةَ بْنِ مَرْثَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: كُنْتُ أَوَّلَ الْحَاجِّ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ بِالْمُزْدَلِفَةِ فَخَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ حِينَ بَرَقَ الْفَجْرُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَتَيْتُكَ مِنْ جَبَلٍ طَيِّبٍ وَقَدْ أَكَلْتُ رَاحِلَتِي وَأَنْصَبْتُ نَفْسِي فَمَا تَرَكْتُ مِنْ حَبَلٍ إِلَّا وَقَفْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: «مَنْ شَهِدَ الصَّلَاةَ مَعَنَا، ثُمَّ وَقَفَ مَعَنَا حَتَّى نُفِيضَ، وَقَدْ وَقَفَ قَبْلَ ذَلِكَ بِعَرَفَاتٍ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا، فَقَدْ قَضَى تَفْتَهُ، وَتَمَّ حَجُّهُ» (۱).

باسی روونکردنوه له باره ی نهووی نه م نوپژانه ی که پیغه مبه ر ﷺ
فه رمووی: (مَنْ صَلَّى مَعَنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ)، واته: هه ر که س نه م نوپژه له گه لمان
بکات، نوپژ ی به یانی به نه ک نوپژ یکی دیکه

واته: عوروه ی کوری موزه ریس ﷺ ده لی: من به که مین حه جکه ر بووم، هاتم بو خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ نهو له موزده لیفه بوو، کاتی به ره به یان ده رکه وت ده چوو بو نوپژ، وتم: نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ من له چیا ی ته یته وه هاتووم بو خزمه ت و شتره که م ماندوو کردوو و خو شم ماندوو بووم، سویند به خوا هیچ چیا به کم به جینه هیشتوو هه تمه ن له سه ری وه ستاوم، جا نایا حه جم بو هه یه؟ پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: هه ر که س نه م نوپژه ی له گه لمان کرد (به یانی)، پاشان له گه لمان وهستا له م جیگایه (واته: موزده لیفه) تا داده به زینه خواره وه، پیش نهووه له عهرفه وه ستابوو به شهو بیت یان پوژ، نهوه حهجه که ی تهواوه و پوړه سمه کانی به جی هیناوه.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْحَاجَّ إِذَا لَمْ يَذْكُرْ عَرَفَةَ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ مِنْ يَوْمِ النَّحْرِ فَهُوَ فَائِتُ الْحَجِّ غَيْرِ مَذْكُورِهِ

۲۸۲۲- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِعَرَفَةَ، وَأَتَاهُ أَنَا مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ، وَهُمْ بِعَرَفَةَ فَسَأَلُوهُ فَأَمَرَ مُنَادِيًا، فَنَادَى، الْحَجُّ عَرَفَةَ مَنْ جَاءَ لَيْلَةَ جَمْعٍ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ فَقَدْ

أَدْرَكَ الْحَجَّ، أَيَّامٌ مِّنِّي ثَلَاثَةٌ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ، فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ، وَأُزِدَفَ رَجُلًا يُنَادِي^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ الْحَجُّ عَرَفَةُ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أَعْلَمْتُ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ أَنَّ الْإِسْمَ بِاسْمِ الْمَعْرِفَةِ قَدْ يَقَعُ عَلَى بَعْضِ أَجْزَاءِ الشَّيْءِ ذِي الشُّعْبِ وَالْأَجْزَاءِ، قَدْ أَوْفَعَ النَّبِيُّ ﷺ اسْمَ الْحَجِّ بِاسْمِ الْمَعْرِفَةِ عَلَى عَرَفَةَ، أَرَادَ الْوُقُوفَ بِهَا وَلَيْسَ الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ جَمِيعَ الْحَجِّ إِمَّا هُوَ بَعْضُ أَجْزَائِهِ لَا كُلُّهُ، وَقَدْ بَيَّنْتُ مِنْ هَذَا الْجِنْسِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ مَا فِيهِ الْعُنْيَةُ وَالْكَفَايَةُ لِمَنْ وَفَّقَهُ اللَّهُ لِلرِّشَادِ وَالصَّوَابِ.

باسم به لگه له سر نهوهی حاجی نه گات به عهرفه پیش دهرچوونی به ره به بیان له پوژنی جه ژن نهوه حجه که له ده ست چوه

واته: عه بدوره حمانی کوری یه عمور ﷺ ده لئ: هاتم بو خزمهت پیغه مبه ر ﷺ له عهرفه، خه لکاتیکیش له نه جده وه هاتبوون، نه وان له عهرفه بوون، پرساریان لی کرد دهر باره ی عهرفه، نه ویش فه رمانی کرد به که سیک به نئو خه لکدا بانگ بکات، حج عهرفه په هر که س به شهوی جمع (واته: به شهوی موزده لیفه) رابگات پیشی نوژی به یانی نهوه گه یشتووه به حج، پوژانی مینا سی پوژن نهوه ی په له بکات له دوو پوژدا شهیتان ره جم بکات نهوه هیچ گوناھی له سر نییه، نهوه یشی که دوا ی بخت (و به سی پوژ نه جانی ده دات) هر گوناھی له سر نییه. پیاونکیش له پشتیه وه سوار بوو به نئو خه لکه که دا بانگی ده کرد.

نه بو به کر ده لئ: نه م ده سته واژه یه: (الْحَجُّ عَرَفَةَ) لهو شیوازه یه که له کتیبی (الْإِيمَان) رامگه یاند، ناو به ناسراوی هه ندی جار بو به ش و لقه کانی نهو شتانه به کار دیت، بیگومان پیغه مبه ر ﷺ ناوی حه جی هیناوه به ناسراوی له سر عهرفه، مه به سستی پی وه ستانه له عهرفه، وه ستانیش له عهرفه بریتی نییه له هه موو حج، به لکوو هه ندی له لقه کانیه تی نه که هه مووی، وه له کتیبی (الْإِيمَان) نه م شیوازه م روون کرده وه که به سه بو نهو که سه ی خوا سه ره رزی کردیت بو زانینی راستیه کان.

بَابُ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ عَلَى الرِّوَاكِ

۲۸۲۳- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَتْ قُرَيْشٌ إِذَا تَدَفَّعُوا مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ، وَيَقُولُونَ: نَحْنُ الْحُمْسُ، فَلَا نَخْرُجُ مِنَ الْحَرَمِ، وَقَدْ تَرَكُوا الْمَوْقِفَ عَلَى عَرَفَةَ قَالَ: فَرَأَيْتُمْ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَقِفُ مَعَ النَّاسِ بِعَرَفَةَ عَلَى جَمَلٍ لَهُ، ثُمَّ يُصْبِحُ مَعَ قَوْمِهِ بِالْمُزْدَلِفَةِ فَيَقِفُ مَعَهُمْ يَدْفَعُ إِذَا دَفَعُوا^(۱).

باسی وهستان له عهرفه به سهر و آلاخوه

واته: جوبه یری کوری موتعم رضي الله عنه ده لی: قوره یش دهرده چوون بو موزده لیفه و ده یانوت: تیمه (الْحُمْسُ) ین (واته: قوره یش، بویه ناونراون به (الْحُمْسُ) چونکه به توندی ده ستیان به ثابینه که یانه وه گرتبوو)، له حه رهم دهرناچین، نه وان وازیان له وه ستانی عه رفه هینابوو، (به لام هه موو عه رب جگه له نه وان له سه ری ده وه ستان)، وتی: پیغه مبه ری خوام بینی صلى الله عليه وسلم له سه رده می نه فامی له گه ل خه لکه که له عه رفه ده وه ستا به سهر و شتریکه وه، پاشان به یانی ده کرده وه له گه ل قه ومه که ی له موزده لیفه له گه لیان ده وه ستا کاتی دهر بچووا یه ن دهرده چوو.

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي الدُّعَاءِ عِنْدَ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ، وَإِبَاحَةَ رَفْعِ إِحْدَى الْيَدَيْنِ إِذَا اخْتِاجَ الرَّكِيبُ إِلَيَّ حِفْظِ الْعِنَانِ أَوْ الْخِطَامِ بِإِحْدَى الْيَدَيْنِ

۲۸۲۴- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ: كُنْتُ رَدَفَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بِعَرَفَاتٍ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَمَالَتْ بِهِ نَاقَتُهُ فَسَقَطَ خِطَامُهَا، فَتَنَاوَلَ الْخِطَامَ بِإِحْدَى يَدَيْهِ، وَهُوَ رَافِعُ يَدَهُ الْأُخْرَى^(۲).

باسی ده ستبه رزکردنه وه به مه به سستی پارانه وه له کاتی وه ستان له عه رفه، وه ریگه دان به به رزکردنه وه یه کیك له ده سته کان نه گهر پیویستی کرد سوار به ده سته که ی دیکه ی ره شمه ی و شتره که ی بگریت

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

واته: ئوسامه‌ی کوری زید رضی اللہ عنہ ده‌لی: من له‌پشت پیغه‌مبیره‌وه رضی اللہ عنہ بووم به‌سواری وشر له‌عهره‌فات، ده‌سته‌کانی به‌رز کرده‌وه و پارایه‌وه، وشره‌که‌ی لاری کرده‌وه، به‌جۆرنک ره‌شمه‌که‌ی به‌ربۆیه‌وه به‌ده‌ستیکی ره‌شمه‌ی وشره‌که‌ی گرت ده‌سته‌که‌یدیکه‌شی بلند کردبۆیه‌وه بۆ نزا.

۲۸۲۵- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: أَفَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم مِنْ عَرَاقَاتٍ، وَرِدْفُهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: فَمَالَتْ بِهِ النَّاقَةُ وَهُوَ رَافِعٌ يَدَيْهِ مَا تُجَاوِزَانِ رَأْسَهُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى جَمْعٍ وَأَفَاضَ مِنْ جَمْعٍ، وَرِدْفُهُ الْفُضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ، فَقَالَ الْفُضْلُ: مَا زَالَ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ^(۱).

واته: ئیبنو عباس رضی اللہ عنہ ده‌لی: پیغه‌مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم له‌عهره‌فات گه‌رایه‌وه، ئوسامه‌ی کوری زید له‌پشتیه‌وه بوو، وتی: وشره‌که‌ی لاری کرده‌وه له‌کاتی‌کدا هه‌ردوو ده‌ستی به‌رز کردبۆیه‌وه له‌سه‌ری به‌رزتر نه‌بوون، تا گه‌یشته‌موزده‌لیفه، ئینجا له‌موزده‌لیفه گه‌رایه‌وه فه‌زلی کوری عباس له‌پشتیه‌وه بوو، فه‌زل وتی: به‌رده‌وام ته‌لبیه‌ی ده‌کرد تا به‌ردبارانی جه‌مه‌ری کرد.

بَابُ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ عِنْدَ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ

۲۸۲۶- عن جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرٍ رضی اللہ عنہ فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي عَنْ حَجَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، فَذَكَرَ بَعْضَ الْحَدِيثِ، وَقَالَ: رَكِبَ الْقُصُوءَ حَتَّى أَتَى الْمَوْقِفَ فَجَعَلَ بَطْنَ نَاقَتِهِ إِلَى الصَّخْرَاتِ، وَجَعَلَ حَبْلَ الْمَشَاةِ بَيْنَ يَدَيْهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفًا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ وَدَهَبَتِ الصُّفْرَةُ قَلِيلًا حِينَ غَابَ الْقُرْصُ^(۲).

باسی رووکردنه قبیله له‌کاتی وه‌ستان له‌عهره‌فه

واته: جه‌غه‌ره‌ده‌گه‌په‌رته‌وه له‌باوکیه‌وه ده‌لی: چووین بۆ لای جابر رضی اللہ عنہ وتم: هه‌والم بده‌ری دهرباره‌ی جه‌جی پیغه‌مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، دواتر باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد، وتی: پاشان پیغه‌مبهر صلی اللہ علیہ وسلم سه‌رکه‌وت هه‌تا گه‌یشته‌شوینی تایبه‌تی خو‌ی له‌عهره‌فه، جا

(۱) إسنادہ حسن.

(۲) صحیح.

سکی و شتره که ی دابوو له ته نیشت بهرده کان، خه لکه که یش له پیشی بوون، وه پرووی کرده قبیله و راوهستا بهرده وام وه ستابوو هه تا خۆر ئاوا بوو، تۆزیک زهردایی مابوو، سوورایی خوریش دیار نه مابوو.

بَاب فِي فَضْلِ يَوْمِ عَرَفَةَ وَمَا يَرْجَى فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْمَغْفِرَةِ

۲۸۲۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ أَنْ يُعْتَقَ اللَّهُ فِيهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَأَنْتُمْ لَيْدُونُ، ثُمَّ يُبَاهِي الْمَلَائِكَةَ وَيَقُولُ: مَا أَرَادَ هَؤُلَاءِ؟»^(۱).

**باسی فهزل و گهوره یی رۆژی عهرفه و ئه وهشی ئومیدی پت ده کرت له
لیخوشبوونی خوا له و رۆژهدا**

واته: عایشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده ئی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: هیچ رۆژیک نییه ئه وه نده ی رۆژی عهرفه خوا به نده ی تیدا ئازاد بکات له ئاگر، بیگومان خوا نزیک ده بیته وه، پاشان فهزل و ریزی هه جکاران دهرده خات بو فریشته کان (واته: به سۆز و میهره بانی خۆی لیان نزیک ده بیته وه)، وه ده فهرموی: ئه وانه چییان ده وی (که مال و سامان و ولاتیان جی هیشتوو هه جگه له لیخوشبوونی خوا و نزیکبوونه وه لی).

بَاب اسْتِحْبَابِ الْفِطْرِ يَوْمَ عَرَفَةَ بِعَرَفَاتٍ تَقْوِيًا عَلَى الدُّعَاءِ

۲۸۲۸- عَنْ عُمَيْرِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ، أَنَّ نَاسًا تَمَارَوْا عِنْدَ أُمِّ الْفَضْلِ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ هُوَ صَائِمٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَيْسَ بِصَائِمٍ، فَأَرْسَلَتْ أُمُّ الْفَضْلِ بِقَدَحِ لَبَنٍ، وَهُوَ وَاقِفٌ عَلَى بَعِيرِهِ فَشَرِبَ هُوَ يَوْمَئِذٍ بِعَرَفَةَ^(۲).

**باسی چاکتر وایه بو بنده له رۆژی عهرفه له سه ر چیانی عهرفات
به رۆژوو نه بی ت تا توانای هه بی ت له سه ر پارانه وه**

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: عومه ير مهولای ئیبنو عباس رضی اللہ عنہ ده گپړېته وه، له نوممو فهزلی کچی حاریسه وه، خه لکیک له رږڅی عهړه فه بوو به مشتومریان له لای نوممو فهزل ده رباره ی رږڅوو گرتی پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ، هه ندیکیان وتیان: به رږڅوو وه، هه ندیکى دیکه یان وتیان: به رږڅوو نییه، نوممو فهزل په رداختک شیرى بوی نارد، له کاتیکدا نه وه ستابوو به سهر وشتره که یه وه، له شیره که ی خوارده وه، نه و رږڅه له سهر عهړه فه بوو.

۲۸۲۹- عَنْ مَيْمُونَةَ رضی اللہ عنہا عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بِذَلِكَ ^(۱).

واته: مهیمونه یش رضی اللہ عنہا به هه مان شیوه ده گپړېته وه، له پیغه مبهری خوا وه رضی اللہ عنہ.

بَابُ اسْتِحْبَابِ التَّلْبِيَةِ بِعَرَفَاتٍ وَعَلَى الْمَوْقِفِ إِخْيَاءَ لِلسَّنَةِ إِذْ بَغِضَ النَّاسُ مَذَّكَانَ تَرَكَهُ فِي بَغْضِ الْأَزْمَانِ

۲۸۳۰- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما بِعَرَفَةَ، فَقَالَ لِي: يَا سَعِيدُ مَا لِي لَا أَسْمَعُ النَّاسَ يُلَبُّونَ؟ فَقُلْتُ: يَخَافُونَ مِنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ مِنْ فُسْطَاطِهِ، فَقَالَ: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ تَرَكَوا السَّنَةَ مِنْ بَغْضِ عَلِيٍّ ^(۲).

قال أبو بكر: أَخْبَارُ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم أَنَّهُ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ بَيَانُ أَنَّهُ كَانَ يُلَبِّي بِعَرَفَاتٍ.

باسی سوننه ت وایه بو به نده له عهړه فه و له و شوینه ی ده وه ستا له عهړه فه ته لیبیه بکات، چونکه هه نده له خه لک له هه نده سهرده مدا وازیان لی هیناوه

واته: سه عیدی کوری جو به یر ده لی: ئیمه له گه ل ئیبنو عباس رضی اللہ عنہما بووین له عهړه فه، پیمی وت: نه ی سه عید نه وه چییه نایبستم خه لکی ته لیبیه بکن؟ وتم: له موعاویه ده ترسن، وتی: ئیبنو عباس هاته ده ره وه له ده واره که ی، وتی: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ)، چونکه نه وان وازیان له سوننه ت هیناوه له رقی علی.

نه بو به کر ده لی: فه رمووده له پیغه مبهروه رضی اللہ عنہما هاتووه که نه و به رده وام ته لیبیه ده کرد تا به ردارانی جه مپری ده کرد، نه وه ش به لگه یه له سهر نه وه ی نه و له عهړه فه ته لیبیه ده کرد.

(۱) صحیح.

(۲) [سناده ضعیف.

بَابُ إِبَاحَةِ الرِّيَادَةِ عَلَى التَّلْبِيَةِ فِي الْمَوْقِفِ بِعَرَفَةَ بِأَنَّ الْخَيْرَ خَيْرُ الْآخِرَةِ

۲۸۳۱- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَقَفَ بِعَرَفَاتٍ، فَلَمَّا قَالَ: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ». قَالَ: «إِنَّمَا الْخَيْرُ خَيْرُ الْآخِرَةِ»^(۱).

**باسی ریگه دراوه تهلییه زیاد بکریت له شوینی وهستان له عهرفهه، بهوهی
خیر تنها خیری روژی دواویه**

واته: ئیبنو عهباس رضي الله عنه ده گپریته وه، ینغمه بهری خوا صلى الله عليه وسلم له عهرفهه وهستا کاتی
فهرمووی: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ)، فهرمووی: به پراستی خیر خیری روژی دواویه.

بَابُ فَضْلِ حِفْظِ الْبَصْرِ وَالسَّمْعِ وَاللِّسَانِ يَوْمَ عَرَفَةَ

۲۸۳۲- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ ابْنُ رَافِعٍ: قَالَ أَخْبَرَنِي الْفَضْلُ قَالَ: كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم حِينَ أَقَاصَ مِنَ الْمُرْدَلِفَةِ وَأَعْرَابِي يُسَاطِرُهُ وَرِدْفُهُ ابْنَةٌ لَهُ حَسَنَاءُ قَالَ الْفَضْلُ: فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا، فَتَنَاوَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَجْهِي يَصْرِفُنِي عَنْهَا، فَلَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ، وَقَالَ ابْنُ رَافِعٍ يُسَاطِرُهُ أَوْ يُسَائِلُهُ^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَرَوَى سَكِينُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْبَصْرِيُّ، وَأَنَا بَرِيٌّ مِنْ عُهُدَتِهِ وَعُهُدَةَ أَبِيهِ قَالَ أَبِي سَمِعْتُهُ يَقُولُ: حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ كَانَ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ عَرَفَةَ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يُلَاحِظُ النِّسَاءَ، وَيَنْظُرُ إِلَيْهِنَّ، وَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَصْرِفُ وَجْهَهُ بِيَدِهِ مِنْ خَلْفِهِ، وَجَعَلَ الْفَتَى يُلَاحِظُ إِلَيْهِنَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «يَا ابْنَ أَخِي إِنَّ هَذَا يَوْمٌ مِنْ مَلَكَ فِيهِ سَمِعَهُ وَبَصَرَهُ وَلِسَانَهُ عُفِرَ لَهُ».

باسی فهزل و گهوهی پراستنی چاو و گوټ و زمان له روژی عهرفهه دا

واته: ئیبنو عهباس رضي الله عنه ده گپریته وه، له فهزلی کوری عهباسه وه - ئیبنو رافیع (که
یه کیکه له گپره وه وهی ثم فهرمووده یه) ده لی: فهزل هه والی بی دام- وتی: من له پشت

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

پيغه مبهروه عليه السلام بووم کاتي له موزده ليفه گه پرايه وه، ده شته کييه کيش شانبه شانی تهو به سهر ولاخنيکه وه ده پوښت، کچيکي جوانی له پشته وه بوو، فهزل وتی: من ته ماشام ده کرد، پيغه مبهري خوا عليه السلام روخسارمی له پرووی کچه که وهرگيږا به لايه کی دیکه دا، بهرده وام ته لبيهی ده کرد تا بهردبارانی جه مړه ی عه قه به ی کرد. ئينو پافيع وتی: شانبه شانی رتي ده کرد يان پرسياری لي ده کرد.

ته بو به کر ده لي: سوکه يني کورې عه بدولعه زيزی به صری گيږاويه ته وه، -وه من به ريم له دنيايي خوئی و باوکی-، وتی: گويم له باوکم بوو ده يوت: ئينو عه باس بوی باس کردم له فزلی کورې عه باسه وه تهو له پشتی پيغه مبهري خواوه عليه السلام بوو له پوږی عه پره فه، فهزل سهرنجی ثافره تانی دها و ته ماشای ده کردن، پيغه مبهري خواش عليه السلام به دهستی روخساری وهرده گيږا به لاکه ی دیکه دا، پيغه مبهري خوا عليه السلام فهرمووی: ته ی برازام نه مه پوږيکه ههر که س گوی و چاو و زمانی بياريزی خوا لئی خوش ده بيت.

۲۸۳۳- سَكَيْنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ^(۱).

واته: ههروه ها فهرمووده که به سه نه ديکديکه ش له سوکه يني کورې عه بدولعه زيزه وه گيږدراوه ته وه.

۲۸۳۴- عَنْ سَكَيْنِ الْقَطَانِ ثَنَا أَبُو حَدَّثَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ عَرَفَةَ فَجَعَلَ الْفَتَى يُلَاحِظُ النِّسَاءَ مِثْلَهُ، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: يَصْرِفُ وَجْهَهُ، وَلَمْ يَقُلْ يَا ابْنَ أَخِي^(۲).

واته: سوکه يني قه تان ده گيږيته وه، باوکم بوی باس کردم، ئينو عه باس عليه السلام بوی باس کردین، وتی: فزلی کورې عه باس له پوږی عه پره فه له پشت پيغه مبهري خواوه عليه السلام سوار بوو بوو، سهرنجی ثافره تانی دها، ههروه کو فهرمووده که ی پيشوو، ته وه نه بيت وتی: روخساری وهرگيږا، نه يوت: ته ی برازام.

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) إسنادہ ضعیف.

بَابُ اسْتِحْبَابِ وَقُوفِ الْبُذْنِ بِالْمَوْقِفِ بِعَرْمَةَ

۲۸۳۵- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي حَجَّتِهِ مُنَادِيًا، فَنَادَى عِنْدَ الزَّوَالِ أَنْ اغْتَسِلُوا فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، وَقَالَ «فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ أَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى أَنْ أَهْلُوا بِالْحَجِّ، وَأَمَرَ بِالْبُذْنِ أَنْ تُوقَفَ بِعَرْمَةَ، وَفِي الْمَنَاسِكِ كُلِّهَا»^(۱).

باسی ریگه دان به وهستاندن و شتر له عهرفه

واته: جابر رضي الله عنه ده‌لې: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له حه‌جه که‌یدا له کاتی ترازانی خور له نیوه‌راستی ناسمان فه‌رمانی کرد به که‌سیک له نیو خه‌لکه که بانگ بکات خوتان بشورن، دواتر فه‌رموده که‌ی به‌دریزی باس کرد، وه وتی: کاتی پوژی ته‌پویه هات فه‌رمانی به که‌سیک کرد له نیو خه‌لکه که بانگ بکات، ئیحرام بو حه‌ج بیه‌ستن، وه فه‌رمانی کرد و شتری قوربانی له عه‌رفه به‌وستینری، هه‌روه‌ها له هه‌موو پوره‌سمه‌کانی.

بَابُ الْإِسْتِعَاذَةِ فِي الْمَوْقِفِ مِنَ الرِّيَاءِ وَالسَّمْعَةِ فِي الْحَجِّ إِنْ ثَبَّتَ الذَّبْرُ

۲۸۳۶- عَنْ بَشْرِ بْنِ قُدَّامَةَ الصُّبَّانِيِّ رضي الله عنه قَالَ: أَبْصَرْتُ عَيْنَايَ حَبِّي رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَقْفًا بِعَرَفَاتٍ عَلَى نَاقَةٍ لَهُ حَمْرَاءُ قِصْوَاءَ وَتَحْتَهُ قَطِيفَةٌ قَوْلَانِيَّةٌ^(۲)، وَهُوَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا غَيْرَ رِيَاءٍ وَلَا هِيَاءٍ وَلَا سَمْعَةٍ»^(۳).

باسی په‌ناگرتن له ریایی و ناوبانگ له‌سهر عه‌رفه له کاتی حه‌جدا، ئه‌گهر فه‌رموده که‌جیگیر بیت

واته: بیشری کوری قودامه‌ی زیبایی رضي الله عنه ده‌لې: به هه‌ردوو چاوی خوم خوشه‌ویستم پیغه مبهری خوام صلى الله عليه وسلم بینی له عه‌رفه وه‌ستا بوو به‌سهر و شتریکی سووره‌وه (که

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) راستی نه‌و وشه‌یه (بَوْلَانِيَّة): دراوته پال (بَوْلَان) ناوی شوئینکه ده‌شته‌کیه‌کان که‌لوپه‌لی حاجیه‌کانیان تیدا ده‌دزی.

(۳) إسناده ضعيف.

نازناوی) قه صواء بوو، قه یفه یه کی (قَوْلَانِيَّة) ی له ژیر بوو، ده یفه رموو: خواجه بیکه به
 چه جيک هيچ ریايي و خوده رخستن و ناوبانگيکي تیدا نه بییت.

بَابُ وَقْتِ الدَّفْعَةِ مِنْ عَرَفَةَ خِلَافَ سُنَّةِ أَهْلِ الْكُفْرِ وَالْأَوْثَانِ كَانَتْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ

۲۸۳۷- عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ: وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِعَرَفَةَ ثُمَّ أَقْضَى حِينَ غَابَتِ الشَّمْسُ وَأَرْذَفَ
 أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ^(۱).

باسی کاتی بهر یکهوتن له عهرفه به پیچه وانهی ریبازی بیباوه ران و بتپه رستانی سه رده می نه فامی

واته: علی رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له عهرفه وهستا، پاشان هاته خواره وه
 کاتی خور تاوا بوو، ئوسامه ی کوری زهیدیشی له پشت خوی دانا له سهر و لاخه که.

۲۸۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يَقْفُونَ بِعَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَتِ الشَّمْسُ عَلَى
 رُءُوسِ الْجِبَالِ كَانَتْهَا الْعَمَائِمُ عَلَى رُءُوسِ الرِّجَالِ دَفَعُوا، فَيَقْفُونَ بِالْمُزْدَلِفَةِ حَتَّى إِذَا طَلَعَتِ
 الشَّمْسُ، فَكَانَتْ عَلَى رُءُوسِ الْجِبَالِ كَانَتْهَا الْعَمَائِمُ عَلَى رُءُوسِ الرِّجَالِ دَفَعُوا، فَأَخَّرَ رَسُولُ اللَّهِ
صلى الله عليه وسلم الدَّفْعَةَ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ، ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ، ثُمَّ دَفَعَ
 حِينَ أَسْفَرَ كُلَّ شَيْءٍ فِي الْوَقْتِ الْآخِرِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا أَبْرَأُ مِنْ عَهْدَةِ زَمَعَةَ
 بْنِ صَالِحٍ^(۲).

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده لی: خه لکانی سه رده می نه فامی له عهرفه ده وهستان تا
 خور ئه وهنده نزم ده بویه وه له سهر چیاکان وه کوو میزه ری لی ده هات له سهر پیاوان،
 ئینجا بهر ی ده کهوتن، دواتر له موزده لیفه ده وهستان تا خور ده رده چوو، ده کهوته سهر
 چیاکان وه کوو میزه ری لی ده هات له سهر پیاوان، ئینجا بهر ی ده کهوتن، پیغه مبهری
 خوا صلى الله عليه وسلم ده رچوونی له عهرفه دواخست تا خور تاوا بوو، پاشان نوژی به یانی کرد له

(۱) عبد الرحمن بن الحارث فيه كلام لكن قال الترمذي: ((حسن صحيح)) وكلام المصنف عقب الحديث يقتضي
 التقوية بالشاهد.

(۲) إسناده ضعيف.

موزده لیفه کاتی به ره به بیان دهر کهوت، پاشان کاتی که دنیا روشن بویه وه له کوتا کاتی نوژی به یانی پیش نه وهی خور دهر بچیت به ری کهوت.

بَابُ تَبَاهِيِ اللَّهِ أَهْلَ السَّمَاءِ بِأَهْلِ عَرَفَاتٍ

۲۸۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «إِنَّ اللَّهَ يُبَاهِي بِأَهْلِ عَرَفَاتٍ أَهْلَ السَّمَاءِ»، فَيَقُولُ لَهُمْ: «انظُرُوا إِلَى عِبَادِي جَاءُوا بِ شُعْنًا غَيْرًا»^(۱).

باسی خوا صلى الله عليه وسلم ریز و شکوی خوی بو ئه وانهی له سهر عه ره فاتن نیشانی فریشتهکانی ئاسمان ئهدات

واته: نه بو هوره بره صلى الله عليه وسلم ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرمویه تی: خوا صلى الله عليه وسلم ریز و شکوی خوی بو ئه وانهی له سهر عه ره فاتن نیشانی فریشتهکانی ئاسمان ئهدات و بییان ده فرمووی: ته ماشای نهو به ندانه م بکن به قزی بژ و توزاوییه وه هاتون بو لام.

۲۸۴۰- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «إِذَا كَانَ يَوْمَ عَرَفَةَ إِنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ إِلَى السَّمَاءِ فَيُبَاهِي بِهِمُ الْمَلَائِكَةَ، فَيَقُولُ: انظُرُوا إِلَى عِبَادِي أَتَوْنِي شُعْنًا غَيْرًا صَاحِبِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ عَفَرْتُ لَهُمْ» فَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: أَيُّ رَبِّ فِيهِمْ فَلَانَ يَزْهُوُ وَفَلَانَ وَفَلَانَ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ: قَدْ عَفَرْتُ لَهُمْ». قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «فَمَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ عَتِيقًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ»^(۲).

واته: جابر رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرمویه تی: کاتی رۆژی عه ره فه دیت خوا صلى الله عليه وسلم داده به زنی بو ئاسمانه کان ریز و شکوی خوی بو ئه وانهی له سهر عه ره فاتن نیشانی فریشتهکانی ئاسمان ئهدات، ده فرمووی: ته ماشای نهو به ندانه م بکن به قزی بژ و توزاوییه وه هاتون بو لام، قوربانیان له گه ل خویان هیناوه و له هه موو رینگایه کی دووره وه هاتون، ئیه ده که م به شایهت من لییان خۆش بووم، فریشتهکان پیی ده لین: نهی پهروه ردگار فلانه کهسیان تیدایه بو نهوه هاتووه فه خر و شانازی بکات، فلان و فلانیسیان تیدایه، فرموی: خوا ده فرمووی: به راستی لییان خۆش بووم، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرموی: هیچ رۆژێک نییه نه وه ندهی رۆژی عه ره فه خه لکی له ناگر رزگاری بیت.

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعيف.

بَابُ ذِكْرِ الدُّعَاءِ عَلَى الْمَوْقِفِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ إِنْ ثَبَّتَ الْخَبْرُ، وَلَا أَخَالَ إِلَّا أَنَّهُ لَيْسَ فِيهِ الْخَبْرُ حُكْمًا، وَإِنَّمَا هُوَ دُعَاءٌ، فَخَرَّجْنَا هَذَا الْخَبْرَ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ ثَابِتًا مِنْ جِهَةِ النَّقْلِ إِذْ هَذَا الدُّعَاءُ مُبَاحٌ أَنْ يَدْعُو بِهِ عَلَى الْمَوْقِفِ وَغَيْرِهِ

۲۸۴۱- عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِعَشِيَّةِ عَرَفَةَ: «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِي نَقُولُ وَخَيْرًا مِمَّا نَقُولُ اللَّهُمَّ لَكَ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي وَإِلَيْكَ مَأْي، وَلَكَ رَبِّي تَرَائِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَوَسْوَاسَةِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْأَمْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَجِيءُ بِهِ الرِّيحُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَجِيءُ بِهِ الرِّيحُ»^(۱).

باسی پارانوهه له شویینی وهستان له شهوی عهرفهه، نهگهر فهرموودهکه جیگر بیت، پیموا نییه له فهرموودهکهدا حوکمیکی شهرعی هه بیت، به لکوو تنها نزا و پارانوههیه، نههم فهرموودهمان ته خریج کرد نهگهر چی جیگریش نییه له رووی گواستنوههوه، چونکه نههم پارانوههیه ریگه پیدراوه مسولمان پیی بپاریتهوه له سهر عهرفهه و غهیری عهرفههیش

واته: علی رضي الله عنه ده لی: زوربه ی پارانوهه کانی پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له سه ره تای شهوی عهرفهه بریتی بوو له: خواجه سوپاس و ستایش بو تو وه کوو نه وهی که سوپاس و ستایشت ده کهین، وه به وهیشی ستایشی خوتت پی کردوووه و تنها خوت ده یزانی له زانستی په نهانی خوت، خواجه نویژ و سه برین و ژیان و مردن و گه پارانوههه تنها بو لای تویه، نهی په روه ردگارم نه وهی به میرات جیی ده هیلم بو تویه، خواجه من په نات پیی ده گرم له سزای نیوگور و وه سه وهی دل و په رته وازه بوون و تیکه لبوونی کاروباره کان، خواجه داوای خیری نه وهت لی ده کهم با ده یهینی، وه په نات پیی ده گرم له شهر و خراپه ی نه وهی با ده یهینی.

بَابُ ذِكْرِ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا سُمِّيَتْ عَرَفَةَ

۲۸۴۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: أَتَى جَبْرِيلُ إِبْرَاهِيمَ يُرِيهِ الْمَتَاسِكَ فَصَلَّى بِهِ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ مِئْتًا، ثُمَّ دَهَبَ مَعَهُ إِلَى عَرَفَةَ، فَصَلَّى بِهِ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ

(۱) إسناده ضعيف.

بِعَرَفَةَ وَوَقَّفَهُ فِي الْمَوْقِفِ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ دَفَعَ بِهِ فَصَلَّى بِهِ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ مُرَدِّلَةً، ثُمَّ أَبَاتَ لَيْلَتَهُ، ثُمَّ دَفَعَ بِهِ حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ، فَقَالَ لَهُ أَعْرِفِ الْآنَ، فَأَرَاهُ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا، فَعَلَّ ذَلِكَ بِالنَّبِيِّ ﷺ^(۱).

باسى هوکارى ناوانى عهرفه به عهرفه

واته: عهبدولای کوری عهمر ﷺ ده لئی: جبریل هات بو لای ئیپراهیم بو نه وهی پرتوره سمه کانی حه جی پی نیشان بدات، نوژی نیوه پو و عهسر و ئیواره و عیسا و به یانی له مینا پی کرد، پاشان له گه لئی پویشت بو عهرفه، نوژی نیوه پو و عهسری له عهرفه پی کرد و له شوینی تایبته وهستاندی تا خور تاوا بوو، پاشان له گه ل خوی بردی نوژی ئیواره و عیسا و به یانی له موزده لیفه کرد، پاشان شه وه که ی مایه وه، پاشان له گه ل خوی بردی تا به ردبارانی جه مپه ی پی کرد، پی فهرموو: ئیستا بزانه، هه موو دروشمه کانی پی نیشان دا. وه به هه مان شیوه نه وهی بو پیغه مبه ر ﷺ کرد.

بَابُ صِفَةِ السَّيْرِ فِي الدَّفْعَةِ مِنْ عَرَفَةَ، وَالْأَمْرِ بِالسَّكِينَةِ فِي السَّيْرِ بِلَفْظِ عَامٍ مُرَادُهُ خَاصٌّ

۲۸۴۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ الْفَضْلِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَشِيَّةَ عَرَفَةَ، وَعَدَاةَ جَمْعٍ حِينَ دَفَعُوا النَّاسَ عَلَيْكُمْ السَّكِينَةَ» وَهُوَ كَأَنَّ نَاقَتَهُ^(۲).

باسى چۆنییه تی ریکردن له کاتی ده رچوون له عهرفه، وه فهرمانکردن به له سه رخوی و هیمنی له ریکردندا، به دهسته واژه یه کی گشتی (عام) مه بهستی پی تایبته (خاص)

واته: ئیبنو عباس ﷺ ده گپریته وه، له فه زله وه ده لئی: پیغه مبه ری خوا ﷺ له شه وی عهرفه و سهرله به یانی موزده لیفه کاتی خه لکه که به ریکه وتن، فهرمووی: پیویسته له سه رخو و هیمن بن، وه خوی په شمه ی وشتره که ی گرتبوو نه یده هیشت خیرا ری بکات.

(۱) محمد بن عبد الرحمن بن أبي لیلی ضعیف، لکن للحديث شواهد.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ النَّبَيَّانِ أَنْ إِجْبَافَ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ وَالْإِبْضَاعِ فِي السَّيْرِ فِي الدَّفْعَةِ مِنْ عَرَفَةَ لَيْسَ النَّبْرُ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ النَّبْرُ السَّكِينَةُ فِي السَّيْرِ بِمِثْلِ اللَّفْظَةِ الَّتِي ذَكَرْتُ أَنَّهَا لَفْظٌ عَامٌّ مُرَادُهُ خَاصٌّ

۲۸۴۴- عَنْ أُسَامَةَ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله أَرْدَفَهُ حِينَ أَقَاصَ مِنْ عَرَفَةَ، فَأَقَاصَ بِالسَّكِينَةِ وَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِإِجْبَافِ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ». قَالَ: فَمَا رَأَيْتُ نَاقَتَهُ رَافِعَةً يَدَهَا حَتَّى أَتَى جَمْعًا ثُمَّ أَرْدَفَ الْفُضْلَ فَأَمَرَ النَّاسَ بِالسَّكِينَةِ، وَأَقَاصَ وَعَلَيْهِ السَّكِينَةُ، وَقَالَ: «لَيْسَ الْبِرُّ بِإِجْبَافِ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ»، فَمَا رَأَيْتُ نَاقَتَهُ رَافِعَةً يَدَهَا حَتَّى أَتَى مِنِّي»^(۱).

باسى روونکردنوه له بارهى نهوهى پهله پيکردنى نه سپ و وشتره کان له به ريکوتن له عهرفه وه بؤ موزده ليفه له کرده وه چاکه کان نييه، وه به لگهش له سر نه وهى چاکه بريتييه له له سه رخويى له ريکردندا، وه کوو نه وه دهسته واژهى که باسم کرد نه وه دهسته واژهيه کى گشتييه مه به ست پيى تايبه ته

واته: نوسامه رضي الله عنه ده لى: پيغه مبه ر صلى الله عليه وآله له پشت خوى دايما له سه ر ولاخه كه ي کاتى له عهرفه گه پايه وه، به له سه رخويى و هيمنى گه پايه وه، فه رموى: نه ي خه لکينه پيويسته له سه رخو و هيمن بن، چونکه به راستى چاکه له پهله پيکردنى نه سپ و وشتره کاندا نييه، وشتره که يم نه بينى دهسته کانى به رز بکاته وه تا گه يشته موزده ليفه، پاشان فه زلى له پشتى خوى دانا له سه ر وشتره كه ي، فه رمانى کرد به خه لکه که له سه رخو و هيمن ري بکه ن، دواتر خوى به له سه رخويى دابه زى و فه رموى: چاکه له پهله پيکردنى نه سپ و وشتره کاندا نييه، وشتره که يم نه بينى دهسته کانى به رز بکاته وه تا گه يشته مينا.

بَابُ ذِكْرِ الذَّخِيرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ اللَّفْظَةَ الَّتِي ذَكَرَهَا فِي السَّكِينَةِ فِي السَّيْرِ فِي الدَّفْعَةِ مِنْ عَرَفَةَ لَفْظٌ عَامٌّ مُرَادُهُ خَاصٌّ، وَالنَّبَيَّانِ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله إِنَّمَا كَانَ يَسِيرُ سَيْرَ السَّكِينَةِ فِي الْوَقْتِ الَّذِي لَمْ يَجِدْ فَجْوَةً إِذْ قَدْ نَصَّ عِنْدَ وُجُودِ الْفَجْوَةِ فِي السَّيْرِ عِنْدَ الدَّفْعَةِ مِنْ عَرَفَةَ، وَفِي هَذَا الذَّخِيرِ مَا بَانَ أَنَّ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ أَرَادَ

**بِقَوْلِهِ: فَمَا رَأَيْتُ نَاقَتَهُ رَافِعَةً يَدَهَا حَتَّى أَتَيْنَا جَمْعًا أُنِي فِي الرِّحَامِ دُونَ الْوَقْتِ
الَّذِي وَجَدَ فِيهِ فَجْوَةٌ، إِذْ أُسَامَةُ هُوَ الْمُخْبِرُ أَنَّهُ نَصَّ لَمَّا وَجَدَ الْفَجْوَةَ**

۲۸۴۵- عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أُسَامَةَ رضي الله عنه، وَهُوَ إِلَى جَنْبِي، وَكَانَ رَدِيفَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِنْ عَرَفَةَ يُسْأَلُ كَيْفَ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَسِيرُ حِينَ دَفَعَ مِنْ عَرَفَةَ؟ فَقَالَ: كَانَ يَسِيرُ الْعَنْقَ، فَإِذَا وَجَدَ فَجْوَةً نَصَّ ^(۱).

باسمی فہرموودہیہک بہ لنگہیہ لہ سہر ٹہوہی ٹہو دہستہواڑہی کہ باسم کرد دہر بارہی ریکردن بہ ہیمنی و لہ سہر خوئی لہ عہرہفہ، دہستہواڑہیہکی گشتییہ (عام) مہ بہستی پیئی تایبہتہ (خاص)، و ہروونکردنہو لہ بارہی ٹہوہی پیغہمبہر صلى الله عليه وسلم لہ کاتیگدا بہ لہ سہر خوئی دہرؤیشت ٹہگہر بوشاییہکی نہ بینایہ، لہ کاتی بینینی بوشاییہک لہ بہریکہوتنی لہ عہرہفہ گورج دہ بوئیہو، و ہم فہرموودہدا ٹہوہ روون بووہتہوہ ٹوسامہی کورپی زہید مہ بہستی لہ وتہکی: و شترہکیم نہ بینینی دہستہکانی بہرز بکاتہوہ تا گہیشتینہ موزدہلیفہ، واتہ: لہ کاتی قہرہبالغیدا بوو نہک لہو کاتہی بوشایی بہدی دہکرد، چونکہ ٹوسامہ خوئی ہہوآلی داوہ پیغہمبہر صلى الله عليه وسلم کاتئی بوشاییہکی بہدی بگردایہ گورج دہ بوئیہو

واتہ: عورہ دہلی: گویم لی بوو پرسیار کرا لہ ٹوسامہ صلى الله عليه وسلم، منیش لہ تہ نیشتی دانیشتبووم، جا ٹہو لہ پشت پیغہمبہرہوہ صلى الله عليه وسلم بوو لہ سہر و شترہک لہ عہرہفہ، پرسیاری لی دہکرا: ٹایا پیغہمبہری خوا صلى الله عليه وسلم چون دہرؤیشت کاتئی کہ لہ عہرہفہ چوہ خوارہوہ؟ وتی: بہ شتوہیہکی ٹاسایی دہرؤیشت بہ لآم کاتئی کہ لینیکی بو ہلکہ وتبایہ گورج دہردہ چوو.

بَابُ ذِكْرِ الدُّعَاءِ وَالذُّكْرِ وَاللَّهْلِيلِ فِي السَّيْرِ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى مُزْدَلِفَةَ

۲۸۴۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ فِي حَجَّةٍ أَوْ عُمْرَةٍ أَهْلًا فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: وَوَقَفَ يَعْني بِعَرَفَةَ حَتَّى إِذَا وَجَبَتْ الشَّمْسُ أَقْبَلَ يَذُكُرُ اللَّهَ وَيُعْظِمُهُ وَيُهَلِّلُهُ وَيَمْجِدُهُ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی پارانهوه و یادی خوا و تهلیلکردن له کاتی رۆیشتن له عهرفهوه بۆ موزدهلیفه

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده‌لێ: پیغه‌مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کاتی که رێک بۆیهوه له‌سه‌ر وشتره‌که‌ی له‌لای مزگه‌وتی (ذِي الْحَلِيفَةِ) له‌حه‌ج بووايه یان عومره‌ ته‌لبیه‌ی ده‌کرد، دواتر فه‌رمووده‌که‌ی باس کرد. وه‌ له‌ عه‌رفه‌ وه‌ستا تا کاتی خۆر ئاوا بوو، ئینجا به‌رێ کھوت یادی خوا‌ی ده‌کرد و به‌گه‌وره‌ی راده‌گرت و ته‌هلیل و پیاه‌لدانی ده‌کرد تا گه‌یشته‌ موزده‌لیفه‌.

بَابُ إِبَاحَةِ التَّرْوِيلِ بَيْنَ عَرَفَاتٍ وَجَمْعِ لِحَاظَةِ تَبْدُو لِنَمْرَةٍ

٢٨٤٧- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَسَامَةُ، أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم حِينَ دَفَعَ مِنْ عَرَفَةَ أَرْدَقَهُ تِلْكَ الْعَشِيَّةَ، فَلَمَّا آتَى الشُّعْبَ نَزَلَ قِبَالَ - وَلَمْ يَقُلْ: إِهْرَاقَ الْمَاءِ - فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ مِنْ إِدَاوَةٍ فَتَوَضَّأَ وَضُوءًا خَفِيفًا، فَقُلْنَا: الصَّلَاةَ فَقَالَ: «الصَّلَاةُ أَمَامَكَ» فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُرْدَلِفَةَ صَلَّى الْمَغْرِبَ، ثُمَّ حَلُّوا رِحَالَهُمْ وَأَعْنَتُهُ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ^(١).

باسی رێگه‌دراوه‌ به‌ بنده‌ له‌ نێوان عه‌رفه‌ه و موزده‌لیفه‌ دابه‌زیت بۆ کارێکی پێویست که‌ بێته‌ پێشی

واته: ئیبنو عه‌باس رضی اللہ عنہ ده‌لێ: ئوسامه‌ی کورێ زه‌ید رضی اللہ عنہ ده‌گێریته‌وه‌، پیغه‌مبهر صلی اللہ علیہ وسلم کاتی له‌ عه‌رفه‌وه‌ به‌رێ کھوت له‌پشت خۆی دا‌ینا له‌سه‌ر و لاخه‌که‌، کاتی هاته‌ شیوه‌که‌ دابه‌زی و میزی کرد، (به‌پاشکاوی وتی میزی کرد) - نه‌یوت ئاوی پزاند- دواتر له‌نیو قاپیکدا ئاوم کرد به‌ ده‌ستیدا، ده‌ستنوێژکی سووکی گرت، پێمان وت: کاتی نوێژه. فه‌رمووی: نوێژ له‌ پێشته‌وه‌یه‌ (واته: جارێ ده‌پوین)، کاتی هاتینه‌ موزده‌لیفه‌ نوێژی ئیواره‌ی کرد، پاشان که‌لوپه‌له‌کانیان دا‌گرت، منیش یارمه‌تیم دا، پاشان نوێژی عیشای کرد.

تییینی: (إِدَاوَةٌ): قاپیکی بچووکه‌ له‌ چه‌رم دروستکراوه‌ بۆ ئاوتیکردن به‌ کاردی.

بَابُ الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمُزْدَلِفَةِ

۲۸۴۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَلَّى الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِالْمُزْدَلِفَةِ جَمِيعًا^(۱).

باسی کوکردنهومی نویژی ئیواره و عیسا له موزدهلیفه

واته: ئینو عومەر رضي الله عنه ده گپریتهوه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم نویژی ئیواره و عیشای پیکه وه له موزدهلیفه کرد.

تیبینی: (الْمُزْدَلِفَةُ): شونیکه له نزیك مه ککه یان مینا، پيشی دهوتری: (جَمْعٌ)، چونکه نویژی ئیواره و عیشای تیدا کۆده کریته وه.

بَابُ تَرْكِ الطَّوْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ إِذَا جُمِعَ بَيْنَهُمَا بِالْمُزْدَلِفَةِ مَعَ النَّبِيَانِ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم صَلَّى بِالْمُزْدَلِفَةِ صَلَاةَ الْمُسَافِرِ لَا صَلَاةَ الْمُقِيمِ

۲۸۴۹- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَاهُ قَالَ: جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعٍ لَيْسَ بَيْنَهُمَا سَجْدَةٌ صَلَّى الْمَغْرِبَ ثَلَاثَ رَكَعَاتٍ، ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ رَكْعَتَيْنِ، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي بِجَمْعٍ كَذَلِكَ حَتَّى لَحِقَ بِاللَّهِ^(۲).

باسی وازهتبان له نویژی زیاده له نیوان ههردوو نویژه که نه گهر ههردووکیان پیکه وه کو کرایه وه له موزدهلیفه له گهل روونکردنه وه له باره می ئهومی پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له موزدهلیفه نویژی گهشتیاری کرد نه ک نویژی نیشته جت

واته: ئینو شیهاب ده گپریتهوه، عوبه بدولای کوری عه بدولای کوری عومەر رضي الله عنه، هه والی پی دا، باوکی وتی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم نویژی ئیواره و عیشای له موزدهلیفه کو کرده وه، له نیوانیاندا هیچ نویژیکی سوننه تی نه کرد، سی رکات نویژی ئیواره ی کرد، پاشان دوو رکات نویژی عیشای کرد، جا عه بدولای به و شیوه له جه مع نویژی ده کرد تا کوچی دواپی کرد.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ الْأَذَانِ لِلْمَغْرِبِ وَالْإِقَامَةِ لِلْعِشَاءِ مِنْ غَيْرِ أَذَانٍ، إِذَا جُمِعَ بَيْنَهُمَا بِالْمُزْدَلِفَةِ خِلَافَ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الطَّلَاتَيْنِ إِذَا جُمِعَ بَيْنَهُمَا فِي وَقْتِ الْأَخِرَةِ مِنْهُمَا جُمِعَ بَيْنَهُمَا بِإِقَامَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ أَذَانٍ

۲۸۵۰- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ: أَفْضْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ عَرَافَاتٍ، فَلَمَّا بَلَغَ الشَّعْبَ الَّذِي يَنْزِلُ عِنْدَهُ الْأَمْرَاءُ بِالِ، وَتَوَضَّأَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الصَّلَاةُ قَالَ: «الصَّلَاةُ أَمَامَكَ» فَلَمَّا انْتَهَى إِلَى الْجَمْعِ أَدَّنَ وَأَقَامَ، ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ لَمْ يَحِلَّ آخِرُ النَّاسِ حَتَّى أَقَامَ، فَصَلَّى الْعِشَاءَ^(۱).

باسی بانگدان بو نوژی ئیواره و قامه تیش بو نوژی عیسا به بی بانگ، نه گهر له موزده لیفه کو کرانه وه، به پیچه وانهی و تهی نه و که سهی پی وایه نه و دوو نوژی نه گهر کو کرانه وه له کاتی نوژی که سی دواتریان (واته: نوژی ئیواره خرایه پال عیسا)، کو ده کرینه وه به دوو قامهت به بی بانگدان

واته: ئوسامه ی کوری زهید رضي الله عنه ده لی: له گه ل پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له عه ره فاته وه به ری که و تم، کاتی گه یشته نه و شیوه ی که کار به ده ستدان لی داده به زن بو پشوودان میزی کرد و ده ستنوژی گرت، و تم: نه ی پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم کاتی نوژی، فه رموی: نوژی له پیشته وه یه، کاتی گه یشته جه مع، فه رمانی کرد بانگ درا و قامهت کرا، پاشان نوژی ئیواره ی کرد، پاشان نه وانهی دوا که تبوون هیشتا نوژی ئیواره یان ته واو نه کرد بوو، قامهت کرا بو نوژی عیسا، ئینجا نوژی عیسا ی کرد.

بَابُ إِبَاحَةِ الْفَضْلِ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ إِذَا جُمِعَ بَيْنَهُمَا بِفِعْلِ لَيْسَ مِنْ عَمَلِ الصَّلَاةِ. فِي حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ: ثُمَّ حَلُّوا رِحَالَهُمْ وَأَعْنَتُهُ عَلَيْهِ

۲۸۵۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ عَرَفَةَ وَأَرْدَفَ أُسَامَةَ، فَلَمَّا بَلَغَ الشَّعْبَ نَزَلَ قِبَالَ - وَلَمْ يَقُلْ: إِهْرَاقِ الْمَاءِ - قَالَ أُسَامَةُ: فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ مِنَ الْإِدَاوَةِ فَتَوَضَّأَ وَضُوءًا خَفِيفًا، قُلْتُ: الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «الصَّلَاةُ أَمَامَكَ ثُمَّ أَقَى الْمُزْدَلِفَةَ، فَصَلَّى الْمَغْرِبَ، ثُمَّ وَصَعَ رِحْلَهُ، ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسى نه گهر نويزى نيواره و عيشا كو کرانه وه، ريگه دراوه نه اندازه يهك ماوه بخريته نيوانيان به کرده وه يهك له کرده وهى نويز نه بيت. له فهرمووده كهى ئيبنو عويه ينه هاتوو له ئيبراهيمى كورى عوقبه وه: پاشان بارگه كانيان دانا، منيش يارمه تى پيغهمبهرم ﷺ دا

واته: ئيبنو عه باس ﷺ ده لى: پيغهمبهرى خوا ﷺ كاتى له عه رده وه به رى كه وت ئوسامه ي له پشت خو يه وه دانا له سهر ولاخه كه، كاتى گه يشته شيوه كه دابه زى و ميزى كرد، (به راشكاوى وتى ميزى كرد) - نه بوت ئاوى پزانده - ئوسامه وتى: دواتر له نيو قاييكا تاوم كرد به ده ستيدا، ده ستونيزيكي سووكى گرت، وتم: كاتى نويزه نه ي پيغهمبهرى خوا ﷺ، فهرمووى: نويز له پشت وه يه، پاشان هاته موزده ليفه، نويزى نيواره ي كرد، پاشان كه لوپه له كانيان دا گرت، پاشان نويزى عيشا ي كرد.

بَابُ إِبَاحَةِ الْأَكْلِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ إِذَا جُمِعَ بَيْنَهُمَا بِالْمُرْدَلِفَةِ إِنْ ثَبَتَ الْخَبْرُ، فَإِنِّي لَا أَقِفُ عَلَى سَمَاعِ أَبِي إِسْحَاقَ هَذَا الْخَبْرَ مِنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ

۲۸۵۲- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: أَقَاضَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ ﷺ مِنْ عَرَافَاتٍ عَلَى هَيْبَتِهِ لَا يَضْرِبُ بَعِيرَهُ حَتَّى أَتَى جَمْعًا فَنَزَلَ فَأَدَّنَ فَأَقَامَ، ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ تَعَشَى، ثُمَّ قَامَ فَأَدَّنَ، وَأَقَامَ وَصَلَّى الْعِشَاءَ، ثُمَّ بَاتَ يَجْمَعُ حَتَّى إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ قَامَ فَأَدَّنَ، وَأَقَامَ، ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ يُؤَخَّرَانِ عَنْ وَقْتِهِمَا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يُصَلِّيهِمَا فِي هَذَا الْيَوْمِ إِلَّا فِي هَذَا الْمَكَانِ، ثُمَّ وَقَفَ (۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَمْ يَرْفَعْ ابْنُ مَسْعُودٍ قِصَّةَ عِشَاءِهِ بَيْنَهُمَا، وَإِنَّمَا هَذَا مِنْ فِعْلِهِ لَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

باسى ريگه دان به خواردن و خواردنه وه له نيوان ههر دوو نويزه كه، نه گهر له موزده ليفه كو کرانه وه، نه گهر فهرمووده كه جيگير بيت، چونكه به راستى من زانياريم نيبه نه بو ئيسحاق ئهم فهرمووده ي له عه بدوره حمانى كورى يه زيده وه بيستبت

واته: ئەبو ئیسحاق دەگێڕێتەوه، له عەبدوپەرەحمانی کۆری یەزیدەوه دەلی: عەبدوولای کۆری مەسعود رضی اللہ عنہ له عەرەفات بەرێ کەوت بە لەسەر خۆیی نەیدا له وشترە کەمی تا خیرا پروات، تا گەیشته (جَمْع) (واته: موزدەلیفه)، له وی دابەزی، بانگی دا و قامەتی کرد، پاشان نوێژی ئیوارە ی کرد، پاشان نانی خوارد، پاشان هەستا بانگی دا، دواتر قامەتی کرد و نوێژی عیشای کرد، پاشان شەو له جەمەع مایەوه تا کاتی بەرەبەیان دەرکەوت، له خەو هەستا، بانگی دا، ئینجا قامەتی کرد، پاشان نوێژی بەیانی کرد، پاشان وتی: بەراستی ئەم دوو نوێژە له کاتی خۆیان دوا دەخرین، پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم لەم پۆژەدا ئەو دوو نوێژە ی نەدە کرد مەگەر لەم شوێنەدا، پاشان وەستا.

ئەبو بەکر دەلی: ئیننو مەسعود باسی نانخواردنی شەو له نیوان ئەو دوو نوێژە ی بەرز نە کردەوه بۆ لای پیغەمبەر صلی اللہ علیہ و آله و سلم. بە لکوو ئەوه له کردەوه ی خۆی بوو نە ک له کردەوه ی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ و آله و سلم.

۲۸۵۳- عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ فَقُلْتُ لَهُ: أَخْبِرْنِي عَنْ حَجَّةِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم قَالَ: أَتَى الْمُرْدَلِفَةَ فَجَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِأَذَانٍ وَاحِدٍ وَإِقَامَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ و آله و سلم حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ^(۱).

واته: جەعفەر دەگێڕێتەوه، له باوکیەوه دەلی: چووین بۆ لای جابری کۆری عەبدوولای رضی اللہ عنہ پیم وت: هەوالم بەهەرێ دەربارە ی حەجکردنی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ و آله و سلم وتی: هات بۆ موزدەلیفه نوێژی ئیوارە و عیشای پیکەوه کۆ کردەوه، بە یە ک بانگ و دوو قامەت، پاشان پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم راکشا تا بەرەبەیان بۆیەوه.

بَابُ التَّغْلِيسِ بِصَلَاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ النَّخْرِ بِالْمُرْدَلِفَةِ

۲۸۵۴- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ رضی اللہ عنہ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ و آله و سلم صَلَّى صَلَاةً إِلَّا لَوْفَتْهَا إِلَّا هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ رَأَيْتُهُ يُصَلِّي الْعِشَاءَ وَالْمَغْرِبَ جَمِيعًا لِمُرْدَلِفَةَ وَصَلَّى الْفَجْرَ قَبْلَ وَقْتِهَا بِغَلَسٍ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی نه‌نجامدانی نوژی به‌یانی له‌تاریکیدا له‌روژی جه‌ژنی قوربان له‌موزده‌لیفه

واته: عه‌بدویره‌حمانی کوری به‌زید ده‌لی: عه‌بدولا ﷺ وتی: پیغه‌مبه‌ری خوام ﷺ نه‌بینیوه نوژی بکات ئیلا له‌کاتی خویدا ده‌یکرد، جگه له‌م دوو نوژه بینیم نوژی تیواره و عیشای پیکه‌وه له‌موزده‌لیفه نه‌نجام دا، نوژی به‌یانی کرد پیش کاتی خوی له‌تاریکیدا.

بَابُ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ لِصَلَاةِ الْفَجْرِ بِالْمُرْدَلِفَةِ

۲۸۵۵- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَذَكَرَ الْحَدِيثُ وَقَالَ: فَصَلَّى الْفَجْرَ حِينَ تَبَيَّنَ لَهُ الصُّبْحُ يَعْنِي بِالْمُرْدَلِفَةِ (۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَالَ لَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ لَنَا الْحَسَنُ بْنُ بَشِيرٍ عَنْ حَاتِمٍ فِي هَذَا الْخَبَرِ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ فِي خَبَرِ جَابِرٍ دَلَالَةٌ وَاضِحَةٌ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الْفَجْرَ بِالْمُرْدَلِفَةِ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا بَعْدَمَا بَانَ لَهُ الصُّبْحُ لَا قَبْلَ أَنْ تَبَيَّنَ لَهُ الصُّبْحُ وَفِي هَذَا مَا دَلَّ عَلَى أَنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ أَرَادَ بِقَوْلِهِ وَصَلَّى الْفَجْرَ قَبْلَ وَقْتِهَا بَعْلَسَ أَيَّ قَبْلَ وَقْتِهَا الَّذِي كَانَ يُصَلِّيهَا بَعْدَ الْفَجْرِ أَيْ أَنَّهُ غَلَسَ بِالْفَجْرِ أَشَدَّ تَغْلِيْسًا مِمَّا كَانَ يُغْلَسُ بِهَا فِي غَيْرِ ذَلِكَ الْمَوْضِعِ، وَخَبَرُ ابْنِ عُمَرَ الَّذِي يَلِي هَذَا الْبَابَ دَالٌّ عَلَى مِثْلِ مَا دَلَّ عَلَيْهِ خَبَرُ جَابِرٍ؛ لِأَنَّ فِي خَبَرِ ابْنِ عُمَرَ بَيِّنَاتٍ بِالْمُرْدَلِفَةِ حَتَّى يُصْبِحَ ثُمَّ يُصَلِّي الصُّبْحَ.

باسی بانگدان و قامه‌تکردن بو نوژی به‌یانی له‌موزده‌لیفه

واته: جه‌عفه‌ری کوری موحه‌مه‌ده‌گپرته‌وه، له‌باوکیه‌وه، له‌جابه‌وه ﷺ، دواتر فه‌رمووده‌که‌ی باس کرد، وتی: نوژی به‌یانی کرد کاتی به‌ره‌به‌یانی بو‌روون بو‌یه‌وه، واته: له‌موزده‌لیفه.

ئه‌بو به‌کر ده‌لی: موحه‌مه‌دی کوری به‌حیا پی و تین، حه‌سه‌نی کوری بیه‌ر پی و تین، له‌حاته‌مه‌وه‌ده‌باره‌ی ئه‌م فه‌رمووده له‌م شوته‌دا به‌بانگ و قامه‌تیک، فه‌رمووده‌که‌ی جابر به‌لگه‌ی روونی تیدایه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ نوژی به‌یانی

کرد له موزده‌لیفه له یه‌که‌م کاتیدا دواى ئه‌وه‌ی به‌ره‌به‌یانی بو پروون بویه‌وه، نه‌ک پیش ئه‌وه‌ی به‌ره‌به‌یانی بو پروون بیته‌وه، له‌مه‌دا ئه‌وه‌ ده‌رده‌که‌ویت ئینو مه‌سعود له‌ ته‌که‌یدا: نوژی به‌یانی کرد پیش کاتی خوی له‌ تاریکیدا، مه‌به‌ستی پی ئه‌و کاته‌یه‌ له‌ جگه‌ له‌ موزده‌لیفه‌ نه‌نجامی ده‌دا، واته‌: له‌گه‌ل ده‌رکه‌وتنی به‌ره‌به‌یان به‌تاریکی ئه‌و نوژی کرد له‌ هیچ کاتیکی دیکه‌دا له‌ غیری ئه‌و شوینه‌ له‌و کاته‌دا نوژی به‌یانی نه‌ده‌کرد، وه‌ فه‌رمووده‌که‌ی ئینو عومر که‌ به‌دواى ئه‌م به‌شه‌دا دیت پشت راست‌کردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌که‌ی جابره‌، چونکه‌ له‌ فه‌رمووده‌که‌ی ئینو عومر دا هاتووه‌، له‌ موزده‌لیفه‌ ده‌مایه‌وه‌ تا رژی ده‌کرده‌وه‌ پاشان نوژی به‌یانی ده‌کرد.

بَابُ الْوُقُوفِ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَالِدُعَاءِ وَالذِّكْرِ وَالْتَهْلِيلِ وَالْتَمْجِيدِ وَالْتَعْظِيمِ لِلَّهِ فِي ذَلِكَ الْمَوْقِفِ

۲۸۵۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ أَهْلًا وَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: يَبِيتُ يَغْنِي بِالْمُزْدَلِفَةِ حَتَّى يُصْبِحَ، ثُمَّ يُصَلِّي صَلَاةَ الصُّبْحِ، ثُمَّ يَقِفُ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ، وَيَقِفُ النَّاسُ مَعَهُ يُدْعُونَ اللَّهَ وَيَذْكُرُونَهُ وَيَهْلُلُونَهُ وَيَمْجِدُونَهُ وَيُعْظَمُونَهُ حَتَّى يَدْفَعَ إِلَى مَنِيٍّ ^(۱).

باسی وه‌ستان له‌لای (المشعر الحرام) دا (کیویکه‌ له‌ موزده‌لیفه‌)، وه‌ پارانه‌وه‌ و زیکر و ته‌لیل و ستایش‌کردن و به‌گه‌وره‌دانانی خوا له‌و جی‌گایه‌دا

واته‌: ئینو عومر رضي الله عنه ده‌لی: بیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کاتی که‌ ریک بویه‌وه له‌سه‌ر وشتره‌که‌ی له‌لای مزگه‌وتی (ذی الحلیفه‌) ته‌لیبه‌ی کرد، وه‌ فه‌رمووده‌که‌ی باس کرد، وتی: له‌ موزده‌لیفه‌ ده‌مایه‌وه‌ تا به‌ره‌به‌یان، پاشان نوژی به‌یانی ده‌کرد، ئینجا له‌ لای مه‌شع‌رولحرام ده‌وه‌ستا، خه‌لکه‌که‌یش له‌گه‌لی ده‌وه‌ستان و له‌ خوا ده‌پارانه‌وه‌ و زیکر و ته‌لیل و ستایشی خویان ده‌کرد و به‌گه‌وره‌ رایان ده‌گرت تا به‌ری ده‌که‌وت بو‌مینا.

بَابُ إِبَاحَةِ الْوُقُوفِ حَيْثُ شَاءَ الْحَاجُّ مِنَ الْمُرَدِّلَةِ إِذْ جَمِيعُ الْمُرَدِّلَةِ مَوْقِفٌ

۲۸۵۷- عَنْ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: أَتَيْتَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، فَسَأَلْنَاهُ عَنْ حَجَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ: وَقَفَ بِالْمُرَدِّلَةِ، وَقَالَ: «وَقَفْتُ هَا هُنَا وَالْمُرَدِّلَةُ كُلُّهَا مَوْقِفٌ»^(۱).

**باسی ریگه دراوه بهوکهسهی حج دهکات له همر شوینیک ویستی له
موزدهلیفه بووهستی، چونکه هه موو موزدهلیفه شوینی وهستانه**

واته: جه عهفر ده گپرتته وه، باوكم بوی باس کردین وتی: هاتین بو لای جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه، پرسیارمان لی کرد ده باره ی حه جکردنی پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم، فهرمووی: پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له موزدهلیفه وهستا، فهرمووی: ئا لیزه وهستا، موزدهلیفه یش هه مووی شوینی وهستانه.

۲۸۵۸- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ: وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِجَمْعٍ، وَقَالَ: «جَمْعُ كُلِّهَا مَوْقِفٌ»^(۲).

واته: جابر رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له جهمع وهستا، وه فهرمووی: جهمع هه مووی شوینی وهستانه.

بَابُ الدَّفْعِ مِنَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَمَخَالَفَةِ أَهْلِ الشَّرْكِ وَالْأَوْثَانِ فِي دَفْعِهِمْ مِنْهُ

۲۸۵۹- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ الْمُشْرِكُونَ لَا يُفِيضُونَ مِنْ جَمْعٍ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ عَلَى نَبِيِّ، فَخَالَفَهُمُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، فَأَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ^(۳).

**باسی بهریکهوتن له مه شعره ی حه رامه وه، وه پیچه وانه کردنی
هاوبه شدانه ران و بتپه رستان له کاتت بهرت کهوتن**

واته: عومه ری کوری خه تاب رضي الله عنه ده لی: هاوبه شدانه ران له جهمع (واته: موزدهلیفه) بهرئ نه ده کهوتن تا خور له سه ر (تپیر) (که چیا یه کی ناسراوه له نزیك مه ککه) ده رده کهوت، پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم پیچه وانه ی نه وانی کرد پیش خورده رچوون بهرئ کهوت.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

بَابُ صِفَةِ السَّيْرِ فِي الْإِفَاضَةِ مِنْ جَمْعِ إِلَيَّ مِنْ بِلْفِظِ عَامٍ مُرَادُهُ خَاصٌّ

۲۸۶۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، عَنِ الْفَضْلِ قَالَ: أَفَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ عَرَافَةَ، وَمِنْ جَمْعٍ عَلَيْهِ السَّكِينَةُ حَتَّى أَتَى مِنِّي ^(۱).

باسی چۆنیتی ریکردن له کاتی بهریکه وتن له جمعوهو بو مینا
بهدهستهواژهیهکی گشتی مه بهست پینی تایبهته

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده گپریتهوه، فهزل وتی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له عه ره فهوه به پری کهوت، ههروه ها له جمعوهو به له سه رخوی و هیمنی تا هاته مینا.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا سَارَ فِي الْإِفَاضَةِ وَمِنْ جَمْعِ إِلَيَّ مِنْ عَلَيَّ السَّكِينَةَ خَلَا بَطْنِ وَادِي مُحَسَّرٍ؛ فَإِنَّهُ أَوْضَعَ فِيهِ، وَفِي هَذَا مَا ذَلَّ عَلَيَّ أَنَّ الْفَضْلَ إِنَّمَا أَرَادَ: وَعَلَيْهِ السَّكِينَةُ حَتَّى أَتَى مِنِّي، خَلَا إِيْضَاعِهِ فِي وَادِي مُحَسَّرٍ
عَلَيَّ مَا تَرَجَمْتُ الْبَابَ أَنَّهُ لَفْظٌ عَامٌّ أَرَادَ بِهِ الْخَاصَّ

۲۸۶۱- فِي خَبَرِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم حَتَّى انْتَهَى إِلَى وَادِي مُحَسَّرٍ فَقَزِعَ نَاقَتُهُ فَخَبَّتْ حَتَّى جَاوَزَ الْوَادِي ^(۲).

واته: له فهرمووده که ی عه لی کوری ئه بو تالیب هاتوو له پیغه مبه ره وه صلى الله عليه وسلم تا گه یشته دۆلی موحه سیر به قامچییه که ی دای له وشتره که ی تا له دۆله که ده رچوو.

باسی به لگه له سهر ئه وه ی پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم له جمعوهو بو مینا به له سه رخوی و هیمنی ده رویشت جگه له دۆلی موحه سیر، چونکه له و دۆله دا به خیرایی ده رویشت، له مه شدا به لگه هه یه له سهر ئه وه ی فهزل له وته که یدا وتی: به له سه رخوی و هیمنی ده رویشت تا هاته مینا، مه بهستی جگه له دۆلی موحه سیر بوو، چونکه که گه یشته ئه و دۆله په له ی له وشتره که ی کرد و به خیرایی رویشت، وه ک چۆن له م به شدا باسم کرد، ئه وه ده سه وازه یه کی
گشتیه (عام) مه بهستی پینی تایبهته (الخاص)

(۱) صحیح.

(۲) ذکره المصنف معلقا، وقد وصله البيهقي ۱۲۵/۵ - ۱۲۶ بسند فيه علي بن زيد بن جدعان وهو ضعيف.

۲۸۶۲- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَوْضَعَ فِي وَادِي مُحَسَّرٍ ^(۱).

واته: جابر رضي الله عنه ده گيرېته وه، پيغه مبهري خوا ﷺ كه گه يشته دؤلى (مُحَسَّر) به په له به نيو دؤله كه دا ده رويشت. (مُحَسَّر: شيونكه له نيوان موزده ليفه و مينا).

بَابُ بَدْءِ الْإِيضَاعِ كَانَ فِي وَادِي مُحَسَّرٍ

۲۸۶۳- عَنْ عَطَاءٍ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا كَانَ بَدْءُ الْإِيضَاعِ مِنْ قِبَلِ أَهْلِ الْبَادِيَةِ كَانَ يَقْفُونَ حَافَتِي النَّاسِ قَدْ عَلَقُوا الْقِعَابَ وَالْعِصِيَّ وَالْجِعَابَ، فَإِذَا أَفَاضُوا تَفَعَّقَعُوا فَأَنْفَرَتْ بِالنَّاسِ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَإِنْ ظَفَرِي نَاقَتِهِ لَتَمَسَّ الْأَرْضَ حَادِكَهَا، وَهُوَ يَقُولُ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ» ^(۲).

باسي سهره تاي جولاندني ولاخ به مه به ستي خيرا رويشتن له دؤلى موحه سير

واته: عه تا ده لى: بنگومان سهره تا خيرا رويشتن له لايه ن هه وارنشينه كانه وه ده ستي بيى كرد، نه وان له ولا و لاي خه لكه كه ده وه ستان، كه لوپه ل و تير و چه كيان هه لده واسييه ولاخه كانيان، جا كاتي به رى ده كه وتن به خيراى، ده نكي نه و كه لوپه له يان ده هات كه هه ليا نواسيوو، خه لكيان خيرا تر ده كرد، جا بنگومان پيغه مبهري خوا ﷺ بينرا هينده هيواش ده رويشت خهريك بوو گوچكه ي وشتره كه ي به زهوى ده كهوت، له و كاته دا ده يفه رموو: هيواش بن نه ي خه لكينه، هيواش بن نه ي خه لكينه.

بَابُ ذِكْرِ الطَّرِيقِ الَّذِي يُسَلِّكُ فِيهِ مِنَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ إِلَى الْجَمْرَةِ

۲۸۶۴- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه، ثُمَّ سَلَكَ الطَّرِيقَ الْوُسْطَى الَّتِي تُخْرِجُكَ إِلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى حَتَّى آتَى الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الشَّجَرَةِ ^(۳).

(۱) صحيح.

(۲) إسناده حسن.

(۳) صحيح.

باسی ئەو رینگایه‌ی ده‌گیریتته‌ی بهر له مه‌شعهری حه‌رامه‌وه بۆ جه‌مه‌یه

واته: جابر رضی اللہ عنہ ده‌گیریتته‌وه (بێغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم له‌ موزده‌لیفه‌ ده‌رچوو پێش ئەوه‌ی خۆر بکه‌وی، فه‌زلی کوری عه‌باسی له‌پشت خۆی دانا‌بوو هه‌تا گه‌یشته‌ دۆلی موحه‌سیر وشتره‌که‌ی گورجتر کرده‌وه)^(۱)، پاشان رینگای تێوه‌ندی گرت‌ه‌به‌ر که‌ ده‌تبات بۆ سه‌ر جه‌مه‌یه‌ی گه‌وره‌ تا گه‌یشته‌ ئەو جه‌مه‌یه‌ی که‌ لای دره‌خته‌که‌یه‌.

بَابُ فَضْلِ الْعَمَلِ فِي عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ

۲۸۶۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ يَعْنِي أَيَّامَ الْعَشْرِ». قَالُوا: وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ: «وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، ثُمَّ لَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ» هَذَا حَدِيثٌ أَبِي مُعَاوِيَةَ^(۲).

باسی فه‌زل و گه‌وره‌یه‌ی ده‌ شه‌وه‌که‌ی (ذی‌ الح‌ج‌ة)

واته: ئیبنو عه‌باس رضی اللہ عنہما ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه‌رموویه‌تی: هه‌یچ رۆژێک لای خوا کرده‌وه‌ی چاک تیا‌یدا خۆشه‌ویستتر نییه‌ ئەوه‌نده‌ی ده‌ رۆژی (ذی‌ الح‌ج‌ة)، وتیان: ته‌نانه‌ت جیهادیش له‌ پێناوی خوادا، فه‌رمووی: ته‌نانه‌ت جیهادیش له‌ پێناوی خوادا، مه‌گه‌ر که‌سێک به‌ نه‌فس و مالی ده‌رچوو‌بیت هه‌یچ شتیکی له‌ گه‌ل خۆی نه‌هه‌ینا‌بیتته‌وه له‌وانه (واته: سه‌رومالی له‌ پێناو خوادا دانا‌بیت).

بَابُ فَضْلِ يَوْمِ النَّحْرِ

۲۸۶۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُرَيْطٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَعْظَمُ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمُ النَّحْرِ، ثُمَّ يَوْمُ الْقَرِّ»^(۳).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَوْمَ الْقَرِّ يَعْنِي يَوْمَ الثَّانِي مِنْ يَوْمِ النَّحْرِ.

(۱) ئەوه‌ی ئێوان دوو که‌وانه‌ له‌ بێژه‌ی دیکه‌دا هاتوه، بۆ مانا به‌خشینینی ته‌واو هه‌ینام.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسي فہزل و گھورھي رۆژي جه ژني قوربان

واته: عه بدولاي کوري قورت ﷺ ده لئ: پيغه مبهري خوا ﷺ فه رمويه تي: گه وره تريني رۆژه کان له لاي خوا رۆژي جه ژني قوربان، پاشان رۆژي دووهم له جه ژني قوربان. نه بو به کر ده لئ: (يَوْمَ الْقَرِّ)، واته: دووهم رۆژي جه ژني قوربان.

بَابُ التَّقَاطِطِ الْحَصَى لِرَفِي الْجِمَارِ مِنَ الْمُرْدَلِفَةِ، وَالنِّيَّانِ أَنْ كَسَرَ الْجِبَارَةَ لِحَصَى الْجِمَارِ بِذَعَةٍ، لِمَا فِيهِ مِنْ إِذَاءِ النَّاسِ وَإِتْعَابِ أَبْدَانٍ مَنْ يَتَكَلَّفُ كَسْرَ الْجِبَارَةِ تَوَهُمَا أَنَّهُ سُنَّةٌ

۲۸۶۷- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَدَاةُ الْعَقَبَةِ: هَاتِ الْقُطْ حَصِيَّاتٍ هِيَ حَصَى الْخَذْفِ فَلَمَّا وُضِعْنَ فِي يَدِهِ قَالَ بِأَمْثَالِ هَؤُلَاءِ بِأَمْثَالِ هَؤُلَاءِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْعُلُوَّ فِي الدِّينِ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالْعُلُوِّ فِي الدِّينِ»^(۱).

باسي کۆکردنه وهی بهرد بو بهردبارانکردنی جه مپهکان له موزده ليفه، وه روونکردنه وهش له باره ی ئه وهی شکاندنی بهرد بو بهردبارانکردنی جه مپه بيدعه يه، له وهی تيايدايه له ئازاردانی خه لک و ماندوو بوونی جه سته له شکاندنی بهرد به خه يالی ئه وهی ئه و کرده وه سونه ته

واته: ئيبنو عه باس ﷺ ده لئ: پيغه مبهري خوا ﷺ سه رله به يانی عه قه به (به سه ر و شتره که به وه بوو) پي می فه رموو: هه ندئ به رد م به درئ، ئه ويش به ردی (الْخَذْفِ) بوو (که به ردی بچووک بوون به قه د ده نکه نوکيک) کاتئ خسته نيو ده ستي، فه رموی: به لئ، وه کوو ئه وانه بيت، وه کوو ئه وانه بيت، ده خيله زياده ره وي نه که ن له ئاييندا، چونکه به راستی ئه وانه ی پيش ئيه له نيو چون به هوی زياده ره وييان بوو له ئاييندا.

۲۸۶۸- عَنْ عَوْفٍ قَالَ: لَا أَدْرِي الْفُضْلَ أَوْ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَدَاةُ الْعَقَبَةِ الْقُطْ لِي حَصِيَّاتٍ، مِثْلِهِ سَوَاءٌ»^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

واته: عهوف ده لئى: نازانم فهزل بوو يان ئيبنو عه باس عليه السلام وتى: پيغه مبهري خوا عليه السلام سهرله به ياني عه قه به فهرمووى: هه ندى بهردم بدهرى، بهه مان شيوهى فهرمووده كهى پيشوو.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي تَقْدِيمِ النِّسَاءِ مِنْ جَمْعِ إِيَّائِي مِنْهُ بِاللَّيْلِ

۲۸۶۹- عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: كَانَتْ سَوْدَةُ امْرَأَةً ضَخْمَةً تَبْطُءُ فَاسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ تُفِيضَ مِنْ جَمْعِ بَلِيلٍ، فَأَذِنَ لَهَا قَالَتْ عَائِشَةُ: فَلَيْتَنِي كُنْتُ اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَمَا اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ، فَكَانَتْ عَائِشَةُ لَا تُفِيضُ إِلَّا مَعَ الْإِمَامِ ^(۱).

باسى مؤلهدان بو به پيشخستنى ئافرهتان له موزده ليفه وه بو مينا

واته: قاسم ده گيرتته وه، له عائشه وه رضي الله عنها ده لئى: سهوده ئافره تيكي قه له و و قورس بوو، داواى مؤلهدى كرد له پيغه مبهري خوا عليه السلام كه به شه وه موزده ليفه وه بهرئى بكه و يت بو مينا، نه و يش مؤلهدى بي دا، عائشه وتى: خوزگه منيش مؤلهدى له پيغه مبهري خوا عليه السلام وه ربگرتايه وه كوو چون سهوده مؤلهدى وه رگرت، جا عائشه (له داواى مردنى پيغه مبهري عليه السلام) له گه ل ئيام و پيشه وادا نه بووايه بهرئى نه ده كهوت.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي تَقْدِيمِ الضَّعْفَاءِ مِنَ الرِّجَالِ وَالْوُدَّانِ مِنْ جَمْعِ إِيَّائِي مِنْهُ بِاللَّيْلِ

۲۸۷۰- عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما يَقُولُ: أَنَا مِمَّنْ قَدَّمَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَيْلَةَ الْمُرْدَلِفَةِ فِي ضَعْفَةِ أَهْلِهِ ^(۲).

باسى مؤلهدان له وهى ههرچى لاواز ههيه له پياوان و مندالان له پيشه وه به شه وه پياوانه بكرين له موزده ليفه وه بو مينا

واته: عه تا ده لئى: گويم له ئيبنو عه باس بوو عليه السلام ده يوت: من له وانه بووم كه پيغه مبهري عليه السلام له شه وى موزده ليفه له گه ل كه سوکاره لاوازه كانيدا له پيشه وه ناردمانى بو مينا.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

۲۸۷۱- عَنِ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، أَنَّهُ كَانَ يُقَدِّمُ ضَعْفَةَ أَهْلِهِ فَيَقْفُونَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ لَيْلًا، فَيَذْكُرُونَ اللَّهَ مَا بَدَأَ لَهُمْ، ثُمَّ يَدْفَعُونَ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَأْتِي مِنِّي لِصَلَاةِ الصُّبْحِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَأْتِي بَعْدَ ذَلِكَ، وَأَوْلَيْكَ ضَعْفَةُ أَهْلِهِ، وَيَقُولُ أَذِنَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي ذَلِكَ ^(۱).

واته: سالم ده گيرپږيته وه، له ئيبنو عومره وه رضي الله عنهما، نه و كه سوکاره لاواز و په ككه وتووه كانى خوى له پيشه وه په وانه ده كرد له لای مه شاعر و لحه پرام به شه و ده وه ستان، نه وه نده ي له توانا ياندا بووايه يادى خويان ده كرد، پاشان به پرى ده كه وتن، هه نديكيان ده چوون بو مينا بو نوپږى به يانى، هه نديكى ديكه يان دواى نوپږى به يانى ده چوون بو مينا، نه وانه لاوازه كانى كه سوکاره كه ي بوون، وه ده بوت: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم مؤله تي نه وه ي داوه.

بَابُ إِبَاحَةِ تَقْدِيمِ الثَّقَلِ مِنْ جَمْعٍ إِلَى مَنِى بِاللَّيْلِ

۲۸۷۲- عَنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما يَقُولُ: كُنْتُ فِيمَنْ قَدَّمَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فِي الثَّقَلِ ^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَخْبَارُ ابْنِ عَبَّاسٍ كُنْتُ فِيمَنْ قَدَّمَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَيْلَةَ الْمُرْدَلِفَةِ مِنْ جَمْعٍ إِلَى مَنِى بِاللَّيْلِ دَالَّةٌ عَلَى أَنَّ الْمَأْمُورَ بِالتَّقَاتِ الْحَصَى عِدَاةُ الْمُرْدَلِفَةِ هُوَ الْفَضْلُ ابْنُ عَبَّاسٍ لَا عَبْدُ اللَّهِ، وَأَخْبَارُ الْفَضْلِ أَنَّهُ كَانَ رَدِيفَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِنْ جَمْعٍ إِلَى مَنِى بِاللَّيْلِ دَالَّةٌ عَلَى أَنَّ خَبَرَ مُشَاسٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ الْفَضْلِ كُنْتُ فِيمَنْ قَدَّمَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَهُمْ؛ لِأَنَّ الْمُقَدَّمَ مَعَ الضَّعْفَةِ مِنْ جَمْعٍ إِلَى مَنِى هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ لَا الْفَضْلُ.

باسى ريگه دان به وهى كه سانى به ته من و قه له وو قورس له پيشه وه به شه و به رت بكهون له موزده ليفه وه بو مينا

واته: عوبه يدولای كورى به زيد ده گيرپږيته وه، نه و گوى له ئيبنو عباس بوو رضي الله عنهما ده بوت: من له و كه سانه بووم كه پيغه مبهري صلى الله عليه وسلم له پيشه وه ناردنى به هوى نه وه ي لاواز و قورس و گران بوون.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

ئەبو بەکر دەلی: ھەوآلی ئیبنو عەباس من یە کینک بووم لەوانە ی پیغەمبەر ﷺ لە شەوی موزدەلیفە لە جەمەووە ناردنی بۆ مینا. بەلگە یە لەسەر ئەو ی ئەو کەسە ی سەرلەبیانی لە موزدەلیفە وردە بەردی کۆ کردەووە بۆ پیغەمبەر ﷺ فەزلی کوری عەباس بوو نەك عەبدولآ، ھەروەھا ھەوآلی فەزل ئەو لە پشت پیغەمبەرەووە ﷺ بوو کاتی شەو لە جەمەووە رویشت بۆ مینا. بەلگە یە لەسەر ئەو ی فەرموودە کە ی موشاس، لە عەتاء، لە ئیبنو عەباس، لە فەزلەووە: من لەوانە بووم کە پیغەمبەر ﷺ لە پێشەووە (لە گەل کە سوکارە لاوازەکانی) ناردمی بە شەو، ھەلە یە، چونکە ئەو کەسە ی نێردرا لە گەل لاوازەکان لە جەمەووە بۆ مینا، عەبدولآ ی کوری عەباس بوو نەك فەزل.

**بَابُ قَدْرِ النِّحْصِ الَّذِي يَرْفَعِي بِهِ الْجَمَارَ، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنَّ الرَّفِيءَ بِالنِّحْصِ الْكِبَارِ
مِنَ الْغُلُوِّ فِي الدِّينِ، وَتَخْوِيفِ الْهَلَاكِ بِالْغُلُوِّ فِي الدِّينِ فِي خَيْرِ ابْنِ عَبَّاسٍ:
بِأَمْثَالِ هَؤُلَاءِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْغُلُوِّ فِي الدِّينِ**

۲۸۷۳- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ الْفَضْلِ قَالَ: أَفَاضَ النَّبِيُّ ﷺ، فَلَمَّا هَبَطَ بَطْنٌ مُحَسَّرٌ قَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِحِصَى الْخَذْفِ، وَيُشِيرُ بِيَدِهِ خَذْفَ الرَّجُلِ»^(۱).

باسی قەبارە ی ئەو بەردە ی بەردبارانی جەمەرە ی پێ دەکریت، وە بەلگە لەسەر ئەو ی بەردبارانکردن بە بەردی گەورە روچوونە لە ئاییندا، مەترسی ئەو دەکریت خاوەنەکە ی تووشی لەناوچوون بیت بەھۆی روچوونەووە لە ئاییندا، لە فەرموودە کە ی ئیبنو عەباس ھاتووە: وەکوو ئەوانە بیت، دەخیلە زیادەرەو ی نەکەن لە ئاییندا (تەماشای فەرموودە ی ژمارە (۲۸۱۷) بکە بەدریژی ھیناویەتی)

واتە: ئیبنو عەباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دەگێریتەووە، لە فەزلەووە دەلی: پیغەمبەر ﷺ بەرێ کەوت، کاتی دابەزیە دۆلی موخەسیر فەرمووی: ئە ی خەلکینە پیویستە بەردی بچووک (بە ئەندازە ی دەنکە تۆکیت) بە کار بەینن، وە بە دەستی ئاماژە ی کرد بۆ ئەو بەردە ی کە دەخریتە ئیوان پەنجە و دەوہ شیئری.

۲۸۷۴- عَنْ حَرْمَلَةَ بِنِ عَمْرِوِ الْأَسْلَمِيِّ رضي الله عنه قَالَ: حَجَّجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَلَمَّا وَقَفْنَا بِعَرَفَاتٍ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَضْعَا إِحْدَى أُصْبُعَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، فَقُلْتُ لِعَمِّي: يَا عَمُّ مَا يَقُولُ؟ قَالَ: يَقُولُ: «ارْمُوا الْجِمَارَ مِثْلَ حَصَى الْخَذْفِ»^(۱).

واته: حهرمه لهی کوری عهمری ئه سلهمی رضي الله عنه ده لی: له گه ل پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم چه جم کرد، کاتی له عهرفات وه ستاین، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بینی په نجه یه کی له سهر په نجه که ی دیکه ی دانابوو، به مامم وت: ئه ی مامه چی ده لی؟ وتی: ده فهرموی: به ردبارانی جه مره کان بکن به ئه ندازه ی ئه و بهرده ی ده خریته نیوان دوو په نجه و ده وه شینری.

۲۸۷۵- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ: رَمَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْجِمْرَةَ مِثْلَ حَصَى الْخَذْفِ^(۲).

واته: جابر رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم به ردبارانی جه مره ی کرد به به ردیک که به ئه ندازه ی ئه و بهرده ی ده خریته نیوان دوو په نجه و ده وه شینری (ئه وه نده ی ده نکه توكيك بو).

۲۸۷۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَرْمِي يَوْمَ النَّحْرِ صُحَى^(۳).

واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم له روژی جه ژن له کاتی چیشته نگاو به ردبارانی کرد.

بَابُ إِبَاحَةِ رَمْيِ الْجِمَارِ يَوْمَ النَّحْرِ رَاكِبًا

۲۸۷۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَرْمِي عَلَى رَاحِلَتِهِ يَوْمَ النَّحْرِ، وَقَالَ لَنَا: «خُذُوا مَنَاسِكَكُمْ، فَإِنِّي لَا أَدْرِي لَعَلِّي لَا أَحُجُّ بَعْدَ حَجَّتِي هَذِهِ»^(۴).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

(۳) صحيح.

(۴) صحيح.

باسي ريگه دراوه له روژي جهژن به سواريني ولاخ به ردباراني جه مړه کان بکريت

واته: جابري کورې عه بدولا ﷺ ده لئ: پينغه مبهري خوام ﷺ بيني له روژي جهژن به سهر وشتره که يه وه به ردباراني جه مړه ده کرد، وه ده يفه رموو: نه ي خه لکينه دروشمه کانتان وه ربگرن، چونکه من نازانم پي ده چي دواي نه مسال حج نه که م.

بَابُ الرَّجْرِ عَنِ ضَرْبِ النَّاسِ وَطَرْذِهِمْ عِنْدَ رَفِي الْجَمَارِ

۲۸۷۸- عَنْ قُدَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ ابْنُ عَمَّارٍ ﷺ يَقُولُ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ عَلَى نَاقَتِهِ صَهْبَاءَ لَا ضَرْبَ وَلَا طَرْذَ وَلَا إِلَيْكَ إِلَيْكَ ^(۱).

باسي سهرزه نشتردن له ليداني خه لك و دوورخستن هويان له کاتي به ردباراني جه مړه کان

واته: قودامه ي کورې عه بدولاي کورې عه ميار ﷺ ده لئ: پينغه مبهري خوام ﷺ بيني له روژي جهژني قوريان به ردباراني جه مړه ده کرد به سهر وشتره که يه وه بوو (نازناوي) (صهبا) بوو (واته: سپي تیکه ل به سوور بوو)، له وي ليدان و ريگري و پالپيوه نان و وتي لاجو لاجو نه بوو (واته زور به له سهرخويي ريوره سمه که ي به ريوه ده برد).

بَابُ ذِكْرِ الْمَوْقِفِ الَّذِي يَزِمِي مِنْهُ الْجَمَارَ

۲۸۷۹- عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ: سَمِعْتُ الْحَجَّاجَ يَقُولُ: لَا تَقُولُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ قُولُوا: السُّورَةُ الَّتِي تُذَكَّرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ أَنَّهُ كَانَ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ حِينَ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَاسْتَبَطَنَ الْوَادِي، ثُمَّ اسْتَعْرَضَهَا -يَعْنِي الْجَمْرَةَ- فَرَمَاهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ وَكَثَّرَ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، فَقُلْتُ: إِنَّ نَاسًا يَصْعَدُونَ الْجَبَلَ، فَقَالَ هَا هُنَا وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ رَأَيْتُ الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ رَمَى ^(۲).

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

باسي نهو جيگايهي که بهردباراني جهمريه ليوه دهکرت

واته: نهعمهش دهلي: گويم له حه جاج بوو ده يوت: مه لين سورته تي بهقه ره، به لکووو بلين: نهو سورته تي باسي بهقه ره تي تيدا کراوه، نهو هم باس کرد بو نبيراهيم، وتي: عه بدوره حماني کوري يه زيد بوي باس کردم که نهو له گهل عه بدولادا بوو ﷺ، کاتي بهردباراني جهمريه عهقه بهي کرد، له نيو شيوه که وه بهردباراني کرد، به حهوت بهرد، له گهل ههر بهرد يکدا ته کبير (الله اکبر) يکي کرد، وتم: خه لکانتک ههن سهر ده که ون به سهر کيوه که دا و بهردباران ده کهن، وتي: نا له م شوينه وه يه سوتند به و خوايه ي هيچ که سيک شياوي په رستش نييه جگه له نهو نه بيت، بينيم نهو که سه ي که سورته تي بهقه ره ي به سهر دا دابه زي ليروه بهردباراني کرد.

بَابُ اسْتِقْبَالِ الْجَمْرَةِ عِنْدَ رَمِيهَا وَالْوُقُوفِ عَنِ يَسَارِ الْقِبْلَةِ

۲۸۸۰- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، أَنَّهُ حَجَّ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ وَأَنَّهُ رَمَى الْجَمْرَةَ بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ، وَجَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمِنَى عَنْ يَمِينِهِ، وَقَالَ: هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ^(۱).

باسي رووکردنه جهمريه له کاتي بهردبارانکردني، وه وهستان له لاي چه پی قبيله

واته: عه بدوره حماني کوري يه زيد دهلي: نهو حه جي له گهل عه بدولا ﷺ کرد، عه بدولا بهردباراني جهمريه ي کرد به حهوت بهرد، به يتي خسته لاي چه بي و مينايشي خسته لاي راستي، وه وتي: نه م شوينه جيگاي بهردبارانکردني نهو که سه يه که سورته تي بهقه ره ي به سهر دا دابه زي.

بَابُ التَّكْبِيرِ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ يَزِمِيهَا لِلْجَمَارِ

۲۸۸۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَخِيهِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ ﷺ قَالَ: كُنْتُ رَدَفَ النَّبِيِّ ﷺ، فَلَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعُقَبَةِ، وَرَمَاهَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

باسی ته‌کبیر (الله اکبر) کردن له‌گه‌ل هم‌وو به‌ردیکدا که ده‌یهاویژن بو جه‌مپه‌کان

واته: ئینو عه‌باس ده‌گیریتته‌وه، له‌ براه‌که‌یه‌وه فه‌زلی کوری عه‌باس علیه‌السلام ده‌لی: من له‌پشت پیغه‌مبه‌روه علیه‌السلام بووم به‌سه‌ر وشتره‌که‌یه‌وه، به‌رده‌وام ته‌لبیه‌ی ده‌کرد تا به‌ردبارانی جه‌مپه‌ی عه‌قه‌به‌ی کرد، به‌ حه‌وت به‌ردی بچووک به‌ردبارانی کرد له‌گه‌ل هه‌ر به‌ردیک ته‌کبیریک‌ی ده‌کرد.

بَابُ الذِّكْرِ عِنْدَ رَفِي الْجَمَارِ

۲۸۸۲- عَنْ عَائِشَةَ رضی‌الله‌عنه‌ا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم: «إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ، وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَرَمَى الْجَمَارِ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ»^(۱).

باسی زیکر و یادکردن له‌کاتی به‌ردبارانکردنی جه‌مپه‌کان

واته: عایشه رضی‌الله‌عنه‌ا ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم فه‌رموویه‌تی: ته‌وافکردنی ده‌وری به‌یت و نیوان صفا و مه‌روه و به‌ردبارانکردنی جه‌مپه‌کان، ته‌نها بو به‌جه‌یتانی زیکر و یادی خوا دانراون.

بَابُ الرُّحْصَةِ لِلنِّسَاءِ وَالضَّعْفَاءِ الَّذِينَ رُحِصَ لَهُمْ فِي الْإِفَاضَةِ مِنْ جَمْعِ بَلِيلٍ فِي رَفِي الْجَمَارِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ

۲۸۸۳- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رضی‌الله‌عنه‌ا، كَانَ يُقَدِّمُ صَعْفَةَ أَهْلِهِ، فَمِنْهُمْ مِمَّنْ يُقَدِّمُ مَنَى لِمَصَلَاةِ الْفَجْرِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُقَدِّمُ بَعْدَ ذَلِكَ، فَإِذَا قَدِمُوا رَمَوْا الْجَمْرَةَ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: أَرُحِّصَ فِي أَوْلَيْكَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ خَرَجْتُ طُرُقَ أَخْبَارِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي كِتَابِي الْكَبِيرِ أَنَّ النَّبِيَّ صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم قَالَ: «أُبَيِّنِي لَا تَرْمُوا الْجَمْرَةَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَلَسْتُ أَحْفَظُ فِي تِلْكَ الْأَخْبَارِ إِسْنَادًا ثَابِتًا مِنْ جِهَةِ النَّقْلِ، فَإِنْ تَبَّتْ

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

إِسْنَادٌ وَاحِدٌ مِنْهَا، فَمَعْنَاهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ زَجَرَ الْمَذْكُورَ مِمَّنْ قَدَّمَهُمْ تِلْكَ اللَّيْلَةَ عَنْ رَمِي الْجِمَارِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، لَا السَّمَاعَ الْمَذْكُورَ؛ لِأَنَّ خَبَرَ ابْنِ عُمَرَ يَدُلُّ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ أَذِنَ لِضَعْفَةِ النَّسَاءِ فِي رَمِي الْجِمَارِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، فَلَا يَكُونُ خَبَرُ ابْنِ عُمَرَ خِلَافَ خَبَرِ ابْنِ عَبَّاسٍ إِنْ ثَبَتَ خَبَرُ ابْنِ عَبَّاسٍ مِنْ جِهَةِ الثَّقَلِ عَلَى أَنَّ رَمِيَ الْجِمَارِ لِضَعْفَةِ النَّسَاءِ بِاللَّيْلِ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ أَيْضًا عِنْدِي جَائِزٌ لِلْخَبَرِ الَّذِي أَذْكَرُهُ فِي الْبَابِ الَّذِي يَلِي هَذَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ».

باسى مؤلهتدان به ئافرهتان و ئه و لاوازانى كه مؤلهتيان پى دراوه له جهمعهوه به شهو دهر بچن بو بهردبارانكردى جهمرهكان پيش ههلهاتنى خور

واته: ئىبنو شىهاب ده گىر يته وه، سالمى كورى عه بدولا هه والى بچ دا، عه بدولاى كورى عومهر ﷺ، له پيشدا ئه وانى ده نارد كه لاواز و بيتوانا بوون له كه سوكاره كهى، هه ندىكيان بو نوژى بهيانى ده گه يشتنه مينا، هه ندىكيشيان دواى نوژى بهيانى ده گه يشتن، جا كاتى بگه يشتايه ن بهردبارانى جهمره يان ده كرد، جا عه بدولا ده بوت: پيغه مبهرى خوا ﷺ مؤله تى به وانه داوه.

ئه بو به كر ده لى: له كتيبى (الكبير) ريڭگاكاني فهرمووده كهى ئىبنو عه باس هه ناوه له پيغه مبهروه ﷺ كه فهرموويه تى: ئه ي منداله بچو كه كانم بهردبارانى جهمره مه كه ن تا خور هه لد يت. له و فهرموودانه دا سه نه دىكم له بهر نيبه له رووى گواستنه وه وه جىگير بيت، ئه گه ر بهك سه نه ديان جىگير بوو، ئه وه ماناى ئه وه يه پيغه مبهر ﷺ سه رزه نشتى كردوه له وهى باس كرا، ئه وانى ئه و شه وه پيشى خستن بچن بهردبارانى جهمره بكه ن پيش هه لهاتنى خور، چونكه فهرمووده كهى ئىبنو عومهر به لگه يه له سه ر ئه وهى پيغه مبهر ﷺ مؤله تى دا به ئافره ته لاوازه كان بهردبارانى جهمره كان بكه ن پيش هه لهاتنى خور، نابيت فهرمووده كهى ئىبنو عومهر پيچه وانى فهرمووده كهى ئىبنو عه باس بيت، ئه گه ر فهرمووده كهى ئىبنو عه باس جىگير بيت له رووى گواستنه وه وه له سه ر ئه وهى بهردبارانى جهمره كان بو ئافره ته لاوازه كان بيت له شه ودا پيش ده رچوونى به ره به يان لاي من دروسته له بهر ئه و فهرمووده ي له به شه كهى دواى ئه م به شه باسى ده كه م ئه گه ر خوا ويستى له سه ر بوو.

بَابُ الرُّخْصَةِ لِلنِّسَاءِ اللَّوَاتِي رُخِّصَ لهنَّ فِي الإِمَاضَةِ مِنْ جَمْعِ بَلَيْلٍ فِي رَفِي الْجِمَارِ قَبْلَ الْفَجْرِ

۲۸۸۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَى أَسْمَاءَ أَنَّ أَسْمَاءَ رضي الله عنها، نَزَلَتْ لَيْلَةَ جَمْعِ دَارِ الْمُزْدَلِفَةِ، فَقَامَتْ تُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا بُنَيَّ فَمَ انظُرْ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ؟ قُلْتُ: لَا، فَصَلَّتْ، ثُمَّ قَالَتْ: يَا بُنَيَّ انظُرْ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ قَالَتْ: اِرْتَجِلْ فَارْتَحِلْنَا فَرَمَيْنَا الْجَمْرَةَ، ثُمَّ صَلَّتِ الْعَدَاةَ فِي مَنْزِلِهَا قَالَ: فَقُلْتُ لَهَا يَا هَتَّاهُ لَقَدْ رَمَيْنَا الْجَمْرَةَ بِلَيْلٍ قَالَتْ: كُنَّا نَصْنَعُ هَذَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، هَذَا حَدِيثٌ بُنْدَارٍ قَالَ ابْنُ مَعْمَرٍ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ مَوْلَى أَسْمَاءَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: أَيُّ بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ قَالَتْ: فَارْتَجِلُوا، قَالَ: ثُمَّ مَضَيْنَا بِهَا حَتَّى رَمَتِ الْجَمْرَةَ، ثُمَّ رَجَعَتْ فَصَلَّتِ الصُّبْحَ فِي مَنْزِلِهَا، فَقُلْتُ لَهَا يَا هَتَّاهُ لَقَدْ غَلَسْنَا؟ قَالَتْ: كَلَّا يَا بُنَيَّ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَدِنَ لِلطُّعْنِ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَهَذَا الْخَبَرُ دَالٌّ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا أَدِنَ فِي الرَّمِيِّ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ لِلنِّسَاءِ دُونَ الذُّكُورِ، وَعَبْدُ اللَّهِ مَوْلَى أَسْمَاءَ هَذَا قَدْ رَوَى عَنْهُ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ أَيْضًا قَدْ ارْتَفَعَ عَنْهُ اسْمُ الْجَهَالَةِ.

باسمى مؤله تدان به و نافرته تانهى كه مؤله تيان پى دراوه له موزده ليفه به شو و بچن به ردبارانى جه مره بكن، پيش به ره به يانيش بگريته وه شوينى خويان

واته: عه بدولا مه ولاى ^(۲) نه سماء ده گيريته وه، نه سماء رضي الله عنها له شهوى جه مع دابه زيه موزده ليفه، هه ستا نويز بکات، وتى: نهى كوره بچكوله كه م هه سته ته ماشا بکه بزانه مانگ تاوا بووه؟ وتم: نه خير، نويزى كرد، پاشان وتى: نهى كوره بچكوله كه م هه سته ته ماشا بکه بزانه مانگ تاوا بووه؟ وتم: به لى، وتى: به پرى بکه وه، دواتر كه وتينه پرى، ئينجا به ردبارانى جه مره مان كرد، پاشان نويزى به يانى كرد له شويته كهى خوى له موزده ليفه، وتى: پيم وت: نهى كبرا ئيمه به شهو به ردبارانى جه مره مان كرد، وتى: ئيمه كاتى له گهل پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم بووين نه وه مان كرد، نه مه فهرموودهى بونداره

(۱) صحيح.

(۲) مه ولا واته: كؤيله ي نازدكراو.

(که یه کیکه له گپره ره وه کانی ئەم فەرمووده یه) ئیبنو مەعمر (که یه کیکى دیکه له گپره ره وه کانی ئەم فەرمووده یه) وتی: عەبدوولای مەولای ئەسەء هەوالی یح دام له ئەسائى کچی ئەبو بەکره وه وتی: ئەى کورە بچکۆله کەم هەستە تەماشای بکە بزانه مانگ ئاوا بووه؟ وتم: بەلێ، وتی: بکەونه پڕ، وتی: پاشان پڕۆشتین تا بەردبارانى جەمپه مان کرد، پاشان گه پرایه وه له جیگا که ی خۆی نوێژی به یانى کرد، پیم وت: ئەى کابرا بەتاریکی بەردبارانى جەمپه مان کرد؟ وتی: نەخیر ئەى کورە بچکۆله کەم پیغه مبهەر ﷺ رینگه ی داوه به ئافره تان.

ئەبو بەکر دەلێ: ئەم فەرمووده یه بەلگه یه له سەر ئەوه ی پیغه مبهەر ﷺ مۆلەتی داوه به ئافره تان پێش دەرچوونی خۆر بەردبارانى جەمپه بکەن، نەک پیاوان، وه ئەم عەبدوولای مەولای ئەسائە عەتائی کورێ ئەبو ریباحیش فەرمووده ی لێیه وه گپراوه تەوه، بەپراستی ناوی نەناسراوی (الْجَهَّالَةَ) له سەر هەلگیراوه. (واته: به هۆی ئەوه ی عەتائیش فەرمووده ی لێیه وه گپراوه تەوه له نەناسراوییه وه بووه به ناسراو).

بَابُ قَطْعِ الثُّبَيَّةِ إِذَا رَمَى الْحَاجُّ جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ

۲۸۸۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ رضي الله عنه، أَنَّ الْفَضْلَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمَّا يَزَلُّ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَرَجْتُ طُرُقَ أَخْبَارِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ لَمَّا يَزَلُّ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ فِي كِتَابِي الْكَبِيرِ، وَهَذِهِ اللَّفْظَةُ دَالَّةٌ عَلَى أَنَّهُ لَمَّا يَزَلُّ يُلَبِّي رَمَى الْجَمْرَةَ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ إِذْ هَذِهِ اللَّفْظَةُ «حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ، وَحَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ» ظَاهِرُهَا حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ بِتَمَامِهَا إِذْ غَيْرُ جَائِزٍ مِنْ جِنْسِ الْعَرَبِيَّةِ إِذَا رَمَى الرَّامِي حَصَاةً وَاحِدَةً أَنْ يُقَالَ: رَمَى الْجَمْرَةَ، وَإِنَّمَا يُقَالَ رَمَى الْجَمْرَةَ إِذَا رَمَاهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ.

باسی کو تاییهینان به تلبیه کردن کاتب حجکهر له روژی جهژن بهردبارانی جهمره دهکات

واته: عهبدولای کوری عهباس رضی الله عنه ده گپریتهوه، فهزل ههوالی بئ دا پیغه مبهرم رضی الله عنه بهردهوام تلبیهی ده کرد ههتا بهردبارانی جهمره ی کرد.

ئه بو به کر ده لی: له کتیبی (الکبیر) هه موو پینگاکانی فهرمووده کانی پیغه مبهرم رضی الله عنه هیناوه تهوه، ئه و دهسته واژه به لگه به له سهر ئه وه ی پیغه مبهرم رضی الله عنه بهردهوام تلبیهی ده کرد ههتا بهردبارانکردنی جهمره به حهوت بهرد، چونکه ئه و دهسته واژه به: (حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ)، وه دهسته واژه ی: (حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ)، پوآله ته که ی ئه وه ده گه به نئ ههتا بهردبارانی جهمره ی عهقه به ی کرد به ته واوی، چونکه دروست نیبه له شیوازی عه ره بی ئه گهر بهردبارانکهر بهردیک بهاویژی، بو تری: (رَمَى الْجَمْرَةَ)، به لکوو له کاتیکدا دهوتری: (رَمَى الْجَمْرَةَ)، ئه گهر حهوت بهرده که هه موویان بهاویژی.

۲۸۸۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه قَالَ: رَمَقْتُ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله فَلَمْ يَزَلْ يَلْبِي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ بِأَوَّلِ حَصَاةٍ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَاعْلَهُ يَخْطُرُ بِبَالِ بَعْضِ الْعُلَمَاءِ أَنَّ فِي هَذَا الْخَبَرِ دَلَالَةً عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله كَانَ يَقْطَعُ التَّلْبِيَةَ عِنْدَ أَوَّلِ حَصَاةٍ يَرْمِيهَا مِنْ جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ، وَهَذَا عِنْدِي مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أَعْلَمْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كِتَابِنَا أَنَّ الْأَمْرَ قَدْ يَكُونُ إِلَى وَقْتِ مُوقَّتٍ فِي الْخَبَرِ، وَالرَّجْرُ يَكُونُ إِلَى وَقْتِ مُوقَّتٍ فِي الْخَبَرِ، وَلَا يَكُونُ فِي ذِكْرِ الْوَقْتِ مَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ بَعْدَ ذَلِكَ الْوَقْتِ سَاقِطٌ، وَلَا أَنَّ الرَّجْرَ بَعْدَ ذَلِكَ الْوَقْتِ سَاقِطٌ، كَرَجْرِهِ صلی الله علیه و آله عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، فَلَمْ يَكُنْ فِي قَوْلِهِ دَلَالَةً عَلَى أَنَّ الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ، فَالصَّلَاةُ جَائِزَةٌ عِنْدَ طُلُوعِهَا إِذِ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله قَدْ رَجَرَ أَنْ يُتَحَرَّى بِالصَّلَاةِ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَعُرُوبَهَا، وَالنَّبِيُّ صلی الله علیه و آله قَدْ أَعْلَمَ أَنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ فَرَجَرَ عَنِ الصَّلَاةِ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، وَقَالَ: «وَإِذَا ارْتَفَعَتْ فَارْقَهَا»، فَدَلَّهُمْ بِهَذِهِ الْمُخَاطَبَةِ أَنَّ الصَّلَاةَ عِنْدَ طُلُوعِهَا غَيْرُ جَائِزَةٍ حَتَّى تَرْتَفَعَ الشَّمْسُ، وَقَدْ أَمَلَيْتُ مِنْ هَذَا الْجِنْسِ مَسَائِلَ كَثِيرَةً فِي الْكُتُبِ الْمُصَنَّفَةِ، وَالذَّلِيلُ عَلَى صِحَّةِ هَذَا التَّأْوِيلِ الْحَدِيثُ الْمَصْرُوحُ الَّذِي حَدَّثْنَا.

واته: عهبدو لا ﷺ ده لئ: بهوردی ته ماشای پیغه مبهرم ﷺ کرد، بهرده وام ته لیبیه ی ده کرد هه تا یه که م بهردی هاویشته له بهردبارانکردنی جه مره.

ئه بو به کر ده لئ: پی ده چیت به خه یالی هه ندئ له زانایاندا بیت له م فرمووده یه دا به لگه هه یه له سهر ئه وه ی پیغه مبهرم ﷺ له یه که م کاتی بهرده هاویشته ی جه مره ی عه قه به ته لیبیه ی ده چپراند، ئه مهش له لای من له و شیوازه یه که له چه ند شوئنیکی کتیبه که ماندا رامگه یان دووه، هه ندئ جار فرمانکردن به ئه نجامدانی کرده وه یه که له فرمووده که دا تا کاتیکی دیاریکراوه، ههروه ها سهرزه نشتکردنیش له ئه نجامدانی کرده وه یه که له فرمووده که دا تا کاتیکی دیاریکراوه، وه له باسکردنی کاته که هیچ به لگه یه که نییه به لگه بیت له سهر ئه وه ی فرمانه که دوا ی ئه و کاته هه لبوه شیتته وه، ههروه ها سهرزه نشتکردنه که یش له دوا ی ئه و کاته هه لبوه شیتته وه، وه که سهرزه نشتکردنی پیغه مبهرم ﷺ له نوئزکردن دوا ی نوئز تا خور هه لدیت، له فرمووده که یدا هیچ به لگه یه که نییه له سهر ئه وه ی کاتی خور هه لهات ئه وه نوئز دروسته له کاتی هه لهاتنی، له کاتیکدا پیغه مبهرم ﷺ سهرزه نشتی کردوه له کاتی هه لهاتنی خور و ئاوابوونی نوئز بکری، وه پیغه مبهرم ﷺ رایگه یان دووه خور له نتوان هه ردوو شاخی شه یتاندا هه لدیت، بویه سهرزه نشتی کردوه له نوئزکردن له کاتی ده رچوونی خور، وه فرموویه تی: کاتی خور بهرز بویه وه شه یتان لئی جیا ده بیتته وه. به م دواندنه ئه وه ی بو ئاشکرا کردوون نوئزکردن له کاتی هه لهاتنی خور دروست نییه تا خور بهرز ده بیتته وه، بنگومان له کتیبه کان بابه تی زورم له سهر ئه م شیوازه باس کردوه، وه به لگهش له سهر راستی ئه م له یه کدانه وه یه ئه و فرمووده یه که به راشکاوی باسهان کرد.

۲۸۸۷- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما، عَنْ أَخِيهِ الْفَضْلِ قَالَ: أَقْضْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي عَرَاقَاتٍ، فَلَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ قَطَعَ التَّلْبِيَةَ مَعَ آخِرِ حَصَاةٍ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَهَذَا الْخَبَرُ يُصَرِّحُ أَنَّهُ قَطَعَ التَّلْبِيَةَ مَعَ آخِرِ حَصَاةٍ لَا مَعَ أُولَاهَا، فَإِنْ لَمْ يَفْهَمْ بَعْضُ طَلَبَةِ الْعِلْمِ هَذَا الْجِنْسَ الَّذِي ذَكَرْنَا فِي الْوَقْتِ، فَأَكْثَرُ مَا فِي هَذَيْنِ الْخَبَرَيْنِ مِنْ أَسَاسٍ ^(۲) لَوْ

(۱) صحیح.

(۲) - وشه ی (من اساس) ئالوزه وه که له ته حقیقه کاندا هاتوه. وه له له بهرگراوه یه کی دیکه دا به م شیویه هاتوه:

قَالَ: لَمْ يَلْبِ النَّبِيُّ ﷺ بَعْدَ أَوَّلِ حَصَاةٍ رَمَاهَا، وَقَالَ الْفَضْلُ: لَبَّى بَعْدَ ذَلِكَ حَتَّى رَمَى الْحَصَاةَ السَّابِعَةَ، فَكُلُّ مَنْ يَفْهَمُ الْعِلْمَ، وَيُحْسِنُ الْفِقْهَ، وَلَا يُكَابِرُ عَقْلَهُ، وَلَا يَعْأِنِدُ عِلْمَ أَنَّ الْخَبَرَ هُوَ مَنْ يُخْبِرُ بِكُونَ الشَّيْءِ أَوْ بِسَمَاعِهِ لَا مِمَّنْ يَدْفَعُ الشَّيْءَ، وَيُنْكِرُهُ، وَقَدْ بَيَّنْتُ هَذِهِ الْمَسْأَلَةَ فِي مَوَاضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا.

واته: ئیبنو عهباس رضی اللہ عنہ ده گپرتتهوه، له فہزلی برایهوه دهلی: له گہل پیغہمبہر صلی اللہ علیہ وسلم له عہرفات بہرئی کہوتم، بہرہوام تہلیبہی ده کرد ہتا بہردبارانی جہمپہی عہقہبہی کرد له گہل ہہر بہردیکدا تہ کبیریکی ده کرد، پاشان له گہل حہوتہمین بہرددا تہلیبہی پچراند. تہبو بہ کر دهلی: تہم فہرموودہیہ بہراشکاوی باس لهوہ ده کات پیغہمبہر صلی اللہ علیہ وسلم له گہل کوتا بہرددا تہلیبہی پچراند نہک یہ کہم بہرد، تہ گہر ہہندی له خویندکاری زانستی شہرعی تی نہ گات لهو شیوازہی کہ دہربارہی کات باسہان کرد، جا زوربہی تہم دوو فہرموودہیہ بنچینہیہ کی ہہیہ^(۱)، تہ گہر بلئی: پیغہمبہر صلی اللہ علیہ وسلم دوا ی یہ کہمین بہرد تہلیبہی نہ کرد، وہ فہزل وتی: دوا ی یہ کہمین بہرد تہلیبہی کرد تا حہوتہمین بہردی ہاویشت، تہوہ ہہر کہس له زانست تی بگات و شارہزای فیقہ بیت و فیز و لووتبہرزی بہسہر عہقلیہوہ نہ کات و کہللہرہقی نہ نوینی، دہزانی فہرموودہ تہوہیہ کہ کہسیک ہہوال بدات بہ شتیک یان بہوہی گوئی لئی بووہ وہ کوو فہرموودہ کہی فہزل، نہک تہو کہسہی پرتی دہ کاتہوہ و نکوولی لی دہ کات وہ کوو فہرموودہ کہی ئیبنو مہسعود، تہم بابہ تہم له چہند شوئیتیکی کتیبہ کانماندا باس کردوہ.

بَابُ تَرْكِ الْوُقُوفِ عِنْدَ جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ بَعْدَ رَمِيهَا يَوْمَ النَّحْرِ

۲۸۸۸- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ فِي حَجَّةٍ أَوْ عُمْرَةٍ أَهَلَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، وَقَالَ: فَإِنِّي جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَرَمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبَّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، وَلَا يَقِفُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ^(۲).

(فَأَكْبَرُ مَا فِي هَذَيْنِ الْخَبْرَيْنِ أُمْرًا). تہ ماشای تحقیقی د. ماهر یاسین الفحل بکہ، بہہمان ژمارہ فہرموودہ.

(۱) تہو برگہ ہہندی نالوزی تیدایہ ناتوانئی وەرگپرائی بو بکری وہک پتویست، خوا زانارتینہ.

(۲) صحیح.

باسی وازهینان له وهستان له‌لای جه‌مه‌هی عه‌قه‌به دوا‌ی به‌ردباران‌کردنی له رۆژی جه‌ژنی قوربان

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کاتی که پێک بۆیه‌وه له‌سه‌ر وشتره‌که‌ی له‌لای مزگه‌وتی (ذِي الْحَلِيفَةِ) له‌حج بو‌وايه یان عومره‌ ته‌لبیه‌ی ده‌کرد، دواتر به‌دریژی باسی فه‌رمووده‌که‌ی کرد، وه‌تی: ده‌هات بۆ لای جه‌مه‌هی عه‌قه‌به به‌حه‌وت به‌رد ده‌یهاو‌یشت له‌گه‌ل هه‌ر به‌ردی‌کدا ته‌کبیری ده‌کرد، نه‌ده‌وه‌ستا و پاشان ده‌رۆیشت.

بَابُ الرَّجُوعِ مِنَ الْجَمْرَةِ إِلَى مِئَةِ بَعْدَ زَمَنِ الْجَمْرَةِ لِلنَّحْرِ وَالذَّبْحِ

٢٨٨٩- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم الْجَمْرَةَ فَرَمَاهَا، ثُمَّ أَتَى الْمَنْحَرَ، فَقَالَ: «هَذَا الْمَنْحَرُ وَمِنْهُ كُلُّهَا مَنْحَرٌ»^(١).

باسی گه‌رانه‌وه له جه‌مه‌وه بۆ مینا دوا‌ی به‌ردبارانی جه‌مه‌ به‌مه‌به‌ستی قوربانی و سه‌ربرینی ئازهل

واته: عه‌لی کوری ئه‌بو تالیب رضی اللہ عنہ ده‌لی: پاشان پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم هات بۆ لای جه‌مه‌ به‌ردبارانی کرد، پاشان هاته‌وه بۆ شوینی سه‌ربرینی قوربانی، فه‌رمووی: ئه‌مه شوینی قوربانییه و مینایش هه‌مووی شوینی سه‌ربرینی قوربانییه.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي النَّحْرِ وَالذَّبْحِ أَيِنْ شَاءَ النَّزْعُ مِنْ مِئَةِ

٢٨٩٠- عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: ذَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بِمِئَةِ قَالَ: وَمِنْهُ كُلُّهَا مَنْحَرٌ^(٢).

(١) عبد الرحمن بن الحارث فيه كلام لكن قال الترمذي: ((حسن صحيح)) وكلام المصنف عقب الحديث يقتضي التقوية بالشاهد.

(٢) صحيح.

باسى ريگه‌دان به بهنده له هر شوينىكى مينا ويستى له سر بوو قوربانىيه كانى سهر بيريټ

واته: جابر رضي الله عنه ده‌لى: پيغه‌مبه‌رى خوا عليه السلام له مينا قوربانى كرد، فهرمووى: هه‌موو (خاكي) مينا كوشتارگه‌يه (بو هه‌دى و قوربانىيه كان).

**بَابُ اللَّهِ عَنِ اخْتِصَارِ الْمَنَازِلِ بِمَنَىٰ إِنَّ ثَبَّتَ الْخَبْرُ، فَإِنِّي لَسْتُ
أَعْرِفُ مُسَيِّكَةَ بَعْدَالَةَ وَلَا جَرَجَ، وَلَسْتُ أَخْفَظُ لَهَا رَاوِيًا إِلَّا ابْنَتَهَا**

۲۸۹۱- عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهِكَ عَنْ أُمِّهِ مُسَيِّكَةَ عَنِ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: قَالَ تَعْنِي رَجُلًا يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَلَا تَبْنِي مِنِّي بِنَاءً فَيُظْلِكُ قَالَ: «لَا مِنِّي مُنَاحُ مَنْ سَبَقَ»^(۱).

باسى قه‌ده‌غه‌کردن له دروستکردنى خانوو له مينا، ته‌گهر فهرمووده‌كه ته‌واو بيت، چونكه من نازانم موسه‌يكه دادپه‌روه‌ره‌يان له‌كه‌داره، وه هه‌يچ گيره‌ره‌وه‌يه‌كم له‌بهر نييه ليه‌وه فهرمووده‌كه ليه‌وه گيره‌ايته‌وه جگه له‌كه‌كه‌ى

واته: يوسفى كورى ماهيك ده‌گيره‌يته‌وه، له موسه‌يكه‌ى دايكه‌وه، له عائشه‌وه رضي الله عنها ده‌لى: پياويك وتى: نه‌ى پيغه‌مبه‌رى خوا بو خانوويه‌كت له مينا بو دروست نه‌كه‌ين تا بيته‌ سيه‌ر بوټ؟ فهرمووى: نه‌خير، مينا شوينى يه‌خکردنى سواری نه‌وه كه‌سه‌يه كه زووتر ده‌گات.

**بَابُ اسْتِخْبَابِ ذَبْحِ الْإِنْسَانِ وَنَحْرِ نَسِيكِهِ بِيَدِهِ، مَعَ إِبَاحَةِ
دَفْعِ نَسِيكِهِ إِلَىٰ غَيْرِهِ لِيَذْبَحَهَا أَوْ يَنْحَرَهَا**

۲۸۹۲- عَنْ جَعْفَرَ، حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: أَتَيْتَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: فَتَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، بِيَدِهِ ثَلَاثَةً وَسِتِّينَ يَعْنِي بَدَنَةً، فَأَعْطَىٰ عَلِيًّا، فَتَحَرَ مَا عَبَّرَ^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

باسی چاکتر وایه مروّث به ده‌ستی خوئی قوربانیه‌که‌سی سر بپریت، له‌گه‌ل
ئوه‌سی ریگه‌دراوه قوربانیه‌که‌سی بداته ده‌ستی که‌سیکی دیکه بوئی سر بپریت

واته: جه‌عفر ده‌گیریت‌ه‌وه، باو‌کم بوئی باس کردم وتی: هاتین بو لای جابری کوری
عه‌بدولا رضی الله عنه وتی: پیغه‌مبه‌ری خوا رضی الله عنه به ده‌ستی خوئی شه‌ست و سنی و شتری
قه‌له‌وی سر ببری، ئه‌وه‌ی مایه‌وه دای به‌عه‌لی سه‌ری ببری.

بَابُ نَحْرِ الْبُذْنِ قِيَامًا مَعْقُولَةً ضِدَّ قَوْلٍ مَذْهَبٍ مِّنْ كَرِهَةِ ذَلِكَ وَجَهْلِ السُّنَّةِ وَسَمَى السُّنَّةَ بِذَعَةٍ بِجَهْلِهِ بِالسُّنَّةِ

۲۸۹۳- عَنْ زِيَادِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما أَتَى عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَنَاخَ بَدَنَتَهُ مِنِّي لِيُنْحَرَهَا،
فَقَالَ: ابْنَعْتُهَا قِيَامًا مُّقْيِدَةً، سُنَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ ^(۱).

باسی سر بپرینی و شتر به‌پیوه و به‌قاچ به‌ستراوه‌یسی، دژی وتی مه‌زه‌به‌ی
ئو که‌سه‌ی پی باش نییه، وه له سوننه‌ت تئ نه‌گه‌یشتوو و سوننه‌تی
ناو ناوه به‌بی‌دعه به‌هۆی ئوه‌سی لهو سوننه‌ته نازانئ و بیئاگایه

واته: زیادی کوری جوبه‌یر ده‌لئ: ئینو عومه‌رم بینی رضی الله عنه هات بو لای پیاوئک له
مینا و شتره‌که‌ی یه‌خ دابوو بو ئه‌وه‌ی سه‌ری بپریت، وتی: هه‌لیسینه سه‌ریی و قاچی
به‌سته‌وه، چونکه ئه‌وه سوننه‌تی موحه‌مه‌ده ﷺ.

۲۸۹۴- عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: وَنَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ سَبْعَ بَدَنَاتٍ قِيَامًا ^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: حَبْرُ أَنَسٍ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي أَعْلَمْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُنْتِنَا فِي ذِكْرِ الْعَدَدِ الَّذِي لَا
يَكُونُ نَفْيًا عَمَّا زَادَ عَلَى ذَلِكَ الْعَدَدِ، وَلَيْسَ فِي قَوْلِ أَنَسٍ: نَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ سَبْعَ بَدَنَاتٍ
أَنَّهُ لَمْ يَنْحَرْ بِيَدِهِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِ بَدَنَاتٍ؛ لِأَنَّ جَابِرًا قَدْ أَعْلَمَ أَنَّهُ قَدْ نَحَرَ بِيَدِهِ ثَلَاثَةً وَسِتِّينَ مِنْ
بُدْنِهِ.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: نه‌نه‌س ﷺ ده‌لی: پیغهمبه‌ری خوا ﷺ به ده‌ستی جهوت و شتری سهر بری به پیوه بوون.

ته‌بو به‌کر ده‌لی: فهرمووده‌که‌ی نه‌نه‌س لهو شیوازه‌یه که له چهند شوینیکی کتیه‌کانماندا رامگه‌یاندووه‌ده‌رباره‌ی باسی ته‌و ژماره‌ی که نابیته‌هوی په‌تکرده‌وه‌ی زیاتر لهو ژماره‌یه، جا له فهرمووده‌که‌ی نه‌نه‌س: پیغهمبه‌ری خوا ﷺ به ده‌ستی جهوت و شتری سهر بری. ته‌وه‌رته‌ناکاته‌وه‌که به ده‌ستی زیاتر لهو ژماره‌ی سهر نه‌برپوه، چونکه جابر رایگه‌یاندووه‌پیغهمبه‌ر ﷺ به ده‌ستی خوی شه‌ست و سی و شتری سهر بری.

بَابُ التَّسْمِيَةِ وَالتَّكْبِيرِ عِنْدَ الذَّبْحِ وَالنَّحْرِ

۲۸۹۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ يُضْحِي بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَبَيْنِ وَيُسَمِّي وَيَكْبِرُ، وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُذْبِحُ بِيَدِهِ وَاضِعًا قَدَمَهُ عَلَى صَفَاحِهَا^(۱).

باسی ناوه‌ینانی خوا (بسم الله) و ته‌کبیر (الله اکبر) کردن له کاتی سهر برین و قوربانیکردن

واته: نه‌نه‌سی کوری مالیک رضي الله عنه ده‌گیریته‌وه، پیغهمبه‌ری خوا ﷺ دوو به‌رانی بوری (یان به‌رانی پهری) شاخداری سهر بری، ناوی خوی هینا و ته‌کبیر (الله اکبر) ی کرد، بینیم به ده‌ستی خوی سهری ده‌بری و قاجیشی خستبووه سهر لاملیان. تبیینی:

(الأملاح) به‌و به‌رانه‌ده‌وتری‌ره‌نگی‌ره‌ش و سپی تیکه‌له، به‌لام‌ره‌نگی‌سپی‌زیاتره.

۲۸۹۶- عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رضي الله عنه، يَقُولُ فَقُلْتُ لَهُ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُضْحِي مِثْلِهِ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

واته: قه تاده ده لئى: گويم له نه نه سى کورى مالیک ﷺ بوو ده بوت: منيش پيم وت: تو بیستوتو لتيه وه؟ وتى: به لئى، پیغه مبهرى خوا ﷺ قوربانى ده کرد، به هه مان شتیه وى فرموده که ی پیشووی باس کرد.

بَابُ إِبَاحَةِ الْهَدْيِ مِنَ الذُّكْرَانِ وَالْإِنَاثِ جَمِيعًا.

۲۸۹۷- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَهْدَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِجَمَلٍ أَبِي جَهْلٍ فِي هَدْيِهِ عَامَ الْحَدِيثِ وَفِي رَأْسِهِ بُرَّةٌ مِنْ فِضَّةٍ كَانَ أَبُو جَهْلٍ أَسْلَمَهُ يَوْمَ بَدْرٍ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ جَمَلٌ أَبِي جَهْلٍ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي كُنْتُ أَعْلَمْتُ فِي كِتَابِ الْبُيُوعِ فِي أَبْوَابِ الْأَفْرَاسِ أَنَّ الْمَالَ قَدْ يُضَافُ إِلَى الْمَالِكِ الَّذِي قَدْ مَلَكَهُ فِي بَعْضِ الْأَوْقَاتِ بَعْدَ زَوَالِ مَلَكَهُ عَنْهُ كَقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿أَجْعَلُوا بُضْعَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ﴾ (۱۶) يوسف، فَأَضَافَ الْبِضَاعَةَ إِلَيْهِمْ بَعْدَ اشْتِرَائِهِمْ بِهَا طَعَامًا، وَإِنَّمَا كُنْتُ احْتَجَجْتُ بِهَا؛ لِأَنَّ بَعْضَ مُخَالَفِينَا زَعَمَ أَنَّ قَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ: «إِذَا أَفْلَسَ الرَّجُلُ فَوَجَدَ الرَّجُلَ مَتَاعَهُ بَعَيْنِهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ مِنْ سَائِرِ الْعُرَقَاءِ» فَزَعَمَ أَنَّ هَذَا الْمَالَ هُوَ مَالُ الْوَدِيعَةِ، وَالْغَضَبِ وَمَا لَمْ يَزَلْ مِلْكُ صَاحِبِهِ عَنْهُ، وَقَدْ بَيَّنْتُ هَذِهِ الْمَسْأَلَةَ بَيَانًا شَافِيًا فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ.

باسی ریگه دراوه و لآخی نیر و من بکرت به هه دیه به مه به ستنی قوربانى

واته: ئیبنو عباس ﷺ ده لئى: پیغه مبهرى خوا ﷺ له سالى حوده بیه له نیو ته و شترانه ی که به هه دی نارد بووی (بو که عبه به مه به ستنی قوربانیکردن) و شتره که ی ته بو جه هلیشى تیدا بوو، پارچه زیونک به سه ری ه وه بوو، ته بو جه هل له روژی به در کوژرا و و شتره که ی بوو به ده سته که وت.

ته بو به کر ده لئى: تم ده سته واژه یه: (جَمَلٌ أَبِي جَهْلٍ)، له و شتوازه یه که له کتیبی (الْبُيُوعِ) له به شی ئه سپه کان باس کردووه، هه ندی جار مال و سامان ده درتته پال ته و که سه ی که ماوه یه که له ماوه کان مولکی ته و بووه دوای ته و هیش که له مولکی ته و ده رده چیت، وه ک خوا ﷺ فرموده تی: ﴿أَجْعَلُوا بُضْعَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ﴾ (۱۶)، واته: که لوپه له کانیان بو

بخه نه وه نيو باره کانیان. شمه که کانی داو هته پالیان دواى نه وهى خوراکيان پى کرى، بويه به به لگه هینامه وه، چونکه هه ندی له وانى پیچه وانى مه زه به یی تیمه ن پیمان وایه فه رموده که ی پیغمبر ﷺ: (إِذَا أَفْلَسَ الرَّجُلُ فَوَجَدَ الرَّجُلَ مَتَاعَهُ بَعَيْنِهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ مِنْ سَائِرِ الْعُرَفَاءِ)، واته: نه گهر پیاو مایه بووچ بوو، پیاونکی دیکه ماله که ی له لای بینیه وه نه وه نه وه له پیشتره به هه لگرتنه وه ی له هه موو نه وانى دیکه. پى وایه نه وه مال و سامانه مالى خوازراو و داگیرکراوه، وه نه وه ماله ی که هیشتا هه ر مولکی خاوه نه که یه تی، له و شوینه دا به تیروته سه لی باسم کردوه.

بَابِ اسْتِخْتَابِ إِهْدَاءِ مَا قَدْ غَنِمَ مِنْ أَفْوَالِ أَهْلِ الشَّرْكِ وَالْأَوْثَانِ أَهْلِ الْحَرْبِ مِنْهُ مُعَايِظَةٌ لَهُمْ

۲۸۹۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَهْدَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْحُدَيْبِيَةِ فِي هَدَايَاهُ جَمَلًا لِأَبِي جَهْلٍ فِي رَأْسِهِ بُرَّةٌ مِنْ فِضَّةٍ لِيَغِيظَ الْمُشْرِكِينَ بِذَلِكَ^(۱).

باسی چاکتر وایه نه وهی به غنیمت و دهستکوت گیراوه له مال و سامانی هاوبه شدانه ران و بتپه رستانی جهنگاوه ر بکریت به هه دى بو قوربانیکردن له بهر نه وهی پى خه فه تبار بن

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لی: پیغمبر ی خوا ﷺ له سالی حوده بییه له نيو نه وه و شترانه ی که به هه دى نار دبووی (بو که عبه به مه به ستى قوربانیکردن) و شتره که ی نه بو جه هلیشى تیدا بوو، پارچه زیونک به سه ریه وه بوو، بو نه وه ی هاوبه شدانه ران به وه خه مبار و خه فه تبار بن.

بَابِ اسْتِخْتَابِ تَوْجِيهِهِ الدَّبِيحَةِ لِلْقِبْلَةِ، وَالْأَعْيَاءِ عِنْدَ الدَّبْحِ

۲۸۹۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَبَحَ يَوْمَ الْعِيدِ كَبْشَيْنِ، ثُمَّ قَالَ حِينَ وَجَّهَهُمَا: «إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِنَّ صَلَاتِي

وَسُكِّي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ بِسْمِ اللَّهِ
اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ مِنْ مُحَمَّدٍ وَأُمَّتِهِ»^(۱).

باسمى چاکتر وایه نازهلنى قوربانى له کاتى سهربريندا رووى بکريته قيبله، وه له کاتى سهربريندا بپاريتته وه

واته: جابرى کورى عه بدولا ﷺ ده گيريتته وه، پيغهمبهرى خوا ﷺ له روژى جه ژن دوو بهرانى سهر برى، پاشان کاتى سهرى برين رووى کردنه قيبله و فهرمووى: بهراستى من رووم کرده نهو زاتهى بهديهنهرى ناسانه کان و زهوييه به نييهت و مه به ستيكى پاك لامدا و به لاي تايينى حه قدا و له هاوبه شدانه ران نيم، بهراستى نويز و سهر برين و ژيان و مردنم تنها بو خواى پهروه ردگارى جيهان نيانه هيچ هاوبه شيكى نييه، به وه فهرانم پي کراوه من له يه که مينى مسولمانانم، خوايه نهو نازهل له له توويه (تو پيت به خشيوم) وه بو توشه (بو تو ده يکه م به قوربانى) له برى موحه ممد و نوممه ته که ي.

بَابُ إِبَاحَةِ اشْتِرَاكِ الْفَرَسِ فِي الْبَدَنَةِ وَالْبَقَرَةِ الْوَاحِدَةِ، وَإِنْ كَانَ مَنْ يَشْتَرِكُ فِي الْبَقَرَةِ الْوَاحِدَةِ أَوْ الْبَدَنَةِ الْوَاحِدَةِ مِنْ قِبَائِلٍ شَتَّى لَيْسُوا مِنْ أَهْلِ بَيْتِ وَاحِدٍ، مَعَ الدَّلِيلِ أَنْ سُبْعَ بَدَنَةٍ وَسُبْعَ بَقَرَةٍ تَقُومُ مَقَامَ شَاةٍ فِي الْهَدْيِ

۲۹۰۰- عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: اشْتَرَكْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ كُلِّ سَبْعَةٍ فِي بَدَنَةٍ، زَادَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فِي حَدِيثِهِ: وَنَحَرْنَا يَوْمَئِذٍ سَبْعِينَ بَدَنَةً وَقَالَ جَمِيعًا: فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ أَرَأَيْتَ الْبَقَرَةَ اشْتَرَكْتَ فِيهَا مَنْ يَشْتَرِكُ فِي الْجَزُورِ؟ فَقَالَ: مَا هِيَ إِلَّا مِنَ الْبُدَنِ وَحَصَّ جَابِرُ الْحُدَيْبِيَّةَ، وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: فَنَحَرْنَا يَوْمَئِذٍ كُلَّ بَدَنَةٍ عَنْ سَبْعَةٍ وَقَالَ ابْنُ مَعْمَرٍ: قَالَ: اشْتَرَكْنَا كُلَّ سَبْعَةٍ فِي بَدَنَةٍ وَنَحَرْنَا سَبْعِينَ بَدَنَةً يَوْمَئِذٍ وَالْبَاقِي لَفْظًا وَاحِدًا^(۲).

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

باسی رینگه دراوه چهند که سیک به شدار بن له یهک و شتر و مانگایه کدا (بۆ قوربانیکردن)، ئەگەرچی ئەوانه ی به شدار ده بن له مانگایه ک یان و شتریک له چهند هۆز و تیره یهکی جیاواز بن، له یهک خانواده نه بن، له گه ل به لگه له سه ر ئەوه ی چهوتیهکی و شتر و چهوتیهکی مانگا له جینگای کاوریک ی هه دی ده شت بۆ قوربان ی

واته: ئەبو زوبه یر ده گێریتته وه، ئەو گوئی له جابر بوو ﷺ ده یوت: له حج و عومره دا له گه ل پیغه مبه ری خوا ﷺ به شدار بووین هه ر چهوت که س له و شتریکدا، عه بدوره حان (که یه کیکه له گێره وه ی ئەم فه رمووده یه) له فه رمووده کهیدا ئەوه شی زیاد کرد: له و پۆژه دا هه فتا و شترمان سه ر بر ی، هه ردوو گێره وه ی فه رمووده که وتیان: پیاویک پی وت: ئایا پیت چۆنه پیاو له مانگایه کدا به شدار بیت وه ک ئەوه ی له و شتریک به شدار بووه؟ فه رمووی: بیگومان مانگاش وه کوو و شتره. جابر ئەوه ی تایه ت کرد به حوده بیبه. عه بدوره حان وتی: ئەو پۆژه هه ر و شتریکان سه ر بر ی بۆ چهوت که س، ئیبنو مه عمه ریش (که یه کیکه له گێره وه ی ئەم فه رمووده یه) وتی: ئەو پۆژه هه ر چهوت که س له و شتریکدا به شدار بوون، وه هه فتا و شترمان سه ر بر ی، وه ئەوه ی ماوه له فه رمووده که یه ک ده سته واژه یه.

۲۹۰۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: نَحَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْحَدِيثِ الْبَدَنَةَ عَنْ سَبْعَةِ وَالْبَقَرَةَ عَنْ سَبْعَةٍ^(۱).

واته: جابری کوری عه بدولا ﷺ ده لئ: له گه ل پیغه مبه ری خوا ﷺ له سالی حوده بیبه قوربانیمان کرد و شتریک له بر ی چهوت که س بوو، مانگایه کیش له بر ی چهوت که س.

بَابُ إِبَاحَةِ اشْتِرَاكِ سَبْعَةِ مِنَ الْمُتَمَتِّعِينَ فِي الْبَدَنَةِ الْوَاحِدَةِ وَالْبَقَرَةِ الْوَاحِدَةِ، وَالْأَدْلِيلُ عَلَى أَنَّ سَبْعَ بَدَنَةٍ وَسَبْعَ بَقَرَةٍ مِمَّا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ، إِذِ اللَّهُ ﷻ أَوْجَبَ عَلَى الْمُتَمَتِّعِ مَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ إِذَا وَجَدَهُ

۲۹۰۲- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَتَمَتُّعُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَذَبَحُ الْبَقْرَةَ عَنْ سَبْعَةِ نَشْرُكٍ فِيهَا ^(۱).

باسی ریگه دراوه بهوانه‌ی تممه‌توعیان کردووه (واته: عومره‌ی له مانگه‌کانی
حه‌جدا کردووه له‌وت مایه‌وه و ئیحرامی شکاند دوا‌ی ئه‌وه‌ی ئیحرامی
بو عومره به‌ست) ه‌وت که‌س به‌شداربن له یه‌ک وشتر یان مانگایه‌ک، وه
به‌لگه‌ش له‌سهر ئه‌وه ه‌وتیه‌کی وشتری‌ک و ه‌وتیه‌کی مانگایه‌ک له‌وه‌ی
بو‌ی ئاسانه له ه‌هدی بو قوربانی، چونکه خوا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا واجبی کردووه له‌سهر ئه‌و
که‌سه‌ی تممه‌توعی کردووه ئه‌وه‌ی ئاسانه بو‌ی له ئازه‌لی ه‌هدیه‌(بی‌کات
به قوربانی) ئه‌گهر ده‌ستی ه‌وت

واته: جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لی: ئیمه له سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ تممه‌توعمان ده‌کرد،
مانگایه‌که‌مان سه‌رده‌بری له بری ه‌وت که‌س به‌شدار ده‌بووین تیایدا.

بَابُ اشْتِرَاكِ النِّسَاءِ الْمُتَمَتِّعَاتِ فِي الْبَقْرَةِ الْوَاحِدَةِ

۲۹۰۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ذَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَمَّنِ اعْتَمَرَ مِنْ نِسَائِهِ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ
بَقْرَةً بَيْنَهُنَّ ^(۲).

باسی به‌شداریی‌کردنی ئافره‌تانی تممه‌توعکار له یه‌ک مانگادا

واته: ئه‌بو ه‌وره‌یره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌بری ئه‌و هاوسه‌رانه‌ی عومره‌یان
کردبوو له ه‌جه‌ی مائئاوا‌ییدا مانگایه‌کی سه‌ره‌بری.

بَابُ إِجَازَةِ الذَّبْحِ وَالنَّحْرِ عَنِ الْمُتَمَتِّعَةِ بِغَيْرِ أُفْرِهَا وَعِلْمِهَا

۲۹۰۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ: فَلَمَّا كُنَّا مِثِّي أُتِيْتُ بِلَحْمِ بَقْرَةٍ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا قَالُوا: هَذَا لَحْمُ
بَقْرٍ صَحَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقْرِ ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی ریگه دراوه له بری نهو ئافره تانهی ته مه توعیان کردوه مانگا یان و شتریک سهر بپردرئ به بت نهوهی ئاگادار بن و زانیاریان هه بیته

واته: عائشه رضی الله عنها ده لئی: کاتی له مینا بووین، گوشتی مانگام بو هینرا، وتم: نهوه چییه؟ وتیان: نهوه گوشتی مانگایه پیغه مبهری خوا رضی الله عنها له بری خیزانه کانی مانگای کرد به قوربانی.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اسْمَ الضَّحِيَّةِ قَدْ يَقَعُ عَلَى الْهَدْيِ الْوَاجِبِ إِذْ نَسَاءُ النَّبِيِّ ﷺ فِي حِجَّتِهِ كُنَّ مُتَمَتِّعَاتٍ خَلَا عَائِشَةَ الَّتِي صَارَتْ قَارِنَةً لِإِدْخَالِهَا الْحَجَّ عَلَى الْعُمْرَةِ لَمَّا لَمْ يُمْكِنَهَا الطَّوَافُ وَالسَّغْيُ لِعِلَّةِ الْخَيْضَةِ الَّتِي حَاصَتْ قَبْلَ أَنْ تَطُوفَ وَتَسْغَى لِعُمْرَتِهَا

2905- عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها، أَضْحَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرَةِ هَذَا لَفْظُ عَبْدِ الْجَبَّارِ وَعَلِيٍّ، فَأَمَّا أَبُو مُوسَى فَإِنَّهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا، وَحَاصَتْ بِسِرْفٍ قَبْلَ أَنْ تَدْخُلَ مَكَّةَ، فَقَالَ لَهَا: «أَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ». قَالَتْ: فَلَمَّا كُنَّا مِمنَى أُتِيتُ بِلَحْمِ بَقْرٍ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا قَالُوا: ضَحَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَزْوَاجِهِ بِالْبَقْرِ ⁽¹⁾.

باسی به لگه له سهر نهوهی هه ندت جار ناوی قوربانی بو ئازهل هه دیه ی واجب به کار ده هینرئ، چونکه خیزانه کانی پیغه مبهر رضی الله عنها له هه که یدا هه موویان ته مه توعیان کردبوو جگه له عائشه نه بیته، که نهو قیرانی کرد، چونکه هه جی پیش خست به سهر عومره که یدا، نه یوانی ته واف و هاتوچۆی نیوان صهفا و مهروه بکات له بهر نهوهی که وته هه یزه وه پیش نهوهی ته واف و هاتوچۆی عومره که ی بکات

واته: عائشه رضی الله عنها ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا رضی الله عنها له بری خیزانه کانی مانگایه کی کرد به قوربانی، -ته مه دهسته واژه ی عه بدولجه بار و عه لیه (که له سوفیانی کوری عویه ی نه وه فهرمووده که یان هیناوه)، به لام نه بو موسا (که نه ویش له سوفیانی کوری عویه ی نه وه فهرمووده که ی هیناوه) وتی: پیغه مبهر رضی الله عنها به عائشه ی فهرموو، کاتی له

(سِرَفَ) (که جینگایه که شهنش میل له مه ککه وه دووره) کهوته چه یزه وه، پیش نه وهی بچیته نیو مه ککه، پیی فهرموو: نه وهی حاجی ده یکات توش بیکه به لام ته وافی مالی خوا مه که. وتی: کاتی که له مینا بووین، گوشتی مانگام بو هینرا، وتم: نه وه چیه؟ وتیان: پیغه مبهری خوا ﷺ مانگایه کی له بری خیزانه کانی کرد به قوربانی.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ لَا حَظَرَ فِي إِخْبَارِ جَابِرٍ: «نَحَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ النِّبْتَةَ عَنْ سَبْعَةٍ» أَنْ لَا تُجْزِي النِّبْتَةَ عَنْ أَكْثَرِ مِنْ سَبْعَةٍ، وَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي كُنْتُ أَعْلَمْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُنْبِنَا أَنَّ الْعَرَبَ مَذَّ تَذَكَّرَ عَدَدَ الشَّيْءِ لَا تُرِيدُ نَفِيًا لِمَا زَادَ عَنِ ذَلِكَ الْعَدَدِ

۲۹۰۶- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، وَمَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ رضي الله عنه، أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْحُدَيْبِيَّةِ يُرِيدُ زِيَارَةَ النَّبِيِّ لَا يُرِيدُ قِتَالًا، وَسَاقَ مَعَهُ الْهَدْيَ سَبْعِينَ بَدَنَةً، وَكَانَ النَّاسُ سَبْعِمِائَةَ رَجُلٍ، فَكَانَتْ كُلُّ بَدَنَةٍ عَنْ عَشْرَةِ نَفَرٍ، قَالَ مُحَمَّدٌ: فَحَدَّثَنِي الْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: كُنَّا أَصْحَابَ الْحُدَيْبِيَّةِ أَرْبَعِ عَشْرَةَ مِائَةً^(۱).

باسمی به لگه له سر نه وهی له فهرمووده که می جابردا هاتوو: (نَحَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ النِّبْتَةَ عَنْ سَبْعَةٍ)، واته: له گهل پیغه مبهر رضي الله عنه و شترمان سر بری له بری هوت کهس. هیچ قهده غه کردنیکی نییه له وته کهیدا نه وهی دروست نه بیته و شتر له جیاتی زیاتر له هوت کهس سر بردریت، نه مهش له و شیوازه یه که له چندی شوینی کتیبه کانماندا باسما کردوو هندی جار عه رب باسمی شتیک ده کات مه بهستی پیی ره تکرده وهی زیاتر له و ژماره نییه

واته: موحه ممه دی کوری نیشاق ده گپریته وه، له موحه ممه دی کوری موسلمی زوهریه وه، له عوروهی کوری زوبهیر، له میسوهری کوری مه خپه مه و مه پروانی کوری چه که مه وه رضي الله عنه، ههردو وکیان باسیان کرد وتیان: پیغه مبهری خوا ﷺ له سالی حوده بییه ده رچوو به مه بهستی زیاره تکرده کی که عبه، مه بهستی جهنگ نه بوو، وه له گهل

خویدا حهفتا و شتری هدی به قوریانی برد، نهو کات خه لکه که حهوت سهد کهس ده بوون، جا ههر و شتریک بو ده کهس بوو. موحه ممد وتی: نه عمهش بوی باس کردم له نه بو سوفیان له جابری کوری عه بدولای نه نصارییه وه وتی: تیمه ی هاوه لانی حوده بییه هه زار و چوار سهد کهس ده بووین.

۲۹۰۷- عَنْ عُرْوَةَ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، وَمَرْوَانَ رضی اللہ عنہما، أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم خَرَجَ عَامَ الْحُدَيْبِيَّةِ فِي بَضْعِ عَشْرَةِ مِائَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَلَمَّا كَانَ بِبَيْتِ الْخَلِيفَةِ قَلَّدَ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَهُ، فَأَحْرَمَ مِنْهَا فَذَكَرَ الْحَدِيثَ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي خَبَرِ ابْنِ إِسْحَاقَ سَأَقِ مَعَهُ الْهَدْيَ سَبْعِينَ بَدَنَةً، كَانَ النَّاسُ سَبْعِمِائَةَ رَجُلٍ يُرِيدُ سَبْعِمِائَةَ رَجُلٍ الَّذِينَ نَحَرَ عَنْهُمْ السَّبْعِينَ الْبَدَنَةَ لَا أَنَّ جَمِيعَ أَصْحَابِهِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَهُ بِالْحُدَيْبِيَّةِ كَانُوا سَبْعِمِائَةَ رَجُلٍ مِنَ الْجَنَسِ الَّذِي نَقُولُ: إِنَّ اسْمَ النَّاسِ قَدْ يَقَعُ عَلَى بَعْضِ النَّاسِ، كَقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ سورة الاحزاب آیت ۱۷۳﴾ آل عمران، فَالْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنَّ كُلَّ النَّاسِ لَمْ يَقُولُوا وَلَا كُلَّ النَّاسِ قَدْ جَمَعُوا لَهُمْ، وَكَذَلِكَ قَوْلُهُ: ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ سورة البقرة آیت ۱۷۳﴾ فَالْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنَّ جَمِيعَ النَّاسِ لَمْ يُفِيضُوا مِنْ عَرَفَاتٍ، وَإِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ أَفَاضَ النَّاسُ بَعْضَ النَّاسِ لَا جَمِيعَهُمْ، وَهَذَا بَابٌ طَوِيلٌ لَيْسَ هَذَا مَوْضِعُهُ، وَخَبَرُ ابْنِ عُيَيْنَةَ يُصْرِحُ بِصِحَّةِ هَذَا التَّأْوِيلِ أَلَّا تَسْمَعُهُ قَالَ فِي الْخَبَرِ، وَكَانُوا بِبَضْعِ عَشْرَةِ مِائَةٍ، فَأَعْلَمَ أَنَّ جَمِيعَ أَهْلِ الْحُدَيْبِيَّةِ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ أَلْفٍ وَثَلَاثِ مِائَةٍ إِذِ الْبِضْعُ مَا بَيْنَ الثَّلَاثِ إِلَى الْعَشْرِ، وَهَذَا الْخَبَرُ فِي ذِكْرِ عَدَدِهِمْ شَبِيهُ خَبَرِ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ جَابِرٍ أَنَّهُمْ كَانُوا بِالْحُدَيْبِيَّةِ أَرْبَعِ عَشْرَةِ مِائَةٍ، فَهَذَا الْخَبَرُ يُصْرِحُ أَيْضًا أَنَّهُمْ كَانُوا أَلْفًا وَأَرْبَعِمِائَةً، فَدَلَّتْ هَذِهِ اللَّفْظَةُ عَلَى أَنَّ قَوْلَهُ فِي خَبَرِ ابْنِ إِسْحَاقَ، وَكَانَ النَّاسُ سَبْعِمِائَةَ رَجُلٍ، وَكَانُوا بَعْضُ النَّاسِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم بِالْحُدَيْبِيَّةِ لَا جَمِيعَهُمْ، فَعَلَى هَذَا التَّأْوِيلِ وَهَذِهِ الْأَدَلَّةِ قَدْ نَحَرَ مِنْ بَعْضِهِمْ عَنْ كُلِّ عَشْرَةٍ مِنْهُمْ بَدَنَةً، نَحَرَ عَنْ بَعْضِهِمْ عَنْ كُلِّ سَبْعَةٍ مِنْهُمْ بَدَنَةً أَوْ بَقْرَةً، فَقَوْلُ جَابِرٍ اشْتَرَكْنَا فِي الْجَزُورِ سَبْعَةَ، وَفِي الْبَقَرَةِ سَبْعَةَ، يُرِيدُ بَعْضُ أَهْلِ الْحُدَيْبِيَّةِ، وَخَبَرُ الْمِسْوَرِ وَمَرْوَانَ اشْتَرَكِ عَشْرَةَ فِي بَدَنَةِ أَيِّ سَبْعِمِائَةٍ مِنْهُمْ وَهُمْ نِصْفُ أَهْلِ الْحُدَيْبِيَّةِ لَا كُلُّهُمْ.

واته: عوروه ده گپرتتهوه، له ميسوهرى كورى مهخرمه و مهروانهوه رضی اللہ عنہما، پیغهمبهرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم له سهردهمی حوده بییه له گهل زیاتر له ههزار کهسک له هاوه لانی ده رچوو،

کاتئ گه یشتن به (ذِي الْحَلِيْفَةِ) ملوانکەى له ملی نازەله هه‌دیه‌کان کرد بۆ قوربانى، برینه‌ى کردن و ئیحرامیشى به‌ست بۆ عومره، دواتر فەرمووده‌کەى باس کرد.

ئەبو بە کر دەلی: له فەرمووده‌کەى ئیبنو ئیسرائیقا هاتوو هه‌فتا سه‌ر و شترى به قوربانى به‌هه‌دى له گەل خۆى هینا، ئەوکات خەلکە که حه‌وت سه‌د پیاو بوون، مه‌به‌ستى ئەوه بووه هه‌فتا سه‌رى له برى حه‌وت سه‌د که‌س سه‌ر برى، نه‌ک هه‌موو ئەو هاوه‌لانه‌ى له‌گەلى بوون حه‌وت سه‌د پیاو بوون، ئەمه‌ش له‌و شتێوازه‌یه که ده‌لیین: هه‌ندى جار ناوى (النَّاسِ) خه‌لك بۆ به‌شێك له خه‌لك (النَّاسِ) به‌كار دیت، وه‌كوو خوا ﷻ فەرموویه‌تى: ﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدَ جَمَعُوا لَكُمْ﴾ (١٧٢)، مرؤف به‌و زانست و زانیارییه‌ى که هه‌یه‌تى ده‌زانى هه‌موو خه‌لك ئەوه‌یان نه‌وت، وه‌ هه‌موو خه‌لكیش كۆ نه‌بوونه‌وه، به‌هه‌مان شێوه خوا ﷻ فەرموویه‌تى: ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ (١٧١)، مرؤف به‌و زانست و زانیارییه‌ى که هه‌یه‌تى ده‌زانى هه‌موو خه‌لك له عه‌ره‌فه‌وه به‌رپى نه‌که‌وتن، به‌لكوو مه‌به‌ستى له فەرمایشته‌کەى: (أَفَاضَ النَّاسُ)، هه‌ندى له خه‌لك بوو نه‌ک هه‌موویان، ئەمه‌ش بابە‌تێكى دوورودرێژه ئیره شوینی ئەوه نییه درێژه‌ى پى بدرى، وه فەرمووده‌کەى ئیبنو عویه‌ینه به‌پاشکاوێ باس له راستى ئەم له‌یه‌کدانه‌وه‌یه ده‌کات، ئایا نه‌تیبستوو له فەرمووده‌که‌دا وتی: پتر له هه‌زار که‌سێک ده‌بوون، جا رایگه‌یان‌دوو هه‌موو ئەوانه‌ى له حوده‌بیه‌ بوون زیاتر بوون له هه‌زار و سێ سه‌د که‌س، چونکه وشه‌ى (الْبِضْعُ) له نیوانى سێ بۆ ده‌ که‌سه، وه ئەم فەرمووده‌یه‌ش له باسى ژماره‌یاندا له فەرمووده‌کەى ئەبو سوفايان ده‌چیت له جابه‌روه‌ وتی: ئەوان له حوده‌بیه‌ هه‌زار و چوار سه‌د که‌س بوون، هه‌روه‌ها ئەم فەرمووده‌یه به‌پاشکاوێ باس له‌وه ده‌کات ئەوان هه‌زار و چوار سه‌د که‌س بوون، جا ئەم ده‌سته‌واژه‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر وته‌کەى له فەرمووده‌کەى ئیبنو ئیسرائیقا: خه‌لكه‌که حه‌وت سه‌د پیاو ده‌بوون، مه‌به‌ستى هه‌ندى له‌وانه بوو له‌گەل پێغه‌مبه‌ردا ﷺ له حوده‌بیه‌ بوو نه‌ک هه‌موویان، جا له‌سه‌ر ئەم لێکدانه‌وه‌یه و ئەم به‌لگانه له‌برى هه‌ر ده‌ که‌سێک و شترێکى قه‌له‌وى سه‌ر برى، وه له‌برى هه‌ندى دیکه‌یان بۆ هه‌ر حه‌وت که‌سێک و شترێک یان مانگایه‌کى سه‌ر برى، جا وته‌کەى جابر: هه‌ر حه‌وت که‌س له و شترێکدا به‌ژدار بووین، وه حه‌وت که‌س له مانگایه‌کدا به‌ژدار بووین، مه‌به‌ستى له هه‌ندى له‌و خه‌لكه‌ بوو له حوده‌بیه‌، وه فەرمووده‌کەى میسوه‌ر و

مهروان: وشتریک بو ده کهس، واته حهوت سهد کهس له وان، جا نهو ریژه یه نیوهی خه لکه که بوون له حوده بییه نه که هه موویان.

۲۹۰۸- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم فِي سَفَرٍ فَحَضَرَ النَّحْرُ فَاشْتَرَكْنَا فِي الْبَقْرَةِ سَبْعَةً، وَفِي الْبَعِيرِ عَشْرَةً^(۱).

واته: ئینو عباس رضی اللہ عنہما ده لی: ئیمه له گه ل پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم له گه شتیکدا بووین، وشتری قوربانی تاماده بوو، له مانگایه کدا حهوت کهس به ژدار بووین، له وشتریکیشدا ده کهس.

۲۹۰۹- وَخَبَرُ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رضی اللہ عنہ فِي قَسَمِ الْعَنَائِمِ، فَعَدَلَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم عَشْرَةً مِنَ الْعَنَمِ بِجَزْوٍ كَالدَّلِيلِ عَلَى صِحَّةِ هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ^(۲).

واته: وه فهرمووده که ی رافیعی کوری خدیج رضی اللہ عنہ له دابه شکردنی ده سته که وه کانداهاتووه: پیغه مبهری صلی اللہ علیہ وسلم ده مهری به رانبر کرد به وشتریک، وه که به لگه یه که له سهر راستی نه م بابه ته.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْمُغَالَاةِ بِثَمَنِ الْهَدْيِ وَكَرَائِمِهِ إِنْ كَانَ شَهْمُ بَنِ الْجَارُودِ مِمَّنْ يَجُوزُ الْإِخْتِجَاجُ بِخَبْرِهِ وَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي قَالَ الْمُطَّلِيبِيُّ

۲۹۱۰- فِي عَقِبِ خَبَرِ أَبِي دَرٍّ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم لَمَّا سِئِلَ أَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ قَالَ: «أَغْلَاهَا مِمَّنَّا وَأَنْفُسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا»، فَقَالَ فِي عَقِبِ هَذَا الْخَبَرِ، وَالْفِعْلُ مُضْطَرٌّ إِلَى أَنْ يَعْلَمَ أَنَّ كُلَّ مَا عَظُمَتْ رَزِيَّتُهُ عِنْدَ الْمَرْءِ كَانَ أَعْظَمَ لِنَوَابِ اللَّهِ إِذَا أَخْرَجَهُ لِلَّهِ^(۳).

باسی چاکتر وایه بهنده به نرخترین و گرانبهاترین نازل بکاته ههدی و قوربانی، نه گهر شهمی کوری جارود له وان به بیت که دروسته فهرمووده که ی وه ربگیرن و بکرن به به لگه، نه مهش له و شیوازه یه که موته لیبی (واته: ئیمام شافیعی) فتوای پیداوه

(۱) إسناده حسن.

(۲) صحيح.

(۳) صحيح.

واته: له کۆتایی فهرمووده که ی ئه بو زهردا ﷺ هاتوو، کاتی پرسیار کرا له پیغه مبهرو ﷺ کام له نازادکردنی بهنده کان چاکترینه؟ فهرمووی: ئه وه یان که نرخ ی گرانتره و چاکترینه له لای خاوه نه که ی. جا له کۆتایی ئه م فهرمووده دا وتی: پیوسته بزانی ههر شتی لای خاوه نه که ی به نرختر بیت ئه وه پاداشته که ی لای خوا زیاتره، ئه گهر له بهر خوا به خشی.

۲۹۱۱- عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَهْدَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ نَجِيًّا لَهُ أَعْطَى بِهَا ثَلَاثِمِائَةَ دِينَارٍ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَهْدَيْتُ نَجِيَّةً، وَإِنِّي أُعْطِيتُ بِهَا ثَلَاثِمِائَةَ دِينَارٍ أَفَأَبِيعُهَا وَأَشْتَرِي بِتَمَنِّيهَا بُدْنًا، فَأَنْحَرَهَا قَالَ: «لَا أَنْحَرَهَا إِلَّاهَا»^(۱).

واته: سالم ده گپریته وه، له باوکیه وه ده لی: عومهری کوری خه تاب ﷺ وشتریکی به هیزی هه بوو سوک و سؤل بوو بو ریگاویان، به سئ سه د دینار کپیووی، کردی به هه دیه (بو بهیت به مه بهستی قوربانی)، جا هاته خزمهت پیغه مبهرو ﷺ وتی: ئه ی پیغه مبهرو خوا من وشتریکی به هیزم هه یه سوک و سؤل بوو ریگاویان، کردوو مه به هه دیه، وه سئ سه د دینارم پیی داوه، ئایا بیفرۆشم و به نرخه که ی وشتریکی قه له و بکرم و بیکه م به قوربانی، فهرمووی: نه خیر (مه یفرۆشه)، وشتره که سه ر بیره.

بَابُ ذِكْرِ الْعُيُوبِ الَّتِي تَكُونُ فِي الْأَنْعَامِ فَلَا تُجْزَى

هَدْيًا وَلَا ضَحَايَا إِذَا كَانَ بِهَا بَغْضٌ تِلْكَ الْعُيُوبِ

۲۹۱۲- عَنْ عُبَيْدِ بْنِ قَيْرُورٍ قَالَ: قُلْتُ لِلْبَرَاءِ ﷺ حَدَّثَنِي مَا كَرِهَ أَوْ نَهَى عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْأَصْحَابِ، فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَكَذَا بِيَدِهِ، وَيَدِي أَقْصَرُ مِنْ يَدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ «أُزْبِعُ لَا تُجْزَى فِي الْأَصْحَابِ: الْعَوْرَاءُ الْبَيْنُ عَوْرَهَا وَالْمَرِيضَةُ الْبَيْنُ مَرَضُهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيْنُ ظَلْعُهَا، وَالْكَسِيرُ الَّتِي لَا تَنْقَى»، قَالَ: فَإِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يَكُونَ نَقْصٌ فِي الْأُذُنِ وَالْقَرْنِ قَالَ: «فَمَا كَرِهْتَ فَدَعُهُ، وَلَا تُحَرِّمُهُ عَلَى غَيْرِكَ»^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) صحيح.

باسی نهو کهموکوربیانهی له نازهلاندایه، که نه بو ههدی دهشین و نه بو قوربانی، نهگهر ههدی لهو کهموکوربیانهیان تیدابت

واته: عوبهیدی کوری فهیروز دهلی: به بهرائم ﷺ وت: نهوهی پیغهمبهری خوا ﷺ پیی باش نهبووه یان قهدهغه ی لی کردووه له قوربانییهکان بوم باس بکه، وتی: پیغهمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: بهم شیوه به دهستی ناماژهی کرد، وه دهستم بچووکنره له دهستی پیغهمبهری خوا ﷺ: چوار نازهل دروست نین بو قوربانیکردن: کوئریک، کوئرییه که ی دیار بیت، نه خوشینک، نه خوشییه که ی دیار بیت، شه لیک به ئاشکرا بشه لیت، وه قاجی شکابیت نه توانی ری بکات، وتی: من چهز ناکهم کهموکوری له گوی و شاخیدا هه بیت، وتی: چیت پی ناخوشه وازی لی بیننه و مهیکه قوربانی، به لام له سهر خه لکی قهدهغه ی مه که.

**بَابُ الرَّجْرِ عَنِ ذَنْبِ الْعَضَاءِ فِي الْهَدْيِ وَالْأَضَاحِيِّ زَجْرٍ اخْتِيَارٍ، أَنَّ صَاحِبَ الْقَرْنِ
وَالْأُذُنِ أَفْضَلَ مِنَ الْعَضَاءِ، لَا أَنَّ الْعَضَاءَ غَيْرُ مَجْزِيَةٍ، إِذِ السَّبِيُّ ﷺ لَمَّا أَعْلَمَ أَنَّ
أَرْبَعًا لَا تُجْزِي، دَلَّهْمُ بِهَذَا الْقَوْلِ أَنَّ مَا سِوَى ذَلِكَ الْأَرْبَعِ جَائِزٌ**

۲۹۱۳- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ نَهَى أَنْ يُصْحَى بِأَعْضِ الْقَرْنِ وَالْأُذُنِ قَالَ قَتَادَةُ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ فَقَالَ: الْعَضْبُ النَّصْفُ فَمَا فَوْقَ ذَلِكَ^(۱).

باسی سه رزه نشتردن له سه برین نازهل ههدی و قوربانی گوئیراو و شاخشکاو، سه رزه نشتر کردنیکه بو سه بریشکبوون، بیگومان شاخی تهواو و گوئی تهواو چاکتره له گوئیراو و شاخشکاو، نهک بهو مانایه نازهل گوئیراو و شاخشکاو نادرست بیت بو قوربانی، چونکه پیغهمبهری ﷺ کاتن رایگه یاند چوار نازهل دروست نییه بو قوربانی، بهو وتهیه رینمایه کردن که جگه لهو چواره دروسته بو قوربانی

واته: عه لی ﷺ ده گپرتتهوه، پیغهمبهری خوا ﷺ قهدهغه ی کرد چه یوانی شاخشکاو و گوئیراو بکری به قوربانی، قه تاده وتی: نهوهم بو سه عیدی کوری موسه یب باس کرد وتی: (العضب) نیو به ره و سه ره وهیه.

(۱) اسناده ضعیف.

**بَابُ اللَّهْيِ عَنِ ذَبْحِ ذَاتِ اللَّقْصِ فِي الْعُيُونِ وَالْأَذَانِ فِي الْهَدْيِ وَالضَّحَايَا نَهْيٌ
نَذْبٌ وَإِرْشَادٌ؛ إِذْ صَحِيحُ الْعَيْنَيْنِ وَالْأُذُنَيْنِ أَفْضَلُ لِأَنَّ اللَّقْصَ إِذَا لَمْ يَكُنْ عَوْرًا بَيْنَنَا
غَيْرَ مُجْزِيٍّ، وَلَا أَنَّ نَاقِصَ الْأُذُنَيْنِ غَيْرَ مُجْزِيٍّ**

۲۹۱۴- عَنْ عَلِيٍّ عليه السلام يَقُولُ: أَمَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَنْ نَسْتَشْرِفَ الْعَيْنَ وَالْأُذُنَ ^(۱).

باسي نههكردن له سهربريني نهو نازه لانهي كه كهموكوري له چاو و
گوياندا ههيه بهمه بهستي ههدي و قورباني نههكرديكه بو په سهندي
و رينيشاندان، له كاتيكا چاوساغ و گويساغ چاكتره، نهه بهومانايه نايهت
نهگر كهموكوري له بينيندا ههبوو دروست نيهه، ههروهه كهموكوري له
گوياهه كانيدا بوو دروست نيهه

واته: عهلي عليه السلام ده لي: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وآله فه رمانی پي كردين سهرنجی سه لامه تي
چاو و گوياچكه ي نازه لي قورباني بدهين (تا دلنيا بين كهموكوري تيدا نيهه).

۲۹۱۵- عَنْ سَلَمَةَ بِنِ كَهْلِيلٍ، عَنْ حُجَيَّةَ بِنِ عَدِيٍّ أَنَّ رَجُلًا، سَأَلَ عَلِيًّا عليه السلام عَنِ الْبَقْرَةِ، فَقَالَ: عَنْ
سَبْعَةٍ فَقَالَ: الْقَرْنُ، فَقَالَ: لَا يَصُرُّكَ قَالَ: الْعَرْجُ؟ قَالَ: إِذَا بَلَغَتِ الْمُنْسِكَ قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ
صلى الله عليه وآله أَمَرَنَا أَنْ نَسْتَشْرِفَ الْعَيْنَ وَالْأُذُنَ ^(۲).

واته: سه له مه ي كوري كوهيل ده گيريته وه، له حوجه يه ي كوري عهديه وه، پياوئك
پرسياي له عهلي عليه السلام كرد ده باره ي مانگا (له بري چهند كه سه)؟ وتي: له بري
حهوت كه سه، وتي: نه گر قوچي شكاييت؟ وتي: زياني بو ت نيهه، وتي: نه گر شهل
بيت؟ وتي: نه گر بگات به شويني سهربرين (ده شي و سهر ي بپره)، دواتر وتي:
پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وآله فه رمانی پي كردين سهرنجی سه لامه تي چاو و گوياچكه ي نازه لي
قورباني بدهين (تا دلنيا بين كهموكوري تيدا نيهه).

(۱) اسناده حسن.

(۲) اسناده حسن.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي ذَبْحِ الْجَدْعَةِ مِنَ الضَّانِ فِي الْهَدْيِ وَالضَّحَايَا بِلَفْظِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۹۱۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ضَحَايَا بَيْنَ أَصْحَابِهِ قَالَ عُقْبَةُ: فَصَارَتْ لِي جَدْعَةٌ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَارَتْ لِي جَدْعَةٌ قَالَ: «صَحَّ بِهَا»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَرَجْتُ مَمَامَ أَبْوَابِ الضَّحَايَا فِي كِتَابِ الضَّحَايَا، وَإِنَّمَا خَرَجْتُ هَذِهِ الْأَخْبَارَ الَّتِي فِيهَا ذَكَرُ الضَّحَايَا فِي هَذَا الْكِتَابِ؛ لِأَنَّ الْعُلَمَاءَ لَمْ يَخْتَلِفُوا أَنَّ كُلَّ مَا جَزَا فِي الضَّحِيَّةِ فَهُوَ جَائِزٌ فِي الْهَدْيِ.

باسی مؤلهدتان به سهر برینی کاورمی میی یه کسال بؤ ههدی و قوربانی به دهسته واژه یه کی کورت و ناروونه (مُجْمَل) شیکراوه و روون نییه (مُفَسَّر)

واته: عوقبه ی کوری عامری جو هه نی رضي الله عنه ده لی: پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم قوربانی له نیوان هاوه له کانیدا دابه ش کرد، عوقبه وتی: من کاوریکی میی یه کساله م بهرکه وت، وتم: نه ی پیغه مبه ری خوا من کاوریکی میی یه کساله م بهرکه وتووه، فهرمووی: بیکه به قوربانی.

ئه بو به کر ده لی: له کتیبی قوربانیه کان باسی ته واوی به شه کانی قوربانیم کردووه، بویه له م کتیبه دا نه و فهرموودانهم هیناوه که باسی قوربانی تیدایه، چونکه زانایان هیچ جیاوازیان نییه ده رباره ی نه وه ی هه رچی دروست بیت بؤ قوربانیکردن به هه مان شیوه دروسته بؤ ههدی.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي اقْتِطَاعِ لُحُومِ الْهَدْيِ بِإِذْنِ صَاحِبِهَا

۲۹۱۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُرَيْطٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «أَعْظَمُ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمُ النَّحْرِ، ثُمَّ يَوْمُ الْقَرَّةِ»، وَقُدِّمَ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بَدَنَاتٌ حَمْسٌ أَوْ سِتٌّ فَطَفِقْنَ يَزْدَلِفْنَ أَيَّتُهُنَّ يَبْدَأُ بِهَا، فَلَمَّا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا قَالَ: كَلِمَةً خَفِيفَةً لَمْ أَفْهَمْهَا، فَسَأَلْتُ بَعْضَ مَنْ يَلِيهِ، فَقَالَ: «مَنْ شَاءَ اقْتَطَعَ»^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی مؤلّه تدان له بردنی پشکی گۆشتی نازهلنی ههدی به مؤلّه تی خاوه نه که ی

واته: عه بدولای کوری قورّهت ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فەر موویه تی: گه وره ترین
پۆزه کان له لای خوا یه که م پۆزی جه ژنی قوربانه، پاشان دووم پۆز. وه پینج یان
شهش و شتر هینرا بو خزمهت پیغه مبهر ﷺ جا نه و ئافره تانه نزیك ده بوونه وه به
مه بهستی نه وه ی سهره تا هی نه وه یان سهر بپریت، جا کاتی که سهر بر او لایه کی
که وته سهر زوی و پرووحی تیا نه ما، وشه یه کی سوکی فەر موو لئی تی نه گه ی شتم،
پرسیارم له هه ندی له وانه کرد که له نزیکی بو، وتی: فەر مووی: ههر که س پیی
خۆشه پشکیک بو خۆی بیات.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْجَذْعَةَ إِنَّمَا تُجْزِي عِنْدَ الْإِعْسَارِ مِنَ الْمَسِينِ

۲۹۱۸- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تَذْبَحُوا إِلَّا مُسِنَّةً إِلَّا أَنْ يَعْسَرَ عَلَيْكُمْ فَتَذْبَحُوا
جَذْعَةً مِنَ الضَّانِ»^(۱).

باسی به لگه له سهر نه وه ی کاور ی می یه کساله، له کاتی دا دروسته بو ههدی و قوربان ی خاوه نه که ی نه توانی به ته مه نتر ده ست بخات

واته: جابر ﷺ ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فەر موویه تی: حه یوان به ته مه ن نه بی ت سهر ی
مه برن، مه گه ر ده ست خستی گران و قورس بوو بو تان نه وه کاور یکی می یه کساله سهر بپرن.

بَابُ الصَّدَقَةِ بِالْحَوْمِ الْهَذِي، وَجُلُودِهَا، وَجِلَالِ الْبُذْنِ، بِذِكْرِ خَبَرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۹۱۹- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَقُومَ عَلَى بُذْنِهِ، وَأَنْ أَتَصَدَّقَ بِجُلُودِهَا وَجِلَالِهَا،
وَأُرَاهُ قَالَ: وَلُحُومِهَا^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسى بهخشينى گوشت و پيستهى نازهانى ههدى، وه جل و كورتانى
و شتريش، به باسكردنى فهموودهيك كورت و ناروونه (مُجَمَّل) شيكراوه و
روون نيبه (مُفَسَّر)

واته: عهلى ﷺ دهلى: پيغه مبهر ﷺ فرمانى پي كردم سه ربه رشتى قوربانيبه كانى
بكه م، ههروه ها فرمانى پي كردم هه موو وشتره كانى دابهش بكه م (به سه ر هه ژار اندا)،
پيسته كه يان و جل و كورتانه كه يان، وه پيم وايه وتى: گوشته كه يشيان.

بَابُ قَسَمِ لُحُومِ الْهَدْيِ وَجُلُودِهِ وَجَلَالِهِ فِي الْمَسَاكِينِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ خَبَرَ ابْنَ
عَيْنَةَ مُجَمَّلٌ غَيْرُ مُفَسَّرٍ، وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا أَمَرَ بِقَسَمِ لُحُومِ بُذْنِهِ وَجُلُودِهَا وَأَجَلْتِهَا
عَلَى الْمَسَاكِينِ دُونَ الْأَغْنِيَاءِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ اسْمُ الْكُلِّ قَدْ يَقَعُ عَلَى الْبَغْضِ

۲۹۲۰- عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ، أَنَّ مُجَاهِدًا أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى
أَخْبَرَهُ، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ﷺ أَخْبَرَهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يَقُومَ عَلَى بُذْنِهِ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَقْسِمَ
بُذْنَهُ كُلَّهَا لُحُومًا وَجُلُودًا وَجَلَالًا لِلْمَسَاكِينِ، وَلَا يُعْطَى فِي جِزَارَتِهَا مِنْهَا شَيْئًا، قُلْتُ لِلْحَسَنِ:
هَلْ سَمِيَ فِيمَنْ يُقْسَمُ ذَلِكَ؟ قَالَ: لَا^(۱).

باسى دابهشكردنى گوشتى نهو نازه لانهى كراون به ههدى ههروه ها
پيسته و جل و كورتانه كانيان به سه ر هه ژار اندا، وه به لگهش له سه ر نهوهى
فهمووده كهى ئيبنو عويهينه كورت و ناروونه (مُجَمَّل) شيكراوه و روون نيبه
(مُفَسَّر)، وه پيغه مبهر ﷺ فرمانى كرد به دابهشكردنى گوشت و پيسته و جل
و كورتانى وشتره كانى به سه ر هه ژار اندا نهك دهوله مه ندان، وه به لگه له سه ر
نهوهى هه ندى جار ناوى گشت (الْكُلِّ) له برى ناوى هه ندىك (الْبَغْضِ) به كاردى

واته: ئيبنو جوره بچ ده گير پته وه، له حه سه نى كورى موسليم، كه موجهيد هه والى
پيداوه، عه بدوره حمانى كورى نه بو له يلا هه والى پي دا، عهلى كورى نه بو تاليب
ﷺ هه والى پي دا: پيغه مبهر ﷺ فرمانى پي كرد سه ربه رشتى قوربانيبه كانى بكات،
ههروه ها فرمانى پي كرد هه موو وشتره كانى دابهش بكات به سه ر هه ژار اندا،

گۆشته که یان و پیسته که یان و جل و کورتانه که یان، وه هیچی لى نه دات به و که سه ی سهرى ده برى (وه کوو کرئى سهر برین و پاک کردن)، به حه سه نم وت: ئایا ناوی نه و که سانه ی هینا که دابهش ده کرئى به سهر یاندا؟ وتی: نه خیر.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ اسْمَ الْكَلِّ قَدْ يَقَعُ عَلَى الْبَغْضِ، وَالِدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ إِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: أَمَرَنِي أَنْ أَقْسِمَ بِذَنِّهِ كُلَّهَا، أَيَّ خَلَا مَا أَمَرَ مِنْ كُلِّ بَذْنِهِ بِبِضْعَةٍ فَجَعَلَتْ فِي قَدْرِ فَحَسِيًّا مِنَ الْمَرَقِ وَأَكَلًا مِنَ اللَّحْمِ

۲۹۲۱- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه أَمَرَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله مِنْ كُلِّ بَذْنِهِ بِبِضْعَةٍ، الْحَدِيثُ (۱).

باسى به لگه له سهر نه وهى هه ندى جار ناوى گشت (الكل) له برى ناوى هه ندى (البغض) به كار دیت، وه به لگهش له سهر نه وهى عهلى كورى نه بو تالیب مه به ستى له وته كهى كاتى كه وتی: پیغه مبه ر صلى الله عليه وآله فه رمانى پى كردهم هه موو وشتره كان دابهش بكم. واته: جگه له و پشكهى كه فه رمانى پى كردهبو و جیای بکاته وه و بكریته نیو مهنجه له وه، دواتر له شوربا و گۆشته كه یان خوارد

واته: نه بو به كر وتی: فه رمووده كه ی جابرى كورى عه بدولا صلى الله عليه وآله هاتووه: پیغه مبه ر صلى الله عليه وآله فه رمانى كرد له هه ر وشترىك پشكىك جیا بكریته وه.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ إِعْطَاءِ الْجَاذِرِ أَجْرَهُ مِنَ الْهَدْيِ بِذِكْرِ خَيْرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ

۲۹۲۲- عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَنْ أَقُومَ عَلَى بَذْنِهِ وَأَمَرَنِي أَنْ لَا أُعْطِيَ الْجَاذِرَ مِنْهَا شَيْئًا (۲).

باسى قه ده غه كردن له وهى گۆشتى ئازه لى هه دى وه كوو كرى بدرى به قه ساب، به باس كردنى فه رمووده يه ك كورت و ناروونه (مجمل) شىكراوه و روون نییه (مفسر)

واته: عهلى رضي الله عنه ده لى: پیغه مبه رى خوا صلى الله عليه وآله فه رمانى پى كردم سهر په رشتى وشتره كانى بكم، وه فه رمانى پى كردم هیچی لى نه دهم به قه ساب.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

**بَابُ ذِكْرِ الْخَبْرِ الْمَفْسِرِ لِلْفِطَةِ الْمُجْمَلَةِ الَّتِي ذَكَرْتَهَا، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ النَّبِيَّ ﷺ
إِنَّمَا زَجَرَ عَنِ إِعْطَاءِ الْجَازِرِ مِنْ لُحُومِ هَدْيِهِ عَلَيَّ جِزَارَتَهَا شَيْئًا لَا أَنْ يَتَصَدَّقَ مِنْ
لُحُومِهَا عَلَيَّ الْجَازِرِ، لَوْ كَانَ الْجَازِرُ مِسْكِينًا**

۲۹۲۳- عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَمَرَهُ أَنْ يَقُومَ عَلَيَّ الْبُذْنِ وَأَمَرَهُ أَنْ لَا يُعْطِيَ الْجَزَارَ مِنْ
جِزَارَتِهَا شَيْئًا وَفِي حَدِيثٍ وَكَيْعٍ عَلَيَّ جِزَارَتِهَا شَيْئًا^(۱).

باسمی فہر موودہ یہ کہ شیکہر وہمی ئہو دہستہ واژہ ناروونہیہ کہ باسم کرد،
وہ بہ لگہش لہسہر ئہوہمی پیغہمبہر صلى الله عليه وسلم قہدہغہمی کرد لہوہمی گوشتی
ناژہ لہی ہدہمی ہدرت بہ قہسابہ کہ لہبری سہر برینہ کہی، نہک بہو مانایہمی
گوشت نہدرت بہو قہسابہ، ئہگہر قہسابہ کہ ہہژار بوو

واتہ: علی رضي الله عنه دہ گیریتہ وہ، پیغہمبہر صلى الله عليه وسلم فہرمانی پی کرد سہر پہرشتی وشترہکانی
ہکات، وہ فہرمانی پی کرد ہیچ ہشکینک نہدات بہو قہسابہمی سہری دہبری و پاکی
دہکات، لہبری کرئی قہسابیہ کہی.

بَابُ الْأَكْلِ مِنَ لَحْمِ الْهَدْيِ إِذَا كَانَ تَطَوُّعًا

۲۹۲۴- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ كُلِّ جَزُورٍ بِبَضْعَةٍ، فَجُعِلَتْ فِي قِدْرِ فَطِيخَتْ،
وَأَكَلُوا مِنَ اللَّحْمِ وَحَسَوُا مِنَ الْمَرَقِ^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: سَأَلَ سَائِلٌ عَنِ الْأَكْلِ مِنَ الْهَدْيِ الْوَاجِبِ أَيَأْكُلُ صَاحِبُهَا مِنْهَا فَقُلْتُ: إِذَا نَحَرَ الْقَارِنُ
وَالْمُتَمَتِّعُ بَدَنَةً أَوْ بَقْرَةً أَوْ شَرَكًا فِي بَدَنَةٍ أَوْ بَقْرَةٍ أَكْثَرَ مِنْ سُبْعِهَا، فَلَهُ أَنْ يَأْكُلَ مِمَّا زَادَ عَلَيَّ سُبْعُ
الْبَدَنَةِ أَوْ الْبَقْرَةِ؛ لِأَنَّ الْوَاجِبَ عَلَيْهِ فِي هَدْيِ الْقِرَانِ وَالْمُتَمَتِّعِ سُبْعُ إِحْدَاهُمَا إِلَّا عِنْدَ مَنْ يُجِيزُ
الْبَدَنَةَ عَنْ عَشْرَةِ عَلَيَّ مَا بَيَّنْتُ فِي خَبَرِ الْمَسُورِ وَمَرْوَانَ وَخَبَرِ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَوْ شَاءَ تَامَةً
فَمَا زَادَ عَلَيَّ سُبْعُ بَدَنَةٍ أَوْ بَقْرَةٍ فَهُوَ مُتَطَوُّعٌ بِهِ، وَلَهُ أَنْ يَأْكُلَ مِمَّا هُوَ مُتَطَوُّعٌ بِهِ مِنَ الزِّيَادَةِ كَمَا
يُصْحَى مُتَطَوُّعًا بِالْأَضْحِيَّةِ، فَلَهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ صَحِيَّتِهِ، وَعَلَى هَذَا الْمَعْنَى عَلِمِي أَكُلَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

مِنْ لُحُومِ بُدْنِهِ؛ لِأَنَّهُ نَحَرَ مِائَةَ بَدَنَةٍ، وَإِنَّمَا كَانَ الْوَاجِبُ عَلَيْهِ إِِنْ كَانَ قَارِنًا سُبْعَ بَدَنَةٍ إِلَّا عِنْدَ مَنْ يُجِيزُ الْبَدَنَةَ عَنْ عَشْرَةٍ لَا أَكْثَرَ، وَهُوَ مُتَطَوِّعٌ بِالزِّيَادَةِ فَجَعَلَ مِنْ كُلِّ بَعِيرٍ بَضْعَةً فِي قَدْرِ فَحَسَا مِنَ الْمَرْقِ، وَأَكَلَ مِنَ اللَّحْمِ، وَإِنْ ذَبَحَ لِمَتَمَعْتِهِ أَوْ لِقِرَانِهِ لَمْ يَكُنْ عِنْدِي أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا، وَالْعِلْمُ عِنْدِي كَالْمُحِيطِ أَنْ كُلَّ مَنْ وَجَبَ عَلَيْهِ فِي مَالِهِ شَيْءٌ لِسَبَبٍ مِنَ الْأَسْبَابِ لَمْ يَجُزْ لَهُ أَنْ يَنْتَفِعَ بِمَا وَجَبَ عَلَيْهِ فِي مَالِهِ وَلَا مَعْنَى لِقَوْلِ قَائِلٍ: إِنْ قَالَ: يَجِبُ عَلَيْهِ هَدْيٌ، وَلَهُ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ بَعْضَهُ؛ لِأَنَّ الْمَرْءَ إِذَا لَهُ أَنْ يَأْكُلَ مَالَ نَفْسِهِ أَوْ مَالَ غَيْرِهِ بِإِذْنِ مَالِكِهِ، فَإِنْ كَانَ الْهَدْيُ وَاجِبًا عَلَيْهِ، فَمَحَالٌ أَنْ يُقَالَ وَاجِبٌ عَلَيْهِ، وَهُوَ مَالٌ لَهُ يَأْكُلُهُ، وَقَوْلُ هَذِهِ الْمَقَالَةِ يُوجِبُ أَنْ الْمَرْءُ إِذَا وَجَبَتْ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ فِي مَاشِيَتِهِ أَنْ لَهُ أَنْ يَذْبَحَهَا، فَيَأْكُلَهَا، وَإِنْ وَجَبَتْ عَلَيْهِ عَشْرُ حَبِّ فَلَهُ أَنْ يَطْحَنَهُ، وَيَأْكُلَهُ، وَإِنْ وَجَبَ عَلَيْهِ عَشْرُ شِمَارٍ فَلَهُ أَنْ يَأْكُلَهُ، وَهَذَا لَا يَقُولُهُ مَنْ يُحْسِنُ الْفِقْهَ.

باسى خواردن له گوشتى ئازهلنى ههدى نه گهر واجبى نه کردبوو له سهر خوښى

واته: جابر رضي الله عنه ده لى: پيغه مبهري خوا عليه السلام فه رمانى کرد له ههر وشترىك پشكىك جيا بكرىته وه، دواتر خرايه نيو مه نجه له وه و كولئىرا، ئىنجا له گوشت و شله كه يان خوارد. نه بو به كر ده لى: كه سىك پرسىارى کرد ده ربارى خواردى گوشتى ئازهلنى ههدى كه خاوه نه كهى واجبى كردوو له سهر خوښى، ئايا خاوه نه كهى ده توانى لى بخوات؟ وتم: نه گهر نه وه كه سهى قىرانى کرد (واته: ئىحرامى به حج و عومره پىكه وه به ستبوو) وه نه وه كه سهى ته مه توعى کرد (واته: چوو بو حج ئىحرامى بو عومره به ست له مانگه كانى حه جدا). وشترىك يان مانگايه كى سهر برى، يان ههر دووكيان پىكه وه به شدار بوون له وشترىك يان مانگايه كى گوشته كهى زياتر بوو له حه وتيه ك، نه وه ده توانى له زيادهى نه وه حه وتيه كه بخوات، چونكه نه وهى واجبه له سهرى له ئازهلنى ههدى قىران و ته مه توع حه وتيه كه، جگه له لاي نه وه كه سهى رىگه كى داوه وشترىك بو ده كه س بيت، وه ك چون له فه رمووده كهى مىسوه ر و مه پرواندا پروونم كرده وه، وه فه رمووده كهى عىكرىمه له ئىبنو عه باسه وه: يان مه رىكى ته واو ههرچى زياتر بوو له حه وتيه كى وشتر يان مانگا نه وه زياده يه، بوى هه يه له وه زياده يه بخوات، وه ك چون كه سىك وه كوو سوننه ت قوربانىيه ك ده كات، بوى هه يه له قوربانىيه كهى بخوات، جا به پىنى نه م مانايه پىنم وايه پيغه مبه ر عليه السلام له گوشتى وشترى قوربانى خوښى خواردوو، چونكه سه د وشترى کرد به قوربانى، بىگومان حه وتيه كى وشترىك واجبه له سهرى

ئەگەر قیرانی کردبوو، مەگەر لەلای ئەو کەسە یی وایە وشتریک بۆ دە کەسە نەك زیاتر، (واتە: دەیه کی لەسەر واجب دەبیت بە پیتی ئەم بۆچوونە) جا ئەو ئازادە لەو هی ئەو گۆشتە زیادە بخوات، دەتوانی لە هەر وشتریک پشکێک دابنیت لە نێو مەنجه لێکدا بیکولینی و لە گۆشت و شلە کە ی بخوات. وە ئەگەر لەبەر تەمەتووع یان قیرانە کە ی ئازەلی سەر پری ئەو مەن پیم وایە نییە لە گۆشتە کە ی بخوات، پیم وایە هەر کەس شتیک واجب بوو لەسەری لە مال و سامانە کە ی، لەبەر هەر هۆکارێک بیت ئەو بۆ نییە سوود لەو مالە وەر بگری بۆ خۆی کە واجب بوو لەسەری، وە هیچ مانایە ک نییە بۆ وتە ی ئەو کەسە ی کە دەلی: ئازەلی هەدی لەسەر واجب دەبیت و بۆی هەیه بە شیک لە گۆشتە کە ی بخوات، چونکە مرۆف بۆی هەیه مالی خۆی بخوات، یان مالی کەسێکی دیکە بخوات بە پرسى خاوەنە کە ی، جا ئەگەر ئازەلی هەدی واجب بوو لەسەری، ئەو مەحاله بوتری واجبە لەسەری و مالی خۆیە تی و بۆی هەیه لێی بخوات، وە قسە ی خاوەن ئەم وتە یە ئەو واجب دە کات بە نە ئەگەر بە خشینکی لەسەر واجب بوو لە مەروما لاتە کەیدا بۆی هەیه سەری بپریت و لێی بخوات، وە ئەگەر دەیه کی لەسەر واجب بوو لە دانە و ئێلە کەیدا بۆی هەیه بیهاریت و لێی بخوات، وە ئەگەر دەیه کی بە روو و میشی لەسەر واجب بوو بۆی هەیه لێی بخوات، بە راستی کەسێک ئەم قسە یە ناکات شارەزای فیکه بیت.

بَابُ الْهَدْيِ يَضِلُّ فَيُنَحَّرُ مَكَانَهُ آخِرًا، ثُمَّ يُوجَدُ الْأَوَّلُ

۲۹۲۵- عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّهَا سَأَلَتْ بَدَنَتَيْنِ، فَأَصْلَتْهُمَا فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا ابْنُ الزُّبَيْرِ بَدَنَتَيْنِ فَنَحَرَتْهُمَا، ثُمَّ وَجَدَتِ الْبَدَنَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ، فَنَحَرَتْهُمَا أَيْضًا، ثُمَّ قَالَتْ هَكَذَا السُّنَّةُ فِي الْبُذْنِ ^(۱).

باسنی ئازەلی هەدی ئەگەر ونبوو دانەیه کی دیکە لە جیگای سەر برا،

پاشان ئازەلە کە ی یە کە م کە ونبوو دۆزرایەو

واتە: هیشام دە گپرتە وە، لە باوکیە وە لە عایشە وە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، ئەو دوو وشتری نارد (بە هەدی بۆ بەیت بە مەبەستی قوربانیکردن)، هەردوو وشتەرە کە ی لی ونبوو، ئیبنو زوبەیر دوو

وشتري بوى نارد ههردووکیانی سهر بری، پاشان دوو وشته کهى به کهمى بینیه وه، ههردووکیانی سهر بری، پاشان وتى: سوننه ت له وشته را به وشیتوه بهیه.

بَابُ صِيَامِ الْمُتَمَتِّعِ إِذَا لَمْ يَجِدِ الْهَدْيَ

۲۹۲۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: كَثُرَتِ الْمَقَالَةُ مِنَ النَّاسِ، فَخَرَجْنَا حُجَّاجًا حَتَّى بَيْنَنَا وَبَيْنَ أَنْ نَحِلَّ إِلَّا لَيَالِي قلائل: أَمَرْنَا بِالْإِحْلَالِ فَيُرْوَحُ أَحَدُنَا إِلَى عَرَفَةَ وَفَرْجُهُ يَقْطُرُ مَنِيًّا، فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَامَ خَطِيْبًا، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ تَعْلَمُونِي أَنَّهَا النَّاسُ فَأَنَا وَاللَّهِ أَعْلَمُ بِاللَّهِ وَأَتَقَاكُمْ لَهُ، وَلَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا سُفِّتْ هَدْيًا، وَلَحَلَلْتُ كَمَا أَحَلُّوا، فَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ، فَلْيَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ، وَمَنْ وَجَدَ هَدْيًا فَلْيَنْحَرْ فَكُنَّا نَنْحَرُ الْجَزُورَ عَنْ سَبْعَةٍ»^(۱).

باسى رۆژووگرتنى ئهو كه سهى ته مه توعى كردوو ئهگه ر ئازه لى هه دى له لا نه بوو

واته: جابری کوری عه بدولا رضي الله عنه ده لى: قسه وباس زور کرا له لایه ن خه لکه که وه، به نییه تى حهج ده رچووین تا نیوانى ئیمه و نیوانى ئه وهى ئیحرام بشکینین چه ند شه وئکی کهمى ما بوو: فه رمانمان پی کرا به ئیحرامشکاندن، جا به کیک له ئیمه ده چوو بو عه رفه ئه ندامى نیرینه ی مه نی لى ده هاته خواره وه، (به هوی ئه وهى ما وه یه کی زور له گه شتدا بوون و جووتنه بوون له گه ل خیزانه کانیا ن) ئه وه وه واله گه یشته به پیغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم هه ستا و تارىکی دا، فه رمووی: ئه ی خه لکینه سویندتان ده دم به خوا پیم نالین، سویند به خوا من له هه مووتان زاناترم به خوا و له هه مووشتان زیاتر لى ده ترسم، ئه وه بوچوونه ی ئیستا هه مه ئه وسا هه مبووا یه ئازه لى قوربانیم له گه ل خوم نه ده هینا و ده مکرد به عومره و ئیحرامم ده شکاند وه کوو چون ئیوه ئیحرامتان شکاند، هه ر کهس ئازه لى هه دى له گه ل خوی نه هینا وه با سى رۆژ به رۆژوو بیت و کاتیکیش گه راپه وه حه وت رۆژ به رۆژوو بیت، هه ر که سیش ئازه لى هه دى هینا وه با سه رى بېریت، جا ئیمه و شتریکمان له برى حه وت کهس سه ر ده برى.

۲۹۲۷- وَقَالَ عَطَاءٌ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَسَمَ يَوْمَئِذٍ فِي أَصْحَابِهِ غَنَمًا فَأَصَابَ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ تَيْسًا فَدَبَّحَهُ عَنْ نَفْسِهِ، فَلَمَّا وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِعَرَفَةَ أَمَرَ رَبِيعَةَ بْنَ أُمَيَّةَ بْنَ خَلْفٍ، فَقَامَ تَحْتَ تَدْيٍ نَاقَتِهِ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: اصْرُخْ أَيُّهَا النَّاسُ هَلْ تَدْرُونَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا؟ قَالُوا: الشَّهْرُ الْحَرَامُ قَالَ فَهَلْ تَدْرُونَ أَيُّ بَلَدٍ هَذَا؟ قَالُوا: الْبَلَدُ الْحَرَامُ قَالَ: فَهَلْ تَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ قَالُوا: الْحَجُّ الْأَكْبَرُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ كَحُرْمَةِ شَهْرِكُمْ هَذَا وَكَحُرْمَةِ بَلَدِكُمْ هَذَا وَكَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا»، فَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَجَّهُ، وَقَالَ حِينَ وَقَفَ بِعَرَفَةَ: هَذَا الْمَوْقِفُ كُلُّ عَرَفَةَ مَوْقِفٍ، وَقَالَ حِينَ وَقَفَ عَلَى قُرْحٍ: «هَذَا الْمَوْقِفُ، وَكُلُّ مُزْدَلِفَةَ مَوْقِفٍ»^(۱).

واته: عه‌تاء وتی: ئینو عه‌باس رضي الله عنه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم ئەو پوژە له نێوان هاو‌ه‌له‌کانیدا مه‌رومالاتی دابه‌ش کرد، سه‌عدی کوری ئەبو وه‌قاص خرتیکی به‌رکه‌وت له‌بری خۆی کردی به‌قوربانی، کاتی پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم له‌عه‌ره‌فه‌پاوه‌ستا، په‌بیعه‌ی کوری ئومه‌یه‌ی کوری خه‌له‌ف له‌ژێر سنگی وشتره‌که‌یدا وه‌ستا بوو، پێی فه‌رموو: به‌نیو خه‌لکه‌که‌دا هاوار بکه‌ و بلی: ئە‌ی خه‌لکینه‌ ئایا ده‌زانن ئە‌م مانگه‌ چ مانگیکه‌؟ وتیان: مانگی هه‌رامه‌، فه‌رموو: ئایا ده‌زانن ئە‌م شاره‌ چ شاریکه‌؟ وتیان: شاری هه‌رامه‌، فه‌رموو: ئایا ده‌زانن ئە‌م پوژە چ پوژیکیه‌؟ وتیان: پوژی هه‌جی گه‌وره‌یه‌، پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم فه‌رموو: له‌راستیدا خوا خوێن و سامانتانی له‌نێوان یه‌کدیدا هه‌رام کردوو، وه‌کوو چۆن له‌م مانگه‌تاندا هه‌رامی کردوو، وه‌ وه‌ک چۆن له‌م ولاته‌تاندا هه‌رامی کردوو، وه‌ وه‌ک چۆن له‌م پوژه‌تاندا هه‌رامی کردوو. دواتر پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم هه‌جه‌که‌ی ته‌واو کرد، کاتی له‌عه‌ره‌فه‌ وه‌ستا فه‌رموو: ئە‌مه‌ شوینی وه‌ستانه‌، وه‌ هه‌موو عه‌ره‌فه‌ شوینی وه‌ستانه‌، وه‌ کاتی له‌سه‌ر قوزه‌ح وه‌ستا فه‌رموو: ئە‌مه‌ جیگای وه‌ستانه‌، هه‌موو موزده‌لیفه‌ شوینی وه‌ستانه‌.

بَابُ خَلْقِ الرَّأْسِ بَعْدَ الْفَرَاغِ مِنَ النَّخْرِ أَوْ الدَّبْحِ، وَاسْتِخْبَابِ الثِّيَابِ فِي الْخَلْقِ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ شَعْرَ بَنِي آدَمَ لَيْسَ يَنْجَسُ بَعْدَ الْخَلْقِ أَوْ التَّقْصِيرِ

۲۹۲۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، أَنَّهُ قَالَ: لَمَّا رَمَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْجَمْرَةَ وَنَحَرَ هَدْيَهُ نَآوَلَ الْحَلَاقَ شِقَّهُ الْأَيْمَنَ فَحَلَقَهُ، ثُمَّ نَآوَلَ أَبَا طَلْحَةَ، ثُمَّ نَآوَلَ الشَّقَّ الْأَيْسَرَ فَحَلَقَهُ، ثُمَّ نَآوَلَ أَبَا طَلْحَةَ، وَأَمَرَهُ أَنْ يَقْسِمَ بَيْنَ النَّاسِ ^(۱).

باسى سهرتاشين دواى تهواوبوونى قوربانى، وه چاكرت وايه سهرتاشين له لاي راستهوه دهست پت بكات، له گهل بهلگه له سهر نهوهى قزى نهوهكانى نادمه دواى تاشين يان كورتكردنهوه پيس نيبه

واته: نه نهسى كورى مالك رضي الله عنه ده لى: كاتى پيغه مبهرى خوا ﷺ بهردبارانى جه مپهرى كرد و قوربانيبه كهى سهر برى، لاي راستى دايه دهستى سهرتاشه كه، سهرى تاشى، پاشان قزه كهى دايه دهستى نه بو ته لحهى نه نصارى، پاشان لاي چه بى دايه دهستى سهرتاشه كه و فهرمووى: بيتاشه، نه ويش تاشى، پاشان قزه كهى دايه دهستى نه بو ته لحهوه، وه فرمانى بى كرد دابهشى بكات له تيو خه لكه كه دا.

بَابُ فَضْلِ الْخَلْقِ فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ وَاخْتِيَارِ الْخَلْقِ عَلَى التَّقْصِيرِ وَإِنْ كَانَ التَّقْصِيرُ جَائِزًا

۲۹۲۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ». قَالُوا: وَالْمُقَصِّرِينَ قَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ». قَالُوا: وَالْمُقَصِّرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: «وَالْمُقَصِّرِينَ» ^(۲).

باسى فهزل و چاكي سهرتاشين له حج و عومره، وه پيشخستنى سهرتاشين له سهر كورتكردنهوه، نه گهرچى كورتكردنهوهش دروسته

واته: ئيبنو عومره رضي الله عنه ده گيرتتهوه، پيغه مبهرى ﷺ فهرمووى: نهى خوايه له وانه خوش بيه كه سهر يان تاشيوه، وتيان: نهى نه وانهى كه كورتبان كردوتهوه؟ فهرمووى: نهى خوايه له وانه خوش بيه كه سهر يان تاشيوه، وتيان: نهى نه وانهى كه كورتبان كردوتهوه؟ پاشان دواى سى جار فهرمووى: نه وانهش كه كورتبان كردوتهوه.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

بَابُ تَسْمِيَةِ مَنْ خَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حَجَّتِهِ

۲۹۳۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَلَقَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَرَعَمُوا أَنَّ الَّذِي خَلَقَ النَّبِيَّ ﷺ مَعَمَّرَ بَنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَضَلَةَ بْنِ عَوْفِ بْنِ عَبِيدِ بْنِ عُوَيْجِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ كَعْبٍ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَلَقَ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي نَقُولُ: إِنَّ الْعَرَبَ تُضَيَّفُ الْفِعْلَ إِلَى الْأَمْرِ كَمَا تُضَيَّفُ إِلَى الْفَاعِلِ إِذِ الْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، لَمْ يَتَوَلَّ خَلْقَ رَأْسِهِ نَفْسِهِ بِيَدِهِ بَلْ أَمَرَ غَيْرَهُ، فَخَلَقَ رَأْسَهُ، فَأُضِيفَ الْفِعْلُ إِلَيْهِ إِذْ هُوَ الْأَمْرُ بِهِ.

باسى ناوى ئهو كه سهى سهرى پيغه مبهرى ﷺ تاشى له حهجه كهيدا

واته: ئىبنو عومەر رضي الله عنه ده گپريته وه، پيغه مبهرى خوا ﷺ له حه جى مائئاواييدا سهرى تاشى، وه پييان وا بوو ئهو كه سهى سهرى پيغه مبهرى ﷺ تاشى مه عمهرى كورى عه بدولاي كورى نه زلهى كورى عه و فى كورى عوبه يدى كورى عه دى كورى كه عب بوو.

ئهو به كر ده لى: پيغه مبهرى ﷺ سهرى تاشى، لهو شيوازهيه كه ده لىين: عه ره ب فيعل ئه داته پال فه رمانكه ر وه كوو چوون ده يداته پال بكه ر، چونكه ئه وه شتىكى زانراوه پيغه مبهرى ﷺ خوئى به ده ستى خوئى سهرى خوئى نه تاشى، به لكوو فه رمانى به كه سىكى ديكه كرد سهرى بتاشى، ئه و يش سهرى تاشى، بوئيه فيعله كهى داوه ته پالى چونكه ئهو فه رمانى پى كرد.

بَابُ اسْتِخْبَابِ تَقْلِيمِ الْأَطْفَارِ مَعَ خَلْقِ الرَّأْسِ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْأَطْفَارَ إِذَا قُصَّتْ لَمْ يَكُنْ حُكْمًا حُكْمَ الْمَيِّتَةِ، وَلَا كَانَتْ نَجَسًا كَمَا تَوَهَّمَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ مَا قُطِعَ مِنَ الْحَيِّ فَهُوَ مَيِّتٌ، وَخَبَرَ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيُّ إِثْمًا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَا قُطِعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِيَ حَيَّةٌ فَهُوَ مَيِّتَةٌ»، عِنْدَ ذِكْرِ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ فِي قَطْعِهِمْ إِيَّاتِ الْغَنَمِ وَجَبَّهُمْ أَسْنِمَةَ الْإِبِلِ، فَكَانَ قَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ جَوَابًا عَنْ هَذَيْنِ الْفِعْلَيْنِ وَمَا يُشَبَّهُهُمَا وَهُوَ فِي مَعَانِيهِمَا، وَاللَّهُ أَعْلَمُ

۲۹۳۱- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه، أَخْبَرَ، أَنَّ أَبَاهُ شَهِدَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم عِنْدَ الْمُنْحَرِ هُوَ وَرَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَحَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَأْسَهُ فِي تَوْبِهِ فَأَعْطَاهُ، فَقَسَمَ مِنْهُ عَلَى رِجَالٍ، وَقَلَّمَ أَظْفَارَهُ، فَأَعْطَاهُ صَاحِبَهُ قَالَ: فَإِنَّهُ عِنْدَنَا مَخْضُوبٌ بِالْحِنَاءِ وَالْكَتَمِ أَوْ بِالْكَتَمِ وَالْحِنَاءِ^(۱).

باسى چاکتر وایه له گهل قر تاشیندا نینۆکه کانیس بکرین، له گهل به نگه له سهر ئه وهى نینۆکه کان ئه گهر بران حوکمیان حوکمی مرداره وه بوو نییه، ههروهها پیسیش نین وهك چۆن یه کیک له زانایان به هه له دا چوو و ایزانیوه هه ر شتت له زیندوو بپردرت ئه وه مرداره وه بووه، وه فهرمووده کهى ئه بو واقیدی له یسی له پیغه مبه ره وه صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (مَا قَطَعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِيَ حَيَّةٌ فَهُوَ مَيْتَةٌ)، واته: هه ر شتت له ئازه لى زیندوو بپردرت، ئه وه ئه و شته مرداره وه بووه. (واته: پیسه) پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم له کاتیکدا ئه وهى فهرموو خه لکی سه رده مى نه فامى دووگی مه ر و کوپاره ی و شتریان ده برى به زیندوو یی و ده یانخوارد، جا فهرمووده کهى پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم وه لام بوو بو ئه و دوو ره فثاره و ئه وه یشى هاوشیوه ی ئه وانه. خوا زاناتره

واته: موحه ممه دی کورى عه بدولای کورى زهید رضي الله عنه هه والی داوه، باوکی له گهل پیاوئکی ئه نصاریدا له خزمهت پیغه مبه ردا صلى الله عليه وسلم بوون له شوئنی سه ربرینی قوربانیه کان، پیغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم قزی خوئ تاشی و خسته ی ئیو جله کانی، دواتر قزه که ی پی دا، ئینجا به سهر پیاوه کاندایا به شی کرد، ههروهها نینۆکه کانیسی بری، دواتر دای به هاوړیه که ی، وتی: قزی له لاما ن بوو، بو یاغ کرابوو به خه نه و ئوزمه یان ئوزمه و خه نه.

۲۹۳۲- حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ قَالَ الدَّارِمِيُّ: فَذَكَرَ الْقِصَّةَ^(۲).

وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: لَمْ يَقُلْ أَحَدٌ أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ عَنِ عَبْدِ الصَّمَدِ.

واته: ئه بو سه له مه بوئ باس کردین، موحه ممه دی کورى عه بدولای کورى زهید بوئ باس کرد، باوکی بوئ باس کرد، داره مى وتی: دواتر باسى فهرمووده که ی کرد. ئه بو به کر ده لئى: هیه چ که س نه یوتوه باوکی بوئ باس کردوو، جگه له عه بدوصه مه د.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ إِبَاحَةِ الطَّيِّبِ يَوْمَ النَّحْرِ بَعْدَ الْخَلْقِ وَقَبْلَ زِيَارَةِ الْبَيْتِ، ضِدَّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الطَّيِّبَ مَحْظُورٌ حَتَّى يَزُورَ الْبَيْتَ

۲۹۳۳- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، سَمِعَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ: وَبَسَطَتْ يَدَهَا أَنَا طَيِّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِيَدَيَّ هَاتَيْنِ لِحُرْمِهِ حِينَ أَحْرَمَ وَلِحِلِّهِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ ^(۱).

باسی ریگه دراوه به بهکارهینانی بۆنی خووش له دواى سهرتاشین و پیش زیارهتی بهیت، دژى وتەى ئەو کەسەى پێى وایه بهکارهینانی بۆنی خووش قەدەغەکراوه تا زیارهتی بهیت دەکات

واته: عەبدورەحمانی کورێ قاسم دەگێریتەوه، له باوکیهوه، گوێی له عایشه بوو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دەبوت: -دەستی کردەوه- من پێغه مبهری خوام ﷺ بەم دوو دەستەم بۆنخووش کرد بۆ ئیحرام بەستنی، کاتی ئیحرامی بەست، وه بۆ شکاندنیشی دواى ئەوهی شەیتانی بەردباران کرد، پیش ئەوهی تەوافی مالی خوا ﷺ بکات.

۲۹۳۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: طَيِّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنِّي قَبْلَ أَنْ يَزُورَ الْبَيْتَ ^(۲).

واته: عایشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دەلێ: پێغه مبهری خوام ﷺ بۆنخووش کرد له مینا پیش ئەوهی زیارهتی بهیت بکات.

بَابُ إِبَاحَةِ الطَّيِّبِ يَوْمَ النَّحْرِ قَبْلَ الزِّيَارَةِ بِالطَّيِّبِ الَّذِي فِيهِ مِسْكٌ

۲۹۳۵- قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرْتُ مَنْصُورَ بْنَ زَادَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، قَدْ أَمَلَيْتُهُ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ بَابِ الطَّيِّبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی ریگهدان به به کارهینانی بونی خوش له روژنی جهژنی قوربان به و بونه میسکی تیدایه

واته: نه بو به کر ده لئ: فهرمووده که ی مه نصوری کوری زازان له عه بدوره حمانی کوری قاسمه وه، له سهره تاي نه م کتبه که دا با سم کرد له به شی بونخو شکردن له کاتی ئی حرامدا.

بَابُ الرُّحْصَةِ لِلْحَائِضِ أَنْ تَتَسَّكَ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا فِي حَيْضِهَا خَلَا الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَالصَّلَاةِ

۲۹۳۶- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: حَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ: فَحِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ: «مَا لِكَ أَنْفَسْتِ؟» قُلْتُ: نَعَمْ قَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»^(۱).

باسی مؤله ت دراوه به و نافرته می ده که ویته حه یزه وه، هه موور یوره سمه کانی حج نه انجام بدات له کاتی حه یزیدا، جگه له ته وافی بهیت و نو یژ نه بی

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لئ: له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچوین، وتی: که وتمه حه یزه وه، پیغه مبهری خوا ﷺ هاته ژووره وه بو لام ده گریام. فهرمووی: چیته که وتو ویته حه یزه وه؟ وتم: به لئ. فهرمووی: نه مه کاریکه خوا نووسیویه تی له سهر کچه کانی ئاده م، نه وه ی حاجی ده یکات توش بیکه، به لام ته وافی مالی خوا مه که.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الاِضْطِیَادِ وَجَمِيعِ مَا حَرَّمَ عَلَيَّ الْمُحْرِمِ بَعْدَ رَفِي الْجَمْرَةِ يَوْمَ النَّخْرِ قَبْلَ زِيَارَةِ الْبَيْتِ اِنْ تَبَيَّنَتْ فِي هَذِهِ اللَّفْظَةِ فِي حَبْرِ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَإِنْ لَمْ تَبَيَّنْ فِي هَذِهِ اللَّفْظَةِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَحَبْرُ عَائِشَةَ فِي تَطْيِيبِهَا النَّبِيُّ ﷺ دَالٌّ عَلَيَّ أَنَّ الاِضْطِیَادَ جَائِزٌ إِذَا جَارَ الطَّيِّبُ، وَحَبْرُ أُمِّ سَلَمَةَ يُصْرَحُ أَنَّ الاِضْطِیَادَ بَعْدَ رَفِي الْجَمْرَةِ مُبَاحٌ، وَهُوَ قَوْلُهُ ﷺ: «إِنَّ هَذَا يَوْمٌ رُحِصَ لَكُمْ إِذَا أَنْتُمْ رَمَيْتُمُ الْجَمْرَةَ أَنْ تَحِلُّوا مِنْ كُلِّ مَا حَرَمْتُمْ مِنْهُ إِلَّا مِنَ النَّسَاءِ»، حَرَجْتُ هَذَا الْبَابَ فِي مَوْضِعِهِ بَعْدَ حَبْرِ عُمَاةَ بْنِ مِخْصَنٍ فِي هَذَا أَيْضًا

۲۹۳۷- عَنْ الْحَجَّاجِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا رَمَيْتُمْ وَحَلَقْتُمْ فَقَدْ حَلَّ لَكُمْ الطَّيْبُ وَالثِّيَابُ إِلَّا النَّكَاحَ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُهُ إِلَّا النَّكَاحَ يُرِيدُ النَّكَاحَ الَّذِي هُوَ الْوَطْءُ، وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمْتُ فِي كِتَابِ مَعَانِي الْقُرْآنِ أَنَّ اسْمَ النَّكَاحِ عِنْدَ الْعَرَبِ يَقَعُ عَلَى الْعَقْدِ وَعَلَى الْوَطْءِ جَمِيعًا.

باسم مؤلهدتان به راوکردن و هموو ئهوانه قهدهغه كراوه لهسر ئيحرامپوش، دواى بهردبارانكردنى جهمره له رۆژى جهژنى قوربان، ئهگهر ئهم دهستهواژهيه چهسپاو بيت كه له فهرموودهكهى عمهردا هاتوو، له عائيشه، له پيغهمبرهوه ﷺ، وه ئهگهر ئهم دهستهواژهيه له پيغهمبرهوه ﷺ چهسپاو نهبيت، ئهوه فهرموودهكهى عائيشه لهوهى پيغهمبرى ﷺ بونخوش كرد، بهلگهيه لهسر ئهوهى ئهگهر بونخوشكردن دروست بيت، ئهوه راوکردنيش دروسته، وه فهرموودهكهى ئوممو سهلمه بهراشكاوى باس لهوه دهكات راوکردن دواى بهردبارانكردنى جهمرهكان ريگهپيدراوه، ئهويش ئهوهيه كه فهرموويهتى: (إِنَّ هَذَا يَوْمٌ رُحِّصَ لَكُمْ إِذَا أَنْتُمْ رَمَيْتُمُ الْجَمْرَةَ أَنْ تَحُلُّوا مِنْ كُلِّ مَا حَرِّفْتُمْ مِنْهُ إِلَّا مِنَ النِّسَاءِ)، واته: بهراستى ئهمرۆ رۆژيکه مؤلهدتان پت دراوه ئهگهر ئيوه بهردبارانى جهمرهتان كرد، ئيحرام بشكينن له هموو ئهوه شتانهى لهسهرتان قهدهغه كرابوو جگه له ئافرهتان. ئهم باسم له شويى خويدا باسم كردوو لهدواى فهرموودهكهى عوكاشه كورى ميحصن

واته: چهجاجى كورى ئهپتهئه دهگيرپتهوه، له ئهبو بهكرى كورى موحهممدهوه، له عومرهوه، له عائيشهوه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دهلى: پيغهمبرى خوا ﷺ فهرموويهتى: كاتى بهردبارانى جهمرهتان كرد و سهرتان تاشى ئهوه حهلاله بوتان بونى خوش و جلوهبرگ بهكار بهنين جگه له نيكاح نهبيت.

ئهبو بهكر دهلى: فهرموودهكهى: جگه له نيكاح. مهبهستى پي جووتبوونه، وهك له كتيبي (مَعَانِي الْقُرْآنِ) رامگهياندا ناوى نيكاح لاي عهرب هم بو گريهست و هم بو جووتبوون بهكار دبت.

۲۹۳۸- عَنْ عَمْرِو قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمًا يَقُولُ: قَالَتْ عَائِشَةُ رضی اللہ عنہا: أَنَا طَيَّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم وَسُنَّتُهُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم أَحَقُّ أَنْ تُتَّبَعَ ^(۱).

واته: عهمر ده‌لی: گویم له سالم بوو ده‌یوت: عائشه رضی اللہ عنہا وتی: من پیغه‌مبه‌ری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بونخوش کرد، وه شوینکه‌وتنی سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوام صلی اللہ علیہ وسلم له پیشته.

۲۹۳۹- عَنِ ابْنِ عَمَرَ رضی اللہ عنہما، عَنْ عُمَرَ قَالَ إِذَا رَمَى الرَّجُلُ الْجَمْرَةَ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ، وَدَبَّحَ وَحَلَّقَ فَقَدْ حَلَّ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا النِّسَاءَ وَالطَّيْبَ. قَالَ سَالِمٌ: وَكَأَنَّ عَائِشَةَ تَقُولُ: قَدْ حَلَّ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا النِّسَاءَ وَقَالَتْ: طَيَّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم ^(۲).

قال أبو بكر: في إخبار عائشة: طيبت رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم لجله قبل أن يطوف بالبيت دلاله على أنه إذا رمى الجمره ودبح وحلق كان حلالا قبل أن يطوف بالبيت خلا ما زجر عنه من وطء النساء الذي، لم يختلف العلماء فيه أنه ممنوع من وطء النساء حتى يطوف طواف الزيارة.

واته: ئیبنو عومر رضی اللہ عنہما، ده‌گپرتته‌وه عومر گوتوویه‌تی: نه‌گهر پیاو به‌ردبارانی جه‌مپه‌ی کرد به‌حه‌وت به‌رد و قوربانی سهر بری و سهری تاشی نه‌وه هه‌موو شتیکی بو‌حه‌لال ده‌بیت جگه له‌ئافره‌تان و بونی خوش نه‌بی، سالم ده‌لی: عائشه ده‌یوت: هه‌موو شتیکی بو‌حه‌لال ده‌بیت جگه له‌ئافره‌تان، وه وتی: پیغه‌مبه‌ری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بونخوش کرد.

نه‌بو به‌کر ده‌لی: هه‌والدانی عائشه: پیغه‌مبه‌ری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بونخوش کرد بو‌شکاندنی ئیحرام پیس نه‌وه‌ی ته‌واف بکات. به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه‌ی به‌نده نه‌گهر به‌ردبارانی جه‌مپه‌ی کرد و قوربانی سهر بری و سهری تاشی نه‌وه‌ی به‌لال ده‌بیت (هه‌موو شتیکی بو‌حه‌لال ده‌بیت که له‌کاتی ئیحرام له‌سهری حهرام بووه) جگه له‌وه‌ی قه‌ده‌غه‌ی لی‌کراوه له‌جووتبون له‌گه‌ل‌خیزانی که زانایان هه‌یج جیاوازیه‌کیان تیایدا نییه له‌ریگر بکردنی تا ته‌وافی زیاره‌ت ده‌کات.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الطَّيِّبَ بَعْدَ رَفِي الْجِمَارِ وَالنَّخْرِ وَالذَّبْحِ وَالْحِلَاقِ إِنَّمَا هُوَ مَبَاحٌ عِنْدَ بَعْضِ الْعُلَمَاءِ قَبْلَ زِيَارَةِ النَّبِيِّ لِمَنْ قَدْ طَافَ بِالنَّبِيِّ قَبْلَ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ دُونَ مَنْ لَمْ يَطُفْ بِالنَّبِيِّ قَبْلَ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ

۲۹۴۰- عَنْ أُمِّ الزُّبَيْرِ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ، عَنِ عَائِشَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أُخْتِهَا أَنَّ عَبَادَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَلَهَا جَارِيَةٌ مُسْطَهَاءُ يَوْمَ النَّخْرِ كَانَتْ حَاضَتْ يَوْمَ قَدِمُوا مَكَّةَ، وَلَمْ تَطُفْ بِالنَّبِيِّ قَبْلَ عَرَفَةَ، وَقَدْ كَانَتْ أَهَلَّتْ بِالْحَجِّ، وَدَفَعَتْ مِنْ عَرَفَاتٍ وَرَمَتِ الْجَمْرَةَ، فَدَخَلَ عَلَيْهَا عَبَادٌ، وَهِيَ مُسْطَهَاءُ وَمَسُّ الطَّيِّبِ، فَقَالَ عَبَادٌ: أَهَمَّسَ الطَّيِّبِ، وَلَمْ تَطُفْ بِالنَّبِيِّ قَالَتْ عَائِشَةُ: قَدْ رَمَتِ الْجَمْرَةَ وَقَصَّرَتْ قَالَ: وَإِنْ، فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَهَا فَأَنْكَرَتْ ذَلِكَ عَائِشَةُ فَأَرْسَلَتْ إِلَى عُرْوَةَ فَسَأَلَتْهُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: إِنَّهُ لَا يَحِلُّ الطَّيِّبَ لِأَحَدٍ لَمْ يَطُفْ قَبْلَ عَرَفَاتٍ، وَإِنْ قَصَّرَ وَرَمَى^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَعُرْوَةُ بِنْتُ الزُّبَيْرِ إِنَّمَا يَتَأَوَّلُ بِهَذَا الْفُتْيَا أَنَّ الطَّيِّبَ إِنَّمَا يَحِلُّ قَبْلَ زِيَارَةِ النَّبِيِّ لِمَنْ قَدْ طَافَ بِالنَّبِيِّ قَبْلَ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ، وَلَوْ تَبَّتْ خَبْرَ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ مَرْفُوعًا: «إِذَا رَمَيْتُمْ وَحَلَقْتُمْ فَقَدْ حَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبُ وَالثِّيَابُ إِلَّا النَّكَاحَ»، لَكَانَتْ هَذِهِ اللَّفْظَةُ تُبِيحُ الطَّيِّبَ وَالثِّيَابَ لِجَمِيعِ الْحُجَّاجِ بَعْدَ الرَّمْيِ وَالْحَلْقِ لِمَنْ قَدْ طَافَ مِنْهُمْ يَوْمَ عَرَفَةَ، وَمَنْ لَمْ يَطُفْ إِلَّا أَنْ رَوَايَةَ الْحُجَّاجِ بْنِ أَرْطَاءَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَلَسْتُ أَقِفُ عَلَى سَمَاعِ الْحُجَّاجِ هَذَا الْخَبَرَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ إِلَّا أَنْ فِي خَبَرِ أُمِّ سَلَمَةَ، وَعُكَّاشَةَ بِنْتِ مِخْصَنِ بْنِ هَذَا يَوْمَ رُخِّصَ لَكُمْ إِذَا أَنْتُمْ رَمَيْتُمُ الْجِمَارَ أَنْ تَحْلُوا مِنْ كُلِّ مَا حُرِّمْتُمْ إِلَّا النِّسَاءَ، فَإِذَا أُمْسَيْتُمْ قَبْلَ أَنْ تَطُوفُوا بِالنَّبِيِّ صِرْتُمْ كَهَيْئَتِكُمْ قَبْلَ أَنْ تَرْمُوا الْجَمْرَةَ وَهَذَا لَفْظُ خَبَرِ أُمِّ سَلَمَةَ، وَخَبَرُ عُكَّاشَةَ مِثْلُهُ فِي الْمَعْنَى فَإِذَا حُكِمَ لِهَذَا الْخَبَرِ عَلَى ظَاهِرِهِ دَلٌّ عَلَى خِلَافِ قَوْلِ عُرْوَةَ الَّذِي ذَكَرْتُهُ.

**باسی بهلگه له سهر نهوهی به کارهینانی بوئی خوئش له دواهی بهردبارانی
جهمهکان و قوربانی و سهرتاشین تنها لای ههندي له زانایان ریگه پیدراوه،
پیش زیارتهی بهیت، بو نهو کهسهی تهوافی بهیتی کردووو پیش وهستان له
عهرهفه، نهک نهو کهسهی تهوافی بهیتی نهکردووو پیش وهستان له عهرهفه**

واته: نومو زوبهیری کچی عه بدوره حمانی کوری حاریسی کوری هیشام ده گپریته وه،
له عایشه ی کچی عه بدوره حمانی خوشکیه وه، که عه بادی کوری عه بدولا هات بولا ی

(۱) لم نقف علیه.

عائیشه ی کچی عه بدوره همان، کچیکی هه بوو سه ری شانده کرد له پوژی جه ژندا، کاتی هاتنه مه ککه نهو کچه کهوته چه یزه وه و ته وافی به یتی نه کرد پیش عه رفه، ئیحرامی چه جی به سستوو وه له عه ره فاتیش به ری که وتبوو، ههروه ها به ردبارانی چه مپه یشی کردبوو، عه باد هاته ژووره وه بو لای عائیشه قزی بو ی شانده ده کرد و بو نی خوشی به کارده هینا، عه باد وتی: ئایا بو نی خوشی بو به کار دینی له کاتیکدا ته وافی به یتی نه کردوو، عائیشه وتی: بیگومان به ردبارانی چه مپه ی کردوو و قزی کورت کردو ته وه، وتی: جا با نه ویش بکات، بیگومان به کارهینانی نه وانه چه لال نیبه بو ی، عائیشه یش ئینکاری قسه که ی کرد، دواتر که سینی نارد بو لای عوره له و باره وه پرسیری لی کرد، نه ویش وتی: بو نی خوش بو هیچ که س چه لال نیبه پیش عه رفات ته وافی نه کردب، نه گهرچی قزی کورت کردبته وه و به ردبارانیسی کردب. نه بو به کر ده لی: جا عوره ی کوری زوبه یر ده لی: بو نی خوش له کاتیکدا چه لاله به کاربه ینریت پیش زیاره تکردنی به یت بو نهو که سه ی پیش وه ستان له عه رفه ته وافی به یتی کردب، وه نه گهر فهرمووده که ی عه مره له عائیشه وه جیگیر بیت که به مرفوعی هاتوو: کاتی به ردبارانی چه مپه تان کرد و سه رتان تاشی نه وه چه لاله بوتان بو نی خوش و جلو به رگ به کار به ینن جگه له جووتبوون. نه وه نه م ده سته واژه یه ریگه ددات به به کارهینانی بو نی خوش و پوشینی جلو به رگ بو هه موو حاجیه کان، دوا ی به ردبارانکردن و سه رتاشین بو نهو که سه ی که ته وافی کردوو له پوژی عه رفه، وه نهو که سه یشی ته وافی نه کردوو، نه وه نه بی گیرانه وه ی چه جاجی کوری نه رتات له نه بو به کری کوری موحه ممه ده وه، من هیچ زانیاریه کم نیبه چه جاج نه م فهرمووده ی له نه بو به کری کوری موحه ممه ده وه بیستی، جگه له وه ی که له فهرمووده که ی ئوممو سه له مه و عوکاشه ی کوری میحصه ندا هاتوو، (بیغه مبه ر ﷺ فهرمووه تی): به راستی نه م پوژه پوژیکه مؤله ت دراوه به ئیوه کاتی به ردبارانی چه مپه کاتان کرد ئیحرام بشکینن له هه موو نهو شتانه ی ئیحرامتان بو ی پوشیوه جگه له ئافره تان، جا نه گهر ئیواره تان کرده وه پیش نه وه ی ته وافی به یت بکه ن نه وه وه کوو نهو کاته تان لی دیت پیش نه وه ی به ردبارانی چه مپه بکه ن، نه مه ده سته واژه ی فهرمووده که ی ئوممو سه له مه یه، وه فهرمووده که ی عوکاشه یش له پرووی ماناوه وه کوو نهو فهرمووده وایه،

جا نه گهر حوکم درا به رواله تی ثم فهرمووده یه نه وه به لگه یه له سهر پینچه وانه ی
وته که ی عوروه که باسم کرد.

**بَابُ اسْتِخْتَابِ طَوَافِ الرِّيَاةِ يَوْمَ النَّحْرِ اسْتِنَانًا بِالنَّبِيِّ ﷺ وَمُبَادَرَةً بِقَضَاءِ
النَّوَاجِبِ عَنِ الطَّوَافِ الَّذِي بِهِ يَتِمُّ حَجُّ النَّحْرِ خَوْفًا أَنْ يَغْرَضَ لِلْمَرْءِ مَا لَا يُمْكِنُهُ
طَوَافُ الرِّيَاةِ مَعَهُ، وَإِنْ كَانَ تَأْخِيرُ الْإِفَاضَةِ عَنِ يَوْمِ النَّحْرِ جَائِزًا**

۲۹۴۱- عَنْ نَافِعِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَقَاضَ يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ رَجَعَ فَصَلَّى الظُّهْرَ
مِنِّي قَالَ نَافِعٌ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُفِيضُ يَوْمَ النَّحْرِ، ثُمَّ يَرْجِعُ فَيُصَلِّي الظُّهْرَ يَعْنِي مِنِّي وَيَذْكُرُ أَنَّ
النَّبِيَّ ﷺ فَعَلَهُ ^(۱).

باسی چاکتر وایه له رۆژی جهژنی قوربان تهوافی زیارته بکات، وه کوو
شوینکه و ته یغهمبر رضي الله عنهما، وه پهله بکات له بهجیهینانی نه و واجبه ی
که حجه ی حاجی به وه ته واو ده بیت، نه وه ک شتیک بیته پیشی به وه یه وه
نه توانت تهوافی زیارته بکات، نه گهرچی داوختنی تهوافی زیارته له
رۆژی جهژن دروسته

واته: نافع ده گپریته وه، له ئینو عومره وه رضي الله عنهما، پیغهمبری خوا رضي الله عنهما له رۆژی جهژن
له مینا گه پرایه وه تهوافی کرد (طواف الإفاضة)، پاشان گه پرایه وه نوژی نیوه رۆی له مینا
کرد. نافع وتی: ئینو عومریش له رۆژی جهژنی قوربان به پری ده کهوت، پاشان
ده گه پرایه وه نوژی نیوه رۆی ده کرد، واته: له مینا، وه باسی نه وه ی ده کرد پیغهمبریش
رضي الله عنهما به وشیه ی کردوه.

**بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النُّوْطَةَ يَجْلُ بَعْدَ رَكَعَتَيْ طَوَافِ الرِّيَاةِ،
وَإِنْ كَانَ الطَّائِفُ بِمَكَّةَ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى مَنَى**

۲۹۴۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَزُورُ الْبَيْتَ فَيَطُوفُ بِهِ أُسْبُوعًا، وَيُصَلِّي
رَكَعَتَيْنِ وَتَحِلُّ لَهُ النِّسَاءُ ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی به لگه له سمر نه وهی جوو تپوون دواي دوو رکاته که ی ته وافی زیاره ت حال ل ده بیت، نه گهر چي ته و افکر له مه ککش بوو پیش نه وهی بگر یته وه بو مینا

وا ته: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ ده لئ: پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ زیاره تی به تی ده کرد و حهوت جار ته وافی ده کرد، (نه وه ته وافی واجبه، حج به وه ته و او ده بیت)، وه دوو رکات نوژی ده کرد و خیزانه کانیشی بو حال ل ده بوو.

بَابُ تَرْكِ الرَّمْلِ فِي طَوَافِ الزِّيَارَةِ لِلْقَارِنِ، وَكَحْمِ الْمُفْرِدِ فِي هَذَا كَحْمِ الْقَارِنِ

۲۹۴۳- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم لَمْ يَرْمُلْ فِي السَّبْعِ الَّذِي أَقَاضَ فِيهِ، وَقَالَ عَطَاءٌ: لَا رَمَلَ فِيهِ ^(۱).

باسی ههروه له نه کردن له ته وافی زیاره ت بو نه وه که سهی قیرانی کرد وه، وه حوکمی نه وه که سهش که ته نها ئیجرامی بو حج به ستووه له مه دا وه کوو حوکمی نه وه که سهیه که قیرانی کرد وه

وا ته: ئینو عه باس رضی اللہ عنہ ده گپر یته وه، پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ له حهوت ته و افه که ی زیاره ت یان (طواف الإفاضة) ههروه له ی نه کرد، عه تائیش وتی: ههروه له ی تیدا نییه.

بَابُ اسْتِحْبَابِ الشَّرْبِ مِنْ مَاءِ زَمْزَمَ بَعْدَ الْفَرَاغِ مِنْ طَوَافِ الزِّيَارَةِ

۲۹۴۴- عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہما فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، وَقَالَ: ثُمَّ أَقَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم إِلَى الْبَيْتِ يَغْنِي يَوْمَ النَّحْرِ، فَأَتَى بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَهُمْ يَسْفُونَ عَلَى زَمْزَمَ، فَقَالَ: «انزِعُوا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَلَوْلَا أَنْ يُغْلِبَكُمْ النَّاسُ عَلَى سِقَاتِكُمْ لَنَزَعْتُ مَعَكُمْ فَنَاولُوهُ دَلْوًا فَشَرِبَ مِنْهُ» ^(۲)

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسى چاکتر وایه بۆ بهنده له دوائى تهواوبوونى تهوافى زیارەت له ئاوى زه مزه م بخواته وه

واته: جه عفر ده گپرتته وه، له باوكیه وه ده لئى: چوون بۆ لای جابری كورپی عه بدولا
 ﷺ، دواتر به دریزی باسى فەرمووده كه ی كرد، وه وتی: پاشان پیغه مبه ری خوا ﷺ
 (له میناوه) به پری كهوت بۆ بهیت، واته: له پۆزی جه ژن، (دواى ئه وه ی زیاره تی
 تهواو كرد) هات بۆ لای نه وه كانی عه بدولموته لیب ئاویان له زه مزه م هه لده كیشا بۆ
 خه لكه كه، فەرمووی: ئه ی نه وه كانی عه بدولموته لیب ئاو هه لبكیشن، ئه گه ر له بهر
 ئه وه نه بووايه خه لكیكى زۆر له سه رتان كۆ ده بیته وه (به هوی په پره ویی منه وه) منیش
 له گه لتان ئاوم هه لده كیشا، دۆلكه یه ك ئاویان یی دا، ئه ویش لئی خوارده وه.

۲۹۴۵- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما، أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم شَرِبَ دَلْوًا مِنْ مَاءٍ زَمَزَمَ قَائِمًا ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَرَادَ شَرِبَ مِنْ دَلْوٍ لَا أَنَّهُ شَرِبَ الدَّلْوَ كُلَّهُ، وَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي قَدْ أَعْلَمْتُ فِي
 غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا أَنَّ اسْمَ الشَّيْءِ قَدْ يَقَعُ عَلَى بَعْضِ أَجْزَائِهِ كَقَوْلِهِ ﴿وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ﴾
 ﷻ (الإسراء، فَأَوْقَعَ اسْمَ الصَّلَاةِ عَلَى الْقِرَاءَةِ خَاصَّةً، وَكَقَوْلِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ اللَّهُ: «قَسَمْتُ
 الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ» ثُمَّ ذَكَرَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ خَاصَّةً، فَأَوْقَعَ اسْمَ الصَّلَاةِ عَلَى قِرَاءَةِ
 فَاتِحَةِ الْكِتَابِ فِي الصَّلَاةِ خَاصَّةً.

واته: ئیبنو عه باس ﷺ ده گپرتته وه، پیغه مبه ر ﷺ به پیوه له دۆلكه یه ك ئاوی زه مزه می
 خوارده وه.

ئهبو به كر ده لئى: مه به ستی ئه وه یه له دۆلكه كه ی خوارده وه، نه ك هه موو ئاوی
 دۆلكه كه ی خواردیته وه، ئه مه ش له و شیوازه یه كه له چه ند شوینیکی كتیبه كانماندا
 باسم كردوو هه ندی جار ناوی شتیك بۆ به شتیك له به شه كانی ئه و شته به كار
 دیت، وه ك خوا ﷺ فەرموویه تی: ﴿وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ﴾ ﷻ، واته: ده نگت به رز
 مه كه ره وه له نوێزه كاتدا. ناوی نوێزی كورت كردۆته وه ته نها له سه ر قورتانخویندن،
 وه وه ك پیغه مبه ر ﷺ فەرموویه تی: خوا ﷺ فەرموویه تی: نوێژم كرد به دوو به شه وه له

تیوان خۆم و بهنده کهمدا. پاشان به تابهت باسی سوپه تی فاتیحه ی کرد، ناوی نوژی کورت کرده وه له سهر خویندنی سوپه تی فاتیحه له نوژدا.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْإِسْتِقَاءِ مِنْ هَاءِ زَمْزَمَ إِذِ النَّبِيِّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ أَنَّهُ عَمَلٌ صَالِحٌ، وَأَعْلَمَ أَنَّ لَوْلَا أَنْ يُغْلَبَ الْمُسْتَقِي مِنْهَا عَلَى الْإِسْتِقَاءِ لَنَزَعَ مَعَهُمْ

٢٩٤٦- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَاءَ إِلَى السَّقَايَةِ فَاسْتَسْقَى، فَقَالَ الْعَبَّاسُ: يَا فَضْلُ اذْهَبْ إِلَى أُمِّكَ، فَإِيتِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِشَرَابٍ مِنْ عِنْدِهَا، فَقَالَ: «اسْقِنِي»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ أَيْدِيَهُمْ فِيهِ، فَقَالَ «اسْقِنِي»، فَشَرِبَ مِنْهُ، ثُمَّ أَتَى زَمْزَمَ، وَهُمْ يَسْفُونَ وَيَعْمَلُونَ فِيهَا، فَقَالَ: «اعْمَلُوا فَإِنَّكُمْ عَلَى عَمَلٍ صَالِحٍ»، ثُمَّ قَالَ: «لَوْلَا أَنْ تُغْلَبُوا لَنَزَعْتُ حَتَّى أَضَعَ الْحَبْلَ عَلَى هَذِهِ يَغْنِي عَاتِقَهُ. وَأَشَارَ إِلَى عَاتِقِهِ»^(١).

باسی ئاوگپیرانی زهمزم له کرده وه چاکهکانه، چونکه پیغمبر ﷺ رایگه یاندوو هه کاره له کرده وه چاکهکانه، ههروه ها رایگه یاندوو هه گهر له بهر هه نه بیت خه لکیکی زۆر له سهر ئاوگپیر کۆ ده بیته وه بو ئاودان هه وه له گه لیان ئاوی هه لده کیشا

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده گپریته وه، پیغمبهری خوا ﷺ هات بو شوینی ئاو خواردنه وه ی حاجیه کان و داوای ئاوی کرد، عباس وتی: ئه ی فهزل برۆ بو لای دایکت خواردنه وه به ک بو پیغمبهری خوا ﷺ بهینه، پیغمبهر ﷺ فهرمووی: ئاوم بدهری، وتی: ئه ی پیغمبهری خوا هه وان دهستی تی ده خه ن، فهرمووی: ئاوم بدهری، دواتر لئی خواردنه وه، پاشان هات بو لای ئاوی زهمزم، هه وان ئاویان ده گپرا و لیان ده رده هینا، فهرمووی: ئاو بگپرن به راستی ئیوه له سهر کاریکی چاکن، پاشان فهرمووی: ئه گهر له بهر هه وه نه بو وایه خه لکیکی زۆر له سهرتان کۆ ده بیته وه داده به زیم گورسیکم ده خسته ئیره م، ئامازه ی بو شانی کرد، هه وکات ئاوم له گه ل هه لده هینجان.

بَابِ اسْتِحْبَابِ الشُّرْبِ مِنْ نَبِيذِ السَّقَايَةِ إِذَا لَمْ يَكُنِ النَّبِيذُ مُسْكِرًا

٢٩٤٧- عَنْ بَكْرِ، جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى السَّقَايَةِ فَشَرِبَ نَبِيذًا، فَقَالَ: مَا بَالَ أَهْلِ هَذَا الْبَيْتِ يَسْقُونَ النَّبِيذَ وَيَبْنُو عَمَّهُمْ يَسْقُونَ اللَّبَنَ وَالْعَسَلَ أَمِنْ بُخْلِ أُمَّ مِنْ حَاجَةٍ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنه وَذَلِكَ بَعْدَ مَا ذَهَبَ بَصَرُهُ: عَلِيٌّ بِالرَّجُلِ، فَأُتِيَ بِهِ، فَقَالَ: إِنَّهُ لَيْسَتْ بِنَا حَاجَةٌ وَلَا بُخْلٌ، وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَهُوَ عَلَى بَعِيرِهِ وَخَلْفَهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَاسْتَسْقَى فَسَقَيْنَاهُ نَبِيذًا فَشَرِبَ، ثُمَّ نَاقَلَ فَضَلَهُ أُسَامَةُ فَقَالَ: «قَدْ أَحْسَنْتُمْ وَأَجْمَلْتُمْ وَكَذَلِكَ فَافْعَلُوا» فَخُنَّ لَا تُرِيدُ أَنْ تُغَيَّرَ ذَلِكَ ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَهَذَا الْخَبَرُ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي نَقُولُ فِي كُتُبِنَا إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبِيحُ الشَّيْءَ بِذِكْرِ مُجْمَلٍ وَيَبَيِّنُ فِي آيَةٍ أُخْرَى عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ مَا أَبَاحَهُ بِذِكْرِ مُجْمَلٍ أَرَادَ بِهِ بَعْضُ ذَلِكَ الشَّيْءِ الَّذِي ذَكَرَهُ مُجْمَلًا لَا جَمِيعَهُ، وَكَذَلِكَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يُبِيحُ الشَّيْءَ بِذِكْرِ مُجْمَلٍ، وَيَبَيِّنُهُ فِي وَقْتٍ تَالٍ أَنْ مَا أَجْمَلَ ذَكَرَهُ أَرَادَ بِهِ بَعْضُ ذَلِكَ الشَّيْءِ لَا جَمِيعَهُ كَقَوْلِهِ: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضَ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ﴾ ^(١٨٧) البقرة، فَأَجْمَلَ فِي هَذِهِ الْآيَةِ ذَكَرَ الْمَأْكُولِ وَالْمَشْرُوبِ وَيَبَيَّنُ فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ أَنَّهُ إِذَا أَبَاحَ بَعْضَ الْمَأْكُولِ، وَبَعْضَ الْمَشْرُوبِ لَا جَمِيعَهُ، وَهَذَا بَابٌ طَوِيلٌ قَدْ بَيَّنْتُهُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا، فَالنَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِذَا أَبَاحَ الشُّرْبَ مِنْ نَبِيذِ السَّقَايَةِ إِذَا لَمْ يَكُنْ مُسْكِرًا؛ لِأَنَّهُ أَعْلَمَ أَنَّ الْمُسْكِرَ حَرَامٌ.

**باسى ريگه دراوه به خواردنه وهى گيراوهى ترى يان خورما لهو گيراوانهى
كه خزمه تكارانى مالى خوا ده يگيرن به سهر زياره تكاراندا به مهرجت گيراوه كه
سهر خوشكهر نه بيت**

واته: به كر ده گيرته وه، پياونكى ده شته كى هات بو شوئنى خواردنه وهى حاجيه كان گيراوهى (ئاوى ترى) خوارده وه، (واته: شهره تى ترى)، وتى: نه وه چيه نه م خانه واده شه به تى ترى ده به خشنه وه (مه به ستى خانه وادهى عه باس بو) ئاموزا كانشيان شير و ههنگوين ده به خشنه وه، ئايا نه وه له ره زيليه يان نه بوونه ييه، ئيبنو عه باس دواى نه وهى چاوى له ده ست دابوو، وتى: نه وه پياوه م بو بينن، پياوه كه يان بوى هينا، وتى: ئيمه نه له بهر هه زارى نه وه مان كرد و نه له بهر ره زيليش،

به لَام پیغه مبهری خوا ﷺ به سهر و شتره که یه وه هاته نئو مزگه و ته وه، ئوسامه ی کوری زه دیدش له پشتیه وه بوو، داوای خواردنه وه ی کرد، ئیمه ییش گیراوه مان پیی دا (واته: خوْشاو و شهر به تی تری)، پاشان زیاده که ی دایه وه دهستی ئوسامه و فه رمووی: به راستی کارنیکی چاک و جوانتان کرد، به رده وام بن له سهر ئه و کاره. جا ئیمه نامانه وی ئه وه بگورین.

ئبو به کر ده لی: ئه م فه رمووده یه له و شیوازه یه که له کتیبه کانماندا و توومانه: خوا ﷺ رینگه به شتیک ئه دات به باسکردنیکی ناروون، وه پروونی ده کاته وه له نایه تیکی دیکه دا له سهر زمانی پیغه مبه ره که ی ﷺ ئه وه ی که رینگه ی پچ داوه به باسکردنیکی ناروون، مه به سستی پیی هه ندی له و شته یه که به ناروونی باسی کردووه نه ک هه مووی، به هه مان شیوه پیغه مبه ر ﷺ رینگه به شتیک ئه دات به باسکردنیکی ناروون، به لَام ئه و شته ی که به ناروونی باسی کردووه له کاتیکی دیکه دا پروون ده کاته وه، مه به سستی پیی هه ندی له و شته یه نه ک هه مووی، وه ک خوا ﷺ فه رموویه تی: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ﴾ (۱۷۷). له م نایه ته دا باسی خواردن و خواردنه وه ی به ناروونی هیناوه، وه له غه بری ئه م شوینه دا پروونی کردو ته وه مه به سستی پیی هه ندی له خواردن و هه ندی له خواردنه وه کانه نه ک هه موویان، ئه مه ش بابه تیکی دوورودرئزه له چه ند شوینیکی کتیبه کانماندا پروونم کردو ته وه، جا پیغه مبه ر ﷺ له کاتیکی داوه به خواردنه وه ی خوْشاو و گیراوه ئه گه ر سه رخوْشکه ر نه بییت، چونکه رایگه یاندووه سه رخوْشکه ر حه رامه.

بَابُ السَّغْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ مَعَ طَوَافِ الرِّيَازَةِ لِلْمُتَمَتِّعِ

۲۹۴۸- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ قَالَتْ: فَطَافَ الَّذِينَ أَهَلُوا بِالْعُمْرَةِ بِالْبَيْتِ، وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ حَلُّوا، ثُمَّ طَافُوا طَوَافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مَنَى لِحَجَّتِهِمْ^(۱).

باسی هاتوچۆی نیوان صفا و مهره له گه‌ل ته‌وافی زیاره‌ت بۆ ئەو که‌سه‌ی ته‌مه‌توعی کردووه^(۱)

واته: عائیشه رضی اللہ عنہا ده‌لی: له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم له‌حه‌جی ما‌ئا‌وا‌ییدا ده‌رچووین، وتی: ئەوانه‌ی ئیحرامی عومره‌یان به‌ستبوو ته‌وافی به‌یتیان کرد، هه‌روه‌ها هاتوچۆی نیوان صفا و مهره‌یش، پاشان ئیحرامیان شکاند، پاشان دوا‌ی ئەوه‌ی له‌مینا گه‌رانه‌وه‌ ته‌وافیکی دیکه‌یان کرد بۆ حه‌جه‌که‌یان.

بَابُ تَرْكِ السَّغْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ مَعَ طَوَافِ الرِّيَّاتِ لِلْمُفْرِدِ وَالْقَارِنِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنِ ابْنِ وَهَبٍ، عَنْ مَالِكٍ فِي الْبَابِ قَبْلَ هَذَا، وَقَالَ فِيهِ: وَأَمَّا الَّذِينَ جَمَعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَأِنَّهُمْ طَافُوا طَوَافًا وَاحِدًا.

باسی هاتوچۆنه‌کردن له‌نیوان صفا و مهره له‌گه‌ل ته‌وافی زیاره‌ت بۆ ئەو که‌سه‌ی به‌ته‌نها ئیحرامی بۆ حه‌ج به‌ستوووه و ئەوه‌یشی قیرانی کردووه (واته: ئیحرامی بۆ حه‌ج و عومره‌ پیکه‌وه به‌ستوووه)، ئەبو به‌کر ده‌لی: فه‌رمووده‌که‌ی یونس‌ی کورسی عه‌بدولئه‌علا، له‌ئیبنو وه‌هب، له‌مالیک له‌و باسه‌ی پێش ئەم باسه‌دا هاتوووه، (واته: فه‌رمووده‌ی ژماره‌ ۸۴۹۲) وه‌ عائیشه له‌وته‌که‌یدا ئەوه‌یشی وت: به‌لام ئەوانه‌ی حه‌ج و عومره‌یان پیکه‌وه کو‌ کرده‌وه ئەوه‌ یه‌ک ته‌وافیان کرد

بَابُ ذِكْرِ مَنْ قَدَّمَ نُسْكَأَ قَبْلَ نُسْكَأِ جَاهِلًا بِذِكْرِ خَبَرِ مُخْتَصِرٍ غَيْرِ مُتَقَصِّ وَالِدَائِلِ عَلَيَّ أَنْ لَا مُذْيَةَ لَهُ

۲۹۴۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضی اللہ عنہ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ و آله و سلم يَوْمَ النَّحْرِ، فَقَالَ: حَلَفْتُ قَبْلَ أَنْ أذْبَحَ قَالَ: «أَذْبَحْ، وَلَا حَرَجَ». قَالَ: وَذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ قَالَ: «ارْمِ وَلَا حَرَجَ»^(۲).

(۱) واته: ئیحرامی بۆ عومره به‌ستوووه، له‌دوا‌ی ته‌واوبوونی عومره ئیحرام بۆ حه‌جیش به‌سته‌تی.

(۲) صحیح.

باسنی نئو که سه‌می به‌نمزانی قوربانی پیش ده‌خات، به باسکردنی فهرمووده‌یه‌کی کورتکراوه نه‌ک تیروته‌سمل، وه به‌لگه‌ش له‌سهر نئوه‌می هیچ فیدیه‌یه‌کی له‌سهر نییه

واته: عه‌بدو‌لای کوری عه‌مر ﷺ ده‌لی: پیاوئیک هات بو خزمه‌ت پیغهمبه‌ر ﷺ له پوژی جه‌ژنی قوربان، وتی: سه‌رم تاشی پیش نئوه‌می قوربانی بکه‌م، فهرمووی: قوربانی بکه، هیچ گونا‌هی تیدا نییه، وه وتی: قوربانیم کرد پیش نئوه‌می به‌ردبارانی جه‌مپه‌ بکه‌م، فهرمووی: به‌ردباران بکه و هیچ گونا‌هی تیدا نییه.

۲۹۵۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہما قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسْأَلُ يَوْمَ النَّحْرِ مِئْتِي فَيَقُولُ: «لَا حَرَجَ لَّا حَرَجَ» فَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَدْبِحَ، فَقَالَ: «لَا حَرَجَ»، وَقَالَ: رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أَمْسَيْتُ قَالَ: «لَا حَرَجَ»^(۱).

واته: ئینو عه‌باس رضی اللہ عنہما ده‌لی: پیغهمبه‌ری خوا ﷺ له پوژی جه‌ژنی قوربان له‌ مینا پرسیری لی ده‌کرا، ده‌یفه‌رموو: کیشه نییه کیشه نییه، پیاوئیک پرسیری لی کرد فهرمووی: سه‌رم تاشی پیش نئوه‌می قوربانی بکه‌م، فهرمووی: هیچ کیشه‌یه‌کی تیدا نییه، وه وتی: دوا‌ی ئیواره به‌ردبارانی جه‌مپه‌م کرد، فهرمووی: هیچ کیشه‌یه‌کی تیدا نییه.

بَابُ خُطْبَةِ الْإِقَامِ بِمِئْتِي يَوْمَ النَّحْرِ بَعْدَ الظُّهْرِ

۲۹۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رضی اللہ عنہما، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كُنْتُ أَحْسِبُ أَنْ كَذَا وَكَذَا قَبْلَ كَذَا وَكَذَا، ثُمَّ آخَرَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كُنْتُ أَحْسِبُ أَنْ كَذَا قَبْلَ كَذَا لِهَؤُلَاءِ الثَّلَاثِ فَقَالَ: «أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ»^(۲).

باسنی وتاری ئیمام و پیشه‌وا له‌ مینا له‌ پوژی جه‌ژنی قوربان دوا‌ی نیوه‌رو

واته: عه‌بدو‌لای کوری عه‌مری کوری عاص رضی اللہ عنہما ده‌گیرته‌وه، له کاتی‌کدا پیغهمبه‌ر ﷺ وتاری ده‌دا له‌ پوژی جه‌ژنی قوربان، پیاوئیک هه‌ستا و وتی: ئه‌ی پیغهمبه‌ری خوا نه‌مزانی که فلانه شت و فلانه شت پیش فلانه شت و فلانه شت بیت، (واته: نه‌مزانی

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

که تهواف پیش سهربرین بیت، یان سهربرین پیش سهرتاشین بیت)، پاشان یه کیکی دیکه وتی: نهی پیغهمبهری خوا نهمزانی که فلانه شت پیش فلانه شت بیت، بهو سئ شتهی (تهواف و سهرتاشین و قوربانیکردن) فهرموو: نهنجامی بده و هیچ گوناھی تیدا نییه. (واته: پیش و پاش خستیان ئاساییه).

۲۹۵۲- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضی اللہ عنہ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَوْمَ النَّحْرِ، الْحَدِيثَ بِطُولِهِ ^(۱).

واته: نهبو به کره رضی اللہ عنہ ده گپرتهوه، پیغهمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم له رۆژی جهژن وتاریکی دا، فهرمووده کهی بهدرتزی باس کرد، (بهلام لیره دا تنها نهو بهشهی هیناوه که ده بیته به لگه بو سهرباسه کهی).

بَابُ خُطْبَةِ الْإِمَامِ عَلِيِّ الرَّاجِلَةِ

۲۹۵۳- عَنْ الْهَرْمَاسِ بْنِ زِيَادِ الْبَاهِلِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم مِمَّنِي يَخْطُبُ النَّاسَ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ الْعُضْبَاءِ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي ^(۲).

باسی وتاردانی ئیمام و پیشهوا بهسهر و لاخوه

واته: هیرماسی کوری زیادى باهیلی رضی اللہ عنہ ده لی: پیغهمبهری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بینى له مینا بهسهر وشتره که یه وه بوو (که نازناوی) (الْعُضْبَاءِ) بوو، وتاری بوو خه لکه که ده دا، منیش له پشت باوکه وه بهسهر وه لاخه که وه بووم.

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي الْجَمَاعِ يَوْمَ النَّحْرِ بَعْدَ الرِّيَاةِ

۲۹۵۴- عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا قَالَتْ: أَفَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، ثُمَّ أَرَادَ مِنْ صَفِيَّةَ مَا يُرِيدُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِهِ، فَقِيلَ: إِنَّهَا حَائِضٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَحَابِسْتُنَا هِيَ»، فَقَالُوا: إِنَّهَا قَدْ أَفَاضَتْ فَتَفَرَّ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) إسناده حسن.

(۳) صحیح.

باسی مؤلهدان به جووتبوون له رۆژنی جهژن دواى زيارهتى بهيت

واته: عائشه رضي الله عنها ده‌لى: پيغه‌مبهري خوا عليه السلام ته‌وافى زياره‌تى كرد، پاشان ويستی بچيته لای سه‌فيه‌ى خيزانى، وترا: ئەو له‌حه‌يزدايه، پيغه‌مبهري خوا عليه السلام فه‌رمووى: تو بلتي نه‌مانه‌يلتته‌وه؟ وتيان: ئەي پيغه‌مبهري خوا ئەو ته‌وافى مالى خواى كردووه، (دواى ته‌واف كه‌وته‌حه‌يزه‌وه)، دواتر پيغه‌مبهري خوا عليه السلام له‌گه‌لى مه‌ككه‌ى به‌جى هيشت.

بَابُ ذِكْرِ النَّاسِي بَغْضِ نُسُكِهِ يَوْمَ النَّخْرِ ثُمَّ يَذْكُرُهُ

٢٩٥٥- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ رضي الله عنه قَالَ: شَهِدْتُ النَّبِيَّ عليه السلام فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَهُوَ يَخْطُبُ جَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: إِنَّهُ نَسِيَ أَنْ يَرْمِيَ قَالَ: «ارْمِ وَلَا حَرَجَ»، ثُمَّ أَتَاهُ آخَرُ، فَقَالَ: إِنَّهُ نَسِيَ أَنْ يَطُوفَ فَقَالَ النَّبِيُّ عليه السلام: «طُفَّ وَلَا حَرَجَ»، ثُمَّ أَتَاهُ آخَرُ فَقَالَ نَسِيْتُ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ: «أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ»، فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ يَوْمَئِذٍ إِلَّا قَالَ: «لَا حَرَجَ، وَقَالَ لَقَدْ أَذْهَبَ اللَّهُ الْحَرَجَ إِلَّا امْرَأًا اقْتَرَضَ مِنْ مُسْلِمٍ فَذَاكَ حَرَجٌ»^(١).

باسی ئەو كه‌سه‌ى له رۆژنی جهژنى قوربان هه‌ندىك له رپوره‌سمه‌کانى بیر چوو، پاشان بیری كه‌وتوووه‌ته‌وه

واته: ئوسامه‌ى كورى شه‌ريك رضي الله عنه ده‌لى: له‌گه‌ل پيغه‌مبهري عليه السلام ئاماده‌ى حه‌جى مالتاوايى بووم، له‌كاتيكدا ئەو وتارى ده‌دا پياوئيك هات بو لای، وتى: ئەو بیری چوو به‌ردبارانى جه‌مه‌ر بکات، فه‌رمووى: به‌ردباران بکه و هيج گوناھى تيدا نييه، پاشان پياوئىكى ديكه هات بو لای وتى: ئەو بیری چوو ته‌واف بکات، فه‌رمووى: ته‌واف بکه و هيج گوناھى تيدا نييه، پاشان پياوئىكى ديكه هات بو لای وتى: بىرم چوو قوربانى سه‌ر بىرم، فه‌رمووى: قوربانى سه‌ر بىره و هيج گوناھى تيدا نييه، ئەو رۆژه پرسيارى له‌باره‌ى هيج شتيكه‌وه لى نه‌كرا ئيللا فه‌رمووى: گوناھى تيدا نييه، وه فه‌رمووى: بىنگومان خوا گوناھى هه‌لگرت مه‌گه‌ر پياوئيك ده‌ستدرئزى كرديته سه‌ر ناموسى مسولمانتيك ئەوه گوناھه.

بَابُ الْبَيْتُوتَةِ بِمِنَى لَيَالِي أَيَّامِ الشَّرِيقِ

۲۹۵۶- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: أَفَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ رَجَعَ فَمَكَتْ مِنْ يَمْنَى لَيَالِي أَيَّامِ الشَّرِيقِ يَزِمِي الْجَمْرَةَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ كُلَّ جَمْرَةٍ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، وَيَقِفُ عِنْدَ الْأُولَى وَعِنْدَ الثَّانِيَةِ، فَيَطِيلُ الْقِيَامَ، وَيَتَصَرَّعُ، ثُمَّ يَزِمِي الثَّالِثَةَ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ: حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ، ظَاهِرُهَا خِلَافُ حَبْرِ ابْنِ عُمَرَ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ قَبْلَ أَنْ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَفَاضَ يَوْمَ النَّحْرِ، ثُمَّ رَجَعَ فَصَلَّى الظُّهْرَ مِنْ يَمْنَى، وَأَحْسَبُ أَنَّ مَعْنَى هَذِهِ اللَّفْظَةِ لَا تُضَادُّ حَبْرَ ابْنِ عُمَرَ لَعَلَّ عَائِشَةَ أَرَادَتْ أَفَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ بَعْدَ رُجُوعِهِ إِلَى يَمْنَى، فَإِذَا حُمِلَ حَبْرُ عَائِشَةَ عَلَى هَذَا الْمَعْنَى لَمْ يَكُنْ مُخَالِفًا لِحَبْرِ ابْنِ عُمَرَ، وَحَبْرُ ابْنِ عُمَرَ أَثْبَتَ إِسْنَادًا مِنْ هَذَا الْحَبْرِ، وَحَبْرُ عَائِشَةَ مَا تَأَوَّلْتُ مِنَ الْجَنَسِ الَّذِي نَقُولُ: إِنَّ الْكَلَامَ مُقَدَّمٌ وَمَوْخَرٌ كَقَوْلِهِ: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۗ﴾ الكهف، وَمَثَلُ هَذَا فِي الْقُرْآنِ كَثِيرٌ، قَدْ بَيَّنْتُ بَعْضَهُ فِي كِتَابِ مَعَانِي الْقُرْآنِ، وَسَابِقِينَ بَاقِيَهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، وَهَذَا كَقَوْلِهِ: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ ۗ﴾ الأعراف، فَمَعْنَى قَوْلِ عَائِشَةَ عَلَى هَذَا التَّأْوِيلِ أَفَاضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ ثُمَّ رَجَعَ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ فَقَدَّمَ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ قَبْلَ قَوْلِهِ ثُمَّ رَجَعَ كَمَا قَدَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿خَلَقْنَاكُمْ ۗ﴾ الأعراف، قَبْلَ قَوْلِهِ: ﴿ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ۗ﴾ الأعراف، وَالْمَعْنَى صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ خَلَقْنَاكُمْ.

باسنی شهومانوه له مینا له شهوه کانی (ایام الشریق) دا

واته: عائشه رضي الله عنها ده لئی: پیغمبهری خوا صلى الله عليه وسلم ته وافی زیاره تی کرد له کوتا روژیدا، (واته: یه کهم روژی جه زنی قوربان) کاتی نوژی نیوه روژی کرد، پاشان گه پرایه وه، دواتر له مینا مایه وه له شهوه کانی (ایام الشریق) دا، له وی به ردبارانی جه مره ی ده کرد کاتی که خور له نیوه راستی ناسمان ترازا، هر جه مره یه که به حهوت به رد به ردبارانی کرد، له گه ل ههر به ردیکدا ته کبیریکدی ده کرد، وه له کاتی جه مره ی یه کهم و دووه مدا نه ندازه یه کی زور ده وه ستا، زیکر و یادی خوی زور تیدا ده کرد و ده پاپرایه وه، پاشان له جه مره ی سییه م جار به ردبارانی کرد و له لای نه وه ستا.

ئەبو بەکر دەلی: ئەم دەستەواژەیه: (حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ)، رواله‌ته‌که‌ی پێچه‌وانه‌ی
 فه‌رمووده‌که‌ی ئیبنو عومه‌ره که له پێشه‌وه باسان کرد، پێغه‌مبه‌ر ﷺ له پوژی جه‌ژن
 ته‌وافی خواحافیزی کرد، پاشان گه‌رایه‌وه نوێزی نیوه‌پووی له مینا کرد. پیم وایه مانای
 ئەو دەستەواژەیه دژیه‌کی فه‌رمووده‌که‌ی ئیبنو عومه‌ر نییه، پێ ده‌چی عائیشه مه‌به‌ستی
 ئەوه بووبیت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له کۆتا پوژیدا ته‌وافی کرد، کاتی نوێزی نیوه‌پووی
 کرد دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی بو‌مینا، جا ئە‌گه‌ر فه‌رمووده‌که‌ی عائیشه حه‌مل بکریته‌ سه‌ر ئەم
 مانایه ئەوه پێچه‌وانه‌ی فه‌رمووده‌که‌ی ئیبنو عومه‌ر نابێته‌وه، وه فه‌رمووده‌که‌ی ئیبنو
 عومه‌ر له پووی سه‌نه‌ده‌وه له فه‌رمووده‌که‌ی عائیشه جی‌گه‌یتره، وه فه‌رمووده‌که‌ی
 عائیشه به‌و شیوه‌ی له‌یه‌کم دایه‌وه له‌و شیوازه‌یه که ده‌لین: به‌راستی ناخوتن پێش
 و پاش ده‌خری (مُقَدَّمٌ وَمُؤَخَّرٌ)، وه‌ک چو‌ن خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ
 عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝۱﴾. وه هاوشیوه‌ی ئەمه له قورئاندا زوره، له
 کتیبی (مَعَانِي الْقُرْآن) دا هه‌ندیکیم پوون کردۆته‌وه، وه به‌ ویستی خوا ئەوه‌ی ماوه
 ئیستا پوونی ده‌که‌مه‌وه، وه ئەویش وه‌کوو فه‌رمایستی خوا وایه که فه‌رموویه‌تی:
 ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ ۝۱۱﴾، جا مانای
 وته‌که‌ی عائیشه به‌پێی ئەم لیکدانه‌وه‌یه به‌م شیوه ده‌بیت: (أَفَاصْرَسُوا لِلَّهِ مِنْ آخِرِ
 يَوْمِهِ ثُمَّ رَجَعَ حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ)، واته: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ته‌وافی خواحافیزی کرد له
 کۆتا پوژه‌کانیدا، پاشان گه‌رایه‌وه کاتی نوێزی نیوه‌پووی کرد، جا (حِينَ صَلَّى الظُّهْرَ)‌ه‌ی
 پێش خستوه به‌سه‌ر فه‌رمووده‌که‌ی (ثُمَّ رَجَعَ)، وه‌ک چو‌ن خوا ﷺ: ﴿خَلَقْنَاكُمْ
 ۝۱۱﴾ ی پێش فه‌رمایسته‌که‌ی خستوه‌ته: ﴿ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ۝۱۱﴾ وه مانای ئەمه به‌م
 شیوه‌یه‌یه: (صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ خَلَقْنَاكُمْ).

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الْبَيْتِ لِأَلِ الْعَبَّاسِ بِمَكَّةَ أَيَّامَ مِنِّي مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِمْ لِيَقُومُوا بِإِسْقَاءِ النَّاسِ مِنْهَا

۲۹۵۷- عَنِ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا)، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَذِنَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، اسْتَأْذَنَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ أَنْ
 يَبِيَّتَ بِمَكَّةَ لِيَالِيَّ مِنِّي مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأَذِنَ لَهُ ^(۱).

باسی مؤلّه تدان به خانوادهی عباس له مانه و هیان له مه ککه له روژه کانی مینا، بو تهوهی ئاو و بدن به حاجیان

واته: ئینو عومهر ﷺ ده گپریتهوه، پیغه مبهري ﷺ مؤلّه تی دا به عه باسی کوری
عه بدولوته لیب، داوای کرد له پیغه مبهري خوا ﷺ له مه ککه بمینیتتهوه له شهوانی
مینا له بهر تهوهی ئاو به حاجیان بدات، مؤلّه تی پیتی دا.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ الطَّيِّبِ وَاللَّبَاسِ إِذَا أَمْسَى الْحَاجُّ يَوْمَ النَّحْرِ قَبْلَ أَنْ يُفِيضَ وَكُلَّ مَا زَجَرَ الْحَاجُّ عَنْهُ قَبْلَ رَمِي الْجَمْرَةِ يَوْمَ النَّحْرِ

۲۹۵۸- عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَمْعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَعَنْ أُمِّهِ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها، يُحَدِّثَانِهِ ذَلِكَ جَمِيعًا عَنْهَا قَالَتْ: لَمَّا كَانَتْ لَيْلَتِي الَّتِي يَصِرُ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِيهَا مَسَاءَ يَوْمِ النَّحْرِ، فَصَارَ إِلَيَّ قَالَتْ: فَدَخَلَ عَلَيَّ وَهَبٌ وَمَعَهُ رَجَالٌ مِنْ آلِي أَبِي أُمَيَّةَ مُتَقَمِّصِينَ، فَقَالَتْ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَوْهَبٍ: «هَلْ أَقْضَتْ بَعْدُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ؟». قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «فَانْزِعِ الْقَمِيصَ» فَتَزَعَهُ مِنْ رَأْسِهِ قَالَ: وَنَزَعَ صَاحِبُهُ قَمِيصَهُ مِنْ رَأْسِهِ قَالُوا: وَلِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «هَذَا يَوْمٌ رُخِّصَ لَكُمْ إِذَا أَنْتُمْ رَمَيْتُمُ الْجَمْرَةَ أَنْ تَحْلُوا مِنْ كُلِّ مَا حُرِّمْتُمْ مِنْهُ إِلَّا مِنَ النِّسَاءِ، فَإِذَا أَمْسَيْتُمْ قَبْلَ أَنْ تَطُوفُوا بِهَذَا النَّبْتِ صِرْتُمْ حُرْمًا كَهَيْئَتِكُمْ قَبْلَ أَنْ تَرْمُوا الْجَمْرَةَ»^(۱).

باسی قهدهغه کردن له به کارهینانی بوئی خووش و له بهرکردنی پوَشاک،
ئهگهر حاجی ئیوارهی به سهردا هات پیتش تهوهی تهوافی زیارهت بکات،
ههروهها هه موو تهوانهی قهدهغه کراوه له حاجی پیتش بهردبارانکردنی
جهمره له روژی جهزنی قوربان

واته: ئه بو عوبه یدهی کوری عه بدولای کوری زه مبه ده گپریتهوه، له باوکیه وه، وه له
دایکیه وه (واته: دایکی عوبه یده) زهینه بی کچی ئه بو سه له مه، له ئوممو سه له مه وه
ﷺ، ههردووکیان ده گپرنه وه، ئوممو سه له مه ده لی: کاتی ئه وه شهوهی نورهی من بوو
پیغه مبهري خوا ﷺ بیت بو لام واریک کهوت ئیوارهی جهزنی قوربان بوو (که ده کاته

شهو ی یازدهی (ذی الحجة)) لهو شهوهدا هات بو لام، ئوممو سه لهمه وتی: وهههیش له گهل پیاوانیک له بنه مالی ئومه ییه هاتن بو لام کراسیان له بهر کرابوو، وتی: پیغهمبهری خوا ﷺ به وههیی فهرموو: ئایا ته وافی زیارهتت کردوو هئی باوکی عه بدولا؟ وتی: نه سویند به خوا هئی پیغهمبهری خوا، فهرمووی: کراسه که له بهرت دا که نه، ئه ویش کراسه که ی له سه ریه وه دا که ند، هاوړیکه شی کراسه که ی له سه ریه وه دا که ند، وتیان: بوچی هئی پیغهمبهری خوا؟ فهرمووی: به راستی هئم پوژه (پوژی جهژن) پوړیکه مؤلت دراوه به ئیوه کاتخ به ردبارانی جه مړه کانتان کرد ئیحرام بشکینن له هه موو هئو شتانه ی ئیحرامتان بو ی پویشوه جگه له چوونتان بو لای ئافره تان، جا نه گه ر ئیواره تان کرده وه پیش هئوه ی ته وافی به یت بکه ن (له پوژی جهژن) هئوه وه کوو هئو کاته تان لی دیت که له ئیحرامدا بوون پیش هئوه ی به ردبارانی جه مړه بکه ن.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ صَوْمِ يَوْمِ الْفِطْرِ وَيَوْمِ النَّحْرِ

۲۹۵۹- عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ: شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ صِيَامِ هَذَيْنِ الْيَوْمَيْنِ، وَأَمَّا يَوْمُ الْفِطْرِ فَفِطْرُكُمْ مِنْ صِيَامِكُمْ، وَأَمَّا يَوْمُ الْأَضْحَى، فَتَأْكُلُونَ فِيهِ مِنْ نُسُكِكُمْ^(۱).

باسی قهدهغه کردن له پوژووگرتنی پوژی جهژنی په مهزان و پوژی جهژنی قوربان واته: هئبو عوبه ید ده لی: له گهل عومه ری کوپی خه تاب ﷺ ناماده ی جهژن بووم، وتی: پیغهمبهری خوا ﷺ قهدهغه ی کردوو له پوژووگرتنی هئم دوو پوژه، جا پوژی جهژنی په مهزان به هوی به پوژوو بووتانه وهیه (له و مانگه دا)، وه پوژی جهژنی قوربانیش، تیایدا له قوربانیه کانتان ده خون.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ صِيَامِ أَيَّامِ الشَّرِيقِ بِدَلَالَةِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

۲۹۶۰- عَنْ بَشْرِ بْنِ سَحْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يُنَادِيَ أَيَّامَ الشَّرِيقِ، لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُؤْمِنَةٌ، وَإِنَّهَا أَيَّامٌ أَكُلٍ وَشُرْبٍ^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسى قهدهغهکردن له رۆژووگرتنى سى رۆژهکهى دواى جهژنى قوربان بهمانا نهك بهروونى و راشكاوى

واته: بيشرى كورپى سوحهيم ﷺ ده گيرېته وه، پيغه مبهرى خوا ﷺ فهرمىنى پيى كرد له رۆژه كانى جهژنى قوربان بانگه واز بكات به نيو خه لكدا، هيچ كهس ناچيته به هه شته وه جگه له نه فسىكى پرودار نه بيت، وه ئه و رۆژانه يش رۆژانى خواردن و خواردنه وهن.

بَابُ الرَّجْرِ عَنْ صَوْمِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ لَا بِكِنَايَةٍ وَلَا بِدِلَالَةٍ مِنْ غَيْرِ تَضْرِيحٍ

٢٩٦١- عَنْ أَبِي مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ ﷺ عَلَى أَبِيهِ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ، فَإِذَا هُوَ يَتَعَدَّى قَدَعَانًا إِلَى الطَّعَامِ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو: إِنِّي صَائِمٌ، فَقَالَ لَهُ عَمْرٍو: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ هَذِهِ الْأَيَّامَ الَّتِي نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ صَوْمِهَا وَأَمَرَ بِفِطْرِهَا، فَأَمَرَهُمْ فَأَفْطَرُوا أَحَدُهُمَا يَزِيدُ عَلَى الْآخَرِ^(١).

باسى سه رهنشتکردن له رۆژووگرتنى سى رۆژهکهى دواى جهژنى قوربان بهروون و ئاشکرا نهك به پيچوپهنا، يان به بهلگه يهكى ناروون

واته: ئه بو مورپه ي مهولاي عه قيلي كورپى ئه بو تاليب ده لى: له گه ل عه بدولاي كورپى عه مرى كورپى عاص ﷺ چووین بو لاي باوكى له سى رۆژه كه ي دواى جهژنى قوربان، بينيان ئه و نانى ده خوارد، فه رمووى لى كردين نان بخوين، عه بدولاي كورپى عه مر وتى: من به رۆژووم، عه مر پيى وت: ئه ي نه ترانيوه ئه م رۆژانه پيغه مبهرى خوا ﷺ قه دهغه ي كردووه رۆژوو يان تيدا بگيرى و فهرمىنى كردووه نانيان تيدا بخورى، دواتر فهرمىنى پيى كردن ئه وانيش رۆژووه كه يان شكاند و نانيان خوارد يه كينكيان له وى ديكه زياترى ده خوارد.

بَابُ سُنَّةِ الصَّلَاةِ بِمِنَى لِلْحَاجِّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِ مَكَّةَ وَغَيْرِ مَنْ مَدَّ أَقَامَ بِمَكَّةَ إِقَامَةً يَجِبُ عَلَيْهِ إِتْمَامُ الصَّلَاةِ بِذِكْرِ خَيْرِ غَلَطَ فِيهِ الْإِخْتِجَاجُ بِهِ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِمَّنْ زَعَمَ أَنَّ سُنَّةَ الصَّلَاةِ بِمِنَى لِأَهْلِ الْأَقَاقِ وَأَهْلِ مَكَّةَ جَمِيعًا رَكَعَتَيْنِ كَصَّلَاةِ الْمُسَافِرِ سِوَاءَ

٢٩٦٢- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: صَلَّى عُثْمَانُ مِنِّي أَرْبَعًا، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ ﷺ: صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَكَعَتَيْنِ، وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ رَكَعَتَيْنِ وَمَعَ عُمَرَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ تَفَرَّقَتْ بِكُمْ الطُّرُقُ، فَوَدِدْتُ أَنْ لِي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتِ رَكَعَتَيْنِ مُتَقَبَّلَتَيْنِ هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ سَلْمِ بْنِ جُنَادَةَ^(١).

باسي سوننه تي نويز له مينا بو نهو حاجيانه تي خه لکي مه کهه نين، ههروه ها نه وانهش له مه کهه نيشته جت بوون به جورن پيويسته له سهريان نويز به ته واوي بکن (به بت کورترکرنه وه)، به باسکردني فهرمووده يه که هه ندي له زانايان به هه له به لگه يان لى وهرگرتووه له وانه تي که پييان وايه سوننه تي نويزکردني پيغه مبهري ﷺ له مينا بو خه لکي دهره وه تي مه کهه و خه لکي مه کهه دوو رکاته وه کوو نويزي گه شتیار وايه

واته: عه بدوره حمانی کوری يه زيد ده لي: عوسمان چوار رکات نويزي کرد له مينا، عه بدولا ﷺ وتي: له گه ل پيغه مبهري خوا ﷺ دوو رکات نويزم کرد، له گه ل نه بو به کريش دوو رکات، له گه ل عومه ريش دوو رکات دواتر ريچکه کان جياوازيان خسته نيوانتان، خوزگه بشکی من له چوار رکات دوو رکاتي قه بولکرا و بووايه.

٢٩٦٣- عَنْ ابْنِ عُمَرَ ﷺ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ مِنِّي رَكَعَتَيْنِ وَعُثْمَانُ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ^(٢).

واته: ئينو عومه ر ﷺ ده لي: پيغه مبهري خوا ﷺ و نه بو به کر و عومه ر دوو رکات نويزيان کرد له مينا، ههروه ها عوسمانيش له سه ره تاي ده سه لاته که يدا دوو رکاتي کرد، (دواتر به ته واوي کردی به چوار رکات).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِذَا صَلَّى بِهَا رَكَعَتَيْنِ؛ لِأَنَّهُ كَانَ مُسَافِرًا غَيْرَ مُقِيمٍ، إِذْ هُوَ ﷺ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، وَإِنَّمَا قَدِمَ مَكَّةَ خَاجًا لَمْ يَقِمْ بِهَا إِقَامَةً يَجِبُ عَلَيْهِ إِتِمَامُ الصَّلَاةِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: خَبَرُ يَحْيَى بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَزَلْ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعَ.

۲۹۶۴- وَخَبَرُ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكُمْ ﷺ فِي الْحَضَرِ أَرْبَعًا وَفِي السَّفَرِ رَكَعَتَيْنِ، فَصَرَّحَ أَنَّ فَرَضَ الصَّلَاةِ مِنِّي عَلَى الْمُقِيمِ أَرْبَعٌ، كَهُوَ عَلَى غَيْرٍ مَنْ هُوَ مِمَّا سِوَاهُ^(۱).

باسی به لنگه له سهر نه وهی پیغهمبر ﷺ بویه دوو رکاتی له مینا کرد، چونکه گهشتیار بوو نهک نیشتهجی، ههروهها نهو ﷺ خه لکی مه دینه بوو، تنها به نییته تی حج هات بو مهککه، نهو هنده نه مایه وه تیایدا وه کوو که سیکی نیشتهجی نوژی له سهر واجب بیت، نه بو به کرد ده لک: فه مووده که ی به حیای کوری نیسحاق له نه سه وه: (أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَزَلْ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعَ)، واته: پیغهمبر ﷺ بهرده وام دوو رکات نوژی ده کرد (له مهککه) تا گه رایه وه

واته: وه فه رمووده که ی ئینو عه باس ﷺ هاتووه: خوا ﷺ له سهر زمانی پیغهمبره که تان ﷺ نوژی فه رز کرد له شوینی نیشته جیبوون چوار رکات، له گه شتیش دوو رکات. به راشکاوای رایگه یاند نوژی فه رز له مینا له سهر نیشتهجی چوار رکاته، له سهر گه شتیاریش دوو رکاته.

۲۹۶۵- وَخَبَرُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قُرِضَتِ الصَّلَاةُ أَوَّلَ مَا قُرِضَتْ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ زِيدَ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ، مُصَرَّحًا أَنَّ الْحَاضِرَ مِنِّي عَلَيْهِ إِتِمَامُ الصَّلَاةِ لَيْسَ لَهُ قَصْرُ الصَّلَاةِ إِذَا كَانَ حَاضِرًا لَا مُسَافِرًا^(۲).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَقَدْ كُنْتُ بَيِّنْتُ فِي كِتَابِ الصَّلَاةِ مَعْنَى خَبَرِ يَحْيَى بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَنَسٍ، وَفِي خَبَرِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَائِشَةَ دَلَالَةً بَيِّنَةً عَلَى أَنَّ الْوَاجِبَ عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ وَمَنْ أَقَامَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَهْلِهَا أَنَّهُ يَجِبُ عَلَيْهِ إِتِمَامُ الصَّلَاةِ مِنِّي إِذْ هُوَ مُقِيمٌ لَا مُسَافِرٌ؛ لِأَنَّ فَرَضَ الْمُقِيمِ أَرْبَعٌ، فَلَا يَجُوزُ لِغَيْرِ الْمُسَافِرِ وَلِغَيْرِ الْخَائِفِ فِي الْقِتَالِ قَصْرُ الصَّلَاةِ، وَأَهْلُ مَكَّةَ، وَمَنْ قَدَّ أَقَامَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَهْلِهَا إِقَامَةً

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

يَجِبُ عَلَيْهِ إِتْمَامُ الصَّلَاةِ إِذَا خَرَجُوا إِلَى مَنَى نَاقِبِ الرَّجُوعِ إِلَى مَكَّةَ غَيْرَ مُسَافِرِينَ فَغَيْرُ جَائِزٍ لَهُمْ قَصْرُ الصَّلَاةِ مِنِّي.

واته: وه فهرمووده که ی عائیشه رضی اللہ عنہا یه کهم جار که نوئز فہرز کرا دوو پرکات بوو، پاشان له شوینی نیشته جیبون زیاد کرا (بوو به چوار پرکات)، بهراشکاوی روونی کردوته وه تهو کهسه ی له مینا نیشته جیبه پیویسته لهسه ری نوئزه که ی به تهواوی بکات، بوی نیبه کورتی بکاته وه ته گهر نیشته جی بوو نهک گهشتیار.

ته بو به کر ده لئ: له کتیبی نوئز مانای فهرمووده که ی یه حیای کوری ته بو ئیسحاقم له ته نه سه وه روون کرده وه، وه له فهرمووده که ی ئینو عه باس و عائیشه به لگی ی روونی تیدایه ته وه ی واجبه له سهر خه لکی مه ککه و ته وه یشی تیایدا نیشته جیبه له غهیری خه لکه که ی ته وه واجبه لهسه ری نوئزه که ی به تهواوی له مینا ته انجام بدات، چونکه تهو نیشته جیبه نهک گهشتیار، له بهر ته وه ی نوئزی فہرز له سهر نیشته جی چوار پرکاته، جا کور تکر دنه وه ی نوئز دروست نیبه بو جگه له گهشتیار و جگه لهو کهسه ی له کاتی جهنگ و جیهاد مه ترسی له سهره، وه خه لکی مه ککه و تهوانه یشی تیایدا نیشته جین له غهیری خه لکی مه ککه پیویسته لهسه ریان نوئزه که یان به تهواوی بکهن، وه ته گهر دهرچوون بو مینا به نیبه تی گه پرا نه وه بو مه ککه به بی گه شتکردن ته وه دروست نیبه بو یان نوئزه که یان کورت بکه نه وه له مینا.

بَابُ فَضْلِ يَوْمِ الْقَرِّ وَهُوَ أَوَّلُ أَيَّامِ الشَّرِيقِ

۲۹۶۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُرَيْطٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَعْظَمُ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمُ النَّحْرِ، ثُمَّ يَوْمُ الْقَرِّ»^(۱).

باسی فہزل و گه وره یی دووهم روژی جهژنی قوربان که دهکاته یه کهم روژ له روژهکانی ته شریق

واته: عه بدولای کوری قوربت صلی اللہ علیہ وسلم ده لئ: پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی: گه وره ترینی روژه کان له لای خوا روژی جهژنی قوربان، پاشان دووهم روژ له جهژنی قوربان.

بَابُ بَدْءِ رَمِي النَّبِيِّ ﷺ الْجِمَارَ، وَالْعَلَّةِ الَّتِي رَمَاهَا بَدْءًا قَبْلَ عَوْدِ

۲۹۶۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَهَبَ بِهِ لِرِيئِهِ الْمَنَاسِكَ، فَانْفَرَجَ لَهُ ثِيْبٌ فَدَخَلَ مِنْهُ فَأَرَاهُ الْجِمَارَ، ثُمَّ أَرَاهُ عَرَفَاتٍ، فَتَبَعَ الشَّيْطَانُ لِلنَّبِيِّ ﷺ عِنْدَ الْجَمْرَةِ فَرَمَاهُ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ حَتَّى سَاخَ، ثُمَّ تَبَعَ لَهُ فِي الْجَمْرَةِ الثَّانِيَةَ فَرَمَاهُ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ حَتَّى سَاخَ، ثُمَّ تَبَعَ لَهُ فِي جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ، فَرَمَاهُ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ حَتَّى سَاخَ فَذَهَبَ ^(۱).

**باسی دهستیگردنی پیغه مبهر ﷺ به بهردبار انگردنی جهمره کان، وه
هۆکاری بهردبار انگردنی له سه ره تاوه پیش کو تایى**

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده لئى: جبریل هات بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ له گه ل خوی بردی بو ئه وهی رپوره سمه کانی چه جی بی نیشان بدات، کیوی ته بیرى بو تهخت بوو، دواتر چوو مهنا جهمره کانی پی نیشان دا، پاشان عه ره فاتى پی نیشان دا، شهیتان له لای جهمره بو پیغه مبهر ﷺ ده رکهوت، ئه ویش به چهوت بهرد بهردبارانى کرد، تا رپوو به نئو زه ویدا، پاشان له جهمره ی دووهم بوی ده رکهوت، ئه ویش به چهوت بهرد بهردبارانى کرد، تا رپوو به نئو زه ویدا، پاشان له جهمره ی سییه م ده رکهوت، ئه ویش به چهوت بهرد بهردبارانى کرد، تا رپوو به نئو زه ویدا و دواتر رپوشت.

بَابُ وَقْتِ رَمِي الْجِمَارِ أَيَّامَ الشَّرِيْقِ

۲۹۶۸- عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو الرُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْمِي يَوْمَ النَّحْرِ ضُحَى، وَأَمَّا بَعْدَ ذَلِكَ فَبَعْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ ^(۲).

(۱) فی إسناده مقال، فإن عطاء بن السائب كان قد اختلط والراوي عنه أبو حمزة السكري محمد بن ميمون لم يذكر فيمن سمع منه قبل الاختلاط، ويغلب على الظن أنه سمعه منه بعد الاختلاط، لأن روايته عنه خارج الكتب الستة وبه أعلى الهيتمي.

(۲) صحيح.

باسي کاتي بهردبارانکردني جهمپه کان له روزه کاني تشریق

واته: ئينو جوړه یج ده لئ: نه بو زوبه یر هه والی یی دام، که نه و گوئی له جابری کوری عه بدولا بو ﷺ ده یوت: پیغه مبهری ﷺ له یه که م روزهی جه ژنی قوربان له کاتي چیشته نگاو بهردبارانی جه مپه ی ده کرد، به لام دوی نه و روزه (له روزه کاني تشریقدا واته: روزهی دووهم و سییهم و چوارهم) کاتي بهردبارانی جه مپه ی ده کرد خور له نیوه راستی ناسمان تراز ابو.

۲۹۶۹- عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ لَا أَرْمِي حَتَّى تُرْفَعَ الشَّمْسُ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْمِي يَوْمَ النَّحْرِ قَبْلَ الزَّوَالِ، فَأَمَّا بَعْدَ ذَلِكَ فَعِنْدَ الزَّوَالِ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ إِنْ كَانَ ابْنُ حُوَارٍ حَفِظَ عَطَاءً مِنْ هَذَا الْإِسْنَادِ^(۱).

واته: ئينو جوړه یج ده لئ: بهردبارانی جه مپه ناکه م تا خور بهرز ده بیته وه، جابری کوری عه بدولا ﷺ وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ له یه که م روزهی جه ژنی قوربان پیش ترازانی خور له نیوه راستی ناسمان (له کاتي چیشته نگاو) بهردبارانی جه مپه ی ده کرد، به لام دوی نه و روزه (له روزه کاني تشریقدا واته: روزهی دووهم و سییهم و چوارهم) کاتي بهردبارانی جه مپه ی ده کرد خور له نیوه راستی ناسمان تراز ابو.

بَابُ ذِكْرِ النَّبِيِّ أَنْ رَمَى الْجِمَارَ إِنَّمَا أَرَادَ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ لَا لِلرَّمْيِ فَقَطْ

۲۹۷۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوَافُ بِالنَّبِيِّ، وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَرَمَى الْجِمَارَ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ»^(۲).

باسي روونکردنوه له باره ی نهوه ی بهردبارانکردني جهمپه کان تنها بو به جیهینانی زیکی خوا دانراون نه ک تنها بو بهردهاویشتن

واته: عائشه ﷺ ده لئ: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ته وافرکدنی ده وری به بیت و نیوان صفا و مهروه و بهردبارانکردنی جه مپه کان، تنها بو به جیهینانی زیکی و یادی خوا دانراون.

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

بَابُ التَّكْبِيرِ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ يَزِمِي بِهَا زَامِي الْجِمَارِ وَالْوُقُوفِ عِنْدَ الْجَمْرَةِ الْأُولَى وَالثَّانِيَةِ مَعَ تَطْوِيلِ الْقِيَامِ وَالنُّضْرُ، وَتَرَكَ الْوُقُوفِ عِنْدَ جَمْرَةِ الْعَقَبَةِ بَعْدَ زَمِيهَا أَيَّامَ مِنِّي

۲۹۷۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَقَاضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ حِينَ صَلَّى صَلَاةَ الظُّهْرِ، ثُمَّ رَجَعَ فَمَكَتْ مِنِّي لَيْلِي أَيَّامَ التَّشْرِيقِ يَزِمِي الْجَمْرَةَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ، كُلُّ جَمْرَةٍ بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبَّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ وَيَقِفُ عِنْدَ الْأُولَى وَعِنْدَ الثَّانِيَةِ فَيُطِيلُ الْقِيَامَ وَيَتَضَرَّعُ ثُمَّ يَزِمِي الثَّالِثَةَ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا^(۱).

باسمی ته کبیر (الله اکبر) کردن له گه ل هاویشتنی ههر به ردیک که بو به ردبارانی
جهمپه یه کهم و دووهم ده هاو یژرن، له گه ل نه وه دا نه دازه یه کی زور
ده وه ستی بو پارانه وه، به لام دواسی به ردبارانکردنی جهمپه یه عهقه به به هیچ
شیوه یه ک ناوه ستی

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ ته وافی زیاره تی کرد له کوتا روژیدا،
(واته: یه کهم روژنی جه رنی قوربان) کاتی نوژی نیوه روژی کرد، پاشان گه پرایه وه،
دواتر له مینا مایه وه له شه وه کانی (ایام التشریق) دا، له وی به ردبارانی جهمپه یه ده کرد
کاتی که خور له نیوه راستی ناسمان تراز، ههر جهمپه یه ک به حهوت به رد به ردبارانی
کرد، له گه ل ههر به ردیکدا ته کبیریکدی ده کرد، وه له کاتی جهمپه یه کهم و دووهمدا
نه دازه یه کی زور ده وه ستا، زیکر و یادی خوی زور تیدا ده کرد و ده پارایه وه، پاشان
له جهمپه یه سیه م به ردبارانی کرد و له لای نه وه ستا.

بَابُ الْوُقُوفِ عِنْدَ الْجَمْرَةِ الْأُولَى وَالثَّانِيَةِ بَعْدَ زَمِيهَا وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ الْوُقُوفِ بَعْدَ زَمِي الْأُولَى مِنْهَا أَمَامَهَا لَا خَلْفَهَا، وَلَا عَن يَمِينِهَا، وَلَا عَن شِمَالِهَا، وَالْوُقُوفِ عِنْدَ الثَّانِيَةِ ذَاتَ الْيَسَارِ مِمَّا يَلِي الْوَادِيَّ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فِي الْوَقْفَيْنِ جَمِيعًا، وَرَفَعَ الْيَدَيْنِ فِي الْوَقْفَيْنِ جَمِيعًا

۲۹۷۲- عَنْ الزُّهْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ الَّتِي تَلِي مَسْجِدَ مِنِّي يَزِمِيهَا بِسَبْعِ
حَصَيَاتٍ فَيُكَبَّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ، ثُمَّ تَقَدَّمَ أَمَامَهَا، فَوَقَّفَ مُسْتَقْبِلَ الْبَيْتِ رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو وَكَانَ

يُطِيلُ الْوُقُوفَ، ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ، ثُمَّ يَنْحَدِرُ ذَاتَ الْيَسَارِ مِمَّا يَلِي الْوَادِيَّ فَيَقِفُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو، ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الْعَقَبَةِ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا قَالَ الرَّهْرِيُّ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ مِثْلَ هَذَا عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ^(۱).

باسنی وهستان لهلامی جهمپه‌ی یه‌که‌م و دووهم دوا‌ی به‌ردباران‌کردنی، وه به‌انگه‌ش له‌سهر ئه‌وه‌ی دوا‌ی به‌ردباران‌کردنی یه‌که‌م له‌پیشی ده‌وه‌ستنی نه‌ک له‌پشت، یان له‌لامی راستی، یان لای چپ‌ی، هه‌روه‌ها له‌ جه‌مپه‌ی دووهم له‌لامی چپ‌ی ده‌وه‌ستنی له‌ نزیک دۆله‌که، له‌ هه‌ردوو وه‌ستانه‌که‌دا رووبه‌رووی قبیله ده‌وه‌ستنی و ده‌سته‌کانی به‌رز ده‌کاته‌وه بو‌ پارانه‌وه

واته: زوه‌ری ده‌گپ‌رته‌وه، به‌راستی پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ کاتی به‌ردبارانی جه‌مپه‌ی به‌کردایه که له‌لامی مزگه‌وتی مینا بوو به‌ردبارانی ده‌کرد به‌حه‌وت به‌رد، هه‌ر به‌ردیکی بوه‌شان‌دایه ته‌کبیریکی ده‌کرد، پاشان ده‌چوه‌ه پی‌شه‌وه ده‌وه‌ستا، رووبه‌رووی قبیله و ده‌سته‌کانی به‌رز کردبو‌یه‌وه و ده‌پارایه‌وه نه‌ندازه‌یه‌کی زۆر ده‌وه‌ستا، پاشان ده‌هات بو‌ جه‌مپه‌ی دووهم به‌حه‌وت به‌رد به‌ردبارانی ده‌کرد، هه‌ر به‌ردیکی بوه‌شان‌دایه ته‌کبیریکی ده‌کرد، پاشان به‌لامی چه‌پدا بو‌لامی ده‌که‌له‌که‌لا‌ی ده‌دا، دواتر ده‌وه‌ستا رووبه‌رووی به‌یت، ده‌سته‌کانی به‌رز کردبو‌یه‌وه و ده‌پارایه‌وه، پاشان ده‌هات بو‌ ئه‌و جه‌مپه‌ی که له‌لامی عه‌قه‌به‌یه، حه‌وت جار به‌ردبارانی ده‌کرد، له‌گه‌ل هه‌ر به‌ردیکدا ته‌کبیریکی ده‌کرد، پاشان ده‌رو‌یشت و له‌لامی نه‌ده‌وه‌ستا، زوه‌ری ده‌لئ: گو‌یم له‌ سالمی کوری عه‌بدو‌لا بوو، هاوشیوه‌ی ئه‌مه‌ی له‌ باوکیه‌وه، له‌ پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ﷺ باس کرد، وه ئیبنو عومه‌ریش ته‌نجامی ده‌دا.

بَابُ خُطْبَةِ الْإِمَامِ أَوْسَطِ أَيَّامِ الشَّرِيقِ

۲۹۷۳- عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حِصْنٍ، حَدَّثَنِي جَدِّي سَرَاءُ بِنْتُ نَبْهَانَ وَكَانَتْ رَبَّةَ بَيْتٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَالَتْ: خُطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الرُّؤُوسِ فَقَالَ: «أَيُّ بَلَدٍ هَذَا؟» قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: «أَلَيْسَ الْمَشْعَرُ الْحَرَامُ؟» قُلْنَا: بَلَى قَالَ: «فَأَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟» قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ:

«أَلَيْسَ أَوْسَطُ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ؟» قُلْنَا: بَلَى قَالَ: «فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ حَرَمَةٌ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، فَلْيَبْلُغْ أَدْنَاكُمْ أَفْصَاكُمْ، اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ؟ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ؟ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ؟»^(۱).

باسنی وتاردانی پیشهوا له دووهم رۆژی رۆژهکانی ته شریقدا

واته: ره بیعهی کوری عهبدوپه حمانی کوری حیصن ده گپرتتهوه، داپیرهه بوی باس کردم سه پائی کچی نه بهان، جا ئه و له سه رده می نه فامیدا که بیانووی مال بوو، وتی: پیغه مبهری خوا ﷺ له رۆژی (الرُّوس) وتاری بو داین، فهرمووی: ئه مه چ شاریکه؟ وتمان: خوا و پیغه مبهره که ی زاناترن، فهرمووی: ئایا (الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ) نییه (کیونکه له موزده لیفه)؟ وتمان: به لئی، فهرمووی: ئه مپوچ رۆژیکه؟ وتمان: خوا و پیغه مبهره که ی زاناترن، فهرمووی: ئایا دووهم رۆژی رۆژهکانی ته شریق نییه؟ وتمان: به لئی، فهرمووی: له راستیدا خوینتان، ناموستان، سامانتان له سه ریه کدی حه رامه، وه کوو حه رامی ئه م رۆژه تان له م مانگه تاندا، له م شاره تاندا، با ئه وهی لیره یه و ئاماده یه هه و آل بدات به وهی لیره نییه، خودایه ئایا په یام و به رنامه ی تو م پراگه یاندا، خودایه ئایا په یام و به رنامه ی تو م پراگه یاندا، خودایه ئایا په یام و به رنامه ی تو م پراگه یاندا، خودایه ئایا په یام و به رنامه ی تو م پراگه یاندا؟

بَابُ ذِكْرِ تَعْلِيمِ الْإِمَامِ فِي حُطْبَتِهِ يَوْمَ النَّفْرِ الْأَوَّلِ كَيْفَ يَنْفِرُونَ، وَكَيْفَ يَزْمُونَ، وَتَعْلِيمِهِمْ بَاقِي مَنَاسِكِهِمْ

۲۹۷۴- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ رَجَعَ مِنْ عُمْرَةِ الْجِعْرَانَةِ بَعَثَ أَبَا بَكْرٍ عَلَى الْحَجِّ، فَأَقْبَلْنَا مَعَهُ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْعَرَجِ تَوَبَّ بِالصُّبْحِ، فَلَمَّا اسْتَوَى لِيُكَبِّرَ سَمِعَ الرَّغْوَةَ خَلْفَ ظَهْرِهِ، فَوَقَفَ عَنِ التَّكْبِيرِ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ، وَقَالَ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ النَّفْرِ الْأَوَّلِ قَامَ أَبُو بَكْرٍ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَدَّثَهُمْ كَيْفَ يَنْفِرُونَ، وَكَيْفَ يَزْمُونَ فَعَلَّمَهُمْ مَنَاسِكَهُمْ، فَلَمَّا فَرَغَ قَامَ عَلِيٌّ فَرَأَى بَرَاءَةَ عَلَى النَّاسِ حَتَّى خَتَمَهَا^(۲).

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

باسى پيشهوا له وتاره‌كهيدا خه‌لك فير ده‌كات دهر باره‌هى رۆژى (النَّفَر) يه‌كه‌م (كه رۆژى سييه‌مى رۆژه‌كانى ته‌شريفه)، وه چۆن‌يه‌تى چوون بۆ موزده‌ليفه و چۆن‌يه‌تى ره‌جم‌کردن و دروشمه‌كانيان فير ده‌كات

واته: جابر رضي الله عنه ده‌گيرتته‌وه، پيغه‌مبه‌رى خوا صلى الله عليه وسلم كاتى گه‌رايه‌وه له عومره‌ى جيعرانه‌ ئه‌بو به‌كرى نارد بۆ حج، ئيمه‌ش له‌گه‌لى رۆشستين، تا گه‌يشته (العرج) قامه‌تى نويزى به‌يانى كرد، كاتى راست بويه‌وه بۆ ئه‌وه‌ى ته‌كبير (الله أكبر) ي نويز دا به‌ستيت، گويبستى ده‌نگيك بوو له پشتيه‌وه، وه‌ستا له‌سه‌ر ته‌كبيره‌كه‌ى، دواتر به‌درتزي باسى فه‌رمووده‌كه‌ى كرد، وتى: كاتى كه رۆژى (النَّفَر) ي يه‌كه‌م هات (كه رۆژى سييه‌مى رۆژه‌كانى ته‌شريفه) ئه‌بو به‌كر رضي الله عنه هه‌ستا وتارنكى بۆ خه‌لكه‌كه‌ دا و پيى راگه‌ياندن چۆن (النَّفَر) ده‌كه‌ن، واته: وه چۆن شه‌يتان ره‌جم ده‌كه‌ن، فيرى رپوره‌سمه‌كانيانى كردن، كاتى ته‌واو بوو، عه‌لى هه‌ستا سوره‌تى (براءة) ه‌ى خویند به‌سه‌ر خه‌لكه‌كه‌ دا تا ته‌واوى كرد.

بَابُ الرُّحْصَةِ لِلرَّعَاءِ فِي رَفِي الْجَمَارِ بِاللَّيْلِ

٢٩٧٥- عَنْ أَبِي بَدَّاحٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَخَّصَ لِلرَّعَاءِ أَنْ يَزْمُوا بِاللَّيْلِ وَأَنْ يَجْمَعُوا الرَّمْيَ ^(١).

باسى مؤله‌ت دراوه به‌شوانه‌كان به‌شه‌و به‌ردبارانى جه‌مه‌ره‌كان بکه‌ن

واته: ئه‌بو به‌داح ده‌گيرتته‌وه، له‌باو‌كه‌يه‌وه رضي الله عنه، پيغه‌مبه‌رى خوا صلى الله عليه وسلم مؤله‌تى دا به‌شوانه‌كان، به‌شه‌و به‌ردبارانى جه‌مه‌ره‌كان بکه‌ن، وه به‌ردباران‌کردنه‌كان کۆ بکه‌نه‌وه. (به‌ردباران‌کردنى دوو رۆژ به‌شه‌وتك بکه‌ن).

بَابُ الرُّحْصَةِ لِلرَّعَاةِ أَنْ يَزْمُوا يَوْمًا وَيَدْعُوا يَوْمًا

٢٩٧٦- عَنْ أَبِي الْبَدَّاحِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم رَخَّصَ لِلرَّعَاةِ أَنْ يَزْمُوا يَوْمًا وَيَدْعُوا يَوْمًا ^(٢).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

باسى مؤلّهت دراوه به شوانهکان رُوژيک بهردبارانى جهمپهکان بکهن و رُوژهکهيدیکهش بهردباران نهکهن

واته: ئەبو بهداحى کورى عهدى ده گيرتتهوه، له باوكيهوه ﷺ، پيغه مبهري ﷺ مؤلّهتى دا به شوانهکان رُوژيک بهردباران بکهن و رُوژتيكيش بهردباران نهکهن. (خهريكى شوانى ئازّهله كانيان بن).

۲۹۷۷- عَنْ أَبِي الْبَدَّاحِ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ، مِثْلَ هَذَا الْحَدِيثِ ^(۱).

واته: ئەبو بهداح ده گيرتتهوه، له باوكيهوه ﷺ، بههه مان شيوهى ئەو فهرموده.

۲۹۷۸- عَنْ أَبِي الْبَدَّاحِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ لِلرُّعَاةِ أَنْ يَرْمُوا الْجِمَارَ يَوْمًا وَيَرْعَوْا يَوْمًا ^(۲).

واته: ئەبو بهداحى کورى عهدى ده گيرتتهوه، له باوكيهوه ﷺ، پيغه مبهري خوا ﷺ مؤلّهتى دا به شوانهکان رُوژيک بهردبارانى جهمپهکان بکهن و رُوژتيكيش شوانى بکهن.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا رَخَّصَ لِلرُّعَاءِ فِي تَرْكِ رَفِي الْجِمَارِ يَوْمًا وَيَرْعُوا يَوْمًا فِي يَوْمَيْنِ مِنْ أَيَّامِ الشَّرِيقِ، الْيَوْمِ الْأَوَّلِ يَرْعُوا فِيهِ، وَيَرْمُوا يَوْمَ الثَّانِي، ثُمَّ يَرْمُوا يَوْمَ النَّفْرِ، لَا أَنَّهُ رَخَّصَ لَهُمْ فِي تَرْكِ رَفِي الْجِمَارِ يَوْمَ النَّفْرِ، وَلَا يَوْمَ النَّفْرِ الْأَخْرِي، وَإِنَّهُمْ إِنَّمَا يَجْمَعُونَ بَيْنَ رَفِي أَوَّلِ يَوْمٍ مِنْ أَيَّامِ الشَّرِيقِ وَالْيَوْمِ الثَّانِي فَيَرْمُونَهَا فِي أَحَدِ الْيَوْمَيْنِ، إِمَّا يَوْمَ الْأَوَّلِ وَإِمَّا يَوْمَ الثَّانِي مِنْ أَيَّامِ الشَّرِيقِ

۲۹۷۹- عَنْ ابْنِ عَاصِمِ بْنِ عَدِيٍّ، أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ لِرُعَاةِ الْإِبِلِ فِي الْبَيْتُوتَةِ يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ يَرْمُونَ الْعَدَا أَوْ مِنْ بَعْدِ الْعَدَا لِيَوْمَيْنِ، ثُمَّ يَرْمُونَ يَوْمَ النَّفْرَةِ ^(۳).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(۳) صحيح.

باسی به‌لگه له‌سەر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبەر ﷺ مۆله‌تی دا به‌ شوانه‌کان له‌وه‌ی یه‌که‌م رۆژ له‌ رۆژه‌کانی ته‌شریق به‌ردبارانی جه‌مه‌ره‌ نه‌که‌ن، به‌لکوو له‌ دووهم رۆژدا به‌ردبارانی یه‌که‌م و دووهم رۆژ بکه‌ن (واته: به‌ردبارانی گه‌وره‌ و نیه‌ه‌ند)، رۆژی یه‌که‌می رۆژه‌کانی ته‌شریق شوانی بکه‌ن (هه‌روه‌ها ئاژه‌له‌کانیان بفرۆشن به‌وانه‌ی ده‌یکرن و ده‌یکه‌ن به‌ قوربانای)، له‌ رۆژی دووهمیشدا به‌ردبارانی جه‌مه‌ره‌ بکه‌ن، پاشان رۆژی سێهه‌می که‌ کۆتا رۆژه‌ به‌ردبارانی کۆتایی بکه‌ن، نه‌ک به‌و مانایه‌ی پێغه‌مبەر ﷺ مۆله‌تی پێ دا بێت له‌ رۆژی جه‌ژن و کۆتا رۆژی ته‌شریق به‌ردبارانی جه‌مه‌ره‌کان نه‌که‌ن، به‌لکوو ئه‌وان به‌ردبارانی جه‌مه‌ره‌ی یه‌که‌م رۆژ له‌ رۆژه‌کانی ته‌شریق و دووهم رۆژ پێکه‌وه‌ کۆ ده‌که‌نه‌وه‌ له‌ یه‌کێک له‌و دوو رۆژه‌، پاشان له‌ کۆتا رۆژیشدا له‌ رۆژه‌کانی ته‌شریق به‌ردباران بکه‌ن

واته: عاصمی کورپی عه‌دی ده‌گێڕێته‌وه‌، له‌ باوکیه‌وه‌ ﷺ، پێغه‌مبهری خوا ﷺ مۆله‌تی دا به‌ شوانی وشتره‌کان له‌ شه‌وی جه‌ژنی قورباندا نه‌مێننه‌وه‌ (له‌ مینا)، له‌ رۆژی یه‌که‌می جه‌ژن به‌ردبارانی جه‌مه‌ره‌ی عه‌قه‌به‌ بکه‌ن، پاشان به‌ردبارانکردنی هه‌ردوو رۆژه‌که‌ی دوا‌ی رۆژی (جه‌ژنی) قوربان کۆ بکه‌نه‌وه‌ له‌ یه‌کێک له‌و دوو رۆژه‌، پاشان له‌ رۆژی سێهه‌می رۆژه‌کانی ته‌شریق (که‌ رۆژی سیازده‌ی (ذِي الْحِجَّةِ) ده‌کات) به‌ردباران بکه‌ن.

بَابُ وَقْتِ الْفَرِّ مِنْ مِئِي آخِرِ أَيَّامِ الشَّرِيقِ

۲۹۸۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَرَقَدَ رَقْدَةً بِالْمُحَصَّبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ، فَطَافَ بِهِ^(۱).

باسی کاتی گه‌رانه‌وه‌ له‌ میناوه‌ بۆ به‌یت له‌ کۆتا رۆژه‌کانی ته‌شریق

واته: ئه‌نه‌سی کورپی مالیک ﷺ ده‌گێڕێته‌وه‌، پێغه‌مبهری خوا ﷺ نوێژی نیوه‌رۆ و عه‌سر و ئیواره‌ و عیشای کرد، وه‌ له‌ (الْمُحَصَّبِ) (که‌ شوێنێکه‌ له‌ نێوان مه‌که‌ و مینا،

له میناوه نزیکتره) سهرخهوی شکاند، پاشان سوار بوو پویشت بو بهیت (لهوی تهوافی خواحافیزی (الوداع) کرد).

بَابُ اسْتِخْبَابِ الْأَزْوَاجِ بِالْمَحْضَبِ اسْتِئْذَانًا بِالنَّبِيِّ ﷺ

۲۹۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَنَحْنُ بِمِنَى: «نَحْنُ نَأْزِلُونَ غَدَا الْخَيْفَ بَنِي كِنَانَةَ». قَالَ لَنَا بُنْدَارٌ حِينَ تَقَاسَمُوا: وَإِنَّمَا هُوَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ، وَذَلِكَ أَنَّ قُرَيْشًا وَكِنَانَةَ تَحَالَفُوا عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ أَنْ لَا يُتَاكِحُوهُمْ، وَلَا يُبَايِعُوهُمْ حَتَّى يُسَلِّمُوا إِلَيْهِمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَغْنِي بِذَلِكَ الْمُحْضَبَ ^(۱).

باسی چاکتر وایه بو بهنده دابهزیته (المحضَب)

وهکو شوینکهوتنی پیغهمبر ﷺ

واته: نه بو هورهیره رضي الله عنه ده لئ: له کاتیکدا تیمه له مینا بووین پیغهمبری خوا ﷺ پیانی فرموو: سبهینی سهرله بهیانی تیمه داده بهزینه (الْخَيْف) شیوی نه وه کانی کینانه، (مه بهستی پیی (المحضَب) بوو)، بوندار (که به کیکه له گیره ره وهی ثم فرمووده یه) پیانی وت: کاتی سویندیان خوارد له سهر کوفر، قوره ییش و کینانه سویندیان خوارد له سهر نه وهی به هیج جورئ ژن و ژنخوازی و کرین و فروشتن له گهل نه وه کانی هاشم و نه وه کانی موته لیب نه کهن تا له و شوینه که (المحضَب) ه پیغهمبری خویان ﷺ راده ست ده کهن.

۲۹۸۲- ثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى وَبَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَا: ثَنَا بَشْرُ بْنُ بُكَيْرٍ، ثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي ابْنُ شَهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مِثْلَهُ. ثَنَا الرَّبِيعُ، ثَنَا بَشْرُ بْنُ بَكْرِ، أَخْبَرَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ: مِثْلَهُ، غَيْرَ أَنَّهُمْ قَالُوا: أَنْ لَا تُتَاكِحُوهُمْ، وَلَا يَكُونُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُمْ شَيْءٌ حَتَّى يُسَلِّمُوا إِلَيْهِمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الرَّبِيعُ وَيُونُسُ: حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ. وَقَالَ بَحْرُ: حِينَ أَقْسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ ^(۲).

واته: یونسی کوری عهبدو لئه علا و موحه ممدی کوری نه صر وتیان: بیشری کوری بوکهیر بوی باس کردین، نه وزاعی بوی باس کردین، ئینو شیهاب بوی باس کردم، له

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

نه بو سه له مه وه، له نه بو هور په پره وه ﷺ، پیغه مبه ر ﷺ به هه مان شیوه ی فه رموده که ی پیشووی فه رموو، په بیع بوی باس کردین، بیشری کوری بیکر بوی باس کردین، نه وزاعی بوی باس کردم، له ئینو شیها به وه به هه مان شیوه، نه وه نه بیته نه وان وتیان: ژن و ژنخوازیان له گه ل مه که ن، وه له نیوان نه وان و نه واندا هیچ شتیک نه بیته تا پیغه مبه ری خوا ﷺ راده ست ده که ن، په بیع و یونس وتیان: کاتئ سوئندیان خوارد له سهر بیباوه ری، به حریش وتی: کاتئ سوئندیان خوارد له سهر بیباوه ری.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ كَانَ أَعْلَمَهُمْ وَهُوَ بِمَنَى أَنْ يَنْزِلَ بِالْأَبْطَحِ

۲۹۸۳- وَأَنَّ أَبَا رَافِعٍ أَرَادَ بِقَوْلِهِ: أَنَا صَرَبْتُ قُبَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَلَمْ يَأْمُرْنِي، فَجَاءَ فَتَزَلَّ أَيُّ وَ لَمْ يَأْمُرْنِي بِضَرْبِ الْقُبَّةِ فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ، لَا أَنَّهُ أَرَادَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَزَلَ الْأَبْطَحَ لِعَلَّةِ ضَرْبِ الْقُبَّةِ (۱).

**باسی به لگه له سهر نه وه ی پیغه مبه ر ﷺ کاتئ له مینا بوو به هه مووانی
راگه یاند که داده به زیته نه بیته**

واته: نه بو رافیع مه بهستی له وته که ی: من ده واره که ی پیغه مبه ری خوا م ﷺ هه لدا فه رمانیشی پی نه کردبووم، دواتر هات و دابه زی، واته: فه رمانی پی نه کردم له و شوینه ده وار هه لبده م، مه بهستی نه وه نه بوو پیغه مبه ر ﷺ له بهر هه لدانئ ده واره که دابه زیه نه بیته ح بۆ پیشوودان

۲۹۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «حِينَ أَرَادَ أَنْ يَنْفِرَ مِنْ مَنَى نَحْنُ نَازِلُونَ غَدَاً إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ يَعْزِي بِذَلِكَ الْمُحَصَّبُ»، ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِ حَدِيثِ يُونُسَ سَوَاءً (۲).

واته: نه بو هور په پره ﷺ ده گپرته وه، پیغه مبه ری خوا م ﷺ کاتئ ویستی له مینا بگه پرته وه فه رمووی: به ویستی خوا سبهینی سه رله به یانی ئیمه داده به زینه (الْخَيْفَ) شیوی نه وه کانی کینانه، کاتئ سوئندیان خوارد له سهر کوفر، واته: له (الْمُحَصَّبِ) پاشان فه رموده که ی باس کرد به هه مان شیوه ی سه نه ده که ی یونس.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۲۹۸۵- عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيْنَ تَنْزِلُ غَدًا؟ وَذَلِكَ فِي حَجَّتِهِ قَالَ: «وَهَلْ تَرَكَ لَنَا عَقِيلٌ مَنزِلًا؟»، ثُمَّ قَالَ: «نَحْنُ نَأْزِلُونَ غَدًا بِحَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ قَاسَمَتْ فُرَيْشٌ عَلَى الْكُفْرِ وَذَلِكَ أَنَّ بَنِي كِنَانَةَ حَالَفَتْ فُرَيْشًا عَلَى بَنِي هَاشِمٍ أَنْ لَا يَنَاجِحُوهُمْ، وَلَا يَبَايَعُوهُمْ، وَلَا يُؤْوُوهُمْ». قَالَ مَعْمَرٌ: قَالَ الرَّهْرِيُّ: وَالْحَيْفُ الْوَادِيْرُ ^(۱).

واته: معمر ده گنږيته وه له زوهری، له عهلی کورپی حوسهین، له عهمری کورپی عوسان، له ئوسامه ی کورپی زهیده وه رضي الله عنه وتی: وتم: تهی ینغه مبهری خوا، سبهینی سه رله بیانی له کوئی داده بهزی بوشوودان؟ کاتی که له حهجه که دا بووی، فهرمووی: ئایا عقیل شوینیکی بومان هیستوو ته وه (پشوی تیدا بدهین)؟ پاشان فهرمووی: ئیمه سبهینی سه رله بیانی داده بهزینه (حیف) شیوی نه وه کانی کینانه، له و شوینهی که قوره یش سوئندیان له سه ر بیباوه ری خوارد، جا نه وه کانی کینانه و قوره یش هاوپه یانیان کرد و رنک که وتن له سه ر نه وه ی ژن و ژنخوازی و کپین و فروشتن له گهل نه وه کانی هاشم نه کهن، ههروه ها په نایان نه دهن، معمر وتی: زوهری وتی: (الْحَيْفُ): شیوه یان دۆل.

۲۹۸۶- عَنْ أَبِي رَافِعٍ رضي الله عنه قَالَ: صَرَبْتُ قُبَّةَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالْأَبْطَحِ، وَلَمْ يَأْمُرْنِي أَنْ أَنْزِلَ الْأَبْطَحَ، فَجَاءَ فَتَزَلَّ ^(۲).

واته: ته بو رافع رضي الله عنه ده لوی: ده واره که ی ینغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له نه بته ح هه لدا، فهرمانی پی نه کردم دابه زمه نه بته ح، دواتر هات و دابه زی.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا نَزَلَ بِالْأَبْطَحِ لِيَكُونَ أَسْمَحَ لِحُرُوجِهِ، وَإِنْ كَانَ قَدْ أَعْلَمَهُمْ وَهُوَ بِمِنَى أَنَّهُ نَازِلٌ بِهِ مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنْ نَزُولَهُ لَيْسَ مِنْ سُنَنِ الْحَجِّ الَّذِي يَكُونُ تَارِكُهُ عَاصِيًا، أَوْ يُوجِبُ تَرَكَ نَزُولِهِ هَذَا

۲۹۸۷- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: إِذَا نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْمُحَصَّبَ لِيَكُونَ أَسْمَحَ لِحُرُوجِهِ فَمَنْ شَاءَ نَزَلَهُ، وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

باسی به لگه له سهر نه وهی پیغهمبر ﷺ بویه دابهزیه نه بتهح تا بو دهرچوونی
 ئاسانتر بیت، نه گهرچی له مینا پتیانی راگه یاندبوو نه و داده بهزیتته نه و شوینه،
 له گه ل به لگه له سهر نه وهی دابهزینی پیغهمبر ﷺ له و سوننه تانهی حج
 نییه که نه نجامنه دهره که ی به سهر پیچیکار له قه له م بدریت، یان نه نجامنه دانی
فیدییه ک واجب بکات

واته: عائشه رضی الله عنها ده لی: پیغهمبری خوا ﷺ له بهر نه وه دابهزیه (المُحَصَّب) به مه بهستی
 پشودان، تا بو دهرچوونی ئاسانتر بیت، ههر که س ویستی با دابهزیتته نه و جینگایه،
 ههر که سیش نه یویست با دانه بهزنت.

۲۹۸۸- عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها قَالَتْ: نَزُولُ الْمُحَصَّبِ لَيْسَ مِنَ السُّنَّةِ، إِنَّمَا نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِيَكُونَ
 أَسْمَحَ لِيُخْرُجِهِ ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُهَا لَيْسَ مِنَ السُّنَّةِ لَيْسَ مِنَ السُّنَّةِ الَّتِي يَجِبُ عَلَى النَّاسِ الْإِتِمَامَ بِفِعْلِهِ ﷺ إِذْ
 كُلُّ مَا فَعَلَهُ ﷺ، وَإِنْ كَانَ مِنْ فِعْلِ الْمُبَاحِ فَقَدْ يَقَعُ عَلَيْهِ اسْمُ السُّنَّةِ أَيَّ أَنَّ لِلنَّاسِ الْإِسْتِثْنَانَ بِهِ
 إِذْ هُوَ مُبَاحٌ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ عَلَيْهِمْ أَنْ يَفْعَلُوا ذَلِكَ الْفِعْلَ.

واته: عائشه رضی الله عنها ده لی: دابهزین بو (المُحَصَّب) به مه بهستی پشودان سوننه ت نییه،
 پیغهمبری خوا ﷺ بویه دابهزیه نه و شوینه تا بو دهرچوونی ئاسانتر بیت.

نه بو به کر ده لی: وته که ی عائشه: (لَيْسَ مِنَ السُّنَّةِ)، واته: سوننه ت نییه، له و سوننه تانه
 نییه پیویسته له سهر خه لک په یوه ست بی به کرده وه که ی پیغهمبر ﷺ، چونکه ههر
 کرده وه یه ک ﷺ نه نجامی دابیت نه گهرچی کرده وه که رینگه پیدراویش بیت نه وه به
 سوننه ت باس ده کری، واته: خه لکی ده توانن په پیره وی بکه ن چونکه نه و کرده وه یه
 رینگه پیدراوه، نه گهرچی پیویست نه بی له سهریان به و کرده وه یه ههستن.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْإِسْمَ قَدْ يَنْفَى عَنِ الشَّيْءِ إِذَا لَمْ يَكُنْ وَاجِبًا، وَإِنْ كَانَ الْفِعْلُ مُبَاحًا

۲۹۸۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، لَيْسَ الْمُحْصَبُ بِشَيْءٍ، إِنَّمَا هُوَ مَنزِلٌ نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم (۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُ ابْنِ عَبَّاسٍ لَيْسَ الْمُحْصَبُ بِشَيْءٍ أَرَادَ لَيْسَ بِشَيْءٍ يَجِبُ عَلَى النَّاسِ نُزُولُهُ، فَتَفَى اسْمَ الشَّيْءِ عَنْهُ عَلَى الْمَعْنَى الَّتِي تَرَجَمْتُ الْبَابَ إِذِ الْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنَّ نُزُولَ الْمُحْصَبِ فِعْلٌ، وَاسْمُ الشَّيْءِ وَاقِعٌ عَلَى الْفِعْلِ، وَإِنْ كَانَ الْفِعْلُ مُبَاحًا وَلَا وَاجِبًا.

**باسی به لگه له سهر نه وهی هه ندهت جار ناوی شتیک نه فی ده کرت، نه گهر
نهو شته واجب نه بیت، نه گهرچی موباحیش بیت**

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه ده گهر یته وه، موحه صه ب شتیک نییه، به لکوو جیگایه که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بوی دابهزی به مه بهستی پشودان.

ئه بو به کر ده لی: وته که ی ئیبنو عباس: موحه صه ب شتیک نییه، مه بهستی نه وه یه دابهزین بۆ نه و شوینه شتیک نییه له سهر خه لک واجب بیت، جا ناوی شتی له دابهزین بۆ نه و جیگایه نه فی کردوه له سهر نه و مانایه ی له سهر باسه که هیناومه، چونکه نه وه شتیک ی پروونه دابهزین بۆ موحه صه ب کرده وه یه که، ناوی شتیش بۆ کرده وه به کار دیت، نه گهرچی کرده وه که ریگه پیدراو بیت و واجب نه بیت.

بَابُ اسْتِخْتَابِ النَّزُولِ بِالْمُحْصَبِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ وَاجِبًا إِذِ الْخُلَفَاءُ الرَّاشِدُونَ
الْمَهْدِيُّونَ الَّذِينَ أَمَرَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بِالْعَصِّ بِالنَّوَاجِذِ عَلَى سُلْتِهِ وَسُلْتِهِمْ قَدْ اقْتَدَوْا
بِالنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم بِالنَّزُولِ بِهِ

۲۹۹۰- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ يَنْزِلُونَ الْأَبْطَحَ (۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی چاکتر وایه بۆ بهنده دابه‌زیتته موحه‌صب بۆ پشودان، ئەگەرچی واجبیش نه‌بیت، چونکه جینشینه ژیر و به‌ریزه‌کانی پیغه‌مبەر ﷺ که پیغه‌مبەر ﷺ فه‌رمانی کردوو (ئوممه‌ته‌که‌ی) پابه‌ند بن به سوننه‌تی خۆی و سوننه‌ته‌کانیان، ئەوان په‌یره‌ویی پیغه‌مبهران ﷺ کردوو به دابه‌زین بۆ ئەو شوینه به‌مه‌به‌ستی پشودان

واته: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ ده‌لێ: پیغه‌مبەری خوا ﷺ و ئەبو به‌کر و عومەر و عوسمان داده‌به‌زینه ئەبطه‌ح.

۲۹۹۱- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما مِثْلَهُ ^(۱).

واته: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ ده‌گیریتته‌وه به‌هه‌مان شیوه‌ی فه‌رموو‌ده‌که‌ی پيشوو.

بَابِ اسْتِحْبَابِ الصَّلَاةِ بِالْمَحْضَبِ إِذَا نَزَلَهُ الْمَرْءُ

۲۹۹۲- قال أبو بكر: خبر الثوري عن عبد العزيز بن رفيع عن أنس رضی اللہ عنہ مِنْ هَذَا الْبَابِ، قَدْ أَمَلَيْتُهُ قَبْلُ ^(۳).

باسی چاکتر وایه بۆ بهنده له موحه‌صب نوێز بکات، ئەگەر دابه‌زیه ئەوت بۆ پشودان،

واته: ئەبو به‌کر ده‌لێ: فه‌رموو‌ده‌که‌ی سه‌وری له عه‌بدولعه‌زیزی کوری ره‌فیع، له ئەنه‌سه‌وه رضی اللہ عنہ، له‌م به‌شه‌یه، پيشتر باسم کرد.

۲۹۹۳- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ نَزَلَ الْبَطْحَاءَ عَشِيَّةَ النَّفْرِ، وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ كَانَا يَفْعَلَانِهِ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ حَتَّى هَلَكَ فَصَلَّى بِهَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ ^(۳).

واته: ئینو عومەر رضی اللہ عنہ ده‌گیریتته‌وه، پیغه‌مبەری خوا ﷺ له سه‌ره‌تای شه‌وی گه‌رانه‌وه‌ی له به‌ردبارانکردنی جه‌مه‌ره‌کان به‌مه‌به‌ستی پشودان دابه‌زیه (البطحاء) (که جینگایه‌کی

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) لم نقف علیه.

نهرمی فراوانه لم و زرخي تيدايه بو پشودان گونجاوه که له نيوان مه ککه و مينادايه)،
 نه بو به کر و عومه ريش نه وه يان ده کرد، ئينبو عومه ريش نه وه ي ده کرد تا کوچي
 دوايي کرد، نويزي نيوه پړو و عه سر و ئيواره و عيشاي له وي کرد.

۲۹۹۴- عَنْ ابْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ عليه السلام قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَلَّى بِالْأَبْطَحِ صَلَاةَ الْعَصْرِ
 رَكْعَتَيْنِ ^(۱).

واته: ئينبو نه بو جوچه يفه ده گيرپته وه، له باو کيه وه عليه السلام ده لي: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم
 بيني له نه بته ح دوو رکات نويزي عه سري کرد.

**بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَصَرَ الصَّلَاةَ بِالْأَبْطَحِ بَعْدَمَا نَفَرَ مِنْ مَنَى، فُذِّقَ
 قَوْلَ مَنْ يَخْبِي لَنَا عَنْهُ مِنْ أَهْلِ عَصْرِنَا أَنَّ الْحَاجَّ إِذَا قَفَلَ رَاجِعًا إِلَيَّ بَلَدِهِ عَلَيْهِ
 إِنْقَامُ الصَّلَاةِ**

۲۹۹۵- عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ عليه السلام قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم بِالْأَبْطَحِ، وَهُوَ فِي قُبَّةٍ لَهُ
 حَمْرَاءَ قَالَ: فَخَرَجَ بِلَالٌ بِفَضْلِ وَضُوئِهِ فَبَيْنَ نَاضِحٍ وَنَائِلٍ، فَأَدَانَ بِلَالٌ فَكُنْتُ أَتَّبِعُ فَأَهُ هَكَذَا
 وَهَكَذَا يَعْنِي مَيْمَنًا وَشِمَالًا قَالَ: ثُمَّ رَكِزْتُ لَهُ عَنزَةً فَخَرَجَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ لَهُ حَمْرَاءٌ أَوْ
 حُلَّةٌ لَهُ حَمْرَاءٌ، فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَرِيْقِ سَاقِيهِ فَصَلَّى إِلَى الْعَنزَةِ الظُّهْرَ أَوْ الْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ مَرُّ الْمَرْأَةِ
 وَالْحِمَارِ وَالْكَلْبُ وَرَاءَهَا لَا يَمْنَعُ ثُمَّ لَمْ يَزَلْ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ حَتَّى أَتَى الْمَدِينَةَ ^(۲).

باسي روونکردنه وه له باره ي نه وه ي پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم له نه بته ح نويزي
 کورت کرده وه دواي نه وه ي له مينا گه رايه وه، دژي وته ي نه وه که سه ي
 بۆمان باس ده کات له خه لکی نه م سه رده مه: حاجي کاتي گه رايه وه بو
 شاره که ي پيويسته له سه ري نويزه که ي به ته وای نه انجام بدات

واته: عه ونی کوړی نه بو جوچه يفه ده گيرپته وه له باو کيه وه عليه السلام ده لي: هاتم بو خزمه ت
 پيغه مبهري صلى الله عليه وسلم له نه بته ح، له نيو ده واريکی سووردا بوو له چه رم دروستکرا بوو، وتي:
 بيلال هاته دهر وه زياده ي ناوی ده ستنويژه که ي له گه ل خوی هي نابوو، تيا ياندا بوو

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

غیری خوی ناوی ده پرژاند پیایدا، تیاشیاندا بوو شتیکی لئی دهست که وتبوو، بیلال بانگی دا منیش ته ماشای ده میم ده کرد، ده می به ملا و به ولادا ده هینا و ده برد، واته: به لای راست و چه پدا، وتی: پاشان خه نجه رنکی بو چه قینرا (بو سوتره) پیغهمبه ر ﷺ هاته دهره وه جو به یه کی سوور یا خود پوشاکیکی سووری له به ردا بوو، وه کوو نه وه ی نیستا ته ماشای سپیایی قاچی بکه م، دوو رکات نوژی نیوه پو یان عه سری کرد له لای خه نجه ره که، ثافره ت و گویدرژ و سه گ به و دیوی سوتره که دا تی ده په رین و رینگری لی نه ده کردن، پاشان به رده وام دوو رکات نوژی ده کرد هه تا هاته مه دینه.

(پروونکرده وه): (الْعَنْزَةَ): خه نجه ره، یا خود گوجانیکه بچوو کتره له پم، پیم وایه لیره دا مه بهستی پیی خه نجه ره، خوا زانتره، ههروه ها پیی ده چی مه بهستی له (وَرَاءَهَا) به رده می بیت نه ک دواوه ی، خوا زانتره).

٢٩٩٦- عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ، وَكَانَ يُصَلِّي بِنَا رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ قَالَ: قُلْتُ لَهُ: هَلْ أَقَمْتُمْ مَكَّةَ شَيْئًا؟ قَالَ: أَقَمْنَا بِهَا عَشْرًا^(١).

واته: یه حیای کوری نه بو ئیسحاق ده گپرته وه، له نه نه سی کوری مالیکه وه ﷺ ده لی: له گهل پیغهمبه ری خوا ﷺ ده رچووین له مه دینه وه بو مه ککه، دوو رکات دوو رکات نوژی بو ده کردین (واته: نوژی نیوه پو و عه سر و عیشای کورت ده کرده وه بو دوو رکات) تا هاتینه وه بو مه دینه، وتی: وتم: نایا له مه ککه مانه وه؟ وتی: ده رۆژ تیایدا ماینه وه.

بَابُ اسْتِحْبَابِ الْإِدْلَاجِ بِالْإِزْتِحَالِ مِنَ الْخَضْبَةِ، اقْتِدَاءً بِفِعْلِ الْمُضْطَفِي ﷺ

٢٩٩٧- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مُدْلَجًا مِنَ الْأَبْطَحِ وَهُوَ يَصْعَدُ وَأَنَا أَنْزِلُ، أَوْ يَنْزِلُ وَأَنَا أَصْعَدُ^(٢).

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

باسی چاکتر وایه له کوتایی شهو له حصبه وه بهرته بکهویت، وهکوو شوینکه و تنی کرده وهی پیغه مبهری صَلَّى

واته: عائشه رضی الله عنها ده لئی: (کاتی له گهل عه بدوره حانی برام له عومره کم گه پامه وه) گه شتمه خزمه تی پیغه مبهری خوا صَلَّى له کوتایی شهو له ته بته حه وه (که شوینی پشوودانی بو) بهرته کھوت، نهو سهر ده کھوت منیش داده بهزیم، یان نهو داده بهزی منیش سهر ده کھوت تم.

۲۹۹۸- عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها، حَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ وَقَالَ فِي الْخَبَرِ فَأَذَنَ بِالرَّحِيلِ فِي أَصْحَابِهِ يَعْزِيهِ مِنَ الْمُحْضَبِ فَارْتَحَلَ النَّاسُ فَمَرَّ بِالْبَيْتِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ فَطَافَ بِهِ ثُمَّ حَرَجَ فَرَكِبَ ثُمَّ انْصَرَفَ مُتَوَجِّهًا إِلَى الْمَدِينَةِ ^(۱).

واته: عائشه رضی الله عنها ده گپرته وه، له گهل پیغه مبهری خوا صَلَّى ده رچوون، دواتر فهرمووده که ی به درتزی باس کرد، وه له فهرمووده که دا وتی: مؤله تی دا هاوه له کانی له موحه صب ده رچن، خه لکه که یش ده رچون، دواتر به لای بهیتدا تیهر بوو پیش نوژی به یانی، ئینجا ته وافی کرد، پاشان بهرته کھوت بو مه دینه.

بَابُ الْأَمْرِ بِطَوَافِ الْوَدَاعِ بِلَفْظِ عَامٍ مُرَادَهُ خَاصٌّ

۲۹۹۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه قَالَ: أَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ ^(۲).

باسی فهرانکردن به ته وافی مالئاوایی، به ده سته واژه یه کی گشتی (عام)
مه به ستنی پی تاییه ته (خاص)

واته: ئینو عه باس رضی الله عنه ده لئی فهران کرا به خه لکه که (واته: پیغه مبهری صَلَّى فهرمانی کرد به خه لکه که) دوایه مین مه نزلیان مالی خوا بیته (واته: ته وافی مالئاوایی بیته، به لام تم ته وافی مالئاواییه له سهر ئافره تانی بینوژ لبراهه، خوا زاناره).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۳۰۰۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، كَانَ النَّاسُ يَنْصَرِفُونَ كُلَّ وَجْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَا يَنْفِرُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالنَّبِيِّ»^(۱).

واته: ئيبنو عباس رضي الله عنه ده گيرپښته وه، خه لکه که له هه موو لايه که وه ده پوښتنه وه، پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووی: با هيچ کهس نه گه پښته وه تا دوايه مين مه نزلې مالي خوا بيت (واته: تاوه کو ته وافي مالئاوايي ده کات).

بَابُ الدَّالِيلِ عَلَى أَنَّ اللَّفْظَةَ الَّتِي ذَكَرْتَهَا فِي ذَبْرِ ابْنِ عَبَّاسٍ لَفْظٌ عَامٌّ مُرَادُهُ خَاصٌّ وَالدَّالِيلُ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم إِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: لَا يَنْفِرَنَّ أَحَدٌ حَتَّى يَكُونَ آخِرَ عَهْدِهِ بِالنَّبِيِّ، خَلَا الْخَائِضَ، بِذِكْرِ لَفْظَةِ عَامٍّ مُرَادُهَا خَاصٌّ فِي ذِكْرِ الْخَائِضِ

۳۰۰۱- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: مَنْ حَجَّ فَلْيَكُنْ آخِرُ عَهْدِهِ بِالنَّبِيِّ إِلَّا الْخَائِضَ؛ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَخَّصَ لَهُنَّ^(۲).

باسي به لگه له سر نه وهی نهو دهسته واژه کی که له فهرمووده که یی ئيبنو عباسدا هاتوو دهسته واژه یه کی گشتییه (عام) مه بهستی پیی تایبه ته (خاص)، وه به لگه ش له سر نه وهی پيغه مبهري صلى الله عليه وسلم مه بهستی له فهرمووده که یی: (لَا يَنْفِرَنَّ أَحَدٌ حَتَّى يَكُونَ آخِرَ عَهْدِهِ بِالنَّبِيِّ، خَلَا الْخَائِضَ)، واته: با هيچ کهس نه گه پښته وه تا دوايه مين مه نزلې (ته وافي) مالي خوا بيت. جگه له ئافره تی حه یزداره، به باسکردنی دهسته واژه یه کی گشتی (عام) مه بهستی پیی تایبه ته (خاص)، له باسی حه یزدا

واته: ئيبنو عمر رضي الله عنه ده لې: هه ر کهس حه جی کرد با دوايه مين مه نزلې (ته وافي مالئاوايي) مالي خوا بيت، جگه لهو ئافره تانه ی له حه یزدان، چونکه پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم مؤله تی دا پييان که ته وافه که نه کن.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا رَحَّصَ لِلْحَيْضِ فِي النَّفْرِ بِلَا وَدَاعٍ إِذَا كُنَّ قَدْ أَفْضَنَ قَبْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ حَضْنَ

۳۰۰۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، إِنَّ صَفِيَّةَ حَاضَتْ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَحَابِسْتُنَا هِيَ؟» فَقُلْتُ: إِنَّهَا حَاضَتْ بَعْدَمَا أَفَاضَتْ قَالَ: «فَلَا إِذَا فُلْتُنْفِرُ»^(۱).

باسی به لنگه له سهر نه وهی پیغه مبر ﷺ تنها مؤله تی به و ئافرته تانه دا که له حه یزدان، مه که به جت به یلن به بت ته وافی مائتا وایی، به مهر جت نه وان پیش نه وه ته وافی مائتا واییان کرد بیت، دواى نه وه که و تیبیتنه حه یزه وه

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده گپرته وه، (له حه جدا) صه فیه که و ته حه یزه وه، نه وه بو پیغه مبرى خوا ﷺ باس کرا، فه رموی: تو بلی نه مانه یلته وه؟ وتم: نه و دواى نه وه ته وافی مائتا وایی کرد، دواى نه وه که و ته حه یزه وه، فه رموی: که و اته نامانه یلته وه با ده رچیت (واته: له میناوه بگه رته وه بو مه دینه).

بَابُ اسْتِخْبَابِ دُخُولِ الْكَعْبَةِ وَالذُّكْرِ وَالِدُعَاءِ فِيهَا

۳۰۰۳- عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: إِمَّا أَمَرْتُمْ بِالطَّوَافِ، وَلَمْ تُؤْمَرُوا بِدُخُولِهِ قَالَ: لَمْ يَكُنْ يَنْهَى عَنْ دُخُولِهِ، وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا دَخَلَ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا قُلْتُ: نَوَاحِيهَا أَرْوَايَاهَا؟ قَالَ: بَلْ فِي كُلِّ قَبْلَةٍ مِنَ الْبَيْتِ^(۲).

باسی سوننه ته به نده بجیته نیو که عبه زیکر و یادی خواى تیدا بکات و بپار تته وه

واته: ئیبنو جوړه یج ده لئى: به عه تائم وت: گویم له ئیبنو عه باس بوو ﷺ ده یوت: فه رمانتان پین کراوه ته نه ته وافی که عبه بکن، فه رمانتان پین نه کراوه بچنه نیویه وه، وتی: قه ده غه ی نه ده کرد له چوونه نیویه وه، به لام گویم لئى بوو ده یوت:

ئوسامه ی کوری زید هه والی یی دام پیغه مبهری خوا ﷺ کاتی چووہ نیو که عبه وه له هه موو (نَوَاجِي) ته نیشته کانی پارایه وه، وتم: ئایا (نَوَاجِيهَا) ته نیشته کانی (زَوَايَاهَا) گوشه کانیه تی؟ وتی: به لکوو له هه موو جینگایه کی قبیله له که عبه.

بَابُ وَضْعِ الْوَجْهِ وَالْجَبِينِ عَلَى مَا اسْتَقْبَلَ مِنَ الْكَعْبَةِ عِنْدَ دُخُولِهَا وَالذِّكْرِ وَالِاسْتِغْفَارِ

۳۰۰۴- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه، أَنَّهُ دَخَلَ هُوَ وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْبَيْتَ فَأَمَرَ بِلَاةٍ فَأَجَافَ الْبَابَ، وَالْبَيْتُ إِذْ ذَاكَ عَلَى سِتَّةِ أَعْمِدَةٍ، فَمَضَى حَتَّى أَتَى الْأُسْطُوَانَتَيْنِ اللَّتَيْنِ تَلِيَانِ الْبَابِ بَابَ الْكَعْبَةِ، وَجَلَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَسَأَلَهُ وَاسْتَعْفَرَ، ثُمَّ قَامَ حَتَّى أَتَى مَا اسْتَقْبَلَ مِنْ دُبُرِ الْكَعْبَةِ، فَوَضَعَ وَجْهَهُ وَجَسَدَهُ عَلَى الْكَعْبَةِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَاسْتَعْفَرَ اللَّهَ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى كُلِّ رُكْنٍ مِنْ أَرْكَانِ الْكَعْبَةِ فَاسْتَقْبَلَهُ بِالتَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ وَالتَّسْبِيحِ فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِالمَسْأَلَةِ وَالِاسْتِغْفَارِ، ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى رُكْعَتَيْنِ مُسْتَقْبِلًا وَجْهَ الْكَعْبَةِ خَارِجًا مِنَ الْبَيْتِ، وَقَالَ: «هَذِهِ الْقِبْلَةُ هَذِهِ الْقِبْلَةُ»^(۱).

باسنی دانانی روخسار و نیوچاوان له سهر ئه و شوینه ی رووی له که عبه یه له کاتی چوونه نیو هه وه، ههروه ها زیکر و پارانه وه و داوا ی لیخوشبوونیش

واته: ئوسامه ی کوری زید رضي الله عنه ده گپریته وه، ئه و له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ چووہ نیو که عبه وه، فه رمانی کرد به بیلال ده رگا که ی داخست، ئه و کاته که عبه له سهر شه ش پایه وه ستابوو، رویشت تا گه یشته نیوان ئه و پایه ی که نزیک ده رگای که عبه بوو، دانیشت ستایشی خوی کرد و لئی پارایه وه و داوا ی لیخوشبوونی کرد، پاشان هه ستا و هاته ئه و شوینه ی که روو ده کاته پشتی که عبه، روخسار و جهسته ی له سهر دانا و سوپاس و ستایشی خوی کرد و داوا ی لیخوشبوونی لی کرد، پاشان رویشت بو لای هه ر پوکنتیک له پوکنه کانی که عبه رووی تی کرد ته کبیر و ته هلیل و ته سبیح و ستایشی خوا، وه پارایه وه و داوا ی لیخوشبوونی لی کرد، پاشان چووہ ده ره وه ی که عبه، رووبه رووی که عبه دوو رکات نوژی کرد، پاشان لیبویه وه و فه رمووی: ئه مه قبیله یه، ئه مه قبیله یه.

۳۰۰۵- عَنْ عِيسَى بْنِ يُونُسَ، وَإِسْحَاقَ بْنِ يَوْسُفَ، وَهُشَيْمٍ، وَابْنِ فُضَيْلٍ كُلِّهِمْ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، فَذَكَرُوا الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ، وَرَجَمًا اخْتَلَفُوا فِي الْحَرْفِ وَالشَّيْءِ^(۱).

واته: عيسای کوری یونس و ئیسحاقى کورى يوسف و هوشهيم و ئيبنو فوزهيل هه موويان له عه بدوله ليكه وه گنپراويانه ته وه، فهرمووده كه يان به دريژى باس كردووه، ته نها جياوازي له بيت و شتى ئاسايدا هه به.

بَابُ التَّكْبِيرِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّهْلِيلِ وَالْمَسْأَلَةِ وَإِلِاسْتِغْفَارِ عِنْدَ كُلِّ رُكْنٍ مِنْ أَرْكَانِ الْكَعْبَةِ

۳۰۰۶- عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ رضي الله عنه، أَنَّهُ دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى أَرْكَانِ الْبَيْتِ يَسْتَقْبِلُ كُلَّ رُكْنٍ مِنْهَا بِالتَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ وَالتَّحْمِيدِ، وَسَأَلَ اللَّهَ وَاسْتَعْفَرَهُ، وَذَكَرَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ^(۲).

باسى تهكبير (الله أكبر) و تهحميد (الحمد لله) و تهليل (لا إله إلا الله) و پارانهوه و داواى ليخوشبوون له لای هه روكنىك له روكنهكانى كهعبه

واته: عه تاء ده لى: ئوسامه ی کوری زهيد رضي الله عنه بوى باس كردم، ئه وه له گهل پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم چووه نيو كه عبه وه، دواتر فهرمووده كه ی باس كرد، وه وتى: پاشان چوو بو لای روكنهكانى بهيت پرووى كرده هه روكنىك له روكنهكان به تهكبير و تهليل و تهحميد، وه له خوا پارايه وه و داواى ليخوشبونى لى كرد، دواتر ته واوى فهرمووده كه ی باس كرد.

بَابُ اسْتِخْبَابِ السُّجُودِ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ عِنْدَ دُخُولِ الْكَعْبَةِ، وَالتَّجَلُّوسِ بَعْدَ السَّجْدَةِ وَالِدُعَاءِ

۳۰۰۷- عَنْ مُجَاهِدٍ، وَعَطَاءٍ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، كَانَ يَقُولُ: وَلَقَدْ حَدَّثَنِي أَخِي، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حِينَ دَخَلَهَا حَرَكَ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ سَاجِدًا، ثُمَّ قَعَدَ قَدَعًا وَلَمْ يُصَلِّ^(۳).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

(۳) إسناده حسن.

باسی چاکتر وایه بۆ بهنده کاتن ده‌چیتته نیو که‌عبه له نیوان دوو کۆله‌که‌که‌دا سووژده بیات، وه له‌دوای سووژده‌بردنی دابنیشیت و بیاریته‌وه

واته: موجهید و عه‌تاء ده‌گیرنه‌وه، ئینو عه‌باس رضی اللہ عنہ ده‌یوت: به‌راستی (فه‌زلی) برام بۆی باس کردم، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم کاتن چوو ه نیو که‌عبه له نیوان دوو کۆله‌که‌که‌دا سووژده‌ی برد، پاشان دانیشته و پارایه‌وه، به‌لام نوژی نه‌کرد.

بَابُ ذِكْرِ الْبَيَانِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ صَلَّى فِي الْبَيْتِ وَهَذَا مِنَ الْجَنَسِ الَّذِي أُغْلِمْتُ فِيهِ غَيْرَ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا أَنَّ الْخَبَرَ الَّذِي يَجِبُ قَبُولُهُ هُوَ خَبْرٌ مَنْ يُخْبِرُ بِرُؤْيَا الشَّيْءِ وَسَمَاعِهِ وَكُونِهِ، لَا مَنْ يَنْفِي الشَّيْءَ وَيَذْفَعُهُ، وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ: وَلَمْ يُصَلِّ نَافٍ لِصَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا، لَا مُثَبَّتٌ خَبْرًا، وَمَنْ أُخْبِرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِيهَا مُثَبَّتٌ فِعْلًا، فَخَبْرٌ بِرُؤْيَا فِعْلٍ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَلْوَاجِبُ مِنْ طَرِيقِ الْعِلْمِ وَالْوَقْفِ قَبُولُ خَبْرٍ مَنْ أَعْلَمَ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِيهَا، دُونَ مَنْ نَفَى أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِيهَا، وَهَذِهِ مَسْأَلَةٌ طَوِيلَةٌ قَدْ بَيَّنَّاهَا فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا أَنَّ أَهْلَ الْعِلْمِ لَمْ يَخْتَلِفُوا فِي جُمْلَةِ هَذَا الْقَوْلِ

٣٠٠٨- عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما حَدَّثَ عَنْ بِلَالٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي جَوْفِ الْكَعْبَةِ ^(١).

باسی روونکردنه‌وهی ئه‌وهی پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم له‌نیو که‌عبه‌نوژی کرد، ئه‌مه‌ش له‌و شیوازه‌یه‌که‌له‌چهنده‌شونینکی کتیه‌که‌انماندا باس‌م کردوو، ئه‌و فه‌رمووده‌ی که‌پیویسته‌وه‌ر‌بگیرن بریتیه‌له‌فه‌رمووده‌ی ئه‌و که‌سه‌ی هه‌وال ده‌دات به‌بینینی ئه‌و شته‌و بیستنی و بوونی، نه‌که‌ئو که‌سه‌ی که‌شته‌که‌ره‌ت ده‌کاته‌وه‌وه‌ریناگرن، جا فه‌زلی کورن عه‌باس له‌وته‌که‌یدا که‌وتن: (وَلَمْ يُصَلِّ)، واته: نوژی نه‌کرد له‌نیو که‌عبه. ره‌تی کردۆته‌وه‌پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم نوژی تیدا کردیت، هه‌واله‌که‌ی جیگیر نه‌کردوو، جا هه‌ر که‌س هه‌والن دا به‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم نوژی له‌که‌عبه‌کردوو ئه‌وه‌چه‌سپاندوو‌یه‌تی که‌پیغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم به‌کرده‌وه‌نوژی تیدا کردوو، جا ئه‌وه‌ی که‌واجبه‌له‌رووی زانسته‌و مرۆف له‌سه‌رنی بوه‌سته‌ن، وه‌رگرتنی فه‌رمووده‌ی ئه‌و که‌سه‌یه

که رایگه یاندووہ ئه و پیغهمبهری ﷺ بینوہ نوژی تیدا کردووہ، نهک ئه و
که سهی که رهتی کردو تهوه پیغهمبهر ﷺ نوژی تیدا کردبیت، ئه مهش
بابه تیکی دور و دریزه له چهن دین شوینی کتبه کانماندا روونمان کردو تهوه،
که زانایان له کوئی ئه م قسهیه هیچ جیاوازیه کیان نییه

واته: عه مری کوری دینار ده گیریته وه، ئینو عومهر ﷺ له بیلاله وه گیرایه وه پیغهمبهر
ﷺ له نیو که عبه نوژی کرد.

بَابُ ذِكْرِ الْمَكَانِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْكَعْبَةِ

۳۰۰۹- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَقْبَلَ يَوْمَ الْفَتْحِ عَلَى بَعْرِ، وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ رَدِيفُ
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَمَعَهُ بِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ، فَلَمَّا جَاءَ الْبَيْتَ أَرْسَلَ ابْنُ طَلْحَةَ مِفْتَاحَ الْبَيْتِ،
فَفَتَحَهُ فَدَخَلَ الرَّسُولُ ﷺ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ وَبِلَالٌ فَمَكَّنُوا فِيهِ طَوِيلًا وَأَغْلَقُوا
عَلَيْهِمُ الْبَابَ، ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَابْتَدَرُوا الْبَيْتَ، فَسَبَقَهُمْ ابْنُ عُمَرَ، وَآخَرَ مَعَهُ، فَسَأَلَ ابْنُ
عُمَرَ بِلَالًا أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَأَرَاهُ أَيْنَ صَلَّى، وَلَمْ يَسْأَلْهُ كَمْ صَلَّى ^(۱).

باسی ئه و جیگایه ی که پیغهمبهر ﷺ له نیو که عبه دا نوژی تیدا کرد

واته: ئینو عومهر ﷺ ده گیریته وه، پیغهمبهری خوا ﷺ له روژی نازاد کردنی مه که که
به سهر و شتریکه وه هات، ئوسامه ی کوری زهیدیش له پشت پیغهمبهری خواوه ﷺ
بوو، ههروه ها بیلال و عوسمانی کوری ته لحه ی له گه ل بوو، کاتی هات بو لای بهیت
کوره که ی ته لحه ی نارد بو کیلی که عبه، دواتر کردیه وه، پیغهمبهری خوا ﷺ و
ئوسامه ی کوری زهید و عوسمانی کوری ته لحه و بیلال چوونه ژووهره وه، ماوه یه کی
زور تیایدا مانه وه و ده رگا که یان به سهر خویاندا داخست، پاشان پیغهمبهری خوا
ﷺ ده رچوو، هاوه لانیس به په له چوون بو لای بهیت، ئینو عومهر و که سیکه دیکه
لکاگه لی پیشیان که وتن، جا ئینو عومهر پرساری له بیلال کرد پیغهمبهری خوا ﷺ
له چی شوینیکدا نوژی تیدا کرد؟ پتی نیشان دا له چی شوینیکدا نوژی کرد، به لام
پرساری نه کرد چهند نوژی تیدا کرد.

٣٠١٠- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفَتْحِ، وَهُوَ عَلَى نَاقَةٍ لِأَسَامَةَ حَتَّى أَنَاخَ بِفَيْتَاءِ الْكَعْبَةِ، ثُمَّ دَعَا عُمَانَ بْنَ طَلْحَةَ بِالْمِفْتَاحِ، فَذَهَبَ إِلَى أُمِّهِ، فَأَبَتْ أَنْ تُعْطِيَهُ، فَقَالَ: لَتُعْطِيَنِيهِ أَوْ لِيُخْرِجَنَ السَّيْفَ مِنْ صُلْبِي، فَدَفَعَتْ إِلَيْهِ فَفَتَحَ الْبَابَ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَدَخَلَ مَعَهُ عُمَانُ وَبِلَالٌ وَأَسَامَةُ، فَأَجَافُوا الْبَابَ مَلِيًّا قَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَكُنْتُ رَجُلًا شَابًّا قَوِيًّا فَبَدَرَ النَّاسُ فَبَدَرْتُهُمْ، فَوَجَدْتُ بِلَالًا قَائِمًا عَلَى الْبَابِ قَالَ: يَا بِلَالُ أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْمُقَدَّمَيْنِ، وَنَسِيتُ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى ^(١).

واته: ئيبنو عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده لى: پيغه مبهري خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له رۆژى نازادکردنى مه ککه چووه نيو مه ککه، نهو له سهر وشتره کهى نوسامه بوو، دواتر وشتره کهى له ته نيشتى که عبه يه خ دا، پاشان داواى کرد عوسمانى کورى ته لحه کليله کهى بو بهينى، نه ویش چوو بو لای دايكى، دايكى رازى نه بوو کليله کهى بداتى، نه ویش وتى: کليله کهم ده ده يتى يان به زه برى شمشير ده ريبهينم، دواتر کليله کهى يى دا نه ویش ده رگا کهى پى کرده وه، پاشان پيغه مبهري صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ چووه ژووره وه، عوسمان و بيلال و نوسامه له گه لى چوون، نه اندازه يه کى زور ده رگا که يان داخست، ئيبنو عومەر وتى: نهو کات من پياونكى گه نجى به هيز بووم خه لکه که به په له رويشتن بو لای ده رگای که عبه، منيش پيشيان که وتم، بينيم بيلال له بهر ده رگا که وه ستاوه، وتى: نهى بيلال پيغه مبهري خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له چى شويتى کدا نوژنى کرد؟ وتى: له نيوان نهو دوو کوله کهى پيشه وه، بيرم چوو پرسيارى لى بکه م چه ند نوژنى کرد.

بَابُ ذِكْرِ الْقَدْرِ الَّذِي جَعَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ مَقَامِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ بَيْنَ الْكَعْبَةِ وَبَيْنَ الْجِدَارِ

٣٠١١- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَأَلْتُ بِلَالًا أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: فِي مَقْدَمِ الْبَيْتِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْحَائِطِ ثَلَاثَةَ أَذْرُعٍ أَوْ قَدْرُ ثَلَاثَةِ أَذْرُعٍ شَكَ أَبُو عَامِرٍ ^(٢).

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

باسي نهو نه دازه ي که پيغهمبر ﷺ دايما له نيوان نهو جيگايه ي نويزي تيدا کرد له نيوان که عبه و نيوان ديواره که

واته: ئينو عومر رضي الله عنه ده لي: پرسيارم له بيلال کرد پيغهمبهری خوا ﷺ له چي شوينتيکدا نويزي کرد؟ وتي: له سهره تاي چوونه ژوروه وي بهيت، نيواني نهو و ديواره که سي بال يان نه دازه ي سي بال ده بوو. نه بو عامر (که يه کيکه له گيره وه وي نه م فرموده يه) گوماني هه بوو کام يه کيک لهو دووانه يه.

بَابُ الْخُشُوعِ فِي الْكَعْبَةِ إِذَا دَخَلَهَا الْمَرْءُ، وَالنَّظْرِ إِلَى مَوْضِعِ سُجُودِهِ إِلَى الْخُرُوجِ مِنْهَا

٣٠١٢- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَائِشَةَ رضي الله عنها، كَانَتْ تَقُولُ: عَجَبًا لِمَرْءِ الْمُسْلِمِ إِذَا دَخَلَ الْكَعْبَةَ كَيْفَ يَرْفَعُ بَصَرَهُ قِبَلَ السَّقْفِ، يَدْعُ ذَلِكَ إِجْلَالًا لِلَّهِ وَإِعْظَامًا، دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكَعْبَةَ مَا خَلَفَ بَصَرُهُ مَوْضِعَ سُجُودِهِ حَتَّى خَرَجَ مِنْهَا^(١).

باسي خشوع و گهر دنکه چي له نيو که عبه کاتي بنده چوه ژوروه وه، وه تهما شاکردني شويني سوورده که ي تا لي ي درده چيت

واته: سالمي کوري عه بدولا ده گيريته وه، عائشه رضي الله عنها ده يوت: سهرم سوور ده ميني له مسولماتيک کاتي ده چيته نيو که عبه سهری بهرز ده کاته وه بو سووانه ي که عبه، ده بي له بهر گوره يي مهزني خوا ﷺ نه وه نه کات، چونکه پيغهمبهری خوا ﷺ چوه نيو که عبه سهری له شويني سوورده که ي بهرز نه کرده وه تا له که عبه دره چوو.

بَابُ اسْتِحْبَابِ دُخُولِ الْكَعْبَةِ إِذْ دُخُولَهَا دُخُولًا فِي حَسَنَةٍ، وَخُرُوجًا مِنْ سَيِّئَةٍ مَغْفُورًا لِلدَّخِيلِ

٣٠١٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ دَخَلَ الْبَيْتَ دَخَلَ فِي حَسَنَةٍ وَخَرَجَ مِنْ سَيِّئَةٍ مَغْفُورًا لَهُ»^(٢).

(١) إسناده ضعيف جدا.

(٢) إسناده ضعيف.

باسی سوننهت وایه بۆ بهنده بجیته نیو که عبه وه، چونکه چوونه نیوی چوونه نیوی چاکه یه، ده رچوونیشی ده رچوونه له گونا هه کانی و لئی ده بووردن

واته: ئینو عه باس ﷺ ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: هه ر که س بجیته نیو به یته وه ده چیته نیو چاکه وه، هه ر که سیش لئی ده رچی له گونا هه کانی ده رده چی و لئی ده بووردن.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ دُخُولَ الكَعْبَةِ لَيْسَ بِوَاجِبٍ إِذِ النَّبِيِّ ﷺ قَدْ أَعْلَمَ بَعْدَ دُخُولِهِ إِيَّاهَا أَنَّهُ وَدَّ أَنْ لَمْ يَكُنْ دَخَلَهَا مَخَافَةَ إِنْتِعَابِ أُمَّتِهِ بَعْدَهُ، وَهَذَا كَثْرَتُهُ ﷺ بَعْضُ الطُّوعِ وَالَّذِي كَانَ يَحِبُّ أَنْ يَفْعَلَهُ لِإِرَادَةِ التَّخْفِيفِ عَلَى أُمَّتِهِ ﷺ

٣٠١٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ عِنْدِي وَهُوَ قَرِيرُ الْعَيْنِ، طَيَّبُ النَّفْسِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَيَّ وَهُوَ حَزِينٌ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ خَرَجْتَ مِنْ عِنْدِي، وَأَنْتَ كَذَا وَكَذَا قَالَ: «إِنِّي دَخَلْتُ الكَعْبَةَ، وَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ فَعَلْتُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ أَكُونَ قَدْ أُنْعَبْتُ أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي»^(١).

باسی به لگه له سه ر ئه وهی چوونه نیو که عبه واجب نییه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ دوا ی چوونه نیو وهی رایگه یاند ئه و خۆزگه ی خواست نه چووبایه ته نیوی وه له بهر مه ترسی ئه وهی دوا ی خۆی ئوممه ته که ی ماندوو نه کات، ئه مه ش وه کوو نه کردنی هه ندن سوننه ت وایه، هه زنی ده کرد کرده وه یه ک ئه نجام بدات، بیته کارناسانی بۆ ئوممه ته که ی

واته: عایشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: پیغه مبه ری خوا ﷺ له لای من ده رچوو زۆر دلخۆش و به که یف بوو، پاشان گه پرایه وه بۆ لام بیتاقه ت و خه مبار بوو، وتم: ئه ی پیغه مبه ری خوا له لام ده رچووی ئاوا و ئاوا بووی، فه رمووی: من چوومه نیو که عبه، خۆزگه ئه وه م نه کردایه، من له وه ده ترسم دوا ی خۆم ئوممه ته که م ماندوو بکه م.

بَابُ اسْتِخْبَابِ الصَّلَاةِ عِنْدَ بَابِ الْكَعْبَةِ بَعْدَ الْخُرُوجِ مِنْهَا

٣٠١٥- عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما يَقُولُ: إِنَّمَا أُمِرْتُمْ بِالطَّوَافِ، فَلَمْ تُؤْمَرُوا بِدُخُولِهِ قَالَ: لَمْ يَكُنْ يَنْهَى عَنْ دُخُولِهِ، وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمَّا دَخَلَ النَّبِيَّتَ، فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ فِي قَبْلِ النَّبِيَّتِ رَكَعَتَيْنِ، وَقَالَ: «هَذِهِ الْقِبْلَةُ»^(١).

باسی سوننت وایه دواى دهرچوون له نیو که عبه له لای دهرگا کهى نوئز بکری

واته: ئیبنو جوړه یج ده لئى: به عه تائم وت: گویم له ئیبنو عه باس رضي الله عنهما بوو ده یوت: فه رمانتان یی کراوه ته نها ته وافی که عبه بکه ن، فه رمانتان یی نه کراوه بچنه نیویه وه، وتی: که ده غه ی نه کرد له چوونه نیویه وه ی، به لام گویم لئى بوو ده یوت: ئوسامه ی کورى زهید هه والی یی دام که پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم چووه نیو که عبه وه، کاتیکیش دهرچوو له پرووی که عبه دوو رکات نوئزى کرد و فه رمووی: ئه مه قیبله یه.

بَابُ ذِكْرِ الْمَوْضِعِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ خُرُوجِهِ مِنَ الْكَعْبَةِ

٣٠١٦- عَنْ مِجَاهِدٍ يَحْدُثُ، عَنْ ابْنِ عَمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم النَّبِيَّتَ، فَجِئْتُ فَإِذَا قَدْ خَرَجَ، وَإِذَا بِلَالٌ قَائِمٌ عِنْدَ بَابِ الْكَعْبَةِ قَالَ: قُلْتُ يَا بِلَالُ أَيْنَ صَلَّى النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم؟ فَقَالَ: هَا هُنَا قَالَ: ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ بَيْنَ الْحِجْرِ وَالْبَابِ قَالَ: فَكَانَ مُجَاهِدٌ يَصِفُهَا بَيْنَ الْأَسْطُوَانَتَيْنِ اللَّتَيْنِ مِنْ قَبْلِ بَابِ بَنِي مَخْرُومٍ^(٢).

باسی ئه و جیگا کهى که پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم دواى دهرچوونى

له که عبه دوو رکات نوئزى تیدا کرد

واته: مواهید ده گپړیته وه، له ئیبنو عومه ره وه رضي الله عنهما ده لئى: پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم چووه نیو به یته وه، که هاتم ئه و دهرچوو بوو، بیلالیش له لای دهرگای که عبه وه ستابوو، وتی: وتم: ئه ی بیلال پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم له چی شوننیک نوئزى کرد؟ وتی: ئا له وئى، وتی: پاشان دهرچوو له نیوان حیجری (ئیساعیل) و دهرگای که عبه دوو رکات نوئزى کرد، جا

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

موجاهید باسی چو نیتی نویره که ی کرد له نیو که عبه، له نیوان نهو دوو کوله که بوو که پروبه پرووی ده رگای مالی نهوه کانی مه خزوم بوو.

بَابُ التَّزَامِ النَّبِيِّ عِنْدَ الْخُرُوجِ مِنَ الْكَعْبَةِ إِنْ كَانَ يَزِيدُ بْنُ أَبِي زِيَادٍ مِنَ الشَّرْطِ الَّذِي اشْتَرَطْنَا فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ

۳۰۱۷- عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَوْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَفْوَانَ رضي الله عنه قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم، فَدَخَلَ الْبَيْتَ، فَلَبِسْتُ ثِيَابِي، وَأَنْطَلَقْتُ، وَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْبَيْتِ هُوَ وَأَصْحَابُهُ مُسْتَلِمِينَ مَا بَيْنَ الْحِجْرِ إِلَى الْحِجْرِ وَاضِعِي خُدُودَهُمْ عَلَى الْبَيْتِ، وَإِذَا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَقْرَبَهُمْ مِنَ الْبَابِ، فَدَخَلْتُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ، فَقُلْتُ: كَيْفَ صَنَعَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَقَالُوا: صَلَّى رَكَعَتَيْنِ عِنْدَ السَّارِيَةِ الَّتِي قِبَالَ الْبَيْتِ ^(۱).

باسی خونووسان دن به که عبه وه له کاتی ده رچوون له که عبه، نه گهر یه زیدی کوری زیاد (که یه کیکه له گیره ره وهی نه م فرموده) لهو مهرجانه بیت که له سه ره تایی کتیبه که ماندا دامان او

واته: سه فوانی کوری عه بدوره حمان یان عه بدوره حمانی کوری سه فوان رضي الله عنه ده لئی: پیغه مبه صلى الله عليه وسلم هاته مه ککه، دواتر چووه نیو که عبه، منیش جله کانم له بهر کرد و رویشتم، پیغه مبه صلى الله عليه وسلم خوی و هاوه لانی له که عبه ده رچووبوون له نیوانی حیجر و بهرده ره شه که بوون ده ستیان ده دا له بهرده ره شه که، روخساریان نوساندبوو به که عبه وه، وه پیغه مبه صلى الله عليه وسلم له هه موویان نزیکتر بوو له ده رگا که وه، منیش چوممه نیوان دوو که سه وه وتم: پیغه مبه صلى الله عليه وسلم چی کرد؟ وتیان: لای نهو کوله که ی پروبه پرووی که عبه یه دوو رکات نویری کرد.

بَابُ اسْتِحْبَابِ الصَّلَاةِ فِي الْحِجْرِ إِذَا لَمْ يُمْكِنْ دُخُولَ الْكَعْبَةِ إِذْ بَغِضَ الْحِجْرِ مِنَ النَّبِيِّ، بِذِكْرِ خَبَرٍ لَفْظُهُ عَامٌّ مَرَادُهُ خَاصٌّ، أَنَا خَائِفٌ أَنْ يَسْمَعَ بِهَذَا الْخَبَرِ الَّذِي ذَكَرْتُ أَنْ لَفْظَهُ عَامٌّ مَرَادُهُ خَاصٌّ بَعْضُ النَّاسِ فَيَتَوَهَّمُ أَنْ جَمِيعَ الْحِجْرِ مِنَ الْكَعْبَةِ لَا بَعْضَهُ

۳۰۱۸- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَحِبُّ أَنْ أَدْخُلَ الْبَيْتَ فَأَصَلِيَ فِيهِ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِي فَأَدْخَلَنِي الْحِجْرَ، فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ إِنَّ قَوْمَكَ لَمَّا بَنَوْا الْكَعْبَةَ اسْتَقْفَرُوا فَأَخْرَجُوا الْحِجْرَ مِنَ الْبَيْتِ، فَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تُصَلِّيَ فِي الْبَيْتِ فَصَلِّي فِي الْحِجْرِ، فَإِنَّمَا هُوَ قِطْعَةٌ مِنَ الْبَيْتِ»^(۱).

باسی چاکتر وایه نوپژ له حیجردا بکات نه گهر نهیتوانی بچیتته نیو کهعبه، چونکه هندی له حیجر به شیکه له کهعبه، به باسکردنی فهرمووده یه کهعبه دهسته وازه کهعبه گشتییه (عام) مه به سنی پنی تاییه ته (خاص)، من ده ترسم که سیک هم فهرمووده بییستی که باسم کرد، دهسته وازه کهعبه گشتییه (عام) مه به سنی پنی تاییه ته (خاص)، وا خیال بکات هموو حیجر به شیکه له کهعبه نه که هندیکی

واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لی: من چهزم ده کرد بچه نیو کهعبه وه و نوپژ تیدا بکه م، پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده ستمی گرت و له نیو حیجر (ی نيسماعيل) داینام، فهرمووی: نهی عائشه به راستی قه ومه کهت (که قورپه یشه) کاتن کهعبه یان بونیاد نایه وه له سهر بنچینه ی خوی دروستیان نه کرده وه و رووبه ره که یان که م کرده وه، حیجریان له کهعبه در کرد، جا نه گهر ویستت له کهعبه نوپژ بکه ی نه وه له حیجر نوپژ بکه، چونکه پارچه یه که له کهعبه.

۳۰۱۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْلَا حِدْتَانُ قَوْمِكِ بِالْكَفْرِ لَأَدْخَلْتُ الْحِجْرَ فِي الْبَيْتِ»^(۲).

قال أبو بكر: حَرَجْتُ مَا يُشْبِهُ هَذِهِ اللَّفْظَةَ الَّتِي هِيَ مِنْ لَفْظِ عَامٍّ مُرَادُهُ خَاصٌّ فِي الْكِتَابِ الْكَبِيرِ. واته: عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده گپرتته وه، پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرموویه تی: نه گهر قه ومه کهت توده مه ی مسولمان بوونیان نه بووایه (مه به سنی نه وه بوو نیسلام هیشتا جیگیر نه بووه له دلیاندا) نه وه حیجرم ده خسته نیو کهعبه وه.

نه بو به کر ده لی: له کتیبی (الکبیر) هاوشیوه ی هم دهسته وازه یه م هیناوه که دهسته وازه کهعبه گشتییه (عام) مه به سنی پنی تاییه ته (خاص).

(۱) إسنادہ حسن.

(۲) صحیح.

**بَابُ ذِكْرِ النَّبِيَّانِ أَنْ بَغْضَ الْجَجْرِ مِنَ النَّبِيَّتِ، لَا جَمِيعَهُ وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ النَّبِيَّ ﷺ
إِنَّمَا أَرَادَ بِقَوْلِهِ: وَأَخْرَجُوا الْجَجْرَ مِنَ النَّبِيَّتِ، بَغْضَهُ لَا جَمِيعَهُ، وَهَذَا مِنَ الْجِنْسِ
الَّذِي أُعْلِمْتُ فِيهِ غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا أَنْ الْإِسْمَ بِاسْمِ الْمَعْرِفَةِ بِالْأَلِفِ وَاللَّامِ
مَذْ يَقَعُ عَلَيَّ بَغْضَ الشَّيْءِ**

٣٠٢٠- عَنْ وَهَبِ بْنِ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ سَمِعْتُ يَزِيدَ بْنَ رُوْمَانَ يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
الرُّبَيْرِ قَالَ: قَالَتْ لِي عَائِشَةُ رضي الله عنها: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «يَا عَائِشَةُ لَوْلَا أَنْ قَوْمَكَ حَدِيثُ عَهْدٍ
بِجَاهِلِيَّةٍ لَهَدَمْتُ النَّبِيَّتَ حَتَّى أُدْخَلَ فِيهِ مَا أَخْرَجُوا مِنْهُ فِي الْجَجْرِ، فَإِنَّهُمْ عَجَزُوا عَنْ نَفَقَتِهِ،
وَجَعَلْتُ لَهُ بَابَيْنِ بَابًا شَرْفِيًّا وَبَابًا عَزَبِيًّا، وَأَلْصَقْتُهُ بِالْأَرْضِ، وَوَضَعْتُهُ عَلَى أَسَاسِ إِبْرَاهِيمَ». قَالَ:
فَكَانَ ذَلِكَ الَّذِي دَعَا ابْنُ الرُّبَيْرِ إِلَى هَدْمِهِ وَبِنَائِهِ قَالَ: فَشَهِدْتُهُ حِينَ هَدَمَهُ وَبَنَاهُ، فَاسْتَخْرَجَ
أَسَاسَ النَّبِيَّتِ كَأَسْمَةِ الْبُحْتِ مَتَلَايِكَةً قَالَ أَبِي: فَقُلْتُ لِيَزِيدَ بْنَ رُوْمَانَ، وَأَنَا يَوْمَئِذٍ أَطُوفُ مَعَهُ
أَرِنِي مَا أَخْرَجُوا مِنَ الْجَجْرِ مِنْهُ قَالَ: أَرِيكَه الْآنَ، فَلَمَّا انْتَهَى إِلَيْهِ قَالَ: هَذَا الْمَوْضِعُ قَالَ أَبِي:
فَحَرَزْتُهُ نَحْوًا مِنْ سِتَّةِ أَدْرَعٍ^(١).

باسي به لگه له سر نهوهی هندی له حاجر به شیکه له بهیت، نهک
هممووی، وه به لگهش له سر نهوه فهرمووده که پیغه مبر رضي الله عنه: (وَأَخْرَجُوا
الْجَجْرَ مِنَ النَّبِيَّتِ)، واته: حاجرین دهرکرد له کهعبه. مه بهستی هندیکی بوو
نهک هممووی، نه مهش لهو شیوازهیه که له چندی شوینی کتیبه کانماندا
رامگه یاندوو به کارهینانی ناوی ناسراو به (الْأَلِفِ وَاللَّامِ) هندی جار بو
هندیک لهو شته به کار دیت که باسکراوه

واته: وهی کوری جهریر ده گپرتته وه، باو کم بووی باس کردین، وتی: گویم لی بوو
یه زیدی کوری پومان باسی ده کرد، له عه بدولای کوری زوبهیره وه وتی: عایشه رضي الله عنها
پیمی وت: پیغه مبری خوا صلى الله عليه وسلم پیمی فهرموو: نهی عایشه نه گهر قهومه که ت نوده مهی
مسولمانبوونیان نه بووايه به یتیم دهروخاند، نهوهی لیان پچراندوو ده مخسته وه نیوی،
چونکه نهوان خهرجیان نه بوو فراوانی بکن، ههروه ها دوو دهرگام بووی داده نا
دهرگایهک له خوره لاته وه و دهرگایه کیش له خورئاواوه، وه دهملکاند به زهوبیه وه،

له سهر بنچینه که ی ئیپراهیم دروستم ده کرده وه. وتی: ئەمه وای کرد له ئینو زوبه یر بیروختینی و دروستی بکاته وه، (یهزید) وتی: بینیم ئینو زوبه یر کاتی پوخاندی و دروستی کرده وه گه یاندنی به بنه په تی ئیپراهیم، خۆم بنه په ته که ی ئیپراهیم بینی به ردیک بوو وه کوو سمی و شتر وا بوو تیکه لی یه کدی بوو. باوکم وتی: ئەو پۆزه ی ته وافم له گه ل یه زیدی کوری رومان ده کرد پیم وت: ئەو به شه ی له حیجر ده ریان کردبوو له که عبه پیم نیشان بده؟ وتی: ئیستا پیت نیشان ده دەم، کاتی گه یشته لای وتی: ئەم شوئنه یه، باوکم وتی: پیوانم کرد نزیکه ی شهش بال ده بوو.

۳۰۲۱- عَنْ يَزِيدِ بْنِ رُومَانَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، فَقَالَ: قَالَ يَزِيدُ: قَدْ شَهِدْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ حِينَ هَدَمَهُ ^(۱).

واته: یه زیدی کوری رومان ده گیریته وه، له عوروه وه، له عائشه وه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ پی فهرموو، دواتر باسی فهرمووده که ی کرد، یه زید وتی: ناماده بووم له لای ئینو زوبه یر کاتی که عبه ی پوخاند.

۳۰۲۲- عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: كَانَتْ الْكُعْبَةُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مَبْنِيَّةً بِالرُّضْمِ لَيْسَ فِيهِ مَدْرٌ، وَكَانَتْ قَدْرُ مَا يَفْتَحُهَا الْعَنَاقُ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوْلِهِ فِي قِصَّةِ بِنَاءِ الْكُعْبَةِ، وَقَالَ: فَلَمَّا كَانَ جَيْشُ الْحُصَيْنِ بْنِ مُمَيَّرٍ فَذَكَرَ حَرِيقَهَا فِي زَمَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ، فَقَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرْتَنِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ لَا حَدَاثَةُ قَوْمِكَ بِالْكَفْرِ لَهَدَمْتُ الْكُعْبَةَ فَإِنَّهُمْ تَرَكُوا مِنْهَا سَبْعَةَ أَدْرَعٍ فِي الْحِجْرِ ضَاقَتْ بِهِمُ النَّقَّةُ وَالْخَسْبُ» ^(۲).

واته: ئەبو توفهیل ده لی: که عبه له سهرده می نه فامی به بهرد دروست کرابوو، هیچ قورنکی تیدا نه بوو، ئەندازه ی ئەوه بهرز بوو گیسکیکی می یه کساله سهر بکه وتایه ته سه ری، دواتر فهرمووده که ی به دریزی باس کرد له باسی دروستکردنی که عبه، وتی: کاتی سوپاکه ی حوصه بینی کوری نومه یر (به سه ره رشتی حه جاجی کوری یوسف)، دواتر باسی سوتاندنی که عبه ی کرد له لایه ن ئەو سوپایه وه له سهرده می ئینو زوبه یر، ئینو زوبه یر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وتی: عائشه هه والی پی دام پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرمووی: ئەگه ر

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

قهومه کهت له سهرده می بیباوه پری نزیك نه بوونایه (یان نۆده مه می مسولمانبوونیان نه بووایه) به یتیم دهروخاند، (له سهر شیوه ی راسته قینه ی ئیپراهیم دروستم ده کرده وه)، چونکه نه وان جهوت قۆلیان له حیجر کهم کرده وه به هۆی نه وه ی خه رجی و دار و ته خته یان له لا نه بوو.

٣٠٢٣- عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ بَنِي عُمَيْرٍ، وَقَدِ الْحَارِثُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ فِي خِلَافَتِهِ، فَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ مَا أَظُنُّ أَبَا حُبَيْبٍ يَعْنِي ابْنَ الزُّبَيْرِ ﷺ سَمِعَ مِنْ عَائِشَةَ مَا كَانَ يَذْكُرُ أَنَّهُ سَمِعَهُ مِنْهَا، قَالَ الْحَارِثُ: بَلَى أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْهَا، قَالَ: سَمِعْتَهَا تَقُولُ مَاذَا؟ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ قَوْمَكَ اسْتَفْصَرُوا مِنْ بُنْيَانِ الْبَيْتِ وَإِنِّي لَوْلَا حَدَاثَةُ عَهْدِهِمْ بِالشَّرِكِ أَعَدْتُ مَا تَرَكَوْا مِنْهُ، فَإِنْ بَدَا لِقَوْمِكَ مِنْ بَعْدِي أَنْ يَبْنُوهُ فَهَلُمَّيْ فَلَارِيكَ مَا تَرَكَوْا مِنْهُ»، فَأَرَاهَا قَرِيبًا مِنْ سَبْعَةِ أَدْرَعٍ، هَذَا حَدِيثٌ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ^(١).

واته: حارسی کوری عهبدو لای کوری نه بو په بیعه ده لئ: عهبدو لای کوری عوبه ید ده لئ: حارسی کوری عهبدو لای به وه فد چوو بو لای عهبدو له لیکى کوری مهروان له خیلافه ته که یدا، عهبدو له لیک وتی: پیتم وا نییه باوکی خوبه یب واته: ئیبنو زوبه یر ﷺ نه وه ی له عائیشه وه بیستبیت که بانگه شه ی بو ده کات، حاریس وتی: به لئ من له عائیشه وه گویم لئ بوو، وتی: گویت لئ بوو چی دهوت؟ وتی: پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرموو یه تی: به راستی قهومه کهت (که قورپه شیه کاتی) که عبه یان بو نیاد نایه وه لئیان کهم کرده وه، (له سهر بنچینه ی ئیپراهیم دروستیان نه کرده وه)، نه گهر له بهر نه وه نه بیت قهومه کهت له سهرده می شیرکه وه نزیکن (تازه ئیسلامیان ناسیوه)، نه وه ی وازیان لئ هیئابوو ده مگه پرانده وه، نه گهر قهومه کهت دوا ی من بو یان گونجا دروستی بکه نه وه، بی با پیشانت بدهم نه وه ی که وازیان لئ هیئاوه، پیی نشان دا، نزیکه ی جهوت بال ده بوو. نه مه فهرموو ده ی عهبدو لای کوری عوبه یده، دواتر فهرموو ده که ی به ته واوی باس کرد.

بَابُ إِبَاحَةِ الْعُمْرَةِ فِي ذِي الْحِجَّةِ بَعْدَ مُضِيِّ أَيَّامِ الشَّرِيقِ

۳۰۲۴- عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رضي الله عنهما، أَخْبَرَهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم حَلَقَ رَأْسَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، قَالَ: وَكَانَ النَّاسُ يَحْلِقُونَ فِي الْحَجِّ، ثُمَّ يَعْتَمِرُونَ عِنْدَ النَّقْرِ، فَيَقُولُ: «مَا يَحْلِقُ هَذَا»، فَنَقُولُ لِأَحَدِهِمْ أَمْرًا الْمَوْسَى عَلَى رَأْسِكَ^(۱).

باسي ريگهدان به عومره له مانگي (ذو الحجّة) له دواي تپه ريووني روژه کاني ته شريق

واته: نافع ده گپړيته وه، ئيبنو عومر رضي الله عنهما هه والي پخ داوه، پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم له حجی مالئاواييدا سهري تاشی، وتی: خه لکه که پيش له حه جدا سهريان ده تاشی، پاشان له سييه م روژي ته شريق عومره يان ده کرد، ده يفه رموو: نه وه بو سهري نه تاشيوه؟ ئيمه يش به که سيکیانمان ده وت: به موس سهرت بتاشه.

بَابُ الْعُمْرَةِ فِي ذِي الْحِجَّةِ مِنَ التَّنْعِيمِ لِمَنْ قَدْ حَجَّ ذَلِكَ الْعَامَ ضِدَّ قَوْلِ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْعُمْرَةَ غَيْرُ جَائِزَةٍ إِلَّا مِنَ الْمَوَاقِيتِ الَّتِي وَقَّتَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم حِينَ ذَكَرَ الْمَوَاقِيتَ، فَقَالَ: يَهْلُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحَلِيفَةِ، الْأَخْبَارُ بِتَمَامِهَا

۳۰۲۵- عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَعْمَرَ عَائِشَةَ مِنَ التَّنْعِيمِ فِي ذِي الْحِجَّةِ^(۲).

باسي عومره کردن له دواي (ذو الحجّة) له تهنعيم بو نهو که سهي نهو سآله حجی کردوو، دژي وتهي نهو که سهي پيی وايه عومره دروست نييه جگه لهو شوينا نهی که پيغه مبه ر صلى الله عليه وسلم ديارى کردوو بو ئيحرامبه ستن، وهک فه رموو يه تي: (يَهْلُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحَلِيفَةِ)، واته: خه لکی مهدينه له (ذو الحجّة) ئيحرام ده به ستن فه رموو ده که به ته واوي له شويني خویدا باس کراوه

واته: جابر رضي الله عنه ده گپړيته وه، پيغه مبه ري خوا صلى الله عليه وسلم عومره ي به عائيشه کرد له تهنعيم (شوئنيکه له مه که له دهره وهی حه رهم) له مانگي (ذو الحجّة).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

٣٠٢٦- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَعْمَرَ عَائِشَةَ مِنَ التَّنْعِيمِ لَيْلَةَ الْحَضْبَةِ ^(١).

واته: جابري کوري عه بدولا رضي الله عنه ده گير يته وه، پيغه مبهري خوا رضي الله عنه عومره ي به عائشه کرد له ته نعيم له شهوي حه صبه (ده که ويته دواي پوژه کاني ته شريق، بويه ته و ناوه ي لي نراوه، چونکه له مينا ده گه رانه وه و داده به زينه مو حه صبه و شهو له وي ده مانه وه).

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْعُمْرَةَ مِنَ الْمِيقَاتِ أَفْضَلُ مِنْهَا مِنَ التَّنْعِيمِ إِذْ هِيَ أَكْثَرُ نَصَبًا وَأَفْضَلُ نَفَقَةً، وَمَا كَانَ أَكْثَرَ نَصَبًا وَأَفْضَلُ نَفَقَةً فَالْأَجْرُ عَلَى قَدْرِ النَّصَبِ وَالنَّفَقَةِ

٣٠٢٧- عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ: قَالَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّضًا النَّاسُ يُسْكِنُونَ وَأَصْدُرُ بِسُكِّ وَاحِدٍ؟ قَالَ: «انْتَظِرِي فَإِذَا طَهَّرْتِ، فَأَخْرُجِي إِلَى التَّنْعِيمِ، فَأَهْلِي مِنْهُ، ثُمَّ الْفِنَاءَ بِجَبَلٍ كَذَا وَكَذَا». قَالَ: أَطْنَهُ قَالَ: كُدِّي، وَلَكِنَّهَا عَلَى قَدْرِ نَصَبِكَ أَوْ قَدْرِ نَفَقَتِكَ ^(٢).

باسي به لگه له سمر نه وه ي عومره کردن له ميقات چاکتره له ته نعيم، چونکه عومره له ميقات ماندوو بووني زياتره و به خشينيشي چاکتره، نه وه شي ماندوو بووني زياتر بيت و به خشينيشي چاکتر بيت، نه وه بيگومان پاداشت به نه اندازه ي ماندوو بوون و به خشينه

واته: دا يکي ئيمانداران ده لي: عائشه رضي الله عنها وتي: نه ي پيغه مبهري خوا ئايا خه لکي بگه رينه وه بو ماله کانيان به حه ج و عومره، منيش ته نها به حه ج بگه ريمه وه، فهرمووي: چاوه پروان به نه گهر پاک بوويته وه، بچو بو ته نعيم، له وي ئي حرام بيه سته، پاشان له کتوي فلان و فلان بگه پيمان، - وتي: پيم وايه فهرمووي: کتوي کودا- به لام پاداشتي عومره که ت به نه اندازه ي ماندوو بوونته، يان نه اندازه ي به خشينه کانت.

بَابُ إِسْقَاطِ الْهَدْيِ عَنِ الْمُعْتَمِرِ بَعْدَ مُضِيِّ أَيَّامِ الشَّرِيقِ وَإِنْ كَانَ قَدْ حَجَّ مِنْ عَامِهِ ذَلِكَ

٣٠٢٨- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: حَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مُوَافِينَ لِإِهْلَالِ ذِي الْحِجَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهَلَ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهَلِّ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهَلَ بِحِجَّةٍ فَلْيُهَلِّ، فَلَوْلَا أَنِّي أَهْدَيْتُ

(١) صحيح.

(٢) صحيح.

لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ، فَمِنْهُمْ مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ وَمِنْهُمْ مَنْ أَهَلَ بِحَجَّةٍ»، فَحِضْتُ قَبْلَ أَنْ أَدْخُلَ مَكَّةَ، فَأَدْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ، فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «دَعِيَ عُمْرَتِكَ، وَأَنْقِضِي رَأْسَكَ وَامْتَشِطِي، وَأَهْلِي بِالْحَجِّ، فَلَمَّا كَانَ لَيْلَةَ الْحَضْبَةِ أَرْسَلَ مَعِيَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَرَدَقَهَا فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِهَا، فَقَضَى اللَّهُ حَجَّتَهَا وَعُمْرَتَهَا، وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيِي، وَلَا صِيَامٌ وَلَا صَدَقَةٌ»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَدْ كُنْتُ بَيِّنْتُ فِي الْمَسْأَلَةِ الَّتِي كُنْتُ أَمْلَيْتُهَا فِي التَّأْلِيفِ بَيْنَ الْأَخْبَارِ الَّتِي رُوِيَتْ فِي حَجَّةِ النَّبِيِّ ﷺ أَنْ عَائِشَةَ إِذَا تَرَكَتِ الْعَمَلَ لِعُمْرَتِهَا الَّتِي لَمْ يُمْكِنْهَا الطَّوَافُ لَهَا بِالْبَيْتِ لِعَلَّةِ الْحَيْضَةِ الَّتِي حَاضَتْهَا لَا أَنَّهَا رَفَضَتْ تِلْكَ الْعُمْرَةَ، وَبَيَّنْتُ فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ أَنَّ فِي قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَهَا «طَوَافُكَ يَكْفِيكَ بِحَجَّتِكَ وَعُمْرَتِكَ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّهَا لَمْ تَرْفُضْ عُمْرَتَهَا، وَإِنَّمَا تَرَكَتِ الْعَمَلَ لَهَا إِذْ كَانَتْ حَائِضًا، وَلَمْ يُمْكِنْهَا الطَّوَافُ لَهَا، وَبَيَّنْتُ أَنَّ قَوْلَهُ، وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ فِي ذَلِكَ هَدْيِي، وَلَا صَدَقَةٌ، وَلَا صِيَامٌ أَنَّهَا أَرَادَتْ لَمْ يَكُنْ فِي عُمْرَتِي الَّتِي اعْتَمَرْتُهَا بَعْدَ الْحَجِّ هَدْيِي، وَلَا صَدَقَةٌ، وَلَا صِيَامٌ، وَالِدَلِيلُ عَلَى صِحَّةِ هَذَا التَّأْوِيلِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ نَحَرَ عَنْ نِسَائِهِ الْبَقْرَ قَبْلَ أَنْ تَعْتَمَرَ عَائِشَةُ هَذِهِ الْعُمْرَةَ مِنَ التَّنْعِيمِ، أَلَمْ تَسْمَعْ قَوْلَهَا: فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ النَّحْرِ أُدْخِلَ عَلَيْنَا بِلْحَمِ بَقْرٍ، فَقَلْنَا مَا هَذَا، فَقِيلَ نَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ الْبَقْرَ، فَقَدْ خَبَرْتُ عَائِشَةَ أَنَّهُ قَدْ كَانَ فِي حَجَّتِهَا هَدْيِي قَبْلَ أَنْ تَعْتَمَرَ مِنَ التَّنْعِيمِ، وَفِي خَبَرِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ فِي آخِرِ الْخَبَرِ قَالَ: تَعْنِي النَّبِيُّ ﷺ: «أَخْرَجِي مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلِي بِعُمْرَتِكَ»، فَفَعَلْتُ، ثُمَّ لَمْ أَهْدِ شَيْئًا.

باسمى هه لگرتنى نازهنى ههدى له سهر عومره کار، دواى تپه ربوونى

روژه کانى ته شریق، نه گهرچى لهو سألهديشدا حجى كردبوو

واته: عائشه رضی اللہ عنہا ده لى: له گهل پيغه مبهرى خوا رضی اللہ عنہا ده رچووین له سه ره تاي مانگى (ذی الحجّة)، پيغه مبهرى خوا رضی اللہ عنہا فه رموى: هه ره كهس ده يه وى ئي حرام بيه ستى به نييه تى عومره با ئي حرام بيه ستى، هه ره كه سيش ده يه وى ئي حرام بيه ستى به نييه تى حج با ئي حرام بيه ستى، من نه گهر قوربانيم نه هيتا بابه ئي حرامى عومره ده به ست، هه ندى له هاوه لانى ئي حراميان بو عومره به ست، هه نديكيشيان ئي حراميان بو حج به ست، كه وتمه چه يزه وه پيش نه وهى بچمه نيو مه ككه، رۆژى عه ره فهم به سه ردا هات

له حه یزدا بووم، سکا لای تهووم برد بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ، فهرمووی: واز له عومره کهت بینه و سهرت بکه رهوه و قژت شان بکه و ئیحرامی حهج بیهسته. کاتی که شهوی حه صبه هات پیغه مبهر ﷺ عه بدوره حمانی کوری ته بو به کری له گه لمدا نارد بو ته نعیم، خستیه پشتی خوی له سهر و لاخه که، دواتر ئیحرامی عومره ی بهست له جینگای عومره که ی دیکه ی، خوا ﷺ حهج و عومره که ی لی وه رگرت، له هیچ شتیک لهوانه دا رۆژوو گرتن و قوربانی و خیر و بهخشین نه بوو.

ئه بو به کر ده لی: بینگومان من روونم کرده وه له بابته تی پیکه ئینان له نیوان تهو فهرموودانه ی که ده رباره ی حه ج کردنی پیغه مبهر ﷺ هاتبوو، عائیشه بو یه وازی له کرده وه ی عومره که ی هینا و نهیتوانی ته و افه که ی به ده وری بهیتدا بکات، به هۆی تهو حه یزه ی تیی که و تبوو، نه که به مانای تهو وه ی عائیشه تهو عومره ی پهرت کرد بیته وه، وه له و شوینه دا روونم کرده وه له پیغه مبهر ﷺ که پنی فهرموو: (طَوَّافُكَ يَكْفِيكَ بِحَجَّتِكَ وَعُمْرَتِكَ)، واته: ته و افه کهت به سه بو حهج و عومره کهت. به لگه یه له سهر تهو وه ی تهو عومره که ی پهرت نه کرده وه، به لکوو به هۆی حه یزه که یه وه وازی له کاره کانی عومره که ی هینا و نهیتوانی ته و افی بو بکات، وه وته کهیم روون کرده وه: له هیچ شتیک لهوانه دا ئازه لی ههدی و خیر و بهخشین و رۆژوو نه بوو. تهو مه بهستی تهو بوو له عومره کهمدا که له دوای حهج ته انجام دا ئازه لی ههدی و خیر و صه ده قه و رۆژووی تیدا نه بوو، وه به لگه له سهر راستی تهم له یه کدانه وه یه تهو یه که پیغه مبهر ﷺ مانگایه کی له بری خیزانه کانی سهر بری پیش تهو وه ی عائیشه تهم عومره یه بکات له ته نعیم، ئایا وته کهیت نه بیستوه: (عائیشه ده لی): کاتی که رۆژی جهژن هات گوشتان بو هینرا، وتمان: تهو گوشته چییه؟ و ترا: پیغه مبهر ﷺ مانگایه کی له بری خیزانه کانی سهر بری، بینگومان عائیشه هه والی داوه له حهجه کهیدا ئازه لی ههدی هه بوو پیش تهو وه ی عومره بکات له ته نعیم، وه له فهرمووده که ی موحه ممه دی کوری عه بدوره حمانی کوری نه و فهل، له هیشامی کوری عوروه، له باوکیه وه، له عائیشه وه له کو تایی فهرمووده که دا وتی: پیغه مبهر ﷺ فهرموویه تی: (اخْرُجِي مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلِي بِعُمْرَتِكَ)، واته: له گه ل عه بدوره حماندا بچۆ بو ته نعیم ئیحرامی عومره کهت بیهسته. منیش بهو شیوه م کرد، پاشان هیچ ئازه لیکی هه دیدم نه کرد به قوربانی.

٣٠٢٩- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا حَدَّثَتْهُمْ عَنْ عُمْرَتِهِمْ بَعْدَ الْحَجِّ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ: حِضْتُ فَأَعْتَمَرْتُ بَعْدَ الْحَجِّ، ثُمَّ لَمْ أَصُمْ، وَلَمْ أَهْدِ (١).
 قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَهَذَا الْخَبْرُ يُبَيِّنُ أَنَّهَا أَرَادَتْ أَنَّهَا لَمْ تَصُمْ، وَلَمْ تَهْدِ بَعْدَ تِلْكَ الْعُمْرَةِ الَّتِي اعْتَمَرَتْ مِنْ التَّنَعِيمِ لَا قَبْلَهَا.

واته: موحه ممدی کوری عه بدوره حان ده گپریته وه، له عوروه، له عائشه وه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ته وه
 دهر باره ی عومره که ی که له دوا ی حج کردی له گهل پیغه مبهری خوا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بوی باس
 کردن و وتی: که وتمه حه یزه وه له دوا ی حج، دواتر عومره م کرد، پاشان نه رپوزووم
 گرت و نه نازه لم کرد به هدی بو قوربانی.

ته بو به کر ده لی: له م فرموده به دا عائشه ته وه ی روون کردوته وه له دوا ی ته وه
 عومره به ی که له ته نعیم کردی و له پیشی نه رپوزووی گرت و نه نازه لی هدی کرد
 به قوربانی.

بَابُ إِبَاحَةِ الْحَجِّ عَمَّنْ لَا يَسْتَطِيعُ الْحَجَّ عَنْ نَفْسِهِ مِنَ الْكِبَرِ وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ اللَّهُ ﷻ وَلَى نَبِيَّهُ ﷺ بَيَانُ مَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ مِنَ الْوَحْيِ خَاطِبًا وَعَامًّا، فَبَيَّنَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ اللَّهَ لَمْ يَرِدْ بِقَوْلِهِ: ﴿وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾ (٢١) النجم، جَمِيعِ الْأَعْمَالِ، وَأَنَّ اللَّهَ إِنَّمَا أَرَادَ بَعْضَ السَّغْيِ لَا جَمِيعَهُ، إِذْ لَوْ كَانَ اللَّهُ أَرَادَ جَمِيعَ السَّغْيِ لَمْ يَكُنِ الْحَجُّ إِلَّا لِمَنْ حَجَّ بِنَفْسِهِ، لَمْ يَسْقُطْ فَرَضُ الْحَجِّ عَنِ الْمَرْءِ إِذَا حَجَّ عَنْهُ، وَلَمْ يَكُنْ لِلْمَخْجُوجِ عَنْهُ سَغْيٌ غَيْرِهِ إِذْ لَمْ يَسْعَ هُوَ بِنَفْسِهِ سَغْيَ الْعَمَلِ

٣٠٣٠- عَنْ الْفَضْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ حَنْعَمٍ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ عَلَيْهِ فَرِيضَةٌ اللَّهُ فِي الْحَجِّ، وَهُوَ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَسْتَوِيَ عَلَى ظَهْرِ بَعِيرِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «فَحُجِّي عَنْهُ» (٢).

باسی رپگهدان به حه جکردن له جياتی ته وه که سهی توانای ته وه ی نپیه
 حج بو خوی بکات به هو ی پیریه وه، وه به لگه ش له سر ته وه ی خوا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 پیغه مبه ره که ی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ راسپاردوه ته وه ی دایبه زاندوه له وه دی و نپکا که ی

(١) صحیح.

(٢) صحیح.

روونی بکاتهوه، تایبیت بیت یان گشتی، جا پیغهمبر ﷺ روونی کردوتهوه، خوا له فهرمایشته کهیدا: ﴿وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾، مه بهستی هموو کردهوه کان نییه، بیگومان خوا ﷺ مه بهستی له هندی کردهوه و کوششه نه که هموو، چونکه نه گهر خوا مه بهستی هموو کردهوه کان بووایه نهوه حج دروست نهدهبوو و تنها بو نهوه کهسه نه بیت له بری خوئی حجی کردوو، نه گهر که سیک حجی بو بکرایه فه رزه که له سهر هه لنده گیرا، ههروه ها نهوه کهسه حجی بو کراوه کوششی غهیری خوئی بو نهده نووسرا، نه گهر به نهفسی خوئی نهوه کوششی نه کردایه

واته: فهزل ﷺ ده گپرتتهوه نافرته تیک له هوزی خه نهم وتی: نهی پیغهمبری خوا ﷺ باوکم پیاونکی به سالچوووه حجی له سهر فه رزه، نهوه ناتوانی خوئی به سهر پستی و لآخه که یه وه بگری (نایا من له جیاتی حج بکه م)؟ پیغهمبر ﷺ فه رموی: له جیاتی حج بکه.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الشَّيْخَ الْكَبِيرَ إِذَا اسْتَفَادَ مَالًا بَعْدَ كِبَرِ السِّنِّ وَهُوَ غَنِيٌّ، أَوْ اسْتَفَادَ مَالًا بَعْدَ الْإِسْلَامِ كَانَ فَرَضَ الْحَجِّ وَاجِبًا عَلَيْهِ وَإِنْ كَانَ غَيْرَ مُسْتَطِيعٍ أَنْ يَحُجَّ بِنَفْسِهِ، وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ الْإِسْتِطَاعَةَ كَمَا قَالَهُ مُطَلِبُنَا رَحِمَهُ اللَّهُ اسْتِطَاعَتَانِ إِحْدَاهُمَا بِدَنِيهِ مَعَ مَلِكٍ مَالِهِ، يُفَكِّهُ الْحُجَّ عَنْ نَفْسِهِ وَمَالِهِ، وَالثَّانِيَةُ بِمَلِكٍ مَالِهِ، يَحُجُّ عَنْ نَفْسِهِ غَيْرَهُ، كَمَا تَقُولُ الْعَرَبُ: أَنَا مُسْتَطِيعٌ أَنْ أَبْنِيَ دَارِي وَأَخِيضَ ثُوبِي، يُرِيدُ بِالْأَجْرَةِ أَوْ لِمَنْ يُطِيعُنِي وَإِنْ كَانَ غَيْرَ مُسْتَطِيعٍ لِبِنَاءِ الدَّارِ وَخِيَاطَةِ الثُّوبِ بِنَفْسِهِ

۳۰۳۱- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَخْبَرَهُ قَالَ: كَانَ الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم امْرَأَةٌ مِنْ حَنْعَمٍ تَسْتَفْتِيهِ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ بِيَدِهِ إِلَى الشَّقِّ الْأَخْرَى قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكَتْ أَبِي سَيِّحًا كَبِيرًا لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَثْبُتَ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ^(۱).

باسى به لنگه له سهر ئه وهى پياوى پير و به سالچوو ئه گهر دواى پيربوونى مال و سامانى هه بوو ئه وه حج فهرز ده بيت له سهرى، ئه گهرچى توانايشى نه بيت به نه فسى خوئى حج بکات، وه به لنگه ش له سهر ئه وهى توانا دوو جوړه وه کوو موته لیبى رهمه تى خواى له بيت (که ئيمام شافيعييه) وتوو په تى: يه که ميان: به جهسته يه تى له گهل ئه وهى مال و سامانى هه بيت بتوانيت به نه فس و مالى حج بکات، دووهم: تنها به مال و سامانى هه بيت، که سيکى دیکه جگه له خوئى حجى بو بکات، وه کوو عه ره ب ده لئى: من ده توانم خانوو هه کم دروست بکه مه وه و جله کم بدوورم، مه به ستنى پيئى به کريکار ده توانم، يان ئه وه که سهى به گويم ده کات، ئه گهرچى نه شتوانت به ده ستنى خوئى خانوو هه که بونياد بنيت و جله که يشى بدوورن

واته: سوله يمانى كورى يه سار ده گيريته وه، عه بدولاي كورى عه باس ﷺ هه والى پيئى دا وتى: فه زلى كورى عه باس له پشت پيغه مبهرى خواوه ﷺ بوو به سهر ولاخه كه، ئافره تيك له هوزى خه ثعم هات بو لاي پيغه مبهرى خوا ﷺ پرسيارى لئى ده كرد، له و كاته دا فه زل ته ماشاى ئافره ته كه ي ده كرد، ئافره ته كه ش ته ماشاى ئه وى ده كرد، پيغه مبهرى خوا ﷺ به ده ستنى رووى فه زلى وه رچه رخانده به لايه كى ديكه دا، ئافره ته كه وتى: ئه ي پيغه مبهرى خوا باوكم پياوئىكى به سالچوو هه حجى له سهر فه رزه، ناتوانى خوئى به سهر پشتى ولاخه كه وه بگرئ، ئايا له جياتى هه حج بكم؟ فه رمووى: به لئى، ئه ويش له هه حجى مالئاواييدا بوو.

٣٠٣٢- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ﷺ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ خَثْعَمٍ سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ غَدَاةَ النَّحْرِ، وَالْفُضْلَ رَدْفَهُ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ فِي الْحَجِّ عَلَى عِبَادِهِ أَدْرَكْتُ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَسْتَمْسِكَ عَلَى الرَّاحِلَةِ، هَلْ تَرَى أَنْ أَحْجَّ عَنْهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ»^(١).

واته: ئيينو عه باس ﷺ ده گيريته وه، ئافره تيك له هوزى خه ثعم سه ره له به يمانى جه زن پرسيارى كرد له پيغه مبهرى خوا ﷺ، فه زليش له پشتيه وه بوو به سهر ولاخه كه، وتى: ئه ي پيغه مبهرى خوا بيگومان خوا هه حجى فه رز كردوو هه له سهر به بنده كانى، باو كيشم پياوئىكى به سالچوو هه خوئى به سهر پشتى ولاخه كه وه ناگرئ، ئايا بيت وايه له جياتى هه حج بكم؟ فه رمووى: به لئى.

بَابُ حَجِّ الْمَرْأَةِ عَنِ الرَّجُلِ

۳۰۳۳- عَنِ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنه أَخْبَرَهُ قَالَ: كَانَ الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم امْرَأَةٌ مِنْ خَنَعِمٍ تَسْتَفْتِيهِ قَالَ: فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ قَالَ: فَجَعَلَ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ بِيَدِهِ إِلَى الشَّقِ الْأَخْرِ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ فِي الْحَجِّ عَلَى عِبَادِهِ أَذْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَثْبُتَ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ» وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ^(۱).

باسى حهجکردنى ئافرهت له جياتى پياو

واته: سوله يمانى كورى يه سار ده گيريته وه، عه بدولاي كورى عه باس رضي الله عنه هه والى پي دا وتى: فه زلى كورى عه باس له پشت پيغه مبهري خواوه رضي الله عنه بوو به سهر ولاخه كه، ئافره تيك له هوزى خه ثعمه هات بو لاي پيغه مبهري خوا رضي الله عنه پرسيارى لى ده كرد، وتى: لهو كاته دا فه زل ته ماشاي ئافره ته كه ي ده كرد، ئافره ته كه ش ته ماشاي نهوى ده كرد، وتى: پيغه مبهري خوا رضي الله عنه به ده ستى پرووى فه زلى وه رچه رخاند به لايه كى ديكه دا، ئافره ته كه وتى: نهى پيغه مبهري خوا حه ج فه رزى خوايه له سهر به نده كانى، له سهر باوكيشم فه رز بووه، زور پيره و خوى به سهر ولاخه وه ناگرى، تايا من له جياتى نهو حه ج بكه م؟ فه رموى: به لى. نه وه ش له حه جى مالتاواييدا بوو.

بَابُ الْحَجِّ عَنِ الْمَيْتِ بِذِكْرِ خَيْرِ مُجْمَلٍ غَيْرِ مُفَسَّرٍ عَلَى أَصْلِنَا

۳۰۳۴- عَنْ مُوسَى بْنِ سَلَمَةَ الْهَدَلِيِّ قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَسِنَانُ بْنُ سَلَمَةَ، مُعْتَمِرِينَ، فَلَمَّا نَزَلْنَا الْبَطْحَاءَ قُلْتُ: انْطَلِقْ إِلَى ابْنِ الْعَبَّاسِ رضي الله عنه نَتَحَدَّثُ إِلَيْهِ قَالَ: قُلْتُ: يَعْنِي لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ وَالِدَةَ لِي بِالْمِصْرِ، وَإِنِّي أَغْرُو فِي هَذِهِ الْمَعَارِي أَفِيَجْزِي عَنْهَا أَنْ أُعْتِقَ، وَلَيْسَتْ مَعِيَ؟ قَالَ: أَفَلَا أُتْبِئُكَ بِأَعْجَبَ مِنْ ذَلِكَ أَمْرُ امْرَأَةٍ سِنَانِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيِّ أَنْ تَسْأَلَ لِي رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ أُمَّهَا مَاتَتْ، وَمَا تَحُجُّ أَمَّا تُجْزِي عَنْ أُمَّهَا أَنْ تَحُجَّ عَنْهَا قَالَ: «نَعَمْ لَوْ كَانَ عَلَى أُمَّهَا دَيْنٌ قَضَتْهُ عَنْهَا أَلَمْ يَكُنْ يُجْزِي عَنْهَا فَلْتَحُجَّ عَنْ أُمَّهَا»^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

باسی جه جکردن له جیاتی مردوو، به باسکردنی فهرمووده یه کی کورت و ناروون (مُجْمَل) نه ک شیکراوه و روون (مُفَسَّر)، به پئی بنچینهکانی ئیمه (بۆ لیکدانوهی فهرمووده)

واته: موسای کوری سه له مهی هوزه لی ده لئی: من و سینانی کوری سه له مه ده رچوین به نییه تی عومره کردن، کاتی گه یشتینه (الْبَطْحَاءِ) (جیگایه کی نه رمی فراوانه لم و زیخی تیدایه بۆ پشوودان گونجاوه که له تیوان مه ککه و مینادایه)، وتم: بچۆ با پرۆین بۆ لای ئینو عه باس ﷺ قسه و باسی له گه ل بکهین، (کاتی که گه یشته لای) وتی: به ئینو عه باسم وت: دایکم له میصره، منیش له م جه نگانه دا غه زا ده کم (هه ندی جار کۆیله م ده ست ده که وی) ئایا ده توانم له جیاتی ئه و به نده ئازاد بکه م له کاتی کدا دایکم له لام نییه؟ وتی: ئایا شتیکت بۆ باس نه که م له وه سه رسوورپه ئنه رتر بیت، به خیزانی سینانی کوری عه بدولای جوهه نیم وت: پرسیارم بۆ بکات له پیغه مبه ری خوا ﷺ، دایکی مردووه و چه جی نه کردووه ئایا دروسته له جیاتی دایکی چه ج بکات، فهرمووی: به لئی، ئایا ئه گه ر دایکی قهرزێکی له سه ر بووايه قهرزه که ی بۆی نه ده دایه وه، قهرزانه وه که ش به بری ئه و نه ده که وت؟ با له جیاتی دایکی چه ج بکات.

۳۰۳۵- عَنْ مُوسَى بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَالَ: فَلَانَ الْجُهَنِيِّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي مَاتَ، وَهُوَ شَيْخٌ كَبِيرٌ لَمْ يَحْجَّ أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ الْحَجَّ قَالَ: «حَجَّ عَنْ أَبِيكَ»^(۱).

واته: موسای کوری سه له مه ده لئی: گویم له ئینو عه باس بوو ﷺ ده یوت: فلانه که سی جوهه نی وتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا به راستی باو کم کۆچی دوایی کرد، پیاوێکی پیر و به سالآچوو بوو، چه جیشی نه کردبوو، یان نه یده توانی چه ج بکات، فهرمووی: له جیاتی باوکت چه ج بکه.

**بَابُ الْحَجِّ عَمَّنْ يَجِبُ عَلَيْهِ الْحَجُّ بِالْإِسْلَامِ، أَوْ مَلَكَ الْمَالِ، أَوْ هُمَا وَهُوَ غَيْرُ مُسْتَطِيعٍ
لِلْحَجِّ بِبَدَنِهِ مِنَ الْكِبَرِ، وَالْفَرْقُ بَيْنَ الْعَاجِزِ عَنِ الْحَجِّ بِبَدَنِهِ لِكِبَرِ السِّنِّ وَبَيْنَ الْعَاجِزِ
عَنِ الْحَجِّ لِمَرَضٍ قَدْ يَرْجَى لَهُ الْبُرْءُ إِذِ الْعَاجِزُ لِكِبَرِ السِّنِّ لَا يَخْذُلُ لَهُ شَبَابٌ وَقُوَّةٌ
بَعْدَهُ، وَالْمَرِيضُ قَدْ يَصِحُّ مِنْ مَرَضِهِ بِإِذْنِ اللَّهِ**

٣٠٣٦- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما، أَنَّهُ قَالَ: كَانَ الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ رَدِيفَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَجَاءَتْهُ امْرَأَةٌ مِنْ حَنْعَمٍ تَسْتَفْتِيهِ فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا، وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشَّقِ الْأَخْرَى، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكْتُ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَنْبُتَ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ^(١).

باسی حج واجب ده بیټ له سهر نه کهسهی مسوئمانه و مال و سامانی ههیه، به لام به هو ی پیری و به سالچوونه و ناتوانی حج بکات، وه جیاوازی له نیوان نهو کهسهی به هو ی پیربوونه و ناتوانی به جهستهی حج بکات، وه له نیوان نهو کهسهی به هو ی نه خو شیبیه و ناتوانی حج بکات، نه وهیه: نهو کهسهی که پیر بووه و په کی که وتوووه نومیدی نه وهی لټ نا کرهی دوا ی نه وه گهنج بیته وه و به هیز بیټ، به لام نهو کهسهی نه خو شه دهنگونجی به ویستی خوا له نه خو شیبیه که ی چاک بیته وه

واته: سوله یانی کوری به سار ده گپرتته وه، ئینو عه باس صلى الله عليه وسلم وتی: فه زلی کوری عه باس له پشت پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم بوو به سهر و لآخه که، ئافره تیک له هو زی خه ثعم هات بو لای پرسپاری لی ده کرد، لهو کاته دا فه زل ته ماشای ئافره ته که ی ده کرد، ئافره ته که ش ته ماشای نهوی ده کرد، وتی: پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم پرووی فه زلی وه رچه رخاند به لایه کی دیکه دا، ئافره ته که وتی: نهی پیغه مبه ری خوا حج فه رزی خویه له سهر به نده کانی، له سهر باو کیشم فه رز بووه، زور پیره و خو ی به سهر و لآخه وه ناگرئ، ئایا من له جیاتی نهو حج بکه م؟ فه رمووی: به لی. نه وه ش له حه جی مالئا وایدا بوو.

بَابُ حَجِّ الرَّجُلِ عَنِ الْمَرْأَةِ الَّتِي لَا تَسْتَطِيعُ الْحَجَّ مِنَ الْكِبَرِ بِمِثْلِ اللَّفْظَةِ الَّتِي ذَكَرْتُ أَنَّهَا مُجْمَلَةٌ غَيْرُ مَفْسَّرَةٍ

۳۰۳۷- عَنِ الْحَسَنِ رضي الله عنه قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: إِنَّ أَبِي سَيَحُجُّ كَبِيرٌ أَذْرَكَ الْإِسْلَامَ، وَلَمْ يَحُجَّ وَلَا يَسْتَمْسِكُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، وَإِنْ شَدَدْتُهُ بِالْحَبْلِ عَلَى الرَّاحِلَةِ خَشِيتُ أَنْ أَقْتُلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «أَحْجُجْ عَنْ أَبِيكَ»^(۱).

باسی بهجکردنی پیاو له جیاتی ئافرته که نه توانیت حهج بکات بهووی پیربوونیوه، بههمان ئهو دهستهواژهی که باسم کرد، فهرموودهیهکی کورت و ناروونه (مُجْمَلَةٌ) نهک شیکراوه و روون (مَفْسَّرَةٌ)

واته: حهسن رضي الله عنه دهلی: ههوالم پئ گه یشتوه پیاوتیک هات بو لای پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله وتی: بهراستی باوکم پیاوتیکی بهسالاچوووه و مسولمان بووه، حه جیشی نه کردوووه، لهسه و شتر خوی پاناگری، ئه گهر لهسه و شتره کهم به پهت بیهسته موه ده ترسم بیکورم، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله فهرمووی: له جیاتی باوکت حهج بکه.

۳۰۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله بِمِثْلِ ذَلِكَ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ السَّائِلُ سَأَلَ عَنْ أُمِّهِ^(۲).

واته: ئه بو هوره پره رضي الله عنه ده گنیرتتهوه، له پیغه مبهروه صلى الله عليه وآله بههمان شیوه ئه وه نه بیت پرسیا که ره که پرسیا ری له پیغه مبهر صلى الله عليه وآله کرد ده باره ی حهج بو دایکی.

بَابُ النَّهْيِ عَنِ الْحَجِّ عَنِ الْمَيِّتِ مَنْ لَمْ يَحُجَّ عَنْ نَفْسِهِ، وَالذَّلِيلِ عَلَيَّ أَنْ الْأَخْبَارِ الَّتِي ذَكَرْتُ فِي أَنَّهَا مُجْمَلَةٌ غَيْرُ مَفْسَّرَةٍ عَلَيَّ مَا ذَكَرْتُ، إِذْ لَيْسَ فِي تِلْكَ الْأَخْبَارِ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله سَأَلَ مَنْ أَمَرَهُ أَنْ يَحُجَّ عَنْ غَيْرِهَا هَلْ حَجَّ عَنْ نَفْسِهِ أَمْ لَا؟ هَذَا الْخَبْرُ دَالٌّ عَلَيَّ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله إِنَّمَا أَمَرَ مَنْ قَدْ حَجَّ عَنْ نَفْسِهِ أَنْ يَحُجَّ عَنْ غَيْرِهِ، لَا مَنْ لَمْ يَحُجَّ عَنْ نَفْسِهِ

(۱) إسناده ضعيف.

(۲) إسناده ضعيف.

۳۰۳۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: لَبَّيْكَ عَنْ شُرْمَةَ، فَقَالَ: «مَنْ شُرْمَةُ؟»، فَقَالَ: أَخِي أَوْ قَرِيبٌ لِي قَالَ: «هَلْ حَجَّجْتَ؟» قَالَ: لَا قَالَ: «فَأَجْعَلْ هَذِهِ عَنْكَ، ثُمَّ حَجَّ عَنْ شُرْمَةَ»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي هَذَا الْخَبَرِ بَانَ أَنَّ الْمَلْبِّيَّ عَنْ غَيْرِهِ إِذَا لَمْ يَكُنْ قَدْ حَجَّ عَنْ نَفْسِهِ عَلَيْهِ أَنْ يَجْعَلَ تِلْكَ الْحَجَّةَ عَنْ نَفْسِهِ.

باسمى نههیکردن لهوهى کهسیک حج بۆ مردوو بکات له کاتیکدا حجى بۆ خۆى نهکردبوو، وه بهلگهش لهسر لهوهى نهو فهرموودانهى که باسم کردن کورت و ناروونن (مُجْمَلَةً) نهک شیکراوه و روون (مُفَسَّرَةً)، چونکه لهو فهرموودانهدا نهوه نههاتووہ پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم پرسيارى کردبیت دربارهى حالى نهو کهسهى حج بۆ کهسیکی دیکه دهکات، ئایا پیشتتر حجى بۆ خۆى کردووہ یان نا؟ نهم فهرموودهیه بهلگهیه لهسر لهوهى پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم فرمانى کرد بهو کهسهى که حجى خۆى کردووہ، حجیش بۆ غهیرى خۆى بکات، نهک نهو کهسهى که حجى بۆ خۆى نهکردووہ

واته: ئیبنو عباس رضي الله عنه دهگيرتتهوه، پیغهمبهرى خوا صلى الله عليه وسلم گوئى له پیاویک بوو (له کاتى حه جدا) دهیوت: پهیرهوى و ملکهچیت دهکهم لهجیاتى شوبرومه، پیغهمبهر صلى الله عليه وسلم فهرمووى: شوبرومه کییه؟ وتى: براهه کهمه، یا کهسیکی نزیکمه، فهرمووى: ئایا حهجت بۆ خۆت کردووہ؟ وتى: نهخیر، فهرمووى: نهه حهجه بۆ خۆت بکه پاشان لهجیاتى شوبرومه حهج بکه.

نهبو بهکر دهئى: لهم فهرموودهیهدا روون بووتهوه نهو کهسهى لهجیاتى غهیرى خۆى تهلبیهى حهج دهکات نهگهر پیشتتر حهجى بۆ خۆى نهکردبوو، نهوه پیویسته نهو حهجه بۆ خۆى بکات.

بَابُ الْعُمْرَةِ عَنِ الَّذِي لَا يَسْتَطِيعُ الْعُمْرَةَ مِنَ الْكَبِيرِ

۳۰۴۰- عَنْ عَمْرٍو بْنِ أُوسٍ يُحَدِّثُ عَنِ أَبِي رَزِينٍ رضي الله عنه، أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ لَا يَسْتَطِيعُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَلَا الطَّعْنَ قَالَ: «حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِرْ»^(۱).

باسى عومره كردن له جياتى نهو كه سهى به هوى پيربوون و به سالچوونهو ناتوانيت عومره بكات

واته: عومرى كورى نهوس ده گيريتتهوه، له نهبو ره زينهوه رضي الله عنه نهو وتى: نهى پيغه مبهرى خوا باوكم پياويكى گهوره و به سالچووره، ناتوانى حج يان عومره بكات، ههروهها ناتوانى سواري ولاخيش بيت، فهرموى: له جياتى باوكت حج بكه، وه عومرهش بكه.

بَابُ النَّذْرِ بِالْحَجِّ ثُمَّ يَخْذُ الْمَوْتَ قَبْلَ وَفَائِهِ، وَالْأَمْرُ بِقَضَائِهِ وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّهُ مِنْ جَمِيعِ أَمْوَالِ لِتَشْبِيهِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم نَذْرُ الْحَجِّ بِالذَّيْنِ

۳۰۴۱- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه أَنَّ امْرَأَةً نَذَرَتْ أَنْ تَحُجَّ، فَمَاتَتْ، فَأَتَى أَخُوهَا النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: «أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى أُخْتِكَ دَيْنٌ، أَكُنْتَ قَاضِيَهُ؟» قَالَ: نَعَمْ قَالَ: «فَاقْضُوا لِلَّهِ، فَهُوَ أَحَقُّ بِالْوَقَاءِ»^(۲).

باسى نهزركردن بهوهى حج بكات پاشان پيشه جركردنى بمریت، وه فهرمانكردن به دانوهى حجهكه، وه به لگهش له سهر نهوهى خهرجى حجهكه له ههموو مالهكهى ده ردهكرت، چونكه پيغه مبهر صلى الله عليه وسلم نهزركردنى حجهى شوبهاندووه به قهرز

واته: ئينو عهباس رضي الله عنه ده گيريتتهوه، ئافره تيك نهزرى كردبوو حج بكات، دواتر مرد (پيش نهوهى حج بكات)، براكهى هات بو خزمهت پيغه مبهر صلى الله عليه وسلم لهو بارهيهوه پرسىارى لئى كرد (كه ئايا ده توانى له جياتى نهو حج بكات)؟ فهرموى: ههوا لم بهرئى نه گهر خوشكه كهت قهرزىكى له سهر بووايه ده تدايهوه؟ وتى: به لئى، فهرموى: كهواته قهرزى خوا بده نهوه، خوا شايسته تره قهرزه كانى بدرتتهوه.

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْحَجَّ الْوَاجِبَ مِنْ جَمِيعِ الْمَالِ لَا مِنَ الثُّلُثِ

۳۰۴۲- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه أَنَّ امْرَأَةً مِنْ حَتَّعَمٍ سَأَلَتْ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، مِثْلَهُ، وَزَادَ: فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَهَلْ يَنْفَعُهُ ذَلِكَ؟ فَقَالَ: «نَعَمْ، كَمَا لَوْ كَانَ عَلَيْهِ دَيْنٌ فَقَضَيْتِهِ، نَفَعَهُ»^(۱).

باسی به لگه له سر نهوهی حجهی فهرز له هه موو مال و سامانی مردوو هه که یه نهک سئیه کی

واته: ئینو عه باس صلى الله عليه وسلم ده گبرته وه، ئافره تیک له هۆزی خه شهه م پرساری کرد له پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم، دواتر فهرمووده که ی باس کرد، ههروه کو فهرمووده که ی پیشوو، نه وه یشی زیاد کرد، ئافره ته که وتی: ئه ی پیغه مبهه ری خوا ئایا نه و (حه جه) سوودی بی ده گه یه نی، فهرمووی: به لی، وه کوو چون قهرزدار بیت قهرزه که ی بده یته وه، سوودی بی ده گه یه نی.

بَابُ النَّذْرِ بِالْحَجِّ مَا شِئْنَا فَيَعْجِزُ النَّاذِرُ عَنِ الْمَشْيِ بِذِكْرِ خَيْرٍ مُخْتَصِرٍ غَيْرِ مُتَقَضِي

۳۰۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَدْرَكَ شَيْخًا كَبِيرًا يُهَادِي بَيْنَ ابْنَيْهِ يَتَوَكَّأُ عَلَيْهِمَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «مَا شَأْنُ هَذَا الشَّيْخِ؟» فَقَالَ ابْنَاهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَانَ عَلَيْهِ نَذْرٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «ارْكَبْ أَيُّهَا الشَّيْخُ؛ فَإِنَّ اللَّهَ عَنِّي عَنكَ وَعَنْ نَذْرِكَ»^(۲).

باسی نه زکردن بو حجه به پیاده، دواتر نه زکره له ریکردن به پیاده په کی بکه ویت، به باسکردنی فهرمووده یه کی کورتکراوه نهک تیروته سمل

واته: نه بو هوره پره صلى الله عليه وسلم ده گبرته وه، پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم پیاوکی پیری به سالاجووی بینی خوی دابوو به سه ر شانی هه ردوو کوره که یدا، فهرمووی: نه و پیاوه چیه تی؟ کوره کانی وتیان: ئه ی پیغه مبهه ری خوا نه زری کردوو (به پیاده حجه بکات)، پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم فهرمووی: سواره ئه ی پیاوی پیر، چونکه خوا صلى الله عليه وسلم بینازه له تو و له نه زره که یشته.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

۳۰۴۴- عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى شَيْخًا كَبِيرًا يُهَادِي بَيْنَ ابْتِنِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا هَذَا؟». قَالُوا: نَذَّرَ أَنْ يَمْشِيَ إِلَى الْبَيْتِ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَنْ تَعْذِيبِ هَذَا نَفْسَهُ لَعْنِي». قَالَ: فَأَمَرَهُ أَنْ يَرْكَبَ^(۱).

واته: نه نه س ﷺ ده گيرته وه، پيغه مبهري خوا ﷺ، پياونكي پيري به سالاجووي بيني خوئي دابوو به سهر شاني ههردوو كوره كهيدا، فهرمووي: نه وه چيه؟ وتيان: نه زري كردوو به پياده حج بكات، فهرمووي: خوا ﷺ بينيازه له وهي نه م بهنده به سزاي نه فسي خوئي بدات. وتي: فهرماني پي كرد سواري ولاخ بيت.

بَابُ هَذِي النَّاذِرِ بِالْحَجِّ مَا شِئًا فَيَعْجِزُ عَنِ الْمَشْيِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى الْخَبْرَيْنِ الَّذِينَ ذَكَرْتَهُمَا فِي الْبَابِ قَبْلُ، مُحْتَضِرِينَ عَلَى مَا ذَكَرْتُ

۳۰۴۵- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضي الله عنه، أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ أُخْتِهِ نَذَّرَتْ أَنْ تَمْشِيَ إِلَى الْكَعْبَةِ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَنِّي عَنْ نَذْرِ أُخْتِكَ، لِيَرْكَبَ، وَلْتَهْدِ بَدَنَهُ»^(۲).

باسي نهو كه سهي نه زري كردوو به پياده بجيت بو حج، به لام تواناي ريكردني نه بيت، نه وه ده بيت شتيك بكات به هه دي و قورباني له مهككه سهر بپریت، وه به لگهش له سهر نه وهي نهو دوو فهرموودهي باسمان كرد له به شهكهي پيشوو كورتركاوهن

واته: عوقبه ي كوري عامر رضي الله عنه ده گيرته وه، نهو پرسياي له پيغه مبهري ﷺ كرد ده باره ي خوشكه كه ي نه زري كردوو به پياده بجيت بو كه عبه، فهرمووي: به راستي خوا ﷺ بينيازه له نه زركردني خوشكه كه ت (له خوئه زيه تدانه كه ي)، با سواري ولاخ بيت و وشريك بكات به هه دي (واته: نازه لئيك له مهككه سهر بپریت).

(۱) صحيح.

(۲) صحيح.

بَابُ الْيَمِينِ بِالْمَشْيِ إِلَى الْكَعْبَةِ فَيَعْجِزُ الْخَالِفَ عَنِ الْمَشْيِ

۳۰۴۶- عَنْ شَرِيكِ، عَنِ أَبِي إِسْحَاقَ فِي الرَّجُلِ يَخْلِفُ بِالْمَشْيِ، فَيَعْجِزُ فَيَرْكَبُ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضي الله عنه يَحُجُّ مِنْ قَابِلٍ فَيَرْكَبُ مَا شَاءَ، وَيَمْشِي مَا شَاءَ، وَيَرْكَبُ. قَالَ شَرِيكٌ وَتَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ مَوْلَى أَبِي طَلْحَةَ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ يَرْفَعُهُ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ قَالَ: «تَرْكَبُ، وَتُكْفَرُ يَمِينَهَا»^(۱).

باسی حوکمی نهو که سهی سویند ده خوات به پیاده بچیت بو که عبه، دواتر ناتوانیت به پیاده بچیت

واته: شهریک ده گپریته وه، له نه بو نیسحاقه وه (پرسیاری لئ کرا) ده باره ی پیاوئک سویند بخوات به پیاده بچیت بو که عبه، دواتر په کی بکه ویت نه توانیت، ئینجا سواری و لآخ بییت؟ وتی: ئینو عبه باس رضي الله عنه ده لئ: له سالی داهاتوو حج بکات و به ویستی خوی سواری و لآخ بییت و به ویستی خوی ری بکات و سواری و لآخ بییت. شهریک وتی: موحه ممه دی کوری عه بدوره حانی مه ولای نه بو ته لحه بو ی باس کردین، له کوره یب له ئینو عبه باسه وه ره فعی کردوو بو لای پیغمبر صلى الله عليه وسلم نه و فرموویه تی: با سواری و لآخ بییت و که فاره تی سوینده که ی بدات.

۳۰۴۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ: إِنَّ أُخْتِي جَعَلَتْ عَلَيْهَا الْمَشْيَ إِلَى الْبَيْتِ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَصْنَعُ بِشَقَاءِ أُخْتِكَ شَيْئًا، قُلْ لَهَا فَلْتَحُجَّ رَاكِبَةً، وَتُكْفَرُ يَمِينَهَا»^(۲).

واته: ئینو عبه باس رضي الله عنه ده گپریته وه، پیاوئک هات بو خزمهت پیغمبر صلى الله عليه وسلم، وتی: خوشکه که م پیویستی کردوو له سهر خوی به پیاده بچیت بو که عبه، فرمووی: خوا صلى الله عليه وسلم نابه ویت خوشکه که ت خوی ماندوو بکات و خوی بیروکینئ، پئی بلئ با به سواری حج بکات و که فاره تی سوینده که ی بدات.

(۱) إسنادہ ضعیف.

(۲) إسنادہ ضعیف.

بَابُ ذِكْرِ إِسْقَاطِ فَرَضِ الْحَجِّ عَنِ الصَّبِيِّ قَبْلَ الْبُلُوغِ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيْقَ

۳۰۴۸- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: مَرَّ عَلِيٌّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ مَجْنُونَةً بَنِي فُلَانٍ قَدْ رَنَتْ، أَمَرَ عُمَرُ بِرَجْمِهَا فَرَدَّهَا عَلِيٌّ، وَقَالَ لِعُمَرَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَتَرْجِمُ هَذِهِ؟ قَالَ: نَعَمْ قَالَ: أَمَا تَذَكُرُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ الْمَجْنُونِ الْمَغْلُوبِ عَلَى عَقْلِهِ وَعَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ» قَالَ: صَدَقْتَ فَحَلَى عَنْهَا^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَفِيهِ دَلِيلٌ عِنْدِي عَلَى أَنَّ الْمَجْنُونَ إِذَا حُجَّ بِهِ فِي حَالِ جُنُونِهِ ثُمَّ أَفَاقَ لَمْ يُجْزِهِ كَالصَّبِيِّ.

باسی نهگەر مندال پيش باغبوون حجی پي بکرت فهرزی حجی له سهر هه لئاگيری، ههروهها شيتيش تا چاک ده بيتهوه

واته: ئيبنو عباس رضي الله عنه ده لئى: عه لى كورى ئه بو تاليب تى په رى به لای ئافره تىكى شيت له نه وه كاني فلان زيناى كردبوو، عومهر فه رمانى كرد به به ردبارانكردى، عه لى په تى كرده وه و به عومهرى وت: ئه ي ئه ميرى باوه رداران ئايا ئه مه په جم ده كه ي؟ وتى: به لئى، وتى: ئه ي نازانى پيغه مبه رى خوا صلى الله عليه وسلم فه رموو يه تى: قه له م هه لگير او ه له سه ر سى كه س: له سه ر شيتيك عه قلى له ده ست دا بيت، وه له سه ر خه وتوو هه تا هه لده ستى، وه له سه ر مندال هه تا با لى ده بيت. وتى: راست كرد، پاشان وازى لئى هينا.

ئه بو به كر ده لئى: به لگه ي تى دايه له لای من نه گه ر شيت حجى پي كرا له كاتى شيتبوونيدا، پاشان چاك بو يه وه، ئه وه فه رزى حه جه كه ي له سه ر هه لئاگيرى، هه ر وه كوو حه چي كوردنى مندال وايه.

بَابُ ذِكْرِ حَجِّ الصَّبِيَّانِ قَبْلَ الْبُلُوغِ عَلَى غَيْرِ الْوُجُوبِ وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ قَوْلَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم: «رُفِعَ الْقَلَمُ عَنِ ثَلَاثٍ»، أَرَادَ الْقَلَمَ مِمَّا يَكُونُ إِثْمًا وَوِزْرًا عَلَى النَّبَالِغِ إِذَا ارْتَكَبَهُ، لَا أَنَّ الْقَلَمَ مَرْفُوعٌ عَنِ كِتَابَةِ الْحَسَنَاتِ لِلصَّبِيِّ إِذَا عَمَلَهَا

۳۰۴۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم صَدَرَ مِنْ مَكَّةَ، فَلَمَّا كَانَ بِالرُّوحَاءِ اسْتَقْبَلَهُ رَكْبٌ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: مَنْ الْقَوْمُ؟ قَالَ: الْمُسْلِمُونَ، فَمَنْ أَنْتُمْ؟ فَقَالَ: «رَسُولُ اللَّهِ»، فَفَزَعَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُمْ فَرَفَعَتْ صَوِيًّا لَهَا مِنْ مَخَفٍ، فَأَخَذَتْ بَعْضِلِهِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ لِهَذَا حَجٌّ؟ قَالَ: «وَلَكِ أَجْرُهُ»^(۱).

باسی حج بیگردنی مندالان پیش بالغبون به بیئ ثهومی واجب بیت له سهریان، وه به لگهش له سهر فهرمووده کهمی پیغهمبر صلى الله عليه وسلم: (رَفِعَ الْقَلَمَ عَنْ ثَلَاثٍ)، واته: قه لهم هه لگیراوه له سهر سئ که س. مه به سستی قه لهم له سهر ثه و شته هه لگیراوه که گونا هه و مندال ئه نجامی ئه دات، نه ک قه لهم هه لگیرا بیت له نووسینی کرده وه چاکهکانی مندال ئه گهر ئه نجامی دا

واته: ئینو عباس رضي الله عنه ده گپرتته وه، پیغهمبر صلى الله عليه وسلم (له به کیک له گه شته کانیدا) له مه ککه ده رچوو کاتیک گه بشته ره وحاء کاروانیه ک رووبه پرووی هات، سلاوی لی کردن و فهرمووی: ئه مه قهومه کین؟ وتیان: مسولمانانین، ئه ی ئیوه کین؟ فهرمووی: پیغهمبری خواجه، ئافره تیک له نیویاندا مندالیکی بهرز کرده وه له نیو بوخچه به کدا وتی: ئه ی پیغهمبری خوا ئایا ئه مه حه جی له سهره؟ فهرمووی: توش پاداشتت بو هه به.

بَابُ الصَّبِيِّ يَحُجُّ قَبْلَ الْبُلُوغِ ثُمَّ يَنْبَغُ

۳۰۵۰- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِذَا حَجَّ الصَّبِيُّ فَهِيَ لَهُ حَجَّةٌ حَتَّى يَعْقَلَ، فَإِذَا عَقَلَ فَعَلَيْهِ حَجَّةٌ أُخْرَى، وَإِذَا حَجَّ الْأَعْرَابِيُّ فَهِيَ لَهُ حَجَّةٌ، فَإِذَا هَاجَرَ فَعَلَيْهِ حَجَّةٌ أُخْرَى»^(۲).
قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ، وَإِذَا حَجَّ الْأَعْرَابِيُّ مِنَ الْجِنْسِ الَّتِي كُنْتُ أَقُولُ إِنَّهُ فِي بَعْضِ الْأَوْقَاتِ دُونَ جَمِيعِ الْأَوْقَاتِ، وَهَذِهِ اللَّفْظَةُ إِنْ صَحَّتْ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَإِنَّمَا كَانَ هَذَا الْحُكْمُ قَبْلَ فَتْحِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مَكَّةَ، فَلَمَّا فَتَحَهَا، وَخَبَرَ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ اسْتَوَى الْأَعْرَابِيُّ وَالْمُهَاجِرُ فِي الْحَجِّ، فَجَارَ عَنِ الْأَعْرَابِيِّ إِذَا حَجَّ كَمَا يَجُوزُ عَنِ الْمُهَاجِرِ لِسُقُوطِ الْهِجْرَةِ، وَبَطْلَانِهَا بَعْدَ فَتْحِ مَكَّةَ.

(۱) صحیح.

(۲) إسناده ضعيف.

باسى مندال حج بکات پیش بالغبون، پاشان بالغ بیت

واته: ئیبنو عباس رضی اللہ عنہ ده گیریتته وه، پیغهمبه ر علیه السلام فهرموویه تی: نه گهر مندالی حج جی کرد نه وه ده بیته حج بوی تا عاقل ده بیت، کاتیکش عاقل بوو نه وه حج جیکی دیکه ی له سهر پیویست ده بیت، وه نه گهر ده شته کیه ک حج جی کرد نه وه بوی ده بیت به حج جیک، کاتیکش هیجره تی کرد حج جیکی دیکه ی له سهر پیویست ده بیت.

نه بو به کر ده لی: نه م ده سته واژه یه: نه گهر ده شته کی حج جی کرد. له و شیوازه یه که من ده لیم: نه وه بو هندی کاته نه ک هه موو کاته کان، نه م فهرمووده یه نه گهر فهرمووده یه کی ته واو (صه حیج) بیت له پیغهمبه ره وه علیه السلام، نه وه نه م حوکمه بو پیش نازاد کردنی مه ککه بووه له لایه ن پیغهمبه ره وه علیه السلام، کاتی مه ککه ی نازاد کرد، وه هه والی دا: دوا ی نازاد کردنی مه ککه هیجره ت نه ما، نه وه حوکمی ده شته کی و موهاجیر بو حج وه کوو یه کی لی هات، جا نه گهر ده شته کی حج جی کرد وه کوو حج جکردنی که سیکی موهاجیر وایه، به هوی نه وه ی دوا ی نازاد کردنی مه ککه هیجره ت نه ما و پووج بویه وه.

بَابُ حَجِّ الْأَكْرَبِيَاءِ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ أَكْرَأَ الْمَرْءِ نَفْسَهُ فِي الْعَمَلِ طَلْقُ مَبَاحٍ، إِذْ هُوَ مِنْ ابْتِغَاءِ فَضْلِ اللَّهِ لِأَخْذِهِ الْأَجْرَةَ عَلَى ذَلِكَ

۳۰۵۱- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ التَّيْمِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما: إِنَّا قَوْمٌ نُكْرِي فِي هَذِهِ الْوَجْهِ، وَإِنَّ قَوْمِي يَزْعُمُونَ أَنَّهُ لَا حَجَّ لَنَا، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: أَلَسْتُمْ تَطُوفُونَ بِالْبَيْتِ؟ أَلَسْتُمْ تَسْعَوْنَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ؟ أَلَسْتُمْ أَلَسْتُمْ، إِنْ رَجَلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم، فَسَأَلَهُ مِثْلَ مَا سَأَلْتَنِي فَلَمْ يَدِرْ مَا يَرُدُّ عَلَيْهِ حَتَّى نَزَلَتْ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ (۲۸) ﴿البقرة، فَدَعَاهُ فَتَلَاهَا عَلَيْهِ، وَقَالَ: «أَنْتُمْ حُجَّاجٌ»^(۱).

باسی چه جکردنی نهو که سانهی که به کربت ئیش ده کن، وه به لگش له سهر
 نهوهی ئیشکردن به کربت له سالی چه جدا و چه جکردن له گهل ئیشه که یدا
 ریگه پیدراوه، چونکه نهوه جوړیکه له گهران به دواى فهزلى خوا ﷺ

واته: نه بو نومامه ی ته میمی ده لی: به ئینو عومهرم ﷺ وت: ئیمه کومه لیکن به کری
 ئیش ده که ین (واته: له سالی چه جدا) هوزه که م پی وایه ئیمه چه جهان بو نییه (چونکه
 پیان وا بوو ههر کهس بو ئیشوکاری خو ی و بازرگانی بچیت چه جی بو حساب
 نییه)، ئینو عومهر وتی: ئایا ته وافی که عبه ناکه ن؟ ئایا هاتوچوی تیوان صفا و
 مهره ناکه ن؟ ئایا نهوه و نهوه ناکه ن، پیاوئک هات بو خزمه تی پیغه مبه ر ﷺ پرسپاری
 لی کرد وه کوو چون تو پرسپارت لیم کرد، نه یزانی چون ولامی بداته وه تا نم ئایه ته
 دابه زی: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ (۱۸۸) واته: هیچ
 تاونتان له سهر نییه که نه گهر له گهل چه جکردنه که بشدا که سیک شت بکریت و
 بازرگانی بکات و به دواى رزق و رۆزی و فهزلی خوادا بگهریت. پاشان بانگی کرد و
 ئایه ته که ی به سه ریدا خوینده وه و فهرمووی: ئیوه له واننه که چه ج ده کن.

۳۰۵۲- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ التَّمِيمِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ ﷺ: فَذَكَرَ نَحْوَهُ^(۱).

واته: نه بو نومامه ی ته میمی ده لی: به ئینو عومهرم ﷺ وت، به هه مان شیوه ی
 فهرمووده که ی پیشووی باس کرد.

**بَابُ حَجِّ الْأَجْرَاءِ وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنْ الْأَجِيرَ إِذَا أَجَرَ نَفْسَهُ بِكَذَا، وَحَجَّ عَنْ
 نَفْسِهِ كَانَتْ لَهُ الْأَجْرَةُ عَلَى مُسْتَأْجِرِهِ، وَأَدَاءُ الْفَرَضِ عَنْ نَفْسِهِ جَائِزٌ**

۳۰۵۳- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: أَتَى رَجُلٌ ابْنَ عَبَّاسٍ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي أَجَرْتُ نَفْسِي مِنْ قَوْمٍ فَتَرَكْتُ
 لَهُمْ بَعْضَ أَجْرِي أَوْ أَجْرِي لَوْ يُخْلَوُ بَيْنِي وَبَيْنَ الْمَنَاسِكِ، فَهَلْ يُجْزِي ذَلِكَ عَنِّي؟ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: نَعَمْ
 هَذَا مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ: ﴿أَوْلَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ (۲۰۲) البقرة^(۲).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

باسی بهجکردنی تهو کهسانه‌ی بهکرت کار ده‌کهن، وه به‌لگه‌ش له‌سهر
 تهوه‌ی کریکار ته‌گهر کریکاری به بریکی دیاری کراو کرد، وه‌ججیشی بو‌خوی
 کرد تهوه پیویسته له‌سهر خاومن کار کرییه‌که‌ی پت بدات، وه‌ته‌نجامدانی
 فهریزه‌ی بهجی بو‌دروسته

واته: سه‌عیدی کوری جوبه‌یر ده‌لی: پیاوئک هات بو‌لای ئینو عه‌باس رضی الله عنه وتی: من
 به‌کری ئیشم بو‌قه‌ومیک کرد، وازم له هه‌ندی له کرییه‌که‌م هینا له‌بهر ته‌وه‌ی ریگه‌م
 بدن حج بکه‌م و دروشمه‌کان ته‌نجام بده‌م، ئایا ته‌وه‌ی دروسته‌بوم؟ ئینو عه‌باس
 وتی: به‌لی ته‌وه‌ی له‌و که‌سانه‌یه که خوا ده‌رباره‌یان فهرموویه‌تی: ﴿أُولَٰئِكَ لَهُمْ
 نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ (٢٠٢)، واته: ته‌وانه به‌شی خویان هه‌یه له‌وه‌ی که
 به‌ده‌ستیان خستوهه، وه‌خوا‌ی گوره‌حساب و لیپرسینه‌وه‌ی زور خیرایه.

**بَابُ إِبَاحَةِ التَّجَارَةِ فِي الْحَجِّ وَالِدَّلِيلِ عَلَيَّ أَنَّ الْإِسْتِغَالَ بِمَا أَبَاحَ اللَّهُ مِنَ طَلَبِ النَّمَالِ
 مِنْ جِلَّةِ أَيَّامِ الْمَوْسِمِ فِي غَيْرِ الْأَوْقَاتِ الَّتِي يَشْتَغَلُ الْمَرْءُ عَنْ أَدَاءِ الْمَنَاسِكِ لَا
 يَنْقُصُ أَجْرَ الْحَاجِّ، وَلَا يَنْبَطِلُ الْحَجُّ، وَلَا يُوجِبُ عَلَيْهِ هَدْيًا وَلَا صَوْمًا وَلَا صَدَقَةً**

٣٠٥٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه، أَنَّ النَّاسَ كَانُوا فِي أَوَّلِ الْحَجِّ يَتَّبِعُونَ مِنِّي وَعَرَفَةَ وَسُوقِي ذِي
 الْمَجَازِ وَمَوَاسِمِ الْحَجِّ، فَخَافُوا الْبَيْعَ، وَهُمْ حُرْمٌ فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ
 تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ (١١٨) البقرة، فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ، فَحَدَّثَنِي عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ أَنَّهُ
 كَانَ يَقْرَأُهَا فِي الْمُضْحَفِ ^(١).

باسی ریگه‌دراوه به‌وه‌ی بازرگانی له‌ججدا بکرت، وه به‌لگه‌ش له‌سهر
 تهوه‌ی سهرقا‌لبوون به‌وه‌ی خوا ریگه‌ی پت داوه له‌ماوه‌ی ئیدرامنه‌به‌ستنی
 رۆژه‌کانی حج جگه له‌و رۆژانه‌ی مروث سهرقاله به‌جیبه‌جی‌کردنی
 ریوره‌سمه‌کانی حج، هیچ له‌پاداشی حاجی که‌م ناکاته‌وه، به‌جه‌که‌یش
 به‌تال ناکاته‌وه، هه‌روه‌ها ئاژه‌لی هه‌دی و رۆژوو و خیر و به‌خشینی له‌سهر
 واجب ناکات به‌هوی بازرگانیه‌که‌یه‌وه

واته: ئینو عه باس ﷺ ده گپریته وه، خه لکاتیک هه بوون له یه کهم چه جدا کرین و فروشتیان ده کرد له مینا و عه رپه وه و بازاری (المجاز) و (که بازارێک بوو له عه رپه وه) کاتی چه ج، له کاتیدا له ئیحرامدا بوون، جا ترسان کرین و فروشتن بکهن له کاتیکدا له ئیحرامدان، دواتر خوا ﷺ ئەم ئایه ته ی دابه زاند: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ (۱۸۸)، عوبهیدی کوری عومه یر بوی باس کردم نه و (فی مَوَاسِمِ الْحَجِّ) ی له تئو موصحه فدا ده خوینده وه.

۳۰۵۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ رضي الله عنه، يَقْرَأُهَا: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ﴾ (۱).

واته: عوبهیدولای کوری نه بو یه زید ده لی: گویم له ئینو زوبه یر بوو ﷺ ئەم ئایه ته ی به و شیوه یه ده خوینده وه: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ﴾.

بَابُ ذِكْرِ عَدَدِ حَجِّ النَّبِيِّ ﷺ وَالذَّلِيلِ عَلَىٰ فِدَا مَا تَوَهَّمَهُ الْعَامَّةُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَحْجْ إِلَّا حَجَّةً وَاحِدَةً وَالنَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا حَجَّ حَجَّةً وَاحِدَةً بَعْدَ هِجْرَتِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَأَمَّا مَا قَبْلَ الْهِجْرَةِ فَقَدْ حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ غَيْرَ تِلْكَ الْحَجَّةِ الَّتِي حَجَّهَا مِنَ الْمَدِينَةِ

۳۰۵۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَجَّ ثَلَاثَ حَجَجٍ حَجَّتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ، وَحَجَّةً بَعْدَمَا هَاجَرَ مَعَهَا عُمْرَةٌ (۲).

باسی ژماره ی چه جه کانی پیغه مبه ر ﷺ، به لگه ش له سه ر دژی نه وانه ی گومانیان وایه پیغه مبه ر ﷺ ته نها یه ک چه جی کرد، وه پیغه مبه ر ﷺ ته نها یه ک چه جی کرد دوا ی کوچکردنی بو مه دینه، به لام پیش هیجره ت پیغه مبه ر ﷺ جگه له و چه جی له مه دینه کردی چه جیدیکه شی کردوو

واته: جابری کوری عه بدولا ﷺ ده گپریته وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ سی چه جی کرد دوو چه جی پیش هیجره تکردنی بوو، وه چه جیکیش دوا ی هیجره تکردنی بوو له گه لیدا عومه رپه یشی کرد.

(۱) أخرجه الطبري في تفسيره ۲/۲۸۴.

(۲) هذا حديث غير صحيح.

بَابُ ذِكْرِ الدَّلِيلِ عَلَى صِحَّةِ هَذَا الْمَثْنِ وَالْبَيَانِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ حَجَّ قَبْلَ هِجْرَتِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ لَا كَمَا مَنْ طَعَنَ فِي هَذَا الْخَبَرِ، وَادَّعَى أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ لَمْ يَزَوْهُ غَيْرُ زَيْدِ بْنِ الْحَبَابِ

۳۰۵۷- عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ﷺ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ أَنْ
يُنزَلَ عَلَيْهِ، وَإِنَّهُ لَوَاقِفٌ عَلَى بَعِيرٍ لَهُ بِعَرَفَاتٍ مَعَ النَّاسِ يَدْفَعُ مَعَهُمْ مِنْهَا، مَا ذَاكَ إِلَّا تَوْفِيقًا
مِنَ اللَّهِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: قَوْلُهُ قَبْلَ أَنْ يُنزَلَ عَلَيْهِ يُشْبِهُهُ أَنْ يَكُونَ أَرَادَ قَبْلَ أَنْ يُنزَلَ عَلَيْهِ: ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا
مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ ﴿٣٣﴾ البقرة، أَوْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنزَلَ عَلَيْهِ جَمِيعُ الْقُرْآنِ، وَالِدَّلِيلُ
عَلَى صِحَّةِ ذَلِكَ.

باسي به لگه له سهر راستي نهو دهقه، وه روونکردنهوه له بارهه نهوهي
پيغه مبهري ﷺ پيش هيجره تکرردن بو مهدينه حجتي کرد، نهک وه کوو نهو
که سهه تانه لهو فهرمووده نهدا، (فهرموودهه ژماره ۳۰۵۶) وه بانگه شهه
نهوه دهکات نهو فهرموودهه په کهس نه يکپړاوه تهوه جگه له زهيدی کورې
حوباب (که په کتیکه له گپړه وهه فهرمووده که)

واته: نافيعی کورې جو به ير ده گپړته وه، له باوکیه وه، جو به يری کورې موعيم ﷺ
ده لئ: پیغه مبهري خوام ﷺ بينی پيش نه وهی دابه زته سهري، نهو له عه ره فات
له سهر وشتره که ی وه ستابوو له گهل خه لکه که، له گه لیاندا له عه ره فه به ری ده که وت،
نهوه ته نها به یارمه تی خوا بوو، (واته: به وه حی نه بوو).

نه بو به کر ده لئ: وته که ی: (قَبْلَ أَنْ يُنزَلَ عَلَيْهِ)، واته: پيش نه وهی دابه زته سهري،
پچ ده چئ مه به ستي پئی: پيش نه وهی نه م نايه ته دابه زته سهري: ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ
حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ ﴿٣٣﴾، یان پيش نه وهی قورئان به گشتی دابه زته سهري، وه
به لگه ش له سهر راستي نه مه. (ته ماشای فهرمووده که ی دواتر بکه).

٣٠٥٨- أن سلم بن جنادة حدثنا قال حدثنا أبو معاوية عن هشام عن أبيه عن عائشة رضي الله عنها قَالَتْ: كَانَتْ قُرَيْشٌ، وَمَنْ دَانَ دِينَهَا يَقْفُونَ بِالْمُزْدَلِفَةِ، وَكَانُوا يُسَمُّونَ الْحُمْسَ، وَكَانَ سَائِرُ الْعَرَبِ يَقْفُونَ بِعَرَفَةَ، فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامَ أَمَرَ اللَّهُ نَبِيَّهُ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَأْتِيَ عَرَفَاتٍ فَيَقِفَ، ثُمَّ يُفِيضُ مِنْهَا قَالَتْ: فَذَلِكَ قَوْلُهُ: ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ البقرة، ١٣١ فَهَذَا الْخَبْرُ دَالَ عَلَى أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّمَا أَمَرَ نَبِيَّهُ صلى الله عليه وسلم بِالْوُقُوفِ بِعَرَفَاتٍ، وَمُخَالَفَةَ قُرَيْشٍ فِي وُقُوفِهِمْ بِالْمُزْدَلِفَةِ، وَتَرْكُهُمُ الْخُرُوجَ مِنَ الْحَرَمِ لِتَسْمِيَّتِهِمْ أَنْفُسَهُمُ الْحُمْسَ لِهَذِهِ الْآيَةِ: ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ البقرة، ١٣١ أَيْ عَيْرُ قُرَيْشٍ الَّذِينَ كَانُوا يَقْفُونَ بِالْمُزْدَلِفَةِ، وَهَذِهِ اللَّفْظَةُ مِنَ الْجِنْسِ الَّذِي نَقُولُ: إِنَّ اسْمَ النَّاسِ قَدْ يَقَعُ عَلَى بَعْضِهِمْ إِذِ الْعِلْمُ مُحِيطٌ أَنَّ جَمِيعَ النَّاسِ لَمْ يَقِفُوا بِعَرَفَاتٍ، وَإِنَّمَا وَقَفَ بِعَرَفَاتٍ بَعْضُهُمْ لَا جَمِيعُهُمْ، وَفِي قَوْلِ جُبَيْرٍ مَا كَانَ إِلَّا تَوْفِيقًا مِنَ اللَّهِ لَهُ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ أَمْرُهُ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ بِوَحْيٍ مُنَزَّلٍ عَلَيْهِ بِالْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ إِذْ لَوْ كَانَ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ كَانَ اللَّهُ قَدْ أَمَرَهُ بِالْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ عِنْدَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ لِأَنَّ شَبَهَ أَنْ يَقُولَ فَعَلِمْتُ أَنَّ اللَّهَ أَمَرَهُ بِذَلِكَ، وَإِنَّمَا قُلْتُ إِنَّهُ جَائِزٌ أَنْ يَكُونَ جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ أَرَادَ قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِ أَيْ جَمِيعَ الْقُرْآنِ؛ لِأَنَّ جَمِيعَ الْقُرْآنِ لَمْ يَنْزِلْ عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِمَّا قَبْلَ هِجْرَتِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ، وَإِنَّمَا نَزَلَ عَلَيْهِ بَعْضُ الْقُرْآنِ مِمَّا قَبْلَ الْهَجْرَةِ بِالْمَدِينَةِ بَعْدَ الْهَجْرَةِ، وَاسْتَدَلْتُ بِأَنَّهُ أَرَادَ بِقَوْلِهِ قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ، جَمِيعَ الْقُرْآنِ لَا أَنَّهُ أَرَادَ قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ ^(١).

واته: سه له می کوری جوناده بوی باس کردین وتی: نه بو موعاویه بوی باس کردین، له هیشام، له باوکیه وه، له عایشه وه رضي الله عنها ده لی: قوره یش و نه وانهی له سهر نایینه که ی نه وان بوون له موزده لیفه ده وه ستان، جا بییان ده وت: (الْحُمْسُ) واته: قوره یش، بویه ناو نراون به (الْحُمْسُ) چونکه به توندی ده ستیان به نایینه که یانه وه گرتبوو)، به لام هه موو عه ره به کانی دیکه له سهر عه ره فه ده وه ستان، کاتی که نیسلام هات خوا صلى الله عليه وسلم فه رمانی کرد به پیغه مبه ره که ی صلى الله عليه وسلم بجیت بو عه ره فات و له وی بوه ستی، پاشان لی دابه زیته خواره وه، وتی: نه ویش فه رمایشی خواجه که فه رموویه تی: ﴿ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ البقرة، ١٣١، نه م فه رمووده یه به لگه یه له سهر نه وه ی خوا صلى الله عليه وسلم بویه فه رمانی به پیغه مبه ره که ی صلى الله عليه وسلم کرد به وه ستان له سهر عه ره فات و پیچه وانه کردنی قوره یش له وه ستانیان له سهر موزده لیفه و دهر نه چوونیان له حه ره م به هو ی نه وه ی

ناوى خوځيان نابوو (الْحُمْسُ)، له بهر ئه م نايه ته: ﴿أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفْكَضَ النَّاسُ﴾ (۱۱۱) ، واته: جگه له و قوره يشيانه ي که له موزده ليفه ده وه ستان، ئه م ده سته واژه يه له و شيوازه يه که ده ليين: هه ندئ جار ناوى (النَّاسِ) بؤ به شتيک له خه لک به کار ديت، بيگومان ئه وه شتيکى زانراوه که هه موو خه لک له عه ر ه فات نه وه ستان، به لک وو به شتيکيان وه ستان نه ک هه موويان، وه له وته که ي جو به يردا: (مَا كَانَ إِلَّا تَوْفِيقًا مِنَ اللَّهِ)، واته: ئه و وه ستانه له عه ر ه فه ته نها به يارمه تي خوا بوو. به لگه يه له سه ر ئه وه ي خوا ﷺ له و کاته دا به وه حى فه رماني پي نه کرد له عه ر ه فه بوه ستي، ئه گه ر له و کاته دا خوا ﷺ فه رماني پي بکر دايه له عه ر ه فه بوه ستايه ئه وه له پيشتر بوو جو به يري کور ي مو تعيم بيوتايه: زانيم خوا ي گه و ره فه رماني پي کرد به دابه زين له سه ر عه ر ه فه. وه کاتي که وتم: دروسته جو به يري کور ي مو تعيم له وته که يدا: (قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِ)، مه به ستي دابه زيني هه موو قور ئان بيت، چونکه هه موو قور ئان له مه ککه بؤ پيغه مبه ر ﷺ دانه به زي پيش هيجه ر ه تکر دني بؤ مه دينه، به لک وو به شتيک له قور ئاني له مه ککه بؤ دابه زي پيش هيجه ر ه تکر دن بؤ مه دينه و به شه که يديکه شي دوا ي هيجه ر ه بؤ دابه زي، وه به لگه م هينا يه وه له سه ر ئه وه ي مه به ستي له وته که ي: (قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ)، هه موو قور ئانه، نه ک ئه و مه به ستي ئه وه بووبئ پيش ئه وه ي شتيک له قور ئاني بؤ دابه زي بيت.

۳۰۵۹- عَنْ بَن جَرِيحٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَضَلُّتُ جَمَلًا لِي يَوْمَ عَرَفَةَ، فَأَنْطَلَقْتُ إِلَى عَرَفَةَ أَتَّبَعُهُ، فَإِذَا أَنَا بِمُحَمَّدٍ وَاقِفًا فِي النَّاسِ بِعَرَفَةَ عَلَى بَعِيرِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ، وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أُنزِلَ عَلَيْهِ^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَإِنْ كَانَ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ جُرَيْجٍ قَدْ أَدْرَكَ جُبَيْرَ بْنَ مُطْعِمٍ فَهَذَا الْخَبَرُ يُبَيِّنُ أَنَّ تَأْوِيلَ خَبَرِ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ أَيُّ قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِ جَمِيعُ الْقُرْآنِ.

واته: ئيينو جو ره يج ده لئ: باو کم هه والئ پي دام، جو به يري کور ي مو تعيم ﷺ ده لئ: له ر و ژ ي عه ر ه فه و شتر يکم لئ و نبوو، چووم بؤ عه ر ه فه به دوا يدا ده گه رام، له شه و ي عه ر ه فه موحه ممه دم ﷺ بيني له عه ر ه فه له تيو خه لکه که دا بوو به سه ر و شتر يکه وه وه ستابوو، ئه و يش دوا ي ئه وه بوو که قور ئاني بؤ دابه زينرا.

نه بو به کر ده لئ: نه گهر عه بدولعه زیزی کوری جوړه یج گه یشتیبت به جو به یری کوری موتعیم نه وه نه م فه رمووده یه له یه کدانه وه که ی فه رمووده که ی نافع ی کوری جو به یر پروون ده کاته وه، له باوکیه وه، (فه رمووده ی ژماره ۳۰۵۷) واته: پیش نه وه ی هه موو قورثانی بو دابه زنت.

۳۰۶۰- عَنْ عَمْرِو قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: ذَهَبْتُ أَطْلُبُ بَعِيرًا لِي بِعَرَفَةَ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَاقِفًا بِعَرَفَةَ مَعَ النَّاسِ فَقُلْتُ: وَاللَّهِ إِنَّ هَذَا لِمِنَ الْخُمْسِ فَمَا شَأْنُهُ هَاهُنَا، وَكَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَقِفُ بِعَرَفَةَ سِنِيهِ الَّتِي كَانَ بِهَا^(۱).

واته: عمر ده لئ: گویم له موحه ممه دی کوری جو به یری کوری موتعیم بوو له باوکیه وه رضي الله عنه وتی: رویشتم به دوا ی وشتریکمدا ده گه رام له عه ره فه، پیغه مبه رم صلى الله عليه وسلم بینی له نتو خه لکه که وه ستابوو، وتم: سویند به خوا نه م پیاوه له قوره شه چی ده کات لیره، وه پیغه مبه رم صلى الله عليه وسلم نهو سالانه ی له مه ککه بوو له عه ره فه ده وه ستا. (پروونکر دنه وه: جو به یری کوری موتعیم نهو کاته بیباوه ر بوو، نهو له نازادکردنی مه ککه مسولمان بوو، بو یه سه ری سوورما بوو له وه ستانی پیغه مبه رم صلى الله عليه وسلم له عه ره فه، چونکه قوره یش ده یانوت: تیمه دلسوژترینی به نده کانی خوا ین له حه ره م ده رناچین).

۳۰۶۱- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَقَالَ، فَمَا لَهُ خَرَجَ مِنَ الْحَرَمِ، وَكَانَتْ قُرَيْشٌ لَا تُجَاوِزُ الْحَرَمَ، تَقُولُ: نَحْنُ أَهْلُ اللَّهِ لَا نَخْرُجُ مِنَ الْحَرَمِ، وَلَمْ يَقُلْ كَانَ يَقِفُ بِعَرَفَةَ سِنِيهِ الَّتِي كَانَ بِهَا^(۲).

واته: موحه ممه دی کوری جو به یر ده گپرته وه، له باوکیه وه وتی: چی وای لئ کرد له حه ره م ده ربچیت، چونکه قوره یش له حه ره می مه ککه ده رنه ده چوون، ده یانوت: تیمه دلسوژترینی به نده کانی خوا ین له حه ره م ده رناچین، به لام نه یوت نهو سالانه ی له مه ککه بوو له عه ره فه ده وه ستا.

۳۰۶۲- عَنْ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ رضي الله عنه قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَهُوَ وَاقِفٌ بِعَرَفَاتٍ مَعَ الْمُشْرِكِينَ، ثُمَّ رَأَيْتُهُ فِي الْإِسْلَامِ وَاقِفًا مَوْقِفَهُ ذَلِكَ فَعَرَفْتُ أَنَّ اللَّهَ وَفَّقَهُ لِذَلِكَ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) إسناده ضعيف.

واته: په بيعة ده گيرېته وه، له باوكيه وه، له پياوړي كې قوره يشييه وه ﷺ وتي: له سهرده مي نه فاميدا پيغه مبهري خوام ﷺ بيني، له عهرفات وه ستابوو له گه ل هاوبه شدانه راندا، پاشان كاتي كه مسولمان بووم بينيم له هه مان شوين وه ستابوو، نه وكات زانيم خوا ته وظيفي داوه بو نه و كاره.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي دُخُولِ مَكَّةَ بِغَيْرِ إِخْرَامٍ عِنْدَ الْعِلْمِ بِحَدِّثِ

۳۰۶۳- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، دَخَلَ مَكَّةَ عَامَ الْفَتْحِ، وَعَلَى رَأْسِهِ الْمِغْفَرُ، فَلَمَّا نَزَعَهُ جَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَخْطَلَ مُتَعَلِّقٌ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «افْتُلُوهُ». قَالَ: ابْنُ شِهَابٍ، وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ مُحْرِمًا^(۱).

باسي مؤلهت دراوه به چوونه نيوه وه مه ككه به بت ئي حرام، كاتي بزانت شتيك روو ده دات

واته: ئينو شيهاب ده گيرېته وه، له نه نه سي كوري ماليك وه ﷺ، پيغه مبهري خوا ﷺ له سالي نازاد كړني مه ككه چووه نيو مه ككه وه كلاوړي سهر بازي له سهر بوو، كاتي كلاوه كه ي لادا پياوړي هات و وتي: نه ي پيغه مبهري خوا نه وه ئينو نه خته له خوي به پرده ي كه عبه وه هه لواسيوه، پيغه مبهري خواش ﷺ فه رمووي: بيكوژن (كوشتيان، چونكه له ئيسلام هه لگه رابويه وه و خزمه تكاره مسولانه كه ي خوي كوشتبوو و جوړني زور قيزه ونې ده دا به پيغه مبهري ﷺ)، ئينو شيهاب وتي: پيغه مبهري خوا ﷺ نه و روژه له ئي حرامدا نه بوو.

۳۰۶۴- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ ﷺ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَبَعَثَ مَعِيَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: «إِنِّي أَبَا سُفْيَانَ بَنَ حَرْبٍ، فَأَفْتُلُوهُ»، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. وَقَالَ: فَلَمَّا دَخَلْنَا مَكَّةَ قَالَ لِي صَاحِبِي هَلْ لَكَ أَنْ تَبْدَأَ فَنَطُوفَ بِالْبَيْتِ أُسْبُوعًا، وَنُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ؟ فَقُلْتُ: أَنَا أَعْلَمُ بِأَهْلِ مَكَّةَ أَنَّهُمْ إِذَا أَظْلَمُوا رَسَّوْا أَفْنِيَتَهُمْ، ثُمَّ جَلَسُوا بِهَا، وَأَنَا أَعْرِفُ فِيهَا مِنَ الْفَرَسِ الْأَبْلَقِ فَلَمْ يَزَلْ بِي حَتَّى أَتَيْنَا الْبَيْتَ فَطُفْنَا بِهِ أُسْبُوعًا وَصَلَّيْنَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ حَرَجْنَا^(۲).

(۱) صحيح.

(۲) إسناده ضعيف.

واته: جه عفهري کورپی فهزلی کورپی حهسه نی کورپی عه مری کورپی ئوممه یه ی زه مری ده گپرتته وه، له باوکی له باپیری وه ﷺ، ده لئ: پیغه مبهری خوا ﷺ ناردمی پیاوکی ئه نصاریشی له گه لم نارد، فهرمووی: بچن بو لای ئه بو سوفیانی کورپی حه رب و بیکوژن، دواتر دریزه ی دا به باسه که ی، وه وتی: کاتی چووینه مه ککه، هاوړیبه که م پیمی وت: با سه ره تا حه وت جار ته وافی بهیت بکه ین و دوو رکات نوژی ش بکه ین؟ وتم: من خه لکی مه ککه ده ناسم، کاتی ئیواره دادی به هو ی گه رماوه شوینی دانیشه ته که یان له لای که عبه ئا ورشین ده کهن، پاشان داده نیشن، وه من ده زانم ئه سپی ئه بله قی تیدایه (جوړه ئه سپیکی سوور و سپیبه)، به رده وام وازی نه هینا تا حه وت جار ته وافیان کرد و دوو رکات نوژی مان کرد ئینجا ده رچووین.

جَمَاعُ أَبْوَابِ ذِكْرِ الْعُمْرَةِ وَشَرَائِعِهَا وَسُنَنِهَا وَمَقَائِلِهَا

بَابُ ذِكْرِ الْبَيَانِ أَنَّ الْعُمْرَةَ فَرَضٌ وَأَنَّهَا مِنَ الْإِسْلَامِ كَالْحَجِّ سِوَاءَ إِلَّا أَنَّهَا تَطَوُّعٌ
غَيْرُ فَرِيضَةٍ عَلَى مَا قَالَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ

٣٠٦٥- عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، فَذَكَرَ حَدِيثَ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي سُؤَالِ جَبْرِيلَ إِيَّاهُ عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنْ تُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَحُجَّ وَتَعْتَمِرَ، وَتَعْتَسِلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَأَنْ تُتِمَّ الْوُضُوءَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ»، قَالَ: فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُسْلِمٌ قَالَ: «نَعَمْ». قَالَ: صَدَقْتَ^(١).

کۆباسی عومره، وه رپوره سم و سوننهت و فهزل و پاداشته کانی

باسی روونکردنه وه له باره ی ئه وه ی عومره فهززه، وه له ئیسلامه وه یه وه کوو حج وایه و یه کسانه له گه لای، ئه وه نه بێ سوننهته و فهرز نییه وهك به شیک له زانیان و توویانه

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہ ده گپریته وه، له پیغه مبهروه ﷺ له میانه ی پرسیا ری جبریل لئی ده باره ی ئیسلام، فهرمووی: ئیسلام بریتیه له وه ی شایه تی بده ی هیچ په رستراو ئکی به حق نییه جگه له خوا، وه موحه ممه دیش پیغه مبهری خوایه، وه نوێزه کانت به چی بهینی و زه کاتی ماله کهت ده ربکهیت و حج و عومره یش بکهیت، وه له له شگرانی خۆت بشو ریت، ههروه ها به چاکی ده ستوێژ بگریت، مانگی په مه زانیش به پرۆزوو بیت، وتی: ئه گه ر ئه وه م کرد ئه وه مسو لمانم، فهرمووی: به لئی، وتی: راستت فهرموو.

۳۰۶۶- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما قَالَ: لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَعَلَيْهِ حَجَّةٌ وَعُمْرَةٌ وَاجِبَتَانِ لَا بُدَّ مِنْهُمَا فَمَنْ زَادَ بَعْدَ ذَلِكَ خَيْرٌ وَتَطَوُّعٌ^(۱).

واته: ئیبنو عومەر رضی اللہ عنہما ده لئی: هیچ کهس نییه ئیلا حج و عومره ی له سه ر واجبه، هه ر ده بی ئه نجامیان بدات، هه ر کهس دوای ئه وه زیاتری کرد ئه وه خیر و سوننه ته.

۳۰۶۷- عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: لَيْسَ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ أَحَدٌ إِلَّا وَعَلَيْهِ عُمْرَةٌ وَاجِبَةٌ^(۲).

واته: جابر رضی اللہ عنہ ده لئی: هیچ یه کێک له دروستکراوه کان نییه ئیلا عومره یه که له سه ری واجبه.

۳۰۶۸- عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْعُمْرَةِ أَوْاجِبَةٌ هِيَ؟ قَالَ: «لَا إِنْ تَعْتَمَرَ فَهِيَ أَفْضَلُ». ثَنَاهُ بَشْرُ بْنُ مُعَاذٍ ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ ثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ، فَلَوْ كَانَ جَابِرٌ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي الْعُمْرَةِ إِنَّهَا لَيْسَتْ بِوَاجِبَةٍ لَمَا خَالَفَ قَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ وَفِي خَبَرٍ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنِ الصَّبِيِّ بْنِ مَعْبُدٍ فِي قِصَّةِ عُمَرَ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ الْعُمْرَةَ وَاجِبَةٌ عِنْدَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ^(۳).

(۱) صحیح.

(۲) إسنادہ ضعیف.

(۳) إسنادہ ضعیف.

واته: جابر رضي الله عنه ده گيرېته وه، پرسيار کرا له پينغه مبهري رضي الله عنه ده رباره ي عومره تايا واجبه؟ فهرمووی: نه خیر، به لام نه گهر عومره بکه يت چاکتره. بيشري کوري موعاز بوی باس کردین، له عه مری کوري عه ليه وه بوی باس کردین، له حه جاجی کوري نه پرتاته وه بوی باس کردین، نه گهر جابر گونی له پينغه مبهري رضي الله عنه بووه فهرمووی ته عومره واجب نيه، ئيتر چون پينچه وانهی وتهی پينغه مبهري رضي الله عنه کردووه، وه له فهرمووده که ی مه نصوردا هاتووه، له نه بو وائیلی زه بی کوري مه عبده له چير وکه که ی عومره، به لگه به له سه ر نه وه ی عومره لای عومره ی کوري خه تاب واجب بووه.

٣٠٦٩- عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: قَالَ الصَّبِيُّ بْنُ مَعْبُدٍ: كُنْتُ رَجُلًا أَعْرَابِيًّا نَصْرَانِيًّا، فَاسْلَمْتُ، فَكُنْتُ حَرِيصًا عَلَى الْجِهَادِ، وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَتَيْنِ عَلَيَّ، فَأَتَيْتُ رَجُلًا مِنْ عَشِيرَتِي يُقَالُ لَهُ: هُدَيْمٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فَقُلْتُ: يَا هَذَا إِنِّي حَرِيصٌ عَلَى الْجِهَادِ، وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَتَيْنِ عَلَيَّ فَكَيْفَ لِي أَنْ أَجْمَعَهُمَا؟ فَقَالَ: أَجْمَعُهُمَا، ثُمَّ ادْبَحَ مَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهُدَى قَالَ: فَأَهْلَلْتُ بِهِمَا مَعًا، فَلَمَّا أَتَيْتُ الْعُدَيْبَ لَقَيْتَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ رَبِيعَةَ، وَزَيْدُ بْنُ صُوحَانَ، وَأَنَا أَهْلُ بِهِمَا مَعًا فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلْآخَرِ: مَا هَذَا بِأَفْقَهُ مِنْ بَعِيرِهِ، فَكَأْتَمَّا أَلْقَى عَلَيَّ جَبَلٌ حَتَّى أَتَيْتُ عُمَرَ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنِّي كُنْتُ رَجُلًا أَعْرَابِيًّا نَصْرَانِيًّا وَإِنِّي اسْلَمْتُ، وَأَنَا حَرِيصٌ عَلَى الْجِهَادِ، وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَتَيْنِ عَلَيَّ فَأَتَيْتُ رَجُلًا مِنْ عَشِيرَتِي يُقَالُ لَهُ: هُدَيْمٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، فَقُلْتُ: يَا هَذَا إِنِّي حَرِيصٌ عَلَى الْجِهَادِ، وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَتَيْنِ عَلَيَّ، فَكَيْفَ لِي أَنْ أَجْمَعَهُمَا، فَقَالَ: أَجْمَعُهُمَا، ثُمَّ ادْبَحَ مَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهُدَى وَإِنِّي أَهْلَلْتُ بِهِمَا جَمِيعًا، فَلَمَّا أَتَيْتُ الْعُدَيْبَ لَقَيْتَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ رَبِيعَةَ، وَزَيْدُ بْنُ صُوحَانَ، وَأَنَا أَهْلُ بِهِمَا مَعًا فَقَالَ أَحَدُهُمَا لِلْآخَرِ: مَا هَذَا بِأَفْقَهُ مِنْ بَعِيرِهِ، قَالَ: فَقَالَ لِي عُمَرُ: هُدَيْتَ لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ ^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي تَرْكِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ النَّكِرَ عَلَى الصَّبِيِّ بْنِ مَعْبُدٍ قَوْلُهُ: وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَتَيْنِ عَلَيَّ أَبَيْنُ الدَّلَالَةَ عَلَى أَنَّ الْعُمْرَةَ عِنْدَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ كَانَتْ وَاجِبَةً كَالْحَجِّ إِذْ لَوْ كَانَتِ الْعُمْرَةُ عِنْدَهُ تَطَوُّعًا لَا وَاجِبَةً، لِأَشْبَهَهُ أَنْ يُنْكَرَ عَلَيْهِ قَوْلُهُ، وَلَقَالَ لَهُ: لَمْ نَجِدْ ذَلِكَ مَكْتُوبَتَيْنِ عَلَيْنِكَ بَلْ إِنَّمَا وَجَدْتُ الْحَجَّ مَكْتُوبًا عَلَيْنِكَ دُونَ الْعُمْرَةِ، وَفِي تَرْكِهِ الْإِنْكَارَ عَلَيْهِ مَا أَفْتَاهُ هُدَيْمٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، دَلَالَةً بَيِّنَةً بِأَنَّ الْفِرَانَ عِنْدَهُ جَائِزٌ مِنْ غَيْرِ سَوْقٍ بَدَنَةٍ، وَلَا بَقْرَةٍ مِنَ الْمِيقَاتِ الَّتِي يُحْرَمُ مِنْهُ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، وَفِيهِ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ مَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهُدَى، جَائِزٌ عَنِ الْقَارِنِ كَهَوِّ

عَنِ الْمُتَمَتِّعِ لَا كَمَا قَالَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ: إِنَّ الْقِرَانَ لَا يَكُونُ إِلَّا بِسَوْقِ بَدَنَةٍ أَوْ بَقَرَةٍ يَسُوقُهُ مِنْ حَيْثُ يُحْرَمُ.

واته: نه بو وائیل ده لئی: زه بی کوری مه عبده وتی: من پیاوئیکی ده شته کی گاور بووم، دواتر مسولمان بووم، سووربووم له سه ر نه وهی جیهاد بکه م، بینیم حج و عومرپه یش له سه رم نووسراون، هاتم بو لای پیاوئیک له هۆزه که م پئی ده وترا: هوده یمی کوری عه بدولا، وتم: نهی کابرا من سوورم له سه ر جیهاد کردن، به لام بینیم حج و عومرپه یش له سه رم نووسراون، چون هه ردووکیان پیکه وه کو بکه مه وه؟ وتی: هه ردووکیان پیکه وه کو بکه ره وه، پاشان نه وه نده ی له توانا تدايه ئاژه لئیک بکه به هه دی بو قوربانی، وتی: دواتر ئیحرامی حج و عومرپه م به ست پیکه وه، به لام کاتئ هاتمه (الْعُدْيَبِ) (ناوی ئاوئیکه مولکی نه وه کانی ته میم بوو چهند قوناغئیک دوور بوو له کوفه) سوله یانی کوری په بیعه و زهیدی کوری صوحانم پی گه یشت، له کاتیکدا من ته لبیه م ده کرد به حج و عومرپه، په کئیکیان به نه وی دیکه ی وت: نه م پیاوه نه وه نده ی وشتره که ی عاقل نییه، نه وه نده به لامه وه گران بوو وه کوو نه وه ی کئوئیک بخرئته شانم، رؤیشتم تا گه یشتمه عومرپه، پیتم وت: نه ی ئه میری باوه رداران من پیاوئیکی گاور بووم، دواتر مسولمان بووم، سووربووم له سه ر نه وه ی جیهاد بکه م، بینیم حج و عومرپه یش له سه رم نووسراون، هاتم بو لای پیاوئیک له هۆزه که م پئی ده وترا: هوده یمی کوری عه بدولا، وتم: نهی کابرا من سوورم له سه ر جیهاد کردن، به لام بینیم حج و عومرپه یش له سه رم نووسراون، چون هه ردووکیان پیکه وه کو بکه مه وه؟ وتی: هه ردووکیان پیکه وه کو بکه ره وه، پاشان نه وه نده ی له توانا تدايه ئاژه لئیک بکه به هه دی بو قوربانی، دواتر ئیحرامی حج و عومرپه م به ست پیکه وه، به لام کاتئ هاتمه (الْعُدْيَبِ) (ناوی ئاوئیکه مولکی نه وه کانی ته میم بوو چهند قوناغئیک دوور بوو له کوفه) سوله یانی کوری په بیعه و زهیدی کوری صوحانم پی گه یشت، له کاتیکدا من ته لبیه م ده کرد به حج و عومرپه پیکه وه، په کئیکیان به نه وی دیکه ی وت: نه م پیاوه نه وه نده ی وشتره که ی عاقل نییه، وتی: عومرپه پیتم وت: سوننه تی پیغه مبه ره که تت ﷺ پی نیشان دراوه.

نه بو به کر ده لئی: له نکوولینه کردنی عومره ی کوری خه تاب له قسه که ی مه عبده که

وتى: من بينيم حج و عومره له سهرم نووسراون، به لگه يه كى روون و حاشا هه لئه گره كه عومره له لاي عومهرى كورى خه تاب واجب بووه وه كوو حج، نه گهر عومره له لاي نهو سوننهت بووايه و واجب نه بووايه، پى ده چوو نكوولئى قسه كه ي مه عبه دى بكردايه و پى بوتايه: پيمان وانيه حج و عومره له سهرت نووسراييت به لكوو تهنها حج له سهرت نووسراوه جگه له عومره، وه له نكوولينه كردنى له فتواكه ي هوده يمي كورى عه بدولا، به لگه يه كى روونه له سهر نهوه ي ئيحرامبه ستنى حج و عومره پيكه وه له لاي دروست بووه، به پى نهوه ي وشتر يان مانگا و ره شه ولاخ له گه ل خوى بيات بو ميقات كه ئيحرامى حج و عومره ي تيدا ده به ستنى، ههروه ها به لگه شى تيدا به له سهر نهوه ي نه وه نده ي له توانايدا به نازه لئى هه دى بكات به قوربانى، دروسته بو نهو كه سه ي ئيحرامى حج و عومره ي پيكه وه به ستووه هه ر وه كوو چون دروسته بو نهو كه سه ي ته مه توعى كردووه، (واته: چوووه بو حج ئيحرامى بو عومره به ستووه له مانگه كانى حه جدا)، نهك وه كوو نهوه ي هه ندئى له زانايان وتوويه تى: ئيحرامبه ستن بو حج و عومره پيكه وه ناييت مه گهر لهو شوينه ي كه ئيحرامى به ستووه وشتر يان مانگا له گه ل خوى بيات.

بَابُ ذِكْرِ عَدَدِ عَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

٣٠٧٠- عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ الْمَسْجِدَ، فَإِذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا جَالِسًا إِلَى حُجْرَةِ عَائِشَةَ قَالَ: وَإِذَا النَّاسُ فِي الْمَسْجِدِ يُصَلُّونَ صَلَاةَ الضُّحَى، فَسَأَلْتَاهُ عَنْ صَلَاتِهِمْ، فَقَالَ: بِدَعَاةٍ، ثُمَّ قَالَ: كَمْ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: أَرْبَعٌ^(١).

باسى ژماره ي عومره كانى پيغهمبر ﷺ

واته: مواهيد ده لئى: من و عوروه ي كورى زوبه ير چووينه نيو مزگه وته وه، عه بدولاى كورى عومره ﷺ له لاي ژووره كه ي عائشه دانىشتبوو، وتى: خه لكانى كيش له نيو مزگه وت نوئى چيشته نگاويان ده كرد به كومهل، جا پرسيارمان كرد ده رباره ي نوئزه كه يان، وتى: نهوه بيدعه يه، پاشان وتى: پيغهمبرى خوا ﷺ چهند جار عومره ي كردووه؟ وتى: چوار جار. (پى ده چى مه به ست له وته كه ي عه بدولاى كورى عومره:

نه وه بیدعهیه، نه نجامدانی نوژی چیشته نگاو بی به کومه ل له نیو مزگه وت، نه ک خودی نوژی چیشته نگاو، له وانه شه له لای نه و بیده عه بو بیت).

۳۰۷۱- عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ: كَمْ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم؟ قَالَ: أَرْبَعٌ عُمْرٍ، وَحَجَّ حَجَّةً وَاحِدَةً، وَعُمَرْتُهُ مَعَ حَجَّتِهِ ^(۱).

واته: قه تاده ده لی: به نه نه سی کوری مالیکم رضی اللہ عنہ وت: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم چه ند عومره ی کرد؟ وتی: چوار عومره، ههروه ها یه ک حه جی کرد، عومره که یسی له گه ل حه جه که یدا بوو.

بَابُ فَضْلِ الْعُمْرَةِ وَتَكْفِيرِ الذُّنُوبِ الَّتِي يَرْتَكِبُهَا الْمُعْتَمِرُ بَيْنَ الْعُمْرَتَيْنِ

۳۰۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ» ^(۲).

باسی فهزل و گه وره یی عومره و سرینه وهی نه و گونا هانه ی که عومره کار له نیوان هه ردوو عومره که دا کردوو یه تی

واته: نه بو هوره پره رضی اللہ عنہ ده گپ رته وه، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه رموی: عومره بو عومره ده بیته که فاره تی گونا هه کان له نیوان یاندا، وه حه جی وه رگراویش هیج پاداشتیکی نییه جگه له به هه شت.

۳۰۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ تُكَفِّرُ مَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ» ^(۳).

واته: نه بو هوره پره رضی اللہ عنہ ده لی: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه رموی: عومره بو عومره ده بیته که فاره تی گونا هه کان له نیوان یاندا، وه حه جی وه رگراویش هیج پاداشتیکی نییه جگه له به هه شت.

(۱) صحیح.

(۲) صحیح.

(۳) صحیح.

بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ جِهَادَ النِّسَاءِ الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ، وَفِي الْخَبَرِ - عَلِمِي - دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ الْعُمْرَةَ وَاجِبَةٌ كَالْحَجِّ، إِذِ النَّبِيُّ ﷺ أَعْلَمَ أَنَّ عَلَيْهِنَ الْعُمْرَةَ كَمَا أَنَّ عَلَيْهِنَ الْحَجَّ

٣٠٧٤- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ، الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فِي قَوْلِهِ ﷺ «عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ» وَإِعْلَامُهُ أَنَّ الْجِهَادَ الَّذِي عَلَيْهِنَ الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ بَيَانٌ أَنَّ الْعُمْرَةَ وَاجِبَةٌ كَالْحَجِّ إِذْ ظَاهِرُ قَوْلِهِ عَلَيْهِنَ أَنَّهُ وَاجِبٌ إِذْ غَيْرُ جَائِزٍ أَنْ يُقَالَ عَلَى الْمَرْءِ مَا هُوَ تَطَوُّعٌ غَيْرٌ وَاجِبٌ.

باسى به لگه له سر نه وهى جيهاد و تیکوشانى ئافره تان بریتیه له حج و عومره، وه له فهرمووده کهدا - به پینی زانستی من - به لگهی تیدایه له سر نه وهى عومره وه کوو حج واجبه، چونکه پیغمبر ﷺ رایگه یاندوو ئافره تان عومره یان له سره وه کوو چۆن حه جیان له سره

واته: عائشه دایکی ئیمانداران رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لئى: وتم: نهى پیغمبره ری خوا ئایا ئافره تان جیهادیان له سره؟ فهرمووی: جیهادیکیان له سره جهنگ و کوشتاری تیدا نییه، نه ویش حج و عومره یه.

نه بو به کر ده لئى: له فهرمووده که هی پیغمبره ردا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: (عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ)، وه راگه یاندنی که نهو جیهاده ی له سره یانه بریتیه له حج و عومره، خوی له خۆیدا روونکردنه وه یه که عومره وه کوو حج واجبه، چونکه رواله تی فهرمووده که هی: (عَلَيْهِنَّ) به مانای واجب دیت، چونکه دروست نییه بوتری: (عَلَى الْمَرْءِ)، واته: له سر به نده یه، که سوننه ت بیت و واجب نه بیت.

بَابُ الرُّحْصَةِ فِي الْعُمْرَةِ عَلَى الدَّوَابِّ الْمُخْتَبَةِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

۳۰۷۵- عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: أَرْسَلَ مَرْوَانَ إِلَى أُمِّ مَعْقِلٍ رضي الله عنها مَنْ يَسْأَلُهَا عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ، فَحَدَّثَتْ أَنْ زَوْجَهَا جَعَلَ بَكْرًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَنَّهَا أَرَادَتْ الْعُمْرَةَ، فَسَأَلَتْ زَوْجَهَا الْبُكْرَ، فَأَبَى عَلَيْهَا، فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَذَكَرَتْ ذَلِكَ لَهُ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَنْ يُعْطِيَهَا، وَقَالَ: «إِنَّ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مِنْ سُبُلِ اللَّهِ، وَأَنْ عُمْرَةً فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً أَوْ تُجْزِي حَجَّةً»^(۱).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبْرُ عِنْدِي ذَالٌ عَلَى ضِدِّ قَوْلٍ مَنْ زَعَمَ أَنَّ مَنْ حَبَسَ شَيْئًا فِي سَبِيلٍ مِنْ سُبُلِ الْخَيْرِ، فَلَمْ يُخْرِجْهُ مِنْ يَدِهِ أَنَّ الْحَبْسَ غَيْرُ جَائِزٍ، وَالنَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم قَدْ أَجَازَ لِأَبِي مَعْقِلٍ تَسْبِيلَ الْبُكْرِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُخْرِجَهُ مِنْ يَدِهِ، وَهَذَا الْخَبْرُ يَدُلُّ عَلَى صِحَّةِ قَوْلِ الْمُطَّلِبِيِّ: إِنَّ الْحَبْسَ يَتِمُّ بِالْكَلامِ، وَإِنْ لَمْ يُخْرِجْهُ الْمُحْبِسُ مِنْ يَدِهِ.

باسی مؤله تدان به عومره کردن له سر نهو نازه لانهی له پیناوی خوادا بو جهنگ و جیهاد وهفکراون

واته: نه بو به کری کوری عه بدو رحمانی کوری حاریس ده لی: مه پوان که سیکی نارد بو لای نوممو مه عقیل رضي الله عنه پرسیاری لی بکات دهر باره ی نه م فه رموده یه، نه ویش بو ی باس کرد که میرده که ی و شتر یکی کرد بوو به وه قف له ریگای خوادا، وه نه ویش ویستی بجیت بو عومره، داوای کرد له میرده که ی و شتره که ی پی بدا، به لام میرده که ی رازی نه بوو، دواتر هات بو خزمهت پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم نه وه ی بو باس کرد، پیغه مبه ریش صلى الله عليه وسلم فه رمانی کرد به میرده که ی و شتره که ی پی بدات بو نه وه ی عومره ی پی بکات، فه رمووی: به راستی چه ج و عومره له ریگای خوادان، عومره یه که له مانگی ره مه زاندا وه کوو چه جیک وایه، یان به رانبه ره به چه جیک.

نه بو به کر ده لی: نه م فه رموده یه له لای من دژی وته ی نه و که سه یه که پینی وایه ههر که س شتیکی وه قف کرد له ریگایه که له ریگاکانی خیر و چاکه، شته که ی له ژیر ده سه لاتی خو ی دهر نه کرد، نه وه نه و وه فکردنه دروست نییه، وه پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم مؤله تی دا به باوکی مه عقیل و شتره که ی له پی خوادا وه قف بکات و له ژیر دهستی خویشیدا

بیت، ثم فہرموودہ بہ بہ لگہ یہ لہ سہر راستی وتہی موتہ لیبی (ئیامی شافیعی): وہ قف تہنہا بہ قسہ کردن دہ بیت، تہ گہرچی وہ قفکەر لہ ژیر دہستی خوئی دہری نہ کردبی.

بَابُ الرُّحْصَةِ لِلْحَاجِّ بَعْدَ الْفَرَاغِ مِنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ وَالْإِحْرَامِ بِهِمَا مِنْ أَيِّ الْجِلِّ شَاءَ

٣٠٧٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَأَنَا أَبِي، فَقَالَ: «مَا شَأْنُكَ؟». قَالَتْ: لَا أَصْلِي قَالَ: «فَلَا يَصْرُكَ إِنَّمَا أَنْتِ مِنْ بَنَاتِ آدَمَ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكَ مَا كَتَبَ عَلَيْهِنَّ»، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: حَتَّى نَزَلَ الْمُحَصَّبُ، وَنَزَلْنَا مَعَهُ فَدَعَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ «اخْرُجْ بِأَخْتِكَ، فَلْتَهْلُهُ بِعُمْرَةٍ»^(١).

**باسی مؤلہ تدان بہ حاجی دوانی تہوہی لہ حج و عومرہ و ئیحرام بہ ستنیان
بوہوہ لہ ہمر شوینت و یستی پشوو بدات**

واتہ: عائشہ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دہ لی: بیغہ مہبری خوا ﷺ ہاتہ زورہ وہ بولام دہ گریام، فہرمووی: تہوہ چیتہ؟ وتی: نویزم لہ سہر نیبہ، فہرمووی: ہیج زیاتیکت پی ناگات بیگومان توش یہ کیکی لہ کچانی ٹادہم، تہوہی خوا لہ سہر تہوان نووسیویہ تی لہ سہر توش نووسیویہ تی، دواتر فہرموودہ کہی باس کرد، وتی: تا دابہ زیہ موحصہ ب، ئیمہ یش لہ گہ لی دابہ زین، دواتر عہ بدورہ جانی کوری تہ بو بہ کری بانگ کرد پینی فہرموو: خوشکہ کہت لہ گہ ل خوت ببہ و عومرہ ی پی بکہ.

بَابُ فَضْلِ الْعُمْرَةِ فِي رَمَضَانَ، وَالذَّلِيلِ عَلَى أَنَّهَا تَعْدِلُ بِحَجَّةٍ، مَعَ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الشَّيْءَ قَدْ يُشْبَهُ بِالشَّيْءِ وَيُجْعَلُ عِذْلُهُ إِذَا أَشْبَهَهُ فِي بَعْضِ الْمَعَانِي، لَا فِي جَمِيعِهِ، إِذِ الْعُمْرَةُ لَوْ عَدَلَتْ حَجَّةً فِي جَمِيعِ أَحْكَامِهَا لَقُضِيَ الْعُمْرَةُ مِنَ الْحَجِّ، وَلَكَانَ الْمُعْتَمِرُ فِي رَمَضَانَ إِذَا كَانَ عَلَيْهِ حَجَّةُ الْإِسْلَامِ تُسْقَطُ عُمْرَتُهُ فِي رَمَضَانَ حَجَّةُ الْإِسْلَامِ عَنْهُ، فَكَانَ النَّاذِرُ حَجًّا لَوْ اعْتَمَرَ فِي رَمَضَانَ كَانَتْ عُمْرَتُهُ فِي رَمَضَانَ قِضَاءً لِمَا أُوجِبَ عَلَيْهِ مِنْ نَذْرِ الْحَجِّ

٣٠٧٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْحَجَّ، فَقَالَتْ امْرَأَةٌ لِرِجُلِهَا حُجِّنِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: مَا عِنْدِي مَا أُحْجُّكَ عَلَيْهِ قَالَتْ: فَحُجِّنِي عَلَى نَاضِحِكَ قَالَ: ذَاكَ يَعْتَقِبُهُ أَنَا

وَوَلَدُكَ قَالَتْ: حُجِّنِي عَلَى جَمَلِكَ فَلَانَ قَالَ: ذَلِكَ حَيْسُ سَبِيلِ اللَّهِ قَالَتْ: فَبِعِ تَمَرَتِكَ قَالَ: ذَلِكَ قُوتِي وَقُوتُكَ، فَلَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ مَكَّةَ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِ زَوْجَهَا فَقَالَتْ أَقْرِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْنِي السَّلَامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَسَلُهُ مَا تَعْدِلُ حَجَّةَ مَعَكَ، فَأَتَى زَوْجَهَا النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَمْرًا بِي تَقْرِيكَ السَّلَامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ، وَإِنَّهَا كَانَتْ سَأَلْتَنِي أَنْ أُحْجَّ بِهَا مَعَكَ، فَقُلْتُ لَهَا: لَيْسَ عِنْدِي مَا أُحْجُّكَ عَلَيْهِ، فَقَالَتْ: حُجِّنِي عَلَى جَمَلِكَ فَلَانَ، فَقُلْتُ لَهَا: ذَلِكَ حَيْسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّكَ لَوْ كُنْتَ حَبَجْتَهَا، فَكَانَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَالَتْ: حُجِّنِي عَلَى نَاضِحِكَ فَقُلْتُ: ذَلِكَ يَعْتَقِبُهُ أَنَا وَوَلَدُكَ قَالَتْ: فَبِعِ تَمَرَتِكَ، فَقُلْتُ: ذَلِكَ قُوتِي وَقُوتُكَ قَالَ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَعَجُّبًا مِنْ حِرْصِهَا عَلَى الْحَجِّ، وَإِنَّهَا أَمَرْتَنِي أَنْ أَسْأَلَكَ مَا يَعْدِلُ حَجَّةَ مَعَكَ؟ قَالَ: «أَقْرِبْهَا مِنْنِي السَّلَامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَأَخْبِرْهَا أَنَّهَا تَعْدِلُ حَجَّةَ مَعِي عُمْرَةً فِي رَمَضَانَ»^(١).

باسى فهزل و گهوره يى عومره له رهمزاندا، وه بهلگهش له سر نهوهى عومره لهو مانگهدا بهرانبهره به حجتيك، له گهل بهلگه له سر نهوهى ههنديت جار شتيك ده چوپنرني به شتيك و ده كريت به بهرانبهره نه گهر له ههنديت مانادا لهو بچيت نهك له ههموويدا، چونكه نه گهر عومره له ههموو ماناكانيدا له حج بچيت نهوه ده چپته جيگاس حج، وه عومره كهر نه گهر حجى له سر واجب بوو له رهمزاندا عومره يى كرد حج كه هى له سر هه لده گيرني، ههروه ها نه گهر كه سيك نه زري كرد بوو حج بكات نه گهر له رهمزان عومره يى كرد نهوه نه زره كه هى له سر هه لده گيرني

واته: ئيبنو عه باس ﷺ ده لى: پيغه مبهري خوا ﷺ ويستي حج بكات، نافره تيك به مي رده كه ي وت: له گهل پيغه مبهري خوا ﷺ حج جم پي بكه، وتى: هيچ ولاخنيكم نيبه بهو ولاخه حج جت پي بكم، وتى: نه ي به وشتره (ناضح) ه كه ت (نهو وشتره يه ناوى پي ده گوازنه وه بو كشتوكال و كاروبارى روظاننه) حج جم پي بكه، وتى: نهوه من و كوره كه ت به كارى دينين، وتى: نه ي به (جمل) ه كه ت (واته: وشتره ي گه وره) حج جم پي بكه، وتى: نهو وشتره له ربي خوادا وه قف كردووه، وتى: خورماكانت بفروشه، وتى: نهوه بزيوى من و تويه، كاتى پيغه مبهري خوا ﷺ له مه ككه وه گه پرايه وه، مي رده كه ي نارد بو لاي وتى: سلاوى من به پيغه مبهري خوا ﷺ بگه يه نه و پرسيارى لى بكه، چى شتيك بهرانبهره به حج كردن له گه لتدا، دواتر مي رده كه ي هات بو خزمهت پيغه مبهري

ﷺ وتي: خيزانم سلاوت لي ده کات، نهو داواي له من کرد له گهل خوم بيهم چه جت له گهل بکات، وتم: هيچ ولاخيکم نييه پتي چه جت پي بکه م، وتي: نهی به (جمل) ه کت (واته: وشتره ی گه وره) چه جم پي بکه، پيم وت: نهو وشتره م له پتي خوادا وه قف کردووه، فهرمووی: نه گهر چه جت پي بکردايه نهو هس پنگاي خوايه. خيزانم وتي: نهی به وشتره (ناضح) ه کت (نهو وشتره يه ناوی پي ده گوازنه وه بو کشتوکال و کاروباري پوژانه) چه جم پي بکه، وتم: نهو ه من و کوره کت به کاري دینين، وتي: خورماکانت بفروشه، وتم: نهو بژيو ی من و تو یه، وتي: پيغه مبهري خوا ﷺ پيکه ني وه ک سهر سوورپماني به سووربووني نهو ثافره ته له سهر چه جکردن، جا خيزانم پراسپاردووم: پرسيارت لي بکه م چي شتيک به رانبه ره به چه جکردن له گهل تدا؟ وتي: سلاوی مني پي بگه يه نه هه والي بده ري، عومره کردنيک له مانگي په مه زان به رانبه ره به چه جکردنيک له گهل مندا.

بَابُ إِبَاحَةِ الْعُمْرَةِ مِنَ الْجِعْرَانَةِ

٣٠٧٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه فِي قَوْلِهِ: ﴿بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ ١ التَّوْبَةِ، قَالَ: لَمَّا قَفَلَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ حُنَيْنٍ اعْتَمَرَ مِنَ الْجِعْرَانَةِ ثُمَّ أَمَرَ أَبَا بَكْرٍ عَلَى تِلْكَ الْحَجَّةِ ^(١).

باسي ريگه دان به عومره له جيعرانه

واته: نه بو هورده يره رضي الله عنه ده باره ی فرمايشتي خوا ﷺ: ﴿بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ ١، ده لي: کاتي پيغه مبهري ﷺ له حونه ين گه رايه وه، له جيعرانه عومره ی کرد (که جيگايه که له نيوان تائي ف و مه ککه، له مه ککه وه نزیکتره) پاشان فرماني کرد نه بو به کر سهر يه رشتي نهو چه جه بکات.

بَابُ إِبَاحَةِ الْعُمْرَةِ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ لِمَنْ لَا يَحُجُّ عَامَهُ ذَلِكَ، وَالرُّخْصَةَ لَهُ فِي الرُّجُوعِ إِلَى وَطَنِهِ بَعْدَ قِضَائِ الْعُمْرَةِ قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ

٣٠٧٩- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَمَرَ النَّاسَ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرْجِعَ بِعُمْرَةٍ قَبْلَ الْحَجِّ فَلْيَفْعَلْ»^(١).

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَذَا الْخَبْرُ يُصْرِّحُ بِصِحَّةِ قَوْلِ الْمُطَّلِبِيِّ أَنَّ فَرَضَ الْحَجِّ مَمْدُودٌ مِنْ حِينِ يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ إِلَى أَنْ تَحْدُثَ بِهِ الْمَنِيَّةُ، إِذْ لَوْ كَانَ فَرَضَ الْحَجِّ عَلَى مَا تَوَهَّمَهُ بَعْضُ مَنْ لَا يَفْهَمُ الْعِلْمَ، وَزَعَمَ أَنَّ مَنْ أَخَّرَ آدَاءَ الْحَجِّ عَنْ أَوَّلِ سَنَةٍ يَجِبُ عَلَيْهِ الْحَجُّ كَانَ فِيهَا عَاصِيًا لِلَّهِ لَمَا أَبَاحَ الْمُصْطَفَى صلى الله عليه وسلم لِمَنْ كَانَ مَعَهُ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ أَنْ يَرْجِعَ بِعُمْرَةٍ قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ، وَبَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْحَجِّ أَيَّامٌ قَلِيلٌ؛ لِأَنَّ الْمُصْطَفَى صلى الله عليه وسلم دَخَلَ مَكَّةَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ لِأَرْبَعِ مَضِينَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ، وَبَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَرَفَةَ خَمْسَةٌ أَيَّامٍ، فَأَبَاحَ لِمَنْ أَحَبَّ الرُّجُوعَ بَعْدَ الْفَرَاغِ مِنَ الْعُمْرَةِ أَنْ يَرْجِعَ قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ.

**باسی ریگهدان به عومره له مانگه کانی چه جدا بوئو که سهی له و سألهدا
حج نه کات، وه ریگهدان پیی به گهرانوه بو ولاته کهی دواي نه جامدانی
عومره پیش نه وهی حج بکات**

واته: عائشه رضي الله عنها ده گپریته وه، پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له سالی چه جی مالئاوا ایدا فهرمانی به خه لکه که کرد و فهرمووی: ههر که س پیی خو شه به عومره به که وه بگه ریته وه پیش حج با بگه ریته وه.

نه بو به کر ده لی: نه م فهرمووده به به راشکاوی باس له راستی وته که ی موته لیبی ده کات: بیگومان ماوهی چه جی فهرز دریز کراوه ته وه له و کاته ی له سهر به نده پیویست ده بیت تا مردن، چونکه نه گهر چه جی فهرز به پیی تیگه یشتنی هندی له وانه بووایه که له زانست تی نه گه یشتووه و پیی وایه ههر که س حج دوا بخات له به که م سأل که له سهری پیویست بووه سه ریچی خوی کردووه، نه وه پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم چون ریگهی دها به وانه ی که له چه جی مالئاوایی له گه لی بوون به عومره به که وه بگه ریته وه پیش

(١) إسناده حسن.

ئەوھى حج بکن، وه نئوانى ئەوان و حج چەند رۆژنىكى كەمى مابوو، چونكە پئغەمبەر ﷺ له حجى مائاوايى چووھ نئو مەككەوھ چوار رۆژ تئپهريبوو له مانگى (ذِي الْحِجَّةِ)، نئوان ئەوان و عەرەفە پئنج رۆژ بوو، جا پئغەمبەر ﷺ رینگەى دا بەوھى ھەر كەس پئى خۆشە دواى عومرە كەى بگهريئەوھ پئش ئەوھى حج بكات.

بَابُ إِبَاحَةِ الْعُمْرَةِ قَبْلَ الْحَجِّ وَالِدَلِيلِ عَلَى أَنَّ الْفِعْلَيْنِ مِنْ جِنْسٍ، إِذْ أَمَرَ اللَّهُ ﷻ بِهِمَا فَبَدَأَ بِذِكْرِ أَحَدِهِمَا فِي الْأَمْرِ قَبْلَ الْآخَرِ، أَنْ جَائِزٌ أَنْ يَبْدَأَ الْمَأْمُورُ بِالْفِعْلَيْنِ بِأَحَدِهِمَا فِي..

باسى رینگەدان بە عومرە پئش حج، وه بەلگەش لەسەر ئەوھى ئەو دوو کردارە لە رەگەزێکن، چونكە خوا ﷻ فەرمانى کردووھ بە ھەردووکیان، سەرھتا فەرمانى بە یەکیکیان کردووھ پئش ئەوھى دیکە، بەوھى دروستە فەرمانیپکراوھ بە دوو کردار سەرھتا دانە یەکیان ئەنجام بدات لە...

سوپاس بۆ خوای بەرز و بیهاوتا دروود و سەلام بۆ سەر گیانی پئغەمبەری سەرۆھر ﷺ
 صەحیحی پئشەوا ئیبنو خوزەیمە تەواو بوو لە بەرواری ۱۸ / ۸ / ۲۰۲۰. رۆژی سێشەممە
 کاتژمێر ۱۰:۲۱ خولەکی سەرلەبەیانى.

ناوهرۆك

- ٥..... باسی مۆلّه تدان به وهی پۆژوووه وان ماچی سه ر و پوخساری هاوسه ره کانی بکات به
- ٥..... باسی مۆلّه تدان به وهی پۆژوووه وان زمانی هاوسه ره که ی بمژی، جیاواز له مه زهه بی.....
- ٦..... باسی مۆلّه تدان به وهی پۆژوووه وان ماچی هاوسه ره که ی بکات کاتی که
- ٦..... باسی به لگه له سه ر ئه وه ی ماچکردن به زمانی به پۆژوووه وه ریگه پیدراوه بو
- ٧..... باسی مۆلّه تدان به سیواککردن بو پۆژوووه وان
- ٨..... باسی مۆلّه تدان به چاوپرشتن بو پۆژوووه وان، ئه گه ر فه رمووده که سه حیح بئ،
- ٨..... باسی ریگه دراوه له شگران خوی نه شوات تا به ره به یان، ئه گه ر ویستی به پۆژووو بئ
- ٩..... باسی فه رمووده یه ک گپردراوه ته وه ده رباره ی سه رزه نشتکردن له پۆژووگرتن،
- ١١..... باسی به لگه له سه ر ئه وه ی ئه و له شگران بوونه ی پیغه مبه ر ﷺ که خوشوردنی
- ١٢..... باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پۆژووو دروسته بو هه موو که سیک به یانی بکاته وه
- ١٤..... کۆباسی پۆژوو له گه شتدا، کام گه شتیار بو ی هه یه پۆژوو نه گریت له په مه زاندا
- ١٤..... باسی فه رمووده یه ک گپردراوه ته وه له پیغه مبه ر ﷺ ده رباره ی پۆژووگرتن له
- ١٤..... باسی هوکاری ئه وه ی که پیغه مبه ر ﷺ فه رموویه تی: پۆژووگرتن له گه شتدا له
- ١٦..... باسی فه رمووده یه ک له پیغه مبه ر ﷺ گپردراوه ته وه که ئه وانه ی له گه شتدا
- ١٧..... باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ بو یه ناوی لئنان به سه ریچیکه ران،
- ١٩..... باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ بو یه فه رمانی کرد به هاوه له کانی پۆژوو
- ٢٠..... باسی هه ره شه کردن له وازه یئان له سوننه تی پیغه مبه ر ﷺ به هو ی ئه وه ی هزی
- ٢٠..... باسی هه لگرتنی پۆژوووی فه رز له سه ر گه شتیار، چونکه ریگه ی پئ دراوه له گه شتدا
- ٢١..... باسی پوو نکرده وه له باره ی ئه وه ی پۆژوونه گرتن له گه شتدا مۆلّه ته نه ک
- ٢٢..... باسی چاکتر وایه له گه شتدا پۆژوو نه گیرئ له به ر وه رگرتنی ئه و مۆلّه ته ی خوا
- ٢٢..... باسی سه رپشککردنی گه شتیار له نئوان پۆژووگرتن و پۆژوونه گرتن، چونکه

- باسی دینی ئیسلام سەرکەوتووہ تا خەلک زوو پۆژووہ کەیان بشکینن، بەلگەش ٤٠
- باسی سوننەتی پیغەمبەر ﷺ وا بووہ بۆ پۆژووہشکاندن چاوہروانی دەرکەوتنی ٤١
- باسی خۆشەویستی خوا ﷻ بۆ ئەو کەسانە ی پە لە دە کەن لە پۆژووہشکاندنیان، ٤١
- باسی بە چاک دانانی پۆژووہشکاندن پیش ئەنجامدانی نوێژی ئیوارە ٤٢
- باسی پاداشتی ئەو کەسە ی بەربانگ ئامادە دەکات بۆ پۆژووہوانتیک بە هەمان ٤٢
- باسی چاکتر وایە پۆژوو بە خورمای تەر و تازە بشکیتێژی ئەگەر هەبوو، وە ئەگەر ٤٣
- باسی چاکتر وایە پۆژووہوان بە ئاو پۆژوو بشکینن، ئەگەر خورمای تەر یان وشکی دەست نەکەوت ٤٣
- باسی بەلگە لەسەر ئەوہی فەرمانکردن بە شکاندن پۆژوو بە خورما ئەگەر ٤٤
- باسی سەرزەنشتکردنی پۆژووگرتن بە شێوہی ویصال و، باسی ئەوہی خوا ٤٥
- باسی پۆژووگرتن بە شێوہی ویصال لە ئاییندا بە پۆچوون و سنووربەزاندن ناوی هینراوہ ٤٦
- باسی بەلگە لەسەر ئەوہی ویصال لە پۆژووگرتندا قەدەغە کراوہ، چونکە ئەوہ ٤٦
- باسی قەدەغەکردن لە ویصال تا پارشیو، لە کاتیکدا پە لەکردن لە شکاندن پۆژوو ٤٧
- باسی پێگەدان بە ویصال (پۆژووگرتن) تا پارشیو، ئەگەرچی پە لەکردن لە شکاندن ٤٨
- باسی بەلگە لەسەر ئەوہی جگە لە پەمەزان پۆژوو فەرز لەسەر مسوڵمان نییە ٤٨
- باسی سەرزەنشتکردن لەوہی بەندە بلی: هەموو پەمەزان بە پۆژوو بووم ٤٩
- کۆباسی پۆژوووی سوننەت ٤٩
- باسی فەزلی پۆژووگرتن لە مانگی موحرەم، چونکە پۆژووگرتن لە مانگەدا ٤٩
- باسی چاکتر وایە پۆژوووی مانگی شەعبان بگە یەنری بە مانگی پەمەزان، چونکە ٥٠
- باسی پێگەدان بە گە یاندنی پۆژوووی شەعبان بە پۆژوووی پەمەزان، وە بەلگەش ٥٠
- باسی دەستپێکی پیغەمبەر ﷺ بە پۆژووگرتنی پۆژی عاشورا، ئەو پۆژوہی گرت ٥١
- باسی بەلگە لەسەر ئەوہی سەرەتای دەستپێکردنی پۆژوووی عاشورا پیش فەرزبوونی ٥٢
- باسی بەلگە لەسەر ئەوہی وازھێنانی پیغەمبەر ﷺ لە پۆژووگرتنی پۆژی ٥٢

- باسی فەرموودەیهك زانایهك هه‌له‌ی کردوو ه له ماناکه‌یدا، له و که‌سانه‌ی له مانای..... 04
- باسی هوکاري فەرمانی پێغه‌مبەر ﷺ به پۆژووگرتنی عاشورا دواى هاتنى بۆ مه‌دينه 05
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی فەرمانه‌که‌ی پێغه‌مبەر ﷺ به پۆژووگرتنی عاشورا، نه 06
- باسی فەزڵ و گه‌وره‌ی پۆژووگرتنی عاشورا و پێداگری پێغه‌مبەر ﷺ له‌سه‌ر 07
- باسی که‌فاره‌تی گونا‌هه‌کان به پۆژووگرتنی عاشورا، وه‌ روونکردنه‌وه له‌باره‌ی 07
- باسی چاکتر وایه له پۆژی عاشورادا دایکان واز به‌یئن له شیردانی مندا‌له‌کانیان، 08
- باسی فەرمانکردن به پۆژووگرتنی پۆژی عاشورا، ئه‌گه‌ر به‌نده به‌یانی کرده‌وه له 60
- باسی فەرمانکردن به پۆژووگرتنی به‌شیک له پۆژی عاشورا، ئه‌گه‌ر به‌نده نه‌یزانی 60
- باسی سه‌رپشککردن له‌ نێوان پۆژووگرتنی عاشورا و پۆژوونه‌گرتنی، وه به‌لگه‌ش 61
- باسی فەرمانکردن به پۆژووگرتنی پۆژیک پێش عاشورا، یان پۆژیک دواى عاشورا 62
- باسی چاکتر وایه پۆژی نۆیه‌می مانگی مو‌حه‌ره‌م پۆژووی تیدا بگیری، وه‌کو 62
- باسی فەزڵ و گه‌وره‌ی پۆژووی پۆژی عه‌ره‌فه و سه‌رینه‌وه‌ی گونا‌هه‌کان 63
- باسی فەرموودەیهك له پێغه‌مبەر هه‌روه‌ه ﷺ گێردراوه‌ته‌وه، ده‌باره‌ی نه‌هیکردن 64
- باسی فەرموودەیهك شیکه‌ره‌وه‌ی هه‌ردوو فەرموودە که‌ی پێشه‌وه‌یه که باس‌مان 64
- باسی چاکتر وایه به‌نده له پۆژی عه‌ره‌فه له عه‌ره‌فات به‌پۆژوو نه‌بی‌ت، له‌به‌ر 65
- باسی به‌پۆژوونه‌بوونی پێغه‌مبەر ﷺ له ده پۆژی مانگی (ذِي الْحِجَّةِ) 65
- باسی پێغه‌مبەر ﷺ وازی له هه‌ندێ سونه‌ت ده‌هێنا له‌به‌ر هوکاريکی تايه‌ت 66
- باسی پۆژووگرتنی پۆژ نا پۆژیک له کاره چاکه‌کانه، ئه‌و پۆژووگرتنه پۆژووی پێغه‌مبەر داووده
 ﷺ 66
- باسی هه‌والدان له‌باره‌ی پۆژووگرتنی پۆژ نا پۆژیک چاکترین و وشه‌ويست‌ترین و 68
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبەر ﷺ له کاتيکدا هه‌والی دا پۆژووی داوود 69
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی داود (عليه السلام) له په‌رستشکارت‌ترینی مرو‌فه‌کان بوو 70
- باسی ئاواتخواستنی پێغه‌مبەر ﷺ به‌وه‌ی بێتوانيايه پۆژیک به‌پۆژوو بی‌ت و دوو 71

- باسی فهزڵ و گهورهیی پۆژوو له پیناوی خوادا، ههروهها خوا ههفتا پایز بهندهکهی ۷۱
- باسی فهرموودهیهک پرونکه رهوهی دهستهواژه کورتکراوه کهیه که باسم کرد،..... ۷۲
- باسی گهورهیی پۆژووگرتنی شهش پۆژ له مانگی شهوال بهدوای پهमेزاند، وهکو..... ۷۳
- باسی بهلگه لهسهه ئهوهی پیغهمبهه ﷺ بۆیه رایگه یاندوووه که پۆژووی پهمهزان..... ۷۳
- باسی بهچاکدانانی پۆژووگرتنی پۆژی دووشه ممه و پینجشه ممه، وه گرنگیدان به..... ۷۴
- باسی بهچاکدانانی پۆژووگرتنی پۆژی دووشه ممه، چونکه پیغهمبهه ﷺ تیایدا..... ۷۴
- باسیکی دیکه بههه مان شیوه دهبارهی بهچاکدانانی پۆژووی دووشه ممه و..... ۷۵
- باسی فهزڵ و گهورهیی پۆژووگرتنی یهک پۆژ له هه موو مانگیکدا، وه ئهوهی..... ۷۶
- باسی فهرمانکردن به پۆژووگرتنی سێ پۆژ له هه موو مانگیکدا چاکتره نهک واجب..... ۷۶
- باسی بهلگه لهسهه ئهوهی فهرمانکردن به سێ پۆژ پۆژوو گرتن فهرمانیکه بۆ..... ۷۷
- باسی ههه کس له ههه مانگیکدا سێ پۆژ به پۆژوو بیت، خوا به فهزڵ و..... ۷۸
- باسی چاکتر وایه له هه موو مانگیکدا سێ پۆژه سپیه که پۆژووی تیدا بگیری..... ۷۹
- باسی ریگه دراوه به پۆژووگرتنی ئهه و سێ پۆژه له سهههتای هه موو مانگیک..... ۸۰
- باسی بهلگه لهسهه ئهوهی پۆژووگرتنی سێ پۆژ له هه موو مانگیکدا له جیاتی..... ۸۱
- باسی ئهوهی خوا ﷻ بهههشت واجب دهکات بۆ ئهه و پۆژوووه وانهی پۆژیک..... ۸۲
- باسی چۆنییهتی پۆژووی پیغهمبهه ﷺ جگه لهوهی له پیشه وه باسمان کرد، به..... ۸۳
- باسی فهرموودهیهکی شیکه رهوه بۆ ئهه و دهستهواژه کورتکراوهی که باسم کرد، وه..... ۸۳
- باسی پۆژووگرتنی چه ند پۆژیک بهدوای یه کدیدا له مانگیکدا، وه پۆژوونه گرتنی..... ۸۴
- باسی ئهوهی خوا ﷻ نامادهی کردوو له بهههشتدا له کۆشک و تهلاره بهرزه کان..... ۸۵
- باسی سهلاواتدانی فریشته کان لهسهه پۆژوووه وان، کاتی پۆژوونه گرته کان لهلایدا نان دهخۆن..... ۸۶
- باسی مۆله تدان به پۆژووگرتنی سوننهت، ئهه گه رچی بهنده له شهوه کهیدا نییهتی..... ۸۷
- باسی ریگه دان به پۆژوووشکاندن له پۆژووی سوننهت، ئهه گه رچی بهنده نییهتی..... ۸۸
- باسی بهلگه لهسهه ئهوهی ئهه و کهسهی پۆژوووه کهی دهشکینیت له پۆژووی..... ۸۹

- باسی لیکچواندنی پۆژوو له زستاندا به ده‌ستکه‌وتی بێ ماندوو‌بوون و، به‌لگه‌ش.....٩٠
- کۆ‌باسی باسی پۆژه‌کان، وه به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌ندی جار نه‌هی.....٩١
- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له به پۆژوو‌بوونی سێ پۆژه‌که‌ی دوا‌ی جه‌ژنی قوربان به به‌لگه‌ی٩١
- باسی سه‌رزه‌نشترکردن له پۆژوو‌گرتنی پۆژه‌کانی دوا‌ی یه‌که‌م پۆژی جه‌ژنی قوربان و.....٩٢
- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له پۆژوو‌گرتنی درێژایی ساڵ بێ باسکردنی هۆکاری نه‌هیکردنی.....٩٣
- باسی هۆکاری ئه‌وه‌ی که پێغه‌مبه‌ر ﷺ.....٩٤
- سه‌رزه‌نشتی کردووه له پۆژوو‌گرتن به‌درێژایی ساڵ.....٩٤
- باسی مۆله‌تدان له به‌پۆژوو‌بوون به‌درێژایی ساڵ، ئه‌گه‌ر به‌نده ئه‌و پۆژانه به‌پۆژوو٩٤
- باسی فه‌زل و گه‌وره‌یی پۆژوو‌گرتن به‌درێژایی ساڵ، ئه‌گه‌ر ئه‌و پۆژانه به‌پۆژوو٩٥
- باسی ئه‌و فه‌رموودانه‌ی له پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ گێردراونه‌ته‌وه، ده‌رباره‌ی.....٩٦
- باسی فه‌رمووده‌یه‌کی شیکراوه ده‌رباره‌ی قه‌ده‌غه‌کردن له پۆژوو‌گرتنی پۆژی هه‌ینی.....٩٧
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پۆژی هه‌ینی جه‌ژنه، بێگومان قه‌ده‌غه‌کردن له٩٨
- باسی فه‌رمانکردن به‌و که‌سه‌ی که پۆژی هه‌ینی به‌پۆژوو بووه، پۆژوو‌ه‌که‌ی بشکینی...٩٨
- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له پۆژوو‌گرتنی سوننه‌ت له پۆژی شه‌ممه‌دا، ئه‌گه‌ر به‌ته‌نها.....٩٩
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی قه‌ده‌غه‌کردن له پۆژوو‌ی پۆژی شه‌ممه، له کاتی‌کدا‌یه.....٩٩
- باسی مۆله‌تدان به پۆژوو‌گرتنی پۆژی شه‌ممه ئه‌گه‌ر به‌دوا‌یدا پۆژ یه‌کشه‌ممه.....١٠٠
- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له پۆژوو‌گرتنی ئافه‌رت به‌بێ مۆله‌تی مێرده‌که‌ی، ئه‌گه‌ر١٠١
- باسی به‌شه‌کانی شه‌وی قه‌ده‌ر، وه پیکهاتن و سازان له نێوان ئه‌و هه‌والانه‌ی له.....١٠٣
- باسی به‌رده‌وام‌بوونی شه‌وی قه‌ده‌ر له هه‌موو په‌مه‌زانی‌ک تا هاتنی پۆژی دوا‌یی، وه.....١٠٣
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی شه‌وی قه‌ده‌ر له مانگی په‌مه‌زاندایه به‌بێ هه‌چ گومان و.....١٠٤
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی شه‌وی قه‌ده‌ر له ده شه‌وی کۆتایی په‌مه‌زاندایه.....١٠٦
- باسی فه‌رمانکردن به‌گه‌ران به‌دوا‌ی شه‌وی قه‌ده‌ر له ده شه‌وی کۆتایی په‌مه‌زان١٠٧
- باسی فه‌رمووده‌یه‌کی پوونکه‌ره‌وه بۆ ئه‌و ده‌سته‌واژه کورتکراوه‌ی که باسم کرد، وه.....١٠٨

- باسی به لگه له سهر ئه وهی فه رمانکردن به گه ران به دوای شهوی قه در له شه وه ۱۰۹
- باسی به لگه له سهر ئه وهی رۆژه تا که کان له وهی ماوه ته وه له ده شهوی کۆتایی ۱۱۱
- باسی فه رمووده یه ک له پروونکره وهی ئه و به لگه یه که باسم کرد، چونکه پێغه مبه ر ﷺ ۱۱۱
- باسی فه رمووده یه ک له پێغه مبه ره وه ﷺ گێردرا وه ته وه، ده رباره ی فه رمانکردن به ۱۱۳
- باسی فه رمووده یه ک به لگه یه له سهر راستی مانای دو وه م که باسم کرد، ئه و فه رمانی ۱۱۴
- کۆباسی ئه و شه وانهی که شه وی قه دری تێدا بو وه له سه رده می پێغه مبه ردا ﷺ ۱۱۴
- باسی به لگه له سهر ئه وهی شه وی قه در له سه رده می پێغه مبه ردا ﷺ له هه ندی له ۱۱۴
- باسی فه رمانکردن به گه ران به دوای شه وی قه در، له شه وی بیست و سێ، چونکه ۱۱۵
- باسی بوونی شه وی قه در له هه ندی ساله کان ده که وێته بیست و چه وت، چونکه ۱۱۶
- باسی فه رمانکردن به گه ران به دوای شه وی قه در له کۆتا شه وی مانگی ره مه زان ۱۱۷
- باسی سیفاقی شه وی قه در که نه گه رمه و نه سارده، هه ره ها زۆر پروونا که، وه ۱۱۷
- باسی سیفه تی خۆر کاتی سه ره له به یانی شه وی قه در ده رده چی ۱۱۸
- باسی خۆر سه ره له به یانی شه وی قه در له کاتی ده رچوونی سوور و لاوازه و تینی نییه، ۱۱۹
- باسی به لگه له سهر ئه وهی خۆری سه ره له به یانی شه وی قه در تیشکی نییه تا کۆتایی رۆژه که ۱۱۹
- باسی زۆری فریشته کان له زه ویدا له شه وی قه در ۱۲۰
- باسی پروونکرده وه له باری ئه وهی هه ر که س نوێژی عیشای به کۆمه ل کرد له ۱۲۰
- باسی خوا ﷻ شه وی قه دری له بیر پێغه مبه ر ﷺ برده وه دوای ئه وهی پێی نیشان دا ۱۲۱
- باسی به لگه له سهر ئه وهی پێغه مبه ر ﷺ شه وی قه دری بینی هه م له خه و و ۱۲۱
- باسی پێغه مبه ر ﷺ ئومیدی هه بوو به رزکردنه وهی زانیاری ده رباره ی دیاری کردنی ۱۲۲
- باسی لیخۆشبوونی گونا هه کانی به نده به شه ونوێژکردنی شه وی قه در و برپای پێی ۱۲۲
- باسی چاکتر وایه که سی ده شته کی و هه وارنشین ئاماده ی نوێژ بێ له مزگه وتی ۱۲۳
- کۆباسی شه ونوێژ له مانگی ره مه زاندا ۱۲۴
- باسی به لگه له سهر ئه وهی شه ونوێژی مانگی ره مه زان، سونه تی پێغه مبه ره ﷺ ۱۲۴

- باسی فه‌رمانکردن به شه‌ونوێژی په‌مه‌زان فه‌رمانیکه‌ بۆ هاندا، فه‌رمان نییه‌ بۆ..... ١٢٤
- باسی لیخۆشبوونی گونا‌هه‌کانی پێشوو به‌ شه‌ونوێژکردن له‌ مانگی په‌مه‌زанда، به‌ مه‌رجی..... ١٢٥
- باسی شه‌ونوێژ له‌ مانگی په‌مه‌زанда به‌ کۆمه‌ڵ له‌ سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ر ﷺ، دژی..... ١٢٥
- باسی به‌لگه‌ له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ بۆیه‌ له‌ و سێ شه‌وه‌دا به‌ تاییه‌..... ١٢٦
- باسی شه‌ونوێژکردن له‌ گه‌ڵ ئیمام له‌ مانگی په‌مه‌زанда تا لی ده‌بیته‌وه‌..... ١٢٧
- باسی به‌لگه‌ له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ بۆیه‌ وازی له‌ شه‌ونوێژی به‌ کۆمه‌ڵ هینا،..... ١٢٨
- باسی پێش‌نوێژیکردنی قورئان‌خوێن بۆ نه‌خوێنده‌واره‌کان له‌ شه‌ونوێژی مانگی..... ١٢٩
- باسی سونه‌ته‌ ئافره‌تان شه‌ونوێژی په‌مه‌زان به‌ کۆمه‌ڵ ئه‌نجام بده‌ن له‌ گه‌ڵ ئیمامدا..... ١٣٠
- باسی فه‌زڵ و گه‌وره‌یی شه‌ونوێژ له‌ مانگی په‌مه‌زанда، خاوه‌نه‌که‌ی شیاوه‌ به‌وه‌ی..... ١٣١
- باسی شه‌ونوێژی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ مانگی په‌مه‌زанда، وه‌ به‌لگه‌ش له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی..... ١٣٢
- باسی چاک‌تر وایه‌ ده‌ شه‌وی کۆتایی مانگی په‌مه‌زان زیندوو بکریته‌وه‌ به‌ په‌رستش..... ١٣٣
- باسی چاک‌تر وایه‌ بۆ به‌نده‌ له‌ ده‌ شه‌وی کۆتایی مانگی په‌مه‌زанда په‌رستش زۆر ئه‌نجام بدات..... ١٣٣
- باسی چاک‌تر وایه‌ به‌نده‌ له‌ مانگی په‌مه‌زанда واز له‌ پاخه‌ری خه‌وه‌که‌ی به‌ینی..... ١٣٤
- کۆباسی ئیعتیکافکردن یان خه‌لوه‌کێشان..... ١٣٤
- باسی کاتی ئیعتیکافکردن له‌ ده‌ شه‌وی کۆتایی مانگی په‌مه‌زанда..... ١٣٤
- باسی رێگه‌دان به‌ دانانی ده‌وار له‌ نیو مزگه‌وتدا بۆ ئیعتیکاف تیدا کردن..... ١٣٥
- باسی ئیعتیکافکردن له‌ هه‌موو مانگی په‌مه‌زанда..... ١٣٥
- باسی کورته‌کردنه‌وه‌ی ئیعتیکافکردن له‌ سه‌ر ده‌ شه‌وی نیوه‌پراست و ده‌ شه‌وی..... ١٣٦
- باسی کورته‌کردنه‌وه‌ی ئیعتیکاف له‌ سه‌ر ده‌ شه‌وی کۆتایی له‌ مانگی په‌مه‌زанда جگه‌..... ١٣٦
- باسی مۆله‌تدان به‌ کورته‌کردنه‌وه‌ی ئیعتیکافکردنی حه‌وت پۆزه‌که‌ی نیوه‌پراست له‌..... ١٣٧
- باسی به‌رده‌وامبوون له‌ سه‌ر ئیعتیکافکردنی ده‌ شه‌وی کۆتایی له‌ مانگی په‌مه‌زанда..... ١٣٧
- باسی ئیعتیکافکردن له‌ مانگی شه‌والدا، ئه‌گه‌ر له‌ په‌مه‌زанда بۆی نه‌په‌خسا، به‌هۆی..... ١٣٨

- باسی ئیعتیکافکردن له سالی داهاوو، ئه گهر له ره مه زاندا نه په خسا به هوی..... ۱۳۸
- باسی فه رمانکردن به به جیهینانی نه زری ئیعتیکاف، ئه گهر به نده له سه رده می..... ۱۳۹
- باسی ریگه دان به وهی ئیعتیکافکار بچته نیو ماله که یه وه له بهر پیویستی مروّف..... ۱۴۱
- باسی ئه وه که ئیعتیکافکار نه چته مال مه گهر بو پیویستی مروّف، ریگه دان..... ۱۴۱
- باسی مؤله تدان به ئافره تیک له چه یزدا بن قژی ئیعتیکافکار شانه بکات و دهستی..... ۱۴۲
- باسی مؤله تدان به وهی ئافرهت سه ردانی میرده که ی بکات له کاتی ئیعتیکافکردنیدا..... ۱۴۲
- باسی به لگه له سه ر ئه وهی پیغه مبه ر ﷺ سه فیه ی تا به رده رگای مزگهوت ره وانه..... ۱۴۳
- باسی مؤله تدان به ئیعتیکافکار له کاتی ئیعتیکاف له گه ل هاوسه ره کانی..... ۱۴۴
- باسی پراختنی پراخه ره کان له نیو مزگهوت، وه دانانی جیگه ی خه وه کان تیایدا بو ئیعتیکاف.. ۱۴۵
- باسی مؤله تدان به دروستکردنی ژوور له نیو مزگهوت به لقوپوی دارخورما بو ئیعتیکاف کردن
تیایدا..... ۱۴۵
- باسی مؤله تدان به ئیعتیکافکار که لوپه له که ی له شوینی ئیعتیکافه که ی دابنیت له نیو
مزگهوت..... ۱۴۶
- باسی فه رمووده یه که به لگه یه له سه ر ریگه دان به ئیعتیکافکردن له شه ودا به بن..... ۱۴۶
- باسی مؤله تدان به ئافره تان له گه ل میرده کانیان ئیعتیکاف بکه ن له مزگهوتیک..... ۱۴۷
- باسی ئیعتیکافکار له ئیعتیکافه که یدا نه زریک بکات گوپراهی و په رستشی تیدا..... ۱۴۷
- باسی کاتی ده رچوونی ئیعتیکافکار له شوینی ئیعتیکافه که ی، وه به لگه ش له سه ر..... ۱۴۹
- په رتووکي زه کات ۱۵۱
- په رتووکي زه کات، پوخته یه که له پوخته کراوه ی ئه و فه رموودانه ی سه نه دیان..... ۱۵۳
- باسی پوونکردنه وه له به ره ی ئه وه ی زه کاتدان له ئیسلامه تییه وه یه به حوکم و..... ۱۵۳
- باسی پوونکردنه وه له به ره ی ئه وه ی ده رکردنی زه کاتی مال و سامان له ئیمانیه وه یه..... ۱۵۴
- کوّباسی هه په شه کردن له ریگریکردن له ده رکردنی زه کات..... ۱۵۶
- باسی فه رمانکردن به جه نگان له گه ل ئه وانه ی زه کات ناده ن، وه جیه جیکردنی..... ۱۵۶

- باسی به لگه له سه ره ئه وهی خوین و مالی بهنده حه رام ده بن دواى شایه تمان و ١٥٧
- باسی ئه وانهی زه کاتی مأل و سامانه که یان ده رناکه ن له گه ل یه که مینه کان ده چنه ١٥٧
- باسی نه فرینکردن له وکه سه ی زه کاتی ماله که ی ده رناکات و پڤگری ده کات له زه کاتدان ١٥٨
- باسی سیفته قی جو ره کانی سزای ئه و که سه ی پڤگری له ده رکردنی زه کات ده کات ١٥٩
- باسی هه ندی له جو ره کانی سزای ئه وانهی زه کات ناده ن، وه به لگه ش له سه ره دژی ١٦٠
- باسی چه ند فه رمووده یه ک له پڤغه مبه ره وه ﷺ گڤردراونه ته وه، سه باره ت به ١٦٢
- باسی فه رمووده یه ک شیکه ره وه ی وشه ی (الکَنز)، وه به لگه ش له سه ره ئه وه ی ١٦٣
- باسی به لگه له سه ره ئه وه ی جگه له زه کات ه یچی شتیک واجب نییه له مأل و ١٦٤
- باسی به لگه یه کی دیکه له سه ره ئه وه ی هه ره شه بو ئه و که سه یه که زه کاتی ١٦٥
- باسی به یعه تدانی خه لک به ئیمام له سه ره ده رکردنی زه کات ١٦٦
- باسی پوو نکرده وه له باره ی ئه وه ی فه رزبوونی زه کات پڤش کوچ کردن بوو بو ١٦٦
- کو باسی زه کاتی ئازه لدار ی له وشتر و مانگا و مه ر و بز ن ١٦٨
- باسی فه رزبوونی زه کاتی مه رومآلات، وه به لگه ش له سه ره ئه وه ی بیگومان خوا ١٦٨
- باسی به لگه له سه ره ئه وه ی وشتر و مه رومآلات له کاتی ده رکردنی زه کات هه مووی ١٧٠
- باسی به لگه له سه ره ئه وه ی زه کات له خوار پڤنج وشتر وه واجب ناب ی، هه ره وه ها ١٧١
- باسی به لگه له سه ره ئه وه ی ناوی زه کات بو سه ده قه به کار هاتوو له ئازه له کاند ا ١٧٢
- باسی به لگه له سه ره ئه وه ی زه کات ته نها له وشتر و مه رومآلات یکندا واجب ده بی له ١٧٢
- باسی زه کاتی مانگا و په شه و لآخ، به باسکردنی ده سه ته واژه یه کی کورت و پوختکرا و ١٧٣
- باسی فه رمووده یه ک پوو نکه ره وه ی ئه و ده سه ته واژه ناروونه یه که باسما ن کرد، وه ١٧٤
- باسی قه ده غه کردن له وه رگرتنی مه ری شیرده ره به زه کات به بی رازی بوونی خا وه ن مه رومآلاته که ١٧٦
- باسی سه ره زه نشتکردن له ده ره یئانی حه یوانی پیر و په ککه وته و کویر و سابری ن له ١٧٧
- باسی پڤگه درا وه ئیمام بپاریته وه و نزا بکات له وکه سه ی ئازه لئیکی له رولات ١٧٨

- باسی سه‌رزهنشتکردن له‌وهی کۆکه‌ره‌وهی زه‌کات چاک‌ترینی مآل و سامان به..... ١٧٨
- باسی فه‌رمووده‌یه‌کی پروونکه‌ره‌وه بو ٴه‌و ده‌سته‌واژه ناروونه‌ی که باسم کرد، وه..... ١٧٩
- باسی سه‌رزهنشتکردن له کۆکردنه‌وهی ئاژه‌لی جیا و جیاکردنه‌وهی ئاژه‌لی تیکه‌ل..... ١٨٣
- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له (الْجَلْبُ) له کاتی وه‌رگرتنی زه‌کاتی مه‌رومآلات، وه..... ١٨٤
- باسی وه‌رگرتنی مه‌ر و پاره وه‌کوو باقی له نیتوان ته‌مه‌نی وشتره‌کان که واجب ده‌بیت..... ١٨٦
- باسی فه‌رمانکردن به نیشانه‌کردن یان دیاریکردنی وشتری زه‌کات ٴه‌گه‌ر به زه‌کات..... ١٨٧
- باسی دیاریکردنی (واته: داخکردنی) مه‌ری زه‌کات کاتی وه‌رده‌گیری..... ١٨٨
- باسی هه‌لگرتنی زه‌کاتی ٴه‌سپ و کۆیله به باسکردنی ده‌سته‌واژه‌یه‌کی کورتکراوه نه‌ک..... ١٨٩
- باسی فه‌رمووده‌یه‌ک پروونکه‌ره‌وهی ٴه‌و ده‌سته‌واژه کورته‌یه که باسما‌ن کرد..... ١٩٠
- باسی ٴه‌و سوننه‌ته‌ی که به‌لگه‌یه له‌سه‌ر مانای ٴه‌وهی عومه‌ری کوری خه‌تاب ﷺ..... ١٩١
- باسی زه‌کات له گویدرژیدا نییه، له‌گه‌ل به‌لگه له‌سه‌ر ٴه‌وهی ٴه‌سپیش زه‌کاتی تیدا نییه، صَدَقَةٌ
تَطَهَّرُهُمْ وَتُرَكِّبُهُمْ بِهَا (١٠٣) ﷻ، چونکه ناوی مآل و سامان بو ٴه‌سپ و..... ١٩٣
- باسی مۆله‌تدان به‌وهی ٴیمام دابه‌شکردنی زه‌کات دوابخات دوا‌ی وه‌رگرتنی، وه..... ١٩٤
- کۆباسی به‌شه‌کانی زه‌کاتی زیو..... ١٩٥
- باسی زیو زه‌کاتی ناکه‌ویت ٴه‌گه‌ر که‌مه‌تر بوو له پینج ٴوقیه..... ١٩٥
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ٴه‌وهی پینج ٴوقیه بریتیه له دوو سه‌د دره‌م..... ١٩٦
- باسی ٴه‌ندازه‌ی ده‌رکردنی زه‌کات له زیودا، ٴه‌گه‌ر ریزه‌که‌ی گه‌یشه‌ پینج ٴوقیه..... ١٩٦
- باسی پروونکردنه‌وه له‌سه‌ر ٴه‌وهی زه‌کات واجب ده‌بیت له زیاده‌ی دوو سه‌د..... ١٩٧
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ٴه‌وهی زه‌کات واجب نییه له خشل و خۆپازاندنه‌وه، چونکه..... ١٩٧
- کۆباسی زه‌کاتی دانه‌ویله و به‌روبوومه‌کان..... ١٩٨
- باسی دانه‌ویله و به‌روبوومه‌کان ٴه‌گه‌ر پینج ویسقی یاخود پینج بار که‌مه‌تر بن زه‌کاتیان
ناکه‌وی..... ١٩٨
- باسی واجب‌بوونی زه‌کات له گه‌نم و خورمادا، ٴه‌گه‌ر ریزه‌ی هه‌ر یه‌کیکیان گه‌یشه..... ١٩٨

- باسی به لگه له سه ر ئه وهی پیغه مبه ر ﷺ له کاتیکدا له گه غدا زه کاتی واجب کرد ۱۹۹
- باسی واجبوونی زه کات له میوژدا، ئه گهر ریژه که ی گه یشته پینج ویسقی، وه له دلدا ۲۰۰
- باسی ئه وه ئه ندازه ی که واجبه له زه کاتی دانه ویله و به روبوومدا، ههروه ها جیاوازی ۲۰۱
- باسی ئه ندازه ی ویسقی ئه گهر فرمووده که ته واو بن، وه جیاوازی له نیوان زانایاندا ۲۰۲
- باسی سه رزه نشتکردن له وهی دانه ویله و خورمای خراب به زه کات ده ربکری، خوا ۲۰۳
- باسی ئه وه کاته ی که ئیمام خه ملیتیه ر ده نیتری بو خه ملاندنی به روبوومه کان، وه ۲۰۵
- باسی شیوازی خه ملاندنی تری به پیی سوننه ت، بو ئه وهی زه کاته که ی به میوژ ۲۰۶
- باسی سوننه ت وایه ئه وه ئه ندازه ی که فرمان کراوه به خه ملیتیه ر واز له ۲۰۷
- باسی زه کاته رکردن فه رزه له کاتی گرانی و هه رزانیداو، هه ره شه کردن له وه که سه ی ۲۰۸
- باسی روونکردنه وه له باره ی ئه وهی پیغه مبه ر ﷺ مه به ستی له (النَّجْدَةَ وَالرُّسْلِ) ۲۱۰
- باسی وه رگرتنی زه کات له کانزا ئه گهر فرمووده که سه حیح بیته، چونکه له دلدا ۲۱۱
- باسی زه کاتی هه نگوین ئه گهر فرمووده که ته واو بیته، چونکه له دلدا شتیک هه یه ۲۱۲
- باسی واجب بوونی پینجیه ک له دۆزینه وهی خه زینه (واته: دۆزینه وهی که لوپه لی ۲۱۵
- باسی واجبوونی پینجیه ک له وهی ده بینرته وه له که لاهه و پاشماوه ی ئه وه ۲۱۶
- باسی مؤله تدان له پیشخستنی زه کات پیش ئه وهی سأل به سه ر مأل و سامانه که ۲۱۷
- باسی وه قفکردنی ئه وهی بروادار وه قفی کردووه له چه ک و کۆیله له پیئاو خوادا ۲۲۰
- باسی دروسته ئیمام و پیشه وا مأل و سامان به قه رز وه ربگری بو ئه وه که سانه ی ۲۲۰
- کۆباسی سه ره رشتیاریتی له سه ر وه رگرتنی زه کات ۲۲۱
- باسی هه ره شه کردن له وه رگرتنی مأل و سامانی خه لک به ناحقه، به باسکردنی ۲۲۱
- باسی به لگه له سه ر ئه وهی هه ره شه کردن له گه ران بو وه رگرتنی مأل خه لک ۲۲۲
- باسی هه ره شه کردن له سه تم و ده ستریزیکردن له زه کاتدا، وه چواندنی ۲۲۲
- باسی هه ره شه ی توند له وهی کۆکه ره وهی زه کات له زه کات دزی بکات ۲۲۳
- باسی روونکردنه وه له باره ی ئه وهی کۆکه ره وهی زه کات هه ر شتیک به شارته وه له ۲۲۴

- باسی هه‌ره‌شه‌ی توند له‌وه‌ی کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات دیاری وه‌ر‌ب‌گرێ..... ٢٢٥
- باسی چۆنیه‌تی هاتنی کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات له‌ رۆژی دواییدا به‌وه‌ی دزیویه‌تی له..... ٢٢٦
- باسی پازیکردنی کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات له‌لایه‌ن خاوه‌ن‌مال، وه‌ کاتێ ده‌گه‌رێته‌وه‌ پازی..... ٢٢٧
- باسی سه‌رزه‌نشست کردن له‌وه‌ی خزمانی پشته‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سه‌ر زه‌کات دابنری..... ٢٢٨
- سه‌رزه‌نشستکردن له‌وه‌ی ئه‌و به‌ندانیه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ نازادی کردوون و بوون به..... ٢٣١
- باسی پارانه‌وه‌ی ئیمام بۆ ئه‌و که‌سه‌ی زه‌کاتی لێ وه‌ر‌گیراوه، وه‌ک شوێنکه‌وتنی..... ٢٣١
- کۆباسی دابه‌شکردنی زه‌کات و باسی ئه‌وانه‌ی پشکیان به‌رده‌که‌وتی..... ٢٣٢
- باسی فه‌رمانکردن به‌ دابه‌شکردنی زه‌کات بۆ خه‌لکی ئه‌و شاره‌ی که‌ زه‌کاته‌که‌یان..... ٢٣٢
- باسی قه‌ده‌غه‌کردنی زه‌کات له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ، وه‌ به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی..... ٢٣٣
- باسی پروونکردنه‌وه‌ له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی پتویسته‌ له‌سه‌ر سه‌رپه‌رشتیارانی مندالان له..... ٢٣٤
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و سه‌ده‌قه‌ی قه‌ده‌غه‌کراوه‌ له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌و..... ٢٣٥
- باسی کۆمه‌له‌ به‌لگه‌یه‌کی دیکه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له..... ٢٣٧
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی نه‌وه‌کانی عه‌بدولموته‌لیب ئه‌و که‌سوکاره‌ی پیغه‌مبه‌رن..... ٢٣٩
- باسی پێدانی زه‌کات به‌ هه‌ژاران، له‌به‌ر شوێنکه‌وتنی فه‌رمانی خوا ﷻ وه‌ک له..... ٢٤١
- باسی زه‌کاتدان به‌و هه‌ژاره‌ی که‌ رێگه‌ی پێدراوه‌ داوای سه‌ده‌قه‌ و زه‌کات بکات..... ٢٤٣
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی شایه‌تیدانی خه‌لکی باوه‌رپێکراو له‌م جێگایه‌دا..... ٢٤٤
- باسی مۆله‌تدان به‌ به‌خشین له‌ سه‌ده‌قه‌ و زه‌کات بۆ ئه‌و که‌سه‌ی به‌لایه‌ک به‌سه‌ر..... ٢٤٥
- باسی به‌خشین به‌ هه‌تیوه‌کان له‌ سه‌ده‌قه‌ و زه‌کات ئه‌گه‌ر هه‌ژار بوون، ئه‌گه‌ر..... ٢٤٦
- باسی سیفاتی ئه‌و مسوڵمانانه‌ی که‌ خوا ﷻ فه‌رمانی کردووه‌ له‌ زه‌کات پێیان ببه‌خشری..... ٢٤٧
- باسی پێدانی کرێی کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات له‌به‌ر ئه‌و کاره‌ی که‌ کردوویه‌تی، خوا ﷻ..... ٢٤٧
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات ئه‌گه‌ر به‌خۆبه‌خش زه‌کاتی کۆکرده‌وه..... ٢٤٩
- باسی پێدانی کرێی کۆکردنه‌وه‌ و سه‌رپه‌رشته‌ی کردنی زه‌کات، بۆ ئه‌و که‌سه‌ی زه‌کات..... ٢٥١
- باسی پێشه‌وا به‌شیک دیاری بکات بۆ ئه‌و که‌سه‌ی زه‌کات کۆ ده‌کاته‌وه‌ و سه‌رپه‌رشته‌ی

- دەكات ۲۵۱
- باسى مۆلەتدانى پيشه‌وا بە كۆكەرەوھى زەكات ژن بەيئى و خزمەتكارىك بۆ خۆى ۲۵۲
- باسى بەخشىنى زەكات بەو كەسانەى دليان دادەھيترى بۆ ھاتنە نيو ئىسلام..... ۲۵۲
- باسى بەخشىن بە سەرگەورە و دەسەلاتدارى خەلك لە ئىسلامدا، بۆ ئەوھى بەھۆى..... ۲۵۳
- باسى بەخشىنى زەكات بە قەرزدارەكان ئەگەرچى دەولەمەندىش بن، بە..... ۲۵۴
- باسى بەلگە لەسەر ئەوھى ئەو قەرزدارەى كە دروستە لە زەكات مأل و سامانى پى ۲۵۵
- باسى مۆلەتدان بەوكەسەى دەچىت بۆ حەج بەخشىنى پى بدرى لە پشكى ئەو ۲۵۶
- باسى ئىمام و شترى زەكات بدات بەوانەى حەج دەكەن بۆ ئەوھى حەجى پيوە ۲۵۷
- باسى مۆلەتدان بەوھى پيشه‌وا ئەوئەندە زەكات ببەخشىت بەوكەسەى (ظھاري)..... ۲۵۸
- باسى فەرمانكردنى ئىمام بە كۆكەرەوھى زەكات، ھەر كات زەكاتى وەرگرت ۲۵۹
- باسى ھيتانى زەكاتى خەلكانى دەشتنشىن بۆ لای ئىمام، بۆ ئەوھى خۆى برىار لەسەر دابەشكردنى بدات..... ۲۶۰
- باسى ھەلگرتنى زەكات لە شارەكانەوہ بۆ لای ئىمام بۆ ئەوھى خۆى سەرپەرشتى ۲۶۱
- باسى روخەسەت دراوہ بەوھى بەندە زەكاتەكەى دابەش بكات بەبى ئەوھى..... ۲۶۲
- باسى ئىمام و پيشه‌واى مسولمان خوئىبايى ئەو كەسە ئەدات لە زەكات كە نازانى ۲۶۳
- باسى چاكتەر واىە بۆ بەندە زەكات و صەدەقە بدات بە خزمە نزيكەكانى نەك..... ۲۶۴
- باسى فەزلى و گەورەيى صەدەقە و خيىركردن بۆ خزمىك لە ناخەوہ پىر دلى لە رقى و كينە بيىت ۲۶۴
- باسى قەدەغەكردنى صەدەقە و زەكات بەو كەسانەى لەشيان ساغە و بەھيىز و ۲۶۵
- باسى بەلگە لەسەر ئەوھى پيغەمبەر ﷺ مەبەستى لەم صەدەقەيە - كە رايگەياند ۲۶۵
- باسى مۆلەتدان بەوھى ئىمام و پيشه‌وا زەكات بدات بەوكەسەى باسى حالى خۆى ۲۶۶
- باسى چاكتەر واىە بەندە خۆى بپارىزى لە خواردنى زەكات، بۆ ئەو كەسەى تا ۲۶۷
- باسى داواكردنى زەكات كەپراھەتى ھەيە ئەگەر داواكەرەكەى خواردنى رۆژىك يان ۲۶۷

- کۆباسی زه‌کاتی سه‌رفیتره له په‌مه‌زانداندا..... ٢٦٨.....
- باسی فه‌رزه‌بوونی زه‌کاتی سه‌رفیتره، وه‌ پروونکردنه‌وه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌کاتی سه‌رفیتره..... ٢٦٨.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی فه‌رمانکردن به‌ زه‌کاتی سه‌رفیتره، پێش فه‌رزه‌بوونی زه‌کاتی..... ٢٧٠.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌کاتی سه‌رفیتره فه‌رزه له‌سه‌ر نێر و مێ و ئازاد و..... ٢٧٠.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌کاتی سه‌رفیتره له‌ کۆیله‌ واجبه له‌سه‌ر خاوه‌نه‌که‌ی..... ٢٧١.....
- باسی به‌لگه‌ی دووهم له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌کاتی سه‌رفیتره له‌ کۆیله‌ واجبه له‌سه‌ر..... ٢٧٢.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌کاتی سه‌رفیتره له‌ کۆیله‌یه‌که‌ واجب ده‌بێت که..... ٢٧٢.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌کاتی سه‌رفیتره فه‌رزه له‌سه‌ر هه‌موو که‌سێک توانای..... ٢٧٣.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی زه‌کاتی سه‌ر فیتره‌ی په‌مه‌زان، ته‌نها به‌و صاعه ده‌بێت..... ٢٧٤.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی فه‌رزه‌بوونی زه‌کاتی سه‌رفیتره له‌سه‌ر ئه‌و که‌سه‌یه‌ که..... ٢٧٤.....
- باسی واجبه‌بوونی زه‌کاتی سه‌رفیتره له‌سه‌ر مندالی بچوک، پێچه‌وانه‌ی وته‌ی ئه‌و..... ٢٧٤.....
- باسی دیاریکردنی ئه‌ندازه‌ی زه‌کاتی سه‌رفیتره به‌پێوانه..... ٢٧٥.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی فه‌رمانکردن به‌ نیو صاع له‌ گه‌نم له‌ زه‌کاتی سه‌رفیتره..... ٢٧٦.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌وان فه‌رمانیان پێ کراره‌و نیو صاع گه‌نم بدن، ئه‌گه‌ر..... ٢٧٦.....
- باسی به‌کارهێنانی نیو صاع گه‌نم له‌ یه‌که‌م جاردا، وه‌ باسی یه‌که‌م که‌س که‌ داپه‌یتنا..... ٢٧٧.....
- باسی ده‌رکردنی خورما و جو‌ به‌ زه‌کاتی سه‌رفیتره..... ٢٧٧.....
- باسی ده‌رکردنی میوژ و که‌شک به‌ زه‌کاتی سه‌رفیتره..... ٢٧٨.....
- باسی ده‌رکردنی زه‌کاتی سه‌رفیتره به‌ جو‌ی سپی، ئه‌گه‌ر ئیبنو عویه‌ینه و ئه‌وه‌یشی..... ٢٧٩.....
- باسی ده‌رکردنی هه‌موو خواردنه‌کان له‌ زه‌کاتی سه‌رفیتره، وه‌ به‌لگه‌ش له‌سه‌ر دژی..... ٢٨٠.....
- باسی خوا ﷻ ستایش و پیاوه‌لدانی ئه‌و که‌سه‌ ده‌کات زه‌کاتی سه‌رفیتره ده‌دات..... ٢٨٢.....
- باسی فه‌رمانکردن به‌ ده‌رکردنی زه‌کاتی سه‌رفیتره پێش ده‌رچوونی خه‌لک بو‌ نوێژی..... ٢٨٣.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی فه‌رمانی پێخه‌مبه‌ر ﷺ به‌ دانی سه‌رفیتره له‌ روژی جه‌ژنه..... ٢٨٣.....
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و نوێژه‌ی که‌ پێخه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی کرد پێش..... ٢٨٣.....

- باسی مؤلهدان به پيشه‌وا که دابه‌شکردنی زه‌کاتی سه‌رفیتره دوابخه‌ن له رۆژی ۲۸۴
- کۆباسی سه‌ده‌قه و به‌خشینی زیاده (واته: جگه له زه‌کات) ۲۸۶
- باسی فه‌زڵ و گه‌وره‌یی خێر و به‌خشین، وه‌ په‌روه‌ردگاری ﷺ وه‌ریده‌گرێ و بۆ ۲۸۶
- باسی فه‌رمان به‌ خۆپاریزی له‌ ناگر - په‌نا ده‌گرین به‌ خوا لێی - به‌ خێر و سه‌ده‌قه ۲۸۷
- باسی خێر و سه‌ده‌قه سێه‌ر بۆ خاوه‌نه‌که‌ی ده‌کات له‌ رۆژی دواییدا تا دادگه‌ری ۲۸۸
- باسی فه‌زڵ گه‌وره‌یی خێر و به‌خشین به‌سه‌ر کرده‌وه‌کانی دیکه‌وه، ئه‌گه‌ر ۲۸۹
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی خاوه‌نکۆیله کۆیله‌که‌ی بیه‌خشێ به‌ که‌سیکی نزیکي ۲۸۹
- باسی فه‌زڵ و ریزی به‌خسه‌ر له‌سه‌ر پێ به‌خشاو ۲۹۰
- باسی مآل و سامان به‌ به‌خشین زیاد ده‌کات و به‌ره‌که‌تی تێ ده‌که‌وێ، وه ۲۹۱
- باسی به‌خشین له‌سه‌ر ده‌وله‌مه‌ندی فه‌زلی زیاتره له‌وه‌ی مروّف ته‌نها بژیوی بۆ ۲۹۲
- باسی سه‌رزه‌نشترکردن له‌وه‌ی به‌نده هه‌موو مآل و سامانه‌که‌ی بیه‌خشیت، وه ۲۹۳
- باسی به‌خشین له‌لایه‌ن که‌سیکه‌وه مآل و سامانی که‌م بێت، به‌ مه‌رجێ ئه‌ندازه‌ی ۲۹۴
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ کاتیکدا فه‌زڵ و چاکه‌ی به‌خشینی ۲۹۴
- باسی هه‌ره‌شه‌کردن له‌وه‌ی که‌سی ده‌وله‌مه‌ند داوای خێر و به‌خشین بکات ۲۹۵
- باسی ده‌وله‌مه‌ند داوای مآل و سامان (له‌ خه‌لك) بکات، ئه‌وه پێداگری کردوو ۲۹۶
- باسی چواندنی پێداگریکه‌ر له‌ داواکردنی مآل و سامان له‌ خه‌لك به‌وه‌که‌سه‌ی داوای ۲۹۶
- باسی مؤلهدان به‌وه‌ی زه‌کات بدری به‌ کۆیله و ئه‌ویش لێی بیه‌خشێ به‌ گه‌وره‌که‌ی ... ۲۹۷
- باسی فه‌زڵ و چاکه‌ی به‌خشین به‌ کۆیله‌کان ئه‌گه‌ر له‌لای که‌سیکی خراب بوون ۲۹۷
- باسی به‌خشینی مآل و سامان به‌ که‌سیک به‌ نییه‌تی زه‌کات، وه‌ دانانی ئه‌و مآل و ۲۹۸
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ کاتیکدا فه‌زڵ و چاکه‌ی به‌خشینی ۲۹۸
- باسی سه‌رزه‌نشترکردنی ئه‌و که‌سه‌ی تانه‌وته‌شه‌ر ده‌دات له‌ که‌سیک، شتیکی که‌م ۲۹۹
- باسی فه‌زڵ و گه‌وره‌یی به‌خشینی که‌سیک له‌شی ساغ بێت و بترسێ له‌ هه‌ژاری ۳۰۰
- باسی فه‌زڵ و گه‌وره‌یی به‌خشینی چاکترین مآل و سامان له‌لایه‌ن به‌نده‌وه بۆ خوا ۳۰۰

- ٣٠١..... باسی خوښه ویستی خوا ﷺ بۆ ئه و کهسه ی به نهیئنی ده به خشیت، چونکه خوا.....
- ٣٠٢..... باسی غوونه یه ک پیغه مبه ر ﷺ هیناویه ته وه بۆ به خشه ر و رینگری شه ی تانه کان.....
- ٣٠٣..... باسی فه رمانکردن به وکه سه ی ده به خشی بۆ ئه وه ی له خوا نزیك بیته وه پیتی، با.....
- ٣٠٤..... باسی به لگه له سه ر ئه وه ی دانانی شایه تی له به خشینی زه وی دروسته بۆ شایه ته کان.....
- ٣٠٥..... باسی چاکتر وایه ژن مندال و میرده که ی پیش بخات له به خشیندا به سه ر جگه.....
- ٣٠٧..... باسی خیر و به خشینی ژن بۆ میرده که ی و ئه وانه یشی له لای ئه ون به چه نندین.....
- ٣٠٨..... باسی به خشینی باوک بۆ کوره که ی، وه به لگه ش له سه ر ئه وه ی به خشین ئه گه ر.....
- ٣٠٨..... باسی فه رمانکردن پیش برینی هه موو باخیک هیشوو یه ک خورما له مزگه وت.....
- ٣٠٩..... باسی به خشینی شتی خراب له به رو بوومه کان که راهه تی هه یه، ئه گه رچی.....
- ٣٠٩..... باسی به خشین به وکه سه ی که داوا ده کات ئه گه رچی دیمه نیشی دیمه نی.....
- ٣١٠..... باسی ریزه ی ئه و به رو بوومه ی که چاکتر وایه له گه لیدا هیشوو یه ک خورما له.....
- ٣١٠..... باسی به لگه له سه ر ئه وه ی فه رمانی پیغه مبه ر ﷺ به دانانی ئه و هیشوو.....
- ٣١١..... باسی فه رمانکردن به به خشین به داوا که ر ئه گه رچی به خشینه که یش که م بیت و.....
- ٣١٢..... باسی هه ره شه ی توند له وکه سه ی په شیمان ده بیته وه له به خشینه که ی، وه چواندنی.....
- ٣١٣..... باسی چاکتر وایه به نده به ئاشکرا به خشیت به مه به ست و نییه تی ئه وه ی خه لکی.....
- ٣١٤..... باسی مۆله تدان به خو به زلزانین به سه ر نه فس و ده روون له کاتی به خشین، ئه بو.....
- ٣١٥..... باسی رینگریکردن له به خشین که راهه تی هه یه، چونکه رینگریکه ره که ی رینگری.....
- ٣١٦..... باسی روونکردنه وه له باره ی ئه وه ی ده رگایه ک هه یه له ده رگاکانی به هه شت تاییه ته.....
- ٣١٧..... باسی هه ره شه کردن له وه ی ده و له مه ند داوای خیر و سه ده قه بکات.....
- ٣١٨..... باسی هه ره شه ی توند له به خشین بۆ ریایی و ناویانگ، وه به لگه ش له سه ر.....
- ٣٢٠..... کو باسی به خشینه کان و وه قفه کان.....
- ٣٢٠..... باسی یه که م به خشینی وه قفکراو که له ئیسلامدا به خشرا، وه مه رجدانانی به خشه ر.....
- ٣٢١..... باسی رینگه دان به وه قفکردنی مال و سامان له سه ر ئه وانه ی له به ر زوری ژماره یان.....

- باسی وه قفکردن دروسته بۆ خه لکانیک پشکیان دیاری نه کراییت و ناویان نه هیترا ییت ٣٢٢..
- باسی به لگه له سه ر ئه وهی فه رموو ده که ی پیغه مبه ر ﷺ: (تَصَدَّقْ بِهَا عَلَى الْفُقَرَاءِ ٣٢٣
- باسی ریگه دان به وه قفکردنی بیره ئاوه کان..... ٣٢٤.....
- باسی وه سهیه تکردن به وه قفکردنی باخ و باخات و زهوی و زار..... ٣٢٥.....
- باسی چاکه کانی دروستکردنی خانوو بۆ ریوار، وه هه لکه ندنی بیر بۆ خواردنه وه،..... ٣٢٦.....
- باسی وه قفکردنی ئاوی بیره کان له سه ر ده وله مند و هه ژاران و ریواران..... ٣٢٧.....
- باسی ریگه دراوه به ئه و که سه ی بیره ئاوی وقف کردوو ه خو ی لی بخواته وه..... ٣٢٨.....
- باسی به لگه له سه ر ئه وهی پاداشتی به خشینی وه قفکراو بۆ وه قفکه ر ده نووسری تا ٣٢٩.....
- باسی فه زلی ئاودان ئه گه ر فه رموو ده که ته واو بییت..... ٣٢٩.....
- باسی به خشین بۆ مردوو به و مال و سامانه ی دوا ی خو ی به جی هیشتوو، وه ئه و..... ٣٣٠.....
- باسی پاداشتی خیر و به خشین بۆ مردوو ده نووسری له مال و سامانه که ی، به بی ٣٣٠.....
- باسی به خشین له جیاتی مردوو ئه گه ر به بی وه سهیه تکردن مرد، ههروه ها سوودی ئه و... ٣٣١.....
- باسی به هه شت واجب ده بییت بۆ ئه و که سه ی ئا و ده دات به خانه واده یه ک زۆر..... ٣٣٢.....
- ٣٣٥..... پهرتووکی هه ج و دروشمه کانی.....
- ٣٣٧..... پهرتووکی هه ج و دروشمه کانی، پوخته یه ک له پوخته کراوه ی ئه و فه رموو دانه ی.....
- ٣٣٧..... باسی فه رزبوونی هه جکردنی مالی خوا له سه ر ئه و که سه ی توانای گه یشتنی ئه و.....
- ٣٣٨..... باسی به لگه له سه ر ئه وهی ناوی ئیسلام به ده سه ته واژه ی ناسراو (الْأَلْفِ وَاللَّامِ).....
- ٣٣٩..... باسی فه رمانکردن به زوو ئه نجامدانی هه ج له ترسی له ده سه تچوونی به هو ی.....
- ٣٤٠..... باسی به لگه له سه ر ئه وهی به رزبوونه وهی مالی خوا که عبه ی پیرو ز ماوه یه ک.....
- ٣٤٠..... باسی پروونکردنه وهی فه رزبوونی هه ج، بیگومان ئه وهی فه رزه له سه ر به نده ته نها.....
- ٣٤١..... باسی ریگه دراوه ئیمام وشتری زه کات بدات به که سانیک بۆ ئه وهی هه جی پی بکه ن... ٣٤١.....
- ٣٤١..... باسی مؤله تدان به هه جکردن له سه ر ئاژه لی وه قفکراو له پیناوی خوا دا.....

- باسی فه زل و گه وره یی چه ج، چونکه چه جکهر له میوانه به پرزیه کانی خواجه ۳۴۲
- باسی فه زمانکردن به چه ج و عومره کردن به دوای یه کدا، وه پروونکردنه وه له باره ی ۳۴۲
- باسی فه زل و گه وره یی ئه و چه جکردنه ی که قسه ی پروپووج و کرده وه ی نابه جیی ۳۴۳
- باسی پروونکردنه وه له باره ی ئه وه ی چه جکردن گونا و تاوانه کانی پیش خو ی ۳۴۴
- باسی چاکتر وایه چه جکه ران نزای خیر بکه ن، چونکه پیغه مبه ر ﷺ داوای ۳۴۴
- باسی چاکتر وایه به نده له رۆژی پینجشه ممه ده ریچیت بۆ چه ج، وه ک فپرو ۳۴۵
- باسی چاکتر وایه بۆ به نده خو ی ئاماده بکات بۆ سه فەر، وه کوو شوینکه وتنی ۳۴۵
- باسی سه رزه نشتکردن له وه ی ئافره ت سه فەر بکات له گه ل جگه له مه حره می ۳۴۶
- باسی سه رزه نشتکردن له گه شتکردنی ئافره ت بۆ ماوه ی دوو رۆژ له گه ل جگه ۳۴۷
- باسی سه رزه نشتکردن له گه شتکردنی ئافره ت بۆ ماوه ی شه و و رۆژیک مه گه ر ۳۴۸
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ کاتی سه رزه نشتی کرد له وه ی ئافره ت ۳۴۹
- باسی سه رزه نشتکردن له گه شتکردنی ئافره ت به ئه ندازه ی به ریدیک له گه ل ۳۵۰
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی سه رزه نشتکردنی پیغه مبه ر ﷺ له گه شتکردنی ئافره ت ۳۵۰
- باسی ریگه دراوه ئافره ت له گه ل کۆیله ی میرده که ی یان مه ولای میرده که ی گه شت ۳۵۱
- باسی ده رچوونی ئافره ت به مه به ستی به جینگه یاندنی چه ج به بی مه حره م، وه ۳۵۲
- باسی خواحافیزیکردنی مسولمان له براکه ی له کاتی گه شتکردندا ۳۵۲
- باسی پارانه وه ی به نده بۆ برا مسولمانه که ی له کاتی سه فەرکردندا ۳۵۳
- باسی پارانه وه له کاتی ده رچوون بۆ گه شتکردن ۳۵۳
- باسی مۆله تدان به ده رچوون بۆ چه ج به پیاده بۆ که سیک توانای رۆیشتنی هه بی ت ۳۵۴
- باسی چاکتر وایه به نده کاتی ری کرد به شی خواره وه ی پۆشاکه که ی به ستی و ۳۵۵
- باسی چاکتر وایه به نده کاتی ماندوو ده بی ت له ریکردن به په له ری بکات بۆ ۳۵۵
- باسی چاکتر وایه به نده به هاوریه تی چوار که س گه شت بکات ۳۵۶
- باسی هاوه لیه تی که سانی چاک له گه شتدا، چونکه چاکترینی نیو هاوه لان ۳۵۷

- باسی چاکتر وایه گهشتیاران که سێك بکهن به فرماندهی خویان، وه روونکردنه وه ۳۵۷
- باسی ته کبیر و ته سبیح و پارانه وه له کاتی سواربوونی و لآخ، کاتی بهنده ویستی ۳۵۸
- باسی فرمانکردن به ناوهێنانی خوا (بسم الله) له کاتی سواربوون، وه رێگه دان ۳۵۹
- باسی سه رزه نشتکردن له وهی ئاژه ل بکری به کورسی، به جوړی مروّف سواری بی و ۳۶۰
- باسی چاکتر وایه مامه لهی چاک بکری ته له گه ل ته و ئاژه لانه ی سواریان ده بن، ئالیکێ ۳۶۰
- باسی رێگه دراوه بار له سه ر ئاژه ل دابری ته له رێگاوباندا بو ته واوکردنی پیوستی ۳۶۱
- باسی به لگه له سه ر ئه وهی پیغه مبه ر ﷺ بو یه رێگه ی داوه سواری ته و ئاژه لانه بن ۳۶۲
- باسی به لگه له سه ر ئه وهی پیغه مبه ر ﷺ رێگه ی داوه به وهی گهشتیار له زه وی ۳۶۳
- باسی چۆنییه تی ریکردن به وشتر به نێو شوینیکی بیله وه ر و بی ئاودا، وه به لگه ش ۳۶۵
- باسی سه رزه نشتکردن له سواربوونی ئاژه لی پیسخۆر له و ئاژه لانه ی بو سواری به کار ۳۶۶
- باسی سه رزه نشتکردن له هاوه لی کاروانیه ک سه گ یان زه نگله ی تیدا بی ته، چونکه ۳۶۷
- باسی به لگه له سه ر ئه وهی فریشته کانی په حمه ت هاوه لی کاروانیه ک ناکه ن ۳۶۷
- باسی چاکتر وایه مروّف له گه شتکردنیدا به شه و ری بکات، چونکه خوا به شه و ۳۶۸
- باسی سه رزه نشتکردن له دابه زینی کاروانی بو پشوودان له سه ر رێگاوبان ۳۶۸
- باسی چۆنییه تی خه وتن له دابه زینی گهشتیار بو پشوودان ۳۶۹
- باسی شه وره ویکردنی سه ره تای شه و که راهه تی هه یه ۳۶۹
- باسی دیاریکردنی یه که م کاتی شه و که بلا بوونه وه و ده رچوون تیایدا که راهه تی ۳۷۰
- باسی ئاموژگاریکردنی گهشتیار به ته کبیر (الله اکبر) کردن له کاتی سه رکه وتن به ۳۷۰
- باسی چاکتر وایه بو بهنده له گه شته کانیدا کاتی سه ر ده که وێ به سه ر کتوینکدا ۳۷۱
- باسی فه زل و گه وره یی شه ونوێژ له کاتی دابه زینی گهشتیار بو پشوودان ۳۷۱
- باسی پارانه وه له کاتی بینینی ته و شاره ی که ده یه وێ بچیه ته نیوی ۳۷۲
- باسی په ناگرتن به خوا له کاتی دابه زین بو جینگایه ک ۳۷۳
- باسی به جیهیشتنی شوینه کان به نوێژکردن ۳۷۳

- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له ده‌رچوون به‌ته‌نها له شه‌ودا..... ٣٧٤
- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له گه‌شتکردن به دوو که‌سه‌وه، وه به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ٣٧٤
- باسی پارانه‌وه‌ی گه‌شتیار له کاتی به‌ره‌به‌یان ٣٧٥
- باسی چۆنیتی پارانه‌وه له گه‌شته‌کاندا به شه‌و ٣٧٥
- باسی ملوانکه‌کردنی ملی وشتر و بریندارکردنی له بازار..... ٣٧٦
- باسی بریندارکردنی وشتر وه‌کوو دیاریکردن له لای چله‌پۆبه‌ی راستی و خوین لێ ٣٧٧
- باسی ئاژه‌لی قوربانی که به‌دیاری ده‌نێردری بۆ که‌عه، ئه‌گه‌ر له رینگا په‌کی که‌وت ٣٧٧
- باسی سه‌رزه‌نشتکردنی سه‌ره‌رشتیاری وشتری هه‌دی و قوربانی ئه‌وانه‌شی هاوه‌لی..... ٣٧٨
- باسی واجبوونی گۆرینی هه‌دی واجب، ئه‌گه‌ر گوم بوو، -ئه‌گه‌ر فه‌رمووده‌که ٣٧٩
- باسی خۆبۆنخۆشکردن له کاتی ئیحرامبه‌ستن، دژی وته‌ی ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌وه‌ی پێ ٣٨٠
- باسی مۆله‌تدان به به‌کارهێنانی میسک له کاتی ئیحرام، وه به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ٣٨١
- باسی مۆله‌تدان به خۆبۆنخۆشکردن له کاتی ئیحرام به بۆتیک شوینه‌واره‌که‌ی ٣٨٢
- باسی چاکتر وایه بۆ به‌نده دوا‌ی به‌کارهێنانی بۆنی خۆش خۆی بشوات، له کاتی ٣٨٣
- باسی دیاریکردنی شوینی ئیحرامبه‌ستن بۆ حه‌ج و عومره، یان یه‌ک دانه‌یان ٣٨٣
- باسی ئیحرامبه‌ستنی خه‌لکی ئه‌و شوینانه‌ی که ماله‌کانیان نزیکتره له حه‌ره‌مه‌وه، ٣٨٤
- باسی روونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئه‌و شوینانه‌ی که باسما‌ن کرد هه‌ر جی‌گایه‌ک بۆ ٣٨٥
- باسی شوینی ئیحرامبه‌ستنی خه‌لکی عێراق ئه‌گه‌ر فه‌رمووده‌که جی‌گیر بێت ٣٨٦
- باسی ئیحرامبه‌ستن باش نییه له ده‌ره‌وه‌ی ئه‌و شوینانه‌ی که پێغه‌مبه‌ر ﷺ دیاری ٣٨٧
- باسی فه‌رمانکردن به ئافه‌رقی زه‌یستانی خۆی بشوات و داوا‌ی لێخۆشبوون بکات ٣٨٨
- باسی سوننه‌ت وایه ئیحرامپۆش له کاتی ئیحرامبه‌ستندا خۆی بشوات..... ٣٨٨
- باسی قه‌ده‌غه‌کردن له ئیحرامبه‌ستن بۆ حه‌ج له جگه له مانگه‌کانی حه‌ج، چونکه ٣٨٩
- باسی ئه‌و پۆشاکانه‌ی که قه‌ده‌غه‌کراوه ئیحرامپۆش له کاتی ئیحرامدا له‌به‌ری بکات ٣٨٩
- باسی سه‌رزه‌نشتکردن له پۆشینی کراسی قۆلدار له ئیحرامدا ٣٩٠

- باسی سه‌رزهنشتکردن له‌وهی ئافرهت له کاتی ئیحرامدا په‌چه بدات و ده‌ستکیش ٣٩١
- باسی ئیحرامبه‌ستن به پۆشاکي به‌شی خواره‌وه و به‌شی سه‌ره‌وه و دوو جووت نه‌عل..... ٣٩٢
- باسی مه‌رجدانانی ئه‌و که‌سه‌ی نه‌خۆشیه‌کی هه‌یه له کاتی ئیحرامبه‌ستن، له هه‌ر..... ٣٩٢
- باسی نییه‌ت به‌سه له کاتی ئیحرامبه‌ستن بۆ چه‌ج یان عومره -یان هه‌ردووکیان- ٣٩٣
- باسی رینگه‌دان به قیران له نیوان چه‌ج و عومره، وه به ئیفراد و به ته‌مه‌توعیش..... ٣٩٤
- باسی چاکتر وایه ئیحرام به‌ستنی به‌به‌هینانی عومره هه‌تا کاتی چه‌ج، چونکه..... ٣٩٥
- باسی فه‌رمانکردن به‌وه‌که‌سه‌ی ئیحرامی به‌ستوو به‌ بۆ عومره که ئاژه‌لی قوربانی به..... ٣٩٦
- باسی ملوانکه‌کردنه ملی مه‌ر له کاتی ئیحرام، ئه‌گه‌ر مه‌ری هه‌دی برا بۆ که‌به..... ٣٩٧
- باسی قسه‌کردنی ئیحرامپۆش دواي نوێژه فه‌رزه‌کان ئه‌گه‌ر ئاماده بوو..... ٣٩٧
- باسی رینگه دراوه ئیحرام به‌ستری به‌بێ ئه‌نجامدانی نوێژی فه‌رز یان سوننه‌ت، وه..... ٣٩٨
- باسی ئیحرامبه‌ستن له‌لای مزگه‌وتی (ذِي الْحَلِيفَةِ)..... ٣٩٩
- باسی ته‌لبیه‌کردن کاتێ سوار له‌سه‌ر وشتره‌که‌ی جیگیر ده‌بیت له‌لای مزگه‌وتی (ذِي..... ٣٩٩
- باسی چاکتر وایه وشتر رووی بکریته قیبله، ئه‌گه‌ر سوار ویستی ته‌لبیه بکات..... ٤٠٠
- باسی چاکتر وایه شه‌و بکریته‌وه له (ذِي الْحَلِيفَةِ) و سه‌رله‌به‌یانی لیتی ده‌رېچێ، ٤٠٠
- باسی چاکتر وایه له کۆتایی شه‌ودا له قولایی شیوه‌که له (ذِي الْحَلِيفَةِ) پشوو بدری ٤٠١
- باسی نوێژکردن سوننه‌ته له شیوی (ذِي الْحَلِيفَةِ)..... ٤٠٢
- باسی سوننه‌ت وایه ته‌لبیه بکری به‌وه‌ی ته‌لبیه‌که‌ر ئیحرامی پێ به‌ستوو له چه‌ج..... ٤٠٢
- باسی رینگه دراوه به ئیحرامبه‌ستن به‌بێ ناوه‌ینانی چه‌ج یان عومره، وه به‌بێ نییه‌ته‌ینانی..... ٤٠٣
- یه‌کیک له‌و دووانه به‌دیاریکراوی له سه‌ره‌تای ئیحرامبه‌ستندا..... ٤٠٣
- باسی چۆنیتی ته‌لبیه‌کردنی پیتغه‌مبه‌ر ﷺ..... ٤٠٤
- باسی روونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی زیادکردن له ده‌سته‌واژه‌ی ته‌لبیه‌دا له‌سه‌ر..... ٤٠٥
- باسی زیادکردن له ده‌سته‌واژه‌ی ته‌لبیه به‌ وه‌ی: (ذَا الْمَعَارِجِ) (لَبَيْكَ ذَا الْمَعَارِجِ)..... ٤٠٦
- باسی به‌چاكدانانی ده‌نگبه‌رزکردنه‌وه له کاتی ته‌لبیه‌کردندا..... ٤٠٧

- ۴۰۸..... باسى پروونكردنه‌وه له باره‌ى ئه‌وه‌ى به‌رزكردنه‌وه‌ى ده‌نگ به‌ ته‌لبه‌كردن‌ى
- ۴۰۹..... باسى پروونكردنه‌وه له باره‌ى ئه‌وه‌ى ده‌نگبه‌رزكردنه‌وه به‌ ته‌لبه‌كردن له
- ۴۱۰..... باسى سوننه‌ت وايه هه‌ردوو په‌نجه بخريته هه‌ردوو گوئى له كاتى ده‌نگبه‌رزكردنه‌و
- ۴۱۱..... باسى ته‌لبه‌كردنى دره‌خته‌كان و به‌رده‌كان ئه‌وانه‌ى له‌لاى راست و چه‌پى
- ۴۱۲..... باسى سه‌رزه‌نشتكردن له‌وه‌ى ئيحرامپوش يارمه‌تى كه‌سيك بدات له ئيحرامدا
- ۴۱۳..... باسى به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ى ئيحرامپوش ئه‌گه‌ر ئاماژه بو ئيحرامنه‌پوش بكات
- ۴۱۳..... باسى كه‌راهه‌تى وه‌رگرتنى نيچيرى راوكراو ئه‌گه‌ر له ئيحرامدا به‌ديارى بوئى هات
- ۴۱۵..... باسى فه‌رمووده‌يه‌ك له پيغهمبه‌ره‌وه ﷺ گي‌ردراوه‌ته‌وه، سه‌باره‌ت به‌ خواردنى گوشتى
- ۴۱۶..... باسى فه‌رمووده‌يه‌ك له پيغهمبه‌ره‌وه ﷺ گي‌ردراوه‌ته‌وه، كه گوشتى نيچيرى
- ۴۱۷..... باسى فه‌رمووده‌يه‌ك پروونكه‌ره‌وه‌ى ئه‌و فه‌رموودانه‌يه كه له دوو به‌شه‌كه‌ى پيشوودا
- ۴۱۹..... باسى سه‌رزه‌نشتكردن له خواردنى هيلكه‌ى راو له‌لايه‌ن ئيحرامپوش، ئه‌گه‌ر ئه‌و
- ۴۲۰..... باسى سه‌رزه‌نشتكردن له كوشتنى كه‌متيار له ئيحرامدا، چونكه پيغهمبه‌ر ﷺ
- ۴۲۱..... باسى تو‌له‌ى كوشتنى كه‌متيار ئه‌گه‌ر ئيحرامپوش راوى كرد
- ۴۲۲..... باسى به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ى ئه‌و به‌رانه‌ى كه بريار درا له تو‌له‌ى كه‌متيارك سهر
- ۴۲۲..... باسى سه‌رزه‌نشتكردن له‌وه‌ى ئيحرامپوش ژن بو خوئى ماره بېرى، هه‌روه‌ها داواى
- ۴۲۳..... كو‌باسى كو‌مه‌له كرده‌وه‌يه‌ك زانايان جياوازيان هه‌يه له ري‌نگه‌پيدانى، فه‌رمووده‌كه‌ى
- ۴۲۳..... باسى مؤ‌له‌تدان به‌وه‌ى ئيحرامپوش سه‌رى بشوات
- ۴۲۴..... باسى مؤ‌له‌تدان به‌ كه‌له‌شاخ بو ئيحرامپوش به‌بى برينى قز و تاشينى
- ۴۲۴..... باسى مؤ‌له‌ت دراوه به ئيحرامپوش رو‌نتيك به‌كار به‌يئنى بوئى خوئى تيكه‌ل نه‌كرايئت
- ۴۲۶..... باسى ري‌نگه‌دان به‌وه‌ى ئيحرامپوش چاره‌سه‌رى چاوى بكات -ئه‌گه‌ر چاوى ئيشا-
- ۴۲۶..... باسى مؤ‌له‌تدان به‌ سيواككردنى ئيحرامپوش
- ۴۲۷..... باسى روخه‌سه‌تدان به ئيحرامپوش له كاتى ئيحرامدا جو‌زه ماده‌يه‌كى لينج به‌كار
- ۴۲۷..... باسى مؤ‌له‌تدان به‌وه‌ى ئيحرامپوش كه‌له‌شاخ له‌سه‌ر سه‌رى بكات، ئه‌گه‌رچى

- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ بۆیه که له‌شاخی کرد له‌سه‌ری له‌به‌ر..... ٤٢٨
- باسی ڕینگه‌دان به که له‌شاخکردن بۆ ئیح‌رامپۆش له‌سه‌ر قاچ، وه به‌لگه‌ش له‌سه‌ر..... ٤٢٨
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و ئازاره‌ی که پێغه‌مبه‌ر ﷺ له ئیح‌رامه‌که‌یدا بینی و..... ٤٢٩
- باسی ڕینگه‌پێدان به‌وه‌ی ئیح‌رامپۆش سواری وشتر بیت ئه‌گه‌ر به‌هه‌دی بردی بۆ..... ٤٣٠
- باسی فه‌رمووده‌یه‌ك ڕوونکه‌ره‌وه‌ی هه‌ندی له‌و فه‌رمووده کورت و ناروونه‌یه که..... ٤٣١
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له کاتیکدا ڕینگه‌ی داوه به‌نده سواری..... ٤٣٢
- باسی ئه‌و گیاندارانه‌ی که ڕینگه دراوه به ئیح‌رامپۆش بیانکوژیت، به باسکردنی..... ٤٣٢
- باسی ڕینگه‌دان به ئیح‌رامپۆش له‌تیۆ هه‌رهمدا مار بکوژیت، ئه‌گه‌رچی بکوژه‌که‌شی..... ٤٣٣
- باسی فه‌رمووده‌یه‌ك ڕوونکه‌ره‌وه‌ی ئه‌و ده‌سته‌واژه کورت و ناروونه‌یه که باسم..... ٤٣٤
- باسی خۆبۆنخۆشکردنی ئیح‌رامپۆش، وه پۆشینی جلوبه‌رگ له ئیح‌رامدا که دروست..... ٤٣٥
- باسی ئه‌و ده‌سته‌واژه ڕوونکه‌ره‌وه‌یه بۆ ئه‌و ده‌سته‌واژه ناروونه‌ی که باسم کرد..... ٤٣٦
- باسی ڕوونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ بۆیه فه‌رمانی کرد به‌م..... ٤٣٧
- باسی سه‌رزه‌نش‌تکردنی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له به‌کاره‌یتانی زه‌عه‌فران بۆ ئیح‌رامنه‌پۆش..... ٤٣٨
- باسی به‌لگه‌ی دووهم به‌لگه‌یه له‌سه‌ر راستی ئه‌وه‌ی که فه‌رمانه‌که‌ی پێغه‌مبه‌رم..... ٤٣٩
- باسی ڕوونکردنه‌وه دژی وته‌ی ئه‌و که‌سه‌ی پیتی وایه ئیح‌رامپۆش جوببه‌ی..... ٤٤٠
- باسی مۆله‌تدان به‌وه‌ی ئیح‌رامپۆش سه‌ری بتاشن ئه‌گه‌ر نه‌خۆش که‌وت، یان ئه‌سپن..... ٤٤١
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی کرد به که‌عب سه‌ری بتاشن و..... ٤٤١
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی له فه‌رمایشتی خوادا: ﴿وَلَا تَخْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ﴾..... ٤٤٣
- باسی مۆله‌تدان به‌وه‌ی ئیح‌رامپۆش ته‌میی کۆیله‌که‌ی بکات ئه‌گه‌ر مآل و سامانی..... ٤٤٦
- باسی مۆله‌تدان به وتنی شیعر و هۆنراوه له ئیح‌رامدا..... ٤٤٧
- باسی مۆله‌تدان به ئیح‌رامپۆش له کاتی نه‌بوونی پۆشاک‌ی به‌شی خواره‌وه شه‌روال..... ٤٤٨
- باسی فه‌رمووده‌یه‌ك شیکه‌ره‌وه‌ی ئه‌و ده‌سته‌واژه ناروونه‌یه که باس‌مان کرد،..... ٤٤٨
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ ڕینگه‌ی داوه به ئیح‌رامپۆش هه‌ردوو..... ٤٥٠

- باسی به لگه له سهه ره وهی پیغه مبهه ﷺ فهرمانی کرد به برینی خوفه کان بو پیاوان ٤٥١
- باسی مۆله تدان به دروستکردنی سیبهه به مه بهستی پشوودان بو ئیحرامپۆش ٤٥١
- باسی ریگه دان به دروستکردنی سیبهه بو ئیحرامپۆش، نه گه رچی ئیحرامپۆش سوار ٤٥٢
- باسی ریگه دان به وهی ئیحرامپۆش جله که ی له ئیحرامدا بگۆرێ، وه ریگه دان ٤٥٢
- باسی ریگه دان به وهی ئافرهتی ئیحرامپۆش روخساری داپۆشیت له پیاوان، به ٤٥٣
- باسی فهرمووده یه که شیکه ره وهی نه وه دهسته واژه یه که پیم وا بوو ناروونه، وه ٤٥٣
- باسی سوننهت وایه بو بهنده به رۆژ بچیته نیو مه ککه، وه کوو شوینکه وتنی ٤٥٤
- سوننهت وایه بو بهنده له ریگای سه ره وه بچیته نیو مه ککه، وه کوو شوینکه وتنی ٤٥٥
- باسی سوننهت وایه بهنده کاتی ده چیته نیو مه ککه خوی بشوات، چونکه پیغه مبهه ٤٥٥
- باسی پچراندنی تهلبیه کردن له حه جدا له کاتی چوونه نیو وهی حه ره م، تا ها توچۆی ٤٥٦
- باسی چاکتر وایه بهنده ده ستنوێژ تازه بکاته وه کاتی ویستی ته وافی بهیت بکات ٤٥٩
- باسی چاکتر وایه له ده رگای نه وه کانی شه یبه وه بچیته نیو مزگه وتی حه رام ٤٥٩
- باسی فهرمانکردن به خۆرازانده وه کاتی بهنده ده یه وی ته وافی بهیت بکات به ٤٦٠
- باسی که راهه تی به رزکردنه وهی هه ردوو ده ست له کاتی بینینی که عبه ی پیروز، به ٤٦١
- باسی فهرمووده یه که شیکه ره وهی نه وه دهسته واژه ناروونه یه که باسم کرد، وه ٤٦٢
- باسی پارانه وه له کاتی چوونه نیو مزگه وت ٤٦٣
- باسی ده رکردنی پۆشاک له ژیر بالی راستی بو سهه شانی چه پ له کاتی ته وافی حه ج ٤٦٣
- باسی به لگه له سهه ره وهی پیغه مبهه ﷺ له بهر هوکارێکی دیاریکراو سوننه تێکی ٤٦٤
- باسی ده ستدان له بهرده ره شه که له کاتی ده ستپیکردنی ته وافی ٤٦٤
- باسی ماچکردنی بهرده ره شه که نه گه ر گونجا ماچ بکریت به بن نه وهی ئازاری ٤٦٥
- باسی گریان له کاتی ماچکردنی بهرده ره شه که، له دلدا شتیک هه یه ده رباره ی ٤٦٥
- باسی سووژده بردن له سهه ره بهرده ره شه که نه گه ر ته وافکه ر زانی ده توانی نه وه کاره ٤٦٧
- باسی ده ستدان له بهرده ره شه که و ماچکردنی ده ست، نه گه ر نه گونجا ماچی به رده ٤٦٧

- باسی ته کبیر (الله أكبر) کردن له کاتی دهستلیدان له بهرده په شه که و پرووتیکردنی..... ٤٦٨
- باسی ههروه له کردن له سێ جاره که و ریکردن له چوار جاره که ی دیکه دا..... ٤٦٨
- باسی ههروه له کردن به دهوری بهیت له بهرده په شه که وه بو بهرده په شه که..... ٤٦٩
- باسی ئه و هوکارهی که له پیناویدا پیغه مبه ر ﷺ له سه ره تادا ههروه له ی کرد..... ٤٦٩
- باسی پارانه وه له نێوان روکنی یه مانی و بهرده په شه که..... ٤٧٠
- باسی ته کبیر (الله أكبر) کردن هه ر کاتی گه یشته لای بهرده په شه که..... ٤٧٠
- باسی ماچکردن یان دهستپیدا هینانی بهرده په شه که و روکنی یه مانی له هه ر..... ٤٧١
- باسی ئاماژه کردن بو لای روکن له کاتی کو تایی و سه ره تا، ئه گه ر نه گونجا ماچی..... ٤٧١
- باسی دهستلیدان له ههردوو روکنه که که له لای بهرده په شه که، روکنه په شه که و..... ٤٧٢
- باسی ئه و هوکارهی که ده بیینین پیغه مبه ر ﷺ له پیناویدا وازی له دهستلیدانی دوو..... ٤٧٢
- باسی دانانی پومه ت له سه ر روکنی یه مانی له کاتی ماچکردنی..... ٤٧٣
- باسی پارانه وه له نێوان ههردوو روکنه که، بهوه ی خوا رزق و رۆزی قایل بوون..... ٤٧٣
- باسی فه زل و گه وره یی دهستان له ههردوو روکنه که و سپینه وه ی گونا هه کان..... ٤٧٤
- باسی سیفه تی روکن و مه قام وه پروونکردنه وه ی ئه وه ی ههردووکیان دوو..... ٤٧٥
- باسی هوکاری په شبوونی بهرده که و چۆنییه تی دابه زینی له به هه شته وه، وه به لگه ش..... ٤٧٦
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی بهرده په شه که ته نها گونا هه هاوبه شدانه رانی نه وه ی..... ٤٧٦
- باسی سیفه تی بهرده که له رۆزی دواییدا، وه خوا ده ی نیرۆ و دوو چاوی پێ ئه دات..... ٤٧٧
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پیغه مبه ر ﷺ له م فه رمووده که باسی روکنی کردووه،..... ٤٧٨
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی بهرده په شه که شایه تی ئه دات بو ئه و که سه ی..... ٤٧٨
- باسی یادکردنی خوا ﷻ له ته و افدا سوننه ته، چونکه ته و افکردنی بهیت بو یادی خوا..... ٤٧٩
- باسی مؤله تدان به قسه کردنی چاک له ته و افدا، وه سه رکۆنه کردن له قسه کردنی..... ٤٧٩
- باسی ته و افکردن له پشتی حیجر (ی ئیسماعیل که دیوارێکی بازنه ییه له ته نیشتی که عبه).... ٤٨٠
- باسی به لگه له سه ر راستی ئه وه ی وته که ی ئیبنو عه با سم له یه ک دایه وه، وه..... ٤٨١

- باسی هۆکاری ئهوهی پێغه مبه‌ر ﷺ له پشتهی حه‌جره‌وه ته‌وافی کرد، چونکه ئه‌و ٤٨٢
- باسی ته‌وافکردنی ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌حرامی حه‌ج و عومره‌ پێکه‌وه ده‌به‌ستیت کاتێ ٤٨٣
- باسی پێگه‌دان به ته‌واف و نوێژکردن له مه‌ککه‌ دوا‌ی نوێژی به‌یانی و دوا‌ی ٤٨٥
- باسی مۆله‌تدان به ئاو‌خواردنه‌وه له ته‌وافدا، ئه‌گه‌ر فه‌رمووده‌که جێگیر بوو..... ٤٨٦
- باسی سه‌ره‌زنه‌شتکردن له‌وه‌ی ته‌وافکه‌ر ته‌وافپێکه‌ر له‌غاو بکات یان په‌تیک ٤٨٧
- باسی فه‌زڵ و گه‌وره‌یی ته‌وافی به‌یت و باسی نووسینی چاکه‌یه‌ک و به‌رزبوونه‌وه‌ی..... ٤٨٨
- باسی نوێژکردن دوا‌ی ته‌واوبوونی ته‌واف له‌لای مه‌قامی ئه‌یپراهیم، وه به‌لگه‌ش ٤٨٩
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ کاتێ دوو رکاته‌که‌ی کرد که چوو بو‌لای..... ٤٩٠
- باسی گه‌رانه‌وه بو‌لای به‌رده‌ په‌شه‌که و ده‌ستپێداهێنانی، دوا‌ی ته‌واوکردنی دوو..... ٤٩١
- باسی ده‌رچوون بو‌ صه‌فا دوا‌ی ده‌ستدان له به‌رده‌ په‌شه‌که، وه سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر ٤٩٢
- باسی به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ردوو ده‌ست له کاتی پارانه‌وه له‌سه‌ر صه‌فا ٤٩٣
- باسی پێکردن له نێوان صه‌فا و مه‌روه، جگه‌ له‌تێو شیوه‌که نه‌بیت به‌هه‌روه‌له‌ پێ ٤٩٤
- باسی فه‌رمووده‌یه‌ک له پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ گێردراوه‌ته‌وه، ده‌رباره‌ی هه‌روه‌له‌کردن ٤٩٤
- باسی فه‌رمووده‌یه‌ک شیکه‌ره‌وه‌ی ئه‌و ده‌سته‌واژه ناروونه‌یه که باسم کرد و وتم..... ٤٩٥
- باسی روونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی هه‌روه‌له‌کردن له نێوان صه‌فا و مه‌روه واجبه ٤٩٦
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی خوا ﷻ بو‌یه به‌ هاوه‌لانی پێغه‌مبه‌ری ﷺ راگه‌یاند ٤٩٨
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی عایشه له وته‌که‌یدا: (هِيَ سُنَّةُ سَنَّا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ)، واته ٥٠٠
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و (السَّعْيِ)یه‌ی که باسم کرد واجبه له نێوان صه‌فا..... ٥٠٢
- باسی ئه‌و که‌سه‌ی هه‌روه‌له و پێکردنی نێوان صه‌فا و مه‌روه ده‌کات پێش ته‌وافکردنی به‌یت، نه‌زانیته ته‌واف پێش هه‌روه‌له و پێکردنه، گونا‌ه‌بار نابیت..... ٥٠٤
- باسی نزا له به‌تپه‌رستان له‌سه‌ر کێوی صه‌فا و مه‌روه به‌وه‌ی تیک بشکێن و له‌تێو بچن ٥٠٥
- باسی مۆله‌تدان به‌وکه‌سه‌ی عوزری هه‌یه به‌سواری ته‌وافی به‌یت و ته‌وافی نێوان ٥٠٥
- باسی هه‌ندێ له‌و هۆکاره‌ی که پێغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌روه‌له‌ی کرد له نێوان صه‌فا و..... ٥٠٦

- باسی چاکتر وایه ئەو که سانهی که خه لکی پیوستیان پێیانه بۆ پرسیار لیکردن..... ٥٠٦
- باسی مۆله تدان به سواربوونی و لاخ له نێوان صه فا و مه پروه ئە گهر ئەو که سه ئازار..... ٥٠٧
- باسی زیاره تکردنی بهرده ره شه که به گوچان بۆ ئەو که سه ی به سواری ته و اف ده کات ٥٠٨
- باسی ماچکردنی ته نیشتی گوچان ئە گهر زیاره تی بهرده ره شه که ی پێ کرد، ئە گهر..... ٥٠٨
- باسی ئیحرامشکاندنی عومره که ره له کاتی لیبوونه وه له ههروه له ی نێوان صه فا و مه پروه ... ٥٠٩
- باسی رینگه دراره به و که سه ی ته مه توعی کردوو، له گه ل خێزانه کانی جووت بیت، ٥١٠
- باسی عومره که ره له هه ره شوینیکی مه ککه بیت ده توانی ئازهلێ قوربانی و ٥١٠
- باسی مۆله تدان به عومره (بۆ ئەو ئافره ته ی که ئیحرامی به نییه تی عومره به ستوو) ٥١٢
- باسی پله و پایه ی ئەو که سه ی نییه تی حه ج و عومره پیکه وه ده هینتی و ئیحرام ٥١٣
- باسی فه زل و گه وره یی حه ج به پێ له مه ککه وه، ئە گهر فه رموو ده که ته واو بیت..... ٥١٤
- باسی ژماره ی حه جکردنی ئاده م (علیه السلام)، ههروه ها چۆنییه تی حه جکردنی..... ٥١٥
- باسی وتاردانی پێشه وا له رۆژی حه وه ته می (ذِي الْحِجَّة) تا خه لکی رپوره سمه کانیا ن ٥١٥
- باسی ئیحرام به ستنی ئەو که سه ی حه ج به ته مه توع ده کات له رۆژی ته پرویه له ٥١٦
- باسی کاتی ده رچوون له رۆژی ته پرویه (له هه شته م رۆژی (ذِي الْحِجَّة)) له مه ککه وه بۆ مینا..... ٥١٧
- باسی ژماره ی ئەو نوێزانه ی که ئیمام و خه لک له مینا ئە نه جامی ئە ده ن پێش ئە وه ی ٥١٨
- باسی کاتی رۆیشتن له مینا وه بۆ عه ره فه..... ٥١٩
- باسی پروونکردنه وه له باره ی ئە وه ی سوننه ت وایه سه ره له به یانی له مینا وه بچیت بۆ..... ٥٢٠
- باسی پروونکردنه وه له باره ی ئە وه ی موحه ممه د ﷺ شوینی ئیبرا هیم (علیه السلام) ٥٢١
- باسی هوکاری ناوانانی عه ره فه به عه ره فه، له گه ل به لگه له سه ره ئە وه ی جبریل ٥٢٢
- باسی به نده سه ره پشک کراوه له نێوان ته لبیه و ته کبیرکردن کاتی سه ره له به یانی له ٥٢٢
- باسی ته کبیر و ته هلیل و ته لبیه کردن، کاتی سه ره له به یانی له مینا وه ده چیت بۆ عه ره فه..... ٥٢٣
- باسی وتاری ئیمام و پێشه وا له عه ره فه، وه کاتی وتاردان له و رۆژه دا..... ٥٢٤

- باسی چۆنیهتی وتاری پۆژی عه‌ره‌فه..... ٥٢٤
- باسی پروونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی پێغه‌مبەر ﷺ له‌ عه‌ره‌فه وتاری دا به‌سه‌ر..... ٥٢٥
- باسی کورته‌کرده‌وه‌ی وتار له‌ پۆژی هه‌ینی..... ٥٢٧
- باسی کۆکرده‌وه‌ی نوێژی نیوه‌پۆ و عه‌سه‌ر پێکه‌وه له‌ عه‌ره‌فه، وه‌ بانگدان و..... ٥٢٧
- باسی وازه‌یتان له‌ نوێژی سوننه‌ت له‌ نێوان نیوه‌پۆ و عه‌سه‌ر، ئه‌گه‌ر پێکه‌وه له..... ٥٢٨
- باسی ئه‌نجامدانی نوێژی نیوه‌پۆ و عه‌سه‌ر پێکه‌وه له‌ عه‌ره‌فه له‌ کاتی نیوه‌پۆدا، وه..... ٥٢٨
- باسی په‌له‌کردن له‌ وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه..... ٥٢٩
- باسی وه‌ستان له‌ چیا‌ی عه‌ره‌فه، وه‌ مۆله‌ت دراوه‌ بۆ حه‌جکه‌ران له‌ هه‌ر شوێنی..... ٥٣٠
- باسی سه‌ره‌زنه‌شته‌کردن له‌ وه‌ستان له‌سه‌ر عو‌ره‌نه (که‌ شوێنیکه‌ له‌ عه‌ره‌فه)..... ٥٣٠
- باسی پروونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه له‌ سوننه‌ت و رێبازی..... ٥٣١
- باسی کاتی وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه، وه‌ به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی له‌ عه‌ره‌فه..... ٥٣٣
- باسی به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی حاجی ئه‌گه‌ر نه‌گات به‌ عه‌ره‌فه پێش ده‌رچوونی..... ٥٣٤
- باسی وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه به‌سه‌ر و‌لاخه‌وه..... ٥٣٥
- باسی ده‌سته‌به‌رزکردنه‌وه به‌ مه‌به‌ستی پارانه‌وه له‌ کاتی وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه، وه..... ٥٣٥
- باسی پرووکردنه‌ قیبه‌ له‌ کاتی وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه..... ٥٣٦
- باسی فه‌زڵ و گه‌وره‌یی پۆژی عه‌ره‌فه و ئه‌وه‌شی ئومیدی پێ ده‌کری له‌ لێخۆشبوونی..... ٥٣٧
- باسی چاکتر وایه‌ بۆ به‌نده‌ له‌ پۆژی عه‌ره‌فه له‌سه‌ر چیا‌ی عه‌ره‌فات به‌پۆژوو نه‌بیت..... ٥٣٧
- باسی سوننه‌ت وایه‌ بۆ به‌نده‌ له‌ عه‌ره‌فه و له‌و شوێنه‌ی ده‌وه‌ستی له‌ عه‌ره‌فه ته‌لبیه..... ٥٣٨
- باسی رێگه‌دراوه‌ ته‌لبیه‌ زیاد بکری‌ت له‌ شوێنی وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه، به‌وه‌ی خێر..... ٥٣٩
- باسی فه‌زڵ و گه‌وره‌یی پاراستنی چاو و گوێ و زمان له‌ پۆژی عه‌ره‌فه‌دا..... ٥٣٩
- باسی رێگه‌دان به‌ وه‌ستاندنی وشتر له‌ عه‌ره‌فه..... ٥٤١
- باسی په‌ناگرتن له‌ ریا‌یی و ناوبانگ له‌سه‌ر عه‌ره‌فه له‌ کاتی حه‌جدا، ئه‌گه‌ر..... ٥٤١
- باسی کاتی به‌رپێکه‌وتن له‌ عه‌ره‌فه به‌ پێچه‌وانه‌ی رێبازی بێباوه‌ران و بته‌پرستان..... ٥٤٢

- باسی خوا ﷺ ریز و شکوی خوئی بو ئهوانه‌ی له‌سه‌ر عه‌ره‌فاتن نیشانی فریشته‌کانی 0543
- باسی پارانه‌وه له شوینی وه‌ستان له شه‌وی عه‌ره‌فه، ئه‌گه‌ر فه‌رمووده‌که جیگر بی‌ت 0544
- باسی هوکاري ناونانی عه‌ره‌فه به عه‌ره‌فه 0545
- باسی چۆنییه‌تی ریکردن له کاتی ده‌رچوون له عه‌ره‌فه، وه فه‌رمانکردن به له‌سه‌ر 0545
- باسی پروونکردنه‌وه له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی په‌له‌پیکردنی ئه‌سپ و وشتره‌کان له به‌رپیکه‌وتن 0546
- باسی فه‌رمووده‌یه‌که به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و ده‌سته‌واژه‌ی که باس‌م کرد ده‌ر‌باره‌ی 0547
- باسی پارانه‌وه و یادی خوا و ته‌هللیکردن له کاتی رۆیشتن له عه‌ره‌فه‌وه بو موزده‌لیفه 0548
- باسی رینگه‌دراوه به به‌نده له نێوان عه‌ره‌فه و موزده‌لیفه دابه‌زیت بو کاریکت 0548
- باسی کوک‌ردنه‌وه‌ی نوێژی ئیواره و عیسا له موزده‌لیفه 0549
- باسی وازه‌یتان له نوێژی زیاده له نێوان هه‌ردوو نوێژه‌که ئه‌گه‌ر هه‌ردووکیان 0549
- باسی بانگدان بو نوێژی ئیواره و قامه‌تیش بو نوێژی عیسا به‌بێ بانگ، ئه‌گه‌ر له 0550
- باسی ئه‌گه‌ر نوێژی ئیواره و عیسا کو کرانه‌وه، رینگه‌دراوه ئه‌ندازه‌یه‌که ماوه بخریته 0551
- باسی رینگه‌دان به خواردن و خواردنه‌وه له نێوان هه‌ردوو نوێژه‌که، ئه‌گه‌ر له 0551
- باسی ئه‌نجامدانی نوێژی به‌یانی له تاریکیدا له پوژی جه‌ژنی قوربان له موزده‌لیفه 0553
- باسی بانگدان و قامه‌تکردن بو نوێژی به‌یانی له موزده‌لیفه 0553
- باسی وه‌ستان له‌لای (المَشْعَرِ الْحَرَامِ) دا (کئیوکه له موزده‌لیفه)، وه پارانه‌وه و زیکر 0554
- باسی رینگه‌دراوه به‌وه‌که‌سه‌ی جه‌ج ده‌کات له هه‌ر شوئینیک ویستی له موزده‌لیفه 0555
- باسی به‌رپیکه‌وتن له مه‌شعهری حه‌رامه‌وه، وه پێچه‌وانه‌کردنی هاوبه‌شدانه‌ران و 0555
- باسی چۆنییه‌تی ریکردن له کاتی به‌رپیکه‌وتن له جه‌مه‌وه بو مینا به‌ده‌سته‌واژه‌یه‌کی 0556
- باسی به‌لگه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له جه‌مه‌وه بو مینا به‌له‌سه‌رخوویی 0556
- باسی سه‌ره‌تای جولاندنی ولّاخ به مه‌به‌ستی خیرا رۆیشتن له دۆلی موحه‌سیر 0557
- باسی ئه‌و رینگه‌یه‌ی ده‌گیریته به‌ر له مه‌شعهری حه‌رامه‌وه بو جه‌مه 0558
- باسی فه‌زل و گه‌وره‌یی ده‌شه‌وه‌که‌ی (ذِي الْحِجَّةِ) 0558

- باسی فەزڵ و گەورەیی ڕۆژی جەژنی قوربان..... ۵۵۹
- باسی کۆکردنەوهی بەرد بۆ بەردبارانکردنی جەمەرەکان لە موزدەلیفە، وە..... ۵۵۹
- باسی مۆلتەدان بۆ بە پێشخستنی ئافەرەتان لە موزدەلیفە وە بۆ مینا..... ۵۶۰
- باسی مۆلتەدان لەوهی هەرچی لاواز هەیه لە پیاوان و مندالان لە پێشەوه بە..... ۵۶۰
- باسی ڕینگەدان بەوهی کەسانی بەتەمەن و قەلەوو قورس لە پێشەوه بە شەو بەرپۆ..... ۵۶۱
- باسی قەبارەیی ئەو بەردەیی بەردبارانی جەمەرەیی پێ دەکرێت، وە بەلگە لەسەر..... ۵۶۲
- باسی ڕینگەدراو لە ڕۆژی جەژن بەسواریی و لاخ بەردبارانی جەمەرەکان بکریت..... ۵۶۴
- باسی سەرزەنشتکردن لە لێدانی خەلک و دوورخستنهوهیان لە کاتی بەردبارانی..... ۵۶۴
- باسی ئەو جیگایەیی کە بەردبارانی جەمەرەیی لێوه دەکرێ..... ۵۶۵
- باسی ڕووکردنە جەمەرە لە کاتی بەردبارانکردنی، وە وەستان لە لای چەپی قبیلە..... ۵۶۵
- باسی تەکبیر (الله أكبر) کردن لە گەل هەموو بەردێکدا کە دەبهاویژێ بۆ جەمەرەکان..... ۵۶۶
- باسی زیکر و یادکردن لە کاتی بەردبارانکردنی جەمەرەکان..... ۵۶۶
- باسی مۆلتەدان بە ئافەرەتان و ئەو لاوازانەیی کە مۆلتەتیان پێ دراو لە جەمەرە..... ۵۶۷
- باسی مۆلتەدان بەو ئافەرەتانەیی کە مۆلتەتیان پێ دراو لە موزدەلیفە بە شەو بچن..... ۵۶۸
- باسی کۆتاییهێنان بە تەلبیەکردن کاتی حەجکەر لە ڕۆژی جەژن بەردبارانی جەمەرە دەکات... ۵۷۰
- باسی وازهێنان لە وەستان لەلای جەمەرەیی عەقەبە دواي بەردبارانکردنی لە ڕۆژی..... ۵۷۳
- باسی گەرانەوه لە جەمەرەوه بۆ مینا دواي بەردبارانی جەمەرە بە مەبەستی قوربانی و سەربرینی
ناژەل..... ۵۷۳
- باسی ڕینگەدان بە بەندە لە هەر شوێنێکی مینا ویستی لەسەر بوو قوربانییەکانی..... ۵۷۴
- باسی قەدەغەکردن لە دروستکردنی خانوو لە مینا، ئەگەر فەرموودە کە تەواو بیت..... ۵۷۴
- باسی چاکتر وایە مەرۆف بە دەستی خۆی قوربانییە کەیی سەر ببریت، لە گەل بۆی..... ۵۷۵
- باسی سەربرینی و شتر بە پێوه و بە قاچ بە ستراو، دژی و تەهی مەزەهەبی ئەو..... ۵۷۵
- باسی ناوهێنانی خوا (بسم الله) و تەکبیر (الله أكبر) کردن لە کاتی سەربرین و قوربانیکردن..... ۵۷۶

- باسی پینگه دراوه و لاخی نیر و می بکری به هه دیه به مه بهستی قوربانی..... ۵۷۷
- باسی چاکتر وایه ئه وهی به غه نیمه ت و ده ستکه وت گیراوه له مال و سامانی ۵۷۸
- باسی چاکتر وایه ئاژه لی قوربانی له کاتی سه برپیندا پرووی بکریته قیبله، وه له کاتی ۵۷۹
- باسی پینگه دراوه چهند که سیک به شدار بن له یه ک و شتر و مانگایه کدا (بو)..... ۵۸۰
- باسی پینگه دراوه به وانهی ته مه توعیان کردوو (واته: عومرهی له مانگه کانی چه جدا ۵۸۱
- باسی به شدار پییکردنی ئافره تانی ته مه تو عکار له یه ک مانگادا ۵۸۱
- باسی پینگه دراوه له بری ئه و ئافره تانهی ته مه توعیان کردوو مانگا یان و شتریک سهر ۵۸۲
- باسی به لگه له سهر ئه وهی هه ندی جار ناوی قوربانی بو ئاژه لی هه دیه ی واجب ۵۸۲
- باسی به لگه له سهر ئه وهی له فه رموو ده که ی جابردا هاتوو: (نَحْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ۵۸۳
- باسی چاکتر وایه به نده به نرخترین و گرانبه هاترین ئاژه ل بکاته هه دی و قوربانی ۵۸۶
- باسی ئه و که موکو پریانه ی له ئاژه لانه ی، که نه بو هه دی ده شین و نه بو قوربانی ۵۸۸
- باسی سه رزه نشتکردن له سه برپینی ئاژه لی هه دی و قوربانی گوپراو و شاخشکاو ۵۸۸
- باسی نه هیکردن له سه برپینی ئه و ئاژه لانه ی که که موکو پری له چاو و گوئیاندا ۵۸۹
- باسی مؤله تدان به سه برپینی کاو پری می یه کسال بو هه دی و قوربانی به ۵۹۰
- باسی مؤله تدان له بردنی پشکی گوشتی ئاژه لی هه دی به مؤله تی خاوه نه که ی ۵۹۱
- باسی به لگه له سهر ئه وهی کاو پری می یه کساله، له کاتیدا دروسته بو هه دی و ۵۹۱
- باسی به خشینی گوشت و پیسته ی ئاژه لی هه دی، وه جل و کورتانی و شتریش، به ۵۹۲
- باسی دابه شکردنی گوشتی ئه و ئاژه لانه ی کراون به هه دی ههروه ها پیسته و ۵۹۲
- باسی به لگه له سهر ئه وهی هه ندی جار ناوی گشت (الْكُلُّ) له بری ناوی هه ندیک ۵۹۳
- باسی قه ده غه کردن له وهی گوشتی ئاژه لی هه دی وه کوو کری بدری به قه ساب، ۵۹۳
- باسی فه رموو ده یه ک شیکه ره وهی ئه و دهسته واژه ناروونه یه که با سم کرد، وه ۵۹۴
- باسی خواردن له گوشتی ئاژه لی هه دی ئه گهر واجبی نه کردبوو له سهر خوی ۵۹۵
- باسی ئاژه لی هه دی ئه گهر ونبوو دانه یه کی دیکه له جیگای سهر بر، پاشان ۵۹۶

- باسی رۆژووگرتنی ئەو کەسەى تەمەتووعى کردووە ئەگەر ئاژەلى هەدى لەلا نەبوو..... ٥٩٧
- باسی سەرتاشین دواى تەواوبوونى قوربانى، وە چاکتر وایە سەرتاشین لە لای راستەوہ..... ٥٩٩
- باسی فەزلى و چاکى سەرتاشین لە حەج و عومرە، وە پێشخستنى سەرتاشین..... ٥٩٩
- باسی ناوی ئەو کەسەى سەرى پێغەمبەرى ﷺ تاشى لە حەجە کەیدا..... ٦٠٠
- باسی چاکتر وایە لەگەلى قژ تاشیندا نینۆکە کانیش بکرین، لەگەلى بەلگە لەسەر..... ٦٠١
- باسی رێگە دراوہ بە بەکارهێنانى بۆنى خوۆش لەدواى سەرتاشین و پێش زیارەتى..... ٦٠٢
- باسی رێگەدان بە بەکارهێنانى بۆنى خوۆش لە رۆژى جەژنى قوربان بەو بۆنەى میسکى..... ٦٠٣
- باسی مۆلەت دراوہ بەو ئافرەتەى دەکەوێتە حەیزەوہ، هەموو رۆپرەسمەکانى حەج..... ٦٠٣
- باسی مۆلەتدان بە راوکردن و هەموو ئەوانەى قەدەغە کراوہ لەسەر ئیحراپمۆش..... ٦٠٤
- باسی بەلگە لەسەر ئەوہى بەکارهێنانى بۆنى خوۆش لەدواى بەردبارانى جەمەرەکان و..... ٦٠٦
- باسی چاکتر وایە لە رۆژى جەژنى قوربان تەوافى زیارەت بکات، وە کوو شۆینکەوتەى..... ٦٠٨
- باسی بەلگە لەسەر ئەوہى جووتبوون دواى دوو پکاتەکەى تەوافى زیارەت حەلال..... ٦٠٩
- باسی هەر وە لەنەکردن لە تەوافى زیارەت بۆ ئەو کەسەى قیرانى کردووہ، وە حوکمى..... ٦٠٩
- باسی چاکتر وایە بۆ بەندە لەدواى تەواوبوونى تەوافى زیارەت لە ئاوى زەمزم بخواتەوہ... ٦١٠
- باسی ئاوگیرانى زەمزم لە کردەوہ چاکەکانە، چونکە پێغەمبەر ﷺ راپگەیاندووہ ئەو..... ٦١١
- باسی رێگە دراوہ بە خواردنەوہى گیراوەى تری یان خورما لەو گیراوانەى کە..... ٦١٢
- باسی هاتوچۆى نىوان صەفا و مەرۆه لەگەلى تەوافى زیارەت بۆ ئەو کەسەى..... ٦١٤
- باسی هاتوچۆنەکردن لە نىوان صەفا و مەرۆه لەگەلى تەوافى زیارەت بۆ ئەو کەسەى..... ٦١٤
- باسی ئەو کەسەى بەنەزانین قوربانى پێش دەخات، بە باسکردنى فەرموودەى کە..... ٦١٥
- باسی وتارى ئىمام و پێشەوا لە مینا لە رۆژى جەژنى قوربان دواى نیوہرۆ..... ٦١٥
- باسی وتاردانى ئىمام و پێشەوا بەسەر و لاخەوہ..... ٦١٦
- باسی مۆلەتدان بە جووتبوون لە رۆژى جەژن دواى زیارەتى بەیت..... ٦١٧
- باسی ئەو کەسەى لە رۆژى جەژنى قوربان هەندیک لە رۆپرەسمەکانى بىر چووہ..... ٦١٧

- باسی شه ومانه وه له مینا له شه وه کانی (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) دا..... ٦١٨
- باسی مۆله تدان به خانه واده ی عه باس له مانه وه یان له مه ککه له پۆژه کانی مینا، بۆ..... ٦٢٠
- باسی قه ده غه کردن له به کارهیتانی بۆنی خووش و له بهرکردنی پۆشاک، ئه گهر حاجی..... ٦٢٠
- باسی قه ده غه کردن له پۆژووگرتنی پۆژی جهژنی په مه زان و پۆژی جهژنی قوربان..... ٦٢١
- باسی قه ده غه کردن له پۆژووگرتنی سنی پۆژه که ی دوای جهژنی قوربان به مانا نه ک..... ٦٢٢
- باسی سه رزه نشتکردن له پۆژووگرتنی سنی پۆژه که ی دوای جهژنی قوربان به پروون و..... ٦٢٢
- باسی سوننه تی نوێژ له مینا بۆ ئه و حاجییانه ی خه لکی مه ککه نین، هه روه ها..... ٦٢٣
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پێغه مبه ر ﷺ بۆیه دوو پکاتی له مینا کرد، چونکه..... ٦٢٤
- باسی فه زل و گه وره یی دووهم پۆژی جهژنی قوربان که ده کاته یه که م پۆژ..... ٦٢٥
- باسی ده ستپیکردنی پێغه مبه ر ﷺ به به ردبارانکردنی جه مپه کان، وه هوکاری..... ٦٢٦
- باسی کاتی به ردبارانکردنی جه مپه کان له پۆژه کانی ته شریق..... ٦٢٧
- باسی پروونکردنه وه له بهاری ئه وه ی به ردبارانکردنی جه مپه کان ته نها بۆ به جیهیتانی..... ٦٢٧
- باسی ته کبیر (الله اکبر) کردن له گه ل هاویشتنی هه ر به ردیک که بۆ به ردبارانی..... ٦٢٨
- باسی وه ستان له لای جه مپه ی یه که م و دووهم دوای به ردبارانکردنی، وه به لگه ش..... ٦٢٩
- باسی وتاردانی پێشه وا له دووهم پۆژی پۆژه کانی ته شریقدا..... ٦٣٠
- باسی پێشه وا له وتاره که یدا خه لک فیر ده کات ده رباره ی پۆژی (النْفَر) ی یه که م..... ٦٣١
- باسی مۆله ت دراوه به شوانه کان به شه و به ردبارانی جه مپه کان بکه ن..... ٦٣١
- باسی مۆله ت دراوه به شوانه کان پۆژیک به ردبارانی جه مپه کان بکه ن و..... ٦٣٢
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پێغه مبه ر ﷺ مۆله تی دا به شوانه کان له وه ی..... ٦٣٣
- باسی کاتی گه رانه وه له میناوه بۆ به یت له کو تا پۆژه کانی ته شریق..... ٦٣٣
- باسی چاکتر وایه بۆ به نده دابه زیته (المُحَصَّب) وه کو شوینکه وتنی پێغه مبه ر ﷺ..... ٦٣٤
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پێغه مبه ر ﷺ کاتی له مینا بوو به هه مووانی راگه یاند..... ٦٣٥
- باسی به لگه له سه ر ئه وه ی پێغه مبه ر ﷺ بۆیه دابه زیه ئه بته ح تا بۆ ده رچوونی..... ٦٣٧

- باسی به لگه له سهه ره وهی هه ندی جار ناوی شتیك نه فی ده کری، نه گهر نهو شته..... ٦٣٨
- باسی چاکتر وایه بو بهنده دابه زیته موحه صه ب بو پشوودان، نه گهرچی واجبیش..... ٦٣٩
- باسی چاکتر وایه بو بهنده له موحه صه ب نوژ بکات، نه گهر دابه زیه نهوی بو پشوودان،..... ٦٣٩
- باسی روونکردنه وه له باره ی نه وهی پیغه مبهه ری خوا ﷺ له نه به ته ح نوژی کورت ٦٤٠
- باسی چاکتر وایه له کو تایی شهو له حه صه وه به پری بکه ویت، وه کوو شوینکه ووتنی..... ٦٤٢
- باسی فه رمانکردن به ته وافی مالتا وایی، به ده سه ته واژه یه کی گشتی (عام) مه به سستی ٦٤٢
- باسی به لگه له سهه ره وهی نهو ده سه ته واژه ی که له فه رمووده که ی ئینو عه باسدا..... ٦٤٣
- باسی به لگه له سهه ره وهی پیغه مبهه ر ﷺ ته نها مؤله تی بهو ئافره تانه دا که له ٦٤٤
- باسی سونه ته بهنده بچیته نیو که عبه زیکر و یادی خوای تیدا بکات و بیاریته وه..... ٦٤٤
- باسی دانانی روخسار و نیوچاوان له سهه ره نهو شوینه ی رووی له که عبه یه له کاتی ٦٤٥
- باسی ته کبیر (الله اکبر) و ته حمید (الحمد لله) و ته هلیل (لا إله إلا الله) و پارانه وه..... ٦٤٦
- باسی چاکتر وایه بو بهنده کاتی ده چیته نیو که عبه له نیوان دوو کو له که که دا..... ٦٤٧
- باسی روونکردنه وهی نه وهی پیغه مبهه ر ﷺ له نیو که عبه نوژی کرد، نه مهش ٦٤٨
- باسی نهو نه ندازه ی که پیغه مبهه ر ﷺ داینا له نیوان نهو جیگایه ی نوژی تیدا کرد..... ٦٥٠
- باسی خشوع و گهردنکه چی له نیو که عبه کاتی بهنده چووو ژووره وه، وه ته ماشا..... ٦٥٠
- باسی سونه ته وایه بو بهنده بچیته نیو که عبه وه، چونکه چوونه نیوی چوونه نیوی..... ٦٥١
- باسی به لگه له سهه ره وهی چوونه نیو که عبه واجب نییه، چونکه پیغه مبهه ر..... ٦٥١
- باسی سونه ته وایه دوا ی ده رچوون له نیو که عبه له لای ده رگا که ی نوژ بکری..... ٦٥٢
- باسی نهو جیگا که ی که پیغه مبهه ر ﷺ دوا ی ده رچوونی له که عبه دوو رکات نوژی تیدا کرد..... ٦٥٢
- باسی خو نووساندن به که عبه وه له کاتی ده رچوون له که عبه، نه گهر یه زیدی کوری ٦٥٣
- باسی چاکتر وایه نوژ له حیجردا بکات نه گهر نه ی توانی بچیته نیو که عبه، چونکه..... ٦٥٤
- باسی به لگه له سهه ره وهی هه ندی له حیجر به شیکه له به یته، نه که هه مووی، وه ٦٥٥
- باسی ریگه دان به عومره له مانگی (ذو الحجة) له دوا ی تیپه ربوونی روژه کانی ته شریق..... ٦٥٨

- باسی عومرێ کردن له دواى (ذِي الْحِجَّةِ) له تهنعيم بۆ ئه و كهسهى ئه و سآله هه جى ٦٥٨
- باسى به لگه له سه ر ئه وهى عومرێ کردن له ميقات چاكتره له تهنعيم، چونكه عومرێ ٦٥٩
- باسى هه لگرتنى ئازهل هه دى له سه ر عومرێ كار، دواى تپه ر بوونى رۆژه كانى ٦٦٠
- باسى رينگه دان به هه جكردن له جياتى ئه و كهسهى تواناى ئه وهى نيه هه ج بۆ ٦٦٢
- باسى به لگه له سه ر ئه وهى پياوى پير و به سآلاچوو ئه گه ر دواى پيربوونى مآل و ٦٦٤
- باسى هه جكردن ئافره ت له جياتى پياو ٦٦٥
- باسى هه جكردن له جياتى مردوو، به باسكردن فهرمووده يه كى كور و ناروون ٦٦٦
- باسى هه ج واجب ده بيت له سه ر ئه كه سهى مسو لمانه و مآل و سامانى هه يه، به لآم ٦٦٧
- باسى هه جكردن پياو له جياتى ئافره ت كه نه توانيت هه ج بكات به هۆى پيربوونيه وه ٦٦٨
- باسى نه هيكردن له وهى كه سيك هه ج بۆ مردوو بكات له كاتيكدا هه جى بۆ خۆى ٦٦٩
- باسى عومرێ کردن له جياتى ئه و كه سهى به هۆى پيربوون و به سآلاچوونه وه ناتوانيت ٦٧٠
- باسى نه زركردن به وهى هه ج بكات پاشان پيش هه جكردن به ريت، وه فهرمانكردن ٦٧٠
- باسى به لگه له سه ر ئه وهى هه جى فه رز له هه موو مآل و سامانى مردوو كه يه نه ك ٦٧١
- باسى نه زركردن بۆ هه ج به پيا ده، دواتر نه زركه ر له ريكردن به پيا ده په كى ٦٧١
- باسى ئه و كه سهى نه زرى كردوو به پيا ده به چيت بۆ هه ج، به لآم تواناى ريكردنى ٦٧٢
- باسى حوكمى ئه و كه سهى سويند ده خوات به پيا ده به چيت بۆ كه عبه، دواتر ناتوانيت ٦٧٣
- باسى ئه گه ر مندآل پيش با لغبوون هه جى پى بكرى فه رزى هه جى له سه ر ٦٧٤
- باسى هه ج پيكردنى مندآلان پيش با لغبون به بى ئه وهى واجب بيت له سه ريان، وه ٦٧٥
- باسى مندآل هه ج بكات پيش با لغبوون، پاشان با لغب بيت ٦٧٦
- باسى هه جكردن ئه و كه سانهى كه به كرى ئيش ده كهن، وه به لگه ش له سه ر ئه وهى ٦٧٧
- باسى هه جكردن ئه و كه سانهى به كرى كار ده كهن، وه به لگه ش له سه ر ئه وهى ٦٧٨
- باسى رينگه دراوه به وهى بازركانى له هه جدا بكرت، وه به لگه ش له سه ر ئه وهى ٦٧٨
- باسى ژمارهى هه جه كانى پينغه مبه ر ﷺ، به لگه ش له سه ر دژى ئه وانهى گومانيان ٦٧٩

- ٦٨٠..... باسی به لگه له سههراستی ئهوه دهقه، وه پروونکردنه وه له بهاره ی ئهوه ی پیغه مبههراستی.....
- ٦٨٤..... باسی مؤلهت دراوه به چوونه نیهوه وه مه ککه به بی ئیحرام، کاتی بزانی شتیك پروو.....
- ٦٨٦..... کۆباسی عومره، وه پۆپوره سم و سوننهت و فهزل و پاداشته کانی.....
- ٦٨٦..... باسی پروونکردنه وه له بهاره ی ئهوه ی عومره فهزله، وه له ئیسلامه وه یه وه کوو چهج.....
- ٦٨٩..... باسی ژماره ی عومره کانی پیغه مبههراستی ﷺ.....
- ٦٩٠..... باسی فهزل و گه وره یی عومره و سپینه وه ی ئه و گونا هانه ی که عومره کار له نیوان.....
- ٦٩١..... باسی به لگه له سههراستی ئهوه ی جیهاد و تیکۆشانی ئافره تان بریتییه له چهج و عومره.....
- وه قفکراون..... ٦٩٢.....
- ٦٩٣..... باسی مؤلهتدان به حاجی دوا ی ئهوه ی له چهج و عومره و ئیحرام به ستیان بۆیه وه.....
- ٦٩٤..... باسی فهزل و گه وره یی عومره له په مه زاندا، وه به لگه ش له سههراستی عومره له وه.....
- ٦٩٥..... باسی پێگه دان به عومره له جیهرا نه.....
- ٦٩٦..... باسی پێگه دان به عومره له مانگه کانی چه جدا بۆ ئه و که سه ی له وه ساله یدا چهج.....
- ٦٩٧..... باسی پێگه دان به عومره پیش چهج، وه به لگه ش له سههراستی ئهوه ی ئه و دوو کرداره.....